

धम्मपद-अट्टकथा

Buddhist Legends

धम्मपद-अट्टकथा

法句經解喻故事

Dhammapada Atthakathā

Dhammapada Commentary

अनुवादक

भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर

Translated by

Bhikṣu Dharmagupta Mahasthavira

धम्मपद-अट्टकथा

Buddhist Legends

विष्णुधर्मगुप्त-महास्थविर

Dhammapada Attakathā

Dhammapada Commentary

अनुवादक
विष्णु धर्मगुप्त महास्थविर

Translated by
Bhikṣu Dharmagupta Mahasthavira

प्रकाशकः

शिशु धर्मगुप्त महास्थविर
सकल दातापि (बु. सं. २५६१)
बौद्धजन विहार
सुनाकोठी, ललितपुर, नेपाल।

Published by

Ven. Dharmagupta Mahasthavira
All the donors of Kathina Dana Ceremony (2561 B. E.)
Bauddha Jana Vihara
Sunakothi, Lalitpur.

कम्प्युटर सेटिङ्गः

शिशु धर्मगुप्त महास्थविर
बौद्धजन विहार
सुनाकोठी, ललितपुर, नेपाल।

मूल्यः ९९९/- (नैमेगु सफू पिंकायेत)
प्रथम संस्करणः २०७४ (१००० प्रति)
First Edition: 2017 (B.E. 2561)

© सर्वाधिकार : अनुवादकमा

बुद्ध संवत्: २५६१
नेपाल संवत्: ११३८
विक्रम संवत्: २०७४
ईस्वी संवत्: २०१७

मुद्रकः सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस, नक बहिल, ललितपुर, नेपाल।
फोन नं. ०१-५५३३१९१, E-mail: nirajanss@gmail.com

विषयसूची

पिकाकारः [८]
 ग्रहणस्थानं [९]
 रानिका [११]
 पारिभाषिक शब्दावली [१५]
 धम्मपद-अङ्किका १
 गन्धारम्भिका १

१. यमतावर्ग २

१. राक्षपाल स्थाविरया सौ २
२. मद्रपुण्डलीया सौ ९
३. तिष्यस्थाविरया सौ १४
४. वगली यक्षणीया सौ १७
५. कोसलिकया सौ १९
६. महाकालस्थाविरया सौ २४
७. द्वेषकृतया सौ २७
८. सारिपुत्रस्थाविरया सौ ३०
९. नन्दस्थाविरया सौ ४०
१०. पूर्ण स्याह्वह पुण्ड्रिया सौ ४५
११. धर्मिकवज्रपासकया सौ ४६
१२. द्वेषकृतया सौ ४८
१३. सुमनाद्विपीया सौ ५४
१४. निम्ह सहायक शिक्षापिणिणु सौ ५५

२. अप्रमाद वर्ग ५८

१. सामावतीया सौ ५८
२. कुमघोषकसेव्या सौ ८०
३. रूलपन्थकस्थाविर सौ ८२
४. बालनाक्षत्र उत्सवया सौ ८८
५. महाकाश्यपस्थाविरया सौ ८९
६. प्रमादी अप्रमादी पासापिणिणु सौ ९०
७. मघया सौ ९१
८. सुं छतह शिक्षया सौ ९६
९. निगमवासी तिष्यस्थाविरया सौ ९७

३. रितावर्ग ९९

१. मोघियस्थाविरया सौ ९९
२. सुं छतह शिक्षया सौ १००
३. सुं छतह द्विवकतह शिक्षया सौ १०३

४. सहर्षज्ञेयया गिरा स्थाविरया सौ १०४
५. रितावहस्थ स्थाविर सौ १०६
६. व्यासः शिक्षापिणिणु सौ १०९
७. मह धम्मगीतह तिष्यस्थाविरया सौ १११
८. नन्दकोगोपालकया सौ ११२
९. सेरिया स्थाविरया सौ ११३

४. पुण्यवर्ग ११७

१. पृथ्वीया सौ यत्तमप व्यासः शिक्षापिणिणु सौ ११७
२. नृगतृणाकर्णस्थानिक स्थाविरया सौ ११८
३. पिण्डवया सौ ११९
४. पतिपत्रिका कुलायीया सौ १२६
५. नृगस्यानह कोसिय सेव्या सौ १२८
६. पापेय्यकात्रीपया सौ १३१
७. छत्रपाणि ज्वालकया सौ १३२
८. विशाखाया सौ १३४
९. आनन्दस्थाविरया षष्ठयया सौ १४५
१०. महाकाश्यपस्थाविरयाल पिण्डपाय दानव्युणु सौ १४७
११. गोधिक्कस्थाविरया परिनिवणिया सौ १४९
१२. गच्छाङ्गनया सौ १५१

५. बालवर्ग १५६

१. सुखह पुरयया सौ १५६
२. महाकाश्यप स्थाविरया सहायिकरिया सौ १६१
३. आनन्दसेव्या सौ १६४
४. गणः पयलीनह सौया सौ १६५
५. उज्जयि स्थाविरया सौ १६६
६. स्वीनह पापेय्यक शिक्षापिणिणु सौ १६७
७. सुपुत्र कुट्टया सौ १६७
८. कृषवया सौ १६९
९. सुमन मालाकारया (गथया) सौ १७०
१०. उत्तमवर्णा शैरीया सौ १७२
११. जम्बुक स्थाविरया सौ १७४
१२. सार्पप्रेयया सौ १७७
१३. सार्पकुट्टेयतया सौ १७९
१४. रितागृहपतिया सौ १८१
१५. वनवासी तिरुत्त स्थाविरया सौ १८५

६. पण्डितवर्ग १९२

१. राघ स्थविरा खँ १९२
२. जस्तजिपुणवसुकारिणिगु खँ १९३
३. छ्मन स्थविरा खँ १९४
४. महाकापिन स्थविरा खँ १९५
५. पण्डित भ्रामणेया खँ २००
६. लवण्डकभाइये स्थविरा खँ २०६
७. काणजाताया खँ २०६
८. व्यासः शिक्षुपिणिगु खँ २०८
९. धर्मिक स्थविरा खँ २०९
१०. धर्मभ्रवणया खँ २१०
११. व्यासः आगन्तुक शिक्षुपिणिगु खँ २११

७. अर्हत् वर्ग २१३

१. जीपकया न्हयसया खँ २१३
२. महावज्रशयप स्थविरा खँ २१४
३. बेलइलीस स्थविरा खँ २१५
४. जनुत्त स्थविरा खँ २१६
५. महावज्रसायन स्थविरा खँ २१७
६. सारिपुत्र स्थविरा खँ २१८
७. कोसलिवानी तिरस स्थविर व भ्रामणेया खँ २२०
८. सारिपुत्र स्थविरा खँ २२१
९. खंदिरे वणिग येवत स्थविरा खँ २२२
१०. नु छ्मन मिताया खँ २२६

८. सहस्र वर्ग २२७

१. वा. ह्यपेठ खँ स्याइहसिया खँ २२७
२. बाहिंय कारुतीरिय स्थविरा खँ २२९
३. वण्डलकेसि शेरीया खँ २३१
४. अनधपय्त्तक ब्राह्मणया खँ २३४
५. सारिपुत्र स्थविरा पाजु ब्राह्मणया खँ २३६
६. सारिपुत्र स्थविरा कारुपिया खँ २३६
७. सारिपुत्र स्थविरा पासाळ ब्राह्मणया खँ २३७
८. आयुवर्धन कुमाया खँ २३८
९. संकिरेटा भ्रामणेया खँ २३९
१०. स्याण्णण्डज स्थविरा खँ २४४
११. सपंझस स्थविरा खँ २४४
१२. पटापास शेरीया खँ २४६
१३. किस्सणोतमीया खँ २४९
१४. आपाः मरत कुळ शेरीया खँ २५१

९. पापवर्ग २५२

१. रिपुगु गा छुत्त ब्राह्मणया खँ २५२
२. सेयसक स्थविरा खँ २५३
३. लाज्जेवपुवीया खँ २५४
४. अनाथपिण्डक सेठया खँ २५५
५. परिस्कास्य जसयतळ शिक्षुया खँ २५७
६. मौरीया पालिस्वयत्त सेठया खँ २५८
७. महाधनी व्यापाशिया खँ २६०
८. वृत्तफुटनिव व्याधया खँ २६१
९. सिवा वणाः शिकार याइळ कोकया खँ २६३
१०. मणिकरया डैय वळळ तिरस स्थविरा खँ २६५

११. स्वथः मन्तयगु खँ २६६
१२. सुप्पयत्तसवयया खँ २६८

१०. ढण्डवर्ग २७०

१. पडवगीय शिक्षुपिणिगु खँ २७०
२. पडवगीय शिक्षुपिणिगु खँ २७०
३. आपाल मरतयगु खँ २७१
४. कोण्डपाल स्थविरा खँ २७२
५. उणोसथीलय स्वपि स्त्रीपिणिगु खँ २७४
६. अजिंजर प्रेतया खँ २७५
७. महामोणल्लान स्थविरा खँ २७७
८. आपाल सामान कुळ शिक्षुया खँ २७९
९. सन्ततिमहामात्यया खँ २८२
१०. भवाथगु वस्त्र पुनिळ तिरस स्थविरा खँ २८४

११. सुख भ्रामणेया खँ २८५

११. जत्रा वर्ग २९०

१. विशाखाया पासापिणिगु खँ २९०
२. तिरिमाया खँ २९१
३. उत्तराशेरीया खँ २९३
४. आपाल अधिमानिक शिक्षुपिणिगु खँ २९४
५. जणपडकल्याणी रूपण्णशेरीया खँ २९५
६. मल्लिकादेवीया खँ २९७
७. लात्तुवायि स्थविरा खँ २९८
८. उद्वानया खँ ३००
९. महाधनीसेप्पवया खँ ३०१

१२. आत्मवर्ण ३०३

१. बोधिराजकुमार्या स्त्री ३०३
२. उपनन्दशाक्यपुत्र स्थविर्या स्त्री ३०५
३. पधानिक तिरस् स्थविर्या स्त्री ३०६
४. कुमारकरुसपया मातृधेरीया स्त्री ३०७
५. महाकाल उपासक्या स्त्री ३०९
६. देवद्वतया स्त्री ३१०
७. सङ्गोद्ध यारित कुतयान्हसिया स्त्री ३११
८. काल स्थविर्या स्त्री ३१२
९. तुलकाल उपासक्या स्त्री ३१३
१०. जतदत्थ स्थविर्या स्त्री ३१३

१३. लोकवर्ण ३१५

१. युवक शिक्षया स्त्री ३१५
२. सुद्धोद्धनया स्त्री ३१६
३. न्यासः विपश्यक शिक्षापिणिगु स्त्री ३१७
४. अमयराजकुमार्या स्त्री ३१८
५. बँपुद्धत स्थविर्या स्त्री ३१८
६. अङ्गुलिमाल स्थविर्या स्त्री ३१९
७. धान्याकलीया न्ह्यायया स्त्री ३२०
८. स्वीढ शिक्षापिणिगु स्त्री ३२२
९. पिण्डानाणाविकया स्त्री ३२३
१०. जसद्धसङ्गानया स्त्री ३२५
११. अनार्थापिण्डवया काय कालया स्त्री ३२७

१४. बुद्धवर्ण ३२९

१. माट्या न्ह्यायार्पिणिगु स्त्री ३२९
२. देव अवरोहणया स्त्री ३३१
३. परकपल नागराजया स्त्री ३४१
४. आनन्द स्थविर्या न्ह्यसया स्त्री ३४३
५. महाहपुत्ताढ शिक्षया स्त्री ३४५
६. अग्गिद्धत ब्राह्मणया स्त्री ३४६
७. आनन्द स्थविर्या न्ह्यसः स्त्री ३४९
८. आपाल शिक्षापिणिगु स्त्री ३५०
९. काश्यप क्षत्रवलाय सुवणित्थया स्त्री ३५१

१५. सुखवर्ण ३५३

१. शशिर्त्तपिणिगु त्वापु शातज्जु स्त्री ३५३
२. माट्या स्त्री ३५४
३. कोशल बुद्धया बहू स्त्री ३५५

४. सुं छह न्ह्यायुत्तयाया स्त्री ३५६
५. छह उपासक्या स्त्री ३५६
६. प्रशेनजित कोशलया स्त्री ३५७
७. तिरस् स्थविर्या स्त्री ३५९
८. शक्या स्त्री ३६०

१६. प्रियवर्ण ३६२

१. स्वतह प्रप्रजितया स्त्री ३६२
२. सुं छह कुटुम्बिकया स्त्री ३६३
३. विशाखाया स्त्री ३६४
४. तिरक्ष्णीया स्त्री ३६५
५. अनित्थिगन्ध कुमार्या स्त्री ३६६
६. सुं छह ब्राह्मणया स्त्री ३६७
७. न्यासः मत्तयुगु स्त्री ३६८
८. छह जनागानि स्थविर्या स्त्री ३६९
९. मन्दिबया स्त्री ३७०

१७. क्रोधवर्ण ३७२

१. योहीली झविय कुमारीया स्त्री ३७२
२. सुं छह शिक्षया स्त्री ३७३
३. उत्तरा उपासिकया स्त्री ३७४
४. महायोगवलाण स्थविर्या न्ह्यसः स्त्री ३७८
५. बुद्धया वो ब्राह्मणया स्त्री ३७९
६. पूर्णाङ्गीया स्त्री ३८०
७. जतुल उपासक्या स्त्री ३८२
८. बद्धवर्णीयाया स्त्री ३८४

१८. तलवर्ण ३८६

१. सा रयाङ्गहसिया कायया स्त्री ३८६
२. सुं छह ब्राह्मण स्त्री ३८८
३. तिरस् स्थविर्या स्त्री ३८९
४. नात्तुकायि स्थविर्या स्त्री ३९०
५. सुं छह वृद्धपुत्रया स्त्री ३९२
६. तुलजास्या स्त्री ३९३
७. न्यासः उपासक्या स्त्री ३९५
८. तिरस् युवक्या स्त्री ३९६
९. न्यासः उपासक्या स्त्री ३९७
१०. मण्डक सेव्या स्त्री ३९९
११. दोषाद्योगक स्थविर स्त्री ४०२
१२. सुमङ्गारिणावक्या स्त्री ४०३

१९. धर्मस्थवर्ग ४०५

१. विनिश्चय महाभाष्यया सौ ४०५
२. पञ्चगव्यया सौ ४०६
३. पञ्चमहाभूतस्थविरया सौ ४०६
४. लक्ष्मणस्य स्थविरया सौ ४०८
५. आपालं शिक्षापिणिणु सौ ४०९
६. हस्तवय्या सौ ४१०
७. सु क्लृप्तं ब्राह्मणया सौ ४११
८. तिर्थत्रया सौ ४१२
९. बलिं तया न्या लाङ्गवसिया सौ ४१३
१०. आपालं शीलं युक्तपि शिक्षापिणिणु सौ ४१३

२०. मार्गवर्ग ४१५

१. न्यासः शिक्षापिणिणु सौ ४१५
२. अग्निव्यलक्षणया सौ ४१७
३. दुःखलक्षणया सौ ४१७
४. ज्ञानात्मानलक्षणया सौ ४१८
५. प्रधानकर्तव्यं तिरस् स्थविरया सौ ४१८
६. फणितया सौ ४१९
७. पौडिलं स्थविरया सौ ४२१
८. न्यासं वृत्तापि स्थविरयापिणिणु सौ ४२३
९. लौकिकं स्थविरया सौ ४२४
१०. महाधनी व्यापारीया सौ ४२६
११. किंसाग्नोत्तरीया सौ ४२७
१२. पटाराया सौ ४२८

२१. प्रकीर्णवर्ग ४२९

१. शत्रु पूर्वकर्तया सौ ४२९
२. खासौ गणहसिया सौ ४३२
३. भाष्यशिक्षापिणिणु सौ ४३३
४. लक्ष्मणस्य स्थविरया सौ ४३५
५. सिंहादाकुलसिया कय्या सौ ४३६
६. पञ्चपत्रक शिक्षया सौ ४३८
७. पितृगृहपतिया सौ ४४०
८. एतन्मन्त्रया सौ ४४१
९. याकरा एवोक्तं स्थविरया सौ ४४३

२२. नरकवर्ग ४४४

१. सुन्दरी पञ्चाङ्गिकाया सौ ४४४
२. दुःखरास्त्रपञ्च पीडितपिणिणु सौ ४४५

३. वज्रगुणिकाया स्थित्युपपत्तयः शिक्षापिणिणु सौ ४४६

४. खेतकन्धेत्पुत्रया सौ ४४७
५. दुर्धराणं शिक्षया सौ ४४८
६. इत्यलि स्वभावतः स्त्रीया सौ ४४९
७. आपालं शिक्षापिणिणु सौ ४५०
८. निर्गन्धतय्यु सौ ४५१
९. तिर्थत्रयं श्रावकतय्यु सौ ४५२

२३. नागवर्ग ४५४

१. शतं क्लृप्तयायेगुया सौ ४५४
२. किंसिया पूर्वार्थं शिक्षया सौ ४५५
३. परिद्वीपेण ब्राह्मणपुत्रपिणिणु सौ ४५६
४. प्रशेनजितं कोशलया सौ ४५८
५. साङ्गभ्रान्तया सौ ४५९
६. पवित्र्या किंसिया सौ ४६२
७. आपालं शिक्षापिणिणु सौ ४६२
८. मास्या सौ ४६४

२४. तृष्णावर्ग ४६७

१. कपिलं न्याया सौ ४६७
२. फीया नाराया सौ ४७०
३. विद्यान्तः (रीवर तोतः) शिक्षया सौ ४७३
४. बन्धनागस्या सौ ४७४
५. खेतयिरीया सौ ४७५
६. उगन्तेनया सौ ४७६
७. एतन्मन्त्रया पण्डितया सौ ४७९
८. मास्या सौ ४८१
९. उपक-आनीयकया सौ ४८२
१०. शत्रुया न्ययस्या सौ ४८३
११. अपुत्रकं खेया सौ ४८४
१२. त्रिद्वया सौ ४८६

२५. शिक्षावर्ग ४८८

१. न्यासः शिक्षापिणिणु सौ ४८८
२. हस्तपत्रक शिक्षया सौ ४८९
३. कौकालिकया सौ ४९१
४. एतन्मन्त्रं स्थविरया सौ ४९२
५. विपक्षं लेपक शिक्षया सौ ४९३
६. पञ्चाङ्गिकाया ब्राह्मणया सौ ४९४
७. आपालं शिक्षापिणिणु सौ ४९६
८. न्यासः शिक्षापिणिणु सौ ५०१

१. शाब्दकाय स्थविरया स्त्री ५०२
 १०. बाह्यलक्षण स्थविरया स्त्री ५०२
 ११. पवकलि स्थविरया स्त्री ५०४
 १२. सुमन श्रामणेयया स्त्री ५०५

३८. धर्मार्थद्वेषा श्रेयोया स्त्री ५५०
 ३९. अङ्गुलिमाल स्थविरया स्त्री ५५१
 ४०. देवार्हत ब्राह्मणया स्त्री ५५१

२६. ब्राह्मणवर्ण ५११

निर्णयनव्यथा ५५३

सन्दर्भ ग्रन्थ ५५४

१. आधिक प्रसन्नोक्त ब्राह्मणया स्त्री ५११
 २. आपाल शिक्षिणीया स्त्री ५११
 ३. मास्या स्त्री ५१२
 ४. सूं कृत्वा ब्राह्मणया स्त्री ५१३
 ५. आनन्द स्थविरया स्त्री ५१३
 ६. सूं कृत्वा ब्राह्मण प्रवर्जिताया स्त्री ५१४
 ७. सारिपुत्र स्थविरया स्त्री ५१५
 ८. महाप्रजापति गीतमीया स्त्री ५१६
 ९. सारिपुत्र स्थविरया स्त्री ५१७
 १०. जटिल ब्राह्मणया स्त्री ५१८
 ११. ध्वनी ब्राह्मणया स्त्री ५१८
 १२. विन्दागीतमीया स्त्री ५२०
 १३. कृत्वा ब्राह्मणया स्त्री ५२०
 १४. उग्नतेन तैलपुत्रया स्त्री ५२१
 १५. निठ ब्राह्मणया स्त्री ५२२
 १६. आर्यशिक भाटकात्रया स्त्री ५२२
 १७. सारिपुत्र स्थविरया स्त्री ५२४
 १८. उत्पलवणशिशोया स्त्री ५२४
 १९. सूं कृत्वा ब्राह्मणया स्त्री ५२५
 २०. खेमा शिक्षणीया स्त्री ५२६
 २१. पर्वतया गुण्डाय रवणीकृत तिरुत्त स्थविरया स्त्री ५२६

२२. सूं कृत्वा शिक्षया स्त्री ५२८
 २३. श्रामणेर्षिणीया स्त्री ५२९
 २४. महापण्डया स्थविरया स्त्री ५३०
 २५. पितृनिन्दारण स्थविरया स्त्री ५३१
 २६. सूं कृत्वा स्थविरया स्त्री ५३२
 २७. सारिपुत्र स्थविरया स्त्री ५३२
 २८. महागोत्रलान स्थविरया स्त्री ५३३
 २९. खेत स्थविरया स्त्री ५३४
 ३०. रावणिका स्थविरया स्त्री ५३४
 ३१. सीपालि स्थविरया स्त्री ५३६
 ३२. सुकृत्वा कृत्वा स्थविरया स्त्री ५३७
 ३३. जटिल स्थविरया स्त्री ५३९
 ३४. जौतिक स्थविरया स्त्री ५४६
 ३५. प्यास्तीत्याया काय स्थविरया स्त्री ५४७
 ३६. प्यास्तीत्याया काय स्थविरया स्त्री ५४८
 ३७. वशीत स्थविरया स्त्री ५४८

धर्मपदस्त वगस्तुदानं

यथकं धर्मादं वित्तं, पुष्पं बालञ्च पण्डितं ।
 रहन्नं सहस्रं धर्मं, दण्डं जरा असलोकं ॥
 बुद्धं सुखं धर्मं कोषं, मलं धर्मद्वयगज्ज्व ।
 पकिण्यकं निरयं नार्णं, तपहा भिक्षुं च ब्राह्मणे ॥

धर्मपदवर्गया उदान

धर्मक अग्रयाद, चित्त, पुष्प बाल व पण्डित ।
 अहन्नं सहस्रं धर्मं, दण्डं जरा अल व लोक ॥
 बुद्धं सुखं धर्मं कोषं, मलं धर्मद्वय व मार्गं ।
 प्रकीर्णकं नरकं नार्णं, तप्या भिक्षुं च ब्राह्मणे ॥

गाथापुद्दानं

(भाषणा उदाह)

यथके नीसगाथायो, अप्यमादलोकहि व ।
 धिये दादस्ताथायो, विते जतकदास्त ॥

यथक्यं नीपु गाथा, अग्रयाद व लोकं न ।
 धियम् भित्तियु गाथा, चित्तियु व जराण चिच्छु ॥

पुष्पबालसहस्रसिद्धि, बुद्ध धर्म पकिण्यके ।
 तौलस पण्डिते कोषे, निरये नार्णे वसुद्वस्त ॥

पुष्प बाल सहस्रयु, बुद्ध मार्गं व प्रकीर्णकं न ।
 भिक्षुपु पण्डित व कोषयु, नरकं व नार्णयु धियम् ॥

अहन्नं दस्तागाथा, पापसुखसि तेस्त ।
 सतास्त दण्डधर्मदं, मलसि एकतीसति ॥

अहन्नं धियु गाथा, धर्म व सुखं भिक्षुपु ।
 धियन्स्युपु दण्ड व धर्मद्वय, मलय नीच्छु ॥

तप्यावगो सतनीस, तेरीस भिक्षुवर्गसि ।
 ब्राह्मणे एकतीसति, वसुस्तता सतनीस ॥

तप्यावर्गयं नीस्युपु, नीस्युपु भिक्षुवर्गसि ।
 ब्राह्मणयु पीच्छु, नरकं प्यसः व नीस्युपु ।

पिकाकः

धम्मपदअट्टकया छगु लोकप्रियगु ग्रन्थ खः । थुकिइ यमकवर्ग निसं ब्राह्मणवर्गकत नीखुगु (२६) वर्ग दु । नीखुगु वर्गय् प्यसः व नीस्वपु (४२३) गाथा (श्लोक, सिल) दु । उपिं गाथाया अर्थ स्पष्टयकं थुइका विदित स्वसः व न्यागु (३०५) घटनाक्रम, खँ वा बाखँ यथायुसे व चिकिमिक न्यथथनातःगु दु । उपिं खँत बालाक ब्वनेधुकाः गाथाया अर्थत स्पष्ट जुइ । बुद्धधर्मया सारगु ज्ञान दयेकेत अत्यावश्यकगु ग्रन्थ नं थव हे खः । उकिं थाइलायण्ड, म्यानमार, श्रीलंका व चिनीया देशय् बुद्धधर्म अधुन पाइपिसं न्हापालाक थव सफुनि अधुन याइ । गुकिथानाः वास्तविक बुद्धधर्मया सिद्धान्त, सार व उद्देश्य छु खः धयागु खँ मनय् दिइ । ग्रन्थय् पारिवारीक, सामाजिक, राजनैतिक व अध्यात्मिक विषयवस्तु नापं फुकक दुःखं मुक्तजुयाः निर्वाणपाखे न्यःब्बायेगु लें अःपुक हे कथनातःगु दु । थाइलायण्डय् भिसुपिसं स्वदँतक थव ग्रन्थ अधुन याइ अले भिक्षुजीवनय् माःगु खँ व उपासकोपासिकापिन्त कनेमाःगु खँय् अलमल जुइमखु । प्रायः याना धर्मदेशना जुइबले धम्मपदअट्टकथाया हे घटनाक्रमत न्यथथनिइ । याई, बर्मा, श्रीलंका, क्याम्बोडिया व चिनीया देशय् सलं सः दँ न्यः हे थयःगु भाषं अनुवाद यानाः अधुन व अध्यापन यायेगु चलन आःतक नं बया हे च्वन तिनि । चिनीया भाषाय् *फ्वाःब्युइचिइ फिइ कूगु* कथ नांय् ग्रन्थ खःसा, अंग्रेजीभाषाय् *The Buddhist Legends* धकाः ई. सं. १९२१ अनुवाद जुयाः लोकप्रिय जगु ग्रन्थ खः । गन्धारय् नं खरोष्टि आःखल ल्यावःगु धम्मपदया अवशेषत आपाल दु । छाय् धम्मपद लोकय् नां दन व त्रिपिटक ग्रन्थत मध्ये न्यःब्बात ? गुकिइ रहस्यमय घटना नापं भगी जीवनय् वइगु कचिंगः पंगलत याउंके हे चिइकेगु सूत्रत दुगुलिं व जीवनया गन्तब्यस्थानया नक्सा जगुलिं । त्यागीया लोभी पहः, धनीया नुगःस्या पहः, ध्यानीया ठग पहः व च्वापुगुँइ च्वनाः पखां गालिइपिं फुककं भद्रगोल व ल्वाकःबुकः बिचाः धाःपिं जुया इतःमतः कनाः छ्याल-बछ्यालपिं खः । भिंगु बिचाः, धारणा, सोच व विवेक दयेके यःसा थव ग्रन्थ ब्वनेगु अत्यावश्यक खनाः । जीवनया हिसु (परिवर्तन) यःसा, कूबिचाः मयःसा धम्मपदअट्टकया च्वनिसं क्वय् थयक स्वधाः ब्वनेमाः हाइ । मन्तयगु जीवनया हिसु हयेत बालागु सफु धयागु थव हे धम्मपदअट्टकया खनाः ।

थव ग्रन्थ पिकायेत ग्वाहली यानाः दिइपिं फुककसित सुस्वाध्य निर्वाण कामना नापं अनुवादक स्वयं जानाः छलपोलपिनि न्यःने न्यथब्वये दया लयताया च्वना । अन्तय् इलय् हे छापेय् याना ब्यगुलिं सुभाष प्रिटिङ्ग प्रेस परिवारयात नं साधुवाद नापं धन्यवाद ज्ञापन यानाच्चना ।

सद्धर्म चिरस्थायी जुइमा ।

बौद्ध जग विहार
सुगार्ण, यल ।
बु. सं. २५६७ कार्तिक १२ गते सौमवार

धर्मगुप्त महास्थविर
सकल दातापिं (बु. सं. २५६७)

वृत्त्यर्थं

भगवान् बुद्धया बोधिज्ञानं प्राप्तं लिप्या, पीन्याद्वैतकं गामं गाम्यं, नगरं नगर्यं, देशं देश्यं वसुपोलं देशना याना विज्याः गु उपदेशत पालि त्रिपिटक्यं संगृहीतं यानातल । यैतकं यीयी देया यथः गु लिपिं लिपिबद्धं यानातः गु सुलभं हे ज्ञयाच्यं गु । रोमन लिपिया पालि त्रिपिटकं विश्वयं प्रसिद्धं जुल । उगु रोमन लिपिया त्रिपिटक्यं पाठान्तरसहितं दुगुलिं यानाः अनुसन्धानं याडपिन्त अःपुल । वः गु लिपिं त्रिपिटक्यात रूपान्तरं घाये मफुगु देशं उगु रोमनलिपिया त्रिपिटक्या आधारं काडगु ज्ञयाच्यन । गुप्तलिपिया त्रिपिटकं पुलागु जस्ता खोम लिपि व कम्बोज लिपिया त्रिपिटकं इतिहासया न्यःने लाइ । पालि त्रिपिटक्या साहित्यया धःल युक्तं दु :

सुत्तन्तपिटकः

१. दीघनिकायो
२. मज्झिमनिकायो
३. संयुत्तनिकायो
४. अङ्गुत्तरनिकायो
५. खुडकनिकायो (भिञ्च्यागु ग्रन्थ) :

१. खुडकपाठ २. धम्मपद ३. उदान ४. इतिवुत्तक ५. सुत्तनिपात ६. विमानवन्थु ७. पितवन्थु ८. थेरगाथा ९. थेरीगाथा १०. जातक ११. निहेत १२. पटिसम्भितामग १३. अपदान १४. बुद्धवंस १५. चरियापिटक १६. मिलिन्दपञ्चा १७. नेत्तिपकरण १८. पेटकोपदेस ।

विनयपिटकः

१. पारजिका
२. पाचित्तिय
३. महावग्ग
४. चुल्लवग्ग
५. परिवार

अभिधम्मपिटकः

१. धम्मसङ्गणी
२. विभङ्ग
३. धातुकथा
४. पुग्गलपञ्जति
५. कथावत्थु
६. यमक
७. पडान

“कं० = कम्बोज, रो० = रोमन, स्या० = स्याम, सी० = सीहल व म० = मरम्पतिपिटके”

युग् धम्मपद-अट्टकथा पालि त्रिपिटकया खुट्टकनिकाय अन्तर्गतम् छुग् अधिक प्रसिद्धम् ग्रन्थ खः । श्व ग्रन्थ आचार्य बृद्धघोष महास्वधिरं पालिभाषं रचना यानाः विज्याःग् खः । वसपोलं धम्मपदया गाथा सरल व सुबोध जुद्गुकथं त्रिपिटकय् उखेयुखे च्वंग् घटनाक्रमत नं न्ययःथना विज्यानाः पालि साहित्य्य् शिरोमणिषा स्थान कथा विज्यात । थुकिद् यमकवर्गं निसं ब्राह्मणवर्गतक नीखुग् (२६) वर्गं दु । नीखुग् वर्गय् प्यसः व नीस्वपु (४२३) गाथा (श्लोक, सिल) दु छुग् गाथा निच खने दयाच्चन (जटिल व जोतिकया खंय्) । उप्पि गाथाया अर्थ स्पष्टथकं थुद्का विद्वत स्वसः व न्याग् (३०५) घटनाक्रम अर्थात खं वा बारखे यद्दुपुसे च्वकं न्ययथनातःग् दु । गुकिंयानाः धम्मपदया गाथात सरल व सुबोधकथं थुद्के फद्गु जुयाच्चन । श्व धम्मपदअट्टकथा ब्वनेधुकाः त्रिपिटकया अन्य ग्रन्थत ब्वनेत अतिकं ग्वहाली जुद् । बृद्धकालीन अवस्था व आः छु गाः धयाग् नं अबबोध जुद् । उग् अवस्थया मन्ततयग् बिचाः, धारणा, विश्वास व दृष्टि गथे च्वं धयाग् नं सिद्दकेफद् ।

श्व धम्मपद-अट्टकथा ग्रन्थ वर्षावासाया दुने हे अनुवाद सिधयेकेग् अधिस्थान याना । अनुवाद धायेग् ज्या नं वर्षावासाया दुने हे थःम्हं हे टाइपयानाः सिधयेका । अनुवादया लिधसा जक थःम्हं हे सम्पादन यानाः तयाग् पालि धम्मपद-अट्टकथा, व विपश्यना विशोधन विन्याशया धम्मपद-अट्टकथा भाग १-२ आधार खः । फुतनोटया आधार नं विपश्यना विशोधन विन्याशद्वारा सम्पादित त्रिपिटकया आधारकथं तयाग् खः । यदि पालिभासाया विज्ञपिनिं छुं नं विस्तृतं अध्ययन व अनुसन्धान धायेग् इच्छा दुसाः उग् फुतनोटय् क्यना तयाग् पृष्ठानुसार छुद्दुसंगायना पालि त्रिपिटकय् स्वयादिदित इनाप यानाच्चना । प्रत्येक खंया (वाख्या) अन्त्यं संकृतच्छायां नं समावेश यानाग् जुल । पालिभाषया अनविज्ञपित्तं संस्कृत धर्मपद ग्वहाली जुद् । अनुवाद जक पालि नापं सतिक कथं यानाग् जुल, ब्वमिपिसं छुं ट्टनाच्चंग् खसा शुद्दयानाः ब्वनेत इनाप यानाच्चना ।

धम्मपद-अट्टकथाया बारखेन्य् वद्गु पारिभाषिक शब्दत थुकेत तालिका नं १-६ व छुं छुं पारिभाषिक शब्दावली नं क्वय् दुथ्याका तयाग् दु । वृत्त संसारं म्हंसिद्दकेत भूमिया तालिका नं २ स्वया दिसें । शमथकमंस्थानया तालिकाय् चरित्रानुकूल ध्यानया विषयय् क्यनातयाग् दुसा विपश्यना ज्ञानया तालिकाय् भिखुग् विपश्यना ज्ञान छिसंकथं ब्वया तयाग् दु । भिष्यंग् अनुशय क्लेश छुकिद् छुकिद् लानाच्चंग् दु धयाग् तालिका नं ३ व कर्मया धीथी जक तालिका नं ४ स्वयादिसें । स्वीन्य्यग् बोधिपक्षिय गन गन लानाच्चन धयाग् थुद्दकेत तालिका नं ५ वलाक ब्वया तयाग् दु । कुशल व अकुशल यानाः अन्त्यं पारिभाषिक शब्दावली नं दुतिना तयाग् खः ।

संस्कृतया धर्मपद टाइप यानाः ब्युगुलिं अनागारिका क्षान्तिगौतमीयात, च्वनिसें क्वय्थ्यक ब्वनाः अशुद्दग् शब्दत ल्यायाः क्यना ब्युगुलिं अनागारिका धम्मज्जाणीयात व भाषा सम्बन्धिद् सल्लाह विद्या विद्गुलिं दुण्डवहादुर उपासकयात नं साधुवाद बियाच्चना । श्व सक् पिकायेतः मगाः मचाग् आर्थिक ग्वहालि बियादिद्भिं सकल कथिन दातापित्तं व मेमेपिं दातापित्तं नं साधुवाद नापं सुस्वाथ्य कामना याना । अन्त्यं इत्यं हे छापेयानाः ब्युगुलिं सुभाष प्रिन्टिङ्ग् प्रेस परिवारयात नं साधुवाद नापं धन्यवाद ज्ञापन यानाच्चना ।

अनुवादकः

सुनागुं, यल ।

वृ. सं. २०६७ मार्गर्तिक १४ गते सौतावार

शमयकर्मस्थानया तालिका नं. १

कर्मस्थान ४०	भावना ३			नियन्त्र ३			चरित्र ६	ध्यान
१. पृथ्वी कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
२. आपो कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
३. तेजो कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
४. वायु कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
५. नील कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	देष	१-५
६. पीत कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	देष	१-५
७. लोहित कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	देष	१-५
८. ओदान कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	देष	१-५
९. आकाश कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
१०. आलोक कसिण	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	फुक्क	१-५
११. उद्भवातक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१२. विनीलक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१३. विपुव्यक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१४. विच्छिद्रक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१५. विवक्षापितक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१६. विक्खितक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१७. हतविक्खितक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१८. लोहितक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
१९. पुडवक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
२०. अट्टिक	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
२१. बुद्धानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२२. धमपानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२३. सङ्गानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२४. शीलानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२५. त्यागानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२६. देवतानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	सर्दा	×
२७. उपसमानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	बुद्धि	×
२८. मरणानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	बुद्धि	×
२९. कायगतानुस्मृति	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	राग	१
३०. आनापानस्मृति	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	प्रतिभाग	मोह वित्तक	१-५
३१. मेत्री	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	●	देष	१-४
३२. करुणा	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	●	देष	१-४
३३. मुदिता	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	●	देष	१-४
३४. उपेक्षा	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	●	देष	५
३५. आहार प्रतिकूल संज्ञा	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	बुद्धि	×
३६. धातु व्यवस्थान	परिकर्म	उपचार	×	परिकर्म	उग्रह	×	बुद्धि	×
३७. आकाशान्यायतन	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	×	फुक्क	५
३८. विज्ञानन्यायतन	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	×	फुक्क	५
३९. आकिञ्चन्यायतन	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	×	फुक्क	५
४०. नैवसंज्ञानासंज्ञायतन	परिकर्म	उपचार	अपंगा	परिकर्म	उग्रह	×	फुक्क	५

● सत्त्वप्रतिदि प्रकृति उद्भूत

भूमि भेदानुसार भूमि व आयुया तालिका नं. २

भूमि		भूवन	आयु
अरुपाववर		३१. नेवसंज्ञानासंज्ञायतन ३०. आकिन्वन्थायतन २९. विज्ञानन्थायतन २८. आकाशानन्थायतन	चयेप्यद्रः महाकल्प खुद्द्रः महाकल्प पीद्रः महाकल्प नीद्रः महाकल्प
रुपाववर	यदुर्षयान शुद्धवात (२३-२७)	२७. अकनिष्ट २६. सुदर्शी २५. सुदर्शी २४. अत्रया २३. अविहा	क्षिबुद्रः महाकल्प व्याद्रः महाकल्प प्याद्रः महाकल्प निद्रः महाकल्प द्रः छि महाकल्प
		२२. असंज्ञासत्त्व २१. बृहत्फल	न्यासः कल्प न्यासः सय कल्प
	तृतीययान	२०. शुभकृष्णा १९. अग्रभागाशुभा १८. परिवत्रशुभा	खुद्द्र्यागू कल्प सुद्द्रिगू कल्प क्षिबुगू कल्प
	द्वितीययान	१७. आपाश्वर १६. अग्रभागाभा १५. परिवत्राभा	व्यागू कल्प प्यागू कल्प निगू कल्प
	प्रथमयान	१४. महाज्रहा १३. ब्रह्मपुरोहित १२. ब्रह्मपारिय	छागू कल्प कल्पया बधि कल्पया स्वबय्य छाब्:
कापाववर	कामसुगतिभूमि	११. परनिर्मित वशवर्ती १०. निर्माणरति ९. तुषित ८. यामा ७. त्रयस्त्रिंश ६. चातुर्माहाराजिका ५. मनुष्य	देवता ५१२००० देवता १२८००० देवता ३२००० देवता ८००० देवता २००० देवता ५०० आयुप्रमाण अनिश्चित
	अपारभूमि	४. असुरकाय ३. प्रेत २. तिर्यक १. नर्क	आयुप्रमाण अनिश्चित आयुप्रमाण अनिश्चित आयुप्रमाण अनिश्चित आयुप्रमाण अनिश्चित

अनुशय-क्लेश तालिका नं. ३

			आरा	आ	आ	आ	अपार	वीर्य	शुभ	शिवर	हेतु
१	पुरु	७	•								
२	अङ्गीकृत्य	१		•				•			•
३	अनपवाप्य	१									
४	औदत्य	३									
५	लोभ (राग)	२	•		•		•				•
६	दृष्टि	८	•	•	•	•					•
७	मान	३									•
८	वेष	५									•
९	इर्ष्या	१						•			•
१०	मात्सर्य	१								•	
११	कीकृत्य	१						•			
१२	स्थान	२						•			•
१३	मिद	१						•			
१४	विचिकित्सा	४						•	•	•	•
	जम्मा										

चतुर्विध कर्मया तालिका नं. ४

कृत्यानुसार	<ul style="list-style-type: none"> - जनक कर्म - उपष्टम्भक कर्म - उपपीडक कर्म - उपघातक कर्म
विपाकानुसार	<ul style="list-style-type: none"> - गरुक कर्म - आसन कर्म - आचिण्ण कर्म - कटत्ता कर्म
विपाक कालानुसार	<ul style="list-style-type: none"> - दृष्टिधर्मवेदनीय - उपपद्यवेदनीय - अपरपर्यायवेदनीय - अहोसिकर्म
विपाक स्थानानुसार	<ul style="list-style-type: none"> - अकुशल - कामावचर कुशल - रूपावचर कुशल - अरूपावचर कुशल

बोधिपसिय संग्रहया तालिका नं. ५

		४ सतिपट्टदान	४ सम्यक्प्रधान	४ ऋद्धिपाद	५ इन्द्रिय	५ बल	७ बोध्याङ्ग	८ धर्माङ्ग
१	वीर्य	१	• ४	•	•	•	•	•
२	सति	८	• ४		•	•	•	•
३	प्रज्ञा	५		•	•	•	•	•
४	समाधि	४			•	•	•	•
५	ब्रह्मा	२			•	•		
६	सङ्कल्प	१						•
७	प्रश्रव्यि	१					•	
८	प्रीति	१					•	
९	उपेक्षा	१					•	
१०	छन्द	१		•				
११	वित्त	१		•				
१२	सम्यक्-वाक्	१						•
१३	सम्यक्-कमान्त	१						•
१४	सम्यक्-आजीव	१						•

विपश्यना ज्ञानया तालिका नं. ६

शील	परिशुद्धिशील	शीलविशुद्धि	आदिकल्याण
समाधि	उपचार, अर्पणा	चित्तविशुद्धि	१-५ ध्यान
	नामरूप परिग्रह	द्रुष्टिविशुद्धि	१. नामरूप परिग्रहज्ञान
	प्रत्यय परिग्रह	काष्ठावितरणविशुद्धि	२. प्रत्यय परिग्रहज्ञान
		मार्गामार्गज्ञानदर्शनविशुद्धि	३. सम्भसनज्ञान ४. उदयव्ययज्ञान
प्रज्ञा	विपश्यना ज्ञान (पृषट्जनगोन)	प्रतिपदाज्ञानदर्शनविशुद्धि	५. उदयव्ययज्ञान ६. भङ्गज्ञान ७. भयज्ञान ८. आदीनवज्ञान ९. निर्विदाज्ञान १०. मुञ्चितुकाप्यताज्ञान ११. प्रतिसाख्यज्ञान १२. संस्काररूपेसाज्ञान १३. अनुलोपज्ञान वा गोवभूज्ञान
	(आर्यगोन)	ज्ञानदर्शनविशुद्धि	१४. मागज्ञान १५. फलज्ञान १६. प्रतिविसणज्ञान

पारिभाषिक शब्दावली

खंगू कायकर्म दुः - प्राणतिपात, अदित्रादान व काममिथ्याचार

खंगू मनोकर्म दुः - अभिघ्या^१, व्यापाद^२ व मिथ्यादृष्टि^३

यंगू वचीकर्म दुः - मृषावाद^४, पिशुनवाक्^५, परुषवाक्^६ व सम्फल्पण^७

यंगू अधिपति दुः - छन्द अधिपति, वीर्य अधिपति, चित्त अधिपति व विंश अधिपति।

यंगू आहार दुः - कवलीकार आहार, स्पर्श आहार, मनोसंचेतना आहार व विज्ञान आहार।

यंगू स्मृतिप्रस्थान दुः - कायानुपशयना-स्मृतिप्रस्थान, वेदानुपशयना-स्मृतिप्रस्थान, चित्तानुपशयना-स्मृतिप्रस्थान व धर्मानुपशयना-स्मृतिप्रस्थान।

यंगू सम्यक्-प्रधान दुः - उत्पन्न पापधर्मयात प्रहाण यायेत कुतः यायेगु, अनुत्पन्न पापधर्मयात अनुत्पाद यायेत कुतः यायेगु, अनुत्पन्न कुशलधर्मयात उत्पाद यायेत कुतः यायेगु व उत्पन्न कुशल धर्मयात जन्-जन् उत्पाद (वृद्धि) यायेत कुतः यायेगु।

यंगू ऋद्धिपाद दुः - छन्द-ऋद्धिपाद, वीर्य-ऋद्धिपाद, चित्त-ऋद्धिपाद व वीमंश-ऋद्धिपाद।

यंगू आर्यसत्य दुः - दुःख आर्यसत्य, दुःखसमुदय आर्यसत्य, दुःखनिरोध आर्यसत्य व दुःखनिरोधगामिनी प्रदिपदा आर्यसत्य।

यंगू आस्रव दुः - कामास्रव, भवास्रव, दृष्टिआस्रव व अविद्याआस्रव।

यंगू ओष दुः - कामओष, भवओष, दृष्टिओष व अविद्याओष।

यंगू योग दुः - कामयोग, भवयोग, दृष्टियोग व अविद्यायोग।

यंगू ग्रन्थ दुः - अविद्या-कायग्रन्थ, व्यापाद-कायग्रन्थ, शीलव्रतपारमंश-कायग्रन्थ व इदंसत्याभिनिवेश-कायग्रन्थ।

यंगू उत्पादान दुः - काम-उपादान, दृष्टि-उपादान, शीलव्रत-उपादान व आत्मावाद-उपादान।

यंगू इन्द्रिय दुः - श्रद्धेन्द्रिय, वीर्येन्द्रिय, स्मृतीन्द्रिय, समाधीन्द्रिय व प्रज्ञेन्द्रिय।

यंगू बल दुः - श्रद्धा-बल, वीर्य-बल, स्मृति-बल, समाधि-बल व प्रज्ञा-बल।

यंगू स्कन्ध दुः - रूपस्कन्ध, वेदनास्कन्ध, संज्ञास्कन्ध, संस्कारस्कन्ध व विज्ञानस्कन्ध।

यंगू उत्पादान स्कन्ध दुः - रूप-उपादानस्कन्ध, वेदना-उपादानस्कन्ध, संज्ञा-उपादानस्कन्ध, संस्कार-उपादानस्कन्ध व विज्ञान-उपादानस्कन्ध।

खुगु हेतु दुः - लोभ, द्वेष, मोह, अलोभ, अद्वेष व अमोह।

खुगु नीवरण दुः - कामच्छन्द-नीवरण, व्यापाद-नीवरण, स्यानिषिद्ध-नीवरण, औद्धत्य-कौकृत्य-नीवरण, विचिकित्सा-नीवरण व अविद्या-नीवरण।

ह्ययंगू ध्यानाङ्ग दुः - वितर्क, विचार, प्रीति, एकाग्रता, सौमनस्य, दौर्मनस्य व उपेक्षा।

ह्ययंगू बोध्यङ्ग दुः - स्मृति-सम्बोध्यङ्ग, धर्मविनय-सम्बोध्यङ्ग, वीर्य-सम्बोध्यङ्ग, प्रीति-सम्बोध्यङ्ग, प्रश्रब्धि-

^१अभिघ्या - भेषिणिगु सम्पत्तिद लोभ तद्गु व भेषिणिगु सम्पत्ति षःगु नाम्बु धाङ्गुयात अभिघ्या धाङ्गु।

^२व्यापाद - भेषिं मनत् नाश जुडमा धकाः मनय द्वेषभाव तद्गुयात व्यापाद धाङ्गु।

^३मिथ्यादृष्टि - कर्मया फल मद् धयागु विपरिती खंकीगुयात मिथ्यादृष्टि धाङ्गु।

^४मृषावाद - सत्यकथं मद्गु वस्तु वा परिकल्पना जक यानाः उगुयात सत्यकथं धाङ्गु खंयात मृषावाद धाङ्गु।

^५पिशुनवाक् - मिले जयाच्छंषिन्त फाया वा विलिप्त यानाः भिन्ना अथवा प्रियभावायत शय्य यानाविद्गु खंयात पिशुनवाक् धाङ्गु।

^६परुषवाक् - सुद्गु वा फाया बिद्गु वा छाःगु वचन छ्यलाः ल्हाद्गु वचनयात परुषवाक् (फरुसवाचा) धाङ्गु।

^७सम्फल्पण - उपकार मद्गुद्गु, ज्याखेले मद्गु, हित व सुखयात नाश धाङ्गु खंयात सम्फल्पण धाङ्गु।

सम्बोध्यङ्ग, समाधि-सम्बोध्यङ्ग व उपेक्षा-सम्बोध्यङ्ग ।

न्हयगु अनुशय दु : - कामरागानुशय, भवरागानुशय, प्रतिघानुशय, मानानुशय, दृष्टयानुशय, विचिकित्तानुशय व अविद्यानुशय ।

व्यागु मार्गाङ्ग दु : - सम्यक्-दृष्टि, सम्यक्-सङ्कल्प, सम्यग्-वाक्, सम्यक्-कर्मान्त, सम्यग्-आजीव, सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति व सम्यक्-समाधि ।

गुंगु वल दु : - श्रद्धा-वल, वीर्य-वल, स्मृति-वल, समाधि-वल, प्रज्ञा-वल, द्वी-वल, अपत्राय्य-वल, अहीक्य-वल व अनपत्राय्य-वल ।

झिगु संयोजन दु : - कामराग-संयोजन, रूपराग-संयोजन, अरूपराग-संयोजन, प्रतिघ-संयोजन, मान-संयोजन, दृष्टि-संयोजन, शीलव्रतपरामर्श-संयोजन, विचिकित्सा-संयोजन, औद्धत्य-संयोजन व अविद्या-संयोजन ।

मेगु नं झिगु संयोजन दु : - कामराग-संयोजन, भवराग-संयोजन, प्रतिघ-संयोजन, मान-संयोजन, दृष्टि-संयोजन, शीलव्रतपरामर्श-संयोजन, विचिकित्सा-संयोजन, ईर्ष्या-संयोजन, मात्सर्य-संयोजन व अविद्या-संयोजन । अधिधर्म्य (विभ०) ।

झिगु क्लेश दु : - लोभ, द्वेष, मोह, मान, दृष्टि, विचिकित्सा, स्यान, औद्धत्य, आहीक्य र अनपत्राय्य ।

झिगु कुशलकर्म दु : - दान, शील, भवना, अपचायन^६, वैद्यावृत्त्य^७, पत्तिदान^८, प्राप्तानुमोदन^९, धर्मश्रवन, धर्मदत्तना व दृष्टि ऋजुकर्म^{१०} ।

झिनिगु आयतन दु : - चक्षु-आयतन, श्रोत्र-आयतन, घ्राण-आयतन, जिह्वा-आयतन, काय-आयतन, मन-आयतन, रूप-आयतन, शब्द-आयतन, गन्ध-आयतन, रस-आयतन, स्पर्श-आयतन व धर्म-आयतन ।

झिनिगु मार्गाङ्ग दु : - सम्यक्-दृष्टि, सम्यक्-सङ्कल्प, सम्यक्-वचन, सम्यक्-कर्मान्त, सम्यक्-आजीव, सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति, सम्यक्-समाधि, मिथ्या-दृष्टि, मिथ्या-सङ्कल्प, मिथ्या-व्यायाम व मिथ्या-समाधि ।

झिञ्चिगु धातु दु : - चक्षु-धातु, श्रोत्र-धातु, घ्राण-धातु, जिह्वा-धातु, काय-धातु, रूप-धातु, शब्द-धातु, गन्ध-धातु, रस-धातु, स्पर्श-धातु, चक्षुर्विज्ञान-धातु, श्रोत्रविज्ञान-धातु, घ्राणविज्ञान-धातु, जिह्वाविज्ञान-धातु, कायविज्ञान-धातु, मनो-धातु, धर्म-धातु व मनोविज्ञान-धातु ।

नीनिगु इन्द्रिय दु : - चक्षुरिन्द्रिय, श्रोत्रेन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, जिह्वेन्द्रिय, कायेन्द्रिय, स्त्रीन्द्रिय, पुरुषेन्द्रिय, जीवितेन्द्रिय, मनइन्द्रिय, सुखेन्द्रिय, दुःखेन्द्रिय, सोपनस्येन्द्रिय, दीर्घनस्येन्द्रिय, उपेक्षेन्द्रिय, श्रद्धेन्द्रिय, वीर्येन्द्रिय, स्मृतीन्द्रिय, समाधीन्द्रिय, प्रज्ञेन्द्रिय, अनाज्ञातमाज्ञास्यापीन्द्रिय, आज्ञेन्द्रिय व आज्ञातवीन्द्रिय ।

^६अपचायन - यकालिपिन्त गौरव तयेगुयात अपचायन धाद ।

^७वैद्यावृत्त्य - यकालिपिन्त सेवा यायेगु वैद्यावृत्त्य धाद ।

^८पत्तिदान - यत्त प्राप्तजगु कुशलयात इनाः बिद्दगुयात पत्तिदान धाद ।

^९प्राप्तानुमोदन - मेपिनिसं याःगु कुशल कर्मयात अनुमोदन यायेगुयात प्राप्तानुमोदन धाद ।

^{१०}ऋजुकर्म - तप्यगु वृष्टि दुम्हसित दृष्टि ऋजुकर्म धाद ।

सुद्धकनिकावया

धम्मपद-अडुकथा

गन्धारम्भकथा

१. महा मोह अन्धकारं त्व. पुयातःगु. लोकम् लोकान्तवर्ती ।
गुह्यसिन् सद्धर्मयात जाञ्चत्वेमान् यानाः विज्यात, ऋयाःगु मि ऋयाका लीज्यानाः विज्यात ॥
२. वसपोलया पावमुलम् नमस्कार यानाः, सम्पुट श्रीमत्पया ।
वसपोलया सद्धर्मयात पुजा यानाः, यानाः संघयात ज्वजलपा ॥
उगु उगु कारणम् श्यका, धर्म अधर्म्य कोशित्मह ।
सद्धर्मपदम् श्यना विज्याम्ह, शास्ताया धर्मपद शुभगु ॥
४. वैशना यानाः विज्यात, करुणाया तोरं (वेगं) समुत्साहितगु मनं ।
गुगु वेवमनुष्यपिन्त, प्रीतिप्रामोद्य वृद्धि जुडगु ॥
५. परम्पराकथं वयाञ्चंगु वसपोलया, निपूर्ण अर्थवर्णनं युक्तगु ।
गुगु ताम्रपर्णी द्वीपय, द्वीपया भासं सुरक्षितगु खः ॥
६. मेपिन्त हित मजूयाञ्चन, गुगु हित सम्पदा खः ।
अल्पयात जक हे हित जुयाञ्चन, सकल लोकयात हित जुडगु ॥
७. थथे आशिकागु मनं, दान्त समान आरचनाम्ह ।
कुमारकस्सप जि, स्थविरं स्थिर चित्तम्ह ॥
८. सद्धर्म स्थायी कामीम्हं, सत्कारपूर्वक प्रार्थना यानाः ।
उगु भाषा अति विस्तृतं वनाञ्चंगुयात वचन क्रमानुसारं ॥
९. जिं त्याग यानाः मनोरम काव्यात्मक भाषं तयातःगु यात ।
गाथा व व्यञ्जनपदयात, गुगु अन विभाजन यानाः मतःगु खः ॥
१०. केवल उगुयात विभाजन यानाः, ल्यं दुगु उगु हे अर्थकथं ।
भाषायात रूपान्तरं यानाः कने, जुडगुकथं विद्वानपिन्त ।
मनय् प्रीति प्रामोद्य, अर्थ धर्मया युक्त जुयाञ्चंगु यात ॥

Dhamma.Digital

१. यत्कवर्ग

१. चक्षुपाल स्थविरया र्त्तं

१. "मन न्ह्यब्बाडगु स्वभाव धर्म खः, मन श्रेष्ठ, मनोमय ।

प्रदुष्टमनं यदि धाड् वा ज्या याड् ।

उगुलिं वयात दुःख ल्युल्यु वड्, घःचा वै खः सालाच्चन्हासिया तृति ल्यु ॥"

युगु धर्मदेशना गन कना बिज्याःगु ? भावस्तिड् । सुया कारणं ? चक्षुपाल स्थविरया ।

भूसिं न्यना, भावस्तिड् महासुवर्णं धयाम्ह कुटुम्बिक (गृहस्थी) छम्ह दु, तःमिम्ह, महाधनवान्म्ह, भोगसम्पत्ति दुम्ह व काय् मदुम्ह खः । व छन्हुया दिनय् म्वःल्हडुगु तीर्थय् म्वःल्हुया नमस्कार यानाः वयाच्चंबले नैया दथुड् हः व कचां इवाम्म च्छुगु छपाः वंगलसिमा खनाः "युकी महाशक्तिशालीम्ह देवता च्चनाच्चंगु जुड्" धकाः अन क्वय् सफा याकेबिया, पःखालं चाहुड्केबिया, फि लायेकेबिया, ध्वजापटाकात ब्ययेकेबिया वंगलसिमायात छाप्पिया ल्हाः ज्वजलपा यानाः "यदि जित काय् वा म्हायाय् छम्ह दत धाःसा, छःपिन्त महान् सत्कारपुजा याये" धकाः प्रार्थना यानाः लिहौवन ।

अले वया कलाया ताःई मदुं हे प्वाथय् (गर्भं) दत । वं गभंया प्रतिस्थितभाव सिड्का भाःतयात कन । वं (भाःतम्ह) वयात गभंया सेवा याड्पि (सेविकापि) तथाबिल । वं फिल्ला फुडुवं (दयेवं) काय् बुडकल । व मचायात नां छुड्गु दिनय् सेठं थःम्ह रक्षा यानाःतयागु वंगलसिमाया कारणं प्राप्त जगु जुया वयात 'पाल' धकाः नां छुत । वया लिपा मेम्ह काय् नं दत । वयात 'चलपाल' धकाः नां छुना मेम्हसित (दाजुम्हसित) 'महापाल' धकाः नां छुत । इपि ल्यायेम्ह जुतेलिं छैया बन्धनं चित । लिपा मांवीपि मन्त । फुकं सम्पत्ति इमिसं हे व्यक्त्था यात ।

जगु इलय् शास्ता उत्तमगु धर्मचक्रप्रवर्तनं यानाः बिज्यानाः छत्तिकथं अनाथपिण्डक महासेठं न्येप्यंगु करोड धन त्याग यानाः दयेकेब्बगु जेतवन महाविहारय् बिज्यानाः, आपालं मन्तयेत स्वर्गं व मोक्षया मार्गय् प्रतिस्थापित यायां च्चनाबिज्यात । तथागत, मांया पाखें चयद्रः व बोयापाखें चयद्रः यानाः छगुलाख व खुडुवं थःथितिपिसं (ज्ञातिकुलपिसं) दयेकेब्बगु, निप्रोध महाविहारय् छगु हे जक वर्षावास च्चनाबिज्यात । अनाथपिण्डकं दयेकेब्बगु जेतवन महाविहारय् भिग्गुई, विशाखां नीन्हुयगु करोड धन त्याग यानाः दयेकेब्बगु पुवंरामय् खुई यानाः निगु कुल्या गण महानता जगु कारणं भावस्तीया आधार कया अन नीन्पाई वर्षावास च्चनाबिज्यात । अनाथपिण्डक व विशाखा महाउपासिका न्हियं निरन्तरं निकः तथागतयात सत्कारसेवा याःवनी, इपि वनीबले "मचापिं भ्रामणोरपिसं जिमिगु ल्हाःतय् स्वड" धकाः खालिल्हाःतं न्हापा गुबलें नं मवं । भोजन न्ययः वनीबले नयेगु खाद्यवस्तुत्त ज्वनाः हे वनी, भोजनधुका वनीबले न्याता वासः व च्याता त्वनेगु वस्तुत्त ज्वनावनी । इपि निम्हसिगु छैय् छैय् निद्रः निद्रः भिक्षुपिन्त आसनत नित्यरूपं हे लायातडगु जुयाच्चन । नये त्वनेगु व वासः मध्ये सुया छु यः, वयात जगु वस्तु इच्छानुसारं हे ददगु जुयाच्चन । उलिमच्छि दिमध्ये अनाथपिण्डकं शास्तायाके छन्हु न न्ययसः न्यने मनम्ह खः । धायें, "तथागत बुद्ध सुकुमार खः, क्षत्रिय सुकुमार खः, 'जित आपालं उपकारयाम्ह गृहपति' धकाः जित धर्मदेशना यायेवं न्यलिड्" धकाः शास्ताप्रति अत्यन्त स्नेहया कारणं व न्ययसः मय्यंगु खः । शास्तां व फयेतुदवं हे "युम्ह सेठं जित रक्षायाये म्वाःथाय् रक्षा यानाच्चन । जिं कल्पसहस्र अधिक प्यगु असंख्य कल्पक अलकृत यानाः तयागु थःगु छयं त्वाल्हाना, मिखात लिक्कया, नुगःचु लिक्कया, ज्यान समानपिं काय्कलापिं त्याग यानाः पारमितात पूर्णयानाःगु, मेपिन्त धर्मदेशनाया नितिं हे खः । थवं जित रक्षायाये म्वाःथाय् रक्षा यानाच्चन" धकाः छगु धर्मदेशना कनाः हे बिज्याडगु जुयाच्चन ।

उबले भावस्तिड् न्ह्यगु करोड मन्त च्चनाच्चन । इपि मध्ये शास्ताया धर्मोपदेश न्यनाः न्यागु करोड मन्त आर्थभावकपिं जून, निगु करोड मन्त जक पृथजनपिं खः । इपिं मध्ये आर्थभावकपिनि निगु हे जक ज्या दु - भोजन न्ययः दान बिड्, भोजनधुका धुधुपाँय् स्वीमाः ल्हाःतय् तथा, वस्त्र, वासः व त्वनेगु वस्तुत्त ज्चंके बिया धर्मोपदेश न्यनेत वनी । अले छन्हुया दिनय् महापालं आर्थभावकपिं धुधुपाँय् स्वीमाः ल्हाःतय् तथाः विहारय्

वनाच्चपिन्त खना: "धुपिं आपालं मन्तुं गन वनाच्चंगु" धका: न्यनेवं "धर्मापदेश न्यनेत" धका: न्यना: "जिं नं वने" धका, वना: शास्तायात वन्दना याना: परिषदया लिउंने छथाय् फयेतुल ।

वसपोल बुद्धपिंसं धर्मदेशना याना: बिज्याइबले शरणा, शील, प्रब्रज्यादि उपनिश्रययात (कारणयात) स्वया: इमिगु मनया भावकथं धर्मदेशना याना: बिज्याइ । उकिं उखुहुं विनय् शास्तां वयागु उपनिश्रय स्वया: बिज्याना धर्मदेशना घायां आनुपूर्विकया खं कना: बिज्यात । गयेकि - दानकथा, शीलकथा, स्वर्गकथा, कामया दोष, छैय् च्वनेगुली संकलेश (भक्त), नैऋत्यया फल प्रकाश याना: बिज्यात । उगु उपदेश न्यना: महापाल कुटुम्बिकं विचा: यात - "परलोकय् वनेबले कायस्वय्याय्, दाजुकिजा व भोगसम्पत्ति नं त्युत्यु मवं, शरीरं न: श्मद् नापं मवं, जिं छैय् च्वना छुयायेगु ?, प्रब्रजित जुइमाल ।" व देशनाया अन्त्ये शास्तायायाय् वना: प्रब्रज्या फ्वन । अले वयात शास्तां - "छु सुं न्यने मा:पिं थ:यितिपिं दुना ?" धका: न्यना: बिज्यात । "जिं किजा छम्ह दु, भन्ते ।" "अयेसा, वयाके न्यना: वा ।" वं "ज्यु" धका: स्वीकार याना: शास्तायात वन्दना याना:, छैय् वना: किजायात स:तके छवया - "किजा, जिगु गुगु थ्व छैय् जीवित व निजीवित धन व वस्तुत दुगु ख:, व फुककं छगु हे भार जुल, उपि फुकं छय: ।" "छ:पिनि छु यायेगु ?" धका: न्यन । "जिं शास्तायायाय् प्रब्रजित जुइ ।" "वाइ, छु धयागु, छ:पिं जित मां मदयेधुका मां यें ख:, जौ मदयेधुका जौ यें ख:, छैय् छ:पिनि आपालं धनसम्पत्ति दु, छैय् च्वना हे पुण्य यायेफु, थये याना: दिइमते ।" "किजा, जिं शास्ताया धर्मदेशना न्यना: छैय् च्वने फइमखुत । शास्तां अतिगम्भीर शूस्मगु त्रिलक्षणयात न्यना: आदिमध्यअन्त तकं कल्याण जुइगु धर्मदेशना याना:बिज्यात । उगु ज्या छैय् दुने च्वना: पूर्वके फइमखु, किजा, जिं प्रब्रजित हे जुइ ।" "वाइ, आ: छ:पिं ल्याय्म्ह हे तिनी, बुरा जुइबले प्रब्रजित जु ।" "किजा, बुराम्हसिया थ:गु ल्हा:तुति नं खं न्यनीमखु, न थ:गु वशय् च्वनी, थ:यितिपिनिगु खं हे छु । जिं छगु उगु खं न्यनेमखु, भ्रमणाचरण हे पूर्वके ।"

"जरां जीर्णं जुयावं च्वन. ल्हा:तुतिं खं मन्यन ।

गुमहसिया उगु शक्ति हीन जुल, गये वं धर्माचरण याइ" ॥

जिं प्रब्रजित हे जुइ, किजा, धका: व छ्वयेक छ्वयेक हे शास्तायाथाय् वना: प्रब्रज्या फवना: प्रब्रज्या व उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुया, आचार्य उपाध्यायपिंथाय् न्याडे च्वना:, वर्षावास विषयेका पवारणादि याना: शास्तायाथाय् वना: वन्दना याना: न्यन - "भन्ते, थ्व शासनय् स्व:गु ज्या (धुर) दु ?" "ग्रन्थधुर व विपश्यनाधुर याना: निगु हे धुर दु भिक्षु ।" "गुगु, भन्ते, ग्रन्थधुर ख:, गुगु विपश्यनाधुर ख: ?" "थ:गु प्रज्ञानुसारं छगु, निगु निकाय वा फुकक तिपिटक बुद्धवचन सयेका उगुयात धारणा यायेगु, कनेगु, ब्वंकगु यात (थ्व) "ग्रन्थधुर" धाड, याउंक आचरण याइम्ह व एकान्त शैनासनय् आनन्दम्ह जुया थ:गु शरीरय् भयव्ययथात खंका निरन्तररूपं उत्साहितम्ह जुया विपश्यनायात वृद्धियाना: अहंत्त्व प्राप्त यायेगु धयागु थ्व विपश्यनाधुर ख: ।" "भन्ते, जिं, बुरा जुइका प्रब्रजितजुया ग्रन्थधुर पूर्वके फइमखु, बरु विपश्यनाधुर पूर्वके, जित कर्मस्थान कना बिज्याहूँ ।" अले वयात शास्तां अहंत्त्वक कर्मस्थान कना: बिज्यात ।

वं शास्तायात वन्दना याना: ये: नापं वनीपिं भिक्षुपिं मामां ल्हीम्ह भिक्षुपिं दयेवं इपिं नापं पिहँवया नीगु योजन लें वना: छगु त:धंगु प्रत्यन्त गामय् थंका: अन सकलें परिवारपिं भिक्षाटनया निति दुहँवन । मन्तयेसं ब्रतसम्पन्निपिं भिक्षुपिन्त खना: ल्यताया: आसनत लाया: फयेतुका प्रणीतगु आहारद्वारा सेवायाना: (नका), "भन्ते, गन आर्यापिं सिज्यायेगु ख: ?" धका: न्यना: "गन याउंसं च्वगुथाय् दु अन उपासकपिं ।" धका: धायेवं पण्डितपिं मन्तयेसं "भदन्तपिंसं वर्षावासया निति शयनासन मालाच्वन" धका: सिद्धका, "भन्ते, यदि आर्यापिं थ्व स्वला यन च्वना बिज्यासा: जिपिं शरण्या प्रतिस्थित जुया शीलत कायेदइ" धका: प्रार्थना यात । इमिसं नं "जिपिं थुपिं कुलतयेगु आधार (भरोसा) कया संसारया दु:खं मुक्त जुइ" धका: स्वीकार यात ।

मन्तयेसं इमिगु प्रतिज्ञा (वचन) कया विहारत दयेका चान्हय् व न्दिनय् च्वनेगु थाय्त मिलेयाना: ल:ल्हाना बिल । इपिं हिद्यां न्हियं उगु हे गामय् भिक्षाटनया निति दुहँवनीगु जुयाच्वन । अले इमियाय् छम्ह वैठ वना:, "भन्ते, आपालं मन्तुं च्वनीगु थासय् म्हे नं मफयेफु, अथे जुइवं जित सुचं बिया बिज्याहूँ, वास: जिं याये" धका: बचं बिल । स्थविरं वर्षावास च्वनीगु विनय् इपिं भिक्षुपिन्त स:ता न्यन, "आवुसोपिं, थ्व स्वला स्व:गु इरियापथं दिं बितेयायेगु ख: ?" "भन्ते, प्यांगु इरियापथं ।" "छु थ्व, आवुसोपिं, पाय्छिं जू मखा, अप्रमाद जुइमा: मखुला ?" "भी जीवमान बुद्धया न्त्थेने कर्मस्थान कया वयापिं ख:, वसपोल बुद्धपिन्त प्रमादजुया ल्यतायेके

फडमखु, भिंगु चेतनां हे जक वसपोलपिन्त भीसं लयतायेकेमाः । प्रमादीयात प्यग् अपाय थःगु छैं ये खः, अप्रमादी जु आवुसोपिं । "छःपि ले, भन्ते ?" "जि स्वग् इरियापथं दिं बितेयाये (न्हि छ्याये), जि गोतुले मखु, आवुसोपिं ।" "साधु, भन्ते, अप्रमादी जुया बिज्याहूँ ।"

अले स्थविरया मद्यगु लछिफुना निला दयेवं मिखाया रोग उत्पन्न जुल (मिखा स्यात) । ङःगु घःटं लःधाः हाये ये मिखा ख्विबिधाः हाल । वं चछिप्यकं भ्रमणाधर्मं पालन यानाः, सुद्यो लुयावयेवं कोठाय दुहाँवनाः फयेतुल । भिक्षुपिं भिक्षा वनेगु इत्यय स्थविरयाथाय वनाः, "भिक्षा वनेगु ईं जुल, भन्ते" धकाः धाल । "अथेसा, आवुसोपिं, पात्र व चीवर ज्वं ।" थःगु पात्र व चीवर ज्वंके बिया पिहाँवल । भिक्षुपिंसं वया मिखां ख्विबि स्वःस्वः वयाच्वंगु खनाः, "छु धव, भन्ते ?" धकाः न्यन । "जिगु मिखाय, आवुसोपिं, फस दाल ।" "भन्ते, वैद्यं वचं बियातगु मखुला ?, वयात धायेमाल ।" "साधु, आवुसोपिं ।" इमिसं वैद्ययात कन । वं चिकं दायेका छवयाबिल । स्थविरं न्हास्य चिकं थंवेले फयेतुना हे थनाः गामय् दुने दुहाँवन । वैद्य वयात खनाः न्यन - "भन्ते, आयंया धाथे, मिखात फसं दाल ना ?" "खः, उपासक ।" "भन्ते, जि चिकं दायेका बिया छवया हयागु खः, न्हास्य छःपिसं चिकं थने धुनला ?" "आः, उपासक ।" "आः गथे च्वं ?" "स्याना हे च्वनतिनि उपासक ।" वैद्यं "जिं छव्वलं हे लनिगु (शान्त जुडगु) चिकं छवया हयागु खः, छाय रोग शान्त मजुल ?" धकाः बिचाः याना, "भन्ते, छःपिसं फयेतुना चिकं थनागु लाकि गोतुला ?" धकाः न्यन । स्थविर सुकच्वन, हानं हानं न्यनं नं लिसः मव्यु । वं "विहारय् वनाः स्थविर च्वनीगु थासय् स्वयं" धकाः बिचाः याना - "अथेसा, भन्ते, बिज्याहूँ" धकाः स्थविरयात त्याग यानाः (त्वःत्ता) विहारये वनाः स्थविर च्वनीगु थासय् स्वस्वं इरिथर जुडगु थाय् व फयेतुडगु थाय् जक खनाः, छनेगु थाय् मखनाः, "भन्ते, छःपिसं फयेतुना चिकं थना बिज्यानाःगु लाकि गोतुला ?" धकाः न्यन । स्थविर सुक च्वन । "भन्ते, थथे यानाः बिज्याये मते, भ्रमणाधर्मं धयागु शरीरयात यापन यानाः जक अभ्यास यायेफड, गोतुला हे थना बिज्याहूँ" धकाः हानं हानं विन्तियात । "भासं छि, जि बिचाः यानाः स्वये (सिडके)" धकाः वैद्ययात लिछवल । स्थविरया न अन थःथितिपिं दु नत दाजुकिजा परिवार हे दु, सुनाप सल्लाह यायेगु ? लखं वने जगु शरीरनाप सल्लाह यायां थत थःम्हं "का, धा आः पासा पालित, छु छु मिखायात स्वयेगुकि बुद्धशासनयात ? अनन्त तंसारचक्रय् छगु मिखा का जगु ल्याःचाः धयागु मद, अपाल सलंसः इलंदः बुद्धपिं बितेजुया (पुला) बिज्याये धुकल । वसपोलपिं मध्ये छु छुहं बुद्धयात नं म्हमसिल, आः धव वषांवासया दुने स्वलातक गोतुले मखु, स्वलातक निरन्तररूपं उत्साह याये धकाः (अधिस्थान यात) । उकिं छगु मिखात स्पंसां (नाश जसां) बा तज्याःसां, बुद्धशासनयात हे जक धारण या, मिखायात स्वयेमते" धकाः विद्यमान शरीरयात उपदेश ब्युब्युं थुपिं गायात धालः -

"मिखात नाशजुसां ममता यानाः तयागु, न्हायपंत नाश जुसां अथे हे शरीर ।
धव फुकक हे नाश जुसां शरीरय् च्वंगु, छु कारण पालित । छ प्रमादी जुया ?
"मिखात जीणजुसां ममता यानाः तयागु, न्हायपंत जीण जुसां अथे हे शरीर ।
धव फुकक हे जीणजुसां शरीरय् च्वंगु, छु कारण पालित । छ प्रमादी जुया ?
"मिखात तज्याःसां, ममता यानाः तयागु, न्हायपंत तज्याःसां, अथे हे शरीर ।
धव फुकक हे तज्याःसां, शरीरय् च्वंगु, छु कारण पालित । छ प्रमादी जुया ?"

थथे स्वपु गायां थत थम्हं उपदेश बिया फयेतुना हे न्हास्य चिकं थनाः गामय् भिक्षाटनया निति दुहाँवन । वैद्यं वयात खनाः "छु, भन्ते, न्हास्य चिकं थने धुनला ?" धकाः न्यन । "धुन, उपासक ।" "आः गथे च्वं, भन्ते ?" "स्याना हे च्वनतिनि, उपासक ।" "फयेतुना छःपिसं, भन्ते, न्हास्य चिकं थनाला लाकि गोतुला ?" स्थविरं सुक च्वन, हानं हानं न्यसां नं छुनं मधाल । अले वयात वैद्यं "भन्ते, छःपिसं उतिचागु यानाः बिमज्यात, यनिनिसं फलनाम्हसिनं जित चिकं दायेका ब्यगु" धकाः कनेमते । जि नं "छःपिन्त चिकं दायेका बियाः" धकाः कनेमखु" धकाः धाल । व वैद्यं त्वःतुम्हं जुयाः विहारय् वनाः "छन्त वैद्यं नं त्यागयाये धुकल, इरियापथयात त्वःतेमते भ्रमण" धकाः -

"त्यागयात चिकित्सा यायेगुलिं, वैद्यं नं तिरस्कार याम्ह जुल ।
मृत्युराजयाथाय् धंकाच्वन, छु पालित ! प्रमादी जुयाच्वना ॥"

थुगु गाथाद्वारा यत ओवाद बिया भ्रमणधर्म पालन यात । अले वया बाचा:ई पुलेवं न्ह्य:नं मखु लिपानं मखु छुं हे पाखं मिखात व क्लेशत तज्यात (नाश जुल) । व गंगु दृष्टिन्ह^१ अहंत जुया: कोठाय् दुहांवना: फयेतुल ।

भिक्षुपि भिक्षा वनेगु इलय् वया: "भिक्षा वनेगु ई जुल, भन्ते" धका: धाल । "ई जुलला, आवुसोपि ?" "जुल, भन्ते ।" "अथेसा छिपि हूं ।" "छु छ:पि ले, भन्ते ?" "जिगु मिखात, आवुसोपि, स्यन (मखन) ।" इमिसं वया मिखात स्वया: मिखाय् दंक ख्ववितया, "भन्ते, धन्दा कया बिज्यायेम्बा: , जिमिसं छ:पिन्त लही" धका: स्थविरयात आशवासन बिया: यायेमा:गु सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) यांना: गामय् भिक्षाटनया निति दुहांवन । मन्तयूसं स्थविरयात मखना:, "भन्ते, भी आर्य गन ख: ?" धका: न्यना:, उगु सुचं न्यना: यागु बिदकं छवया: य:पिसं भोजन ज्वना:, वना: स्थविरयात वन्दना यांना:, पादमलय् भोस्सुना: ख्वया, "भन्ते, जिमिसं छ:पिन्त लही (पाले याये), छ:पिसं धन्दा कया बिज्यायेम्बा:" धका: आशवासन बिया लिहांवन ।

उबले निसं न्हियां च्चन यागु व भोजन विहारय् हे बिदकं छवयाच्चन । स्थविर नं उपि ख्वीम्ह भिक्षापिन्त निरन्तरं उपदेश बियाच्चन । इपिं वया उपदेशय् च्वना पवारपाया लिक्क थ्यबले सकलें प्रतिस्मिभदासहित अहंतय्य थ्यन । इपिं वषांवास सिधयेका शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छा जुया: स्थविरयात धाल, "भन्ते, जिमि शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छा जुल ।" स्थविर इमिगु खें न्यना: बिचा: यात - "जि दुर्बलम्ह ख:, लैया दय्युद अमनुष्यपिसं अधिनय् तयात:गु गुं दु, जि यूपि नाप वनेवं सकलें न्यनिद, भिक्षा नं दइमखु, युमित न्ह्य:व छवयेमालिद ।" अले इमित धाल - "आवुसोपि, छिपि न्ह्य:व हूं ।" "छ:पि ले भन्ते ?" "जि दुर्बलम्ह ख:, लैया दय्युद अमनुष्यपिसं अधिनय् तयात:गु गुं दु, जि छिपि नाप वनेबले छिपि सकलें न्यनिद, छिपि न्ह्य:व हूं ।" "भन्ते, थये यांना: बिज्यायेमते, जिपिं छ:पिनाप हे वने ।" "आवुसोपि, छिमिसं थये इच्छा घायेमते, थये जुदवं जित सुख दइमखु, जिमि किजां छिमित खना: न्यनी, अले वयात जिगु मिखात स्यांगु खें कं, वं जिआय् सुं छन्ह छवयाहइ, व नाप जि वये, छिमिसं जिगु वचन दशबल व चयेम्ह महास्थविरपिन्त वन्दना यांनाब्बु" धका: इमित छवल ।

इपिं स्थविरयाके क्षमा फवना: गामय् दुने दुहांवन । मन्तयूसं इमित खना: फयेतुका भिक्षाबिया "छु, भन्ते, आर्यपिं मेथाय् बिज्याइ थें च्वन ?" "ख:, उपासकपिं, शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छाजुल ।" इमिसं हानं हानं फवन न इपिं वनीगु इच्छा हे सिदका ल्युन्यवना: विलापयांना: लिहांवन । इपिं नं छसिकथं जेतवनय् वना: शास्ता व चयेम्ह महास्थविरपिन्त स्थविरया वचन वन्दना यांना: कन्हेखुनु गन स्थविरया किजा च्वनाच्चन, उगु लैय् भिक्षाटनया निति दुहांवन । कुटुम्बिकं इमित म्हसिदका फयेतुका खेलाबला यायेधुका: "जि दाई, भन्ते, गन ?" धका: न्यन । अले वयात इमिसं उगु सुचं कन । वं उगु खें न्यना: इमिगु पादमलय् भोस्सुना: ख्वया: न्यन - "आ:, भन्ते, छुयाये माल ?" "स्थविरं थनं सुं वइला धका: प्रतीक्षा यांना: च्वन, व वनीबले वनापं वइ ।" "भन्ते, थव जि भिंचा पालित ख:, थवयात छवया: बिज्याहूं ।" "थये छवये फइमखु, लैया समस्यत दु, वयात प्रव्रजित यांना: छवयेगु उचित जाइ ।" "अथे प्रव्रजित यांना: छवया: बिज्याहूं भन्ते ।" अले वयात प्रव्रजित यांना: बाछित पात्र व जीवर पुनेगु आदि स्यनाबिया लें कना छवल ।

वं छसिकथं उगु गामय् थंका, गीया ध्वाछाय् छन्ह बुराम्ह खना:, "थव गामय् (आधारं) छुं गुं विहार दला ?" धका: न्यन । "दु, भन्ते" धका: धाल । "सुं अन च्वनाच्चन ?" "पालित स्थविर धयाम्ह, भन्ते ।" "जित लें कयना ब्यु ।" "छु सुं ख:, भन्ते ?" "जि स्थविरया भिंचा ख: ।" अले वयात ज्वना: विहारय् यंकल । वं स्थविरयात वन्दना यांना:, बाछित सेवाटहल (व्रतप्रतिव्रत) यांना: स्थविरयात बाला:क पालनपोषन यांना:, "भन्ते, कका कुटुम्बिकं जि व छ:पिनिगु आगमनयात प्रतीक्षा यांनाच्चन, बिज्याहूं, भी वने" धका: धाल । "अथेसा थव जिगु तुता च्चका ज्वं ।" वं तुता च्चका ज्वना: स्थविरनाप गामय् दुने दुहांवन । मन्तयूसं स्थविरयात फयेतुका: "छु, भन्ते, छ:पि बिज्याइ ह्वा: व:" धका: न्यन । "ख:, उपासकपिं, जि वना: शास्तायात वन्दना याये ।" इमिसं नाना प्रकारं फवनं स्वीकार मयायेवं स्थविरयात बिज्याका: बछिलैय् त:वना, ख्वया: लिहांवन । श्रामणेरं स्थविरया तुतां च्चका ज्वनाच्चबले लैया दय्युद गुंइ काळनगर धयागु दु, गन स्थविर न्हापा च्वने नंगु गाथा थासय्

^१ सुखविपसक

थ्यन, गामं पिहाँ वया गुँडु मेँ हाला सिँ कयाच्चंम्ह छम्ह मिसाया मेँया सःन्यना, वं सःल्य निमित्त ग्रहणयात (प्येपुन) । मिसाया सः येँ मेगु सः भिजपिनिगु फुक्क शरीरय् फैलेजुया च्चनेकुगु मेगु मडु । उकिं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात-

“न जिं, भिक्षुपिं, मेगु छगु सः नं खनाः, गगु सलं मिजंया चित्तयात थये छ्वाखेरं ज्वनाच्चनी, गये, भिक्षुपिं, थ्व मिसाया सः खः ।”^२

श्रामणेरं अन निमित्तय् प्यपुना तुतां च्चका त्वःताः “पलख आसेन्हि, भन्ते, जि ज्या छगु दु” धकाः वयाथाय् लिक्क वन । मिसां वयात खनाः सुक च्चन । वं मिसानापं शील भइयात । स्थविरं विचाः यात - “नकतिनि छम्ह मिसाया मेँसः तायेदुगु खः । व मिसाया सल्य दुहाँवन, श्रामणेर ताजवित, व मिसानापं शील भइयात जुइ ।”

वं नं थःगु ज्या सिधयेका वयाः “विज्याहुँ, भन्ते” धकाः धाल । अले वयाके स्थविरं न्यन - “पापी जुया ला, श्रामणेर ?” वं सुक च्चनाः स्थविरं हान हान न्यंसानं छुनं लिसः मबिल । अले वयात स्थविरं धाल - “उजाम्ह पापी जिगु तुतां च्चका ज्वनेगु ज्या मन्त ।” वं संवेग प्राप्त थानाः (पश्चाताप जुया) जीवर त्वःता गृहस्थीकथं वसः पुना, “भन्ते, जिं न्हापा श्रामणेर खः, आः जि गृहस्थी जुइ धुन । उगु प्रव्रजित जुयागु नं भइतां जि प्रव्रजित जुयागु मखु, लैय् समस्याया भयं जक प्रव्रजित जुयागु खः, विज्याहुँ, भ्नी वने” धकाः धाल । “बाबु, गृहस्थी याःगु पाप नं श्रमणं याःगु पाप नं पाप हे खः, छ भ्रमणभावय् च्चना नं शील जक हे पूर्वके मफुत, गृहस्थी जुया छु भिंगु ज्या (कत्याण) याइ !, “उजाम्ह पापी जिगु तुतां च्चका ज्वनेगु ज्या मन्त” धकाः धाल ।

“भन्ते, अमनुष्यं उपद्रवगु लैँ खः, छःपिं मिखां मखंम्ह व असाहाय्यम्ह खः, गये थन च्चना विज्यायेगु ?” अले वयात स्थविरं “बाबु, छ थये चित्ता कायेम्बाः, थन हे जि गोतुला सिना बसान, न्ह्येने लिउँने गोतुवसां न छनापं वनेगु जुइमखु” धकाः धया थुपिं गाथात धाल -

“अहो, जि मिखां नं मखन, तापाकं नं वये धुन ।
गोतुले मासां वने मखु, माःगु मडु मूर्खतयगु ग्वःहालि ॥
“अहो, जि मिखां नं मखन, तापाकं नं वये धुन ।
सिइसां वने मखु, माःगु मडु मूर्खतयगु ग्वःहालि ॥

उगु खँ न्यनाः उम्ह (भिँचा) पश्चाताप जुया “इयातगु हे जिं मभिँगु, मलोगु ज्या यायेलात” धकाः ल्हाःब्वहलय् तयाः छ्वखँ गुँडु दुहाँ वंम्ह वनं तं जुल । स्थविरया शीलया प्रभावं स्त्रीगु योजन हाकागु, न्येगु योजन ब्यागु व भिँन्यागु योजन जाःगु जयसुमन स्वॉया वर्णागु, फयेतुइवं क्वतुना वनीगु व दनेवं थहाँ वइगु शक्रदेवराजया पण्डुकम्बल सिल्लासन क्वानाः वल । शक्रं “सुनां जित जिगु थासं च्युत यायेत संगु” धकाः स्वबले दिव्यचक्षुद्वारा स्थविरयात खन । उकिं पुलापिसं धयातगु-

“सहस्रनेत्र देवेन्द्र, दिव्यचक्षु विशोधन यात ।
पापयात निन्दा याइम्ह थ्व पाल, आजीवन परिशुद्ध यात ॥
“सहस्रनेत्र देवेन्द्र, दिव्यचक्षु विशोधन यात ।

धर्मयात गौरव तइम्ह थ्व पाल, फयेतुना शासनय् लयताप्याच्चन ॥”
अले वयात थये जुल - “यदि जि थुनाम्ह पापयात निन्दा याइम्ह धर्मयात गौरव तइम्ह आर्ययाथाय् लिक्क मवन धाःसा, छेँ जिगु न्ह्यक् (७) दलिइ, वयाथाय् लिक्क वने ।” अनलिं-

“सहस्रनेत्र देवेन्द्र, देवराज्य श्री पुक्तम्ह ।
उगु भणाय् वया, बक्षपालया लिक्क वन” ॥-

लिक्क वनाः स्थविरया तापा मजुगु थासय् पला सः वयेकल । अले वयात स्थविरं न्यन - “थ्व सु खः ?” “जि, भन्ते, छम्ह यात्रु (लैँ जवाः) खः ।” “गन वनेगु उपासक ?” “श्रावस्तिइ, भन्ते ।” “हुँ, पथिक ।” “आर्य ले, भन्ते, गन विज्यायेगु ।” “जिनं अन हे वनेगु खः ।” “अथेसा नापं हे वने, भन्ते ।” “पथिक, जि दुबंलम्ह खः, जिं नापं वनेवं छंत फ्रभक्त जुइ ।” “जि सेवा याये मखनि, जि नं आर्यनापं वनेवं भिंगु पुण्यक्रिया

^२ (ज० नि० १.२)

मध्ये छगसां प्राप्त जुड, नापं हे वने, भन्ते ।" स्वविरं "युम्ह सत्पुरुष जुड" धका: बिचा: याना - "अयेसा नापं वने, तुतां च्चका ज्वं, उपासक" धका: धाल । शक्रं अयेयाना: लैत्वाथला: (पृथ्वी कयेकुका:) सन्धाइलय् जेतवनय् थ्यंका बिल । स्वविरं शंख बाजादिया स: न्यना "श्व गनया स: ख: ?" धका: न्यन । "भावस्तिया स:, भन्ते ।" "न्हापा जिपि वनाबले ताउत बिका वना: ।" "जि तथ्यु लं स्यु, भन्ते ।" उगु क्षणय् स्वविरं "श्व मनुष्य मखु, देवता जुड" धका: बिचा: यात ।

"सहस्रेत्र देवेन्द्र, देवराज्य श्री युक्तम्ह ।

उगु लैत्वाथला, याकनं भावस्तिइ थ्यंक वल ॥"

वं स्वविरयात यंका स्वविरया सेवाया निति किजा कुटुम्बिकं दयेकुगु पर्णशालाय् यंका मेच्य फयेतुका य:म्ह पासाया भेषकया वयाथाय् लिक्क वना:, "पासा, चूलपाल" धका: स:तल । "छु, पासा ?" "स्वविर बिज्या:गु सिल ला ?" "मस्य्, छु स्वविर बिज्यात ला ?" "ख:, पासा, नकतिनी जिं विहारे वना: स्वविरयात छु दयेकात:गु पर्णशालाय् फयेतुना च्चंगु खना: जि वयागु ख:" धका: धया लिहांवन । कुटुम्बिकं विहारे वना: स्वविरयात खना: पादमूल्य भोस्सुना: ल्ख्या: "श्व खना: जिं, भन्ते, छ:पिन्त पत्रजित जुडत अनुमति मबियागु ख:" धका: आदि खं ल्हाना:, निम्ह च्चो मस्तेत सेवा यायेत स्वविरयाथाय् पत्रजित यागा: "गामं यागु भोजनादि हया स्वविरयात सेवा या" धका: ल:ल्हाना बिल । भ्रामणोरपिसं सेवाटहल (व्रतप्रतिव्रत) याना: स्वविरयात सेवा यात ।

अले छन्हूया दिनय् दिशादिशाय् च्चपिं भिक्षुपिं "शास्तायात दर्शनं याये" धका: जेतवनय् वया तथागतयात व चयेम्ह महास्वविरपिन्त नं वन्दना याता:, विहार चारिका यायां चक्षुया स्वविरया च्चनीगु थासय् थ्यका "श्व नं स्वये" धका: सन्धा इलय् अन स्वया वन । उगु क्षणय् त:सकं सुपाँय वल । इपिं "आ: त:सकं सन्धा ई जुल, सुपाँय नं वल, सुये जक वना: स्वये" धका: लिहांवन । प्रथम यामय् वा वया मध्यम यामय् वा दित । स्वविर उत्साहितम्ह व बरोबर चक्रमण याइम्ह ख:, उकिं अन्तिम यामय् चक्रमण याता: दित । उबले नकतिनि वा वगु वैय् पय्ख इमुनात यहाँवन । इपिं इमुनातय् स्वविरं चक्रमण याबले प्राययाना: न्हूल । अन्तेवासिकपिसं (गिज्यापिसं) स्वविरया चक्रमण यायेगु थासय् इलय् हे बै मपुत । उपिं भिक्षुपिं "स्वविरया च्चनीगु थासय् स्वये" धका: वया चक्रमण याबले न्हूया सिइपिं प्राणीपिन्त खना: "सु थन चक्रमण याइम्ह ?" धका: न्यन । "जिमि उपाध्याय, भन्ते ।" इमिसं निन्दायात (धिकार यात) "स्व, आवुसोपिं, भ्रमणया ज्या, मिखां खबले गोतुला छना: छु मया:से आ: मिखां मखबले चक्रमण याये" धका: थुलिमछि प्राणीपिन्त स्यात 'अर्थ याये' धका: अनर्थ यात ।"

अले इपिं वना: तथागतयात कन, "भन्ते, चक्षुपालस्वविरं चक्रमण याये" धका: आपालं प्राणीपिन्त स्यात ।" "छु छिमिस वं स्यानाच्चंगु खना: ला ?" "मखना:, भन्ते ।" "गये छिमिसं वयात मखंगु ख:, अथे हे वं न इपिं प्राणीपिन्त मखं । क्षीणासवया स्यायेगु चेतना धयागु दइमखु, भिक्षुपिं ।" "भन्ते, अर्हत्या आधार दुम्ह गये कां जुल ?" "य:म्ह याना: व:गु कर्मकथं, भिक्षुपिं ।" "छु, भन्ते, वं धात ?" अयेसा, भिक्षुपिं, न्यं -

न्हापा वाराणसी काशीया जुजु राज्य याता: च्चंगु इलय् छम्ह वैद्य गा निगामय् चाहिलाजुया वैद्यया ज्या यायां छम्ह मिखां मछुम्ह मिसायात खना: न्यन - "छु छ म्ह मफुला ?" "मिखां मखं ?" "छन्ता वना: याये ला ?" "स्वामी, यानादिसं ।" "छु जित बिइगु ले ?" "यदि जिगु मिखात लायेके फत धा:सा, जि काय्महायपिं नापं छ:जिपि दासी जुड ।" व "ज्य" धका: वास: तयार याता: बिल, छगु वासलं हे मिखात लात । वं बिचा: यात - "ति वयात काय्महायपिसंहित दासी जुड" धका: वचं बिया, "श्व जित माया याता: बांला:क व्यवहार याता: तइमखु, जि वयात भंग लाये ।" बयाके वैद्य वया "आ: गये च्चं, मयजु" धका: न्यनेव "न्हापा जिगु मिखात भतिचा जक स्यागु ख:, आ: त:सकं स्यानाच्चन" धका: धाल । वैद्यं "श्व जित भंग: लाना छु मबिइगु पतीतल, खं बिइगु ज्याला जित मा:गु मद, आ: हे श्वयात कां याये" धका: बिचा:याना: छुं वना: कलायात श्व खं कन । वं सुकं च्चन । वं छगु वयं सिले याना: वयाथाय् वना: "मयजु, श्व वास:लं ऊ" धका: उइके बिल । अले वया निगलं मिखात, मत सिइ यें सित (मिखा कां जुल) । वं वैद्य चक्षुपाल ख: ।

भिक्षुपिं, उबले जिमि कायंनं या:गु कर्म स्युल्य वयाच्चन । पापकर्म धयागु श्व धुर कुबियाच्चंम्ह ट्रैहया तुतिल्यु घ:चा थं ल्युल्य वनी धका: श्व खं कना बिज्याना: लिस्वापु मिले याना: बुद्धशासनयात प्रतिस्थापित यायेया निति राजमुदाहारा छाप तये यें धर्मराजां (बुद्ध) थुगु गाथा आज्ञा ज्या बिज्यात -

१. मनोपुब्बङ्गया धम्पा, मनोसेडा मनोमया ।
मनसा वे पटुडेन, भासति वा करोति वा ।
ततो नं दुक्खपन्वेति, चक्केव वहतो पदं ॥

१. "मन न्ह्यब्बाइगु स्वभाव धर्म खः, मन श्रेष्ठ, मनोमय खः ।
प्रदुष्टमनं यदि धाड् वा ज्या धाड् ।

उगुलिं वयात दुःख ल्युन्य वड्, धःचा थें सालाच्चंमहसिया तुति ल्युने ॥"

अन मन धयागु कामावचर कुशलादि भेदकथं फुक्क प्यंगु भूमिगत (चतुर्भूमिक) चित्त खः । श्व पदग् उबले उम्ह वैद्यया उत्पन्न जुगु चित्तकथं नियमित, विश्लेषण व विभाजित यायेवं दीर्घमनस्यसहगत प्रतिघसम्प्रयुक्त चित्त हे प्राप्त जुड् (खने दड्) । न्ह्यब्बाइगु धयागु उप्पिं स्वया प्रथमगामीजुया च्वंगु खः । धर्म धयागु गुण, देशना, परियत्ति व निसत्त्वनिर्जीवया भेदकथं प्यथी स्वभावधर्मं खः । उप्पिं मध्ये-

"न धर्मं व अधर्मं, निगुलिं समान फलविपाक विड्गु खः ।

अधर्मं नरकय्यं यकिड्, धर्मं स्वर्गय्यं थ्यकिड् ॥"^३

श्व गुणधर्मं खः । "भिक्षुप्पिं, आदिकल्याणगु धर्मं छिमित कने"^४ धकाः धाःगु श्व देशनाधर्मं खः । "थन, भिक्षुप्पिं, सुं गुम्हं कुलपुत्रप्पिंसं धर्मयात परिपूर्णं (अध्ययन) याड् सन्न रोध्य"^५ धकाः धाःगु श्व परियत्ति धर्मं खः । "उगु इलय् धर्मं उत्पन्न जुड्, स्कन्ध उत्पन्न जुड्"^६ धकाः धाःगु श्व निसत्त्वधर्मं खः । निर्जीवधर्मं नं श्व हे खः । इप्पिं मध्ये श्व थासय् निसत्त्वनिर्जीवधर्मया अभिप्राय खः । उगु अर्थकथं स्वंगु अरूप स्कन्धतः वेदनास्कन्ध, संज्ञास्कन्ध व संस्कारस्कन्ध खः । थुप्पिं स्कन्धतस्त्वया न्ह्यःव मन प्रथमगामी जुड्गु जुया "न्ह्यब्बाइगु" धाड् ।

वुप्पिं नापं छगु हे आधार व छगु हे आरम्भणगु, न्ह्यःनं मखु लिपानं मखु, छगु हे पाख, छगु हे क्षणय् उत्पन्न जूसां मन गथे पूर्वगामी जुड् ? उत्पत्तिया प्रत्ययकथं जुड् । गथे कि आपालं खुँत मिलेजुया छकलं गाँ आदि घातकर्म पाड्गु अवस्था "थुमिं सुं पूर्वगामीम्ह ?" धकाः धायेवं गुम्ह इमिगु कारण (प्रत्यय, नापो) जुड्, गुम्हसिगु आधार इमिसं उगु ज्या पानाच्चन, व दत्त धयाम्ह वा मित्त धयाम्ह जूसां, इप्पिं स्वया पूर्वगामीम्ह धकाः धाड्, थये हे श्वयात नं सिड्केमाः । थये उत्पत्तिया प्रत्ययकथं थुमिं मन पूर्वगामी जुया मन न्ह्यब्बाइगु धाःगु खः । इप्पिं स्वंगु स्कन्धत मन उत्पन्न मज्जा उत्पन्न जुड् फड्मखु, मन गुलिं गुलिं चैतसिकत उत्पन्न मज्जा उत्पन्न हे जुड् । अधिपत्तिकथं थुमिं मनश्रेष्ठ जुड्गु जुयाः मन श्रेष्ठ धाःगु खः । गथे कि खुँत मध्ये खुँतय् नापो अधिपत्तियात श्रेष्ठ धाड्गु खः । अथे हे इप्पिं स्कन्धयानं मन अधिपत्ति जुया मन श्रेष्ठ खः । गथे सिं आदि देयेकातःगु यलवन्तय्यत् सिं यल आदि धाड्गु खः, अथे हे इप्पिं नं मन उत्पन्न जुड्गु जुयाः मनोमय धाःगु खः ।

प्रदुष्ट धयागु पिनेवःगु अभिध्या (लोभ) आदि दोषं प्रदुष्ट जुड्गु खः । स्वाभाविक चित्त भवइचित्त खः, उगु चित्त अप्रदुष्टगु (निर्मलगु) खः । गथे कि यच्चुगु लखय् वचुगु आदि रइ लायेवं लः वचुसे आदि च्चना वनीगु खः, न न्ह्यु लः खः, न त न्ह्यःवया यच्चुगु हे जुल । अथे हे मन नं पिनेयागु अभिध्या (लोभ) आदि दोषं प्रदुष्ट जुड्गु खः, न न्ह्यु चित्त खः, न त न्ह्यःया भवइचित्त हे खः, उकिं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्ज्यात - "श्व प्रभास्वरगु (स्वच्छ निर्मलगु), भिक्षुप्पिं, चित्त खः, उगु चित्तय् पिनेवःगु क्लेशं उपक्लिष्ट जुड्गु खः ।"^७ थये मनं यदि धाड् वा ज्या याड् धयागु वं धाड्बले प्यथी प्रकारया वादुश्चरितं धाड्, याड्बले स्वथी प्रकारया कायदुश्चरितं याड्, मधाड्बले व मयाड्बले उप्पिं अभिध्यादि मन प्रदुष्ट यानाः स्वथी प्रकारं मनोदुश्चरितं प् वकिड् । युक्थं वया दश अकुशल कर्मपथं प्वनिड् ।

^३ (वेस्मां ३०४; जां १.१५.३८६)

^४ (मं १० ३.४२०)

^५ (मं १० १.२३९)

^६ (मं १० १.२३९)

^७ (मं १० १.४९)

उगुलिं वयात दुःखं त्युन्युं वड् धयागु उगु स्वंगु दुश्चरितया कारणं उम्ह पुद्गलयात दुःखं त्युन्युं वड्, दुश्चरितया प्रभावं प्याग् अपायभूमिड वा मनुष्यभावय् थयसानं कायिक वा मेमेगु दुःखं नं यानाः कायिक व चैतसिक दुःखविपाकत त्युन्युं वड् । यथे छाय् ? घःवा थें सालाच्चम्हसिया तुति त्युने धयागु गाडाय् सायेकातम्हसिया धुर कुबियाच्चम्ह ईहया तुतित्यु घःचा थें खः । गथे कि व छुह्, निम्ह्, न्यान्हु, भिन्हु, बाण्, लछि कुबियाच्चनीबले घःचायात लित छुवे फड्मखु त्वःते फड्मखु, अले व न्धने वंसा गःपतय् चिनातगु सिं व खिपतं गःपतय् दुःखं विड्, लिप्या वंसा घःचान् खपाय् नड् । थुपिं निथी प्रकारं दुःखकष्टं व्युन्युं घःचा वया तुति त्युन्युं वनाच्चनी, अथे हे मन प्रदुष्टयानाः स्वंगु दुश्चरितत पुण्यानाः च्चम्ह पुद्गलयात नरकादि अन अन वंस्वगु थासय् दुश्चरित मूलकय् कायिक व चैतसिक दुःखविपाकत त्युन्युं वड् ।

गाथाया अन्त्ये स्वीडः भिक्षुपिं प्रतिसम्भिदासहित अहंत्वच्य् थ्यन । मुंवपिं परिषद्विपिन्तं न धर्मदेशना सार्थकं व सफलं जूत ।

चक्षुपाल स्वविरया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१. मनःपूर्वइमा धर्मा मनःश्रेष्ठा मनोमयाः ।
मनसा चेत् प्रदुष्टेन भाषते वा करोति वा ।
तत एनं दुःखमन्वेति चक्रमिव बहतः पदम् ॥१॥

२. मद्गुण्डलीया खँ

“मन उच्यन्वाड्गु स्वभाव धर्मः...” धयागु थुगु निगगु गाथा नं भावस्तिड हे मद्गुण्डलीया कारणय् आज्ञा जया बिज्यात ।

भ्रीसं न्यानाः, भावस्तिड अदिन्नपुब्बक धयाम्ह ब्राह्मण छम्ह दु । वं सुयात नं छुं नं न्हापा बिड् मन, उकिं वयात “अदिन्नपुब्बक” धकाः हे म्हसिका तल । वया छम्ह हे जक योम्ह, मनय् संम्ह काय् दु । अले वयात चाःचा दयेकेगु इच्छा जया “यदि लूकःमियायाय् दयेके बिल धाःसा, ज्याला बिड् मालि” धकाः थःम्ह हे लुंयात दाय्या व्वाराचा यानाः चाःचा दयेका बिल । उकिं वया काय्यात मद्गुण्डली धकाः म्हसिकल । व मचा भिंखुदँ दुबले पाण्डुरोग उत्पन्न जूल । वया मर्मं काय्यात स्वया, “ब्राह्मण, छं काय्यात रोग उत्पन्न जूल, वयात वासःया” धकाः धाल । “भद्रे, यदि वैद्ययात सःता हयेवं, ज्याला बिड् मालिड्, छु छं जिगु धन नाश जुड्गु मखला ?” “अले वयाके छु यायेगु, ब्राह्मण ?” “गथे जिगु धन नाश जुड्गु मखु, अथे यायेगु का ।” व वैद्यन्याथाय् वनाः “फलनागु रोग जुम्हसित छिस् छु वासः यायेगु ?” धकाः न्यन । अले वयात इमिसं उगुं वुगुं सिमाख्वला आदि कनाहल (कनी) । वं उगु सिमाख्वलानदि हयाः काय्यात वासः याड् । उगु वासः यानाः च्चच्चं हे वया रोग भन् तःच्चं जूल, उपचार याये मफड्गु अवस्थाय् थ्यन । ब्राह्मणं मचाया दुबलभाव सिड्का छम्ह वैद्ययात सःतल । वं मचायात स्वया “जि छगु ज्या दु, मेम्ह वैद्ययात सःता वासः या” धकाः धयाः वयात त्वःता पिहँवल । ब्राह्मणं मचाया सीड्गु इं सिड्काः “थ्व मचायात स्वये धकाः वड्पिसं छैय् दुने च्चंगु सम्पति खनी, पिने मचायात तये” धकाः काय्यात पितहयाः पिने फलय् गोतुके हल ।

उखुन्हु दिनय् भगवान् बुद्धं सुथ न्हापनं महाकरुणासमापित ध्यानं दना पूवं बुद्धपिंसं प्रार्थना यानाः वपि व आपालं कुशलकर्मं सञ्चय्य यानाः तःपिं बोध जूवफुपिन्त स्वयाः बिज्यायेया निति बुद्धचक्षुद्वारा लोकय् स्वया बिज्याज्यां भिद्वः चक्रवालय् ज्ञानजाल फड्लेयानाः बिज्यात । मद्गुण्डली पिने फलय् गोतुना च्चंगु आकार हे ज्ञानजालया दुने खने दत । शास्ता वयात खनाः, वयात छैय् दुने पितहया अन गोतुके बिद्यातःगुभाव सिड्का “छु जि अन वने माःगु कारण दुला ?” धकाः बिचाः याना स्वया बिज्याबले थये खंका बिज्यात – थ्व मापवं जिपुप्रति मन प्रसन्न यानाः, सिड्धुका तावतिस देवलोकय् स्वीगु योजन दुगु लुंया विमानय् उत्पन्न जूड्, इःछिम्ह अप्सरापरिवार दुम्ह जूड्, ब्राह्मण वयात जना ख्वच्चं शमानय् वनाच्चनी । देवपुत्रं खुगु कोश प्रमाणगु ख्वीगु गाडाय्या भारालकारं प्रतिपाडतगु इःछिम्ह अप्सरापरिवारं पुक्तं जयाच्चंगु थःगु शरीरयात स्वयाः “छु पुण्यकर्मया फलं जित थ्व श्रीसम्पति प्राप्तं जगु खः” धकाः स्वयाः जिगुप्रति मन प्रसन्नयानाः प्राप्तं जगुभाव

सिद्धका "श्व ब्राह्मणं धन नाश जुद्गु भयं जित वासः मयाःसे आः श्मसानय् वनाः ख्वयाच्चन, वयात परिवर्तन याये" धकाः बौम्ह ख्वयाच्चंग् थासय् मद्दुकुण्डलीया रूपकया वया श्मशानया लिक्क भोस्सुनाः ख्वइ । अले वयात ब्राह्मणं "छ तु ?" धकाः न्यनी । "जि छ काय् मद्दुकुण्डली खः" धकाः कनी । "गन उत्पन्न जुया ?" "तावतिता भवने ।" "छु ज्या यानाः ?" धकाः न्यनेवं जिगुप्रति मन प्रसन्नयानाः उत्पन्न जगुभाव कनी । ब्राह्मणं "छःपिनिप्रति चित्तयात प्रसन्नयानाः स्वर्गाय् उत्पन्न जपिं दु ला ?" धकाः जिक्के न्यनी । अले जिं वयात "श्वःस, श्वदः, श्वग् लाख दु धकाः त्याःचाः याये फड्मखु" धकाः धया धम्मपदया गाथा कने । गाथाया अन्त्य चयेय्दः प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभजुद्, मद्दुकुण्डली श्रोतापन्न जुद्, अये हे अदिन्नपुब्बक ब्राह्मणं न श्रोतापन्न जुद् । थये श्व कुलपुत्रया आधारं महाधर्मज्ञान लाभजुद् धकाः खनाः, कन्हे खुहू शरीरया नित्यक्रिया यायेधुका महान् भिक्षुसङ्घपिसं चाःहुयेका भावस्तिइ भिक्षाटनया नितिं दुर्हावनाः छसिकथं ब्राह्मणया छैय् लुछाय् विज्यात ।

उगु क्षणाय् मद्दुकुण्डली छैय् दुनेपाखे स्वया गोतुला च्वंग् जुयाच्चन । अले मचां, थत मखंगुभाव सिद्धका शास्तां छग् रश्मी त्वःता विज्यात । माणवं "छु जः धयागु श्व ?" धकाः मपुला गोतुला हे शास्तायात खनाः, "मखं काम्ह बौया कारणं यानाः थुजाम्ह बुद्धयाथाय् लिक्क वनाः शारीरिककथं सेवा यायेगु, दान विवेगु वा धर्मापदेश न्यने मखन, आः जिगु ल्हाःत न वशय् मन्त, मेगु यायेगु छु मद्दु" धकाः मन हे जक प्रसन्न यात । शास्ता "युलि मन प्रसन्नता हे गात श्वयात" धकाः तिहाँ विज्यात । व मचां न अये थःगु मिखां न्छाय् मदयेक विज्यायेवं प्रसन्न मनं सिनावनाः यनाः दनावम्ह ये देवलोकय् स्वीगु योजन दुगु नुंया विमानय् उत्पन्न जुल ।

ब्राह्मणं वया शरीर ऊना, श्मसानय् वनाः ख्वया जुयाच्चन, न्हिया न्हियं श्मसानय् वनाः ख्वयाच्चन - "गन (वन जि) याक काय्, गन याक काय् !" देवपुत्र न थःगु सम्पत्तियात स्वया, "छु पुण्यकर्म जित प्राप्त जगु खः" धकाः स्वबले "शास्तायाप्रति मन प्रसन्न यानाः" धकाः सिद्धका "श्व ब्राह्मणं जि म्हुं मफुबले वासः मयाःसे आः श्मसानय् वनाः ख्वयाः जुयाच्चन, वयात परिवर्तन (बोध) यायेगु योग्य खः" धकाः मद्दुकुण्डलीया भेषकया वया श्मशानया लिक्क ब्वहलय् ल्हाः तयाः ख्वयाच्चन । ब्राह्मणं वयात खनाः "जि आः पुत्रशोकं ख्वयाच्चना, श्व छाय् ख्वयाच्चन जुद्, न्यने माल वयाके" धकाः न्यन्यं थुगु गाथा धाल -

"अलंकृतम्ह मद्दुकुण्डली, मालाधारीम्ह, ह्यार्जेगु श्रीखण्डं लिप्तम्ह ।
ब्वहलय् ल्हाः तयाः ख्वयाच्चन, गुंया विचे छु दुःख जुल छन्त ॥"^८

व माणवं धाल -

"सुवर्णमय प्रभास्वरगु, उत्पन्न जुल रथ जित ।

उकिया निचाः धचाः जित मदया, उकिया दुःखं जीवनयात त्याग यायेत्यना ॥"^९

अले वयात ब्राह्मणं धाल -

"सुवर्णमय मणिमय, सिजयागु वा वःयागु ।

धाः जित भद्र माणव, निचाः धचाः तयार यानाः बिड छन्त ॥"^{१०}

उगु खं न्यनाः माणवं "श्व ब्राह्मणं काय्यात वासः मयाःसे काय् ये च्वम्ह जित खनाः ख्वख्वं 'सुवर्णमय रथया धचाः दयेका बिद्दु धकाः धयाच्चन, आसे, श्वयात ज्वने" धकाः विचाःयानाः "गपाय् चाःगु जित निचाः धचाः दयेका बिद्दुगु खः ?" धकाः न्यनेवं "गपाय् चाःगु इच्छा यानागु खः, अपाय् चाःगु दयेका बिद्दु" धकाः धायेवं "तिमिला व सुद्यो पाय्चाःगु जित माल, इपिं जित कया ब्यु" धकाः फ्वख्वं धाल -

"व माणवं वयात धाल, तिमिला व सुद्यो निगुलिं खने दयाच्चन ।

सुवर्णमय रथ जिगु खः, उपिं निचाः धचालं शोभायमान जुद् ॥"^{११}

अले वयात ब्राह्मणं धाल -

"माणव, छु मूखं खः, गुगु छु इच्छा याये भलोगुयात इच्छा यानाच्चन ।

^८ (वि० व० १२०४; पे० व० १८६)

^९ (व० १२०८; पे० व० १८७)

^{१०} (वि० व० १२०९; पे० व० १८८)

^{११} (वि० व० १२१०; पे० व० १८९)

जि मती तथा: छ सिद्धसां नं, छत्त तिमिला व सुद्यो पाय्चा:गु ददमखु ॥^{११}
अले वयात माणवं धाल -

“छु खने दयाच्चंगुया निति ल्वयाच्चंम्ह मूर्खं लाकि खने मद्गुया निति” धका: धया -
“वनीगु वद्गु खने दयाच्चन, प्रकाश नं निका तेंयु ।

सिना कालं थकें धुंकुम्ह खने मद्दयाच्चन, सु थन अति मूर्खं ख: ॥^{१२}

उगु खँ न्यना: ब्राह्मणं “उचितगु हे थवं धयाच्चन” धका: बिचा:याना: -

“माणव, छं सत्यगु हे धयाच्चन, जि हे ल्वयाच्चनाम्ह अति मूर्खं ख: ।

तिमिलाया निति ल्वयाच्चंम्ह मचां थें, सिना कालं थकें धुंकुम्ह इच्छायाना: ॥^{१३}

धया वया खँ न्यना शोक मद्दुम्ह जुया माणवयात स्तुति जुया थायां थुपिं गाथात धाल:-

“धाथें ल्वयाच्चंगु दु जिके, ध्यामि थें हुनु हुनु ।

ल:खं हा:थाये थें हायाना:, फुक्कं मिं स्याना: बिल ॥

“धाथें लिकया बिल शोकरूपी कं जिगु, नुगत्य दुसुनाच्चंगु ख: ।

गुगु शोक्य दुसुना च्वनाम्ह जित, पुत्रशोकं मुक्त याना: बिल ॥

“उगु कं लिकाये धुनम्ह जुल जि, शीतल व शान्तम्ह जुइ धुन ।

आ: जिं शोक थाये मखु, ल्वये नं मखु, माणव, छंगु खँ न्यना ॥^{१४}

अले वयात “छ सु ख: ?” धका: न्यन्य-

“छ देवता ला गन्धर्व ला, देवराज इन्द्र ला ।

सु ख:, सुया काय ख:, गथे याना: म्हसिकेंगु छत्त जि ॥^{१५}

धका: धाल । अले वयात माणवं -

“गुक्रिया निति छ विलाप यानाच्चन, ल्वयाच्चन, काय्यात श्मसानय थम्ह हे ऊना ।

व जि ख: कुशल कर्म याना:, तावतिसय सहवास या: वना: ॥^{१६}

धका: कन । अले वयात ब्राह्मणं धाल -

“भतिचा व अप्व: जिं मखना: दान व्यगु थ:गु छैयु छ ।

उपोसथकर्मं वा सेगु उजागु छुनं, छु पुण्यकर्म याना: छ वना: देवलोक्य ॥^{१७}

माणवं धाल -

“जि रोगं ग्रस्तम्ह, दु:खी, अस्वस्थ, पीडायुक्तम्ह जुया थ:गु छै ।

जिं मल रहितम्ह, शंका मद्दुम्ह, श्रेष्ठ प्रजावानु सुगत बुद्धयात खना: ॥

“जिं लयताया प्रसन्न मनं, नमस्कार याना: तथागतयात ।

उगु कुशल कर्म जि याना:, तावतिसय सहवास या वना: ॥^{१८}

उगु खँ कनाच्चच्चं हे ब्राह्मणया म्ह छम्ह प्रीतिं जाल । वं उगु प्रीतिवाक्य व्यक्त थायां-

“आश्चर्यं ख: धाथें, अद्भुत ख: धाथें, नमस्कार जक याम्हसित थव थुजागु फल ।

“जि नं लयताया प्रसन्न मनं, थौं हे बुद्धया शरणय वने ॥^{१९}

धका: धाल । अले वयात माणवं-

^{११} (वि० व० १२११; पं० व० १९०)

^{१२} (वि० व० १२१२; पं० व० १९१)

^{१३} (वि० व० १२१३; पं० व० १९२)

^{१४} (वि० व० पं० व०)

^{१५} (वि० व० १२१७; पं० व० १९६)

^{१६} (वि० व० १२१८; पं० व० १९७)

^{१७} (वि० व० १२१९; पं० व० १९८)

^{१८} (वि० व० १२२०-१२२१; पं० व० १९९-२००)

^{१९} (वि० व० १२२२; पं० व० २०१)

“थौ (आः) हे बुद्धया शरण्यं हूं, तप्यताया धर्मं व संघया नं ।
अथे हे शिक्षापद न्यागु, अखण्ड व अछिन्नकथं समादान या ॥
ज्यान कायेगुलिं अलग जु याकनं, लोक्य मविदकं कायेगु त्याग या ।
मछपान रहित जुया मखुगु खं ल्हायेमते, थःम्ह कलानापं सन्तोष जु ॥”^{११}

धकाः धाल । वं “ज्यु” धकाः स्वीकार याताः युपिं गाथात धालः -

“यध, छःपि जिगुनितिं भिं इच्छा याइम्ह खः, देव, छःपि जिगुनितिं हितकामीम्ह खः ।

छलपोलया वचन जिं न्यने, छलपोल जि आचार्यं खः ॥

“वने शरण्यं बुद्धया, अन्तर धर्मया नं ।

नरदेवया सङ्घया नं, वने शरण्यं जि ॥

“ज्यान कायेगुलिं अलग जुइ याकनं, लोक्य मविदकं कायेगु त्याग याये ।

मछपानं रहित जुया मखुगु खं ल्हायेमखु थःम्ह कलानापं सन्तोष जुइ ॥”^{१२}

अले वयात देवपुत्रं, “ब्राह्मण, छं छैयं यक्च धन दु, शास्तायाथाय वनाः दान ब्यु, धर्मया खं न्य, न्यसः
न्य” धकाः धया अन हे अन्तर्धान (लोप) जुल ।

ब्राह्मणं छैयं वनाः ब्राह्मणीयात सःता, “भद्रे, जिं थौं भ्रमण गौतमयात निमन्त्रणा याताः न्यसः न्यने, छं
सत्कार या” धकाः धया विहारय वनाः शास्तायात अभिवादन न मयाःसे व खँलाबला न मयाःसे छुखेलिक्क वनाः
“भो, गौतम, यौया भोजन स्वीकार याताः बिज्याहँ नापं भिक्षुसङ्घपिं नं” धकाः धाल । शास्तां स्वीकार याताः
बिज्यात । वं शास्तां स्वीकार याताः बिज्याःगु सिद्धका याकनं थःगु छैयं वयाः प्रणीत (स्वास्ति, साःगु) नये
त्वनेगु (खाद्यभोज्य) तयार याके बिल । शास्ता भिक्षुसङ्घपिंसं चाःहुयेका वया छैयं बिज्यानाः लायातःगु आसनय
फयेतुना बिज्यात । ब्राह्मणं सत्कारपूर्वक सेवा यात, आपालं मनुत मुबल । मिथ्यादृष्टिम्ह तथागतयात निमन्त्रणा
यायेवं निश्चः मनुत मुवइगु जुयाच्चन । मिथ्यादृष्टिपिं “थौं भ्रमण गौतमयात न्यसः न्यनाः कष्ट बिदगु स्वये”
धकाः मुवइ, सम्यक्दृष्टिपिं “थौं बुद्धया विषयय बुद्धलीला स्वये” धकाः मुवइ । अले ब्राह्मणं भोजनधुका
तथागतयाथाय लिक्क वनाः बिज्याःगु आसनय फयेतुना न्यसः न्यन - “भो, गौतम, छःपिन्त दान मब्यसे, पुजा
मयाःसे धर्मया खँ मन्यसे उपोसथवसत मच्चसे केवल मन जक प्रसन्न याये मात्र स्वर्गय उत्पन्न जूपिं दुला ?”
“ब्राह्मण, छायं जिंके न्यना च्वनागु, छिमि कायं मट्टकुण्डलीं जिगुप्रति मन प्रसन्नयाताः थः स्वर्गय उत्पन्न जगु खँ
कन मखुला ?” “भो, गौतम, मुबले ?” छ थौं रसमानय वनाः मखुला, छ ख्वयाच्चबले तापा मजगु थासय
ब्वहलय ल्हाः तयाः ख्वयाच्चवम्ह छम्ह माणवयात खनाः “अलकृतम्ह मट्टकुण्डलीं, मानाधारीम्ह, हरिचन्दनं
लिप्तम्ह” धकाः निम्हसिनं धाधाःगु खँ प्रकाश यायां फुक्कं मट्टकुण्डलीया खँ कना बिज्यात । उकिं उक्त खँ बुद्ध
भासितगु जुल ।

उगु खँ कना बिज्यानाः “ब्राह्मण, सछि, निसः जक मखु, अले जिगुप्रति मन प्रसन्न याताः स्वर्गय उत्पन्न
जूपिनिगु न्याःचाः धयागु मइ” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । अले आपालं मनुत एकमतपिं जुयाच्चन, अले उगु
एकमत मजगु भाव सिद्धका शास्तां “मट्टकुण्डलीं देवपुत्र विमाननापं हे थन वा” धकाः अधिस्थान याताः
बिज्यात । व देवपुत्र खुगुकोश प्रमाणगु दिव्याभरणं विभूषित थःगु शरीरं वया, विमानं क्वहाँ वया शास्तायात
वचन याताः छुखेलिक्क दनाच्चन । अले वयाके शास्तां “छु कर्म (ज्या) याताः छन्त थव सम्पत्ति लाभजगु
खः ?” धकाः न्यन्य-

“जाञ्जल्लेमानगु वर्णं, गुम्ह छ थन दनाच्चन, देवता ! यिनाच्चन दिशा फुक्कं, औषधितारा थें ।

महानुभाम्ह देव, जिं छंके न्यनाच्चना, मनुष्य जुया छु पुण्य याताः ॥” -

गाथा आज्ञा जुया बिज्यात । देवपुत्रं “भन्ते, थव सम्पत्ति जित छलपोलप्रति चित्त प्रसन्नयाताः प्राप्त जगु
खः” धकाः धाल । “जिगुप्रति चित्त प्रसन्नयाताः छन्त प्राप्त जगु खःना ?” “खः, भन्ते ।” आपालं मनुतयसं

^{११} (विं ४० १२२३-१२२४; ४० ४० २०२-२०३)

^{१२} (विं ४० १२२५-१२२७; ४० ४० २०४-२०६)

देवपुत्रयात स्वया "आश्चर्यं खः, धार्ये, भो, बुद्धया गुणत, अदिन्नपुब्बकं ब्राह्मणाया काय् भेगु तुं नं पुण्य मयाःसे शास्ताप्रति चित्तं प्रसन्नं यानाः युजागु सम्पत्तियात लाभं यानाकाल" धकाः तयताया सन्तोषं प्रकटं यात ।

अले इमितं कुशलं व अकुशलं कर्मं यायेवले मनं हे पूर्वगामी व श्रेष्ठं खः । तयताःगु मनं याःगु ज्यां देवलोकं वा मन्युष्यलोकम् वगृह्ण पद्गलयात किञ्चलं ये त्यागं याइमखु धकाः श्वं खं कना बिज्यानाः लिस्वापु मिले यानाः, बुद्धशासनयात प्रतिस्थापितं धायेया नितिं राजमद्राद्वारा छापं तये ये धर्मराजां (बुद्धं) युगु गाथा आज्ञां जुया बिज्यात -

२. मनोपुब्बद्दया धम्मा, मनोसेद्धा मनोमया ।
मनसा चे पसवेन, भासति वा करोति वा ।
ततो नं सुखमन्वेति, छायाव अनपायिनी^{११} ॥

२. "मनं न्यचब्बाइगुं स्वभावं धर्मं खः, मनं श्रेष्ठं, मनोमयं खः ।
प्रसन्नं मनं यदि धाइ वा ज्या याइ ।
उगुलिं वयात सुखं न्युन्यं वइ, किञ्चः ये लिचिला वनीमुख ॥"

अनं तुं नं मनं धयागु साधारणकथं फुकं भूमिगतं (चतुर्भूमिकं) चित्तयात धाःगु खः । श्वं पदम् नियामितं, विश्लेषणं व विभाजितं यायेवं च्याता प्रकारया कामावचरं कुशलं चित्तं प्राप्तं जुइ । घटनाक्रमकथं बिजाः याना स्वयेवं (हृदयेवं) अनं सीमनस्यसहगतं ज्ञानसम्पुक्तं चित्तं हे प्राप्तं जुइ । न्यचब्बाइगुं धयागु उगुलिं प्रथमगामी जुया युक्तं जुयाच्चंगु खः । धर्मं (स्वभावं) धयागु वेदनादि स्वंगुं स्क्न्धतं खः । युधिं उत्पत्तिया प्रत्ययकथं सीमनस्य सम्पुक्तं चित्तं पूर्वगामी जुया युधिं मनं न्यचब्बाइगुं खः । गथे किं अपालं मिलेजुया महाभिक्षुसङ्घयात चीवरदानादि, तःधंगु पुजा, धर्मश्रवणादि व माला, सुगन्धं सत्कारादि यायेगु पुण्यया ज्या याइगु अवस्थाय् "सु युधिं पूर्वगामीम्ह (अगुवा)" धकाः धायेवं गृह्ण इमिगुं आधारं (प्रत्ययं) जुयाच्चनं, उम्हसिया आधारं इमितं उगु पुण्यकर्मं यानाच्चनं, व तिससं वा इमिं पूर्वगामीम्ह (प्रधानं) धाइ, यथे हे श्वयात सिद्धकेमाः । यथे उत्पत्तिया प्रत्ययकथं मनं पूर्वगामी जुइगु जुया मनं न्यचब्बाइगुं खः । इधिं स्क्न्धतं मनं उत्पन्नं मजुकं उत्पन्नं जुइ फइमखु, मनं गुलिं गुलिं चैतसिकतं उत्पन्नं मजुसां उत्पन्नं हे जुइ । अधिपतिकथं युधिं मनं श्रेष्ठं जुइगु नुया मनं श्रेष्ठं धाःगु खः । गथे किं गणादिया नापोम्हं पुरुषयात गणाश्रेष्ठं वा सेनाश्रेष्ठं धकाः धाइगु खः, अथे उमिं नं मनं हे श्रेष्ठं जुइ । गथे किं तुंआदि दयेकातःगु यत्नबलतयेतं तुंयत्नं आदि धयागु नां जुइगु खः, अथे युधिं नं मनं उत्पन्नं जुइगु जुयाः मनोमयं खः ।

न्यताःगु मनं धयागु अलोभादि गुणं लयताःगु मनं खः । धाइ वा ज्या याइ धयागु युजागु मनं खं ल्हासानं प्यथी प्रकारया वाक् सुचरित्रकथं हे खं ल्हाइ, यासां स्वथी प्रकारया काय सुचरित्रकथं याइ, मन्हाःसा मयाःसा उधिं अलोभादि लयताःगु मनं जुया स्वथी प्रकारया मन सुचरित्रकथं पूर्णं याइ । धुकथं वया दश कुशलकर्मपथं परिपूर्णं जुइ ।

उगुलिं वयात सुखं न्युन्यं वइ धयागु उकिया कारणं स्वथी सुचरित्रं उम्हं पद्गलयात सुखं न्युन्यं वइ । यनं त्रिभूमिकं कुशलाया अभिप्रायं खः, उकिं त्रिभूमिकं (त्रैभूमिकं) सुचरित्रया प्रभावं सुगतिदं उत्पन्नं जुम्हं पद्गलयात, दुर्गातिदं व सुखानुभवं दुगुं यासय् च्वनाच्चम्हं, शारीरिकं आधारं, मेमेगु आधारं, वा आधारं मदुगुं यासय् नं कायिकं व चैतसिकं सुखविपाकं न्युन्यं वइ, त्यागं याइमखु धयागु अर्थं सिद्धकेमाः । यथे छाय् ? किञ्चः ये त्वःतिइ मखु धकाः गथे किं किञ्च धयागु शरीरनापं प्रतिबद्धं जुयाच्चंगुलिं शरीरं वनेवं किञ्चः नं वनी, दनेवं दनी, फयेतुद्वं फयेतुइ । "नायुगु वा छाःगु वचनं लिहं हूं" धकाः धाःसां दानां नं लिताछुवये फइमखु । छाय् ? शरीरनापं प्रतिबद्धं जुगुलिं खः । यथे हे युधिं भिगुं कुशलकर्मपथयात बारम्बारं अभ्यासं यानाः तःगु कुशलमूलया कासणं कामावचरादि भेदकथं कायिकं व चैतसिकं सुखविपाकं वंचनाय् न्युन्यं वनीगु किञ्च ये जुया त्यागं याइमखु धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

^{११} अनुपायिनी (को०)

गायया अन्त्य च्येप्यहः प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जुल, मद्गुण्डली देवपुत्र श्रोतापत्तिकल्प्य प्रतिस्वित जुल, अथे हे अदिन्पुञ्जक ब्राह्मण नं । उबलेस निसं वं महान् धनसम्पत्ति बुद्धानसनय् त्याग यात (दान यात) ।

मद्गुण्डलीया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२. मनःपूर्वज्ञमा धर्मा मनस्श्रेष्ठा मनोमयाः ।
मनसा चेत् प्रसन्नेन भाषते वा करोति वा ।
तत एनं सुखमन्वेति छायेवानपायिनी ॥२॥

३. तिष्यश्चातिरया खँ

“जितं ब्वःविल.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता नेतवनय् च्वनाः बिज्यानाच्चंबले तिष्य स्थविरया कारणाय आजा ज्ञया बिज्यात ।

उम्ह आयुष्मान् तिष्यस्थविर भगवान् बुद्धया वीया तताया काय् खः, बुरा जुद्धका प्रव्रजित जुया, बुद्धपिन्त उत्पन्न जुगु लाभसन्कार परिभोग यायां ग्वाराभारा जुद्धक ल्द्वंकाः ल्वाकःदुकः जुद्धक जीवरं पुनाः प्राययानाः विहारया दथुद् उपस्थानशालाय् फयेतुना च्वनीगु जुयाच्चन । तथागतयात दर्शनयाये धकाः बद्धपि आगन्तुक भिक्षुपिसं वयात खनाः “छम्ह तःधम्ह महास्थविर जुद्” धकाः मतिद् तयाः वयाथाय् लिक्क वनाः व्रत (यायेमाःगु सेवा) न्यनीगु जुयाच्चन, तुति तिया बिद्गु आदि न्यनीगु जुयाच्चन । वं सुक च्वनी । अले वयात छम्ह न्यायेम्ह भिक्षु “छःपि गुत्ति वषांवास दत ?” धकाः न्यनेवं “जि वषांवास मद्, बुरा जुद्धका प्रव्रजित जुयाम्ह खः” धकाः धायेवं, “आवुसो, दुर्विनीतम्ह बुरा, थःगु प्रभाषा मस्यम्ह खः, थुलिमाछि महास्थविरपिन्त खनाः नं उचित व्यवहार जक हे मयाम्ह छ खः, वषांवास न्यनं नं सुक च्वनीम्ह छ खः, लाजसरम तकं छके मद्” धकाः ल्हाःतं दाल । वं क्षत्रीय अभिमान पिक्या “छिपि सुयाथाय् वयापि ?” धकाः न्यनेवं “शास्ताया थाय्” धकाः धायेवं “जि ‘सु’ धकाः छिमिसं बिचाःयानाः, छिमिगु हा हे त्वाथला बिद् जि” धकाः धया ल्खल्वं दुःखी जुया मनसुख मदयेका शास्तायाथाय् वन । अले वयात शास्ता “तिष्य, छन्त छु जुल, दुःखीजुया मनसुख मदयेका, मिखाय् ल्खबि तयाः (ल्खबितु ल्खाल) ल्खल्वं वयागु खः ?” धकाः न्यनाबिज्यात । इपि भिक्षुपि नं “थवं वनाः छु मखुगु उजुर याद्” धकाः वनापं हे वनाः शास्तायात वन्दना यानाः छल्लेलिक्क फयेतुल । वयाके शास्तां न्यनेवं “थुपि भिक्षुपिसं जित ब्वःवियाच्चन” धकाः धाल । “छु गन फयेतुना च्वनागु ले ?” “विहारया दथुद् उपस्थानशालाय्, भन्ते ।” “थुपि भिक्षुपि वयाच्चंगु छु खनाः ला ?” “खः, खनाः, भन्ते ।” “छु छ दना इमित लँव वनेगु यानाः ला ?” “मयानाः, भन्ते ।” “परिस्कार ज्वने माला धकाः न्यना ला ?” “मन्यना, भन्ते ?” “व्रत वा लः ल्वने माःला यानाः न्यना ला ?” “मन्यना, भन्ते ।” “आसन पितहया अभिवादन यानाः तुति तिया बिद्गु यानाः ला ?” “मयानाः, भन्ते ।” “तिष्य, बुद्धपि भिक्षुपिसं फुक्क थव व्रत (सेवा) याये माः, थव व्रत मयायेवं विहारया दथुद् फयेतुद् उचित मजु (मनो), छगु हे दोष खः, थुपि भिक्षुपिके क्षमा फ्वं ।” “थुमिसं जित, भन्ते, ब्वःविल, जि थुमिके क्षमा फ्वनेमखु ।” “तिष्य, थये याये मते, छगु हे दोष खः, थुमिके क्षमा फ्वं ।” “क्षमा फ्वनेमखु, भन्ते ।” अले शास्ता, “थव धया खँ न्यनी मखुम्ह खः, भन्ते” धकाः भिक्षुपिसं धायेवं “भिक्षुपि, आः जक धया खँ न्यनी मखुम्ह मजुसे, न्हापा नं थव धया खँ मन्यम्ह हे खः” धकाः धया बिज्यानाः “आः थुम्ह, भन्ते, धया खँ न्यनी मखुम्ह धकाः जिमिसं सिल, न्हापा थवं छु यात ?” धकाः न्यनेवं “अथेसा, भिक्षुपि, न्यं” धकाः धया बिज्यानाः न्हापाया खँ न्हयःथना बिज्यात ।

न्हापा वाराणसी वाराणसि जुजुं राज्य यानाः च्वंगु इलय् देविल धयाम्ह तपस्वी च्याला च्वापुर्गुद् च्वना चि व पाउँसेवाः नयेया निति प्यला शहरया आधार कया च्वनेगु इच्छा जुयाः च्वापु गुंपाखें वयाः शहरया धवाखाय् मस्तेत खनाः न्यन - “थव शहरय् थ्यकवपि प्रव्रजितपि गन च्वनीगु खः ?” “कुम्हाःया शालाय् भन्ते ।” तपस्वी कुम्हाया शालाय् वना, लुखाय् च्वना “यदि छन्त, हे भाग्यवान, झ्यातु मजुसा, छ्वा शालाय् च्वने दुसा ज्यु” धकाः धाल । कुम्हानं “जि चान्दय् शालाय् ज्या मद्, तधगु शाला खः, सुखपूर्वक च्वना बिज्याहुं, भन्ते”

धकाः शाला लःहाना बिल । व दुर्होवनाः फयेतुवं मेह् नं नारद धयाम्ह तपस्वी च्वापु गुंपाखे वयाः कुम्हाःयाके छचा वासच्चन्ते फवन । कुम्हानं "न्हापां वम्ह धवनापं मिलेजूया नापं च्वनेगु इच्छा जुडला मजुडला, थः मुक्त जुड" धकाः बिचाःयानाः "यदि, भन्ते, न्हापां वःम्हसिया यःसा, वया इच्छाकथं च्वना बिज्याहूँ" धकाः खिल्लि यात । व वयायाय वनाः "यदि आचार्यं छःपिन्त, श्यातु मजुसा, जि नं थन छात्र च्वनेदसा ज्यु" धकाः फवन । "तःधंगु शाला खः, दुर्होवनाः छेखेलिक्क च्वं" धकाः धायेवं दुर्होवनाः न्ह्यः दुर्होवम्ह देविलया लिउंने फयेतुल । निम्ह खंलाबला यानाः गोतुल ।

छनेगु इलय नारदं देविल गोतुगु थाय व लुखा बिचाः याना गोतुल । उम्ह देविल गोतुबलय थः गोतुनेगु यासय गोपतसे लुखाया दथुइ ब्यथा गोतुल । नारद चान्ह्यु पिहोवबले वया जटाय न्हुल । "सु जित न्ह्याया वम्ह ?" धकाः धायेवं, "आचार्य, जि खः" धकाः धाल । "ठग जटिल, गुं वया जिगु जटाय न्ह्याया मखा ?" "आचार्य, छःपि थन गोतुला च्वंगु मसिल, क्षमा यानाः बिज्याहूँ, जित" धकाः धया, व हायेक हायेक हे पिने पिहोवन । उम्ह देविल "थव दुर्होवइबले जित (हानं) न्हुइ" धकाः तुतिया थाय छ्यं लाकाः हिला गोतुल । नारद नं दुर्होवःबले "जि न्हापां आचार्ययात न्ह्याया, आः वया तुतिपाखे दुर्होवने" धकाः बिचाःयाना बंबले गःपतय न्हुल । "थव सु खः ?" धकाः धायेवं "जि, आचार्य" धकाः धया "ठग जटिल, न्हापां जिगु जटाय न्ह्याया बना, आः छं गःपतय न्ह्यावन, छन्त शराप विइ" धकाः धायेवं, "आचार्य, जिगु दोष मदु, जि छःपि थथे गोतुला च्वंगु मसिल, 'न्हापां जि अपराध थायेलान, आः तुतिपाखे दुर्होवने" धकाः जि दुर्हो वयागु खः, क्षमा यानाः बिज्याहूँ, जित" धकाः धाल । "ठग जटिल छन्त जि शराप विइ ।" "थथे यानाः बिज्याये मते, आचार्य," धकाः धाल । व वया वचं यात स्वीकार मयाःसे-

"इःछि रश्मी दुम्ह सछि तेज दुम्ह, अन्धकार नाश याइम्ह ।

सुथे सुछो लुया बयेवं, छ्यं छंगु न्ह्यकु दलेमा ॥"-

धकाः वयात शराप हे बिल । नारद, "आचार्य, जिगु दोष मदु धकाः धायेक धायेक हे छःपिसं शराप बिल, गुम्हसिया दोष दु, वया छ्यं कुदलेमा, निदोषम्हसिया मखु" धकाः धया -

"इःछि रश्मी दुम्ह सछि तेज दुम्ह, अन्धकार नाश याइम्ह ।

सुथे सुछो लुया बयेवं, छ्यं छंगु न्ह्यकु दलेमा ॥"

धकाः शराप बिल । व महानुभावम्ह न्हापाया पीगु, लिपाया पीगु कल्पयानाः च्येगु कल्पयात स्मरण थाये फुम्ह खः । उकिं "सुया छोने अभिशराप लाइ" धकाः बिचाः यानाः स्वःबले "आचार्यया" धकाः सिइका वयाप्रति अनुकम्पाया (करुणाया) कारणं ऋद्विबल सुछो लुडगुयात पन ।

शहरवासीपि सुछो मलुइवं राजद्वारय वनाः, "महाराज, छःपिनि राज्य यानाः च्वंगु इलय सुछो मलुल, सुछो जिमित लुइका ब्यु" धकाः हाःवन । जुजुं थःगु कायकमादि स्वस्वं छुं नं अनुचितगु मखनाः, "सुया कारणं जुलजुइ" धकाः बिचाः याना "प्रव्रजितपिनिगु विवादया कारणं जुइमा" धकाः शंका यायां "छु थव नगरय प्रव्रजितपि दुना ?" धकाः न्यन ।

"म्हिगः सन्ध्या इलय कुम्हाया शालाय वपि दु, महाराज," धकाः धायेवं उगु क्षणय हे जुजुं मत ज्वनाः अन वनाः नारदयात वन्दना यानाः छेखेलिक्क फयेतुना धाल -

"ज्यात थप जुल, जम्बूदीपया नारद !

छु कारणं लोकय अन्धकार जुल, उगु जिं न्यनागु यात कना बिज्याहूँ ॥"

नारदं फक्क उगु सुचं कनाः थव कारणं जित थवं अभिशराप बिल, अले जि "जिगु दोष मदु, सुया दोष दु, वया हे छोने अभिशराप लायेमाः" धकाः धया अभिशराप विद्या । अभिशराप विद्या हानं "सुया छोने अभिशराप लाइ" धकाः स्वयाबले "सुछो लुया बयेवं, आचार्यया छ्यं न्ह्यकु दली" धकाः खनाः वयाप्रति अनुकम्पाया कारणं सुछो लुइके मवियागु खः धकाः धाल । "छु याःसा, भन्ते, अन्तराय जुइमखु ।" "यदि जिक्के क्षमा फवन थाःसा, जुइमखु ।" "अथेसा क्षमा फवं" धकाः धायेवं "महाराज, थवं जिगु जटाय व गःपतय न्हुल । जि थव ठग जटिलयाके क्षमा फवने मखु" धकाः धाल । "क्षमा फवं, भन्ते, थथे यानाः बिज्याये मते" "क्षमा फवने मखु" धकाः धाल । "छंगु छ्यं न्ह्यकु दली" धकाः धालनं "क्षमा मखन । अले वयात जुजुं "छं थःगु इच्छां क्षमा फवनी मखुत" धकाः ल्हाःतुति गःपतय ज्वंके बिया नारदया पादमूलय भोस्सुकल । नारदं नं "वना

बिज्याहूँ, आचार्य, छःपिन्त क्षमा जूल" धका: धया, "महाराज, श्वं मननिसें क्षमा फवंगु मखु, शहरं तापा: मज्जु थासय् छगु पुखू दु, अन वया छ्चनय् चाग्वारा तथा: ग:पतक लखय् थुं" धका: धाल ।

जुजु अथे हे याके बिल । नारद देविलयात स:ता, "आचार्य, जि ऋद्धि त्व:तेवं सुर्घाया निभा लुद्व लखय् लुकुबिना वना: मेगु थासं यहाँवा बिस्थं हूँ ।"

"वयात सुर्घाया किरणं कयेवं हे चाग्वार न्हयकु दल, व लुकुबिना वना: मेगु थासं बिस्थंवन ।"

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हय:थना: "भिक्षुपिं, उबले जजु आनन्द जूल, देविल तिष्य, नारद जि हे ख: धका: आज्ञा जुया बिज्यात । थये श्व उबले नं धया खँ मन्यम्ह हे ख:" धका: आज्ञाजुया बिज्याना: तिष्य स्थविरयात स:ता, "तिष्य, भिक्षु धयाम्ह 'फलनाम्हसिनं जित ब्व:विल (अपमान यात, आक्रोश यात), फलनाम्हसिनं दाल (प्रहार यात), फलनाम्हसिनं त्याकल, फलनाम्हसिनं जिगु सामान वस्तु यंकल" धका: बिचा: याडम्हसिया वैरभाव धयागु शान्त जुडमखु, थये मनय् मतम्हसिया हे जक शान्त जुड" धका: आज्ञा जुया बिज्याना: युपिं गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

३. अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनिं^{१९} मं अहासि मे ।
ये च तं उपनयन्ति, वेरं तेसं न सम्पति ॥

३. "जित दाल, जित त्याकल (बुकल), जिगु लाका यंकल ।
गुम्हसिनं उगु खँ मनय् तथातइ, (इमिगु) उमिगु वैरभाव शान्त जुडमखु ॥

४. अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनिं मं अहासि मे ।
ये च तं नुपनयन्ति, वेरं तेतूपसम्पति ॥

४. "जित ब्व:विल, जित दाल, जित त्याकल, जिगु यंकल ।
गुम्हसिया उगु खँ मनय् तथा: तइमखु, उमिगु वैरभाव शान्त जुड ॥

अन गाथाय् ब्व:विल धयागु आक्रोश यात धा:गु ख: । दाल धयागु प्रहार यात धा:गु ख: । त्याकल धयागु घुस नया साक्षि च्वना: मखुगुकथं, वादप्रतिवाद याना: बा यायेमा:गु स्वया अप्व: जुडक याना: त्याकीगु यात धा:गु ख: । जिगु यंकल धयागु जिके च्वंगु पात्रादि छुं न वस्तुत लाका: यंकल धा:गु ख: । गुम्हसिनं उगु धयागु सुं गुम्ह देवतापिसं, मनूनयसं, गृहस्थीपिसं बा प्रद्वजितपिसं वयात "जित ब्व:विल" धका: क्रोधादि विषययात कया गाडाया धुर ये चिनातइगु ख:; ध्वगीपिं न्यात आदियात ये धायें आदि हानं हानं चिना तथा: तइगु ख: । इमिगु थ:के उत्पन्न जगु वैरभाव शान्त जुडमखु धयागु मदया वनीमखु धा:गु ख: । गुम्हसिया उगु खँ मनय् तथा: तइमखु धयागु होस मदया, निरीक्षण मयाना:, कर्मप्रतिवेक्षणादिकथं बा मेमेगु नं क्रोधादि विषययात कया छं नं छुं दोष मदु, न्हापाया जन्मय् जि ब्व:विल जुड, दाल जुड, घुस नया साक्षि च्वना: त्याकल जुड, छं छुं नं मेपिनिगु लाका यंकल जुड, उकिं छुं नं नाश जगु मदु जुड, उकिं निर्दोष जुया नं आक्रोश अपमानादि वयेफु धका: उगु खँयात मनय् तथातइ मखु । इपिं मध्ये प्रमादवस उत्पन्न जगु वैरभावयात श्वं मनय् तथा: मतइगुलिं छुसि मदुगु भिं ये शान्त जुड ।

देशनाया अन्तय् छगु लाख भिक्षुपिन्त श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जूल । धर्मदेशना आपालं मनूतयत सार्यक जूल । धया खँ न्यनी मखुम्ह (अनाज्ञाकारी) नं धया खँ न्यनीम्ह (आज्ञाकारी) जूल ।

तिष्यस्थविरया खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३. अक्कुधन् मामवधीन्मामजैषीन् मामहार्थीन् मे ।
ये च तदुपनयन्ति वैरं तेषां न शान्पति ॥३॥

^{१९} अजिनि

४. अकृष्णम् मामवधीन्मापजैषीन् मामहाशीन् मे ।
ये तन्नोपनट्यान्ति वैरं तेषुप्रशाम्यति ॥४॥

४. काली यज्ञगीया र्वे

"न वैरभाव वैरभावतः..." धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले सुं छम्ह् बौभम्ह् (मचा मदुह्) मिसाय कारणय् आत्ता जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, छम्ह् कुटुम्बिकया (गृहस्थीया) काय् बौ मदयेधुका छैय् व बुँइ फुक्क ज्या यःम्ह् हे धयाय् भौमयात लहानाच्वन । अले वया भौमं वयात "छन्त छम्ह् कुमारी, बाबु, हयाबिइ" धकाः धाल । "मौं, थये धायेभते, जिं जीवनभर छःपिन्त लहि ।" "बाबु, छैय् व बुँइ ज्या छ हे जक थानाच्वन, उकिं जित चित्तसुख मदयाच्वन, हयाबिइ ।" वं हानं हानं प्रतिसेध धायेवं सुक्कच्वन । व (भौम्ह्) छग् कुलय् वनेगु इच्छायानाः छैनं पिहँवत । अले वयात काय्म्हं "गु कुलय् वनेगु ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु कुलय्" धकाः धायेवं अन वनेगुयात गनाः थत पःगु कुल कन । व अन वनाः छम्ह् कुमारी क्वःछिना (धया) दि मिलेयानाः वयात (भौ) हया वयात छैय् तल । व बौभम्ह् (मचा मदुह्) जुल । अले वयात भौमं पुता, छ थःगु रुचिकथं छम्ह् कुमारी हयेक बिल, व आः बौभम्ह् जुल, काय् मदुगु कुल छैय् विनाश जुइ, परम्भारा न्ह्याइ मखु, उकिं मेम्ह् छम्ह् छन्त कुमारी हयाबिइ धकाः धाल । वं "मौं, गात जित" धकाः धाःसां नं हानं हानं धयाच्वन । बौभम्ह् मिसां उगु खँ न्यनाः "काय् धयाम्हं भौवौपिनिगु वचनयात अतिक्रमन धाये फइमखु, आः मेम्ह् छम्ह् मचा दइम्ह (इइकिम्ह्) मिसायात हयेवं जित च्यो थै यानाः तइ । छु जिं थःम्ह् हे कुमारी हया बिइमाःल" धकाः बिचाः याना छग् कुल छैय् वनाः, वया नितिं छम्ह् कुमारी क्वःछिनाः "थव छु खँ, पासा, ल्हानागु ?" धकाः धयाः इमिसं प्रतिसेध धायेवं "जि मचा मदुह् खः, काय् मदुगु कुल विनाश जुइ, छिकपिनि न्ह्यायायापाखे काय् वा न्ह्याय् दयेवं कुटुम्बिकया मालिकनी जुइदइ, जिभि स्वामीयात न्ह्याय् बियादिसं" धकाः फ्वनाः स्वीकारयाके विया, न्ह्यायाम्ह् हया स्वामीया छैय् तल ।

अले वया थये जुल - "यदि थवया काय् वा न्ह्याय् दत धाःसा, थव हे छैया मालिकनी जुइ । गथे मचा मदुगु खः, अथे हे वयात धायेगु उचित जुइ ।" अले लियुम्हसित (वयात) वं धाल - "केहँ, गुबले छ थ्याय्य दइ, उबले जित कं (धाः) ।" वं "ज्यु" धकाः वया खँ न्यनाः प्वाथय् मचा दयेवं वयात कन । अले लियुम्हसित वं थःम्ह् हे न्हियं धागु व भोजन बियाच्वन, अले वयात खानानापं मचा क्वथलेगु वास नकल (बिल), मचा क्वहाँ वल । निक्वगु पटक्यं नं प्वाथय् मचा दयेवं वयात कन, न्ह्यःयुम्हं निक्वगु पटक्यं नं अथे हे मचा क्वथयाः बिल । अले वयात छैया निक्क च्चंपि भिसातयुसं न्यन - "छु छन्त न्ह्यःयुम्हं जकं स्पंकाच्वन (बाढा यात) ला ।" वं उगु (थत सेवा याइगु) खँ कनेवं "मूखं, छाय् थये यानाःगु, थव छगु स्वामित्वाया भयं गभं पतन जुइगु वासःनापं मिलेयानाः नकाच्वन (बियाच्वन), उकिं छग् गभं क्तु वयाच्वन, हानं थये कनेमते" धकाः धायेवं स्वक्वगु पटक्यं मकन । अले वं लियुम्हसिया प्वा खनाः "छाय् जित गभंया प्रतिस्थितभाव भकनागु खः ?" धकाः धायेवं "छ जित हया भंगः लाना निक्वतक गभं पतन यानाबिल, छाय् छन्त कनेमाःगु खः ?" धकाः धायेवं "का, आः जि फुत" धकाः बिचाः याना वया प्रमाद स्वयाच्चबले पूर्णं गभं जुइवं वयात भौकाय् लाका वासः मिलेयानाः नकल । पूर्णगभं जगुलिं क्तु वये मफया व्यया च्वन । तिर वेदना उत्पन्न जुल, जीवनया सइट्ट् थ्यन । वं "छ जित नाश यात, छ हे जित हया, छ हे स्वकतक नं मस्तेत नाशयात, आः जिं नं नाश धाये, थनं आः जि सिनावनाः राक्षसनी जुया छ मस्तेत नये फुम्ह (समर्थवान) जुयाः जन्म जुइमा" धकाः प्रार्थनायानाः सिनावनाः उगु हे छैय् भौचा जुयाः जन्मजुल । न्ह्यःयुम्हसित नं भाःतम्हं च्वनाः "छ जिगु कुल स्यकल" धकाः न्हाः चुन्या दारे फक्व दाल व तुतिं थवाये फक्व थवात । व उगु कष्टं सिनावनाः अन हे माखा जुया जन्म जुल ।

माखा ताःइं मदवं हे खँत थकल, भौचा वया उपिं खँत नल । निक्वगु पटक्यं नं व स्वक्वगु पटक्यं नं नल । माखा बिचाः यात - "स्वक्वगु पटक्यं जिगु खँत नया आः जित नं नयेगु इच्छा यात ।" "थनं सिनावनाः काय्सहित वयात नये फुम्ह जुइमा" धकाः प्रार्थनायानाः अनं सिनावनाः गुँइ चित्वा जुया जन्म जुल । मेम्ह (भौचा) मृग जुया जन्म जुल ।

वया (मृगया) मच्चा बुद्धकबले चित्तुवा वया स्वक्वग् पटककत मस्तयत्त नल । मृग् सिदित्यग् इलय् "श्व जि मस्तयत्त स्वक्वतक नया आ: जित नं नइ, अनं आ: सिनावना: श्वया कायपिसहित नये फुम्ह जुडमा" धका: प्रार्थनायाना: थनं सिनावना: राक्षसनी जुया उत्पन्न जुल । चित्तुवा नं अथे हे अनं सिनावना: भावसिदि छछा ढ्रेण् मिसामचा जुया जन्म जुल, व न्यासे जुडवं गाँया धवाखाय् भा:तयाथाय् वन (बियाछवत), लिपा काय् बुद्धकल । राक्षसनी नं वया पासाया भेष कया वया: "गन जि पासा दु ?" धका: "बवथाय् दुने, नकतिनि मच्चा बुद्धकल" धका: धायेवं "काय् बुद्धकग् लाकि म्हाय् धका: जिं वयात स्वये" धका: कोठाय् दुहाँवना: स्वदुम्हं थै याना: मचायात ज्वना: नयावन । हानं नववग्गु पटकय् नं अथे हे नल । स्वक्वग् पटकय् उम्ह मिसाया गर्भं श्यातुदवं भा:तयात स:ता, "स्वामी, श्व थासय् छम्ह राक्षसनी नं जि निम्ह मस्तयत्त नयावन, आ: जि कुलछैय् वना: बुद्धके" धका: य: छैय् वना: बुद्धकल ।

उबले व राक्षसनी ल: कायेग् पा:जुया: वग् जुयाच्चन । वैश्रवणयात राक्षसनीतय्सं पालपा: अनवतप । अनोतत्त) पुख्ख्या महानं ल: हडग् जुयाच्चन । इपिं राक्षसनीत पला विका ब्रा न्याता विका नं मुक्त मजुडग् जुयाच्चन । गुलिं गुलिं राक्षसनीत म्ह न्याता नं सिडग् जुयाच्चन । व राक्षसनी ल: ल्दय्यग् पालं मुक्त जुडसाथं वेगं उग् छैय् वना: "गन जि पासा ?" धका: न्यन । "छं गन वयात खके फड! वया श्व थासय् बुद्ध-बुद्धकपिं मस्तयत्त राक्षसनी वया नयाच्चन, उकिं य: छैय् वन" धका: धाल । व "न्यायाथाय् वसां, जिपाखे मुक्त जुडमखु" धका: वैरभावया वेगं उत्साहितग् मनं शहरपाखे स्वया: ब्रवाँयवन । व मिसा नां छुडग् दिनय् वया मचायात मोल्हडका नां छुना, "स्वामी, आ: थ:ग् छैय् वने" धका: मचायात ज्वना: भा:तम्हनापं विहारया दथं वनाच्चग् लैय् वनाच्चन, काय्म्ह भा:तयात बिया: विहारया पुखलिड मोल्हया, भा:तम्ह म्ब:ल्ल्याच्चंबले यहाँवया काययात दुरुत्तका च्चंबले राक्षसनी वयाच्चग् खना: वयात म्हसिडका, "स्वामी, याकनं वा, याकनं वा, श्व उम्ह राक्षसनी ख:" धका: तत:सलं हाला, वया (भा:तम्हसिया) वये मलावं हे पीमफया लिहाँवना: विहारपाखे स्वया ब्रवाँयवन ।

उग् इलय् शास्ता परिश्वदया दयुड धर्मदेशना याना: बिज्यालाच्चन । वं कायम्हसित तथागतया पादया छोने गोतुडका "छपिन्ति जि श्व मच्चा बिडधुन, जि कायया ज्यान रक्षा यानाव्यु" धका: धाल । विहारया लुखाय् आरक्षा याना: च्चंम्ह सुमन धयाम्ह देवतां राक्षसनीयात दुने दुहाँवंके मविल (दुत मछवल) । शास्तां आनन्द स्थविरयात स:ता "हुँ, आनन्द, व राक्षसनीयात स:ति" धका: धयात्रिज्यात । स्थविर स:तल । मिसां "श्व राक्षसनी, भन्ते, वयाच्चन" धका: धाल । शास्तां "वयेके व्यु, हालेमते" धका: धया बिज्याना:, व (राक्षसनी) वया दनाच्चंम्हसित "छाय् थये याना:, यदि छपिं जि थै जाम्ह बुद्धया न्दयने मल:ग् जसा, सपं व नव:चा ये, भालु व मा:क ये, को व न्दयकां भंग: ये कल्पभरतक (कल्पस्थायी) छिग्मिग् वैरभाव जुड, छाय् छपिं वैरभावं प्रतिवैरभाव कयाच्चनग् (याना: च्चनान्ग्) ? वैरभाव धयाग् अवैरभाव शास्त जुड, वैरभावं मखु" धका: धया बिज्याना: युग् गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

५. न हि वेरेन वेरानि, सम्पन्तीध कुदावनं ।
अवेरेन च सम्पन्ति, एस धम्मो सनन्तनो ॥

५. "न वैरभावं वैरभावत, शास्त जुड थन गुबले नं ।
अवैरभावं हे शास्त जुड, श्व धर्म सनातन ख: ॥"

अन न वैरभावं धयाग् गथे कि छैन्दि आदि फोहरं किनाच्चंग् थासय् व हे फोहरगुतिं सिलेबले शुद्ध तथा दुर्गन्ध मदयेके फडमखु, अले उग् थाय् भन्नु भन्नु हे अशुद्ध तथा दुर्गन्धित जक जुड, थये हे ब्व:बिया ब्व:बिडका, दाया दायेका, वैरभावं वैरभाव शास्त याये फडमखु, अले भन्नु भन्नु वैरभाव हे जक यानाच्चनी । थये वैरभाव धयाग् वैरभावं गुग् बखत्तयं नं शास्त जुडमखु, अले वृद्धि हे जक जुड । अवैरभावं हे शास्त जुड धयाग् गथे उग् छैआदि फोहरयात सफाग् लखं सिलेबले मदया वनी, उग् थाय् शुद्ध जुया सुगन्धित जुड, थये हे अवैरभाव, क्षान्ति, मैत्रीद्वारा, कारणसहित विचारं व परीक्षणं याना: वैरभावत शास्त जुड, मदयेका छवये फड, मदया वनी । श्व धर्म सनातन ख: धयाग् श्व अवैरभावं वैरभाव शास्त जुडग् धयाग् न्हापानिसं स्वाना वयाच्चंग् धर्म ख:, सकल बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व क्षीणास्रवपिं श्व हे तँ बिज्या:ग् तँ ख: ।

गाथाया अनन्य राक्षसनी श्रोतापत्तितल्य प्रतिस्थित जुल । मुंवि परिषदपिन्त नं धर्मदेशना सार्थक जुल । शास्ता उम्ह मिसायात धयाः बिज्यात - "श्वयात छ काय ब्यु ।" "ग्या, भन्ते ।" "ग्याये मते, श्वयापाछे छल्ल समस्यात मन्" धकाः धयाबिज्यात । वं वयात काय बिल । वं व मचायात जुपा नया, धयेपुना हानं ममयात हे बिया छ्वयेगु शुरुयात । अले वयात शास्ता "छाय श्व ?" धकाः न्यानाः बिज्यात । "भन्ते, जि न्हापा उगुंयुगुं यानाः जीविका यानाः नं प्वाःदक (प्वाःजायेक) नये मखं, आः जि गये यानाः म्वायेगु ?" धकाः धाल । अले वयात शास्ता "धन्दा कायेम्भाः छं" धकाः आशवासन बियाः उम्ह मिसायात धयाबिज्यात - "श्वयात यका यःगु छैय तयाः भिंगु यागु भोजन नका लह्यु ।" वं वयात यका पंफा लिउंने तयाः भिंगु यागु भोजन नका लहिल, वया वा दाइगु इलय मुगल छयने छ्याःगु ये जुल । वं पासायात सःता "श्व थासय च्वने मफुत, मेथाय जित तयाः ब्यु" धकाः धया मग नुसि तइगु शालाय, लः तइगु थलया थाय, भुतुलिइ, निम्ब तइगु याय, धुईय व गौया धवाछाय आदि युपि थासय तःसां नं थन जिगु छयंनय मुगलं छ्याःगु ये जुयाच्चन, थन मस्तेसं फोहरगु लः वाँछवये ह्याच्चन, थन खिचात गोतु वयाच्चन, थन मस्तेसं फोहर यानाः च्वन, थन फोहर वाँछवयाच्चन, थन गौया मस्त कयेका म्हिताच्चन धकाः उपि फुकु थायत प्रतिसेध यात । अले वयात पिने गौमय चकंगु थासयतया, प्रतिष्ठापित यानाः, अन वयात भिंगु यागु भोजन आदि यका लहिनाच्चन । व राक्षसनी थये बिचाः यात - "आः थुम्ह जि पासा तःसकं उपकारीन्हे खः, "अहो, जिनं छुं प्रतिगुणा पाये ।" राक्षसनीनं (वं) "श्व वर्षयं बांलाःक वा वइ, थछ्याःथाय वा पिनादिसं, श्व वर्षयं बांलाःक वा वइमखु, स्वथ्याथाय वा पिनादिसं" धकाः पासाम्हसित धाइगु जुयाच्चन । मेपिं मन्तयसं प्युगु वा लः अप्ठः जुया बा लः कम जुया बांनि स्पनीगु जुयाच्चन, वया धाःसा तःसकं हे बांलाःइगु जुयाच्चन । अले वयात मेपिं मन्तयसं, "हे मय्यु, छु प्युगु वा लः अप्ठः जुसा बा लः कम जुसां मय्यं, बांलाक वा वइगु व बांलाक वा मवइगु सिइका ज्या यात, श्व छु खः ?" धकाः न्यन । "जि पासा राक्षसनीनं बांलाक वा वइगु व बांलाक वा मवइगु खं जित कनी, जिं वया वचन थथ्याथाय व स्वथ्याथाय वा पिनाच्चना, उकिं जिमिगु बांनि बाँलाइगु जुयाच्चन । छु छिमिसं मखना ला, न्हियां न्हियं जिमिगु छैनं यागु भोजनादि यंका च्वनागु, उपि वयागु, उपि वयागु नितिं यंकाच्चनाः, छिमिसं नं वयागुनितिं भिंगु यागु भोजन आदि यकी, वं छिमिगु ज्यायं नं स्व्यागुडि ।" अले वयात फुकु शहरवासीपिसं सत्कार यात । राक्षसनीनं उबले निसं सकसिगु ज्यायं स्वयाच्चनीन्हे जुया अग्रनाभसत्कार प्राप्त यानाः आपालं परिवार दुम्ह जुल । वं लिपा च्यागु शलाक (भाग, कुपन) भोजन स्थापना यात । उपि शलाक भोजन आःतक नं बिया हे च्वनतिति ।

काली यक्षनीया खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छायाः

Dhamma Digital

५. न हि वैरेण वैराणि शाम्यन्तीह कदाचन ।
अवैरेण च शाम्यन्ति एष धर्मः सनातनः ॥५॥

५. तोरुत्थितवट्या रत्तं

"मेपिसं मस्यु," धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्यानाः च्वबले कोसम्बिक भिक्षुपिनिगु कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

कोसम्बिइ घोषितारामय न्यासः न्यासः परिवार दुपि निम्ह भिक्षुपिं च्वनाच्चन, छम्ह विनयधर अले छम्ह धर्मकथिक खः । इपि मध्ये धर्मकथिक छन्हुया दिनय दिसा यानाः विसा यानाथाय तयेमाःगु लःथलय लः त्यंकाः हे पिहँवल । लिपा विनयधर अन दुहँवबले उगु लःखनाः पिहँविद्या धर्मकथिकधार्कं न्यन, "आवुसो, छं लः तयाः तयागु ला ?" "खः, आवुसो ।" "छु थये धायेव दोष (आपत्ति) लाइ धकाः मस्यु ला ?" "खः, मसिल ।" "लाइ, आवुसो, थुकिइ छन्त दोष ।" "अथेसा जिं उगु इंगु (भुल) स्वीकार यानाः (प्रतिकार) पाये ।" "यदि छं, आवुसो, मचायेक वा होश मदयेक धाःगु जुसाः उगु दोष (आपत्ति) मइ ।" वं उगु आपत्तिया दोषं बचय जुल धकाः सिइका काल । विनयधर नं थः अनुयायिपिन्त "श्व धर्मकथिकं थः आपत्तिइ लाःसानं मस्यु" धकाः कन । इमिसं वया अनुयायिपिन्त खनाः "छिमि उपाध्याय आपत्तिइ लाःसानं दोष (आपत्ति) लाइ धकाः मस्यु" धकाः धाल ।

इपि वनाः यः उपाध्यायायात कन । वं यथे धाल - "श्व विनयधर न्हापा दोष मद् दुधकाः धया आः दोष दु धकाः धयाच्चन, असत्यवादीम्ह श्व खः ।" इपि वनाः "छिमि उपाध्याय असत्यवादीम्ह खः" धकाः धाल । इपि यथे थवंथवय् ल्वापुयात ग्वाकाच्चन (बढे यानाःच्चन) । अनलि विनयधरं मौका लाका धर्मकथिकया आपत्ति मख्गु दोषय् उल्लेखणीयकर्म यानाः बिल । उबले निसे इमि प्रत्यय दायकपि उपस्थाकपि निश्वः जुल, उपदेश न्यनीपि भिक्षुणीपि नं, आरक्षक देवतापि नं व इमि न्दघने खनेदुपि आकाशवासी देवतापि नं यानाः ब्रह्मलोक तक नं व फुक पृथजर्जनपि निग् पक्ष जुल । चातुमाहाराजिक देवतापि निसं कया अकमिठ भवन तकं छसः जुया कोलाहल न्यनावन ।

अले सूं छम्ह भिक्षु तथागतयाथाय् लिक्क वनाः घृणा यानाः अलग याःपि (उपेक्षा याःपि) विनयधरया शिष्यपिनिग् "श्व धार्मिकपूर्वक विनयकर्मकथं अलग ज्मह खः" धयाग् बिचाः (मत) व अलग जुयाच्चपि धर्मकथिकया शिष्यपिनिग् नं "अधार्मिक पूर्वकग् ज्याकथं (कर्मकथं) अलग याःग् खः" धयाग् बिचाः (मत), अलगयापिसं पंसा नं इमिग् वनाप ल्युन्य जुया विचरणा यानाः च्वंग् खं भगवान् बुद्दया समक्षय् विन्तियात । भगवान् बुद्दं "छिपि छधि (एकमतपि) जु" धकाः निकतक सुचं बियाछवल नं "इच्छा मया; भन्ते, छधि (एकमतपि) जुडत" धकाः न्यनाः स्वक्वग् पटकय् "सद्भुदे जुल, सद्भुदे जुल" धकाः इमियाय् बिज्यानाः उपेक्षयापिसं अलगयागुलिड व मेम्हसिया आपत्तिड दोष मख्गुलिड दोषकनाः बिज्यानाः हान इमित अन हे छग् सीमाय् उपोसथादि यायेग् अनुज्ञा बिया बिज्यानाः, भोजनशालाय् ल्वापु ज्गुलिड "आसन इबलाक तयाः फयेतुड्माः"^{२३} धकाः भोजनशालाया व्रत प्रज्ञपत यानाः बिज्यानाः "आः नं ल्वानाः हे च्वनतिनि" धकाः न्यना बिज्यानाः, अन बिज्यानाः "गात, भिक्षुपि, ल्वाये गात" धकाः आदि खं धया बिज्यानाः, "भिक्षुपि, ल्वायेग्, कलह यायेग्, हालेग् व विवाद यायेग् धयाग् श्व अनर्थकारकग् खः । ल्वापुया आधारं हे लट्टिकि भंग नं कित्तिया ज्यन काल" धकाः लट्टिकिजातक^{२४} कना बिज्यानाः, "भिक्षुपि, छधि (एकमतपि) जु, विवाद याये मते । विवादया कारणं हे आपालं सलंसः इलद्दः वताइचायेग् ज्यनवन" धकाः वट्टजातक^{२५} कना बिज्यात । यथे आज्ञा जुया बिज्यात नं भगवान् बुद्दया वचनयात स्वीकार मयापि मध्ये सूं छम्ह धर्मावादीम्ह तथागतयात समस्या ऋभक्त दच्छा मयाम्ह भिक्षुं "न च्चना बिज्याहूं, भन्ते, भगवान्, धर्मस्वामी, छिपि सुक च्चना बिज्याहूं, भन्ते भगवान्, छःपि दष्टधर्मसुखं विहारयानाः बिज्याहूं, जिमिसं हे उग् ल्वापु, कलह, हालेग् व विवादयात निर्णय याये"^{२६} धकाः धायेव अतीतया खं आज्ञा जुया बिज्यात -

न्हापा न्हापा, भिक्षुपि, वाराणसी ब्रह्मवत्त धयाम्ह काशिया छम्ह जुजु दु । ब्रह्मदत्तं दीधीतिस्स कोशल जुजुया राज्ययात त्याका अज्ञात भेष कया च्वंम्ह वीयात त्याःग् खं व दीघायुकुमार थःग् ज्यन बवे यानाः विडवं, उबले निसे इपि छधि (एकमतपि) जग् खं कना बिज्याना "भिक्षुपि, इपि दण्डधारीपि अस्त्रधारीपि ज्जुपि नं क्षान्ति व क्यातुपि जुल । भिक्षुपि, यन गुग् छिमिसं सुआष्यातग् धर्मविनयय् थथे प्रवजित जुया क्षान्तिभाव तयेमाः व क्यातुपि जुडमा उग् बालाइ" धकाः ओवाद बिया बिज्यात नं इमित मिले याये मफत ।

वसपोल इमिग् भद्रगोत्वय् च्वनाः च्वनेमाःगुलिं सुख मदया "आः जि थुमिग् भद्रगोत्वय् याक्कु च्वनाच्चना, थुपि भिक्षुपिसं जिग् वचन मन्दन । छु जि याक्का हे पुचल अलग जुया च्वनेमाल" धकाः बिचाः याना कौशाम्बी भिक्षाटनया निति बिज्यानाः भिक्षुसङ्घयात मधासे याक्का हे थःग् पात्र व चीवर च्वनाः बालक धयाग् छि दयेकिग् गामय् बिज्यानाः अन भग्ग्स्थविरयात याक्का च्वनेग् व्रतनियम कनाः बिज्यानाः, पात्रिवंससिमिगदाये (पूर्व पं मग्गोचाने) स्वम्ह क्लृपत्रपन्ति छधि जुड्गुया आनिसंसं (गुण, फाइवा) कनाः बिज्यानाः, गन पारिलेय्यक दु ले, अन बिज्यात । अन भगवान् बुद्दं पारिलेय्यकया आधार कया लिक्क च्वग् संरक्षित गुंइ बालाःग् सालसिमा क्वय् पारिलेय्यक किसि सेवा याका याउंके वर्षावास च्वनाबिज्यात ।

कोताम्बिवासी उपासकपि विहारय् वनाः शास्तायात मखनाः "भन्ते, गन शास्ता दु ?" धकाः न्यनाः "पारिलेय्यक वनस्कथय् बिज्यात ।" "छु कारणं ?" "जिमित मिलेयायेत कुत यानाः बिज्यात, जिपि छधि

^{२३} (पहाव ४५६)

^{२४} (ज ० १.५.३९) नेपालभाषा जातक नं. ३४७

^{२५} (ज ० १.१.११८) नेपालभाषा जातक नं. ११८

^{२६} (पहाव ४५७; प ० नि ० ३.२३६)

मज्जया ।" "छु, भन्ते, छःपि शास्तायाथाय प्रव्रजित जुया वसपोलं मिले याबले नं छिध (एकमतपि) मज्जया ता ?" "खः उपासकपि, मज्जया ।" "मनुत्तयेस थुपि शास्तायाथाय प्रव्रजित जुयानं वसपोलं मिले यायेत स्वलं नं छिध मज्जुल, जिपि थुमित यानाः (आधारं) शास्ताया दर्शनं प्राप्तं मज्जुल, थुमित आसनं नं लाया विदमखु, वन्दनादि नं यायेमखु" धकाः उबले निसं इमित आदरसम्मानं तयेगु मयात । इपि अत्याहारं जुया गाना वनाः गुत्तिका मत्तुवं हे मिलेज्जयाः थवंथवे दोषं कथना क्षमायाः "उपासकपि, जिपि छिध जुइधुन, छिमिसं जिमित न्हाया थं यायेमाल" धकाः धाल । "भन्ते, छिमित शास्तां क्षमायाः बिज्यात ला ?" "क्षमा याः बिमज्यानि, उपासकपि ।" "अथेसा शास्तायाके क्षमा फवै, शास्तां क्षमा याः बिज्याइबले जिमिसं नं छलपोलपिन्त न्हाया थं याये ।" इपि वर्षावास दुने जुया शास्तायाथाय वनेगु मयाःसे दुःखं उगु बर्षावासं पवंकल । भगवान् शास्ता नं उम्ह किंसि सेवा याका सुखपूर्वकं च्चनबिज्यात । उम्ह किंसि नं किंसि पुचःयात त्याग याः सुखपूर्वकं च्चनेया निति उगु गुंइ च्चवम्ह (इहाँवम्ह) खः ।

थये धयातल - "जि किंसि, मोकिसि, तरुण किंसि व मचापिं किसितयेस चाःहिका च्चनाच्चना, इमिसं नया त्वथुला तःगु धयात नयाच्चना, न्तुतमतु दःगु सिमा कचात नयाच्चना, वुत्तुसे च्चंगु लः त्वनाच्चना, क्वहाँवसां यहाँवसां मोकिसितयेस जिगु म्हुय च्चातमतु ध्वाना वनी, छु जिं याकचा हे पुचलं अलग जुया च्चनेमाल ।" ^{१०} अले व किंसि पुचलं चिला गन पारिलेय्यकरभित वनस्कन्धया बालाःगु सालसिमा (लपेमा) क्वय भगवान् बुद्धं च्चनाविज्यायाय अण वन, लिक्क वनाः भगवान् बुद्धयात वन्दना याः, स्वस्व मेगु छुं नं मखनाः, बालाःगु सालसिमा क्वय तुति श्वातःमतु ध्वानाः बँ मायं वंका सौथं सिमाकचा ज्वनाः बँ पुत । उबले निसं सौथं पः ज्वनाः लः त्वनेगु व नयेगिया सेवा याइ, क्वालः मालीबले क्वालः तयार याः बिइ । गथे ? न्त्थेय्या ल्हात्तुं (सौथं) सिंत घिसरेयानाः मिं च्चाकिइ, अण सिंत ततं मिं च्चाकाः अण ल्वहचात तयाः दायेका सिंका च्चिइकाः (सकाः बालाः) जिगाःगु लःगालयु लाक वाँछुवइ, अर्नलि सौं लखयु दूत छवया लः क्वागुभाव सिइका वनाः शास्तायात वन्दना याइ । शास्तां "छं लः क्वाके धुनला, पारिलेय्यकं" धकाः धया, अण बिज्यानाः ल्वःलूया विज्याइ । अले व नाना प्रकार्या फलत हयाबिइ । गुबले शास्ता गामय भिक्षाटनया निति इहाँवनीगु जुयाच्चना, उबले शास्ताया पात्र व चीवर कया छयेने तयाः शास्तानापं हे वनी । शास्ता गौया लिक्क थ्यका "पारिलेय्यक थननिसं छं वने फइमखु, जिगु पात्र व चीवर हिं" धकाः ह्येके बिद्या गामय भिक्षाटनया निति इहाँ बिज्याइ । व नं गुबले निसं शास्ता पिहाँ बिज्यात, अण हे च्चना लिहाँ बिज्याइबले लँवः वनेगु याः न्हाया थं हे पात्र व चीवर ज्वनाः च्चनीगु थायस क्वकया, सेवायाः, सिमाकचां गालाच्चनी, चान्ह्य हारापिं पशुतयत पनेयाजितं तपगु कथि सौथं ज्वनाः "जिं शास्तायात रक्षा याये" धकाः सुट्ठां लूया भवतले गूया बिचिंविचं (उखेयुखे) चाचाःहिला जुयाच्चनी, उबले निसं हे धाथे, व गुंयात पारिलेय्यकं रक्षायाः तःगु गुं धयागु नां जुल । सुट्ठां लूयावयेवं क्वाःसिलेगु लः आदिधानाः अये हे फुक्क व्रतत (सेवात) याःनाच्चनी ।

अले छम्ह माकः उम्ह किंसि दनावसां निसं न्हियांन्हिं थयागतयात सेवा याः च्चंगु खनाः उम्ह नं छुं नं यायेमाल" धकाः उखेयुखे चाःत्पुह्यं छन्दुया दिनय हा मद्गु हाप्वःकचा खना. कचा त्वाथला कचानापं हे हाप्वः शास्तायाथाय लिक्क हयाः केरामाया हः त्वाल्हानाः अण तयाबिल । शास्ता कया बिज्यात । माकः नं "परिभोग याः बिज्याइ लाकि बिज्याइ मखु" धकाः स्वयाविज्यानाः च्चबले ज्वनाः हे फयेतुना बिज्यानाः च्चंगु खनाः "छाय जुइ ?" धकाः बिचाः याःना कथिया च्चःज्वनाः पुइका स्वया बिज्याबले खेचात खनाः फुक विस्तारं चिइका (सिकया) हानं बिल । शास्तां परिभोग (सेवन) याः बिज्यात । व लयुताःगु मनं उखेयुखे सिमाकचा ज्वनाः प्याखे हूँ हे दनाच्चन । अले व ज्वनातःगु सिमा कचा व न्दुयातःगु सिमा कचा नं तोधुल । व गंगु छगु सिया च्चकाय कुतुं वनाः उकिं सुया सित, शास्तायाप्रति लयुताःगु मनं सिनावनाः तावतिस भवनय स्वीगु योजन दुगु लूया विमानय उपत्यन्त जुल, इःछिम्ह अपसरापरिवार दुम्ह मर्कटदेवपुत्र धयागु नांम्ह जुल ।

तथागतयात अण किंसि सेवा याका च्चना बिज्याःगु खं फुक्क नम्बुदीपय प्रसिइ जुल । भावसित शहरं "अनायपिण्डिक व विशाखा महाउपासिका" याः थये हे मेमेगु महाकुलं आनन्द स्वविरयात पौ छवल "जिभित शास्ताया दर्शन याके ब्यु, भन्ते ।" दिशादिशाय च्चपिं स्यासः भिक्षुपिं वर्षावासा सिधयेका आनन्द स्वविरयाथाय

^{११} न्यागुबिचापिं भिक्षुपिन्त उपासकपिसं तहले याःगु बानागु नवीर दुइशतनय दुगु जुल ।

^{१०} (महाव ४६७; उवा ३५)

वनाः "ताकाल देत जिमित, आव्हेसो आनन्द, भगवान् बुद्धया सम्मुख्य धर्मोपदेश न्यागु, साधु जिमित, आव्हेसो आनन्द, उपलब्ध जुडमाल भगवान् बुद्धया सम्मुख्य धर्मोपदेश न्यनेगु" धकाः फवन । स्थविरं इपिं भिक्षुपिं व्वनाः अन वनाः "स्वलातक याकचा विहारं यानाः विज्याम्ह तथागतयाथाय लिकक थुनिमछि भिक्षुपिं नापं न्चने वनेगु उचित मज्जु" धकाः बिचाः याना इपिं भिक्षुपिन्त पिनेतया याकचा हे शास्तायाथाय वन । पारिलेय्यक किसिं वयात खनाः कथि ज्वनाः न्यवल । शास्तां वयात स्वया विज्यानाः "लिच्चु लिच्चु, पारिलेय्यक, पने मते, थ्व बुद्धउपसथापक खः" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । वं अन हे कथि वंछिवया पात्र व चीवर ज्वनाः विदत न्यन । स्थविरं मज्जु । किसिं "यदि व्रत स्प्यम्ह जूसा, शास्ताया फयेतुना विज्याइगु ल्व्हंया आसनम् थंगु परिस्कार तइमखु" धकाः बिचाः यात । स्थविरं पात्र व चीवर ब्रैय तल । व्रतं पूर्णापिसं गुरुपिनिगु आसनम् वा छनेगु खाताय थःगु परिस्कार तइमखु ।

स्थविर शास्तायाथाय लिकक वनाः वन्दना यानाः छल्लेलिकक फयेतुल । शास्तां "आनन्द, याकचा हे वया ला" धकाः न्यना विज्याबले, न्यासः भिक्षुपिं व्वना वःगु खं न्यनाः "थुपिं गन ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं "छःपिनिगु मनयात मसिया पिनेतया जि जक वया" धकाः धायेव "इमित सःति" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । स्थविरं अथे हे यात । इपिं भिक्षुपिं वया शास्तायात वन्दना यानाः छल्लेलिकक फयेतुल । शास्तां इपिं नापं खँलाबला यानाः, इपिं भिक्षुपिसं, "भन्ते भगवान्, छःपिं बुद्ध सुकुमार व क्षत्रिय सुकुमार खः, छःपिसं स्वलातक याकचां हे दनेगु व फयेतुयेगु यानाः दुक्कर यानाः विज्यात, सेवाटहल याइपिं व ख्वासिलेगु लः आदि विइपिं नं मद्दु जुइ धकाः मती तया" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, पारिलेय्यक किसिं जित माकव सेवा यात । थुजाम्ह पासा दयेवं नापं च्वनेगु उचित ज, मद्दुसा याकचा च्वनेगु हे उत्तम खः" धकाः धया थुपिं नागवर्गया स्वपु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"यदि दुसा परिपक्वम्ह पासा, नापं जुइगु बांलाः च्वनेगु धीर ।

त्याका उपिं भ्रंभतत, थः जुइ माल इपिनापं स्मृतवान् ॥

"यदि मद्दुसा परिपक्वम्ह पासा, नापं जुइगु बांलाः च्वनेगु धीर ।

जुजुं थें राष्ट्र त्याका तयागु न्यागु यानाः, याकचा जु किसि थें गुँइ ॥

"बह याकचा जुइगु बांलाः, मज्जु मूर्खतनापं पासा यानाः ।

याकचा जु पापकर्म मयाःसे, सुखपूर्वक किसि थें गुँइ ॥"११

गाथाया अन्त्य न्यासलं इपिं भिक्षुपिं अहंत्वय प्रतिस्थित जूल । आनन्द स्थविर न अनाथपिण्डकादिपिसं छवया हःगु पौ बिति यानाः, "भन्ते, अनाथपिण्डक प्रमुख इपिं न्यागु कांठि आयभावकपिनि छःपिनिगु आगमनयात प्रतीक्षा यानाः च्वन ।" शास्तां "अथेसा ज्वं पात्र व चीवर" धकाः पात्र व चीवर ज्वकेबिया पिहँ विज्यात । किसि वनाः वनाच्चंगु लेंय ब्यथां दना बिल । "छु, भन्ते, किसिं यानाच्चंगु खः ?" छिमित, भिक्षुपिं, भिक्षा विइगु प्रतीक्षा यानाच्चन, ताःकालतक जित उपकारीम्ह थम्ह खः, थवया मनयात स्पेकेगु उचित मज्जु, निहँ नु, भिक्षुपिं" धकाः शास्तां भिक्षुपिं व्वनाः लिहँ विज्यात । किसि नं गुँइ दुहँ वनाः फसि केरादि अनेक प्रकारया फलत मुंका हया हँबिनाः कन्हेखुन्दु भिक्षुपिन्त दान बिल । न्यासः भिक्षुपिसं उपिं फुक्के मफुत । भोजन ज्या सिधयेकाः शास्तां पात्र व चीवर ज्वंका पिहँविज्यात । किसि भिक्षुपिन्त विवंचि वनाः शास्तां न्चने ब्यथां दनाच्चन । "छु यानाः च्वन, भन्ते, किसिं ?" "थवं, भिक्षुपिं, छिमित जक छवयाः जित लित यकेगु इच्छायाम्ह खः ।" अले वयात शास्तां "पारिलेय्यक, थ्व जि निहँ वयेम्वायेक वनेगु खः, छु थ्व थःगु शरीरं ध्यान, विपरयना व मार्गफल प्राप्त जुइमखु, छ थन हे च्वना च्व" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । उगु खँ न्यना किसि न्तुइ स्वँ तयाः छव्वं न्युन्यवन । वं शास्तायात लित यके फुगु जूसाः उकथ हे जीवनभर लही, शास्तां वयात गाँया लिकक थ्यंका "पारिलेय्यक थनं निसं छुगु थाय मखुत, मन्तयगु वास याइगु थासय समस्या दइ, छ थन हे च्वं" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । व छव्वं अन हे च्वनाः शास्तायात मिखां न्हाय मदेयेवं नुगःचु तज्यानाः सिनावनेवं शास्तायाप्रति प्रसन्न जगुलिं तावतिस भवनय स्वीगु भोजन दुगु लेंया विमानय इःछिम्ह अप्सरापिनि विचय उत्यन्न जूल, पारिलेय्यक देवपुत्र धयागु हे वयागु नां जूल ।

११ (सहा० ४६४; ५० ति० ३.३१७; ४० प० ३२८-३३०; सु० ति० २५-४६) ।

शास्ता न णसिकथं जेतवण्यं विज्यात । कोसम्बिक भिक्षुपिं न "शास्ता भ्रावस्तिद् विज्यात" धकाः न्याना, शास्तायाके क्षमा पर्वनेत अन वन । कोशल जुजुं "इपिं धाये, कोसम्बिके ल्वापु जूपिं भिक्षुपिं वयाच्चन" धकाः न्यानाः शास्तायाथाय वनाः "जिं, भन्ते, इमित जिगु राज्य्य दुहावयेके विडमखुं" धकाः धाल । "महाराज, शीलवानपिं थुपिं भिक्षुपिं खः, केवल थवंथवे विवादया कारण जिगु वचन मन्यन, आः जिके क्षमा पर्वनेत वयाच्चन, महाराज, इमित वयेके व्यु ।" अनाथपिण्डकं न "जिं, भन्ते, इमित विहारयु दुहां वयेके विडमखुं" धकाः धायेवं अये हे भगवान् बुद्धं प्रतिसेध धायेवं सुंक च्चन । भ्रावस्तिद् थ्येक वःपिं इमित भगवान् बुद्धं छछेलिकक अलग्ग यानाः च्चनेगु थायु विडकल । मेपिं भिक्षुपिं इपिं नाप मिले जुया छथाय कये नं मतु, नाप दना नं मच्चं, वयेगु वनेगु यानाः च्चपिसं शास्तायाके न्यन - "गुपिं, भन्ते, ल्वापु पाःपिं कोसम्बिक भिक्षुपिं खः ?" शास्तां "थुपिं" धकाः कथना विज्याद् । "थुपिं हे खः इपिं, थुपिं हे खः इपिं" धकाः वयेगु वनेगु यानाः च्चपिसं पतिचां सुया कथना च्चंगलिं मछाला छ्यं थस्वये मफुपिं जुया भगवान् बुद्धया पादमलय भोस्सुना, भगवान् बुद्धयाके क्षमा पवन । शास्तां "छिमिसं, भिक्षुपिं, भूलगु (इयातगु) अनुचित ज्या यात, छिपिं जिं थें जाम्ह बुद्धयाथायु प्रव्रजित जुया जिं मिलेयानाबले नं जिगु वचन मन्यन । प्लापिं पण्डितपिसं स्यायेत यकाच्चपिं माँबौपिनिगु खं न्यानाः इमित स्याःसां नं उगु ओवादयात अतिक्रमण (उल्लंघन) मयाःसे लिपा निगु राज्य्यु नं राज्य यात" धकाः धया विज्यानाः, हानं छक कोसम्बिजातक^{१२} कना विज्यानाः "थये, भिक्षुपिं, दीघाणकुमारं, माँबौपिनि स्याःसां नं, इभिगु खँयात अतिक्रमण (उल्लंघन) मयाःसे लिपा ब्रह्मदत्तया म्ह्वायु प्राप्त जुया निगु, काशी व कोशल, देश्यु राज्ययात, छिमिसं जिगु वचनयात मन्यसे भूलगु (इयातगु) अनुचित ज्या यात" धकाः धया विज्याना, थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

६. परे च न विजानन्ति, मयपेत्थ यमामसे ।
ये च तत्थ विजानन्ति, ततो सम्मन्ति मेधगा ॥

६. "मेपिसं मस्य, जिपिं थन (छन्हु) सिद्धमानी ।
गुपिसं उगु खं सिद्ध, अले शान्त जुद्ध ल्वापु ॥"

अन मेपिसं धयागु पण्डितपिं बाहेक अनलि मेपिं ल्वापु याःपिं मेपिसं खः । इपिं अन संघया दयुद्ध कोलाहल यानाः "जिपिं सिद्धमानी, मदयावनी तिनी, विनाश जुद्धतिनी, लगातारं मद्युसे मृत्युया थायु वनाच्चना" धकाः मस्य । गुपिसं उगु खं सिद्ध धयागु गुपिसं अन पण्डितपिसं "जिपिं मृत्युयाथायु वनाच्चना" धकाः सिद्ध । अले शान्त जुद्ध ल्वापु धयागु थये इमिसं सिद्धका परीक्षण विचाः याना ल्वापु व कलह शान्त यायेत कुतः याद् । अले इमिगु उगु आचरणं उपिं ल्वापु शान्त जुद्ध । अथवा मेपिं धयागु न्हाया जिं "भिक्षुपिं, ल्वायेमते" आदि धकाः धया ओवाद विद्यां नं जिगु ओवादयात ग्रहण मयाःसे उल्लंघन याःपिं, जिगु मखुपिं मेपिं खः । "जिपिं इच्छाया वशयु वनाः मिथ्यादृष्टियात ज्वनाः, थन धयागु संघया दयुद्ध, सिद्धमानी धयागु ल्वापु आदिद्या वृद्धिया निरिति कुतः यानाच्चना" धकाः मस्य । आः परीक्षण विचाः याना अन छिमि दयुद्ध, गुपिसं धयागु पण्डितपिं पुरुषपिसं "न्हाया जिपिं इच्छाया वशयु वनाः परीक्षण व विचामयाःसे कुतःयानाः जुया" धकाः सिद्ध, अले धयागु इभिगु लिक्क इपिं पण्डित पुरुषपिनिगु आधारं थुपिं आः ल्वापुया पुसा जुयाच्चगु ल्वापु शान्त जुद्ध धयागु युगु थन अर्थ (अभिप्राय) खः ।

गाथाया अन्त्य मुंवया च्चपिं भिक्षुपिं श्रोतापत्तिफलादिद् प्रतिस्थित जुल ।

कोसम्बिक भिक्षुपिनिगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

६. परे च न विजानन्ति वयमन यस्यामः ।
ये च तत्र विजानन्ति ततः शाम्यन्ति मेधगा ॥६॥

^{११} (जा० १.१.१० आदि) नेवाः जातकं नं. ४२८

६. महाकालस्थितिर्या खँ

“शुभ निमित्त यात खंका...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता सेतव्य शहरया आधार कया सिंसापवन्य च्वना बिज्याना: च्चबले चूलकाल व महाकालया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

सेतव्य शहरवासीपि चूलकाल (कान्छाम्ह), मध्यमकाल (दातीम्ह) व महाकाल (तःधिकम्ह) घयापि स्वम्ह दाजुकिजा कुटुम्बिकपि (फुकीत) दु । इपि मध्ये तःधिम्ह व चिधिम्ह दिशादिशाया चाःहिला न्यासःगु गाडां सामान वस्तुत हद्दगु जुयाच्वन, वातीम्ह इमिस हःगु सामानत मिद् । अले छगु इलय इपि निम्ह दाजुकिजापि न्यासःगु गाडां नानाप्रकारया सामानत च्वना: भावस्तिद् वना: भावस्तिद् व जेतवनाया दथुद् गाडात दिकल । इपि मध्ये महाकाल सन्ध्याइलय माला व सुगन्धादि ल्हातं च्वना, भावस्तिद् च्चपि आर्यभावकपि धर्मभ्रवण यायेत, वनाच्छपिन्त खना: “गन थुपि वनाच्छंगु” धका: न्यना, उगु खँ न्यना “जि नं वने” धका: बिचा: याना किजायात सःता, “किजा, इपि गाडात बांलाःक स्व, जि धर्मया खँ न्यनेत वने” धका: धया, वना: तथागतयात वन्दना याना: परिषदया लिउने छयाय फयेतल । शास्तां वयात खना: वया मनया भावकथं आनुपूर्वि खँ दुःखस्कन्धसञ्जाविकथं^{११} ककं अनेक प्रकारं कामया दोष व छँय च्वनेगुलिद् दोषकना बिज्यात । उगु खँ न्यना: महाकाल “फुकक हे त्वःता वनेमानी, परलोक्य वनेबले न भोगसम्पत्ति, न यःथितिपि ल्युत्य वनी, जि छँय च्वना छु यायेगु खः, प्रवजित जुडमाल” धका: बिचा: याना आपालं मनूतयसं शास्तायात वन्दना याना: तिहोवबले शास्तायाके प्रब्रज्या पवना, शास्तां “छं सुं नं अनुमति कायेमाःपि मद्ला ?” धका: न्यना: बिज्यायेवं, “भन्ते, जि किजा छम्ह दु” धका: धायेवं, अथेसा “वयाके अनुमति कया वा” धका: धायेवं, “साधु, भन्ते” धका: धया, वना: किजायात सःतके छवया, “किजा, थव फुकक सम्पत्ति छय” धका: धाल । “दाइ, छःपि छु यायेगु ते ?” “जि शास्तायाथाय प्रव्रजित जुइ ।” वं वयात नाना प्रकारं पवना: तितयके मफया “साधु, दाइ, गये मद्दु अथे या” धका: धाल । महाकाल वना: शास्तायाथाय प्रव्रजित जुल । “जि दाजुयात व्वना: हे यके, लिपा प्रब्रज्या त्वःते” धका: चूलकाल नं प्रव्रजित जुल । लिपा महाकाल उपसम्पदा प्राप्त जुया शास्तायाथाय वना: शासन्य ज्याखँ (धुर) न्यना, शास्तां निगु धुरत कना बिज्यायेवं “जि, भन्ते, दुरा जुडका प्रव्रजित जुयागुलि” “ग्रन्थधुर पूर्ण याये फइमखु, विपरयनाधुर पूर्ण याये” धका: अर्हत्त्वतक कर्मस्थानया बारे कंकेबिया श्मशानिक धुताद् कया प्रथमयाम पुलेवं सकलें छनीबले श्मसानय वना: सुय न्हापनं सकलें दना यवःनिबले हे विहारय वड ।

अले छम्ह श्मसानय स्वडम्ह, सी उडम्ह काली धयाम्ह स्थविरया दना च्वनीगु थाय, फयेतुद्गु थाय व चक्रमण याद्गु थाय खना: “सु थन वद्गु, जि थवयात ज्वने” धका: बिचा: यात नं ज्वने मफया, छन्हुया विनय श्मसानया कुटिद् हे मतच्छाका काय म्हायापिन्त व्वना: वना: छलेलिकक सुला मध्यमयामय स्थविरयात वयाच्छंगु खनेवं वना:, वन्दना याना:, “आर्य छःपि, भन्ते, थव थासय च्वना: बिज्याना:गु ला ?” धका: धाल । “खः, उपासिका ।” “भन्ते, श्मसानय च्वनीपिसं नियम पालन यायेमा: (ब्रत सयेकेगु योग्य ज्) ।” स्थविरं “छु जि छं धाःगु नियमय च्वने माःला” धका: मधासे “उपासिका, जिं छु याये माल” धका: धाल । “भन्ते, श्मसानय च्वनीपिसं श्मसानय च्वना बिज्याःगु खँ श्मसानय स्वडम्ह, विहारय महास्थविरयात व गाँया नायोयात सूचं बियातयेगु उचित ज् ।” “स्थविरं छु कारण ?” “खँ ज्या याये धुकूपि खूतयत् धनया थुवाःतयेसं लिसेलिसे तिना यकिबले श्मसानय सामानत वौछवया बिस्ववनी, अले मनूतयसं श्मसानय च्चपिन्त समस्या याइ, थुमित सूचं बियातयबले जिमिसं थव भदन्तयात थुबले निसं थन च्वना बिज्याःगु स्य, थव खँ मखु धका: समस्यात निवारण याइ (पनी) । उकि थुमित सूचं बियातयगु उचित ज् ।”

“स्थविरं मेगु छु याये माःगु दुना ?” “भन्ते, श्मसानय च्वनीम्ह आर्य न्या, ला, हामो, चिकं चाकु आदि त्याग यायेमा:, न्हिनय छने मज्जु, अलसि जुयाच्वने मज्जु, उत्साह उमद्द दयेका च्वनेमा:, ठग व जालभेले मयाइम्ह जुया भिंगु मन दुम्ह जुडमा, सन्ध्या इलय सकलें छनेधुका विहारं पिहौं वयेमा:, सुय न्हापनं सकलें मदानिवं हे विहारय वनेमा: । यदि, भन्ते, आर्य थव थासय थये च्वना बिज्याना: च्वनेवं प्रव्रजितया ज्याग लक्ष्य थ्यंके फइ, यदि मूत शरीरयात हया वौछवये हल धाःसा, जिं कम्बलसहित कूनालय तया: सुगन्ध व मालादि

^{११} (सं नि० १.१३३)

सत्कार यानाः शरीरकृत्यं याये । यदि भक्त धाःसा, चित्ताल्यं तथा मि च्याका धुसुलिं सुया (काका, ज्वना) पिने ह्या (बाँछुवया) पां पाला कुचा कुचा (टुका टुका) यानाः दया त्वान्हाना मि तथाः ऊइ (छुवयेके) धकाः धाल । अले वयात स्थविरं "साधु, भद्रे, छां जक रूपारम्पणा खनेवं जित कंवा" धकाः धाल । वं "ज्यु" धकाः लिसः बिल । स्थविरं यःगु इच्छानुसारं श्मसान्यं भ्रमणधर्मं पालनं यानाच्चन । चूलकालं स्थविरं वनाः वसानिसें गृहवासं जक लुभका च्चन, कायकलापिं जक स्मरणं यानाच्चन । "जिमिं वाजुं तःसकं श्वातुगु ज्या यानाच्चन" धकाः चिन्ता बिचाः) यानाच्चन ।

अले छह, छछा छँया मिसामचा आकाभाकां त्वचं कया सन्धा इलयं गनाः मवनिवं अःपुक हे सित । अले वयात यःथितपिसिं सिं चिकं आदिनापं सन्धा इलयं श्मसान्यं यंका श्मसान्यं स्वदम्हसित "श्व ऊना व्यु" धकाः ज्यालाबिया, लन्हाना लिहँवन । वं वया पुनातःगु वसःचिडका उबले हे प्रणीत सुवर्णं वर्णां शरीर्यं खनाः, "श्व आर्यायात क्यनेत पायुछिं जगु आरम्पणा खः" धकाः बिचाः याना वनाः, स्थविरयात वन्दना यानाः, "भन्ते, युजागु रूपारम्पणा दु, स्वया विज्याहँ, आर्य" धकाः धाल । स्थविरं "ज्यु" धया पुना तःगु वस तोकबिया पालितल निसें चसुप्वालयातक स्वया "अतिक बांलाःगु सुवर्णं वर्णां रूप खः, भिइ वयात तथा, मिया महान् ज्वालां थिइबले जित धाः वा" धकाः धया यःगु थासय हे वनाः फयेतल । वं अथे यानाः स्थविरयात कवन । स्थविरं वनाः स्वल । मिया ज्वालां थिउथिउथाय तुय च्यातथाम्ह सा ये शरीरया वर्णं जूल, तुतित चातुला यःगाया च्चन, न्हात वेकवया वन, खम्पा व कपालय च्वंगु छ्यंगु मदया वन । स्थविरं "श्व शरीर्यं आः स्वया च्चच्व हे नाश जुया आः हे क्षय जूल, व्यय जुल" धकाः बिचाः याना चान्ह्य च्चवेगु थासय वनाः फयेतुना क्षयव्ययात खंकुं खंकुं -

"अनित्यं खः धाथे संस्कारत, उत्पन्नं व नाशं जुइगु स्वभाव खः ।

उत्पन्नं जुया नाशं जुइ, व स्वया शान्तं हे सुखं खः ॥"^{१४}

गाया धया विपश्यनायात बुद्धियानाः प्रतिसम्भेदासहितं अहँत्त्वयं थ्यन ।

व अहँत्त्वयं थ्यनेवं शास्ता भिक्षुसङ्घपिसं चाःह्येका चारिका यानाः विज्याज्यां सेतव्ययं विज्यानाः सिसपाववयुं दुहाँ विज्यात । चूलकालया कलापिसं "शास्ता थ्यकः विज्यात सिसपाववयुं" धकाः न्यनाः "भनी भाःतयात ज्वनेमाल" धकाः मन् छवयाः शास्तायात निमन्त्रणा याकेबिल । बुद्धपिन्तं म्हमस्यगु थासय जूलसा आसन लायेगु विषययं कनेत छम्ह भिक्षु न्हापालाक वनेमाःगु जुयाच्चन । बुद्धयात दुइइ आसन लाया, वसपोलया जवयुं सारिपुत्रं स्थविरयात, खवयुं महामोगल्लानं स्थविरयात, अनलिं निखेरं भिक्षुसङ्घयात आसन लायेमाःगु जुयाच्चन । उकिं महाकालं स्थविरं चीवरं पुनेगु थासय वना, "चूलकालं, छ न्ह्यःवनाः आसन लायेगु वारे कं हँ" धकाः चूलकालयात छुवयाबिल । वयात खंसानिसें छँयं च्वपिसं वनापं गिजे यानाः चिजाःगु आसनत संघस्थविरया च्वय (कनय) लायाच्चन, तःजाःगु आसनत न्हुपिं सघया च्वय । वं (चूलकालं) थये यायेमते, चिजाःगु आसनत च्वय लायेमते, तःजाःगु आसनत क्वय लायेमते, चिजाःगु आसनत क्वय ला, तःजाःगु आसनत क्वय ला, चिजाःगु आसनत क्वय" धकाः धाल । मिसापिसं वया खँयात मताः छु थें यानाः "छं, छु यानाः जुयाच्चनां, छु छन्त आसनत लायेगु उचितं मज्ज, छ सुयाके न्यनाः प्रव्रजितं जुयागु, छन्त सुनां प्रव्रजितं यागु खः, छायं छ थन वयागु" धकाः धया, पुनातःगु वःस तौका तुयगु वसलं पुंका छ्यनयुं स्वामालं छायपिका, "हँ, छ वनाः शास्तायात व्वनाः हिं, जिमिसं आसनत लायें" धकाः छवल । ताकालतकं भिक्षुभावयुं मच्चगुलिं वर्षावासं च्चनेमलावं हे चीवरं त्वःतुगुलिं मछाः धयागु मस्य, उकिं व उगु भेषं आशंका मयाःसे हे वनाः शास्तायात वन्दना यानाः बुद्धप्रमुखं भिक्षुसङ्घयात व्वनाः वल । भिक्षुसङ्घपिनिं भोजनया अन्तयं महाकालया कलापिसं "थुमिसं थः स्वामीयात लित कालं, जिमिसं नं जिमिं भाःतयात लित कायेमाल" धकाः बिचाः याना कन्हेखुन्हू शास्तायात निमन्त्रणा यात । उबले आसन लायेत मेन्हू भिक्षु वन । इमिसं उगु क्षणयुं मौका च्चमलानाः बुद्धप्रमुखं भिक्षुसङ्घयात फयेतुका भिक्षा बिल । चूलकालया निन्ह कलापिं, मध्यमकालया प्यम्ह कलापिं व महाकालया च्याम्ह कलापिं दु । भिक्षुपिं नं भोजन यायेत फयेतुना भोजन यात, पिने वनेगु इच्छा जुयादना वन । शास्ता फयेतुना भोजन यानाः विज्यात । वसपोलया भोजनया ज्या सिधयेधुका उपिं मिसापिसं, "भन्ते, महाकालं जिमित अनुमोदनं यानाः (लिहँ) विज्यात,

^{१४} (दी० नि० २, २२१, २७२; दीर्घनिकाय नेपालभाषा पृ २३४, सं० नि० १.१८६; २.१४३; जा० १.१.१५)

छःपि न्ह्यः बिज्याहूँ" धकाः ब्रित्ति यात । शास्ता "ज्य" धकाः धया बिज्यानाः न्ह्यःबिज्यात । गाँया धवाखाय् थ्यंका भिक्षुपिसं निन्दा यात "शास्तां छु यानाः बिज्याःगु ल्याः, सिद्धकाः याःगु लाकि मसिकं यानाः बिज्याःगु ? भिङ्गः चूलकालयात न्ह्यः वंगुलिं प्रब्रज्याया अन्तराय जूल, यौ भेम्हसित न्ह्यः वंगुलिं अन्तराय मजुल । आः महाकालयात तयाः यः बिज्यात, व शीलवान् तया सदाचारं सम्पन्नम्ह भिक्षु खः, वयात नं प्रब्रज्याया अन्तराय याइ ।" शास्तां इमिगु खँ न्यना लिहाँ बिज्यानाः दना "छु धया च्वनागु छिमिसं, भिक्षुपिं" धकाः न्यना बिज्यात । इमिसं उगु खँ कन । "छु छिमिसं, भिक्षुपिं, चूलकालयात येँ महाकालयात नं बिचाः यानाःगु ला ?" "खः, भन्ते ।" वया निम्ह कलापिं, थवया च्याम्ह । "च्याम्ह कलापिसं चाःहिका ज्वनेव वं छु यायेफइ, भन्ते ?" शास्ता "भिक्षुपिं, यथे धायेमते, चूलकाल दनदिना वसानिसं शुभारम्भणाय् अय्वः भूले जुयाञ्चनीम्ह खः, भीरय् ब्याः वयाच्चंगु बःमलागु (दुवंल) सिमा थें खः । जिमि काय् महाकाल अशुभ निमित्त यात खंकाच्चम्ह खः, धिक्कागु त्वंहया पहाइ थें अचलम्ह खः" धकाः धया बिज्यानाः थुपिं गाथात आत्ता जुया बिज्यात -

७. सुभानुपसि विहरन्तं, इन्द्रियेसु असंवृतं ।
भोजनमि चामत्ञ्जुं, कुलीतं हीनवीरियं ।
तं वे पसहति मारो, वातो रुक्खवं दुब्वलं ॥

७. "शुभ निमित्त यात खंका च्वनाच्चम्ह, इन्द्रियय् संवर (संयम) मदुम्ह ।
भोजनय् नं मात्रा मस्यम्ह, अलिच्छ हतोत्साहीम्ह ।
मारं वयात च्वत्यली, फसं दुवंलगु सिमायात थौं

८. अनुभानुपसि विहरन्तं, इन्द्रियेसु सुसंवृतं ।
भोजनमि च मत्तञ्जुं, सद्धं आरुढवीरियं ।
तं वे नप्यसहति मारो, वातो सेलव पव्वतं ॥

८. "अशुभ निमित्त यात खंका च्वनाच्चम्ह इन्द्रियय् संवर दुम्ह ।
भोजनय् नं मात्रा मस्यम्ह, श्रद्धावान् उमइ व उत्साहीम्ह ।
मारं वयात च्वत्यले फइमखु, फसं त्वंहया पहाइयात थें ॥

अन शुभ निमित्त यात खंका च्वनाच्चम्ह धयागु न्यनागु खंगु इष्टारम्भणाय् मन छवया च्वनाच्चनी धयागु अर्यं खः । गुम्ह व्यक्तित्ति निमित्तयात ग्रहण यानाः, अनुब्यञ्जनत ग्रहण यानाः "लुसि बांलाः" धकाः ग्रहण याइ, "तत्तिचात बांलाः" धकाः ग्रहण याइ, "ह्लाःतुत्ति, त्वाना, खंप्पा, जँ, प्वाः, त्तन, गःपः, म्हुत्तु, न्हाय्, मिखात, न्हाय्पं, मिखाफुसि, कपाः व सँ बांलाः" धकाः ग्रहण याइ, "सँ, चिमिसँ, लुसि, वा व छयगु बांलाः" धकाः ग्रहण याइ, वर्णं बांलाः, आकारं बांलाः धकाः, थव शुभ निमित्तयात खंका च्वम्ह खः । यथे उगु शुभ निमित्त यात खंका च्वनाच्चम्ह । इन्द्रियय् धयागु चक्षु आदि खंगु इन्द्रियय् खः । संवर मदुम्ह धयागु चक्षुद्वारादि रक्षा मयाम्ह खः । मालेगुया मात्रा, ग्रहण धायेगुया मात्रा व परिभोग धायेगु मात्रा धकाः थव स्वंग् मात्रा मस्यगुलिं भोजनय् मात्रा मस्यम्ह खः । हानं प्रतिवेक्षणया मात्रा व त्यागया मात्रा धकाः थव मात्रा मस्यगुलिं भोजनय् मात्रा मस्यम्ह खः । युजागु भोजन धार्मिक खः, युजागु भोजन अधार्मिक खः धकाः मस्यगु खः । कामच्छन्, ब्यापाद, विहिंसा व वितकया वश्य लाःगुलिं अलिच्छम्ह खः । हतोत्साहीम्ह धयागु उत्साह मदुम्ह, प्यंगु इरियापथय् क्तः मयाइम्ह खः । च्वत्यली धयागु त्याकी, पराजित याइ । फसं दुवंलगु सिमायात थें धयागु तःच्चगु फसं भीरगु पाखाय् ब्यावःगु दुवंल सिमायात थें खः । गथे कि उगु फसं व दुवंलसिमाया स्वौं, फल, हः व भ्नाः आदियात तोयुला क्तुकी, चिचिपुगु कचात नं त्वायली, तःपुगु कचात नं त्वायली, हानापं उगु सिमायात लिना हा च्वये सिमा कचात च्वय्यानाः वनी, यथे हे युजाम्ह पुद्गलयात दुने उत्पन्न जुगु क्लेशमारं च्वत्यली, तःच्चगु फसं दुवंल सिमाया स्वौं, फल हःभ्नाः आदियात तोयुला क्तुक् थें चिचिधगु आपत्तिइ लाःसां नं यानाच्चनी, चिपुगु कचात त्वधुगु थें खः, निसगियादि आपत्तिइ लाःसां नं यानाच्चनी, तःपुगु कचात त्वधुगु थें

खः, किंस्वंगु सधादिसेस आपत्तिद् लाःसां नं यानाच्चनी, लिना हा च्वये सिमा कचात क्वय्यानाः क्तुकी ये पाराजिका आपत्तिद् लाःसां नं यानाच्चनी, स्वाख्यातगु शासनं पितृष्टवया गुलिचा मद्वं हे गृह्स्वीभावय् थ्यंकी ये युजाम्ह पुद्गलयात क्लेशमारं थःगु वशय् तद् धयागु अर्थ खः ।

अशुभ निमित्त यात खका च्वनाच्चम्ह धयागु किंग् अशुभमध्ये गुगुं छ्णु अशुभयात खका प्रतिकूल मनरिचन्तनय् युक्त जुया सँयात अशुभकथं खका, चिमिसें, लुसि, वा, छ्यंगु, वर्ण व आकार अशुभकथं खंकेगु खः । इन्द्रियय् धयागु ख्णु इन्द्रियय् खः । संवर (संयम) दुम्ह धयागु निमित्तादि ग्रहणा यायेगुलिं अलगम्ह व द्वारादि बन्धम्ह खः । अमात्राजन्तयात प्रतिसेध यागुलिं भोजनय् मात्रा स्यम्ह खः । भद्रावान् धयागु कर्म व फलय् विश्वास याद्गु लक्षणद्वारा लौकिक भद्रां नं स्वंगु वस्तुद् दृढ भद्रा दुगुलिं व लोकोत्तर भद्रां नं युक्तम्ह खः । उमङ्ग व उत्ताहीम्ह धयागु क्वातगु क्तः दुम्ह व पूर्ण जत्साह दुम्ह खः । वयात धयागु युजाम्ह पुद्गलयात गथे दुर्वलगु फसं चिसकं (विस्तारं) कथेवं द्विककागु ल्बहया पहाडयात संके फइमखु, अये दुने दुर्वल क्लेशमार उत्पन्न जूसां नं त्याके फइमखु, वशय् तयेत वा संकेत फइमखु धयागु अर्थ खः ।

वया इपिं कलापिंसं स्थविरयात चाःहुइका “छं सुयाके न्यनाः प्रव्रजित जुयागु, आः गृह्स्वी जुइला कि जुइमखु” धकाः आदि धया चीवर तौकेत सन (त्वःकेगु मती तल) ।

स्थविरं इमिगु आकारयात विचाः याना फयेतना च्वनागु आसनं दना ऋद्धिद्वारा तिन्हुया प्वःल तःछ्यानाः आकाशं वया शास्ताद्वारा गाथा अन्तयानाः बिज्यायेवं हे शास्ताया सुवर्णं वर्णगु शरीरयात स्तुति यायां आकाशं क्वहीवया तथागतया पादय् वन्दना यात ।

गाथाया अन्त्य मुंवया च्वपिं भिक्षुपिं श्रोतापत्तिफलाविइ प्रतिस्मित जुल ।

महाकाल स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

७. शुभमनुपश्यन्तं विहरन्तमिन्द्रियेषु असवृतम् ।

भोजने अमात्राजं कुसीदं हीनवीर्यम् ।

तं वै प्रसहते मारो वातो वलमिव दुर्बलम् ॥७॥

८. अशुभमनुपश्यन्तं विहरन्तं इन्द्रियेषु सुसवृतम् ।

भोजने च मात्राजं भद्रमारुधवीर्यम् ।

तं वै न प्रसहते मारो वातः शैलमिव पर्वतम् ॥८॥

७. द्वैपद्वट्टया खँ

“चित्तमलं युक्तं जुया.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंभले राजगुह्य देवदत्तया चीवर (काषायवस्त्र) लाभया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छ्णु इलय् निम्ह अग्रभ्रावकपिं न्यासः न्यासः थयःगु परिवारपिं (शिष्यगण) व्वनाः शास्तायात न्यनाः वन्दना यानाः जेतवन् राजगुह्य वन । राजगुहवासीपिं निम्ह, स्वम्ह वा आपालं मिले जुया आगन्तुक दान बिल । अले छ्णुया दिनय् आयुष्मान् सारिपुत्रं अनुमोदनं यायां “उपासकपिं सुनां यः याकचां दानं बिइ, मेपिन्तं बिइके बिइमखु, वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) प्राप्तं जुइ, परिवार सम्पदा (परिवारपिं) दइमखु । सुनां थःम्ह (याकचां) बिइमखु, मेपिन्तं बिइका च्वनी, वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् परिवार सम्पदा प्राप्तं जुइ, भोगसम्पदा प्राप्तं जुइमखु । सुनां थःम्ह (याकचां) नं बिइमखु, मेपिन्तं नं बिइके बिइमखु, वया जन्मजन्म जुइगु थासय् च्वकिजाः तकं प्वाःदकं नये मवया, छ्णु हे मवया अनाथ जुइ । थःम्ह (याकचां) नं बिइ, मेपिन्तं नं बिइकिइ, वयात, जन्मजन्म जुइगु थासय् सच्छिगु जन्मय् इच्छिगु जन्मय् वा लखच्छिगु जन्मय्, भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) व परिवार सम्पदा प्राप्तं जुइ” धकाः थये धर्मदेशना यानाः बिज्यात ।

उगु धर्मापदेशे न्यना: छम्ह पण्डित पुरुषं "धायें, भो, आर्यचर्यं खः, धायें, भो, अद्भुतं खः, धर्मदेशना, बालागु कारण कना: विज्यात, जिं खे निगु सम्पत्तित् उत्पन्नं चाकीगु ज्या यायेगु उचितं जू" धका: विचा: याना - "भन्ते, कन्हे, जिगु भिक्षा कया विज्याहूँ" धका: स्थविरयात निमन्त्रणा यात । "धम्मं छत्तं भिक्षुपिं मा:गु खः, उपासक ?" "भन्ते, ग्वम्ह छ:पिनि परिवारपिं दु ?" "इ:छिनि, उपासक ।" "सकलं हे कन्हे, भिक्षा स्वीकार याना: विज्याहूँ, भन्ते ।" "स्थविरं स्वीकार याना: विज्यात ।" उपासक शहरया लैय् चा:ह्युह्यु - "मार्पिं, ततापिं, जिं इ:छि भिक्षुपिन्तं निमन्त्रणा यायेधुन, छिमिं, भिक्षुपिं ग्वम्हसित, भिक्षा बिदफु, छिमिं ग्वम्हसित" धका: सहभागी याकल । मन्तयसं थय:गु क्षमतानुसारं - "जिमिसं फिम्हसित बिद, जिमिसं नीम्हसित, जिमिसं सछिम्हसित" धका: धाल । उपासक "अथेसा छगु थासय् मुका: नाप हे नके, सकसिन हामो, जाकि, ध्यो व त्वनेगु आवि मुके हिं" धका: छगु थासय् मुके हयेकल ।

अले वयात छम्ह कुटुम्बिकं छगु लाख म्वंगु सुगन्धित काषायवस्त्रं बिया - "यदि उपि दानवस्तु मगा:सा, थं मिया गगु मगा:गु खः, उगु पूर्णं या । यदि गा:सा, छु यायेमा:गु खः, उगु भिक्षुपिन्तं बियाब्बु" धका: धाल । उबले वयात फुककं दानवस्तु गा:त, छु नं मगा: धयागु मज्जल । वं मन्तय्कं न्यन - "आर्यपिं, थं काषायवस्त्रं छम्ह कुटुम्बिकं थये धया, ब्यागु खः, अच: जूल, सुयात थं बिद माल ।" गुलिसिन् "सारिपुत्रं स्थविरयात" धका: धाल । गुलिसिन् "स्थविरं देवदत्तं जा थया च्चनान्बले बरोबर विज्याना: स्व: विज्याम्ह खः, देवदत्तं भोगु ज्यु मज्ज्यु थाय् ग्वहाली याना: ल:थल थें नित्यरूपं च्चनान्चम्ह खः, वयात थं बिद माल" धका: धाल । आपासियागु मतानुसारं नं "देवदत्तयातं बिदमा:" धका: धा:पिं यकव, अले व वस्त्रं देवदत्तयातं बिल । वं उगु चाना, सुया, रइ छिनापुना, न्यया (पारुपन याना) जुयाच्चन । वयात धका: मन्तय्कं "थं, देवदत्तयातं मन्वल, सारिपुत्रं स्थविरयातं ल्व: । देवदत्तं थ:त मन्व:गु पुना न्यया जुयाच्चन" धका: धाल । अले छम्ह दिशावासी भिक्षु राजगृहं भ्रावत्सिद वना: शास्तायात वन्दना याना: खंलाबला यायेधुंका, शास्तां निम्ह अग्रभ्रवकपिनिगु सुखविहारया बारे न्यन, न्ह्य:वनिसेया फुककं उगु खँ कन । शास्तां "भिक्षुपिं, आ: जक थं व:त मन्व:गु वस्त्रं पुंगु मखु, न्हापा नं पुंगु दु" धका: धया विज्याना: अतीतया खँ कना विज्यात-

न्हापा वाराणसी बह्मदत्तं राज्यं याना: च्वंगु इलय् वाराणसिवासी छम्ह किसि स्याइम्हं किसि स्या:स्यां दन्त, नुसि, आतापति, तर्पायगु ला हया म्युम्युं जीवन हनाच्चन । अले छगु गुँड इल्लं: किसित नसा नया वनीबले प्रत्येकबुद्धयात खना: अन वये-वनेबले पुलिं च्या वन्दना याना: वनीगु जुयाच्चन । छन्हुया दिनय् किसि स्याइम्हं उगु क्रिया खना: - "जि थुमित थाकुक हे स्थाना: च्चनाना, थुमिसं वये वनेबले प्रत्येकबुद्धयात वन्दना यानाच्चन, छु खना: वन्दना या:गु जुद्ध" धका: विचा: याबले - "काषायवस्त्रं" धका: विचा: याना, "जि नं, आ: चीवर (काषायवस्त्र) दयेकेगु उचितं जू" धका: विचा: याना छम्ह प्रत्येकबुद्धया पुखुलिइ क्वहोवना: मोल्हुया च्वंम्हसिया सियय् तयात:गु काषायवस्त्रं मध्ये छपु चीवर खुपायंका इपिं किसित वये वये याइगु लैय् भालाज्वना: छयनमिसं न्यया फयेतुइ । किसितयसं वयात खना: - "प्रत्येकबुद्ध" धका: मतिइतया वन्दना याना: वनीगु जुयाच्चन । वं इपिमध्ये दकले लिपा वंम्हसित भाला सुया स्थाना: वन्तादि ज्वना: ल्यं दुगु बैय् गा: म्हुया ल्हाका: युनावनी । लिपा बोधिसत्त्व किसिया धोनिइ प्रतिसन्धिकया किसितय् जेछम्ह जुया किसिया नायो जुल । उबले नं वं अथे हे यानाच्चन । किसिया नायो (महापुरुष) नं थ:गु परिषद् नाश जगु सिइका, "गन थुपिं किसित वन, म्हु जुल" धका: न्यना:, "मज्जु, स्वामी," धका: धायें, "गन नं वनीबले जित मज्जसे वने मते, शत्रुभय जुइमा" धका: धया, "छगु थासय् चीवर (काषायवस्त्र) न्यया फयेतुना च्वंम्हसिया लिक्क शत्रुभय जुइमा" धका: शंका याना:, "वयात ज्वनेत उचितं जू" धका: सकलं किसित न्ह्य:ने छवया थ: लिउंने प्युय्बइ । वं ल्यं दुपिं किसितयसं वन्दना याना: वंबले महापुरुषयात वयाच्चंगु खना: चीवर मुंका (व:चिना) भाला कयेकल । महापुरुषं होशयाना: वयाच्चंबले लिचिला भाला कयेकल । अले वयात "थं थुपिं किसित नाशयात" धका: ज्वनेत लिनाह्य । व छमा सिमा पंका बिसित ।

अले "वयात सिमानाप सौंथं चाहिक ज्वना: बैय् बंस्वाय्" धका: वं पितछवया क्यना ह:गु चीवर (काषायवस्त्र) खना: - "यदि जि थवयात स्यंकल धा:सा, इल्लं: जित बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध, क्षीणास्रवप्रति लज्या धयागु मद्गु जुद्ध" धका: सह:याना: - "छं थुलिमछि जि जातिबन्धुपिन्तं नाशयाना: ला ?" धका: न्यन । "खः, स्वामी ।" "छाय् थये भूलागु (स्यातगु) ज्या यात, थ:त मलोगु, राग मदुपिन्तं ल्व:गु वस पुना: वुजागु ज्या यायेवं

द्वंगु (भ्यात्गु) ज्या छं यात ।” थये धया मेमेगु नं वयात निग्रह याता: “चित्तमलं युक्तं जुया चीवर (काषायवस्त्रं) ...पूर्ववत्... है, वयात जक चीवर (काषायवस्त्रं) ल्वइ” धका: गाथा धया - “अनुचितगु ज्या छं यात” धका: धया वयात त्व:ता बिल ।

शास्ता थुगु धर्मदेशना हया, “उबले किसि स्याइम्ह देवदत्त जुल, वयात निग्रह याम्ह किसि जि हे ख:” धका: जातकया स्वापु मिलेयाना: “भिष्णुपिं, आ: जक मछु, न्हाया नं देवदत्तं थ:त मलोगु वसतं हे पुन” धका: धया बिज्याना: थुपि गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१. अनिक्कसावो कासावं, यो वत्थं परिदहिससति ।
अपेतो दमसत्त्वेन, न तो कासावमरहति ॥

१. “चित्तमलं युक्तं जुया काषायवस्त्रं, गुम्हसिनं वस: पुनी ।
दमन व सत्यं युक्तं मज्जुम्ह, वयात काषायवस्त्रं ल्वइ मखु ॥

१०. यो च वन्तकसावस्स, सीलेसु सुसमाहितो ।
उपेतो दमसत्त्वेन, स वे कासावमरहति ॥

१०. “गुम्ह स्वादयात ल्त्व:म्ह, शीलस्य सुप्रतिस्थितम्ह ख: ।
दमन व सत्यं युक्तम्ह, हे, वयात जक काषायवस्त्रं ल्वइ ॥”

छहन्त जातकय^{१५} नं थव हे अर्थ ख: धका: सिड्केमा: ।

अन चित्तमलं युक्तं जुया धयागु रागादि स्वादं स्वादसहितं जुया ख: । वस: पुनी धयागु ‘न्येयेगु, पुनेगु व लायेगुकथं परिभोग याइ’ धा:गु ख: । धारण याइ धका: नं व्वं । दमन व सत्यं युक्तं मज्जुम्ह धयागु इन्द्रिय दमन व परमार्थसत्यया पक्षं वाक् सत्यं युक्तम्ह मज्जुम्ह अलगम्ह व विपक्षीम्ह धयागु अर्थ ख: । न वयात धयागु व थुजाम्ह व्यक्तिं चीवर (काषायवस्त्रं) पुनेगु ल्वइमखु । स्वादयात ल्त्व:म्ह धयागु प्यंगु मार्गद्वारा स्वादरसयात ल्त्व:म्ह, स्वादरसयात वौल्लवम्ह व स्वादरस नाश जुइ धुकुम्ह व्यक्ति ख: । शीलस्य धयागु प्यंगु पारिसुद्धि शीलस्य ख: । सुप्रतिस्थितम्ह धयागु बोलाक एकाग्रचित्त (स्थिरचित्त) जुया सुप्रतिस्थितम्ह ख: । युक्तम्ह धयागु इन्द्रिय दमनं व पूर्वोक्त प्रकारं सत्यं युक्तम्ह ख: । वयात धयागु व थुजाम्ह व्यक्तिगतं सुगन्धितं काषायवस्त्रं ल्वइ धा:गु ख: ।

गाथाया अन्त्य व दिशावासी भिक्षु श्रोतापन्नं जुल, मेपिं नं आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल । धर्मदेशना आपालं मनूतयत् सार्थकं जुल ।

देवदत्तं खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१. अनिक्कसाय: काषायं यो वस्त्रं परिधास्यति ।
अपेतो दमसत्याभ्यां न स काषायमरहति ॥१॥

१०. यश्च वान्तकसाय: स्यात् शीलेषु सुसमाहित: ।
उपेतो दमसत्याभां स वै काषायमरहति ॥१०॥

^{१५} (जा० १.१६.१२२-१२३) नेपालभाषा जतक नं. ५१४

८. सार्वभौमिकतायाः

“असारे सार मति त.पि....” ध्यागु वृगु धर्मदेशना शास्ता वेनुवनय च्वना बिज्यानाः च्वबले अग्रभाकपिसं निवेदन यात न सञ्जय मवःगु कारणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

अन श्व आनुपूर्विकथा- श्री शास्ता थन छगु लाख कल्प अधिक प्यगु असंख्यकल्प लिपा अमरवती धयागु नगरय सुमेध धयाम्ह ब्राह्मण मचा जुया फुक्क सिल्पय पारंगत जुया मौबोपि मदेयधुका कोटान्कोटि धनसम्पत्ति त्याग याताः ऋषि प्रब्रज्या बिधिं प्रव्रजित जुया च्वापु गुँडु च्वच्चं ध्यान अभिज्ञा प्राप्त याताः आकाशं वनाः च्वबले दीपंकरदशबल सुदर्शन विहारं रम्मवती शहरय प्रवेशया निति लें सफा याताच्चपि मन्तुयत खनाः थः नं छगु भाग कया लें सफा याइ । उगु सिमधवं हे बिज्यानाः च्वम्ह शास्तायात थःत तापु याताः भ्यातनालय चन्त्याया छ्यगु (मृगचर्म) लाया “श्रावकसंधपिसहित शास्ता भ्यातनालय मन्हुसे जित न्हुया बिज्याहूँ” धकाः गोतुलाच्वन । शास्तां वयात खनेवं हे “श्व बुद्धअदूर खः, अनागतय छगु लाख कल्प अधिक प्यगु असंख्यकल्प लिपा गौतम नाम्ह बुद्ध जुइ” धकाः भविष्यवाणी याताः बिज्यात । वसपोल शास्ताया लिपा “कोडण्य, मइल, सुमन, रेवत, शोभित, अनोमदर्शी, पय, पयोत्तर, सुमेध, सुजात, पियदर्शी, अर्थदर्शी, धर्मदर्शी, सिद्धार्थ, तिष्य, पुष्य, विपश्यी, शिखी, विश्वभू, क्रुकुच्छन्, कोणागमन, व काश्यप” धकाः लोकय जाग्वल्लेमान याताः उत्पन्न जुया बिज्यापि थुपि नीस्वम्ह बुद्धपिनि लिक्क भविष्यवाणी प्राप्त जुम्ह, “दश पारमितात, दश उपपारमिता, दश परमाशंभारमितात” धकाः स्वीगु पारमिता पूर्णयाताः विश्वन्तरया जन्म्य च्वना पृथ्वी कम्प जुइक महादानबियाः कायकलापि त्याग याताः आयुया अन्त्य तुषितपुरय (तुषित-भवनय) उत्पन्न जुया अन आयु दतले च्वना छगु लाख चक्रवालाया देवतापि मूवया -

“समय खः, देव महावीर, उत्पन्न जुया बिज्याहूँ माँया कोखय ।
देवतापिसहित (सकसित) तरेयायां, थुइका बिज्याहूँ अमृतपद ॥”^{१६}

धकाः प्रार्थना यायेवं -

“काल, देश, द्वीप, कुल व माँ याताः (समेत) ।

थुपि न्यागु अवलोकन याताः, उत्पन्न जुल महायाशशवी ॥”-

न्यागु महाअवलोकनत अवलोकन याताः अन च्युत जुया शाक्यराजकुलय प्रतिसन्धि ग्रहण याताः, फिला फुडवं माँया कोख जन्म बिल । फिर्बुदें दुगु इलय अन महान सम्पत्तिद्वारा उपभोग याकुं याकुं णसिकथ युवावस्थाय थंका स्वंगु ऋतुयात ल्वःगु स्वंगु प्रासादय देवलोकया श्री ये राज्यश्री अनुभव यायां उद्यानक्रीडाया निति वंगु इलय णसिकथं वूड, रोगी व मृत शरीर याताः स्वंगु देवदत्तपित्त खनाः संवेग उत्पन्न जुया लिहोवनाः प्यक्वगु षटकय प्रव्रजितयात खनाः, “बाला, प्रब्रज्या” धकाः प्रब्रज्याप्रति इच्छा उत्पन्न याताः उद्यानय वनाः अन दि फुकाः मइलपुखूया सिथय फयेतुना नउया भेषकयावःम्ह विश्वकमादेवपुवं अलंकृत याकेबिया, राहुलकुमारया जन्मया तुचं न्यना पुत्रस्नेहया क्वातगु भावयात सिइकाः, “गुबले श्व बन्धन क्वातुइ मखुनी, उबले हे वयात न्वाथला विइमाल” धकाः बिचाः याता सन्ध्या इलय शहरय दुहोवबले -

“शान्त धार्ये व मोह, शान्त धार्ये व मोह न ।

शान्त धार्ये उम्ह नारी, गुम्हसिया युजाम्ह भाःत खः ॥”

कृषागौतमी बौया केहोया म्हायाय खः, वं धाःगु वृगु गाथा न्यना, “जित श्वं शान्तपद न्यकल” धकाः मोतिमाः तोया वयात विइकेछवया थःगु भवनय दुहोवनाः श्रीशयनय फयेतुना न्ह्यो वयेकाः च्वपि प्याखंम्बःमिसापिनिगु विप्रकारयात खनाः मन्य वैराग्य उत्पन्न जुया छन्यायात थना कन्थक ह्येके बिया, वयात गया छन्यायात पासा कया छगु लाख चक्रवाल देवतापिसं चाःहुइका महाभिनिक्रमणं (संशया निति न्यागु) पिहोवयाः अनोमा ख्रिसि सिथय प्रव्रजित जुया णसिकथं राजगृहय वनाः अन भिक्षाटनया निति चारिका याताः पाण्डवपर्वतया क्वय फयेतुना मगधया जुजु राज्य निमन्त्रणायाबले उगुयात प्रतिसंघयाताः सर्वज्ञताय थंका थःगु राज्यय बिज्याकेत वं स्वीकार याताः, आलार व उदकपिथाय वनाः इमिथाय प्राप्त जगु विशेषज्ञानयात च्वमछासे

^{१६} (७० वं० १.६०)

खुदें महान् उत्साहं क्वातुक कुतः यानाः वैशाख पुन्हिया दिनय् सुथे हे सुजातां दान ब्युगु क्षीर नया, नेरञ्जरा खुसिइ सुवर्णपात्र चद्रका, नेरञ्जरा खुसिया सियथ् च्वंगु महान् वनस्कन्धय् शीयी ध्यानय् च्वनाः न्हिछ्यानाः, सन्याइलय् सोत्तिय् (घाँसी) ब्युगु घाँय् च्वनाः कालनागराजां गुणयात अभिस्तुति याकाः बोधिमण्डपय् वार्हनिनाः (गायाः) घाँय्त लायाः “उबलेतक जिं थ्व मुलपति थ्यानाः फयेतुनागुयात स्यकेमखु, गुबलेतक जिगु चित्त आसवं अनासक्त जुया चित्तमुक्त जुइमखु” धकाः प्रतिज्ञा यानाः पूवं स्व्याः फयेतुना सुछाँ बिना मवबले हे मारबल (सेना)यात बुका, (वान्हे) प्रथमयामय् (प्रहरय्) पुर्वनिवासजान, मध्यमयामय् च्युत्युत्पत्तिज्ञानय् थंका, अन्तिमयामया अन्तय् प्रत्याकारय् जान दुतछुवयाः (स्वतछुवया) सुछाँ नुयावयेवं दश बल, प्यांग वैशाररछादि सर्वगुणं युक्तगु सर्वज्ञानयात अबबोध यानाः न्ह्यु वाः (७ हत्पा) बोधिमण्डपय् च्वना बिज्यानाः च्यागुगु वाय् अजलात् निगोथ सिमाक्वय् वितेयानाः फयेतुना बिज्यानाः धर्मया गम्भीरतायात परीक्षण यानाः बिज्याबले उपेक्षाभावय् थयनेवं छगु लाख महान्नगरपरिवारसहित सहस्रपतिब्रह्मां धर्मदेशनाया नितिं प्रार्थना यागुलि बुद्धचञ्चुद्वारा लोकय् स्वया बिज्यानाः ब्रह्मया बिचाः यात स्वीकार यानाः, “सुयात जिं न्हापां धर्मदेशना यायेगु” धकाः बिचाः याना स्वस्वं आलार व उदकपि सिइ धुकुगु खँ सिइका आपालं उपकारीपि पञ्चवर्गीयपिन्त लुमका आसनं दनाः काशीपुरय् बिज्याबले लैया दयुइ उपकं नाणं खँ न्हानाः असारपुन्हिया दिनय् ऋषिपतन मृगदाय वनय् पञ्चवर्गीयपिं च्वनीगु यासय् थंका, इमिसं मल्गुकथं व्यवहारयाबले इमित्थु दुदके बिपाः आज्ञात कौडुण्य प्रमुख भिच्छ्यागु कोटि ब्रह्मापिन्त अमृतपान याकुं याकुं धर्मचक्रप्रवर्तन यानाः बिज्यानाः, उत्तमगु धर्मचक्र प्रवर्तनलि पञ्चमीया पक्षय् इपिं फुक भिक्षुपिन्त अर्हत्त्वय् स्थापित यानाः, उगु दिनय् हे यश कुलपुत्रया उपनिश्रय सम्पत्तियात खना, उगु वान्हे वैराय जुया छँ त्याग यानाः पिहाँ वयाच्वंगु खनाः, “वा, यश” धकाः सता बिज्यानाः उगु हे चान्ह्यु श्रोतपत्तिफल थंके बिपा कन्हे खुन्दु अर्हत्त्वय् थंके बिपा मेपिं नं वया पासापि न्येयम्हसित ‘वा भिक्षुपिं प्रव्रजित जु’¹⁹ धकाः प्रव्रजित यानाः अर्हत्त्वय् थंके बिल ।

थये लोकय् ख्वीछिन्ह अर्हन्तिपिं दयेवं वर्षावास सिधेका पवारणा यानाः, “हँ, भिक्षुपिं, चारिका (यात्रा) या हँ” धकाः ख्वीन्ह भिक्षुपिन्त दिशादिशाया छुवया थः उरुबेलाय् वनाः च्वबले लैय् कर्पासिक वन प्रदेशय् स्वीह् भद्रवर्गीय कुमारपिन्त बोध यानाः बिज्यात । इपिं मध्ये दकले चीधिन्ह श्रोतापन्न व दकले तःधिन्ह अनागामी जुल । इपिं फुक एहिभिक्षुभाव (भिक्षुपिं, वा) प्रव्रजित यानाः दिशादिशाया छुवया बिज्यानाः, थः उरुबेलाय बिज्यानाः न्याइः व न्यासः प्रतिहायतं क्यनाः स्वम्ह दाजुकिजा उरुबेलाकाशपदि द्वःछिन्ह जटिल परिवारपिन्त विनीत यानाः बिज्यानाः एहिभिक्षुभावं प्रव्रजित यानाः गयाशीषंय् फयेतुका आदित्तपरियाय²⁰ देशनाद्वारा अर्हत्त्वय् स्थापित यानाः, इपिं द्वःछिन्ह अर्हन्तिपिसं चाःहुइका “बिम्बिसार जजुयात बियागु प्रतिज्ञां मुक्त जुइ” धकाः राजगृहया लिवक च्वंगु यष्टिवनोद्यानय् बिज्यानाः, “शस्ता बिज्यात” धकाः न्यनाः छगु लाख व नीइः ब्राह्मण गृहपतिपिं नापं बम्ह जजुयात मधुरगु धर्मदेशना यानाः बिज्यानाः जजुया छगु लाख व भिद्रः परिवारपिन्त श्रोतपत्तिफल्य् स्थापित यानाः बिज्यानाः, भिद्रः परिवारपिन्त शरणय् स्थापित यानाः बिज्यानाः, कन्हेखुन्दु शक्र देवराजं मन्या भेष कया बुद्धया गुण अभिस्तुति याकाः राजगृह शहरय् दुहाँ बिज्यानाः दरवारय् भोजनधुका वेनुवनारामयात ग्रहण यानाः बिज्यानाः, अन हे वास यानाच्वना बिज्यात । अन वसपोलयाथाय् सारिपुत्र व मोगल्लान (मोगल्लानया) थंके वल ।

अन थ्व आनुपूर्विकथा - भगवान बुद्ध उत्पन्न मज्जिबले राजगृहं तापाः मज्जु यासय् उपतिथ्य गाँ व कोलित गाँ धयागु निगु ब्राह्मण गाँ द्युगु खः । इपिं मध्ये उपतिथ्य गाँय् सारी धयाम्ह ब्राह्मणीया गंधधारणा याःगु दिनय् हे कोलित गाँय् मोगली धयाम्ह ब्राह्मणीया नं गंध प्रतिस्थित जुल । निगु नं कुलत न्हयगु पुस्तातक आवद्ध प्रतिबद्ध पासापिं खः, इपिं निम्हसित नं छन्हुया दिनय् हे सेवा याइपिं तयाबिल । इपिं निम्हसितं फिला फुडवं मस्त बुइकल । ना छुइगु दिनय् सारी ब्राह्मणीया काययात उपतिथ्य गाँय् जेष्ठकुलया काय् जगुलिं उपतिथ्य धयागु नं छुत, मेम्हसिया कोलित गाँय् जेष्ठकुलया काय् जगुलिं कोलित धयागु नं छुत । इपिं निम्हं तःधि जूसेलि फुकक शिष्यविद्यां पारंगत जुल । उपतिथ्य माणवया म्हितेया नितिं वनेत न्यासःगु सुवर्णा पालकित

¹⁹ एहिभिक्षुबज्जया

²⁰ (पहाव ५४; स० नि० ४.२८)

दु, कोलित माणवया सःछिग् सुवर्ण पालकित व परिवारपिं दु, कोलित माणवया न्यासःम्ह सलया रयत नं दु । निम्हसिया न्यासः न्यासः माणव परिवारपिं दुग जुल ।

राजगृह्य प्रतिवर्ष 'गिरगासभज्ज' धयागु उत्सव जुडगु दु । इपिं निम्हसिया नं छग् यासय हे मञ्च दयेकल । निम्ह मिले जुया नापं फयेतुनाः समज्जयात स्वया न्हिलेमाःथाय् न्हिली, संवेग थाये माःथाय् संवेग वयेकी, उपहार विडमाःथाय् उपहार विडि । इपिं युक्थं हे छन्हुया दिनय समज्जयात स्वया च्वपिनि ज्ञान परिपक्व जुगुलि न्हायाया दिनय थं न्हिलेमाःथाय् न्हिलेगु, संवेग वयेके माःथाय् संवेग वयेके व विडमाःथाय् विडगु मजुल । निम्हसिनं नं थये बिचाः यात - "यन छु स्वयेगु दु, युपिं फुक्क सछिदं मदुवं हे खने मदया वनी, भ्मीसं छग् मोक्षधर्मं मालेगु उचित ज्" धकाः आरम्भणयात ज्वनाः फयेतुल । अनलि कोलितं उपतिष्ययात धाल - "पासा उपतिष्य, भेमेगु दिनय थं लयत्य् मताः, आः म्हाइपुल ना, छु छु बिचाः याना च्वनाः ?" "पासा कोलित, युमित स्वयां सार मदु, थ्व निर्यकगु खः, मोक्षधर्मयात मालेगु उचित ज्" धकाः थ्व बिचायाया फयेतुना च्वनाः । छु छाय् म्हाइपुका च्वनागु ले ? व नं अथे हे धाल । अले वयात यःनापं मन मिलेजुगु सिडका उपतिष्य धाल - "भ्मी निम्हसिया नं बांलाःगु हे बिचाः खः, मोक्षधर्मं मालीपिसं छम्ह प्रव्रजित जुया लाभयायेगु उचित जुड । सुयायाय प्रव्रजित जुडगु" धकाः न्यन ।

उगु इलय् सज्जय धयाम्ह परिव्राजक राजगृह्य महान् परिव्राजक परिषद् नापं च्वनाच्वन । इपिं "वयायाय प्रव्रजित जुड" धकाः न्यासः माणवकपित्त "पालकित व रयत ज्वनाः हूं" धकाः अरेयानाः छग् पालकिड व छगः रथं वनाः सज्जययायाय प्रव्रजित जुल । इपिं प्रव्रजित जूसं निसं सज्जय भन्नु भन्नु अथ लाभसन्कार प्राप्त जुल । इपिं गुलिचा मदुवं हे फुक्क सज्जयया समययात छयला (कया), "आचार्य, छःपियाय् सयेकेगु समय युलि हे लाकि मेगु नं दिन" धकाः न्यन । "युलि हे खः, फुक्कं छिमिसं सिड धुकल" धकाः धायेवं बिचाः यात - "थये जसा थवयाथाय् ब्रह्मचर्यवास निरर्थक खः, जिपिं गुगु मोक्षधर्मं मानेत पिहोवयापिं खः, उगु थवयाथाय् लुडके फडमखुत, थ्व जम्बुद्वीप महानगु खः, गाँ निगम राजधानिड च्वाःहिला जुडवं अवश्य नं मोक्षधर्मयात कनिम्ह सुं आचार्य प्राप्त जुड ।" अनलि, "गन गन पण्डित श्रमणालापिण्णं दु" धकाः धाड, अन अन वनाः छलफल याः वनी । इमिसं न्यगु न्ययःया लिसः मेपिसं बिड मफूत, इमिसं मेपिसं न्यगु न्ययसःया लिसः बिड । थये फुक्क जम्बुद्वीप्य परीक्षा यानाः लिहोविया थःगु यासय हे वयाः, "पासा कोलित, भ्मीपिं मध्ये सुनां न्हापालाक अमृतयात प्राप्त याड, वं मेहसित कनेमाः" धकाः खँलाबला यात ।

थये इपिं मध्ये खँलाबला यानाः च्वनाच्वबले शास्ता न्हापा धयावया थं राजगृह्य थ्यकाः वेतुवनयात ग्रहण यानाः बिज्यानाः वेतुवनय च्वनाः बिज्यानाच्वन उबले "हूं, भिक्षुपिं, चारिका या हूं, बहज्जहितया निति" धकाः त्रिरत्नगुपा प्रकाश यायेत अरेयानाः छ्वःपिं ख्वीछम्ह अहन्तपिं मध्ये पञ्चवर्गीयपिनि दयुड लाःम्ह अश्वजी स्थविर लिहोविया राजगृह्य वल, कन्हेखुन्हु सुथे हे पात्र व चीवर ज्वनाः राजगृह्य भिक्षाटनया निति दुहोवन । उगु इलय् उपतिष्य परिव्राजक नं सुथे हे भोजन नयेधुंका परिव्राजकारामय वनाच्वबले स्थविरयात खनाः बिचाः यात - "जि युजाम्ह प्रव्रजित न्हापा खनागु हे मदु, गुपिं लोकय अहंतमारागं लाःपिं खः, थम्ह इपिं भिक्षुपिं मध्ये सुं छम्ह जुडगु, छु जि युम्ह भिक्षुयाथाय् वनाः न्यनेमाल - 'छु सु खः, आवुस, छु उदेथं प्रव्रजित जुयागु खः, सु खः, छु शास्ता, सुयागु छन्त धर्मयात यः ?" धकाः न्यन । अले वया थये जुल - "थ्व भिक्षुयात न्यसः न्यनेगु ई मखु, छँखापतिं दुहोवनाः भिक्षाटनया निति जुयाच्वन, छु जि थ्व भिक्षुया न्यत्य् वनेमाल, माःपिसं लं सिडकेमाः ।" वं स्थविरयात भिक्षा प्राप्त जुडधुंका छु छग् थासय वनाच्वेगु खनाः, फयेतयेगु इच्छा याःगु नं सिडका थःगु परिव्राजक त्वाकःलाया बिल, वं भोजन सिधयेका नं थःगु कमण्डलुं थःगु लः बिल ।

थये आचार्यव्रत (गुरुयात थायेमाःगु सेवा, कर्तव्य) यानाः भोजन नये सिधयेकाः स्थविरनापं बालाःक खँलाबला यानाः थये धाल - "आवुस, शान्त (प्रसन्न) छग् इन्द्रियत, परिशुद्ध यःचुसे पिचुसे च्वं छग् छविवर्ण नं, 'छु सु खः, आवुस, छु उदेथं प्रव्रजित जुयागु, सु खः, छु शास्ता, सुयागु छन्त धर्म यः ?" धकाः न्यन । स्थविर बिचाः यात - "युपिं परिव्राजक धयापिं बुद्धशासनया प्रतिपक्षिपिं (विपक्षिपिं) खः, युमित बुद्धशासनया गम्भीरता क्यनेमाल ।" थः न्हम्ह धयागु भाव^{११} क्यनाः धाल - "जि, आवुसो, न्हम्ह खः, प्रव्रजित जुयागु आःपा

^{११} (नक्कभाव)

मदुनि, आ: तिति श्व धर्मविनयय् वयाम्ह ख:; आ: जि विस्तृतकथं धर्मयात कनेत मफु ।" परिव्राजक - "जिगु नां उपतिथ्य ख:, छंगु भमतानुसार म्हे बा आपा: कना बिज्याहूँ, उगुयात सलंस: तालं व इँदंइ: तालं थुदकेगु जिगु जिम्मा जुल" धका: बिचा: याना धाल -

"म्हो बा आया: कना बिज्याहूँ, अर्थ जक जित कं।
अर्थ हे जित मा:गु दु, छु पाये आपालं व्यञ्जनं ॥"^{१०}

यथे धायेवं स्थविर - "ये धम्मा हेतुप्यभवा"^{११} धका: गाथा आज्ञा जुया बिज्यात । परिव्राजकं न्हापांगु निगु पदं जक न्यना: इ:डिगु तालं युक्तगु^{१२} स्रोतापत्तिलफलय् प्रतिस्थित जुल, मेगु निगु पदं श्रोतापन्न जुबले सिधयेकल । व श्रोतापन्न जुया च्चेयागु विषयय् मधा:निबले "दइ थन कारणं" धका: बिचा: याना स्थविरयात धाल - "भन्ते, च्चेयागु धर्मदेशना कना: बिज्याये म्वा:ल, थुलि हे गा:त, गन भी शास्ता च्चना: बिज्यानाच्चन ? "वेलुवनय्, आवुसो ।" "अथेसा, भन्ते, छ:पि न्ह्य: बिज्याहूँ, जि छम्ह पासा दु, जिमि थववे खँलाबला याना: क्वाछिना: तयागु दु "भीपिं मध्ये सुनां अमृतयात न्हापालाक प्राप्त याइ, व मेम्हसित कनेमा: ।" जिं वया प्रतिज्ञायत मुक्तयाना: पासयात च्चना: छ:पि बिज्या:गु लँ हे शास्तायाथाय् थ्यंक: वये धका: पञ्चाङ्ग पूर्ण जुइक स्थविरया पादय् भोस्सुना: सस्वत्क चा:हिला स्थविरयात अहेयाना: परिव्राजिकारामपाखे स्वया: वन ।"

अले कोलित परिव्राजकं वयात ता:पाकं निसं वयाच्चंगु खना:, "थौ जिन्ह पासाया च्छा:या वर्णं न्हापाया दिनय् थं मच्चं, अवश्य न व अमृतयात प्राप्तयात जुइ" धका: अमृत प्राप्त जुया बारय् न्यन । वं न थ:त "ख:, पासा, अमृत प्राप्त जुल" धका: सिदके बिया उगु हे गाथा धाल । गाथाया अन्त्ये कोलित श्रोतापत्तिलफलय् प्रतिस्थित जुया धाल - "गन ख:, पासा, भी शास्ता च्चना: बिज्यानाच्चन" धका: न्यन । "वेलुवनय् ख:, पासा, वथे जि आचार्य अश्वजित स्थविरं आज्ञा जुया बिज्यात ।" "अथेसा, पासा, नु, वने, शास्तायात दर्शन याये" धका: धाल । सारिपुत्र स्थविर धयाम्ह श्व सदां न आचार्य भक्तम्ह ख:, उकिं पासायात थथे धाल - "पासा, भीसं प्राप्त यानागु अमृतयात भी आचार्य सञ्जय परिव्राजकयात न कने, थुदके फुसा थुदका काइ, मफुसा भीत विश्वास याना: शास्तायाथाय् वनी, बुद्धपिनिगु धर्मदेशना न्यना: मार्गफलसां प्राप्त याइ ।" अनति निम्ह सञ्जयथायाय् वन ।

सञ्जय इपिं खनेवं हे - "छु, तात, सुं छिमित अमृतमागं देशक प्राप्त जुल ला ?" धका: न्यन । "ख:, आचार्य, प्राप्त जुल, बुद्ध लोकय् उत्पन्न जुया बिज्यात, धर्म लोकय् उत्पन्न जुल, सद्दु लोकय् उत्पन्न जुल, छ:पि तुच्छ असारगु खँय् जुयाच्चन, उकिं बिज्याहूँ, शास्तायाथाय् वने ।" "हँ छिपिं, जि वने फइमखु ।" "छु कारणं ?" "जि आपालं ममूतय् आचार्य जुया विचरण यायेधुन, जि अन्तेवासिक वासय् च्चना जुइवं घ:यात ताप (करुवा) या भावय् थ्यं थें जुइ, जि अन्तेवासिक वासय् च्चनेमफु ।" "थथे याना: बिज्याये मते, आचार्य ।" "म्वा:ल, तातपिं, हँ, छिपिं, जि मफु ।" आचार्य, लोकय् बुद्धया उत्पत्तिकालं निसं आपालं मनुत् सुगन्ध व मालादि ल्हा:तय् तया, वना: वसपोलयात हे पुजा याइ, जिपिं न अन हे वने । "छ:पिं छु याना: बिज्यायेगु ?" "मस्त, छु श्व लोकय् मूर्खत आ:पा बा पण्डितपि ?" "मूर्खत, आचार्य, आ:पा, पण्डितपिं धयापिं भतिचा जक हे जुइ ।" "अथेसा, तातपिं, पण्डितपिं पण्डित भ्रमण गौतमयाथाय् वनी, मूर्खपिं मूर्खम्ह जियाय् वइ, हँ छिपिं, जि वने मखु ।" इमिसं "छ:पिसं हे सिदुका बिज्याहूँ, आचार्य" धका: लिहँवन । इपिं वंवेले सञ्जयया परिषद भेद जुल (तज्यात), उगु भणाय आराम शन्य (खाली) जुल । वं शन्यगु आराम खना: क्वा:गु हि (म्वा:हि) ल्हवत । इपिं नापं वपिं न्यास: सञ्जयया परिव्राजकपिं मध्ये निस:त्या लिहँवन । अले इपिं व: निस:त्या अन्तेवासिकपिं (शिष्यपिं) नापं वेलुवन वन ।

शास्ता थ्यंगु परिषदया दइयु फयेतुना धर्मदेशना याना: बिज्याना: च्चवले इमिंत तापाकं निसं खना: भिक्षुपिन्त स:ता बिज्यात - "भिक्षुपिं, थुपिं, निम्ह पासापिं वयाच्चन कोलित व उपतिथ्य, थुपिं जि अग्रभावंक युगल व भद्रयुगल जुइ ।" इपिं शास्तायात वन्दना याना: छखेलिकक फयेतुल, फयेतुना बुद्धयात थथे विन्ति यात - "उपलब्ध जुइमाल जिमित, भन्ते, भगवान् बुद्धयाथाय् प्रवज्या, उपलब्ध जुइमाल उपसम्पदा ।" "वा, भिक्षुपिं"

^{१०} (महाव १०)

^{११} (महाव १०; अप ० धेर १.१.२८६)

^{१२} महासन्धपरिपठित्त

धकाः भगवान् बुद्ध अज्ञा जुया विज्यात - "सुव्याख्यातगु धर्मं खः, ब्रह्मचर्यं आचरणं या, बालाः क दुःखया अन्त यायेया निति ।" फुक ऋद्धिमय पात्र वा चीवरधारीपि ख्वीरुं दुपि स्थविरपि ये जुल ।

अले इमिगु परिषद्वयात चरित्रानुकूलकथं शास्तां धर्मदेशना न्दधःयना विज्यात । निम्ह अग्रभावकपि बाहेक न्यं दुपि अहन्त्यं थ्यन, अग्रभावकपिन् च्येयागु मार्गत्रयकृत्य सिमधल (सम्पन्न मज्जल) । छु कारणं ? भावकपारमिज्ञानया विशेषताया (महानताया) कारणं खः । अले आयुष्मान् महामोगल्लान प्रव्रजित जगु दिनं न्हयन्तु बुबले मगधराष्ट्रया कल्लवालगाया आधार कया च्चना विज्यानाः च्चबले अलिच्छुजुया न्दधवबले (स्थानमद्द) शास्तां सर्वेजित यानाः विज्याबले अलिच्छु न्दधवः पहःयात मदयेका तथागतं व्यगु धातुकमस्थानयात न्यन्यं हे च्चयया मार्गत्रयकृत्य सिधयेका भावकपारमिज्ञानया लक्ष्यं थ्यन । सारिपुत्र स्थविरं नं प्रव्रजित जगु दिनं वारिछि फुडवं शास्तानाप उगु हे राजगृह्य आधार कया सुकरखत गुफाय च्चना विज्यानाः च्चबले यः भिंचा दीघनख परिव्रजकयात वेदनापरिग्रहं सूत्र कना विज्याबले सूत्रानुसारं जान विडके छ्वया मेपिन्त थयातःगु भोजन परिभोग याये ये भावकपारमिज्ञानया लक्ष्यं थ्यन । आयुष्मान् महाप्रज्ञावानम् मखुला, अले छायु महामोगल्लान स्वया लिपालाक भावकपारमिज्ञान्यं थ्यंगु खः ? परिकर्म महानताया कारणं खः । गथे किं गरिवम्ह मन् वनेमात्तीवले याकन हे पिहोवनी, जुजुपिनिगु किसिया बाहनादि दयेकेबले समय लगेजुयाः महानगु परिकर्म (तयार) यायेगु योग्य जुइ, थुकथं थ्व खंयात सिडका कायेयाः ।

उखुन्हु दिन्यु हे शास्तां सुद्योया किचः वृद्धि जुया वयेवं वेल्वन्यु भावकपिन्त मुका निम्ह स्थविरपिन्त अग्रभावकस्थान विद्या प्रतिमोक्ष पाठ याका विज्यात । भिक्षुपिसं निन्द्या यत - "शास्तां ह्वा.स्वया पदविद्या विज्यात, अग्रभावकस्थान विद्दम्हसिन्त न्हापालाक प्रव्रजित जृपि पञ्चवर्गीयपिन्त विद्दगु उचित खः, थुपिन्त स्वयाः विमज्यासाः यशस्थविर प्रमुख न्येन्याम्ह भिक्षुपिन्त विद्दगु उचित खः, थुपिन्त नं स्वया विमज्यासा स्वीम्ह भद्रवर्गीयपिन्त, थुपिन्त नं स्वया विमज्यासा स्वहं दाजुकिजापि उरुवेलं कारयपादपिन्त, थुपिं थुलिमछि महास्थविरपिन्त त्याग यानाः दकले लिपा प्रव्रजित जृपिन्त अग्रभावकस्थान विद्या विज्याबले ह्वाः स्वया विल" धकाः धाल । शास्ता, "छु ध्याच्छानगु, भिक्षुपि" धकाः न्याना विज्यायेवं, "थ्व खं खः" धकाः धायेवं "न जि, भिक्षुपि, ह्वाः स्वया पद विद्यागु खः, थुमिसं थयःम्हं प्रार्थना यानावःगु हे विद्यागु खः । आज्ञात कौण्डिन्यं छगु वाया वारिं गुक्वःतक अग्रगु वा दान व्यबले अग्रभावकस्थान प्रार्थना याःसानं मव्यु, अग्रधर्मगु अहन्त्य दकले न्हापालाक थुडकेगु प्रार्थना यानाः तिनी विल ।" "गुबले भगवान् ?" "न्यनेगु खःला, भिक्षुपि" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । "खः, भन्ते" धकाः धायेवं, भगवान् बुद्ध न्हापाया खं न्दधयना विज्यात -

भिक्षुपिं, थनि गुइ छगुकल्प न्हापा विपस्सी धयाम्ह लोक्य उत्पन्न जुल । उबले महाकाल चूलकाल धयापि निम्ह दाजुकिजा कुटुम्बिकपिं तधंगु वाया वुँइ वा पिके विल । अले छन्हुया दिन्यु चूलकाल वाया वुँइ वनाः छगु भाग वा लया नल, व तःसकं साःगु जुल । व बुद्धप्रमुख संघयात वाया भाग दान विद्दगु इच्छा जुया दाजुम्हसियाय वनाः, "दाइ, छगु भाग वा लया बुद्धपिन्त त्वःकथं थुडके विद्याः दान विद्दमान" धकाः धाल । "छु धयागु किजा, छगु भाग वा लया दान विद्दगु धयागु न न्हापा जुइ थुडगु खः, न लिपा जुइगु खः, बायात त्यंके मते" धकाः धाःसानं वं हानं हानं फ्व हे फ्वन । अले वयात दाजुम्ह, "अथेसा वाया वुँइ निगु भागयानाः जिगु भाग मथ्यसे थःगु भाग वुँइ छु याये म दु, व या" धकाः धाल । व "ज्यु" धकाः वुँयात भाग यला आपालं मन्तयुके ग्वहली फ्वनाः छगु भाग वा लया लः मतःसे दुरुइ थुडेके विद्या ध्यः, कस्ति व साखः अदि मिलेयानाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दानविद्याः भोजनया अन्त्यु - "थ्व, भन्ते, जिगु अग्रदानं अग्रधर्मयात दकले न्हापालाक थुडके फयेमा" धकाः धाल । शास्तां "थये जुइमा" धकाः अनुभोदन यानाः विज्यात ।

वं वुँइ वनाः स्वस्वं फुकक वुँइ वायागुंइ चिनातःगु ये वामाया च्चकात वां जायाच्वंगु खनाः न्याता प्रकारया प्रीति उपलब्ध जुयाः, "जित लाभ जुल धायें" धकाः विचाः याना छुते याबले भिभिगु छुतेयानाः दानविल, गामवासीपिं नापं अग्रगु वा दान विल, वा लःगु इलयं बौबालाःगु लया, वा दाःगु इलयं बौबालाःगु दाया, इच्चिगु इलयं बौबालाःगु इच्चिना, पाःबले बौबालाःगु, पाःना यःलयं तःबले बौबालाःगु व वा कोठाय (कुयिइ) दत हःबले बौबालाःगु (वा दान विल) । थये छगु वाया बालिं गुक्वःतक अग्रदानं विल । वयात फुकक पटक्यु काकायाय परिपूर्णं जुल, वा भन्नभन्नु वृद्धि जुल । थ्व धर्मं धयागुलिं वःम्हं रक्षा यायेवं रक्षा याये । उकिं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात-

“धर्म धार्ये रक्षा याइ धर्मचारीयात, धर्मयात बालाःक आचरणयाम्हसित सुख वइ।

जुजागु फल दु बालाक आचरण यागु धर्मय्, न दुर्गतिइ वनी धर्माचारी ॥”^{११}

“यथे थवं विपस्सी सम्पक्सम्बुद्धयापालय् अग्रधर्मयात न्हापालाक बुद्धकेगु प्रार्थना यानाः गुक्वःतक अग्रदानत बिल । यनिं छगु लाख कल्प न्ह्यः हंसवती नगरय् मघोत्तर सम्बुद्धया पालय् न न्ह्यन्तुक महादान बिया वसपोल भगवान् बुद्धया पादमलय् भोस्सुना अग्रधर्मयात न्हापालाक बुद्धकेगु हे प्रार्थना याःगु जुल । यथे थवं प्रार्थना याःगु हे जि बियागु खः, भिक्षुपिं, जिं छ्वाः स्वया बियागु मखु” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

“यशकूलपुत्र प्रमूख न्येन्याम्हसिनं छु ज्या यात ले, भन्ते ?” धकाः न्यन । “युमिसं नं छम्ह बुद्धयाथाय अर्हत्त्व प्रार्थना यानाः आपालं पुण्यकर्म यानाः लिपा बुद्ध उत्पन्न मज्जिबले पासापिं जुया पुचः मुना पुण्यकर्मत यानाः अनायपिणिगु मृतक शरीरत व्यवस्था यानाः विचरणा यात । इपिं छम्हया दिनय् गर्भवती मिसा सिनाच्चंगु खनाः, ‘उइ यंकेमाल धकाः श्मसानय् यंकल । इपिं मध्ये न्याम्ह मन्तयत ‘छिमिसं उ, धकाः श्मसानय् तथा, त्यं दुपिं गामय् दुर्होवन । यशकुमारं उगु मृतक शरीरयात सुलिं सुयाः पुत पुइका उनाच्चंबले अशुभसंज्ञा लाभ जुल, मेपिं प्यम्हसित नं - ‘स्व, पासापिं, थव शरीरय् अन अन छयंगु मद्वाय् तुयु च्यायःयाम्ह सा थें अशुद्ध दुर्गन्धित प्रतिकूलगु खः’ धकाः क्यन । इमित नं अन अशुभसंज्ञा प्रतिलाभ जुल । इपिं न्याम्हसिनं नं, गामय् वनाः, त्यं दुपिं पासापिन्त कन । यशकुमार छैय् वनाः मौंभैपिं व कलायात कन । इपिं फुकसिनं अशुभ भावना यात । थव हे युमिगु पूर्वकर्म खः । उकिं हे यशयात स्त्रीयात आगारय् श्मशानसंज्ञा उत्पन्न जुल, उगु उपनिभय सम्पत्ति यानाः सकसित नं अर्हत्त्व”^{१२} उत्पन्न जुल । यथे युमित नं, थःम्ह प्रार्थना याःगु हे, प्राप्त जुल । जिं छ्वाः स्वया बियागु मखु” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

“भद्रवर्गीय पासापिसं छु ज्या यात ले, भन्ते ?” धकाः न्यन । “युमिसं नं न्हायायापिं बुद्धपिंथाय अर्हत्त्व प्रार्थना यानाः पुण्यकर्मत यानाः लिपा बुद्ध उत्पन्न मज्जिबले स्वीम्ह धृतंत जुया तुण्डिलोवाद देशना न्यनाः छ्वीदः दैं न्यागु शीलत पालन यात । यथे युमित नं थःम्ह प्रार्थना याःगु हे प्राप्त जुल । जिं छ्वाः स्वया बियागु मखु” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

“उरुवेलकायपादिपिसं छु ज्या यात ले, भन्ते ?” धकाः न्यन । “इपिं नं अर्हत्त्व हे प्रार्थना यानाः पुण्यकर्मत यात । यनिं गुडनिगु कल्पय् तिष्य व पुष्य धयापिं निम्ह बुद्धपिं उत्पन्न जगु जुल । पुष्यबुद्धया महिन्द्र धयाम्ह जगु वौ जुल । वसपोलया सम्बोधि प्राप्त जुइवं उम्ह जुजुया चिधिम्ह काय् न्हायाम्ह अग्रभावक व पुरोहितया काय् निम्हम्ह अग्रभावक जुल । जजुं शास्तायाथाय वनाः - ‘जि तधिम्ह काय् बुद्ध जुल, चिधिम्ह काय् प्रथम अग्रभावक, पुरोहितया काय् दोश्रो अग्रभावक’ धकाः इमित स्वया, ‘जिगु हे बुद्ध खः, जिगु हे धर्म खः, जिगु हे संघ खः, नमस्कार वसपोल भगवान् अर्हंत सम्पक्सम्बुद्धयात’ धकाः स्वक्वतक लयताःगु वचन ल्हानाः शास्ताया पादमलय् भोस्सुनाः, ‘भन्ते, आः जि गुडदःदैं प्रमाण आयुया च्वकाय् च्वना छनेगु इलय् थें च्वन, मेपिनिगु छैय् लुछाय् विमन्सासं गुबलेतक जि म्वाइ, उबलेतक जिगु प्यंगु प्रत्ययत (सामानत) स्वीकार यानाः बिज्याहुं धकाः प्रतिला कया न्हिया न्हियं बुद्धया सेवा यानाच्चन । जजुया मेपिं नं स्वम्ह कायपिं दु । इपिं मध्ये तधिम्हसिया न्यासः सिपाहिं परिवारपिं दु, माहिलाम्हसिया स्वसः व चिधिम्हसिया निसः दु । इमिसं ‘जिभि नं दाइयात भोजन याने धकाः बीयाके मौका फवनं नं प्राप्त मजुया हानं हानं फवसां नं प्राप्त मजुया सिमानाय् त्वागु जुइवं उगुयात शान्तं धायेत छयःपिसं सिमानाय् शान्त यानाः बौम्हसियाय् बल । अले इमित बौम्ह आलिङ्गन यानाः छयंगु बुपानया, ‘वर छिमित, मस्त, बिइ’ धकाः धाल ।

“इमिसं ‘साय्, देव’ धकाः वर कयागु यानाः हानं छु समय लिपा (गुनिचा मद्रवं हे) बौम्ह ‘का, बावुपिं, वर’ धकाः धाःबले, ‘देव, जिमित मेगु छुं न माःगु मद्, थनिंनिसं जिमिसं दाइयात भोजन याकेगु, थव जिमित वर व्यु’ धकाः धाल । ‘बिइमखु, बावुपिं ।’ न्ह्यावले नं बिइमखुसाः न्ह्यदैं जन व्यु, देव ।’ ‘बिइमखु, बावुपिं ।’ ‘अथेसा खुदैं, न्यादैं, प्यदैं, स्वदैं, निदैं, रछि व्यु, देव ।’ ‘बिइमखु, बावुपिं ।’ ‘अथेसा, देव, न्हयना व्यु ।’ ‘खुला, न्याला, प्यला, स्वला व्यु, देव ।’ ‘बिइमखु, बावुपिं ।’ ‘देव, जिपिं छम्ह छम्हसित लछि लछि यानाः स्वलातक

^{११} (सिंगा १०३; जा १.१०.१०३)

^{१२} (विसेतापिण)

ब्यु" धकाः फवन । 'साधु, बाबुपि, अथेसा स्वलातक भोजन थाकी धकाः धाल । इपिं खुसिज्या जुजुयात वन्दना यानाः थःगु थासय् हे वन । इपिं स्वम्हसिया नं छम्ह हे जक भण्डागारिक व छम्ह हे हिसाव किताब स्वडम्ह खः, इमि छगु लाख व नीदः पुरुष परिवारपिं दु । इपिं सकसितं सःतकं छुबया, 'जिपिं थव स्वला दश शील कया निगु वस्त्रं (काषायवस्त्रं) पुना शास्तानाप वास घाये, छिमिसं थुलि दानवस्तु ज्वनाः न्हिया न्हियं गुड्डः भिक्षुपिन्त व ढः छि सिपाहितयत् फुकक नके त्वकेगु (खाद्यभोज्य सामानतः) व्यवस्था या । जिमिसं यनिं निसें छुनं धाये मखु" धकाः धाल ।

"इपिं स्वम्हसिनं ढः छि परिवारपिं ब्वनाः दशशील कयाः काषायवस्त्रत पुना विहारय् हे च्वन । भण्डागारिक व हिसाव किताब स्वडम्ह मिलेज्या स्वम्ह दाजुकिजापिन्त भण्डागारं पालपाः दानवस्तु कया दान बिद, ज्यामितय् कार्यापिं यागु भोजन भिक्षुसङ्घादिया नितिं ख्वयाच्वन ; इमिस मस्तयत् भिक्षुसङ्घपिं मवनिव हे यागु भोजनादि बिदगु ज्याच्वन ।

भिक्षुसङ्घया भोजनया अन्त्य छुं नं अचः न्हापा गुबले मजु । इपिं 'लिपा मस्तयत् बिद माल धकाः थःपिसं नं कयानल । साःगु आहार खनाः सह घाये मफुत । इपिं चय्प्यदः दु । इमिसं सघयात ब्युगु दानवस्तुत नया कायया भेदं लिपा -सिद्धधुका) सिनावनाः प्रेतयोनिद उत्पन्न जुल । स्वम्ह दाजुकिजापिं ढः छि पुरुषपिं नाप सिनावनाः देवलोक्य उत्पन्न जुया, देवलोकं मनुष्यलोक्य, मनुष्यलोकं देवलोक्य चाःह्युह्यं गुडनिगु कल्प फुत । 'यथे इपिं स्वम्ह दाजुकिजापिसिं अहंत्व प्रार्थना यानाः उबले भिगु ज्या यात । इमित थःम्ह प्रार्थना याःगु हे प्राप्त जुल । जिं ख्वाः स्वया विषयागु मखु" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

उबले इमिगु हिसाव किताब स्वडम्ह बहिदार विम्बिसार जुजुं जुल, भण्डागारिका विशाखा उपासिका खः । स्वम्ह राजकुमारपिं स्वम्ह जटिलपिं जुल । इमि ज्यामित उबले प्रेतयोनिद उत्पन्न जुया गुबले सुगतिद व दुर्गतिद चाःह्युह्यं थुगु कल्पय् यंगु बुद्धान्तरतक प्रेतलोक्य हे उत्पन्न जुल । इपिं थव कल्पय् दकले न्हापालाक उत्पन्न जुया बिज्याम्ह पीप्यदः देँ आयम्ह ककुसन्ध बुद्धयाथाय् वनाः, "जिमित आहार प्राप्त जुइगु मज्या कनाः बिज्याम्ह" धकाः न्यन । वसपोलं "जिगु जीवन कालय् प्राप्त जुइमखु, जिजां लिपा महापृथ्वी योजनति यहाँ वयेवं कोपागमन धयाम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइ, वसपोलयाके न्य" धकाः धाल । इपिं उलि समय बितेयानाः वसपोल उत्पन्न जुया बिज्यायेवं वसपोलयाके न्यन । वसपोलं नं "जिगु जीवन कालय् नं प्राप्त जुइमखु, जिजां लिपा महापृथ्वी योजनति यहाँ वयेवं काश्यप धयाम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइ, वसपोलयाके न्य" धकाः धाल । इपिं उलि नं समय बितेयानाः वसपोल उत्पन्न जुया बिज्यायेवं वसपोलयाके न्यन । वसपोलं नं "जिगु जीवन कालय् प्राप्त जुइमखु, जिजां लिपा महापृथ्वी योजनति यहाँ वयेवं गौतम धयाम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइ, उबले छिमि थःथिति बिम्बिसार धयाम्ह जुजुं जुइ, जुजुं शास्तायात दान बिद्या छिमित पुण्यया भाग थ्यंका बिद, उबले प्राप्त जुइ" धकाः धाल । इमित छगु बुद्धान्तर कन्हे थें जुल । इमित तथागत उत्पन्न जुया विम्बिसार जुजुं न्हापागु दिनय् दान ब्युबले पुण्यया भाग प्राप्तमज्या चान्ह्यं ग्यानाःपुगु सःयानाः जुजुयात थःपिं कयन । वं कन्हेखुन्हु वेत्तवन्म्य वनाः तथागतयात उगु खबर कन ।

शास्ता, "महाराज, थनिं गुडगु कल्प न्चः पृष्य बुद्धया इलय् थुपिं छं थःथितिपिं खः । भिक्षुसङ्घयात ब्युगु दानवस्तुत नया प्रेतलोक्य उत्पन्न जुया चाःह्युह्यं ककुसन्धादि बुद्धपिके न्यना, इमिसं नं थये थये धकाः धया बिज्यायेवं थुलिमाछि समय छगु दानयात प्रतीक्षा थायां मिहः छःपिसं दान ब्युबले पुण्यया भाग प्राप्त मज्या थये याःगु खः" धकाः धाल । "छु, भन्ते, आः नं दान बिदवं प्राप्त जुइला ?" "जुइ, महाराज," जुजुं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रया यानाः कन्हेखुन्हु महादान बिद्या, "भन्ते, थुकिं इपिं प्रेतयत् दिव्य अन्तपान प्राप्त जुइमा" धकाः पुण्यया भाग इनाः बिल, इमित अथे हे उत्पन्न जुल । कन्हेखुन्हु नागां जुया थःपिं कयन । जुजुं "थै, भन्ते, नागां जुया थःपिं कयन" धकाः कन । "वस्त्रत छं मव्य, महाराज, ।" जुजुं नं कन्हेखुन्हु बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात चीवर दानबिद्या, "थुकिं इपिं प्रेतयत् दिव्यवस्त्रत प्राप्त जुइमा" धकाः थ्यंके बिल । उगु क्षणय् हे इमित दिव्यवस्त्रत उत्पन्न जुल । इपिं प्रेतभावयात त्याग यानाः दिव्यभावय् थयन । शास्ता अनुमोदन थाया "तिरोकुट्टेसु

तिङ्गन्ती" धकाः आदि तिरोकट्टानुभोदन^{१५} यानाः बिज्यात । अनुभोदनया अन्त्य चयेप्यदः प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभ जुत । थये शास्तां स्वम्ह दाजुकिजा जटिलपिनिगु खं कना बिज्यानाः थुगुं न धर्मदेशना न्ह्यःयना बिज्यात ।

अग्रश्रावकपिसं "भन्ते, छु यात ?" धकाः न्यन । "इमिसं अग्रश्रावकभावया निति प्रार्थना यात ।" यनिं छगु लाखकल्पं अधिक असंख्यकल्प न्ह्यः सारिपुत्र ब्राह्मण महासालकुल्प उत्पन्न जुल, नां शरद माणव खः । मोगल्लान गृहपति महासालकुल्प उत्पन्न जुल, वयागु नां सिरिवडुन कूटुम्बिक खः । इपिं निम्ह नापं धन्यत्व म्हेतिपिं पासापिं जुल । इपिं मध्ये शरद माणव थः बौ मदेयेधुका कुल्या महान् धनसम्पत्ति छयला छन्हुया दिन्य एकान्त्य च्वनाः बिचाः यात - "जिं श्व लोक्य थःगुभाव स्यु, परलोकया थःगुभाव मस्यु । जन्म जूपिं सत्त्वपिं सिद्दगु धयागु निश्चित खः, जिं छगु प्रब्रज्यां प्रब्रजित जुया मोक्षधर्म गवेसन (खोज) यायेगु उचित खः ।" वं पासयाथाय वनाः धाल - "पासा सिरिवडुन, जिं प्रब्रजित जुया मोक्षधर्म माने, छ जिनाप प्रब्रजित जुडफु लाम्कि मफु ?" "मफु, पासा, छ हे जक प्रब्रजित जु ।" वं बिचाः यात - "परलोक्य वनेवं पासापिं वा थःथितिपिं ज्वनाः वन धयागु मद्दु, थःम्हं यानागु थत हे जुड ।" अनलि रत्नया भण्डागार (धुकु) चायेके बिया दरिद, यात्रु, पवणिं व याचकतयत महादान बिया पवंतया क्वय दुर्हावनाः ऋषि प्रब्रज्यां प्रब्रजित जुल । वया छम्ह निम्ह स्वम्ह यायां न्युत्य प्रब्रजित जूपिं न्ह्येप्यदःति जटिलपिं दत । वं न्यागु अभिज्ञा व च्यागु समापत्ति (ध्यान) प्राप्त यानाः इपिं जटिलपिन्त कसिणपरिकर्म (समथ ध्यानया विषयवस्तु) कन । इपिं नं सकसिनं न्यागु अभिज्ञा व च्यागु समापत्ति प्राप्त यात ।

उगु इलय् अनोमदशी धयाम्ह सम्यक्सम्बुद्ध लोक्य उत्पन्न जुल । शहर चन्द्रवती धयागु जुल, बौ यशवान धयाम्ह क्षत्रीय, मौ यशोधरा धयाम्ह देवी, बोधिध्वक्ष अजूनसिमा, निसभ व अनोम निम्ह अग्रश्रावकपिं, वरुण धयाम्ह उपस्थाक, सुन्दसा व सुमना निम्ह अग्रश्राविकापिं जुल । आयु छगु लाखदं जुल, शरीरया हाकः न्येच्याकु, शरीरया प्रभा भिनिगु योजनतक न्यन, छगु लाख भिक्षुपरिवारपिं दु । वसपोल छन्हुया दिन्य सुथ न्हापनं महाकरुणासमापत्ति ध्यानं दना लोक्य स्व्याः बिज्याज्या शरद तपस्वीयात खनाः, "थौ जिं शरद तपस्वीयाथाय वनेगु कारणं यानाः धर्मदेशना यानागु महान् जुड, वं अग्रश्रावकस्थानया निति प्रार्थना याइ, वया पासा सिरिवडु कूटुम्बिक द्वितीय अग्रश्रावकस्थान प्रार्थना याइ, देशनाया अन्त्य वया परिवारपिं न्ह्येप्यदःति जटिलपिं अहंत्वय थ्यनी, जिं अन वनेगु उचित खः" धकाः थःगु पात्र व चीवर ज्वनाः मेपिं स्यात नं सःता विमज्यासे (मधाःसे) सीह थं याकचा बिज्यानाः शरदतपस्वीया अन्तेवासिकपिं फलफुलया निति वंवलं "जिगु बुद्धभाव सिडके माः" धकाः अधिस्थान यानाः, शरद तपस्वीं खकखक हे वसपोल आकाश क्वहो बिज्यानाः पृथ्वील्य प्रतिस्थित जुयाबिज्यात । शरद तपस्वी वसपोलया बुद्धानभाव व शारीरिक चिं (भूयाभाव) खनाः लक्षणमन्त्र्य बिचाः याना "थुपिं लक्षणं युक्तम्ह छैय दुने च्वसा चक्रवती जुजु जुड, प्रब्रजित जसा लोक्य भवचक्रच्छेदनम्ह सर्वज बुद्ध जुड । श्व पुरुष निश्चय नं बुद्ध खः" धकाः सिडका लैस्वः वनाः पञ्चाइ पूर्ण जुडक वन्दना यानाः अग्रासन लाया बिल । भगवान् बुद्ध लायातःगु अग्रासन्य फयेतुना बिज्यात । शरद तपस्वी नं थत ल्वःगु आसन कया छखेलिकक फयेतुल ।

उगु इलय् न्ह्येप्यदःति जटिलपिसं प्रणीतप्रणीतगु रसं युक्तगु फलफुलत ज्वनाः आचार्या लिकक थ्यपिसं भगवान् बुद्ध व आचार्य फयेतुना च्चंगु आसनयात खनाः धाल - "आचार्य, जिपिं श्व लोक्य छःपिंस्वया महान्पिं मद्दु धकाः बिचाः यानाच्वना, श्व पुरुष छःपिंस्वया महान्म्ह धकाः मती तया" धकाः धाल । "तातपिं, छु धयागु, तुवःनापं ख्वीच्यादः योजन तःजागु सुमेरु पवंतनापं तुलना यायेगु इच्छा यानाः ला, सर्वज बुद्धानपं जित तुलना यायेमते पुत्रपिं" धकाः धाल । अले इपिं तपस्वीपिसं, "यदि श्व मेम्ह तुं साधारण सत्त्व जूसा, भौ आचार्य थुयागु उपमा न्ह्यःयना बिज्याइ मखजुड, वसपोल धाथे महान्म्ह पुरुष खः" धकाः सकलें हे पादमल्य भोस्सुना सिरं वन्दना यात । अले इमित आचार्य धाल - "तातपिं, भौके बुद्धपिन्त बिडगु उचितगु सामानत मद्दु, शास्ता भिक्षा बिज्याइगु इलय् थन बिज्यात, भौसं शक्ति व थःगु क्षमतानुसार दान बिडल्वःगु वस्तुत बिड, छिमिसं गगु गगु प्रणीतगु फलफुलत खः, उगु उगु कया हिं" धकाः कायेके छवया (हयेके बिया) न्हाः सिता श्व तथागतया पात्र्य ति । शास्ता फलफुलत दहना यानाः कया बिज्यायेवं हे देवतापिसं दिव्यरस तयाः बिल । व तपस्वी थःम्ह हे

^{१५} (सु० बा० ७.१.१० व० १४)

लख बिद्या सेवा यात । अर्नालि भोजनयाये सिधयेकाः, शास्ता फयेतुना बिज्यायेव फुक्क अन्तेवासिकपिन्त स.ता शास्ताया लिक्क खँलाबलायायां फयेतुल । शास्तां "निम्ह अग्रभावकपिं भिक्षुसङ्घनाप वयेमा" धकाः बिचाः याना बिज्यात । इमिंसं शास्ताया मनयात सिद्धका छगु लाख क्षीणास्रव परिवारपिं नापं वया शास्तायात बन्दना यानाः छछेलिक्क च्वनाच्वन ।

अर्नालि शरद तवस्वी अन्तेवासिकपिन्त स.तल - "तातपिं, भगवान् बुद्ध फयेतुना बिज्याःगु आसन न चीजाः जुल, छगु लाख श्रमणपिन्त न आसन मवु, थौं छिमिंसं तःधक बुद्धयात सत्कार यायेगु उचित जुद्ध, पर्वतया वचय थासं वर्णगन्धं युत्तुगु स्वतित कया हिं" धकाः धाल । धायेबले भन्फत थै जूसां, ऋद्धिवानम्हसिया ऋद्धिया विषयय कल्पना याये थाक्, तुरन्त हे इपिं तपस्वीपिंसं वर्णगन्धं युत्तुगु स्वतित हया बुद्धयात योजनति जाःगु पुष्यासन लायावित । निम्ह अग्रभावकपिन्त स्वंगु कोशगु, ल्यं दुपिं भिक्षुपिन्त जागु योजनावि भेवं, न्हुपिं संघयात इहँ पायःगु जुल । "गुक्थं छगु आश्रमय अपाय अपायधंगु आसनत लात" धकाः कल्पना यायेयाय मवु । थ्व ऋद्धिविषयया खँ खः । थये आसनत लायेवं शरद तवस्वीं तयागतया न्ह्येने ल्हाः ज्वजलया यानाः दना, "भन्ते, जिमिगु ताःकालतक हित व सुखया निति थ्व पुष्यासनय् थहाँ बिज्याहुँ" धकाः बिन्ति यात । उकिं धयातःगु-

"अनेक प्रकारया स्वौं व सुगन्ध मुका छथाय् ।

पुष्यासन लाया, थ्व वचन ल्हा.त ॥

"थ्व जिगु आसन वीर, लायातःगु छःपिन्त ल्वःगु खः ।

जिगु चित्तयात प्रसन्न यानाः, फयेतुना बिज्याहुँ पुष्यासनय् ॥

"न्ह्येचा न्ह्येनुहु बुद्ध, फयेतुना बिज्यात पुष्यासनय् ।

जिगु चित्तयात प्रसन्न यानाः, लय्तायेका बिज्यात देवपिसहित सकलें ॥"

थये शास्ता फयेतुना बिज्यायेवं निम्ह अग्रभावकपिं व ल्यं दुपिं भिक्षुपिं ययतः प्राप्त जगु आसनय् फयेतुल । शरद तवस्वी तः.तागु महानिगु पुष्पछत्र च्वनाः तथागतया फुस्य कुडका दनाच्वन । शास्ता "जटिलपिनिगु थ्व सत्कार महान् फल जुडमा" धकाः निरोधसमापत्तिध्यानय् च्वना बिज्यात । शास्ता समापत्तिध्यानय् च्वनाबिज्याःगु भावसिद्धका निम्ह अग्रभावकपिं व ल्यं दुपिं भिक्षुपिं न ध्यानय् च्वना बिज्यात । तथागतयात न्ह्येनुहुतक निरोधसमापत्तिध्यानय् च्वना बिज्यानाः फयेतुना बिज्यानाच्वंबले अन्तेवासिकपिं भिक्षाटनया इं जुबले वनया मूल, फलफुलत नया ल्यं दुगु इलय् बुद्धयात ल्हाः ज्वजलया यानाः दनाच्वन । शरद तवस्वी भिक्षाटन हे मवंसे पुष्पछत्र कुडका न्ह्येनुहुतक प्रीतिसुख बितेयात । शास्ता निरोधसमापत्ति दनाः जवे फयेतुना च्वंम्ह प्रथम अग्रभावकक निसभ स्थविरयात सःता बिज्यात - "निसभ, सत्कार याःपिं तपस्वीपिन्त पुष्यासनया अनुमोदन या ।" स्थविरं चक्रवती जजुयाथाय महान लाभप्राप्त जम्ह महायोधा थै लय्ताःगु मनं श्रावकपारमिजानय् च्वनाः पुष्यासनया अनुमोदन शुरु यात । वया देशनाया अन्त्य द्वितीय श्रावकयात सःता बिज्यात - "छं नं, भिक्षु, धर्मदेशना या ।" अनोम स्थविरं त्रिपिटक बुद्धवचनयात बिचाः याना धर्मदेशना कनाः बिज्यात । निम्ह अग्रभावकपिनिगु देशनाद्वारा सुं छम्हसित नं धर्मज्ञान प्राप्त मजुल । अले शास्ता अपरिमाण बुद्धविषयय च्वना धर्मदेशना शुष्यानाः बिज्यात । देशनाया अन्त्य शरदतपस्वी बाहेक न्ह्येपुद्दः जटिलपिं सकलें अर्हत्त्वय् थ्यन । शास्तां "वा, भिक्षुपिं" धकाः ल्हाः चकंका बिज्यात । उबले हे इमिगु सँ दारी मवया वन, अष्टपरिस्कार युत्तपिं जुल ।

शरद तवस्वी "छाय अर्हत्त्व प्राप्त मज्जु ?" धकाः न्यन । विभिन्न चित्त जगुलिं खः । व धायें, बुद्धया द्वितीया आसनय् फयेतुना श्रावकपारमिजानय् च्वना धर्मदेशनायात देशना यानाः बिज्याम्ह अग्रभावकया धर्मदेशना न्यनेत शुरु याःसानिसँ, "अहो धायें जि न अनागतय उत्पन्न जुया बिज्याम्ह बुद्धया शासनय् थ्व श्रावकं प्राप्तयागु पव (ज्या) प्राप्त जुडमा" धकाः चित्त उत्पन्न यात । व उगु वितकं यानाः मार्गफल तकसा प्राप्त याये मफुत । तथागतयात बन्दना यानाः न्ह्येने च्वना धाल - "भन्ते, छःपिनि लिक्क फयेतुना च्वंम्ह भिक्षु छःपिनि शासनय् सु खः ?" "जिं प्रवर्तन यानागु धर्मचक्रयात अनुप्रवर्तन यानाः श्रावकपारमिजानया च्चकाय् थ्यम्ह किखुण् प्रजायात अबबोध यानाः दनाच्वंम्ह जिगु शासनय् अग्रभावक निसभ धयाम्ह थ्व खः ।" "भन्ते, गुगु जिं थ्व न्ह्येनुहुतक पुष्पछत्र कुडका सत्कार यानागु खः, जिं थ्व पुण्यया फलं मेगु शकभाव वा ब्रह्मभावयात प्रार्थना मयानाः,

अनागतयुं ध्व निसभ स्थविर ये छम्ह बुद्धया अग्रभावक जुइ दयेमा" धका: प्रार्थना यात । शास्तां "सिद्ध जुइला ये युम्ह पुष्षया प्रार्थना" धका: अनागतज्ञान लिपाया खँयात बिचा: याता: स्वस्वं छुं लाखकल्प अधिक छुं असंख्यकल्प पुलेधुंका सिद्ध जुइगु भावखना: बिज्यात । खना: शरद तपस्वीयात धाल - "छुं ध्व प्रार्थना निष्कल जुइमखु, अनागतयुं छुं लाखकल्प अधिक छुं असंख्यकल्प पुलेधुंका गौतम धयाम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइ, वसपोलया मां महामायादेवी धयाम्ह जुइ, बौ शुद्धीवन धयाम्ह महाराजा, कायू राहुल धयाम्ह, उपस्थाक (सेवक) आनन्द धयाम्ह, दोभ्रो अग्रभावक मोगल्लान धयाम्ह, छ वसपोलया प्रथम अग्रभावक धर्मसेनापति सारिपुत्र धयाम्ह जुइ" धका: आज्ञा जुया बिज्यात । थये तपस्वीयात भविष्यवाणी याता: धर्मया खँ कना बिज्याता: भिक्षुसङ्घपिस चा:ह्येका आकाश बिज्यात ।

शरद तपस्वी न अन्तेवासिक स्थविरपिथाय वना: पासा सिरिवड्डन कुटुम्बिकयात पौ छ्वात, "भन्ने, जिमि पासायात धयाब्यु कि छिमि पासा शरद तवस्वी अनोमदर्शी बुद्धया पादमूलय अनागतयुं उत्पन्न जुया बिज्याइम्ह गौतमबुद्धया शासनयुं प्रथम अग्रभावकया स्थान प्रार्थना घाये धुकल, छ द्वितीय अग्रभावकया स्थान प्रार्थना या" धका: धाल । थये धया स्थविरपिं स्वयान्दध: हे याकन वना: सिरिवड्डनया छँय लुखाय दनाखान । सिरिवड्डन "ता: ई दत, जि आय बिज्या:गु" धका: आसनयुं फयेतुका थ: चिजा:गु आसनयुं फयेतुना, "छ:पिनि अन्तेवासिक परिषद भन्ने, खनेमदू" धका: न्यन । "ख:, पासा, जिमिगु आश्रमयुं अनोमदर्शी बुद्ध बिज्यात, जिमिस वसपोलयात थ:गु अमनानुसार सत्कार याना:, शास्तां सकसित धर्मदेशना याना: बिज्यात, देशनाया अन्त्य जि छम्ह गाहेक ल्यं दुपिं अहन्त्ययुं थ्यंका प्रव्रजित जुल । जिं शास्ताया प्रथम अग्रभावक निसभ स्थविरयात खना: अनागतयुं उत्पन्न जुया बिज्याइम्ह गौतमबुद्धया शासनयुं प्रथम अग्रभावकया स्थान प्रार्थना घायेधुन, छ न वसपोलया शासनयुं द्वितीय अग्रभावकया स्थान प्रार्थना या ।" "जित बुद्धया परिचय नाप मडु, भन्ने ।" "बुद्धयात कनेगु, जिगु भार जुल, छ महानगु सत्कार वस्तुत तयार या ।"

सिरिवड्डन वया वचन न्यना: थ:गु छँया लुखाय राजसत्कार च्यागु करिसति थाय मा:थं वंके बिया, फि लायेकेबिया, न्याता प्रकारया न्यात लायेके बिया, वच्चुंगु पनेस्वैया छ:त दगु मण्डप दयेका बुद्धसन लाया, ल्यं दुपिं भिक्षुपिन्त न आसनत तयार याना: महानगु सत्कार सम्मान तयार याना: बुद्धयात निमन्त्रणाया निति शरदतपस्वीयात सुचं बिल । तपस्वी बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात व्वना: वया छँय वन । सिरिवड्डन न लँस्व: वना: तयागतया ल्हा:त पात्र कया मण्डपयुं दुने बिज्याका लायातयागु आसनयुं फयेतुना बिज्याना: च्वम्ह बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात ल्हा: सिका प्रणीतगु भोजन सेवन याका, भोजनकृत्यया अन्त्य बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात महोत्तमगु वस्त्र न्ययेका, "भन्ने, ध्व भतिचा समययुं निति जक मखु, थुकयं हे न्हयन्हुतक अन्कम्पा तया: बिज्याहुँ" धका: प्रार्थना यात । शास्तां स्वीकार याना: बिज्यात । वं उकयं हे न्हयन्हुतक महादान याना: बुद्धयात वन्दना याना:, ल्हा: ज्वजलपा: याना: दना धाल - "भन्ने, जि पासा शरद तवस्वीं गुम्ह शास्ताया प्रथम अग्रभावक जुइ दयेमा:" धका: प्रार्थना यात, जि न "वसपोलया हे निम्हम्ह अग्रभावक जुइ दयेमा" धका: प्रार्थना याना ।

शास्तां अनागतयात स्वया वया प्रार्थना सिद्ध जुइगु भाव खना: भविष्यवाणी याता: बिज्यात - "छ यनिं छुं लाखकल्प अधिक असंख्यकल्प पुलेधुंका गौतमबुद्धया निम्हम्ह अग्रभावक जुइ ।" बुद्धया भविष्यवाणी न्यना: सिरिवड्डन लयलयात:म्ह जुल । शास्ता न भोजनया अनुमोदनयाना: सकलं परिवारपिनापं विहारयुं हे बिज्यात । "ध्व, भिक्षुपिं, जि पुत्रपिसं उबले प्रार्थना या:गु प्रार्थना ख: । इमित थय:पिसं प्रार्थना या:गु हे प्राप्त जुल । जि ल्वा: स्वया बियागु मखु" धका: आज्ञा जुया बिज्यात ।

थये धायेवं निम्ह अग्रभावकपिसं बुद्धयात वन्दना याना:, "भन्ने, जिपिं गृहस्थी जुया च्वनाबले गिरगसमज्ज मेला स्वयेत वना" धका: गुबलेतक अश्वजित स्थविरया लिक्क श्रोतापत्तिलतक प्रतिबेध जगु फुककं वर्तमानया खँ कना:, "इपिं जिमि, भन्ने, आचार्यया सज्जयया लिक्क वना: वयात छ:पिनि पादमूलय (श्रीचरणयुं) ह्येगु इच्छा जुया वया मतया सार मदुगुभाव (तुच्छभाव) कना, यन वयेगुसिद्ध फाइदा (फल) निवेदन याना: । वं आ: जिगु अन्तेवासिकवास धयागु घ: कल्हवायुं वहाँ वनेगु थं ख:, फइमखु अन्तेवासिकवास च्वनेत" धका: धाल, "आचार्य, आ: आपालं मन्त सुगन्ध व मालादि ल्हा:त ज्वना, वना: शास्तायात हे पुजा याइ, छ:पिन्त गये जुइ" धका: धायेवं "छुं ध्व लोकयुं पण्डितपिं आपा: दु लाकि मूर्खत ?" धका: न्यन । "मूर्खत" धका: धायेवं "अयेसा पण्डितपिं पण्डित श्रमण गौतमयायाय वनी, मूर्खत मूर्खम्ह जिआय वइ, हुँ छिपिं" धका:

धया “वयेगु इच्छा मयात, भन्ते” धकाः धाल । उगु खँ न्यना शास्तां, “भिक्षुपिं, सञ्जय थःगु मिथ्यादृष्टिया कारणं असारगुयात सारगु खः; सारगुयात असारगु खः धकाः ज्वनाच्चन । छिपिं थःगु पण्डितताया कारणं सारगुयात सारगु खः; असारगुयात असारगु खः धकाः सिद्धका असारगुयात त्याग यानाः सारगुयात हे ग्रहण यात” धकाः धयाबिज्याते थुपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

११. असारे सारमतिनो, सारे चासारदस्सिनो ।
ते सारं नाधिगच्छन्ति, मिच्छासङ्गमगोचरा ॥

११. “असारय् सार मति तःपिं, सारय् असारकथं खकूपिं ।
इमिसं सारगुयात प्राप्त याइमखु, मिथ्यासंकल्पं जुयाच्चपिं ॥

१२. सारञ्च सारतो ज्ञत्वा, असारञ्च असारतो ।
ते सारं अधिगच्छन्ति, सम्पासङ्गमगोचरा ॥

१२. “सारयात सारगु धकाः सिद्धका, असारयात असारकथं ।
इमिसं सारयात प्राप्त याइ, सम्यक्संकल्पं जुयाच्चपिं ॥”

अन असारय् सार मति तःपिं धयागु प्यंगु प्रत्ययय्, भिगु मिथ्यादृष्टिक वस्तुइ, उकी आधारभूत जुयाच्चंगु धर्मदेशना धयागु श्व असार खः; उकी सार खपिं धयागु अर्थ खः । सारय् असारकथं खकूपिं धयागु भिगु सम्यक्दृष्टिक वस्तुइ, उकी आधारभूत जुयाच्चंगु धर्मदेशना धयागु थुपिं सार खः; उकी “श्व सार मखु” धकाः असार खपिं खः । इमिसं सारयात धयागु इमिसं उगु मिथ्यादृष्टियात ग्रहण यानाः ज्वनाः च्वपिं कामवितर्कादिया वशं मिथ्यासंकल्पगोचरपिं जुया शीलसार, समाधिसार, प्रज्ञासार, विमुक्तिसार, विमूक्तज्ञानदर्शनसारगु “परमार्थसार, निर्वाणयात न प्राप्त याये फइमखु ।” सारयात धयागु उगु हे शीलसारादि सारयात “श्व सार खः” धका, च्वय् धया ये असारयात “श्व असार खः” धकाः सिद्धका । इमिसं सारयात धयागु इपिं पण्डितपिसं थये सम्यक्कथं खपिं जुया ग्रहण यानाः च्वपिं नैष्कर्म्यसंकल्पादिकथं सम्यक्संकल्प गोचरपिं जुया उगु च्वय् धया वयागु सारयात प्राप्त याइ ।

गाथाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । मुंवया च्वपिन्त सार्थक धर्मदेशना जुल ।

Dhamma.Digital

सारिपुत्र स्थविरया खँ क्वचान ।

संस्कृतच्छायाः

११. असारे सारमतयः सारे चासारदर्शिनः ।
ते सारं नाधिगच्छन्ति मिथ्यासङ्गमगोचराः ॥११॥

१२. सारञ्च सारतो ज्ञत्वा असारञ्च असारतः ।
ते सारमधिगच्छन्ति सम्यक्सङ्गमगोचराः ॥१२॥

९. ००६ र्थार्थावस्था र्थे

“गये बामलाक पत्ति विनातःगु छैय्...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले आयुष्मान् नन्दया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

शास्तां उत्तमगु धर्मचक्र प्रवर्तनयानाः बिज्यायेधुंका राजगृहय् बिज्यानाः वेतुवनय् च्वना बिज्याबले - “जिमि काययात हया दर्शन याके व्यु” धकाः शुद्धोदन महाराजं छवःपिं ङःछिःछि परिवारपिं भिम्म इतपिं मध्ये दकले लिपा वनाः अहन्त्चय् थ्यम्ह कालुदायि स्थविरं लिहाँ वनेगु ईं सिद्धका तैया वर्णन यानाः नीढः

क्षीणास्रवपिसं चाःहुडका कपिलपुर्य बिज्याकाः ज्ञातिसमागम्य पुष्करवर्षाया अर्षोत्पत्तियात कया वेस्सन्तरजातक^{५१} कनाः बिज्यानाः कन्धेखुन्दु भिष्ठाटनया नितिं दुहाँ बिज्यानाः, "देना विरँ प्रमादी जुडमते"^{५२} धकाः गाथाद्वारा बौयात श्रोतापत्तिकल्य प्रतिस्थापित यानाः, "धर्माचरण या"^{५३} धकाः गाथाद्वारा महाप्रजापत्तियात श्रोतापत्तिकल्य व जुजुयात सकदागाभिकल्य प्रतिस्थापित यानाः बिज्यात । भोजनया अन्त्य राहुलमाताया गुण्या आधार चन्किन्नरीजातक^{५४} कना बिज्यानाः अनलि स्वन्तु दु खन्तु नन्दकुमारया अभियेक गृहप्रवेश विवाहमङ्गल जयाञ्चले भिष्ठाटनया नितिं दुहाँ बिज्यानाः नन्दकुमारया ल्हाःतय पात्र बिया मङ्गल आजाजुया बिज्यानाःलि आसन वना बिज्याबले नन्दकुमारया ल्हाःत पात्र कया विमज्या । वं तथगतप्रति गौरवया कारणं "छःपिनिगु पात्र, भन्ते, कया बिज्याहँ" धकाः धाये मफुत । यथे बिचाः यात - "स्वानेकुसे पात्र कया बिज्याइ जुड ।" शास्तां अन यासय् नं कया विमज्या । वं "स्वानेकवय कया बिज्याइ" धकाः बिचाः यात । शास्तां अन नं कया विमज्या । वं "राजङ्गण्य (लायकु चुकय) कया बिज्याइ जुड" धकाः बिचाः यात । शास्ता अन नं कया विमज्या । कुमार लिहाँवनेगु इच्छा जुया मं मदयेक वनाः च्चच्चं शास्ताप्रति गौरवया कारणं "पात्र कया बिज्याहँ" धकाः धाये मफुत । "अन कया बिज्याइ ला, अन कया बिज्याइ ला" धकाः बिचाः यायां वनाच्चन ।

उगु क्षणय मेपि मिसापिसं वयात खनाः जनपदकल्याणीयात धाल - "आर्य, भगवान् बुद्धं नन्दकुमारयात व्वनायन, छःपिन्त वयापाखँ अलग याहन ।" वं ल्ववि स्वःस्वः वयेका बछि सँ छ्यनाः वेगं (याकनं) वनाः, "आर्यपुत्र, याकनं वा" धकाः धाल । उगु वया वचन नन्दया हृदयय व्यथां थानाच्चवु ये जुल । शास्तां नं वयात ल्हाःत पात्र कया विमज्यासे हे वयात विहारय धका, "नन्द, प्रव्रजित जुडगु ला ?" धकाः न्यना बिज्यात । वं बुद्धप्रति गौरवया कारणं "प्रव्रजित जुडमखु" धकाः मधासे, "ज्यु, प्रव्रजित जुड" धकाः धाल । शास्तां "अथेसा नन्दयात प्रव्रजित या" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । शास्ता कपिलपुर्य बिज्यानाः स्वन्तु दुखन्तु नन्दयात प्रव्रजित यात ।

न्यन्तु दुबले राहुलमातां कुमारयात छापिया भगवान् बुद्धया लिक्क छवया बिल - "स्व, पुता, थुम्ह नीढः भ्रमणपिसं चाःहुडका सुरणं वणाम्हं, ब्रह्म वर्णम्हं भ्रमणयात, थुम्ह छ बौ खः, धवयाके आपालं स्वःथनातगु धनया घःत दु । वयात भीसं पिहाँ वसां निसं मखनाः, हँ वयाके अंश फ्वं - 'जि कुमार खः, बाः, अभियेक यानाः चक्रवर्ती जुड, जित धनसम्पत्ति माल, धनसम्पत्ति जित ब्यु । काय हे बौयाके दुगु सम्पत्तिया स्वामी खः ।" कुमार भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क वनाः पितृस्नेह प्राप्त जुया ल्यताःगु मन जुया "भ्रमण छःपिनिगु किचः सुखदायक खः" धकाः धया मेगु नं आपालं थःत ल्वःगु धाधां दनाच्चन । भगवान् बुद्धं भोजनधुका अनुमोदन यानाः आसनं दना लिहाँबिज्यात । कुमारं नं "जित अंश ब्यु, भ्रमण, जित अंश ब्यु, भ्रमण," धकाः बुद्धया ल्य ल्य वन । भगवान् बुद्धं नं कुमारयात लितछवयाः विमज्यात । लिसेवम्हं न भगवान् बुद्धनापं ववं लिहाँ वनेमफुत । थये वं भगवान् बुद्धनापं आराम्य हे वन ।

अनलि भगवान् बुद्धं बिचाःयानाः बिज्यात - "गु थवं बौया धनसम्पत्ति इच्छा यात, उगु संसारचक्र्य लाना नाश जुडगु खः, छु जिं वयात बौध्दधिया कवय प्राप्त जूगु न्यता प्रकारया आर्यधन विड, वयात लोकोत्तर अंगया मालिक याये ।" अले भगवान् बुद्धं आयुष्मान् सारिपुत्रयात सःता बिज्यात - "अथेसा छं, सारिपुत्र, राहुलकुमारयात प्रव्रजित या ।" स्थविरं कुमारयात प्रव्रजित यात । कुमारया प्रव्रजित जुडवं जुजुयात तःसकं दुःख चोट उत्पन्न जुल । उक्तियात स्वीकार याये मफुया भगवान् बुद्धयात निवेदन यानाः, "साधु, भन्ते, आर्य, मौबौपिनिगु अनुमति मदयकं काययात प्रव्रजित यानाः बिज्याये मते" धकाः वर पवन । भगवान् बुद्धं वयात वर बिया, हान छन्हुया दिनय दरवारय जलपानधुका छछेलिक्क फयेतुनाच्चम्हं जूजु, "भन्ते, छःपिनि दुष्करचर्या यानाः बिज्याबले छम्ह देवता जिणाय लिक्क वया, 'छःपिनि काय सित" धकाः धाःवल ।

^{५१} (जा० २.२२.१६५५ आदि) नेपालभाषा ज्ञातकनं. ५४०

^{५२} (प० प० १६६८)

^{५३} (प० प० १६९१)

^{५४} (जा० १.४.१८ आदि) नेपालभाषा ज्ञातकनं. ४८५

जि वया खँयात विश्वास मया:से 'जि काय बोधिज्ञान प्राप्त मजुइकं सिद्ध मखु' धका: अस्वीकार याना:" धका: धायेव - "आ: छु विश्वास याइ, न्हापा नं कवैंत क्यना, 'छु काय सित' धका: धालं नं विश्वास मया" धका: थुकिया अर्थोन्पत्तिया निति महाधर्मपाल जातकयात"^{१०} कना विज्यात। गाथया अन्त्य जुजु अनागामिकल्य प्रतिस्थित जूल। थये भगवान् बुद्धं नौयात स्वंगु फल्य (अनागामिकल्य) स्थापित याना: भिक्षुसङ्घिंसं चा:हुइका हानं राजगृह्य विज्याना:, अनं भ्रावस्तिइ विज्याकेत स्वीकार याना: तया:गु अनायपिण्डिकया वचंयात स्वीकार याना: जेतवनय विहार दयेके सिधयेधुका अन विज्याना: वास याना: विज्यात।

यये शास्ता जेतवनय च्वना विज्याना: च्वंबले आयुष्मान् नन्दं नं मदयेका भिक्षुपित्त थ्व खँ कन - "म्हाइपुसे च्वन जि, आवुसोपि, ब्रह्मचर्यं आचरण याना: च्वना, मफुत ब्रह्मचर्यं धारणा याये, विनय शिक्षायात त्व:ता गृहस्थी ज्वने माल।" भगवान् बुद्धं उगु सूचं न्यना: आयुष्मान् नन्दयात त:तके छवया थये आज्ञा जुया विज्यात - "नन्द, छु धाथे आपालं भिक्षुपित्तं थये कना ता - 'म्हाइपुसे च्वन, आवुसोपि, ब्रह्मचर्यं आचरण याना: च्वना, मफुत ब्रह्मचर्यं धारणा याये, विनय शिक्षायात त्व:ता गृहस्थी ज्वने मा:गु ?" "ख:, भन्ते।" "नन्द, छु सुयं कारणं म्हाइपुक ब्रह्मचर्यं आचरण यानाच्वनागु ख:, ब्रह्मचर्यं धारण याये मफुत, विनय शिक्षायात त्व:ता गृहस्थी ज्वने मा:ला ?" "जनपादकन्याणी शाक्यपुत्री जित, भन्ते, छैयं पिहँवया च्वनावले बछि सँ छयना जित स्वया थये धाल - "याकन, 'आर्यपुत्र, वा' धका, उगु वचनयात जि, भन्ते, स्मरण यायां (लुमकं लुमकं) म्हाइपुक ब्रह्मचर्यं आचरण याना: च्वना, मफुत ब्रह्मचर्यं धारणा यायेत, विनय शिक्षायात त्व:ता गृहस्थी ज्वने माल।"

अले भगवान् बुद्धं आयुष्मान् नन्दयात ब्व:हलय च्वना: ऋद्धिबलं तावतिस देवाकाय यंका विज्याबले सँ दयइ छु च्चये धुंकुगु बुँइ छमा: च्चये धुंकुगु सिमा:कचाय फयेतुना च्वन्ह न्हयप, न्हाय व न्हिपं त्वाइ:म्ह बासलाम्ह छम्ह मा:कनीयात क्यना तावतिस भवनय शक्र देवराजया उपस्थानिया निति वपिं ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं^{११} न्यास: अप्सरापित्त क्यन। ह्याउँसे च्वंगु तुति धयागु हँय्या तुति थै ह्याउँसे च्वंगु ख:। क्यना आज्ञा जुया विज्यात - "छु छु मती तया, नन्द, गुपि अधिक सुन्दर, दर्शनीय, छन्त बांलापि, शाक्यपुत्री जनपदकन्याणी ख: लाकि थुपिं न्यास: ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं अप्सरापिं ?" उगु खँ न्यना: धाल - "गथे न्हयप, न्हाय व न्हिपं त्वाइ:म्ह बासलाम्ह छम्ह मा:कनी थै ख: उम्ह शाक्यपुत्री जनपदकन्याणी ख:, भन्ते, थुपिं न्यास: अप्सरापिं नाप गित्तियाये (तुलायाये) मत्व: , फिनुखुब्वय छव्व: नं मत्व:, हानं उगुया छव्व:या छव्व: नं मत्व:। अले थुपिं हे न्यास: अप्सरापिं अधिक सुन्दर, दर्शनीय, बाला:।" "नन्द, मं दयेकि, नन्द, मं दयेकि, उपिं न्यास: ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं अप्सरापिं छन्त मिले याना: विइगु जिग्गु जिम्मा जुल।" "यदि जित, भन्ते, भगवानं उपिं न्यास: ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं अप्सरापिं मिले याना: विइगु जिम्मा कया विज्यायेगुसा, जिं मं दयेके, भन्ते, भगवानया शासनय ब्रह्मचर्यं आचरण याये।"

अले भगवान् बुद्धं आयुष्मान् नन्दयात ब्वना: अनं लोपजुया जेतवनय हे प्रकट जुल। भिक्षुपिसं न्यन, "आयुष्मान् नन्द भगवान् बुद्धया किजा मौया केहँया काय अप्सरापिनिगु कारणं ब्रह्मचर्यं पालन यानाच्वन। भगवान् बुद्धं वयात न्यास: ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं अप्सरापिं मिले याना: विइगु जिम्मा कया विज्यात।" अले आयुष्मान् नन्दया पासा भिक्षुपिसं आयुष्मान् नन्दयात भूतकवादां व न्यानातम्ह च्चोयातथं गिजे याना: हायेकाच्वन, "आयुष्मान् नन्द भूतक ख:, आयुष्मान् न्यानात:म्ह च्चोयें ख:, अप्सरापिनिगु कारणं ब्रह्मचर्यं पालन यानाच्वन। भगवान् बुद्धं वयात न्यास: ह्याउँसे च्वंगु तुति दुपिं अप्सरापिं प्राप्त याना: विइगु जिम्मा कया विज्यात।" अले आयुष्मान् नन्द पासापि भिक्षुपिनिगु भूतक, न्यानातम्ह च्चोयातथं व अप्सरापिनिगु कारणं दु:खीत जुया, लज्जित जुया व मछाला याकचा अलग जुया, अप्रमादी, उत्साहित व संवर याना: च्वना च्वंच्चं ता:ईं मवुबं हे, गुगुया निति कुलपुत्रपि बांलाक छैयं पिहँवया अनागारिक जुया प्रव्रजित जुइगु ख:, ब्रह्मचर्यया अन्त्य उगु अनुत्तरयात थ्व हे जन्मय अभिज्ञा साक्षात्कार याना: पूर्णताय थ्यका च्वनाच्वनी, "जन्म क्षीण जुल, ब्रह्मचर्यंवास पूर्ण जुल, यायेमा:गु याये धुन, मेगु यायेमा:गु मंत" धका: बोध जुल (सिल)। सुं छम्ह मेम्ह थै आयुष्मान् नन्द नं अर्हंत जुल।

^{१०} (जा० १-१०-१२ आदि) नेपालभाषा जातक नं. ४४७

^{११} ककुटयाद

अले छम्ह देवता चान्द्य फुक्क जेतवनय जाज्वल्लेमान याना: शास्तायायाय वना: वन्दना याना: कन - "आयुष्मान्, भन्ते, नन्द भगवान् बुद्धया किञ्जा मीया केहेया कायं न आसवत क्षय याना: अनासवगु चित्तविमुक्ति व प्रज्ञाविमुक्तियात थ्व हे जन्मय अभिज्ञा साक्षात्कार याना: पूर्णताय थ्यंका च्वनाच्चन ।" भगवान् बुद्धयात नं ज्ञान उत्पन्न जुल "नन्द आसवत क्षय याना: अनासवगु थ्व हे जन्मय चित्तविमुक्ति व प्रज्ञाविमुक्तियात थ्व अभिज्ञा साक्षात्कार याना: पूर्णताय थ्यंका च्वनाच्चन ।" उम्ह आयुष्मान् नन्द उगु वा: फुडुधुंका बुद्धयायाय वना: वन्दना याना: थये बिनित्ति यात - "भन्ते, गुगु जित भगवान् बुद्धं न्यास: ह्याउंसे च्वंगु तुत्ति दुपि अप्सरापि मिले याना: बिद्दगु जिम्मा कया विज्यागु ख:, भन्ते, बुद्धयात युगु भारं (जिम्मां) जिं मुक्त याना: ।" "जि नं छगु, नन्द, मनयात मन हे सिद्धका कायेधुन 'नन्द आसवत क्षय याना: अनासवगु थ्व हे जन्मय चित्तविमुक्ति व प्रज्ञाविमुक्तियात थ्व अभिज्ञा साक्षात्कारयाना: पूर्णताय थ्यंका च्वनाच्चन ।' देवतां नं जित थ्व खं कन - 'आयुष्मान्, भन्ते, नन्द आसवत क्षय याना: अनासव थ्व हे जन्मय चित्तविमुक्ति व प्रज्ञाविमुक्तियात थ्व अभिज्ञा साक्षात्कारयाना: पूर्णताय थ्यंका च्वनाच्चन ।' गुबले नन्द, छ अनासक्त जुया आसव चित्त विमुक्त जुल, उबले जि नं उगु जिम्मां मुक्त जुल ।" अले भगवान् बुद्धं थ्व खं सिद्धका उगु इलय थ्व उवान प्रकट याना: विज्यात-

"गुम्ह भ्यातनालं उतिर्णम्ह ख:, कामरूपी कं नं नूतुमतु न्हइ धुकुम्ह ख: ।

मोह क्षयय थ्यम्ह, सुखदु:खय त:मक्यम्ह व हे भिम्ह ख: ॥^{१२२}

अले छन्हुया दिनय भिक्षुपिसं उम्ह आयुष्मान् नन्दयाके न्यन - "आयुष्मान् नन्द, न्हापा छं 'जि मं मन्त' धका: धाइगु ख:, आ: गथे च्वं ?" "आवुसोपिं, गृहस्थी जुया छैय च्वनेपा:गु मन्त जित ।" उगु खं न्यना: भिक्षुपिसं - "जुइ मखगु खं आयुष्मान् नन्दं धयाच्चन, मेगु खं न्हानाच्चन, न्हापाया दिनय 'जि मं मन्त' धका: धया आ: 'गृहस्थी जुया छैय च्वनेपा:गु मन्त जित' धका: धयाच्चन" धका: वना: भगवान् बुद्धयात थ्व खं बिनित्ति यात । भगवान् बुद्धं "भिक्षुपिं, न्हापाया दिनय नन्दया थ:गु शरीर बालाक पलिनं चिनामत:गु छैय ये ख:, आ: बालाक पलिनं चिनात:गु छैय ये जुल । थवं दिव्य अप्सरापिन्त खंसं निसं प्रव्रजित कृत्याया लक्ष्य थ्यंकेत कुत:यायां उगु ज्या सिधयेकल (लक्ष्य थ्यन)" धका: धया विज्याना: युपि गायात आज्ञा जुया विज्यात -

१२. यथा अगारं दुच्छन्नं, बुद्धी समतिविज्जति ।
एवं अभावितां वित्तं, रागो समतिविज्जति ॥

१३. "गथे बालाक पलिनं चिनामत:गु छैय वाल: ज्वइ ।
थये भाविता मयागु चित्तय, राग पिन्वइ ॥

१४. यथा अगारं सुछन्नं, बुद्धी न समतिविज्जति ।
एवं सुभावितां वित्तं, रागो न समतिविज्जति ॥

१४. "गथे बालाक पलिनं चिनात:गु छैय वाल: ज्वइ मखु ।
थये सुभावितागु चित्तय, राग पिन्वइ मखु ॥"

अन छैय धयागु गुलिनं न छैय ख: । बालाक पलिनं चिनात:गु धयागु मिले मजुद्धक ह्व:ह्व गंगु धा:गु ख: । ज्वइ धयागु वा व:गु ल: ज्वइ धा:गु ख: । भाविता मयागु धयागु उगु छैय वाल: ये भावनाद्वारा रहितगुलिनं अभाविताचित्तय राग पिन्वइ । न केवल राग जक ख:, द्वेष, मोह, मानादि फुक्क क्लेशत उजागु चित्तय अतिकं हे पिन्वइ । सुभावितगु धयागु समर्थविपश्यना भावनाद्वारा बालाक भाविता या:गु ख: । युजागु चित्तय, बालाक पलिनं चिनात:गु छैय ये रागादि क्लेशत अतिकं दुर्हावने फइमखु ।

गाथाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । आपालं मनतूतथ धर्मदेशना सार्यक जुल ।

^{१२२} (उज०२२)

अले भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पितहल, “आवुसोपिं, बूढपिं धयापिं आर्यचर्यपिं खः, जनपदकल्याणीया कारणं सुख मदयाच्चम्ह् आयुष्मान् नन्दयात शास्तां देवअप्सरारपिनिगु प्रलोभन कयनाः विनीत यानाः विज्यात ।” शास्ता विज्यानाः - “भिक्षुपिं, आः, छु खँ ल्हाना मुनाच्चवनागु ?” धकाः न्यना विज्यायेवं, “फलनागु खँ” धकाः धायेवं, “भिक्षुपिं, आः जक मखु, न्हापा नं श्वयात जिं मिसाया प्रलोभन कयनाः अनुशासनय् हे तयागु दु” धकाः धया विज्यानाः अतीतया खँ न्दधथना विज्यात -

न्हापा वाराणसी ब्रह्मवत्तं राज्य यानाच्चवंगु इलय् वाराणसिवासी कपट धयाम्ह बंजा छम्ह दु । वया छम्ह गधानं चाया थलबलया भार कुविडगु जुयाच्चन, छम्ह न्हेगु योजन वनी । वं छगु इलय् गधया भारीनापं तक्षशिलाय् वना, गुबलेतक सामानत क्वकाइ, उबलेतक गधयात घायत घायत नकेत तेतिडि । अले वया उम्ह गधा टागिया फुसय् घाय् नयाच्चम्ह छम्ह गधानीयात खनाः लिक्क वन । वं वनापं खँलाबला यानाः धाल - “गनं वयागु ?” “वाराणसी ।” “छु ज्यां वयागु खः ?” “वनेज्यां वयागु ।” “गुजागु भारी कुविडगु ?” “थलबलया भारी ।” “थुलिमछि भारी कुबिया ग्वःगु योजनति वनेगु ?” “न्हेगु योजन ।” “वनाः वनाथाय् छन्त सुनानं तुति तियाविडगु व म्हुय तिया विडपिं इपिं दुला ?” “मदु ।” “थये जसा छु महा दुःख सियाच्चन ।” “सुनं पशुतय् तुति तिकेगु याइपिं धयापिं वदमखु, कामरागया संयोग यायेत थजागु खँ ल्हाःगु खः ।” वं वया खँ न्यनाः मन सुख मदयेकल । कपट नं सामान वस्तु न्यागु यानाः वयाथाय् लिक्क वया - “वा, तात, वने त्यल ।” “भासं छि जक, जि वनेमखु ।” अले वयात हानं हानं पवना, “इच्छा मदम्हसित न्वःबिया वयात यंके” धकाः बिचाः याना थुगु गाथा धाल -

“छन्त कथिं दाये, भिनखुलगु कं दुगुलिं ।

पाला विडि छंगु म्हुय, थये छ सिडकि गधा ॥”

उगु न्यना गधा “थये खःसा जिं नं छन्त यायेगु स्वयेकाः” धकाः धया थुगु गाथा धाल-

“जित कथिं दाइबले, भिनखुलगु कं दुगुलिं ।

न्दधने बुया, लिउनेया तुति न्द्वःना ।

छंगु वा हे कुतुका विडि, थये छ सिडकी कपट! ॥”

उगु खँ न्यना बंजा - “छु कारणं श्वं थये धयाच्चन ?” धकाः बिचाः याना, उखे सुखे स्वःबले उम्ह गधानीयात खनाः, “श्वं हे श्वयात थये स्पंनान्यगु जुडमा, ‘युजाम्ह गधानी छन्त हयाविडि धकाः मिसाया प्रलोभन कयना वयात यंके” धकाः थुगु गाथा धाल-

“प्यःपां बुम्ह शङ्गुमुखि, सर्वाङ्गु शोभितम्ह गधानीयात ।

छन्त कला हया विडि, थये छ सिडकि गधा ॥”

उगु खँ न्यना मन लयताया गधानं थुगु गाथा धाल-

“प्यःपां बुम्ह शङ्गुमुखि, सर्वाङ्गु शोभितम्ह गधानीयात ।

जित कला हयाविडि, थये छ सिडकि कपट! ॥”

कपट! भिय्यंगु योजन जि अप्वः वने ॥”

अले वयात कपटं “अथेसा नु” धकाः ज्वनाः थःगु थायस्य वन । वं गुलिन्ना मदवं हे वयात धाल - “छु जित छि ‘कला हयाविडि धकाः धयागु मखुला ?” “खः, धयागु खः, जिं थःगु खँयात स्पंकेमखु, छन्त कला हयाविडि, तर नकेगु छ छम्हसित जक विडि, छंगु नसाः मेम्हसित गायेमाः वा मगायेमाः छ हे सिडकि । छिपि निम्ह सहवास यायेवं मस्त बुडकिडि, इपिं फुक्कसित नं छंगु नसाः छन्त गायेमाः वा मगायेमाः छ हे सिडकि” धकाः धाल । गधानं, उगु कनेवं हे, अपेक्षा मदम्ह (विवाह याये मं मदम्ह) जुल ।

शास्ता थुगु धर्मदेशना हया, “उबले, भिक्षुपिं, गधानी जनपदकल्याणी जुल, गधा नन्द, बंजा जि हे खः । थये न्हापा नं श्वयात जिं मिसाया प्रलोभन कयना विनीत यानाः” धकाः जातकयात क्वचायेका विज्यात ।

नन्द स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१३. यथागारं दृशन्नं वृष्टिः समतिविध्यति ।
एवमभावितं चित्तं रागः समतिविध्यति ॥१३॥

१४. यथागारं सुच्छन्नं वृष्टिनः समतिविध्यति ।
एवं सुभावितं चित्तं रागो न समतिविध्यति ॥१४॥

१०. पाँ रयाइठह एण्डया रँ

'थन वं दुःख सिद्धं....' धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेत्तुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले फाँ स्याइम्ह वुन्द धयाम्ह पुरुषया कारणय् आज्ञा जया बिज्यात ।

भ्रीसं न्याना, वं न्येन्यादँ फातयत् स्यानाः ननं व म्युम्यु जीविका हनाच्चन । फात कम जुडबले वा (जाकि) गाडाय् तथाः जनपदय् वनाः छमनात्या जाकिं गाँया फाँचात न्यानाः गाडाय् भरेयानाः वया छँय् लिउँने ख्वः थै छग्गु याय् ख्रुया अन हे इमिग्गु च्वनेगु थाय् दयेका, इमित्थीथी सिमाहः व दिसा नका तधि जुडवं गुम्ह गुम्हसित्थि स्यायेगु इच्छा जुल उम्ह उम्हसित्थि सने मजीक स्यायेगु थाम्म चिनाः म्हाया ला क्यातुकेत मनावेक (ल्त्वंक) प्येक्लाःगु मुगलं दाया, "ला क्यातुल" धकाः सिद्धका म्हुतुत्वाः वां खायेका दथुइ कथि तथाः नैया थलं ग्वारा ग्वारा दागु क्वाःलखं म्हुतुइ लुना बिइ । उगु लः प्वाथय् दुर्हावना ग्वारा ग्वारा दागु दिसा (मल) च्चुइका क्वय् थासं पिहाँवइ, गुबलेतक भतिचा जक दिसा (मल) वइ, उबलेतक बुलुयाः पिहाँ वइ, प्वा शुद्ध जुडवं सफा यच्चुया लः पिहाँवइ । अले वं ल्यं दुगु लः वया म्हुय् लुना बिइ । उगु हाक्कुग्गु छय्यग्गु प्वालयायी । अनलि धौय्म्वःया मिं सँत जना (च्याका) ज्वःगु च्वपिं छय्यं ध्यनी । बाःवगु हि थलय् फया कया लानाप हिइ बुला (न्हाया) दायेका काय कलाया दथुइ फयेतुना तथा, ल्यं दुगु मिइ । वया थुकथं हे जीविका हँ (याया) न्येन्यादँ फूत्त । तथागतयात्, विहार लिक्क च्वना नं छन्हुनं स्योँ छन्हुनं पूजा यात वा छवत्तं भिक्षा दान यात वा मेग्गु छुं नं पुण्य यात धयागु मद्दु । अन्त्यं वया शरीरय् राग उत्पन्न जुल, म्हानाच्चबले हे अवीचि महानरकया सन्ताप न्हेधने थहाँ वल । अवीचि सन्ताप धयागु सच्छिग्गु योजन तापाक च्वना स्वसां मिखा तज्याइ थै कष्ट जुडगु जयाच्चन । उकिं थये धयातल-

"उगु नरकया नैया भूमिइ, च्यानाः प्रज्वलित जयाच्चन त.सकं ।

छाचाखेरं सच्छिग्गु योजनं, न्यानाः वनाच्चन न्हेथाबलें ॥"^{१३}

नागसेन स्थावरं उगु मियात् प्राकृतिक मिया सन्ताप स्वया अधिक जगुलिं थव उपमा कना बिज्यात-"गथे, महाराज, कूटागार पायेगवःगु ल्हवं नं नरकया मिइ तयेवं क्षणिकं हे नाया मदयावनी, युकिइ उत्पन्न जूपि सन्त्यपि कर्मया बल मौया प्वाथय्य च्वनाच्चपि थै मदया वनीमखु ।"^{१४} वयात् उगु सन्ताप वयेवं कर्मानुसारग्गु भावाकार उत्पन्न जुल । छँय् दुने (दथुइ) हे फा हाले थै हाला प्पयांजुया न्हेधने लिउँने वनी । अले वयात् छँय् च्वपिं मन्तय्यसं क्वातुक च्वनाः म्हुतु चिनाबिइ । कर्मविपाक धयागु सुनानं पने फइमखु । व उखे थुखे हाला जयाच्चन । छाचाखेरं न्हयखाःछँय् च्वपिं मन्तं छने मफ्त । मृत्युभय त्रिशितम्ह पिने पिहाँ मवयेकेत पने मफया फुकक छँय्या मन्तय्यसं गथे दुनेच्च्वंह पिने जुइ फइमखुग्गु खः, अथे हे छँय्या लुखाय् चुकुं तल । चिना छँय् पिने चाःहुइक पाःच्वना रक्षा यानाः च्वनाच्चन । उम्ह छँय् दुने हे नरकया सन्ताप हाहा उखेथुखे जयाच्चन । थये न्हयन्हुतक चाचाःहिला, च्यान्हुया दिवया सिनावनाः अवीचि महानरकय् उत्पन्न जुल । अवीचि महानरकया बारे देवदत्त सूत्रकथं^{१५} वर्णन यायेमाः ।

भिक्षुपिसं वया छँय्या लुखां वंबले उगु सः न्याना, "फाँया सः" धकाः मती तथा विहारे वनाः शास्ताथाय् लिक्क फयेतुना थये वित्ति यात - "अन्ते, फा स्याइम्ह वुन्दया छँय्या लुखा तिना फाँतयत् स्यानाः च्वंगु थौ

^{१३} (म० नि० ३.२६७; अ० नि० ३.३६)

^{१४} (मि० प० २.४.६) विनिन्द-प्रश्न (नेपाली) पृ. ५१

^{१५} (म० नि० ३.२६१ आदि; अ०नि० ३.३६) भक्तिभक्तिकाव (नेपाली) पृ. ५४७

न्ह्यन्हु वत, छैय् छुं मङ्गलक्रिया दु जुइमा धका: मती तथा । भन्ते, युस्मिंश्चि फाँतयत् स्याना: नं भतिचा हे मैत्रीचित्त वा करुणा मद्, धाये जिमिसं थुजाम्ह कठोर कडाम्ह सत्त्व न्हापा गुबलें नं मखनानि ।" शास्ता - "भिक्षुपिं, वं युपिं न्ह्यन्हु फाँतयत् स्याना: च्चंगु मखु, वया थ:म्हं या:गु कर्मया विपाक उत्पन्न जुल, भ्वानाच्चंबले हे अवीचि महानरकया सन्ताप न्चयेन थहाँवल । व उगु सन्तापं न्ह्यन्हु फा हाले यें हाला छैय्या दुने चाचा:हिला थौ सिनावना: अवीचिइ उत्पन्न जुल" धका: धया विज्यात, "भन्ते, थन लोकय् थये दु:खसिया हानं सिनावना: दु:खगु यासय् हे उत्पन्न जुल" धका: धायेवं, "ख:, भिक्षुपिं, प्रमादीपिं धयापिं गृहस्थीपिं जुइमा वा प्रव्रजितपिं जुइमा, निवासं दु:ख हे सिइ" धका: धया विज्याना: युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१५. इध सोचति पेच्च सोचति, पापकारी उभयस्य सोचति ।
सो सोचति सो विहञ्जति, दिस्वा कम्मकिलिडुमत्तनो ॥

१५. "थन वं दु:ख सिइ लिपा नं दु:ख सिइ, पाप या:म्हसिन निवासं नं दु:ख सिइ ।
वं दु:ख सिइ वं विलाप याइ, थ:गु ज्या क्लिष्ट जगु खना: ॥"

अन पाप याम्हसिनं धयागु थौथी प्रकारया पापकर्म याइम्ह व्यक्तिकें "धाये जिं भिंगु ज्या मयाना:, मभिंगु ज्या याना:" धका: मृत्युया अवस्थाय् हे जक थन दु:ख ताइ, थव वया कर्मया दु:ख ख: । विपाक अनुभव यायां हानं लिपा दु:ख ताइ । थव वया परलोकय् विपाक दु:ख ख: । थये वं निवासं दु:ख हे सिइ । उगु हे कारणं म्थाना च्चंबले हे व फा स्याइम्ह चुनवं नं दु:ख सिल । ज्या क्लिष्ट जगु खना: धयागु थ:गु क्लिष्टगु कर्म खना: नाना प्रकारं विलाप याना: कष्ट नुवाच्चनी ।

गाथाया अन्त्य आपालं श्रोतापन्नावि जुल । आपालं मनूतयत् सार्यक धर्मदेशना जुल ।

फाँ स्याइम्ह चुनवा खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१५. इह सोचति प्रेत्य सोचति पापकारी उभयत्र सोचति ।
स सोचति स विहन्त्यते दृष्ट्वा कर्मक्लिष्टमात्मनः ॥१५॥

११. धार्मिक उपासकया खँ

'थन व लयताइ...' धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्याना: च्चंबले धम्मिक उपासकया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भ्तीसं न्याना:, भ्रावस्तिइ, न्यास: धम्मिक उपासकपिं धयापिं दु । इपिं मध्ये छम्ह छम्हसिया न्यास: न्यास: उपासकपरिवारपिं दु । गुम्ह इमि स्वया जेष्ठम्ह ख:, वया न्हयम्ह कायपिं व न्हयम्ह म्हायापिं दु । इपिं मध्ये छम्ह छम्हसिनं छगु छगु सलाक यागु, सलाक भोजन, पक्षिक भोजन, निमन्त्रणा भोजन, उपोसथ भोजन, आगन्तुक भोजन व संघ भोजन वर्षावास च्चनीपिनि नितिं कयात:गु दु । इपिं सकलें हे अनुजातपुत्रपिं जुल । थये भिक्षुम्हसिन, कायपिनि कलापि व उपासकोपासिका याना: भिक्षुगु सलाक यागु आदि दान विद्याच्चन । थये व काय कलापिसहित शीलवान्, कल्याणधर्मीम्ह जुया दान धायेगुलि लयतापिं जुयाच्चन । अले वयात लिपा रोग उत्पन्न जुल, आयु संस्कार मन्त । वं धर्मापदेश न्यनेगु इच्छा जुया "जित च्याम्ह वा भिक्षुम्ह भिक्षुपिं छुवया विज्याहँ" धका: शास्तायाथाय् धाय्के छवल । शास्तां छुवयाबिल । इपिं वना: वया खाताया चा:हुइक लायात:गु आसनय् फयेतुत । "भन्ते, आर्यपिनिगु दर्शन जित दुलंभ जुइ, जि दुवंलम्ह ख:, जित छपु सूत्र पाठ याना: विज्याहँ" धका: धायेवं "गुगु सूत्र न्यनेगु इच्छा उपासक ?" धका: न्यन । "फुकक बुद्धपिसं त्व:ता विमज्ज्यागु सतिपट्टानसूत्र" धका: धायेवं - "थव हे छपु, भिक्षुपिं, लँ दु, थत विशुद्ध यायेत"^{५५} धका: सूत्र प्रारम्भ याना: (

^{५५} (दी० नि० २.३७३; १० नि० १.१०६) वीघनिकाय (नेपालभाषा) पृ. ३२३, ग्रन्थक्रमिकाय (नेपालभाषा) पृ. ५४

न्द्यःयना) बिज्यात । उगु क्षणाय खुगु देवलोकं फुक्क अलंकारं प्रतिमण्डितपिं इःछिम्ह सलं युक्तुगु सछि व न्येगु योजन पायवःगु खुगुः रथवत । उपिं रथय च्वम्ह देवतां “जिमिगु देवलोकं यंके, जिमिगु देवलोकं यंके, भो! चाःया थल तछ्यानाः लूँया थल काये थें जिमिगु देवलोकय न्हाइपुकेत थन उत्पन्न जुया बिज्याहूँ, जिमिगु देवलोकय न्हाइपुकेत थन उत्पन्न जुया बिज्याहूँ” धकाः विन्ति यात । उपासकं धर्मभ्रवणाय् बाधा मयायेगु इच्छा जुया - “आसे, आसे” धकाः धाल । भिक्षुपिंसं “जिमित पन” धकाः मती तथा सुंक च्वन ।

अले वया काय्मट्यायपिं “जिमि बो न्हापा धर्मभ्रवणाय तृत मज्ज्मू खः आः जुलं, भिक्षुपिं सःतके छव्याः पाठ याकाः थःम्ह हे पन, सिइ खनाः मयाःपिं सत्त्व धयापिं सुं मद्” धकाः विलाप यात । भिक्षुपिं “आः समय पाय्छि मज्जुल” धकाः आसनं दना लिहौंवन । उपासक भतिचा ई लिया होशय् वया (स्मृति उपनन्द थुया) मस्तयके न्यन - “छाय् छव्यागु ?” “वा, छःपिंसं भिक्षुपिन्त सःतके छव्या धर्म न्यवले थःम्ह हे पना दित, अले जिपिं ‘सिइ खनाः मयापिं सत्त्व धयापिं मद् धकाः छव्यागु खः ।” “आर्यपिं गन ले ?” “समय पाय्छि मज्जुल” धकाः आसनं दना लिहौं बिज्यात, बा !” “जिं, आर्यपिन्त धयागु मखु” धकाः धायेवं “अले सुयात धयागु ले ?” “खुगु देवलोकं देवता खुगुः रथत छायपिया हया आकाशय् दना ‘जिमिगु देवलोकय न्हाइपुक भासँ, जिमिगु देवलोकय न्हाइपुक भासँ, धकाः धयाच्वगुलिं, इमित धयागु खः ।” “वा, रथत गन दु, जिमिसं मखनाः ?” “जित (छिमिके) माःहना तयागु स्वौं दना ?” “दु, बा ।” “गुगु देवलोक रमणीयगु खः ?” “फुक्क बोधिसत्त्वपिनि बुद्धमातापिं च्वना बिज्याःगुथाय् तुषित भवन रमणीय जु, बा ।” “अथेसा ‘तुषित भवनं वःगु रथय स्वौंमाः थायेमाः धकाः वौंछव ।” इमिस वौंछवत । व स्वौंमाः रथया धुरय् थाना आकाशय् भ्रुण्डे जुल । आपालं मनुयसं स्वौंमाः हे जंक खन, रथयात मखन । उपासकं “थ्व स्वौंमाःयात खनाः ला ?” “खः, खनाः” धकाः धायेवं - “थ्व तुषित भवनं वःगु रथय भ्रुण्डे जुयाच्वन, जि तुषित भवनय वने, छिमिसं धन्दा कायेम्नाः, जियाय् उत्पन्न जुइगु इच्छा दुसाः जिं यानाःगु अनुसारं पुण्यधर्मत धायेगु या” धकाः धया सिनावनाः रथय् प्रतिस्थित जुल ।

उबले वया स्वंगु कोश प्रमाणगु ख्वीगु गाड्याया भारं अतकृतगु थःगु शरीर उत्पन्न जुल, इःछिम्ह अप्सरापिंसं चाःहुइका च्वन, नीन्यागु योजन दुगु कनक विमान प्रकट जुल । इपिं न भिक्षुपिं विहारय् थयनेवं शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं, उपासकं धर्मदेशना न्य ला ?” “खः, भन्ते, दयुइ हे ‘आसे’ धकाः जिमित पन । अले वया काय्मट्यायपिं छ्वल । जिपिं ‘आः समय मखुत धकाः आसनं दना पिहौं वयापिं खः ।” “भिक्षुपिं, व छमित धाःगु मखु, खुगु देवलोकं देवता खुगुः रथत छायपिया हया उम्ह उपासकयात सःतल । वं धर्मदेशनाय् बाधा मयायेगु इच्छा जुया इमित धाःगु खः ।” “थये ला, भन्ते ?” “खः, भिक्षुपिं ?” “आः गन उत्पन्न जुल ले ?” “तुषित भवनय, भिक्षुपिं ।” “भन्ते, आः थन थःपितिपिनि दयुइ लयताया जुया आः हानं वनाः लयताइगु थासय् हे उत्पन्न जुल ।” “खः, भिक्षुपिं, अप्रमादीपिं गृहस्वीपिं बा प्रव्रजितपिं न्हाचायाय् नं लयहे ताइ” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१६. इध मोदति पेचं मोदति, कतपुञ्जो उभयत्थ मोदति ।
सो मोदति सो पयोदति, दिस्वा कम्मवितुद्धियत्तनो ॥

१६. “थन व लयताइ लिया व लयताइ, पुण्ययाम्ह निथासं लयताइ ।
व लयताइ व प्रमुदित जुइ, थःगु विशुद्धगु कर्म खनाः ॥”

अन पुण्ययाम्ह धयागु नाना प्रकारया पुण्यकर्म याइम्ह व्यक्तिकं “धाये जि पाप मयानाः, जिं भिंगु यानाः” धकाः थन कर्मय लयताना, लिया विपाकय लयतानाः लयताइगु खः । थये निथासं लयताइगु खः । विशुद्धगु कर्म धयागु धम्मिक उपासकं नं थःगु विशुद्धकर्मयात व पुण्यकर्म सम्पत्तियात खनाः सिइन्द्यः थ्व लोकय नं लयताल, सिनावनाः आः परलोकय नं लयताम्ह हे जुल ।

गाथाया अन्त्य आपालं भौतापन्नादि जुल । आपालं मनुयत्त सार्यक धर्मदेशना जुल ।

धम्मिक उपासकया खँ वचचाल ।

संस्कृतछायाः

१६. इह मोदते प्रेत्य मोदते कृतपुण्य उभयत्र मोदते ।
स मोदते स प्रमोदते दृष्ट्वा कर्मविशुद्धिमात्मनः ॥१६॥

१२. द्वैपद्वतया र्वँ

“थन सन्ताप जुड...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वबले देवदत्तया कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

देवदत्तया खँ प्रव्रजितकालं निसँ गुबले पृथ्वी दुसुना वंगुतक देवदत्तया कारणाय कना विज्याःगु उषि जातकय विस्तृतं कना विज्यात । थव थन संक्षिप्तं खः - शास्ता, अनुप्रिय धयागु मल्लपिनिगु निगम दु, उगु निगमया आधार अनुप्रिय आभवनय च्वना विज्यानाः च्वबले हे तथागतया लक्षण प्रतिग्रहण याःगु दिनय हे चयदः यःथितिया कुलं “जुनु जूसां बा बद्ध जुया विज्यासां, क्षत्रीय परिवारपि नापं हे जुड” धकाः चयदः प्रतिज्ञा याःगु खः । इपिं मध्ये प्राय यानाः प्रव्रजित जुषि भदिय धयाम्ह राजा, अनुरुद्ध, आनन्द, भगु, किमिल व देवदत्त समेत युषिं खुम्ह शाक्यपिं प्रव्रजित मज्जु खनाः, “जिमिसं थः मस्तयत् प्रव्रजित याये, थुषिं खुम्ह शाक्यपिं न थःथितिपिं मखु धकाः मतीतल, उकिं प्रव्रजित मज्जु खः” धकाः खँ न्दयःथन । अले महानाम शाक्य अनुरुद्धयाथाय लिक्क वनाः, “तात, भगीगु कुलं प्रव्रजित जुषिं मद्, छसां प्रव्रजित जु, अथवा जिसां प्रव्रजित जुड” धकाः धाल । व सुकुमार जुया भोगसम्पत्तिं सम्पन्मह खः, “मद्” धयागु वचन नं व न्हापा गुबले नं न्यने मनम्ह खः । छुह्या दिनय इपिं खुम्ह क्षत्रीयपिं मध्ये अनुरुद्ध गुलकिडा भित्तुगुलिड मरिं बुना मरियानितिं कायके छवल, अले वया मरिं मरि तयार यानाः छवल । इपिं नया हानं भित्तल । हानं हानं वया हे पराजय जुल । मरिं वयात छवछवं स्वबन्धक मरिं छव्या, प्यक्वगु पटकय “मरिं मद्” धका लिछवल । वं “मद्” धकाः धयागु वचन न्हापा न्यने मनंगु जुया “युजागु नं छगु मरिं दु जुड” धकाः मती तथा “मद्गु मरिसां जित कया दि” धका छवल । मरिं, वयात “मद् मरिसां व्य आयां”, धकाः धायेवं, “जिमि कायनं” मद् धयागु वचन नं न्हापा न्यने मनंगुलिं यानाः, थव छगु उपायं वयात थव खँ सिद्धके बिड” धकाः खालीगु सुवर्णपात्रयात मेगु सुवर्णपात्रं त्वःपुया छव्या बिल । नगर संरक्षक देवतापिसं बिचाः यात - “अनुरुद्ध शाक्य अन्नभार जुयाच्वबले थःगु भाग भोजन उपरिट्ट प्रत्येकबुद्धयात दान बिया “मद् धयागु वचन जिं न्यने म्वाःलेमा, भोजनया उत्पत्तिस्थान सिद्धके म्वाःलेमा” धकाः प्रार्थना यात, यदि थवं खालीगु पात्र खसा, देवसंभागमनय दुहौवने दइमखु, छयं जिमिगु न्हयकु दलिड ।” अले वया पात्रय दिव्य मरिं जायेका बिल । उगु थल भित्तुगु थासय तयाः उलेवं हे मरिया नन्वाः फुक्क नगरय त्वःपुया च्वन । मरिया त्रका भूतदु तयेवं हे न्हयदुःगु रस वःगु थें जुया फैले जल ।

वं बिचाः यात - “माया जित मनः जुड, थुलिमरिं समय जित थव मद् मरि धयागु छुना मब्य थनिनिसँ मेगु मरि नये मखुत” धका, व छँय वयाः मरियाके न्यन - “मौं, छःपित्त जि यः कि मयः ।” “बावु, छयाः जक मिखा दुहूसिया मिखा थे व नुगःचु थें जित तःसकं हे यःम्ह खः ।” “अयेसा छाय ले, थुलिमरिं समयतक जित ‘मद् मरि’ धयागु मरुनागु, मौं ?” व विधिम्ह उपस्थापकयाके न्यन - “छुं नं पात्रय दुना, बावु ?” “आर्य, पात्रय मरि जायाच्वंगु खः, युजागु मरित धयागु जिं न्हापा मखनाः” धकाः कन । वं बिचाः यात - “जिमि काय पुण्यवानु व युद्धसंकल्प यानाःम्ह जुडमा, देवतापिसं पात्रय जायेकाः मरित छव्या हःगु जुड ।” “अले वयात कायम्ह, मौं, थनिं निसँ जिं मेगु मरि नये मखु, मद् मरि हे जक छु ।” वं नं वयात उबले निसँ “मरि नयेगु उच्छा जल” धकाः धायेवं खालीगु पात्रय मेगु पात्रं त्वःपुया छवडगु जुयाच्वन । गुबलेतक छँय दुने च्वनाच्वन, उबलेतक वयात देवतां हे मरित छव्या बिल ।

वं थुलि नं मस्यम्हसिनं प्रब्रज्या धयागु छु धयागु सिद्ध ता ? उकिं “युजागु प्रब्रज्या धयागु छु छः ?” धकाः दानुयाके न्यनाः “सँ दारि खाना काषायवस्त्रं पुना सिंपौलिड बा स्यंगु खाताय छना (गोतुला) भिक्षाटनया नितिं जुया च्वनाच्वनमाः । प्रब्रज्या धयागु युजागु खः” धकाः धायेवं, “दाइ, जिं सुकुमारम्ह खः । जिं प्रव्रजित जुड मकु” धकाः धाल । “अयेसा, किजा, ज्या सयेका गृहवासय च्वं । भीपिं मध्ये छम्ह प्रव्रजित मज्जे च्वने फइसयु ।” अले वयात “थव ज्या धयागु छु खः ?” धकाः न्यन । “भोजन थायेगु थायवाय हे मस्यम्ह कुलपुत्रं गनं

ज्या धयागु सिद्धं ?" छन्दुया दिनय स्वम्ह क्षत्रीयपिनि दयुद्धं जूल - "भोजन धयागु गन वद्दगु (उत्पन्न जुद्दगु)।" किमिलं धाल - "कुयिं वद्दगु।" अले वयात भद्दियं "छ भोजन वद्दगु थाय हे मस्युनी, भोजन धयागु भूतुलिं वद्दगु" धका: धाल। अनुरुद्धं "छिपिं निम्हसितं न मस्यु, भोजन धयागु रत्न थुनात:गु सुवर्णापात्रं वद्दगु" धका: धाल।

इपिं मध्ये, छन्दुया दिनय किमिलं कुयिं वा पित हयाच्चंगु खना:, "युपिं कुयिद्धं हे उत्पन्न जगु ख:" धका: मती त-म्ह जूल। भद्दियं छन्दुया दिनय भूतुलिद्धं भोजन युयाच्चंगु खना: "भूतुलिं हे उत्पन्न जगु ख:" धका: मती त-म्ह जूल। अनुरुद्धं न वा दा-गु खन, नत भोजन थूगु हे खन, भोजन दयेकाच्चंगु न्हापा गुबले न मखन, बगु भोजन न्दधने तयात:गु जक खन। वं नयेगु इच्छा जुद्दबले "भोजन पात्रय दयावद्दगु" धका: मतीतल। थये इपिं स्वम्हसितं भोजन उत्पत्तिया थायुवाय मस्यु। इमिसं वयाके "छु थ्व ज्या धयागु ख:" धका: न्येनेबं, "न्हापालाक बुं पायेकेमा" धका: आदि वर्षय वर्षय थायेमा:गु ज्यात न्यना, "गुबले थुपिं ज्यातयगु अन्त खने वद्द, गनं भ्रीपिं सुखपूर्वक भोगसम्पत्ति भोग याना: च्वनापिं ख:" धका: धया ज्याया अन्त मद्दुयायात कांगुलिं "अयेसा छि हे छैय च्वनादिसं, जित थ्व मा:गु मद्दु" धका: मांमपाथायु लिक्क वना:, "जित अनुमति व्यु, मां, प्रव्रजित जुद्दत" धका: धया, मांम नाना प्रकार स्वक्वतक अस्वाकार या:त नं, "यदि छ पासा भद्दियराजा प्रव्रजित जुद्दसा, व नाप प्रव्रजित जु" धका: धयावें वयाथायु लिक्क वना:, "पासा, जिगु प्रव्रज्या छ नापं स्थापु दु" धका: धया वयात नाना प्रकार युद्दके बिया: न्ह्यनुह दुबले थ:म्हनापं प्रव्रजित जुद्दत प्रतिज्ञा (वचं) काल।

अनलिं भद्दिय शाक्यराजा, अनुरुद्ध, आनन्द, भगु, किमिल वदेवदत्त, थुपिं खुम्ह क्षत्रीयपिं व उपालि नौ समेत न्ह्यम्हसितं दिव्यसम्पत्तियात घोपिसं अनुभव थाइ थं न्ह्यनुहक सम्पत्तियात अनुभव याना: उद्यानय वनीबले थं चतुरङ्गपी सेनानापं पिह्राँवया मेगु राज्यय थयंका राजया आजां सेनायात लितछवया मेगु राज्यय दुहँवने। अन खुम्ह क्षत्रीयपिं थय:गु तिसात तव:था च्व:चिना, "हे उपालि, छ लिहाँ हँ, थुपिं थुलिं छन जीविका यायेत गा:" धका: वयात बिल। वं इमिगु पावमूल्य भोस्सुना: विलाप याना: इमिगु आजा अतिक्रमन थाये मफया दना उगु ज्वना: लिहाँवन। इपिं निश्च: जुबले, गुं ज्वयाह:गु थं, पृथ्वीकम्पायमान जगु थं जूल। उपालि नौ नं भतिचा वना: लिहाँवया "थ्व शाक्यत हारापिं ख:, 'थ्व कुमापिल्ल स्यात' धका जित नं स्याइ। थुपिं शाक्यकुमारपिसं छुवागु सम्पत्तियात त्याग याना: थुपिं म मद्दुगु तिसात खै फाये थं वंछवया प्रव्रजित जुद्द, जित जक छु ले" धका: सामानच्व: लिक्कया फुक तिसात सिमायु खाय "मा:पिसं का:" धका: धया इमियायु लिक्क वना, इमिसं "छायु लिहाँ वयागु?" धका: न्येनेबं उगु खँ कन। अले वयात इमिसं ज्वना: शास्तायाथायु वना:, "भन्ते, जिपिं शाक्यत धयापिं अभिमानीपिं ख:, थ्व जिमिगु ता:कालतक सेवायम्ह ख:, थ्वयात न्हापालाक प्रव्रजित याना: बिज्याहँ, अले जिमिसं वयात अभिवादानादि थाये, थये जिमिगु अभिमान (त:धंस) प्रव्रज्या: वनी (मानभर्दन जुद्द)" धका: धया वयात न्हापालाक प्रव्रजित याना: लिपा थ:पिं प्रव्रजित जूल। इपिं मध्ये आयुष्मान् भद्दिय उगु हे वर्षावासया दुने त्रिविजम्ह जुन। आयुष्मान् अनुरुद्ध दिव्यचक्षुम्ह प्राप्तम्ह जुया लिपा महावित्कंसूत्र^{१०} न्यना: अहँत्चयु थयन। आयुष्मान् आनन्द भोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जूल। भगु स्थविर व किमिल स्थविर लिपा विपश्यनायात वद्दिज्यात अहँत्चयु थयन। देवदत्त जक लौकिक ऋद्धि प्राप्तम्ह जूल।

लिपा शास्ता कौशाम्बी बिज्याना: ज्वबले भावकसङ्घपिसहित तयागतयात महान् लाभसत्कार उत्पन्न जूल। मनुत् वस्त्र, वास: आदि न्हा:तं ज्वना: विहारय दुहाँवना: "गन शास्ता दु, गन सारिपुत्र स्थविर दु, गन महामोगल्लात स्थविर दु, गन महाकाश्यप स्थविर दु, गन भद्दिय स्थविर दु, गन अनुरुद्ध स्थविर दु, गन आनन्द स्थविर दु, गन भगु स्थविर दु, गन किमिल स्थविर दु?" धका: चयम्ह महाभावकपिं फयेतुद्दगु थाय स्वस्वं जुयाच्वन। "देवदत्त स्थविरं गन फयेतुना च्वंगु वा दनाच्चंगु दु?" धका: न्यपिं सुं मद्दु। वं बिचा: यात - "जि नं थुपिं नापं नं प्रव्रजित जुयाय्म ख:, थुपिं नं क्षत्रीय प्रव्रजित जपिं ख:, जि नं क्षत्रीय प्रव्रजित ख:, लाभसत्कारादि न्हा:तं ज्वना: व:पिं मनुत्पसं थुमित हे जक मालाच्चंगु, जिगु नां तर्क का:पिं मद्दु। सुनापं मिलेजुया सुयात प्रसन्न थायेवं जित लाभसत्कार उत्पन्न जुद्द" धका: बिचा: यात। अले वयात थये जूल - "थ्व जुजु बिम्बिसार प्रथम दर्शनय हे छगु लाख वं भिद्द: मनुत्तापं भोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जूल, थ्व नापं मिले जुइ

^{१०} (अ० नि० ८.३०)

फइमखु, कोसल जुजुनापं नं मिले जुइ फइमखु । थ्व जुजु काय् अजातशत्रुकुमारं सुयाःगु नं गुणदोष मस्य्, थ्वनापं मिले जुइ माल ।” व कौसायमी राजगृह्य वनाः कुमारया भेषकया प्यम्ह सर्पत ल्हाःतुति प्यथाय्, छम्ह गःपतय् हिना, छम्ह छ्यने कुइका, चीवर एकाशं न्येया, थये सर्प हिना आकाशं ब्वहाँ वया अजातशत्रुया मुलय् फयेतुइव, व यानाः “छ सु ?” धकाः न्येनेब “जि देवदत्त खः” धकाः धया वया भय मदयेकेत उगु थःगु शरीरया भेषतुं कया सङ्घाति पात्रचीवरधारीम्ह जुया न्चने ज्वनाः वयात प्रसन्न यानाः लाभसत्कार उत्पन्न यात । व लाभसत्कारय् लिप्तम्ह जुया “जिं भिक्षुसङ्घयात न्चयाके” धकाः मर्षिगु चित्त उत्पन्न यानाः, उगु चित्त उत्पत्तिया कारणं ऋद्धिं च्यत जुया वेल्बन विहारय् थः परिषदयात धर्मदेशना यानाः विज्यानाः च्वम्ह शास्तायात वन्दना यानाः आसनं दना ल्हाः ज्वजलपा यानाः - “भन्ते, भगवान्, आः छःपिं जीपं, वुइ व वैश वन, आः पाउँके सुखं च्वना, साधना यानाः विज्याहुँ, जिं भिक्षुसङ्घयात न्चयाके, जित भिक्षुसङ्घ लःल्हाना विद्या विज्याहुँ” धकाः धया शास्तां खेफाये थें ब्वःविद्या, अप्रसन्न यानाः प्रतिसेध यायेवं मन सुख मदयेका तथागतप्रथि थ्व न्हापांगु बवला कायेगुभाव तथाः लिहाँवन ।

अले वयात भगवान् बुद्ध राजगृह्य प्रकाशनीयकर्म (सङ्घ अलग यायेगु ज्या) याके जिल । वं “आः जि भ्रमणा गीतमं न्याय्यम्ह जुल, आः वयात जि अनर्थं याये” धकाः अजातशत्रुयाथाय् लिक्क वनाः, “कुमार, न्हापा मन्तयगु आयु ताःहाक, आः पतिहाक जुइ धुकल । थुजागु नं अवस्था दु, छ थः कुमारबले हे सिइ नं फु, अये जुया कुमार, छं बीयात स्यानाः जुजु जु, जिं बुद्धयात स्यानाः बुद्ध जुये” धकाः धायेवं राज्य्य प्रतिस्थित जूवले तथागतयात स्यायेया नितिं मनुत छवःपिं इपिं श्रोतापत्तिफल्य् थंका लिहाँ वनेवं, थः गुधकट पवंतय् गया, “जिं हे भ्रमणा गीतमया ज्वान काये” धकाः ल्वहंतं कयेका हिवाः वयेकेगु ज्याः यानाः, थ्व उपायद्वारा नं स्याये मफया हानं नालागिरी किसियात त्वःतके जिल । किसि वयेवं आनन्द स्थविर थःगु ज्वान त्याग यानाः शास्ताया न्चयेने दनाच्चन । शास्तां किसियात दमन यानाः, शहरं पिहाँबिया विहारे विज्यानाः इल्लं उपासकपिसं हःगु महादान सेवनयानाः विज्यानाः, उगु दिनय् वयाच्चपिं भिक्ष्यागु करोड राजगृहवासीपिन्त आनुपविं खं कनाः विज्यानाः चयेय्दः प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभ जुइवं “अहो, आयुष्यान् आनन्दया महागुणा, उजान्ह किसि वःबले नं थःगु ज्वानन्यत त्याग यानाः शास्ताया न्चने हे दनाच्चन” धकाः स्थविरया गुणया खं न्यनाः “भिक्षुपिं, आः जक मखु, न्हापा नं थ्वं जिगु नितिं ज्वान पाःगु (त्याग याःगु) खः” धकाः धया विज्यानाः भिक्षुपिसं प्वनेवं चुलहंस^{१८}-महाहंस^{१९}- कन्कटक जातक^{२०} कना विज्यात । देवदत्तया ज्या उलिं प्रकट मजू (मन्तयस मस्य्), गये जुजुयात स्याके ब्यगु, स्याइपिं नं छवया हःगु व ल्वहंतं न कयेकगु प्रकट मज्जुगु खः, नालागिरी त्वःता हःबले जक प्रकट जुल । उबले आपालं मन्तयसं “जुजुयात नं देवदत्तं हे स्याके ब्यगु खः, स्याइपिं नं छवया हःगु खः, ल्वहंतं नं कयेकगु खः (धका प्रकट जुल) । आः वं हे नालागिरी किसियात त्वःतके ब्यगु खः, थुजाम्ह मर्षिभंसित ज्वनाः जुजु (अजातशत्रु) जुयाच्चन” धकाः कोनाहल यात ।

जुजु आपालं मन्तयगु खं न्यनाः न्यासः थुइगु थःलबलत पित हया, हानं वयागु सेवाय् मवन, नागरिकपिसं नं वयात छैय् वःसानं भिक्षा तकं मबिल । व लाभसत्कारं नाश जुया ढोगी तालं जीविका हनेगु इच्छा जुया शास्तायाथाय् वनाः न्यागु विषयय् (खं) प्वनाः भगवान् बुद्धं “गात, देवदत्त, सुनां इच्छा याइ, व आरण्यक (गुँइ च्चनीम्ह) जू” धकाः प्रतिसेध याःबले आवुसोपिं, सुयागु वचन उचित जू (बालाः), छु तथागतयागु वा जिगु, जिं उत्कृष्टताया नितिं थये धयागु खः, “साधु, भन्ते, भिक्षुपिं जीवनभर आरण्यक जुइमाः, भिक्षा वनाः हे नयेमाः, भ्वायःगु पुनेमाः, सिमाक्वय् हे वास यायेमाः, न्याःया ला नये मज्जु ।” “गुम्ह दुःखं भुक्त जुइगु इच्छा दु, व जिनापं वा” धकाः धया लिहाँवन । वयागु खं न्यनाः गुलिं नवक प्रव्रजित मन्वुद्धिपिसं “देवदत्तं (भिंगु) कल्याणगु खं धाल, थ्वनापं हे जुइमाल” धकाः वनापं मिलेजुया वन (जुल) । थये वं न्यासः भिक्षुपिं नाप इपिं न्यागु खँद्वारा रुखासूखा जीवन हनेगुलिइ प्रसन्नपिं मन्तयत् थुइके विद्या, छैय् छैय् धया धया ननं सङ्घभेदया नितिं सनाः जुल (कृतः यात) । वयात भगवान् बुद्धं “धायं खःला देवदत्त, छं सङ्घभेदया नितिं सनाः जुयागु व

^{१८} (जा० १.१५.१३३ आदि; २.२१.१ आदि)

^{१९} (जा० २.२१.८९ आदि)

^{२०} (जा० १.३.३९ आदि)

चक्रभेदया नितिं सना जुषाम् ?" धकाः न्यवेवं "धायै खः, भगवान्" धकाः धायेवं, "द्वंगु (झ्यातुगु) ज्या खः, देवदत्त, सङ्गभेद यायेगु" धकाः आदि उपदेश विलं नं शास्ताया वचनयात वास्ता मयाःसे लिहौं वबले आयुष्मान् आनन्दयात राजगृह्य भिक्षाटनया निति वनाच्चंगु खनाः, "यनिमित्तं जिं, आवुसो आनन्द, भगवान् बुद्धपाखे अलग्ग जुया, भिक्षुसङ्घपाखे अलग्ग जुया, मेधाय् हे उपोसथ याये, सङ्गकर्म याये" धकाः धाल । स्थविरं उगु खं भगवान् बुद्धया कन । उगु खं सिद्धा शास्तायात धर्मसंवेग उत्पन्न जुया, "देवदत्तं देवतापिसहित लोकयात अनयं जुदगु, थःम्ह (देवदत्तं) अवीचि नरक भोग यादगु कर्म यात" धकाः बिचाः याना -

"याये अःपु मभिंगु, थत अहितगु ।

गुगु हित व भिंगु खः, उगु तःसकं याये थाक् ॥"^{६१}

थ्व गाय धया बिज्यानाः हानं थ्व उदान प्रकट यानाः बिज्यात -

"अःपु भिपिसं भिंगु याये, भिंगु पापी याये थाक् ।

पापी पाप याये अःपु, आर्यपिसं पाप याये फडमबु ॥"^{६२}

अले देवदत्तं उपोसथया दिनय थःगु परिषद्दया नाप छछेलिकक फयेतुना, "गुम्हसिया थ्व न्याग् खँय उचित ताः, वं सलाक (चिट्टा, कुपन) काः" धकाः धया न्यासः अल्पकृतजपि नवक वज्जिपुत्तकपिसं सलाक कायेवं सङ्गभेद यानाः इपिं भिक्षुपिं व्वनाः गयासीसय वन । वया अन वंगुभाव न्यानाः शास्ता इपिं भिक्षुपिन्त तित ह्येया निति निम्ह अग्रभावकपिन्त छ्वयाः बिल । इपिं अन वनाः आदेशना प्रातिहार्यनशासनकथं व ऋद्धिप्रातिहार्यनशासनकथं अनशासन यायां इमित अमृत पानयाका व्वनाः आकाशं वल । कोकालिकं न "दं, आवुसो देवदत्त, थकत थयिं भिक्षुपिन्त सारिपुत्र भोगल्लानं, छु जिं छन्त धयागु मखुला 'आवुस, सारिपुत्र भोगल्लानयात विश्र्वास याये मते' धकाः । सारिपुत्र भोगल्लान मभिंगु नियतपिं खः, मभिंगु इच्छा दुपिनि वशय वन" धकाः धया त्वाःनालं छातिद प्यंकल, वया अन हे स्वाःगु हि म्हुत ल्त्वत (पिहौं वल) । आयुष्मान् सारिपुत्रयात भिक्षुसङ्घपिसं चाहिका आकाशं वयाच्चंगु खनाः भिक्षुपिसं धाल - "भन्ते, आयुष्मान् सारिपुत्र वंले थःनाप निम्ह जक वम्ह, आः महान् परिवारपिसहित वयाच्चंगु शोभायमान् जू (बाला जू) ।" शास्ता "भिक्षुपिं, आः हे सारिपुत्र शोभायमान जगुमबु, न्हाणा पशुयोनिद जन्म ज्वले नं जिमि काय जिथाय् वयाच्चंवल शोभायमान हे जुल" धकाः धया बिज्यानाः -

"शीतवर्तं पूर्णापिनि अर्थं दु, गुपिसं मित्रताभाव खँ न्हाइ ।

लक्षणयात स्वः वयाच्चंगु, ज्ञातिसङ्घया न्दघने व्वना ।

अले थ्व कालयात स्वः, ज्ञातिपि पूर्ण नाश जुडका वम्ह ॥"^{६३}

थ्व जातक कना बिज्यात । हानं भिक्षुपिसं, "भन्ते, देवदत्त धायै, निम्ह अग्रभावकपि निखेरं फयेतुका 'बुद्धया लिलाकथं धर्मदेशना याये' धकाः छःपिनिगु अनुकरण (नक्कल) यात" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, आः जक मबु, न्हाणा न थवं जिगु अनुकरण यायेत कुतः याःगु खः, तर याये मफुत" धकाः धया बिज्यानाः -

"वीरक! छं खनाः ला, मधुर सः पिकाइम्ह भंगयात ।

म्हय्लाया थं गःप इम्ह, जि भाःत सविट्टक ॥

"जलवर स्थलचर भंग, नित्य कच्च्यगु न्या नइम्ह ।

वयागु नक्कल यात सविट्टक, न्यां घांसय तथया सित ॥"^{६४}

आदि जातक कना बिज्यानाः मेमेगु दिनय नं उजागु हे खँया कारणय -

"जुयाच्च थ्व धायै वनय, भ्वाःभवगु सिमाया तुक्रातयत स्वाक्वा (मामा) ।

अले थकत बल्लागु धुसिमाय् (खदिरमा), अन तज्यात गरुडया छ्यो" धकाः^{६५}

"छ्यो छंगु तज्यात, न्दघःपु नं हवःगन (तज्यात) ।

^{६१} (ध० प० १६३)

^{६२} (उत्त० ४८; वृद्धव० ३४२) ।

^{६३} (ज० १.१.११)

^{६४} (ज० १.२.१००-१०८)

^{६५} (ज० १.२.१२०)

फक्क बपिक्वैत तोधुल, थौं छ बांलाःना च्वन ॥^{६६}

यथे आदि जातकत कना बिज्यात । हानं "देवदत्त अकूतजम्ह खः" धयागु खँयात कया-

"यानाः च्वना छंगु ज्या, गुगु बलशक्ति दतले ।

मृगराज, नमस्कार छःपिन्त दु, छु नं जिमित दइला थें ॥

"जि हि त्वनीम्हसिया, नित्यरूप भ्रमते याथा ।

धंवाया दथुइ च्वम्ह थें छ, थव हे अवः जुल, गुगु छ आतक म्वाःना च्वन तिनी ॥"^{६७}

आदि जातकत कना बिज्यात । हानं स्यायेया निति वया कुतःया कारणय-

"थुल थव कुरुइयात, गुगु छं व्यवहार यात सेपण्णा ।

मेगु सेपण्णा जि वने, आः जित छंगु फल मयल ॥"^{६८}

आदि जातकत कना बिज्यात । कन्हेखुन्दु "लाभसत्कार व श्रामपथफलं निर्गुलिं विनाश जूम्ह देवदत्त खः"

धकाः खँ जुयाच्चंबले "भिक्षुपि, आः हे जक देवदत्त विनाश जगु मखु, न्हापा नं थव विनाश हे जूम्ह खः" धकाः

धया बिज्यानाः -

"छंगु मिखा तज्यात वत्त नाश जुल, व पासाया छँय नं न्वापु जुल ।

निखेरं ज्या स्यन, लखय व स्थलय ॥"^{६९}

आदि जातकतकना बिज्यात । थथे राजगृह्य च्वना बिज्याबले हे देवदत्तयात कारण्य अपालं जातकत कना बिज्यानाः राजगृहं श्रावस्तिइ बिज्यानाः जेतवन विहारय वास यानाः बिज्यात । देवदत्त नं गुलातक बिरामी जुया लिपाया इलय शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छाजुया थः श्रावकपिन्त धाल - "जि शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छा जुल, वसपोलया दर्शन जित याके व्यु ।" "छ फुबले शास्तानापं शत्रु जुया जुल, जिमिसं अन धकेमखु" धकाः धायेवं, "जित नाश यायेमते, जिं शास्ताप्रति आघात यानाःगु खः, शास्तां जिगुप्रति सँ छपुति नं आघात याःगु मद् ।" वसपोल भगवान् बुद्ध -

"घाटक देवदत्तयाप्रति, खँ अडुलिमाप्रति ।

धनपाल व राहुलयाप्रति, न्हाथाय नं समान हृदयी खः ॥"^{७०}

"दर्शन याके व्यु जित भगवान्या" धकाः हानं हानं फवन । अले वयात इमिसं खातानापं च्वनाः पिर्हावल ।

वया आगमनयात न्यनाः भिक्षुपिसं शास्तायात कन - "भन्ते, देवदत्त धाये, छःपिन्त स्वये धकाः वयाच्चन ।"

"भिक्षुपिं, वं थव जन्मय (उगु म्हे) जित दर्शन यायेगु (स्वयेगु) प्राप्त जुइमखुत ।" देवदत्तं न्याता खँ फवसानिसँ हानं बुद्धया दर्शन यायेगु प्राप्त जुइमखु, थव स्वभाव धर्म खः ।

"फलनागु फलनागु थासय थ्यन, भन्ते!" "छु इच्छा दु, उगु या, वं जित स्वये खनीमखु ।" "भन्ते, यनं योजनयति थ्यन, बंछि योजनय, कोशय, जेतवन पुखूया लिक्क थ्यन, भन्ते ।" "घदि जेतवनया दुने वःसानं, जित स्वये खनीमखु ।" देवदत्तयात च्वनाः वःपिसं जेतवन पुखूयासियय खातादिका इपि पुखुलिइ, म्वःलुहेत क्वहाँ वन । देवदत्त नं खातां दनानिपा तुतिबँय तथाः फयेतुल । तुति बँय दूहावन । व छसिकथं ग्वालितक, त्वाःनातक, जैतक, छातितक, गःपतक याथां दूहाँवनाः मन्नातक बँय दुसुना वंबले-

"थुपि अदिमप्राण वसपोल अग्र पुद्गल, देवातिदेव, नरदम्भसारथि ।

समन्तवसु, सतःपुण्य लक्षणं इम्ह, बुद्धया शरणय वने ॥"^{७१}

थव गाथा धाल । थव स्थान (अवस्था) खनाः तथागतं देवदत्तयात प्रवजित यानाः बिज्यात । घदि व प्रवजित मज्जु जुसा, गृहस्थी जुया हंगु (झ्यात्गु) कर्म याइ, अनलि व भवचक्रं मुक्त जुइ फइमखु, प्रवजित जुया छुं नं ज्या हंगु याइ, अनलि व भवचक्रं मुक्त जुइ फइ धकाः वयात शास्तां प्रवजित यानाः बिज्यात । व थरिं छंगु

^{६६} (ज० १.१.१४३)

^{६७} (ज० १.४.३९-३०)

^{६८} (ज० १.१.३१)

^{६९} (ज० १.१.१३९)

^{७०} (अण० वेत् १.१.५८५; मि० प० ६.६.५)

^{७१} (पि० प० ४.१.३)

लाख कल्प लिपा अस्थीस्वर धयाम् प्रत्येकबुद्ध जुड, व पृथ्वी दुर्होवना: अवीचि नरकय उत्पन्न जुल । निश्चल बुद्धपिन्त अपराध मनोवृत्तिया कारणं निश्चलरूपं हे कर्मफल भोग याड धका: सछिग्ं योजन दुगु अवीचि नरक दुने सछिग्ं योजन हाक:गु वया शरीर उत्पन्न जुल । न्ह्युपनं च्ये छ्यंतक नैया तपुलि दुर्हो वन, ग्वालितक तुतित नैया बँय क्वय दुर्होवन, त:भागु ताल सिमापायधंगु नैया शूल (भाला) अंगलं पिर्होवया जन्फा: एव:खना: ज्वायं पिर्होवया न्ह्येने च्चंगु आगत्य दुर्होवन, मेगु जवेच्चंगु अगतं पिर्होवया बेक्वय एव:खना: ख्वं पिर्हो वया ख्वयच्चंगु अंगलय दुर्होवन, मेगु च्चं नैया तपुलि दुर्हो वया छ्यं तछ्याना: क्वय थासं पिर्होवया नैया बँय दुर्होवन । थये व अन निश्चलरूपं कर्मफल भोग यात ।

भिक्षुपिसं “थनतक वयाच्चम्ह देवदत्तं शास्तायात दर्शनं घाये मखना: पृथ्वी दुर्होवन” धका: खँ न्ह्य:थन । शास्ता “भिक्षुपिं, देवदत्त आ: हे जिग्पुति आघात याना: पृथ्वी दुर्होवंगु मखु, न्हापा नं दुर्हो हे वंगु ख:” धका: धया विज्याना: हस्तिराजया इलय लँ इम्ह पुरुषयात आशवासन बिया थ:गु म्हयतया, क्यना सुरक्षागु थासय थंका ब्युम्हसित हानं स्वक्वतक वया च्चका, विचे(दयु)धा भाग, व हातकं थये दत्त त्वान्हाना स्वक्वगु पटकय महापुरुषया मिखां न्ह्याय मध्येवं वया पृथ्वी दुर्होवंगुभाव प्रकाश याना: विज्यायेत-

“अकृतज्ञम्ह मन्थात, न्ह्यावलं एव:ता जक स्वयाच्चनीम्हसित ।

फुक्क पृथ्वी ब्युसा नं गुबलं सन्तोष थाये फडमखु वयात ॥”^{१०१}

थव जातक कना विज्याना: हानं अथे हे खँ न्ह्य:थनेवं क्षान्तिवादि जुयाच्चबले थ:तक आघात याना: कलावु जुजु जुयाच्चम्ह वया पृथ्वी दुर्हो वंगुभाव प्रकाश याना: विज्यायेत क्षान्तिवादि जातक^{१०२} व चूलधर्मपाल जुयाच्चबले थ:त आघात याना: महापराय जुजु जुयाच्चम्ह वया पृथ्वी दुर्हो वंगुभाव प्रकाश याना: विज्यायेत चूलधर्मपाल जातक^{१०३} कना विज्यात ।

पृथ्वी दुर्हो वनेवं देवदत्तयाप्रति आपालं मन्त लयलयता:पिं जुया ध्याय पटाका ब्वेथेका केरामा: आदि थना जा:गु घ:त तथा: “धाथे जिमित लाभ जुल” धका: तधंगु उत्सव माने यात । उगु खँ भगवान् बुद्धयात कन । भगवान् बुद्धं “भिक्षुपिं, आ: हे देवदत्तयाप्रति सिद्धवं आपालं मन्त लयता:गु मखु, न्हापा नं लयता:गु हे ख:” धका: धया विज्याना: फुक्क मन्तय मय:म्ह हाराम्ह छा:म्ह वाराणसी पिङ्गल जुजु धयाम्ह सिद्धवं आपालं मन्तय लयता:गुभाव प्रकाश याना: विज्यायेत -

“फुक्क जनपिन्त हिंसा यात पिङ्गलं, व सिद्धवं विलाप याड ।

छल्ल थ: थें च्चं व तुपु मिखा दुम्ह, छाय छ ज्बयाच्चना डारपाल! ॥

“जित थ:म्ह मखु व तुपु मिखा, जि ग्याना: च्चना हानं व लिहो वड धका ।

थन वना: कष्ट विडं मन्त्याजयात, वया कष्ट ब्युगलि हड हानं थन ॥”^{१०४}

थव पिङ्गलजातक कना विज्यात । भिक्षुपिसं शास्तायाके न्यन - “आ:, भन्ते, देवदत्त गन उत्पन्न जुल ?” “अवीचि महानरकय, भिक्षुपिं ।” “भन्ते, थन सन्तापं चाहिला हानं वना: सन्ताप जुडगु थासय हे उत्पन्न जुल ।” “ख:, भिक्षुपिं, प्रव्रजितपिं जुडमा वा गृहस्थीपिं जुडमा, प्रमादं च्चनाच्चपिं निथासं सन्ताप हे जुडका च्चनी” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१७. इध तप्पति पेच्च तप्पति, पापकारी उभयत्थ तप्पति ।

“पापं मे कत”न्ति तप्पति, भिय्यो^{१०५} तप्पति दुगतिं गतो ॥

१७. “थन व सन्ताप जुड लिपा व सन्ताप जुड, पापयाम्ह निथासं सन्ताप जुड ।

पाप जिं याना: धका: सन्ताप जुड, भन् सन्ताप जुड दुगतिड वना: ॥”

^{१०१} (जा० १.१.७२; १.१.१०७)

^{१०२} (जा० १.४.४९आदि)

^{१०३} (जा० १.५.४४ आदि)

^{१०४} (जा० १.२.१७९-१८०)

^{१०५} पीयो (सी०)

अन थन सन्ताप जुइ धयागु वन कर्मया सन्तापं दौर्मनस्यकथं सन्ताप जुइगु खः । लिपा धयागु परलोकप् विपाकया सन्तापं अतिकष्टं अपायदुःखं सन्ताप जुइ । पापयाम्ह धयागु यी थीकथंया भग्निं ज्याःयाम्ह व्यक्तिक खः । नियासं धयागु थं च्चे धया वयागु थं सन्तापं नियासं सन्ताप जुइ खः । पाप जिं धयागु वं कर्मया सन्तापं संतप्तम्हं "पाप जिं यानाः" धकाः सन्ताप जुइ । उगु सन्ताप अल्पमात्र जक खः, विपाकया सन्तापं सन्ताप जुया भन्नु सन्ताप जुइ दुर्गतिइ वना, अतिकष्टं सन्ताप जुयाः तःसकं हे सन्ताप जुइ ।

गाथाया अन्त्या आपालं श्रोतापन्नादि जुल । धर्मदेशना आपालं मनृत्यत सार्थक जुल ।

वेवदत्तया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७. इह तप्यति प्रेत्य तप्यति पापकारी उभयत्र तप्यति ।
पापं मया कृतमिति तप्यति भ्रयस्तप्यति दुर्गतिं गतः ॥१७॥

१३. सुमनादेवीया खँ

"थन व लयताइ....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले सुमनादेवीया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भावस्ती न्हिया न्हियं अनाथपिण्डकया छँम् निद्रः भिक्षुपिं भोजन याइ, अये हे विशाखा महाउपसिकाया छँम् नं खः । भावस्तिइ सुया सुया दान विडगु इच्छा जुइ, वं वं इपिं निम्हसिके अवसर (मौका) कया जक दान याइ । छु कारणं ? "छिमिगु दानय् अनाथपिण्डक वा विशाखा वःना ?" धकाः न्यनेवं, "मवः" धकाः धायेवं छगु लाख त्याग यानाः याःगु दानयात नं "छु दान धयागु थ्व !" धकाः निन्दा याइ । इपिं निम्हसिनं हे भिक्षुसङ्घया रुचि व अनुकगु ज्या बांलाक स्यु, इमिसं परीक्षण धायेवं भिक्षुपिसं रुचिपूर्वकभोजन याइ । उकिं फुकसिनं दान विडगु इच्छा जुइवं इमित ब्वनाः हे वनी । यये इमि थयःगु छँम् भिक्षुपिन्तं भोजन याकेगु मौका न्ह्याबले दइमखु । अनलिं विशाखां, "सु जिगु थासय् च्चनाः भिक्षुसङ्घयात भोजन याकी ?" धकाः विवाः यानाः स्वबले काय्या म्हाचाय्यात खनाः वयात थःगु थासय् तल । वं वया छँम् भिक्षुसङ्घयात भोजन याकी । अनाथपिण्डकं महासुभद्रा धयाम्ह तधिम्ह म्हाचाय्यात तल । वं भिक्षुपिन्तं सेवा यायां धर्मोपदेश न्यन्यं श्रोतापन्न जुया पतिया कुलय् वन । अनलिं चूलसभद्रायात तल । वं नं अये हे सेवा यानाः श्रोतापन्न जुया पतिया कुलय् वन । अले सुमनदेवी धयाम्ह च्चिधिम्ह म्हाचाय्यात तल । वं धर्मोपदेश न्यनाः सकृदागामिफल्य् थंका कुमारी हे जुया उजागु छगु ल्वचं आतुरजुया नसाः नयेगु त्याग यानाः बीया दर्शन धायेगु इच्छा जुया सःतके छवल । वं छगु दानया ज्याय् वयागु सुचं न्यना वया, "छु जुल, पुत्री, सुमना ?" धकाः धाल । वं नं वयात धाल - "छु धयागु, तात, किजा ?" "छु मिलेनजुइक (मजुइक) छु धयागु पुत्री ?" "जि मिले मजुइक मधया, किजा ।" "छु ग्यात ला, पुत्री ?" "जि मर्यानाः, किजा ।" थुलि धायेवं हे व सिना वन । वं श्रोतापन्न जसां नं सेठया म्हाचाय्याप्रति उत्पन्न जगु शोकयात स्वीकारयाये मफया म्हाचाय्या शरीरकृत्य यानाः ख्वल्वं शास्तायाथाय् लिक्क वनाः, "छाय्, गृहपति, दुःखीमनं सुख मदयेका मिखाय् ख्वलिं तयाः ख्वल्वं वया ला ?" धकाः न्यना विज्यायेवं, "जि म्हाचाय्, भन्ते, सुमनदेवी मन्त" धकाः धाल । "अले, छाय् शोक यानाःगु, छलय् सकले सिइ हे मानि, मस्युना ?" "जि स्यू थ्व, भन्ते, थुनाम्ह लयाभयं युक्तम्ह जि म्हाचाय् व सिइत्यगु इलय् स्मृतिं तयेमफया मिले मजुइक खँ ल्हाना मन्त, उकिं यानाः जित अप्वः दौर्मनस्य उत्पन्न जुल ।" "छु खँ धाल, महासेठ ?" "जि वयात, भन्ते, 'पुत्री, सुमना' धकाः सःता । अले वं जित धाल - 'छु धयागु, तात, किजा ?' 'छु मिले मजुइक छु धयागु पुत्री ?' 'मिले मजुइक मधया, किजा ।' 'पुता, छु ग्यात ला, पुत्री ?' 'जि मर्यानाः, किजा ।' थुलि धया सिनावन" धकाः धाल । अले वयात भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात - "महासेठ, छु म्हाचाय्यं मिले मजुइक मधाः ।" "अले छाय् भन्ते, थये धाःगु खः ?" "वं स्वया छु व्वकाली जगुलिं खः । छु म्हाचाय्, गृहपति, मार्गफलं थलालिम्ह खः । छु श्रोतापन्न खः, छु म्हाचाय् सकृदागामी खः । वं, मार्गफलया कारणं छु स्वया च्चे लाःगुलिं, अये धाःगु खः" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । "थये ला, भन्ते ?" "खः, गृहपति ।" "आः गन उत्पन्न जुल ले,

भन्ते ?" "तुसितभवनय, गृहपति ।" "भन्ते, जि म्हाय् थन थःथितपिन्त दयुड लयताःतां चाःहिलाजुया थन वनाः नं लयताडुगु थासय् हे उत्पन्न जुल ।" अले वयात शास्ता "खः, गृहपति, अप्रमादी धयापि गृहस्थीपि वा प्रव्रजितपि थन लोकय् व परलोकय् नं लय् हे ताड" धकाः धया बिज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१८. इध नन्दति पेच्च नन्दति, कतपुञ्जो उभयन्थ नन्दति ।
"पुञ्जं मे कत"न्ति नन्दति, भिय्यो नन्दति सुगतिं गतो ॥

१८. "थन व लयताइ लिपा व लयताइ, पुण्ययाम्ह निथासं लयताइ ।
'पुण्य जिं यानाः' धकाः लयताइ, भन् लयताइ सुगतिइ वनाः ॥"

अन थन धयागु थन लोकय् कर्मफलया सुखानुभवं लयताइ । लिपा धयागु परलोकय् विपाक सुखया अनुभवं लयताइ । पुण्ययाम्ह धयागु थी थी प्रकारया पुण्ययाम्ह व्यक्त खः । निथासं धयागु थन "जि कुशलकर्म यानाः, जि पापकर्म मयानाः" धकाः लयताइ, परलोकय् विपाक सुख अनुभव यायां लयताइ । पुण्य जिं धयागु थन लय् तातां "पुण्य जिं यानाः" धकाः सौमनस्यकथं पुण्यकर्मद्वारा लयताइगु यात कया लयताइ । भन् धयागु विपाकफलकथं लयताःया सुगतिइ वनाः न्येह्यग् करौड व ख्वीगु लाख दैतक दिव्यसम्पत्तियात अनुभव यायां तुषितपुरय् अत्यधिक (तसकं) हे लयताइ ।

गाथाया अन्या आपालं श्रोतापन्नादि जुल । आपालं मन्तयत सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सुमनदेवीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८. इह नन्दति प्रेत्य नन्दति कतपुण्यो उभयत्र नन्दति ।
पुण्यं मया कृतमिति नन्दति भूयो नन्दति सुगतिं गतः ॥१८॥

१४. गिज्ज त्थारायक णिहापिणोग्गु र्खं

"यदि आपालं बुद्धवचन कनीम्ह जसा..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले निम्ह पासापिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

श्रावस्तिइ च्वपि निम्ह कुलपुत्र पासापिं विहारय् वनाः शास्ताया धर्मदेशना न्यनाः कामय् त्याग यानाः शासनय् मन बिया, प्रव्रजित जुया, न्यादैतक आचार्यं उपाध्यायपिंथाय् च्वनाः शास्तायाथाय् वनाः शासनया धुर (ज्याः) न्यनाः विपश्यनाधुर व ग्रन्थधुरया बारे विस्तृतं न्यनाः, उबले छम्हसिनं "जि, भन्ते, बुरा जुडका प्रव्रजित जुया "ग्रन्थधुर पूर्वकं फडमखु, बरु विपश्यना धुरयात पूर्णं याये" धकाः अहँत्तकया विपश्यनाधुर कर्केबिया धुतःयायां प्रतिसम्भिदासहित अहँत्त्वय् थयन । मेम्हं "जिं ग्रन्थधुरयात पूर्णं याये" धकाः छसिकथं त्रिपिटक बुद्धवचनयात सयेका वंवाथाय् धर्मया खँ कनाच्चन, मधुर स्वरं धयाच्चन, न्यासः भिक्षुपिन्त धर्म ब्वंकाः जुयाच्चन । भिञ्च्यागु महानाणया आचार्यं जुल । भिक्षुपिं शास्तायाथाय् कर्मस्थान कया मेम्हं स्थविरं च्वनीगु थासय् वना, वया ओवादय् च्वना अहँत्त्वय् थंका स्थविरयात वन्दना यानाः, "शास्ताया दर्शन यायेगु इच्छा जुल" धकाः धाइ । स्थविरं "हँ, आवुतोपि, जिगु वचन शास्तायात वन्दना यानाः चयेम्ह महास्थविरपिन्त वन्दना यानाः ब्यु, जिमि पासायात स्थविरयात नं 'जिमि आचार्यं छःपिन्त वन्दना यानाः हःगु दु धकाः वन्दना यानाः ब्यु" धकाः छुवड । इपिं भिक्षुपिं विहारय् वनाः शास्तायात व चयेम्ह महास्थविरपिन्त वन्दना यानाः ग्रन्थकथिक स्थविरयाथाय् वनाः, "भन्ते, जिमि आचार्यं छःपिन्त वन्दना यानाः हःगु बु" धकाः धाइ । मेम्हसिनं (पासां) "सु धयाम्ह थव ?" धकाः धायेवं, "छःपिनि पासा भिक्षु खः, भन्ते ।" थये स्थविरं हानं हानं सुचं छवयेवं उम्ह भिक्षुं भतिचा समयतक सहःयानाः लिपा सहःयाये मफया "जिमि आचार्यं छःपिन्त वन्दना यानाः हःगु दु" धकाः धायेवं, "थव सु खः ?" धकाः धायेवं "छःपिनि पासा भिक्षु खः" धकाः धायेवं, "छिमिसं वयाथाय् छु सयेका कया, छु दीर्घनिकायादि छुं छगुं निकाय, स्वंगु पिटक मध्ये छुं छगुं पिटक" धकाः धया "पंगुपद दुगु गाथा हे मय्यम्हं,

प्रव्रजित जबले पाशुकल ज्वनाः जङ्गल्य दुर्हावनाः, धार्ये आपालं अन्तेवासिकपिं दयेकल, व वडुबले जिं न्यस्यः न्यनेगु उचित जुडु" धकाः विचाः यात ।

अले लिपा स्थविर शास्तायात दर्शनं यायेत बल । पासाया स्थविरयाथाय्य पात्र व चीवर तथाः वनाः शास्तायात व चयेम्ह महास्थविरपिन्त वन्दना यानाः पासाया च्वनीगु यास्य लिहविल । अले वयात वं माःगु कर्तव्य (व्रत) याकाः समानगु आसनय् च्वना, "न्यस्यः न्यने" धकाः फयेतुल । उगु क्षणाय शास्तां "थ्वं यजाम्ह जि काय्यात कष्ट विया (अपमान यानाः) नरकय् उत्पन्न जुडु" धकाः वप्रति अनुकम्पा तथाः विहारचारिका याये थें चाःहिला विज्याज्या इपिं फयेतुना च्वंगु थासय् विज्यानाः लायातःगु उत्तमगु बुद्धासनय् फयेतुना विज्यात । गन गन भिक्षुपिं फयेतुइ अन अन बुद्धासन लाया हे फयेतुइ । उकिं शास्ता लायातःगु आसनय् हे फयेतुना विज्यात । फयेतुना विज्यानाः ग्रन्थिक भिक्षुयाके प्रथमध्यानया वारे न्यस्यः न्यना विज्याथेवं उगुयात धाये (लिसः विड) मफयेवं द्वितीय ध्यानादिं निसं कया रूपअरूपया च्यागु समापत्तिया वारे न्यस्यः न्यनाः विज्यात । ग्रन्थिक स्थविरं छगु नं धाये मफुत । मेम्हं उगु फुककं धाल (लिसः बिल) । अले वयाके सोतापत्तिमार्गया वारे न्यस्यः न्यन । ग्रन्थिक स्थविरं धाये मफुत । अनलि क्षीणास्रव स्थविरयाके न्यन । स्थविरं लिसः बिल । शास्तां "साधु साधु, भिक्षु" धकाः अहिणन्दन यानाः विज्यानाः ल्यं दुगु मार्गया वारे नं छसिकथं न्यस्यः न्यना विज्यात । ग्रन्थिक छगु नं धाये मफुत, क्षीणास्रवं न्यन्गु न्यस्यःया लिसः बिल । शास्तां प्यथास्य नं वयात साधुकार विया विज्यात । उगु न्यनाः भूमिदेव आदि निसं कया ब्रह्मलोकया फुकक देवतापिसं व नाग गरुडपिसं तकं नं साधुकार बिल । उगु साधुकार न्यनाः वया अन्तेवासिकपिसं व नापं च्वनीपिसं शास्तायात निन्दा यात - "छु धयागु थ्व शास्तां यानाः विज्याःगु, छुं नं मस्यम्ह बुराम्ह स्थविरयात प्यथास्य साधुकार विया विज्यात, फुकक परिपत्तिधर, न्यासः भिक्षुपिन्त प्रमुख भनी आचार्यायात प्रशास तक्क नं यानाः विमज्यात ।" अले इमित शास्तां "छु, भिक्षुपिं, धया च्वनागु ?" धकाः न्यना विज्यानाः उगु अर्थ कनेवं, "भिक्षुपिं, छिमि आचार्य जिगु शासनय् ज्यालां सा रक्षा याइम्ह (साजवा, स्वडम्ह) थें जक खः; जि काय थःगु रुचिकथं न्याता प्रकारया गौरस परिभोग याइम्ह नायो थें खः" धकाः धया विज्यानाः थुपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

१९. बहुमिं चे संहिते^{५५} भासमानो, न तक्करो होति नरो पमत्तो ।
गोपोव गावो गणयं परसें, न भागवा सामञ्जस्स होति ॥

१९. "यदि आपालं बुद्धवचनयात कनीम्ह जूसां, उगु अनुसारं मयाइम्ह प्रमादीम्ह मनं जुया ।
मेपिनिगु सात जक न्याय् खाइम्ह साजवाः नं, भ्रामण्यत्वया भाग काइम्ह जुडुमखु ॥

२०. अप्पमिं चे संहिते भासमानो, धम्मस्स होति^{५६} अनुधम्मचारी ।
रागञ्च दोतञ्च पहाय मोहं, सम्मपजानो सुविमुत्तितो ।
अनुपादियानो इध वा हुरं वा, स भागवा सामञ्जस्स होति ॥

२०. "यदि भतिचा जक बुद्धवचनयात कनीम्ह जूसां, धर्मया अनुसारं जुडुम्ह जुडु ।
राग, द्वेष व मोहयात त्याग यानाः; बांलाक सिडका चित्त विमुरक जुडु ।
थ्वं लोकय् व परलोकय् नं परिग्रहण मयाइम्ह, व क्षामण्यत्वया भाग काइम्ह जुडु ॥"

अन बुद्धवचनयात धयागु त्रिपिटक बुद्धवचनया अर्थ खः । उगु आचार्याथाय् लिक्क वनाः सयेका आपालं मेपिन्त कना व्बकाः उगु धर्मयात न्यना गनु याइम्ह पुद्गलं यायेमाःगु खः; उगु याइमखु । खया पपु संकीगु मात्राति नं अनित्यादिकथं ठिक तरिकां मन तडुमखु । थ्वं गथे न्हिछियकं ज्यालां सातयत् रक्षयाइम्ह साजवाः थें सुथे हे फुकक सात व्वनाः यना सन्ध्या इलय् ज्वनाः मालिकयात लःह्लाना न्हिछिया ज्याला जक काइ, रुचिकथं

^{५५} संहितं (सी० म्या० कं० रो०)

^{५६} होती (सी० रो०)

२. अप्रमाद वर्ग

१. सामावतीया खँ

“अप्रमाद हे अमृतपव ख....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता कोसम्बिया आधार कया घोषिताराम्य च्चना विज्याना: च्चबले सामावती प्रमुख न्यास: भिसापि व मागण्डिय प्रमुख बुधि न्यास: य:थितिपि मृत्यु जुया नाशजुया कारण्य आज्ञा जुमा च्चवत्त ।।

अन थव आनुपूर्विकया ख: - न्हापा अल्लकप्पाराष्ट्य अल्लकप्पक धयाम्ह जुजु व वेठदीपकराष्ट्य वेठदिपक धयाम्ह जुजुपि दु । थुपि निम्ह मचानिसे पासापि जुया छम्ह हे गुरुयाकुल्य शिल्पसयेका थय:पिति बीपि मदयेधुका छत्रव्ययेका भिग्गु भिग्गु व्याकथं योजन दुगु देश्य जुजुपि जुल । इपि समयसमय्य समागम जुया नाप मिलेजुया नाप दना फयेतुना ग्वतुला जुयाच्चबले आपालं मनूत जन्म जुयाच्चगु, वृद्ध जुयाच्चगु व सिनावना: च्चंगु खना: “परलोक्य वंम्हसिया नाप वपि धयापि मदु, अन्तय थ:गु शरीर न लिसेलिसे (नाप) मव, फुककं त्याग याता: वनेमानी, छु जिपि गृहवासय च्चनाच्चनेगु, प्रव्रजित जुडु” धका: खँ न्हाना: राज्यत कायकलापित्त ल:ल्हाना ऋषि प्रव्रज्याविधिं प्रव्रजित जुया हिमालय प्रदेशय च्चनाच्चबले खँलाबला (सल्लाह) यात - “भीपि राज्ययात त्याग याता: प्रव्रजित जुयापि ख:, जीविका हने मफया मखु । भीपि छथासं च्चनेवं प्रव्रजित मखुपि थें जुड, उकि अलग च्चनेमाल । छ उगु पवंतय च्चं, जि थुगु पवंतय च्चने । बाछिया छक्क: उपोसथया दिनय मिलेजुया च्चने (नाप च्चने) ।” अले इमित थये जुल - “थये नं भीपि हलमलय च्चनेगु थें हे जुड, बरु छ छंगु पवंतय मि च्चाकी, जि जिगु पवंतय मि च्चाके, उगु सकेटं भीपि दिन धयागु भाव सिडके ।” इमित अथे यात ।

अले लिपा वेठदीप तपस्वी मृत्यु जुया महानुभाव दुम्ह देवराजजुया उत्पन्न जुल । अनलि बाछि दयेवं मि (च्चाकाह:गु) मखना:, मेम्हसिन् “जि पासा मन्त” धका: सिडका काल: मेम्ह (वेठदीप) न (देवलोक्य) उत्पन्न जुडवं हे थ:गु दिव्य श्रीसम्पत्तियात खना: थ:गु कर्मयात बिचा: याता: स्व:बले पिहँ वंसा निसे थ:गु तपस्याचर्यायात खना: “जि वना: पासायात स्वये” धका: उगु थ:गु शरीरयात त्याग याता: (भेष हिला) तँ जवा:थें जुया वयाथाय लिक्क वना: वन्दना याता: छछेलिक्क दनाच्चन । अले वयात वं धाल - “गनं वयागु ?” “जि तँ जवा: ख:, भन्ते, तापाकं निसे वयाम्ह ख: । छु, भन्ते, आर्यं थव थासय पाकचा हे च्चना विज्याना:गु लाकि, मेपि नं सु दु ला ?” “जि छम्ह पासा दु ।” “व गन ले ?” “व हँ (उगु) पवंतय च्चनाच्चन, उपोसथया दिनय मि मच्चाकु, ला:सा सित जुडु ।” “ख: ला, भन्ते ?” “ख: पथिक ।” “जि उम्ह ख:, भन्ते ।” “गन उत्पन्न जुया ?” “देवलोक्य महानुभाव दुम्ह देवराज जुया जि उत्पन्न जुया, भन्ते, ‘आर्ययात स्वये धका: हान जि वयाम्ह ख: । छु थव आर्यपि च्चनेगु थासय छु नं समस्या बाधात दु ला ?” “दु, पासा, किसितयूस याता: दु:खकष्ट सियाच्चना (न्यालाच्चन) ।” “भन्ते, छ:पित्त किसितयूस छु यानाच्चन ?” “बँ पुना तयागु थासय दिशा याइ, तूतिं वँ थवाना धू व्येकी, उगु दिशा वँ छव:छव, बँ मायं वंकेगु ज्या यायां जिं दु:खकष्ट सियाच्चना ।” “छु इपि मवद्गु य:ला ?” “य:, पासा ।” “अथेसा इपि मवद्गु याये” धका: तपस्वीयात हस्तिकन्तवीणा व हस्तिकन्तमन्त्र बिल । ब्युबले वीणाया स्वपु तार क्यना स्वंगु मन्त्र वयेके विद्या (स्थना) “थव तार थाना थव मन्त्र वनेवं किसित लिफ:हे स्वये मफयेक बिस्युवनी, थव तार थाना थव मन्त्र वनेवं लिफ स्व:स्व बिस्युवनी, थव तार थाना थव मन्त्र वनेवं किसितय पुच: नायोम्ह क्वछुना वइ” धका: कना, “छ:पिति थ: छु यायेगु इच्छा दु, उगु याता: विज्याहँ” धका: धया तपस्वीयात वन्दना याता: लिहँवन । तपस्वी बिस्यु वनीगु मन्त्र व्वना: बिस्यु वनीगु तार थाना किसित बिसिके छव्या: (बिस्यु वंका) च्चनाच्चन ।

उगु इलय कौशाम्बी परन्तप्य धयाम्ह जुजु जुयाच्चन । व छ्हुया दिनय प्वा:थय दुम्ह देवीनाप बालसुछाँया निभा: पाना खुल्लागु क:सिइ फयेतुल । देवी जुजु पुना त:गु छगु लाख म्वंगु ह्याउँगु सिल: न्यया: फयेतुना जुजु नाप खँलाबला यायां जुजुया पतिनं छगु लाख म्वंगु जुजुया अगु तोका थ:गु ल्हा:तय न्ह्यात । उगु इलय हस्तिलिङ्ग भंग छम्ह आकासं व्वया वनाच्चबले तापाकं निसे ह्याउँगु सिल: न्ययात:म्ह देवीयात खना: “ल

पाँयँ धकाः भतिद्वतया पपुत चकंका क्वहाँवल । जूजू व क्वहाँ वगु सलं ग्यानाः दना छँयँ दुने बुहाँवन । देवीया प्वाः झ्यातगु व ग्याःगुलिं याताः याकनं वने मफुत । अले वयात व भंगलं यःगु लुसिया पञ्जाय् तयाः आकाशं ब्येका यन । इपिं भंगत न्याग्म् किसिया बल दुपिं खः । उकिं आकाशं यंका यः यःयाय् च्वना ला नद्गु जुयाच्चनः । वं वयात यंका च्वंगुलिं मृत्युभयं त्रसित जुया बिचाः यात - "मन्तयगु सःधयागु पशुपंक्षितयत त्रसित याद्गु खः, यदि जि चिल्लाय् दना हाल धाःसा, उगु सः न्यना जित त्वःता बिद्दि । थये जूद्वं गर्भसहित जिगु ज्यान वनी, गुगु थासय् च्वना जित नयेगु शुरुपाइ, अन चिल्लाय् दंगु सःपिकाया थवयात छ्यानाः छवये ।" वं यःगु पण्डितताया कारणं सहः यानाच्चन ।

उबले हिमालय प्रदेशय् वःचाया जुया मण्डपाकारगु छमा महानिग्रोधमा दुयाः यहाँ वयाच्चन । व भंगलं मृगादि पशुतयत् अन यंका नद्गु जुयाच्चन, उकिं वयात नं अन हे यंका सिमा कचाःतय्गु दशुद्द तयाः (वः) वयागु लँ स्वल । वयागु लँ स्वयेगु इमिगु स्वभाव (बानी) खः । उगु क्षणय् देवी, "आः थवयात बीसिके छवयेगु उचित जुल" धकाः बिचाः याना निपा ल्हाःत ब्येकाः ल्हाःया सः व म्हुतुया सः पिकाया वयात बीसिके छवल । अले छोनिभाः बिद्दिगु इलय् वया प्वाःय्य कर्मजवात सन । फुक्क दिशाय् नं न्यानाः तःसकं सुपाँयँ वल । सुखं च्वनाच्चम्ह राजमहेपी (लानी) यात "ग्यायं मते, आर्यं" धकाः छःसःतकं नं सः तदपिं मदवा दुःखपूर्वकं च्छियकं न्ह्यो वयेके मफुत । चा फोचालेवं सुपाँयित चिलावंगु व सुछाँ ल्यावःगु पाःलागु इलय् हे वं मचा बुदकल । वं सुपाँय्या ऋतु, पवंतया ऋतु व सुछाँया ऋतु संयोगयात कयाः काय् जन्म जगुलिं काय्पात उदेन धका ना छुत ।

अल्लकप्पत तपस्वीया अन तापाः मज्जु थासय् च्वनीगु थाय् दगु जुयाच्चन । व वा वद्दिगु दिनय् चिकुद्दिगु भयं फलफुलया नितिं वनय् दुहाँ च्वनीगु बानी जुयाच्चन, उगु सिमाकवयं, उगु सिमाकवयं बानाः भंगपंक्षितयसं ला नयातःगु क्वँ हया छ्यानाः सुप दयेका त्वनीगु जुयाच्चन । उकिं उखनु दिनय् "क्वँ हये" धकाः अन वनाः सिमाकवय् क्वँ माताच्चबले च्वे मचाया सःन्याना (ताया) थक्वले देवीयात खनाः "सु खः छ ?" धकाः न्यानाः "जि मिसाह् मनु खः" धकाः धाल । "गथे वयागु ?" "हस्तिलिद्दि भंगलं हःगु" धकाः धायेवं "क्वहाँ वा ।" धकाः धाल । "जात स्यनी धकाः ग्या, आर्यं ।" "छ सु खः ?" "जि क्षत्रीनी खः ।" "जिनं क्षत्रीय हे खः ।" "अथेसा क्षत्रीय माया कं ।" वं क्षत्रीयमाया कन । "अथेसा गया काय् व जित क्चका ।" वं छेपेपाखे गयेगु लँ दयेका गया मचायात काल । "जित ल्हाःतं थी मते" धकाः धायेवं वयात मथ्यसे हे मचायात क्चकाल । देवी नं क्वहाँ वल । अले वयात आश्रमय् यंका शीलभेद मयाःसे हे अनुकम्पा तयाः लहिना च्वन, हा मद्दुगु कस्तित हया व प्राकृतिकं सःगु जाकि हया यागु दयेका बिल । थये वं लहिना च्वबले देवी लिपा बिचाः यात - "जि वयागु लँ मस्य, न वनेगु लँ स्य, जिनापं थव्या विश्वास मद्दु । यदि थवं जिमित त्याग यानाः गनं वन धाःसा, निम्ह थन हे सिद्दि, न्ह्यागुसां यानाः थव्या शीलयात स्यंका गथे जित मन्वःतीगु खः, अथे घायेमाल ।" अले वयात वसःत ब्यंक पुना प्रलोभन यानाः शील स्यंका बिल । उबले निसे निम्ह नापं च्वनेगु यात ।

अले छनुथा दिनय् तपस्वी नक्षत्रयोग स्वबले पुरन्तप्याया नक्षत्र फगु खनाः "भद्रे, कौशाम्बी पुरन्तप्य जूजू मन्त" धकाः धाल । "आर्य, छाय् थये धयागु ? छु छुःपिनि वनापं आघात दुला ?" "मद्दु, भद्रे, वया नक्षत्र फगु खनाः थये धयागु खः ।" मिसाह् खल । अले वयात "छाय् ख्वयागु ?" धकाः न्यनेवं, मिसाया व थः स्वामीभाव कंबले तपस्वी धाल - "भद्रे, छवयेमते, जन्म जूह् निश्चय नं सिद्दिमानी ।" "आर्य, जिं स्य" धकाः धायेवं "अले छाय् ख्वयागु ले ?" "जि काय् राज्यकुलयात लोम्ह खः, 'यदि अन च्वनाच्चनागु जूसा, श्वेतछत्रं वयात कुद्दि । आः सर्वसाधारण जन जुल धकाः शोकं छव्याच्चना, आर्यं ।" "भद्रे, म्वाल, चिन्ता कायेम्वाल, यदि वयात राज्यया इच्छा यानागु जूसा, जि वयात राज्य प्राप्त यानाः बिद्दिगु कृतः घाये" धकाः धाल । अले वयात हस्तिकन्तवीणा व हस्तिकन्तमन्त्र नं स्यना बिल । उबले इल्लंढः किसित वया वंगलसिमा स्वय् च्ववंड । अले वयात धाल - "किसित मवनीगु इलय् हे सिमाय् गया इपिं वयेवं थव मन्त्र व्वनाः थव तार था, "थव तार थानाः थव मन्त्र व्वनेवं लिफः हे मन्वसे फुक किसित बिस्युवनी, अले क्वहाँ वयाः लिहाँ वा ।" वं अथे यानाः वया उगु सुवं कन । अले वयात निम्ह दु खुनु धाल - "थौ थव मन्त्र व्वनाः थव तार थायेवं फुक्क किसित लिफ स्वःस्वं बिस्युवनी ।" उबले नं अथे यानाः वया कन । अले वयात स्वन्हु दु खुनु धाल - "थौ थव मन्त्र व्वनाः मन्त्र धया थव तार था, किसितय् पुचः नापो क्वछुना वड ।" उबले नं अथे यानाः कन ।

अले वया मॉमयात सःता, "भद्रे, काययात इपि सुचं ब्यु, युलि हे व वनाः जुजु जुड" धकाः धाल । व काययात सःता, "बावु, छ कौशाम्बी पुरन्तप्य जुजुया कायु खः, जित प्वाथयु दुवले हस्तिलिङ्ग भंगलं थन हल" धकाः धया सेनापति आदिपिनिगु नांत कना "यदि विरवास मयात धाःसा श्व बौया न्यदगु कम्बल गा व न्हायादगु अंगु ब्यु" धकाः धया अरेयानाः छवल । कुमारं तपस्वीयाके "आः छु यायेगु ?" धकाः धाल । "सिमाया स्वयच्वंगु कचायु फयेतुनाः श्व मन्त्र व्वनाः श्व तार था, नायोम्ह किंसि म्ह क्वछुना लिक्क वड, वयाम्हुय गयाः हे उगु राष्ट्र्यु वनाः राज्य काः ।" वं मॉवीपिन्त वन्दना यानाः अथे यानाः क्वछुना वम्ह किसिया म्हाय्या नेपन्यु खँ न्हाःत - "जि कौशाम्बी पुरन्तप्य जुजुया कायु खः, जित बौया राज्य कया ब्यु स्वामी ।" वं उगु खँ न्यनाः "आपालं इलङ्गः किसित मुंयेमाल" धकाः किसिया सःपिकया हाल, आपालं इलङ्गः किसित मुंवल । हानं "वैश वपि किसित लिहाँ हूँ" धकाः किसिया सःपिकया हाल, वैश वपि किसित लिहाँवन । हानं "मचापि किसित लिहाँ हूँ" धकाः किसिया सःपिकया हाल, इपि नं लिहाँवन । वं आपालं इलङ्गः पुवः किसितयुसं चाःहुडका प्रत्यन्त गामयु थ्यका "जि जुजुया कायु खः, सम्पत्तिया इच्छा दुपि जि नाप वा" धकाः धाल । "उवले निसे मन्तयुत संग्रहयाया वनाः शहरयु चाःहुडक च्वनाः 'युद्ध यायेगु वा जित राज्य विदगु'" धकाः पी छवल । शहरवासीपिसं धाल - "जिमिसं निगु नं यायेमखु । जिमि देवीयात प्वाथयु दुवले हस्तिलिङ्ग भंगल यंकल, व दनि लाकि मन्त्र धयागु भाव जिमिसं मस्यनि । गुवलेतक वया सुचं न्यने दइ मखुनि, उवलेतक युद्ध नं याये मखु, राज्य नं विड मखु ।" उवले अन परम्परायात राज्य यादगु जुयाच्चन । अनलि कुमार "जि वया कायु खः" धकाः धया सेनापति आदिपिनिगु नांत कनं नं विरवास मयागुलि कम्बल गा व अंगु क्यन । इपि कम्बल गा व अंगुयात म्हासिडका शका म्हुपिजुया धाःखा चायेकाः वयात राज्जयु अभिवेक यात । थनतक उदेनया उत्पति खँ जाल ।

अल्लकप्य राष्ट्र्यु दुर्मिध जुडवं जीविका हने मफया छम्ह कोतुहकि धयाम्हु मनु कायु धयाम्हु बचाधिकम्ह कायु व कालि धयाम्हु कला व्वनाः "कौशाम्बी वनाः म्वाये" धकाः लँ खचं व्वनाः पिहाँवल । "अहिवात ल्वचं कया मनुत सिनाच्वंगु खनाः पिहाँवगु" धकाः नं धाडगु जुयाच्चन । इपि वनाः च्वच्चं लँ खचं फुडवं नये पित्यानाः मचायात कुबिड मफुत । अले भाःसम्ह कलाम्हासित धाल - "भद्रे, भीपि म्वानाच्चन धाःसा हानं कायु दयेके फु, श्वयात वॉछवये वने ।" मॉया नुःच धयागु कयातुदगु जुयाच्चन । उकि वं धाल - "जि म्वानाच्चवले काययात वॉछवये फडमखु ।" "अथेसा छु यायेगु ले ?" "पालपाः वयात वुडगु (कुबिडगु) ।" मॉमं थःगु पालयु स्वॉमाः ये वयात ब्याः छाती गोतुइका घयुपुना थंकाः बौम्हासित बिडु । वया मचायात व्वनाः वनाच्चवले तःसकं नयेपित्यागु दुःख जुन । वं हानं हानं धाल - "भद्रे, भीपि म्वानाच्चन धाःसा हानं कायु दयेके फु, श्वयात वॉछवये नु ।" वं नं हानं हानं प्रतिसेध यानाः लिसः मब्यु । मचा पालपाः हिडका च्वंगुलि न्यना बौया ल्हाःतयु छान । वं मचाया न्हायेवगुभाव सिडका मॉमयात न्च्यने छवया छगु भाःया क्वयु सिमा हःया दयुड वयात गोतुइका वन । मॉमं लिफः स्वःवले काययात मखनाः, "स्वामी, जि कायु गन ?" धकाः न्यन । "छगु भाःया क्वयु जि वयात गोतुका वया ।" "स्वामी, जित नाश यायेमते, कायु मदयेक जि म्वाये फडमखु, कया हि जि कायुयात" धकाः छाती दाया छवल । अले लिहाँ वनाः मचायात कया हल । कायु नं लँया दयुड सित । थये वं श्व यास्यु काययात वॉछवःगु कारणं यानाः वयात भवान्तरयु न्ह्यकतक वॉछवयेका च्वेनेमाल । "पापकर्म धयागु श्व भतिचा" धकाः क्वह्यका स्वये मज्यु ।

इपि वनाच्चवले छगु साजवाःया कुलछँयु थ्यन । उखुन्हु दिनयु साजवाःया धेनुमइल उत्सव माने धाःगु जुयाच्चन । साजवाःया छँयु न्हियां न्हियं छम्ह प्रत्येकबुद्ध भोजन यानाः विज्यागु जुयाच्चन । वं वसपोलयात भोजन याका मइल यात । यक्व क्षीर ल्यं दुगु जुयाच्चन । साजवालं इपि वयाच्वंगु खनाः, "गनं वयागु ?" धकाः न्यना, फुक्कं सुचं न्यना सरल स्वभावम्ह कुलपुनं इमित अनुकम्पा तथाः यक्व ध्यःनापं क्षीर बिडुकल । कलाम्हु "स्वामी, छःपि म्वायेवं जि नं म्वाम्ह समान जुड, ताःकालतक प्वाः मजाल, गुलि यः उलि नः" धकाः ध्यः व धी वया न्च्यने हे तथाः थःम्हं भतिचा ध्यःनापं भतिचा जक नल । मेम्हसिनं आवाः नया न्ह्यनु च्यान्हु छालागुलि आहार तुष्पायात त्वःसेमफुत । साजवालं इमित क्षीर बिडुके बिया थः नं नयेगु शुश्यात । कोतुहलिकं वयात स्वचं फयेतुना मेचया क्वयु गोतुलाच्वम्ह खिचायात थना (सःता) साजवालं ब्यगु क्षीरयात खनाः "धाये पुपुयवानम्ह श्व खिचा खः, न्हियां न्हियं बुजागु भोजन नयेदु" धकाः विचाः यात । वं चाह्यु उगु क्षीर पचे यायेमफया सिनावनाः उम्ह खिचाया प्वाययु उत्पन्न जुल ।

अले वया कलाम्ह शरीरकृत्य यांना: उगु हे छैय ज्या यांना: छमना जाकि प्राप्त जुडवं युया प्रत्येकबुद्धया पात्रय तथाबिया: , "छ:पिनि दासयात (पुण्य) थ्यनेमा" धका: धया बिचा: यात - "जि थन हे च्नेनेगु उचित जुड, न्हिथं आर्यं, थन बिज्याइ, बिडगु सामानत दुसां मदुसां न्हिया न्हिथं वन्दना यांना: सेवा यांना: चित्त प्रसन्न यांना: आपाल पुण्य कमे याये ।" वं अन हे ज्यामि ज्या यांनाच्वन । उम्ह खिचां नं खुला न्हयला दयेवं छम्ह हे खिचा बुडकल । साजवाल वयात छम्ह साया दुरुबिड कल । व ता:ई मद्वं हे त:धि जुल । अले प्रत्येकबुद्धं भोजन यांना: बिज्याइबले न्हियां न्हिथं वयात जा छवारा बिड । जा छवाराया कारणं वं प्रत्येकबुद्धयात स्नेह यात । साजवा: नं न्हियां न्हिथं निक प्रत्येकबुद्धया सेवाया निति वनी । वनीबले लैया दथुड हारापि पशुत दुगु थासय कथिं भालय व वेंय दाया "सु सू" धका: स्वकवतक स: पिकया छवारापि पशुतयत बिसिके छवड । खिचा नं न नाप वनी ।

वं छन्हुया विनय प्रत्येकबुद्धयात धाल - "भन्ते, गुबले जि समय दइमखु, उबले थव खिचायात छवया हये, उगु संकेतं छ:पि बिज्याहूँ ।" उबले नितसं समय मदइबले, "हूँ, वावु आर्ययात च्वना: हिं" धका: खिचायात छवयाविल । वं छसलं हे ब्रॉयं वना: स्वामीं भालय व वेंय दाइयाय हारापि पशुत बिस्येंवंगुभाव सिडका: स्वकवतक उना: उगु सल सिडका सुथे हे शरीरकृत्ययांना: पर्णशालाय दहौं बिज्यांना: फयेतुना बिज्याम्ह प्रत्येकबुद्ध च्वना: बिज्याइगु थासय वना: पर्णशालाया लुखाय स्वकवतक उना थ: वया:गुभाव सिडके बिया छर्खेलिकक गोतुलिड, प्रत्येकबुद्धं इयात बिचा: यांना पिहौं बिज्याइबले उऊं न्हयने वनी । लैया बिचय बिचय प्रत्येकबुद्धं वयात परीक्षणा यायेत मेगु लें लिना बिज्याइ । अले वसपोलया न्हयने ब्रथां च्वना: उना मेगु हे लें वसपोयात वयनी । अले छन्हुया विनय मेगु लें बिज्यांना: व खिचा न्हयने ब्रथां च्वना: पसां नं लिहौं बिमज्यासे खिचायात तुति ध्याना: बिज्यात । खिचा वसपोल लिहौं बिमज्याइगुभाव सिडका चीवरया च्चकाय वॉन्याना: मेगु हे लें वसपोलयात वयन । थये वं वसपोलप्रति अगाढ स्नेह उत्पन्न यात ।

अले लिपा प्रत्येकबुद्धया चीवर भ्वाथ: जुल । अले वसपोलयात साजवाल चीवरया काप: दान बिल । उकिं वयात प्रत्येकबुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात - "उपासक, चीवर धयागु याकचां सुड थाक, सुबिया दुगु थासय वना: सुड ।" "थन हे, भन्ते, सुया: बिज्याहूँ ।" "उपासक, फडमखु" धका: आज्ञा जुया बिज्यात । "अथेसा, भन्ते, ताकालक पिने च्वना बिज्यायेमते" धका: धाल । खिचां इमिगु खँ न्यन्यं हे च्वनाच्वन, प्रत्येकबुद्धं नं "उपासक, थन हे च्वं" धका: साजवायात लितछवया आकाशय च्वे बिज्यांना: गन्धामादनपाथे स्वया बिज्यात । आकाश बिज्याम्ह वसपोलयात खना:, उना दानच्वम्ह खिचायामिखां न्ह्याय मदयेवं नुग:चु तज्याना: सितं । थुपि पशुत धयापि सरल तप्यापि वेमकोपि जुड । मनतयसं मनं छगु बिचा: यांना, म्हतुं मेगु हे धाड । उकिं धयातल - "म्हसिडके थाकुपिं खं, भन्ते, थुपिं खं: मनुत्, म्हसिडके अ:पुपिं खं:, भन्ते, थुपिं खं: पशुत ।"^{२१}

थये वं उगु तप्यंगु मनं व वेमकोपु कारणं सिनावना: तावतिस भवनय उत्पन्न जुल, ट्ट:छम्ह अप्सरापिसं चा:हुडका महान् सम्पत्ति अनुभव यात । वया न्तेपनय ल्हागु खँया स: भिक्खुगु योजनतक न्यनावनी (फैलप्य जुड), साधारणकथं ल्हागु खँया स: भिद्द:गु योजन दुगु फुक्क देवनगर न्वपुडगु जुयाच्वन । उकिं हे वयात "घोयक देवपुत्र" धका: नां काडगु जेले । "थव छुया कारणं खं ?" प्रत्येकबुद्धयात प्रेमपूर्वक उना स:तिडगुया कारणं खं । वं अन ताकालतक मच्चसे च्युत जुल । देवलोकं देवपुत्रपि आयु:क्षय जुया, पुण्यक्षय जुया, आहारक्षय व क्रोधं यांना: प्यागु कारणं च्युत जुड ।

अन गुम्हसिनं आपालं पुण्यकर्म याइ, व देवलोकय उत्पन्न जुया आयु दतले च्वना च्वे च्वेया भुवनय उत्पन्न जुड । थये आयु:क्षय जुया च्युत जुडगु खं । गुम्हसिनं म्हो (भतिचा) पुण्य याइ, व राजभण्डागारय तयात:गु थफा न्याफा जाकि थे बिचय हे पुण्यक्षय जुड, बिचय हे सिना वनी । थये पुण्यक्षय जुया च्युत जुडगु खं । मेम्ह नं कामभोगय परिभोग यायां स्मृति हीन जुडगुलिं आहार मनगुलि न्य:गु शरीरम्ह जुया सिना वनी । थये आहारक्षय जुया च्युत जुड । मेम्ह नं मेपिनिगु सम्पत्तियात खना: सह:याथे मफया तपिकया सिना वनी । थये क्रोधं (तम) च्युत जुड ।

थव कामभोगय परिभोग यायां स्मृतिहीनजुया आहारक्षयं च्युत जुल, च्युत जुया कौशाब्दी वेशयाया व्वायय प्रतिसन्धि काल । वं जन्म जगु विनय "सु थव ?" धका: दासीयाके न्यना:, "आर्यं, काय खं:" धका:

^{२१} (म० नि० २.३)

धायेवं - "अयुं श्व मचायात फोहर बाँछवइगु यलयतया धुँह्ये वाँछवः" धकाः वाँछवयेके बिल । वेशयातयसं म्हायायात जक लहिंगु जुयाच्चन, कायायात लहिसखु । म्हायायपिसं इमिगु परम्परा न्हायाकी । मचायात कोत व खिचातयसं वाःहुइका च्चनाच्चन । प्रत्येकबुद्धयात स्नेह पूर्वक उना वःगु कारणं यानाः छम्ह हे लिक्क वनेगु वनासं मंत । उगु क्षणाय् छम्ह मनुं पिने पिहाँवबले उगु कोत व खिचात मुनाच्चंगु खनाः, "श्व छु खः ?" धका वनाः मचायात खनाः पुत्रस्नेह उपनब्ध जुया "जित काय प्राप्त जुल" धकाः छँय यंकल । उबले कौशाम्बीया सेठ राज बर्बाराय वनाच्चंबले राजदवर्बराय वयाच्चम्ह पुरोहितायात खनाः, "छु, आचार्य, यौ छःपिसं तिथि नक्षत्रयोग स्वया बिन्यानाः ला ?" "खः, महासेठ, जिमिगु छु मेगु याये माःगु ज्या दु ?" "जनपदय छु जुइ ?" "मेगु छु मद्दु, श्व नगरय यौ जन्म जूम्ह मचा जेछम्ह सेठ जुइ ।" उबले सेठया कलाम्हसिया प्वाय्य दयाच्चंगु जुयाच्चन । उजिं वं याकानं छँय पुरुषयात छवयाबिल - "हँ छु, कला नं मचा बुइकल लाकि मबुइकुनि सिइकाः वा ।" "मबुइकुनि" धका न्याना जुजुयात दर्शन यानाः याकनं छँय वनाः कालि धयाम्ह दासीयात सःता इःछि दाबिया, "हँ अयुं, श्व नगरय भाला स्वयाः इःछि दाबियाः यौ जन्म जूम्ह मचायात क्या हिं ।" वं भाला स्वबले उगु छँय वनाः मचायात खनाः, "श्व मचा गुबले जन्म जगु खः ?" धकाः गृहपत्नीयाके न्यनेवं "यौ जन्म जगु खः" धकाः धायेवं, "श्व जित भ्यु" धकाः छतका आदि निसं न वृद्धि याया इःछि दां बिया वयात हया सेठयात व्चन । सेठं "यदि जित म्हायाय् (कलां नं) बुइका ब्रह्मा, वया नापं तयाः सेठस्थानया मालिक याये । यदि जित काय बुइकुसा, वयात स्यानाः छवये" धकाः बिचाः याना वयात छँय तयातल ।

अले वया कलाम्ह गुलिचा मदवं हे काय बुइकल । सेठं "श्व मदसा जिमि काययात हे सेठस्थानप्राप्त जुइ, आः हे श्वयात स्यायेगु उचित खः" धकाः बिचाः याना कालियात सःता, "हँ, अयुं, गोय सात पिहाँ वइगु इलय गोथया लुखा दथुइ श्वयात ब्यायां गोतुइकी, सातयसं वयात न्युया स्याइ, वयात न्ह्युगु कारणं सिइका वा" धकाः धाल । वं वनाः साजवालं गोथया लुखा चायेकेवं हे वयात अये गोतुइका बिल । सातय पुचःनायो इहाँ मेबले दकले लिपा पिहाँ वइम्ह न उखुनुं दिनयुं दकले न्हापालाक पिहाँवया मचायात प्यापा तुतिया दथुइ लाका दनाच्चन । सलंसः सात इहाँया म्हायुं निखे घ्वाघ्वां पिहाँवल । साजवाः न "श्व इहाँ न्हापा दकले लिपा पिहाँ वइम्ह, यौ दकले न्हापालाक पिहाँवया गोथया लुखा दथुइ निश्चल जुया दनाच्चन, छायुं श्व ?" धकाः यानाः वनाः वया नवय गोतुला च्वम्ह मचायात खनाः पुत्रस्नेह उपनब्ध जुया, "जित काय प्राप्त जुल" धकाः छँय यंकल ।

काली वनाः, सेठद्वारा न्यम्ह (न्यनेवं), उगु खँ कनाः, "हँ, वयात हानं इःछि ध्यवाः बिया क्या हिं" धकाः धायेवं इःछि दा बिया हानं हया बिल । अले वयात धाल - "अयुं, काली श्व नगरय न्यासः गाडात सुथ न्हापनं न्हायाकाः बनेज्याया (ब्यापार) निति वनी, छु श्वयात यंका घःचाया लँय गोतुइकी, इहाँलयसं वयात न्युया वनी बा घःचालसां केला वनी, घःचालं त्वाथला वनी, वया खबर सिइका वा ।" वं वयात यंका घःचाया लँय गोतुइका बिल । उबले गाडाया जेछम्ह न्हायने च्चनाच्चंगु जुल । अले वया इहाँत उगु बासय थंका भारी कुतुकल, हानं हानं तया, न्हायाःकुसानं न्हायां मवन । थये वं इमित भारी थनाः कुतःयायां हे सुछाँ लुत । वं "छु श्व इहाँलयसं यानाच्चंगु जित काय ?" धकाः लँय स्वबले मचायात खनाः, "धाथे जि इंगु (स्यातगु) हे ज्या याये लात" धकाः बिचाः याना, "जित काय प्राप्त जुल" धकाः लयताःगु मनं मचायात छँय यंकल ।

काली वना, सेठद्वारा न्यम्ह, उगु खँ कना, "हँ, वयात हानं इःछि ध्यवा बिया क्या हिं" धकाः धायेवं अये यात । अले वयात वं धाल - "आः वयात आमक (सीपिं अथे वाँछवइगु यायु) श्मशानय यंका भालनय दुने गोतुइकी, अन खिचातयसं नःगु वा अमनुष्यापिसं दायया स्यागु, वया सिइ मसिइगुभाव सिइका जक वा ।" वं वयात यंका अन गोतुइकाः छुबेलिकक दनाच्चन । वया लिक्क खिचा, को व अमनुष्यात न्हायने वने मफुत । "न अन वया "तँ दु, न बौ दु, न दाजुकिजापि आदि दु, सुं न रक्षा याइपिं धयापिं मद्दु, सुनां वयात रक्षा यानाच्चन ?" खिचा जुयाच्चंबले प्रत्येकबुद्धयात स्नेह पूर्वक उगु कारणमात्रं यानाः वयात रक्षा जुयाच्चंगु खः । अले छम्ह च्चले भ्वालं इलंडः च्चलेचात श्वे यंका च्चंबले श्मशानपाखे वनाच्चन । छम्ह च्चलेचा हःत नं भालय दुने दुरहाँवन मचायात खनाः पुलिं चुया मचायात दुरु त्वंकल, च्चले भ्वालं "हय, हय" धकाः सः पिकासं पिहाँ मवल । वं "कथिं वयात दायया पिकाये" धकाः भालय दुने दुरहाँ वंबले पुलिं चुया मचायात दुरु त्वंका च्चम्ह च्चलेचित खनाः मचायाप्राति पुत्रस्नेह उपनब्ध जुया, "जित काय प्राप्त जुल" धकाः ज्वनाः लिहाँवन ।

काली वना, सेठद्वारा न्यम्हं, उगु खँ कना, “हँ, वयात हानं इःछि ध्यवा बिया कया हि” धकाः धायेवं अथे यात । अले वयात धाल - “अयु काली, ध्वयात यंका चोरप्रपातपर्वतयु गया भीरयु वॉछवः, पर्वतया कापिइ हाहां कुचाकुचा दला ब्यँ कुनु वनी, वया सिइ मसिइगुभाव सिइका वा ।” वं वयात अन यंका पर्वतया च्वेच्चना वॉछवत । उगु पर्वतया कापिइ बःकया तःयागु पंफामा पर्वत नापनापंतु तःमा जुया बुयाः वयाच्चन, उकिइ छोने छ्वातुक ताहालतात^{६०} फैले जुयाच्चन । मचा कुतुवंबले लायातःगु नायुगु कम्बलयु लायु येँ उकिइ कुतु वन । उखुनुं दिनयु पकःसिया नाथोया पया उत्सव इगु जुयाच्चन । वं कायु नाप वनाः उगु पंफा तोथलेत सन । उगु पं सनेवं मचां सः पिकाल । वं “मचाया सः येँ च्वं” धकाः छेपेपाखेँ गया मचायात खनाः, “जित कायु प्राप्त जुल” धकाः मन लयताःया च्वनावन ।

काली सेठयाथायु लिक्क वनाः वं न्यनेवं उगु सुचं कनेवं, “हँ, वयात हानं इःछि ध्यवा बिया व्वनाः हि” धकाः धायेवं अथे यात । सेठया उगुं युगुं धायां हे मचा तःधिक जुया “घोषक” धयागु हे वयागु नां जुल । व सेठया मिखायु कं येँ जुयाच्चन, तप्यक वयात स्वयेगु तकं साहस मन्त । अले वयात स्यायेगु उपाय बिचाःयाबले यः पासा कुम्हायाथायु लिक्क वना, “गुबले छ भाडा उडयायु मिं तयेगु ?” धका न्यनेवं - “कन्हे” धकाः धायेवं, “अथेसा थव इःछि ध्यवा कया जिगु छगु ज्याः यानाब्यु” धकाः धाल । “छु, स्वामी ?” “जि छम्ह क्वट्यंम्ह कायु दु, वयात छंथायु छ्वाया हये, अले वयात च्वनाः कोठायु दुने यंका ज्वःगु पां कुचा कुचा यानाः पाला थलयु तयाः भाडा उडयायु उना छवः, थव छन्त इःछि सत्यु पूर्वक ज्या यायेत खः । मेगु नं छन्त यायेमाःगु लिपा याये ।” कुम्हानं “ज्यु” धकाः स्वीकार यात । सेठं कन्हेखुनुं घोषकयात सःता, “म्हियाः जि कुम्हायात छगु ज्या याये धया, हँ, छ वयाथायु वनाः यथे धाः - ‘म्हियाः, जिमि बौनं धाःगु ज्याः सिधयेकाः ब्यु” धकाः छवल । वं “ज्यु” धकाः वन । व अन वनाच्चवंबले म्हेन सेठया कायु मस्तनापं गुच्चा म्हिता च्वंबले वयात खनाः सःता, “गन वनेगु दाइ ?” धकाः न्यनाः - “बोया पौ ज्वनाः कुम्हाया थायु वनेगु” धका धायेवं “जि अन वने । थुपि मस्तेसं जित यक्व त्याकाच्चन, उगु फुकक हानं जित त्याकाब्यु” धकाः धाल । “जि बौखनाः गया ।” “ग्याये मते, दाइ, जि उगु पौ यंका विइ । यक्वसिनं त्याकल, गुबलेतक जि वये मखुनि, उबलेतकया दुने जित यक्व हानं त्याका ब्यु ।”

घोषक गुच्चा म्हिनेगुलिइ चतुरम्ह खः, उकिं वयात यथे याके ब्युगु खः । वं न वयात “अथेसा छ वनाः कुम्हायात धाः - ‘जिमि बौनं म्हियाः छगु ज्या धाःगु खः, उगु सिधयेका ब्यु” धकाः धया छवल । वं वयाथायु वनाः अथे हे धाल । अले वयात कुम्हानं सेठं धाःगुक्यं हे स्यानाः भाडा उडयायु वॉछवत । घोषक नं न्हिधियकं म्हिता सन्त्याइलयु छँय वनाः “छु, बाबु, मवना ला ?” धकाः धायेवं यः मवनागु कारण व किजा वंगु कारण कन । उगु न्यनाः सेठं “जि फुत” धकाः ततःसलं विलाप यानाः फुकक शरीरयु हि छ्वाल बछ्वाल जू येँ जुया, “हे, कुम्भकार, जित नाश यायेमते, जित नाश यायेमते” धकाः ब्वहलयु ल्हाः तयाः ख्वख्वं वयाथायु वन । कुम्हानं वयात अथे वयाच्चंगु खनाः, “स्वामी, सः पिकाये (हाले) मते, छःपिनिगु ज्या सिधलगु” धकाः धाल । वं पर्वत सभानगु महानु शोकयु दुब्रे जुया तःसकं दुःख दौर्भनस्य अनुभव यात । निरपराधियात अपराध धायेवं वयात यथे जुल । उकिं भगवानु बूढं आज्ञा जुया बिज्यात -

“गुम्हसिन वण्ड बिइम्वाःपित्त वण्डबिइ, निर्दोषिपित्त दोषारोपन याइ ।

किंगु प्रकारया अवस्था मध्ये छगु, याकनं हे पिहाँविइ ॥

“छाःगु वेदनां हानि जुइगु, शरीर भेद (अइभइ) जुइगु ।

तःधंगु न्वचं कइगु, चित्त विविधभावयु थ्यनीगु ॥

“जुजुया पाखे समस्या वइगु, दोषारोपन याकाच्चने मालिगु ।

यःपिपिं विनाश जुइगु, भोगसम्पत्ति क्षय जुइगु ॥

“अले वया वासस्थान, मिं तथा छवइगु ।

सिइधुंका मूर्ख, नरकयु व उत्पन्न जुइ ॥”^{६१}

^{६०} (त्रिजुक्कगुबो)

^{६१} (प० प० १३७-१४०)

यथे जूसां न हानं वयात सेठं तय्यक स्वये मफुत । “गये यानाः वयात स्याये” धकाः बिचायायां, “जिगु सछिगु गाया हिसाब किताब तदम्हसियाय् बिडके छवया स्याये” धयागु उपाययात खनाः, “श्व जि क्वह्चम्ह काय् खः, श्वयात स्यानाः खि गालय् बाँछो, यथे यायेवं जि ककायात यायेमाःगु लिपा स्वये (बिचाःयाये)” धकाः वयात पी च्वया, “बाबु घोषक, भ्नीगु सछिगु गाया हिसाब किताब स्वडम्ह छम्ह दु, श्व पी थंका वयात ब्यु” धकाः धया पी वया वसःया च्चकाय् चित । व आखः ब्वने भसः । मचानिसें वयात च्चकविडगु कुतःयायां हे सेठं स्याये मफुत, छु वयात आखः ब्वनें बिड ? थये वं थःत स्याकीगु पी हे वसःया च्चकाय् चिनाः पिहाँवंबले धाल - “बा, जिके लँखर्चं मदु ।” “लँखर्चं छन्त माःगु मदु, लँया दथुइ फलनागु गामय् जि पासा सेठ छम्ह दु, वया छँय सुबेसिया जलपान यानाः न्ह्यज्या हँ ।” व “ज्यु” धकाः बीयात वन्दना यानाः पिहाँवया उगु गामय् थंका सेठया छँ न्यानाः, वनाः सेठया कलायात खन । “छ गनं वयागु ?” धकाः धायेवं, “दुने शहरं ।” “सुया काय् खः ?” “छःपिनि सेठया, माँ ।” “छ घोषक धयाम्ह खला ?” “खः, माँ ।” वयात खनेवं हे वयाप्रति पुत्रस्नेह उत्पन्न जुल । सेठया भिन्प्याईं भिखुदीति दुम्ह बालाम्ह व स्वये यडपुसे च्वम्ह (दर्शनीयम्ह) छम्ह म्ह्याय दु, वयात रक्षा यायेत छम्ह हे जक हेरचाह याडम्ह दासी बिया न्हयत जाःगु छँया च्चे तल्लाय् बालागु कोठाय् वासयाका तल । सेठया म्ह्यायनं उगु क्षणाय् उम्ह दासीयात पसः छवयाः बिल । अले वयात सेठया कलाम्ह खनाः, “गन वनेगु ?” धकाः न्यनेवं, “आय् पुत्री छवगु ज्याय्” धकाः धायेवं “थन नी वा, आसे वं छवगु ज्या, जि काय्यात आसन लाया तुति सिका, चिकनं बुडका खनेगु लासा लाया ब्यु, लिपा जक वं छवगु ज्या या” धकाः धाल । वं अथे यात ।

अले वयात ताउत बिकाः वःगुलिं सेठया म्ह्यायनं ब्वःबिल (छ्यात) । अले वयात वं धाल - “तंचाया दिडमते, सेठयाकाय् घोषक भाल, वयात थये थये यानाः अन जि वनाः वयाम्ह खः ।” सेठया म्ह्यायया “सेठया काय् घोषक” धयागु ना न्यनेवं हे प्रेमभाव छ्यंगुलिं दुहाँ वनाः स्यःलय् दुसुना च्वन । कौतूहलिक समयय् व वया कलाजुया छबलति यागु भोजन प्रत्येकबुद्धयात दान बिल, उकिया प्रभावं श्व सेटिठकुलय् वया जन्म जुल । थये वयात उगु पूर्वस्नेह फैलेजुया च्वन । उकिं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यात -

“ह्यापा हे नापं च्चनावःगु कारणं व आःया वहालिया कारणं ।

थये उगु प्रेमभाव उत्पन्न जुइ, गथे लखय् पलेस्वाँ थें खः ॥”^{८२}

अले वयाके न्यन - “अय्, व गन दु ?” “खताय् गोतुला छनाच्वन ।” “छुं न वया ल्हाःतय् दुला ?” “वसःया दुने पी दु ।” वं “श्व छु पी जुइ” धकाः व छनाच्वबले माँबौपि व मेपिं सुं न मदु अवस्थाय् सुनानं मखक क्वहाँवया लिक्क वनाः उगु पी फेना ज्वनाः थःगु कोठाय् दुहाँ वनाः खापा चिनाः झ्याः चायेका आखः ब्वनाः तःगुलिं पी ब्वनाः, “अहो धाये, मूखं थःत स्याइगु पी वसःया च्चकाय् चिना जुयाच्वन, यदि जि मखंगु जूसा, श्वया ज्ञान मतं” धकाः उगु पी वाछवया सेठया वचनकथं मेगु पी च्वल - “श्व जि काय् घोषक धयाम्ह खः, सछिगु गामं उपहार हयेके बिपा श्वयात जनपदसेठया म्ह्यायनाप विवाह मङ्गलयानाः, थः च्वनेगु गाया दथुइ नितजाःगु छँय दयेका पखालं चाःहुडका व बालाक सुरक्षा याडपि मनुत तयाः सुरक्षा यानाः ति, जितं नं ‘श्व श्व जितं यानाः’ धकाः पी छवया हयावित्तं, थये धायेवं जि ककायात यायेमाःगु लिपा याये (सिडके) धकाः च्वया स्वहाँवनाः वसःया च्चकाय् हे चित ।

वं न्हिनय् छना वनाः नया तिहाँवन । कन्हेखुन्ह सुथे हे उगु गामय् वनाः हिसाब किताब तदम्हसित गाया ज्याःयानाः च्वथाय् खन । वं वयात खनाः, “छु, बाबु ?” धकाः न्यन । “जिभि बौनं छःपिन्त पी बियाहःगु खः ।” “छु पी, बाबु, हिं” धकाः पी कया ब्वना लयताःगु मनं “स्व, पासापि, जिभि मालिकं जिगुप्रति स्नेहयानाः जिभि थःधिम्ह काय्यात जिवाह मङ्गल यानाः ब्यु” धकाः जिथाय् छवया हल । “याकनं सिँआदि हिं” धकाः गृहपतिपिन्त धया गाया दथुइ धयाहःकथं छँय दयेके बिपा, सछिगु गामं उपहार हयेके बिपा जनपदसेठया थासं म्ह्याय् हयाः विवाह मङ्गलयानाः सेठयात पी छवल “श्व श्व जि यानाः” धकाः ।

उगु खँ न्याना सेठया “गुगु बिचायानागु खः, उगु मजुन, गुगु मयानागु खः, व जुल” धकाः तःधंगु दौर्मनस्य उत्पन्न जुल । पुत्रशोक नापं उगु शोक मिलेजुया व्वाथय् उाह जुया भ्रारा (अतिसार) च्वच कल ।

^{८२} (जा० १.२.१७४)।

सेठया म्हाचायनं "यदि सुं नं सेठयाथाय् वःसा, जित सुचं मन्वसे सेठपुत्रयात न्हापालाक कनेभते" धकाः मन्तयत् अहेयात । सेठं नं "आः व दुष्टपुत्रयात जिगु धनसम्पत्तिया मालिक यायेमखु" धकाः बिचाः याना छग्ु हिसाब किताब तदम्हसित धाल - "कका, जित काय् दर्शन यायेगु इच्छा जुल, छम्हसित धबा बिया छव्या जि काय्यात सःतिके छव" धकाः धाल । व "ज्य" धया पौ बिया छम्ह पुरुषयात छव्याबिल । सेठया म्हाचायनं व वया लुखाय् दनाच्चंगुभाब न्यनाः वयात सःतिके छव्या, "छु, बाबु ?" धकाः न्यन । वं धाल - "सेठ विरामि जुया, काय्यात स्वयते सःतिके छव्या हःगु, आर्ये" धकाः धाल । "छु, बाबु, बलानि ला दुबल ला ?" "आः नसा नया हे च्चनी, आर्ये ।" वं सेठपुत्रयात सिङ्के मन्वसे हे वयात च्चनेगुथाय् व खचं बिङ्के विया "जि छवयेबले जक हूँ, आः यन हे च्च" धकाः धाल । सेठं हान हिसाब किताब तदम्हसित धाल, "छु, कका, छ जि काय्याथाय् मनु म्छव्या ला ?" "छव्या, स्वामी, बंम्ह मनु आःतक लिहूँ मवनी ।" "अथेसा हान मेम्ह छवः ।" वं छव्याबिल । सेठया म्हाचायनं वयात नं अथे हे यात । अले सेठया रोग तःच्चः जुल, छगः थल दु छव्या मेगु छगः थल पितहडु । हान सेठ हिसाब किताब तदम्हसित न्यन - "छु, कका, छ जि काय्याथाय् मनु छवे धुनला ?" "छवे धुन, स्वामी, बंम्ह मनु आःतक लिहूँ मवनी ।" "अथेसा हान मेम्ह छव ।" वं छव्याबिल । सेठया म्हाचाय् स्वक्वगु पटक्य वम्हसियापाखे उगु सुचं न्यन । वं "तःच्चः जुयाच्चन, आर्ये" सेठं नसा नयेगु त्वःता सिद्दु वं च्चनाच्चन, छगः थल दु छव्या मेगु छगः थल पितहडुगु जुयाच्चन" धकाः धाल । सेठया म्हाचाय् "आः वनेगु इं जुल" धकाः सेठपुत्रयात "छःपिनि बौ विरामी जुल हूँ" धकाः ब्रिन्ति यानाः "छु धयागु भदे ?" धकाः धायेवं "विरामी जुल, स्वामी" धकाः धाल । "आः छु धाये माल ?" "स्वामी, सछिगु गामं हःगु उपहार ज्वनाः वनाः वयात स्ववने माल ।" वं "ज्य" धकाः उपहार हयेके बिया गाडाय् तयाः ज्वनाः पिहौवन ।

अलेवं वयात "छःपिनि बौ दुबलम्ह खः, युलिमछि उपहार ज्वनाः वनेवं भन्फत जुड, युपिं लित छव्या ब्यु" धकाः धया उगु फुक्कं थःगु कुलछैय् बिङ्के छव्या हान वयात धाल - "स्वामी, छ थः बौया तृतिपाखे दनारिहँ, लित छ्यफुसे दनाच्चने ।" छैय् दुहौं वनेबले "छैया न्छये व लिउँने आरक्षा याडपिं तयाः बिज्याहूँ" धकाः यः मनु अहेयात । दुहौं वनेबले सेठया काय् बौया तृतिपाखे दनाच्चन, मेम्ह छयंफुसे ।

उगु क्षणय् सेठ थसःपाया गोतुना च्चंगु जुयाच्चन । हिसाब किताब स्वइम्ह वया तृति व्त्सास्यां "छःपिनि काय्, स्वामी, बिज्यात" धकाः धाल । "गन व ?" "थव पादमूलय् दनाच्चन ।" अले वयात खनाः हिसाब किताब स्वइम्हसित सःतिके छव्या, "जिगु छैय् गुलि धनसम्पत्ति दु ?" धकाः न्यन । "स्वामी, धनसम्पत्ति जक पीगु करोड दु, उपभोग परिभोग यायेगु सामानत व वन, गां, बूँ, निपां च्चुपिं, प्यपां च्चुपिं, यानवहानत युपिं युपिं खः" धकाः धायेवं, "जि युपिं धनसम्पत्ति जि काय् घोषकयात बिडमखु" धकाः धायेत संम्हसिया (इच्छा याम्हसिया) "बिड" धकाः धाल । उगु खँ न्यना सेठया म्हाचाय्म्हं "थ्व हान मेगु धाधां छुं नं मेगु धाड" धकाः बिचाः याना शोकात्तर जुम्ह थै सँ छयाल बछयाल यानाः ल्वल्वं "छु धया बिज्यानागु थ्व, बा, गुजागु खँ जिमिसं छःपिनिपाखे न्यनेमाल, जनिपिं अलेशिनापिं जुल धाथे" धकाः धया छुपनं बबाना वया छतिथिया बिज्यु दयाा गथे हानं धाये मफडगु खः, अथे वया छतिथिया बिचय् छयनं च्तुचुया ल्वया कथन । सेठं उगु क्षणय् हे सित । "सेठ मन्त" धकाः वनाः उहेन जुजुयात ब्रिन्ति यात । जुजुं वया शरीरया क्यय् याकेबिया, "वया काय् बा म्हाचायपिं दला ?" धकाः न्यन । "दु, देव, घोषक धयाम्ह वया काय् खः, फुक्कं सम्पत्ति वयात लःन्हाना सित, देव" धकाः ब्रिन्ति यात ।

जुजुं लिपा सेठपुत्रयात सःतिके छवल । उगु दिनय् वा वल । राजङ्गणय् उखेथुखे लः भनाच्चन । सेठयाकाय् "जुजुयात दर्शन याये" धकाः वन । जुजुं थ्याः चायेका व वयाच्चंगु स्वस्वं राजङ्गणय् लःदुशाय् तिन्हुया वयाच्चंगु खन, वयाः वन्दना यानाः दनाच्चंम्हसित "छ घोषक धयाम्ह खः ला, बाबु" धकाः न्यनेवं "खः, देव" धकाः धायेवं "जि बौ मन्त धकाः शोक यायेमते, छ बौया सेठस्थान छन्त हे बिङ्क" धकाः वयात आशवासन बिया "हूँ, बाबु" धकाः अहेयात । जुजुं वनाच्चंम्ह वयात स्वस्वं हे दनाच्चन । व वबले लः तिन्हुया वल, वंबले लखय् न्हुया बिस्तारं वन । अले वयात जुजुं अनं हे सःतिके छव्या, "छाय्, बाबु, छ जिशाय् वयाबले लः तिन्हुया वल वंबले लखय् न्हुया बिस्तारं वनागु ?" धकाः न्यन । "खः, देव, जि उगु वखतय् म्हितेमाग्ह मचातिनि, व आः जि देवया कृपां स्थानान्तरं जगु न्यना । उकिं अथे जुया न्हापा थै मज्जे आः होशियार (संयमी) जुया जुडगु योग्य"

धका: बन्ति यात । उगु खँ न्याना जुजुं “श्व पुरुष बुद्धिवान्मह खः, आ: हे धव्यात स्यानान्तर पदविड” धका: बौह्म परिभोग याना: तःगु सछिणुं गाया फुक सम्पत्तिबिया सेठस्थान बिल ।

व रथय च्वना: शहरय चा:हिल । स्वस्व:थायु कम्प जुल । सेठया म्हाधायु कालिदासीनाप खँ ल्हान्हा फयेतुना “पासा, कानी, सेठपुत्रवात उपिं थुलिमछि सम्पत्ति जिगु कारण प्राप्त जगु खः” धका: धाल । “छु कारणं, माँ ?” “श्वं य:त स्याद्गु पौ वस:या च्वकायु चिना जिमिगु छैय वल, अले वया उगु पौ जिं वौछवया जिनापं विवाह मङ्गल यायेत मेगु पौ च्वया थुलिमछि समयतक अन सुरक्षा याना: ।” “दासी, छु थुलि सिद्धकाति, धव्यात सेठ मचा निसँ स्याये मफुत, केवल धव्या कारणं यक्व धन नाश जुल ।” “दासी, त:सकं ध्यातगु ज्या: सेठं धात ।” शहरय चा:हिला छैय दुर्होबले वयात खना:; “श्व थुलिमछि धन सम्पत्ति जिगु कारणं प्राप्त जगु खः” धका: मती तथा न्हिया: । अले वयात सेठया कायुनं खना:; “छु काराण न्हिलागु ?” धका: न्यन । “उगु कारणं याना: ।” “उगु कारण कं ।” “वं मकन ।” वं “यदि मकन धा:सा, छल्ल निकुयाना: त्वायला बिड” धका: ख्याना: तरवार च्वन । वं “श्व थुलिमछि सम्पत्ति छ:पिन्त जिगु कारणं प्राप्त जगु खः धका: मती तथा न्हिलागु खः” धका: धाल । “यदि जिमि बौन थ:गु सम्पत्ति जित ल:ल्हाना ब्यगु खः, यन छल्ल छु जुल ?” धका: धाल । वं धायें थुलिमछि समयतक उपिं न मस्यु, उकिं वया (कलाया) खँयात विश्वास मयात । अले वयात वं “छ:पिनि बौन स्याद्गु पौ बिया छवया ह:गु खः, छ:पिन्त जिं थये थये याना: रक्षायाना:” धका: फुकक खँ कन । “छ मखगु खँ धाल” धका: विश्वास मया:से “कालिमाथाके न्यने” धका: विचा: याना “थये ख:ला, माँ ?” “खः, मालिक, मचां निसँ छ:पिन्त स्यायेगु इच्छा जुल न स्याये मफया उगु कारणं यक्व धन नाश जुल, छ:पिं न्हयकतक मृत्युं बवेजुल, आ: वया सछिणुं भोग गांसहित सेठस्थान प्राप्त जुल ।” वं उगु खँ न्यना “धायें जिं ध्यातगु ज्या: धाये लात, युजागु मृत्युपाखें मुक्त जुयाम्ह जि प्रमादीकथं जीविका हनेगु उचित मजुल, अप्रमादी जुडुमाल” धका: विचा: याना न्हियां न्हियं इ:छि दां यात्रु व गरिबपिन्त दान बिडगु व्यवस्था यात । मित्र धयाम्ह कुटुम्बिक दानया ज्या:खँय लगे जुल । श्व घोषक सेठया उत्पत्ति खँ खः ।

उगु समयय भद्वती नगरय भद्वतिय सेठ धयाम्ह घोषकसेठया न्हापा गुबलें न मखनिम्ह पासा छम्ह दु । भद्वती नगर व:पिं बंजातयुगपाखें घोषकसेठ भद्वतिय सेठया धनसम्पत्ति व बरष न्यना: वनापं मित्रता सम्बन्धभाव तयेगु इच्छा जुया उपहार छवयाबिल । भद्वतिय सेठं न कौशाम्बवी व:पिं बंजातयुगपाखें घोषकसेठया धनसम्पत्ति व बरष न्यना: वनापं मित्रतासम्बन्धभाव तयेगु इच्छा जुया उपहार छवयाबिल । थये इपिं यक्वथे न्हापा गुबलें न मखनिपिं पासा जुयाच्वन । लिपा भद्वतिय सेठया छैय अहिवात रोगं कल । उगु रोगं कइबले न्हापालाक भुजित सिद्ध, अनलि छसिकथं कीट, छुल, खात, फात, दासीत, दासीत, दासत व दकले लिपा छैया मनुत सिद्ध । इपिं मध्ये गुपिं अंग:तछयाना: बिस्युवनी, इपिंजक बचे जुड, उबले सेठया कलाम्ह व म्हाधायु अये याना: बिस्युवना: घोषकसेठयात नापलायेगु इच्छा याना: कोसन्बिया लँ स्वया वन । इपिं लँया विचयु हे खरुच फुल, फय व निबाल क:पिं जुल, नयेपित्यापि व न्य:गु शरीरपिं जुया थाकुक हे कोसन्बिड धंका ल: दुगथासय च्वना मोन्हुया शहरया धवाखायु छुं शालाय दुर्होबन ।

अनलि सेठं कलायात धाल - “भदे, थये मनसे (आहार बिना) वनीबले बुद्धकात:म्ह माँया न यडमखु, जि पासां यात्रु व गरिबपिन्त न्हिया न्हियं इ:छि त्याग याना: दान बिडका च्वन । अन म्हाधायुयात छवया खाना हयेके बिया: छन्हु निन्हु थन हे शरीर पापन याना: पासायात स्व:वने ।” वं “साधु, स्वामी ।” इपिं शालाय हे च्वन । कन्हेखुन्हु समय न्ययेवं यात्रु व गरिबपिं खानाया नितिं वंबले, माँबीपिसं “पुता, वना: जिमित खाना कया हि” धका: म्हाधायुयात छवल । महाभोगसम्पत्ति दुग कुलया म्हाधायु जसां आपत्तविपत्त जुडवं मछापहयात मदयेका मछामजुसे पात्र च्वना: गरीबपिं नापं खानाया नितिं वना: “व:गु भाग कायेगु, छल्ल ?” धका: न्यंबले “स्वंगु” धका: धाल । अले वयात स्वंगु भाग बिल । वं उगु भोजन हयेवं स्वम्ह मिलेजुया नापं नयेत फयेतुल ।

अले माँ व म्हाधायु न सेठयात धाल - “स्वामी, आपत्तविपत्त धयागु वैभवंशालीपिन्त न उत्पन्न जुड, जिमित स्वया च्वने ध्या: नयादिसें, धन्वा कायेम्वा: छिसं ।” थये वयात नाना प्रकारं धया: (पवनार: नकल । वं नया खाना पचेयाये मफया सुर्छालुडुवं सित । माँ व म्हाधायु नाना प्रकारं विलाप याना: खल । कुमारी कन्हेखुन्हु खल्वं खानाया नितिं वना:; “व:गु भाग कायेगु ?” धका: न्यनेवं, “निगु भाग” धका: धया खाना हया माँयायात पवनार: नकल । वं न म्हाधायुम्ह पवननेवं नया खाना पचेयाये मफया उखुन्हु दिनयु हे सित । कुमारी याक्का हे

छव्याः उगु दुःखया उत्पत्तिया कारणं विलाप यानाः तःसकं हे नयेपित्याका कन्हेखुनु प्वगित नापं छ्वब्बं खानाया निति वनाः, "श्वःगु भाग कायेगु, छत्त ?" धकाः धायेवं "छगु जक भाग" धकाः धाल । मित्र कुटुम्बिकं वयात स्वन्हुतक भोजन कयाच्चंगु लुमकातल, उकिं वयात "आसे, नाशम्ह चलण्डालनी, थौं छगु प्वाःया प्रमाण सिल" धकाः धाल । लस्या व भयं युक्तम्ह कुलपुत्रीयात छातिड चुपिं सुगु वै, घाल्य चिलः हाहा घाये वै जुया "छाय, स्वामी ?" धकाः धाल । "न्हापा छं स्वंगु भाग काल, मिग्गः निगु, थौं छगु काल । थौं छ थंगु प्वाःया प्रमाण सिल ।" स्वामी, "जितया निति जक काःगु धकाः मती तथा विमते" धकाः ब्रिति धाल । "अले छाय थये कयागु ले ?" "न्हापा जि स्वम्ह दु, स्वामी, मिग्गः निम्ह, थौं जि याकचा जक जूल ।" वं "छु कारणं ?" धकाः न्यन, न्ह्यःव निसैया खँ कना हंगु फुक्कं न्यना छ्वबि पने मफया तःसकं दुःखी दीमनस्थम्ह जुया, "पुता, थये जूसा चिन्ता कायेव्वा, छ भद्वतिय सेठ्या म्हाचाय् खः, आवनिसं छ जि म्हाचाय् हे जल" धकाः धया छ्यने चुपा नया छैय् थंका थः तधिम्ह म्हाचाय्या थासय् तल ।

वं दानशालाय् ततःसगु चिन्त्या दंगु सःन्यना, "बा, छाय् थुमित निशब्दयानाः दान मवियागु खः ?" धकाः धाल । "मफु, पुता ।" "फु, बा ।" "गुकथं फड, पुता ?" "बा, दानशालाय् चाःहिक पखालं खुया छम्ह छम्ह जक दुहाँ वने जिदुकथं निगु लुखा दयेका, 'छगु लुखा दुहाँवनाः छगुलि पिहाँ हँ धकाः धाः, थुकथं शान्त जुया काड ।" वं उगु खँ न्यना, "पुता, बालागु उपाय हे खः" धका अये याके बिल । व न्हापा सामा धयाम्ह खः । पखालं खुया ब्यगु कारणं यानाः वया ना सामावती धयागु जुल । उबले निसं दानशालाय् कोलाहल सः मन्त । घोषकसेठ न्हापा उगु सः न्यन्यं "श्व जिगु दानशालाया सः खः" धकाः लयाताइगु जुयाच्चन । निन्हु स्वन्हुतक सः मतागुलिं मित्र कुटुम्बिक थंगु सेवाय् वःवले न्यन - "बियाला यात्रु गरिवपिन्त दान ?" "खः, स्वामी, बिया ।" "अले छाय् निन्हु स्वन्हु वत सःताये मद्दा ?" "निशब्द जुया दान कायेगु जि उपाय यानाः ।" "अले न्हापा छाय् भयानाःगु ले ?" "मस्यगुलिं, स्वामी ।" "आः गथे छु सिल ले ?" "म्हाचाय् जित कन, स्वामी ।" जि मस्य "छ म्हाचाय् दु धयागु ।" वं अहिवातरोग उत्पन्न जगु निसं फुक्कं भद्वतियसेठया सुचं कना वयात थः तधिम्ह म्हाचाय्या थासय् तथाःगुभाव कन । अले वयात सेठ "थयेसा जित छाय् भकनागु, जि पासाया म्हाचाय् जिमि म्हाचाय् खः" धकाः वयात सःतके छवया न्यन - "पुता, सेठया म्हाचाय् खःला ?" "खः, बा ।" "अयेसा चिन्ता कायेव्वाः, छ जि म्हाचाय् खः" धकाः वया छ्यने चुपा नया वयात न्यासम्ह स्त्री परिवारपि बिया थः तधिम्ह म्हाचाय्या थासय् तल ।

अले छन्हुया दिनय उगु नगरय नखःया घोषणा जुयाच्चन । उगु नखतय पिने पिहाँ मवःपि कुलपुत्रीपिं नं थः परिवारपि नापं पिहाँ वया न्यासिवनाः खुसिड म्वःल्हुड । उकिं उखुनु विनय सामावती नं न्यासः स्त्रीपिनापं चाःहुडका राजइणाय हे म्वःल्ह्येत वन । उदेन जुजु सीहपञ्जरय दनाः वयात खनाः "श्व सुया नाटकस्त्रीपिं खः ?" धकाः न्यन । "सुया नं नाटकस्त्रीपिं मखु, देव ।" "अले सुया म्हाचाय् खः ?" "घोषकसेठया म्हाचाय्, देव, सामावती धयाम्ह श्व खः ।" वं खनेवं हे स्नेह उत्पन्न जुया सेठयात पौ छवत - "म्हाचाय्, जित छवया हया दिसं ।" "छवया हये मखु, देव ।" "थये यानाः दीमते, छवया हयादिसं ।" "जिपि गृहपति धयापिसं कुमारीपिन्त दया कष्ट बिया बा ज्वनीगुभयं बिडमखु, देव ।" जुजु तं पिकया छैय् छापामारे यानाः सेठ व कलाम्हसित नं न्हाःतय् ज्वनाः पितन । सामावती, म्वःल्हुया वयाः छैय् दुहाँवनेगु अवसर मदया, "श्व छु खः, बा ?" धकाः न्यन । "पुता, जुजुं छगु कारणं पितन । अले 'जिमिसं बिडमखु धकाः धायेवं छैय् छापामारे यानाः जिमित पितन ।" "बा, छःपिसं इंगु (भ्यातगु) ज्या याःत, जुजु धयाम्ह पौ छवया हबले 'बिडमखु धकाः मधासे 'यदि जि म्हाचाय् नापं सकल परिवारपि कायेमाल धकाः धायेमाःगु खः ।" "साधु, पुता, छगु हँच दुसा थये याये" धकाः जुजुयात अये हे पौ छवल ; जुजुं "अय्" धकाः स्वीकार यानाः उगु परिवारपि फुक हया अभियेकयानाः अग्रमहेथी स्थानय तल । ज्य दुपि वया हे स्त्रीपरिवारपि जुल । श्व सामावतीया उन्तसि खँ हः ।

उदेन जुजुया मेम्ह नं वासुवदत्ता धयाम्ह लानी दु, व चण्डप्रचोतया म्हाचाय् खः । उदेनियय चण्डप्रचोत धयाम्ह जुजु दु । व छन्हुया दिवय उदानं वयाच्चबने थंगु सम्पत्तियात म्वया, "मेपिं सुयां नं थुजागु सम्पत्ति दुला थं ?" धकाः धया उगु खँ न्यनाः मन्तयसं "छु सम्पत्ति धयागु श्व, कौशाम्बी उदेन जुजुया अति तधंगु सम्पत्ति दु" धकाः धायेवं, जुजुं धाल - "अयेसा, वयात जि ज्वने ला ?" "वयात ज्वने फडमखु ।" "छु तं यानाः ज्वं हे ज्वने ?" "देव, ज्वने फडमखु ।" "छु कारणं ?" "वं हत्थिकन्त धयागु शिल्प स्यु, मन्त्र ब्वनेनः हत्थिकन्त विणा

- "पुता, शिल्प सयेके सिधला ला ?" "आःतक सिमधनी, वा, शिल्प ।" अले वयाके जुजु न्यन - "छु, पुता, छु दु ?" "बा, जित्तित छु लुखा छु वाहन माःगु जुयाच्चन ।" "श्व छु धायेत खः, पुता ?" "बा, चान्ह्य, तारातयेगु संयोगकथं मन्त्रयात परीक्षण धायेत छु वासः कायेमाःगु दु । उकिं जिपि इलय् बा बेदलय् पिहौं वनेबलय् छु लुखा व छु वाहन दुसा उचित जुड ।" जजु "ज्य" धकाः स्वीकार यात । इमिस थःत यःगु छु लुखा न्हाःतय काल । जुजुया न्यामः वाहनत दुग जुल । भद्रवती धयाम्ह मौकिसि छन्हाया दिनय न्येगु योजनतक वनेफु, काक धयाम्ह दास खीगु योजनतक वने फु, चेलकटिठ व मुञ्चकेसी धयापि निम्ह सतत सछिगु योजन वने फुपि खः, नासागिरि धयाम्ह किसि निसःगु योजन वने फुम्ह खः ।

व जजु, बुद्ध उत्पन्न मज्जनिबले, छम्ह मालिकया उपस्थापक (सेवक) जुयाच्चन । अले छन्हाया दिनय मालिक शहरं पिने बनाः मोन्हाया वयाच्चबले छम्ह प्रत्येकबुद्ध शहरय भिक्षायानिति दुहाँ बिज्यानाः फुक्क शहरवासीपिन्त मारं त्वःपुया तःगुलिं छम्हसिधापाखें नं भिक्षा प्राप्त मजुया गथे सिला यंकागु पात्र खः अथे हे (खाली पात्र) पिहाँबिज्यात । अले वसपोल शहरया ढोकाय् थंयबले मारं म्मसिडगु भेषकया लिक्क बना, "छु, भन्ते, छःपिन्त छुं नं प्राप्त जुल ला ?" धका न्यन । "छु छु जित छुनं लाभ मजुडगु यानाः ला ?" "अथेसा लिहाँ बिज्यानाः हान दुहाँ बिज्याहुँ, आः धाये मखु ।" "जि हान लिहाँ वने मखुत ।" यदि लिहाँ बिज्यासा, हान वं फुक्क शहरवासीपिनि शरीरय् दुबिना लाया याना न्हिला गिजे याइ । प्रत्येकबुद्ध लिहाँ विभज्यासे विज्यायेवं मारं अन हे अन्तहित (लोप) जुल । अले व मालिक गथे सिला यंकागु पात्र खः अथे हे (खाली पात्र) बिज्यानाः च्वम्ह प्रत्येकबुद्धयात खनाः वन्दना यानाः, "छु, भन्ते, छुं नं प्राप्त जुल ला ?" धकाः न्यन । "उपासक, भिक्षाचरण यानाः पिहाँ वयाम्ह खः" धकाः आजा जुया बिज्यात । वं बिचाः यात - "आर्यं जि न्यानागुयात धया विमज्यासे मेगु हे धया बिज्यात, छुं प्राप्तमज्जु जुड ।" अले वसपोलया पात्रय् स्वस्वं खालीगु पात्र खनाः छँय भोजन तयार जुल लाकि मज्जनि धयागु मसिया अन्तयातः पात्र काये मफया "पलख, भन्ते, पिथा बिज्याहुँ" धकाः धया वेगं छँ ब्वाँय वनाः "भीगु भोजन तयार जुल ला ?" धकाः न्यनाः, "तयार जुल" धकाः धायेवं उम्ह उपस्थापकयात धाल - "बाबु, छ येँ वेगं ब्वाँय वनेफुम्ह मेम्ह सुनं म्दु, याकनं (वेगं) ब्वाँय वनाः भदन्तयाथाय् थंका 'पात्र जित, भन्ते, ब्यु धकाः धया पात्र ज्वनाः वेगं याकनं वा ।" वं छसल हे वेगंब्वाँय वनाः पात्र कयाहल । मालिकं नं यःगु भोजन पात्रय् जायेकाः "श्व याकनं वनाः आर्ययात तःन्हाना ब्यु, जि छन्त थुकिया लाभ जगु भाग बिड" धकाः धाल ।

व नं उगु पात्र ज्वनाः वेगं ब्वाँयवनाः प्रत्येकबुद्धयात पात्र विषा पञ्चाङ्ग पूर्ण जुडक वन्दना यानाः, "भन्ते, समय त्यल धकाः जि अतिवेगं ब्वाँय वया व वना, श्व जि वेगं ब्वाँयवनागु पुण्यया फलं न्येगु, खीगु, सछिगु व निसःगु योजन वने फुगु न्यागु वाहनत प्राप्त जुडमा, जि वयाबले व वनाबले जिगु शरीरय् सुद्योया ताप पुत (बवात), उगु पुण्यया फलं जि जन्मजन्म जुडगु थासय् सुद्योया तेज समान हुकुम (आसा) बले जुडमा, श्व भिक्षाया पुण्यभाग मालिक जित ब्यगु खः, उग्या कारणं, छःपिसं प्राप्त यानाः बिज्याःगु धर्म जित नं दयेमा" धकाः धाल । प्रत्येकबुद्ध "अथे हे जुडमा" धकाः धया बिज्यानाः -

"इच्छा याःगु, प्रार्थना याःगु छगु, फुक हे सिद्ध जुडमा ।

"इच्छा याःगु, प्रार्थना याःगु छगु, याकनं हे सिद्ध जुडमा ।

"इच्छा याःगु, प्रार्थना याःगु छगु, पुन्हिबुन्हु मिला ये ॥^{६२}

"इच्छा याःगु, प्रार्थना याःगु छगु, याकनं हे सिद्ध जुडमा ।

फुक पूर्ण जुडमा सकलय्, मणिषा ज्योति ये ॥"-

धकाः अनुमोदन यानाः बिज्यात । प्रत्येकबुद्धपिनि थुपि हे निपु गाथां अनुमोदन यानाः बिज्याडगु गाथा जुल । अन ज्योति येँ धयागु सर्वकामप्रद मणिरत्न थाःगु खः । श्व वया न्हाया यानाः वःगु पुण्य खः । व आः चण्डप्रद्योत जुलः । वया पूर्वकाल कर्मया कारणं यानाः थुपि न्यागु वाहनत उत्पन्न जुल । अले छन्हाया दिनय जुजु उद्यानकिड्डाया निति पिहाँवन । उडेन जुजु "थौ बिस्ये वने माली" धकाः ततःपाःगु छ्यंगुया सिद्वाय लूँत थनाः (पुणंयानाः) करेणु किसिया म्हाय तयाः बासुलदलायात ज्वनाः बिस्येवन । दरवारय् च्वपिसं बिस्ये वनाच्चम्ह

^{६१} (टी० नि० अ० २.१५ अ० नि० अ० १.१. ११२)

वयात खनाः, वनाः जुजुयात कन । जुजुं “याकन हूं” धकाः सैन्यबलयात छवल । उडेन जुजु सैन्यबलं लिना हयाळ्वंगुभाव सिद्धका ध्यवाया म्हेना फेनाः कुतुकाबिल, मन्तयसं ध्यवा मुना हानं लिनायन । मेम्हेसिनं लुंयाम्हेचा फेना कुतुका बिल इपिं लुंया लोभं अलमल्ल जुयाच्चनेवं हे पिने थःगु सिमानाय् घरेयानाः च्छपिं सेनातय्थाय् थयन । अले व वयाळ्वंगु खनाः थःगु सैन्यबलं चाःहुदका शहरय् दुत यंकल । वं थयनेवं हे वासुलदत्तायात अभिषेकयानाः अग्रमहेषीस्थानय् तल । थ्व वासुलदत्ताया उत्पत्ति खं छः ।

मेम्हे मागण्डिय धयाम्हे जुजुयाथाय् अग्रमहेषीस्थान प्राप्तयात । व कुरराष्ट्रया मागण्डिय ब्राह्मणया म्हेचाय् खः । वया मर्महसिया नां नं मागण्डिय खः । वया ककाया नां नं मागण्डिय हे खः, व देव अप्सरा थं बालाःम्हे खः । बौम्हे वयात ल्वःम्हे भातः मलया महान् वैभवशालीपिसं पवसां नं “जिमि म्हेचाय्यात छिपि मल्वः” धकाः छानाः छवल । अले छन्हुया दिनय् शास्ता सुथ न्हापनं लोकय् स्वयाः बिज्याज्यां मागण्डिय ब्राह्मणया जहान सहितयात अनागामीफलया कारण खनाः थःगु पात्र व चीवर च्वनाः बिज्यानाः वया निगम पिने होम याद्गु थासय् बिज्यात । वं तथागतया सौभाग्यं पूर्णगु शरीरयात स्वया, “थ्व लोकय् थ्व पुरुष ये जाम्हे मेम्हे पुरुष ददमखु, थ्व जि म्हेचाय्यात ल्वःम्हे खः, थ्वयात म्हेचाय् ल्हिके बिद्द” धकाः बिचाः याना, “श्रमण, जि म्हेचाय् छम्हे दु, जिं युलिमछि समयतक नं वयात ल्वःम्हे पुरुष मखनाः, छःपिं वयात ल्वःम्हे खः, व नं छःपिन्त जक ल्वःम्हे खः । छःपिनि पादचारिका (सेवा याद्गम्हे) जुद्द, वया नं स्वामी मालाळ्वंगु जुल, जिं व छित बिद्द, गुबलेतक जि वये मखुनि उबलेतक थन हे च्वनादिसं” धकाः धाल । शास्ता छुं नं मधासे सुंक च्वनाः बिज्यात । ब्राह्मण याकनं छै वनां, “भदे, भदे, जि म्हेचाय्यात ल्वःम्हे पुरुष खनाः, याकनं याकनं वयात छापेप्यु (बालाकी)” धकाः वयात अलंकृतयानाः नापं ब्राह्मणीयात च्वनाः शास्तायाथाय् वन । फुकक शहरय् खँ प्रचार जुल । थ्व “युलिमछि समयतक जि म्हेचाय्यात ल्वःम्हे लुया मवः” धकाः सुयात न मल्यसे “थौं जि म्हेचाय्यात ल्वःम्हे खनाः” धकाः धयाच्चन, “गुजाम्हे थ्व पुरुष जुद्द ल्या, वयात स्वयेमाल” धकाः आपालं मन्त उपि नापं हे पिहँवल ।

अन म्हेचाय्यात च्वनाः वयाच्चबले शास्ता वं धाःगु थासय् च्वना विमज्यासे अन पालीळ्वाय्चि तयाः (क्यना), मेगु थासय् बिज्यानाः दना बिज्यानाच्चन । बूट्टपिनिगु पालीळ्वाय् अधिस्थान यानाः न्ह्या बिज्याःगु थासय् हे खने दद्गु जुयाच्चन, मेथाय् खने ददमखु । सुयानिति अधिस्थान यानाः बिज्याःगु खः, इमिसं हे जक उगु खनिगु जुयाच्चन । वसपोलपिनिगु पालीळ्वाय् मध्येकां छवयेत किसितयेस न्ह्या वसां, तःसकं वा वःसां, तःसकं फय् वःसां, सुनां नं उगु पालीळ्वाय् हया छवये फद्दमखु । अले ब्राह्मणी नं ब्राह्मणयात धाल - “उम्हे पुरुष गन दु ?” “थ्व थासय् च्वनाच्च” धकाः वयात धायगु खः, व गन वन जुद्द” धका उखेय्खे मालाःस्वस्व पालीळ्वाय् खनाः “थ्व वया पालीळ्वाय् खः” धकाः धाल । ब्राह्मणी लक्षणमन्त्र व स्वग् वेदय् पारंगतम्हे जुया लक्षणमन्त्र पुद्दकाः पदलक्षण बिचाः याना, “ब्राह्मण, थ्व पञ्चकामगुण सेवन याद्गम्हेसिया थ्व पला मखु” धकाः धया युगु गाथा धाल -

“रागीया पलाळ्वाय् दथुद्द थहाँ वद्द, द्वेषीया पलाळ्वाय् गाः वनी ।

मूख्या पलाळ्वाय् माथं वनी, सासारिक बन्धन तोधुम्हेसिया थुनागु पलाळ्वाय् जुद्द ॥”^{१४}

अले वयात ब्राह्मणं थये धाल -“भदे, छ न्हाचबले नं लःधलय् गोहि व छुं दुने खँ ये मन्त्र सःम्हे खः, छ सुंक च्वं ।” ब्राह्मण, छुं मं दु, व धाः, थ्व पञ्चकामगुण सेवन याद्गम्हेसिया पलाळ्वाय् मखु । अनलि उखेय्खे मालास्वस्व शास्तायात खनाः, “थ्व उम्हे पुरुष खः” धकाः धया, ब्राह्मण वना, “श्रमण, जि म्हेचाय् छन्त ल्हिके बिद्द” धकाः धाल । शास्तां “छ म्हेचाय् जित माः बा म्वाः” धकाः धया विमज्यासे हे, “ब्राह्मण, छग् छन्त कारण खँ कने” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । “कं श्रमण” धकाः धायेवं महाभित्तकमणं निसं गुबलेतक अजपाल निग्रोधमल्य (बंगलसिमाकवय्) मारं लिनाळ्वंगु खँ, अजपाल निग्रोध सिमाकवय् “आः जि थ्व विषयवस्तुपाखे पलावने धुन” धकाः आज्ञा जुया बिज्याबले वया (मारया) शोकात्तुरयात शान्त यायेया निति मारपत्री कुमारीपिनिगु रूपवणादिकथं पत्तोभन यायेत छव्याहपिनिगु खँ कना बिज्यानाः, “उबले नं जित राग उत्पन्न मजु” धकाः धया बिज्यानाः -

^{१४} (अ० नि० अ० १.१.२६०-२६१; वितुद्धि० १.४५)

“तृष्णा, अरति व रगायात खनं नं, मज्जुल जित इच्छा मैथुन्य ।

श्व छु खः मुत्र व दिशा पूर्णगुलिङ्, तुति जक नं जि वयात विद्गु इच्छा मयानाः ॥”^{८५}

श्व गाथा आज्ञा जया विज्यात । गाथाया अन्त्य ब्राह्मण व ब्राह्मणी नं अनागामिकल्प्य प्रतिस्थित जूल । मागण्डियनं “यदि जि वयात म्वाःसा, म्वाः जक धाःसां गा, श्वं जित मुत्र व दिशां पूर्णं यानाच्चन, तुतिं जक नं थिद्गु इच्छा मयानं, आरं, यःत जातिकूल, प्रदेश, भोग्यशसम्पत्ति दम्ह उजाम्ह भाःत द्येका श्रमण गौतमयात यायेगु स्यु का” धकाः शास्तायाप्रति आघात मन (बदलाभाव) तल । “छु शास्तां यःशुपति वं आघात मनतःगु स्यु लकि मस्य ?” “स्यु । स्युसा छाए गाथा आज्ञा जया विज्यात ?” उपि निम्हसिया कारणं । बुद्धपिस आघात मनयात वास्ता मयाःसे (न्याये मखासे) मार्गफल प्राप्त जुडु ल्वःपिनिगु कारणं धर्मदेशना यानाः हे ब्रिज्याड । मर्वीपिसं वयात यंका किज्जा चूलमागण्डिययात लःल्हाना बिद्या प्रव्रजित जुया अहंत्स्यु थ्यन । चूलमागण्डियं बिचाः यात - “जि म्हाया साधारण व्यक्तियात मल्वःम्ह खः, छम्ह जुजुयात हे ल्वःम्ह खः ।” वयात व्वनाः कोसम्भिड वनाः सर्वालङ्कार अलकृतयानाः, “श्व स्त्रीरत्न देवयात ल्वःम्ह खः” धकाः उदेन जुजुयात लःल्हाना बिल । वं वयात खनेवं अत्यन्त स्नेहभाव उत्पन्नजुया अभिषेक यानाः न्यासः स्त्री परिवर्षि बिद्या अग्रमहेशीस्थान्य तल । श्व मागण्डियया उत्पत्ति खं खः ।

युक्थं वया भिन्त्यासः नाटकस्त्री परिवारदुपि स्वम्ह अग्रमहेशीपि दुगजुल । उगु इलय घोषकसेठ, कुक्कुटसेठ व पावारिकसेठ यानाः कौशाम्बी स्वम्ह सेठपिं दयाच्चन । इमिसं वर्षावास लिक्क श्युगुलि न्यासः तपस्वीपि च्वापु गुंषाखं वया नगर्यु भिक्षाटन वनाच्चन्पित खनाः लयताया फयेतुका भोजन याका, इमिगु अनुमती (प्रतिज्ञा) कया च्वापु यःथाय वासयाका हानं वर्षायाम सिधयेका वनेत अनुमति च्वाञ्चत । तपस्वीपि नं उबले निसं च्याना च्वापु गुंढ च्चना, प्याला इमिथायु च्चनाच्चन । इपि लिपा च्वापु गुंषाखं वयाच्चपितं जइलय छमाः तःमागु वंगलसिमायात खनाः वया क्वयु फयेतुल । इपि मध्ये थकात्तिम्ह तपस्वी बिचाः यात - “श्व सिमायु वासयानाच्चम्ह देवता साधारणम्ह खडमखु, महान् प्रभावशालीम्ह देवराजं वास यानाच्चंगु जुडुमा, साधु, यदि श्व ऋषिगणयात लः ब्यसा ज्यु ।” वं नं लः बिल । तपस्वी मोल्हुडुगु लःयात बिचायात, वं नं बिल । अनंति भोजन बिचायात, वं नं बिल । अले वयात यथे बिचाः वल - “श्व देवराजं जिमिसं मती तयाः तयाः गु फुक्कं बियाच्चन, अहो, भौसं वयात स्वये दयेमाः ।” वं सिमाया दं तछयानाः यःत स्यन । अले वयात तपस्वीपिसं, “देवराज, तःधगु छःपिति सम्पत्ति दु, छु ज्यायानाः श्व छःपिन्त प्राप्त जगु खः ?” धकाः न्यन । “आर्यपि, श्व न्यानाः बिज्यायेमते ।” “धया बिज्याहुं, देवराज ।” वं थःम्ह यानाःगु कुशलकर्म भलिचा जक जगुलि मछाला धायेत साहस मंत । इमिसं हानं हानं आग्रह यागुलि “अयेसा न्य” धकाः धया कन ।

भौसं न्यानाः, वं धाये छम्ह गरिबम्ह मनु जुयाः ज्या मामां अनाथपिण्डकयाथायु ज्याःपि ज्या प्राप्त जुया वया आधारं जीबिका हनाच्चन । अले छन्हु उपोसथया दिन्यु थ्यनेवं अनाथपिण्डक विहार वयाः न्यन - “व ज्याःमियात थौ उपोसथया दिं धकाः सुनां नं कना ला ?” “मधया, स्वामी ।” “अयेसा वयात बहनीया जाः थु ।” अले वयात बहनीया भोजन थुले । वं हिंछि गुंढ ज्या यानाः सन्ध्या इलय वयाः भोजन तयार यानाः ब्यबले “जि नये पिन्त्यात” धकाः याकनं मनसं “मेगु दिन्यु श्व छैयु ‘भोजन ब्यु, सुप ब्यु, तरकारी ब्यु’ धकाः ततःसःगु हल्ला जुडुगु खः, थौ इपिं सकले निशब्द जुया गौतलाच्चन, जि याकचित जक खाना तयार यानाः तल, छाए श्व याःगु खः ?” धकाः बिचाः याना न्यन - “व्यं दुपिं मेपिति नल लाकि मननि ।” “मनः, पासा ।” “छु कारणं ?” श्व छैयु उपोसथया दिन्यु बहनीया भोजन याडुमखु, सकले हे उपोसथशील पालन याडुपिं खः । अन्त्य दशवर्षि मन्तयानं नं म्हुत्तिसिका जन्मधु म्हुत्तुद तयेके बिद्या महासेठं उपोसथ शील्यु तयेकी । नस्वा वःगु चिकमत च्यानाः च्चनीबले त्रिधिपिं व तधिपिं मस्त छवनेत स्वीनिगु शरीरया अवयवत पाठ याडुगु जुयाच्चन । छन्त उपोसथ दिं धकाः धाये लोमन । उकिं छन्त जक भोजन युयागु खः, उकिं भोजन नं । यदि आः नं उपासथ्यु च्चने ज्युसा, जि नं च्चने । “श्व खं सेठं स्यु ।” “अयेसा वयाके न्यः ।” इपिं वनाः सेठयाके न्यन । वं थये धाल - “आः नं मनसे म्हुतु सिल्ला उपोसथ अग्रत अधिष्ठान यानाः बठि उपोसथ कर्मया पुण्य प्राप्त जुडु ।” उम्हसिनं उगु खं न्याना अये यात । वं हिंछियंके ज्या यानाः नयेपिन्यागुलि शरीरयु वायु प्रकोप जुल । वं छाती (प्लाःथयु) खिपतं चिना

^{८५} (अ० नि० अ० १.१.२६०-२६१; सु० नि० ८४१)

खिपःया च्वः ज्वनाः ग्वाराग्वारा तुलाच्वन (फाताफाता पुलाच्वन) । सेठं उगु सुचं न्यना मत ज्वनीपिन्त मत व चतुमधु ज्वके विद्या वयाथायु लिक्क वया, "छु जुल, बाबु ?" धकाः न्यन । "स्वामी, जित वायुप्रकोप जुल ।" "अथेसा दना थव वासः नः ।" "छःपिसं नः नःयादिसँ, स्वामी ।" "जिमित म्हे मफु मजु, छं नः ।" "स्वामी, जि उपोसथ कर्म फुककं पालनयाये बफूसं, वछि जक उपोसथकर्म जूसां उपोसथ मस्यनेमाः" धका नयेगु इच्छा मयात । "थये यायेमते, बाबु" धकाः धाःसां नं नयेगु इच्छा मयाःसे सुछां तुद्वं गनावंगु स्वामाः ये सिनावनाः, उगु वंगल सिमाय देवता जुया उत्पन्न जुल । उकिं थव खं कना "थव सेठं बुद्धमायक, धर्ममायक व सङ्गमायक खः, वया कारण (आधार) वछि उपोसथकर्म यानाःगुया पुण्यया कारणं युजागु सम्पत्ति जित प्राप्त जुगु खः" धकाः धाल ।

"बुद्ध" धयागु वचन न्यनेवं हे न्यासः तपस्वीपिसं दना देवतायात ल्हाः ज्वजलपायानाः "बुद्ध धकाः धयागु ला, बुद्ध धकाः धयागु ला" धकाः न्यना, "बुद्ध धकाः धयागु खः, बुद्ध धकाः धयागु खः" धकाः स्वकवतक थुदके विद्या "थव सःतक नं लोकय दूतभगु खः" धकाः खुसीगु वचन ल्हाना "हे देवता, छःपिसं आपालं कल्पशतसहस्र दैतक नं न्येने मनगु शब्द जिमित न्यंका बिल" धकाः धाल । अले शिष्यपिसं आचार्ययात थये बिलिथात - "अथेसा शास्तायाथाय वने ।" "शिष्यपि, स्वम्ह सेठपि भोगु उपकारीपि खः, कन्हे, इमिगु छैय भिक्षा कया इमित नं थव खं कना जक वने, आःयात प्यु" धकाः धाल । इमिसं ज्यु धकाः पिल (स्वीकार यात) । कन्हेखुनु सेठपिसं थागु व भोजन तयार यानाः आसनत लाया "थौ जिमि आर्यपि बिज्याइगु दि खः" धकाः सिदका लैस्व वनेगु यानाः इपि व्वनाः छैय थका फयेतुका भिक्षा बिल । इमिसं भोजन सिधेका महासेठपिन्त "जिपि वने" धकाः धाल । "भन्ते, छःपिसं बधंकांला जिमियायु च्वनेगु धकाः बिज्यात यानाः बिज्यानाःगु मखुलाः आः गन बिज्यायेगु ?" "लोकय बुद्ध उत्पन्न जुल, धर्म उत्पन्न जुल, सङ्ग उत्पन्न जुल, उकिं शास्तायाथाय वने ।" "छु वसपोल शास्तायाथायु छःपि जक वनेथ्याःगु ला ?" "मेपिन्त नं पना तःगु मडु, सेठपि ।" "अथेसा, भन्ते, भतिचा पिपिा बिज्याहूँ, जिपि नं वनेगु सामानत तयारयानाः वने ।" "छिकपिसं वनेगु सामानत तयारयाइगु अवस्थायु जिमित लिबाइ (भन्भत जुइ), जिपि न्यः वने, छिकपि लिपा भासँ" धकाः धया इपि वनाः सम्पक्सम्बुद्धयात खनाः स्तुतिनाः वन्दनायानाः छेखेलिकक फयेतुल । अले इमित शास्तां आनुपूर्वं खं कना बिज्यानाः धर्मदेशना यानाः बिज्यात । देशनाया अन्त्य सकले प्रतिसम्भदासहित अहंत्वय थ्यंका प्रब्रज्या पवनेवं "वा, भिक्षुपि" धकाः धया बिज्यायेवं हे ऋद्रिमय पात्रचीवरधारीपि जुया एहिभिक्षुभावं भिक्षुपि जुल ।

इपि स्वम्ह सेठपिसं न्यासःगु गाडाय नयेगु, पुनेगु, ध्यःचिकं कस्ति, साखः आदि दान सामानत ज्वनाः श्रावस्तिइ थ्यंका शास्तायात वन्दना यानाः धर्मोपदेश न्यनाः उपदेशया अन्त्य श्रोतापत्तिकल्य प्रतिस्थित जुया बाछित दान ब्युव्यु शास्तायाथाय लिक्क च्वना कौशाम्बी बिज्याकेत शास्तायात निमन्त्रणा यायेवं (पवनेवं) शास्तां स्वीकार यानाः बिज्यानाः "गृहपतिपि, तथागत शून्यागारयु (एकान्तथासयु) वास याइ" धकाः धया बिज्यायेवं, "भन्ते, जिमिसं थुल, पौ छवया हयेवं बिज्यायेगु उचित जुइ" धकाः धया कौशाम्बी वनाः घोषकसेठं घोषिताराम, कुक्कटसेठं कुक्कटाराम व पावारिकसेठं पावारिकाराम यानाः स्वगु महाविहारारत वयेका, शास्ता बिज्याकेत पौ छवल । शास्ता इमिगु पौ न्यनाः अन बिज्यात । इपि लैस्व वनाः शास्तायात विहारयु दुने बिज्याका पालंयाः सेवा यायेगु (नहिगु) यात । शास्ता न्हियान्हिथं छगु छगु विहारयु च्वना बिज्यात । गृहसिया विहारयु च्वना बिज्याइ, वया हे छैय लुखाय भिक्षाटनया निति बिज्याइ । इपि स्वम्ह सेठपिनि उपस्थायक सुमन धयाम्ह मालाकार खः । वं इपि सेठपिन्त थये धाल - "जि छलिपोलपिनि ताःकालतक उपकारीम्ह खः, जि शास्तायात भोजन याकेगु इच्छा जुल, जित नं छनु दि शास्तायात भोजन याकेत ब्यु ।" "अथेसा, सुमन, कन्हे भोजन याकी" धकाः धाल । 'साधु, स्वामी" धकाः व शास्तायात निमन्त्रणा यानाः सत्कारपूर्वंक भोजन दान तयार यानाः तल ।

उवले जुजुं सामावतीयात न्हियान्हिथं स्व्यांया च्यातका धया बिद्वगु जुयाच्वन । वया खुज्जुतरा धयाम्ह दासी सुमन मालाकारयाथाय वनाः न्हियान्हिथं स्वौत कया हड्गु जुयाच्वन । अले व छुनुहु दिनय वम्हसित मालाकार धाल - "जि शास्तायात निमन्त्रणा यानाः, थौ स्वानं शास्तायात पूजा याये, पलख प्यु, छ पासाजूया (मिलेजुया) धर्मोपदेश न्यनेधुका न्यं दुगु स्वौत ज्वनाः हूँ ।" वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यात । सुमनं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात भोजन दान विद्याः (नकाः) अनुमोदनया निति पात्र काल । शास्तां अनुमोदन धर्मदेशना यानाः बिज्यात । खुज्जुतरा नं शास्ताया धर्मोपदेश न्यन्यं हे श्रोतापत्तिकल्य प्रतिस्थित जुल । वं थयेगु दिनय थं प्यतका

ध्यावा यतः कथा प्यतका ध्यावां स्वाँत न्यानाः ज्वनावनी, उखुन्दु दिनय च्यातका ध्यावां स्वाँत न्यानाः ज्वनावन । अले वयात सामावती धाल - "छाय, पासा, यौ भी जुजुं निदुगु स्वाँया ध्यावा ब्यगु ला ?" "मखु, आर्य ।" "अले, छाय यक्व स्वाँत ले ?" "मेगु दिनय जि प्यतका ध्यावा यतः कथा प्यतका ध्यावां स्वाँत न्यानाः हयागु खः ।" "यौ छाय मकयागु ले ?" "सम्पकसम्बुदया धर्मापदेश न्यानाः धर्मज्ञान प्राप्त जगुलि ।" अले वयात "हे, वुष्ट दासी, युलिमछि समयतक छ कयागु ध्यावा जित लित ब्यु" धकाः मख्याले, "पासा, छ त्वनागु अमृतयात जिमित न त्वकी" धकाः धायेव "अथेसा जित मो लहुकी" धकाः धायेव किंखुगुः नस्ताःवःगु लःधाल मो लहुदया निगु ख्यातगु वसः बिदकलि । वं अगु पाना छगुलि थःगु न्यावाः आसन लाया छगु पंखा हयेके विद्या आसनय फयेतुना चित्रं युक्तगु पंखा ज्वनाः न्यासः मिसातयेत सःता इमित शास्तां देशनायानाः बिज्याकथं हे धर्मदेशना यात । वया धर्मापदेश न्यानाः इपिं फुक भोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

इपिं फुकसिन खुजुत्तरायात वन्दना यानाः, "माँ, यनिनिसं छःपिसं अकुशल कर्म यायेमते, जिमि माँया व आचार्याया थासयु च्चना शास्तायाथायु लिक्क वनाः शास्तां कनाबिज्याःगु धर्मापदेश न्यानाः जिमित कं वा" धकाः धाल । वं अथे यानाः च्वच्च हे लिपा त्रिपिटकधर जुल । अले वयात शास्तां "भिक्षुपि, जि धर्मकथिक बहुभ्रत भाविका उपासिकापि मध्ये श्व खुजुत्तरा अग्रहू खः" धकाः अग्रस्थानयु तथाः बिज्यात । उपिं न्यासः मिसापिसं वयात थये धाल - "माँ, जिमि शास्ताया दर्शन यायेगु इच्छा जुल, जिमित वसपोलया दर्शन याके ब्यु, जिमिसं वसपोलयात सुगन्ध व मालादि पुजा याये ।" "आर्यपि, राजदवारं धयागु मससा दुगु थायु खः; छःपिन न्वनाः पिने वने फडमखु ।" "माँ, जिमित नाश थायेमते, जिमित शास्ताया दर्शन हे याके ब्यु ।" "अथेसा छःपिन च्वनेगु कोठाय अंगलय गुलितक स्वये फडगु उलितक ह्वःव्वाःखनाः सुगन्ध व मालादि हयेके विद्या स्वहू सेठपिन छैयु लुखायु बिज्यामह शास्तायात छलपोलपिसं उगु थासयु च्चनाः स्वयाबिज्याहूँ, ल्हाः ज्वःजलपा याताः वन्दना व पुजा नं यानाबिज्याहूँ ।" इमिसं अथे यानाः शास्ता बिज्याःगु व बिज्याडगु स्वया वन्दना व पुजा यात ।

अले छन्दुया दिनय मागपिडय थःगु प्रासाद तल्लां पिहाँवया इरुथिरु वन्दना याया इपिंच्चनीगु थासयु वनाः कोठाय कोठाय ह्वःव्वाःत खनाः, "श्व छु ?" धकाः न्याना, इमिसं वया शास्तायाप्रति बदला कायेगुभाव दुगु मस्यगुलि "शास्ता श्व शहरयु बिज्यात, जिपिं थन च्चना शास्तायात वन्दना व पुजा यायेगु खः" धकाः धायेव, "श्व शहरयु श्रमण गौतम वल, आः जिं यायेगु स्यका, युपिं नं श्वया सेविकापिं जुल, युमित नं यायेगु स्यका" धकाः बिचाः याना वना, जुजुयात कन - "महाराज, सामावती नाप मिलेजपिनी इच्छा पिने दु, गुलिचा मदुव हे छःपिनगु ज्यान काड (स्याड) ।" जुजुं "इमिसं थजागु याडमखु" धकाः विश्वास मयात । हानं हानं धालं नं विश्वास हे मयात । अले वयात थये स्वन्वतक धालं नं विश्वास मयागुलि "प्रदि जित विश्वास मयानागु खःसा, इपिं च्चनीगु थासयु बिज्यानाः परीक्षण याताः बिज्याहूँ, महाराज" धकाः धाल । जुजुं वनाः कोठाय कोठाय ह्वःव्वाःत खनाः, "श्व छु ?" धकाः न्यनेवं, उगु खँ कंबले इमिगुप्रति तं पिमकासे, छुं नं मधासे हे व्वःव्वाःत तिदकेबिया फुक कोठाय ब्यात दयेकाबिल । उबले निसं ब्यात दयावल । मागपिडय इमित छुं नं पाये मफया, "श्रमण गौतमयात हे यायेमाःगु याये" धकाः नागरिकपिन्त घुस बिद्या, "श्रमण गौतमयात शहरयु दुहाँवया जुयाच्चनीवले दास, कर्मकारतयसं (ज्यामितयसं) व्वःबिके विद्या ख्यानाः छवः" धकाः अहेयात । मिथ्यावृष्टिपिं जिरनत्य अप्रसन्नपिं शहरयु दुने दुहाँ बिज्यामह शास्तायात लिसे लिसे वनाः, "छुं खँ खः, छुं मखँ खः, छुं मूढ खः, छुं उँ खः, छुं इहँ खः, छुं गडा खः, छुं नकयु वनीमू खः, छुं पशु खः, छुं भिंगु गति मदुमू खः, मभिंगु गतिड लामू धकाः मती तथाः" धकाः भिगु दोषारोपन यायेगु वचंदारा व्वःविल व निन्दा यात ।

उगु खँ न्यानाः आयुष्मान् आनन्द शास्तायात थये बिन्तियात - "भन्ते, युपिं शहरवासीपिं भीत व्वःविल निन्दा यात, थनं मेथायु वने माल ।" "आनन्द, गन वनेगु ?" "मेगु शहरयु, भन्ते ।" "अनं नं मन्तयसं व्वःविल हानं गन वनेगु, आनन्द ?" "अनं नं मेगु शहरयु, भन्ते ।" "अनं नं मेगु शहरयु, भन्ते ।" "अनं नं मन्तयसं बोझ्यासा गन वनेगु ?" "अनं नं मेगु शहरयु, भन्ते ।" "आनन्द, थये यायेगु उचित मजु । गन त्वापु उत्पन्न जुल, अन हे उगु त्वापु शान्त जुदुवं मेथायु वनेगु उचित जुडु । सुनां छन्त, आनन्द, व्वःबियाच्चन ?" "भन्ते, दास, ज्यामित निसं कथा सकसिन व्वःबियाच्चन ।" "जि, आनन्द, संग्रामयु वनामह किसि थें खः, संग्रामयु वपिं किसितयसं प्यगु दिशां वयाच्चंगु वापयात सहःयायेगु जिम्मेवार दु, अथे हे आपालं दुशीलपिसं धाःगु खँत सहःयायेगु थयागु जिगु जिम्मेवार खः" धकाः धया बिज्यानाः, यत संकेटयानाः धर्मदेशना यायां युपिं नागवर्गयु च्वंगु स्वपु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“जि किसि ये छः संग्रामय्, धनुषं कयेका हःगु वाणयात ।

अति दुर्वचनया सहःयाये, छायाकि दुशीलपि हे यस्व दु ॥

“शिक्षितम्हसित संग्रामय् यंकी, शिक्षितम्ह किसियात जुजुं गइ ।

सन्तमध्ये शिक्षितम्ह श्रेष्ठ छः, गुम्हसिनं अति दुर्वचनयात सहःयाइ ॥

“शिक्षितपि आजानीय सलत व सिन्धवत उत्तम छः ।

कुञ्जरकिसि व महानाग, थत दमन याम्ह व स्वया भन्त् उत्तम छः ॥”^{८६}

धर्मकथा अन दुपि मनतयेत सायंक जूल । यथे धर्मयात क्याना चिन्ता कायेम्नाः, आनन्द, थुपिस न्हयनुतक जक ब्वःविइ, च्यान्हूया दिनय् मीन जुइ, बुद्धपिनिप्रति उत्पन्न जगु न्वापु न्हयन्हु च्चययासव । मागण्डियं शास्तायात ब्वःविइके बिया बीसिकछवये मफया “छु याये माली” धकाः बिचाः याना, “थुपि मिसात थवया सेविका जुयाच्चपि छः, थुमित नाया यायेमाली” धकाः छन्हूया दिनय् जुजुं अप्ला त्वनेगु थासय् सेवा यानाः च्चम्ह ककाम्हसित पी छवल “जित च्याम्ह सिइपि खात व च्याम्ह म्वाःपि खात मान्, ज्वनाः वा, बया स्व्हीनफुसे ज्वनाः वयागुभाव निवेदन यानाः ‘दुहाँ वा’ धकाः धाइबले दुहाँमवसे न्हापालाक च्याम्ह म्वाःपि खात छवया हि, ‘लिपा मेपि’।” जिधिम्ह उपस्थापकयात (सेवकयात) “जिगु वचन न्यनेगु छः ला ?” धकाः पुसबिल । मागण्डिय बयाः, जुजुयात निवेदन यानाः, “दुहाँ वा” धकाः धायेवं, “जुजुया त्वनेगु थासय् दुहाँ मवः” धकाः धाल । मेम्ह (लानी) जिधिम्ह उपस्थापकयात छवल – “हूँ, बाबु, जि ककायाथाय् ।” व वनाः वं ब्युपि च्याम्ह म्वाःपि खात हया, “देव, पुरोहितं उपहार छवया हल” धकाः धाल । जुजुं “जित बालागु व प्रणीतगु खाछपदाथं उत्पन्न जूल, सुनां दयेकी ?” धकाः धाल । मागण्डिय “महाराज, सामावती प्रमुख धारसः मिसापिनि ज्या मदुपि जुयाच्चन, इमित छवया बिज्याहूँ, इमिसं दयेका हइ” धकाः धाल । जुजुं “हूँ, इमित बिया, मेपिनि ल्हाःतय् मब्यसे थःम्ह हे स्यानाः दयेका हि” धकाः छवयाबिल । नुल उपस्थापक “हबस्, देव” धकाः वनाः, अथे धायेवं इमिस “जिमिसं प्राणीहिंसा यायेमखु” धकाः प्रतिसे धायेवं, वया उगु खँ जुजुयात कन । मागण्डिय “छःपिसं खनाः बिज्यात, महाराज, आः इमिसं प्राणीहिंसा याइ वा मयाइ धयागु सिइका बिज्याहूँ, ‘भ्रमण गौतमयात’ दयेका छवया ब्यु, धकाः धया बिज्याहूँ देव” धकाः धाल । जुजुं अथे धया छवयाबिल । मेम्हसिन इपि ज्वनाः वने थें यानाः, वनाः इपि खात पुरोहितयात बियाः सिइपि खात इमिथाय् यंका, “थुपि खात दयेका शास्ताया थाय् छवया ब्यु” धकाः धाल । इमिसं, “स्वामी, हि, थव धयागु जिमिगु ज्या छः” धकाः लँस्ववनाः काल । व जुजुयाथाय् वनाः, “छु जुल, बाबु ?” धकाः न्यनेवं, “भ्रमण गौतमयात दयेका छवया बिज्याहूँ धकाः धायेमात्रं हे लँस्ववया काल” धकाः बिलिन्तयात । मागण्डिय “स्वया बिज्याहूँ, महाराज, इमिसं छःपिनिगु आज्ञा पालन मया, इमि पिने इच्छा दुपि दु धकाः धया नं जित विश्वास मया” धकाः धाल । जुजुं उगु खँ न्यनाः सहयाताः (स्वीकार यानाः) मीन हे जुयाच्चन । मागण्डिय “जि छु यायेमाली” धकाः बिचाः यात ।

उबले जुजु “सामावती, वासुलदत्ता व मागण्डिय” यानाः थुपि स्वम्हस्वया प्रासादय् नं पाल्पाः न्हयन्हु न्हयन्हुतक न्हि छयाइगु जुयाच्चन । अले वं “कन्हे वा कस सामावतीया प्रासादय् वनी” धकाः सिइका मागण्डिय ककाम्हसित पी छवल – “वासलं वा सिला (लिकया), छम्ह सपं छवया हिं ।” वं अथेयानाः छवयाबिल । जुजुं थः वनेगु थासय् हस्तिकन्तवीणा ज्वनाः हे वनी, उगु वीणाया गालय् छगु प्वाः दु । मागण्डिय व प्वालं सर्पयात दुने छवया प्वाल्य स्व्हीमालं प्वाःतित । सर्प निन्हु स्वन्हु वीणा दुने हे च्वनाच्चन । मागण्डिय जुजु वनीगु दिनय् “थौं गुम्ह स्त्रीया प्रासादय् बिज्यायेगु, देव” धकाः न्यना “सामावतीया” धकाः धायेवं, “थौं महाराज, जि बौमलागु स्वप्न खनाः । देव, छःपि अन वने जिइमखु” धकाः धायेवं “जि वं हे वने” धकाः धाल । वं स्वकतक पन नं, “यथेसा जि नं छःपि नापं वये, देव” धकाः धायेवं लितछवतं नं लिहाँ मवसे, “जि मस्य, छु जुइ देव” धकाः जुजुं नापं हे वन ।

जुजुं सामावतीया स्त्रीपिसं ब्युगु वस्त्र, स्व्ही, सुगन्ध व अलंकारत धारणयानाः स्वादिष्टगु भोजन नया वीणायात छय फुसयतया खाताय् गौतुल । मागण्डिय न्हयने लिउने परीक्षण याये थें जुया वीणाया प्वालं स्व्हीमाः चिइका बिल । सर्प निन्हु स्वन्हु निराहारम्ह जुया सर्प प्वालं पिहाँवया सासः ल्हाल्हां फणा^{८७} यानाः (छयं

^{८६} (पृ १० ३२०-३२२)

^{८७} सर्पया छय (अथे बालाचिक पतिविनी, स्वयेवीबस्य् वःसाइ ।)

ह्वयेकाः) खाताय गोलु । मागण्डिय सर्पयात खनाः, “हे हे, देव, सर्प” धकाः ततःसःयानाः जुजुयात व उषि मिसातयत नं व्वःबिल, “श्व अंधबाल जुजु, अलक्षिणाम्हं जिगु वचन मन्यन, युषि न अशीभनीयपि खः, दुर्विनीतपि खः, युमित छु जक जुजुयाथाय म्दु !, छु छिमिसं श्व जुजु सिदवं हे सुखषुर्वक म्वायेखनी ला !, जुजु भ्वाना च्वनेवं छिमित छु दुःख !, “यौ जिं मभिगु स्वप्न खनाः, सामावतीया प्रासादय् वनेगु उचित मज्ज, धकाः पना (गना) नं जिगु वचन मन्य, देवं” धकाः धाल । जुजुं सर्प खनाः मृत्युभयं त्रिशितम्ह ज्या “बुजागु नं युभिसं यायेगु ला, अहो पापीत !, जिं युमिगु मभिगु खं कनं नं उगु खँयात विषवास यमानाः, न्हापालाक यथःगु कोठाय् कोठाय् प्वाःत खनाः च्वनाच्वन, हानं जिं छुवयापिं खात दयेका महः, यौ खाताय सर्पयात त्वःतल” धकाः तमं प्रज्वलित ये जुल ।

सामावती नं न्यासः मिसापिन्त ओवाद बिल - “पासापिं, भ्नीत मेगु शरण मन्त, जुजु, महालानी व थःगुप्रति समानकथं हे मैत्रीभाव वृद्धि या, सुयागु प्रति नं त पिकाये मते ।” जुजुं इःछि बल दुगु सिइधनुष च्वना, काय्य (खिपतय) दाया विषय थनातःगु वाण छुना सामावतीयात लक्षयानाः इपि मिसात फुक्कसित इवःलाक तयेकेबिया सामावतीया प्वायथ वाण कयेकल । वं वयाप्रति मत्रीया आनुभावं वाण लिहँविया कयेका हःगुपाखे हे स्वया जुजु नुगःबुद्ध दुहँवनें थें च्वनाच्वन । जुजुं बिचाः यात - “जि कयेकागु वाण ल्हवं नं फ्वचाला वनीगु खः आकाशय् नं पनीगु थाय् मद्दु, अले श्व लिहँविया जिगु नुगःचुपाखे च्वनाच्वन, श्व निसत्त्व, निजीवगु वाणं नं थवया गुण स्यु जिं, मन् जुयानं मसिल” धका, वं धनुषवाणयात वौछवया ल्हाः ज्वजलया यानाः सामावतीयात पादभूलय् पुतुं (पुलिंचुया) फयेतुना युगु गाथा धाल -

“समोहित जुया, प्रमोहित जुया, फुक्क दिशा जिगु अन्धकार जुल ।

सामावती जित तरेया, छ जित शरण जुया ब्यु ॥”

वं वया वचन न्यना, “साधु, देव, जिगु शरणय् हँ” धकाः मधासे, “महाराज, जि गगु शरणय् वनाः च्वनागु खः, उगु हे शरणय् छःपि नं बिज्याहँ” धकाः श्व सम्यक्सम्बुद्धया श्राविका सामावती धाल -

“जिगु शरणय् छःपि बिज्याये मते, जि गगु शरणय् वनागु खः ।

वसपोल बुद्ध खः, महाराज, श्वसपोल बुद्ध अनुत्तर खः ।

शरणय् बिज्याहँ, वसपोल बुद्धया, छःपि जित शरण जुया बिज्याहँ ॥”-

धकाः धाल । जुजुं वया वचन न्यनाः, “आः जि भन् हे प्यात” धकाः धया युगु गाथा धाल -

“श्व भन् हे प्रमोहित जुया, फुक्क दिशा जिगु अन्धकार जुल ।

सामावती जित तरेया, छ जित शरण जुया ब्यु ॥”

अले जुजुयात नं न्हापा ये हे हानं प्रतिसेध यानाः, “अथेसा छंगु शरणय् नं वने, शास्ताया नं शरणय् वने, छन्त वर बिडु” धकाः धायेवं, “वर कयागु जुल, महाराज” धकाः धाल । वं शास्तायाथाय लिक्क वनाः शरणय् वनाः निम्नत्रणा यानाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात न्हयन्हुतक महादान बियाः सामावतीयात सःता, “इँ, वर का” धकाः धाल ।

“महाराज, जित लँ आदि माःगु मद्दु, बरु अथे यानादिसँ गथे यासा शास्ता न्हियान्हियं न्यासः भिक्षुपिनापं थन बिज्याइगु खः, धर्मोपदेश न्यने, श्व जित वर ब्यु ।” जुजुं शास्तायात वन्दना यानाः, “भन्ते, न्यासः भिक्षुपिनापं न्हियान्हियं थन बिज्याहँ, सामवतीया पासापिसं ‘धर्मोपदेश न्यने’ धकाः धयाच्वन” धकाः धाल । “महाराज, बुद्धपिं धयापिं छगु थासय् जक न्हियान्हियं वनेगु उचित मज्ज, आपालं मनतयसं शास्तायात बिज्याकेत प्रतीक्षा यानाच्वनी” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । “अथेसा, भन्ते! छम्ह भिक्षुयात अरेयानाः बिज्याहँ” धकाः बिन्तियात । शास्तां आनन्द स्थविरयात अहेयात । वं उवने निसं न्यासः भिक्षुपिनापं न्हियान्हियं राजदवार्य वनी । उषि देवीपिसं न्हियान्हियं स्थविरया सपरिवारयात भोजन याकाच्वन, धर्मोपदेश न्यनाच्वन । उषि छन्हुया दिवय् स्थविरया धर्मोपदेश न्यनाः लयताया, न्यासः न्ययेगु गात (उत्तरासङ्ग) धर्मपूजा यात । छपु छपुया न्यासः न्यासः म्वंगु खः ।

वया छज्व जक वसतं पुना तःगु खनाः जुजुं न्यन - “छगु गा गन ?” “आर्ययत जिमिसं दान बिया ।” “वं फुक्कं काल ला ?” “खः, काल ।” जुजुं स्थविरयाथाय वनाः वन्दना यानाः इमिसं गात ब्युगु खँ न्यन । इमिसं ब्युगु खँ व स्थविरं कयागु खँ न्यना, “भन्ते, यक्क हे वसःत जुल मखला, युलिमछि छु छु यानाः

विज्यायेगुले ? "जिमित ल्वःगु वस्त्रत कया ल्यं दुगु जीर्णं चीवरपि भिक्षुपिन्त बिद्द, महाराज ।" "इमिसं थःगु जीर्णं चीवरत छुयाइ ले ?" "जीर्णं चीवरपिन्त बिद्द ।" "इमिसं थःगु जीर्णं चीवरत छु याइ ?" "लायेगु लासा दयेकिइ ।" "पुलांगु लासा छु याइ ?" "बयं लायागु याइ ।" "पुलांगु बयं लायेगु लासा छु याइ ?" "तुति हुइगु याइ, महाराज ।" "पुलांगु तुति हुइगु छु याइ ?" "कुचा कुचा जुइक दया चा नापं न्हाया अंगल्य् इत्ती ।" "भन्ते, युत्तिमिछि यानाः नं आर्यपिन्त विद्यागु सितिं मवं खनी (नाश मज्ज ?) " "खः, महाराज, मवं ।" जुजुं लयनाःया मेगु नं न्यासः वस्त्रत हयेके बियाः स्थविरया पादमूल्य् तयेके बिल । स्थविरयात, न्यासः म् वंगु वस्त्रत न्यासःक्वःतक पादमूल्य् तयाः ब्यगु न्यासः क्वःतक प्राप्त जुल, इःछि म् वंगु वस्त्रत इःछिक्वःतक पादमूल्य् तयाः ब्यगु इःछिक्वःतक प्राप्त जुल, लकिछि (छगु लाछ) म् वंगु वस्त्रत लकिछि क्वःतक पादमूल्य् तयाः ब्यगु लकिछि क्वःतक प्राप्त जुल । छुपु निपु स्वपु प्युपु न्यापु भिपु आदिकथं प्राप्त जगु ला न्याःचाः हे मद्दु । तथागतया परिनिवाणं जुया विज्यायेधुका स्थविरं फुकक जम्दुदीपय् चाहिला फुकक विहार विहारय् भिक्षुपिन्त थःके दुगु पात्र व चीवरत इना बिल ।

उबले मागण्डियया नं "गुगु जिं यायेगु खः, व अये मज्जे मेकथं हे जुयाच्चन, आः छुयाये माली" धकाः बिचाः याना, "थ्व छगु उपाय दु" धकाः जुजु उद्यानक्रिडाय् वनाच्चंबले ककाम्हसित पौ छुल्ल - "सामावतीया प्रासादय् वनाः, वसःत तयातःगु कोठात व चिकं तयातःगु कोठात चायेकेबिया, वस्त्रत चिकं घःतय् मांघ्वपवं यामय्चिनाः इपिं फुकसित छयाय् तयाः खापा तिना पिने तालं ग्वयाः कथिइ मि च्याका छँय् मिं ततं क्वहॉवला पिहॉ हँ ।" व प्रासादय् थहॉवनाः कोठात चायेका वस्त्रत चिकं घलय् मांघ्वपवं यामय् चिडगु शुक्यात । अले वयात सामावती प्रमुख मिसापिसं "थ्व छु कका ?" धकाः धाधां लिक्क वन । "देवी, जुजुं बल्लाकेत थुपिं यामय् चिकं कापःतं चिके ब्यगु खः, राजदरवारय् धयागु थासय् उचित अनुचित सिडके थाकु, जिथाय् लिक्क वयेमते, देवीपिं" धकाः धया इपिं वपिन्त कोठाय् दुने छव्या लुखात तिना, पिने तालं ग्वया, छिसिकथं मिं ततं क्वहॉवल । सामावती इमिंत ओवाद बिल - "भनीगु थ्व अनादि संसारे विचरण यानाः जुयाबले थुकथं मिं न्याः थःगु शरीरत च्यानाः वंगु सिमाना बुइया ज्ञान नं सिडकेगु अ-पु मज्ज, अप्रमादीपिं जुइमाल ।" इपिं छँय् मिं न्याच्चंबले वेदनापरिग्रह कथंस्थान ध्यानय् (मन) ततं गुलिं द्वितीयफल्य् (सकदागामी), गुलिं तृतीयफल्य् (अनागामी) थ्यन । उकिं धयातल - "अले आपालं भिक्षुपिं भोजनधुका, भिक्षाटनं लिहॉवया, गन भगवान् बुद्ध च्चनाविज्याः गुः खः अन वन, लिक्क वनाः बुइयात अभिवादन यानाः छ्छेलिक्क फयेतुल, छ्छेलिक्क फयेतुनाच्चपिं इपिं भिक्षुपिसं भगवान् बुइयात थके वित्तियात - 'भन्ते, थन उठेन जुजुया उद्यानय् वनाच्चंबले दरवार छवल, सामावती प्रमुख न्यासः स्त्रीपिं नं मन्त । भन्ते, इपिं उपासिकापिनिगु छु गति जुल, आः गन जन्म जू वन ?' धकाः न्यन । भिक्षुपिं, अन सोतापन्नपिं उपासिकापिं दु, सकदागामीपिं उपासिकापिं दु, अनागामीपिं उपासिकापिं दु, भिक्षुपिं, इपिं फुककं उपासिकापिं सफलता पूर्वकमन्त" धकाः ।

अले भगवान् बुद्ध थ्व खँ सिडुका विज्यानाः उगु इलय् थ्व उदान प्रकट यानाः विज्यात-

"मोह आबद्धगु संसार, भव्यरूपं खने दयाच्चन ।

आशक्तं चिनातम्हं मुखं, अन्धकारं चाःहुइकातम्हं ।

शाश्वतकथं भोग यानाच्चन, स्वयं दुगु छुं नं मखु ॥"^{६६}

थये आज्ञाजुया विज्यानाः, "भिक्षुपिं, सत्त्व धयापिं वटुसंसारे चाहिला जुजुं न्हापाबले नं अप्रमादीपिं जुया पुण्यकर्म हे जक याइमखु, प्रमादिपिं जुया पापकर्म नं यानाच्चनी । उकिं वटुसंसारे चाहिला जुजुं सुखनं दुःखनं अनुभव यानाच्चनी" धकाः धर्मदेशना यानाः विज्यात ।

जुजुं "सामावती छँय् मिं नल" धकाः न्यना याकनं वःसान मिघात स्यायेमफुत । वयेधुका, छँय् मिं स्यायेधुका तःसकं दौर्गमनस्य उत्पन्न जुया मन्त्रीगणं चाहुइका फयेतुना सामावतीया गुण अनुस्मरण यायां, "थ्व ज्या सुधागु जुइ" धकाः बिचाः याना - "मागण्डियं याक्कगु जुइ" धकाः सिडुका, "ख्यानाः न्यनेवं धाइमखु, बिस्तार उपायद्वारा न्यने" धकाः बिचाः याना मन्त्रीपिन्त धाल - "भो मन्त्रीपिं, जिं यनिं न्हापा दना वसानिसै शंका व धन्दा जुया च्चनम्हं खः, सामावती जित नित्यरूप (नित्य) क्वचायेत जक स्वयाच्चन, आः जिगु मन

शान्त जुड, सुखच्चने दद ।" इमिसं "सुना, देव, श्व यागु खः ?" धकाः न्यन । "जिगुप्रति स्नेह दुपि सुनानं याःगु जुड ।" मागण्डियनं लिक्क दना उगु खँ न्यनाः, "मेपिं सुनानं याये फडमखु, जिं यानाःगु खः, देव, जिं ककायात अहेयाताः याकेवियागु खः" धकाः धाल । "छु बाहेक मेपिं जिगुप्रति स्नेह दुपिं मनुत् धयापिं मदु, जिं लयताःया, छन्त वर बिड, यः ज्ञातिबन्धुपिन्त सःतिके छव" धकाः धाल । वं यःथितिपिन्त पौ छवल-"जुजुं जिप्रति लयताम्ह जुया वर बिल, याकनं वयेमाल ।" जुजुं ववपिन्त महानगु सत्कार याकेबिल । उगु खनाः वया यःथितिपिं मखुपिन्त नं घुसविया "जिपिं नं मागण्डियया ज्ञातिबन्धुपिं खः" धकाः वल । जुजुं इपिं सकसित ज्वके बिया राजद्रुणाय तेपुचातक गाःत म्हुडेके बिया इमित अन थना चां ल्हाताः इमि च्चे सु ह्वनाः (लायाः) मिं तयेकेबिल । छ्यंगं मिं च्यायेवं नया बलानं क्वाक्याया यानाः च्याच्यायाके बिल । मागण्डियया शरीरयं नं ज्वःगु तरवारं ला दुदुगु यासय् ला लिक्काया, चिकं कराड भुत्तलीतया, पुरिं छुड ये छुया वयात हे नकल ।

धर्मसभाय भिक्षुपिन्त खँ पितहल, "आवुसोपिं, युजागु भद्रां प्रसन्नम्ह उपासिकाया युक्थं सिद्धमाःगु धाये उचित हे भज्जुगु खः ।" शास्ता विज्यानाः, "भिक्षुपिं, आः थन छु खँ ल्हाताः मुनाच्चनागु ?" धकाः न्यना विज्यायेवं, "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपिं, श्व जन्मय् सामावती प्रमूख स्त्रीपिन्त श्व अनुजितगु खः । न्हापा यःम्ह यानाः वःगुकथं थमित उचितगु कर्मफल हे प्राप्त जुगु खः" धकाः धया विज्यानाः, "छु भन्ते, थुमिसं न्हापा याःगु खः, उगु खँ कना विज्याहँ" धकाः इमिसं फ्वनेवं न्हापाया खँ न्ह्यथना विज्यात -

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्त राज्य यानाच्चंगु इलय राजवरवारय् न्हियान्हियं च्याम्ह प्रत्येकबुद्धपिं भोजन यानाः विज्याइ । न्यासः मिसापिसं इमित सेवा यानाच्चन । इपिं मध्ये न्हयम्ह प्रत्येकबुद्धपिं हिनामय् विज्याइ, छम्ह खुसिसिथय् छगु घाँयभात दु, अन ध्यानसमापत्तिइ च्चना फयेतुना विज्यात । अले छन्हुया दिनय् जुजुं प्रत्येकबुद्धपिं विज्याये धुका उपिं मिसापिन्त च्चनाः खुसिद लखय् म्हुतवनेत वन । अन उपिं मिसात हिनिय् लखय् म्हुताः यहाँवया च्वाउँगुलिं पीडित जुया (चिक्या) मिं फेगु इच्छा जुया "भी मिं च्याकेगु (छवयेकेगु) थाय् स्वयेमाल" धकाः न्हयने लिउने स्वःज्जाय्चपिसं उगु घाँया भाः खनाः, "घाँया इँ" धकाः मतिद तेगुः अन चारःहुडक दना मिं तल । घाँय् च्यानाः क्तु वनेवं प्रत्येकबुद्धयात खनाः, "का, फूत भीपिं, भी जुजुया प्रत्येकबुद्ध ध्यानयानाः विज्यानाच्चन, जुजुं सिद्वं भीत नाश याइ, बालाक हे वयात छवेकेमाल" धकाः इपिं फुक्क मिसात उखेयुखे थाससित हया वसपोलया छनेसिया इँ चिना बिल । सिया इँ तःइँ जुल । अले वसपोलयात त्वःपुया, "आः च्यानाः वनी" धकाः लिहाँ वन । इमिसं न्हापालाक चेतना मदयेक याःगु जुया कर्मफलं तमक्यन, आःहानं लिपा चेतना यानाः याःगुलिं कर्मफलय् तक्यन । प्रत्येकबुद्धया ध्यानसमापत्तिइ दुने च्चना विज्याइबले इःणुगु गाडां सित हया त्वःपुया व्यसानं भतिचा जक न क्वाके फडमखु । उकिं वसपोल न्हयन्तु दुवले ध्यानं दनाः सुखपूर्वक विज्यात । इमिसं उगु अकुशलकर्म याःगुलिं आपालं लाखीदंतक नरकय् दुःख भोगयानाः उगु हे अकुशल कर्मया विपाकावशेष कारणं सछिगु जन्मतक युक्थं हे छँय मिं नया च्यानाः वन (छवया वन) । श्व थुमिगु पूर्वकर्म खः ।

थये धया विज्यायेवं भिक्षुपिसं शास्तायाके हानं न्यन - "खुज्जुतरा, भन्ते, छु कर्मफलं खुत्यां यानाः छु पुण्यकर्मफलं महाप्रज्ञावान् जुल, छु पुण्यकर्मं श्रोतापत्तिफल प्राप्त जुल, छु पुण्यकर्मं मेपिन्त परिचारिका (दत्त ज्या याइम्ह, सेविका) जुडमाल ।" भिक्षुपिं, व हे जुजुं वाराणसी राज्य यानाच्चवले हे प्रत्येकबुद्ध भतिचा खूकाम्ह जुयाच्चन । अले छम्ह उपस्थापिका स्त्री कम्बलगां न्यायाः सुवणया थल च्चनाः, "जिमि प्रत्येकबुद्ध युक्थं युक्थं जुयाविज्याइ" धकाः खुत्यां जुया वसपोलया न्यासि विज्याइगु आकार प्रकर यानाः क्यन । उगु कर्मफलं खुत्यां यानाः खुत्यां जुल । इमिसं प्रत्येकबुद्धयात प्रथम दिनय् राज दरवारय् फयेतुका पात्र ज्वंका क्षीर जायेकतयाः विडकल । पगु क्षीर जायेवं पात्रत प्रत्येकबुद्धपिसं उखे ल्हाःतय् थुखे ल्हाःतय् यानाः ज्वनाः विज्यानाच्चन । व स्त्री नं इमिसं अथे यानाच्चंगु खनाः थःके च्चंगु च्यापा दन्तया चुरित बिया, "थुकी तयाः ज्वनाः विज्याहँ" धकाः बिल्लि यात । वसपोलपिसं अथेयानाः वयात स्वया दना विज्यानाः च्चनेवं वसपोलपिनिगु अभिप्राय सिद्धका, "भन्ते, जित थुपिं माःगु मद् । छःपिन्त हे थुपिं परित्याग यानाःगु जुल, ज्वनाः विज्याहँ" धकाः बिल्लि यात । वसपोलपिसं ज्वनाः नन्दमूलक पद्मभारपाखे विज्यात । आःतक नं फुक चुरित सुरक्षित हे दु । वया उगु कर्मया कारणं आः जिपिटकधर महाप्रज्ञावान् जुल । प्रत्येकबुद्धपिन्त याःगु उपस्थापना कारणं यानाः श्रोतापत्तिफल प्राप्त जुल । श्व वया बुद्धान्तरय् पूर्वकर्म खः ।

काश्यप सम्यक्सम्बुद्धया इत्यु चम्ह बाराणासीसेठया म्हाचाय सुछौ लया वयेवं न्हायकं स्वया यत अलकार यायां फयेतुनाच्चन । अले वया विश्वासीम्ह चम्ह क्षीणासव भिक्षुणी वयात स्वयेत वन । भिक्षुणीपि क्षीणासव जसां नं सन्त्याइलय उपस्थानकूलय नापलाःवनेगु इच्छा दयाच्चनी । उबले सेठया म्हाचायया लिक्क सुनं परिचारिकापिं म्दु, वं "वन्दना, आर्यं" श्व बांलाकेगु यल छक जित कयाः विद्या विज्याहूं" धकाः धाल । थेरीं विचाः यात - "यदि वयात श्व कया मबिलसा, जिगुप्रति आघात यानाः नरकय उत्पन्न जुड । यदि ब्यसा, मेपिनिगु परिचारिका जुया जन्म जुड । नकया सन्ताप स्वया मेपिनिगु परिचारिका जुडगु उत्तम जुड ।" "वं वयाप्रति अन दयाया कारणं कयाः वयात बिल । वया उगु कर्मया कारणं यानाः मेपिनि परिचारिका जुल" धकाः आज्ञा जुया विज्यात ।

अले हान छन्हुया दिनय भिक्षुपिसं धर्मसभाय खं न्चःयन "सामावती प्रमुख न्यासः मिसापिसं छैय मिं नया सित (च्यात), मागण्डियया ज्ञातिबन्धुपिनि च्चे सुमिं तया, नया पातां ध्यन, मागण्डिययात नं दायेकातःगु चिकनय तल, म्बानाच्चपिं धयापिं सु खः, सिडपिं धयापिं सु खः ।" शास्ता विज्यानाः, "भिक्षुपि, आः यन छु खं ल्हाना मुनाच्चनागु ?" धकाः न्याना विज्यायेवं, "फलनागु" धकाः विन्नियायेवं, "भिक्षुपि, गुपिं प्रमादी जुड, इपिं सछिं दें म्बानाच्चसां सिडपिं समान हे खः । गुपिं अप्रमादीपिं खः, इपिं सिनावसां म्बानाच्चपिं समान हे खः । उकिं मागण्डियया म्बानाच्चसां नं सिडम्ह समान हे खः, सामावती प्रमुखन्यासः मिसापिसं सिनावसां म्बानाच्चपिं समान हे खः । भिक्षुपि, अप्रमादीपिं सिडपिं धयायापिं जुडमखु" धकाः आज्ञा जुया विज्यानाः युपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

२१. अप्यमादो अमतपदे^१, पमादो मन्नुनो पदं ।
अप्यमत्ता न मीयन्ति, ये पमता यथा मता ॥

२१. "अप्रमाद अमृत पद खः, प्रमाद मृत्यु पद खः ।
अप्रमादीपिं सिडपिं जुडमखु, गुपिं प्रमादीपिं खः इपिं सिडपिं थें खः ॥

२२. एवे^२ विसेसतो जत्वा, अप्यमादस्मि पण्डिता ।
अप्यमादे पयोदन्ति, अरियां गोचरे त्ता ॥

२२. "थये विशेषरूप सिडका, अप्रमादय पण्डितपिसं ।
अप्रमादय आनन्द काड, आयक्षेत्रय लयताःया च्चनी ॥

२३. ते ज्ञायिनो साततिका, निचवं दव्हपरक्कया ।
फुसन्ति धीरा निब्बानं, योगक्खेमं अनुतरं ॥

२३. "उपि ध्यानय उत्साहितपिं, नित्यरूपं क्वातुक अभ्यास यानाच्चपिं ।
प्राय याइ धीरजनपिसं निवाणं, योगक्षम व अनुत्तरगु ॥"

अन अप्रमाद धयागु पद महानगु अर्थ क्यनातःगु दु, महानगु अर्थय लाःगु धाःगु खः । फुक्कं त्रिपिटक बुद्धवचनयात हया कनेवं अप्रमाद पद हे क्वहो वड (पिज्वःइ) । उकिं धयातःगु -

"भिक्षुपिं, गथेकि, गुनिं नं जइलयया प्राणीपिनिगु पालिख्वायत दुगु खः. उपिं फुक्कं किसिया पालिख्वायं दुने तावनी, इपिं मध्ये किसिया श्व पालिख्वायं महानु जगुलिं अग्रगु धकाः धाड ।

थये हे, भिक्षुपिं, गुनिं नं कुशल धर्मत खः, इपिं फुक्कं अप्रमादमूलकागु खः, अप्रमादय आधारितगु खः, अप्रमाद इपिं धर्मत मध्ये अग्रगु धकाः धाड ।"^{११}

^{१०} अमते पदे (क०)

^{११} एतं (सी० म्या० कं० रो०)

^{१२} (सं० नि० ५.१४०)

उक्तिया अर्थकथं थव स्मृतिं बायामच्चं धा:गु खः । नित्यरूपं स्मृतिं युक्तं जुयाच्चंगु धा:गु थव खः । अमृतपद धयागु अमृत धयागु निर्वाण खः । उगु अजात जगुलिं न जन्म जुइ नत मरण जुइ, उकिं अमृत धका: धा:गु खः । थयका विइगु जुया पद धा:गु खः, अमृतय थयका विइगु धयागु अर्थ खः । अमृतया पद हे अमृतपद खः, अमृतयात प्राप्त यायेगु उपाय धका: धा:गु जुयाच्चन, प्रमाद धयागु बेहोशीया अवस्था खः, होश मदया स्मृतिं अलाग जुयाच्चनीगु खः । मृत्यया धयागु मरणं जुइगु खः । पद धयागु उपाय वा तँ खः । प्रमादी जन्म अतिक्रमण जुइमखु, जन्म जगुलिं जीणं जुइ व मरणं नं जुइ । प्रमाद मृत्यया पद धयागु जुयाच्चन, सिइगु समान खः । अग्रमादीपिं सिइपिं जुइमखु धयागु स्मृतियुक्तं जुयाच्चंगुलिं अग्रमादीपिं सिइमखु । अजर अमर जुइ धका: विचा: घाये मज्यु । सँ नं सत्त्वप्राणीपिं अजर अमर धयापिं मदु, प्रमादीयात वइसंसार धयागु त्वादलिं मखु, अग्रमादीया जक त्वादली । उकिं प्रमादीपिं जन्मादि मुक्त मजगुलिं भवानाच्चंसां सिइपिं समान खः । अग्रमादीपिसं अग्रमाद लक्षणयात वृद्धियाना: याकनं मार्गफलत साक्षात्कार याना: निगु स्वंगु जन्मय हानं जन्म काइमखु । उकिं इपिं भवानाच्चंसां सिनावसां हानं मरण जुइमखुपिं खः । गुपिं प्रमादीपिं खः इपिं सिइपिं थें खः धयागु गुपिं सत्त्वपिं प्रमादी जुइ, इपिं प्रमाद मरणं सिइपिं खः, गथे कि जीवित इन्द्रिय त्वादलेवं सिइगु खः, अथे हे विज्ञान । चित्त) रहितगु सिमात समान हे जुइ । इपिं गृहस्थीपिं सिइपिं थें खः "दान बिइ, शील पानल घाये, उपोसथ कर्म घाये" धका: छगु चित्त न उत्पन्न जुइमखु, प्रजतिपतिन न "आचार्य उपध्यायया त्वादि पूर्णघाये, धृताइत धारया घाये, भावना वृद्धि घाये" धका: मन उत्पन्न जुइमखुगुलिं मृत्युनाप इपिं छु फरक मजगु जुयाच्चन । उकिं धयात:गु - गुपिं प्रमादीपिं खः इपिं सिइपिं थें खः ।"

थये विशेषरूपं सिइका धयागु प्रमादीयात वइसंसारं मुक्तिं मदु, अग्रमादीयात दु धका: थये विशेषरूपं सिइका खः । सुनां थव विशेषयात सिइका काइ ? अग्रमादय पण्डितपिसं धयागु गुपिं पण्डितपिं विद्वानपिं प्रजां युक्तपिसं थ:पिं अग्रमादय च्वना: अग्रमादयात वृद्धियाइ, इमिसं थये विशेषकारणयात स्यु । अग्रमादय आनन्द काइ धयागु इमिसं थये सिइका उकी थ:त अग्रमादय आनन्द काइ, लयता:छवावपिं जुइ, हर्षितपिं जुयाच्चनी । आर्यक्षेत्र्य लयता:या च्वनी धयागु इपिं थये अग्रमादय प्रमुदितपिं जुया उगु अग्रमादयात वृद्धियाना: बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध, बुद्धभावक आर्यपिं जुइगु क्षेत्रत: प्यंगु स्मृतिप्रस्थानकथं ब्वथनात:गु स्वीन्हयगु बोधिपक्षीयधर्मय, गुगु लोकोत्तरधर्मय लयता:पिं, न्हाइपुतापिं जुइ धयागु अर्थ खः ।

उपिं ध्यानीपिं धयागु इपिं अग्रमादीपिं पण्डितपिं अष्टसमापत्तिध्यानय आरम्भण उपनिध्यानकथं विपरयनामार्गफलय लक्षण उपनिध्यानकथं याना: थव निथी प्रकारया ध्यान याइपिं खः । उत्साहितपिं धयागु अभिनिष्क्रमणकालं निसं अहंतमार्गं प्राप्तिक निरन्तर कायिक जैतसिक वीर्यद्वारा उत्साह याइपिं खः । नित्यरूपं क्वातुक अभ्यास यानाच्चपिं धयागु गुगु पुरुषबलं पुरुषवीर्यं व पुरुषपराक्रमं प्राप्त यायेमा:गु खः, उगुयात प्राप्त मजुइक वीर्यं उत्साह दिक्किमखु, थुजागु वीर्ययात दथुइ तोमतुसे नित्यरूपं क्वातुक उत्साह उमंगं युक्तजुयाच्चपिं खः । प्राप्त याइ धयागु थन निगु प्राप्त दु: ज्ञान प्राप्त जुइगु व विपाक प्राप्त जुइगु । अन प्यंगु मार्गत ज्ञान प्राप्त जुइगु खः, प्यंगु फलत विपाक प्राप्त जुइगु खः । इपिं मध्ये थन विपाक प्राप्त जगु अभिप्राय खः । आर्यफलं निर्वाणयात साक्षात्कार याइपिं धीरजन पण्डितपिसं उगुयात विपाक प्रातिकथं प्राप्त याइ, निर्वाणयात साक्षात्कार याइ । योगक्षम व अनुत्तरगु खः धयागु गुगु प्यंगु योग आपालं मनतयत वृत्तसंसारं दुबे याइगु खः, उगुलिं क्षेम, निर्भय फुक लौकिक लोकोत्तरधर्म उत्तमगु जुया अनुत्तर धा:गु खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं भोतापन्नादि जुल । धर्मदेशना आपालं मनतयत सार्यक जुल ।

सामावतीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२१ अग्रमादोःमृतपदं प्रमादो मृत्योः पदम् ।
अग्रमत्ता न श्रियन्ते ये प्रमत्ता यथा मृताः ॥१॥

२२ एतं विशेषतो ज्ञात्वा अग्रमादे पण्डिताः ।
अग्रमादे प्रमोदन्त आर्याणां गोचरे रताः ॥२॥

२. कृतशोचोपकरोष्या खँ

"प्रयत्नशीलम्..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेल्वनय् च्वना विज्यानाः च्वंवेले कुम्भघोषकया कारणय आजा जुया विज्यात । राजगृह नगरय् राजगृहसेठया छँय् अहिवारत रोग उत्पन्न जुल, उगु उत्पन्न जुडवं भुजित आदि निसँ कया सात पशुतक न्हापालाक सिइ, अनलि दासकर्मकार, दकले लिपा छँया नायात, उकिं व रोग दकले लिपा सेठ व जहानम्हसित कल । इपिं रोग कया लिक्क च्वनाच्वम्ह काययात स्वयाः मिछाय् छ्वि जायेक तयाः वयात धाल - "पुता, थव रोग उत्पन्न जुडवं अंगः तछ्यानाः बिस्म्यँ वंसा जक ज्यानबवे जुड, छँ जिमित वास्ता मयाःसे बिस्म्यँवनाः म्बानाः हानं वयाः भोगु फलानागु थासय् पीगु कोटि धन गाःम्हया स्वथना तयागु दु, उपि थकयाः जीविका हँ ।" वं इमिगु वचन न्यनाः छ्वल्वं मौवीपित्त वन्दना यानाः भरपाभय त्रशित जुया अंगः तछ्यानाः बिस्म्यँवनाः पवंतया कापीवनाः भीनिदँ अन च्वनाः मौवीपि च्वनीगु थासय् लिहॉवले ।

अले व मचाबले वनाः, सँदारी बुयावयेधुका वगलि सुनां नं म्हमसिल । वं मौवीपिस धयातःगु संकेटकथं धन तयातःथाय् वनाः धन सुरक्षित जुयाच्वगु सिइकाः बिचाः यात - "जित सुनां नं म्हमसिल, यदि जि धनसम्पत्ति थकया यंकल धाःसा, 'छम्ह फ्वगिं नं धनया निधि खन धकाः जित च्वनाः सासित याइ, छु जि ज्यामि ज्यानि यानाः जीविका हने माल ।" अले छगु वस्तु पूना, "सुयां ज्याःमि मापिं दु ला ?" धकाः न्यन्य ज्यामीतयगु लँय् थ्यन । अले वयात ज्यामितयसं खनाः, "यदि जिमिगु छगु ज्या यायेगु खःसा, छन्त ज्याला बिइ" धकाः धाल । "छु ज्या खः ?" "सता थवनेगु ज्या । यदि फुसा, सुथे हे दना 'पासापि, दँ, गाडत तयार या, हँहत चिना थंकी (च्यु), किसि सलतयत घॉय का वनेगु इँ त्यल, मापिं, छिपिं नं दँ, यागु दयेकी, भोजन थू धकाः चाःहिला धाः हँ" धकाः धाल । वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यात । अले वयात च्वनेत छळा छँ जिल । वं न्हियांन्हियं उगु ज्या यात ।

अले वया छन्हुया दिनय जुजु बिम्बिसारं वया सः ताल (न्यन) । जुजु फुक्क सःया जां दुम्ह (ध्वनिविज्ञ) खः । उकिं "महान् धनवान् पुरुषया थव सः खः" धकाः धाल । अले वयाथाय् लिक्क दनाच्वम्ह छम्ह सेविकां "जुजु ला लागु (उगु थुगु) घाइमखु, थव जि सिइकेगु उचित खः" धकाः बिचाः याना - "हँ, तात, थव सिइका वा" धकाः छम्ह पुरुषयात छवल । वं याकनं वनाः वयात खनाः, लिहॉविया, "थव छम्ह ज्यामितय ज्यामि याइमह गरिबम्ह मनु खः" धकाः कन । जुजु वया खँ न्यनाः सुक च्वना, निन्हुया दिनय नं, स्वन्हुया दिनय नं उगु वया सः न्यनाः (ताया) अथे हे धाल । वं सेविकां नं अथे हे बिचाः याना हान हान छवया, "थव गरिबम्ह मनु खः" धकाः धायेवं बिचाः यात - "जुजु 'थव गरिबम्ह मनु खः' धकाः खँ न्यनाः नं विरवास मया, हान हान 'महान् धनवान् पुरुषया थव सः खः' धकाः धयाच्वन, थन छुं कारण (रहस्य) दयेमाः, यथाथकं थव सिइकेगु उचित जुइ ।" वं जुजुयात धाल, "वेव, जित इःछि ध्यबा ब्यसा म्ह्याय् व्वनाः वनाः थव धनसम्पत्ति राज दवारय् दुत हयेके बिइ ।" जुजु वयात इःछि बिइकल ।

वं उगु ध्यबा च्वनाः म्ह्याय्यात छगु फोहरगु वस्तु पूका, वनापं राजगृहं हिहॉविया यात्रु थै जुया ज्यामितयगु लँय् वनाः छळा छँ दुहॉवनाः, "माँ, जिपिं यात्रुत खः, छन्हु निन्हु थन विभ्राम कया जक वने" धकाः धाल । "माँ, आपालं छँया मनुत दु, थन च्वने फइमखु, थव कुम्भघोषकया छँय् खालीगु खः, अन हँ" धकाः धाल । वं अन वनाः, "स्वामी, जिपिं यात्रुत खः, छन्हु निन्हु थन च्वने" धकाः धायेवं वं हानं हानं विषेध यातनं, "स्वामी, थौं छन्हु जक च्वना सुथे हे वने" धकाः पिहॉवनेगु इच्छा मयात । वं अन हे च्वनाः कन्हेखुनु वया वनय् वनीगु डलय, "स्वामी, छःपिनिगु ज्वरंयायेगु सामान बियादिसँ, खाना छःपिन्त नं थुया बिइ" धकाः धया, "म्बाल, माँ, जि हे थुया नये" धकाः धायेवं हानं हानं पिरे धायेवं वं ब्यबले काये थै जक यानाः पसल यलबलत व शुद्धगु जाकि हयेकेबिया राजदरवारय् युद्धगुकथं परिशुद्धगु भोजन व स्वादिष्टगु जिता स्वता सूप व तरकारीत दयेका (थुया) वन वम्हसित विल । अले वया नयेधुका मन क्पातगुभाव सिइकाः, "स्वामी, जि त्पानुल, छन्हु निन्हु थन हे च्वनेगु जुइ" धकाः धाल । वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यात ।

अले वयात सन्ध्या इलय व कन्हेखुन्हु नं स्वादिष्टगु भोजन यथा बिल । अले वया मन क्यातुगुभाव सिद्धका: "स्वामी, छु समय थन हे च्चने" धका: धाल । अन च्चच्च ज्व:गु चकृति वया खाताया खिपत चताईया तलय त्वाचा त्वाचा जुद्धक चात । खाताय व वया फयेतुद्वं हे क्वय क्वहां वन । वं "छाय थव खाता थये दुहाँ वन ?" धका: न्यन । "स्वामी, मस्तयात्त पने मफुत, थन हे मुंवद (भित्त वद) ।" "छुगु कारणं थव दु:ख जित जूल । जि न्हाया गनं वनेवं छापा तिना वनेगु ख: ।" "छु यायेगु, तात, जि पने मफुत ।" वं युक्थं हे निन्हु स्वन्हु त्वाल्हाना: वं न्व:बिया, धिकार याना: न्यबले नं अथे हे धया, हानं छुपु निपु खिपत बाकि तया: न्यं दुगु चाना बिल । उखुन्हु दिनय अन फयेतुद्वं हे फुककं खिपत बैयं कुतुवन, छयं तुतिं छिध जूल, व दना:, "छु यायेगु, आ: गन वनेगु, छनेगु (गोतुलेगु) खातानं छिमिसं थुवा: मदुगु थं यात" धका: धाल । "तात, छु यायेगु, जलाखलाया मस्तने पने मफुत, थजू, चिन्ता कायेम्हा, थव इलय गन वनेगु ?" धका: म्हायायपत संता, "पुता, छं दानुयात छनेगु याय मिलेया" धका: धाल । व छळेपाळे छना "थन दिसं, स्वामी" धका: धाल । मॉम्हं नं वयात "हूं, तात, केहंनपं छं (गोतु)" धका: धाल । वं वनापं छुगु खाताय गोतुला उखुन्हु दिनय हे मैथुनयात, कुमारी खल । अले वयात मॉमं न्यन - "छाय, पुता, ख्वयागु ?" "मॉ, युजागु जूल ।" "थजू, पुता, छु यायेगु, छल्लं नं छम्ह भा:त व थव्या नं छम्ह पादचारिका (सेवा यादम्ह) दुसा उचित जुद्ध" धका: वयात जिलाज (ससकाय) धाल । इपिं नापं मिलेजुया च्चनेगुयात ।

वं गुलिचा मदुवं हे जुजुयात पी छवयाबिल - "ज्यामितयगु लैय नख: माने या, गुम्हसिया छैय नख: माने यादुमखु, वयात थुलि दण्ड जुद्ध धका: घोषणा याके बियादिसं ।" जजुं अये धाके बिल । अले वयात ससर्मॉमं धाल - "बाव, ज्यामितयगु लैय जुजुया आजानुसारं नख: माने यायेमा:गु जूल, छु यायेगु ?" "मॉ, जि ज्यामि ज्यायाना: नं जीविका हने मफुत, छु यायेगु ?" "बाव, गुहवासय च्चनाच्चपिनि ऋण धयागु नं काड, जुजुया हुकुम (आजा) पालन मयायेगु जिद्धमखु । ऋण धयागुलिं छुं नं उपायद्वारा मुक्त जुद्धु । हूं, न्हायासं सां छतका वा नितका ध्यवा क्या हिं" धका: धाल । वं न्व:बिया धिकार याना: वना: पीगु कोटि धन दुगु यासं छतका हे जक ध्यवा क्याहल । वं उगु ध्यवा जुजुयात बिद्धके छवया थ:गु ध्यवां नख: याना: हानं गुलिचा मदुवं हे अथे हे पी छवल । हानं जजुं अथे हे "नख: माने या, मयापिन्त थुलि दण्ड जुद्ध" धका: अहेयात । हानं वं, ससर्मॉमं वयात अथे हे धया आग्रह यागुलिं वना: स्वतका ध्यवा हल । वं उपिं ध्यवात नं जुजुयात बिद्धके छवया, हानं गुलिचा मदुवं हे अथे हे पी छवल - "आ: मनुत्त छवया हया थवयात सतयेके हिं ।" जजुं छवयाबिल । मनुत्त वना:, "कुम्भघोषक धयाम्ह सु ख: ?" धका: न्यना: मॉमं वयात खना: "वा, जजुं छन्त स:ताच्चन" धका: धाल । वं मयाना: "जित जजुं मन्थ" धका: आदि धया वनेगु इच्छा मयात । अले वयात जबरजस्ती याना: ल्हा:ती कत्ताक ज्वन । व मिसा इमित खना:, "हे, दुर्विनीतपिं, छिमिसं जि ससकायया ल्हा:ती ज्वनेगु उचित मजु" धका: ख्याना:, "वा, तात, ग्याये मते, जुजुयाथाय वना: छुगु ल्हा: ज्वपिन्त ल्हा: हे त्वाल्हाने बिद्ध" धका: म्हायाय न्वना: न्हायने च्चना: (वना) राजगृह्य थ्याका भेषहिला फुकक अलंकारं प्रतिमण्डितपिं जुया छळेलिक्क दनाच्चन । उमित नं ज्वना: हे हल ।

अले वन्दना याना: दनाच्चम्ह वयात जजुं धाल - "छु कुम्भघोषक धयाम्ह ख: ला ?" "ख:, देव ।" "छु कारणां महान् धनसम्पत्तियात छलेयाना: नयाच्चनागु ?" "देव, जिक्के गनं धनसम्पत्ति दद, ज्या:मि न्या: याना: म्वानाच्चनाम्हसिके ?" "थथे यायेमने, छु जिमित छले याना: ला ?" "छले मयाना:, देव, मद्दु जिक्के धनसम्पत्ति ।" अले वयात जजुं इपिं ध्यवात कयना: "थुपिं सुयागु ध्यवात ?" वं न्हसिद्धका कया, "अहो, मजुं मुधं गुकथं थुपिं जुजुया ल्हा:तय लात जुद्ध" धका: उखेथुळे स्वस्वं इपिं न्हिम्ह अलंकृत प्रतिमण्डितपिं जुया कोठाय लुखाय दनाच्चगु खना:, "थव हंगु (श्यातगु) हे ज्या: जूल, थुमित जजुं छवया ह:पिं जुजुमा" धका: बिचा: यात । अले वयात जजुं "भो, धा:, छाय थथे याना: गु ?" "आधार जित मयया, देव ।" "जि थं जाम्ह आधार जुद्ध मज्युला ?" "कन्याण ख:, देव, यदि जित देव आभय जुया बिज्यास" धका: विन्ति यात । "भो, जुया बिद्ध, गुलिं छके धनसम्पत्ति द्दु ?" "पीगु कोटि, देव ।" "छन्त छु माल ?" "गाडात, देव ।" जजुं सलस: गाडात तयार याकेबिया छवया: उगु धनसम्पत्ति हयेके बिया, राजजङ्गय इंचिके बिया, राजगृहवासीपिं मुंकेबिया, "सुयां नं थव नगरय" थुलिमठि धनसम्पत्ति दुला ?" धका: न्यवेव "मद्दु, देव" धका: धाल । "छु वयात यायेगु उचित जुद्ध ?" "सत्कार, देव" धका: धायेवं महान् सत्कारद्वारा वयात सेठथानय तया:, म्हायाय वयात हे बिया, वं नापं

शास्तायाययु लिकक वनाः वन्दना यानाः “भन्ते, स्वया विज्याहँ ध्व पुरुषयात, युजाम्ह धैर्यवानम्ह धयाम्ह मद्, पीगु करोड वैभवसम्पत्ति दुसानं तःधछु वा अभिमान धयागु मया, गरिबम्ह ये वस्तं पुना ज्याःमितयगु लैयु ज्याःमि ज्याः यानाः म्बानाच्चम्ह खः, जि युजागु उपायद्वारा सिल । सिद्धका स.त.के छव्या धनसम्पत्ति दुगभाव स्वीकारयाके विया, उगु धनसम्पत्ति हयेके विया, सेठस्थानयु तथा, म्हाय्यु मय्यु नं जि वयात विया । भन्ते, जि युजाम्ह धैर्यवानम्ह न्हापा (गुबले नं) मखनाः” धकाः धाल ।

उगु न्यानाः शास्तां “थये म्बाना जीविका हनेगु धयागु धार्मिक जिबिका खः, महाराज, खुँ ज्याःआवि धयागुलिं ध्व लोकयु नं पिडाकष्ट बिड, हिंसा याड, परलोकयु नं, उकिया कारण सुख धयागु दडम्बु । पुरुषया धन अभावया इलय दुँज्याः बा ज्याःमि ज्या यानाः जीविका हनेगु हे धार्मिक जिबिका खः । युजाम्ह उछोगी, स्मृतियुक्तम्ह, व कायवाकं परिशुद्ध ज्या याडम्हसिया प्रजा बिचाः याना ज्याः याडम्हसिया कायावि संयमितम्हसिया धार्मिक जिबिका म्बाना स्मृति हीन मजुसे च्वनाच्चम्हसिया ऐश्वर्य वृद्धि हे जुड” धकाः धया विज्यानाः युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात-

२४. उद्धानवतो सतीमतो^{१३}, सुचिकम्मस्स नितम्मकारिणो ।
सञ्जतस्स धम्मजीविनो, अप्पमतस्स यसोभिवड्ढति ॥

२४. “प्रयत्नशील, स्मृतिवान्, शुद्धगु ज्याः याडम्ह व विचाः याना ज्याः याडम्हसिया ।
संयमितम्ह, धार्मिक जीविका यापन याडम्ह व अप्रमादीया भन ऐश्वर्य वृद्धि जुड ॥

अन प्रयत्नशील धयागु उत्साह वीर्यवानम्ह खः । स्मृतिवान् धयागु स्मृतियुक्तम्ह खः । शुद्धगु ज्याः याडम्ह धयागु निर्दोष निपराध कायकर्मवि युक्तम्ह खः । विचाःथानाः ज्याः याडम्हसिया धयागु थये जुड, यदि थये यायेव वा ध्व ज्यायु थये यायेव युजागु जुड धकाः थये निदान (हेतुकारण) यात बिचाः याना रोगयात जांचे यायेगु ये फुक्क ज्याःत बांलाःके बिचाः याना निर्धारणपूर्वक ज्याः याडम्ह खः । संयमितम्ह धयागु कायावि संयमितम्हसिया वा निश्छिद्रम्ह (आरोग्य मद्म्ह, ङ्कः मगंम्ह) खः । धार्मिक जीविका यापन याडम्ह धयागु गृहस्मी जुसा धः तराजुं थगेयायेगु ज्याः आदि त्याग यानाः बुँज्या वा सा लहिगु ज्याः आदि खः, त्यागीपि जुसा वैठ ज्याः, व्तया ज्याः आदि त्याग यानाः धार्मिकपूर्वक शान्तं भिक्षाटन यानाः जीविका हनेगु खः । अप्रमादीया धयागु स्मृति तोमफ्युम्ह खः । भन्तु ऐश्वर्य वृद्धि जुड धयागु ऐश्वर्य भोग युक्तम्ह व किर्ति वर्णन व यश अभिवृद्धि जुड ।

गाथाया अन्त्यु कुम्भघोषक श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल । मेपि न आपालं श्रोतापत्तिफलवि प्राप्त जुल । थये आपालं मनृतयत सार्यक धर्मवेशना जुल ।

कुम्भघोषकसेटया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२४. उत्थानवतः स्मृतिमतः शुचिकर्मणो निशम्यकारिणः ।
संयतस्य च धर्मजीविनोः प्रमत्तस्य यशोः भिवर्धते ॥२४॥

३. चूलपण्ठकश्चपिरे खँ

“उत्थान व अप्रमादं...” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता वेलुवनयु च्वना विज्यानाः च्वबले चूलपण्ठक स्वविरया कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात ।

राजगुह्यु धनी सेठकुलया म्हायु वैशयु थ्यबले (न्यासे जुबले) माँबीपिसं न्युत जाःगु छँया च्वे तल्लायु तःसकं हे रक्षायाः तयातल, यौवनया अवस्थायु थ्यका पुरुषया लालचि जुया थः दासनापं हे मैथुन यानाः, “जिगु ध्व ज्या मेपिसं सिद्ध” धकाः यानाः थये धाल - “भ्रीपिं ध्व थाम्यु च्वने फडमखुत । यदि जित माँबीपिसं ध्व

^{१३} सतिमतो (सी० स्या० ६०)

दोष सिल धाःसा, जित कुचा कुचा याइ । विदेशय वनाः च्चने ।" इमिसं खर्चं च्चनानाः मूलखां पिहांवया, "उच्चैयूधे मेपिसं मस्त्यु यासय वनाः च्चने" धकाः निम्हं वन । इपिं छुगु यासय च्चनानाः सहवास यानाः च्चनेवं वया प्वायय् गर्भं प्रतिस्थित जुल (प्वायय् वत) । वया गर्भं परिपक्वताय् थ्यनेवं व नापं सल्लाहयात, "जिगु गर्भं परिपक्व जुल, ज्ञातिबन्धुपि मद्गुयासय मचा बुद्धकेगु धयागु भ्नी निम्हसित नं दुःख दायक खः, कुल छैय् हे वने ।" वं "यदि जि अन वन धाःसा, जिगु ज्थान दइमखु" धकाः यानाः "यौ वने, कनेह, वने" धकाः दिं छवयाच्चन । वं विचाः यात - "थ्व मूर्खं यःगु दोष महानताया कारणं वनेत आंत मयात, माँबीपिं धयापिं छखें हित हे स्वइपिं खः, थ्व वयेमा बा मवयेमा, जि वने ।" व छैनं पिहां वनेले छैया सामानत मिलेयानाः यःगु कुलछैय् बगुभाव जलाखलापित्त कना लैय् वन ।

व नं छै वया वयात मखनाः, जलाखलापिके न्यना, "व कुलछैय् वन" धकाः न्यना, धाकन लिसे लिसे वनाः लैया बबुइ थ्यन । वया नं अन हे मचा बुल । वं "छु थ्व, भदे ?" धकाः न्यन । "स्वामी, जि छम्ह काय जन्म जुल ।" "आः छु यायेगु ?" "गुगुया लितिं भ्नीपिं कुलछैय् वनेगु खः, उगु ज्या लैं विचय् हे पूवन, अन वनाः छु यायेगु, भ्नी लिहां वने" धकाः निम्हं छगु चित्तपिंजुया लिहांवन । वया मचायात, लैय् जन्म जगुलिं, पन्थक धकाः नां छुत । वया गुलिचा मदवं हे मेम्ह नं गर्भय् प्रतिस्थित जुल । फुककं न्हापा ये हे वर्णन यायेमा । व मचायात नं लैय् जन्म जगुलिं, न्हापां जन्म जम्हसित महापन्थक धयागु नां छुनाः, मेम्हसित चूलपन्थक धयागु नां छुत । इपिं निम्हं मस्त्यत च्चनानाः यःच्चनीगु यासय हे वन । इपिं अन च्चनान्चवंले महापन्थक मचां मेपिं मस्त्य "कका, तबाः, बाज्या व अजि" धकाः धयाच्चंगु (सःताच्चंगु) न्यनाः माँपाके न्यन - "माँ, मेपिं मस्त्यसं 'बाज्या व अजि' धकाः नं, 'कका, तबाः' धकाः नं सःताच्चन, छु भ्नी जक ज्ञातिबन्धुपिं मद्गु ला ?" "खः, बाबु, भ्नी यन ज्ञातिबन्धुपिं मद्गु । राजगृह नगरय छिमि धनसेठ धयाम्ह बाज्या वु, अन भ्नी थक्क ज्ञातिबन्धुपिं दु ।" "छाय् अन मवनागु, माँ ?" वं यः मवनागु कारण काययात मथायेवं, कायपिसं हानं हानं न्यनाः खिरे थायेवं भाःतायात धाल - "धुपिं मस्त्यसं जित तःसकं हे पिरे यानाच्चन (क्लान्त यात), छु माँबीपिसं भ्नीत धनेवं ला नइला, नु, मस्त्यत बाज्याया छैय् क्यनाबिइ ?" "जि न्चने च्चने फइमखु बर इमित यका बिइ ।" "ठिक ज, न्हापागुसां उपाय यानाः मस्त्यत बाज्याया छैय् क्यनेगु उजित जुइ ।" निम्हं मस्त्यत च्चनानाः छसिकयं राजगृहय् थंका शहरया ध्वाखाय् छगु शालाय् वूहांवना, मचायामाँमं निम्हं मस्त्यत च्चनानाः यः वःगुभाव माँबीपित्त ककेबिल (सिद्धके बिल) । इमिसं उगु सुचं न्यनाः, "संसारे चाचाःहिला जुजं काय् मखुम्ह व म्हेचाय् मखुम्ह धयापिं न्हापा मद्गु, इपिं जिमित महाअपराध याःपिं खः, इपिं जिमिगु मिखा न्चने च्चने फइमखु, थुलि धनसम्पत्ति च्चनानाः निम्हं सुबिधा दुगु यासय वनाः जीविका हं, बर मस्त्यत यन छवया हिं" धकाः धनसम्पत्ति विद्या दूत छवत ।

इमिसं छवया हःगु धनसम्पत्ति कया मस्त्यत वःम्ह दूतया ल्हाःतय हे विद्या छवल । मस्त बाज्याया छैय् लहिना तल (तथि जुयावं च्चन) । इपिं मध्ये चूलपन्थक तःसकं चिधिंतिनि, महापन्थक बाज्याम्ह नापं दशबलया (भगवान बुद्धया) धर्मापदेश न्यनेत वनी । वया नित्यरूप शास्तायाथाय लिक्क वनाच्चंगुलिं प्रब्रजित जुइगु मन क्वछुल । वं बाज्यायात धाल - "यदि जित अनुमति विद्यादिल धाःसा, जि प्रब्रजित जुइ ।" "छु धयागु खः, पुता, फुकक लोकय च्चपिनिगु प्रब्रज्यासिबे न जित छगु प्रब्रज्या यः (वालाः) । यदि फुसा प्रब्रजित जु" धकाः धाल । वयात शास्तायाथाय लिक्क यका, "छु, गृहपति, छ मस्त वतला (प्राप्त जुलला) धकाः धया विज्यायेवं, खः, भन्ने, थ्व जि छवय छःपिंथाय प्रब्रजित जुइगु कामना यात" धकाः धाल । शास्ता सु छम्ह पिण्डप्राज चारिक भिभूयात "थ्व मचायात प्रब्रजित या" धकाः अरेयानाः विज्यात । स्वयिरं वयात त्वावा पञ्चककर्मस्थान^{१३} कनाः प्रब्रजित यात । वं आपालं बुद्धबनयात सयेका, नीवें पूवका उपसम्पदा प्राप्त जुया योनिंसोमनसिकारकथं । ध्यानपूर्वक) कर्मस्थान अभ्यास याया अहंत्वय् थ्यन । वं ध्यानसुख व फलसुख दिं ब्रितेयाया विचाः यात - "थ्व सुख चूलपन्थकयात बिइ फइना ।" अनलिं बाज्याम्ह सेठयाथाय वनाः थये धाल - "महासेठ, यदि अनुमति विद्यादिल धाःसा, जि चूलपन्थकयात प्रब्रजित याये ।" "प्रब्रजित यानाः विज्याहुं, भन्ने ।" सेठ बुद्धशासनय् प्रसन्नम्ह जुया, "गुम्ह म्हेचाय्या छःपिनि थुपिं कायपिं खः" धकाः न्यनीवले "बिस्वम्ह म्हेचाय्या" धकाः धायेत

^{१३} तं, विमित, नुति, वा, छुगुयात अनस्मरण यायेगु ध्यान)

मछालिगु जुयाच्चन, उकिं सुखपूर्वक हे इमित प्रब्रज्यायात अनुमति विल । स्थविरं चूलपन्थकयात प्रवजित यानाः शीलम् प्रतिस्थापित यानाः बिज्यात । व प्रवजित जुया न मन्द बुद्धिम् जुल ।

"गथे पच, ह्याउंगु सुगन्धितगु खः, सुथय ह्वयाः नस्वाः वयाच्चन ।

ओरस बुद्धयात स्व थिनाबिज्यानाः च्वम्ह, जाज्वल्लेमानु सुद्यो थें आकाशम् ॥"^{१४}

श्व छगु गाथा प्यलां सयेके मफुत । वं काश्यप सम्पक्सम्बुद्धया इलय् प्रवजित जुया प्रजावानम्ह जुया मेम्ह सुं छम्ह मन्दबुद्धिम्ह भिक्षुयात उदेशे ग्रहणया इलय् गिजेयात । उम्ह भिक्षु उगु परिहासं लज्जित जुया पाठ नं मका, वनं मबन । उगु कर्म श्व प्रवजित जुया नं मन्दबुद्धिम्ह जुल, च्वेच्चेच्चगु शब्द व्वनावलितसे वव्यु व्वयु च्वंगु लोमनीगु जुयाच्चन । वयात थगु गाथा वयेकेत कुतःयायां प्यला पुल (फुत) । अले वयात महापन्थकं, "चूलपन्थक, छ श्व शासनय् मबोल, प्यला हे छगु गाथा न वयेके मफुत, प्रवजितकृत्यया लक्ष्य गुकथं थयकी ? पिहाँ हें थुं" धकाः बिहारं पिछवत । चूलपन्थक बुद्धशासनय् स्नेहया कारणं गृहस्थीभावयात इच्छा मया ।

उगु इलय् महापन्थक भोजनया प्रबन्धक जुयाच्चन । जीवक कौमारभृत्य आपानं स्वामा, सुगन्ध व बुलेगु वस्तु ज्वनाः थःगु अँया वनय् (आम्बवनय्) वनाः शास्तायात पूजायानाः धर्मापदेश न्यनाः आसनं दनाः, दशबलयात वन्दना यानाः, महापन्थकया लिक्क वनाः, "भन्ते, शास्तायाथाय् त्वःम्ह भिक्षुपिं दु ?" धकाः न्यन । "न्यासः भिक्षुपिं दु ।" "कन्हे, भन्ते, बुद्धप्रमुख न्यासः भिक्षुपिं व्वनाः जिमिगु छें भिक्षा कया बिज्याहें" धकाः प्रार्थना यात । "उपासक, चूलपन्थक धयाम्ह भिक्षु मन्द बुद्धिम्ह व धर्मय् उन्नति मजुद्धम्ह खः, व बाहेक ल्यं दुपित्त निमन्त्रणा स्वीकार याये" धकाः स्थविरं धाल । चूलपन्थक उगु खें न्यनाः बिचाः यात - "स्थविरं थूलिमिछि भिक्षुपित्त निमन्त्रणा स्वीकार यानाः जित अलग यानाः स्वीकार यात, निरचय नं जि दाजुया जिगुप्रति चित्त बाल जुइ, आः जि श्व बुद्धशासनय् च्वना छु यायेगु! गृहस्थी जुया दानादि पुण्य यायां जीविका याये ।" व कन्हेखुनु सुथे हे पिहाँवन ।

शास्तां सुथ न्हापनं हे लोकय् स्वया बिज्याज्यां श्व कारण खनाः न्हापालाक बिज्यानाः चूलपन्थक वनीगु लँया लुखा खलुइ चक्रमण यानाः बिज्यानाच्चन । चूलपन्थक वंवल्ले शास्तायात खनाः लिक्क वनाः वन्दना यानाः दनाच्चन । अले वयात शास्तां "गन छ, चूलपन्थक, श्व इलय् वनेगु ?" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । "दाइ न जित, भन्ते, पितन, उकिं जिं पिहाँवनेत वया ।" "चूलपन्थक, छगु प्रब्रज्या धयागु जिगु खः, दाजु पितसां छाय् जिथाय् मवयाःगु खः, गृहस्थी जुयां छन्त छु जुइ, जिथाय् वा" धकाः चक्रअद्रित न्हातं वयागु छ्योनेय थिया व्वनाः यंकाः गन्धकुटिया न्दयेने फयेतुका, "चूलपन्थक, पूर्व स्वयाः श्व वस्तय् 'रजोहरणं रजोहरण' धकाः बस्यास्यां थन हे च्वना च्वं" धकाः ऋद्धिं दयेकगु परिशुद्धगु कापः बिद्या इंकवले भिक्षुसङ्घपिसं चाःह्येका जीवकया छैय् वनाः लायातःगु आसनय् फयेतुना बिज्यात । चूलपन्थक नं सुद्योयात स्वस्वं उगु कापःतय् "रजोहरणं रजोहरण" धकाः बस्यास्यां फयेतुल । वया उगु कापः तुका बुबस्यायेवं फोहर जुल । अनलित वं बिचाः यात - "श्व कापःतुका तःसकं हे परिशुद्धगु खः, श्व थःगु शरीरयात कारणं (आधारं) न्हापाया भावयात त्याग यानाः थथे फोहर जुल, धायें अनित्य खः, संस्कारत !" धकाः क्षयव्यययात खंका विपश्यनायात वृद्धियात । शास्तां "चूलपन्थकया चित्त विपश्यनाय् थहाँवन" धकाः सिद्धका बिज्यानाः, "चूलपन्थक, छं कापःतुका जक फोहर जुल 'खिति खिति' धकाः जक बिचाः यायेमते, दुने मनय् नं छगु रागादि खितित दु, इपिं मदयेका छवः" धकाः धया बिज्यानाः रश्मी त्वःता बिज्यानाः न्दयेने फयेतुना च्वं थें खने दयेक प्रकट जुया बिज्यानाः थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

"राग रज खः, धू मखु, रागायात हे धूया अर्थ प्रयोग याःगु खः ।

श्व धूयात त्याग यानाः भिक्षुपिं, च्वनाच्चनी इपिं निर्मलगु बुद्धशासनय् ॥

"दोष रज खः, धू मखु, दोषयात हे धूया अर्थ प्रयोग याःगु खः ।

श्व धूयात त्याग यानाः भिक्षुपिं, च्वनाच्चनी इपिं निर्मलगु बुद्धशासनय् ॥

"मोह रज खः, धू मखु, मोहयात हे धूया अर्थ प्रयोग याःगु खः ।

श्व धूयात त्याग यानाः भिक्षुपिं, च्वनाच्चनी इपिं निर्मलगु बुद्धशासनय् ॥"^{१५}

^{१४} (सं० नि० १.१२३; अ० नि० ५.१९५)

^{१५} (पहानि २०२)

गाथया अन्तय् चूलपथक प्रतिसम्भिदासहित अहंत्वय् थ्यन । वयात स्वग् पिटक न वल ।

भोसिं न्यना; वं न्हापा जुजुं जुया शहरय् चाःहिला कपालं चःति वबले परिशुद्धुगु कापःतं कपालय् हुल, कापः फोहर जुल । वं "श्व शरीरय् कारणं युजागु परिशुद्ध कापः नं थःगु स्वभाव त्वःता फोहर जुल, अनित्य खः; संस्कारतं धकाः अनित्यसंज्ञा प्राप्त जुल । उगु कारणं हे वयात रजोहरणया प्रत्यय जुल ।

जीवक कौमाभृत्यं नं दशबल तथागतयात दक्षिणोदक (अनुमोदन लः) हल । शास्तां "जीवक, विहारय् भिक्षुपिं दनी ला ?" धकाः ल्हाःतं पात्र त्वःपुया विज्यात । महापन्थकं "भन्ते, विहारय् भिक्षुपिं मदु मखुला ?" धकाः धाल । शास्तां "दनी, जीवक" धकाः आजा जुया विज्यात । जीवकं "अथेसा, भो पुरुष, हँ, विहारय् भिक्षुपिं दु, मदुगु भाव छु सिद्धका वा" धकाः पुरुषयात छुवयाबिल । उगु क्षणय् चूलपन्थकं "जिमि दाजुं 'विहारय् भिक्षुपिं मदु' धकाः धयाच्चन, विहारय् भिक्षुपिं दुगुभाव वयात क्यने" धकाः फुक्क अँया वनय् भिक्षुपिसिं हे जायेका बिल । गुलिं भिक्षुपिसिं चीवर सुयाच्चन, गुलिसिनं रंगं छिनाच्चन, गुलिसिनं पाठ यानाच्चन । थये परस्पर विज्वःपिं द्वःछि भिक्षुपिं दयेका क्यत । उम्ह पुरुषं विहारय् आपालं भिक्षुपिन्त खना; तिहाँवना, "आय, फुक्क अँया वनय् भिक्षुपिसिं जायाच्चन" धकाः जीवकया कन । स्वयिरं नं अन हे -

"द्वलंद्ःह थः, निर्माण यानाः पन्थकं ।

फयेतुत अँया वनय् रमणीय, ईं कं ववलेतक ॥"

अले शास्तां उम्ह पुरुषयात धाल - "विहारय् वनाः 'शास्तां चूलपन्थकयात धयाम्हेसित सःता विज्यानाच्चन धकाः धाः ।" व वनाः अथे धायेव, "जि चूलपन्थक खः; जि नं चूलपन्थक खः;" धकाः द्वःछि प्वाः म्हुतुं धाल । व पुरुष हानं वनाः; "फुक्कसियागु नं, भन्ते, चूलपन्थक हे नां खः;" धकाः धाल । "अथेसा हानं वनाः सुना 'जि चूलपन्थक खः' धका न्हापालाक धाड, उम्हसिगु ल्हाःतय् ज्वं, ल्यं दुपिं मदया वनी" धकाः आजा जुया विज्यात । व अथे यात । उबले हे द्वःछिति भिक्षुपिं मदया वन । स्वयिरं नं उम्ह पुरुषनापं वन । शास्ता भोजनकृत्यया अन्तय् जीवकयात सःता विज्यात - "जीवक, चूलपन्थकया पात्र का, थवं छन्त अनुमोदन याड" धकाः आजा जुया विज्यात । जीवकं नं अथे यात । स्वयिरं तरुणसीह थें सीहनाद यानाः; स्वंगु पिटकया सार निचोडयानाः अनुमोदन यात । शास्ता आसनं दना भिक्षुसङ्घपिसिं चाःहयेका विहारय् विज्यानाः भिक्षुपिसिं थःगु कर्तव्य क्यनेवं गन्धकुटिया न्छपने च्वना विज्यानाः भिक्षुसङ्घयात सुगोतोवादविया विज्यानाः कर्मस्थान कना विज्यानाः, भिक्षुसङ्घयात अरेयानाः मगमग वासवःगु गन्धकुटिइ दुहाँ विज्याना जवंचुया विज्यानाः सीह सयन यानाः विज्यात । अले सन्धाइलय् भिक्षुपिं उखेंथुखे मुवया ह्याउँगु पालं चाःहुइका तःगु फयेतुना शास्ता गुणया खँ ल्हायेगु शुरुयात, "आबुसोपिं, महापन्थकं चूलपन्थकया मनया खँ मसिया प्यलां छुपु गाथा स्यने मफुत, 'धवां थव' धकाः विहारं पितन, सम्यक्सम्बुद्धं थःगु अनुत्तरगु धर्मराजया कारणं भोजनया दुने हे वयात प्रतिसम्भिदासहित अहंत्वय् थ्यंका बिल, प्रतिसम्भिदासहित स्वंगु पिटक न वल, अहो ! बुद्धपिनिगु बल धयागु महान् खः ।"

अले भगवान् बुद्ध धर्मसंभाय, थव खँलाबला सिद्धका, विज्यानाः; "थौं जि वनेगु उचित जुइ" धकाः बुद्धशैष्या दनाः विज्यानाः बांलाःक छिनातःगु निबःदुगुलिं संघाटिं पुना हावलासा थें जागु कायवन्धनं चिना ह्याउँगु कम्बल थें जागु सुगत महाचीवरं पुनाः वास्तवाःगु गन्धकुटिं पिहाँविज्यानाः परमोतमम्ह किसि थें बा सीहथें म्ह तित्यका अनन्त बुद्धलीलां धर्मसंभाय विज्यानाः अलंकृत मण्डलया दथुइ बांलाःक लाथातःगु बुद्धासनय् थहाँविज्यानाः छवणं बुद्धरामी त्वःता समुन्ददने सके थें, युग्ग्धर पर्वतय् लुपावगु बालसुर्थां थें आसनया दथुइ फयेतुना विज्यात । सम्मक्सम्बुद्ध विज्यायेवं भिक्षुसङ्घ ल्हानाच्चंगु खँयात दिका सुंक च्वन । शास्ता नाइक मैत्रीचित्तं परिषदयात स्वया, "थव परिषद तःसकं हे शोभायमान् जु, छम्हसिया न ल्हाःया चञ्चलता, त्तिया चञ्चलता, मुस्तःगु सः व हाछिकातःगु सः मदु, थुपिं फुक्क बुद्धप्रति गौरवया कारणं गौरवितपि खः; बुद्धया तेज त्रिशितपिं खः । जि कल्पभरतक छुनं मधसे फयेतुल धाःसा न्हापालाक खँ पितइया धाये छाइमखु । खँ पितइयेगु धयागु जि हे सिद्धकेमाल, जि हे न्हापालाक धाये" धकाः मधुर स्वरं, ब्रह्मस्वरं भिक्षुपिन्त सःता, "छु खँय यन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनागु खः; छिमि दथुइ छु खँ जुल ?" धकाः न्यना विज्यानाः; "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, चूलपन्थक आः हे जक धवां जगु मखु, न्हापा नं धवां हे खः । न केवल जि वयात आः हे आश्रय जुयागु खः, न्हापा नं आश्रय हे जुयागु खः । न्हापा जि थवयात लौकिक सम्पत्तिया मालिकयात यानाः

बिया, आ: लोकोत्तर सम्पत्तिया" धका: धया बिज्यायेवं उगु खँ विस्तृत न्येगु इच्छायापि भिक्षुपिसं प्रार्थना (याचना) धायेवं न्हापाया खँ न्ह्ययना बिज्यात -

"न्हापा, भिक्षुपि, बाराणसी नगरवासी छम्ह माणव तक्षशिलाय शिल्पविद्या सयेकेत वना: प्रसिद्ध दिशाप्रमुख आचार्यया धार्मिक शिष्यजुया न्यास: माणवकपिनिगु द्युड त.सकं हे आचार्यया उपकारीम्ह जुल, तुति तियाबियेगु ज्यानिसे कया कुक्क ज्यात यानाच्चन । ध्यां जुगुलिं छुं नं सयेके मफुत । आचार्य "श्व जित यक्क उपकारीम्ह ख:, ध्वयात स्यनेमाल" धका: कुत:यात नं छुं नं स्यने मफुत । वं ताकालतक च्वना छुया गाथा हे नं सयेके मफया विक्क (निराश) जुया "वने जि" धका: आचार्ययाके न्यन । आचार्य बिचा: यात - "श्व जित उपकारीम्ह ख:, ध्वया पण्डितभाव प्रतीक्षा धाये, वयात ठिक धाये मफइला, अवश्यमिं ध्वयात प्रत्युपकार यामेयाल, ध्वयात छगु मन्त्र बिना बिइ" धका: वं वयात जइलय यंका "कुत: यानाच्चन कुत:याना: च्वन, छु कारणं कुत: यानाच्चन ? जि नं उगु स्यु, स्यु" धका: श्व मन्त्र बिना सलस:स्वतक दोहरक च्वना: स्यना: बिइवं, "वल ला छन्त ?" धका: न्येवं, "ख:, वल" धका: धायेवं "ध्यां धयाम्ह कुत: याना: सयेकुगु शिल्प खँ तोमनिमखु" धका: बिचा: याना नं खर्चबिया, "हँ, श्व मन्त्र आधारं जीवन हनी, उगु लोभका मछुवेधया निति नित्यरूपं पाठ या" धका: धया वयात छवल । अले वया मॉमं वाराणसी श्यबले "जि कायु शिल्प सयेका वल" धका: महासत्कार सम्मान यात ।

उबले बाराणसी जुजुं "जिगु कायकर्मविइ छुं नं दोष दुला ये ?" धका: बिचा: धाबले य:त मयइगु छुं नं ज्या मखना: "थ:गु दोष धयागु थ:म्ह खनिमखुगु जुयाच्चन, मेपिसं खनीगु जुयाच्चन, जि नागरिकपिनिपाखे सिइका काये" धका: बिचा: याना सन्ध्या इलय म्हुमसिइगु भेषकया पिर्हावया, "बहनी खा नया: फयेतुना खँ ल्हाइगु धयागु नानाकथं जुयाच्चन, यदि जि अधार्मिकपूर्वक (अन्याय) राष्ट्रयाना: च्वनागुसा, पापी अधार्मिक जुजुं वण्ड बलि आदि भीत दु:खकष्ट बियाच्चन धका: धाइ । 'यदि धार्मिकपूर्वक राज्ययाना: च्वनागुसा, दीर्घायु जुइमा जिमि जुजुं' धका: आदि धया जिगु गुणया खँ ल्हाइ" धका: इमि इमिगु (जन्तातयगु) छँया अग: लिसे लिसे जुयाच्चन ।

उगु क्षणाय गा:म्हुया खुदिपि खँतयसं निखा छँया द्युड गा: म्हुयाच्चन, छगु हे गा: ह्व:त निखा छँय द्हाँवनेत । जुजुं इमित खना: छँय किका: वनाच्चन । इपिं गा: म्हुया छँय व्हाँ वना: सामानत स्वया: च्चबले माणव ह्य:लंचाया उगु मन्त्र पाठ धाया "कुत: यानाच्चन कुत: यानाच्चन, छु कारणं कुत: यानाच्चन ? जि न उगु स्यु, स्यु" धका: च्वन । इपिं उगु खँ न्यना, "श्वं भीत सिल, आ: भीत नाश याइ" धका: पुना त:गु वस:त नं वाँछवया ग्याना: (जुजुया) न्ह्यने न्ह्यने थसं हे बिस्यूवन । जुजुं इपिं विस्वंगु खना: व मेम्हसिया मन्त्रपाठ या:गु स: न्यना व हे छँय लुमका: (चित्त याना:) नागरिकपिन्त परिक्षा याना: निवेसनयु द्हाँवन । वं चा फोचालेवं सुथ न्हापनं छम्ह पुरुषयात स:ता धाल - "हँ छ, फलनागु लँय गुगु छँय गा:म्हुया त:गु ख:, अन तक्षशिला शिल्प सयेका व:म्ह माणव छम्ह दु, वयात च्वना: हि ।" वं वना: "जुजुं छन्त स:ताच्चन" धका: धया माणवयात च्वना: हल । अले वयात जुजुं न्यन - "बाबु, छ, तक्षशिला शिल्प सयेका व:याम्ह माणव ख: ला ?" "ख:, देव ।" "जित नं उगु शिल्प स्यनाब्यु ।" "साधु, देव, समानगु आसनयु फयेतुना कयादिसं ।" जुजुं नं अये थया मन्त्र कया "श्व छन्त गुरु वक्षिणा ख:" धका: इ:छि बिल ।

उबले सेनापतिं जुजुया नौधकाे न्यन - "गुबले जुजुया दारी खायेगु ख: ?" "कन्हे वा कस ।" वं वयात इ:छि ध्यबा बिया "जिगु ज्या छगु दु" धका: धायेवं, "छ, स्वामी ?" धका: न्येवं "जुजुया दारी खाये ये याना: चकू त:सकं हे ज्वयेका गप: ध्यना ब्यु, छ सेनापति जुइ, जि जुजुं जुइ" धका: कपाल । वं "ज्यु" धका: स्वीकार याना: जुजुया दारी चायेगु दिनयु सुगन्धगु लखं दारी मांफ्यया: चकू ज्वयेका कपालयु ज्वना:, "चकू भतिचा मज्व:गु सिइका, छकल हे गप: ध्यनेगु उचित जुइ" धका: हानं छछेलिक्क च्वना: चकू च्वल । उगु क्षणाय जुजुं थ:गु मन्त्र लुमना पाठधायया "कुत: यानाच्चन कुत: यानाच्चन, छु कारणं कुत: यानाच्चन ? जि नं उगु स्यु, स्यु" धका: धाल । नौया कपालं च:ति स्वस्व: वल । वं "सिल जिगु खँ (कारण) जुजुं" धका: ग्याना: चकू बँय वाँछवया पादमनल्य भोस्सुना गोटुल । जुजुपिं धयापिं चतुरपिं जुइगु जुयाच्चन, उकिं वयात थये धाल - "हे दुष्ट, नौ, 'छ जि जुजुं मस्यु' धका: च्वनागु ला, धका: सकेट यात ।" "अभय जित ब्यु, देव" धका: प्वन । "जुइब्यु, ग्याये मते, कं (धा) छु खँ ख: ।" सेनापतिं जित, देव, इ:छि बिया, "जुजुया दारी खाये ये याना: गप: ध्यना ब्यु,

जि जुजुं जुया छन्त सेनापति याये" धका: धाल । जुजुं उगु खँ न्यना: "जित आचार्यया आधारं ज्यान प्राप्त जुल" धका: विच्चा: धाना सेनापतियात स:तके छवया, "हे, सेनापति, छु धयागु छन्त जिगुपाखँ मन्त, आ: छन्त स्वये फइमखुत, जिगु देशं पिहाँ हूँ" धका: वयात देशं पितना आचार्ययात स:तके छवया, "आचार्य, छ:पिनिगु आधारं जित ज्यानप्राप्त जुल" धका: धया महांन् सत्कार याना: वयात सेनापतिस्थान विल । "व उबले चूलपन्थक जुल, शास्ता दिशाप्रमुख आचार्य ख:" धका: आज्ञा जुया विज्यात ।

शास्ता थव न्हापाया खँ न्दचयना विज्याना:, "थये, भिक्षुपिं, न्हापा नं चूलपन्थक ध्वां हे जुल, उबले नं जि आभय जुया वयात लौकिक सम्पत्तिइ प्रतिस्थापित याना:" धका: धया विज्याना: हानं छन्हुया दिनपु "अहो, शास्ता चूलपन्थकया आभय जुया विज्यात" धका: खँ जूगुलि चूलसेठजातकया न्हापाया खँ कना विज्याना: -

"भचिचां नं बुद्धिचानं, खर्चद्वारा विद्वानं ।

य:त उत्थान याइ, चिक्रू मि पुइगु ये ॥"^{१६}

धका: गाथा धया विज्याना:, "भिक्षुपिं, आ: जक मखु जि थवया आधार जुया, न्हापा नं आधार हे जुया । न्हापा नं जिं थवयात लौकिक सम्पत्तिया मालिकयाना: विद्या, आ: लोकोत्तर सम्पत्तिया । उबले चिधिम्ह शिष्य चूलपन्थक जुल, चूलसेठ पण्डित वक्ता नक्षत्र कोविदम्ह जि हे ख:" धका: जातकया सन्धं मिलेयाना: विज्यात ।

हानं छन्हुया दिनपु धर्मसभायु खँ पितहल, "आवुसोपिं, चूलपन्थक प्यलां प्यंगु पदगु गाथा छपु हे वयेके मफया उत्साहयात तोमत्से हे अर्हत्त्वयु प्रतिस्थित जुल, आ: लोकोत्तर सम्पत्तिया मालिक जुल ।" शास्ता विज्याना:, "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खँ न्हाना: मुनाच्चनागु ख: ?" धका: न्यना विज्याना:, "फलनागु" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, जिगु शासनपु उत्साहितम्ह भिक्षु लोकोत्तरधर्मया मालिक हे जुल" धका: धया विज्याना: युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२५. उद्धानेनप्यमादेन संयमेन दमेन च ।

द्वीपं कयिराथ मेधावी, यं ओषो नाभिकीरति ॥

२५. "उत्थान व अप्रमादं, संयम व दमनं ।

द्वीप दयेकी बुद्धिचानं, गुगु बा:नं बुइकी मखु ॥"

अन द्वीप दयेकी धयागु वीर्यकथं उत्थानद्वारा, स्मृति तोमत्तगु अप्रमादं, प्यंगु पारिशुद्धिशीलं संयमित जुया, इन्द्रिय दमनं धाना: दुषिं कारणभूत प्यंगु धर्मद्वारा धर्मज प्रज्ञा युक्तम्ह बुद्धिचानं थव त:सकं हे दुर्लभ प्रतिस्थितगु अति गम्भीरगु संसार सागरयु थ:त प्रतिस्थित जुइगु अर्हतफलरूपी द्वीप दयेकी निम्माणयाये फइ धयागु अर्थ ख: । गुकथं ? गुगु बा: नं बुइकी मखु, उगु प्यंगु प्रकारया क्लेशरूपी बा:नं बुइकेत बा नाश यायेत फइमखु । अर्हत्त्वयात बा:नं बुइकेत फइमखु ।

गाथाया अन्तपु आपानं श्रोतापन्नादि जुल । यये धर्मदेशना अन दुषिं परिषदयात सार्यक जुल ।

चूलपन्थक स्यविर खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२५. उत्थानेनाप्रमादेन संयमेन दमेन च ।

द्वीपं कुर्वीत मेधावी यमोषो नाभिकीरति ॥१॥

^{१६} (जा० १.१.४)

४. बाललक्षय उत्सवया खँ

"प्रमादय मस्त जुयाच्चनी..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्याना: च्चबले बालनक्षत्रया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इलय भावस्तिड बालनक्षत्रया धयागु उत्सव जुइ । उगु नक्षत्रउत्सवय मूर्खत व दुर्बुद्धिपि (अविवेकपि) मनूत खरानी धूल व गोबर (सउलि) म्हुय दुला न्हयन्हूतक असभ्य खँ (अपशब्द) ल्हाना जुइ । सुं न थःथितिपि, सुहृद व प्रव्रजितपि खना: मछापि धयापि मइ । लुखाय लुखाय च्चना: असभ्य खँ ल्हानाच्चनी । मनूत इमिगु असभ्य खँ न्यने मफुपि जुया थःम्हं फु ये निदां दाछि ध्यबा बिइके छवइ । इपि इमिगु लुखाय प्राप्त प्राप्त जगु ध्यबा च्चना: बनीगु जुयाच्चन । उबले भावस्तिड न्यागु कोटिति आर्यभावकपि च्चनानाच्चन, इमिसं शास्तायाथाय पी छवल - "भगवान्, भन्ते, भगवान् न्हयन्हूतक भिक्षुसङ्घ नापं शहरय दुहाँ विमज्यासे विहारय हे च्चना विज्याहँ ।" उगु न्हयन्हूतक भिक्षुसङ्घयात विहारय हे यागु भोजनादि तयार घाना: छवल, थःपिं न छैनं पिहाँ मवल । इपि नक्षत्रय उत्सव सिधेय च्चान्हुया दिनय बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा घाना: शहरय दुने विज्याका महादान बिया छखेलिकक फयेतना, "भन्ते! अतिकष्टं जिमिगु न्हयन्हू दु पल, मूर्खतयगु असभ्य सः न्यन्ह हे न्हयपं हे तज्याइ हे च्चन, सुं नं सुयागुप्रति मछा: मजुपिं जुयाच्चन, उकिं जिमिसं छःपिल्ल दुने शहर दुहाँवयेके मबियागु खः, जिपिं न छैनं पिहाँ मवया" धका: धाल । शास्ता इमिगु खँ न्यना, "मूर्खत व अविवेकपिनिगु ज्या धयागु युजागु हे जुइ, बुद्धिवानपिनिगु सारगु धनसम्पत्ति थै अप्रमादयात रक्षायाना: अमृत महानिर्वाणा सम्पत्तिइ थ्यनी" धका: धया विज्याना: युपि गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

२६. पमादमनुयुज्जन्ति, बाला दुम्भेधिना जना ।
अप्यमादज्ज मेधावी, धनं तेइव रक्खति ॥

२६. "प्रमादय मस्त जुयाच्चनी, मूर्खत व दुर्बुद्धिपि मनूत ।
अप्रमादयात बुद्धिवानम्हं, श्रेष्ठगु धनसम्पत्ति थै रक्षायाइ ॥

२७. मा पमादमनुयुज्जेथ, मा कामरतिसन्धवे^{१९} ।
अप्यमतो हि ज्ञायन्तो, पप्पोति विपुलं सुखं ॥

२७. "यायेमते कृतः प्रमादकथं, प्यप्नेमते कामरागय नं ।
अप्रमाद पूर्वक ध्यान यायेवं, थ्यनी विपुलय सुखय" ॥

अन मूर्खत धयागु मूर्खता युक्तजुया थव लोक व परलोकया अर्थ मस्सुपिं खः । दुर्बुद्धिपि धयागु प्रजा मइपिं खः । इमिसं प्रमादय दोष मखना: प्रमादय मस्त जुयाच्चनी, लगे जुयाच्चनी, प्रमाद समय फुकाच्चनी । बुद्धिवानम्हं धयागु धर्मजं प्रजा युक्तम्हं पण्डितं कुलवंशकथं वःगु श्रेष्ठोत्तमगु सत्परत्त्वधनयात थै अप्रमादयात रक्षायाइ । गये कि उत्तमगु धनसम्पत्तिया आधारं "कामगुणसम्पत्ति प्राप्त याये, कायकलापिल्ल पालनपोषन याये, परलोकय वनेगु लं शुद्धयाये" धका: धनय फाइदा (फल) स्वया उगुयात रक्षायाइ, थये पण्डितं न अप्रमादी "प्रथमध्यानादि प्रतिनाभ याये, मार्गफलादिइ थ्यंके, स्वंगु विद्या, खुगु अभिज्ञा सम्पादन याये" धका: अप्रमादय फाइदा (फल) खंका: श्रेष्ठोत्तमगु धनसम्पत्तियात थै अप्रमादयात रक्षायाइ धयागु सत्यं खः । यायेमते कृतः प्रमादकथं धयागु उकिं छिमिसं यायेमते कृतः प्रमादकथं व प्रमादं समय फुकेमते । प्यप्नेमते कामरागय नं धयागु वस्तुकाम व क्लेशकामय भतिचा जक नं तूष्ण्याय स्वापुतया कुतः यायेमते, चिन्ता कायेमते, प्रतिनाभ न यायेमते । अप्रमाद पूर्वक धयागु स्मृतियुक्त जुया: अप्रमादपूर्वक ध्यानयाम्ह व्यक्तिक वैपुलय तःधंगु निवाणसुख प्राप्त याइ ।

गाथाया अन्त्य आपाल भोतापन्नादि जुल । आपाल मनूतयत सार्यक धर्मदेशना जुल ।

^{१९} तन्धवं (क)

संस्कृतच्छायाः

२६. प्रमादमनुयुञ्जन्ति बाला दुर्मैधसो जनाः ।
अप्रमादञ्च मेधावी धनं श्रेष्ठमिव रक्षति ॥६॥

२७ मा प्रमादमनुयुञ्जोत मा कामरतिसंस्तवम् ।
अप्रमतो हि ध्यायन् प्रानोति विपुलं सुखम् ॥७॥

५. महाकाश्यपस्वर्थावर्या खँ

“प्रमादयात अप्रमाद...” धयागु युगु धमदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले महाकाश्यप स्वविरया कारण्य आजा जुया बिज्यात ।

छन्हुया दिनय् स्वविर पिप्पलि गुफाय् च्वना बिज्यानाः च्वबले राजगुहलय् भिक्षाटनया निति बिज्यानाः भोजनधुंका पिण्डपात्रं लिहँ बिज्यानाः आलोक कसिणयात वृद्धियाः प्रमादी व अप्रमादी जुया लखय्, पृथ्वी व पर्वतय् च्युत व उत्पन्न जुयाच्वपि सत्त्वप्राणीपिन्त दिव्यचक्षुद्वारा स्वस्व फयेतुना बिज्यात । शास्ता जेतवनय् फयेतुना बिज्यानाः हे “गुकथं थौं जि काय् काश्यप छु यानाच्वन ?” धकाः दिव्यचक्षुद्वारा स्वया बिज्याबले “सत्त्वप्राणीपिनिगु च्युत व उत्पत्तियात स्वस्व च्वनाच्वन” धकाः सिडका बिज्यानाः सत्त्वप्राणीपिनिगु च्युत व उत्पत्ति धयागु बुद्धया ज्ञानं नं सिमाङ्गन धाये थाकागु खः, माया प्वाथय् प्रतिसन्धि कथाः मांवीपिन्त सिके मब्बसे च्युत जुयावपि सत्त्वप्राणीपिनिगु सिमाकन धाये फडमखु, उगु विषय सिडकेगु छगु मखु, काश्यप, अप्रमाद जुद्दगु जक छगु विषय खः, फुक च्युत व उत्पत्ति जुयाच्वपिन्त सिडकेगु व स्वयेगु बुद्धपिनिगु विषय खः” धकाः आजा जुया बिज्यानाः जः न्यकाः न्हयने फयेतुना बिज्यानाच्वं थें च्वक च्वनाः युगु गाथा आजा जुया बिज्यात -

२८. प्रमादं अप्यमादेन, यदा नुवति पण्डितो ।
पञ्जापासादयारुह, असोको सोकिनिं पर्जं ।
पव्वतद्दोव भूमद्दे^{१६}, धीरो बाले अवेक्खति ॥

२८. “प्रमादयात अप्रमादं, गुबले पितनी पण्डितं ।
प्रजाप्रासादय् गया, शोकं मदुहं शोकाकृतिपि प्रजापिन्त ।
पर्वतया च्वे च्वनाः क्वे बैय् च्वपिन्त, धीरं मुखंतयत स्वइ थें खः ॥”

अन पितनी धयागु गथे न्हगु लः पखुलिङ्ग दुहाँ वनीबले पुलांगु लःयात संका उगु लःयात थाय् मब्बसे च्वं च्वं थः न्हयानावनाः उगु लःयात च्वानाः पितनी, पितछवइ, थये हे पण्डितं अप्रमाद लक्षणायात वृद्धियाया प्रमादयात थाय् मब्बसे गुबले अप्रमादया वेग उगुयात पितनी पितछवइ, अले वं प्रमादयात लिक्कया च्वे थयंका परिशुद्धगु दिव्यचक्षु धयागु प्रजाप्रासाद वयात ल्वःगु प्रतिपदा पूर्णयाया उगु प्रतिपदा स्वानेहारा प्रासादय् गये थें गया शोकरूपी कं प्रहीण जूगुलि अशोक धाड, शोकरूपी कं प्रहीण मज्जुपि शोकाकृति प्रजापिन्त सत्त्वनिकायय् च्युत जुयाच्वपि व उत्पन्न जुयाच्वपिन्त दिव्यचक्षुद्वारा स्वइ खंकिड । गथे ? पर्वतया च्वे च्वनाः बैय् च्वपिन्त, बा च्वे प्रासादय् च्वनाः प्रासादया प्राङ्गणय् च्वनाच्वपिन्त अपुक हे दना स्वइ, अथे उम्ह धीरपण्डित महाक्षीणासवं वृत्तया पुसा कृचा मज्जुनिपि मुखंत च्युत व उत्पत्ति जुयाच्वंगु अपुक हे स्वइ ।

गाथाया अन्त्य आपाल् श्रोतापत्तिकलादि साक्षात्कार यात ।

^{१६} भुम्भडे (सी० स्या०)

संस्कृतच्छायाः

२८. प्रमादमप्रमादेन यदा नुदति पण्डितः ।
प्रजाप्रासादमारुह्य अशोकः शोकिनीं प्रजाम् ।
पर्वतस्य इव भूमिस्थान् धीरो बालानवेक्षते ॥८॥

६. प्रमादी अप्रमादी पाप्तापिणिण्यु खं

“अप्रमादी प्रमादीपिं मध्ये....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्यानाः च्चबले निग्गु पासापिं भिक्षुपिणिग्गु कारणम् आज्ञा जुया विज्याय ।

भीसं न्यानाः, इपिं शास्तायाथाय् कर्मस्थान कयत्त जङ्गल विहारय् दुहाँवन । इपिं मध्ये छम्ह, इलय् हे सिंत्त हया हेँवाः मकः तयार यानाः तरुणा भ्रामणोरपिं नापं गफयाया प्रथम याम्यु मिपपं फयेतुइ । छम्ह अप्रमादी भ्रमणाधर्मं यायां मेम्हसित उपदेश विइ, “आवुसो, थये याये मते, प्रमादीयात्त सुपिं प्यग्गु अपाय थःगु छैँपुं येँ खः । बुद्धपिं धयापिन्त्त छलेयानाः लयेतायेके फइमखु” धकाः वं वयागु उपदेश मन्थं । मेम्हसिन्त्त “न थ्व धयागु खं न्यनीग्गु खः” धकाः वयात्त मधासे अप्रमादापूर्वकं भ्रमणाधर्मं अभ्यास यात् । अल्छीम्ह स्थविर नं प्रथमयाम्यु (प्रहरय्) मिपना मेम्हसिया चक्रमण यानाः कोठाय्, दुहाँवनीबले दुहाँवनाः, “महाअल्छी, छ छनेत्त जइत्तय् दुहाँ वयागु ला, छु बुद्धयाथाय् कर्मस्थान कया दनाः भ्रमणाधर्मं पालन धायेगु उचित मखुला” धकाः धया थः च्चवनीग्गु थासय् दुहाँवनाः गोतुला छनी । मेम्ह नं मध्यमयाम्यु विश्राम यानाः अन्तिमयाम्यु दनाः भ्रमणाधर्मं आरचणा यानाच्चन । वं थये अप्रमादी जुयाः च्चबले ताःई मयुवं हे प्रतिस्मिभवासहित अहँत्त्वय् थयन । मेम्ह प्रमादं हे समय सिंत्ति छवयाच्चन । इपिं वर्षावासे सिधयेका शास्तायाथाय् वनाः शास्तायात्त वन्दना यानाः छखेलिक्क फयेतुल । शास्ता इपिं नाप खँलाबला यानाः, “छु भिक्षुपिं, अप्रमादीपिं भ्रमणाधर्मं पालन यानाः जानीः वा ? छु छिपिं प्रव्रजित ज्याया लक्ष्य् थयन ला ?” धकाः न्यना विज्याय । न्हापालाक प्रमादीम्ह भिक्षुं धाल – “गनं, भन्ते, थवया अप्रमाद, वसानिसं गोतुला छना समयसिंत्ति छवत्त ।” “भिक्षु, छ ते ?” “जि, भन्ते, इलय् हे सिंत्त हया हेँवाः मकः तयार यानाः प्रथमयाम्यु (प्रहरय्) मिपपं फयेतुना मद्यसे हे समय छयलाच्चना । अले वयात्त शास्ता “छं प्रमादीम्ह समय वितेयानाः ‘जि अप्रमादी’ धकाः धयाच्चना ला, अप्रमादायात्त प्रमाद यानाः वा ?” धकाः आज्ञा जुया विज्याय । हानं प्रमादाय् दोषत्त, अप्रमादाय् फलानिशंसं प्रकाश यानाः विज्यायेत्त, “छ जि काय् लिसे शक्तिहीनम्ह दुर्वम्ह सल येँ खः, थ्व छ स्वया याकनं ब्वाँयवनीम्ह सल येँ खः” धकाः धया विज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्याय-

२९. अप्यमतो पयत्तेतु, सुत्तेतु बहुजागरो ।
अबलसंवे सीधत्तो, हित्वा याति सुमेधतो ॥

२९. “अप्रमादी प्रमादीपिं मध्ये, छनाच्चपिं मध्ये यक्व न्त्थलंचाम्ह ।
दुर्वलम्ह सलयात्त (लिपालाकाः) ब्वाँयवनीम्ह सल येँ, त्याग यानाः वनी पण्डित ॥”

अन अप्रमादी धयागु वैपुन्य स्मृति प्राप्त जुया अप्रमादं सम्पन्नपिं क्षीणाश्रवपिं खः । प्रमादीपिं मध्ये धयागु स्मृतिं हीन जुइका च्चनान्त्तपिं सत्त्वप्राणीपिं मध्ये । छनाच्चपिं मध्ये धयागु स्मृतिं जाग्रतया अभावं फुक इरियापथय् छनाच्चपिं मध्ये । यक्व न्त्थलंचाम्ह धयागु महान् वैपुन्य स्मृतिं जाग्रत्त जुया च्चनीम्ह । दुर्वलम्ह सलयात्त धयागु लंगडाम्ह शक्तिहीनम्ह दुर्वल सलयात्त याकनं ब्वाँय वनीम्ह सिध्वव आज्ञानीय येँ । पण्डितं धयागु उत्तम प्रजादम्ह । उजाम्ह पुद्गलयात्त वंसां नं पुला वःसां नं अधिगमनय नं त्याग यानाः वनी । मन्द प्रजाहँसित छु पुद्गलयात्त वयेकत्त कुतः यानाः च्चनीबले हे पण्डितं छग्गु वगं वयेके धुंकिइ, थये उबले वया वयेकेगुयात्त त्याग यानाः वनी । मन्द प्रजापिनिं चान्ते व न्हिन्ते च्चनेगु थासय् अभ्यास यानाः कुतः यानाः च्चनीबले व कर्मदथान

सयेका पाठ याना: च्चनीबले, पण्डितं मेपिसं याद्गु चान्ह्य च्चनेगु यासय् व न्हिने च्चनेगु थासय् न्ह्यः हे दुर्हावना: कर्मस्थान अनुमार्जन याना: फुक्क क्लेश मदयेका गुंगु लोकोत्तर धर्मयात ल्हाःती काड, थुकयं अधिगमनद्वारा त्याग याना: वनी । वट्टसंसारय् वयात त्याग याना: वांछ्वया वृत्तं मुक्तजुया व हे वनी ।
गावाया अन्त्य आपाल श्रोतापत्तिफलादिद् थ्यन ।

प्रमादी अप्रमादी पासापिणु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२९. अप्रमत्तः प्रमत्तेषु सुप्तेषु बहुजागरः ।
अबलास्वमिव शीघ्रास्वो हित्वा याति सुमेधाः ॥१॥

७. तद्यथा स्तं

“अप्रमत्तं मद्य.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वैशालिइ आधार कया कूटागार शालाय च्चन विज्याना: च्चंबले शक देवराजया कारणय् कना: विज्यात ।

वैशालिइ महालि धयाम्ह लिच्छवी च्चनच्चन, वं तयागतया शकृन्त्यसःस्त्र^{१९} देशना न्यना: “सम्यक्सम्बुद्धं शकसम्पत्तियात महानता याना: कना विज्यात, शकृयात खना: विज्याना: कना विज्या:गु ला वा मखना: ? शकृयात स्यूना वा मस्यु ? न्यने वसपोलथाके न्यने” धका: विचा: यात । अले, महालि लिच्छवी गन भगवान् बुद्ध विज्यानाच्वगु ख: अन वन, लिक्क वना: बुद्धयात अभिवादन याना: छछेलिक्क फयेतुल, छछेलिक्क फयेतुना, महासि लिच्छवी बुद्धयात थये विन्तियात - “भन्ते, भगवान् बुद्धं शक देवेन्द्रयात खना: विज्याना ला ?” “खना: जि, महासि, शक देवेन्द्रयात ।” “व, भन्ते, शकृया प्रतिरूप जक जुद् । खंके याकुम्ह ख:, भन्ते, शकदेवेन्द्र ।” “शकृयात जि, महासि, स्यु व शक घाडगु धर्मयात नं, गुगु धर्म पालन यायेवं शक शकृत्त्वय् थ्यनी, वनं जिं स्यु ।”

शक, महासि, देवेन्द्र न्हापा मनु जुयाच्चंबले मद्य समानम्ह मद्य धयाम्ह माणव जुत, उकिं “मद्यवा” धका: धा:गु ख: ।

शक, महासि, देवेन्द्र न्हापा मनु जुयाच्चंबले न्ह्यः दान बिल, उकिं “पुरेन्द्र” धका: धा:गु ख: ।
शक, महासि, देवेन्द्र न्हापा मनु जुयाच्चंबले सत्कारपूर्वक दान बिल, उकिं “शक” धका: धा:गु ख: ।
शक, महासि, देवेन्द्र न्हापा मनु जुयाच्चंबले आवासस्थान बिल, उकिं “वासव” धका: धा:गु ख: ।
शक, महासि, देवेन्द्र सहस्र अर्थयात नं याकन हे लुमका च्चन, उकिं “सहस्राक्ष”^{२०} धका: धा:गु ख: ।
शक, महासि, देवेन्द्रया सुजा धयाम्ह असुरकन्या जहान ख:, उकिं “सुजम्पती” धका: धा:गु ख: ।
शक, महासि, देवेन्द्र तावतिस देवपिन्त ऐश्वर्याधिपतिद्वारा राज्य यानाच्चन, उकिं “देवेन्द्र” धका: धा:गु ख: ।

शक, महासि, देवेन्द्रया न्हापा मनु जुयाच्चंबले न्ह्यगु व्रतपद कया पूर्ण यात, उपि समादान या:गुलिं शक शकृत्त्वय् थ्यन । छु छु न्ह्यगु व्रतपद ? जीवनभर मांवापिन्त भरणपोषन घायेफुम्ह जुडमा, जीवनभर कुलय् जेष्ठपिन्त सत्कार घाये फुम्ह जुडमा, जीवनभर प्रिय वचन ल्हायेगु जुडमा, जीवनभर मेपिन्त मफायेगु वचन ल्हाये फुम्ह जुडमा, जीवनभर खिति मदयेक त्यागभावनाद्वारा छँय च्चनेगु, चकंगु ल्हा:तिं त्यागीम्ह जुया त्याग घायेगुलि लयताम्ह जुया फवंगितयत स्वापु तया: दान विभाजन घायेगुलि लयताम्ह जुडमा । जीवनभर सत्यवचन ल्हाये फुम्ह जुडमा, जीवनभर तं पिहाँ मवम्ह जुडमा, “ग्रदि जिंके तं पिहाँवल धा:सा, याकन हे मदयेके फुम्ह जुडमा ।” शक, महासि, देवेन्द्रया न्हापा मनु जुयाच्चंबले सुपि न्ह्यगु व्रतपद कया पूर्णयात उपि समादान या:गुलिं शक शकृत्त्वय् थ्यन ।

^{१९} (दी० नि० २.३४४ चणलव)

^{२०} सहस्रकक्ष

"माँवोपिन्त भरणपोषन याइम्ह मनु, कुलय् जेष्ठपिन्त सत्कार याइम्ह ।

प्रिय वचन ल्हाइम्ह, फायेगु वचन अलगम्ह ॥

"नुगःस्यागुभाव मदयेकोगुलि युक्तम्ह, सत्य, क्रोधयात त्याकिम्ह मनुयात ।

उम्हसित तावतिस देवतापिस न, धाल "सत्पुरुष ॥" १०?

श्व, महालि, शक मघमाणावकया इलय् याःगु ज्याः खः धकाः धया बिज्यायेव हान व "गुकथं, भन्ते, मघमाणाव प्रतिपदा खः" धकाः न्यन । वया प्रतिपदा विस्तृत न्यनेगु इच्छजुया न्यनेव "अथेसा, महालि, न्य" धकाः धया बिज्यानाः न्हायायाः खँ न्ह्यःथना बिज्यात -

न्हाया मगधराष्ट्रय् मचलगााम्य् मघ धयाम्ह माणाव गांया ज्या याइगु थासय् वनाः थः दना च्वनीगु थाय् तुति धु माथवंका बांलाका दनाच्वन । मेम्हसिन वयात लप्पां दाया अन ध्वानाः (चिडका) क अन दन । व वयाप्रति तं पिमकासे मेगु थासय् बांलाकाः दन । अनं न वयात मेम्ह वया लप्पां दाया ध्वानाः थः दन । व वयात नं तं पिमकासे मेगु थासय् बांलाकाः दन, थथे छँन पिहाँ वपि मनुतयसं लप्पां दाया दना च्वनागु थासं ध्वानाः छवत । वं "थुपि फुककं जिगु कारणं सुखीपिं जूत, श्व पुण्यकर्मद्वार जित सुखदायकगु पुण्यकर्म जुडमा" धकाः बिचाः यांना, कन्हेखुनु क् ज्वनाः खल मण्डलतिथासय् बांलाकल । सकले वनाः अन हे च्वन । अले इमित चिकइबलेसित मि पनेगु व तानोइबले लः तयेगु त्वनेगु थाय् दयेका बिल । अनलि "रमणीयगु थाय् धयागु सकसित यःगु जूत, सुयात नं मयः धयागु म्दु, थनिनिसं जि लँ माथवंकेगु जुडत उचित जुड" धकाः बिचाः यांना, सुथे हे पिहाँवया, लँ माथवंकाः त्याथला यकेमाःगु सिमाकच्चात त्याथला यकथंक् जुपाच्वन । अले वयात मेम्हसिन खनाः न्यन - "पासा, छु यांनाःगु ?" "जिपि स्वर्गय् वनेगु लँ दयेकाच्चना, पासा ।" "अथेसा जि न छुःपिनि पासा जुड ।" "ज्यु, पासा, स्वर्ग धयागु आपासित यःगु आपालं सुख दुगु थाय् खः ।" उबले निसं निम्ह मनु दत । इमित खनाः अथे हे न्यनाः व खँ न्यनाः मेम्ह नं इमित पासा जुल, थथे मेम्ह नं मेम्ह नं यांनाः फुकं स्वीस्वम्ह मनु दत । इपिं फुकसिन क् ल्हातः नं ज्वनाः लँ माथवंकाः छगु निगु योजनति थासय् थ्यंकवन ।

इपिं खनाः गांया नायोतं बिचाः यात - "थुपि मनुत अयोधगुलिड लगे जुयाच्वन, यदि थुपि वनं न्याः ला आदि हयाब्यसा, अयला दयेका त्वंसा, मेगु छु उजागु ज्याः पासा, जित नं छु नं छु प्राप्त जुड ।" अले इमित सःतके छव्या न्यन - "छु यांनाः जुपाच्वनागु ?" "स्वर्गया लँ, स्वामी दयेकाच्चनागु खः ।" "छँय च्वनीपिं धयापिस थथे यायेगु उचित मजु, वनं न्याः ला आदि हया, अयला दयेका त्वनेगु, नांना प्रकारया ज्याः यायेगु उचित खः ।" इपिं वयागु वचनयात प्रतिसेध यात, थथे हानं हानं धाःसां नं प्रतिसेध हे यात । वं तं पिकया "थुमित नाश यायेमाल" धकाः जुजुथाय् वनाः, "थुपि खुँत, देव, पुचःमुना जुयाच्वंगु जि खनाः" धकाः बिन्ति यायेव, "हँ, इपिं ज्वनाः हि" धकाः धायेवं अथे यांनाः सकले इमित चिना हया जुजुयात वयन । जुजु विचार मयाःसे हे "किसिं न्हुडकी" धकाः अदियात । मघ न्यं दुपिन्त उपदेश बिल - "पासापि, मैत्री बाहेक, भती मेगु भरोसा मन्त, छिमिसं सुयाप्रति नं तं पिमकासे जुजु, गांया नायो व न्हुडम्ह किसियाप्रति नं, थःगुप्रति मैत्रीचित्तं समान चित्तपिं हे जुजुमाल ।" इमिसं अथे यात । अले इमिगु मैत्रीया आनुभावं किसित लिक्क वनेगु साहस मत्त । जुजु उगु खँ न्यनाः यक्क मनुतयत् खंगुलिं यांनाः किसिया न्हुडत साहस मत जुड ? "हँ, इमित धाय्भालं त्वःपुया न्हुडकी" धकाः धाल । इमित धाय्भालं त्वःपुया न्हुडकेत छवसां नं किसित ताःपाकं निसं लिहाँवल ।

जुजु उगु सुचं न्यना "छु कारण देयमाः" धकाः इमित सःतके छव्या न्यन - "तात, जिगु कारण छिमित छु मन्त ?" "छु थव धया बिज्यानाःगु, देव ?" "छिपि, पुचःमुना खुँत जुया गुँड जुयाच्वन" धयागु न्यनाः । "सुनां थथे धाल, देव ?" "गांया नायो न, तात ।" "जिपि, देव, खुँत मखु, जिपि थःगु स्वर्गया लँ शुद्ध यांनाः थथे थथे यांनाः च्वनागु खः, गांया नायो नं जिमित अकुशल ज्याय् नियुक्त यायेवं थःगु वचन पालन मयायेवं नाश यायेगु इच्छा जुया तं पिकया थथे धाःगु खः ।" अले जुजु इमिगु खँ न्यनाः लयताःया, "तात, थव पशु नं छिमिगु गुणत स्मृ, जिं मनु जुया नं सिडके मफुत, क्षमा या, जित" धकाः धाल । थथे धया काय कलासहित गांया नायोयात इमि च्यो यांनाः बिल, किसिया यात, उगु गामय् सुखपूर्वक परिभोग यायेत बिल । इपिं "थन हे जिमिसं यांनागु पुण्यया फल खनाः" धकाः भन्त भन्त हे लयताःगु मनं जुया उम्ह किसि पालपाः पालपाः गया वनीबले खँताबला

१० (सं नि १.२५७)

यात "आः भौंसं भन्नु हे पुण्य याये माल, छु यायेगु ? प्याका लैय् आपालं मनुत्प स्थिरयांनाः विभामशाला दयेकेगु ।" इमिसं सिक्कीयातः सतके छव्या शाला प्रतिस्थापना यात । मिसातयप्रति इच्छा मद्गु कारणं यांनाः इपि मिसातयत् शालाय् सहभागी याके मब्बु ।

मधया छैय नन्दा, चित्ता, सुधम्मा व सुजा यांनाः प्यम्ह मिसापिं दयाच्चन । इपि मध्ये सुधम्मा सिकःमिनापं मिलेजुया, "दाइ, श्व शालाया जेळीम्ह जित यांनाः ब्यु" धकाः घया घुस बिल ।वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यांनाः न्हाणालाक हे गज्जानिति सिमा गंका सुयाः प्वाःखनाः गज्जु सिधयेका, "सुधम्मा धयागु श्व शाला खः" धकाः आखत किया वस्त्र भूनातल । अले इमित सिक्किंमिं शाला सिधयेका गज्जु छुडगु दिनय् "अहो, आर्यापिं, छगु यायेमाःगु लोमन" धकाः धाल । "छु खः, भो ?" "गज्जु ।" "ज्यु उगु ह्ये ।" "आः धयनाः हयागु सिमां दयकेत फडमखु, न्ह्यःव हे उगु त्वाल्हानाः सुयाः प्वाःखनाः तयातःगु गज्जु दुसा उचित जुड" । "आः छु याये माल ?" "यदि सुयागु नं छैय सिधयेका तःगु मिडगु गज्जु दुसा, उगु मालेमाल ।" इपिं मामां सुधम्माया छैय खनाः इःछि म् विद्या नं प्राप्त मज्जुल । "यदि जित शालाय् सहभागी यायेगु खःसा, बिड" धकाः धायेवं "जिमिसं मिसातयत् सहभागी याकेमखु" धकाः धाल ।

अले इमित सिक्किंमिं धाल - "आर्यापिं, छःपिसं छु धयागु, ब्रह्मलोक वाहेक मेशाय् मिसापिं मद्गु थाय् धयागु मद्, कया हि गज्जु । थये जूसा भोगी ज्याः सिधइ ।" इमिसं "ज्यु" धकाः गज्जु कया हया शाला सिधयेका स्वंगु भाग थल । छगु भाग धनीपिं च्चनीगु थासय् यात, छगु गरीबपिं, छगु विरामीपिं । स्वीस्वम्ह मनुत्पयसं स्वीस्वबला सिंपैत लाया कियसियात संकेट बिल - "आगन्तुक वयाः सुनां लायातःगु सिंपैनिइ फयेतुइ, उम्हसित ब्वनाः सिंपैताम्ह नायाया हे छैय तये ह्ये, वयात तुति तिया बिडगु, म्ह्युं तिया बिडगु लः, नयेगु, परिभोग यायेगु व शनेगु व्यवस्था उपिं सिंपैस्वामीया हे भार जुइ ।" कित्सिं ववःपिन्त ब्वनाः सिंपै स्वामीया हे छैं यकी । वं इमित उखन्हुं दिनय् याये माःगु यांनाच्चन । मधं शालाय् तापा मज्जुगु थासय् कोवितार सिमा पिना सिमाक्वम्ह न्व्हंफात सिडकल । शालाय् दुहांदुहां वपिं मनुत्पयसं गज्जुयात स्वया आखत ब्वंका, "सुधम्मा धयागु श्व शाला खः" धकाः धाइ । स्वीस्वम्हसिया नं थके मद्गु जुयाच्चन । नन्दां विचाः यात - "थुमिसं शाला दयेका जिमित असहभागीयात, सुधम्मा जक थःगु बुद्धिं यांनाः गज्जु दयेका सहभागी जुल, जि नं छुं यायेगु उचित जुइ, छु यायेमाली ?" अले वयात थये जुल - "शालाय् ववःपिन्त लः व म्वःन्हुडगु लः आवश्यक जुइ, पुखु म्हडके बिडमाल ।" वं पुखु म्हडके बिल । चित्तां विचाः यात - "सुधम्मां गज्जु बिल, नन्दां पुखु दयेका बिल, जि नं छुं यायेगु उचित जुइ, छु यायेमाली ?" अले वयात थये जुल - "शालाय् ववःपिस लःत्त्वना म्वःन्ह्या वनीगु इलय् स्वीमालं व्वखाया वनेगु उचित जुइ, पुष्याराम (बगैचा) दयेके बिडमाल ।" वं रमणीयगु पुष्याराम दयेके बिल । प्रायःयांनाः उगु आरामय् "फलनागु स्वौं फल सिमा मद् धयागु" मज्जुल ।

सुजा जक "जे मधया ककाया (पाजुया) म्ठ्याय् व पादपरिचारिका नं खः, श्वं याइगु ज्या जिगु हे खः, जिं यायेगु श्वया हे खः" धकाः विचाः यांना, छुं नं मयाःसे थःगु शरीररूप जक बालाका समय सिंतिं छव्या च्चन । मध नं मांवीपिनिगु सेवा, कुलय् जेठपिन्त सत्कार यायेगु, सत्यवचन, फायेगु खं मल्हायेगु, प्रिय वचन न्हायेगु, नुगःस्या पह मदयेकेगु व अक्रोधी जुडगु यांनाः थुपिं न्ह्यगु व्रतपद पूर्णयांनाः -

"मांवीपिन्त भरणपोषन याइम्ह मनु, कुलय् जेठपिन्त सत्कार याइम्ह ।

प्रिय वचन न्हाइम्ह, फायेगु वचनं अलगम्ह ॥

"नुगःस्याभाव मदयेकेगुलि युक्तम्ह, सत्यं, क्रोधयात त्याकिम्ह मन्थात ।

उम्हसित तावतिस देवतापिसं नं, धाल "सत्पुरुष ॥"^{१००}

थये प्रशंसाया भावय् च्चनाः जीवनया अन्तय् तावतिस भवनय् शक देवराज जुया उत्पन्न जुल, वया उपिं पासापिं नं अन हे उत्पन्न जुल, सिक्किंमिं विषवकमां देवपुत्रजुया उत्पन्न जुल । उबले तावतिस भवनय् असुरपिं च्चनाच्चन । इपिं "न्ह्ये देवपुत्रपिं उत्पन्न जुल" धकाः दिव्यपान तयाय यात । शकं थःगु परिषदयात सुनां नं मन्वेत संकेट यात । असुरपिं दिव्यपान त्वनाः काल । शकं "जित छु यायेत थुपिं सामान्य राज्यं" धकाः थःगु परिषदयात संकेट बिया इमिगु तुतिइ ज्वंकेबिया महासमुद्र्य् बाँछवयेके बिल । इपिं छ्यं क्ययलाका समुद्र्य् क्तुं

^{१००} (सं० नि० १.२५७)

वन । अने इमिणु पुण्यया प्रभाव सिनेह पर्वतया वच्यच्चंगु थासय असुरविमान धयागु उत्पन्न जुल, चित्तपाटलि धयागु उत्पन्न जुल ।

देव-असुर संग्रामय असुरत बुद्धं छगु लाख योजन दुगु तावतिस देवनगर धयागु उत्पन्न जुल । उगु नगरया पूर्व-पश्चिम द्वारया बिचय छगु लाख योजन दुगु जुयाच्चन, अथे हे दक्षिण-उत्तरद्वारया नं । उगु नगरय आराम, उद्यान, पुख्लिं प्रतिमण्डितगु व इःछिगु द्वारं युक्त जुयाच्चन । अन दथुइ शालाया कारणं याताः स्वसः योजन हाकगु ध्वजा छायपिया तल, सप्तरत्नमय न्हयगु योजन हाकगु वेजयन्त धयागु प्रासाद प्रकट जुल । लुँया कथिइ मणिया ध्वजा, मणिया कथिइ लुँया ध्वजा, भिंपुया कथिइ मोतिया ध्वजा, मोतिया कथिइ भिंपुया ध्वजा, सप्तरत्नया कथिइ सप्तरत्न ध्वजा, दथुइ यना तःगु ध्वजा स्वसः योजन हाकगु जुयाच्चन । यथे शालाया कारणं याताः इःछि योजन हाकगु प्रासाद, सप्तरत्नमय हे जुया उत्पन्न जुल, कौविलार सिमाया कारणं याताः छ्वाखेरं स्वसः योजन मण्डलगु पारिच्छत्तक (कुसा) उत्पन्न जुल, ल्वह लाया व्यगु कारणं याताः पारिच्छत्तकमलय हाककयं ल्हीगु योजन, व्याकयं न्येगु योजन व छ्वातुगुयं न्येगु योजन दुगु जयसुमन रत्तकम्बल वर्णगु पण्डुकम्बलशिला उत्पन्न जुल । अन फयेतुइवले बछिति म्ह स्वतुना दुर्हावनी, दनीगु ईले स्वतुना वनाच्चंगु यर्हावइ (पर्णजुइ) ।

किसि जक एरावण धयाम्ह देवपुत्र जुयाः उत्पन्न जुल । देवलोकय पशुत दइमखु । उकिं व उद्यानक्रिडया निति पिहाँ वनीवले यःगु शरीरयात त्याग याताः सछि व न्येगु योजन दुम्ह एरावण धयाम्ह किसि जइ । वं स्वीस्वम्हसिया निति स्वीस्वंग कोत दयेका, चाकःकथं स्वंग गावुत बछि योजन प्रमाणगु खः, फुकया दथुइ शक्रयानिति सुदर्शन धयागु स्वीगु योजनगु कौं (कुम्भ) दयेकल । वया च्चे भिनिगु योजनगु रत्नमण्डप दु । अन बिचे बिचे सप्तरत्नमय योजन हाकगु ध्वजात थनातल । सिथय किङ्किणिकजाल (गत) फण्डे जुयाच्चन । उकी भतिचा जक फय वयेवं न्यागु अङ्गुलुगु बासुरीया सः ल्वाकज्याःगु दिव्यगीत सः ये जाःगु सः पिहाँवइ । मण्डपया दथुइ शक्रया निति योजन दुगु मणिणल्लङ्क लायातःगु जुयाच्चन, अन शक्र फयेतुल । स्वीस्वम्ह देवपुत्रपिं यःगु कोतय च्चंगु रत्नमण्डप फयेतुल । स्वीगः कोतयके छगः छगः कोतय न्हयगु वन्त दयेकल । इपिं मध्ये छपु छपु न्येगु योजन हाकःगु खः, छपु छपु वन्तय अन न्हयगु न्हयगु पुख दयाच्चन, छगु छगु पुखलिइ न्हयफवः न्हयफवः पलेस्वाँ दययाच्चन, छगु छगु कच्चाय न्हयफवः न्हयफवः स्वाँत दयाच्चन, छपवः छपवः स्वाँलय न्हयहः न्हयहः हः दयाच्चन, छहः छहःल्य न्हयम्ह न्हयम्ह देवपुत्री प्याखँ हूयाच्चन । यथे छ्वाखेरं न्येगु योजनथासय च्चंगु किसिया दन्त्ये हे नृत्यया उत्सव जुइगु जुयाच्चन । यथे तधगु यश अनुभव यायां शक्र देवरज विचरण याताः जुयाच्चन ।

सुधम्मा नं सिनावनाः अन हे उत्पन्न जुल । वयात सुधम्मा धयागु गुसः योजनगु देवसज्ज उत्पन्न जुल । व स्वयाः रमणीयगु भेगु थाय धयागु महु, लछिया च्चान्ह अन हे धर्मभ्रवण जुइ । आःतक नं भेगु रमणीय थाय खनेवं, “सुधम्मा देवसभा ये” धकाः धाइ । नन्दा नं सिनावनाः अन हे उत्पन्न जुल, वयात न्यासः योजनगु नन्दा धयागु पुख उत्पन्न जुल । चित्ता नं सिनावनाः अन हे उत्पन्न जुल, वया नं न्यासः योजनगु चित्तलता वन धयागु उत्पन्न जुल, अन उत्पन्नपूर्वनिमित्त देवपुत्रपिन्त यंका मोहितयाताः विचरण याताः जुयाच्चन । सुजा जक सिना छगु पहावाया कापिइ छम्ह ब्वहनी जुया उत्पन्न जुल । शक्र यः सेविकायात मालास्वस्व “सुधम्मा थन हे उत्पन्न जुल, अथे हे नन्दा व चित्ता नं, सुजा जक गन उत्पन्न जुल ?” धकाः बिचाःयावले वयात अन उत्पन्न जगु खनाः, “मूर्ख छुं नं पुण्य मयाःसे अनः पत्नीया योनिइ उत्पन्न जुल, आः थयात पुण्य याकेबिया थन हयेगु उचित जुइ” धकाः यःगु शरीरयात त्याग याताः म्हमसिइगु भेषकया वयाथाय लिक्क वनाः, “थन छु याताः जुया च्चनागु ?” धकाः न्यन । “सु खः छःपिं, स्वामी ?” “जि छ भाःत मघ खः ।” “गन छःपिं उत्पन्न जुया, स्वामी ?” “जि तावतिस देवलोकय उत्पन्न जुया ।” “छ पासापि उत्पन्न जगु थाय सिल ला ?” “मस्यु, स्वामी ।” “इपिं नं जियाय लिक्क हे उत्पन्न जुल, इपिं पासापि छन्त स्वयं यःला ।” “गथे जि अन वनेगु ?” शक्र “जि छन्त अन यंके” धकाः धया ल्हाःती छीनेतया देवलोक यंका नन्दाया पुखसिथय त्वःता इपिं स्वम्हसित धाल - “छिमि पासा सुजायात खन ला ?” “गन व, देव ?” “नन्दाया पुखसिथय दनाच्चन ।” धकाः धाल । इपिं स्वम्ह वनाः, “अहो, आर्याया युजागु यःगु शरीरयात बालाकाच्चंगुया फल खः, आः वयागु त्वाः स्व, तृति स्व, त्वाता स्व, शोभायमान् जू धायं वया यःगु शरीर !” धकाः ह्येस्यानाः लिहाँवन ।

हानं शक्रं वयाथायु लिकक वना, "खन ला छ पासापिं ?" धका: धायेवं "खना: जित गिजेयाना: वन, अन हे जित थंकाब्बु" धका: धायेवं वयात अन हे थंका लख्यु त्व:ता, "खन ला छ इमिगु सम्पत्ति ?" धका: न्यन । "खना: देव ।" "छं नं अन उत्पन्न जुद्दुगु उपाय यायेगु उचित जू ।" "छु यायेमाल, देव ?" "जि बिद्दुगु ओबावयात रक्षा यायेफुला ?" "रक्षा याये, देव ।" अले वयात न्यागु शील बिया, "अप्रमाद पूर्वक रक्षा या" धका: धया लिहँवन । वं उबलेसं निसं सिद्धिपिं न्यातयत्त जक माला: नयाच्चन । शक्रं गुलिका मद्दवं हे वयात परीक्षण यायेत वना, फिया छोने सिद्धम्ह न्या थं जुया थसपाया गोतुल । वं वयात खना: "सिद्धम्ह न्या जुद्दु" धका: मतिद्दु तथा: नल । नुने त्वबले न्यां न्हिप संकल । वं "न्या म्वाणी" धका: लख्यु त्व:तल । वं भतिचा ई फुका हानं वया न्दधने वसपाया गोतुल । हानं वं "सिद्धम्ह न्या जुद्दु" धका: मतिद्दु तथा: ज्वना: नुने त्वबले मुलगु न्हिप संकल । वयात खना: "न्या म्वाणी" धका: त्व:तल । थये त्वक्वतक परीक्षण स्वा: "बालाक हे शील पालन यानाच्चन" धका: थ:त म्हसिद्दके बिया "जि छंगु परीक्षणया नितिं वयागु ख:, बालाक शील रक्षा यानाच्चन, थये रक्षा यायेवं ता:ई मद्दवं हे जियायु लिकक उत्पन्न जुद्दु, अप्रमादी जुयाच्चवं" धका: धया लिहँवन ।

वयात उबलेसं निसं सिद्धिपिं न्यात गुबले प्राप्त जुद्दु गुबले जुद्दुमखु । न्या नयेगु मवया गुलिका मद्दवं हे गना सिनावना: वया शीलया फलं वाराणसी कुम्हाया म्दधाय जुया उत्पन्न जुल । अले वयात किंन्याई किंनखुई दुबले शक्रं "गन थव उत्पन्न जुल" धका: आवर्जनयाया खना:, "आ: जि अन वनेगु उचित जुद्दु" धका: तुसि बजाया भेषकया सत्तरल खने दयेक गाडाय भरेयाना: उगु गाडायत न्दधाका: बाराणसी दुहँवना, "मापिं ततापिं, तुसि कया दिसं" धका: हाला लँय वन । म् मायया म् ज्वना: व:पिन्त "उगु मूनं बिद्दुमखु" धका: धया, "गथे बिद्दुगु ते" धका: न्यनेवं, "शील रक्षायाम्ह स्त्रीयात जक बिद्दु" धका: धाल । "शील धयागु छु स्वामी", "आ: गथे थवं, छु हाकगु लाकि वचगु शिद वणंगु ?" धका: न्यन । "छिमिसं शील गथे च्वं धयागतक नं" मस्यु, गथे थवयात रक्षाययाद्दु, शील रक्षा याद्दुम्हसित जक बिद्दु ।" "स्वामी, थवं कुम्हाया म्दधाय 'शील रक्षायाना:' धका: जुयाच्चन, थवयात ब्यु ।" वं नं वयात "अथेसा जित ब्यु स्वामी" धका: धाल । "छ सु ख: ?" "जि पञ्चशीलयात त्याग मयानाम्ह ख:" । "छंगुया नितिं हे थुपिं जि हयागु ख:" धका: गाडा चलेयाना: वया छँ वना: मेपिन्त वयेके मस्येसं तुसिया बजाया भेषकया वम्ह देवदायाद धनसम्पत्ति बिया थ:त म्हसिद्दके बिया, "थव छल्ल जीविका थापन यायेत धन ख:, पञ्चशील तुते मजुद्दु रक्षा या" धका: धया: लिहँवन ।

वं नं अनं च्युत जुया असुरभवनयु असुरजेष्ठया म्दधाय जुया: शक्रया शत्रुया छँय उत्पन्न जुल । निगु जन्मयु शीलयात सुरक्षा यागुलिं बाला:म्ह, सुवर्ण वर्णम्ह, असाधारणम्ह रूपश्री युक्त जुयाच्चम्ह जुल । वेपचितिं असुरिन्द्द वव:पि असुरपिन्त "छिपिं, जिमि म्दधाययात मन्व:ल" धका: वयात सुयात नं मन्व्येसं, "जिमि म्दधायि वं थ:म्ह हे थ:त:म्ह भा:तयात ल्याया काड" धका: असुरसेनाबलयात मुकेबिया, "छन्त त्व:म्ह भा:तयात का:" धका: वया ल्ला:तयु स्वॉमा: बिल । उगु क्षणयु शक्रं वया उत्पन्न जुगु याय माला:स्वस्वं उगु सुचं सिद्दका, "आ: जि वना: वयात हयेगु उचित जुद्दु" धका: बुराम्ह असुरया भेष निर्माणयाना: वना: परिषदया अन्तय दनाच्चन । उखेंथुखे स्थाच्चम्ह वं नं वयात खनेवं हे न्हापा नापं ज्वना: वया:गु कारणं उत्पन्न जुगु प्रेमया महानं खुसीया:लं चुद्दुकगु हृदयजुया, "थव जि भा:त ख:" धका: वया च्चे स्वॉमा: वॉछवत । असुरपिं "जिमि जुजु बुलिमाछि समय म्दधाययात त्व:म्ह प्राप्त मजुया आ: प्राप्त जुल, म्दधाययात बाज्या बुराम्ह उचितम्ह ख:" धका: लन्याचाया: चिलावन । शक्रं नं वयात ल्ला:तयु ज्वना: "जि शक्र ख:" धका: धया आकाशयु ब्रवावन । असुरपिं "भीपिं बुराम्ह शक्रं छलेयापिं जुल" धका: वयात लिना यंकल । संगहक मातलिं वेजयन्तरय हया लँया दथुद्दु दनाच्चन । शक्रं वयात अन तथा, देवनररपाखे स्थाच्चन । अले व सिप्पलिनवयु थ्यबले रथया स: न्यना याना: गरुडया मस्तविलाप यात । इमिगु स: न्यना: शक्रं मातलियाके न्यन - "सु थुपिं हालाच्चपिं ?" "गरुडया मस्त, देव ।" "छु कारणं ?" "रथया स: न्यना: मरणभयं ।" "जि छम्हसिगु कारणं थुलि द्विजत रथया वेग तुका तुका जुया नाश मजुद्दुमा, रथ लित वंकी ।" वं नं इ:छि सिन्धवयात कथिं संकेटबिया रथ लित यंकल । वयात खना: असुरपिं "बुराशक्र असुरपुरं बिस्सुवना: आ: रथयात लितछवयेके बिल, अवश्य नं वयात ग्वहानी याडम्ह दु जुद्दु" धका: लिहँवया वयागु लँ हे असुरपुरय दुहँवना: हानं छ्यं ल्हवने मफुत ।

शक्रं नं सुजा असुरकन्यायात देवनगरयु यका निगु कोटिया अप्सरापिनि मध्ये जेष्ठीस्थानय तल । वं शक्रयात वर फ्वन - "महाराज, जि थव देवलोकयु माँवीपिं बा दाजुकिजा तताकेहँपिं मद्दु, छ:पिं गन वनेगु ख:,

अन अन जित नं व्वाना: यंकी ।" वं "ज्यु" धका: वयात प्रतिज्ञा बिल । उबले निसं चित्तपादलिइ स्वॉं ह्वगुलिं असुरपिं "जिपि उत्पन्न जगु थायु दिव्यपारिच्छलक स्वॉं ह्वइगु समय खः" धका: युद्धयायेत स्वर्गयु थर्होवइगु जुयाच्चन । शक्रं व्वयु समुद्रयु नागातयुत आरक्षा यायेत तल, अनलि गहडतयुत, अनलि कुम्भण्डतयुत, अनलि यक्षतयुत तल । अनलि चर्तुमहाराजपिन्त । दकसिबे च्चे जक उपद्रव निवारणा यायेत देवनागरद्वारयु वजिर ज्वनातम्ह इन्द्रया प्रतिमा तल । असुरपिं नाग आदिपिन्त त्याका वसान इन्द्रया प्रतिमायात तापाकं निसं खना: "शक्र पिर्होवल" धका: विस्वुवनी । युक्थं, महालि, मघमाणवं अप्रमाद प्रतिपदायात आचरण यात । थये अप्रमादीद्वारा थुजा युजागु ऐश्वर्य थंका निगु देवलोकयु राज्ययात । अप्रमाद धयागु थव बुद्धपिसं प्रशंसितगु खः । अप्रमादया आधारा फुक्क लौकिक व लोकोत्तरया विशेषता प्राप्त जुइ धका: धया बिज्याना: थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३०. अप्रमादेन मघवा, देवानं सैदुतं गतो ।
अप्यमादं पसंसन्ति, पमादो गरहितो सदा ॥

३०. "अप्रमादं मघव, देवतापिनिगु श्रेष्ठस्थानयु थ्यन ।
अप्रमादयात प्रशंसा याइ, प्रमादयात निन्दा याइ न्त्थाबले ॥"

अन अप्रमादं धयागु मचलगामयु भूमिप्रदेश शुद्ध यायेगु आदि या:गुलिं याना: अप्रमादं खः । मघव धयागु आ: "मघव" धका: प्रसिद्ध जुल मघमाणवं निगु देवलोकया नं राज्यभावं देवतापिं स्वया श्रेष्ठस्थानयु थ्यन । प्रशंसा याइ धयागु बुद्धादि पण्डितपिसं अप्रमादयात हे स्तुति याइ, वर्णन याइ । छु कारणं ? फुक्क लौकिक लोकोत्तरया विशेषता प्रतिलाभ जुइगु कारणं खः । प्रमादयात निन्दा याइ न्त्थाबले धयागु प्रमाद इपिं आर्यपिसं नित्यरूपं व्वहंका स्वइगु व निन्दियगु खः । छु कारणं ? फुक्क विपत्तिया मूल कारणं जुगुलिं खः । मनुष्यपिनि दुर्भाग्य व अपाययु उत्पन्न जुइगु फुक्क हे प्रमादया कारणं याना: खः ।

गाथाया अन्त्य महालि लिच्छवी श्रोतापत्तिफलयु प्रतिस्थित जुल, मुंविप आपाल परिषदपिं श्रोतापन्नादि जुल ।

मघया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३०. अप्रमादेन मघवा देवानां श्रेष्ठतां गतः ।
अप्रमादं प्रशंसन्ति प्रमादो गरहितः सदा ॥१०॥

८. सुं छग्गहं गौक्षिया खँ

"अप्रमादयु लयताम्ह भिक्षु....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाविज्याना: च्चंबले सुं छग्गहं भिक्षुया कारणयु आज्ञा जुया बिज्यात ।

वं शास्तायाथायु लिक्क अहंत्त्व तकया कर्मस्थान कंकेबिया जइलयु दुर्होवना: क्त: यायां अहंत्त्व प्राप्त याये मफुत । वं "विशेषरूपं कर्मस्थानयात कंकेबिइ" धका: अनं पिर्होवया शास्तायाथायु वयाच्चम्ह लँया दयुइ महानगु जइल मिं नया: वयाच्चंगु खना: याकनं छगु जिजागु पर्वतयु च्चे गया फयेतुना जइलयु छुवयाच्चंगु मिं स्वया: आरम्भणयात ग्रहणा यात - "गथे थव मिं तत:धंगु व चिचिधंगु वस्तुत च्याका: वनाच्चन, थये आर्यमार्गजानरूपी मिं तत:धंगु व चिचिधंगु संयोजनत च्याकुं च्याकुं वनेमा:गु जुइ ।" शास्ता गन्धकुटिइ फयेतुना विज्याना: हे वया मनया खँयात सिइका, "थये हे खः, भिक्षु, तत:धंगु व चिचिधंगु वस्तुत ये थुपिं सत्त्वपिनिगु दुने उत्पन्न जुयावच्चंगु चिचिधंगु तत:धंगु संयोजनत, उगु ज्ञान अग्निद्वारा च्याका हानं उत्पन्न मजुइकेत अभ्यास यायेगु उचित खः" धका: धया रथमी त्वा: विज्याना: उग्गहं भिक्षुया न्त्थने फयेतुना बिज्या ये खने दयेक थव ज्ञानप्रकाशक गाथा आज्ञा जुया बिज्यात-

३१. अप्रमादरतो भिक्षु, प्रमादे भयदस्ति वा।
संयोजनं अणुं धूलं, इहं अग्गीव गच्छति ॥

३१. "अप्रमादय् लयताम्ह भिक्षु, प्रवमादय् भय खम्ह।
विधंगु तःधंगु संयोजनयात, च्यानाः वनाच्चंगु मिं थें (च्याकाः) वनी ॥"

अन अप्रमादय् लयताम्ह धयागु अप्रमादय् लयताम्ह, प्रसन्मह् खः, अप्रमादं ईं बिते यानाः च्वनी धयागु अर्यं खः। प्रवमादय् भय खम्ह धयागु नरकय् उत्पन्न जुडुगु आदि प्रवमादया भययात भयकथं खका, उगु उत्पत्तिया मूल जुयाच्चंगु प्रमादयात भयकथं खका। संयोजनयात धयागु वृत्तुःख नापं स्वापु दुगु बन्धनयात सिद्धका वट्टससारे दुबेयाये फुगु फिगु प्रकारया संयोजन खः। विधंगु तःधंगु धयागु अणु व स्थलगु खः। च्यानाः वनाच्चंगु मिं थें (च्याका) वनी धयागु गथे थ्व मिं थ्व तःधंगु व चिधंगु वस्तुत च्याच्यां हे वनी। थये हे थ्व अप्रमादय् लयताम्ह भिक्षुं अप्रमादं प्राप्त जुगु ज्ञानअग्निद्वारा थ्व संयोजनयात च्याक् च्याक् हानं उत्पन्न मज्झकंते अभ्यास यायां वनी धयागु अर्यं खः।

गाथाया अन्त्य उम्ह भिक्षु फयेतुनाच्चच्च हे फुकक संयोजनत च्याकाः प्रतिसम्भवासहित अहंत्त्व थ्यंका आकाशं वयाः तथागतयात सुवर्णं वर्णगु शरीरयात स्तुतियानाः वर्णन यानाः वन्दना यायां हे लिहोवन।

सुं छम्ह भिक्षुया खँ क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

३१. अप्रमादरतो भिक्षुः प्रमादे भयदर्शी वा।
संयोजनमणु स्थलं दहन्निगिरिव गच्छति ॥११॥

९. तिगतवासी तिल्यस्थतिरया खँ

"अप्रमादय् लयताम्ह भिक्षु....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले निगमवासी तिसस् स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात।

भावस्तिं तापाः मज्जुगु छू यास्य निगमगामय जन्म जुया तधिक जुम्ह छम्ह कुलपुत्रं शास्ताया शासनय् प्रवजित जुया उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुया "निगमवासी तिसस् स्थविरं धयाम्ह अल्पेच्छुम्ह, सन्तोषम्ह, एकान्तय् च्वनीम्ह व उस्ताहितम्ह" धकाः प्रसिद्ध जुल। व न्हियां न्हिय थःथितिपिनिगु गामय हे भिक्षाटनया निति वनाच्चन। अनाथपिण्डिकादिपिनि महादान याडबले नं, प्रशेनादि कोशलपिसं ज्वमदुगु दान याडबले नं भावस्तिदु मवं। भिक्षुपिसं "थ्व निगमवासी तिसस् स्थविरं दंना वसानिसं थःथितिपिं नाप भुले जुयाच्चन, अनाथपिण्डिकादि महादान याडबले नं, प्रशेनादि कोशलपिसं ज्वमदुगु दान याडबले नं मवल" धकाः खँ पितहया शास्तायात बिन्तियात। शास्ता वयात सःतके छवया, "धाये, भिक्षु, छ थये यानागु खःला ?" धकाः न्यनाः बिज्यानाः, "भन्ते, जि थःथितिपिं नाप भुले जुयाच्चनाम्ह मखु, जि थुपि मन्तयतगु आधारं नयेत गाछिमात्र खाना प्राप्त यानाच्चना, मसाःगु वा साःगु। यानप यायेत गाछिमात्र प्राप्त जुडवं हानं छु यायेत आहार माःवनेगु धकाः मवना, थःथितिपिनि नाप जि भुले जुयाच्चनेगु धयागु मदु, भन्ते" धकाः धायेवं शास्तां स्वभाविकरूपं नं वया मनया खँ सिद्धका बिज्यानाः - "साधु साधु, भिक्षु" धकाः वयात साधुकार बिया, "थ्व छु आश्चर्यं मखु, भिक्षु, गुगु छ जि थें जाम्ह आचार्यं दया अल्पेच्छु जुगु। थ्व अल्पेच्छुता धयागु जिगु पत्तिक खः, जिगु परम्परा खः" धकाः धया बिज्यानाः भिक्षुपिसं फवनेवं न्हापाया खँ न्ह्यथना बिज्यात-

न्हापा च्यागु गुंया गङ्गासिथय् छू उदुम्बरवनय् हलं दः महिनात वास यानाच्चन। अन छम्ह महिनाया जुजु थः च्वनागु सिमाय् गुगु ल्यं दुगु वृत्ति, हः वा ख्वला खः, उगु उगु नया गङ्गायालः त्वनाः परम अल्पेच्छु व सन्तोष जुया मेथाय् मवं। वया अल्पेच्छा व सन्तोषभावया गुणं यानाः शक्या भवन कम्म जुल। शकं आवर्जन यायां वयात खनाः वयात परीक्षण यायेत थःगु प्रभावं उगु सिमा गंकाबिल। सिमा गना द जक बाकी जुया

प्ला:प्ला: गना धू पिह्णविया फस कथेवं फस दागु स: ये स: पिह्णो वयाच्चन । उगु सिमाया ह्वतं धूत पिह्णो वयाच्चन । महिनाया जुजुं फुकं नया: गङ्गाय ल: त्वना: मेथाय् मवंसे फय् व तापयात वास्ता मया:से उदुम्बरमाया दया च्चे च्वनाच्चनिद् । शक्रं वया परम अल्पेच्छाभाव सिद्धका, "मित्रधर्मगुणयात कंकेविया वयात वर विया उदुम्बरमाय् अमृतफल सयेका: वये" धका: छम्ह हंशाराज जुया: सुजा असुरकन्यायात न्ह्यने तया: उदुम्बरवन्य् वना: तापा मज्जुं थासय् छम्ह सिमाया सिमाकचाय् च्वना व नापं छं ल्हात्हां थुगु गाथा धाल -

"दु सिमात वॉगु ह: दुगु, सिमाय् अनेक प्रकारया फलत वय्च ।

छाय् ये गंगु प्वालने, महिनाया लयतानाच्चन मन ॥"^{१०३}

फुक्कं सुवजातक गुंगुगु निपातय् व:गु अनुसारं वर्णन धायेमा: । अर्थ उत्पत्ति जक थन भिन्न ख:, ल्य दुगु उगु समान हे ख: । शास्ता थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना, "उबले शक्र आनन्द जुल, महिना जुजु जि हे ख:" धका: धया बिज्याना:, "थथे, भिक्षुपिं, श्व अल्पेक्षा धयागु जिगु पत्ति ख:, जिगु परम्परा ख:, "श्व छुं आश्चर्य मखु, जि काय् निगमवासी तिस्सयात जि ये जाम्ह आचार्य प्राप्त जुया अल्पेच्छाम्ह भिक्षु जुइगु धयागु, निगमवासी तिस्स ये अल्पेच्छां हे जुइमा । थुजाम्ह भिक्षु समय विपश्यना धर्म व मार्गफलं परिहानी जुइगु धयागु सम्भव मदु, अन्यया निर्वाणया हे लिक्क लाइ" धका: धया बिज्याना: थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३२. अप्रमादरतो भिक्षु, प्रमादे भयदस्ति वा ।

अभवो परिहानाय, निव्वानस्सेव सत्तिके ॥

३२. "अप्रमादय् लयतान्ह भिक्षु, प्रमादय् भय खंम्ह ।

सम्भव मदु परिहानी जुइत, निर्वाणया हे लिक्क लाइ ॥"

अन सम्भव मदु परिहानी जुइत धयागु उम्ह थुजाम्ह भिक्षु समय विपश्यनाधर्म व मार्गफलं परिहानी जुइत मलोम्ह ख:, न प्राप्त जूगुलिं परिहानी जुइ, न त प्राप्त मज्जुलिं न प्राप्त मज्जु । निर्वाणया हे लिक्क लाइ धयागु क्लेशपरिनिर्वाणया व अनुपादानिर्वाणया नं लिक्क हे लाइ ।

गाथाया अन्त्य निगमवासी तिस्स स्वधिरं प्रतिसम्भेदासहित अहंत्त्वय् थ्यन । धेपिं नं आपालं श्रोतापन्नादि जुल । आपालं मनूतय्त् सार्थक धर्मदेशना जुल ।

निगमवासी तिस्स स्वधिरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३२. अप्रमादरतो भिक्षु: प्रमादे भयदर्शी वा ।

अभव्य: परिहाणाय निर्वाणस्यैवान्तिके ॥१२॥

अप्रमादवर्ग वर्णन क्वचाल ।

निगु वर्ग क्वचाल ।

^{१०३} (जो १.९.२०)

३. चित्तवर्ग

१. मेधियरथविरया खँ

“विचलित व चञ्चलगु चित्त...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता चालिकाय् पर्वतय् च्वना बिज्याना: च्वबले आयुष्मान् मेधियया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

वया खँ स्पष्टयायेत फुककं मेधियसुत्रान्त^{१०५} वर्णन यायेमा: । शास्तां, स्वंग् वितर्कं वशिभूतम् जुया उगु आश्रयनय् ध्यानय् कुत: (अभ्यास) याये मफया लिहँवम्ह मेधिय स्थविरयात, स:ता, “त:सकं द्वगु (इयातगु) ज्या: मेधिय, छं यात, ‘आ: आसेनि धायेकं धायेकं, मेधिय, जि याकचा तिति, गुबलेतक मेधिं नं सुं नं भिक्षु वयेकेय्यु धका: जि याचना यायेकं नं जित याकचित त्याग याना: बम्ह भिक्षु थये चित्तया वशय जुडगु उचित पजु, चित्तयात धयागु थव याउँगु (याकनं हिलिदगु) ख:, उगुयात थ:गु वशय तयेगु उचित जू” धका: घया बिज्याना: थुपि निगु गाथा आज्ञा जुयाविज्यात -

३३. फन्दनं वपलं चित्तं, दूरस्खं^{१०६} दुन्निवारयं ।
उजुं करोति मेधावी, उसुकारोव तेजनं ॥

३३. “विचलितगु चञ्चलगु चित्त, रक्षायाये थाकगु, पने थाकगु ।
तप्यकिड मेधावी, बाण दयेकिम्हं बाणया कथिचायात ये ॥

३४. वारिजोव थले खितो, ओकमोकतउवभतो ।
परिफन्दतिदं चित्तं, मारधेय्यं पहातवे ॥

३४. “न्या ये वँय् वौछवम्ह, त:या छँनं त: मदुथाय् लिक्कयातम्ह ।
वाथावाथा कनी थव चित्त, मारया अधिन त्यागयायेमा: ॥”

अन विचलितगु धयागु रूपादि आरम्भणय् विचलित जुडगु ख:, चाचा:हिला च्वनीगु ख: । चञ्चलगु धयागु छगु इरियापथय् मच्चंम्ह गांया मचा ये छगु आरम्भणय् मच्चंसे चञ्चलगु ख: । चित्त धयागु विज्ञान ख:, भूमि, वस्तु आरम्भण व क्रियादि विचित्र जुडगुलिं थवयात “चित्त” धका: धयातल । रक्षा याये थाकगु धयागु फोहरगु थासय् फोहर नयाच्वम्ह द्वँहं ये छगु छगु ल्व:गु आरम्भणय् हे तयेत थाकगुलिं रक्षायाये थाकगु ख: । पने थाकगु धयागु मर्भंगु आरम्भणय् वंम्हसित पनेत दु:ख जुडगुलिं पने थाकगु ख: । बाण दयेकिम्हं बाणया कथिचायात ये धयागु गथे बाण दयेकिम्हं वनं छगु चातगु काथि हया: ख्वला पोला: कञ्जिय चिकनं बुला: छ्यांवा छोने क्वाका: सिंया दखुड (कापिड) काका: चातगुयात तप्यका पशुतय्त कयेकैत (सुदत्त) ल्व:गु दयेकी, दयेका: जुजु व जुजुया अमात्यपिन्त शिल्प कयना: महानगु सत्कार सम्मान प्राप्त जुड, थये हे मेधावी पण्डित विजयसुखं विचलित स्वभावगु थव चित्तयात घुताङ्ग अरण्यवासकथं, ख्वला मदयेक त:धंगु क्लेशयात चिडका भद्रा स्नेहद्वारा मांफ्बथा: काथिकचैतसिक उत्साह वीर्यद्वार क्वाका: समयविपशयनाया कापिड काका: तप्यका चा:मत्तुडकुसे दमन याड, दमन याना: संस्कारय् बिचा: याना तधंगु अविद्यास्कन्धयात तच्छ्याना:, “स्वंग् विद्या, अभिज्ञा, गुगु लोकोत्तर धर्मंत ख:” धका: थव विषेशगु निर्वाणयात ल्हा:तय् कया: अयदक्षिण्येय्य भाव प्राप्त जुड ।

^{१०५} (उत्त० ३१)

^{१०६} दूरस्खं (सख्य)

लख्य उत्पन्न जूम्ह (न्या) वै धयागु न्या वै खः, वैय् वाँछवम्ह धयागु न्याःत वा तुतिं वा जालआदिं वा मेगु छुनं सामानं वैय् वाँछवम्ह न्या खः । लःया छँ लःमदयाय् लिकयातम्ह धयागु "लखं प्याःगु चीवर"१०६ धकाः यन लः (ओक) खः, "छँ त्याग यानाः अनगारिक जुया"१०७ धकाः थन छँ खः, यन निगुलिं मिले जू । "लःया छँनं लिकयातम्ह" धकाः थन लःया छँ धयागु लः छँया श्व अर्थ खः । लिकयातम्ह धयागु छुतेयानाः तःम्ह खः । वाथावाथा कनी श्व चित्त धयागु गथे उम्ह न्या लःछँ लिकयातम्हसित वैय् वाँछवेवं न्या लः मदया वाथावाथा कनी, थथे श्व पञ्चकामगुपालयप्य लयताइगु चित्तयात, अनं थकया मारया अधिन धकाः कयातःगु वृत्तयात त्यागयायेत विषयनाकर्मस्थानय् काथिक चैतसिक वीर्यद्वारा क्वाकाः तयेवं वाथावाथा कनी, यातं च्वने फइमखु । थथे जूसां न ज्याः (धुर) यात तोमत्से मेधावी व्यक्तिक उक्त धयागुकथं तप्यका ज्या कयाच्चनी धयागु अर्थ खः । मेगु नय (विधि) - श्व मारया अधिनं क्लेशवृत्तयात तोमत्से च्वनाचंगु चित्त उम्ह न्या वै वाथावाथा कनी, उकिं मारया अधिनयात त्यागयायेमाः, गुगु क्लेशवृत्त धका कयातःगु मारया अधिनं हे वाथावाथा कनीगु खः, उगुयात त्याग यायेमाः ।

गाथाया अन्त्य मेधिय स्थविर श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मेपिं न आपालं श्रोतापन्नादि जुल ।

मेधिय स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३३. स्पन्दनं वपलं चित्तं दूरक्ष्यं दुर्निवार्यम् ।

जृजुं करोति मेधावी इषुकार इव तेजनम् ॥१॥

३४. वारिज इव स्थले क्षिप्त उदकस्यौकत उद्भूतः ।

परिस्पन्दत इदं चित्तं मारधेयं प्रहातुम् ॥२॥

२. सुं छुत्तं भिक्षुया सँ

"निग्रह याये थाकगु धाउँगु (चञ्चलगु)....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिइ जेतवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले सुं छुम्ह भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

कोशल जजुं त्याकातःगु अधिराज्यय् पर्वतया क्वय् मातिक धयागु गौमय् घनावस्ती दुगु छगु गौं दु । अले छुह्या दिनय् ख्वीम्ह भिक्षुपिं शास्तायाथाय् अहंत्वतक कर्मस्थान कंकेबिया उगु गामय् वनाः भिक्षाटनया नितिं दुहाँवन । अले इमित गुम्ह व गौया नायो मातिक खः, वया मौंम खनाः छँय फयेतुका नाना प्रकारया रसं युक्तगु यागु भोजन सेवन याका, "भन्ते, गन बिज्यायेगु इच्छा यानाः बिज्यानाः ?" धकाः न्यन । "गन सुविधा दु उगु थासय् महाउपासिका ।" वं "वर्षावासया थाय्, आर्यपिसं, मालाच्वन धकाः मती तया" धकाः सिइका पादमूल्य भोस्सुना, "यदि, आर्यपिं, श्व स्वला थन च्वना बिज्यात धाःसा, जिं स्वगु शरण व न्यागु शील कया उपोसथ कर्मयाये" धकाः धाल । भिक्षुपिसं, "जिपिं श्वया आधारं भिक्षाटनया नितिं विना कष्टं हे ससारया दुःखं मुक्त जुइ फइ" धकाः स्वीकार यात । वं इपिं च्वनीगु थाय् विहार तयार यानाः बिल ।

इपिं अन हे च्वनाचंगुपिन छुह्या दिनय् मुना थवंथवे उपदेश बिल, "आवुसोपिं, भीपिं प्रमादकथं जुइगु उचित मज्जु । भीगु थः छँ वै च्यागु महानकंया लुखा चाला हे च्वंगु दु, जीवमान बुद्धयाथाय् लिक्क कर्मस्थान कया भीपिं वयापिं खः, वसपोल बुद्धपिं लिसिलिसे जुयाच्चवानं छुलेयानाः ल्युतायेकं फइमखु, भिंगु आध्यासयं जक ल्युतायेके फइ, अप्रमादीपिं जुइमाल, निम्ह छयासं मच्चने माल, फयेतुइ न मजिल, सन्ध्या इलय् स्थविरया उपस्थान समथय् व सथे हे भिक्षाटनया इलय् मिलेजुया मुने, मेगु इलय् निम्ह छथाय् च्वनेमखु, यदि सुं न ल्वचं कःम्ह भिक्षुं वयाः विहारया दथइ घण्टी थाःगु संकेटं वयाः वयात वासःथायेगु जुइ ।"

१०६ (महाव २०६)

१०७ (सुं नि ८५०)

इपि मध्ये ये नियम दयेकाः (खँलाबला यानाः) च्वनाच्चबले छन्हूया दिनय् उम्ह उपासिकां घ्यः चिकं त्वनेगु फलफुलय् रसादि दास दासी ज्यामितयत् ज्वंका इमिसं चाहुइका सन्ध्या इलय् उगु विहारे वनाः, विहारया दथुइ भिक्षुपिन्त मखनाः, "गन, आर्यपिं, वन जुइ" धकाः मन्तय्के न्यनाः, "यथःगु चान्हय् व न्हिनय् च्वनेगु थासय् फयेतुना बिज्यात जुइ, आर्या" धकाः धायेवं, "छु याःसा दर्शन याये फइ" धका न्यन । अले वयात भिक्षुसङ्घया नियम दयेकातःगु स्तूपि मन्तय्सं धान - "घण्टी थायेवं मुबिज्याइ, आर्या ।" वं घण्टी थाकेबिल । भिक्षुपिं घण्टीसे न्यनाः, "सुयात म्ह मफुत जुइ" धकाः यथःगु थासं पिहौंबया विहारया दथुइ मुबल । निम्ह मन्त वयं लें वःगु धयागु मद् । उपासिकां छुा छुा थासं छम्ह छम्ह जक वयाच्चंगु जूना, "जि पुत्रपिं थवंथवं त्वापु जुलजुइ" धकाः बिचाः याना भिक्षुसङ्घयात वन्दना यानाः न्यन - "त्वापु, भन्ते, यानाः बिज्यानाः ला ?" "मयानाः, महाउपासिका ।" "यदि छःपिनि, भन्ते, त्वापु मद्दुसा, अले छाय् जिमिगु छैय् बिज्याइबले सकले ताप हे बिज्याइगु खः, थये विमज्यासे छुा छुा थासं छम्ह छम्ह हे जक बिज्यात ?" "महाउपासिका, जिपिं छुा छुा थासय् फयेतुना श्रमणधर्मं यानाच्च्वना ।" "छु थव, भन्ते, श्रमणधर्मं धयागु जूना, छु जि ?" "स्वीनिगु शरीरया अवयवत पाठ यानाच्च्वना, थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंका च्वनेगु खः, महाउपासिका ।" "छु, भन्ते, स्वीनिगु शरीरया अवयवय् पाठ यायेगु, थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंकेगु छःपिसं जक याये ज्यगु ताकि जिमिसं नं याये ज्यगु खः, सुयात नं पनातःगु मद्गु थव धर्मं खः, महाउपासिका ।" "अथेसा, भन्ते, जित नं स्वीनिगु शरीरया अवयवत कना बिज्याहँ (ब्यु), थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंकेगु नं विधि कना बिज्याहँ ।" "अथेसा सयेकी, महाउपासिका" धकाः फुककं सयेके बिल ।

वं उबले निसं स्वीनिगु शरीरया अवयवय् पाठयानाः थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंका इपि भिक्षुपिं स्वया न्च्यः हे स्वंगु मार्गं व स्वंगु फलय् थ्यन । वया मार्गसहितं प्यंगु प्रतिसम्भवा व लौकिक अभिज्ञा प्राप्त जुल । व मार्गफलसुखं दनाः दिव्यचक्षुद्वारा स्वया, "गुबले जि पुत्रपिसं थव धर्मं प्राप्तयाना" धकाः बिचाः याना स्वबले थुपिं फुककं राग, दोष व मोह सहितपिं जुया ध्यान विषयना जक नं इमिके मदुति, "छु जि पुत्रपिनि अहंत्या आधार दु वा मद्" धकाः बिचाः याःबले, "दु" धकाः खंका, "शयनासन ठिक दु वा मद्" धकाः बिचाःयानाः व नं खंकाः, "उचितपिं मन्तु प्राप्त जूला मज्जला" धकाः बिचायात, उचितपिं मन्तु नं खनाः, "उचित आहार प्राप्त जूला मज्जला" धकाः बिचाः यानाः स्वबले "उचित आहार इमित मद्" धकाः खंका उबले निसं थि थि यागु, नाना प्रकारया खाद्यपदार्थं, नाना प्रकारया स्वादिस्तगु भोजन तयार यानाः छैय् भिक्षुपिन्त फयेतुका ल्हाःसिलेगु लः बिया, "भन्ते, उचितपिं छु छु इच्छा दु, उगु उगु कया परिभोग यानाः बिज्याहँ" धकाः लःल्हाना बिल । इमिसं यःत थःयःगु आदि कया परिभोग यात । इमित उचितगु आहार प्राप्त जुइवं चित्तं एकाग्र जुल ।

इपि एकाग्र मनं विषयनायात वृद्धियानाः ताःइ मद्वं हे प्रतिसम्भदासहितं अहंत्त्वय् थंका बिचाः यात - "अहो, महाउपासिका भोग्य प्रतिसंजा जुल, यदि भनीत उचित आहार प्राप्तमज्जु जूना, भोग्य मार्गफल प्रतिवेद जुइमखु, आः कर्पावस सिधेका पवारणा यानाः शास्तायाथाय वने ।" इमित "शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छा जुल" धकाः महाउपासिकायाके न्यन । "महाउपासिकां साधु, आर्यपिं ।" इपिं न्युन्यु वनाः हानं, "भन्ते, जिमित स्वया बिज्याहँ" धकाः आपालं प्रियवचन ल्हानाः लिहौं बल । इपि भिक्षुपिं नं भावस्तिद वनाः शास्तायात वन्दना यानाः छुबेलिकक फयेतुना "छु, भिक्षुपिं, याउंसे च्वला, छु नयेत्त्वनेगु दुला, छु भिक्षाटनय् कष्ट जूला" धकाः धया बिज्यायेवं "याउंसे च्व, भन्ते, नयेत्त्वनेगु दु, भन्ते, भिक्षाटनय् कष्ट मज्जु । जिमि मातिकमाता धयाम्ह छम्ह उपासिकां चित्तया खँ सिद्धका, अहो धाये, जिमित युजागु आहार तयार यानाः ब्यसा ज्यु धकाः बिचाः यानाबले छु मती तयागु खः व खाना तयार यानाः बिल" धकाः वया गुणया खँयात कन ।

सुं मेम्ह छम्ह भिक्षुं वया गुणया खँ न्यनाः अन वनेगु इच्छा जुया शास्तायाय् कर्मरथान कया, "भन्ते, उगु गामय् वने" धकाः शास्तायाके न्यनाः जेतवंनं पिहँबिया छसिंकरं उगु गामय् थंका विहारय् दुहौंवरुगु दिनय् हे बिचाः यात - "थव, उपासिकां मती तयातयाःगु खँ स्यु, जि लें न्यम्ह (थाके जुम्ह) खः विहारय् मर्मत याये फइमखु, अहो धाये, जित विहार मर्मत यानाः विइम्ह मनु छम्ह छवया हःसा ज्यु ।" उपासिकां छैय् फयेतुना हे आवजंन याबले उगु खँ सिद्धका, "हँ, विहारय् मर्मत यानाः वा" धकाः मनु छवयाबिल । मेम्हसिया नं लः त्वनेगु इच्छाम्ह जुया "अहो धाये, जित साखति दयेका छवया हःसा ज्यु" धकाः बिचाः यात । उपासिकां व नं छवया बिल । व कन्हे खुन्हु "सुथ न्हापनं हे ध्यु दुगु यागु व बांनगु नसात जित छवया हःसा ज्यु" धकाः बिचाः यात ।

उपासिकां अथे यात । वं यागु त्वना, "अहो धाथे, जित थूजागु खाद्यपदार्थं छ्वया हःसा ज्यू" धका: बिचा: यात । उपासिकां व नं छ्वयाबिल । वं बिचा: यात - "श्व उपासिकां जि मती तयातया:गु फुकक छ्वयाहल, जि श्वयात स्वयेगु इच्छा जुल, अहो धाथे, जित थी थी अग्र स्वादिस्तगु भोजन ज्वंका, थ: हे वःसा ज्यू ।" उपासिकां "जि कायु नं जित स्वयेगु इच्छा यात, जिगु आगमनयात प्रतीक्षा यानाच्चन" धका: भोजन ज्वंके बिया विहारे वना: वयात बिल । वं भोजनधुंका "मातिक्रमाता धयाम्ह छुपिं, महाउपासिका खः ता ?" धका: न्यन । "खः, भन्ते ।" "छुपिसं मेपिनिगु चित्तयाखँ स्यूना ?" "छायु जिके न्यनाच्चनगु, भन्ते ?" "जि मती तयातया:गु खँ फुकक या:गुलिं खः, उकिं छुपिके न्यनाच्चना ।" "मेपिनिगु मनया खँ स्युपिं भिक्षुपिं यक्व दु, भन्ते ।" "जि मेपिनिगु बारे न्यना:गु मखु, छुपिनिगु बारे न्यनाच्चना, उपासिका ।" थथे जूसां नं उपासिकां "जि मेपिनिगु चित्त स्यु" धका: मधासे "मेपिनिगु चित्त स्युपिसं थथे याइ, पुत्र" धका: धाल । वं "श्व इगु (श्यातगु) हे ज्या: जुल, पृथगजन धयापिसं बांला:गु नं बापलागु नं बिचा: याइ, यदि जि छुं नं अनुचितगु चित्ता यात धा:सा, सामानसहित खँयात छ्यने ज्वंगु थें जित विप्रकार याइ, जिं यनं बिस्यु वनेगु उचित खः" धका: बिचा: याना, "उपासिका, जिं वने" धका: धाल । "गन, आर्य ?" "शास्तायाथायु, उपासिका ।" "आ: थनकिं च्वना बिज्याहँ भन्ते ।" "च्वनेमखु, उपासिका, वं हे वने" धका: पिहाँवया शास्तायाथायु वन । अले वयात शास्तां "छायु, भिक्षु, छु अन मच्चना ता ?" धका: न्यना बिज्यात । "खः, भन्ते, जि मफु अन च्वने ।" "छु कारणं भिक्षु ?" "भन्ते, वं उपासिकां मती तयातया:गु खँ फुककं स्यु, पृथगजन धयापिनि बांला:गु नं बांमलागु नं बिचा: याइ, यदि जि छुं नं अनुचितगु बिचा: यात धा:सा, सामानसहित खँयात छ्यने ज्वंगु थें जित विप्रकार याइ" धका: बिचा: याना वयाम्ह खः । "भिक्षु, अन हे छु च्वनेगु उचित जू ।" "मफु, भन्ते, जि अन च्वनेमफु ।" "अथेसा छुं, भिक्षु, छुगु हे जक खँ रक्षायाये फुला ?" "छु, भन्ते ?" "छुगु चित्त हे जक रक्षाया: चित्त धयागु श्व रक्षायाये थाकूगु खः, छु थःगु चित्त हे जक निग्रह या, मेगु छुं नं बिचा: यायेमते, चित्त धयागु श्व निग्रह याये थाकूगु खः" धका: धया बिज्याना: थुगु गाथा आत्ता जुया बिज्यात -

३५. दुत्रिगहस्स लहुनो, यत्थकामपिनातिनो ।
चित्तस्स दमथो साधु, चित्तं दन्तं सुखावहं ॥

३५. "निग्रह याये थाकूगु चञ्चलगु, गन इच्छा दु अन वनीगु ।
चित्तयात दमन यायेगु बांला: चित्तयात दमन यायेवं सुखदायक जुइ ॥"

अन चित्तयात धयागु श्व दु:खं निग्रह यायेमागु जुया निग्रह याये थाकूगु खः । याकनं उत्पन्न जुइ व निरोध जुइगु जुया चञ्चलगु खः । वयात निग्रह याये थाकूगु चञ्चलगु धाड । गन इच्छा दु अन वनीगु धयागु अन छुं थासयु प्युपिनिगु स्वभावगु खः । श्व चित्तं प्राप्त यायेमा:गु थायु वा प्राप्त यायेम्वना:गु थायु, उचितगु थायु वा अनुचितगु थायु मस्यु, न जातयात स्वइ न त गोत्रयात हे, न वैशयात हे, अन गन इच्छा यात, अन अन हे प्युवंनीगु जुया "गन इच्छा दु अन वनीगु" धका: धा:गु खः । वया थूजागु चित्तयात दमन या:सा बांला: । प्यंगु आर्यमार्गद्वारा दमन या:गु भावं गथे निर्विकार जुइ, अथे या:गु भाव बांला: । छु कारणं ? श्व चित्तयात दमन यायेवं सुखदायक निर्विकार या:गु चित्तं मार्गफलसुख व पमार्थनिर्वाणसुखयात उपलब्ध याइ । देवनाया अन्त्ये अन दुपिं परिषदया आपालं मन्तु श्रोतापन्नादि जुल, आपालं मन्तयु साथेक धर्मदेशना जुल ।

शास्तां उम्ह भिक्षुयात श्व ओवाद बिया, "भिक्षु, मेगु छुं नं चित्ता मया:से अन हे च्वं हँ" धका: छुवया बिज्यात । व भिक्षु शास्तायाथायु त्थिक ओवाद प्राप्त जुया अन वन । छुं नं पिनेया चित्तन धयागु चित्ता मयात । महाउपासिका नं दिव्यचक्षुद्वारा स्वबले स्थविरयात खना: "आ: ओवाद दायक आचार्य प्राप्त जुया हान वल जि कायु" धका: थ:गु परचित्त जानं हे सिडका वयात उचितगु खाना तयार याना: बिल । वं उचितगु भोजन सेवन याना: गुलिका मदुवं हे अहंत्वयु थयंका मार्गफलसुखादिं बितेयाया "अहो महाउपासिका जिगु प्रतिस्था जुयादिन, जिं श्वया आधारं भसागारं मुक्त जुया" धका: बिचा: याना, "आ: श्व जित श्व जन्मयु प्रतिस्थित जुल, संसारयु चाचा:हिला च्वनावले श्व जित मेमेगु जन्मयु नं प्रतिस्थित या:गु न्हापा नं दु लाकि मदु" धका:

स्वःबले गुडगुग्गु जन्मतक अनुस्मरण जुल । व न वया गुडगुग्गु जन्मतक पादपरिचारिका जुया मेम्ह नापं यःयेका (आसक्त) जुया वयान स्यागु जुयाच्चन । स्थविरं वयागु थुलि अवगुणा खना; "अहो जि महाउपासिकां ढंगु (श्यातगु) ज्या यात" धकाः बिचाः यात ।

महाउपासिका नं छैय फयेतुना हे "छु जि पुत्रया प्रव्रजितया ज्या पूवन लाकि पुमवनी" धकाः बिचाः यानाः स्वबले वया अहंतप्रानियात सिडका मेगु न बिचाःयाया, "जि काय अहंतवय थ्यन, अहो धार्ये, जित थव उपासिका तधंगु प्रतिस्था जुल" धकाः बिचाः याना, "अतीतय नं जित थव प्रतिस्था जुड धुंक्गु दुला मदुला" धकाः स्वबले गुडगुग्गु जन्मतक अनुस्मरण यात, "जि गुडगुग्गु जन्मय मेपि नापं भिलेजुया जुया थवयात स्याना; थव जिगु थुलि अवगुणयात खनाः 'अहो ढंगु (श्यातगु) ज्या उपासिका यात" धकाः बिचाः यात । "छु थये संसारय चाचाःहिना च्चनावले जि काययात न्हापा उपकार यानागु दुला" धकाः बिचाः याना स्वस्वं अनलि मेगु न्हयगु जन्मया खं लुमका, न्हयगु जन्मय जि थवया पादपरिचारिका जुया थवयात स्याडगु थासय जीवन दान बियागु ख; अहो जि जि काययात महान उपकार न्हापा यानागु खः" धकाः छैय फयेतुना हे मेगु नं विशेषकथं "बिचाः या" धकाः धाल । वं दिव्यभोजद्वारा सः न्यनाः विशेषकथं न्हयगु जन्मयात लुमका अन वं थत जीवन दान ब्यागु भावयात खनाः, "अहो जित थव महाउपासिकां न्हापा उपकार याःगु दु" धकाः लयताया वयात अन हे प्यगु मागफलया न्यःसयात कना अनुपधिषेय निवांगधातुं परिनिर्वाण जुया बिज्यात ।

सुं छम्ह भिक्षुया खं ववचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३५. दुर्निग्रहस्य लघुनो यत्र कामनिपातिनः ।
चित्तस्य दमयः साधु चित्तं दान्तं सुखावहम् ॥३॥

३. सुं छग्गह द्वितयत्तह गिक्खुया खं

"बालाः क खंके थाक्गु....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिड च्चना बिज्यानाः च्चबले सुं छम्ह दिक्कम्ह भिक्षुया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

अनीस न्यनाः, शास्ता श्रावस्तिड बिज्यानाः च्चबले छम्ह सेठयाकाय थःगु छैय वडम्ह स्थविरयाथाय लिक्क वना; "भन्ते, जि दुःखं मुक्त जुडगु इच्छा जुल, जित छग्गु दुःखं मुक्त जुडगु उपाय (कारण) कनाः बिज्याहूँ" धकाः विन्ति यात । "साधु, उपासक, यदि छं दुःखं मुक्त जुडगु इच्छा जसा, सलाक भोजन ब्यु, पक्षिक भोजन ब्यु, वर्षाबासया वास ब्यु, चीवरादि प्रत्ययत ब्यु, थःगु सम्पति स्वंगभाग यानाः छग्गु ज्याय लगानि या (छय), छग्गु कायक्लापिन्त पालन पोषण या, छग्गु बुद्धशासनय दान ब्यु" धकाः धाल । वं "साधु, भन्ते" धकाः धाःगु अनुसारं फुक्कं यानाः हान स्थविरयाके न्यन - "थनं मेमेगु छु यायेमानी भन्ते ?" "उपासक, स्वंगु शरणय हूँ, न्यागु शील का ।" उपि नं ग्रहण यानाः अनलि मेगु न्यन । "अयेसा दशशील काः ।" "साधु, भन्ते" धकाः काल । वं थये छसिकथं पुण्यकर्म याःगुलि अनुपूर्वसेठपुत्र धयागु नां जुल । अनलि "मेगु नं यायेमाःगु, भन्ते, दुला ?" धकाः हानं न्यनेवं, "अयेसा प्रव्रजित जू" धकाः धायेवं पिर्हाविया प्रव्रजित जुल । वयात छम्ह अभिधर्मिक भिक्षु आचार्यं दत । छम्ह विनयधरा उपाध्याय दत । व उपसम्पदा प्राप्त जुया आचार्य थःथाय लिक्क वःबले अभिधर्मया न्यसः वयात कन - "बुद्धशासनय थव यायेगु उचित जुड, थव उचित मज्जु ।" उपाध्याय नं वयात थःथाय लिक्क वडबले विनयया न्यसः कन - "बुद्धशासनय थव यायेगु उचित जुड, थव उचित मज्जु, थव याये त्यो, थव मत्यो ।" वं बिचाः यात - "अहो भूलगु (श्यातगु) थव ज्या खः, जि दुःखं मुक्त जुडगु इच्छां प्रव्रजित जुयाम्ह खः, थन जित ल्हाः चककेंगु थापुत्तक नं खनेमदु, छैय च्चना हे दुःखं मुक्तजुड फु, जि गृहस्थी हे जुडगु उचित खः ।" वं उबले निसं मनसुख मदया म्हाइयुसे च्चनाः स्वीनिगु शरीरया अवयवय पाठ मयात, उदेश नं मकाल, गसि, रक्ष, हिनु नानाम्ह, अलिच्छम्ह व म्ह छम्ह कै वम्ह जुल ।

अले वयात मचापि (न्यायम्हर्षि) श्रामणेरपिस, "पासा, छु छ दना च्चनीगु थासय दना, फयेतुडगु थासय फयेतुना हे जक च्चन, म्हासुन्वचं कःम्ह जुया गसि, रक्ष, हिनु नानाम्ह, अलिच्छम्ह व म्ह छम्ह कै वम्ह, छु छं

यानाः ?" धकाः न्यन । "जि म्हाइपुन, पासापि ।" "छु कारणं ?" वं उगु खँ कन । इभिसं वया आचार्यं उपाध्यायपिन्त कन । आचार्यं उपाध्यायपिसं वयात व्वनाः शास्तायाथाय् वन । शास्ता "छाय्, भिक्षुपि, वयागु ?" धकाः न्यना बिज्यात । "भन्ते, थव भिक्षु छःपिनिगु शासनय् मनसुख मदया ।" "घायें, भिक्षु, थये खःला ?" "खः, भन्ते ।" "छु कारणं ?" "जि, भन्ते, दुःखं मुक्त जुइगु इच्छाज्या प्रव्रजित जुयाम्ह खः, जित आचार्यं अभिधर्मया खँ कना बिज्यात, उपाध्याय विनयया खँ कना बिज्यात, उगु जि न्यनाः 'थन जित ल्हाः चकंकेगु थायतक नं मखन, गृहस्थी जुया दुःखं मुक्त जुइ फु, गृहस्थी जुइ धकाः निश्चय यानाः, भन्ते ।" "यदि छं, भिक्षु, छगु हे जक रक्षा यायेफुसा, अवशेष रक्षा यायेमाःगु ज्याः मद् ।" "छु, भन्ते ?" "छगु चित्त हे जक रक्षायाये फुला ?" "फु, भन्ते ।" "अथेसा यःगु चित्त हे जक रक्षायाः, छ दुःखं मुक्त जुइ फइ" धका थव उपदेश बिया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३६. सुदुदसं सुनिपुणं, यत्थकापनिपातिनं ।
चित्तं रक्खेथ मेधावी, चित्तं गुत्तं सुखावहं ॥

३६. "बालाःक खंके थाक्गु, अति चतुरगु, गन इच्छा दु अन वनीगु ।
चित्तयात रक्षायाः मेधावी, चित्तयात रक्षा यायेवं सुखावह जुइ ॥"

अन बालाःक खंके थाक्गु धयागु अपुक् बालाःक खंके थाक्गु खः । अति चतुरगु धयागु बालाःक निपुणागु वा परम सुक्ष्मगु खः । गन इच्छा दु अन वनीगु धयागु जातआदि वास्ता मयाःसे छु प्राप्त जुगु खः उकी प्यपुना योग्य अपोय थाय् खः अनअन वनीगु स्वभावगु खः । चित्तयात रक्षायाः मेधावी धयागु अन्धबल मूर्खया थःगु चित्तयात रक्षायायेगु समथं धयागु दइमखु, चित्तया वश्य वनाः हे नाश जुइ । मेधावी पण्डितं जक चित्तयात रक्षायाये फइ, उकिं छं नं चित्त हे जक रक्षाया । थव चित्तयात रक्षायायेवं सुखावह जुइ, मार्गफलनिर्वाणसुख प्राप्त जुइ ।

देशनाया अन्त्य उम्ह भिक्षु श्रोतापत्तिफल ध्यान, मेपि नं आपालं श्रोतापन्नादि जुल, धर्मदेशना आपाल मन्तयत सार्थक जुल ।

सुं छम्ह विक्कम्ह भिक्षुया खँ न्वचात ।

संस्कृतच्छायाः

३६. सुदुर्वसं सुनिपुणं यत्थकामनिपातिनं ।
चित्तं रक्खेथ मेधावी चित्तं गुत्तं सुखावहम् ॥४॥

४. सङ्घर्षक्षैतरया किंरिा स्थविरेरया खँ

"तापाक वनीगु....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिइ च्वना बिज्यानाः च्वंबले सङ्घरक्षित भिक्षुया कारणागु आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तिइ छम्ह कुलपुत्र शास्ताया धर्मदेशना न्यनाः पिर्हंवया प्रव्रजित उपसम्पदा प्राप्त जुया सङ्घरक्षित स्थविर धयागु नां जुया गुनिचा मदुवं हे अहंत्वय् ध्यन । वया चिधिकम्ह कैरैया काय् छम्ह दयेवं स्थविरया हे ना छुल । वं भिंचा सङ्घरक्षित नाम्ह जुया वैशय् थ्यकाः स्थविरयाथाय् लिक्क प्रव्रजित जुया उपसम्पदा प्राप्त जुया छगु गाथा आरामय् वर्षावास च्वंबनाः, "छक् न्हय्क् हाकःगु, छक् च्याक् हाकःगु" यानाः निक् वर्षावासया वस्त्र प्राप्त जुया च्याक् हाकःगु "जि उपाध्याययात जुइ" धकाः बिचाः याना "न्हय्क् हाकःगु जित जुइ" धकाः बिचाः याना वर्षावास सिधयेका "उपाध्याययात दर्शनयाये" धकाः वयाच्वंबले लैया दथुइ भिक्षाटनया नितिं ताःह्युह्यं वयाः स्थविर विहारय् मवनिवं हे विहारय् दुर्हंबना स्थविरया दिवा स्थानय् बँ पुना, तुति सिलेगु लः तयाः आसन लाया, बडगुलें स्वस्वं फयेतुल । अले स्थविर वयाच्वंगु खनाः लँत्व वनाः पात्र व

चीवर कथा, “फयेतुना बिज्याहूँ, भन्ते” धका: स्थविरयात फयेतुका ताडया पंखा कथा पंखां गाला ल: बिया तृति सिका: उगु बस्त्रहयां पादमूल्यं तथा, “भन्ते, श्व परिभोग याना: बिज्याहूँ” धका: धया पंखां गागां दनाच्वन ।

अले वयात स्थविरं धाल - “सद्धरभित, जित चीवर परिपूर्णं जुयाच्वंगु दु, छं हे परिभोग या ।” “भन्ते, जित प्राप्तजसां निसं श्व छ:पिन्त हे जुडु धका: फ्यानातया:गु ख:, परिभोग याना: बिज्याहूँ” । “जुडु ब्यु, सद्धरभित, जिक्के चीवर परिपूर्णं जुयाच्वंगु दु, छं हे परिभोग या ।” “भन्ते, थये याना: बिज्यायेमते, छ:पिसं परिभोग याना: बिज्यायेवं जित महानफल दड ।” अले स्थविरयात वं हानं हानं धा:सां नं स्थविरं कायेगु इच्छा हे मयात ।

थये वं पंखां गागां दना: हे बिचा: यात - “जि गृहस्थीबले स्थविरया भिंचा ख:, प्रव्रजितबले नाप च्वनीम्ह ख:, थयेजसां नं जिं नापं उपाध्यायं परिभोग यायेगु इच्छा मयात । श्वं जिं नापं परिभोग मयायेवं जि छाय् भ्रमणभावय् च्वना: च्वनेगु ख:, गृहस्थी जुडुमाद ।” अले वया थये जुल - “छंय् च्वनेगु (घरवास) धयागु याकगु ख:, छु याना: गृहस्थी जुयां म्वायेगु ?” अनलि बिचा: यात - “च्याकू हाकगु वस्त्र मिया: छम्ह कै न्याये, फेतयसं याकनं हे मचा बुडकी, उपिं बुडुकु बुडुकूपिन्त जिं मिया: ध्यवा कमाय् याये, ध्यवा यक्व दयेवं कला छम्ह ह्ये, वं छम्ह काय् बुडुकिड । अले वयात जिं ककाया नामं नां छुना, चिग्व:गु गाडाय् फयेतुका जि काय् व कलायात व्वना: ककायात वन्दना यायेत वये, वयाच्वनेबले लैया दथुडु जिं कलायात थये धा:ये - ‘हिं आ: जिं कायायात कुबिड (बुड) । कलानं ‘छलत काय् मा:गुमदु, नु, श्व गाडा न्हाकाकी’ धका: धाडुबले कायायात काये, जिं वयात ज्वने’ धका: ज्वना: बालाक ज्वने मफया घ:चाया लैय् कुतुका बिड । अले वया (मचाया) शरीरय् घ:चावं ब्यलावनी, अले जिं वयात ‘छं जित काय् नं जित मबिल, न वयात बालाक ज्वन, छं जित नाशयात’ धका: धया गाडा न्हाकेगु कथिं जनफातय् दाये ।”

वं थये बिचायायां हे दना: पंखां गागां स्थविरया छयने ताडया पंखां दाल । स्थविर “छाय् जित सद्धरभितं छयने द्रा:गु जुडु ?” धका: बिचा: याना स्व:वले वं मतीतगु खं फुक्कं सिडुका, “सद्धरभित, मिसायात दाये मफुत, थन बुराम्ह स्थविरया छु दोष दु” धका: धाल । वं “अहो जि नाश जुल, धायें, जिं उपाध्यायं मने तथा: तथागु खं सिल, जित भ्रमणभावछु पायेत आ:” धका: ताडया पंखा वौछवया विस्वनेगु शुश्यात ।

अले वयात व्यायेमहिं श्रामणेरपिसं लिसे लिसे वना: ज्वनायका: शास्तायाथाय् वन । शास्तां इमित खना: “छाय् छिपिं, वयागु ख:, छम्ह भिक्षु छिमित प्राप्त जुल ला ?” धका: न्यना: बिज्यात । “ख:, भन्ते, श्व न्यायम्ह दिक्कजुया बिस्वै वनाच्वंमहसित ज्वना: छ:पिंथाय् वयापिं ख: । “धायें, थये खला भिक्षु ?” “ख:, भन्ते ।” “छाय् छं, भिक्षु, थये द्रंगु (झ्यातगु) ज्या याना:गु ख:, छु छ उस्ताहितम्ह छम्ह बुडया काय् मखु ला, जि थये जाम्ह बुडया शासनय् प्रव्रजित जुया थ:त दमन याना: भ्रोतापन्न बा सकुदागामी बा अनागामी बा अहंत धका: धायेके मफुत, छाय् थये द्रंगु (झ्यातगु) ज्या छं याना: ?” “जि दिक्क जुया, भन्ते ।” “छु कारणं दिक्क जुयागु छ ?” वं थये वर्षावातसा वस्त्र प्राप्त जगु दिनं निसं गुबलेतक स्थविरयात ताडया पंखां दागु ख:, फुक्कं उगु खं बिन्ति याना:, “श्व कारणं बिस्वै वनागु ख:, भन्ते” धका: धाल । अले वयात शास्ता “वा भिक्षु, चिन्ता कायेम्बा:, चित्त धयागु श्व तापाक च्वंगु नं आरम्भणयात काडगु स्वभावगु ख:, रागादोषमोहरूपी वन्धनं मुक्त जुडत कुत: यायेगु उचित ख:” धका: धया बिज्याना: थुगु गावा आज्ञा जुया बिज्यात -

३७. *दूरहयं एकयसै^{०८}, असरीं गुहासयं ।
ये वित्तं सयमेसन्ति, मोस्वन्ति भारवन्धना ॥*

३७. *“तापाक वनीगु छक जक उत्पन्न जुडगु, रूप मदगु नगु:गुफाय् च्वनीगु ।
गुपिसं चित्तयात संयम याड, मुक्तजुडु भारवन्धनं ॥”*

अन तापाक वनीगु धयागु चित्त, माकचिया जालं ये पर्वदिशादि थासं वये वनेगु यायेगु धयागु मनु, तापाक च्वंगु आरम्भणयात गहण याडगुलि तापाक वनीगु धयागु जुल । न्हयगु च्यागु भिलेजुया छकलं क्रमबद्धरूपं

^{०८} एकयां (क०)

छग् हे क्षणाय उत्पन्न जुड्गु क्षमता मद् । उत्पन्न जुड्बले छग् छग् हे जक चित्त उत्पन्न जुड्, उग् निरोध जुड्व हानं छग् छग् हे जक उत्पन्न जुड्गुलिं छक जक उत्पन्न जुड्गु (एककर) धयाग् जुल । चित्तया शरीराकार वा वच्ग् रंगादि प्रकारं वर्णभेद मद्गुलिं रूप मद्गु धयाग् नां जुल । गुफाय च्वनीग् धयाग् चर्तुमहाभौतिक गुफा खः, थ्व हृदयरूपया आधारं प्रवृत्त जुड्गुलिं गुफाय च्वनीग् धयाग् जुल । गुपिसं चित्तयात् धयाग् सुं गुह्द पुरुषपिसं वा मिसापिसं वा गृहस्थीपिसं वा प्रव्रजितपिसं उत्पन्न मज्जुनिग् क्लेशयात् उत्पन्न मज्जुड्कुसे स्मृति मद्दक् उत्पन्न जग्गु क्लेशयात् त्याग् यानाः चित्तयात् संयम्पाद्, संबरयाद् व विकल्पित याद्मखु । मुक्तेजुद् मारबन्धनं धयाग् थुपि फुक्क क्लेशबन्धनया अभावं मारबन्धन धयाग् त्रिभूमिकवृत्तं मुक्तेजुद् ।

देशानाया अन्त्यं भिन्ना सङ्करभित्त् स्थविर भोतापत्तिकल्प्य ध्यान, मेपिं नं आपालं श्रोतापन्नादि जुल, आपाल मन्तयत्त सार्वक धर्मदेशना जुल ।

सङ्करभित्तया भिन्ना स्थविरया खँ च्वच्चाल ।

संस्कृतच्छायाः

३७ दूरइममेककरमशरीरं गुहागयम् ।
ये चित्तं संयस्यन्ति मोक्षयन्ते मारबन्धनात् ॥५॥

५. चित्तहृत्थ रथापेर खँ

“चित्तं थान्ते मत्तामहसिया.....” धयाग् थुग् धर्मदेशना शास्ताभावत्तिद् च्वना विज्यानाः च्वबले चित्तहन्थ स्थविरया कारणाय आज्ञा ज्ञया विज्यात् ।

भीसं न्यानाः, छम्ह भावस्तीवासी कुलपुत्रं तंम्ह दुहँयात् मामां जइल्य दुहँवनाः मध्यान् इलय दुहँयात् खनाः गोठय त्वःता, “अवश्यं नं आर्यपिनिशायं नयेग् भत्तिचासां दइ” धकाः पित्याख्वालं (नये त्वनेगुलिं पिडित्तम्ह जुया) विहारय दुहँवनाः भिक्षुपिंशायं त्तिक्क वनाः वन्दना यानाः छल्लेत्तिक्क फयेत्त । उग् इलयं भिक्षुपिंनिग् ल्यंनुयं तद्गु यलयं नया ल्यं दुग् भोजन दयाच्चन, इमिसं वयात् नये त्वनेगुलिं पिडित्त ज्ञयाच्चंग् खनाः, “थनं भोजन कया नः” धकाः धाल । बुद्धकालय् थी थी कथंया सूप, तरकारी (त्वसाः घासा) व भोजन प्राप्त जुड्गु खः, वं अनं नयेत्त माक कया नया लः त्वनाः ल्ताः सिला, भिक्षुपिन्त् वन्दना यानाः, “छु, भन्ते, थी, आर्यपिं, निमन्त्रणायाथाय विज्यानाः गु ला ?” धकाः न्यन । “मखु, उपासक, भिक्षुपिन्त् युक्थं हे न्हियां न्हियं भोजन दइ ।” वं “जिपि दना वसानिसं काःन्ति मद्दयेक न्हियां न्हियं ज्याः यानाः नं थये साःग् तरकारी भोजन नये मखं, थुमि धायें, न्हियां न्हियं थये भोजन याये दु, छुयायेत् जि गृहस्थी ज्ञयां !, भिक्षु जुड्माल” धकाः बिन्नाः याना भिक्षुपिंशाय वनाः प्रव्रज्या फवन । अले वयात् भिक्षुपिसं “साधु उपासक” धकाः प्रव्रजित यानाः बिल ।

वं उपसम्पादा प्राप्त ज्ञया फुक्क प्रकारया सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) यात् । वं बुद्धपिन्त् उत्पन्नजग्गु लाभसत्कार या कारणं गुलिन्ना मद्दवं हे ल्द्वंनावल । अनलि बिन्नाः यात् - “जि बिन्ना वनाः छु जीविका पायेग्, गृहस्थी जुड्माल ।” वं चीवर त्वःता छँय वन । वया छँय ज्याः यायां गुलिन्ना मद्दवं हे शरीर गनान । अनलि “जित्थ थ्व दुःख छाय् माःग्, ध्रमण जुड्माल” धकाः बिन्नाः याना हानं वनाः प्रव्रजित जुल । वं छुं समय बित्तेयानाः हानं दिक्कज्या चीवर त्वःतल, प्रव्रजितबले भिक्षुपिन्त् उपकारीम्ह ज्ञयाच्चन । वं गुलिन्ना मद्दवं हे हानं दिक्क जुया, “जि गृहस्थी ज्ञयां छुयायेग्, प्रव्रजित जुड्माल” धकाः वनाः भिक्षुपिन्त् वन्दना यानाः प्रव्रज्या फवन । अले वयात् भिक्षुपिसं उपकार यानात्ःग् कारणं हानं प्रव्रजित यात् । थये वं युक्थं खुक्कतक प्रव्रजित ज्ञया चीवर त्वःतल । वयात् भिक्षुपिसं “थ्व मनय ववःये सत्ता जुड्मह ज्ञयाच्चन” धकाः चित्तहृत्थ स्थविर धयाग् नां छुत् ।

वया थये बारम्बार वये वनेग् यानाः च्वनेवं कलाया प्वाथय दत् । व न्हयक्कवग् वारय वनं दुं ज्याः पायेग् सामान ज्वनाः छँय वनाः सामानत्त तथाः “थःग् चीवर (काषायवस्त्र) काये” धकाः कोठाय दुहँवन् । उग् क्षणय वया कत्ताम्हं गोत्ला छनाच्चन । वया पुनात्तग् वस्त्र ब्यन्याच्चंग् ज्ञयाच्चन, म्हत्तुं ला स्वःस्वः वयाच्चन, न्हासं घुरघुर सः वयाच्चन, म्हत्तुं वांखायाच्चन, वा न्हय्याच्चन, उग् निमित्त वयात् मनावयाच्चंग् सीम्ह थें जुल । वं “अनियं दुःख थ्व खः !” सज्ञा प्राप्तयानाः, “जि थुलिमच्छि समयतक प्रव्रजित ज्ञया थवया कारणं भिक्षुभावय च्वने मफुत्त” धकाः काषायवस्त्रया च्वका ज्वनाः प्वाथयचिना छँनं पिहँवन् ।

अले वया लिव्क ँय दनाच्चम्ह ससमोम वयात अये वनाच्चंगु खनाः, "श्व हान दिक्क जुल जुड, नकतिनि वन वयाः चीवर (काषायवस्त्र) प्वाथय् चिनाः हे ँनं पिहोवबले विहारपाखे स्वयावन, छाय् जुड ?" धकाः ँय् इहोवनाः शनाच्चम्ह म्हायायथात खनाः "श्व खनाः व विरक्तजुया वन" धकाः सिडका म्हायाय् वाया "दं अलछिना, छ भातः छ शनाच्चंगु खनाः विरक्त जुया वन, दइमखुत व छन्त यनिनिसे" धकाः धाल । "सुक च्वं, मों गनं व वनेफड, गुलिचा मदुवं हे हानं लिहोवड" धकाः धाल । व न "अतिन्य खः, दुःख खः" धकाः धया वनाच्चच्चं हे श्रोतापत्तिफलय् थ्यन । व वनाः भिक्षुपित्त वन्दना यानाः प्रव्रज्या फवन । "जिमिसं छन्त प्रव्रज्या याये फडमखुत, छंगु भ्रमणभाव गन दु, शस्त्र चोलेगु न्वहं ये छंगु छ्यं जुड धुकल । "भन्ते, आः छक जक जित अन्कम्पा तथाः प्रव्रजित यानाः बिज्याहूँ ।" उपकार यानातःगु कारणं इमिसं वयात प्रव्रजित यात । व गुलिचा मदुवं हे प्रतिसम्भिदासहित अहत्त्वय् थ्यन ।

इमिसं न वयात धाल - "आयुष्मान् चित्तहत्थ, छ वनेगु ई छ हे सिडकी, श्व पटकय् छ ताच्चन (ताउबित) ।" "भन्ते, संसर्गभाव दुबले जि वना, उगु जिमिगु संसर्ग च्वबुत, आः मवनेगु स्वभावम्ह जुया ।" भिक्षुपिसं शास्तायायाय् वना, "भन्ते, श्व भिक्षुं जिमिसं थये धायेवं थये धकाः धाल, मेगु हे कनाच्चन, जुड मखुगु खं धयाच्चन" धका बिन्तियात । शास्ता "खः, भिक्षुपिं, जि काय् यःगु चित्त याते मलागु इलय् व सद्धमयात मस्यगु इलय् वये वनेगु यात, आः वया पुण्य व पाप नाश जुड धुकल" धकाः धया बिज्यानाः थुपि निप् गाथा आज्ञा जुया बिज्यात-

३८. अनवद्वितचित्तस्स, सद्धम्मं अविजानतो ।
परिरूपवसादस्स, पज्जा न परिपूरति ॥

३८. "चित्त याते मलाम्हसिया, सद्धमयात मस्युम्हसित ।
प्रसन्नता मदुम्हसित, प्रजा परीपूर्णं जुडमखु ॥

३९. अनवस्तुतचित्तस्स, अनन्वाहतचेतसो ।
पुञ्जपापपहीनस्स, नत्थि जागतो भयं ॥

३९. "अनासक्त चित्तम्हसित, अप्रतिहत चित्तम्हसित ।
पुण्य व पाप नाशजुम्हसित, मद् जागृतम्हसित भय ।"

अन चित्त याते मलाम्हसिया धयागु चित्तयात धयागु श्व सुया न निरन्तरता बा स्थिर मद् । गुम्ह व्यक्तिसं सलम्ह्यु तयातःगु भ्रुपुफसि थें, मँदेंयु स्वथना तःगु कथिं थें सँ मद्गु छेने तयातःगु क्कदम्बसां थें गनं न थातं च्चनीमखु, गुबलें बुद्धया श्रावक जुड, गुबलें आजीवक (नागा साधु), गुबलें निगण्ठ, गुबलें तपस्वी जुड । युजाम्ह व्यक्तिसं चित्तं थाते मलाम्ह खः । उम्ह चित्तं थाते मलाम्हसिया । सद्धमयात मस्युम्हसित धयागु सप्ततिसं बोधिपक्षीयधर्मं भेदगु श्व सद्धमं मस्युम्हसित भतिचा जक श्रद्धाया कारणं बा ल्यैपुगु श्रद्धाया कारणं बा प्रसन्नता मद्महसित कामावचर रूपावचरदि भेदगु प्रजा परीपूर्णं जुडमखु । कामावचर हे पुणं मज्जुम्हसित गनं रूपावचर अरूपावचर व लोकोत्तर प्रजा परिपूर्णं जुड धकाः कथनातःगु खः । अनासक्त चित्तम्हसित धयागु रागं अन्तगु चित्तम्हसित धाःगु खः । अप्रतिहत चित्तम्हसित धयागु "प्रतिहत चित्तम्हसित भःज्यन"^{१०९} धकाः वःगु थासय् दोषं चित्तयात प्रहार याःगु भावयात धाःगु खः, थन दोषं अप्रतिहत चित्तम्हसित धयागु अर्थं खः । अप्रतिहत चित्तम्हसित धयागु प्यगुमार्गं पुण्य नाशम्ह व पाप नाशम्ह क्षीणास्रव खः । मद् जागृतम्हसित भय धयागु क्षीणास्रवहसिया जागृतया कारणं अभयभाव कनातःगु थें खः । उम्ह श्रद्धादि न्यागु जागृतधर्मं युक्तम्ह जुया जागृतम्ह धाःगु खः । उकिं वया जागृतजुसां जागृत मज्जुसां क्लेशभय मद्, क्लेशत लिहोवड मखुगु कारणं यानाः खः । न उगु क्लेशत वया न्यूप्य वड, उगु उगु मार्गद्वारा नाश जुड धुकुगु क्लेशत हानं लिहोवड मखुगु कारणं

^{१०९} (दी० नि० ३.३१९; वि० ९४१; म० नि० १.१८५)

यानाः खः । उक्तिं यथे धयातल - "स्रोतापत्तिमार्गद्वारा गुगु क्लेशत नाशजुल, इपिं क्लेशत हानं लिहौं वडमखु, प्रतिगमन जुडमखु, लिज्यां वडमखु, सकदागामि, अनागामि व अहंतमार्गद्वारा गुगु क्लेशत नाश जुल, इपिं क्लेशत हानं लिहौं वडमखु, प्रतिगमन जुडमखु, लिज्यां वडमखु"^{११०} धकाः ।

धर्मदेशना आपालं मन्तयत सार्थकं सफलं जुल ।

अले छन्हाया दिन्युं भिक्षुपिसं धर्मसभायुं खं न्ह्यःथन "भार हे खः थुपिं क्लेशत धार्थे, आवुत्तोपिं, क्लेशत धयागु थुजाह्म अहंतया उपनिभयं युत्तह्म कुलपुवं क्लेशद्वारा प्रलोभित जुया न्ह्यकतक गृहस्थी जुयाः न्ह्यकतक प्रव्रजित जुल ।" शास्ता इमिगु उगु खँलाबला न्यनाः बिज्यानाः उगु क्षणया अनुकूलगु इलय धर्मसभायुं बिज्यानाः बुद्धासनयुं फयेतुना बिज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ न्हाना मनाच्चनगु खः ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं, "फलनागु" धकाः धायेवं यथे हे खः, भिक्षुपिं, क्लेशत धयागु, भारगु खः, यदि थुपिं खनेदुगु जसा नन वं औछवये फइगु खः, चक्रवाल हे नं समस्या जुड, ब्रह्मलोक नं चिधंगु जुड, इमित थायुं दइमखु, जिं ये जाह्म प्रज्ञां सम्पन्नह्म उत्तम पुरुषयात नं थुपिं क्लेशं प्रलोभित यात, त्यं दुपिनिगु ला खँ हे छु ? "जिं बाभना कनि व खलुवंगु तोक्, छपुया कारणं खुक्वतक प्रव्रजित जुया हानं चीवर त्वःता वनाः ।" "भन्ते, गुबले खः सुगत ?" "न्येगु ला, भिक्षुपिं ?" "खः, भन्ते ।" "अथेसा न्यं" धकाः न्हापाया खँ न्ह्यःथनः बिध्यात -

न्हापा वाराणसी ब्रह्मवतं राज्य यानाच्चंगु इलय कुदालपण्डित धयाह्म मेगु मतयुं प्रव्रजित जुयाः च्याना च्वापु गँडु च्चनाः वषारातया इलय वयानाः बै प्याइगुनिं "जिगु छँय बाभना कनि व तोक् दु, कनि पुसा मस्येनाः" धकाः चीवर त्वःता छगु थासयुं तोक्निं च्चानाः उगु पुसा पिनाः वालं चिनाः, पाके जुडवं खानाः छमनातिं त्यंका, न्यं दगु नल । वं "आः जित छँय छुयायेत च्चनेगु, हानं च्याला प्रव्रजित जुडमाल" धकाः विचाः याना पिहौंवाया प्रव्रजित जुल । थुकथं हे छमनातिं कनि व तोक्पुया कारणं न्ह्यकतक गृहस्थी जुया न्ह्यकतक प्रव्रजित जुया, न्ह्यकगु वारयुं विचाः यात - "जिं खुक्वतक खलुवंगु कूपुया कारणं गृहस्थी जुया प्रव्रजित जुया, कनि नं थवयात वौछवये माल ।" व खुसिया सियथु वनाः, "कुतुवंगु थायुं खनेवं क्वाहनाः काये फु, गथे यासा कुतुवंगु थायुं खनीमखु, अथे थवयात वौछवये माल" धकाः विचाः याना छमनातिं पुसा कापःत्युं प्वः चिनाः उगु प्वः तोक्लिइ चिनाः, तोक्पुया च्चःज्वनाः खुसि सियथु दनाः मिखातिसिना छुयं च्चे स्ववतक चाःहिका खुसिइ वौछवया लिफ स्वया स्वयेवं कुतुवंगु थायुं मखनाः, "जिं त्यात, जिं त्यात ।" धकाः स्वक्वतक सः पिकाल ।

उगु क्षणयुं वाराणसी जुजुं सिमानायुं शान्त यानाः वया खुसिया सियथु छाउनी दयेकंबिया मोल्हडत खुसिइ क्वाहंबले उगु सः ताल । जुजुं धयापिनि "जिं त्यात" धयागु सः मयइगु जुयाच्चन, व वयाथायुं लिक्क वनाः, "जिं आः तिनि अमित्रयात दमन यानाः जिं त्यात" धकाः वयाह्म खः, छ हानं जिं त्यात, जिं त्यात" धकाः हालाच्चन, छु थव खः ?" धकाः न्यन । कुदालपण्डित "छःपिसं पिनेया बुँतयुं त्याका बिज्यात, छःपिसं त्याका बिज्याःगु हानं मत्याःगु हे जुड, जिं आध्यात्मिक लोभरूपी खुँयात त्याका, व हानं जित त्याके फइमखुत, वयात हे त्याकेगु बांलाः" धकाः धया थुगु गाथा धाल -

"न उजुयात त्याकेगु बांलाःगु त्यागु खः, गुगु हानं बुडगु खः ।
उजुयात त्यागु बांलाःगु त्यागु खः, गुगु हानं मबुडगु खः ॥"^{१११}

उगु क्षणयुं हे खुसिइ स्वस्वं आप कसिणध्यान यानाः विशेषता प्राप्तयानाः, आकाशयुं मुलपतिं थयानाः फयेतुल । जुजुं महापुरुषया धर्मया खँ न्यनाः वन्दना यानाः प्रब्रज्या पवनाः बलसेनासहित प्रव्रजित जुल । परिषद छगु योजनतिं दत । मेगु साम्राज्यया जुजुं वया प्रव्रजितभावयात न्यनाः, "वयागु राज्ययात काये" धकाः वयाः उजागु समदुगु शहरयुं मन्तुं शन्यगु खनाः, "थुजागु शहरयात वौछवया प्रव्रजित जुह्म जुजुं क्वाहचंगु थासयुं प्रव्रजित जगु खडमखु, जिं नं प्रव्रजित जुडगु उचित खः" धकाः विचाः याना अन वनाः, महापुरुषया लिक्क वनाः प्रब्रज्या पवनाः परिवारपिसहित सकलं प्रव्रजित जुल । थुकथं न्ह्यमह्म जुजुपिं प्रव्रजित जुल । न्ह्यपुं योजनतक आश्रम दत । न्ह्यमह्म जुजुपिं भोगसम्पत्ति त्याग यानाः थुलिमछि मन्तयत ब्वनाः प्रव्रजित जुल । महापुरुष ब्रह्मचर्यवासायुं च्चनाः ब्रह्मलोकयुं वन ।

^{११०} (पुत्रनि० मेतगुमणवपुकादिरेस २७)

^{१११} (जा० १.१.७०)

शास्ता थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना बिज्यानाः, “जि, भिक्षुपिं, उबले कुदालपण्डित खः, क्लेश धयागु थुपिं भारगु खः” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात ।

चित्तहृत्य स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८. अनवस्थितचित्तस्य सद्धर्ममविजानतः ।
परिप्लवप्रसादस्य प्रज्ञा न परिपूर्यते ॥६॥

३९. अनवद्युतचित्तस्य अनत्वाहतेतसः ।
पुण्यपापप्रहीणस्य नास्ति जाग्रतो भयम् ॥७॥

६. व्यासः शिष्युपनिगु खँ

“गोपचा थै.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिइ च्वना बिज्यानाः च्वबले विपश्यनाय उत्साहितपिं भिक्षुपिनिगु कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भावस्तिइ, भ्रीसं न्यानाः, न्यासः भिक्षुपिं शास्तायाथाय लिकक अहत्त्व तकया कर्मस्थान कयाः, “श्रमणधर्म अभ्यास धाये” धकाः सछिगु धोजन लै वनाः छगु महान वस्ती दुगु गामय वन । अले इमित मन्तयसं खनाः तायाताया आसय्य फयेतुका प्रणीतगु थागु भोजनादिद्वारा सेवा यानाः, “भन्तेपिं, गन बिज्यायेगु ?” धकाः न्यानाः, “गन सुबिधा दु, अन धासय्य” धकाः धायेव, “भन्ते, श्व स्वला यन हे च्वना बिज्याहँ, जिमिसं नं छःपिंथाय लिकक शरणय प्रतिस्थित जुया पञ्चशील रक्षायाये” धकाः पवनाः इमिसं स्वीकार याःगु सिइका, “ताया मज्जु थासय महानगु गुँ दु, यन च्वना बिज्याहँ, भन्ते” धकाः धया छवल । भिक्षुपिं उगु गुँइ दुर्होवन । उगु गुँइ च्वनाच्चपिं देवतापिसं “शीलवानपिं, आर्यपिं, श्व गुँइ श्यक बिज्यात, भ्रीपिं अनुचित खः, आर्यपिं यन च्वना बिज्यानाः च्वनीबले काय कलापिं च्वनाः सिमाय गया च्वनेतगु” धकाः सिमांक्वहँ वया वँय फयेतुना बिचायात, “आर्यपिं, श्व थासय थौं छचा जक च्वना बिज्यानाः अवश्य नं कन्हे, बिज्याइ ।” भिक्षुपिं कन्हे खुन्हु नं गामय दुने भिक्षाटनया निति बिज्यानाः, हान उगु हे गुँइ वल । देवतापिसं “भिक्षुसङ्घयात कन्हेया निति सुना नं निमन्त्रणा यात जुइ, उकिं हानं यन हे बिज्यात, थौं बिज्याइ मखुत, कन्हे बिज्याइ जुइ धकाः मतीतल” थुगु उपायद्वारा बाछिल वँय हे च्वन ।

अर्नल बिचाः यात - “भदन्तपिं श्व स्वला यन हे च्वनाः बिज्याइगु जुइ धकाः मती तथा, च्वना बिज्यात धाःसा, यन हे थुपिं च्वना बिज्यानाः च्वनीबले भ्रीपिं सिमाय गया च्वनेगु न उचित मज्जु, स्वला काय कलापिं च्वनाः वँय च्वनेगु थायत नं दुःखकर खः, छुं धानाः थुपिं भिक्षुपिन्त वीसिक छवयेगु उचित जुइ ।” इमिसं इपिं चान्हय व निहनय च्वनीगु थासय व चक्रमणया सिथय छयो मदुपिं व विरूपत क्यनेत अमनूष्यपिनिगु सः पिकायेगु श्रूयात । भिक्षुपिन्त ल्हवयेगु (वान्ता) व मुसु वडगु ल्हव जुल । इपिं थवथवे “छन्त, आवुसो, छुं स्यात” धकाः न्यबले, “जित बान्ता जुल, जित मुसु वल” धकाः धया, “आवुसोपिं, जि थौं चक्रमणया सिथय छयो मदुह् खनाः, जि चान्हे विरूप खनाः, जि निहने अमनूष्यपिनिगु सः ताया, श्व थाय त्वःतेगु उचित खः, यन भ्रीपिं उसांय मन्त, शास्तायाथाय लिकक वनेमाल” धकाः पिर्हावया छसिकथं शास्तायाथाय वनाः वन्दना यानाः छेलेलिकक फयेतुल ।

अले इमित शास्ता आज्ञा जुया बिज्यात - “छु, भिक्षुपिं, उगु थासय च्वने मफतला ?” “खः, भन्ते, जिपिं उगु थासय च्वनाः च्वनाबले थुजाथुजागु ग्यानाःपुगु आरम्भणत खने दयाच्चन, थये उसांय मदयेका च्वना, उकिं जिपिं “श्व थाय त्वःतेगु उचित खः” धकाः उगु थाययात वीछवया छःपिंथाय वयागु खः ।” “भिक्षुपिं, अन हे छिपिं वनेगु उचित ज् ।” “मफु, भन्ते ।” “भिक्षुपिं, छिमिसं शस्त्र मज्जसे वन, आः शस्त्र च्वनाः हँ ।” “गुगु शस्त्र, भन्ते ?” शास्ता “जि शस्त्र छमित विइ, जि बियागु शस्त्र च्वनाः हँ” धकाः धया बिज्यानाः -

“कणीयमत्यकुसलेन, यत्न सन्नपदं अभिसमेच्च ।

सक्को उज्जु व सुहज्जु व, सुवचो वस्स मुदु अनतिमानीं ति ॥”^{१११}

धकाः फुक मैत्रीसुत्र कनाः विज्यानाः, “भिक्षुपिं, श्व छिमिसं पिने विहारं निसं गुँडितक पाठयायां विहारय् दुने दुहाँ हँ” धकाः अरेयानाः विज्यात । इमिसं शास्तायात वन्दना यानाः पिहाँवया छिसिकथं उगु थाय् थंका विहारं पिने सामुहिक पाठयाणाः, हानं पाठयायां गुँड दुहाँवन । फुकक गुँड देवतापिनि धैत्रीभाव उपलब्ध जुया इमित सँख वनेगु यानाः पात्र व चीवर ज्वनाः विडित न्यन, ल्हाःतुति तिया विडित न्यन, इमित उखेंयुखें सुरक्षाया व्यवस्था यात, दागु चिकनय् वासः मिले जुड् थें मिलेजुया च्वनाच्वन । गनं न अमनुष्य सः धयागु मत । इपिं भिक्षुपिनिगु चित्त एकाग जुल । इपिं चान्हय् व न्हिनय् च्वनेगु थासय् फयेतुना विपश्यनाद्वारा चित्तयात क्वतछुवया थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंका, “श्व शरीर धयागु भेदनशील खः; अस्थिर खः व कुम्हाया चाथल थें खः” धकाः विपश्यनायात वडिप्यात । सम्यक्सम्बुद्धं गन्धकुटिड फयेतुना हे इपिं विपश्यनाद्वारा उत्साहित जगुभावयात सिद्धका विज्यानाः इपिं भिक्षुपिन्त वासः, “यथे हे खः; भिक्षुपिं, श्व शरीर धयागु भेदनशील खः; अस्थिर खः व कुम्हाया चाथल थें खः” धकाः धया विज्यानाः रश्मी फैलेयानाः सछिगु योजन तापाक च्वनाः विज्यासां न्ह्यने फयेतुना विज्यानाः च्वंगु थें छवणं रश्मी फैलेयानाः इमिसं खनेदयेक हे थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

४०. कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा, नगरूपमं चित्तमिदं उपेत्वा ।

योयेथ मारं पज्जावुथेन, जितञ्च रक्खे अनिवेसेनो सिया ॥

४०. “गोपचा थें खः शरीर श्व धकाः सिद्धका, नगर समान श्व चित्तयात तयाः ।

युद्धया मारनापं प्रजाशस्त्रद्वारा, त्याका रक्षायानाः अनासक्त जुया च्वं ॥”

अन गोपचा थें खः धयागु निबल व दुबलंगु, अनियतकालिक व अकालिकगु श्व सँ आदि समूह धयागु म्ह (शरीर) गोपचा थें कुम्हाया यल थें धयागुयात सिद्धका । नगर समान श्व चित्तयात तयाः धयागु शहरय् धयागु पिने स्थिरजुड, बालाःक सुरक्षितगु पखाल जाःहयेका ढांका अट्टालिं युक्तगु जुड, दुने सुविभाजित प्यकालं त्वानाच्वंथाय् पसःत दइ, अन “लुटेयाये” धकाः पिनेच्वंपिं खँत वया दुहाँ वये मफया, पर्वतं पनातगु थें जुया लिहाँवनी, यथे हे पण्डित कुलपुत्र थःगु विपश्यना चित्तयात स्थिरयानाः (स्वातुका) नगरसमान याताः तथाः नगरय् च्वनाः छगु धारगु नानाप्रकारया शस्त्रं खँपुचःयात थें विपश्यनामय व आर्यमार्गमय प्रजाशस्त्रं उगु उगु मार्गद्वारा नाशयायेमाःगु क्लेशमारयात चिद्धका उगु उगु क्लेशमार नापं युद्ध या वा प्रहार या धयागु अर्थ खः । त्याका रक्षायानाः धयागु त्यागु व उत्पन्न जगु तरुण विपश्यनायात आवास अनुकूल, ऋतु अनुकूल, भोजन अनुकूल, पुद्गल अनुकूल व धर्मश्रवण अनुकूलावि सेवनयायां विचय् विचय् ध्यान समापत्तिड च्वनाः अनं दनाः शुद्धचित्तं संस्कारय् सम्मर्शन (विचार, समीक्षण) यायां रक्षा यायेमाः ।

अनासक्त जुया च्वं धयागु आलय रहित जुया च्वं धाःगु खः । गथे थोद्धा (सैनिक) धयाहं संग्रामभूमिड सेनागढ दयेका शत्रुनापं त्वान्वां पित्यासां, प्याचासां कवच छुवासुसां वा शस्त्रत कुतुवःसां सेनागढय् दुहाँवनाः विभ्राम कया नयाः त्वनाः कवचं पुनाः शस्त्र ज्वनाः हानं पिहाँवया पुद्गयायां परसेनायात मदनं याड, मत्यागुयात त्याकी, त्यागुयात रक्षा याड । व यदि सेनागढय् च्वनाः यथे विभ्राम धयायां उकी स्वाद कयाच्वन धाःसा, राज्य मेपिनिगु ल्हाःतये त्याकी, यथे हे भिक्षुं प्राप्त जगु तरुण विपश्यनायात हानं हानं ध्यान समापत्तिड च्वनाः अनं दनाः शुद्धचित्तं संस्कारय् सम्मर्शन यायां रक्षा यायेफड, च्वेया मार्गफल प्रतिलाभद्वारा क्लेशमारयात त्याकी । पवि व समापत्तिड हे जक स्वाद कयाच्वन धाःसा, शुद्धचित्तं हानं हानं संस्कारय् सम्मर्शन याये फडमखु, मार्गफल न प्राप्त याये फडमखु । उकि रक्षा यायेमाःगुयात रक्षाययां अनासक्त जुयाच्वं, ध्यानयात छेयानाः अन च्वनाः च्वनेमते, आलय दयेके मते धयागु अर्थ खः । “धाथें छिमिसं नं यथे यायेगु या” धकाः यथे शास्ता इपिं भिक्षुपिन्त धर्मदेशना याताः विज्यात ।

^{१११} (सु० पा० ९.१; सु० नि० १४३)

देशनाया अन्तम् न्यासः भिक्षुपिं फयेतुनाच्च्वंगु थासय् फयेतुनाच्च्वच्च हे प्रतिसम्भदासहित अर्हत्त्व प्राप्त यानाः तयागतया सुवर्णा वर्णंगु शरीरयात वर्णनयाकाः, स्तुतियाकाः व वन्दनायाकाः यःगु थासय् बिज्यात ।

न्यासः भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४०. कुम्भोपमं कायमिमं विदित्वा, नगरोपमं चित्तमिदं स्थापयित्वा ।
युध्येत मारं प्रजायुधेन जितं, व रक्षेदनिवेशनः स्यात् ॥८॥

७. ठह ध्वग्गीठह तिष्यस्थविरया खँ

"ताकाल मदुवं धायें श्व शरीर....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिइ च्वना बिज्यानाः च्वबले म्ह ध्वग्गीम्ह तिष्यस्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छम्हभीसं न्यानाः, श्रावस्तीवासी कुलपुत्रं शास्तायाय् धर्मोपदेश न्यानाः शासनय् मन (छाती) बिया प्रव्रजित जुल, व उपसम्पदा प्राप्त जुया तिष्यस्थविर धयागु ना जुल । समय फुनाववं वया शरीरय् रोग उत्पन्न जुल । त् पायेगवःगु कैत वल । उपिं छसिकथं म् पायेगवः, सिम्पु पायेगवः, अम्बः पायेगवः, कच्छुगु ब्याः पायेगवः व ब्याः पायेगवः जुया तज्यात, फुक्क शरीरय् ह्वःह्व गन । म्ह ध्वग्गीम्ह तिष्यस्थविर धकाः वयागु नां उत्पन्न जुल । अले लिपा वया क्वैत तज्यात (नाश जुल) । बिचाः याना घाये मफडगु अवस्थाय् व थ्यन । पुनातःगु वःसत न्हि व हि किनाच्च्वंगु जुया जालमरिं थें जुल । नापं च्वनाच्च्वपिं आदिपिसं ल्हि मफया त्वःतल । वं अनाथ जुया गीतुल ।

बुद्धपिनि न्हि निक लोकायात अवलोकन यानाः बिज्याइगु त्वःता बिज्याइमखु । सुथ न्हापन लोकय् स्वया बिज्याइबले चक्कवालाया सिर्पनिसे क्या गन्धकुटिया न्ह्योनेतक ज्ञानतया स्वया बिज्याइ, सन्ध्या इलय् स्वया बिज्याइबले गन्धकुटि निसं पिनेपाखे ज्ञानतया स्वया बिज्याइ । उगु इलय् भगवान् बुद्धया ज्ञानजालया दुने म्ह ध्वग्गीम्ह तिष्यस्थविर खने दत । शास्तां उम्ह भिक्षुया अर्हतया उपनिभय (कारण) खनाः, "श्वयात नापं च्वनाच्च्वपिसं त्वःतल, आः वयात जि बाहेक मेपिं शरण मन्न" धकाः गन्धकुटि पिहँ बिज्यानाः बिहारचारिका घाये थें यानाः भूतुली बिज्यानाः थल सिला लः तयाः भूतुली तयालः मक्वातले भूतुली हे दनाच्च्वना बिज्यात । क्वागुभाव सिद्धका बिज्यानाः उम्ह भिक्षु गीतुलाच्च्वंगु छाताया च्चकाय् ज्वनाः बिज्यात, उबले भिक्षुपिं "भन्ते, छःपिं चिला बिज्याहँ जिमिसं ज्वने" धकाः छाता ज्वनाः भूतुलिइ हल । शास्तां लःथल ह्येके बिया क्वाःलखं हाहापानाः बिज्यानाः इपिं भिक्षुपिन्त वया पुना तःगु चीवर ज्वंकेबिया क्वाःलखय् हिड्केबिया क्पातगु निभालय् पाके बिल । अले वया लिकक च्वना शरीरय् क्वाःलखं मापवया हुया मोल्हुकल, वया मोल्हुइ सिधबले पुनातःगु चीवर नं गन । अले वयात उगु चीवर पुंकेबिया, दुने पुना तगु काषायवस्त्र लखय् हिड्केबिया निभालय् पाकल । अले वया शरीरय् लः गनेवं हे काषायवस्त्र नं गन । वं छगु चीवर (काषायवस्त्र) पुना छगु न्यथा म्ह यार्जेसे च्वनां एकाग्रचित्त जुया छातय् गीतुल । शास्ता वया छयं फूसय् दना, "भिक्षु, श्व छगु शरीर विज्ञान मदया ज्या छ्यलेमदगु (निरयंक) गनाः भ्वाभःगु सिंगः थें भूमिइ (पृथ्वीलय्) गीतुलिइ तिनी" धकाः धया बिज्यानाः युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१. अचिरं वतयं कायो, पथवि अधितेस्सति ।
धुद्धो अपेतविज्जाणो, नित्यं व कलिङ्गरं ॥

४१. "ताकाल मदुवं धायें श्व शरीर, पृथ्वीलय् गीतुलिइ ।
विज्ञान मदया छाली जुया, ज्या छ्यलेमदगु भ्वाभःगु सिंगः थें ॥"

अन ताकाल मदुवं धायें धयागु भिक्षु ताःई मदुवं हे श्व शरीर भूमिइ गीतुलिइ, श्व प्राकृतिकरूपं छने थें गीतुलिइगु (छनिगु) जुया पृथ्वी च्चे गीतुलिइ (छनितिनी) । छाली जुया धयागु खेरवंगु खः, विज्ञान मदुगुलिं यानाः

शुन्य (खाली) ज्ञया गोतुलिङ्ग धकाः केनातःगु खः । अथे छाय् ले ? ज्या ल्यलेमदगु भ्वाभःगु सिंवाः थं धयागु निरूपकारगु व निरर्थकगु सिंवा टुका थं खः । सिं माःपि मनुत् जङ्गल्य् दुर्होवनाः तप्यं तप्यं कथं व चाःतुगु कथं त्वाल्हाना सिंतं मुका काइ, ल्यं दुगु भ्वाःभगु, ध्वगगीगु व गयःमिखा दुगु त्वाल्हाना अन हे वॉछवइ । मेपिं सिं माःपि वयाः उगु वॉछवयातःगु काइपिं दइमल्लु, थःपिन्त ज्याखेले दुगु जक स्व्याः काइ, मेगु पृथ्वी हे लानाच्चनी । उगु सिं उगु युगु उपायद्वारा खाताया तुति, लकां वा त्वाकः दयकेत जिइफु । थ्व थःगु शरीरया स्वीनिगु अवयवत मध्ये छान् न खाता व तुति आदिकथं वा मेगु ज्याख्येले दइगुकथं कायेगु धयागु मदु, केवल निरर्थक भ्वाःभगु सिंवाः थं जाःगु थ्व शरीर विज्ञान मदया गुलिचा मदुवं हे पृथ्वील्य गोतुलिङ्ग ।

देशनाया अन्तय म्हे ध्वगगीम्ह तिष्यस्थविर प्रतिसम्भिदासहित अर्हत्त्वय थ्यन्, मेपिं न आपालं श्रोतापन्नादि जुल । स्थविरं न अर्हत्त्वय थ्यनेवं हे परिनिर्वाणं जुल । शास्ता वया शरीरकृत्य याकेबिया धातुत कया चैत्य दयेके बिल । भिक्षुपिसं शास्तायाके न्यन - “भन्ते, म्हे ध्वगगीम्ह तिष्यस्थविर गत उत्पन्न जुल ?” “परिनिर्वाणं जुल, भिक्षुपिं” “भन्ते, थुजाम्ह अर्हत्त्वया आधार दुम्ह भिक्षुया छु कारणं म्हे ध्वगगीत, छु कारणं व्वैत तज्यात, छु कारणं अर्हत्तया उपनिष्यभाव प्राप्त जुल ?” “भिक्षुपिं, फुक्क थुपि थ्वया थःम्ह याःगु कर्मया फल हे प्राप्त जूगु खः ।” “छु, भन्ते, वं यात ?” “अथेसा, भिक्षुपिं, न्य” धकाः वया न्हापाया खँ न्चयना बिज्यात-

थ्व कायप सत्यक्सद्भुदया इत्यय ब्याधा ज्ञया आपालं भंगत लानाः धनीपिन्त सेवा यात । इमित विया ल्यं दुगु मिइ, “मिया ल्यं दुगु स्यानाः तयेवं ध्वगिइ” धकाः गथे ब्वे मफइगु खः, अथे हे इमिगु तुति व पःप्या व्वैत तोथुला हँचिना तइ, इपिं कन्हेखुनु मिइ । यक्व दइवले यःपा नितिं नं खुंके बिइ । अले छन्तुया दित्त्य वया स्वादिस्त भोजन बुइवं छम्ह क्षीणाभव भिक्षादनया नितिं चाःह्युट्य् छँय लुखाय् दनाच्चन । वं स्थविरयात खनाः चित्तयात प्रसन्न यानाः, “जिं आपालं प्राणीत स्यानाः नयेधुन, आर्यं जिगु छँय लुखाय् दना बिज्यानच्चन, छँय दुने नं स्वादिस्त भोजन तयार ज्ञयाच्चन, वसपोलयात भिक्षाबिइ” धकाः वया पात्र कया स्वादिस्तगु भोजनं जायेकाः दान बियाः स्थविरयात पञ्चान्न पूर्णं जुइक वन्दना यानाः, “भन्ते, छःपिसं स्यूगु धर्मया लक्ष्य् थ्यंके फयेमाः” धकाः धला । स्थविरं “अथे हे जुइमा” धकाः अनुमोदन यात । “भिक्षुपिं, उबले यानाः वःगु कर्मकथं उम्ह तिश्ययात पूवन, भंगपन्थीतयया व्वै तोथुगु कारणं तिश्यया म्हे ध्वगगीत, व्वैत नं तज्यात, क्षीणासवयात स्वादिस्त भोजन दानयाःगु कारणं अर्हत्त्व प्राप्त जुल ।”

म्ह ध्वगगीम्ह तिष्यस्थविरया खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१. अचिरं वतायं कायः पृथिवीमधिगोष्यते ।
क्षुद्रोःपेतविज्ञानो निरर्थमिव कलिङ्गरम् ॥९॥

८. णट्ठगोपालकथा खँ

“शत्रुं शत्रुयात...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता कोसलजनपदय नन्दगोपालकया (साप्या) कारण्य आज्ञा ज्ञया बिज्यात ।

श्रावस्तिइ, भूसिं न्यनाः, अनाथपिण्डक गृहपतिया नन्द धयाम्ह साःजवालं सावथायात रक्षायाइ, व धनी, महाधनी व महान् भोगसम्पत्ति दुम्ह खः । वं नं, गथे केणिय जटिलं प्रब्रज्याया कारणं अनुदान प्राप्त याःगु खः, अथे हे गोपालन कृत्यद्वारा ज्ञुज्या करया अनुदान प्राप्त यानाः थःगु कुटुम्बयात रक्षा यानाच्चन । व समय्य् समय्य् न्याता गौरस ज्वनाः अनाथपिण्डकयाथाय् वयाः शास्तायात दर्शनं पाइ, धर्मया खँ न्यनी, थः च्वनीगु यास्य् बिज्याकेत शास्तायाके फवनी । शास्तां वया ज्ञान परिपक्वतायात पिया बिज्यानाः वया परिपक्वताभाव सिइका बिज्यानाः छन्तुया दिनय महान् भिक्षुसङ्घपिसं चाहयेका चारिका यायां लँ चिला बिज्यानाः व च्वनीगु यासं लिक्क च्वंगु छमा सिमाक्वय् फयेतुना बिज्यात । नन्द शास्तायाथाय् लिक्क वयाः वन्दना यानाः खँलाबला यानाः शास्तायात निमन्त्रणा यानाः थःगु ल्हाःत हे बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात प्रणीतगु न्याता गौरस दान बिल । न्ह्यनु दुवले शास्ता अनुमोदन यानाः दानकथादि भेदगु आनुपूर्विं खँ कनाः बिज्यात । उपदेशया अन्त्य नन्दगोपालक श्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित ज्ञया शास्ताया पात्र ज्वनाः शास्ताया लिसेलसे तापाक वनाः, “म्बाल, उपासक”

धकाः लित छव्येवं वन्दना यानाः लिहोवन । अले वयात छम्ह ब्याधां सुधा स्यात । लिउँने वयाच्चपि भिक्षुपिसं वयात खनाः वनाः शास्तायात कन - "नन्द, भन्ते, साःजवाल छःपि थन बिज्याबले महादान बिद्या ल्युत्पू वनाः लिहोवया च्चम्हसित स्यात, यदि छःपि बिमज्यागु जूसा, व भसिद्दगु जुइ ।" शास्तां, "भिक्षुपि, जि वसां भवसां व प्यंग दिशां प्यंग अनुदिशां वसां नं मरण वचे जुइगु उपाय धयागु मइ । गुगु न खुँतय्स बा न शत्रु याइ, उगु युपि सत्त्वपिनिगु दुने प्रदुष्टगु मिथ्या धारणां युक्तगु चित्तं हे जक याइ" धकाः धया बिज्यानाः युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४२. दिसो दिसं यं तं कयिवा, वैरी वा पन वेरिनं ।
मिच्छापणिहितं चित्तं, पापियो नं ततो करे ॥

४२. शत्रुं शत्रुयात गुगु याइगु खः, वैरीं वैरीयात याइगु खः ।
मिथ्याधारणां युक्तगु चित्तं, पापत वयासिबे अप्वः याइ ॥

अन शत्रुं शत्रुयात धयागु खुँ खुँयात खः । "खनाः" धकाः व्वनीगु खः । गुगु याइगु खः धयागु गुगु वयात अहित याइगु खः । निगुगु पय्यु नं थव हे नियम खः । थये धयातःगु जुयाच्चन - छम्ह मेम्ह मित्रदाही खुँ काय, कला, वुँ, वस्तु, सा, मे आदि स्यंकीबले गुम्हसिया स्यंगु खः, वं नं अथे हे थःगुप्रति स्यंकम्ह खुँ खनाः, वैरीयात छु गुगु कारणं पुलागु वैरभावयात खनाः थःगु कठोरता व क्रूरताया कारणं गुगु वयात यानाः नाश याइगु खः, काय कलापित्त पीडा बिद्दगु खः, वुँ आदि नाश याइगु खः, वया ज्यान काइगु खः, भिगु अकुशल कर्मपथ्य मिथ्यारूपं च्वनाच्चंगु मिथ्याधारणां युक्तगु चित्तं पापत वयासिबे अप्वः याइ, उम्ह पुरुषयात वयासिबे अप्वः पापत याइ । च्चे धया वयागु कथं, शत्रुं शत्रुयात वा वैरीं वैरीयात याइगु खः उगु थव जन्म्य जक दुःख उत्पन्न याइगु, ज्यान काइगु जुइ । थव अकुशल कर्मपथ्य मिथ्यारूपं लानाच्चंगु चित्तं थव हे जन्म्य विनाशभाव्य थयका बिद, थःत लाखौं जन्मतक प्यंग अपाय भूमिद्द वौछवयेका छ्यंतक नै थस्व्य फडमखु ।

देशनाया अन्त्य आपालं श्रोतान्तिफलादि प्राप्त जुल । आपालं मनतयत सार्थक धर्मदेशना जुल । उपासक भवान्तरय याःगु कर्मया वारय भिक्षुपिसं मन्यन, उकि शास्तां आज्ञा जुया बिमज्यात ।

नन्दगोपालकया खुँ ववचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४२. द्विट द्विषं यत् कुर्याद् वैरी वा पुनर्वैरिणम् ।
मिथ्या प्रणिहितं चित्तं पापीयांसमेनं ततः कुर्यात् ॥१०॥

१. सीरेय्य स्थविरया खुँ

"न उगु माँवौ नं यायेकु..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिद्द जेतवनय च्वना बिज्यानाः च्वबले सोरेय्य स्थविरया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

थव घटना सोरेय्य नगरं उत्पन्न जुया श्रावस्तिद्द क्वचागु खः । सम्पक्सम्बुद्ध श्रावस्तिद्द बिज्यानाः च्वबले सोरेय्य नगर्य सोरेय्य सेठया काय छम्ह पासानाप सुखद धान्य फयेतुना महान परिवारपि नापं म्वःल्हइत शहरं पिहोवल । उगु क्षण्य महाकात्यायन स्थविरं सोरेय्य शहर्य भिक्षाटनया निति दुर्वावनेगु इच्छा जुया शहरं पिने सद्घाटिं पुनाच्चन । स्थविरया सुवर्णं वर्णंगु शरीर जुयाच्चन ।

सोरेय्य सेठया कायनं वयात खनाः बिचाः यात - "अहो धायें, थव स्थविर जि कला जूसा ज्य, जिमि कलाया शरीरवर्णं थवया शरीरवर्णं थें जुता ज्यु ।" वया थये बिचायायेवं हे पुष्यलिद्द तनावनाः स्त्रीलिद्द प्रकट जुल । व मछाला यानं क्वहो वया किर्यौवन । परिजनपिसं वयात म्हसिके मफया "थव छु छः ?" धकाः धाल । व नं लक्षशिलाया लें लिनावन । वया पासापिसं नं उखैथुखै मालास्वसां नं मखन । सकले मोल्हुया छँ वन । "गन सेठया काय ?" धकाः न्यनेवं, "म्वःल्हुया वल जुइ धकाः जिमिसं मती तयागु" धकाः धाल । अले वया माँवौपि

अन वन माला मखना: ख्वया: परिदेव (विलाप) याना:, "सित जुड" धका: मृतक भोजन बिल । वं छम्ह तक्षशिलाय वनाच्चंम्ह व्यापारीयात खना: गाडाय ल्युन्प वन ।

अले वयात मन्तयसं खना:, "जिमिगु गाडाय ल्युन्प वनाच्चन, जिमिसं 'सुया थ्व म्हायाम्बचा धका: वयात मसित" धका: धाल । वं नं "छिकपिसं थ:गु गाडा न्हायाकी, जि न्यासि वने" धका: वना: च्चबले पतिंया अंगु छपाबिया छगु गाडाय थाय काल । मन्तयसं बिचा: यात - "तक्षशिला नगरय जिमि सेठपुत्रया कला मद्दु, वयात धाये, जिमित महान् उपहार प्राप्त जुडु ।" इपिं छैय वना:, "स्वामी, जिमिसं छ:पित्त छम्ह स्त्रीरत्न हया" धका: धाल । वं उगु न्याना: वयात सतके छवया थ:गु वैशयात न्व:म्ह बालाम्ह सुन्दरीम्ह प्रसन्नम्हसित खना: स्नेह उत्पन्न ज्या छैय तल । मिजपिं मिसा जुडुगु व मिसापिं मिजं जुडुगु धयागु न्हापानं मद्दुगु मखु । मिजपिं मेपनि मिसात नापं अतिजुया सिनावना: आपालं लाखौंदैतक नरकय भोगयाना: मन जुया जन्मजुया वया सटिण् जन्मतक मिसा ज्या जन्म जुडु ।

आनन्द स्थविर नं छगुलाख कल्प पारमिता पूर्णयाम्ह आयभावक जसां ससारय चाहिला च्चबले छगु जन्मय लूंकमिया कुलय जन्म जुल । मेपनि मिसापिलसे दुष्कर्म यागुलिं नरकय विपाक भोगयाना: अनं त्यं दुगु भिप्यंग थ:गु जन्म मिजया पादपरिचारिका स्त्री जुल, न्हयंगु थ:गु जन्मय नपसक (बीज मद्दुम्ह) जुडुभाल । मिसापिसं दानादि पुण्यत याना: स्त्रीभावयात इच्छा मसासे, "थ्व जिगु पुण्यया प्रभावं पुरुषत्वभाव लायया नितिं जुडुमा" धका: मन अधिस्थान याना: सिनावंसा पुरुषत्वभाव प्राप्त जुडु, पतिदेवता धका: भा:तयात बालाक सेवा या:सानं पुरुषत्वभाव प्राप्त हे जुडु ।

थ्व सेठपुत्रं स्थविरयाप्रति अनुचितगु चित्त उत्पन्न या:गुलिं थ्व हे जन्मय स्त्रीभाव प्राप्त जुल । तक्षशिलाय सेठपुत्र नापं सहवास याना: वया प्वायय दत । वं फिला फुड्व काय प्राप्त जुया व न्यासि वने स:बले मेम्ह नं काय दत । थये वया प्वायं दुपिं निम्ह, सोरेय्यनगरय वया कारण जन्म जूपिं निम्ह याना: प्यम्ह कायपिं दत । उगु समयय सोरेय्यनगरं वया पासो सेठपुत्र न्यास:गु गाडां तक्षशिलाय वना: सुख दानय फयेतुना शहरय दुरावैन । अले वयात वं प्रासादाय च्चे तल्लाय इया: चायेका: दना: तैय स्वयाच्चबले धका: म्हेसिडका दासीयात छवया सतके छवया च्चेया तल्लाय फयेतुका महान सत्कार सम्मान यात । अले वयात वं धाल - "भद्रे, छन्त थनिं न्हय: जिमिसं न्हापा मखना:, अथेसा जिमित महान सत्कार यात, म्हे स्युला छं जिमित ?" "ख:, स्वामी, म्हेस्यु, छ:पिं सोरेय्य शहरवासीपिं मखुला ?" "ख:, भद्रे ।" वं मांवीपिं, कला व कायया निरोगीभाव न्यन । मेम्हसिनं "ख:, भद्रे, निरोगी जू" धका: धया "म्ह स्युला छं थुमित" धका: न्यन । "स्यु, स्वामी, स्यु । इमि छम्ह काय दु, व गन, स्वामी ?" "भद्रे, थ्व खं ल्हाये म्वाल, जिपिं व नापं छन्तुया दिनय सुख दानय फयेतुना म्व:ल्युतेत पिर्हांवयापिं ख:, वया गति मस्यु (न व गन दु धका: स्यु), उखैथुखै चाहिला स्वयां नं वयात मखना:, मांवीपिन्त जिमिसं कना, वया मांवीपिं नं ख्वया, विलाप याना: मृतककृत्य यात ।" "जि व ख:, स्वामी ।" "सुक च्चं, भद्रे, छु धयागु ! जि पासो देवकुमार ये जाम्ह छम्ह पुरुष ख: ।" "जुडुम्ह, स्वामी, व जि ख: ।" "अले थ्व छु ख: ?" "उगु दिनय छिमिसं आयं महाकात्यायन स्थविरयात खना: ला ?" "ख:, खना: ।" जिं आयं महाकात्यायन स्थविरयात स्वया, "अहो धाथे, थ्व स्थविर जि कला जसा ज्यु, धवया शरीरवर्णं ये जि कलाया शरीरवर्णं नं जसा ज्यु" धका: बिचा: याना । बिचायायेवं हे जिगु पुरुषलिङ्ग तनावन, स्त्रीलिङ्ग प्रकट जुल । अले जि लज्याचाया स्यात नं छुं नं धा:ये मफया अनं बिस्युंवना: वन वयागु ख:, स्वामी ।

"अहो धाथे, छं इंगु (अयत्तुंगु) ज्या यात, छाय जिमित मधयागु ख:, ठिक जू, छ स्थविरयाके क्षमा मफवना: ला ?" "क्षमा मफवना, स्वामी । छ स्थविर गन दु धका: स्युला ?" "थ्व हे शहरय आधार कया च्चनान बिज्याना: च्चंगु दु ।" "यदि भिक्षाटनया नितिं चा:ह्युह्युं थन बिज्यासा, जिं जि आयंयात भिक्षाहार विड, स्वामी, ।" "अथेसा याकनं सत्कार यानादिसं, भनी आयंयाके क्षमा फवने" धका: व स्थविर च्चनीगु थामय वना: वान्दना याना: छष्टैतिकक फयेतुना, "भन्ते!, कन्हे, जिगु भिक्षा कया बिज्याहूँ" धका: बितिं यात । "सेठपुत्र, छ आगन्तुक मखुला ?" "भन्ते, जिमित आगन्तुक धका: न्याना बिज्याये मते, कन्हे, जिगु भिक्षा कया बिज्याहूँ ।" स्थविरं स्वीकार याना: बिज्यात, छैय नं स्थविरयात महान् सत्कार तयार यात । स्थविरं कन्हेखुनु उगु छैया लुखाय विज्यात । अले वयात फयेतुका प्रणीतगु आहारद्वारा सेवा याना:, सेठया काय उम्ह मिसायात न्वना: स्थविरया पादमलय भोस्कुंकेविया "भन्ते, जि पासयात क्षमा याना: बिज्याहूँ" धका: बितिं यात । "थ्व छु

खः ?" "श्वं, भन्ते. न्हापा जि यःम्ह पासा जुया छःपिन्त स्वया युजागु विचायात, अले वया पुरुषलिङ्ग तनावन, स्त्रीलिङ्ग प्रकट जुल, क्षमा याताः बिज्याहुँ, भन्ते ।" "अथेसा देँ, क्षमा यानागु जुल छन्त जि ।" स्थविरं "क्षमा याताःगु जुल" धकाः धायेमात्रं हे स्त्रीलिङ्ग तनावन, पुरुषलिङ्ग प्रकट जुल ।

पुरुषलिङ्ग प्रकट जुइवं हे वयात तक्षशिलाया सेठपुत्रं धाल - "सौम्य, पासा, थुपि निम्ह मस्त छंगु प्वाबं जन्म जगु कारणं उत्पन्न जियु जि युया निम्हसिया नं कायपिं खः; यन हे भ्नी च्वने, मन सुख मवयेके मते ।" "पासा, जि छगु हे जन्मय् न्हापां पुरुष जुया स्त्रीभावय् थ्यका हान पुरुष जुया विप्रकार जुल, न्हापा जिगु कारणं निम्ह कायपिं जन्म जुल, आः जिगु कोखं निम्ह कायपिं पिहाँवल, उगलिं यानाः, जि छगु हे जन्मय् विप्रकार जुल, हानं 'छैय् च्वनी धकाः मती तम्भते, जि जि आर्ययाथाय् प्रव्रजित जुइ । थुपि निम्ह मस्त छंगु भार जुल, थुमित बालाक बिचाः या" धकाः धया मस्तय् छयने च्पया नया, बुबस्यानाः छाती गोतुडका बौयात लःहाना पिहाँवया स्थविरयाके प्रव्रज्या फवन । स्थविरं नं वयात प्रव्रजित उपसम्भदा याताः नाप ब्वनाः यका चारिका थाया छसिकथं श्रावस्तिइ बिज्यात । वया सोरेय्य स्थविर धयागु नां जुल । जनपदवासीपिसं उगु सुचं सिइका होहल्ला याताः उत्सुक जुयाः वयाथाय् लिक्क वनाः न्यन - "थये धायें, भन्ते खःला ?" "खः; उपासकपिं ।" "भन्ते, युजागु नं जुइयो खनी ।" "छःपिन्त प्वाबं धायें, निम्ह कायपिं जन्म जुल, छःपिन्त कारणं निम्ह जन्म जुल, इपिं मध्ये छःपिन्त सुयाप्रति अय्वः स्नेह दु ?" "प्वाथं दुपिन्तप्रति, उपासकपिं ।" वये वनेगु याताः च्वपिसं न्हियां न्हियं अथे हे न्यनीगु जुयाच्वन ।

स्थविरं "प्वाथं दुपिन्तप्रति हे अय्वः स्नेह दु" धकाः हानं हानं लिसः व्युब्बुं (ककं) मछाला याकचा हे फयेतुइगु, याकचा हे वनाच्वनगु यात । वं थये एकान्तय् वनाः थःगु शरीरय् क्षयव्यययात खंका प्रतिसम्भदासहित अहंत्वय् थयन । अले वयात वये वनेगु याताः च्वपिसं न्यनी - "भन्ते, थये नं धायें, जुइयो खनी ?" "खः; उपासकपिं ।" "सुयाप्रति अय्वः स्नेह दु ?" "जि आः सुयाप्रति नं स्नेह धयागु मत ।" "भिक्षुपिसं 'श्वं जुइ मखगु खँ न्हानाच्वन, न्हापाया दिनय् थें 'प्वाथं दुपिन्तप्रति हे अय्वः स्नेह दु धकाः धयाः आः 'जि आः सुयाप्रति नं स्नेह मदु' धकाः धयाच्वन, मेगु हे धयाच्वन, भन्ते" धकाः विन्तियात । शास्ता "भिक्षुपिं, जि काय् मेमेगु धयाच्वनगु मखु, जि कायया सम्यक् धारणां युक्तगु मनं मार्गयात खसानिसं गनं नं स्नेह धयागु मत, गगु सम्पत्तियात न मॉनं, न बौनं यायेफइ, उगु थुपिं सत्त्वपिनिगु दुने प्रवृत्त सम्यक् धारणां युक्तगु चित्तं हे जक यायेफु (बिइफु)" धकाः धयाः विज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४३. न तं माता पिता करियार, अज्जे वापि व जातका ।
सम्मापणिहितं चित्तं, तेय्यसो नं ततो करे ॥

४३. "न उगुयात माँबौ नं यायेफु, मेपिं नं सुं नं थःथितिपिसं ।
सम्यक् धारणां युक्तगु चित्तं, वयासिबे अय्वः हित याइ ॥"

अन न उगुयात धयागु उगु कारणयात न मॉनं याइ, न त बौनं बा मेपिं थःथितिपिं सुनानं याये फइमखु । सम्यक् धारणां युक्तगु धयागु भिगु कुशलकर्मपथय् सम्यक् रूपं स्थितगु खः । वयासिबे अय्वः हित याइ धयागु उगु स्वया अधिक हित वयात उत्तमकयं उत्तरोत्तर हित याइ, यानाच्वन धयागु अर्थ खः । माँबौपिन्त कायपिन्त धनसम्पत्ति बिइबले छगु हे जक जन्मय् ज्या म्पाःसे सुखं जीविका हनेत धनसम्पत्ति बिइफइ । विशाखाया माँबौपिं न्हापा महाधनी व महान भोगसम्पत्ति दुपिं खः; वयात छगु हे जन्म सुखं जीविका यायेत धनसम्पत्ति बिल । प्यंगु द्वियय वक्रवर्तिं श्रीसम्पत्ति कायपिन्त बिइफुपिं (समर्थवानपिं) माँबौपिं धयापिं मदु, दिव्यसम्पत्ति बा प्रथमध्यानादि सम्पत्ति बा लोकोत्तर सम्पत्ति बिइफुपिनिगु खँ हे छुं मदु !, सम्यक् धारणां युक्तगु चित्तं थुपिं कुक्कं सम्पत्ति बिइफु । उकिं धयातःगु "वयासिबे अय्वः हित याइ ।"

देशनाया अन्त्य आपानं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । धर्मदेशना आपालं मनंतयत्त सार्यक जुल ।

सोरेय्य स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४३. न तन्मातापितरौ कुर्यातामन्ये चापि च ज्ञातिकाः ।
सम्यक् प्रणिहितं चित्तं श्रेयांसमेनं ततः कुर्यात् ॥११॥

चित्तवर्गवर्णनं क्वचाल ।

स्वर्गागु वर्गं क्वचाल ।

४. पुष्पवर्ण

१. पृथ्वीया ख्यं युत्तारं न्यासः शिक्षुपिनिगु खँ

“सुनां श्व पृथ्वीयात् सिद्धकी...” धयागु यगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिद् च्वना बिज्यानाः च्वंबले पृथ्वीया ख्यं युत्तारं न्यासः शिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात् ।

भूसिं न्यानाः, इपिं भगवान् बुद्धनापं जनपद चारिका यानाः जेतवनय् बयाः सन्धाइलय् उपस्थानशालाय् नापं फयतुना मुना यःपिं वनावनागु थायया “फलनागु गामं फलनागु थासय् सम्मज्जु, विसम्म ज्जु, इयाचः ज्जु, ल्हंवात्त पक्व दु, हाक्कु चा दु व पवात्त दु” धकाः पृथ्वीया खँ कन । शास्ता बिज्यानाः, “छु ख्यं यन, भिक्षुपि, आः खँ ल्हाना मुनाच्वनागु ?” धकाः न्यनेवं, “भन्ते, जिपिं वनागु थायया पृथ्वीया ख्या वारे” धकाः धायेवं, “भिक्षुपि, श्व पिने पृथ्वीया खँ जुल, छिमिसं आध्यात्मिक पृथ्वीया परिकरं धायेगु उचित खः” धकाः धया बिज्यानाः युपि निगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात् -

४४. को इमं^{१११} पथवि विचेस्सति^{११२}, यमलोकञ्च इमं तदेवकं ।
को धम्मपदं सुदेसितं, कुसलो पुष्पमिव पचेस्सति^{११३} ॥

४४. “सुनां श्व पृथ्वीयात् सिद्धकी, यमलोकं व श्व देवलोकं सहितयात् ।
सुनां सुदेशितं धर्मपदयात्, कुशलमहसिनं स्वयात्तं थं मुनी ॥

४५. तेसो पथवि विचेस्सति, यमलोकञ्च इमं तदेवकं ।
तेसो धम्मपदं सुदेसितं, कुसलो पुष्पमिव पचेस्सति ॥

४५. “शैक्षं श्व पृथ्वीयात् सिद्धकी, यमलोकं व श्व देवलोकं सहितयात् ।
शैक्षं सुदेशितं धर्मपदयात्, कुशलमहसिनं स्वयात्तं थं मुनी ॥

अत सुनां श्व धयागु सुनां श्व यःगु शरीर धयागु पृथ्वीयात् खः । सिद्धकी धयागु यःगु ज्ञानं सिद्धकी, युद्धकी, युद्धका काइ, साक्षात्कार याइ धयागु अर्थं खः । यमलोकं व धयागु प्यता प्रकारया अपायभूमि खः । श्व देवलोकं सहितयात् धयागु श्व मनुष्यलोकं व देवलोकं सहितयात् सुनां सिद्धकी, युद्धकी, युद्धका काइ साक्षात्कार याइ धका न्यंगु खः । सुनां सुदेशितं धर्मपदयात् धयागु यथार्थकथं कना बिज्याःगु सुदेशितं स्वीन्यय् बोधिपक्षीयधर्मं धयागु धर्मपदयात् कुशलमहं मालाकारं स्वयात्तं सिद्धकी थं सुनां अवबोध याइ, सिद्धकी युद्धकी परीक्षण याइ, युद्धका काइ, साक्षात्कार याइ धयागु अर्थं खः । शैक्षं धयागु अधिचित्तशिक्षा, अधिप्रज्ञाशिक्षा धकाः थुपिं स्वंगु शिक्षायात् सयेका स्रोतपत्तिमार्गार्थं आदि यानाः गुबलेतक अर्हतमार्गार्थं न्यय्गु प्रकारया शैक्षं श्व शरीर धयागु पृथ्वीयात् अर्हतमार्गं अले छन्दरागयात् प्रहीणा यानाः अवबोध यानाः सिद्धकी युद्धकी युद्धका काइ व साक्षात्कार याइ । यमलोकं व धयागु उपर्युक्तं उगु यमलोकं व श्व मनुष्यलोकसहितं सदेवकयात् उगुलिं हे अवबोध याइ, सिद्धकी, युद्धकी, युद्धका काइ व साक्षात्कार याइ । शैक्षं धयागु उगु हे न्यय्ता प्रकारया शैक्षं खः, गये कुशलमहं मालाकारं पुष्पारामय् दुहँवनाः मुख् चिगु, किलं नःगु, गंगु व गथः दुगु स्वाँत त्वःता बांलागु बाबांलाक इवयाच्वंगु जक स्वाँत मुकी, थये हे श्व बांलाक कनातगु, सुनिदिष्टं बोधिपक्षीय धर्मपदयात् प्रज्ञां अवबोध याइ सिद्धकी परीक्षणयाइ युद्धका काइ साक्षात्कार याइ धकाः शास्तां यःन्हं हे न्ययसः बिया बिज्यात् ।

^{१११} कोपं (को)

^{११२} विचेस्सति (सी० स्या० से०)

^{११३} पुष्पमिवपचेस्सति (को)

देशनाया अन्त्य न्यासलं भिक्षुपि प्रतिसम्भदासहित अर्हत्त्व्य ध्यन । भुवपि परिषद्यात नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

पृथ्वीया खँय युक्तपि न्यासः भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४४. क इमां पृथिवीं विजेष्यति यमलोकं वेमं सदेवकम् ।
को धर्मपदं सुदेशितं कुशलः पुष्यमिव प्रचेष्यति ॥१॥

४५. शैशः पृथिवीं विजेष्यति यमलोकञ्चेमं सदेवकम् ।
शैशो धर्मपदं सुदेशितं कुशलः पुष्यमिव प्रचेष्यति ॥२॥

२. मृगतृष्णाकार्त्तस्थानिक स्थविरया खँ

“लः प्व्वःचा थें...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भ्रावस्तिइ च्चना विज्यानाः च्चबले सुं छम्ह मृगतृष्णा कर्मस्थानिक भिक्षुया कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसं न्यानाः, व भिक्षु शास्तायाथायु लिक्क कर्मस्थान कया, “श्रमणधर्म पालन पाये” धकाः जइल्लय दुर्हानाः उत्साहयानाः कुतःथानाः अर्हत्त्व्य थयंके मफया “विशेषकथं कर्मस्थानयात कंका न्यने” धकाः शास्तायाथायु वयाच्चबले लैया दथइ मृगतृष्णायात खनाः, “गथे थ्व गृभसमययु यहाँवयाच्चंगु तापाकच्चंगु मृगतृष्णा लःयारूप थें खने दइगु जुयाच्चन, लिक्क वयाच्चपिन्त खने मदइगु जुयाच्चन, थ्व थःगु शरीर नं उत्पत्ति नाश थें जाःगु हे खः” धकाः मृगतृष्णा कर्मस्थान वृद्धियायां वयाः लैयु न्यम्ह (थाके जुम्ह) जुया अचिरवतिइ म्वःल्लुया छगु तःसकं छाल वयाच्चंगु खुसि सियथु च्चंगु सिमाया किचल्यु फयेतना लःया वेगं न्यानाः यहाँ वयाच्चंगु तःतःवःगु लःप्व्वःचात तज्यानाः च्चंगुखनाः, “थ्व थःगु शरीरयु नं उत्पन्न जुया तज्यानाः वनीगु हे खः” धकाः आरम्भण ग्रहण यात । शास्ता गन्धकुटिइ च्चना विज्यानाः हे उम्ह स्थविरयात खनाः, “थये हे खः, भिक्षु, थ्व थुजागु हे शरीर खः, लःप्व्वःचा थें मृगतृष्णा थें उत्पत्ति जुया तज्यानाः वनीगु स्वभावगु हे खः” धकाः धया विज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

४६. फेणूपमं कायमिमं विदित्वा, परीविधम्यं अभिसम्बुधानो ।
धेत्वान मारसस प्पुप्फकानि^{१११}, अदस्सतं मच्चुराजस्स गच्छे ॥

४६. “लः प्व्वःचा थें थ्व शरीरयात सिद्धका, मृगतृष्णायात थें थुद्धका ।
त्वाथला मारया च्चक्रयात, मृत्युराजं खने मवयेक हँ ॥”

अन लः प्व्वःचा थें धयागु थ्व सँ आदि समूह धयागु म्हायात बःमलागु दुर्बलगु अनिशिचत अनियमितगुकथं प्व्वःचा थें जक खः धकाः सिद्धका । मृगतृष्णायात थें धयागु गथे मृगतृष्णायात तापाकच्चंगु लःयारूप थें काइगु खः, लिक्क थयनेवं खालीगु तुच्छगु जुया मकाइगु खः; थये हे क्षणिकगु उगु प्रत्युप्रस्थानकथं थ्व शरीर नं मृगतृष्णा थें थुद्धकेगु सिद्धकेगु, अवबोध जुइगु धयागु अर्थ खः । मारया च्चक्रयात धयागु मारया च्चक्र धका कयातगु त्रिभूमिक वृत्तयात आर्यमार्गद्वारा त्वाल्हाना क्षीणाश्रवपिं भिक्षुपि मृत्युराजं खने मदगु अविषयपगु अमृत महानिर्वाणयु हँ धयागु अर्थ खः ।

गाथाया अन्त्य स्वविर प्रतिसम्भदासहित अर्हत्त्व थयंका शास्ताया सुवर्ण वणंगु शरीरयात स्तुति यायां वर्णन यायां बन्दना यायां हे वल ।

मृगतृष्णा कर्मस्थानिक स्थविरया खँ क्वचाल ।

^{१११} सपुप्फकानि (सीका)

संस्कृतच्छायाः

४६. फेनोपमं कायमिमं विदित्वा मरीचिधर्ममभिसम्बोधमानः ।
छित्त्वा मारस्य प्रपुष्यकाणि अदर्शनं मृत्युराजस्य गच्छेत् ॥३॥

३. विडूडपद्या रत्नं

“स्वायंतात चालाच्चम्ह....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ताभावस्तिइ च्वना बिज्यानाः च्वंबले परिषदसहितं तथंगु खुसिबालं बुडका सिद्धम्ह विडूडवया!^{११९} कारण्यु आज्ञा जुया बिज्यात ।

अन थ्व आनुपूर्विकथा - भावस्ती महाकोशल जुजुया कायु प्रसेनजित कुमार खः । वैशालीया लिच्छवि जुजुया कायु लिच्छवि कुमार महालि धयाम्ह खः, कुशिनगरया मल्लजुजुया कायु बन्धुल धयाम्ह खः, थुपि स्वम्ह दिशाप्रसिद्ध आचार्ययाथायु शिल्पशिक्षा ग्रहणया निति तक्षशिलायु वनाः शहरं पिने शालायु नापलानाः परस्पर वयागु कारण, कुल व नां न्यना पासापि जुया नाप हे आचार्ययायु वनाः शिल्प सयेका ताःइ म्दुवं हे शिल्प पारंगत जुया आचार्ययाके न्यना नाप हे पिहॉवया थयःगु थासयु वन । इपि मध्ये प्रसेनजित कुमारं द्रौयात शिल्प बयनाः लयताःगु मन बोम्ह राष्ययु अभिशोक यात । महालि कुमारं लिच्छवीपिन्त शिल्प सयंबले महानु उत्साहपूर्वकं स्यन, वया मिखात तन्यानाः वन । लिच्छवि जुजुपिसं “अहो धाये, भ्नी आचार्यया मिखा विनाश जुल, भ्नीसं वसपोलयात परित्यागं धायेमखु, वसपोलयात सेवा धाये” धकाः वयात छगू लाख दइगु द्वार छगू बिल । वं उग्या आधारं न्यासः लिच्छवि रापुत्रपिन्त शिल्प स्यना च्वनाच्वन । ख्वीक ख्वीक हाकःगु पं कया दयुइ नया डण्डि तया, मल्लराजया कुलं धकातःगु ख्वी कलि थनातगुयात “थुपि त्वाःथः” धकाः धायेवं बन्धुलकुमारं चयेक आकाशयु तिन्हुया तरवारं पाला त्वाःथला वन । वं दकले लिपायागु कलिइ नया डण्डिइ “किरीक” धयागु सः पिहॉवःगु न्यना, “छु थ्व खः ?” धकाः न्यनेवं फुक्क कलिइ नया डण्डि तयातःगु भाव सिडका तरवारं वॉछवया ख्वख्वं “जिमि थुलिमछि थःथिति सुहृदयपि मध्ये छम्ह हे नं स्नेह दुपिजुया थ्व कारण मकन (मघाल) । यदि जि स्यागु जूसा, नया डण्डिइया सः पिहॉ मवेयक हे त्वाःथलेगु खः” धकाः धया, “थुपि फुक्कसित स्यानाः राज्य धाये” धकाः मौवीपिन्त कन । इमिसं “थ्व परम्परागत राज्य खः, बाबु, थये धायेगु मज्यु” धकाः नाना प्रकारं पन (गन) “अथेसा जि पासायाथायु वने” धकाः भावस्तिइ वन ।

प्रसेनजित कोशल जुजुं वया आगमन न्यनाः लैस्वःवनाः महानु सत्कारद्वारा वयात शहरयु दुने यंका सेनापति स्थानयु तल । वं मौवीपिन्त सःतके छवया अन हे वास पाकल । अले छनुया दिनयु जुजुं प्रासादया च्वये वनाः लैयु स्वयाच्वंबले “अनाथपिण्डकया, चूलअनाथपिण्डकया, विशाखाया व सुप्रवासाया” धकाः थुमिगु छैयु नित्यरूपं भोजनया निति वनाच्चपिं इल्लंढः भिक्षुपिन्त खनाः, “गन, आर्यपि, बिज्यानाच्चंगु खः ?” धकाः न्यना, “देव, अनाथपिण्डकया छैयु नित्य सलाकभोजन व वासःआदिद्या निति न्हियान्हिथं निइः भिक्षुपि वनी, चूल अनाथपिण्डकया छैयु न्यासः, अथे हे विशाखाया व सुप्रवासाया छैयु नं खः” धकाः धायेवं थःनं भिक्षुसङ्घयात सेवा धायेगु इच्छा जुया विहारे वनाः इःछि भिक्षुपिसहित शास्तायात शिष्यन्त्रणा यानाः न्हयन्तुक थःगु न्हाःतं दान बिया न्हयन्तु दुबले शास्तायात वन्दना यानाः, “भन्ते, न्यासः भिक्षुपि नाप जिथायु न्हियान्हिथं भिक्षा कया बिज्याहँ” धकाः प्रार्थना यात । “महाराज, बुद्ध धयापिं छथासं न्हियान्हिथं भिक्षा काइमखु, आपालं मन्तयु बुद्धपिनिगु आगमनयात प्रतीक्षा यानाच्चनी ।” “अथेसा छम्ह भिक्षुयात न्हियान्हिथं छवया बिज्याहँ” धकाः प्रार्थना यात । शास्तां आनन्द स्थविरयात जिम्मा बिल । जुजुं वयाच्चपिं भिक्षुसङ्घपिनिगु पात्र कया, “वसपोलपिन्त बालाक सेवा धाये” धकाः मेगु छुं नं बिवाः मयाःसे हे न्हयन्तुक थःम्ह हे सेवा यानाः, च्यान्हुया दिनयु विक्षिप्त चित्त जुया लोभकल । राजदरवारयु धयागु थासयु हुकुम बिना आसनत लाया भिक्षुपि दुने यंका फयेतुके दइमखु “जिपि थन च्वने फइमखु” धकाः आपालं भिक्षुपि लिहॉवन । जुजुं तिन्हुया दिनयु नं लोभन, तिन्हुया दिनयु नं आपालं भिक्षुपि लिहॉवन । स्वन्हुया दिनयु नं लोभन, उबले आनन्द स्थविर याकचित्त जक तयाः तय दुपि लिहॉ वन । पुष्यवान् धयापिं कारण सहितपिं जुइ, कुलतयेगु प्रसन्नता (खट्टा) यात रक्षायाइ । तथागतयात सारिपुत्र

^{११९} विट्ठभया । बह्मीदेवया अर्थकायकः

स्थविर व महामोग्लान् स्थविर यानाः निम्ह अग्रभावकपि दु, खेमा व उत्पलवर्णा यानाः निम्ह अग्रभाविकापि दु, उपासकपि मध्ये तित्त गृहपति व हस्तक आलवक निम्ह अग्रउपासकपि दु, उपासिकापि मध्ये वेलुकपठकी नन्दमाता व खुञ्जत्तरा यानाः निम्ह अग्रउपासिका खः, यथे युपि च्याम्ह व्यक्तपि आदि यानाः स्थानन्तरपु थ्यपि फुक भ्रावकपि छसिक्ख भिग्गू पारमितात पूर्णपि महापुण्यवान् प्रार्थना सम्पन्नपि खः । आनन्द स्थविर नं छग्गु लाख कल्प पूर्णयाम्ह, प्रार्थना सम्पन्नम्ह थःग्गु कारणसहित महापुण्यवान्म्ह कुलया प्रसन्नतायात रक्षायाताः च्चनाच्चन । व याकचित्त जक फयेतुका नकत्त ।

जुजुं भिक्षुपि वबले वया छाद्यभोज्य पदार्थत अथे हे त्यनाच्च्वग्गु खनाः, “छु, आर्यपि, विमज्जयाला ?” धकाः न्यन, “आनन्द स्थविर याकचा हे जक विज्यात देव” धकाः धागु न्यना, “धाथे, थुत्तिमच्छि जिगु भोजन नाशयात” धकाः भिक्षुपिनिप्रति तं पिकया शास्तायाथायु लिकक वना, “भन्ते, जिं न्यासः भिक्षुपिन्त भिक्षाया तयार यानाः तथा, आनन्द स्थविर याकचा जक विज्यात, तयार यानाः तयागु भिक्षा अथे हे त्यन, न्यासः भिक्षुपिसं जिगु छैय् लोमकल्, छु कारणं ?” धकाः न्यन । शास्ता भिक्षुपिनिगु दोष मधासे, “महाराज, जि भ्रावकपिनि छःपिनिप्रति विश्वास मन्त जुइ मदु, उकिं मवन जुइ” धकाः धया विज्यानाः कुल्य मवनेगु कारण व वनेगु कारणयात प्रकाश याया भिक्षुपिन्त सःता थ्व सत्र आज्ञा जुयाविज्यात-

“ग्गु, भिक्षुपि, अइ युत्तग्गु कुल्य मवनेगु वा लिकक मवनेगु यायेमाः, लिकक वंसानं फयेतुयेगु याये मज्जु । ग्गु ग्गु ? यःयेक प्रत्युत्थान याइमखु, यःयेक अभिवादन याइमखु, यःयेक आसनलाया बिइमखु, दुगु वस्तुत नं सूचकिइ, यक्व दसानं भतिचा जक बिइ, साःग्गु दसानं मसागु बिइ, सत्कारपूर्वक मब्बुसे असत्कारपूर्वक बिइ, धर्मापदेश न्यनेत लिकक फयेतु वइमखु, कनागु उपदेशयात बालाक न्यनी न्नी । युपि, भिक्षुपि, ग्गु अइ युत्तग्गु कुल्य मवनेगु वा लिकक मवनेगु यायेमाः, लिकक वंसानं फयेतुयेगु याये मज्जु ।

“ग्गु, भिक्षुपि, अइ युत्तग्गु कुल्य लिकक मवंसानं लिकक वनेज्जु, लिकक वनाः लिकक फयेतुइ ज्यु । ग्गु ग्गु खः ? यःयेक प्रत्युत्थान (स्वागत) याइ, यःयेक अभिवादन याइ, यःयेक आसन लाया बिइ, दुगु वस्तुत नं सूचकिइ मखु, यक्वदसा यक्व हे बिइ, प्रणीतगु (सागु) दुसा प्रणीतगु बिइ, सत्कार पूर्वक बिइ, असत्कारपूर्वक मब्बुसे सत्कारपूर्वक बिइ, धर्मापदेश न्यनेत लिकक फयेतुवइ, कनागु उपदेश बालाक न्यनी । युपि, भिक्षुपि, अइ युत्तग्गु कुल्य लिकक मवंसानं लिकक वनेज्जु, लिकक वनाः लिकक फयेतुइ ज्यु ।”^{११८}

थथे, महाराज, जि भ्रावकपि छःपिप्रति विश्वास मदया मवन जुइ । पुलापि परिण्डतपिसं नं विश्वास मदगु थासय् सत्कारपूर्वक सेवा याःसानं मरणान्त वेदनाय् थ्यंका विश्वास दुगु थासय् हे च्चवन । “ग्गुले खः, भन्ते” धकाः जुजुं न्यनेवं न्हापाया खँ न्द्वयना विज्यात-

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य यानाच्च्वग्गु इलय् केसव धयाम्ह जुजुं राज्य त्याग यानाः ऋषि प्रव्रजितं प्रव्रजित जुन । व लिसे न्यासः पुष्षपि प्रव्रजित जुन । व केसव तपस्वी धयागु नाम्ह जुन । वयात सँ खाका बालाका बिइम्ह नौनं व लिसेतुं प्रव्रजित जुया कप्पक धयागु नाम्ह अन्तेवासिक जुन । केसव तपस्वी परिषदया नापं च्याला च्चापु गुँइ च्चनाः वर्षाया इलय् चि व पाउंसवाः नयेया नितिं वाराणसी थ्यंका भिक्षाटनया नितिं दुहाँवन । अले वयात जुजुं खनाः लय्ताया प्यलातक थःग्गु थासय् च्चनेया नितिं प्रतिज्ञा कया उछानय् हे विज्याका (तया) स्वयं सुथे सन्ध्या इलय् वया सेवया नितिं वनी । ल्यं दुपि तपस्वीपिसं छु समय च्चना किसिया सलं न्यने मजिया दिक्क जुया, “आचार्य, जिपि दिक्क जुल, वने जिपि” धकाः धाल । “गन, तातपि ?” “च्चापु गुँइ, आचार्य ।” जुजुं भ्रीपि वयाःग्गु दिनय् हे प्यला थन च्चनेया नितिं प्रतिज्ञा काये धुकल । “गथे यानाः वनेगु, तातपि ?” “छःपिसं जिमित मन्थोसे स्वीकार याताः विज्यात, जिपि थन च्चने फइमखु, थनं तापाः मज्जु थासय् छःपिनिगु सुचं न्यने फइगु थासय् वनाः च्चने” धकाः वन्दना याताः लिहाँवन । कप्पक अन्तेवासिक जक आचार्य नापं च्चन ।

^{११८} (अ० नि० १.१७)

जुजुं उपस्थानया निति बबले, “गन, आर्यापि ?” धकाः न्यन । “सकलें दिक्क जुल धकाः धया हिमालय वन, महाराज” धकाः धाल । कप्यक (नौ) नं ताःई मदुवं हे दिक्क जुया आचार्यं हानं हानं पसां नं “जि मफुत” धकाः धया लिहाबिन । इमियायु लिक्क मवंसे आचार्यया सुचं न्यनेत तापा मजुगु थासय्य च्वन । लिपा आचार्य अन्तेवासिकपिन्त अनुस्मरण यायां प्वा स्याइगु ल्वचं कल । जुजुं वैद्यपिनिपाखें वासः पाकेबिल, रोग शान्त मजुल । तपस्वी धाल - “छु, महाराज, जिगु रोग शान्त यायेगु इच्छा दुला ?” “भन्ते, यदि जि फगु जुसा, आः हे छःपिन्त घाउंका विद्द, आनन्द पूर्वकं तये ।” “महाराज, यदि जित घाउंका बिडगुसा, आनन्द पूर्वकं तयेगु इच्छा दुसा, जित अन्तेवासिकपिनिपाय् छुव्या ब्यु ।” जुजुं “साधु, भन्ते” धकाः वयात खाताय् गोतुइका नारद अमात्य प्रमुखं प्यंम्ह मन्त्रीपिन्त “जि आचार्यया सुचं सिडका, जित पौ छुव्या हि” धकाः अहेयात । कप्यक अन्तेवासिकं आचार्यया आगमन न्यनाः लँस्वः वनाः भेपिं “गन” धकाः धायेवं, “फलनागु थासय्य च्वनीगु खः” धकाः धाल । इमिसं नं आचार्यया आगमनभाव न्यनाः अन हे मुना आचार्यया स्वाःलः ब्रिया फलफूल विल । उगु क्षणय्य हे रोग शान्त जुइ । वं गुत्तिचा मदुवं हे सुवर्णं वर्णम्ह जुल । अते वयात नारद न्यन -

“मनुष्येन्द्रिय, त्याग यानाः, सर्व इच्छा पूर्णं याइगु मनोरथयात ।

गये भगवान् केती, कप्यया आभ्रमय्य च्वने यःताल ?

“बाबालागु रमणीगु, दयाच्वन सिमात मन न्त्थाइपुसे च्वनीगु ।

नारद, कप्यया सुमधुर वचन, जित यःताल ॥

“शालि जाकिया भोजन नये दु, शुद्धगु लाया सुय त्वने दु ।

अथे हे हाकगु दुसि, चि मदुसां नये दु उगु अन ॥

“सासां वा मसासां, भतिचा वा पक्व ।

विश्वासपूर्वकं गन नये दइ, अन हे विश्वास हे परम रस खः ॥”^{१११}

शास्ता युगु धर्मदेशना हया जातकं मिलेयानाः “उबले जुजु भोगल्लान जुल, नारद सारिपुत्र जुल, कप्यक अन्तेवासिक आनन्द जुल, केसव तपस्वी जि हे खः” धकाः धया बिज्यानाः, “थये, महाराज, न्हापा नं पण्डितपि मरणान्त वेदनाय् थयंका विश्वास दुगु थासय्य वन, जि श्रावकपिं छःपिनिपति विश्वास मन्त जुइ धकाः मती तया” धकाः आत्ता जुया बिज्यात । जुजुं “ भिक्षुसङ्घ नापं जिगु घनिष्ठता दयेकेगु उचित जुइ, (आः) छु यायेमाली नं सम्यक्सम्बुद्धया थःथितिया म्हेचाय् जिगु छैय्य हयेगु उचित जुइ, थये जुइवं “युवक श्रामणेरपिं नं सम्यक्सम्बुद्धया थःथितिम्ह जुजु धकाः जिगुप्रति विश्वास यानाः न्हियां न्हिथ वइ” धकाः बिचाः याना - “जित छम्ह म्हेचाय् ब्यु” धकाः शाक्यतयत पौ छवल । “गुम्ह शाक्यया म्हेचाय्” धकाः न्यना, “सिडका वा” धकाः धया दतयत् अहेयात । दतत वनाः शाक्यकुलया म्हेचाय् पवन । इपिं मुंवया, “थ्व जुजु विरोधी पक्षम्ह खः, यदि भिक्षं मबिल धाःसा, फित विनाश याइ तर व भिगु कुललिसे ज्वमलाम्ह खः, आः छु याये माल” धकाः खँलाबला यात । महानामं “जि भ्वातिया प्वाथय् दुम्ह वासभ खतिया धयाम्ह म्हेचाय् रूपवतीम्ह खः (दु), वयात विद्द” धकाः धया दतयत् धाल - “साधु, जुजुयात म्हेचाय् विद्द ।” “व सुया म्हेचाय् खः ?” “सम्यक्सम्बुद्धया ककाया काय् महानामशक्रया म्हेचाय् वासभ खतिया धयाम्ह खः ।”

इपिं वनाः जुजुयात कन । जुजुं “यदि अथेसा, बालात, याकनं हे हिं, क्षत्रिय धयापिं पक्व मायाजालिपिं (धुतं) खः, दासिया म्हेचाय् मचा नं ब्रिया हयेफु, वीम्ह नापं छपाभुइ नःगु स्वया जक हिं” धकाः अरैयानाः छुवल । इपिं वनाः, “देव, छःपिं नापं छपा भुइ नःम्हसित जक जुजुं यःयेकी (काइ)” धकाः धाल । महानामं “ठिक जु, तात” धकाः वयात अलंकृत यानाः थः भोजन यायेगु इलय् सःतके छुव्या वनापं छपाभुइ नये थै यानाः कथना दतपिन्त लःल्हाना विल । इमिसं वयात ब्वनाः भ्रावस्तिइ वनाः उगु सुचं जुजुयात कन । जुजुं लयताःगु मन वयात न्यासः मिसापिं मध्ये जेछम्ह यानाः अग्रमहेषी स्थानय् तयाः अभिषेक यात । वं ताःई मदुवं हे सुवर्णं वर्णम्ह काय् बुइकल ।

अले वया नां छुइगु दिनय् जुजुं मचायात वाज्याम्हसिथाय् छुव्याबिल “शाक्य राजकुमारी वासभखतियां काय् बुइकल, वयात छु नां छुइगु ?” उगु पौ ज्वनाः बम्ह अमात्य भतिचा ख्वायेम्ह खः, व वनाः जुजुया

^{१११} (जा० १.४.१८१-१८४)

बाज्यायात कन, वं उगु खँ न्यना: "वासभखत्तियाया कायु मबुदले हे फुकसित त्याकल, आ: जुजुया त:सकं हे प्रियम्ह जुड" धका: धाल। ल्वायेम्ह अमात्यं "त:सकं हे प्रियम्ह (वल्लभा):" धयागु वचनयात बालाक न्यने मफुगुलि "विड्डव" धका: बिचा: याना जुजुयायाय वना:, "देव, कुमारयात, 'विड्डव' धयागु नां छुना बिज्याहुँ" धका: विन्तियात। जुजुं "पुलागु जिमिगु कुलया नां जुड धका: बिचा: याना वयात नां छुत।" अले व ल्यायेम्हवा बले हे जुजुं "शास्ताया प्रिय जुडुमा (याये)" धका: सेनापतिस्थान बिल।

व राजकुमारकथं तधिक जुया न्ह्यदँ दुबले मेपि कुमारपिनि बाज्यापिनि थास किसि सल आदि न्हचवसा हयाच्चंगु धका: माँसयाके न्यन - "माँ, मेपिनि बाज्यापिनि थास उपहार छवया हड, जित सुनानं छुं नं छवया मह, छुं छ:पिनि माँबौ मदुम्ह ता ?" अले वयात वं, "बाबु, छुं शाक्य जुजु बाज्या तापाक च्चवाच्चन, अले छुं छतं छुं नं छवया: महगु ख:" धका: हेकल (छलेयात)। फिखुदँ दुबले, "माँ, जि बाज्याया कुलयु स्व:वनेगु डच्छा जुल" धका: धायेवं, "म्हान, पुता, अन वना: छुं यायेगु" धका: पसां न हानहानं पवन। अले वयात माँस "अथेसा हँ" धका: स्वीकार यात। वं बौया चिन्तियाना: महानु परिवारपिं नापं पिहाँवल। वासभखत्तियां न्हच: हे पौ छवयाबिल - "जि थन सुखपूर्वं च्चवाच्चना, स्वामीपिसं वयात छुं नं असमानता व्यवहार क्यनेमते (यायेमते)।" शाक्यतयसं विड्डवया आगमनयात सिड्डका, "जिमिसं वन्दना याये फडमखु" धका: वयासिबे मचामचापि कुमारपिन्त जनपदयु छवया व कपिलपुरयु थयनेवं संस्थागारयु मुवल। कुमार अन वना: दनाच्चन।

अले वयात "थ्व छ:पिनि, कुमार, बाज्या ख:, थ्व कका ख:" धका: धया वन्दना याकल। वं सकसित वन्दना यायां चाहिलान्चवनेले छुम्हसिनं नं थ:त वन्दना यागु मखना:, "छुं जित वन्दनायापिं मदु ता ?" धका: न्यन। शाक्यतयसं, "कुमार, छ:पिनि जिधिपिं किजा कुमारपिं जनपदयु वन" धका: धया वयात महानु सत्कार यात। व छुं समय च्चना: महानु परिवारपिं तिसे पिहाँवल। अले छुम्ह दासी संस्थागारयु व फयेतगु मेचयु "थ्व वासवखत्तिया दासियाकायु फयेतगु मेच" धका: ब्व:बिया निन्दायाना: दुरुलखं सिल। छुम्ह मनु थ:गु शस्त्र लोमना लिहाँ वया उगु शस्त्र कयाच्चवनेले विड्डव कुमारयात ब्व:बियाच्चंगु स: न्यना: उगु कारण न्यना:, "वासभखत्तिया दासिया प्वाथय महानाम शक्या कारणं दम्ह ख:" धका: सिड्डका सैन्यवलायात कन। "वासभखत्तिया धाये, दासिया म्हाय्यु ख:" धका: तत:स:लं हल्लाजुल। उगु न्यना: विड्डव "थुमिसं आ:जि फयेतुनागु मेच दुरुलखं सिल, जिं राज्ययु प्रतिस्थित जुडबले थुमिगु ग:पया हिं कया जि फयेतुनागु मेच सिले" धका: मनयु तल। व श्रावस्तिइ बंबले अमात्यपिसं उगु सुचं जुजुयात कन। जुजुं "जित दासिया म्हाय्यु बिल" धका: शाक्यतप्रति तं पिकया वासभखत्तियाया कायुयात बियातया:गु सुविधा लितकया दासदासिपिन्त ददगु सुविधा जक बिडकल।

अनलि गुलिचा मदवं हे शास्ता राजदरवारयु बिज्याना: लायात:गु आसनयु फयेतुना बिज्यात। जुजुं बया: वन्दना याना: "भन्ते, छ:पिनि, थ:थितपिसं दासिया म्हाय्यु जित बिल, उकिं वयात जिं कायु सहितया सुबिधा लितकया दासदासिपिन्त ददगु सुबिधा जक बिडका" धका: धाल। शास्तां "अनुचिगु ज्या, महाराज, शाक्यतयेसं यात, बिडपिसं धयागु समान जातयाम्ह बिडमा:गु ख:, महाराज, जिं थ्व धाये, व वासभखत्तिया क्षत्रिय राजकुमारी ख:, क्षत्रिय जुजुया छँय अभिषेक प्राप्तम्ह नं ख:। विड्डव नं क्षत्रिय जुजुया हे कारणं जन्म जूम्ह ख:, माँया गोत्र छुं याइ, बौया गोत्र हे प्रमाणकथं काइ। पुलापिं परिड्डतपिसं सिं हडम्ह (मुनिम्ह) गरिबम्ह स्त्रीयात अप्रमहेवीस्थान बिल, वया प्वाथं जन्म जूम्ह कुमारं फिन्निगु योजनयु बाराणसि राज्य शांत याना: काष्ठवाहन धयाम्ह जुजुं जुल" धका: कइहारजातक¹³⁰ कना: बिज्यात। जुजुं धर्मया खँ न्यना: "बौया गोत्र हे धाये, प्रमाणकथं काइ" धका: सन्तुष्ट जुया: वासभखत्तिया व कायुयात नं न्हापा ये हे सुबिधा बिडकल।

बन्धुल सेनापतिया कुशिनगरयु मल्लजुजुया मल्लिका धयाम्ह कलाम्ह ता:कालतक मचा मदु (कायु मबुडकल)। अले वयात बन्धुल "थ:गु कुलछँय हे हँ" धका: छवल। वं "शास्तायात दर्शनयाना: जक वने" धका: जेतवनयु दुहाँवना: तथागतयात वन्दना याना: दनाच्चम्हसित, "गन वनेगु ?" धका: न्यना बिज्यायेवं "जित स्वामी, भन्ते, कुलछँय छवयाच्चन" धका: धाल। "छुं कारणं ?" "जि निसलानम्ह बौफ्फम्ह जुया।" "यदि थथेसा, वनेमा:गु मदु, छुं लिहाँ हँ।" वया मन लयता:या शास्तायात वन्दना याना: छँय वनेवं "छायु लिहाँ बयागु ?"

¹³⁰ (जा १.१.७)

धकाः न्यवेवं "दशबल जित तितछव्या हःगु खः" धकाः धाल । बन्धुलं "खनाः बिज्यात जुड, दूरदशी तथागत कारण" धकाः स्वीकार यात । वं ताःई मदवं हे गर्भ धारण ज्या दोहल (प्रबल इच्छा) उत्पन्नम्ह "जित दोहल उत्पन्न जुल" धकाः कन । "छु दोहल ?" "वैशालीनगरय् गण राजकुलतय्गु अभिषेकमइल प्बुलिइ क्वहॉवनाः मोल्ह्या लः त्वनेगु जित इच्छाजुल, स्वामी ।" बन्धुलं "ज्य" धया इःछि बल दुग धनुष ज्वनाः वयात रथय तथा, धावतिं पिहॉवया रथयात न्हाका महालि सिच्छविघात बियातःगु धवाखा वैशालिइ दुहॉवन । महालि सिच्छविघा छैय धवाखाया लिक्क हे जुयाञ्चन । वं रथ लुखाया खलुइ कियावंगु सः थायाः "बन्धुलया धव रथया सः खः, थौ लिच्छवीतयत् भय उत्पन्न जुइ" धकाः धाल ।

पुब्या दुने व पिने नं बलवानपि सुरधाकर्मीत दु, च्चे नया सिखलं ज्हायातगु दु, भंगपंक्षीत तकं वनेगु अवसर मवु । बन्धुलसेनापति रथं क्वहॉवया आरक्षक मन्तयत् कथिं दायः बिसिके छव्या नया जाल त्वान्हानाः पुबुलिइ दुने कलायात भ्वःलुइका, यःनं भ्वःलुया हानं वयात रथय तथा, शहरं पिहॉवया वयाःगु लीलिना वन । इपि आरक्षक मन्तयत्सं लिच्छवि जुजुपिन्त कन । लिच्छवि जुजुपिसं तं पिकया न्यासः रयत गया "बन्धुलमल्लयात ज्वनेमाल" धकाः पिहॉवल । उगु सुचं महालियात कन । महालि, "वने मते, वं छिपिं फुककसित स्याइ" धकाः धाल । इमिसं नं "जिपिं वं हे वने" धकाः धाल । "अयेसा वया रथया चक्का बाचा.ति गबले पृथ्वी दुहॉवंगु खंगु थासं छिपिं लिहॉवाः, अनं नं लिहॉं मवसा न्चने मलजगु सः यें तायेदइ, अन थासं छिपिं लिहॉवाः ।" अनं नं लिहॉं मवेगसा छिहॉसं रथया धुरय ङ्ःव्वाः खनी, उगु थासं छिपिं लिहॉवाः, अनं न्चने वनेमते छिपिं ।" इमिसं वया खँयात वास्ता मयाःसे बन्धुलयात लिना हे यन । मल्लिका खनाः, "रथ, स्वामी, खनेदत" धकाः धाल । "अयेसा रथ छगः जक यें ज्या खने दइबले जित धाः ।" वं गबले फुकक रथ छगः जक यें ज्या खनेदत, उबले "छगः जक ये, स्वामी, रथ खनेदत" धकाः धाल । बन्धुलं "अयेसा थुपिं छिपःत ज्वं" धकाः वयात छिपःत बिया रथय दनाः हे धनुष्य वाण तल, थबले रथया घचाः बंछि पृथ्वी दुहॉवन ।

लिच्छवित उगु थाय खनाः नं लिहॉं मवन । मेम्हसिं भतिचा वनाः वाणया तार थानाः स्वल, मल जगु सः ये जूल । इपि अनं नं लिहॉं मवन, लिनाः हे यकाञ्चन । बन्धुल रथय दनाः हे छगु वाणं कयेकल, उगु वाण न्चनेच्वम्हसित निसे कयावनाः न्यासः रथयः खनाः न्यासः जुजुपिनिगु चिनातःगु जे (जनि चिइगु थासं, प्वायं) पवबाला वनाः पृथ्वी दुहॉवन । इमिसं थःपिन्त वाणं कल धयागु मसिया, "आसे, हे, आसे, हे" धकाः धाधा लिनाः हे यकाञ्चन । बन्धुलं रथ दिकाः "छिपिं सिइधुक्पिं खः, सिइपिं नापं जिगु युइ धयागु जुदमखु" धकाः धाल । "जिपिं यें जापिं सिइधुक्पु ।" "अयेसा दकसिवे लिउने च्वम्हसिया जनि फ्यं ।" इमिसं फ्येनं । उगु फ्येनेवं हे उम्ह मन् सिना गोलत । अले इपिं फुकसित "छिपिं वजापिं खः, यथःगु छैय वनाः व्यवस्था यायेमाःगु व्यवस्थायानाः कायकलापिन्त आशवासन बियाः चिनातयाःगु जनि फ्यं" धकाः धाल । इमिसं अये थायेवं सकले सित । बन्धुलं नं फुल्लकायात धावतिइ हल । वं भिंखुकवतक निम्ह निम्ह यानाः मचात बुदकल । फुकं सुरबलं सम्भन्धिं जुल, फुकं शिल्पविद्या पारंगत जुल । छम्ह छम्हसिया इःछि पुरुष परिवारपिं दु । बौम्हनापं राजदरवारय् वनीबले इमिसं हे राजङ्गण (चुक) जाइगु जुयाञ्चन ।

अले छन्हुया विनय् न्यायनिसाफय् अन्याय पूर्वकं वृपिं मन्तयसं बन्धुल वयाच्वंगु खनाः ततःसलं चिच्छाय् दकं हाला, न्यायनिसाफयापिं अमात्यपिनिगु अन्याय पूर्वकं याःगु निसाफ वयात कन । व न्यायालय वनाः उगु न्वापुयात बिचाः याना न्याय प्राप्त जुदमाम्हसित न्याय बिल । आपालं मन्तयसं ततःसलं साधुकार बिल । जुजुं "छु धव खः ?" धकाः न्याय उगु खँ न्यायः सन्तुष्ट ज्या इपिं फुक अमात्यपिन्त त्वःतका बन्धुलयातं हे न्यायालय लःन्हाना बिल । वं उबले निसे बांलाक न्याय निसाफ यात । अनंलि इपिं पुनापिं न्यायाधिस अमात्यपिनि छुं नं घुस नये मदया अल्पनाभपिं ज्या "बन्धुलं राज्यायात इच्छा यानाञ्चन" धकाः राजदरवारय् उजुर यात । जुजुं इमिगु खँय् विवशस यानाः मनयात चिइमफुत । "धवयात यन हे स्यायेवं जित निन्दा याइ" धकाः हानं बिचाः याना सिमानाय् नियुक्त यानाः तथापि पुरुषपिसं दायेका, बन्धुलयात सःतके छव्या, "प्रत्यनय् (सिमानाय्) अशान्त जुल हं, छ कायपिं नापं वनाः, खँतयत् ज्वं" धकाः छव्या, "अन हे वया स्वीनिम्ह कायपिनिगु छ्यसहित त्वान्हाना हिं" धकाः इपिनापं मेपिं नं समर्थवान सिपाहित छवल । उगु सिमानाय् वनेवं हे "सेनापति धाये, वयाञ्चन" धकाः सिइका नियुक्त यानाः तःपिं खँत बिस्वयन । वं उगु प्रदेशय् आवासया व्यवस्थायानाः लिहॉवन ।

अले नगरं तापाः मज्जु शास्य इपि सिपाहित्यसं वसहित कायपिणिगु छ्यं ध्यन । उखुन्हु दिन्य मल्लिका न्यासः भिक्षुपिसहित निम्ह अप्रश्नावकपिन्त निमन्त्रणा यानातःगु जुयाच्चन । अले वयात सुथ न्हापनं हे “छं स्वामीसहित कायपिणिगु छ्यं ध्यन” धयागु पौ हया बिल । वं उगु सुचं सिडका सुयात नं छुं नं मधासे पौ जनिजल्य तयाः भिक्षुसङ्घयात नके त्वंकेगु हे यात । अले वया परिचारिकापिसं भिक्षुपिन्त भोजन बिया छ्यःया थल हयाच्चपिसं स्वविरपिनि न्दधने छ्यःथल कुतुका तछ्यात । धर्मसेनापतिं “तज्याडगु तज्यात, छिमिसं चिन्ता कायेम्वाल” धकाः धाल । वं जनिनं पौ पितहया “स्वीनिम्ह कायपिसहित बोम्हसिया छ्यं ध्यन धकाः जित थव पौ वल, जिं थव सुचं न्यना नं शोक मयानाः, छ्यः थल तज्यायेवं छुं चिन्ता कायेगु, भन्ते” धकाः धाल । धर्मसेनापतिं “अज्ञातगु एवं संकेटं मदगु, मनतयेगु थन जीवन खः”^{१११} धकाः आदि कना धर्मापदेश बिया आसनं दनाः विहारय विज्यात । वं नं स्वीनिम्ह भौपिन्त सःतके छवया, “छिमि स्वामीपिं निरपराधिपिं खः, थःगु पवंकमया फलं थव जगु खः, छिमिसं शोक यायेमते, विलाप यायेमते जुजुप्रति नं मन स्यंके मते (द्वेषभाव तयेमते)” धकाः अववाद बिल ।

जुजुया गुप्तचरतयेसं उगु छं न्यनाः, वनाः इमिगु निर्दोषभाव जुजुयात कन । जुजुं संवेग (व्यग्रता, वैराग्य) प्राप्त जुया वया छ्यं वनाः मल्लिका व भौपिके क्षमा पवनाः मल्लिकायात वर बिल । वं “वर जिं काःगु जुडब्यु” धकाः धया व वनेवं मृतक भोजन बिया म्बःलूया जुजुयाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः, “देव, छःपिसं जित वर बिल, जित मेगु अर्थं छुं नं मद्दु, स्वीनिम्ह जिं भौपिन्त व जित कुलछ्यं वनेगु अनुमति बिया विज्याहँ” धकाः बिन्ति यात । जुजुं स्वीकार यात । वं स्वीनिम्ह भौपिन्त थयःपिनिगु कुलछ्यं छवयाबिल, थःनं कुशिनगरया शहरय् थःगु कुलछ्यं वन ।

जुजुं नं बन्धुल सेनापतिया भिचा दीर्घकारायण ध्यामहसित सेनापतिस्थानय् नियुक्त यात । वं उबलेनिसं “जिमि ककायात थवं स्यात” धकाः जुजुया दोष व कमजोर मालाः जुयाच्चन । जुजुया नं निरपराधी बन्धुलयात स्याःसां निसं विरक्त जुया चित्तसुख मद्दुह जुयाच्चन, राज्यसुख अनुभव याये मफुह जुल । उबले शास्ता शाक्यपिणिगु मेलालुप धयागु निगमया आधार कया च्वना बिज्यानाच्चन । जुजुं अन वनाः आरामं तापाः मज्जु शास्य अखडा दयेका (पालं रवया), “भतिचा परिवारपिं नापं जक शास्तायात वन्दना याये” धकाः विहारय् वनाः, न्याता प्रकारया राजचिया वस्तुत दीर्घकारयणयात बिया याकचा हे गन्धकुटिड दुहावन । फुक्कं धम्मचेतियसुत्तकयं^{११२} क्यनेमाः । व गन्धकुटिड दुहावनेवं दीर्घकारयणं उपि न्याता प्रकारया राजचिया वस्तुत ज्वनाः विडुडवयात जुजुयानाः, जुजुयात छम्ह सल व छम्ह सेवा याइम्ह मिसा छम्हतया, लिहावनाः श्रावस्तिड वन ।

जुजुं शास्तां नापं यःगुर्खं कनाः शास्तायात वन्दना यानाः पिहावबले सेनायात मखनाः, उम्ह मिसायाके न्यनाः, उगु सुचं न्यनाः, “जिं भिचायात व्वनाः यंका, विडुडवयात ज्वने” धकाः राजगृह शहरय् वंबले विकालय् ध्याखात तिडधुंकागुलिं यानाः शहरय् थ्यंका छगु शालाय् गोतुला फसं कया निभालं दायः न्यलाः चान्ह्य अन हे स्ति । चाप्यःचालेवं, “देव, कोशल जुजु अनाथ जुल” धयागु व मिसाया विलाप यानाच्चगु सः न्यनाः जुजुयात कन । वं ककायात महानु सत्कारद्वारा शरीरया कृत्य याके बिल ।

विडुडव नं राज्य कया उगु वैरभावयात लुमना “फुक्कं सांकिगतयत्त स्याये” धकाः महानु सेनानापं पिहाव । उखुन्हु दिन्य शास्ता सुथ न्हापनं लोकय् स्वया विज्याबले जातिबन्धुपिणिगु विनाशयात खनाः, “ज्ञातिबन्धुपिन्त संग्रहयायेगु उचित खः” धकाः बिचाः याना सुथ न्हापनं भिक्षाटनया नितिं चारिका यानाः बिज्यानाः, पिण्डपात्रं लिहां बिज्यानाः गन्धकुटिड सीहशैथ्या यानाः बिज्यानाः, सन्धाइल्य आकाशं बिज्यानाः, कपिलवस्तुया लिक्क छमा किचः मद्दुगु सिमाक्वय् फयेतुना बिज्यात । अन विडुड वयाः राज्यसिमानाय् महानु इवाम्म किचः दगु बंगलसिमा दु । विडुडवं शास्तायात खनाः लिक्क वनाः वन्दना यानाः, “भन्ते, छुं कारणं युज्यात तानोगु इलय् थव किचः । मद्दुगु सिमाक्वय् फयेतुना बिज्यानाःगु, उगु इवाम्म किचः दगु बंगलसिमा क्वय् फयेतुना बिज्याहँ, भन्ते” धकाः धया, “खः, महाराज, यःधितिपिणिगु किचः धयागु शीतल खः” धकाः धायेवं,

^{१११} (सुं निं ५७९)

^{११२} (पं निं २.३६४ आदि)

“जातिबन्धुपित्त रक्षा यायेत शास्ता विज्याःगु जुड” धकाः बिचाः याना शास्तायात वन्दना यानाः लिहॉवना, श्रावस्तिडु हे लिहॉविल । शास्ता न ब्रव्याः जेतवनय हे विज्यात ।

जुनुं साकियतयगु दोष लुमना निक्कवु पटकय न पिहॉवया अथे हे शास्तायात खनाः हानं लिहॉवन । स्वक्कवु पटकय न पिहॉवया अथे हे शास्तायात खनाः हानं लिहॉवन । प्यक्कवु पटकय व पिहॉ वःबले शास्ता साकियतयगु पवकमं स्वया विज्यानाः इमिसं छन्हुया दिनय खुसिड विष तःगु पापकर्मयात चडके मफगु भावयात सिडका विज्यानाः प्यक्कवु पटकय वसपोल विमज्यात । विडुडव “साकियतयत स्याये” धकाः महान् सैय्यवलनापं पिहॉवने । सम्यक्सम्बुद्धया ज्ञातिबन्धुपि प्राणीहिंसा (सत्त्वघातक) मयाइपिं खः, थः सिडसान मेपिनिगु ज्यान काइ मखुपिं खः । इमिसं बिचाः यात - “जिपिं सुशिधितपिं, निपुणपिं, बालाक अभ्यास दुपिं व महा धनुषांरीपिं खः, जिमिसं मेपिनिगु ज्यान काये फडमखु, थःगु विद्याया चातुर्यं क्यनाः बिसिकः छवये” धकाः इपिं तयार जुया पिहॉवया युद्ध शुरुयात । इमिसं कयेका छवःगु वाण विडुडवया मनुतयगु विचबिचं न्ह्येपं प्वाः थें जाःगु प्वालं व वाणयात पनीगु थाय्या बिचं बिचं वानपिहॉ वनी । विडुडव खनाः “हे, साकियत (सत्त्वघातक) मयाइपिं” धकाः धाड मखुला ? अहे छा्य जि मनुतयत नाश यानाच्चन ।

अले वयात छम्ह मनून धाल - “छु स्वामी, लिहॉवनाः स्वयादिसँ ।” “साकियतयसं जि मनुतयत नाश यानाच्चला ?” “छःपिनि सु नं मनुत मंत धयागु मडु । इपिं न्यायखाना दिसँ ।” न्यायखाले छम्ह हे नं सिडगु मखन । व अनं लिहॉवनाः “हे, सुनां सुनां जिपिं साकिय खः धकाः धाड, इपिं फुक्कसित स्या, बाज्या महानाम शक्रयाथाय च्वपिन्त जक स्याये मते” धकाः धाल । साकियतय मेगु छु नं उपाय मखनाः गुलिसिन धौय वां न्यानाच्चन, गुलिसिन ती-कयि, नातु (नड) वां न्यानाच्चन । “छिपिं साकियत खः ताकि मखु ?” धकाः न्यन । इमिसं सिडसानं मखुगु खँ न्हाडमखु, उकिं धौय वांन्यानाः दनाः च्वपिन्त “जिपिं वाउँचा मखु, धौय खः” धकाः धाड । ती वांन्यानाः दनाः च्वपिन्त “जिपिं वाउँचा (साक) मखु, ती खः” धकाः धाड । गुपिं महानाम नापं दनाः च्वपिं खः, इमित जक मस्यात । इपिं मध्ये धौय वांन्यानाः दनाः च्वपिन्त त्णसाकिय धाड, तीवांन्यानाः दनाः च्वपिन्त नडसाकिय धयागु नां जुल, विडुडवं दुरु त्वपिं मस्तयत तकं मव्यंक्ते सकसित स्याकेबिया हिया खुसि बाः वयेका इमिगु गपःथा हिं मेचं सिडके बिल । थये साकियवश विडुडवं नाश यात (न्हकाः मखन) ।

वं महानाम शक्रयात ज्वनाः लिहॉवन । “जलापान यायेगु इलय जलपान याये” धकाः छगु थासय क्वहॉ वया भोजन ह्येवं “नापं हे नये” धकाः बाज्यान्हसित सःतके छवल । क्षत्रिय धयापिसं ज्यान पायेभाःसा दासिया कायपिं नापं नडमखु । उकिं महानामं छगु पुखु खनाः “बाबु, जि म्हे न्यल, म्वः छकिनि न्हुइ” धकाः धाल । “साधु, बाज्या, म्वः न्हु ।” वं “श्व जित नापं मनल धाःसा स्याड, थथःम्ह हे सिडगु उत्तम जुड” धकाः सँ प्यनाः च्वकाय गथः चिनाः त्तिया पतिचिया दथुड काका लखय क्ववां वन । वया गुणया प्रभावं नागभवन क्वाःत । नागराजं “छाय थें” धकाः स्वःबले उगु खँ सिडका वयाथाय लिक्क वया वयात थःगु फणाय फयेतुका नागभवेने दत थकल । व किनिदं अन हे च्चन । विडुडव नं “जिमि बाज्या आः वडना, आः वडला” धकाः प्रतीक्षा यानाः च्वनाच्चन । व वंगु ताउ जायेवं पुखुनिड मायेके विधानं मत च्याका स्वधानं दुने सुनं मन मखनाः, “वन (सित) जुड” धकाः लिहॉवन । व चान्ह्य अकिरवतिड थ्यांका अखडा दयेका पालं वल । गुलि खुसिया दथुड फिसलय गोतुल । गुलिं खुसि सिथय, खुसिया दथुड फिसलय गोतुपिं न्हापा पापकर्म मयापिं खः, पिने खुसि सिथय गोतुपिं न्हापा पापकर्म याःपिं खः, इपिं गोतुगु थासय इमुच्चात य्हॉवल । इमिसं “जिपिं गोतुलागु थासय इमुच्चात, जिपिं गोतुलागु थासय इमुच्चात” धकाः य्हॉवयेवं पापकर्म मयापिं य्हॉवया बँय गोतुल । पापकर्म याःपिं क्वहॉवनाः फिसलय गोतुल । उगु क्षण्य तःसक सुपय वया तःसक वा वल । खुसि बाः वया विडुडवसहित वया परिवद्यात समुद्रय थ्यांका बिल । अन फुक्कसित न्या व काबलेतयसं नल ।

आपालं मनुतयसं खँ न्ह्यःथन “साकियत सिडगु उचित मजु, थुकथं दयाः दयाः साकियतयत स्यायेगु धयागु अनुचितगु ज्या खः ।” शास्ता उगु खँ न्यनाः, “भिक्षुपिं, श्व जन्मय सुनं साकियतयगु थुकथं सिडगु उचित मजुगु खः, न्हापा यानावःगु पापकर्मकथं उचितगु अवस्था हे इमित प्राप्त जुगु खः” धकाः आज्ञा जुया विज्यात । “छु, भन्ते, इमिसं न्हापा यात ?” फुक्कं मिलेजुया खुसिड विष तयाः बिल । हानं छन्हुया दिनय धर्मसभाय भिक्षुसिसं खँ न्ह्यःथन - “विडुडवं थुलिमछि साकियतयत स्यानाः वया नं थःगु मनकाभनया लक्षय मथ्यवं हे थुलिमछि मनुतयत ज्वनाः महासमुद्रय न्या व काबलेतयसं नयेका च्चनेमाल ।” शास्ता विज्यानाः “छु खँय थन,

भिक्षुपि, आ: खँ ल्हाना: मनुाच्चनागु ख: ?" धका: न्यना विज्यायेवं "फलनागु" धका: धायेवं, "युपि सत्त्वपिनि य:गु मनोकामनाया लक्ष्म मथ्यवं हे मृत्युराजं गामय् एनाच्चपिन्त महान् खुसिबालं बुद्धका यकी ये जीवित इन्द्रिययात त्वाल्हाना: प्यंग् अपायरूपि समुद्रय् क्वफाड् (युनी)" धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

४७. पुष्फानि हेव पचिनन्तं, व्यासतमनसं^{१११} नरं।
सुतं ग्रामं महोयव, मच्चु आदाय गच्छति ॥

४७. "स्वैयात मालाच्चंम्ह, आसक्त जुयाच्चंम्ह (अत्तम्ह) मन्यात धाये ।
गामय् एनाच्चपिन्त महान् खुसिबालं ये, मृत्युराजं ज्वना: यकिड् ॥"

अन आसक्त जुयाच्चंम्ह (अत्तम्ह) मन्यात धयागु प्राप्त जूसां मज्जसां आसक्त जुयाच्चंम्ह ख: । यये थ्व धयात:गु जुयाच्चन - गथे मालाकारं पुषारामय् दुर्हावना: "स्वाँत थ्वये" धका: अन स्वाँत कया मेमेगु स्वॉमाय् इच्छा याता: फुकक पुषारामय् मनछवड्, "उखेंथुखें स्वाँत खाये" धका: अन स्वाँत मथ्वसे मेथाय् मन छवड्, उगु हे स्वॉमाय् स्वॉ थ्वथ्वं प्रमाद जुड्, यथे हे गुलिं पुषाराम सतानगु पञ्चकामगुणया दयुड् क्वहाँ वना: न्ह्याइपुगु रूप प्राप्त जुया न्ह्याइपुगु शब्द, गन्ध, रस व स्पर्शमध्ये मेमेगु इच्छा याइ । अले मेम्ह इपिं मध्ये मेगु हे प्राप्त याता: मेगु इच्छा याइ, रूप हे जक प्राप्त जुड्वं मेगु इच्छा मया:से उगु हे स्वाद काइ, शब्दादी मध्ये नं मेगु हे स्वाद काइ । युक्त्यं हे सा, मे, दासि, दास, बुँ, वस्तु, गाँ, निगम जनपदादी नं ख:, प्रब्रजितपिनि जक परिवेषण, विहार, पात्र, चीवरादिइ ख:, यथे पञ्चकामगुणरूपी स्वाँत हे थ्वथ्वं प्राप्त जूसां मज्जसां कामभोगय् आसक्त मन जुयाच्चंम्ह मन ख: । गामय् एनाच्चपिन्त धयागु गाँ छया अग: आदिइ छनेवं एनागु धयागु जुडम्बु, थ: न्ह्य:वयेका प्रमादी जुयाच्चंगुपात कया धयात:गु ख: । यथे एनाच्चंगु गामय् निगु स्वंगु योजन हाक दुगु महान् खुसिवा ये जुया मृत्युं वना: यकी । गये उगु महान् खुसिबालं स्त्री, पुरुष, सा, मे व खात आदि छुं नं मलय्कसे फुकक उगु गाँयात समुन्द्रय् थ्यंक् बुद्धके यना: न्या व काबलेतयसं नड्ग जुड्, यथे हे आसक्त मनम्ह मन्यात मृत्युं ज्वना: जीवित इन्द्रिययात त्वाल्हाना: प्यंग् अपायरूपी समुन्द्रय् क्वफाड् ।

देशनाया अन्त्य आपालं धोतापत्तिफलादि प्राप्त जूल । आपालं मन्तयत सार्थक धर्मदेशना जूल ।

विड्डवया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४७. पुष्पाणि ह्येव प्रचिन्वन्तं व्यासक्तमनसं नरम् ।
सुतं ग्रामं महोय इव मृत्युरादाय गच्छति ॥४७॥

४. पतिपूजिका कुमारीया खँ

"स्वैयात मालाच्चंम्ह...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिड् ज्वना विज्याना: च्वबले पतिपूजिका धयाम् छम्ह कुमारीया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात । खँ तावतिस देवलीकय् उत्पन्न जगु ख: ।

अन, भीसं न्यना:, मालभारी धयाम् देवपुत्र इ:छिम्ह अप्सरादिस चाह्येका उदानय् दुर्हावन । न्यास: देवपुत्रीपि सिमाय् गया स्वाँत थ्वया कतुका बियाच्चन, न्यासलं कतुका हगु स्वाँत कया देवपुत्रयात अलंकृत यानाच्चन । इपिमध्ये छम्ह देवपुत्री सिमा कच्चाय् हे च्युत जूल, शरीर मत सिड् थें खने मवयावन । व भावस्तिड् छगु कुलछँय प्रतिसन्धि कया जन्म जूबले पूर्वजन्मया खँ लुमके फुम्ह जुया "मालभारी देवपुत्रया भ्रायां जि ख:" धका: अनुस्मरण याता: त:धि जुसेलि सुगन्ध व मालादि पूजा याता: स्वामीयाथाय् उत्पन्न जुडमा धका: प्रार्थना यात । व भिंखुदं दुगु इलय् परकूलय् वना: नं सलाक भोजन, पक्षया भोजन व वर्षावासया भोजन दान बिया, "थ्व (पुण्यया प्रभावं) जि स्वामीयाथाय् लिक्क उत्पन्न जुडत हेतु जुडमा" धका: प्रार्थना याइ । अले वयत

^{१११} व्यासतमनसं (क०)

भिक्षुपिसं "श्व कुमारी दना वसानिसं भाःत जक प्रार्थना यानाच्चन धकाः पतिपुजिका" धयागु नां छुत । वं न्हियान्हिं आसनशाला सफायाइ, ल. तथा बिइ, आसनत लायाबिइ । मेपिं मनुय्यं सलाक भोजनादि दान बिइगु इच्छा जुया, "माँ, थुपिं नं भिक्षुसङ्घयात तयार यानाः बियादिसँ" धकाः धया सामान हया बिइ । वं नं थुगु नियमकथं बइ वनीपनिगु छग पटकय हे न्येखुग कुशलधर्म प्राप्त जुइ ।^{१२२} वं प्याय दत । वं भिक्षुता दयेका (फुइवं) काय बुइकल । व भवान्यासि वनेसबले मेपिं नं प्यंम्ह मस्त लाभ जुल ।

वं छन्हुया दिनय दान बिया पुजयायानाः धर्मोपदेश न्यनाः शिक्षापदत रक्षायानाः विनया अन्तय उगु क्षणय हे उत्पन्न जगु छुं छगु रोगं कया सिनावनाः थः स्वामीया हे लिक्क उत्पन्न जुल । मेपिं देवपुत्रीपिसं थुबले तकनं देवपुत्रयात अलंकृत हे यानाच्चन । देवपुत्रं वयात खनाः "छ सुथे निसं हे खने मद्दु, गन वनागु ?" धका न्यन । "जि च्युत जुया, स्वामी ।" "छु धयागु ?" "धायें खः, स्वामी ।" "गन उत्पन्न जुया ?" "भावस्तिइ कुलछेयँ ।" "गुलि समयतक अन च्वना ?" "भिक्षां लिपा माँया प्याथं पिहाँवया, भिक्षुदँ दुगु इलय परकुलय वनाः, प्यंम्ह मस्त बुइका, दानादिपुण्यत यानाः छःपिनिगु हे प्रार्थना यानाः वयाः छःपिनि लिक्क उत्पन्न जुयागु खः, स्वामी ।" "मनुतयगु गुलि आयु खः ?" "सछिदँ जक खः ।" "थुलि हे जक ला ?" "खः, स्वामी ।" "थुलि जक आयु ज्वनाः उत्पन्नजुपि मनुत छु यना प्रमादी जुया समय बितेयानाः च्वनीगु वा दानादि पुण्यत यानाच्चन ?" "छु धयादियाःगु, स्वामी ?" "असंख्य आयु ज्वनाः उत्पन्न जुपि थें अजर अमरपि थें जुया नित्यरूप प्रमादीपि जुयाच्चपि मनुत खः ।" मालभारी देवपुत्रया महान संवेग उत्पन्न जुल "सछिदँ जक आयु ज्वनाः उत्पन्न जुपि मनुत धायें, प्रमादी जुया गोतुला छनाच्चन, गुबले जक दुःख मुक्त जुइगु जुइ ?" मनुतयगु सछिदँ धयागु तावतिसं देवतापिनिगु छचा व छन्हि जक खः; उगु स्वीचाया छला खः, उगु भिक्षिताया दछि खः, उगु इःदछिदँ दिब्यायु इमिगु आयु खः (आयुप्रमाण खः); उगु आयु मनुतयगु हिसावें स्वंगु कोटि, ख्वीगु लाखदँ जुयाच्चन । उकिं उम्ह देवपुत्रया छन्दु नं पुना मवंगुलिं क्षणिक समय जक जुल । थये अत्यायुक्त मनुतय प्रमादी जुइगु धयागु तःसक हे अनुचित खः ।

कन्हेखुनु भिक्षुपिं गामय दुहाँवबले आसनशाला सफा यानाः मतःगु, आसनत लाया मतःगु व लः तथाः मतःगु खनाः, "गन पतिपुजिका ?" धका न्यन । "भन्ते, आः गन छःपिसं वयात खनी, भिग्गः आर्यपिं भोजन यानाः बिज्यायेवं सन्धाइलय मन्त ।" उगु खँ न्यना पृथाजनपि भिक्षुपिसं वयागु उपकारयात लुमका ख्वि धाः दिकेमफुत । क्षीणासवपिनि धर्मसंवेग उत्पन्न जुल । इपिं भोजन धुका विहारय वनाः शास्तायात वन्दना यानाः न्यन - "भन्ते, पतिपुजिका धयाम्ह उपासिकां दना वसानिसं नानाप्रकारं पुण्यत यानाः स्वामी हे जक प्रार्थना याइ, व आः मन्त, गन उत्पन्न जुल ?" "थः स्वामीयाथाय हे लिक्क खः; भिक्षुपिं ।" "मद्दु, भन्ते, स्वामीयाथाय लिक्क ।" "वं, भिक्षुपिं, श्व भाःतयात प्रार्थना यागुमखु, तावतिसं भवनय वया मालभारी देवपुत्र धयाम्ह स्वामी दु, व पतिपुजिका वया स्वोदुना अलंकृत यानाच्चंगु थासं च्युत जुया, हानं वनाः वया हे लिक्क उत्पन्न जगु खः ।" धायें थये, भन्ते, खला ।" "खः, भिक्षुपिं ।" "अहो भतिजा जक खः, भन्ते, सत्त्वपिनिगु जीवन, सुथे जिमित सेवा यानाः, नका संध्या इलय उत्पन्न जगु रोगं कया मन्त ।" शास्ता "खः, भिक्षुपिं, स्वामीयाथाय जीवन धयागु भतिजा जक खः, अथेसा नं थुपिं सत्त्वपिनि वस्तुकाम व क्लेशकामं तप्त मजुनिवं हे अलंक (मुन्युं) थःगु वशय तथाः ख्वयेक ख्वयेक विलाप धायेक धायेक ज्वनाः यनी" धकाः धया बिज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४८. पुष्फानि हेव पचिनन्तं, व्यासतमनसं नरं ।
अतितञ्जेव कामेषु, अतको कुरुते म्हा ॥

४८. "स्त्रोयात मालाच्चंम्ह, आसक्त मन जुयाच्चंम्ह मनुयात धायें ।
कामय अतन्त जुइकं हे, अलंक थःगु वशय तइ ॥"

^{१२२} (४० स०१; ४० स० अट० १) वेद्यानकउपणना)

अन स्वर्थात् मालाच्वम्ह धयागु पुष्पाराम्य मालाकारं नाना प्रकारया स्वर्थात् ये थःलिसे स्वापु दुगु व सामान वस्तुलिसे स्वापु दुगु कामगुणरूपी स्वर्थात् थ्वयाच्वनीगु खः । आसक्त मन जुयाच्वम्ह मन्थात् धायें धयागु प्राप्त मज्जु वस्तुयात् प्रायनाकथं व प्राप्त जग्गु वस्तुयात् घृणाकथं थीयीकथंया आसक्त मन खः । काम्य अत्पत्त जुडकं हे धयागु वस्तुकाम व क्तेशकाम्य माला, प्रतिलाभं यानाः, परिभोगं यानाः व स्वथनाः नं अत्पत्त जुड्गु खः । अन्तकं थःगु वशय् तद् धयागु मरणा धयागु हे अन्तकं ल्वयेक ल्वयेक विलापं यायेक यायेकं ज्वनाः यकाः थःगु वशय् तद् धयागु अर्थं खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल, धर्मदेशना आपालं मन्तयत्त सार्थकं जुल ।

पतिपूजिका कुमारीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४८. पुष्पाणि ह्येव प्रविन्वन्तं व्यासक्तमनसं नरम् ।
अत्पत्तमेव कामेयु अन्तकः कुरुते वशम् ॥५॥

५. गुणःस्यात्ह कोसियं सेठ्या खँ

"गथे भमःनं स्वर्थात्....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिद् च्वना विज्यानाः च्वंबले नुगःस्याम्ह कोसियं सेठ्या कारण्य आजा जुया विज्यायत् । वयागु खँ राजगृह्य उत्पन्न जग्गु खः ।

राजगृह नगरया, भूसिं न्यनाः, तापा मज्जु थस्य सत्कार धयागु निगम दु । अन छम्ह नुगःस्याम्ह कोसियं (मात्सगं कौषेय श्रेष्ठि) धयाम्ह सेठ, चयेगु करोड धनसम्पत्ति दुम्ह च्वनाच्वन । वं धौयया च्वकां तर्कं चिकं छफुति नं मेपित्त मङ्गु, न थःम्ह परिभोगं याड् । थये वयागु इपिं धनसम्पत्ति नं काय कला आदिपित्त, न श्रमणं ब्राह्मणपित्त उपभोगं यायेखन, राक्षसं कञ्जा यानातःगु पुखु थै उपभोगं याये मज्जुगु जुयाच्वन । शास्तां छन्हुया दिनय सुथ न्हापनं महाकरुणासभापत्ति ध्यानं दनाः फुककं लोकधातुड बोधयाये बहपि बन्धुपित्त स्वया विज्यानाः पीन्यागु योजन तापाःगु थस्य च्वनाच्वम्ह सेठया जहानसहित श्रोतापत्तिकलया उपनिश्रय (आधार) खनाः विज्यायत् । अर्नलि छन्हु म्त्थः व जुजुया उपस्थान (सेवा) यायेत् राजगृह्य वनाः जुजुया उपस्थान यानाः वयाच्वंबले छम्ह नयेपित्याम्ह जनपदया मनुनं माय्या वः व मारपा नयाच्वंगु खनाः अन लोवना थःगु छँ वनाः बिचाः यात - "यदि जिं मारपा नयेगु इच्छा जुल धकाः धायेवं, यववं मन्त जिं नापं नयेगु इच्छायाड्, थये जिग्गु यववं हामो, जाकि, ध्यः व सर्वतं नाश (खचं) जुड्, सुयात नं धाये मखु" धकाः लोवंगु तृष्णायात् सहयायाः जुयाच्वन । वया समय फुना ववं म्हासु म्हासु कनाः वया हिनु नाःनाः सिड्दया वल । अर्नलि तृष्णायात् सहयाये मफया कोठाय् दुर्हावनाः खाताय सुर्जकं गोतुल । थये जूसां नं धनखचं जुड्गु भयं सुयात नं छुं नं मधाः ।

अले वयात् कलाम्हं निक्क वनाः म्हाय् वदुस्यानाः, "छु छःपित्त, स्वामी, म्हा मफुत्त ला ?" धकाः न्यन । "जित छुं नं मजु (म्ह मफुगु मजु) ।" "छु छःपिनिप्रति जुजु तं म्त्थल ला ?" "जुजु नं जिग्गुप्रति तं म्त्थलः ।" "अले छु इपिं काय् म्हाय्यापि नापं वा दास व ज्यामित नापं छुं नं मयःगु याःगु खँ दुला ?" "थजागु छुं नं मद् ।" "छुं नं छःपिनि इच्छा दुला ?" धकाः न्यन । थये धालं नं धनखचं जुड्गु भयं छुं नं मधासे सुर्जकं गोतुल, अले वयात् कलाम्हं "धयादिसं, स्वामी, छुं छःपिनि इच्छा दुला ?" धकाः धाल । वं खँयात् नुना छुवये थै "जिके इच्छा छुं इ" धकाः धाल । "छु इच्छा खः, स्वामी ?" "मारपा नयेगु इच्छा जुल ।" "अले छाय् जित मकनाःगु, छु छःपिं गरिबम्ह खला, आः सकल निगमवासीपित्त नं गाक मारपा छुना बिड ।" "छु यायेत् छन्त थुपिं, थःगु ज्या यानाः नड ।" "अथेसा टोलवासीपित्त नं गाक छुनाबिड ।" "जिं स्य् छुगु महान् धनया भाव ।" "थ्व छँया लिकच्वपिं सकसित गाक छुनाबिड ।" "जिं स्य् छुगु महान् इच्छायाभाव ।" "अथेसा छु काय कलायात् जक गाक छुना बिड ।" "छु यायेत् छन्त इपिं ?" "छु छःपित्त व जित जक गाक छुना बिड ।" "अले छाय् यायेत् ?" "अथेसा छःपिं छम्हसित गाक जक छुना बिड ।" "थ्व थस्य छुद्वं आपासिनं प्रतीक्षा याड् । फुकक बांलागु जाकि छथाय् तयाः तय्यागु जाकि (च्वकि) व मारपा छुद्वगु हाः ज्वनाः भतिचा दुर्ह, ध्यः, कन्ति व चिनि ज्वनाः न्हयत्त जाःगु छँया च्चे तलाय थहाँवनाः छु, अन जि याकचा जक च्वना नये ।" व "ज्य" धकाः (वया) खँ न्यना

कायेमाःगु ज्वंके विद्या प्रासादय् थर्होवनाः दासितयत् छव्या सेठयात सःतके छवल, वं न्चयेने निसं लुखात तिना फुक्क लुखाय् चुकु (खवः) तथाः न्ह्यगुगु तल्न्या थर्होवनाः अन नं खापा तिना फयेतुत । वया कलाहं नं भुतुलिइ मिं च्याका द्राः भुतुलिइ तथाः मारपा छुइगु शुरुयात ।

अले शास्ता सुथे हे महामोगल्लान् स्वधिरयात सःता विज्यात - "थ्व, मोगल्लान्, राजगुहया तापा मजुगु यासय् सत्कार निगमय् नुगःस्याम्ह सेठं मारपा नये धकाः मेपिसं खनीगु भयं यानाः न्ह्यजैनाःगु छैय् मारपा छुकाच्चन, छ अन वनाः सेठयात दमनयाताः वयाः विचाः धाःयात तोथुला (मानरहितम्ह यानाः) निम्हतिपुयात मारपा, दुः, ध्यः, कस्ति व चिनि ज्वंके विद्या यःगु ऋडिबलं जेतवनय् व्वनाः हिं, थौ जि न्यासः भिक्षुपिं नापं विहारय् हे फयेतुनाच्चने, मारपा हे भोजन याये ।"

स्वधिरं "साधु, भन्ते" धकाः शास्ताया वचनयात स्वीकार याताः उबले हे ऋडिबलं उगु निगमय् वनाः वया प्रासादया सीहपञ्जरया न्चयेने बालाक चीवर पारुपन याताः आकाशय् हे मणिरूपं ये दनाच्चन । महासेठं स्वधिरयात खनाः नुगःचु कम्प जूल । वं जि युजापिसं हे खनी धकाः ग्यानाः थ्व थासय् वयागु खः, थ्व भिक्षु आकाशं वयाः ज्ञयाया न्चयेने दनाच्चन । वं छुन उचित वस्तु कायेगु मखनाः मिड तयातःगु चियाय् ये तारातारा मूया तं पिकया थये धाल - "भ्रमण, छ आकाशय् दनाच्चंसां नं छन्त छु दइ !, आकाशय् तुतिं चया क्यना चंक्रमण यासां नं छन्त छु नं दइमखु ।" स्वधिरं उगु हे थासय् इरुथिर जुया (न्चयेने लिउंने) चंक्रमण याया । सेठं "चंक्रमण याताः छन्त छु दइ, आकाशय् मूलपतिं थ्याताः फयेतुसां नं छन्त छु नं दइ हे मखु ।" धकाः धाल । स्वधिर मूलपतिं थ्याताः फयेतुत । अले वयात "आकाशय् फयेतुना छन्त छु दइ, वया ज्ञयाया फुसे दनाच्चंसां नं छन्त छुनं दइमखु" धकाः धाल । स्वधिर ज्ञयाया फुसे दन । "फुसे दसां नं छन्त छु नं दइमखु, कुं वयेकसां नं छन्त छु नं हे दइमखु" धकाः धाल । स्वधिर नं कुं वयेकल । प्रासाद छगुलिं हे कुंया कुं जुल । सेठया मिखाय् मुत्तुं सू थें जुल, छैय् मिं नइगु भयं "छ मिचिया कूसां नं छन्त छुनं दइमखु" धकाः मधाःसे "थ्व भ्रमणं लिना हे च्वन, छु नं प्रात मजुइकं वनीमखु, थवयात छपाः मरि विडुकेमाःल" धकाः कलायात धाल - "भद्रे, छपाः चिपाःगु मरि छुनाः भ्रमणयात विद्या वयात छव्या व्यु ।" वं छकुचा जक छुचुं डालय् तल, मरि तःपाजुया द्राःछगल जायक फवंगाना वल ।

सेठं उगु मरियात खनाः "छ आपाः छुचुं काल जुइ" धकाः थःम्हं हे धःवचिया च्वाकं भतिचा छुचुं कया तल, मरि न्हापाया मरिस्वया नं तःपा जुल । थये छुछुगु मरि भनभन तःपा हे जुल । व दिक्क जुया कलायात धाल - "भद्रे, थवयात छपा मरि व्यु ।" वं मरि दालचा (धःकिं) छपा मरि कायेव फुक्कं छधिजुया प्यःपुन । वं सेठयात धाल - "स्वामी, फुक्कं मरित छधिजुया प्यःपुन, अलना याये मफुत ।" "जि याये" धकाः धया वं नं यायेत मफुत । निम्हेसिनं नं च्वकाय् ज्वनाः सालं नं छुटेयाये हे मफुत । अले इमिसं मरियात छुटेयायेगु कुतःयायां हे म्हं चर्तित पिर्होवल, मरि नयेगु प्यास मन्त । अनलि कलायात धाल - "भद्रे, जित मरि माःगु मन्त, दासनापं हे थवयात व्यु ।" वं दाला ज्वनाः स्वधिरयाथाय् लिक्क वनाः बिल । स्वधिरं निम्हेसित नं धर्मदेशना याताः बिज्यात, निरन्त्या गुण जनाः बिज्यात, "बिइगु या फल दु, पुजाया फल दु" धकाः ब्युगु दानादीया फल आकाशय् पूर्णचन्दं थें क्यनाः बिज्यात ।

उगु उपदेश न्यनाः ल्याताम्ह सेठं "भन्ते, बिज्यानाः थ्व खाताय् फयेतुना नयाः बिज्याहूँ" धकाः बिलिं यात । स्वधिरं, "महासेठ, सम्पक्कम्हदुइया मरि नये धकाः न्यासः भिक्षुपिनापं विहारय् फयेतुना बिज्यानाच्चन, छःपिनि नं इच्छा दुसा जिं छःपिन्त यंके, सेठभार्यायात नं मरि व दुः आदी ज्वंके व्यु, शास्तायाथाय् वने" धकाः धाल । "गन, भन्ते, आः शास्ता च्वनाविज्याःगु खः ?" "यनं पीन्यागु योजन तापाःगु यासय् जेतवन विहारय् खः, महासेठ ।" "भन्ते, समय फुइ न्ह्यः हे युलिमछि लें गथे याताः वनेगु खः ?" "महासेठ, छःपिनि इच्छा दुसाजिं छःपिन्त यःगु ऋडिबलं यंके, छःपिन्त छैया स्वानेया च्वः यःगु हे थासय् जुइ, छःपिनि स्वानेया प्वः जक जेतवन विहारया लुखाया थासय् लाइ, च्चे प्रासादं क्वे प्रासादय् क्वर्होवयेगु ईया दुने हे छःपिन्त जेतवनय् यंके ।" वं "साधु, भन्ते" धकाः स्वीकार यात ।

स्वधिरं स्वानेया च्वः अन हे याताः "स्वानेया प्वः जेतवनया लुखाया थासय् जुइमा" धकाः अधिस्थान यात । अथे हे जुल । थये स्वधिरं सेठ व सेठया कलायात च्चे प्रासादं क्वे प्रासादय् क्वर्होवयेगु ईं स्वयानं याकनं जेतवनय् थ्यंका बिल । इपिं निम्हं शास्तायात लिक्क वनाः समयया सुचं बिल । शास्ता भोजनशालाय् दुर्हो

बिज्यानाः लायातःगु उत्तमगु बुद्धासनय भिक्षुसङ्घनापं फयेतुना बिज्यात । महासेठं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात ल्हाः सिलेगु लः बिल । वया कलाम्हं न तयागतया पात्रय मरि तयाबिल । शास्ता यःत नयेत माक्व जक कया बिज्यात, न्यासः भिक्षुपिसं नयेत माक्व काल । सेठं दुः, घ्यः, कस्ति व साखः आदि तयाः ब्युब्यं हे पाःजुया मवन । शास्तां न्यासः भिक्षुपिनापं भोजन याये सिधयेका बिज्यात । "महासेठं न कलानापं गुलि यः उलि नल । मरित क्वलागु हे खनेमदु । फुकक विहारय भिक्षुपिन्त व त्यपुन्यं नदपिन्त विद्यानं क्वलागा हे मवं । " नन्ते, मरित क्वलागा मवं" धकाः भगवान् बुद्धया कन । "अथेसा जेतवनया लुखाया थास्य वॉछव ।" अले मरित लुखाया थासं तापाः मज्जु थासय प्रपातय वॉछवल । आः तकनं उगु थाय द्वाःमरि प्रपात धकाः हे धाइगु जुयाच्चन । महासेठ कलानापं बुद्धयाथाय लिक्क वनाः वन्दना यानाः छुखेलिक्क च्वनाच्चन । भगवान् बुद्धं अनुमोदन यानाः बिज्यात । अनुमोदनया अन्त्य निम्हं श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुया शास्तायात वन्दना यानाः लुखायाथाय स्वानं यहाँवनाः यःगु प्रासदय हे लावन ।

उबलेसं निसं सेठं चयेगु कोटिधन बुद्धशासनय हे त्यागयात । कन्हेखुन्तु सन्याइलय धर्मसभाय मुनाच्चपिं भिक्षुपिसं "स्व आवुस, महाभोगल्लान स्थविरया आनुभाव (प्रभाव), श्रद्धायात मस्यकुसे, भोगसम्पत्तियात मस्यकुसे नुगःस्याम्ह सेठयात याकनं हे दमन यानाः अभिमानयात ल्यैथनाः मरि ज्वंका जेतवनय हया शास्तां सन्मुख्य तयाः श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थापित यानाः बिज्यात, अहो महानुभावम्ह स्थविरं खः" धकाः स्थविरया गुण वणनं यायां फयेतुना च्वन । शास्तां दिव्यश्रोतधातुं उगु खं न्यनाः बिज्यानाः, "छु खँय थन, भिक्षुपि, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनागु खः ?" धकाः न्यानाः बिज्यानाः, "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, कुल दमन याइम्ह भिक्षु श्रद्धायात मस्यकुसे, भोगसम्पत्तियात मस्यकुसे, कुलय दुःख मयसे भंगमलासे स्वानं रेणयात भमः नं काइ थें (कुला) लिक्क वनाः बुद्धगुणयात थुइके विइया, उजाम्ह जि काय भोगल्लान खः" धकाः स्थविरयात प्रशसा याताः श्नु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४९. यथापि भमरो पुष्कं, वण्णगन्धमहेटयं ।
पलेति रसमादाय, एवं गाम्ये मुनी चरे ॥

४९. "गये भमःनं स्वॉयात, वर्णं व गन्धयात मस्यकुसे ।
व्यधावनी रसयात कया, थथे गाम्ये मुनीत विचरण यायेमाः (जुइमा) ॥"

अन भमःनं धयागु गुपि कस्ति दयेकिपि हात खः । स्वॉयात धयागु पुष्पारामय चाःह्युह्यं स्वॉयात व वर्णयात मस्यकुसे, विनाश मयासे जुयाच्चनी धयागु अर्थ खः । व्यधावनी धयागु थथे विचरण याजाजुया गुलि यः उलि रसं त्वनाः मेगु न कस्ति दयेकेतं ज्वनाः व्यधावनी, थथे वं गँडु वने दुने चाहिनाः छुग सिमा प्वाच्य उगु स्वॉया धु त्वाकःज्यागु रस तयाः छसिकथं मधुरगु रसं कस्ति दयेकाच्चनी, व हा पुष्पारामयं ब्यायाः जसां नं स्वॉ बा वर्णं कम जुइमखु (मदया वनीमखु), अले फुककं हे प्राकृतिकरूपं बालानाच्चनी (जुयाच्चनी) । थथे गाम्ये मुनीत जुइमा धयागु थथे शैश्य अशैश्यरूपं फरकपि अनागारिय मुनिं कुलया परम्पराकथं गाम्ये भिक्षा ग्रहण याताः जुयाच्चनी धयागु अर्थ खः । वया गाम्ये विचरण याःगु कारणं कुलतयागु श्रद्धाया हानी वा भोगसम्पत्तिया हानी जुइमखु । श्रद्धा व भोगसम्पत्ति नं न्हापा थें हे प्राकृतिकरूपं दयाच्चनी । थथे विचरण याजाजुया व पिहाँवनाः शैश्यमुनि उबले पिने गॉम्ये लः दुग्थासय संघाटि लाया फयेतुना सिखा न्दवयेगु, धाःयात तोपुइगु व पुत्रमासादी उपमाकथं विचाः याना (प्रत्येवक्षण यानाः) भिक्षान्न नयाः उजागु गँडु द्हाँवनाः आध्यात्मिक कर्मस्थान भावनायात सम्मशंन याताः प्यंगु मार्गं, प्यंगु श्रामण्यफलयात हस्तगत (स्वाधीन) हे याइ । अशैश्यमुनि जक दृष्टमं सुखविहारीकथं विहार याणाच्चनी । थव उम्ह भिक्षुया भमः नं थें कस्ति दयेकिगु थें धकाः सिइकेमाः । थन क्षीपास्रवयात अभिप्राय खः ।

देशनाया अन्त्य आपानं (मन्तु) श्रोतापत्ति फलादि प्राप्त जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना कनाः बिज्यानाः मेमेगु नं स्थविरया गुण प्रकाश यायेत "न, भिक्षुपि, आः हे भोगल्लानं नुगःस्याम्ह सेठयात दमनयाःगु मखु, न्हापा नं वयात दमन याताः कर्मफलया सन्धन्धय थुइका हे विल" धकाः कना बिज्यानाः थव खँया अर्थप्रकाश याताः बिज्यानाः न्हापाया खँ न्दचयना बिज्यानाः -

"निम्हं लगडा, निम्हंसियां ल्हा: बेक्व:पिं ख:; निम्हंसियां मिखा बेक्व:पिं ख: ।
निम्हंसियां कैवपिं ख:, जिं इल्लिसयात मखना: ॥"^{१२९}

श्व इल्लिसजातक कना बिज्यात ।

नुग:स्याम्ह कोसिय सेठया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४९. यथापि धम्मर: पुष्यं वर्णागंधमहेठमान: ।
पलायते रसमादय एव ग्रामे मुनिश्चरन्ते ॥६॥

६. पापेय्यकाज्जीपया खँ

"मेपिन्त स्वयेमते....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिइ च्चना बिज्याना: च्चवले पावेय्य धयाम्ह आजीवकया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भावस्तिइ छम्ह गृहपतिनीनं पुत्रम्भान्यं तथा: पावेय्य धयाम्ह आजीवकयात लहिनाच्चनं । वया लिक्क छैय् छैय् मनत शास्ताया धर्मदेशना न्यना: वया:, "अहो आश्चर्यं ख: बुद्धपिनिगु धर्मदेशना" धका: नाना प्रकारं बुद्धया गुणत वर्णनं याइ; । व मिसां बुद्धपिनिगु गुणया खँ न्यना: बिहारय् वना: धर्मोपदेशं न्यनेगु इच्छाजुया आजीवकयात श्व खँ कना:, "वने जिं बुद्धयाथाय् आर्यं" धका: धाल । वं "वनेमते" धका: पंसां नं वयात हानं हानं प्राथंनया यासां नं पं हे पन । वं "श्वं जितं बिहारय् वना: धर्मदेशना न्यनेगु मौका मब्बु, शास्तायात निमन्त्रणा याना: थन हे धर्मोपदेशं न्यने" धका: सत्थाइलय् काय्यात स:ता:, "हँ, पुता, कन्हेया नितिं शास्तायात निमन्त्रणा या" धका: छुवयाबिल । वं वने न्हय: न्हापालाक आजीवक च्चवनीगु थासय् वना: वयात वन्दना याना: फयेतुल । अले वयात वं "गन वनेगु ?" धका: न्यन । "माँया वचनं शास्तायात निमन्त्रणा यायेत वनेगु ख:" धका: धाल । "वया थाय् वनेमते ।"

"म्हा:, आर्यं, जिं माँ खना: गया, जिं वं हे वने ।" "श्वयात याइगु पुजासत्कार भी निम्हंसिनं नये, छ वनेमते ।" "म्हा:, आर्यं, माँनं जितं ल्याइ (त्रास बिड) ।" अथेसा छ हँ, वना: निमन्त्रणा याना:, "जिमिगु छैय् फलानागु थासय् वा फलनागु लँय् वा फलनागु लँ वनेमा:" धका: कनेमते । "लिक दना येँ मेगु लँ वनेगु येँ याना: बिस्युवना: थन वा ।" वं आजीवकया खँ न्यना: शास्तायाथाय् लिक्क वना: निमन्त्रणा याना: आजीवकं धा:गुकथं हे फुककं याना: वयाथाय् लिक्क वना:, "छु छु याना: ?" धका: न्यनेव, "फुक यायेधुन, आर्यं" धका: धाल । "बालागु छु यात, वया सत्कार यात भी निम्हंसिनं नये" धका: धया कन्हेखुन्हु आजीवक सुये हे उगु छैय् वन । वयात वचना: लिउँने कोठाय् फयेतुकल ।

ज:लाखलापिसं उगु छैय् प्या:गु सौलिं वँ छिला न्याता प्रकारया स्वॉतं ह्वला: शास्ताया फयेतुकेंत महान् अतिउत्तमगु आसन लायाबिल । बुद्धपिं नापं अपरिचितपिं मन्तयसं आसन लायेगु विषयय् मस्य्, बुद्धपिन्त मागंदर्शकं धयागु म्वा:, बोधिवृक्षमूलय् दशसहस्रलोकधातुयात कम्पयाना: सम्बोधिं प्राप्त याना: बिज्या:गु दिनय् हे उपिं "श्व नरकय् वनीगु लँ ख:, श्व पशुयोनी वनीगु लँ ख:, श्व प्रेत विषयया लँ ख:, श्व मनुष्य लोकय् वनीगु लँ ख:, श्व देवलोकाया लँ ख:, श्व अमृत महानिवांणया लँ ख:" धका: फुकक लँत सिडुका बिज्यात । गाँ निगमादीया लँत ला धयेमा:गु हे मडु । उकिं शास्ता सुये हे पात्र व चीवर ज्वना: महाउपासिकाया छैय् लुखाय् बिज्यात । वं छँनं पिहॉवया शास्तायात पञ्चाइ पुर्णं जुडुक वन्दना याना: छैय् दुने बिज्याका: आसनय् फयेतुका ल्हा: सिलेगु ल: बिया प्रणीतगु नयेगु त्वनेगुलिं सेवा यात । उपासिकां भोजन सिधयेका अनुमोदन यायेगु इच्छा जुया शास्ताया पात्र काल । शास्तां मधुरगु स:लं अनुमोदन धर्मया खँ शुक्याना: बिज्यात । उपासिकां "साधु, साधु" धका: साधुकार ब्युब्बू धर्मोपदेशं न्यन । आजीवकं नं लिउँने कोठाय् फयेतुना हे वया साधुकार बिया धर्मया खँ न्यनाच्चम्हंसिया स: न्यना सहयाये मफुत । "आ: व जिं उपासिका मखुत" धका: पिहॉवया "छ नागाम्ह जुल, कालकर्णिं (अलक्षिनाम्ह) !, श्वयात थये सत्कार याना: !" धका: नाना प्रकारं उपासिका व शास्तायात नं

^{१२९} (सो १.२.७८)

व्युच्य विस्ववन । उपासिकां वयागु खँ लज्जित जुया ल्वाकःवुकःगु मनय धर्मदेशानुसारं धर्मज्ञान दत्तव्यये मफुत । अले वयात शास्तां "छु उपासिका मनय धर्मज्ञान दत्तव्यये मफुत ला ?" "भन्ते, श्वया खँ यानाः जिगु मन ल्वाकःवुकः जुल ।" शास्ता "थुजापि मिलेमजुपिसं धाःगु खँय लुमंकेगु धयागु उचित मजु, थुजागु यात वास्ता मयाःसे थःम्हं यानाःगु व मयानाःगु जक लुमंकेगु वा स्वयेगु उचित खः" धकाः धया थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

५०. न परेसं विलोमानि, न परेसं कताकतं ।

अतनोव अवेक्खेयि, कतानि अकतानि च ॥

५०. "मेपिनिगु स्वयेयते, मेपिनिसं याःगु व मयाःगु नं ।

शःगु हे जक स्वः, यानाःगु व मयानाःगु ॥"

अन मेपिनिगु स्वयेयत धयागु मेपिनिगु विरोधाभास, छाःगु वचन व मर्मच्छेदक खँय ध्यान तयेमज्यु । मेपिनिसं याःगु व मयाःगु नं धयागु "फलनाम्ह उपासक भ्रद्धा मदुम्ह खः, अप्रसन्नम्ह खः, वया छँनं छचतंचा भिक्षादी नं मब्बु, सत्ताक भोजनादी नं मब्बु, चीवरादि प्रत्यय दान विद्दुगु नं श्वया मदु, अथे हे फलनाम्ह उपासिका भ्रद्धा मदुम्ह खः, अप्रसन्नम्ह खः, वया छँनं छचतंचा भिक्षादी नं मब्बु, सत्ताक भोजनादी नं मब्बु, चीवरादि प्रत्यय दान विद्दुगु नं श्वया मदु, अथे हे फलनाम्ह भिक्षु भ्रद्धा मदुम्ह खः, अप्रसन्नम्ह खः, उपाध्याय व्रत (नियम) पूमवंह खः, आचार्य व्रत पूमवंह खः, आगन्तुक व्रत पूमवंह खः, गमिक व्रत पूमवंह खः, चैत्याइ व्रत पूमवंह खः, उपोसथागार व्रत पूमवंह खः, भोजनशालाया व्रत पूमवंह खः, स्नानगृहया व्रत पूमवंह खः, न श्वया छुं धुताइ दु, न श्वया ध्यान भावना यायेगुलि भतिचा उत्साह दु" धकाः थये मेपिसं यात वा मयात धकाः स्वये मज्यु । शःगु हे जक स्वः धयागु "गुकथं जिगु चान्हि फुना वनाच्चन धकाः प्रव्रजितपिसं न्हियं प्रतिवेक्षणा यायेमाः"^{११६} धकाः श्व ओवावयात अनुस्मरण यायां भ्रद्धां प्रव्रजित जुम्ह कुलपुत्रं "छु जिं अनित्य, दुःख व अनात्मा धकाः त्रिलक्षणयात तयाः ध्यान योगया ज्या यायेत फुला, मफु ला ?" धकाः थये थःम्हं यानाःगु व मयानाःगु जक स्व ।

देशनाया अन्त्य व उपासिका श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिष्ठित जुल, धर्मदेशना आपालं मनुत्तय सार्थक जुल ।

पावेप्यकाजीवकया खँ क्वचल ।

संस्कृतच्छायाः

५०. न परेषां विलोमानि न परेषां कृताकृतम् ।

आत्मन एव अवक्षेत् कृतान्यकृतानि च ॥७॥

७. छत्तपाणि उपासकया सँ

"गथेकि बालागु स्वँ..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिइ च्चना बिज्यानाः च्चबले छत्तपाणि उपासकया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भावस्ती छत्तपाणि धयाम्ह उपासक त्रिपिटकधर अनागामीम्ह खः । वं सुथ हे उपोसथव्रतय च्चनाः शास्ताया उपस्थानया नितिं वन । अनागामि आर्यभावकपिति समादान याइगुकथं उपोसथकर्म यायेमाः धयागु मदु, मार्गकथं हे इपि ब्रह्मचरिय व छछाः नइपि जुया वइ । उकिं धयाः बिज्याःगु - "घट्टिकार, महाराज, कुम्हा छछाःजक नइम्ह, ब्रह्मचारी, शीलवान् व कल्याणधर्मीम्ह खः ।"^{११७} थये अनागामीपिनिगु स्वभाव छछाःजक नइम्ह व ब्रह्मचारी जुयाच्चनी । व नं अथे हे उपोसथव्रतय च्चनाः शास्तायाथाय वनाः वन्तना यानाः धर्मादेश न्यन्य फयेतुल । उगु इलय जुजु प्रशैनजित कोशल शास्ताया उपस्थानया नितिं वन । छत्तपाणि उपासकं व

^{११६} (अ० नि० १०.४८)

^{११७} (अ० नि० २.२८८)

वयाच्वंगु खना: "दने मा:ला, म्वा:ला" धका: बिचा: याना - "जि अण जुजुया (बुद्धया) लिक्क फयेतुनाच्वना, जि उम्ह प्रदेश जुजुयात खना: दनेगु उचित मज्जु, जुजुं जि मदनेवं तं म्होइ, थवं तं पिकासा नं दने हे मखु । जुजुयात खना: दनेवं जुजुयात गौरव ते:गु जूइ, शास्तायात अगौरव जूइ, उकिं जि दने हे मखु" धका: मदन । पण्डित पुरुष धयापि अप्व: गौरव तयेत्वपिंयायु लिक्क फयेतुना मदंगु खसां नं तं पिकाइ मखु । जुजुं वयात मदंगु खना: मनयु तं पिकया शास्तायात वन्दना याता: छ्खेलिक्क फयेतुल । शास्ता तं पिकागुभावयात सिइका बिज्याना:, "महाराज, थव छत्तपाणि उपासक पण्डित, दृष्टधर्मी (थनया थनसं स्युम्ह) त्रिपिटकधर व अर्थ अनर्थय कुशलम्ह ख: " धका: उपासकया गुण कना बिज्यात । जुजु वया गुणया खं न्यनेवं हे मन क्यातुल ।

अले छन्हुया दिनयु जुजुं प्रासादया च्वये दना: छत्तपाणि उपासकयात भोजनधुका कसां कुबिया लाका न्याना: राजइणं वनाच्वम्हसित खना: सतके छवल । वं कुसा तिना: लाकां तोया जुजुयाथायु लिक्क वना: वन्दना याना: छ्खेलिक्क दनाच्वन । अले वयात जुजुं धाल - "हे उपासक, छायु छ कुसा तिना: लाकां त्व:धायु ?" "जुजुं जित सता बिज्यात धयागु न्यना लाकां तोया जि वयागु ख: ।" "थौ जि जुजुयाभाव छ सिलला ?" "सदा नं जिं, देव, छ:पिनिगु जुजुयाभाव स्यु ।" "यदि यथे ख:सा छायु छन्हु न्यय: शास्तायाथायु लिक्क फयेतुना जित खना: नं मदनागु ?" "महाराज, जिं अणजुजुया लिक्क फयेतुनाच्वना, प्रदेश जुजुयात खना: दनेवं शास्तायाप्रति अगौरव याना:गु जूइ, उकिं मदना:गु ख: ।" "ठिक जुल, भो, थव खंयात त्व:ती ।" "छ धायें, थव लोक व परलोकया अर्थनर्थया विषयय कुशलम्ह व त्रिपिटकधर ख:, जिगु दरबारयु धर्मया खं कं वा ।" "मफु, देव ।" "छ कारण ?" "जुजुया दरबार धयागु अनेक दोष युक्तगु ख:, गन उचित अनुचित भार दयाच्वनी, देव ।" "यथे धायेमते, छन्हु न्यय: जित खना: मदना' धका: परचताप चायेम्वा:ल ।" "देव, गृहस्थीपि विचरण याइगु थायु धयागु आपालं दोष युक्त जूइ, छम्ह प्रव्रजितयात सतके छवया धर्मयात खं न्यना बिज्याहूँ ।" जुजुं "साधु, ज्य, हूँ छ" धका: वयात छवया शास्तायाथायु वना: शास्तायात निवेदन यात, "भन्ते, मल्लिका देवी व वासभखत्तियां धर्मया खं सयेके धका: धयाच्वन, न्यास: भिक्षुपिं नापं न्हियां न्हियं जिगु छंयु बिज्याना: इमित धर्मया खं कना बिज्याहूँ ।" "बुद्धपिं न्हियां न्हियं छगु जक यासयु वनेगु धयागु मदु, महाराज ।" "अथेसा, भन्ते, मेम्ह छम्ह भिक्षुयात बिधा: बिज्याहूँ ।" शास्तां आनन्द स्थविरयात भार (जिम्मा) बिल । स्थविरं न्हियां न्हियं वना: इमित धर्मया खं कनीगु जुयाच्वन । इपिं निम्ह मध्ये मल्लिकां सत्कारपूर्वकं ग्रहण याना: ब्वना: धर्मया खंयात लुमकी । वासभखत्तियां सत्कारपूर्वकं ग्रहण याइमखु, ब्वनीमखु, धर्मया खंयात लुमके मफुत ।

अले छन्हुया दिनयु शास्तां स्थविरयाके न्यना: बिज्यात - "छ आनन्द, उपासिकापिसं धर्मयात सयेकू ला ?" "सयेकू, भन्ते ।" "सुनां सत्कारपूर्वकं ग्रहण यात ?" "मल्लिकां, भन्ते, सत्कारपूर्वकं ग्रहण यात, सत्कारपूर्वकं ब्वन, सत्कारपूर्वकं धर्मया खंयात लुमके फत । छ:पिनि ज्ञातिबन्धुया म्हायायु नं सत्कारपूर्वकं ग्रहण मया, मब्बं, धर्मया खंयात लुमके मफुत ।" शास्तां स्थविरया खं न्यना, "आनन्द, जिं कनागु धर्म धयागु सत्कारपूर्वकं मन्यम्हसित, ग्रहण मयाम्हसित, मब्बंम्हसित मकम्हसित वर्णयुक्तगु नस्वा: मवगु स्वॉं ये निष्फल जूइ, सत्कारपूर्वकं श्रवणादि याम्हसित महान् फल व महानिशंस दइ" धका: धया: बिज्याना: थुपिं निगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

५१. यथापि रुचिरं पुष्पं, वण्णवन्तं अगन्धकं ।
एवं सुभासिता वावा, अफला होती अकुब्बतो ॥

५१. "गयेकि बालागु स्वॉं, वर्ण युक्तगु नस्वा:मवगु ख: ।
थये सुभाषित वचन, निष्फल जुइ मच्छयतेवं ॥

५२. यथापि रुचिरं पुष्पं, वण्णवन्तं सुगन्धकं^{११८} ।
एवं सुभासिता वावा, सफला होती कुब्बतो^{११९} ॥

^{११८} सगन्धकं (सी० स्या० कं० रो०)

^{११९} सुकुब्बतो (सी० रो०), षकुब्बतो (सी० अइ०), सुकुब्बतो (स्या० कं०)

५२. "गथेकि बांलागु स्वीं, वर्ण युक्तगु नस्वाःवगु खः ।
थथे सुभाषित वचन, सफल जुड एयलेवं ॥"

अन बांलागु धयागु शोभायमानगु खः । वर्ण युक्तगु धयागु वर्णाकारं सम्पन्नगु खः, नस्वाःमवगु धयागु सुगन्ध मद्गु पारिभद्रक, गिरिकर्णिक व जयसुमन स्वीं ये जाःगु खः । थथे सुभाषित वचन धयागु - सुभाषित वचन धयागु बुद्धवचन त्रिपिटक खः । उगु वर्णाकारं सम्पन्नगु नस्वाःमवगु स्वीं ये खः । गथे नस्वाःमवगु स्वींयात सुनां नं छुनातल धाःसा, वया शरीरय सुगन्ध बास वडमखु, थथे हे थ्व वचनयात नं सुनां नं सत्कारपूर्वक भ्रवणादिकथं बांलाक आचरणा याडमखु, वया सत्कारपूर्वक बांलाक आचरणा मयागुलिं व गुगु यायेमाःगु खः, उगु मयायेवं श्रुतगन्ध, बाक्गन्ध व प्रतिपतिगन्ध वडमखु, असफल जुड । उकिं धयातःगु - "थथे सुभाषित वचन, निष्फल जुड मष्टयलेवं ।" नस्वाःवगु धयागु चम्पक, वच्चुगु पलेस्वीं आदी खः । थथे धयागु गथे उगु स्वीं छुडव शरीरय बास वड, थथे बुद्धवचन त्रिपिटक ये जाःगु सुभाषित वचन खः । छयलेवं धयागु सुनां सत्कारपूर्वक भ्रवणादिकथं अन यायेमाःगु याड, उगु उम्ह व्यक्तिघात फलप्रद जुड, श्रुतगन्ध, बाक्गन्ध व प्रतिपतिगन्ध दयेवं महान् फल वड, महान् आनिशंस वड धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलदि प्राप्त जुल । धर्मदेशना आपालं मन्तयत सार्थक जुल ।

छत्तपाणि उपासकयाखं क्वचात ।

संस्कृतच्छायाः

५१. यथापि रुचिरं पुष्पं वर्णवदगन्धकम् ।
एवं सुभाषिता वाग् अफला भवत्यकुर्वतः ॥८॥

५२. यथापि रुचिरं पुष्पं वर्णवत् सगन्धकम् ।
एवं सुभाषिता वाक् सफला भवति कुर्वतः ॥९॥

८. विशाखाया रथं

"गथेकि स्वींयाड...." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिड आधार कया पूर्वाराम्य च्वना विज्यानाः च्वंबले, विशाखा उपासिकाया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

व विशाखा, अडराष्ट्रयु भद्रिधनगरय मेण्डकसेठपुत्रया धनञ्जयसेठया अग्रमहेशी सुमनदेवीया प्वाथय उत्पन्न जुल । व न्हयदं दुबले शास्तां सेलनाद्वानादि बोधयाये बहःपि बन्धुपिनिगु बोधजुडगु आधारयात खनाः महा भिक्षुसङ्घ चाःहुडका चारिका घानाः विज्याज्यां उगु नगरय थ्यकां विज्यात ।

उगु इलय मेण्डक गृहपति, उगु नगरया न्याम्ह महापुण्यवान्पिं मध्ये जेठम्ह जुया सेठस्थानय च्वनाच्वन । न्याम्ह महापुण्यवान्पिं धयापि मेण्डकसेठ, चन्दपद्मा धयाम्ह वया हे जेठभायां, वया हे तधिम्ह काय धनञ्जय धयाम्ह खः, वया कलाम्ह सुमनदेवी धयाम्ह खः, मेण्डकसेठया दास पुषण धयाम्ह खः । न मेण्डकसेठ हे जक खः, विम्बिसार जुजुं त्याकातःगु अधिराज्यय मेपि नं न्याम्ह अगाध धनसम्पत्ति दपि - जोतिक, जटिल, मेण्डक, पुषणक व काकवलिण्य खः । इपिं मध्ये थ्व मेण्डकसेठ दशबल थःगु शहरय थ्यकं विज्याःगु सिडका काय धनञ्जयसेठया म्हायामचा विशाखायात सःतके छवया धाल - "पुता, छन्त नं मडल जुडगु, जित नं मडल जुडगु, छ न्यासः म्हायामचा परिवारपि नापं न्यासःगु रथय च्वना न्यासः दासीपिसं चाहुडका दशबलयात लेस्वःवनेगु याहुं ।" वं "ज्यु" धकाः उगु खँ न्यना अथे यात । व कर्तव्याकर्तव्यय कुशलम्ह जुगुलिं गुलिं नं रथं वनेगु लं खः उलिं रथं वनाः रथं क्वहीवया न्यासिवनाः शास्तायाथाय वनाः वन्दना घानाः छखेलिक्क दनाच्वन । अले वया चरित्रानुकूलकथं शास्तां धर्मदेशना घानाः विज्यात । व देशनाया अन्त्य न्यासः म्हायामचा नापं श्रोतापत्तिफलय

प्रतिस्थित जुल । मेण्डकसेठं व शास्तायाथाय वनाः धर्मोपदेशं न्यनाः श्रोतापत्तिलफलय प्रतिस्थित जुया कन्हेया निति निमन्त्रणा यानाः, कन्हेखुह् थःगु छैय "प्रणीतगु नयेगु त्वनेगुलि बुद्धप्रमूख भिदुसङ्घयात सेवा यानाः, थुकथं हे बाछि तक्क महादान यात । शास्ता भदियनगराय मंदवव च्वनाः लिहोँ विज्यात ।

उगु इत्यय विम्बिसार व प्रशोनजित् कोशल थवथवे केहेपि विवाह (भगिनिपतिक) यानाः तःगु जुयाच्चन । अले छन्हेया दिनय कोशल जुजु बिचाः यात - "विम्बिसारं न्याकातःगु अधिराज्यय न्याम्ह अगाध धनसम्पत्ति दुपि महापुण्यवान्पि च्वनाच्चन, जिं न्याकाः तयागु अधिराज्यय छम्ह हे उजाम्ह मद्दु, छु जिं विम्बिसारयाथाय वनाः छम्ह महापुण्यवान्महसित पवनेमाल ।" व अन वनाः जुजुनापं खँलाबला यायेथुका "छु कारणं वयागु खः ?" धकाः न्यवेवं "छःपिनि न्याकातःगु अधिराज्यय न्याम्ह अगाध धनसम्पत्ति दुपि महापुण्यवान्पि च्वनाच्चन, इपि मध्ये छम्हसित च्वनाः यके धकाः वयागु खः, इपि मध्ये जित छम्ह बियादिसं" धकाः धाल । "थुपिं महाकुलिनतयत् जिमिसं संके फडमखु" धकाः धाल । "जित प्राप्त मजुइकं जि वनेमखु" धकाः धाल । जुजु अमात्यपि नापं खँ न्हानाः "जोतिकदिमहा कुलतयत् संकेगु धयागु महापुथ्वीयात संकेगु थें खः, मेण्डक महासेठया काय धनञ्जयसेठ धयाम्ह छम्ह दु, व नापं खँ न्हाना लिसः छन्त बिडु" धकाः धया वयात सःके छवया, तात, कोशल जुजु "छम्ह धनसेठयात च्वनाः यके धकाः धयाच्चन, छ वं नापं हूँ ।" "छःपिसं छवयेवं जि वने, देव ।" "अथेसा वनेत तयारयानाः हूँ, तात ।" वं थःगु यायेमाःगु ज्याः फुक यात । जुजु वं वयात महान् सत्कार यानाः, "श्वयात च्वनाः हूँ, धकाः प्रशोनजित् जुजुयात छवल । वं वयात च्वनाः न्ह्याथायसां छथाय् छचा वसयानाः वनाच्चंबले छगु सुबिधा दुगु थासय् थ्यका वासयात, अले वयात धनञ्जयसेठं न्यन -"श्व सुयागु अधिराज्य खः ?" "जिगु खः, सेठ ।" "गुदि तापाः थनं भावस्ती ?" "न्हयगु योजनं उखे खः ।" "दुने शहरय हुलमूल जुड, जि परिजनपि आपालं दु, यदि यःसा (ज्यसा), थन हे जिपि च्वने, देव ।" जुजु "ज्य" धकाः स्वीकार यानाः उगु थासय् शहरय् दयेकाः वयात विधाः वन । उगु प्रदेशय् सन्ध्या इत्यय च्वनेत थाय् काःगुलि उगु नगरयात साकेत धयागु हे नां जुल ।

भावस्तिड मिगारसेठया काय पुण्णवहन धयाम्ह न्यायेमम्ह कुमार दु । अले वयात माँवीपिसं धाल - "पुता, छं यःगु थासय् छम्ह म्हायमचा स्वः (माःहूँ) ।" "जित युजाम्ह कला माःगु मद्दु ।", पुता, थये यायेमते, कुलय धयागु काय मध्येवं कुलवंश न्हनी ।" वयात हानं हानं धाःयेवं "अथेसा न्यागु बालागुलि सम्पन्मह (पञ्चकल्याणी, न्याता शुभ लक्षण युक्तम्ह) म्हायमचा दुसा छःपिनिगु वचनयात स्वीकार याये" धकाः धाल । "छु छु थुपि न्यागु बालागुलि सम्पन्मह खः, पुता ?" सँ बालाम्ह, लाबालाम्ह, बवे बालाम्ह, छयगु बालाम्ह व वैश ठिकम्ह खः । महापुण्यवान् स्त्रीया सँ म्हेछाया ह्यपपाः थें जुया फैलेजुड, चक्कना पुना तयागु वसःया च्वकाय तक्क बिया लिज्या वनाः यहाँ वनाच्चनी, श्वयात सँ बालागु धाड, वाकुधिया लाः थें च्वना विम्बलः थें जुया तुइसे च्वना पिच्चुसे च्वना नाइसे च्वनी, श्वयात ला बालागु धाड, वात तुइसे च्वना सय मिलेजुया हाक्का ज्ञानाः तःगु हिरा थें व बालाक ध्यानातःगु संख्या श्वः थें बालाना च्वनी, श्वयात बवे बालागु धाड, इयागु दाग मद्दुगु छविचरणं तिन्ग थ वसगु पलेसा थें जुड, कणिकार स्वाँमाः (दाफोस्वाँमाः) थें तुइसे च्वनी, श्वयात छयगु बालागु धाड, फिकःतक मवा बुडकुसां न हानं नकतिमचा बुडकुम्ह थें जुया वैश मवम्ह जुड, श्वयात वैश ठिकम्ह धाड । अले वया माँवीपिसं सछि व च्याम्ह ब्राह्मणपित्त निमन्त्रणा यानाः भोजन याकाः "न्यागु बालागुलि सम्पन्मह (पञ्चकल्याणी, न्याता शुभ लक्षण युक्तम्ह) मिसापि दुला ?" धकाः न्यन । "खः, दु ।" "अथेसा युजाम्ह म्हायमचा मालेत च्याम्ह मन्तु हूँ" धकाः यक्कः धन बियाः "लिहोँ वइबले छिमित यायेमाःगु याये, हूँ, युजाम्ह म्हायमचा मालास्वः, खनेवं श्व सिखमाः ब्यु" धकाः छगु लाख मवंगु लुँसिखमाः बिया छवल ।

इपि ततःधंगु शहरय् वनाः मालाजुजुं न्यागु बालागु लक्षणं सम्पन्मह (सुलक्षणाम्ह) म्हायमचायात मखनाः, लिहोँ वयाच्चपिसं चकगु नक्षत्रया दिनय साकेतय् थ्यक वन - "थौं फनीगु ज्याः पूर्णजुड" धकाः बिचाः यात । उगु नगरय् प्रतिवर्षं चकगु नक्षत्र धयागु उत्सव जुडगु जुयाच्चन । उबले पिने पिहोँ मवपि कुयाया म्हायमस्तं परिवारपि नापं छैनं पिहोँबया शरीरय् त्वमपुसे न्यासि वनाः खुसिसिथ्य वनी । उगु दिनय क्षत्रिय महाकुलादिपिनि कायपि नं "थःगु समान जातम्ह यःम्ह कुलया म्हायमचायात स्वया स्वाँमालं स्वछायेकी" धकाः उगु उगु लैय च्वनाः दनाच्चनी । इपि ब्राह्मणत नं खुसिया सियाय् छगु शान्ताय् दुर्दावनाः च्वनाच्चन । "उगु क्षणय् विशाखा किन्ध्यादं भिखुदीत दुम्ह जुया फुकक तिसा वसःतं पुना न्यासः कुमारीपिसं चाहुडका खुसिद वनाः मोल्हुड"

धकाः उगु प्रदेशय् थ्यंक् वन, अले सुपाय् वया वा वल । न्यासः कुमारीया याकनं वनाः शालाय् दुर्होवन । ब्राह्मणतयसं स्वस्वं इपिमध्ये वयाच्यम्ह उम्ह नं न्यागु बांलागु लक्षणं सम्पन्नम्ह मखन । अले विशाखा स्वभाविक तालं वनाः शालाय् दुर्होवन, तिसा वसःत फुक्क प्यात । ब्राह्मणतयसं वया प्यग् बांलागु लक्षणं सम्पन्नगु खनाः वा स्वयेगु इच्छा जुया "अलिच्छम्ह भनी म्हाय्यमचा खः, श्वया भाःतम्ह च्वकीया जा तकं नये खनीमखु धकाः मती तया" धकाः थवंथवे खँ ल्हात । अले इमित विशाखा धाल - "सुयात धयागु छिकपिसं ?" "भदे, छन्त धयागु खः ।" वया मधुरगु सः, क्यं गं यागु सः थै सः पिर्होवयाचन । अले इमित हानं मधुरगु सलं "छु कारणं धयागु खः ?" धकाः न्यन । "छु स्त्री परिवारपिन तिसा वसःत मप्याक याकनं शालाय् दुर्होवन, छ थुजागु थासय् याकनं वयेगु धयागु नं मद्दु, तिसा वसःत प्याका छ वल । उकिं धयागु खः, भदे ।"

"तात, थये धायेमते, जि थुपि स्वयानं ब्वाय् वनेगु (बन्लाः), छु कारणयात बिचाः याना याकनं मवयागु खः ।" "छु कारण खः, भदे ?" "तात, प्यम्ह मनुत् ब्वाय् वनेगु बांमलाः, मेगु नं कारण दु ।" "सु सु प्यम्ह मनुत् ब्वाय् वनेगु बांमलाः, भदे ?" तात, न्हापां अभिकम्ह जुजु फुक्क तिसा वसःत पुना कावं विनाः राजजङ्गय् ब्वाय् वनेगु बांमलाः, "छु श्व जुजुं गृहपति थै ब्वाय् वन" धकाः मेपि खपिसं निन्दा याइ, बिस्तारं वनेगु हे शोभायमान् जुइ । जुजुया मङ्गल किसि नं अलकूत यायेधुका ब्वाय् वनेगु बांमलाः, किसिया निलाकथं वनेगु हे शोभायमान् जुइ । प्रजात ब्वाय् वनेगु बांमलाः, "छु श्व भ्रमण गृहस्थी थै ब्वाय् वन" धकाः केवल निन्दा याइ, शान्तपर्वक वनेगु हे शोभायमान् जुइ । मिसा ब्वाय् वनेगु शोभायमान् मज्जु, "छु श्व मिसा मिजं थै ब्वाय् वन" धकाः निन्दा हे जक याइ, "थुपि प्यम्ह ब्वाय् वनेगु बांमलाः, तात ।" "गुगु मेगु नं कारण दुला, भदे ?" तात, मौवी धयापिसं म्हायापिर्निगु अङ्गप्रत्यङ्गत बालाक बिचाः याना पालेयानाः तइ । जिपि धयापिं मिद्रमागु सामान खः, जिमित परकुल्यु वियाछुवयेया निति पालनपोषन याइ । यदि ब्वाय् वनेवले पुनातयागु वसःया च्वकाय् तबयना वय् गोतुला दइवले ल्हाः वा तुति तोधुले फु, अले कुलया हे भार जुइ, तिसावसःत जिगु प्यानाः गनी । श्व कारणयात बिचाः याना जि ब्वाय् मवनागु खः, तात ।"

ब्राह्मणतयसं वं खँ ल्हावने वा बांलागु खनाः "थुजागु जिमिसं बांलागु वा न्हापाः मखनाः" धकाः वयात साधुकार बिचा, "भदे, छन्त हे उव् स्वःगु खः" धकाः धयाः उगु लूसिखमालं क्वछायेकल । अले इमिके न्यन - "गुगु नगरं भयागु खः, तात ?" "आवस्ति खः, भदे ।" "सेठकुलया छु ना खः ?" "मिगारसेठ धयाम्ह खः, भदे ।" "आयपुत्रया छु ना खः ?" "पुणवड्डन कुमार धयाम्ह खः, भदे ।" व "जिमिगु कुलया समान जातम्ह खः" धकाः स्वीकार यानाः बोयात पी छवल "जिमित रथ छवया बिज्याहँ ।" व वःवले न्यासि वःगु खसां, लूसिखमालं क्वछायेधुका अथे वनेगु उचित मज्जु, धनीकुलया म्हायायमस्त रथय् हे च्वनावनी, मेपि जक साधारण गाडाय् च्वनी, कुसां कृया वा ताडपणं च्वय् छयंय कुइ, व नं मद्दुसा पुनातयागु वसःया च्वका ब्वहया फुसे ब्वयेका वनी । वया वीनं न्यासः रयत छवया बिल । व परिवारपि नापं रथय् च्वनावन । ब्राह्मणत नं नापं हे वन । अले इमित सेठं न्यन - "गनं भयागु खः ?" "आवस्ति खः, महासेठ ।" "सेठया छु ना खः ?" "मिगारसेठ ख, नां ।" "कायया छु नां खः ?" "पुणवड्डन कुमार धयाम्ह महासेठ खः ।" "गुलि धनसम्पत्ति दु ?" "पीगु कोटि दु, महासेठ ।" "आः थुपि धन जिमिगु धनसम्पत्ति नापं तुलना यायेवं धखा छगः ध्यामिन्वः हे जक खः, म्हाय्यमचायात सुरक्षा याइम्ह जक दयेवं मेगु छु माःगु मद्दु" धकाः स्वीकार यात । वं इमित सत्कार यानाः छन्तु निन्तु तथाः छवल ।

इपि आवस्तिइ वनाः मिगारसेठयात "दत भनीत म्हाय्यमचा" धकाः निवेदन यात । "सुया म्हाय्य ?" "धनञ्जय सेठया ।" वं "महानगु कुलया म्हाय्यमचा जित दत, याकनं हे वयात हयेगु उचित खः" धकाः अन वनेत जुजुयात बित्तियात । जुजुं "महाकुलम्ह श्वयात जिं बिम्बिसारया थासं हया साकेतय् निवास याका, वयात सम्मान यायेगु उचित खः" धकाः जि नं वये" धकाः धाल । वं "साधु, देव" धकाः धयाः धनञ्जयसेठयात पी छवल - "जिपि वयेवले जुजुं नं बिज्याइ, महानगु राजसेनासहित थुलिमति मनुतयत यायेमागु याये फुला, मफुला ?" उम्हसिनं "यदि किम्ह जुजुपि वःसानं, बिज्याकी (वयेके ब्यु) धकाः लिसःपी छवयाबिल । मिगारसेठ उवले हे महानगरय् छैय् स्वइपि जक तथाः ल्यं थुपि सकसित ब्वनाः यंका बधि योजनति जकगु थासय् च्वना "जिपि वयेधुन" धकाः सुवं छवल । धनञ्जयसेठं आपालं उपहार बिदके छवया म्हाय्यानापं सल्लयात, "पुता, छं ससःबौ धाथे, कोशल जुजुनापं वयाचन, वयात गुजागु छैय् तयेगु, जुजुयात गुजागु, उपराजादिपित्त गुजागु ?"

धकाः न्यून । बुद्धिमती सेठया म्हाय्य वजिरमणिया च्चका ये जाःगु तीक्ष्ण ज्ञानं दग्धं छग्गु लाख कल्पक प्रार्थना यानाःगु अधिस्थानं युक्तम्हं "जि ससःवैयात फलनागु छैय् तयार या, जुजुयात फलनागु छैय् व उपराजादिपिन्त फलनागु छैय्" धकाः व्यवस्था यानाः व ज्यामितयत् सःतके छवया "जि जुजुयात यायेमाःगु कर्तव्य ज्या या व थुलि उपराजादिपिन्त, किंति व सलत नं छिमिसं हे व्यवस्था या, सल आदि च्चिदिपिं नं मद्दल उत्सव्य वया आनन्द काड" धकाः व्यवस्था यात । "छु कारण ?" "जिपिं विशाखाया मद्दल उत्सव्य वनाः छुनं मद्दु, सलतयत् रक्षा यानाः नं छुं सुख मद्दु" धकाः सुनां नं धाःये म्वालैमाः ।"

उखुन्हु दिन्य् हे विशाखाया वीनं न्यासः लुक्कमित सःतके छवया "जि म्हाय्ययात महालतापसाधन धयागु तिसाः दयेकी" धकाः ह्याउंसे च्चवंगु लुं दुःछि व उकियात ल्वःगु वः, मणि, मोति, पवाल, वजिरमणि आदि बिद्दकल । जुजु छु समय च्चनाः धनञ्जयसेठयात पौ छवत "सेठं भीत ताकालतक पोषण यानाः च्चनेच्चाः, आः म्हाय्यमचा वनेगु ई सिद्दकी" व नं जुजुयात पौ छवल - "आः वर्षाकाल वल, प्यलातक वने फद्दमखु, छःपिनि सैन्यबलयात छु छु माःगु खः, उगु फुक्कं बिद्दगु जिगु जिम्मवार जुल, जिं छवयेवले वा दिद्दि" उबले निसं साकेत शहरय् नित्य नखः ये जुल । जुजु आदि यानाः सकसित माला, सुगन्ध व वस्त्रत तयार हे यानाः तःगु दु । अनलिं इपिं मन्तयस बिचाः यात - "सेठं जिमित हे जक सत्कार यात" धकाः, थये स्वला पुलावन, उबलेतक नं महालतापसाधन दयेके सिमधःनी । ज्याःया व्यवस्था याइपिं वयाः सेठया निवेदन यात - "मेगु मद्दु धयागु मद्दु, सैन्यबलयात भोजन थुदत सिं मगात ।" "हैं, तात, धव नगरय् जिणंगु किसिगः व पुलंगु छैय् नं सिं कया थु ।" थये थुद्दगु यायां बाछि पुलावन । अनलिं हानं "सि मन्त" धकाः कन । "धव इलय् सिंत दद्दमखु, कापःया कोठात चायेका स्थूल कापःतं कथिद्दि हिना च्चिकं घःतय् मांफवया भोजन थु ।" इमिसं बाछितक अये हे यात । थये प्यलाफुत, तिसाः नं दयेके सिधल ।

उगु महालतापसाधनय् पयमना वजिर हिरा छुल, भिंछमना मोति, नीनिमना पवाल व स्वीस्वमना मणि वन । थये थुपिं व मेयेगु रत्तया सिधयेकल । साधारण सुका मतस्ये वःया सुका हे पसाधन सुद्दगु ज्या यात । उगु छयने मुक्त दया तुति न्युने थ्यंक च्चकना वनाच्चन । यासंयासय् फोट मिले यानातःगु लुंया गयःत दयाच्चन, वःया पुतुत, छयंया दथुद्द छग्गु फो, निया न्हेपया लिउंने निगु, गपतय् छग्गु, निपु त्वानाय् निगु, निखे ब्वहलय् निगु, निखे जय् निगु फो दु । उगु पसाधनय् छम्ह म्हाय्या दयेकल, वया जःपाखे ह्याउंगु लुंया न्यासःगु पपुत दु, खबव्य नं न्यासःगु पपुत दु, त्वाःथ्य जक पवानं दयेकातःगु खः, मिखात मणि दयेकातःगु खः, अये हे गपः, न्हेप व वपिद्द जक वःयागु खः, अये तुतित खः । उगु पसाधन विशाखाया छयंया दथुद्द पर्वतया च्चकाय् च्चना प्याखँ हुलाचम्ह म्हाय्या ये तसि वयाच्चन (जुयाच्चन) । दुःछि पपुया सः दिव्यसन्नीत ये न्याता प्रकारया बासुरीया सः ये जुया पिहॉ वयाच्चन । लिक्क वया स्वयेवं तिनी वयात म्हाय्या मखु धकाः सिद्दि । पसाधन गुग्गु करोड म्वंगु जुल, छग्गु लाख जक ज्याला हे बिल ।

"छु कारणं यानाः वयात पसाधन प्राप्त जुल ?" वं, काश्यप सम्पक्सम्बुद्दया इलय् नीद्द भिक्षुपिन्त चीवरबस्त्र दानबिया सुका मुलु व थःके दुगु रङ्ग छिद्दगु नं बिल । वया चीवर दानया कारणं यानाः धव महालतापसाधन प्राप्त जुल । चीवरदान यायेवं मिसापिन्त महालतापसाधन वस्त्र प्राप्त जुद्द, मिजपिन्त ऋद्धिमय पात्रचीवर प्राप्त जुद्द । थये महासेठं प्यलां म्हाय्यायात तयारयानाः वयात बिद्दगु सामानत ब्युब्बुं न्यासःगु गाडाय् जायेक ध्यवात बिल, न्यासःगु गाडाय् जायेक लुंया थलबलत, न्यासःगु गाडाय् जायेक वःया थलबलत, न्यासःगु गाडाय् जायेक सिजया थलबलत, न्यासःगु गाडाय् जायेक रेशमया वस्त्रत, न्यासःगु गाडाय् जायेक प्यः, न्यासःगु गाडाय् जायेक च्चिकं, न्यासःगु गाडाय् जायेक सालिं जाकी, कू तोक् बुँद्द ज्यायायेगु उपकरणत न्यासःगु गाडाय् जायेकबिल । वयात थये जुल - "जिम्हयाय् वनीगु थासय् 'फलनागु सामान माल धकाः रेपिनिगु छैय् लुखाय् मछवयेमाः" । उकिं फुक्क उपकरणत नं बिद्दकल । छगः रथय् फुक्क अलंकारं प्रतिमपिडुतपिं स्वम्ह वंतालिं दासितयत् तयाः न्यासःगु रयत बिल । "थुपिं म्वःलुद्दकिपिं, थुपिं भोजन याकिपिं व थुपिं अलंकार याइपिं जद्द (खः)" धकाः किंन्यासः परिचारिकापिं बिल । अले वयात थये जुल - "जि म्हाय्यायात सात बिद्दि ।" वं मन्तयत् अहेयात - "भो, हैं, चिधेगु गोठया लुखा चायेका स्वग्गु कोश कोशय् स्वंगः ध्यमे च्चनाः दनाच्चं, ब्यथां छग्गु कोशति यासय् निखेरं दनाच्चं । सातयत् अनं उबे छवयेगु यायेमाः । थये दना च्चनीबले ध्यमे थाः ।" इमिसं अये यात । इपिं सात गोथं पिहॉवया छग्गु कोशति वनेवं ध्यमे यात, हानं वछि योजन बंबले यात । हानं स्वंगु

कोश बन्बले ध्यमे यात, ब्यायां छव्येगुयात पन । वये हाककथं स्वंगु कोश व ब्याकथं छगु कोशति यासय सातयसं थवथवे म्हा ल्वाकुल्वाकु च्चनाच्चन ।

महासेठं "जि म्हायायात थुलि सात दयेवं गातः, खापा न्य" धकाः गोठया खापा तिक्केबिल । खापा तिडवं विशाखाया पुष्यबलं बल्लापिं सात, इहँत तित्तिं न्हुयाया पिहाँवल । मनुत्तयसं पकपकं हे छ्वीदः बल्लापिं सात व छ्वीदः इहँत पिहाँवन, उलि हे बल्लापिं साया मस्त तिन्युया वनाः उपि सातयगु पुचः नापं लिसेलिसे वन । "छु कारणं याताः थये सात वन ?" पंकपकं दान ब्यगु कारणं खः । वं, काशयप सम्पक्सम्बुदया इलय किंकिजुजया न्हयम्ह म्हायापिं मध्ये चिधिम्ह सव्हासी धयागु नाम्ह जया नीद भिक्षुपिन्त न्याता प्रकारया गोरस दान ब्यबले स्वयिरपिसं व न्यायम्हपिं भ्रामपरोपिसं गात तिडधुका, "गातः, गातः" धकाः पसां नं "थव मधुरगु खः, थव न्यु खः" धकाः दान बिल । थये उगु कारणं पसां नं सात पिहाँवल । सेठं युलिमछि धन ब्यबले सेठया कनाम्हं धाल - "छःपिसं जि म्हायायात फुक्कं तयार याताः बिल, सेवा याइपिं दास दासित मवियागु छु कारण खः ?" "जि म्हायायात स्नेह दुपिं व मद्रुपिन्त सिडकेतः खः । जि वया नापं मवपिन्त गपः च्चनाः छव्येमखु, रयय च्चनाः वनीबले हे श्वया नापं वनेगु इच्छायापिं हँ, वनेगु इच्छामयापिं वनेम्वाः धकाः धाये" धकाः धाल ।

अले "कन्हे जि म्हायाय वनी" धकाः क्वयाय फयेतुना म्हायायात लिक्क फयेतुका, "पुत्री, पतिकुलय च्चनाच्चनीम्हं थव थव आचार (ब्यवहार) यात रक्षाययेगु उचित खः" धकाः उपदेश बिल । थव भिगारसेठं नं नेगु कोठाय फयेतुना धनञ्जयसेठया उपदेश न्यन । उम्ह सेठं म्हायायात थये औवाद बिलः-

"पुत्री, ससःकुलय च्चनीम्हं दुनेया भि पितयके मज्यु, पिनेया भि दुतये मज्यु, बिडपिन्त जक बिडमाः, मविडपिन्त बिडमज्यु, बिडपिन्त, बिडपिन्त नं बिडमाः, सुखपूर्वक फयेतुदमाः, सुखपूर्वक नयेमाः, सुखपूर्वक गोतुलेमाः, मत बिडमाः, दुनेया चोपिन्त नमस्कार यायेमाः ।"

थव फिगु उपदेश बिद्या कन्हेखुनु फुक्क सैन्यत थुंका राजसेनाया वयुड च्याम्ह कुटुम्बिकपिन्त उत्तरदायी याताः, "यदि वंगुथासय जि म्हायायात छु ढन धाःसा, छिमिसं समाधान यायेमाः (शुद्ध यायेमाः)" धकाः धया गंगु करोड मूवंगु महालतापसाधन तिसां म्हायायात प्रसन्नयाताः म्वाःलुडगु च्याया निति न्येप्यंगु करोड ध्यवा बिद्या रयय तयाः साकेतया छ्चाखेरं थःगु हकय दगु अनुराधपुरति पायकुगु भिंय्यंगु भुत्तगामय वाजं थयेके बिल - "जि म्हायायात वनेगु इच्छायापिं हँ ।" इमिसं सः न्यनाः - "जिमि आर्या वनेवं जिपिं जक थन छु च्चनेगु" धकाः भिंय्यंगु गांयापिं छम्ह नं मवयक पिहाँवल । धनञ्जयसेठं नं जुजु व भिगारसेठयात सत्कार याताः प्रतिचा न्युल्य वनाः इपिं नापं तुं म्हायायात छवल ।

भिगारसेठं नं दकले निपाया गाडाय फयेतुना वनाच्चबले सैन्यबलयात खनाः, "युपिं सु खः ?" धकाः न्यन । "छःपिन्त भौयात सेवा याइपिं दासदासीत खः ।" "युलिमछिसित सुनां पालन पोषन याइ ?" "इमित दाया ख्यानाः छवः, बिस्युं मवपिन्त थन कथिं दाः ।" विशाखां "म्वाःल, पनेमते, सैन्यबलं हे सैन्यबलयात नयेगु बिड" धकाः धाल । सेठं थये धालं नं, "भद्रे, भनीत थुपिं माःगु मद्रु, सुनां युमित नकी" धकाः ल्हहंत कयेका कथिं दाया बिसिके छवया ल्यं दुपिन्त "भनीत थुपिं हे गात" धकाः ब्वनायन । अले विशाखां भावस्तिथया नगरद्वारय थ्यबले बिचाः यात - "त्वःपुयातःगु रयय फयेतुना दुहाँवने वा रयय दना ?" अले वयात थये बिचाः लुल - "जि त्वःपुयातःगु रयय च्चनाः दुहाँवनेवं महालतापसाधनया विधेशता सिड दइमखु ।" व फुक्क नगरधापिन्त थःत कथना रयय दना शहरय दुहाँवन । श्रावस्तिड च्चपिसं विशाखाया सम्पत्तियात खनाः, "अहो, हे विशाखा धयाम्ह ला !, थुनागु हे सम्पत्ति थव यात हे जक ल्वःगु खः" धकाः धाल । थये वं महानु सम्पत्ति नापं सेठया छँय दुहाँवन । वंगु विनय वयात फुक्क शहरवासीपिसं "भी धनञ्जयसेठं थःगु शहरय थ्यपिन्त महानु सत्कार यात" धकाः थःम्ह फु थं चा थं उपहार छवल । विशाखां छवया हःगु उपहार उगु हे नगरय अन्योन्य कुलतयत फुक्क थासय हे बिडकल । थये वं "थव जि माँयात ब्यु, थव जि बाँयात ब्यु, थव जि किनायात ब्यु, थव जि केँहायात ब्यु" धकाः इमिगु वेशयात ल्वःगु कथं प्रियवचन ह्यानाः उपहार छवया फुक्क शहरवासीपिन्त थःथितिपं थं यात । अले उखुम्ह चान्हे हे आजञ्ज सलं मचा बुडकल । वं दासीपिन्त कथिमत ज्वके बिद्या अन वनाः सलमचायात क्वाःलखं म्वाःलुडका चिकनं बुडकेबिया थः च्चनेगु थासय हे वन ।

भिगारसेठं नं काययात विवाह मङ्गलयाबले लिक्क विहारय च्चना बिज्याम्ह तथागतयात वास्ता मयाःसे ताःकालतक नागां साधुनयगुप्रति दुगु प्रेमया कारणं याताः "जि आर्यपिन्त नं सत्कार याये" धकाः च्छुया विनय

सलंसः न्हृगु यलय लःमदुगु खीर बुद्धके बिया न्यासः नागां साधुतयत् निमन्त्रणा याकेबिया छैय् दुने दूतयकाः, "जि भौ, अहंतपिन्त वन्दना या वा" धकाः विशाखायात पी छवत । वं "अहंत" धयागु वचन न्यनाः श्रोतापनम्ह आर्यभाबिका लयलय तायाः इपिं भोजन याद्गु यासय् वयाः इमित खनाः, "थुजापि लाजसरम मदुपि नं अहंत धयापि जुद्मखु, छाय् जित ससःवीनं सःतल" धका, "छये, छये" धकाः सेठयात निन्दायाताः थः च्चनीगु यासय् हे वन । नागां साधुतयसं वयात खनाः फुक्कसिनं छकलं हे सेठयात निन्दायात - "छु छन्त, गृहपति, मेम्ह भौ मवुला, श्रमण गौतमया श्राबिका म्हा अलक्षिताम्हासित यन दूत हया ला, याकनं वयात थव छुंनं पितना छवः ।" वं "जि युमिगु खँ जक पितने फद्मखु, व छम्ह महान् कुल्या म्हायायमचा खः" धकाः बिचाः याना, "आर्यपिं, मस्त धयापिसं सिद्धकं वा मसिकं याद्, छःपिं मीन जुया बिज्याहँ" धकाः इमित अरेयानाः थः महानगु आसनय् फयेतुना लुँया भुद्द लःमदुगु कसित खीर नल ।

उगु इलय छम्ह भिक्षा वनीम्ह स्वविर भिक्षाटनया निति चाःह्युह्युं उगु छैय् दुहाँवन । विशाखां ससःवीयात पंखां गाना वनाच्चम्ह वयात खनाः "ससःवीयात धायेगु उचित मज्जु" धकाः गये याना वं स्वविरयात खनिगु खः, अये चिलाः वनाच्चन । व मूर्खम्ह जुगुलिं स्वविरयात खंसां नं मखसु यानाः क्वःछुना नया हे च्चन । विशाखां "स्वविरयात खनं नं जि ससःवीं नं छुं नं मयात" धकाः सिद्धका, "आशा यायेम्वाल, भन्ते, जि ससःवीनं पुलांगु (बाःस्युगु) नयाच्चंगु खः" धकाः धाल । वं नागां साधुपिसं धाःबले स्वीकारयासां नं "पुलांगु नयाच्चन" धकाः धायेवं हे ल्हाः लिक्कया, "थव खीर यनं यंकी, थवयात थव छैय् नं पितना छवः", थवं जित युजागु मङ्गलया इलय् अशुद्दगु नद्दम्ह यानाः बिल" धकाः धाल । उगु छैय् फुक्क दास व ज्याःयाद्पि विशाखाया हे पक्षय् खः सुनां वया ल्हाः बा तुति ज्वनी, म्हुतुं धायेत तक्क नं सामर्थ्य मदु । विशाखां ससःवीया खँ न्यनाः धाल - "वा, जि बुद्धि हे पिहाँवने फद्मखु, न जित छःपिसं लःदुगु तिर्यं लः हद्दम्ह दासी ये हयातम्ह मखु, भौबी दुपिं म्हायापि धयापि युलि हे कारणं पिहाँ वनीमखु, जित थव हे कारणं बीनं यन वयावले च्याम्ह कुटुम्बिकपिन्त सःतके छवया 'यदि जि म्हायायात बोष उत्पन्न जुद्, मिले या' धकाः धयाः जित इमिगु ल्हाःतय लःन्हाना बिल, इमित सःतके छवया जिगु द्विबिद्दयात मिलेयाः (शुद्दयाः) ।"

सेठं "थव ठिकगु हे धयाच्चन" धकाः च्याम्ह कुटुम्बिकपिन्त सःतके छवया, "थव म्हायायमचां मङ्गलया इलय् फयेतुना लुँया भुद्द लःमदुगु खीर नयाच्चनम्ह जित 'अशुद्दगु नद्दम्ह धकाः धयाच्चन" धकाः "वयात थव दोषारोपनं याना, थव छैनं पितना छवः ।" "थये धायें खला, भद्रे ।" जि थये धयागु मखु, छम्ह भिक्षा वनीम्ह स्वविर छैय् लुखाय् वनाच्चबले जि ससःवीनं भतिचा लः दुगु जित कसित खीर परिभोग यायां स्वविरयात वास्ता मया, जि "जि ससःवीनं युगु जन्मय् पुण्य मयाः, पुलांगु हे पुण्यया फल नयाच्चन" धकाः बिचाः याना, "आशा यायेम्वाल, भन्ते, जि ससःवीनं पुलांगु नयाच्चन" धकाः धया, "यन जिगु छु दोष दु ?" "आर्या, यन छुं दोष मदु, भनी म्हायायं नं उचितगु हे धयाच्चन, छःपिं छाय् तं चायादियागु ?" "आर्या, आः यन युक्तिया दोष मदु धाये, थव छन्हुया विनय् मध्यम याम्य् दासीपिसं चाहद्दुका लिउँने छैय् वन ।" "थये धायें खला, भद्रे ?" "तात, जि मेगु कारणं वनागु मखु, थव छैय् आजानेय्य सलं मचा बुद्धगु संकेटयात वास्ता मयाःसे फयेतुना च्चनेगु धयागु उचित मज्जु" धकाः कथिं मतत ज्वके बिया व क्वाःलः नं ज्वके बिया दासीपिनाप वनाः आजानेय्य सलया मचा बुद्धकेत र्वहाली याकेबिया, "यन जिगु छु दोष दु ?" "आर्या, यन छुं नं दोष मदु, जिमि म्हायायमचां छगु छैय् दासीपिसं हे मयाद्गु ज्या यानाच्चन, छिसं छु यन दोष खनाः ।"

आर्या, आः यन युक्तिया दोष मदु धाये, थवया बीनं थवयात यन वःबले थव उपदेश ब्युब्बुं गुप्तगु कोठाय् च्चना क्रिगु ओवाड बिल, उपि अर्थ जि मस्यु, उपि अर्थ जि कं । थवयात बीरुम्ह "दुनेया मिं पिने यंके मज्जु" धकाः धाल, "जिमिसं निखेरं च्वपिं जःलाखःलापिन्त मिं मब्यसे च्चने फडला ?" "थये धायें खला, भद्रे ?" "तात, जि बीनं थवया कारणं धाःगु मखु । थव कारणं धयादिल- 'पुता, छं नायो ससःवीपिनिगु अवगुणायात खनाः पिने उखें थुखें च्वपिनिगु छैय् च्चनाने मते । थुजागु मिं थें जागु मेगु मिं धयागु मदु ।"

आर्या, आः यन युक्तिया दोष मदु धाये, थवया बीनं "पिनेया मिं दूत हये मज्जु" धकाः धाल, "छु जिमिसं दुने मिद्द सिद्धं पिनेमिं हये मज्जुला (मफडला) ?" धकाः न्यन । "थये धायें खला, भद्रे ?" तात, जिमि बीनं थव मिंया कारण धाःगु मखु, थव मिंया कारण धयादीगु खः - यदि जःलाखःला छैय् च्वपिं मिसापिसं वा मनुतयसं नायो ससःवीपिनिगु अवगुण खँ ल्हाद्, इमिसं धाःगु खँ हयाः "फलनाम्ह छःपिनिगु युजागु अवगुण धाल" धकाः

हानं कने मते । थुजागु मिं ये जागु मेगु मिं धयागु मदु ।" यथे थव कारणं याना: व (जिमि म्हायाम्वा) निर्दोषम्ह हे ख: । गथे थन ख: , अथे हे ल्यं दुपिं न ख: ।

इपिं मध्ये थन थव अभिप्राय (अर्थ) ख: - गुगु वया दौम्हं "सुनां बिदु, वयात हे जक बिदुमा:" धका: धा:गु ख: । उगु "न्यासा कया यंकागु उपकरणत सुनां लित: बिदुहदुगु ख:, वयात हे जक बिदुमा:" धका: धा:गु ख: ।

"सुनां बिदुमखु, इमित बिदुमज्यु" धका: धा:गु थव नं न्यासा कया यंका लित: बिदुमखु, इमित बिदु मज्यु धका: धा:गु ख: ।

"बिदुपिन्त नं बिदुमखुपिन्त नं बिदुमा:" धका: धा:गु थव दरिद्र थ:थितिपि मित्रपिसं लित: बिदुफुसां मफुसां इमित बिदुगु हे उचित ख: धका: धा:गु ख: ।

"सुखपूर्वकं फयेतुदुमा:" धका: धा:गु थव नं नायो सस:दौपिन्त खनेवं दनेमा:थायु फयेतुदुगु उचित मज्जु धका: धा:गु ख: ।

"सुखपूर्वकं नयेमा:" धका: धा:गु थव नं नायो सस:दौपिन्त न्यु: मनसे इमित नका, सकसित गा: मया: सिदुका लिपा थ: नयेगु उचित ख: धका: धा:गु ख: ।

"सुखपूर्वकं गोतुलेमा:" धका: धा:गु थव नं नायो सस:दौपिन्त न्यु: छनेगु लासाय् छना गोतुले मज्यु, इमित यायेमा:गु सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) याना: लिपा थ: गोतुलेगु उचित ख: धका: धा:गु ख: ।

"मत बिदुमा:" धका: धा:गु थव नं सस:माँ सस:वा व भा:तयात नं पिपुख: ये व सपं ये ख: धका: स्वयेगु उचित ख: धका: धा:गु ख: ।

"दुनेया दौपिन्त नमस्कार यायेमा:" धका: धा:गु थव नं सस:माँ सस:वा व भा:तयात देवता ये याना: दर्शन यायेगु उचित ख: धका: धा:गु ख: । थथे सेठं थुपिं भिग्गु ओवादया अर्थ न्यना: लिस: मखना: क्व:छुना फयेतुल ।

अले वयात कुटुम्बिकपिसं "छु सेठं मेगु नं जिमि म्हाय्याया दोष दुला" धका: न्यन । "मदु, आर्यपिं ।" "अले, छायु ले निर्दोषम्ह वयात विना कारणं छैनं पित्तके बिदुगु" धका: थथे धायेवं विशाखां धाल - "तातपि, छुं नं जि सस:दौया खँ याना: न्यु: हे वनेगु उचित मज्जु, जिमि दौनं जि वयावले जिगु दुबिदुयात निर्णय यायेत जि छ:पिनिगु ल्हा:तयु ल:ल्हात, छ:पिसं आ: जिगु निर्दोषभावसिल, आ: जि वनेगु उचित जुल" धका: दासदासीपिन्त "रथादि तयार या" धका: अहेयात । अले वयात सेठं कुटुम्बिकपि ज्वना: "भदे, जि मसिक हे धाये लात, जित क्षमा या" धका: धाल । "बा, छ:पिन्त क्षमा बिदुमा:गु उबले जक जि क्षमा बिदु, जि बुद्धशासनयु अत्यन्त प्रसन्नम्ह कुन्त्या म्हायाम्वा ख:, जि भिक्षुसङ्घ विना ज्वनेमफु, यदि जित थ:गु इच्छानुसार भिक्षुसङ्घयात सेवा यायेगु अवसर दत धा:सा, ज्वने ।" "भदे, छं थ:गु इच्छानुसार छं भ्रमणपिन्त सेवाया:" धका: धान ।

विशाखां दशबलयात निमन्त्रणा याकेबिया कन्हे खुन्हु छँयु बिज्याकल । नागां साधुपिसं नं शास्तां मिगारसेठया छँयु वनीगुभाव न्यना: वना: छँयु छवा:खेरं चा:हुदुका फयेतुल । विशाखां ल्हा: सिलेगु ल:बिया "फुकक सत्कार यायेगु तयार याकेबिल, जि सस:दौ वया: दशबलयात सेवा या:भ्रातँ" धका: पौ छवल (सुचं बिल) । अले वयात नागां साधुपिसं "गृहपति, छ:पि भ्रमण गौतमया लिक्क वनेमते" धका: गन । वं "जि भौ थ:म्ह हे सेवा या" धका: पौ छवल । वं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात सेवा याये सिधयेधुंका हानं पौ छवल - "जि सस:दौ वया धर्मापदेश न्यं भ्रातँ ।" अले वयात "आ: मवनेगु धयागु त:सकं हे उचित मज्जु" धका: धमेपदेश न्यनेगु इच्छा याम्हसित हानं इमिसं धाल - "अथेसा भ्रमण गौतमया धर्मापदेश न्यनेबले पर्दा पिने फयेतुना न्यनादिसँ ।" न्यु:व हे वना: पर्दा तल । वं वना: पर्दा पिने फयेतुल । शास्तां "छं पर्दा पिने फयेतुसां, मेगु पर्वनयु च्चंसां, मेगु ल्हं च्चकायु च्चंसां, मेगु चक्रवालयु च्चंसां, जि बुद्ध धयाम्हं उगु जिगु स: न्यके बिदुफु" धका: त:भागु योमरिमाया कच्चायु ज्वना: संके ये व अमृतवर्षां गायके ये धर्मापदेश यायेत आनुपूर्वं छँ न्यु:यना बिज्यात ।

सम्यक्सम्बुद्धं धर्मदेशना याना: बिज्याइबले न्यु:यने दनाच्चपिन्त नं लिउँने दनाच्चपिन्त नं सत्वंस: चक्रवाल व इल्लंढ: चक्रवालयात अतिक्रमणा याना: दनाच्चपिन्त नं अकनिष्ठ भूवने दनाच्चपिन्त नं "शास्तां जित हे जक स्वया बिज्याना: बिज्यात, जित जक धर्मदेशना याना: बिज्यात" धका: धाइ । शास्तां उम्हसित उम्हसित स्व:गु ये

व उम्ह उम्ह नापं खं ल्हायेगु ये जुल । धाथे, बुद्धिपि मिला समान जुल । गथे मिला आकाशया दबुद्ध च्चनाच्चनीगु थें "जिभि च्चे मिला, जिभि च्चे मिला" धकाः सकसित अनुभव जुयाच्चनी, थथे हे गन गन दनाच्चपि खः, इभि न्दयने दनाः विज्या ये जुयाच्चन । थव धाथे, इमिगु अलंकृत छ्यं त्वाल्हाना, अञ्जित मिखा लिक्का, तुगःचु लिक्का, मेपिनिगु दासया निति जालि समानपि मस्तयत्, कण्हाजि समान म्दयायुपि व मद्दि समान कलायात त्याग यानाः ब्युगु दानया फल खः । मियारसेठं नं तथागतया धर्मदेशना प्रभावितम्ह जुया, पदापिने फयेतुना हे सहखनयं युक्तगु श्रोतापत्तिकलय प्रतिस्थित जुया, अचल श्रद्धां युक्तम्ह विरन्त्यु शका रहितम्ह जुया पदाया च्चका उलाः वयाः भौयादुरु म्हुत्तं त्वनाः, "छ थनिनिसें जि मों जुल" धकाः वयात मांया स्थानय तल । उबले निसें मियारभाता धयागु नां जुल । जिना काय दत । वयात मियार धयागु नां त्तुत ।

महासेठं भौयादुरु त्वःता वनाः भगवान् बुद्धया निपा तुतिइ छयने च्याः भोस्सुनाः तुति ल्हाः निति वस्यानाः म्हुत्तं चुप्या नयाः "मियार जि खः, भन्ते, मियार जि खः, भन्ते" धकाः स्ववक्तक वःगु नां कना, "जि, भन्ते, थुलिमच्छि समयतक गन विइवं महान् फल दइ धयागु मसिल, आः जि भौया कारण (आधार) सिल, फुक्क अपायं दुःखं मुक्तम्ह जि जुया, जि भौ थव छैय वःगु जिगु हित व सुखया निति वम्ह खः" धकाः धया थुगु गाथा धाल-

"उगु जि थौ सिल, गन विइवं महान् फल जुइ ।

जिगु निति धाथे, जि भद्रा, भौ छैय वल ॥"

विशाखां कन्हेया निति नं शास्तायात निमन्त्रणा यात । अले कन्हेखुनु नं वया ससमां श्रोतापत्तिकलय थयन । उबले निसें उगु छैय बुद्धशासनया निति खापा चाःगु जुल । अनलि सेठं बिचाः यात - "आपालं उपकारीम्ह जि भौ खः, वयात लयतायेके, थवया द्रुगु (झ्यातगु) पसाधन न्दयावले नं पुने फैमळ, याउसे च्चंगु न्दियय व चान्हे फुक्क इरियापथय पुने त्वःगु पसाधन थवयात दयेका विइ" धकाः छगु लाख मवंगु घनपष्टक धयागु पसाधन दयेका उगु वस्त्र सिधयेधुका बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाः सत्कारपूर्वक भोजन याका विशाखायात भिक्षुयाः नस्वाःवःगु लःधल मो ल्हुइकाः शास्ताया न्दयने त्तुत । प्रसन्न यानाः शास्तायात वन्दना याकल । शास्ता अनुमोदन यानाः विहारय हे बिज्यात । विशाखा उबले निसें दानादि पुण्यत यानाः शास्तायायाय लिक्क च्याता वर^{१३०} प्राप्त जुया आकाशय मिलाया चिं थें खनेदया कायम्दयायुपि नापं वुद्धि जुल । वया धाथे, फिम्ह कायुपि फिम्ह म्दयायुपि दत । इपिं मध्ये छम्ह छम्हसिया फिम्ह फिम्ह कायुपि फिम्ह फिम्ह म्दयायुपि दत । इपिं मध्ये इमिया नं छम्ह छम्हसिया फिम्ह फिम्ह कायुपि फिम्ह फिम्ह म्दयायुपि यानाः थवे वया काय, छव्य व छुइकथं स्वःछुना यकेवं च्याइः व प्यसः व नीम्ह मन्त दगु जुल । उकिं पुलापिसं धयातःगु -

"विशाखाया नीम्ह कायुपि, छव्युपि प्यसःम्ह दु ।

छुइपि च्याइःम्ह, जम्बुद्वीपय वालाक प्रसिइ जुल ॥"

आयु सच्छि व नीदं जुल, छयने छुपु नं त्पुगु सें धयागु मद, नित्यरूपं भिक्षुदं दुम्ह थें जुयाच्चन । छव्य व छुइ परिवारपि नापं विहारय वनाच्चनीगु खनाः वयात, "गुम्ह थन विशाखा खः ?" धकाः न्यनीपि दयाच्चन । गुपिसं व वनाच्चंगु खनी, "आः भतिचा वंकेब्यु, वनीगु हावभावं हे भनी आयां शोभायमान् जू" धका, बिचायाइ । गुपिसं व दनाच्चंगु, फयेतुनाच्चंगु व गोतुलाच्चंगु खनी, "आः भतिचा गोतुइके ब्यु, गोतुगुभावं हे भनी आयां शोभायमान् जू" धकाः बिचायाइ । थथे व "प्यगु इरियापथ मध्ये फलनागु इरियापथ शोभायमान् मजू" धकाः धायेयाय मद । व न्याम्हकिसिया बल धारीम्ह खः । जुजु "विशाखा धाथे, न्याम्ह किसिया बल धारीम्ह खः" धयागु न्यनाः वयात विहारय वनाः, धर्मदेशना न्यनाः लिहिवडगु इलय वयागु बलयात परीक्षण यायेगु इच्छा जुया किसि त्वःतकेविल, वं स्वें ब्ययेका विशाखापाखें स्वयाः वन । वया न्यासः स्त्रीपरिवारपि मध्ये गुलि बिस्व वन, गुलि वयात घयपुया "छु थव खः ?" धकाः धायेवं - "जुजु धाथे, छःपिनिगु आयां" बलयात परीक्षण यायेगु इच्छा जुया किसि त्वःतके विल" धकाः धाल । विशाखां थस खनः, "छु बियेवंवमाःगु, गये यानाः थवयात ज्वने" धकाः बिचायायेवं, "यदि थसयात स्वातुक ज्वन धाःसा सिइ" धकाः निपतिंचा सौथय ज्वनाः ध्वानाः

^{१३०} (पहाण ३५०)

छवत । किसिं यःत यःम्हं याम्यं याये म्फुत, राजङ्गण्यं पुतुं च्चनाः फयेतुत (गोतुल) । आपालं मन्तयसं साधुकार बिल । व नं यःपरिवापि नापं सुखपूर्वकं छैय वन ।

उगु इलय् भावस्तिइ विशाखा मिंगारमाताया आपालं कायपिं दु, आपालं छवयपिं दु, इपिं कायपिं निरोगीपिं खः, छवयपिं नं निरोगीपिं खः व शुभमङ्गलं युक्तपिं खः, उबनेतक काय् छवयपिं मध्ये छम्ह हे बिब्व्य सिद्दगु धयागु मवु । भावस्तिइ च्चपिसं मङ्गल उत्सव्य विशाखायात न्हापालाक निमन्त्रणा यानाः भोजन याकी । अले छगु उत्सव्या दिन्य मन्त आभूषणं छा्यपिया धर्मभ्रवणा यायेत विहार्य वनाच्चपिन्त, विशाखा नं निमन्त्रणा याःगु शास्य नया महालतापसाधन पुनाः आपालं मन्तनापं विहारे वनाः आभूषणतोया गाय् (वस्त्य) सामानत प्वःचिनाः दासिया बिल । उगु कारणं धयातल-

“उगु इलय् भावस्तिइ उत्सव जुयाच्चन, मन्त अलंकृत यानाः आराम्य वनी, विशाखा मिंगारमाता अलंकृत यानाः विहार्य वनी ।

अले विशाखा मिंगारमातां आभूषण तोया गाय् (वस्तं) सामान प्वःचिना दासिया बिल 'हे प्रिया, श्व सामानप्वः ज्वं' ।^{१३१}

वं, विहार्य वनाच्चबले बिचाः यात - “युजागु महामुन्यगु आभूषण छ्यननिसें लिउंने तुतिइ थ्यंक अलंकारं छा्यपिया विहार्य दुहो वनेगु उचित मज्जु” धकाः उगु आभूषण तोया सामान प्वःचिना वःगु पुण्यया प्रभावं न्याम्हं किसिया बल दुम्ह दासिया न्हाःतय् बिल । व हे जक, उगु ज्वने फड । वं बयत धाल - “भद्रे, श्व पसाधनयात ज्वं, शास्ताया यास लिहो बयेबले श्व पुने (तिइ) ।” उगु बियाः घनमडक पसाधन पुनाः शास्तायाथाय लिक्क वनाः धर्मोपदेश न्यन, धर्मभ्रवणाया अन्त्य बुद्धयात वन्दना यानाः दना लिहोवन । वया उम्ह दासी उगु पसाधन लोमंकल । धर्मोपदेश न्यना लिहोवनेवं परिषव्य यदि छु नं लोमंका यक्कु दुसा, उगु वस्तु आनन्ध स्वविरं सम्हाले यानाः तद्द । यथे वं उखुन्दु दिन्य महालतापसाधन खनाः शास्तायात विन्तियात - “भन्ते, विशाखाया पसाधन आभूषण लोमंका वन ।” “छथाय तयाती, आनन्ध ।” स्वविरं उगु स्वानेपाखे खया तल ।

विशाखा सुप्रियानापं “वदपिं वनीपिं विरामीपिं भिक्षुपिन्त यायेमाःगु सिद्धके” धकाः विहार्य दुने स्वः जुल । उपिं उपासिकापिं विहार्य दुने खनाः घ्यः कस्ति चिकं आदी माःपिं व स्वभाविकरूपं तरुण भ्रामणेपरिं थलत ज्वनाः इमि लिक्कवनी । उखुन्दुया दिन्य नं अथे हे यात । अले छम्ह विरामी भिक्षुयात खनाः सुप्रियां^{१३२} “छु माल आर्यायात” धकाः न्यनाः “लाया सू” धकाः धायेवं ज्यु, आर्य, छ्वया हये धकाः कन्हेखुन्दुया दिन्य ल्वःगु (उचितगु) ला मदया वःगु खम्पाया लां दयेकेमाःगु दयेका बिया, शास्तायाप्रति प्रसन्न जुगुलिं शरीर न्हापा ये हे जुल । विशाखा विरामीपिं व तरुण भ्रामणेपरिन्त स्वया मेगु लुखापिहो वया विहारया लिक्क दना, “भद्रे, पसाधन हिं पुने” धकाः धाल । उगु क्षण्य व दासी लोमंका पिहोवियागु भाव सिद्धका, “आर्या, जि लोमन” धकाः धाल । “अथेसा वनाः कया वा, यदि जि आर्य आनन्ध स्वविरं ल्त्वनाः मेगु शास्य तये धुकुगु जसा, हयेमते, आर्यायात हे जि परित्याग यानाःगु जुल ।” विशाखां स्यगु जुयाच्चन “छ्या मन्तयगु लोमंका यक्कु सामानत स्वविरं सम्हाले याइ ।” उकिं थन्हे धाःगु खः । स्वविरं नं उम्ह दासीयात खनाः “छाय वयागु” धकाः न्यनेवं, “जि आर्याया आभूषण कायेलोमना वयाम्हं खः” धकाः धायेवं, “श्व स्वानेपाखे जिं तया, व काःहुँ” धकाः धाल । वं, “आर्य, छःपिनिगु न्हाःतं थिइ धुकुगु सामान जि आर्या थंके मज्यु” धकाः धया खालि न्हाःतं हे वनाः, “छु, भद्रे ?” धकाः विशाखां न्यनेवं उगु खँ कन । “भद्रे, जिं जि आर्य नं थिइ धुकुगु तिसां तिइमखुत, जि परित्याग यानाःगु जुल । आर्यपिसं श्व सम्हाले धायेगु दुःख खः, उगु हिला उचितगु सामान हयाबिइ, हुँ, छ वनाः कया हिं ।” वं वनाः कया हल । विशाखां उगु तिसा मन्त्यसे हे लुँकमितयत सःतके छवया मू तयेकल । इमिसं “गुंगु कोटि मू तल, उगुया ज्यालाया मू जकं छगु लाख खः” धकाः धायेवं आभूषण रथ्य तयेके बिया “अथेसा श्रयात मिया छवः” धकाः धाल । उलिमछि धनसम्पत्ति बिया सुनां नं काये मफु । उगु आभूषण तिइत ल्वःपिं मिसापिं धयापिं दुर्लभ खः । पृथ्वी मण्डलय् स्वम्ह हे जक मिसापिन्त महालतापसाधन प्राप्त जुल - विशाखा महाउपासिका, बन्धुल मन्तसेनापतिया कला मन्तिका व वाराणसिसेठया म्हाय्य खः ।

^{१३१} (पाचि ५०३)

^{१३२} (महाव २००)

उक्तिं विशाखा यःम्हं हे उग्या मू बियाः गुणु कौटि व छणु लाख धनसम्पति गाडाय् तयाः विहारय् यंका, शास्तायात वन्दना यानाः. "भन्ते, जि आर्य आनन्द स्वविरं जिगु आभूषण ल्हाःतं बिया बिज्यात, वसपोलं बिया बिज्यासां निसं जि उगु तिसा तिइ फइमखु । उगुयात त्याग यानाः उचितगु सामान ह्ये धकाः मिइकेवियां उगु तिसा न्यायेगु समर्थं दुपि मेपि सुनं मखनाः, जि हे उगुया मूलं कया (न्यानाः) वया, पंगु प्रत्ययन्ते गुगु प्रत्यय ह्याबिइ, भन्ते ।" पूर्वद्वारय् संघ च्वनीगु थाय् छं दयेकेगु उचित खः, विशाखा । "उचित जु, भन्ते" धकाः विशाखा तयताया गुगु कौटि दामं जगा हे जक काल । मेगु गुगु कौटि धवा विहार दयेकेगु श्रूयात ।

अले छन्हुया दिनय् शास्ता सुथ न्हापनं लोकय् स्वया बिज्याज्या देवलके च्युत जुया भदियनगरय् सेठकुल्य् जन्म जूम्ह भदिय धयाम्ह सेठपुत्रया उपनिश्रय सम्पत्तिपात खनाः बिज्यानाः अनायपिण्डकया छैय् भोजन यानाः उत्तरपाखे स्वया बिज्यात । न्हियान्हियं शास्तां विशाखाया छैय् भिक्षा कया बिज्यानाः दक्षिणद्वारं पिहाँ बिज्यानाः जेतवनय् च्वना बिज्याइ । अनायपिण्डकया छैय् भिक्षा कया बिज्यानाः पूर्वद्वारं पिहाँ बिज्यानाः पूर्वारामय् च्वना बिज्याइ । उत्तरपाखे स्वया बिज्यानाः च्वम्ह भगवान् बुद्धयात खनाः, "चारिका याःबिज्याइन" धकाः स्यु । विशाखा नं उखुन्हुया दिनय् "शास्तां उत्तरपाखे स्वया बिज्यात" धाःगु न्यना याकनं वनाः, वन्दना यानाः न्यन - "चारिका यायेत बिज्यायेगु ला, भन्ते ?" "खः, विशाखा ।" "भन्ते, बुलिमछि धनसम्पत्ति त्याग यानाः छःपिन्त विहारय् दयेकाच्चना, तिहाँ बिज्याहुँ, भन्ते ।" "श्व तिहाँ मवनीगु (दिके मज्जगु) यात्रा खः, विशाखा ।" वं "निश्चय नं, हेतुसम्पत्ति पूर्णभूतिसित भगवान् बुद्ध खनाः बिज्यात जुइ" धकाः बिचाः याना, "असेसा, भन्ते, जि यायेगु मयायेगु (कर्तव्याकर्तव्य) स्युम्ह छम्ह भिक्षुयात लित छवया बिज्याहुँ" धकाः बिलि यात । "गुम्हसित यः वया पात्र काः, विशाखा" धकाः धयाबिज्यात । वया छुं आनन्द स्वविरयात छुं प.सांनं, "महामोगल्लान स्वविर ऋद्विवानुम्ह खः, जि श्वसपोलया आधारं जिगु ज्याः अपुक हे पूर्णजुइ" धकाः बिचाः याना स्वविरया पात्र काल । स्वविरं शास्तायात स्वल । शास्तां "छु न्यासः परिवारं भिक्षुपिं च्वनाः तिहाँ हुँ, मोगल्लान" धकाः धाल । वं अये यात । वया आनुभावं न्येगु ज्वीगु योजनपाखे सिंया निति व ल्हव्याया निति वपिं मनुत् तःतःवःगु अिं व ल्हवतं च्वनाः उखुन्हु दिनय् हे वल, गाडाय् ल्हव हे सिग्वः तःपिति न्यानु धयागे हे मजुन, गाडया सखं नं तोमधुल । ताःई मद्बु हे नितं जाःगु प्रासाद दयेकल । क्वेया तल्लाय् न्यासःगु कोठात दु, च्वेया तल्लाय् न्यासःगु कोठात यानाः इःछिगु कोठात दुगु प्रासाद जुल । च्यागु करीस भूमिभाग मारवंका परिशुद्धयानाः प्रासादय् दयेके बिल, "सुद्धप्रासाद शोभायमान मजुल" धकाः वया चाःहुइक न्यासःखा मपं छै, न्यासःखा चिखागु छैत व न्यासःगु तःचाःगु छैत दयेके बिल ।

अले शास्तां गुला चारिका (यात्रा) यानाः बिज्यानाः हानं श्रावस्तिइ बिज्यात । विशाखाया छैय् ज्या नं गुलां हे सिधल । प्रासादया गजु ख्वातुक दयातःगु ज्वीगः घः पाय्वः यानाः लुंयागु हे दयेके बिल । "शास्ता जेतवन विहारय् बिज्यानान्चन" धाःगु न्यना लैस्व वनाः शास्तायात यःगु विहारय् यंका प्रतिजा काल, "भन्ते, थव पासा भिक्षुसङ्घयात च्वनाः थन हे च्वना बिज्याहुँ, प्रासादया पनिस्या यायेगु जुइ ।" शास्तां स्वीकार यानाः बिज्यात । वं उबले निसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात विहारय् हे दान बियाच्चन । अले वयात छम्ह पासां छणु लाख मू वंगु छणु वसः च्वनाः वयाः, "पासा जि श्व वसः छणु छैय् वेंय लायेगु इल्ला जुयाच्चन, लायेगु थाय् जित क्यना ब्यु" धकाः धाल । "साधु पासा, यदि छन्त जिं 'थाय् मद्दु' धकाः धायेवं, छुं 'जित अवसर मखिल' धकाः मतीतद, थःम्हं हे प्रासादया निगु तल्लाय् इःछिगु कोठाय् स्वया लायेगुथाय् सिइका वा" धकाः धाल । वं छणु लाख मू वंगु वसः च्वनाः उर्बेथुखे परीक्षण यानाः स्वये थें यानाः नं अल्पमू वसः मखनाः, "जिं श्व छैय् पुण्यया भाग काये मखन" धकाः मन सुख मदयेका छणु थासय् ल्वयाः दानाच्चन । अले वयात आनन्द स्वविरं खनाः, "छाय् ल्वयागु ?" धकाः न्यन । वं उगु खं कन । स्वविरं "धन्दा कायेम्बाः, जिं छन्त लायेगु थाय कना बिइ" धकाः धया, "स्थाने क्वय् तुति सिलेगु थासय् श्वयात तुति हुइगु कापः यानाः लायाब्यु, भिक्षुपिं तुति सिला न्हापालक थन तुति ह्या दुने दुर्हावनी, थये छन्त महानफल दइ" धकाः धाल । विशाखां श्व बिचाः मयागु थाय खः ।

विशाखा प्यला विहार दुने बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बिल, अन्तिम दिनय् भिक्षुसङ्घयात जीवर वस्त्र दान बिल । दकले न्हम्ह भिक्षुयात प्राप्त जुगु जीवरवस्त्र इःछि वंगु खः । सकसित पात्र जायेक वासः दान बिल । दान परित्यागय् जक गुगु कौटि धन खर्चयात । थये विहारया जगा काबलय् गुगु कौटि धन खर्चयात, विहार

दयेके व्युबले गुंगु कोटि व विहार पनिस्था याबले गुंगु कोटि यांना: फुक्कं नीन्ह्यगु कोटि धन व बुद्धशासनम् परिन्त्याग यात । स्त्रीभाव्य च्वना मिथ्यादष्टिम्हिसिया छैय च्वना: थुजागु महापरिन्त्याग या:पिं धयापिं मेपिं मद्दु । वं विहार पनिस्था यांना: सिधयेकुनु दिनय् सुट्टीया किच्च: वृद्धि जुया वयेवं काय, छव्य व छुडपिसं चाहुडका "गुगु गुगुं जिं न्हापा प्राथना यांना: वयागु ख:, फुक्क हे लक्ष्य थ्यन" धका: प्रासादय् थवयेक न्यापु गाथा मधुगुगु सलं थव उदान प्रकट यात (खुसिगु स: पिच्चवल) -

"गुबले जिं प्रासाद रम्यगु, पिच्चुक चां इलातयागु ।

विहार दान बिड्खनी, धयागु संकल्प जिगु पूर्ण जुल ॥

"गुबले जिं खाता मेच्च, फागा व प्फंगा ।

शयनासन सामान बिड्खनी, धयागु संकल्प जिगु पूर्ण जुल ॥

"गुबले जिं सलाक भोजन, शुद्धगु लाथा सुप ।

भोजन दान बिड्खनी, धयागु संकल्प जिगु पूर्ण जुल ॥

"गुबले जिं काशीया वस्त्र, ऊन व कपाय्या ।

चीवर दान बिड्खनी, धयागु संकल्प जिगु पूर्ण जुल ॥

"गुबले जिं चीज, घ्य:, कस्ति चिकं व साधया ।

वासत दान बिड्खनी, धयागु संकल्प जिगु पूर्ण जुल ॥"

भिक्षुपिसं वयागु स: न्वना शास्तायात वित्तियात - "भन्ते, जिमिसं थुमिमहं सभयतक विशाखां में हा:गु धयागु न्हापा गुबले नं मखना: वं थौ काय, छव्य व छुडपिसं चाहुडका में हाहां प्रासादय् गुन्जायमान यानाच्चन, छु वया पित्तया प्रकोप जुल ला बा उई जुल ?" शास्तां "भिक्षुपिं, जिं म्ह्याय् में हा:गु मखु, थ:गु संकल्प परिपूर्ण जुया, वं प्राथना या:गु प्राथना जिगु लक्ष्य थ्यन धका: लयता:गु मन जुया उद्गारयात व्यक्तयांना: जुयाच्चगु ख:" धका: आज्ञाजुया बिज्यायेवं "गुबले, भन्ते, वं प्राथना या:गु ख: ?" "न्यनेगु ख:, भन्ते" धका: धायेवं न्हापाया खं न्ह्य:थना बिज्यात-

"न्हापा, भिक्षुपिं, थनिं छगु लाख कल्प न्ह्य: पदम्तर धयाम्ह बुद्ध लोकय् उत्पन्न जुल । वसपोलया छगु लाख दं आयु दुगु जुल, क्षीणाभवपिं छगु लाख परिवार दु, शहर इंशवती धयागु ख:, बौ सुनन्द धयाम्ह जुजु ख:, मां सुजाता धयाम्ह देवी ख:, वया अग्रजपस्थायिका छम्ह उपासिकां च्याता वर पवना: माँया स्थानय् च्वना: शास्तायात प्यंगु प्रत्ययद्वारा सेवा यायां सुथे व सन्ध्या इलय् उपस्थानया निति वनी । वया छम्ह पासा व नाप विहारय् न्हिया न्हियं वनी । वं वया शास्तानापं विश्वासपूर्वकं खं ल्हाइगु व भेमभावयात खना:, 'छु यात धा:सा थथे बुद्धपिं नापं प्रेमभाव दद' धका: बिचा: यांना शास्तायाकें न्यन - 'भन्ते, थव स्त्री छ:पिनिं सु ख: ?'" "उपस्थायिकापिं मध्ये अग्रम्ह ख: ।" "भन्ते, छु यायेवं उपस्थायिकापिं मध्ये अग्रम्ह जुइ ?" "छगु लाख कल्पतक प्राथना यात प्राथना यायेवं ।" "आ: प्राथना यांना: फडला, भन्ते ।" "ख:, फइ ।" "अथेसा, भन्ते, छगु लाख भिक्षुपिं नापं न्ह्यन्तुक जिगु भिक्षा कया बिज्याहुँ" धका: वित्ति यात । शास्तां स्वीकार यांना: बिज्यात । व न्ह्यन्तुक दान बिद्या अन्तिम दिनय् चीवरवस्त्र दानबिद्या शास्तायात वन्दना यांना: पादमूल्य भोसुना:, "भन्ते, जिं थवया दानया फलं देवएश्वर्यादि मेगु प्राथना यानागु मखु, छ:पिं थें जा:म्ह छम्ह बुद्धया लिक्क च्याता वर प्राप्त जुया माँया स्थानय् च्वना: प्यंगु प्रत्ययद्वारा सेवा यायेगु समर्थ दुपिं मध्ये अग्रम्ह जुइ दयेमा:" धका: प्राथना यात । शास्तां "थव प्राथना पूर्ण जुइगु ख:ला" धका: अनागतयात आवर्जनयाबले छगु लाख कल्प तक्क स्वया "छगुलाख कल्पया अन्त्य गौतम धयाम्ह बुद्ध उत्पन्न जुइ, उबले छ विशाखा धयाम्ह उपासिका जुया वयाथाय् लिक्क च्याता वर प्राप्तम्ह जुया माँया थासय् च्वना प्यंगु प्रत्ययद्वारा सेवायाइपिं उपस्थायिकापिं मध्ये अग्रम्ह जुइ" धका: धयाबिज्यात । वयात उगु सम्पत्ति कन्हे प्राप्त जुइ थें जुल ।

वं आयु दतले पुण्य यांना: अनं सिनावना: देवलोकय् उत्पन्न जुया देव व मनुष्यलोकय् चाचा:हिला जुजुं काश्यप सम्यक्सम्बुद्धया इलय् काशीया जुजु किकिया न्ह्यम्ह्यायपिं मध्ये चिधिम्ह सद्दुदासी धयाम्ह जुया परकुलय् मवसे वया ततापिं नाप ता:कालतक दानादि पुण्यत यांना: काश्यप सम्यक्सम्बुद्धया पादमूल्य नं "अनागतय् छ:पिं थें जा:म्ह छम्ह बुद्धया मातृस्थानय् च्वना: चतुप्रत्यय दायिकापिं मध्ये अग्रम्ह जुइ दयेमा:" धका: प्राथना यात । वं उबले निसें देव व मनुष्यलोकय् चाचा:हिला थव जन्मय् मेण्डकसेठपुत्र धनञ्जयसेठया म्ह्याय्

जुया जन्म जुल । जिगु शासनय आपालं पुण्यत यात । थये, भिक्षुपि, “जि म्हचायं न में हालाच्चंगु मखु, प्रार्थना याःगु प्रार्थना पूर्ण जगु खनाः उदगारयात व्यक्त्यानाः जुयाच्चंगु खः” धकाः आज्ञा जुया बिज्यानाः शास्तां धर्मदेशना यानाः बिज्याज्यां, “भिक्षुपि, गथे चलाखम्ह मालाकारं नाना प्रकारया स्वांतयत तःद्विचिना नानाप्रकारया मालात दयेकाच्चनी, थये हे विशाखाया नाना प्रकारं पुण्यत यायेगुलिङ्ग मन क्वछु” धकाः धया बिज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४३. यथापि पुष्करासिन्हा, कयिरा मालागुणे बहू ।
एवं जातेन मत्वेन, कतव्यं कुसलं बहू ॥

४३. “गथेकि स्वाँया इ, दयेकी मालात यक्व ।
थये जन्म व मरणया कारण, यायेमाः कुशल आपालं ॥”

अन स्वाँया इ धयागु नाना प्रकारया स्वाँया इ खः । दयेकी धयागु याइगु खः । मालात यक्व धयागु स्वाँयःया आदि मिलेयानाः भेदकथं दयाच्चंगु स्वाँमाःत खः । मरणया कारणं धयागु स्वभाविकरूपं सिद्धितनीगुलि “मृत्यु” धकाः दुगु नाम सत्त्वपिसं चीवरदानादि भेद जुयाच्चंगु आपालं कुशल यायेमाः । अन स्वाँया इ कयातःगु आपालं स्वाँयात क्यनेत खः । यदि भतिचा जक स्वाँत दुगु जुसा, दक्षम्ह मालाकारं यक्व मालात दयेके फइमखु, दक्ष मखुम्ह ला आपाः स्वाँत दुसां मदुसां दयेके हे फइमखु । आपालं स्वाँत दुसा दक्ष व कुशलम्ह मालाकारं यक्व स्वाँमा हनी, थये हे यदि गुलिसिया भ्रद्धा मन्द जुइ, भोगसम्पत्ति जक यक्व दुसां आपालं कुशल पुण्य याये फइमखु, मन्वगु भ्रद्धा व भतिचा जकगु धन छुनं याये फइमखु । तःधंगु भ्रद्धा भतिचागु धनं न कुशल याये फइमखु । तःधंगु भ्रद्धा व तःधंगु धनसम्पत्ति दुसा जक कुशल यायेफइ । उजाम्ह विशाखा उपासिका खः । उकीयात कया धयातःगु - “गथेकि स्वाँया इ...पूर्ववत्...यायेमाः कुशल आपालं ।”

देशनाया अन्त्य आपालं (मनुत) श्रोतापन्नादि जुल । आपालं मनुतयत सार्थक धर्मदेशना जुल ।

विशाखाया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४३. यथापि पुष्करासोः कुर्यान्मालागुणान् बहून् ।
एवं जातेन मत्वेन कर्तव्यं कुशलं बहू ॥१०॥

१. आनन्दश्चैव विरया हृष्यसःखा खँ

“न स्वाँया नस्वाः फयवःपाखे वनी....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भावसिद्ध च्चना बिज्यानाः च्चबले आनन्द स्थविरयात न्हयसःया लिसः विद्या बिज्याबले कना बिज्यात ।

भीसं न्वनाः, स्थविरं सन्धाइलय् ध्यानं दनाः विचाः यात - “भगवान् बुद्धं मूलगन्ध (हाया नस्वाः), सारगन्ध (दंया नस्वाः) व स्वाँया नस्वाः यानाः स्वगु भिंगु नस्वाःत कनाः बिज्यात, उंपि फयवःपाखे हे जक नस्वाःवनी, फयवःपाखे वनीमखु । उजाम्ग दुला थें, गुगु नस्वाः खः, उगु फयवःपाखे नं नस्वाःवनी ।” अले वया थये जुल - “छु जिं थःम्ह निश्चय यायेगु, शास्तायाके हे न्यने ।” वं शास्तायाथाय लिकक वनाः न्यन । उकि धयातःगु -

“अले आयुष्मान् आनन्द सन्धाइलय् ध्यानं दना भगवान् बुद्धं बिज्यानाः च्चंगु खः, अन लिकक वनाः बुद्धयात अभिवादन यानाः छेत्तिकक फयेतुल, छेत्तिकक फयेतुनाच्चम्ह आयुष्मान् आनन्दं भगवान् बुद्धयात थये विन्तियात -

“श्व स्वंगु, भन्ते, नस्वाःत खः, इपि फयवःपाखे हे जक नस्वाः वनी, फयवःपाखे वनीमखु । छु छु स्वंगु खः ? मूलगन्ध, सारगन्ध व पुष्यगन्ध खः, थुपि, भन्ते, स्वता नस्वाःत खः । इमिगु नस्वाः फयवःपाखे हे जक वनी, फयवःपाखे वनीमखु । उजाम्ग दुला थें भन्ते, गुगु नस्वाःत खः, उगु फयवःपाखे नं नस्वाःवनी वफयवःपाखे नं

नस्वाः वनी, फय्वपाखे व फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी ?”^{१३३} अले वयात भगवान् बुद्धं न्ह्यसःया लिसः बिया विज्यात -

“दु आनन्द, गुलि नस्वात खः, उकिया नस्वाः फय्वपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वपाखे व फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी ।” “उपिं गुगु खः, भन्ते, नस्वाः खः ?” “उकिया नस्वाः फय्वपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वपाखे व फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी ?”

“थन आनन्द, गुगु गामय् वा निगमय् स्त्री वा पुरुष बुद्धया शरणय् वनी, धर्मया शरणय् वनी, सद्दयाशरणय् वनी, प्राणीया ज्यान पतन यायेगुलि लिचिलाः च्चनी, मबिद्धकं कायेगुलि लिचिलाः च्चनी, काममिथ्याचारय् लिचिलाः च्चनी, मख्यू खं ल्हायेगुलि लिचिलाः च्चनी, अय्ला श्वं व काङ्गु पदार्थ लिचिलाः च्चनी, शीलवान् जुड (सदाचारी), कल्याणधर्मी (कुशलकर्म याडम्ह) जुड, खिति मदया व नुगःमस्यागु मनं छैय् च्चनच्चनी, उदारम्ह, ल्हाःबिया ग्वहाली याडम्ह, बिद्गुलिड लयताम्ह, पवगीत नापं भितेज्जम्ह, दान बिद्गुलिड लयताम्ह जुड ।

“वयात दिशादिशाय् च्चपि भ्रमणब्राह्मणपिसं प्रशंसा याड, ‘फलनागु गामय् वा निगमय् स्त्री वा पुरुष बुद्धया शरणय् वनाच्चन, धर्मयात शरणय् वनाच्चन, सद्दया शरणय् वनाच्चन...पूर्ववत्...बिद्गुलिड लयताम्ह ज्याच्चन।”

“वयात देवतापिसं नं प्रशंसा याड, ‘फलनागु गामय् वा निगमय् स्त्री वा पुरुष बुद्धया शरणय् वनाच्चन, धर्मयात शरणय् वनाच्चन, सद्दया शरणय् वनाच्चन...पूर्ववत्...बिद्गुलिड लयताम्ह ज्याच्चन।” “श्व उगु, आनन्द, नस्वाः खः, गुगु फय्वपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी, फय्वपाखे व फय्वःपाखे नं नस्वाः वनी ।”^{१३४} धकाः धया बिज्यानाः शुपिं गाथात आज्ञा ज्या बिज्यात -

५४. न पुप्फगन्धो पटिवातमेति, न चन्दनं तगरमल्लिको^{१३५} ।
सतञ्च गन्धो पटिवातमेति, तब्बा दिसा सत्पुरिसो पवायति ॥

५४. “न स्वॉया नस्वाः फय्वःपाखे वनी, न चन्दन (श्रीखण्ड), तगर व मल्लिकया ।
भिम्हसिया नस्वाः फय्वःपाखे वनी, फुकक दिशाय् सत्पुरुष नस्वाः वड ॥”^{१३६}

५५. चन्दनं तगरं वापि, उप्पलं अथ वस्सिकी ।
एतेसं गन्धजातानं, सीलगन्धो अनुत्तरो ॥

५५. “चन्दन, तगर व, पलेस्वा अले वमेनी स्वॉं खः ।
शुपिनिगु नस्वाःत स्वया, शीलया नस्वाः अनुत्तरगु खः ॥”

अन न स्वॉया नस्वाः धयागु तावतिसं भवनय् पारिच्छत्तक सिमा हाक व ब्याकथं सछिगु योजन दुगु खः, वया स्वॉतय्यु जः न्येगु योजनतक थिनाच्चन, नस्वाः सछिगु योजन, व न फय्वपाखे हे जक वनी, फय्वःपाखे च्चान्गुति नं वनेमफु, युजागु स्वॉया नस्वाः न फय्वःपाखे वनेमफु । चन्दन धयागु श्रीखण्डया नस्वाः खः । तगर व मल्लिकया धयागु शुपिं नं नस्वाःया हे अभिप्राय खः । सारगन्धतय्यु च्चकाया, ह्याउंगु श्रीखण्डया, तगरया व मल्लिकया नं फय्वपाखे हे जक नस्वाः वनी, फय्वःपाखे वनीमखु । भिम्हसिया नस्वाः धयागु सत्पुरुष बुद्ध, प्रत्यकबुद्ध श्रावकपिनिगु शीलान्ध फय्वःपाखे वनी । छु कारणं ? फुकक दिशाय् सत्पुरुष नस्वाः (दास) वयाच्चनी उकिं सत्पुरुष शीलान्ध फुकक दिशाय् नं न्यनावनी, उकिं “वया नस्वाः फय्वःपाखे वनीमखु” धकाः धाये मज्जु । उकिं धयातःगु “फय्वःपाखे वनी ।” वमेनी स्वॉं धयागु सुमना जातया स्वॉं खः । शुपिनिगु स्वया धयागु शुपिं

^{१३३} (अ० नि० ३.८०)

^{१३४} (अ० नि० ३.८०)

^{१३५} तगरमल्लिका (सी० स्वा० कं० रे०)

^{१३६} (अ० नि० ३.८०)

श्रीखण्डादि नस्वाःतयगु नस्वाः स्वयानं शीलवान् सत्पुरुषपिनिगु शीलगन्ध हे अनुत्तर खः, ज्वःमलागु खः, अद्वितीयगु खः (भागथले मज्ज्यगु खः) ।

देशानया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । धर्मदेशना आपालं मनुतयत् सार्थक जुल ।

आनन्द स्वविरया न्दःसःया खं च्वचात् ।

संस्कृतच्छायाः

५४. न पुष्यगन्धः प्रतिवातमेति न चन्दनं तगरं मल्लिका वा ।
सताञ्च गन्धः प्रतिवातमेति सर्वा दिशः सत्पुरुषः प्रवाति ॥११॥

५५. चन्दनं चगरं वा पि उप्पलमथ वर्षिकी ।
एतेषां गन्धजातानं शीलगन्धोऽनुत्तरः ॥१२॥

१०. महाकाश्यपस्थविरयात् पिण्डपात्र द्वागव्यगु खं

“अन्यमात्र खः श्व वास्ना.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय् च्वना विज्यानाः च्वबले महाकाश्यप स्वविरयात् पिण्डपात्र दानव्यगु कारणय् आज्ञा जुया विज्यात् ।

छन्हुया विनय् स्वविर न्हयन फुका निरोधसमापत्तिं वनाः “राजगुह्यं न्यासिवनाः भिक्षाटनया निति चाःहिले” धकाः पिहोर्विज्यात् । उगु उल इलय् शक्रदेवराजया सेविकां बखुया ह्याउँगु तृति थें जाःपि न्यासः अप्सरापिसं “स्वविरयात् भिक्षान् बिड” धकाः उत्साहितपिं जुया न्यासः पिण्डपात्र तयारयानाः ज्वनाः लंया दयुइ दनाः, “भन्ते, जिमित संग्रहयानाः विज्यायेत्, श्व भिक्षान् कयाः विज्याहूँ” धकाः विन्ति यात् । “हूँ छिपिं, जि गरीबपिन्त संग्रह यायेगु खः ।” “भन्ते, जिमिगु (पुण्य) नाश यायेमते, जिमित संग्रह यानाः विज्याहूँ ।” स्वविरं सिडुका हानं प्रतिसेध यानाः हानं लिखिता मवनेगु इच्छायानाः प्रार्थना याःपिन्त “थःगु प्रमाणा मस्युपिं, चिलाहूँ छिपिं” धकाः पत्तिचा न्यायेका ल्हाःतं भाययात् । इमिसं स्वविरया पत्तिचा न्यायेका ल्हाःभाय याःगु सः न्यानाः ग्यानाः सम्मुख्य् च्वने मफुपिं जुया विज्युवनाः देवलोक्क्य् हे वनाः, शक्रं “गन वनागु ?” धकाः न्यनेवं, “समापत्तिं दनाः विज्याम्ह स्वविरयात् भिक्षान् बिड” धकाः वनाः, देव । “छिमिसं बिया वयागु खःला ?” “कायेगु इच्छा यानाः विमज्या ।” “छु धयागु ?” “गरीबपिन्त संग्रह यायेगु” धकाः धाल, देव । “छिकपिं गुजागु आकार (भेष) वनाः ?” “श्व हे भेष, देव ।” शक्रं “छिपिं थें च्वपिसं स्वविरयात् भिक्षान् छु बिडफइ” धकाः थःहं हे बिडगु इच्छा जुया, जराजीर्णम्ह बुराम्ह वा त्वःधुम्ह सँ तुयुम्ह धुसिलुम्ह बुराम्ह थान्याकःमि जुया सुजादेवपुत्रीयात् न अथे हे बुरीया रूप कायेका छगु थान्याकःमितयगु गल्ली लँ दयेकाः थान्या थामेगु तां चकंकाः च्वन ।

स्वविरं न “गरीबपिन्त संग्रह याये” धकाः शहरपाखे स्वयाः वनेवं शहरं पिने उगु हे लँ खनाः स्वस्वं निम्ह मनुतयत् खन । उगु क्षणय् शक्रं तां चकंकाः च्वन, सुजां तुकि तुलाच्चन । स्वविरं विचाः यात् - “युपिं बुराबुरी जुडका न ज्या हे यानाच्चन, श्व नगरय् युपिं स्वया गरीबपिं वडम्बु धकाः मती तया, युमिसं व्यगु छधःवचा वाउँचा कँ जक जूसां कया युमित संग्रह यायेमाल ।” वं इमिगु छैय् न्हयने स्वयाः दन (च्वन) । शक्रं व वयाच्चंगु खनाः सुजायात् धाल - “भद्रे, भती आर्यं यन वयाच्चन, छ मखसु थें यानाः सुक फयेतुना च्व, क्षणिकं स्वविरयात् भंगलानाः (छलेयानाः) भिक्षान् दान बिड ।” स्वविरं वया छैय् लुखाय दनाच्चन । इपिं नं मखसु थें थःगु हे ज्या यानाः भतिचा समय विकल ।

अले शक्रं “छैय् लुखाय छम्ह स्वविर दनाच्चन थें च्वं, अन छकनि स्वये” धकाः धाल । “वनाः स्वयादिसँ, स्वामी ।” व छैनं पिहोँ वनाः स्वविरयात् पञ्चाइ पूर्ण जुडक वन्दना यानाः, निपाल्हाःतं व पुत्तिं चुया धुसिलुया वरथर खाखां वनाः “गुम्ह आर्य स्वविर जुड” धकाः भतिचा न्हयने वनाः “जिगु मिखा बुलुल” धकाः धया कपालय् ल्हाः तयाः च्वे स्वयाः “अहो, दुःख यानाः विज्यात्, जिमि आर्य महाकाश्यपस्वविर ताकात्त लिपा जिगु कुटिया लुखाय विज्यात्, दुला छु नं छैय् ?” धकाः न्यन । सुजां भतिचा अक्मकय् जू थें जुया “दु, स्वामी”

धकाः लिसः बिल । शक्रं, "भन्ते, साः मसाः मधासे जिमित संग्रह याताः विज्याहं" धकाः पात्र काल । स्थविरं "धुमिसं ब्रुगु वाउंका वा च्चकीजा जूसां कया धुमित संग्रह याये" धकाः पात्र बिल । व छैपु दुने दुहाँवनाः घ्यःजा (पुलाउ) जासि थकया पात्र जायका स्थविरया ल्हाःतप लःहाना बिल । उगु पिण्डपात्र नाना प्रकारया सूप व्यञ्जनं युक्तुगु जुल, राजगृह शहर छागुलिं वासना वल ।

उवले स्थविरं विवाः यात - "श्व पुरुष अत्यानुभावम्ह खः, पिण्डपात्र महान आनुभावगु जुल, शक्रया भोजन ये च्वं, श्व सु खः ?" अले वयात "शक्र" धकाः सिडका घाल - "छं टंगु (झ्यातगु) हे ज्या (अपराध) यात, गरीबपिनिगु सम्पत्तियात लुतेयानाः, थौ जितदान विद्या, सुनं गरीबम्हसित सैनापतिस्थान बा सेटस्थान प्राप्त जुद्दगु खः ।" "जि ये गरीबम्ह मद्दु, भन्ते ।" "छु कारणं छ गरीब खः, देवलोकर्य राज्यभ्री अनुभव यानाः ना ?" "भन्ते, थये खः, जिं बुद्ध उत्पन्न मज्जनिबले भिंगु ज्या यानाः, बुद्ध उत्पन्न जुयाः विज्याबले विद्यमान अवस्थाय भिंगु ज्या यानाः चूलरथदेवपुत्र, महारथदेवपुत्र व अनेकवर्णदेवपुत्र खः, धुपि स्वम्ह समानपि देवपुत्रपि जिथाय लिक्क उत्पन्न जुल, जिस्वया तेजवान्पि खः । जि इपि देवपुत्रपि नापं 'नक्षत्र म्हेते धकाः परिचारिकापि ज्वनाः लँय वनाबले विस्पुवनाः छैपु दुहाँवनाः । इमिगु शरीरया तेज जिगु शरीर्य कयाच्चन, जिगु शरीरया तेज इमिगु शरीर्य मक, 'जि ये गरीबम्ह सु दु, भन्ते ।' 'थयेजसां नं थनिनिसं जित थये भंगलाना दान विद्मते ।"' "भंगलाना छःपिन्न दान विद्यागुलिं जित कुशल पुण्य दुला बा मद्दु ?" "दु, शक्र ।" "थये जसाः कुशलकर्मं यायेगु धयागु जिगु जिम्मेवार दु, भन्ते ।" वं थये धया स्थविरयात वन्दना यानाः सुजायात ज्वनाः स्थविरयात चाःहिला आकाशय च्चे वनाः "अहो ! दान, परमदान काश्यपयात सुप्रतिष्ठित जुल" धकाः उदान (न्यतागुभाव) प्रकट यात । उकिं धयातःगु-

"छगु समयय भगवान् बुद्ध राजगृह्य वेलुवनया कलन्दक निवापय च्चना विज्यानाच्चन । उगु इलय आयुष्मान् महाकाश्यप पिप्पलि गुफाय च्चनाच्चन, न्यूनहूतक छगु मूलपति थ्यानाः छु छगु समाधिं ध्यानय च्चना फयेतना च्चन । अले आयुष्मान् महाकाश्यप उगु छगु हप्ता फुडवं उगु समाधिं दनाः विज्यात । अले उगु समाधिं दंम्ह आयुष्मान् महाकाश्यपयात थये जुल - "छु जि राजगृह्य भिक्षाटनया नितिं दुहाँवने ला ।"

"उगु इलय न्यासः देवतापिन्त उत्सुक जुयाच्चन, आयुष्मान् महाकाश्यपयात पिण्डयात्र प्रतिलाभया नितिं । अले आयुष्मान् महाकाश्यप इपिं फुक्क न्यासः देवतापिन्त प्रतिषेध यानाः, सुथया इलय चीवर पुनाः पात्र ज्वनाः राजगृह्य भिक्षाटनया नितिं दुहाँवन् ।

"उगु इलय शक्रदेवेन्द्र आयुष्मान् महाकाश्यपयात भिक्षान्न विद्दगु इच्छा जुयाच्चन । सूचीकारया भेषकया (अभिनिर्माणयानाः) थाय्या थानाच्चन, असुरकन्या सुजां तुकी तुलाच्चन । अले आयुष्मान् महाकाश्यप राजगृह्य न्यासिवनाः भिक्षाटनया नितिं चाःह्युह्यं गन शक्रदेवेन्द्रया छैपु दु, अन विज्यात, शक्र देवेन्द्र आयुष्मान् महाकाश्यपयात ताःपाकं निसं वयाच्चंम्हसित, खनाः छैनं पिहाँवया लँस्वः वनाः ल्हाःतं पात्र कया छैपु दुहाँवनाः जासि भोजन थकया पात्र पूर्णयानाः आयुष्मान् महाकाश्यपयात दानबिल । उगु पिण्डपात्र भोजन नाना प्रकारया सूप, नाना प्रकारया व्यञ्जन व नाना प्रकारया रसं युक्तुगु जुल । अले आयुष्मान् महाकाश्यपयात थये जुल - 'श्व सु सत्त्व खः ल्या, गुम्हसिया श्व युजागु ऋडिया प्रभाव खः' । अले आयुष्मान् महाकाश्यपयात थये जुल - 'शक्र श्व देवेन्द्र खः' धकाः सिडका शक्रदेवेन्द्रयात थये आज्ञा जुया विज्यात - 'छं श्व यात, कोसिय (इन्द्र), हानं युजागु धायमते' । "जिमि नं, भन्ते काश्यप, पुण्यया अर्थं मद्दुला, जिमिसं नं पुण्य धायेमाःगु म्खला ।"

"अले शक्रदेवेन्द्र आयुष्मान् महाकाश्यपयात अभिवादान यानाः चाःहिला आकाशय च्चे वनाः अन्तरिक्ष आकाशय च्चनाः स्वकवक उदान (उद्गार) प्रकट यात - 'अहो, दान परमदान काश्यपपति सुप्रतिस्थित जुल, अहो दान परमदान काश्यपपति सुप्रतिस्थित जुल ।" २१०

अले भगवान् बुद्ध विहारय दनाः हे विज्याताः वया उगु सः न्यना विज्याताः भिक्षुपिन्त सता - "स्व, भिक्षुपि, शक्रदेवेन्द्रया खुसीगु वचन ल्हानाः आकाश वंगु" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । "व छु यात, भन्ते ?" "छलेयानाः व जि कायं काश्यपयात पिण्डपात्र बिल, उगु विद्या लय्ताःगु मनं उदान (उद्गार) प्रकट यानाः वन ।" "स्थविरयात भिक्षान्न विद्दमाः धकाः भन्ते, गथे वं सिल ?" "भिक्षुपि, जि कायं ये जाम्ह

पिण्डपातिकयात् देवता व मनृत्यसं न यःपेकाच्चनी धकाः आज्ञा जुया बिज्यानाः यः स्वयं उदान (उद्गार) प्रकट यानाः बिज्यात् । सूत्रे थुलि न्ह्यःथना तःगु दु (सत्रय थुकथं वयाच्चगु दु) -

“न्यना जिं. भगवान् बुद्धं विशुद्धं तथा मनृत्यत् अतिक्रान्तं याद्गु दिव्यश्रोतधातुं शक्रदेवेन्द्र आकाशय च्चे च्चनताः अन्तरिक्ष आकाशय स्वक्वतक उदान (उद्गार) प्रकट यामां 'अहो, दान परमदान काश्यपप्रति सुप्रतिस्थित जुल, अहो दान परमदान काश्यपप्रति सुप्रतिस्थित जुल ।”^{१२८}

अले भगवान् बुद्धं श्वं खं सिद्धका बिज्यानाः उगु इलय् श्व उदान प्रकट यानाः बिज्यात् -

“पिण्डपातिक भिक्षुयात्, शत पोषन याद्गु व मेपित पोषन मयाद्गु ।

देवतापिसं न यःपेकाच्चनी उजाम्हसित, शान्त तथा सदा स्मृतिवान्हसित ॥”^{१२९}

श्व उदान प्रकट यानाः बिज्यानाः, “भिक्षुपि, शक्रदेवेन्द्र जि काय्यात् शीलया वास्तां यानाः वयाः भिक्षान्न बिल” धकाः धया बिज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात् -

५६. अप्यमतो अयं गन्धो, व्यायं तगरचन्दनं^{१३०} ।

यो च शीलवतं गन्धो, वाति देवेसु उत्तमो ॥

५६. “अल्पमात्रं खः श्व वास्ता, गुगु श्व तगर श्रीखण्डया खः ।

गुगु शीलवानपिनिगु वास्ता खः, व देवतापिनि दथुद् नं बालाक वास्ता वयाच्चनी ॥”

अन अल्पमात्रं खः धयागु भतिचा जक खः । गुगु शीलवानपिनिगु वास्ता खः धयागु गुगु शीलवानपिनिगु शीलगन्ध खः, उगु तगर थं व ह्यार्जगु श्रीखण्ड थं भतिचा जक जुद्गु, तःसकं हे व्यान्त जुया न्यनाः वनाच्चनी । उकिया हे कारणं देवतापिनि दथुद् नं बालाक वास्ता वयाच्चनी धयागु प्रवर श्रेष्ठजुया देवमनुष्यपिनि दथुद् व फुकक थासय् नं वास्ता वयाच्चनी, न्यनाः वनाच्चनी ।

देशानया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । धर्मदेशना आपालं मनृत्यत् सार्थक जुल ।

महाकाश्यप स्थविरयात् पिण्डपात्र दानव्यगु खं स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

५६. अल्पमात्रोऽयं गन्धो या,यं तगरचन्दनी ।

यश्च शीलवतां गन्धो वाति देवेसु उत्तमः ॥१३॥

११. गोधिक्तरथाविरया परिनिर्वाणया खँ

“इपिं शीलं सम्पन्न...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता राजगृह्य आधार कया वेनुवनय च्चनता बिज्यानाः च्चंबले गोधिक् स्थविरया परिनिर्वाणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात् ।

व आयुष्मान् इसिगिलिपाछे हाक् त्वहंतय च्चनताच्चंबले अप्रमादी, उद्योगरत, कुतःदुम्ह, समाधिज चेतोविमुक्तिधात अनुभवयानाः छुं छाम् स्वच कया उगु ध्यानं पटन जुल (समाधि च्युत जुल) । वं निक्च नं स्वक्च नं व खुक्चतक ध्यान प्राप्त यानाः पटन जुल, न्ह्यक्चःगु पटकय् ध्यान उत्पन्न यानाः बिचाः यात - “जि खुक्चतक ध्यानं पटनजुया, ध्यानं पटन जुम्हसिया अनिश्चित गति खः, आः हे शस्त्र हये” धकाः सखायेगु चक्कु ज्वनाः गपःया नशा ध्यनेत खाताय् गौतुल । मारं वया मनयात् सिद्धका “श्व भिक्षुं चक्कु हयेगु इच्छयात्, शस्त्रं हइपिसं जीवनयात् वास्ता मयाद्गु जुद्, इमिसं विषयनायात् स्थापितयानाः अहंत्स्य नं थयनी, यदि जि थवयात्

^{१२८} (उदा० २७)

^{१२९} (उदा० २७)

^{१३०} व्यायं तगरचन्दनी (सी० स्या० कं० रो०)

गन धाःसा, जिगु वचन न्यनिमखु, शास्ताघापाखें गंकेबिडु माली" धकाः भूमसिङ्गु भेषकया शास्तायायाय् लिक्क वनाः थथे धाल -

"महावीर, महापन्न, ऋद्धि व यश उज्ज्वलम्ह ।
सर्ववैरभय अतिक्रान्त, श्रीपादय् वन्वना चक्षुमान् ॥
"श्रावक छःपिनि महावीर, सिद्ध मृत्यु अभिभूत जुयाच्चन ।
आकंक्षा यानाच्चन वित्तन यानाच्चन, वयात गना बिज्याहुँ ज्योतिधारी (बुद्ध) ॥
"गुकथं भगवान् छःपिनि, श्रावक शासनय् च्वना ।
समाधिइ असफलम्ह शैक्ष, सिद्ध मन्तयत् विचय् ॥"^{१११}

उगु क्षणय् स्थविरं चक्कु हःगु जुयाच्चन । शास्तां "मार थ्व खः" धकाः सिद्धका युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"थथे हे धीरजनपिसं याइ, आकंक्षा याइमखु जीवनयात ।
हा नापं तृष्णाया नष्टयानाः, गोधिक परिनिर्वाण जुल ॥"^{११२}

अले भगवान् बुद्ध आगालं भिक्षुपिं नापं स्थविरं चक्कु हया गोतुलाच्चंगु थासय् बिज्यात । उगु क्षणय् पापीमारं "गन थ्वया प्रतिसन्धिबिज्ञान च्वनन त्या ?" धकाः कँपुचः थें व खँया पुचः थें जुया फुक्क दिशाय् स्थविरया विज्ञानयात माली । भगवान् बुद्ध उगु कँ व खँभावयात भिक्षुपित्त क्यना "थ्व खः, भिक्षुपिं, पापीमारं गोधिक कुलपुत्रया विज्ञानयात मालाच्चंगु 'गन गोधिक कुलपुत्रया विज्ञान प्रतिस्थित जुल ।' विज्ञान गनं नं प्रतिस्थित मजसे हे, भिक्षुपिं, गोधिक कुलपुत्र परिनिर्वाण जुल" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । मार नं वया विज्ञानया थाय् खंके मफया कमारया भेषकया ब्याःया वीणा ज्वनाः शास्ताया लिक्क वनाः न्यन -

"च्चे क्वय् व ब्यथा, विशाय् अनुदिशाय् वयात जिं ।
माःला नं लुइके मफुत, गोधिक व गन वन ॥"^{११३}

अले वयात शास्ता धया बिज्यात-

"गुम्ह धीरं धैर्यवान्, ध्यानी ध्यानाभ्यासी सदां ।
वान्हं न्हिनं साधनाय् युक्तम्ह, ज्यानयात वास्ता मयाःसे ॥
"त्याका मार सेनायात, पुनर्जन्मय् मवसें ।

हा नापं तृष्णाया नष्टयानाः, गोधिक परिनिर्वाण जुल ॥"^{११४}

थथे धया बिज्यायेवं पापीमारं बुद्धयात गाथाद्वारा धाल -

"वया शोकसविन जुइवं, वीणाया तार चोब्बुत ।
अन्ति व दुःखीम्ह थक्ष (मार), अन हे लोप जुयावन ॥"^{११५}

शास्ता नं "छु यायेत छन्त, पापी, गोधिक कुलपुत्रया उत्पन्नया थाय् माःगु ? वया उत्पन्न जुगु थाय् छ थें जापिं तलसं व इतलंढ खंकेत फइमखु" धकाः धया बिज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

५७. तेतं सम्पन्नसीलानं, अप्यमादविहारिनं ।
सम्मदञ्जा विमुत्तानं, मारो मगं न विन्दति ॥

५७. "इपिं शीलं सम्पन्न, अप्रमाद विहारीपिनिगु ।
बालाक सिद्धका विमुक्तपिनिगु, मारं तं लुइके फइमखु ॥"

^{१११} (सं० नि० १.१५९)

^{११२} (सं० नि० १.१५९)

^{११३} (सं० नि० १.१५९) ।

^{११४} (सं० नि० १.१५९)

^{११५} (सं० नि० १.१५९)

अन इपि धयागु गथे अप्रतिस्थित विज्ञानं याताः गोधिक् कुलपुत्र परिनिर्वाणं जुल, गुपिं यथे परिनिर्वाणं जुड, इपिं शीलं सम्पन्नं धयागु परिपूर्णं शीलपिं खः । अप्रमाद विहारीपिनिगु धयागु स्मृतिघातं तोमंतुसे अप्रमादपूर्वकं च्चनान्चर्चिं । बालाक् सिद्धका विमुक्तपिनिगु धयागु हेतुद्वारा, नयद्वारा व कारणद्वारा सिद्धका "तदङ्गविमुक्ति, विष्कम्भणविमुक्ति, समुच्छेदविमुक्ति, पतिप्रश्रद्धिधविमुक्ति व निस्सरणविमुक्ति" धकाः युपिं न्यागु विमुक्तिद्वारा विमुक्तपिं खः । मारं लें तुडकं फडमखु धयागु युजापि महाक्षीणाश्रवपिनिगु फुक्क बलं माःसां नं मारं वंगु लें तुडकं फडमखु, प्राप्त जुडमखु, खनीमखु ।

देशनाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलदि प्रापत जुल । धर्मदेशना आपालं मन्तयत सार्थकं जुल ।

गोधिक् स्थविरया परिनिर्वाणया खं वचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

५७. तेषां सम्पन्नशीलानामप्रमादविहारिणाम् ।
सम्यग्ज्ञाविमुक्तानां मारो मार्गं न विन्दति ॥१४॥

१२. गजर्हाङ्गिणया र्यं

"गथे फोहरं वांछवया तद्गुं यासय...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनान्निव्यानाः च्चबले गरहदिन्न धयाम्हं निरन्ध्रभावकया कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

श्रावस्तिइ सिरिगुत्तं व गरहदिन्न धयापि निम्हं पासापि दु । इपिं मध्ये सिरिगुत्तं उपासकं बुद्धभावकं खः, गरहदिन्नं निरन्ध्रभावकं खः । वयात निरन्ध्रतयुसं न्दयाबले (निरन्तर) यथे धाड - "छं पासा सिरिगुत्तयात 'छाय छ भ्रमण गौतमयाथाय वनाच्चनानु, वयाथाय छत्तं छु दड' धकाः धया गथे जिमिथाय वया जिमितं बिदमाःगु सामानतं बिया, छु यथे उपदेशं बिदगु उचितं मज्जला ?" गरहदिन्न इमिगु वचनं न्यानाः न्दयाबले वनाः वना व फयेतुना च्चनीथाय सिरिगुत्तयात यथे धाड - "पासा, छयायेत छत्तं भ्रमणं गौतम, वयाथाय लिक्क वनाः छत्तं छु दड, छु छ जिमि, आर्यपिंथाय लिक्क वनाः इमितं दानं बिदगु उचितं मज्जला ?" सिरिगुत्तं वया खं न्यानां नं आपालं दिनतकं सुक्कवना, छन्दुं दिक्कजुया, "पासा, छं न्दयाबले वयाः जिं दानाच्चनीगु आदिं थायु यथे धाडगु खः, 'भ्रमणं गौतमया लिक्क वनाः छु दड, जिमि, आर्यपिंथाय लिक्क वनाः इमितं दानव्यु' धकाः आः जितं कं, छःपिनि, आर्यपिसं, छु स्यु ?" "अहो, स्वामी, यथे धयादिमते, जिं आर्यपिसं मस्यगु धयागु हं मदु, फुक्कं अतीतं अनागतं व वर्तमानं, फुक्कं कायवाकसनःकर्मं श्वं जुड, श्वं जुडमखु धकाः फुक्कं बालां बालागु स्यु ।" "यथे धयागु ला ?" "खः, यथे खः ।" "यदि थयेसा, तःसकं ज्ञयातुगु ज्या छं यात युलि मदि सम्पत्तं तक्क जितं श्वं खं मकंसे, यौ जिं आर्यपिनिगु ज्ञानया प्रभावं सित्तं, हूं, पासा, आर्यपिन्तं जिगु वचनं निमन्त्रणा या ।" वं निरन्ध्रतयथाय लिक्क वनाः इमितं वन्दना याताः "जिं पासा सिरिगुत्तं कन्ध्या नितिं छःपिन्तं निमन्त्रणा याताच्चनं" धकाः धाल । "सिरिगुत्तं यम्हं हे छत्तं धाःगु खःला ?" "खः, आर्यपिं ।" इपिं लयलय्यं तयाः "पूर्णजुल जिमिगु ज्या, सिरिगुत्तया भरीप्रति लयतायेवं छु सम्पत्तिं धयागु भ्रीतं मदद" धकाः धाल ।

सिरिगुत्तया छैय तखानु खः । वं उगु निखा छैयया दशुड निगाः तःगाःगु गाःमूडके बिया खि व भ्यातुनालं जायेकंबिल । पिने गाःलयं निखे सिथयु सिमा कच्चत न्दया इपिं खिपतं चिकेबिया आसनतयगु न्दयने च्चंगु तुतितं गाःयापाखे तयेके बिया, लिउंने च्चंगु तुतितं खिपतयु राने तयेके बिल । "यथे फयेतुदबले हे यथे छयंनं चुडकं कतुंवेनी" धकाः मती तया गथे गाः खने मदडगु खः अथे आसनतं च्चै लासा लायेके बिडक्कल । तःतःगवःगु तेषतं तयेके बिया केरामाया खोलां व तयुगु कापःतं म्हुतं चिकेबिया इपिं खालीयाताः छैयया लिउंने पिने यागु, भोजनं, धौ, घ्यः, चिकं, कस्ति, साख, भरिं व चुर्णं तयारं याताः तयेकेबिल । गरहदिन्नं सुथे हे वया छैय याकनं वनाः, "आर्यपिन्तं सत्कारं यायेगु तयारं यायेधुनं ला ?" धकाः न्यन । "खः, पासा, तयारं यायेधुनं ।" "श्वं गनं ले ?" "श्वं युपिं तेषयु यागु खः, युलिडं भोजनं खः, युलिडं कें, घ्यः, साख व भरिं आदिं जायेकां तया, आसनतं लायातलं ।" वं "जिल" धया वन । व बबले न्यासः निरन्ध्रं साधुतं वन । सिरिगुत्तं छैनं पिहोवया पच्चाडं पूर्णं जुडकं निरन्ध्रं साधुतयत वन्दना याताः इमि न्दयने ल्लाः ज्वजलपा याताः दनाः यथे बिचाः यात - "छिकपिं धायें,

अतीतादि भेद फुक्कं सिया विज्यापि खः, थये छःपिनि उपस्थापकं जित कन । यदि छःपिनि फुक्कसिन् सिया विज्यासा, जिगु छैय् दुहाँ विज्यायेमते । जिगु छैय् दुहाँ वंषि छिमित न घागु दु, न भोजनादि हे दु । यदि मसिकं दुहाँवन धाःसा, खिगालय छिमित क्तुका दाये” धकाः थये बिचाः यानाः पुरुषपिन्त सकेट बिल । थये इपि फयेतगु भाव सिद्धका लिउने पाखे च्वनाः आसनतयगु च्वे च्वंगु लासात चिकाव्यु, फुक्कं लासात फोहरं मकियाः ।

अले निग्रन्थ साधुतयत् “अनं विज्याहुँ, भन्ते” धकाः धाल । निग्रन्थतयसं दुहाँवनाः लायातःगु आसनय् फयेतुइत सन । अले इमित मनतयसं धाल - “आसे, भन्ते, आः फयेतुना विज्यायेमतेनि ।” “छु कारणं ?” “जिमिगु छैय् दुहाँ विज्याइपिं आर्यपिसं जिमिगु नियम (जित) सिद्धका जक फयेतुइगु उचित खः।” “छु यायेगु उचित जुइ, आवुसोपि ?” “थयःगु च्वनेगु आसनया क्वय् दना सकले छगुपाखं हे फयेतुइगु उचित खः ।” श्वकिया अभिप्राय - “छालय कुतुबनेवं ‘आवुसोपि, ल्यं दुगु आसनय् फयेतुइ मते’ धकाः धाःये म्वाकत खः ।” इमिसं “ज्यु” धकाः धया “थुमिसं धाधाःगु जिमिसं यायेगु उचित खः” धकाः बिचाः यात । अले सकले थयःगु च्वनेगु आसन क्वय् छसिकथं दनाच्वन । अले इमित, “भन्ते, याकनं हे छगुपाखं हे फयेतुना विज्याहुँ” धकाः धया इपि फयेतुगुभाव सिद्धका आसनतयगु च्वे च्वंगु लासात निकाल । निग्रन्थ छगुपाखं हे फयेतुइवं, खिपाया च्वे लानाच्वंगु आसनया ततित चुलया वन, निग्रन्थ छयनं चूइक गालय कुतुबन । सिरिगुत्तं इपि कुतुबनेवं खापा तिना इपि थाववःपिन्त “अतीतं अनागतं व वर्तमानं गथे मसिल” धकाः कथिं दाय्या “थुलिं हे थुमित गात” धकाः खापा चायेके बिल । इपि पिहाँ वया विस्यु वनेगु शुरुयात । इपि वनीगु लैय् वंछिक्केबिया वं चुलके बिल । इपि अन दयेमफया गोगोतुपिन्त हानं दायेकेबिया “थुलिं गात छिमित” धकाः छ्वल । इपि “छिमिसं जिमित नाशयात, छिमिसं जिमित नाशयात” धकाः ल्वल्व उपस्थापकया छैय् लुखाय वन ।

गरहदिन्नं उगु विप्रकार(दशा)यात खनाः तं पिक्या “सिरिगुत्तं जित नाशयात, ल्हाः चकका वन्दना याइपिन्त देवतापिसंहित लोकयात यथारुचिकथं विद्वुफुपिं व पुण्यया क्षेत्र जुयाविज्यापिं जिमि आर्यपिन्त दायेकेबिया नाश यात” धकाः राजद्वारंय वनाः वयात इःछि दाय्या दण्ड पुइकेगु यात । अले वयात जुजुं छै पृथक । व वनाः जुजुयात वन्दना यानाः, “देव, परीक्षण यानाः जक दण्ड पुइकेगु वा परीक्षण यानाः मयासे खः ?” धकाः बिलियात । “परीक्षण यानाः जक दण्ड पुइके ।” “साधु, देव ।” “अथेसा कया विज्याहुँ ।” देव, जि पासा निग्रन्थभावक जिथाय् वया दनाच्वनेथाय् व फयेतुइथाय् न्हायवले थये धाइ - “पासा, छन्त श्रमण गौतमया छुयायेत, वया लिक्क वनाः छन्त छु दइ” धकाः श्व आदि खँ सिरिगुत्तं फुक्कं उगु सुचं बिलियानाः “देव, यदि श्व कारणय् दण्ड कायेगु उचित खःसा, कया विज्याहुँ ।” जुजुं गरहदिन्यात स्वया “धाये खःला, छ थये घयागु” धकाः न्यन । “धाये खः, देव ।” छ थुलि नं मस्यपिन्त शास्ता धकाः ग्रहण यानाः चाचाःहिला जुया “फुक्कं स्यु” धकाः छु कारणां तथागत भावकयात धयागु खः । “छं दोषारोपन याःगु दण्ड छन्त हे जुइ” धकाः थये वयात हे दण्ड पुइकल, वया हे छैय् वइपिसं दाय्या पितहल ।

वं वयापति तपिकया उबनेनिसं वाछिति सिरिगुत्तं नापं न्वमतुसे बिचाः यात - “थये जुयाच्वनेगु जित उचित मज्जु, श्वया छैय् वइपिन्त नं जि नाश यायेगु उचित खः” धकाः सिरिगुत्तयात लिक्क वनाः धाल - “पासा सिरिगुत्तं ।” “छु, पासा, दु ?” “जाति सुहृदयपिनि धयागु न्वापु नं जुयाच्वनी, विवाद नं, छाय् छ न्वमतुयाःगु, छाय् थये यानाःगु ?” “पासा, छ जिनापं न्वमतुगुलिं जि न्वमतुयाःगु खः ।” “गुगु, पासा, याःगु खः, उगु याये धुंकल, उगु भौगु मित्रता न्वथले मखु ।” उबले निसं निम्हं छथासं दनेगु व फयेतुइगु यात ।

अले छन्तुया दिनय् सिरिगुत्तं गरहदिन्यात धाल - “छु थायेत छन्त नागां साधुपिं, इमिथाय वनाः छन्त छु दइ, जि शास्ताया न्हेने वनेगु व आर्यपिन्त दान विदुगु, छु छन्त उचित मज्जुला ?” वं नं श्व हे प्रतीक्षा यानाच्वंगु खः, उकिं वयात चासुकै वपाच्वंगु थासय् लुसिं चासुवयेगु थै जुल । वं, “सिरिगुत्तं, छ शास्तां छु स्यु ?” धकाः न्यन । “ओ पासा, थये धायेमते, जि शास्तां मस्यगु धयागु हे मदु, अतीतादिभेदकथं फुक्कं स्यु, फिखुगु प्रकारं सत्त्वपिनिगु चित्तयात छ्तेयाये फु ।” “जि थये मस्यु, छाय् जित थुलिमिछ समय तक्क पकनगु खः, अथेसा छु हुँ, छ शास्तायात कन्हेया निति निमन्त्रणा या, जि भोजन याके, न्यासः भिक्षुपिं नापं जिगु भिक्षाकायेत विज्याहुँ धकाः धाः ।”

सिरिगुत्तं शास्तायाथाय वनाः वन्दना यानाः थये धाल - “भन्ते, जि पासा गरहदिन्नं छःपिन्त निमन्त्रणा याकेहल, न्यासः भिक्षुपिं नापं कन्हे, वयाथाय भिक्षाकया विज्याहुँ, न्हापाया विनय् वयाथाय छैय् वइपिन्त जिं थये

यानागु खः, जिं यानागुयात बदला कायेत ला मस्यु, छःपिन्त शुद्धचित्तं भिक्षा दान बिद्दुगु इच्छा जुया नं मस्यु, बिचाः याना बिज्यानाः यदि उचित जसा, स्वीकार यानाः बिज्याहूँ । यदि भज्या स्वीकार यानाः बिज्यायेम्भाः ।" शास्तां "वं भीत छु यायेगु इच्छायात ?" धकाः बिचाः याना स्वयेवं खंका च्याका "निखा छैया दयुइ तधंगु गाः म्हुइके बिया चयेगः गाडा खदिरसि ह्येके बिया, सित जायेके बिया मिं च्याका जित्त ह्यंगवाःया गालय कुतुका बदला कायेगु इच्छा यानाचवन ।" हानं बिचाः याना बिज्यात - "छु जि अन वनेगुया अर्थ दु, मद् ।" अनलि थव खंका बिज्यात - "जि ह्यंगवाःया गालय पला तयेवले, उगु त्वःपुया तःगु लासा लोपजुइ, ह्यंगवाःया गाः तज्यानाः घःचापायुचाःगु महापयस्वां यहाँवइ, अले जिं पलेस्वाँया धलय न्ह्या आसनय फ्येतुइ, न्यासः भिक्षुपिं न अये हे वनाः फ्येतुइ, आपाल मनून मुंबइ, जिं उगु समागमय निपु गाथां अनुमोदन याये, अनुमोदनया अन्त्य चयेप्यइ प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभजून, सिरिगुत्त व गरहदिन्न श्रोतान्न जुइ, थःगु समस्त धनसम्पत्ति शासनय छ्यालिइ (सेवायाइ, ह्वली), थव कुलपुत्रया आधारं जिं वनेगु उचित खः" धकाः भिक्षा स्वीकार यानाः बिज्यात ।

सिरिगुत्त वनाः शास्तां स्वीकार याःगु गरहदिन्नयात कना "लोकजेछयात छं सत्कार या" धकाः धाल । गरहदिन्न "आः जिं यायेगु स्युका" धकाः निखा छैया दयुइ तधंगुगाः म्हुइके बिया, चयेगः गाडां खदिरसि ह्येके बिया, सित जायेके बिया मिं च्याका खदिरया ह्यंगवाःइ तयार याकेबिया चछियंके मिं पुइकेबिया खदिर ह्यंगवाःइ दयेके बिया गाःया ज्ये सिमाकच्चात तयेके बिया घाँधभालं त्वःपुया गोबर इके बिया छेपेखावं बलनागु कथितलाया वनेगु लं दयेके बिल, "थये पला पला तइवले कथित तोधुला तांपापुला ह्यंगवाःया गालय कुतुवनी" धकाः मती तथा छैया लिउँने सिरिगुत्तं तःगुकथं हे तेपत तयेके बिल, आसनत न अये हे लायेके बिया । सिरिगुत्त सुखे हे वया छैया वनाः "तयार याये धुनला छं, पासा, सत्कार ?" धकाः "धुन, पासा ।" "गन उपिं खः ?" "वा, स्वबने वा" धकाः फुकक सिरिगुत्तं कथं थें तुं क्यन । सिरिगुत्त "साधु, पासा" धकाः धाल । आपालं मनून मुंबल । मिथ्यादृष्टिम्हं निमन्त्रणा यायेवं महान् सन्निपात जुइ (आपालं मुंबइ) । मिथ्यादृष्टिपिं "धमपा गौतमया विप्रकारयात स्वये" धकाः मुंबइ, सम्पक्दृष्टिपिं जक "थौं शास्तां महान्गु धर्मदेशना यानाः बिज्याइ, बुद्धया विषयगु बुद्धलीना स्वये" धकाः मुंबइ ।

कन्हेंबुद्ध शास्ता न्यासः भिक्षुपिं नापं गरहदिन्नया छैय लुवायु बिज्यात । वं छैनं पिहाँ वया पञ्चाइ पाणं जुइक वन्दना यानाः न्ह्यने ल्हाः ज्वजलपाः यानाः वनाः बिचाः यात - "भन्ते, छःपिंस धाये, अतीतादिभेद फुककं सिया बिज्याम्ह खः, भिक्षुगु प्रकारं सत्त्वपिनिगु चित्तयात छुतेयाये फु" धकाः थये छःपिनि उपस्थापकं जित कन । यदि सिया बिज्यासा, जिगु छैय दुहाँ बिज्यायेभते । दुहाँ वपिन्त न यागु दु, न त भोजनादि हे दु, सकलं छिपिं ह्यंगवाः गालय कुतुका बदला काये ।" थये बिचाः याना शास्ताया पात्र कया "थनं भगवान् बिज्याहूँ" धकाः धया, "भन्ते, जिमिगु छैय बइपिसं नियम सिइका बिज्यायेगु उचित खः" धकाः धाल । "छु यायेगु उचित खः, आवुसा धकाः न्यन बिज्यात ।" छम्ह छम्ह जक दुहाँवनाः न्ह्यने वनाः फ्येतुइवले लिपा जक मेम्ह वयेगु उचित खः ।" थये वयात जुल - "न्ह्यने वंम्ह ह्यंगवाः गालय कुतुवंगु खनाः त्यं दुपिं वइमखु, छम्ह छम्हसित कुतुका बदला काये ।" शास्ता "ज्ये" धया याकचा हे बिज्यात । गरहदिन्न ह्यंगवाः गालय थका लिचिला दनाः "न्ह्यने बिज्याहूँ, भन्ते" धकाः धाल । अले शास्तां ह्यंगवाः गाःया छने पला तथाः बिज्यात, लासा तनावन, ह्यंगवाः गाः तज्यानाः घःचापायुचागु पलेस्वांत यहाँवल । शास्ता पलेस्वाँया छने न्ह्या बिज्यानाः लायातःगु बुद्धासनय फ्येतुना बिज्यात, भिक्षुपिं न अये हे वनाः फ्येतुल । गरहदिन्नया शरीरयु डाह जुयावल ।

व याकनं सिरिगुत्तयाथायु निक्क वनाः, "स्वामी, जित तरेयानाः ज्ये" धकाः धाल । "छु थव खः?" "न्यासः भिक्षुपिन्त छैय यागु भोजनादि मद्, छु यायेगु ?" "छु यानाः ?" धकाः न्यन । जिं निखा छैया दयुइ तधंगु गालय ह्यंगवाल जायेका - "अन कुतुका बदला काये ।" "अले गाः तज्यानाः तःकोगु पलेस्वांत यहाँवल । सकलं पलेस्वाँया छने न्ह्या वना, लायातयागु आसनय फ्येतुना बिज्यात, आः छुयायेगु स्वामी ?" छु नकतिनि हे जित "युपिं यलत खः, युलि यागु खः, युलि भोजनादि खः धकाः क्यनयागु मखुला ?" "मखुगु उगु गंया जिं, स्वामी, यल खालीगु हे खः ।" स्वाल, "हूँ, उपिं यलतयुके यागु आदि स्वः ।" उगु क्षणय हे वं गगु यलय "यागु" धकाः धाःगु खः, उगु यलय यागुलिं जाल, गगु यलय "भोजनादि" धकाः धाःगु खः, उगु यलय भोजनादि परिपूर्ण हे जुल । उगु सम्पत्तियात खनेवं हे गरहदिन्नया शरीरयु प्रीतिप्राप्तोचं जाल, चित्त प्रसन्न जुल । वं सत्कारपूर्वकं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात नका, भोजन सिधयेका बिज्याम्ह शास्ताया, अनुमोदन याकेगु इच्छा जुया,

पात्र काल । शास्ता अनुमोदन याताः विज्याज्यां "शुषि सत्त्वपि प्रजाचक्षुया अभावं याताः जि भावपिनिगु बुद्धशासनया गुण मस्यु । प्रजाचक्षु मदुपि धयापि कापि धाइ, प्रजावानपि चक्षुवानपि धाइ" धकाः धया विज्यानाः युषि गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

५८. यथा सङ्गारानिम्बि^{१५६}, उज्जितस्मि महापथे ।
पदुमं तस्य जायेथ, सुचिगन्धं मनोरमं ॥

५८. "गथे फोहरगु गालय, वौछवया तःगु तःकागु लैय ।
पलेस्वां अन बुयावड, सुगन्धित मनोरमगु ॥

५९. एवं सङ्गारभूतेसु, अन्धभूते^{१५७} पुषुज्जने ।
अतिरोचति पञ्जाय, सम्पासम्बुद्धसावको ॥

५९. "थथे फोहरगु गाः थै जुपि, कां जुयाच्चपि पृथगजनपि मध्ये ।
जाञ्ज्वलेमान जुड प्रजां, सम्यक्सम्बुद्ध भावक ॥"

अन फोहरगु गालय धयागु फोहरगु थायु खः, फोहरया इयं धागु अर्थ खः । वौछवया तःगु तःकागु लैय धयागु महामार्गय वौछवया तःगु खः । सुगन्धित धयागु बोलाक तस्वाः वःगु खः । मनोरमगु धयागु मनयात यःगु खः । फोहरगु गाः थै जुपि धयागु कच्चिगत दुपि खः । पृथगजनपि मध्ये धयागु थीथी क्लेशतयत् दयेकिपि जुया थथे पृथगजन नां दुपि लोक जनपि खः । थव धयातःगु जुयाच्चन - गथे तकागु लैय वौछवया तःगु फोहरया इयं अशुद्ध घच्चापुसे व प्रतिकूलगुलि नं सुगन्धितगु पलेस्वां बुयावडगु खः, उगु स्वांयात जुजु, जुजुया मन्त्रीपिसं यःयेका प्रिय जुया च्चे छयनय छुडबहगु हे जुयाच्चनी, थथे हे फोहरगु गाः थै जुपि, पृथगजनपि दयुड जन्म जुपि प्रजा मदुपि मिखा मदुपि आपाल मनूतयगु दयुड उत्पन्न जुया नं थःगु प्रजाबल काम्यु दोष खंका, उकिं पिहाँ बयेगुलिङ्ग फाइदा (फल) खंका पिहाँवया प्रव्रजित जुया, प्रव्रजितमात्र नं सन्तोष मजुया अन च्चेया शील समाधि प्रजा विमूर्ति विभक्ति ज्ञानदर्शन आराधना याताः जाञ्ज्वलेमान जुड । सम्यक्सम्बुद्ध भावक क्षीणाश्रव भिक्षुं कां जुयाच्चपि पृथगजनपिन्त अतिक्रमण याताः थिनाच्चनी जाञ्ज्वलेमान जुयाच्चनी व शोभायमान जुयाच्चनी ।

देशनाया अन्त्य च्चेप्यद् प्राणीपि धमंजान लाभ जुल । गरहदिन्न व सिरिगुत्त श्रोतापत्तिफल्यु थ्यन । इमिसं फुक्कं थःगु धनसम्पत्ति बुद्धशासनयु छयल । शास्ता आसनं दत्ता विहारयु विज्यात । भिक्षुपि सन्धाइलयु धमसंभायु खँ न्चःथन - "अहो आश्चर्यं खः बुद्धगुण धयागु, उजागु खदिर ह्यंवाःइयात तछुयानाः पलेस्वां यहाँवल ।" शास्ता विज्याताः "छु खँय थन, भिक्षुपि, आः खँ न्हाणा मुनाच्चनगु खः ?" धकाः न्थना विज्यायेवं, "फलनागु" धकाः धायेवं - "आश्चर्यं मखु, भिक्षुपि, गुगु आः जि बुद्ध जम्हूसित ह्यंवाःइ पलेस्वां त यहाँवल" खः, ज्ञान परिपक्व मजुनिबले बोधिसत्त्व जुयाच्चनाबले नं, जित पलेस्वां त यहाँवल" धकाः धया विज्यायेवं, "गुबले खः, भन्ते, धया विज्याहुँ जिमित" धकाः फत्तेवं न्हापाया खँ न्चःथना विज्यात-

"कामं याताः कुतुंबनाः जि नरकयु, छयक्कयु तुति च्चे याताः ।

अनार्यं ज्या याये मखुत्त, थव पिण्ड स्वीकार याताः विज्याहुँ ॥"^{१५८}

थव खदिरइजातक वित्तुं कना विज्यात ।

गरहदिन्नया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

५८. यथा सङ्गारानि उज्जिते महापथे ।
पथं तत्र जायेत शुचिगन्धं मनोरमम् ॥१५८॥

^{१५६} सङ्गारानिम्बि (सी० त्या० कं० १००)

^{१५७} अन्धीभूते (क०)

^{१५८} (जा० १.१.४०)

५९. एव सङ्गारभूते अण्डभूते पुनरजने ।
अतिरोचते प्रजया सम्यक् संबुद्ध-भावकः ॥१६॥

पुण्यवर्गया कर्पणं कवचाल ।

प्यंगुलं वरं कवचाल ।

५. बालवर्ग

१. सृं छह पुरुषया खँ

"ताःहाकः जुड न्हयलंचाम्हसित ना..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले प्रसनेजित कोशल व सृं छह पुरुषया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

जुजु प्रशोनजित कोशल छगु उत्सवया दिनय् अलंकृत यानातम्ह सर्वश्वेतम्ह छह पुण्डरिक धयाम्ह किसि गया महान् राजानुभावं शहरय् चाःहिलेगु यानाच्चन । धाराधरु जुडगु थासय् (जुडवं) त्वहंत कयेका कपिं दायेवं आपाल मनुत् बिस्येवनीबले लिफः हे (गपः हिडका फःस्वया) स्वड । जुजुपिनिगु श्व धायें बालाक दान बियावगुया फल खः । सृं छह गरीब मिजया कलाम्ह न्हयत जाःगु छया च्वेया तल्या दनाः छया इयाःखापा चायेका जुजुयात स्वया हे चिलाः दुहाँवन । जुजुयात पुर्णचन्द्र सुपाँचय् दुने दुहाँवंगु थें जुल । वं व लिसे आशक्त मन जुया किसिया म्हुं कुतुबड थें जुयाः याकन हे शहरय् चाःहिलेगु यानाः दरबार दुहाँवनाः छह विश्वास दुम्ह मन्नीयात धाल - "फलनागु थासय् छं जि थःस्वयाःगु प्रासाद खनाः ता ?" "खनाः, देव ।" "अन छह मिसायात खनाः ला ?" "खनाः, देव ।" "हूँ, वया स्वामी दु मद्गुभाव सिडका वा ।" वं वनाः वया भाःत दु मद्गुभाव सिडका वयाः जुजुयात "स्वामी, दु" धकाः कन । अले जुजुं "अयेसा वया भाःतयात सःता हिं" धकाः धायें वं वनाः, "वा, भो पुरुष, जुजुं छन्त सःताच्चन" धकाः धाल । वं "कलाया कारणं जित भयं उत्पन्न जुडमा" धकाः बिचाः याना जुजुया हुकमयात नेमफया वनाः जुजुयात वचना यानाः दनाच्चन । अले वयात जुजु "जित थनिनिसें सेवा थाः" धकाः धाल । "म्याःल, देव, जिं थःगु ज्या यानाः छःपिन्त करशुल्क पुले, छैय् हे जि च्वनाः जीविका हने ।" "छगु करशुल्क जित माःगु मद्, थनिनिसें जित सेवा या" धकाः वयात हतियार व ढाल बिडकल । थये वयात जुल - "छुं नं वयात दोष तया, स्यानाः कलायात काये ।" अले वयात वं मरणभयं त्रिशितजुया अप्रमादी जुया सेवा यात ।

जुजुं वया दोष मखनाः, कामं परिडाह वृद्धि जुडवं "श्वयात छगु दोष तयाः राजाज्ञा बिड" धकाः सःतके छवया थये धाल - "भो, थन योजन च्वे खुसिया फलनागु थासय् वनाः सन्ध्या इलय् जि म्वःलुडबले तुयुगु पलेस्वाँ व ह्यार्जुगु चा कयाहिं । यदि उगु वखतय् छ मवल धाःसा, राजाज्ञा (दपड) छन्त धायेगु जुड ।" सेवक धयापि धायें, प्यंगु प्रकारया दासपि स्वया फरक जुड । ध्यवां न्यानाः तःपि दासतयस "जित छयं स्यानाच्चन, म्हुं जित स्यानाच्चन" धकाः धया ज्या लिचिलेगु अवसर दु । सेवकयात श्व मद्, अरेयाःगु ज्याः धायेगु हे उचित जुड । उकिं व "अवश्यनं जि वनेमानी, तुयुगु पलेस्वाँ व ह्यार्जुगु चा धयागु नागभवनय् उत्पन्न जुड, जि गन वनाः प्राप्त धायेगु ?" धकाः बिचाः याना मरणभयं त्रिशितम्ह जुया याकन छैय् वनाः, "भदे, जिगु जा वतला ?" धकाः धाल । "भुतुलिडु थोने तिनी, स्वामी ।" वं जा बुड मलानिवं हे, (पिड) मफया धवःचा जातिदुगु जा तुडके बिया, दुगु कँनाप जाति दुगु जा यलय् प्वकेबिया च्वनाः योजनति दुगु लैय् ब्याँयवन, व ववं हे जा वत । वं थोनेच्वंगु जा भतिचा बिडका (त्यंका) नयाः, छह लँजवाःयात खनाः, जि बिडका तयातयाःगु भतिचा ल्यं दनिगु जा दनि, कया नयादिसें स्वामी । वं कया नल । उम्हसिनं नयाः, छे जा लखपु वॉछवया, म्हुतु सिला तसलं "श्व खुसि सिथय् च्वनाच्चपिं नाग, गरुड व देवतापिसं जिगु वचन न्यानाः बिज्याहूँ, जुजुं जित राजदपड बिडगु इच्छाजुया 'तुयुगु पलेस्वाँ व ह्यार्जुगु चा हिं' धकाः जित अरेयात, लँजवाःयात जिं भोजन बियागु खः, उगु इःछि आनिशंस दुगु खः, लखय् न्यातय् बियागु खः, उगु सछिगु आनिशंस दुगु खः । युलि पुण्यफल छःपिन्त भाग थलाः बियागु खः, जित तुयुगु पलेस्वाँ व ह्यार्जुगु चा हयादिसें" धकाः स्वकवतक धाल (प्रार्थना यात) । अन अधिकार कया च्वनाच्चम्ह नागराजं उगु सः ताया बुराया भेषकया, वयाथाय् लिक्क वनाः "छुं खँ ल्हानागु ?" धकाः धाल । वं हानं न अये हे धया "जित उगु पुण्यभाग ब्यं" धकाः धायें, "बिड" धकाः धाल । हानं "ब्यु" धकाः धायें, "बिड, स्वामी" धकाः धाल । थये वं निक्व स्वकवगु पटककत पुण्यभाग बिडका तुयुगु पलेस्वाँ व ह्यार्जुगु चा हयाबिल ।

जुजुं विचाः यात - "मनूत धयापि आपाल मायाजाल धायेसःपि खः, यदि वं छु नं उपायद्वारा प्राप्त जुल धाःसा, जिगु ज्या सफल जुदमखु ।" वं न्ह्यःव हे ध्वाखा तिदकेबिया ताचा थःयाय् हयेकेबिल । उम्ह पुरुष नं जुजु भ्वःन्हुदुगु इलय् हे वया खापा चायेकातःगु मदया द्वारपालयात सःता "ध्वाखा चायेकी" धकाः धाल । "चायेके फइमखु, जुजुं न्ह्यःव हे ढोका तिका राजगुह्य ताचा यंके धुकल ।" वं "जि राजदूत खः, ध्वाखा चायेकी" धकाः धालं नं "ध्वाखा मचायेकेवं आः जिगु ज्यान वन । छु धायेमानी" धकाः विचाः याना ध्वाखाया खलुदु चापाय् वोंछवया उकिं ठोने स्वॉतं खाया तःसःयानाः, "भो, शहरवासीपि जुजुं हुकम जुगु अनुसार् जि यानागुभाव सिदका दिसें, जुजुं जित विना कारणं नाश धायेगु इन्छायत" धकाः स्वक्वतक विलाप यानाः "गन वनेगु ल्या" धकाः विचाः याना "भिभु धयापि नुगः क्यातुपिं खः, विहारे वनाः गोतुले" धकाः निश्चययात । थुपि सत्त्व धयापि सुख दुबले भिक्षुपिं दु मद् धयागु भाव तर्कं नं मस्यु, दुःखितगु अवस्थाय् विहारय् वनेगु इच्छा याइगु जुयाच्चन, उकिं व नं "जित मेगु त्राण मद्" धकाः विहारे वनाः छगु ल्वःगु थासय् गोतुल । अले जुजुया नं उखलु चान्ह्ये न्ह्यःवयेके मफया उम्ह मिसायात लुमंका कामं परिदइह जुल । वं विचाः यात - "छो त्दुवं हे उम्ह पुरुषयात स्याकेबिया उम्ह मिसायात हये ।"

उगु क्षणय् हे ल्वीगु योजन दुगु लोहकुम्भिड (नंखासिड) उत्पन्न जुपि प्यम्ह मन् जा त्वारावारा दायाच्चगु जासिड जाकिं थें चाचाःहिला स्वीदुःईं क्वे थ्यंका हानं मेगु स्वीदुःईं विका च्वे थ्यंका लोहकुम्भिया म्हुतुसिड थ्यन । इपिं छयं थय्वया थयवंथे स्वया छगु छगुगाथा धायेगु इच्छा जुया नं धाःये मफया छगः छगः आखः जःन धका गोतुवनाः लोहकुम्भिड हे दुर्हावन । जुजुं न्ह्यो वयेकि मफया मध्यमयामया अनन्तरय् उगु सः न्यनाः ग्यानाः थाराण्यया "छु जिगु जीवनय् अनन्तरय्भय जुइन ला बा जि अग्रमेषीया बा जिगु राज्य विनाश जुइन ला" धकाः विचायाबले चछियंके मिखा तिसि मफुत । वं थोनिभा ल्वःगु इलय् हे पुरोहितयात सःतःके छवया, "आचार्य, जि मध्यमयामया अनन्तरय् महा ग्यानापुगु सः न्यना, 'राज्यया बा अग्रमेषीया बा जिगु बा सुयागु अनन्तरय जुइ' धकाः मस्यु, उकिं जि छःपिन्त सताःगु खः" धकाः धाल ।

महाराज, छःपिसं छु सः ताया बिज्यानाः ? "आचार्य, दु धयागु, स धयागु, न धयागु व सो धयागु थुपि सःतः न्यनाः (ताया), थुपि सःतयगु फल निरीक्षण या ।" ब्राह्मण अन्धकारय् दुर्होवंम्हसिनं छु नं खके मफइगु थें जुया, "मस्यु" धकाः धायेवं "लाभसत्कार जिगु नाशजुइ" धकाः ग्यानाः "भारगु खः, महाराज ।" "छु खः, आचार्य" धकाः न्यन । "जीवनय् भय वइगु खनेदत ।" वं निदुगं ग्यानाः, "आचार्य, छु नं पनेगु उपाय दुला ?" धकाः न्यन । "दु, महाराज, ग्यानाः बिज्यायेमते, जि स्वगू वेद स्यु ।" "छु दुसाः उचित जुइ छु माला ?" "सर्वशतयज्ञ यानाः ज्यान बचे जुइ, देव ।" "छु दुसाः उचित जुइ ?" सछिम्ह किसि, सछिम्ह सल, सछिम्ह इहें, सछिम्ह सा, सछिम्ह दुगु, सछिम्ह चोले, सछिम्ह खा, सछिम्ह फा, सछिम्ह भिजंमचा व सछिम्ह मिसामचा यानाः थये छम्ह छम्ह प्राणीपिं सछि सछि यानाः मुंकेबिया "यदि पशुतयत जक मुंके बिदवं, थःत नयेगु हे जक मुंकेबिल धकाः धाइ" धकाः किसि सल व मननयत नं मुंके ब्युगु खः । जुजुं "जिगु ज्यान हे जिगु लाभ खः" धकाः विचाः याना "फुक्क प्राणीपिं याकनं मुंकी" धकाः धाल । अरेयापि मननयसं भन् अप्तः मुकल । उकिं थये कोसल संयुक्त्य धयातल -

"उगु इलय् जुजु प्रसेनजित कौशलया महायज्ञ प्रारम्भ जुयाच्चन, न्यासः इहें, न्यासः सा, न्यासः दुगु न्यासः चोले चिनातगु जुयाच्चन यज्ञया नितिं । गुपि दासत, नोकरत व ज्यामित दुगु खः इपिं नं दण्ड त्रिसित जुया मिच्छाय जायेक ल्वबितया ल्वया ज्यात यानाच्चन ।" १४४

आपालं मनूत थयः पुत्रपुत्री ज्ञातिपिनिगु नितिं परिदेवयानाः तसःयानाः चिच्छाय दनाच्चन, महापुत्री हे फातपुसिगु सः थें जुयाच्चन । अले मल्लिका देवी उगु सः न्यनाः जुजुया लिक्क वनाः "छाय् छःपिनि, महाराज, इन्द्रियत उड्डिन व क्लान्त थें खने दयाच्चन ?" धकाः न्यन । "छु, मल्लिका, छु जिगु न्ह्युपनं सर्प वनाच्चगु मस्यूना ?" "थ्व छु खः, देव ?" "चान्हे जि युजागु सः न्यनाः, उगु जि पुरोहितयाके न्यनाः छगु जीवनय् भय अनन्तरय खनेदत, सर्वशतयज्ञ यानाः ज्यान बचे जुइ" धकाः न्यनाः "जिगु जीवन हे लाभ खः" धकाः थुपि प्राणीपिन्त मुंकेबिया । मल्लिकादेवी, "महाराज, छःपिं मूर्ख हे तिनी, अनेक सूप व्यञ्जनं युक्तगु छदालचा भोजन

न.सां, महाभक्षी जूसां, निग्गु राज्य्यु राज्य यासां, बुद्धि छःपिन्म मन्द (अल्प) हे तिनी खः." धकाः धाल । "छायु थये धायगु खः, देवी ?" "छःपिसं सुयात नं स्यानाः सुं छम्हसित जीवन प्राप्त जग्गु न्हापा गुबलें नं गनं खनाःला, मूर्खम्ह बाइपाया खँ न्यानाः छायु आपालं प्राणीप्रति दुःख बिद्याच्चना, लिक्क विहारयु देवतापिसंहित लोकया अप्रपुद्गाल अतीतादिइ अप्रतिहतज्ञानम्ह शास्ता च्वना बिज्यानाच्चन, वसपोलाक्ये न्यानाः वसपोलं धया बिज्याइगु उपदेशानुसार यानादिसं" धकाः धायेवं जुनु हलुकागु रथं मल्लिका नाप विहारे वनाः मृत्युभयं त्रिशितम्ह जुया छुं न धाये मफया शास्तायात वन्दना यानाः छेलेलिक्क फयेतुल ।

अले वयात शास्तां "अहो, गनं छःपिं, महाराज, भ्रायागु न्हिनयु न्हिनयु" धकाः न्हापालाक हे खँलाबँला यानाः बिज्यात । व सुक हे फयेतुल । अनलि मल्लिकां भगवानु बुद्धयात बलिंयात - "भन्ते, जुजुं धाये, मध्यमयाया बिचयु सः न्यन । अले व पुरोहितयात कन । पुराहितं 'जीवनयु भय छःपिन्त जुइ, उग्यात फायेका छुं वयेत (मदयेकेत) फुक सछि सछि प्राणीपिन्त ज्वनाः इमिगु गपःधा हि यज यायेवं स्वायेफइ (ज्यान बचेजुइ) धकाः धाल । जुजुं प्राणीपिन्त मुकेबिल, उकिं वयात जिं थन व्वनाः ह्यागु खः ।" "थये धाये, महाराज, खःला ?" "खः, भन्ते ।" "गुजागु छःपिसं सः न्यनाः (ताया) ?" व थःम्हं न्यनागुकथं हे कन । तयागतं उगु खँ न्यानाः थत नं उगु आभास जग्गु खः । अले वयात शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - "ग्याये स्वाः, महाराज, छःपिन्त अन्तराय मदु, मभिगु ज्यायापिं सत्त्वपिसं थःगु दुःख व्यक्त्यानाः थये धाःगु खः ।" "छु, भन्ते, इमिसं याःगु खः ?" अले भगवानु बुद्ध इमिगु ज्या कनेत "अथसा, महाराज, न्यः" धकाः धया बिज्यानाः न्हापाया खँ न्दथयना बिज्यात -

न्हापा नीदरें मनुत्पगु आयु जुयाच्चबले काश्यप भगवानु बुद्ध लोक्यु उत्पन्न जुया बिज्यानाः नीदु क्षीपास्रवपिं नापं चारिका यानाः बिज्याय्यां वाराणसी बिज्यात । वाराणसीवासिपिं निम्ह स्वम्ह वा आपालं मिलेजुया आगन्तुकदान यात । उबले वाराणसी पीगु कोटि धनसम्पत्ति दुपिं प्यम्ह सेठपुत्र पासापिं जुयाच्चन । इमिसं खँलाबला यात - "भ्रीगु छँयु आपालं धनसम्पत्ति दु, व छु यायेगु ?" "थुजाम्ह बुद्ध चारिका (यात्रा) यानाः बिज्याबले दान बिदामाः, शील रक्षायायेमाः, पुजा यायेमाः" धकाः छम्हसिनं हे मधासे इपिं मध्ये छम्हसिनं उबले थये धाल - "कडागु अयला त्वनाः साःगु ला नयाः चाहिला जुइ, थव भ्रीगु जीवनया फल खः ।" मेम्ह नं थये धाल - "न्हिथं स्वर्दे पुनांगु नस्वाः वःगु सालि जाकिया भोजन थीथीकथ साःगु तरकारी नापं नयाः जुइमाल ।" मेम्ह नं थये धाल - "नानाप्रकारया मरिचरि छुके बिया नयाः जुइमाल ।" मेम्ह नं थये धाल - "पासापिं, भ्रीसं मेगु छुं न मयाःसे, ध्यवा बिइ धकाः धायेवं इच्छा मयाइपिं स्त्री धयापिं मदु, उकिं धनसम्पत्तिया लोभ क्यनाः मेपिनि कलापिनि नापं जुइगु ज्या यायेमाल ।" "साधु, साधु" धकाः सकसिनं हे वयागु खँ न्यन (च्वन) ।

इपिं उबले निसं बांवांलापिं स्त्रीपिन्त धनसम्पत्ति बिइके छुवया नीदरें परस्त्री गमन यायेगु ज्या यानाः सिनावनाः अवीचि नरक्यु जन्म जुल । इपिं छगु बुद्धान्तर नरक्यु कष्टसिया अन सिनाः विपाकया अवशेषं यानाः ख्वीगु योजन दुगु लोहकुम्भिइ उत्पन्न जुया स्वीदरें वव्यु थंकाः हानं स्वीदरें लोहकुम्भिभया (नया खासिया) म्हुत्सिइ थंकाः छुपु छुपु गाथा धायेगु इच्छाजुया नं धाःये मफुपिं जुया छगः छगः आःख जक धया हानं फालापुला, लोहकुम्भिइ हे दुर्हान । "धयादिसं, महाराज, न्हापालाक छःपिसं छु सः न्यनाः दिया ?" "वु धयागु, भन्ते ।" शास्तां उगु पमवक धयातःगु गाथायात पुंवका बिज्यानाः थये आज्ञा जुया बिज्यात -

"बामलागुकथं जिमिसं जीविका हवा, गुगु दुसानं जिमिसं मविया ।
दुबले हे भोगसम्पत्ति, द्वीप (सुरभितगु यायु) मदयेका थत ॥"^{१००}

अले जुजुयात थव गाथाया अर्थ प्रकाश यानाः बिज्यानाः, "छु छःपिसं, महाराज, निग्गु, स्वंगुगु व प्यंगुगु सः न्यना ?" धकाः न्यना बिज्यायेव "थव थव खः" धकाः धायेवं त्य दुग्गायात पूर्णायानाः बिज्याज्या -

"ख्वीदरें दये धुकल फुक्कं ।
नरक्यु दुःखकष्ट सियाच्चनागु, गुबले जक अन्त जुइ ॥
"मदु अन्त गन दु अन्त, अन्त खने मदयाच्चन ।

^{१००} (जा १.४.५३; पं २० ८०४)

उबले भूसं यानाः गु पाप, जिगु व छिमिगु खः पासापिं ॥
 "उकिं जिं निश्चयनं थनं वनाः, मनुष्य जुया जन्म जुया ।
 सःह शीलं पूर्णह जुया, धाये कुशलकर्म आपालं ॥"^{१९१}

छसिकथं थुपि गाथात आज्ञा जुया विज्यानाः इमिगु अर्थयात प्रकाश यानाः विज्यानाः "थये खः, महाराज, इपिं प्यंम्ह मनत छुपु छुपु गाथा इच्छा जुया नं धाःये मकुपिं जुया छगः छगः जक आःख धया हानं लोहकुम्भिइ हे दुहँवन" धकाः आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसं न्यनाः, जुजु प्रसेनजित कोशल उगु सः न्यसानिसं इपिं न्वय कुतु वनाः हे च्वन, थौतक नं द्वःछि दँ पुला मवनि । जुजु उगु धर्मदेशना न्यनाः महान् संवेग उत्पन्न जुल । वं "द्वुगु (इयातगु) धार्थे थव परस्त्री गमन धायेगु ज्या खः, धार्थे, छगु बुद्धान्तरतक नरकय दुःखकष्टसिया अनलि सिनावनाः ख्वीगु योजन दुगु लोहकुम्भिइ उत्पन्न जुया, अन ख्वीद्वः दँ दुःखकष्टसिया थये नं इमिगु दुःख मुक्त जुदुगु ई खने मदयाच्चन, जि नं परस्त्रीप्रति स्नेहयानाः चछियंकं छनेमकुत (न्यचमवल), आः थर्मिनिसं परस्त्रीप्रति मन छव्ये मखुत" धकाः विचाः याना तथागतयात धाल - "भन्ते, थौं जिं चा ताःहाकःगु भाव सिल ।" उम्ह पुष्य नं अन हे फयेतुना उगु खँ न्यनाः "जित बलया आधार दत" धकाः शास्तायात धाल - "भन्ते, जुजु आः थौवा ताःहाकःगु भाव सिल, जिं सिह्याः थःहं हे छगु योजन लँ ताःहाकःगु भावसिदका ।" शास्तां निम्हसिया नं खँ भिलेयानाः "गुलिसित चा ताःहाकः जुइ, गुलिसित छगु योजन लँ ताःहाकः जुइ, मूर्खतयत् संसार ताःहाकः जुइ" धकाः धया विज्यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

६०. दीघा जागतो रत्ति, दीपं सत्तस्स योजनं ।
 दीघो बालानं संसारो, सद्धमं अविजानतं ॥

६०. "ताःहाकः जुइ न्यचलं चाम्हसित चा, ताःहाकः जुइ न्यःम्हसित छगु योजन ।
 ताःहाकः जुइ मूर्खतयत् संसार, सद्धमं मस्युपिं ॥"

अन ताःहाकः जुइ धयागु चा धयागु स्वंगु याम जकगु खः, न्यचलं चाम्हसित ताःहाकः जुइ, निदुगं स्वदुगं थं जुयाच्चनी । उगु ताःहाकःगु भाव थःत धं कुसिं न्याका सुठौं लुया मवतले ग्वारातुला छनाच्चनीम्ह महाअल्हीम्हसिनं व साःगु भोजन नया श्रीशयनय् छनाच्चंम्ह कामभोगी नं सिदमखु, चछियंकं ध्यानाभ्यास यानाः च्वंम्ह योगी, धर्मया खँ कनीम्ह धर्मकथिकं, आसनया लिक्क च्वना धर्मयात न्यनाच्चंम्हसिनं, छयं स्याःगु रोगादि जुयाच्चंम्हसिनं, ल्हा तुति आदि ध्यंका तःसक वेदना जुयाच्चंम्हसिनं, चान्हय लँय वनाच्चंम्ह पथिकं (लँ जवाः) जक स्यु । योजन धयागु प्यंगु गादुतया छगु योजन जक खः, न्यःम्हसित वा क्लान्त ज्म्हसित ताःहाक जुइ, निदुगं स्वदुगं थं जुयाच्चनी । न्हिछियंकं लँय न्यासिवनाः न्यलाः न्यचने वयाच्चंम्हसित खनाः "न्यचने च्वंगु गां गुलित तापानि ?" धकाः न्यनेवं "योजन ति" धकाः धायेवं हानं भतिचा वनाः मेम्हसिके नं न्यनेवं उम्हसिनं नं "योजन ति" धकाः धायेवं हानं भतिचा वनाः मेम्हसिके नं न्यनी । व नं "योजन ति" धकाः धाड । वं न्यंन्यपिसं योजन ति हे धाड, धार्थे ताःहाकगु छगु योजन खः, छगु योजन नं निगु स्वंगु योजन थं मतीतइ । मूर्खतयत् धयागु थव लोक व परलोकया अर्थ मस्युपिं मूर्खतयत् संसारचकया अन्त धाये मफयाच्चंपिसं गुगु सप्ततिसं बोधिपक्षीयकथं भेदगु सद्धमं सिदका संसारया चक्र अन्त याइ, उगु सद्धमं मस्युपित्त संसार ताःहाकः जुइ । वं थःगु स्वभावकथं ताःहाकः धाःगु खः । उकिं थये धयातल - "अनादिगु थव, भिक्षुपिं, संसार खः, च्वः पो खनेमदु ॥"^{१९२} मूर्खतयत् अन्त धाये मफया अति ताःहाकः हे जुइ ।

देशनाया अन्तय उम्ह पुष्य श्रोतापत्तिफल्य् थ्यन, मेपिं नं आपालं श्रोतापत्तिफलादिइ थ्यन । आपालं मन्तयत् सार्थक धर्मदेशना जुल ।

^{१९१} (जा० १.४.५४-५६; पे० ३० ८०२, ८०३, ८०५)

^{१९२} (सं० नि० २.१२४)

जुजू शास्तायात वन्दना यानाः वनेवं हे इपिं सत्त्वपिन्त बन्धनं मुक्तयात । अन बन्धनं मुक्तपिं मिसामिजपिं छ्यं न्वःल्लुया थयःगुं छैय वनीबले "दीघायु जुद्धमा भती आयां, मल्लिकादेवी, वसपोलया कारणं जीवन प्राप्त जुल जिमि" धकाः मल्लिकाया गुणया खँ कन । सन्धा इलय् भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ न्दध-थन - "अहो धायें पण्डितम्ह खः श्व, मल्लिका, थःगु प्रज्ञानया कारणं थुलिमछि जनपिन्त जीवन दान बिल ।" शास्ता गन्धकुट्टिद फयेतुना बिज्यानाः हे इपिं भिक्षुपिनिगु खँ न्यनाः गन्धकुट्टिं पिहाँ बिज्यानाः धर्मसभाय् वहाँ बिज्यानाः लायातःगु आसनय् फयेतुना बिज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनानागु खः ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु खँय" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, मल्लिका, आः हे जक थःगु प्रज्ञानानया कारणं आपालं मन्तय् जीवन दान ब्युगु मखु, न्हापा नं ब्युगु हे खः" धकाः धया बिज्यानाः उगु खँयात प्रकाशयायां न्हापाया खँ न्दधयना बिज्यात-

न्हाया वाराणसी जुजुया काय् छमा बंगलसिमाय् लिक्क वनाः अन उत्पन्न जुम्ह देवतायाये फयन - "स्वामी देवराज, श्व जम्बुद्वीपय् सछिम्ह जुजुपिं व सछिम्ह अग्रमहेषीपिं दु, यदि जि बौ मध्येधुका राज्ययात प्राप्त जुल धाःसा, थुमिगु गपःया हिं पुजा याये ।" वं बौ मध्येधुका राज्ययात प्राप्त याताः "देवयाया प्रभावं जित राज्य प्राप्त जुगु खः, वयात पुजा याये" धकाः महानु सेनापिं नापं पिहाँवया छम्ह जुजुयात थःगु वशय तथाः व नापं मेयेपिं नं फुकक जजुपिं थःगु वशय तथाः नापं अग्रमहेषीपिं नं ज्वनाः वं उगसेन धयाम्ह दकले स्वकालिम्ह जुजुया धम्मदिना धयाम्ह अग्रमहेषीया प्वाथय् दुगु ज्ञयाच्चन, वयात त्वःता वया "थुलि मन्तय् विषयान त्वंका स्याये" धकाः सिमाक्वय् सफा याकेबिल । देवतां बिचाः यात - "श्व जुजुं थुलिमछि जुजुपिन्त ज्वनाः 'जिगु कारणं थुमित ज्वंगु खः' धकाः बिचाः याता इमिगु गपःया हिं जित बलि बिदुगु इच्छा पाःम्ह खः, यदि थवं थुमित स्यात धाःसा, जम्बुद्वीपय् जुजुया वंश न्दनी, जिगु सिमाक्वय् नं फोहर जुड, श्वयात पनेत फडला ये ।" वं बिचाःयाताः स्वःबले "जि मफु" धकाः सिद्धका मेम्ह देवताया लिक्क वनाः श्व खँ कनाः "छ फुला ?" धकाः न्यन । वं नं प्रतिषेध यायेवं मेयेपिं याताः थये फुकक चक्रवाल देवतापिंथाय् लिक्क वनाः इमिसं नं प्रतिषेध यायेवं वतुमंहाराजपिंथाय् लनअस वनाः "जिमिसं नं मफु, भती जुजु जिपिं स्वयानं पुण्य व प्रज्ञां विधिछम्ह खः, वयाके न्यः" धकाः इमिसं नं प्रतिषेध यावले शक्रया लिक्क वनाः उगु खँ कनाः, "देव, छःपिसं उपेक्षाभाव यायेवं शत्रियवंश न्दनी, वयात शरणा जुया बिज्यायेमाल" धकाः धाल । शकं "जिन वयात पने फडमखु, उपाय छगु छन्त कने" धकाः धया उपाय छगु केन - "छन्त जुजुं खकखक हे ह्याउँगु वस्तं पुना थःगु सिमां पिहाँवया पिहाँवने ये याताः क्यं हँ । अले छन्त जुजुं 'देवता पिहाँवन, वयात लित हये' धकाः नाना प्रकारं फवनी । अले वयात छं धाः 'छं सछिम्ह जुजुपिं नापं अग्रमहेषीपिं हया इमिगु गपःया हिं बलि बिदु' धकाः जिंके फवनाः उगसेन जुजुया देवीयात त्वःता वन, जिं उजाम्ह फताम्हसिया पुजा स्वीकार यायेमखु" धकाः, "थये धायें, धायेंवं जुजुं वयात नं हयेकेबिद, वं जुजुयात धर्मया खँ कनाः थुलिमछि जनपिन्त जीवन दान बिदु ।" श्व कारणं शकं देवतायात श्व उपाययात कन । देवता अथे यात ।

जुजू नं वयात अहेयात । व वया इपिं जुजुपिं मध्ये क्वय (सिषय) फयेतुना च्चम्ह थः जुजुयात जक वन्दना यात । जुजू "जि फुकक जुजुपिनि जेछम्ह दयेकं दकले क्वकालीम्ह थः भाःतयात वन्दना यात" धकाः वयाप्रति तंचाल । अले वयात वं धाल - "जिगु छःपिके छु स्वापु दु, श्व जि भाःतम्ह एवयं दायक खः, श्वयात वन्दना मयाःसे छाय् छःपिन्त वन्दना धायेगु ?" वक्षदेवतां आपालं मन्तय् खक हे "थये हे खः, भदे, थये हे खः, भदे" धकाः धया वयात स्वयाया म्हुल पुजायात । हानं जुजुं धाल - "यदि जित वन्दना मयाःसे, जित राज्य श्रीदायक थये महानुभावम्ह देवतायात छाय् वन्दना मयानागु ?" "महाराज, छ थःगु पुण्यया प्रभावं जुजुपिन्त ज्वन, देवतां ज्वनाः ब्युगु मखु ।" हानं वयात देवतां "थये हे खः, भदे, थये हे खः, भदे" धकाः धया अथे हे पुजायात । हानं वं जुजुयात धाल - "छं देवतां जित थुलिमछि जुजुपिं ज्वनाः बिल" धकाः धयादिल, आः छःपिनि देवताया च्चे खवे सिमा मिं नल, वं उगु मिं छाय् स्याये मफुत, यदि थये महानुभावम्ह खःसा ।" हानं वयात देवतां "थये हे खः, भदे, थये हे खः, भदे" धकाः धया अथे हे पुजायात ।

वं धाःधां हे वनाः ख्वःनं ख्वल न्हिन न्हिल । अले वयात जुजू "छु छु उँद जुल ता ?" धकाः धाल । "छाय् देव, थये धया दियागु ?" "जि यें जाम्ह उँद जुद्धमखु ।" अले "वयाके छ छु कारणं न्हिलागु व ख्वयागु ?" "न्यनादिसँ, महाराज, जिं न्हापा छबा छैय मिसाम्भवा जुया पतिकूलय् ज्वनाः स्वामीया पासा पाहानया रूपय् वम्हसित खनाः वयात जा थुदगु इच्छा जुया 'ला कया हिं' धकाः दासियात ध्यावा विषा वं ला हये

मफया वया: 'मदु ला' धका: धायेवं छैय्या लिउँने छनाच्चम्ह फैया छ्यं त्वा:ल्हाना भोजन तयार घानाबिया । उगु जिं छम्ह फैया छ्यं त्वा:ल्हाना नरक्य दु:खकष्ट सिया विपाकया अवशेषं घाना: वया चिमिसँया ल्याखं (गनपाककथं) छ्यौं त्वा:ल्हाका च्चनेमाल, 'छ:पिसं युलिमछि जनपिन्त स्याना: गुबले जक दु:खं मुक्त जुडगु जुड' धका: थये जिं छ:पिनिगु दु:खयात लुमंका ख्वयागु ख:" धका: धया बुगु गाथा धाल -

"छम्हसिया गप: ध्यना:, चिमिसँया ल्याखं दु:खसिया ।
आपालं गप: ध्यना:, छ:पिन्त छु जुडगु जुड क्षत्रिय ॥"

अले "छाय छ न्हिलागु ?" "जिं थव दु:खं मुक्त जुल" धका: लयता:या, महाराज ।" हान वयात देवतां "थये हे ख:, भद्रे, थये हे ख:, भद्रे" धका: धया स्वांया म्हुलं पुजायात । जुजुं "अहो जिं द्रंगु (झ्यातगु) ज्या घाना:, थवं धाये, छम्ह फै स्याना: नरक्य विपाकया अवशेषं घाना: वया चिमिसँया ल्याखं छ्यौं त्वा:ल्हाका च्चनेमाल, जिं युलिमछि जनपिन्त स्याना: गुबले जक सुरक्षितगु अवस्थाय् थ्यनी" धका: फुककं जुजुपिन्त मुक्तयाना: थ: स्वया यलालीपिन्त वन्दना घाना: न्यायम्ह न्यायम्हपिन्त ल्हा: ज्वजलपा घाना: सकसिके क्षमा फ्वना: थय:गु यासय् हे लिंत छव ।

शास्ता युगु धर्मदेशना ह्याव "थये, भिक्षुपिं, आ: जक मखु, मल्लिकादेवी, थ:गु प्रजाया आधारं आपालं मनूतय् जीवन दान ब्यगु ख:, न्हापा नं ब्यगु हे ख:" धका: धया बिज्याना: अतीतया खँ मिलेयाना: बिज्यात - "उबले वाराणसी जुजुं प्रशोनजित कोशल जुल, धम्मदिन्ना मल्लिकादेवी जुल, वृक्षदेवता जिं हे ख: ।" थये अतीतया खँ मिलेयाना: हानं धर्मदेशना घाना: बिज्याज्यां, "भिक्षुपिं, प्राणीहिंसा धयागु धाये मत्योगु ज्या ख: । प्राणीहिंसा याइपिं ता:कालतक शोकयाइ" धका: धया बिज्याना: थुपिं गाथात आज्ञा जुयाबिज्यात -

"थन वं दु:ख सिइ लिपा नं दु:ख सिइ, पाप याम्हसिन नियासं दु:ख सिइ ।
वं दु:ख सिइ वं विलाप याइ, थ:गु ज्या क्लिष्ट जगु खना: ॥"^{१११}

"थये यदि सत्त्वपिसं स्युसा, दु:ख थव जन्म जुडगु ख: ।

प्राणीं प्राणीपिन्त मस्याइगु ख:, प्राणीयात घात धायेगु हे विलाप याइकीगु ख: ॥"^{११२}

सुं छम्ह पुरुषया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

६०. वीर्घा जायतो रात्रिदीर्घं श्रान्तस्य योजनम् ।
वीर्घा बालानां संसार: सदृर्ममविजानताम् ॥१॥

२. महाकाश्यप रथापेरया सहविहारिकया सुँ

"वनेगु या यदि मदुसा..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता श्रावस्तिइ जेतवनय् च्चना बिज्याना: च्चंबले महाकाश्यप स्वविरया सहविहारिकया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मदेशना राजगुहय् उत्पन्न जगु ख: ।

भनीसं न्यना:, राजगुहय् आधारं पिप्पलि गुफाय् च्चनाच्चपिं निम्ह सहविहारिकपिसं स्वविरयात सेबा यात । इपिं मध्ये छम्ह सत्कारपूर्वकं व्रतपूर्णं घानाच्चन, छम्ह वं धा:गु यात थ:म्हं घानागु ये घाना: क्यना: ख्वा: सिलेगु ल: व वा च्चलेगु कथि तयार घाना: त:गुभाव सिइका, "भन्ते, ख्वा: सिलेगु ल: व वा च्चलेगु कथि जिं तयार घाना: तयेधुन, ख्वा: सिला बिज्याहुँ" धका: धाइ, तुति सिलेगु व म्व:ल्हुडगु इलय् नं थये हे धाइ । मेम्हसिनं बिचा: यात - "थवं न्हाबले नं जिं घाना:गु व्रत थ:म्हं घानागु ये घाना: केनी, आसे, थवयात घायेमा:गु घाये ।" वया नया छनाच्चंबले हे म्व:ल्हुडगु ल: क्वाका छगु घलय् तथा: लिउँने च्चवंगु कोठाय् तल, ल: क्वाकेगु थलय् छमनाति जक ल: बाकिघाना: हा वयेका तल । उगुयात मेम्हसिनं सन्धाइलय् ह्य:लं चाया हा पिहाँ वयाच्चंगु खना: "ल:क्वाका कोठाय् तथात:गु जुड" धका: याकनं वना: स्थविरयात वन्दना घाना:, "भन्ते, कोठाय्

^{१११} (प० प० १५)

^{११२} (जा० १.१.१८)

लः तयातये धुन, म्वःल्ल्या बिज्याहूँ" धकाः धया स्थविर नापं हे कोठाय् दुहाँवन । स्थविरं लः मखनाः "गन लः, आवुसो" धकाः धाल । ल्यायेम्हमं नं भुतुलिइ वनाः थलय् ल्हाः दुत छवयाः खालीगुभाव सिइका "स्व, दुष्टया ज्या खालीगु यल भुतुलिइ दछनाः, गन वन, जिं 'कोठाय् लः दु' धकाः मतिइ तयाः धयाः" धकाः ब्वः ब्युब्बुं घः ज्वनाः तिर्थय वन । मेम्हसिनं नं लिउँने च्वंगु कोठां लः हया कोठाय् तल ।

स्थविरं बिचाः धात - "थ्व ल्याय्म्हं 'जित लः ब्वाका कोठाय् तयातगु, बिज्याहूँ, भन्ते, म्वःल्ल्या बिज्याहूँ" धकाः धया आः ब्वः ब्युब्बुं घः ज्वनाः तिर्थय वनाच्चन, थ्व छु खः" धकाः बिचाः याना स्वःबले "धुनिमछि समय थ्व ल्याय्म्हं थ्वयागु व्रतयात थःम्हं हे यानागु थं यानाः क्यनाच्चन" धकाः सिइका सन्ध्या इलय् वयाः फयेतुना च्वंम्हसित उपदेश बिल, "आवुसो, भिक्षु धयाम्हं 'थःम्हं यानागु हे जक यानाः' धकाः धाःयेगु उचित जुइ, मयानागु मखु, छ आः हे 'कोठाय् तया, म्वःल्ल्या बिज्याहूँ, भन्ते' धकाः धया जि दुहाँवनाः दनाः च्वनाबले घः ज्वनाः ब्वः ब्युब्बुं वन, प्रब्रजित धयाम्हसिनं थये धायेगु उचित मजू ।" वं "स्व, स्थविरया ज्या, लः भतिचाया कारणं जित थये धाःगु का" धकाः तं पिकया कन्हेखुनु स्थविरं नापं भिक्षाटनया निति दुहाँ मवन । स्थविरं मेम्ह नापं छगु प्रदेश वन । वं स्थविर वनेवं स्थविरया उपस्थापकया कूलय् वनाः "स्थविरं गन, भन्ते ?" धकाः न्यनेवं "स्थविरया म्ह मफुत, विहारय् हे फयेतुना च्वनाः विज्यानाच्चन" धकाः धाल । "भन्ते, छु दुसा उचित जुइ" धकाः न्यन । "थुजागु, खानाः ब्यु" धकाः धायेवं वं धाःगुकथं हे जोरेयानाः बिल । वं लं बिचय् हे उगु भोजन नयाः विहारय् वन । स्थविर वंगुयासय् तःकगु नाइसे च्वंगु कापः छकु प्राप्त जुया थः नापं वंम्ह ल्याय्मह्यात बिल । वं उगु कापः रइ छिनाः थःत पुनेगु वस्त्र दयेकल ।

स्थविरं कन्हेखुनु उगु उपस्थापक कूलय् वनाः, "भन्ते, 'छःपिं धाथें, म्ह मफुगु खः ला' धकाः जिमिसं ल्याय्म्हं धाःगुकथं हे तयार यानाः खाना छवया हया, नयाः छःपिं यार्डल जुइ" धकाः धायेवं सुक च्वन । विहारय् वनाः उम्ह ल्याय्म्हं वन्दना यानाः फयेतुना च्वंम्हसित थये धाल - "आवुसो, छं धाथें, म्हिग, थये यानाःगु ला, थ्व प्रब्रजितपित्त मन्त्वः, धया नयेगु उचित मजू ।" वं तं पिकया स्थविर वदला कायेगुभाव तयाः "छनु न्चः लः भतिचाया कारणं जित मखुगु खँ ल्हाइम्ह यानाः यौ वः उपस्थापक कूलय् छपे जाया कारणं जित 'धया नयेगु उचित मजू' धकाः धयाच्चन, कापः नं वं थः उपस्थापकयात हे बिल, अहो स्थविरया ढगु (स्यातगु) ज्या, जिं थ्वयात धायेगु स्युका" धकाः कन्हेखुनु स्थविर गामय् दुहाँ वंबले थः विहारय् च्वनाः कथि ज्वनाः छ्यलेगु थलबलत तछ्यानाः स्थविरया पर्णशालाय् मिं तयाः गगु मच्यागु खः, उगु यात मुगलं दयाः तछ्यानाः पिहाँवनाः बिस्वयं । व सिनावनाः अवीचि महानरकय् उत्पन्न जुल ।

आपालं मनूयसं खं पितहल - "स्थविरया धाथें, सहविहारिक औवाद जक हे सहयाये मफया तं पिकया पर्णशालाय् मिं तयाः बिस्वयं ।" अले छम्ह भिक्षु लिपा राजगृह पिहाँवया शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छां जेतवनय् वनाः शास्तायात वन्दना यानाः शास्ता नापं खँलाबला यानाः "गन वयागु ?" धकाः न्यनेवं "राजगृहं, भन्ते" धकाः धाल । "जि काय् महाकाश्यपयात यार्डेसे च्वला ?" "यार्डेसे च्व, भन्ते, छम्ह जक सहविहारिक उपदेश जक बिइवं तं पिकया पर्णशालाय् भितया बिस्वयं ।" शास्तां "वं आः हे जक औवाद न्यनाः तं चाःगुमखु, न्हापा नं तं हे चाल । आः हे जक कुटि स्युकगु मखु, न्हापा नं स्युकगु हे खः" धकाः धया न्हापाया खँ न्चयथना बिज्यात-

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्त राज्य यानाच्चंगु इलय् हिमालय प्रदेशय् छम्ह सिङ्गिल भगलं स्वँ दयेकाः च्वनाच्चन । अले छन्हुया दिनय् वा वःबले छम्ह माकः चिक्या थरथर खाखां उगु यासय् वन । सिङ्गिल वयात खनाः गाथा धाल -

"मनूया थें च्वं छं छ्यं, ल्हाः व तुति वानर ।

छु कारणं, छं छँ मवयाच्चन ॥"^{१५५}

माकःनं "जिके ल्हाः तुति दुसा नं, गगु प्रजां जानं बिचाः याना छँय् दयेकेगु खः, उगु जिके प्रजाजान मडु" धकाः बिचाः याना उगु खँ कनेगु इच्छा जुया युःणयण धाल -

"मन्या ये ज्वं जिगु छ्यं, न्हाः व तुति सिद्धिं ।

गुगु धयातःगु श्रेष्ठगु मन्तयुक्, उगु जिक्के प्रजा मद् ॥"^{१५५}

अले वयात "बुजाम्हासिया छं छैग् च्वनेगु (घरवास) धयागु सिद्ध जुद्" धकाः निन्दा यायां सिद्धिं वलुगु गाथा निगु धाल-

"चित्त यातं मलाम्हासिया, चिधंगु मनम्हासिया मित्रदोहीया ।

नियरूपं क्वातु मज्जम्हासिया, सुखयाभाव दइमखु ॥

"उम्हं यायेमाः थःगु आनुभावं (प्रभावं), शील स्वभावय च्वनेगु स्वः ।

चिकुगु व फसं तरं जुद्दत, दयेकी क्कटि माकः ॥"^{१५६}

माकः नं "श्व जित चित्त यातं मलाम्हा, चिधंगु मनम्हा, मित्रदोही व क्वातु मज्जम्हा धयाच्चन, आः थ्वया मित्रदोही भाव वयनेमाल" धकाः स्वै स्यंका छ्याल बह्याल यात । भंग उगु स्वैग् च्वनेवं हे छळेपाखं पिहांवया विस्प्वन ।

शास्ता युगु धर्मवेशना हया जातक मिलेयानाः विज्यात - "उबले माक क्कटि स्यंकम्हा भिक्षु जुल, सिद्धि भंग काश्यप जुल ।" जातकया स्वपु मिलेयानाः "थये, भिक्षुपिं, आः जक मखु, न्हापा नं व ओवाव ब्युबले तं पिकया क्कटि स्यंकल, जि काय काश्यपया बुजाम्हा मूर्खनापं च्वनेगुस्वया याकचा च्वनेगु हे उत्तम खः" धकाः धया विज्यानाः युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

६१. वाज्वे नाधिगच्छेय, सेय्यं सदिसमत्तो ।

एककरियं दब्धं कयिरा, नत्थि बाले सहायता ॥

६१. "वनेगु या यदि मवुसा, श्रेष्ठम्हा बा थः समानम्हा ।

याकचा जुद्गुलिद्द क्वातुकी, मवु मूर्खत पासा कायेगु ॥"

अन वनेगु या धयागु इरियापथ वनेगुयात मकासे मन वनीगुयात कागु धकाः सिद्धिकेमाः, कल्याणभिर मालेगु धयागु अर्थ खः । श्रेष्ठम्हा बा थः समानम्हा धयागु थः स्वया शील, समाधि वा प्रजागुण अप्वः दुम्हा बा थः समानम्हा यदि मवुसा । याकचा जुद्गुलिद्द धयागु युपिं मध्ये श्रेष्ठम्हा दुसा शीलादि गुण वृद्धि जुद्द, थः समानम्हा दुसा नाश जुद्दमखु, हीनम्हालिसे मिलेजुया नापं नयाः जुया च्वनेवं शीलादि नाश जुद्दका च्वनेमाली । उकिं धयातःगु - "बुजाम्हा व्यक्ति नापं जुद्द मज्ज्य, पासा याये मज्ज्य, संगत याये मज्ज्य, दया व अनुकम्पा बाहेक जक ।"^{१५७} उकिं यदि करुणाया कारणं "श्वं जिगु आधारं शीलादि वृद्धि जुद्द" धकाः उम्हं व्यक्तिपाखं छुं नं आशा मयाःसे वयात संग्रह यायेफुसा, थ्व कुशल खः । यदि मफुसा, याकचा जुद्गुलिद्द क्वातुकी धयागु याकचा जुद्गुलि स्थिर जुया फुक्क इरियापथय याकचा हे च्वनेगु या । छु कारणं ? मवु मूर्खत पासा कायेगु धयागु पासा कायेगु धयागु - बलशील, मध्यमशील, महाशील, दशकयावस्तु, भिन्तवंगु धनाइ, विपश्यना गुण, प्यंगु मार्ग, प्यंगु फल, स्वंगु विद्या व खुगु अभिज्ञा खः । श्व सहायतगुण मूर्खया आधारं दइमखु ।

वेशनाया अन्तय आगन्तुक भिक्षुपिं श्रोतापत्तिकल्यय थ्यन, मेपिं न आपालं श्रोतापत्तिकल्यविद्द थ्यन, धर्मवेशना आपालं मन्तयत सार्यक जुल ।

महाकाश्यप स्थविरया सहविहारिकया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

६१. वरं च्चेन्नाधिगच्छेत् श्रेयासं सदशमालम्नः ।

एकचर्या दुद्धां कुर्यात् नास्ति बाले सहायता ॥२॥

^{१५५} (जा० १.४.८२)

^{१५६} (जा० १.४.८३-८४)

^{१५७} (पु० ५० १२१; ज०नि० ३.२६)

३. आनन्दसेठ्या र्थं

“कायं दुः धनं दुः...” धयागुं थुगु धर्मदेशना शास्ता भावस्तिद्व च्चना विज्यानाः च्चबले आनन्दसेठया कारणाय आज्ञा ज्ञया विज्यात ।

भावस्तिद्व भ्मीसं न्यनाः, आनन्दसेठ धयाम्ह पीगु करोड वैभव सम्पत्ति दुसां तस्सकं नुगःस्याम्ह ज्ञयाच्चन । वं बाछिया छक्कः थःथितिपिं मुंका काय् मूलसिरियात धयाम्हसित स्वंगु इलय् थये उपदेश बिद - “श्व पीगु करोड धनयात ‘आपाः दु’ धकाः मती तयेमते, दुगु धनसम्पत्ति बिद मज्जु, न्हगु (मेगु) धनसम्पत्ति कमाय् घायेमाः । ध्यवा छगः छगः जक नं खर्चं घायेवं भदया हे वनी । उकिं -

“अजः मदया वंगु खंका, कुमिवां मुंकुगु खंका ।

हां कस्ति मुंकाच्चगु स्वया, पण्डितं छैया व्यवस्था यानाः च्चनाच्चनेमाः ॥”

व लिपा इलय् थःगु न्यागु महानिधि (स्वथना तगु आपालं धनसम्पत्ति) काय्यात मकंसे धनय् लालयित ज्ञया नुगःस्यागु खिति मलिन जुडका सिना व हे नगरया छगु गाँया धवाखाय् चण्डालत द्वःछिछा छैय् च्चनाच्चन । अन छम्ह चण्डालनीया प्वाथय् जन्म (प्रतिसन्धि) काल । जुजुं वया मृत्यु जगु न्यना काय् मूलसिरियात सःतके छवया सेठस्थानय् तल । व नं द्वःछिछा छैया चण्डालत नापं हे ज्यामि ज्या यानाः जीविका हनाच्चबले वया प्वाथय् दुसां निसं नं ज्याला प्राप्त जुल न त नयेत गाक हे जा दत । इमिस “भ्मी आः ज्या यानाः नं नयेत जक हे जा मन्त, भ्मीगु दयुइ अलछिनाम्ह छम्ह दत जुइ” धकाः निश्वः ज्ञया वया माँबीपिं अलग मज्जुतले विभाजन यानाः (भाग थला) “श्व कूलय् अलछिनाम्ह पिहाँवल” धकाः वया (मचाया) माँमियात पितन ।

मिसामचा नं, गुबलेनिसं वया प्वाथय् व च्चवन्, उबले निसं नयेत गाछि जक हे थाक्क हे प्राप्त यानाः काय् बुदकल । वया ल्हाःत, तुतित, मिखात, न्हेप, न्हाय् व म्हुतु थासय् मलाम्ह जुल । वं थुजागु अइवैकत्यं युक्तम्ह ज्ञया धुलंगम्ह पिशाच थं अतिकं विरूपम्ह जुल । थये जूसां नं वयात मामं परित्याग मया । प्वाथय् च्चम्ह कायप्रति स्नेह तःसकं ददगु ज्ञयाच्चन । वं वयात थाक्क हे पालन यानाः वयात ज्वनाः वनिगु दिनय् छुं नं प्राप्त मज्जया वयात छैय् हे तथाः थः जक वनिगु दिनय् ज्याला प्राप्त जुइगु ज्ञयाच्चन । अले वयात भिक्षा पवनाः जीविका हने फुयेवं वं वया ल्हाःतय् भ्यागः बाक् तया, “पुता, जिं छगु कारणं तःसकं (महा) दुःख सिया, आः छल्ल लहि मफुत, श्व नगरय् गरीब गुल्वातयत् तयारं यानाः तगु भोजन दु, अन भिक्षा वनाः जीविका या हूँ” धकाः वयात त्वःता छवल । वं छैछा पति छसिकथं चाःह्युह्युं आनन्दसेठ ज्ञयाच्चबले च्चनागु थासय् वनाः पूर्वजन्मया खँ लुमना थःगु छैय् दुहाँवन । स्वधुवा लुखाय् नं सुनं नं म्हुमसिके मफुत । प्यंगु लुखा खलुइ मूलसिरिसेठया कायपिसं खनाः यानाः (शारान्हुया, मन पीपीच्यानाः) खल । अले वयात सेठया पुरुषपिसं “पिहाँ हूँ, अलछिना” धकाः दाया पति हया फोहर बाँछवइगु थासय् बाँछवत । शास्ता आनन्द स्वविरसहित लिउंन भ्रमणपि नापं भिक्षाटनया नितिं चाःह्युह्युं उगु थाय् थयका विज्यानाः स्वविरयात स्वया वसपोलं न्यनेवं उगु सुचं कन । स्वविरं मूलसिरियात सःतके छवल । अले आपालं मन्तुं मं वल । शास्तां मूलसिरियात सःता “श्वयात म्हुस्यला ?” धकाः न्यना विज्यानाः “मस्यु” धकाः धायेवं, “छुं बी आनन्दसेठ खः” धकाः धया विज्यायेवं विश्वास मयागुलिं “आनन्दसेठ, छं काय्यात न्यागु महानिधि कना ब्यु” धकाः कंके विद्या विश्वास याकेबिल । व शास्तायात शरणय् वन । वयात धर्मदेशना धायामं थुगु गाथा आज्ञा ज्ञया विज्यात -

६२. पुता मथि धनमत्थि^{१९}, इति बालो विहज्जति ।
अत्ता हि अतनो नत्थि, कुतो पुता कुतो धनं ॥

६२. “जि कायपिं दु, जि धन दु, थये मूर्खं दुःख सियाच्चनी ।
थः हे थःम्हं धैये मदु, गानं कायपिं गानं धनसम्पत्ति ॥”

^{१९} पुतमथि धनमथि (क०)

उक्तिया अर्थ खः - कायपि जित दु, धनसम्पत्ति जित दु, यथे मूर्खं पुत्रतृष्णा व धनया तृष्णा कष्टसिद्धि, सास्ति नद, दुःखसिद्धि, "जि कायपि नाश जुल" धकाः दुःख ताइ, "नाश जुल" धकाः दुःख ताइ, "नाश जुद्ध" धकाः दुःख ताइ। धनय न यथे हे खः। यथे खुगु प्रकार दुःख ताइ। "कायपिन्त नकेमाः" धकाः चानय व न्हिनय स्थल जल व पृथ्वी नाना प्रकारया कुतःयानाः न दुःख सिद्धि, "धन कमाये याये" धकाः दुँया बनिज्या आदि यासां न दुःख हे सिद्धि। यथे सास्ति नम्हसिया थः हे थःम्हं धैथे मद्दु उगु सास्ति नया दुःखितगु थःत सुख याये मफुम्हसिया कुतः यानाः च्वम्हसिया थः हे थःम्हं धैथे मद्दु, मृत्युशैध्याय गोतुला सिद्धि थें च्वंगु वेदनां व आनीज्वालां छुवयाच्वम्हसिया, म्हाया अइत च्वच्चबुना वनीबले, क्वैत ततःज्याबले मिखा तिसिना परलोक्यु मिखा चायेका थव लोकाय स्वम्हसिया न न्हियान्हिथं निक्व मो लुइका स्वस्वतक भोजन याका सुगन्ध व भालादिं छायपिया जीवनभर पालन यानाः तःसां न सहायकया रूपं दुःख तरे यायेत असमर्थं जगुति थः हे थःम्हं धैथे मद्दु। गनं कायपि गनं धनसम्पत्ति धयागु कायपि व धनसम्पत्ति उगु इलय् छु याइ, आनन्दसेठया न सुयात न छु न मन्थसे काय्या निति धनसम्पत्ति मुका न्हापा वा मृत्युशैध्याय गोतुला च्वसित, आः थव दुःख बुबले गनं कायपि गनं धन दु। कायपि व धनसम्पत्ति उगु इलय् छु दुःखं यकल ला, छु सुख दयेका बिल ला।

देशनाया अन्त्य चयेप्यद्द प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जुल। धर्मदेशना आपालं मनतयत्त सार्थक जुल।

आनन्दसेठया खँ क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

६२. पुत्रा मे सन्ति धनं मेऽस्ति, इति बालो विहन्यते।
आत्मा ह्यात्मनो नास्ति कृतः पुत्राः कृतो धनम् ॥३॥

४. गथः पयणीठह र्खुँया र्खुँ

"गुम्ह मूर्खं मतीतइ..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्यानाः च्वबले गयः फयनीपि^{१६०} खँतयेतगु कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात।

भौंसं न्यानाः, इपि निम्ह पासारिपि धर्मोपदेश न्यनेत वंपि आपालं मनत नापं जेतवनय वनाः छम्हसिनं धर्मया खँ न्यन, छम्ह थःमं कायेमाःगु स्वयाच्वन। इपि मध्ये छम्हसिनं धर्मया उपदेश न्यबले श्रोतापतिफल्यु थ्यन, मेम्हसिनं छम्हसिया वसःया च्वकाय चिनातःगु न्यानाः ति ध्यवा काल। वया उगु ध्यवां छँपु जा बून, मेम्हसिया छँपु जा मथुल। अले खँपासां वयात थः कला नापं गिजेयाताः "छ अतिपण्डितया कारणं यानाः थःगु छँपु बगु जाया मूतक न मद्दु" धकाः धाल। मेम्हसिनं "धायें थवं थःगु मूर्खतां हे पण्डित धकाः मती तयाच्वन" धकाः उगु सुचं शास्तायात बन्ति यायेत थःवितिपि नापं जेतवनय वनाः बन्तिधात। शास्तां वयात धर्मदेशना यायां थुगु गावा आज्ञा जुया विज्यात -

६३. यो बालो मज्जति बाल्यं, पण्डितो वापि तेन सो।
बालो व पण्डितमानी, स वे "बालो"ति वुच्चति ॥

६३. "गुम्ह मूर्खं मतीतइ थः मूर्खं धका, उकि हे व पण्डित जुइ।
मूर्खं पण्डित धकाः मती तयेवं, वयात हे 'मूर्खं' धकाः धाइ ॥"

अन गुम्ह मूर्खं धयागु गुम्ह अन्धबाल, अपण्डित समानम्ह "जि मूर्खं खः" धकाः थःगु मूर्खता व बालभावयात थुइ व सिद्धि। उकि हे व धयागु उगु कारणं व व्यक्ति पण्डित जुइ, पण्डित थें जान्म खः। वं "जि मूर्खं खः" धकाः सिद्धिका मेम्ह पण्डितया लिक्क वनाः संगत यानाः वं पण्डितभावया निति उपदेशे बिद्धवं, अनुशासन यायेवं उगु ओबाद ग्रहण यानाः पण्डित जुइ वा भन्नु पण्डित जुइ। वयात हे मूर्खं धयागु गुम्ह मूर्खं

^{१६०} (गण्डिपेस्क)

समानम् जुया नं "सु मेम्ह जिं ये जाम्ह बहुभत, धर्मकथिक, विनयधर व धृताङ्गधारी दु" धका: यये पण्डितम्ह ये मती तयाजुइ । वं मेम्ह पण्डितयायाय् लिक्क भवंसे, संगत मया:से न परियत्ति ज्वनी न प्रतिपदा पूर्णयाइ, वं पूर्णरूपं मूर्च्छता भावय् थयनी । उम्ह गथ: फ्यनीम्ह खुँ ये जुइ । उकिं धयात:गु "वयात हे 'मूर्च्छ' धका: धाइ" ।
देशनाया अन्त्य मेम्हसिया य:यित्तिपिसहित आपालं मनत् श्रोतापत्तिफलादिइ थयन ।

गय: फ्यनीम्ह खुँया खुँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

६३. यो बालो मन्यते बाल्यं पण्डितो वापि तेन स:।
बालश्च पण्डितमानी स वै बाल इत्युच्यते ॥४॥

५. उदायि स्थविरया खँ

"जीवनभर यदि मूर्च्छ..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वंबले उदायि स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसं न्याना: व महास्थविरपि लिहाँ वनेवं धर्मसभाय वना: धर्मासनय फयेतुइ । अले वयात छन्हुया दिनय् आगन्तुक भिक्षुपिसं खना: "श्व बहुभतम्ह महास्थविर जुइ" धका: मती तया स्कुंधादि युक्तगु विषयय् न्ययस: न्याना: छुं नं मसिइवं "सु श्व, बुद्ध नापं छगु विहारय् च्वनानं स्कुंध, धातु, आयतन जक हे मस्य्" धका: निन्वायाना: उगु सुचं तथागतयात कन । शास्तां इमित धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

६४. यावज्जीवमपि ये बालो, पण्डितं पयिरुयासति।
न सो धम्मं विजानाति, दब्बी सूपरसं यथा ॥

६४. "जीवनभर यदि मूर्च्छ, पण्डित नापं संगत यासां नं ।
न वं धर्मयात सिइका काइ, धवचिया सूपया (कैति) सवा: ये जक ख: ॥"

उकिया अर्थ ख: - मूर्च्छं धयाम्ह श्वं जीवनभर पण्डितयायाय् लिक्क वना: संगत याना: "श्व बुद्धवचन ख:, थुनि बुद्धवचन ख:" धका: यये परियत्ति धर्मयात वा "श्व चार ख:, श्व विहार ख:, श्व आचर ख:, श्व गोचर ख:, श्व दोष दुगु ख:, श्व निर्दोषगु ख:, श्व सेवन पायेमा:, श्व सेवन याये मज्जु, श्व ज्ञातव्यगु ख: व श्व साक्षात्कार पायेमा:गु ख:" धका: यये प्रतिपत्ति प्रतिवेध धर्मयात सिइमखु । यये छाय् ? धवचिया सूपया सवा: ये जक ख: धयागु गथे कि धवचा गुबलेतक तोधुलि मखु उबलेतक नानाप्रकारया सूपया परिकारय् संकाच्चंसां नं "श्व चि सवा: व:गु ख:, श्व चि सवा: मव:गु ख:, श्व चाक्कुगु ख:, श्व फाक्कुगु ख:, श्व छायागु ख:, श्व पाउँगु ख:, श्व पाउँ मज्जुगु ख:, श्व न्यालुगु ख:" धका: सूपया रस सिइमखु, यथे हे मूर्च्छं जीवनभर पण्डितया संगत यासां नं च्चे धया वयागु धर्मयात सिइमखु ।

देशनाया अन्त्य आगन्तुक भिक्षुपिं आसव चित्त विमुक्त जुल ।

उदायि स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

६४. यावज्जीवमपि चेद् बाल: पण्डितं पर्युपास्ते ।
न स धम्मं विजानाति दर्वी सूपरसं यथा ॥३॥

६. स्वीकृत पाठेय्यक शिक्षुपिणिगु खँ

“पलखं जक हे यदि विद्वान्...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले स्वीम्ह पाठेय्यक भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भगवान् बुद्ध, इपिं मिस्ता मालाच्चंपित्त कप्पासिक वन प्रदेशय्, न्हापालाक धर्मदेशना याना: बिज्यात । उबले इपिं सकलें हे एहिभिक्षुभावं पात्रजीवरधारीपिं भिक्षु जुया भिस्वंगु धुताइधारी जुया अभ्यास याना: हानं ता:काल समय लिपा शास्ताया लिक्क वना: अनादि (अनमतग) धर्मदेशना न्यना: उगु हे आसनय् अहत्त्वय् थ्यन । भिक्षुपिसं “अहो, धार्ये युपिं भिक्षुपिसं धाकनं हे धर्मयात अबबोध यात” धका: धर्मसभाय् खँ न्ह्य:थन । शास्ता उगु खँ न्यना: “भिक्षुपिं, आ: जकमखु, न्हापा नं युपिं स्वीम्ह पासापिं धूतंत जुया तुण्डिलजातकय्^{१११} महातुण्डिलया धर्मदेशना न्यना: नं याकनं हे धर्मयात अबबोध याना: पञ्चशील समादान यात, इपिं उगु हे कारणं आ: फयेतुनाच्चंगु आसनय् हे अहत्त्वय् थ्यन” धका: धया धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

६५. मुहत्तमपि चे विज्जु, पण्डितं पयिरुपासति ।
खिप्पं धम्मं विजानाति, जिक्का सुपरसं यथा ॥

६५. “पलखं जक हे यदि विद्वानं, पण्डितया संगत याइ ।
याकनं हे धर्मयात सिद्धका काइ, मैँ सुपया सवा: यें ख: ॥”

उकिया अर्थ ख: - विज्ज पण्डित पुरुषं पलखं जक हे यदि मेम्ह पण्डितया संगत याइ, वं वया लिक्क सयके सिद्धके याना:, न्ह्यस: न्यना: याकनं हे परिपत्ति धर्मयात सिद्धकी । अनलिं कर्मस्थान ककेबिया: परिपत्तिइ कुत: व उत्साह यायां गये पुरुषं मैँय तयेवं हे सवा: सिद्धकेत मैँया च्वकाय् तया: चि सवा: आदि फरकयात सिद्धकी, हे थये पण्डितं याकनं हे लोकोत्तर धर्मयात नं सिद्धकी ।

देशनाया अन्त्य आपालं भिक्षुपिं अहत्त्वय् थ्यन ।

स्वीम्ह पाठेय्यक भिक्षुपिनिगु खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

६५. मुहत्तमपि चेद् विज्जः पण्डितं पर्युपासते ।
क्षिप्रं धर्मं विजानाति जिह्वा सुपरसं यथा ॥६॥

७. सुप्रबुद्ध कुष्टया खँ

“जुयाच्चनी म्खतं जां मद्दिणं...” थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्याना: च्वबले सुप्रबुद्ध कुष्ट कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । सुप्रबुद्ध कुष्ट खँ उदानय् वये धुकुगु ख: ।^{११२}

उबले सुप्रबुद्ध कुष्ट परिषदया अन्त्य फयेतुना भगवान् बुद्धया धर्मदेशना न्यना: श्रोतापत्तिफल थ्यका य:त प्राप्त जुगु गुण शास्तायात कनेगु इच्छा जुया परिषदया वयुइ थाकुचाया, आंत मदया आपालं मनूत शास्तायात वन्दना याना: न्युत्युवना:, लिहाँ वया विहारय् वन । उगु क्षणय् शकं देवराज “थ्व सुप्रबुद्ध कुष्ट य: शास्ताया शासनय् प्राप्त जुगु गुण प्रकट यायेगु इच्छा जुल” धका: सिद्धका “जिं वयात परीक्षा याये” धका: वना: आकाशय् दना: हे थये धाल -“सुप्रबुद्ध, छ मनूतमध्ये दरिद्रम्ह ख:, मनूतमध्ये दयनीयम्ह ख:, जिं छल्ल अनन्त धनसम्पत्ति विइ, बुद्धयात बुद्ध मखु, धर्मयात धर्म मखु, सद्धयात सद्ध मखु, गात जित बुद्ध, गात जित धर्म, गात

^{१११} (जा० १.६.८८ आदि)

^{११२} (उदा० ४३)

जित सद्दुः धकाः धाः ।" अले वयात वं धाल - "छ सु खः ?" "जि शक्रं खः ।" अन्धबाल, मछामजुम्ह छ जिनापं थये धायेगु उचित मज्जु, छ जित "फ्वगिं वं दरिद्र वं गरिबम्ह" धकाः धायेगु, न जि फ्वगिं खः, न जि दरिद्र खः, न जि गरिब खः, सुख प्राप्तम्ह जि महाधनी खः -

"भद्राधन, शीलधन, हिरी (लज्या) त्राश (ओत्प) धन ।

श्रुतधन व न्याग, प्रजा न्हयगु धन खः ॥

"गुम्हसिके थुपिं धनत दु, स्त्री वा पुरुषया ।

'अदरिद्र धकाः वयात धाद्, सफल वया जीवन खः ॥"^{१११}

थुपिं जिके न्हयता प्रकारया आर्यधन दु, गुम्हसिके थुपिं न्हयगु धन दु, इमित बुद्धपिसं व प्रत्येकबुद्धपिसं "दरिद्र" धकाः धया विमज्या । शक्रं वया खं न्यनाः वयात लैया दथुइ त्व.ता शास्ताया लिक्क वनाः फुक उगु खँलाबला कन । अले वयात भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात - "शक्र, सुप्रबुद्ध कुष्ट थें जापिं उजापिन्त सच्छि द्रःछि विया 'बुद्धयात बुद्ध मखु, धर्मयात धर्म मखु, सद्दयात सद्दु मखु' धकाः धायेके फइमखु ।" सुप्रबुद्ध कुष्ट नं शास्तायाथायु वनाः शास्तालिसे खँलाबला यायेधुका थ.त प्राप्त जगु गुणा बिन्ति यानाः आसनं दनाः लिहांवत । अले वयात लिहांवनाः भतिचा भजानिवं तरुणम्ह सां च्वया स्यात ।

भतिसं न्यनाः, व छम्ह राक्षसनी खः, पुक्कुसाति कुलपुत्रयात, परिव्राजक दासुचीरियायात, तम्बदाति खँ स्याइम्हसित व सुप्रबुद्ध कुष्टयात यानाः थुपिं प्यम्ह मनूतयत् सलंसः जन्म्य सा जुया वयाः स्यात । इपिं, न्हापा प्यम्ह सेठपुत्रजि जुया छम्ह नगर शोभिणी बेश्यायात उद्यानय थंका न्हिछिथंकां सोज यानाः सन्धाइलय थये सत्त्वाहयात - "श्व थासय मेपिं सुं नं मदु, भतिसं श्वयात वियागु द्रःछि ध्यबा व अलंकार यायेगु सामानत क्या श्वयात स्यानाः वने ।" मिसां इमिगु खँ न्यनाः "थुपिं लज्या शरम मद्दिपिं खः, जि नापं न्ह्याइपुकेधुका नं जित स्यायेगु इच्छा यात, जि थुमित यायेगु स्युका" धकाः इमिसं स्यानाः च्वंबले "जि राक्षसनी जुया गये जित थुमिसं स्यागु खः, अये हे इमित नं स्याये फुम्ह जुइ दयेमाः" धकाः प्रार्थना यात । उगु कारणं यानाः थुमित स्यात । आपालं भिक्षुपिं वया मृत्यु जगु खँ भगवान् बुद्धया बिन्तियाः "वया छु गति जुल ?, छु कारणं कुष्टरोगं कल ?" धकाः न्यन । शास्ता वया श्रोतापत्तिफल्यु थ्यनाः व तावतिसं भवन्तु उत्यन्त जगुभाव व तगरसिखि प्रत्येकबुद्धयात खनाः ब्वःबिया अपशब्द न्हागुलिं यानाः ताःकालतक नरकयु विपाक दुःख भोग यानाः विपाकया अवशेष आः कुष्टरोगं क्याच्वंगु भावयात कनाः बिज्यानाः, "भिक्षुपिं, थुपिं सत्त्वपिं थःम्ह हे थःगु कष्टकरगु विपाककर्म यानाः जुयाच्वन" धकाः धया लिस्वापु मिलेयानाः च्वय धर्मदेशना धायो जगु भाषा आज्ञा जुया विज्यात -

६६. वरन्ति बाला दुम्मेधा, अमित्तेनेव अत्तना ।
करोन्ता पापकं कम्मं, यं होति कटुकफलं ॥

६६. "जुयाच्वनी मूर्खत जां मदुपिं, अमित्रपिं नापं थः ।
यानाच्वनी मभिगु ज्याखँत, गुगु जुइ खाइस्ये च्वंगु फल ॥"

अन जुयाच्वनी धयागु प्यंगु इरियापथं अकुशल हे जक यानाः जुयाच्वनी । मूर्खत धयागु थ्व लोक व परलोकयात नं मस्सुपिं थन मूर्खत खः । जां मदुपिं धयागु दुर्बुद्धिपिं खः । अमित्रपिं नापं थः धयागु थःम्ह अमित्र थें जुया वैरी जुयाच्वनी । खाइस्ये च्वंगु फल धयागु कडागु सहयाये थाक्गु दुःखया फल खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुप्रबुद्ध कुष्टया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

६६. वरन्ति बाला दुर्मधसोःमित्रेणैवात्मना ।
कुर्वन्तः पापकं कर्म यद् भवति कटुकफलम् ॥७॥

^{१११} (अ० नि० ७.५-६)

८. कृषकया खँ

"न उगु ज्या यायेगु बांला..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वंबले छम्ह कृषकया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, वं भावतिंतं ताया: मज्जुगु थासय् छगु बुँइ वुँ पालाच्चन । खँत ल: हइगु थासं (ध:लं) शहरय् दुहाँवना: छगु धनीकुल्य् अंग: तछुयाना: ह्य: खना: आपाल लुँ व:त ज्वना: ल: हइगु थासं हे पिहाँवल । छम्ह खँ इमित छलेयाना: छपा: इ:छि ध्यबा दुगु म्हिचा कुतुका सुचुका उगु बुँइ वना: इपि नापं सामानवस्तु इना: ज्वना: ववं कुतुका: सुचुका: वयागु इ:छि ध्यबा दुगु म्हिचा लोमन । उखुनुं दिनय् शास्ता सुय न्हापन लोकय् स्वया बिज्याज्यां उम्ह कृषकयात य:गु ज्ञानजालय् दुने ला:गु खना: बिज्याना: "छु जुइ" धका: विचारयाना: स्वया बिज्याबले थव खन - "थव कृषक सुथे हे वुँ पालेत वनी, सामानया भालिकपि खुंतयगु तृति पलाख्वाय् लिसे वना: कुतुका: सुचुका: त:गु इ:छि ध्यबा दुगु म्हिचा खना: थवयात ज्वनी, जि बाहेक वयात मेह साक्षी धयाम्ह दइमधु, श्रोतापत्तिमार्गाया आधार न वयाके दु, जि अन वनेगु उचित ख: ।" उम्ह कृषक नं सुथे हे वुँ पालेत वन । शास्ता आनन्द स्वयिरसहित लिउँने भ्रमणापिं तया: नापं अन बिज्यात । कृषकं शास्तायात खना: वना: बुद्धयात वन्दना याना: हान वुँ पालेगु शुरुयात । शास्ता वं नापं छुं नं धया बिमज्यासे हे इ:छि ध्यबा दुगु म्हिचा कुतुका: त:गु थासय् बिज्याना: उगुयात खना: आनन्द स्वयिरयात धाल - "स्व, आनन्द, विषधारी सर्प ।" "खना:, भन्ते, कडागु विषम्ह सर्प ख: ।"

कृषक उगु खँ न्यना: "जि इलय् वा ब्यइलय् जुइमा:गु थव थाय् ख:, विषधारी सर्प थन दु हँ" धका: बिचा: याना शास्तां थुलि धया लिहाँ बिज्यायेवं "थवयात स्याये" धका: कोडां कथि ज्वना: वन । इ:छि ध्यबा दुगु सामान खना: "थवया कारणां शास्तां धया बिज्या:गु जुइ" धका: उगु कया: लिहाँवन, बुद्धि मद्गुलि छर्खेलिकक तया: धुलं त्व:पुया हानं वुँ पालेगु शुरुयात । मनूत का पवंचालेवं छैय् खुंतयसं याना: त:गु ज्या खना: लिसेलिसे ववं उगु बुँइ वना: अन खुंतयसं सामान इना का:गु थाय् खना: कृषकया पालिख्वाय् खन । इमिसं वयात पालिख्वाय् अनुसारं वना: म्हिचा तयात:गु थाय् खना: धु चिइका म्हिचा ज्वना: "छं छैय् तुतेयाना: वुँ ज्या याना:च्चं थें सनाच्चन" धका: छ्याना: दया: यंका जुजुयात बयन । जुजुं उगु सुचं न्यना: वयात स्या धका: अहेयात । राजपुरुषपिसं वयात ल्हा: लिउँने चिना: कोडां दादां स्यायेत यंकन । वयात कोडां दाइबले मेगु छुं नं मघासे "स्व, आनन्द, विषधारी सर्प, खना: भगवान्, कडागु विषम्ह सर्प ख:" धका: धाधां वनाच्चन । अले वयात राजपुरुषपिसं "छं शास्ता व आनन्द स्वयिरया खँ कनाच्चन, थव छु ख:" धका: न्यनेवं "जुजुया दर्शन याये दुसा कने" धका: धायेवं जुजुया लिक्क यंका जुजुयात उगु सुचं कन । अले वयात जुजुं "छाय् थथे धयागु" धका: न्यन । वं "देव, जि खँ मखु" धका: धया वुँ पालेत पिहाँवबले निसं फुक्कं उगु खँ जुजुयात कन । जुनुं वयागु खँ न्यना: "हे पुरुषपि, थवं लोकय् अपगुदशल शास्तायात साक्षी तयाच्चन, थवयात दोषारोपन यायेगु उचित मज्जु, जि थन यायेमा:गु सिइके" धका: वयात ज्वना: सन्टाइलय् शास्ताया लिक्क वना: शास्तायाके न्यन - "भगवान्, छु छ:पिसं आनन्द स्वयिरं नापं थव कृषकया वुँ पालिथाय् बिज्याना: ला ?" "ख:, महाराज ।" "छु छ:पिसं अन खना: बिज्याना: ?" "इ:छि ध्यबा दुगु म्हिचा, महाराज ।" "खना: छु धया बिज्याना: ?" "थव धयागु, महाराज ।" "भन्ते, यदि थवं पुरुषं छ:पि थें जाम्हसित मखंगु जूसा, वया जीवन मददगु जुइ, छ:पिसं धाधा:थे धया वं ज्ञान वचेयात ।" उगु न्यना: शास्तां "ख:, महाराज, जि नं थुलि हे धया वना:, पण्डित धयाम्हसिनं गगु ज्या यायेवं लिपा पश्चाताप जुइगु ख:, उगु ज्या याये मज्जु" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

६७. न तं कम्मं कतं ताधु, यं कत्वा अनुतप्पति ।
यत्सा अस्तुमुखो रोदं, विपाकं पटिसेवति ॥

६७. "न उगु ज्या यायेगु बांला, गगु याना: पश्चाताप जुइ ।
गुन्हसिया मिखाय् दंक ख्वबि तया: ख्वइ, विपाक भोग याइ ॥"

अन न उगु ज्या धयागु गुगु नरकादि उत्पन्न धायेफुगु दुःख जुइगु ज्या यानाः लुमंलुमंपति पश्चाताप जुइगु व शोक जुइगु खः, उगु ज्याखं दामला, ठिक मजू व निर्यकगु खः । गुम्हसिया मिखाय् दंक ख्वबि तयाः धयागु गुम्हसिया ख्वबी प्यागु ख्वाः जुइका ख्वख्वं विपाक अनुभव याइ (भोगयाइ) ।

देशनाया अन्त्ये कृषक उपासक श्रोतापत्तिकल्प थ्यन, अन दुषि भिक्षुपिं न श्रोतापत्तिकलाविइ थ्यन ।

कृषक खँ क्वचाक ।

संस्कृतच्छायाः

६७. न तत्कर्म कृतं साधु यत् कृत्वा नृतप्यते ।
यस्याभ्रमुखो र्वदन् विपाक प्रतिसेवते ॥८॥

९. सुतल तालाकारया (गथुया) खँ

“उगु ज्या धायेगु बाला.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेल्बनय् च्वना बिज्यानाः च्वंबले सुमन धयाम्हा मालाकारया कारण्य आशा जुया बिज्यात ।

भूसि न्यनाः, व न्हियान्हिं विम्बिसार जुजुयायात सुथे हे च्यामना सुमन स्वॉं न उपस्थान यानाः च्यातका धया प्राप्त जुयाच्चन । अले छन्हुया दिन्य उगु स्वॉंत ज्वनाः शहरय् दुहाँवबले भगवान् बुद्धं महान् भिक्षुसङ्घपिसं चाहुयेका छवणरंरमी त्याग यानाः महान् बुद्धया आनुभावं महान् बुद्धलीलां शहरय् भिक्षाटनया निति दुहाँ बिज्यात । भगवान् बुद्धं गुबलें छवणरंरमियात चीवरं त्वःपुया स् छम्ह पिण्डपातिक हे जुयाच्चन स्वीगु योजन लें अहूलिमालयात लँस्व वनेगु थें बिज्याइ, गुबलें छवणरंरमी त्याग यानाः कपिलवस्तुइ दुहाँ बिज्याये थें बिज्याइ । उखन्हु दिन्य म्हं छवणरंरमी पिक्या बिज्यानाः महान् बुद्धानुभावं महान् बुद्धलीलां राजगृह्य दुहाँ बिज्यात । मालाकारं भगवान् बुद्धयात रत्न छुनातःगु थें जाःगु शरीरयात खनाः स्वीनिम् महापुरुष लक्षणा व चयेगु अनुव्यञ्जनं युक्तगु शरीर सौंदर्ययात स्वयाः लयुताःया “छुकिं शास्तायात सत्कार पूजा धाये” धकाः बिचाः याना मेगु छु मखनाः “थुपिं स्वॉंतं बुद्धयात पुजायाये” धकाः बिचाः याना हान बिचाः यात - “थुपिं जुजुयात न्हियान्हिं उपस्थान धायेगु स्वॉंतं खः, जुजुयात थुपिं मदयेवं जित चिइ नं फु, स्याये नं फु, देश पितने नं फु, छु धाये माली ?” अले बयात थये जूल “जुजुं जित स्यासां, च्यासां व देश पितसां, व जित व्यसां न श्व जन्मय शरीरय् हनेत गाक जक धनसम्पत्ति बिइ, शास्ताया पुजां जित आपालं कोटानुकाटितक हित व सुखया नितिं गाइ” धकाः थःगु ज्ञान तथागतयात त्यागयात ।

वं “गुबलेतक जिगु मन प्रसन्न जुइमखु, उबलेतक वसपोलयात हे पूजा धाये” धकाः लयलयातःया हँस गद्गद जुया शास्तायात पुजायात । गथे ? न्हापालाक निम्हु स्वॉंमहूलिं तथागतया च्चे हबल, उपिं छयं फुसे फैले जुयाच्चन । मेगु निम्हु हबल, उपिं जवंपाखें माला जुया क्वहाँ बयाच्चन । मेगु निम्हु हबल, उपिं लिउंनेपाखें क्वहाँ बया अथे हे च्वनाच्चन । मेगु निम्हु हबल, उपिं खवंपाखें क्वहाँ बया अथे हे च्वनाच्चन । थये च्यामना च्याम्हु स्वॉं प्यागु थासय् तथागतया चाहुइक त्वःपुयाच्चन । न्च्यने वनेगु लुखा जक दयाच्चन । स्वॉंतियगु दंत दुने लाना, हंत व फवःत पिने लानाच्चन । भगवान् बुद्धयात लुंया पातां धेरे यानातःगु थें जुयाच्चन । स्वॉंतं चेतना मदुसां चेतना आधार क्यारोइ, शहरं पिने गुगु करोड यानाः भिक्ष्यागु करोड मनु मध्ये छम्ह हे मिजं बा मिश्रा थासया वनाच्चनी । शास्ताया म्हं छगु लाख हापलसा त्वः थें जुया रश्मित पिहाँवल । न्च्यने, लिउंने, जवय, खवय व छुयो फुसय निरन्तरं पिहाँवयाच्चगु रश्मितमध्ये छगु न न्च्यने न्च्यने थास बिस्सय मवसे हे फुक्क हे शास्तायात स्वकवतक चाःहिला तरुण ताइगः सिमाया प्रमाण जुया न्च्यने हे रश्मित खयाच्चन । शहर छगुलिं प्रसार जुल । दुने नगरय गुगु करोड, शहरं पिने गुगु करोड यानाः भिक्ष्यागु करोड मनु मध्ये छम्ह हे मिजं बा मिश्रा थासया वनाच्चन । शास्तां नं मालाकारया गुण प्रकट धायेत स्वंगु गावत प्रमाण नगरय बाजं थायेका च्वयेकीगु लें हे जुना बिज्यात । मालाकारया फुक्क शरीरय न्याता प्रकारया प्रीतिं जाल ।

व मालाकार भतिचा जक तथागतनाप वनाः, मनोशिलाया रस्य दुबिना व थै बुद्धया रश्मिद दुने दुहाँ वनाः शास्तायात स्तुतियानाः वन्दना यानाः खालीगु धकि जक ज्वनाः छैय् जित । अले वयात कलाम्ह न्यन “स्वौत गो ?” “शास्तायात जिं पुजा यायेधुन ।” “जुजुं आः छु याडगु जुडु ?” “जुजुं जित स्यासा, च्यसां व देशं पितसा, जिं जीवनयात त्याग यानाः शास्तायात पुजा यानाः, फुक्क स्वौत च्याम्ह जक खः, परन्तु थुजागु पुजा जुल । आपालं मनूत इलंदः सः पिकया हर्षोन्नाद घायां शास्ता नापं जुयाच्चन, गुगु श्व आपालं मनूतय् हर्षोन्नादाया सः खः, उगु थासय् श्व पुजा यानागु खः ।” अले वया कलाम्हं मुखताया कारण थुजागु प्रातिहाय्य प्रसन्नता (श्रद्धा) भाव मक्यसे वयात स्वःविद्या निन्द्यानाः “जुजुपिं घयापिं भयङ्गरपिं खः, छक तं पिकायेवं न्हाःतुति त्वाथला आपालं अनर्थ याइ, छु याःगु ज्यां जित न अनर्थ जुडु” धकाः मस्तयत् ज्वनाः राजदवारय् वनाः जुजुं सःतेवं “छु श्व” धकाः न्यनेवं धाल - “जिंमि भाःतं छःपिन्त उपस्थान याडगु स्वौनं शास्तायात पूजायाताः खाली न्हाःतं छैय् वया ‘स्वौ गो ?’ धकाः जिं न्यनेवं थये धकाः धाल, जिं वयात निन्द्यायानाः ‘जुजुपिं घयापिं भयङ्गरपिं खः, छक तं पिकायेवं न्हाःतुति त्वाथला आपालं अनर्थ याइ, छु याःगु ज्यां जित न अनर्थ जुडु” धकाः वयात वौछुवया थन वयागु खः, वं याःगु ज्या बांलाःसां, बांलाःसां, वयागु हे जुडु, जिं वयात त्वःतागु भाव सिड्का विज्याहँ, देव ।” जुजुं प्रथम दर्शनय् हे श्रोतापत्तिफल प्राप्तजुम्ह श्रद्धावानमह लयतामह आर्यश्रावकं विचाः यात - “अहो श्व स्त्री मुखमह खः, थुजागु गुणय् प्रसन्नता (श्रद्धा) भाव उत्पन्न मया ।” वं तं पिकया थै यानाः, “भदे, छु धयागु खः, जिगु उपस्थान स्वौनं वं पुजा यात ला ?” “खः, देव ।” “वयात त्वःता बांलागु हे छु यात, जिगु स्वौनं पुजा यामहंसित जिं पायेगु स्याका” धकाः वयात अरेयानाः याकन शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः शास्तां नाप हे वन ।

शास्ता जुजुया मन प्रसन्न जुगु सिड्का विज्यानाः बाजं थानाः च्वयेकीगु लँ शहरय् विज्यानाः जुजुया दरवारया धवाखाय् विज्यात । जुजुं पात्र ज्वनाः शास्तायात छैय् दुने विज्याकेगु इच्छा जुल । शास्तां राजइणय् हे फयेतुडुगु भाव वयात । जुजुं उगु सिङ्का “याकन मण्डपय् दयेकी” धकाः उगु क्षणय् हे मण्डपय् दयेके विल । शास्ता नापं भिक्षुसङ्घनापं फयेतुना विज्यात । छाय् शास्ता दरवारय् दुहाँ विमज्यागु ?

थये वसपोलयत जुल - “यदि जिं दुने दुहाँवनाः फयेतुल धाःसा, आपालं मनूतयसं जिगु दर्शन याये खनीमखु, मालाकारया गुण प्रकट जुडुमखु, राजइणय् जिं फयेतुना च्वनेवं आपालं मनूतसं दर्शन याये खनी, मालाकारया गुण न प्रकट जुडु ।” गुणवानपिनिगु गुण बुद्धपिसं हे प्रकट धायेत फड, मेपिसं (त्यं दुपिसं) गुणवानपिनिगु गुण कनेत नुगः स्याइ । प्यंगु स्वोंया पाता प्यंगु दिशाय् फैले जुयाच्चन । आपालं मनूत शास्ताया चाहिडक च्वनाच्चन । जुजुं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात प्रणीतगु आहारद्वारा सेवा यात । शास्तां भोजनया अन्त्य अनुमादेन यानाः न्हाया थै हे प्यंगु स्वोंया पाता चाःहुडका सीहनाद यानाः विज्यानाः आपालं मनूत नाप चाहुडका विहारय् विज्यात । जुजुं शास्ताया न्यून्यवनाः लिहविद्या मालाकारयात सःतके छुवया “जित हयागु स्वौलं छु यानाः शास्तायात पुजा यानाः ?” धकाः न्यन । मालाकारं “जुजुं जित स्यासा, देश पितसां जीवनयात त्याग यानाः पुजा यानाः, देव” धकाः धाल । जुजुं “छु महापुरुष खः” धकाः धया च्याम्ह किसि, सल, दास, दासि, महापसाधन तिसा व च्याइः धया राज दरवारं पितहया फुक्क अलंकारं प्रतिमपिडुतपिं च्याम्ह नारीपिं, च्यागु उत्तमगु गां यानाः श्व सर्वाष्टक धयागु दान विल ।

आनन्द स्थविरं विचाः यात - “थौं सुथे निसं हे आपालं मनूत सीहनादं गर्जे जुया इलंदः गाच्चः च्वयेकाच्चन, छु मालाकारयात फल ददगु जुडु ?” धकाः वं शास्तायाके न्यन । अले वयात शास्ता धयाविज्यात - “आनन्द, श्व मालाकारं भतिचा जक ज्या यात” धकाः मती तयेमते, श्व वःगु ज्यान त्याग यानाः पुजा यात । व थये जिगुप्रति चित्तयात प्रसन्नयाताः-

“छगु लाख कल्प तक, दुर्गातिड वनीमखु ।
 च्वना देव मनुष्याय्, श्व कर्मया फल खः ।
 लिपा प्रत्येकसम्बुद्ध, सुमन धयामह जुडु ॥”

धकाः आज्ञा जुया विज्यात । शास्ता विहारय् विज्यान गन्धकृति दुहाँ विज्याबले फुक स्वौत लुखाया खलुड कुतुवन । सन्दाइनय् भिक्षुपिसं धमंसभाय् खँ न्च्यःयन - “अहो आश्चर्य खः मालाकारया ज्या खः, जीवमान बुद्धयात जीवन त्याग यानाः स्वौलं पुजा यानाः उगु हे क्षणय् सर्वाष्टक धयागु दान प्राप्त जुल ।” शास्ता

गन्धकुट्टिं पिहाँ बिज्याना: स्वंगकथं बिज्याइगु मध्ये छगुकथं बिज्याना: धर्मसभाय् बिज्याना: बुद्धासनय् फयेतुना बिज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपि, आ: खँ ल्हाना मुनाच्चनगु ख: ?" धका: न्यनेवं "फलनागु खँय" धका: धायेवं, "ख:, भिक्षुपि, गुगु ज्या यायेवं लिपा पश्चाताप जुइमखु, तुमंलुमंपतिं सौमनस्य हे उत्पन्न जुइ, थुजागु ज्या याये हे मा:" धका: लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना याया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

६८. तच्च कम्मं कतं साधु, यं कत्वा नानुत्तप्यति ।
यास्य प्रतीतो सुमनो, विपाकं पटित्सेवति ॥

६८. "उगु ज्या यायेगु बाना, गुगु याना: पश्चाताप जुइमखु ।
गुम्ह लयताम्ह भिंगु मनम्ह, बानागु फल अनुभव याइ ॥"

अन उगु ज्या यायेगु धयागु गुगुलिं देव मनुष्य सम्पत्ति व निबांण सम्पत्ति न उत्पन्न याइगु समर्थ दुगु, सुखयात वृद्धि याइगु ज्या याना: पश्चाताप जुइमखु, अले श्व जन्मय् हे लुमंलुमंपतिं हे प्रीतिया वेगं तयताम्ह धयागु सौमनस्यया वेगं भिंगु मनम्ह जुया अनलिं प्रीतिसौमनस्य उत्पन्न जुया: भिंगु विपाक अनुभव याइ, उगु ज्या यायेगु बाना जु, ठिक ज् धका: धा:गु ख: ।
देशनाया अन्त्य चयेव्यट: प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जुल ।

सुमन माताकारया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

६८. तच्च कम्मं कतं साधु यत् कत्वा नानुत्तप्यते ।
यास्य प्रतीतः सुमनो विपाकं प्रतिसेवते ॥१॥

१०. उत्पलवर्णा शैरीया खँ

"कस्ति थें वाकु धका: मतीतइ..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले उत्पलवर्णा थैरीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, वं पदुमुत्तर बुद्धया पादमूलय् प्रार्थना याना: छगुलाख कल्प पुण्यत यायां देव व मनुष्यलोकय् चा:ह्युह्यं थुम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया बिज्यावले देवलोकं च्युत जुया श्रावस्तिइ सेठया कुलय् प्रतिसिन्ध काल । वचुगु गर्भया वर्णं थें च्वगुलिं वयात उत्पलवर्णां धयागु हे नां छुत । अले वयात वैशय् थ्यबले (जायावयेवं) फुकक जम्बुद्वीपया जुजुपिं व सेठपिसं सेठयाथाय् पी छवल - "छ:पिनि, म्हचाय् जिमित्त बियादिसैं ।" पी मछव:पि धयापिं मन्त । अनलिं सेठं विचा: यात - "जिं सकसिगु मन त्याके फइमखु, छगु उपाय याये" धका: म्हचाय्यात स:तके छवया, "पुना, छ प्रव्रजित जुइकुला ?" धका: धाल । वया पूर्वजन्मय् यानात:गु पुण्यया कारणं उगु वचन छयने सछिक्क दायेकातगु चिकं तयागु थें जुल । उकिं बीयात "जिं प्रव्रजित जुइ, बा" धका: धाल । वं वयात महानगु सन्कार याना: भिक्षुणीपिं च्वनीगु थासय् यका प्रव्रजित यात । वया प्रव्रजित जुया गुलिवा मदुवं हे उपोसथागारय् ज्या यायेगु पा: वल । वं मत च्याका उपोसथागारय् बँ पुना: मतया ज्वालाय् निमित्त ग्रहण याना: दना: हे हानं हानं स्वयाच्चबले तेजो कसिपाया आरम्भणा ध्यान प्राप्त याना: उगुयात हे आधार याना: अहन्त्यथ्यन नाप प्रतिसिन्धिदासहित अभिज्ञा न प्राप्त जुल ।

व लिपाया इलय् जनपद चारिका याना: लिहाँवया अन्धवनय् दुहाँवन । उबले भिक्षुणीपिन्त आरण्यवास यायेगु यात निषेध याना: मतगु जुयाच्चन । अले वयात अन कुट्टि दयेका खाता तया: पडां छबाखेरं तल । व श्रावस्तिइ भिक्षाटनया नितिं दुहाँवना: पिहाँवल । वया ककाया काय् नन्दमाणव धयाम्ह गृहस्थीबले निसैं आशक्त मनम्ह ख:, वं वया व:गुभाव न्यना: थैरी वये न्ह्य: अन्धवनय् वना: उगु कुट्टिइ दुहाँवना: खाताया तलय् बिसिना सुना, थैरी वया: कुट्टिइ दुहाँवना: खापा चिना खाताय् फयेतुइवं हे पिने निभा वगुलिं मिखाय् ह्युसे च्वनाच्चगु

चिलामवनीबले हे खाताया तलं पिहॉवया खाताय् थहॉवना: "जित नाश यायेमते मुर्ख, जित नाश यायेमते मुर्ख" धका: थेरी पंसां न जबरजस्ति याता: थ:म्हं इच्छा या:गु ज्या याता: वन । अले वया अवगुणयात फयेमकु ये ज्या महापृथ्वी निखे वात (तज्यात) । व पृथ्वी दुहॉ वना: महाअवीचि नरकय् हे उत्पन्न जुल । थेरी न उगु खं भिक्षुणीपिन्त कन । भिक्षुणीपिसं भिक्षुपिन्त थ्व खं कन । भिक्षुपिसं भगवान् बुद्धयात कन । उगु खं न्यना: शास्तां भिक्षुपिन्त स:ता, "भिक्षुपिं, भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक व उपासिकापिन्त सु गुम्हं मुर्ख पापकर्म याता: साख: कस्तिमध्ये छुं नं चाकुं रस नयाच्चन्हं पुरुषं ये लयल्यताम्ह व हर्षं गदगदम्हं ये जुइ" धका: लिस्वापु मिले याता: धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

६९. मधुवा^{६५} मज्जति बालो, याव पापं न पच्वति ।
यदा च पच्वति पापं, बालो^{६६} दुक्खं निगच्छति ॥

६९. "कस्ति ये चाकुं धका: मतीतइ मुर्ख, गुबलेतक पापं पुइमखु ।
गुबले पुइ पाप, उवले मुर्ख दु:ख सिइ ॥"

अन कस्ति ये चाकुं धका: धयागु मुर्खं मभिगु अकुशलकर्म यायेव उगु ज्यायात कस्ति ये मधुरगु रस ये इष्ट, प्रिय व य:गु ये ताइ (जुइ) । थये वयात उगु कस्ति ये चाकुं धका: मतीतइ । गुबले धयागु युलि समयया दुने ख: । पापं पुइमखु धयागु थ्व जन्मय् व मेगु जन्मय् विपाक फल वइमखु, उवलेतक वया थये मतीतइ । गुबले धयागु गुबले वयात थ्व जन्मय् थीथी कर्मया कारण याम्हसित वा मेगु जन्मय् हे नरकादि महादु:ख अनुभव याता: च्चम्हसित उगु पापं पुइ, अले उम्हं मुर्ख दु:ख सिइ, दइ, प्राप्त जुइ धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

लिपाया इलय् धर्मसभय् आपालं मन्तय्सं खं पितहल "क्षीणास्रवया नं कामसुख अनुभव याइ धका: मतीतल, काम सेवन याइ, छु सेवन याइमखु ला, युपि गंगु सिमा मखु, कुमिचात नं मखु, युमि नं प्यागु शरीरपिं हे ख:, उकिं युमिसं नं कामसुख भोग याइ, काम सेवन याइ ।" शास्ता विज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खं ल्हाना म्नाच्चवनागु ?" धका: न्यना विज्यायेवं "फलनागु खँ" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, क्षीणास्रव कामसुख भोग याइमखु, काम सेवन याइमखु । गथे कि पलेस्वॉं हल्य् कुतुं व:गु ल:या फुति ये ख:, प्यपुना च्चनीमखु, यातं च्चनीमखु, उखेथुखे लाना कुतुं हे वनी, गथे म्लुया च्चकाय् तुं मयाइगु ख:, यातं च्चनीमखु, उखेथुखे लाना कुतुं हे वनी, थये क्षीणास्रवया चित्तय् निथी प्रकारया काम प्यपुनिमखु, यातं च्चनीमखु" धका: लिस्वापु मिले याता: धर्मदेशना यायां थ्व ब्राह्मण वर्गया गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"ल: पुख्खया पलेस्वॉं हल्य् ये, म्लुया च्चकाय् तुं ये ।

गुम्हं कामय् प्यपुनिमखु, उम्हंसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"^{६७}

युकिया अर्थ ब्राह्मण वर्गय् हे प्रकट जुइ । शास्तां जुजु प्रशेनजित कोशलयात स:तके छवया, "महाराज, थ्व शासनय् थये कुलपुत्रपिं, थये हे कुलपुत्रीपिं महान ज्ञातिगणा व भोगसम्पत्ति त्याग याता: प्रब्रजित जुया गुँइ च्चनान्चवनी । इपिं थये च्चनान्चवनीबले रागं शस्तपिं पापीपिं मन्त अवमान व अति मानया कारणं स्यंकाच्चनी, बह्मचर्ययात विज्जवाडा याताच्चवनी, उकिं भिक्षणी सइयात दुने नगरं च्चनीगु थासय् दयेकेगु उचित ख: ।" जुजुं "ज्यु" धका: स्वीकार याता: नगरया छेखेपाखे भिक्षणी सइयात च्चनेगु थासय् दयेके बिल । उवले निसं भिक्षुणीपिं शहर-गामय् दुने हे च्चनेगु यात ।

उत्पलवर्णा थेरीया खँ क्वचाल ।

^{६५} मधुं वा (दी० नि० टीका ?)

^{६६} अथ बालो (मी० स्या०)

^{६७} (५० प० ४०९)

११. जतवुक स्थविरस्या चँ

“महिनाय् महिनाय्....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले जम्बुक आजीवकया कारण्या आजा जुया विज्यात ।

भोसं न्यानाः, न्हापा काश्यप सम्पक्सम्बुद्धया इलय् गौम्य च्वम्ह छम्ह कुटुम्बिकं छम्ह स्थविरयात विहारय् दयेका वयात अन च्वनाच्वम्हसित प्यग् प्रत्ययद्वारा सेवा यात । स्थविरं वया छँय् न्हियान्हिं भोजन यानाः बिज्याद्गु जुयाच्वन । अले छम्ह क्षीणासव भिक्षु न्हिनय् भिक्षादनया निति चाःह्युह्यं वया छँय् लुखाय थ्यन । कुटुम्बिकं वयात खनाः वया इरियापथय् लयताःया छँय् दुने बिज्याका सत्कारपूर्वकं प्रणीतगु भोजन याका, “भन्ते, थ्व वस्त्र रङ्ग छिनाः पुनाः बिज्याहँ” धकाः तःकगु कापः छुकु बिया, “भन्ते, छःपिनि सं ताःहाक जुल, छःपिनिगु सं खायेत नौ हये, छनेत छःपिन्त खाता ज्वंकेबिया वये” धकाः धाल । न्हियान्हिं छँय् नयाच्वबले कुलूक भिक्षुं वयात सत्कार याःगु खनाः चित्तयात प्रसन्न थाये मफुत, “थ्वं वयात नकतिनि खम्हसित युजागु सत्कार यानाच्वन, न्हिंयं छँय् नदम्ह जित धाःसा मया” धकाः बिचाः याना विहारय् वन । मेम्ह नं व हे नाप वनाः कुटुम्बिकं व्यगु कापःतय् रङ्ग छिनाः पुंकल । कुतुम्बिकं नौयात व्वनाः वनाः स्थविरया सं खाकेबिया खाता तथा, “भन्ते, थ्व हे खाताय् छना बिज्याहँ” धकाः धया निम्ह स्थविरपिन्त नं कन्हेया निति निमन्त्रणा यानाः लिहाँवन ।

नेवासिकं वयात उगु सत्कार याःगु खनाः सहयाये मफुत । अले व सन्ध्या इलय् उम्ह स्थविरया छनेगुथाय् वनाः प्यता प्रकारं स्थविरयात व्वःबिल, “आवुसो, आगन्तुक, कुटुम्बिकया छँय् छं भोजन थायेगु स्वयाः खि नयेगु हे अत्युत्तम खः, कुटुम्बिकं हम्ह नीनं सं खाकेबिद्गु स्वयाः ताडया कथि सं पुद्गु हे अत्युत्तम खः, कुटुम्बिकं व्यगु वस्तं पुनेगु स्वयाः नांगा जुद्गु हे अत्युत्तम खः, कुटुम्बिकं हेगु खाताय् छनेगु स्वयाः बैय् छनेगु अत्युत्तम खः ।” स्थविरं नं “थ्व मूखं जिगु कारणं नाश मजुद्गुमा” धकाः निमन्त्रणायात वास्ता मयाःसे सुथे हे दनाः सुखपूर्वक वन । नेवासिकं नं सुथे हे विहारय् थायेभाःगु नियम यानाः भिक्षा वनेगु इलय् “आः नं आगन्तुक छनाच्वन, घण्टाया सलं न्हयलं चाइ” धकाः मतिइ तथाः लुसिं जक घण्टीं दाय्वाः गामय् भिक्षादनया निति दुहाँवन । कुटुम्बिकं नं सत्कार यानाः स्थविरपिं वद्गु लँय् स्वयाः च्वबले नेवासिकयात जक खनाः, “भन्ते, स्थविरं गन ?” धकाः न्यन । अले वयात नेवासिकं “उपासक, छुं नं धायेमते, छं कुलूक म्हिगु, छं पिहाँवबले कोठाय् दुहाँवनः छनाः सुथे हे दनाः जिं विहारय् बै पुनागु सः, लःधलय् व त्वनेगु थलबलय् लः तथागु सः व घण्टिं थानागु सः वयेकां नं मचाल (मस्यु) धकाः इडमल । कुटुम्बिकं बिचाः यात - “उजागु इरियापथ सम्पत्ति सम्पन्मह जि आर्यया थबलेतक छनीगु धयागु जुडमल्लु, जि वयात सत्कार यानाच्वंगु खनाः अवश्यनं थ्वं भदन्त्यात छुं नं धाल जुडु ।” वं थःगु पण्डितभावया कारणं वयात सत्कारपूर्वकं भोजनं याकाः वया पात्र बालाक सिलाः नाना प्रकारया रसं युक्तगु अग्रगु भोजन जायेका (पूर्णयानाः), “भन्ते, यदि जि आर्ययात खसा, थ्व वयात भिक्षान व्यु” धकाः धाल ।

मेम्हसिं उगु कया बिचाः यात - “यदि वं युजागु भिक्षान्न नल धाःसा, थ्व हे थासय् लालयित जुडु” धकाः लँया दथुइ उगु भिक्षान्न बौद्धवयाः स्थविरया च्वनीगु थासय् वनाः वयात अन मालास्वक्वं मखन । अले वया थुलि जक कर्म याःगुलि नीडः दैतक श्रमणधर्मं पालन याःसां नं रक्षायामेत मफुत । आयुया अन्त्य सिनावनाः अवीचि नरकय् उत्पन्न जुया छगु बुद्धान्तरतक महादुःख अनुभव यानाः युम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया बिज्याबले राजगुह नगरय् छगु आपालं नयेत्वेने दुगु कुलछँय् उत्पन्न जुल । व न्यासि वने ससा निसँ नं खातय् छन, न भोजन नयेगु इच्छा यात, थःम्हं फानागु खि हे नयाच्वन । “मचा जुया मसिया यात” धकाः वयात पालन यात । तीध जुद्दका नं वसः पुनेगु इच्छा मयात, नागां हे जुयाच्वन, बैय् छनाच्वन, थःम्ह फानागु खि नयाच्वन । अले वया मौबैपिसं “थ्व कुलछँय्यात ल्वःम्ह मखु, केवलं ६२ लःयाशरम मद्दिपिं आजीवकपिन्त उचितम्ह खः”

धकाः इमियाय् लिक्क यंका “श्व मचायात प्रव्रजित या” धकाः बिल । अले वयात इमिसं प्रव्रजित यात । प्रव्रजितयाबले गःपतयत्क गाःम्व्या अन तयाः निगु नंया पाटात वया च्चे तयाः उकिइ च्चे फयेतुनाः ताडया कथिं स पुल । अले इमित वया माँगीपिसं कन्हेया निति निमन्त्रणा यानाः लिहँवन ।

कन्हेखुन्नु आजीवकपिसं “वा, गाम्प्य दुहाँवने” धकाः वयात धाल । वं “हँ छिपिं, जिं थन हे च्वने” धकाः इच्छा मयात । अले वयात हानं हानं धया इच्छा मयायेवं त्वःता वन । व न इपिं वंगुभाव सिडका चःबीया पुसा चायेका क्वहाँ वयाः निपा ल्हाःतं पेये यानाः खि नल । आजीवकपिसं वयात दुने गामं खाना छवल । व नयेगु इच्छा मयात । हानं हानं धाःसा न “जित श्व माःगु मवु । जित आहरा दये धुंकल” धकाः धाल । “गन प्राप्त जुल ?” “थन हे प्राप्त जुल ।” थये निन्नु, स्वन्नु, प्यन्नुया दिनय् नं इमिसं थक्क धाःसा न “जि थन हे च्वने” धकाः गाम्प्य वनेगु इच्छा मयात । आजीवकपिसं “श्व निप्यान्हिंयं न गाम्प्य दुहाँ वनेगु इच्छायात, न जिमिसं छवया हयागु आहारयात हयेके बिडगु इच्छायात, ‘थन हे जित प्राप्त जुल धकाः धयाच्चन, छा्य थये यानाच्चन, श्व यात परीक्षण याये” धकाः गाम्प्य दुहाँ वंपिं छम्ह निम्ह मन्तयसं वयात परीक्षण यायेत त्वःता वन । इपिं लिउँने वं ये जया बिस्सिना च्वन । व न इपिं वंगुभाव सिडका न्हापा ये हे चःबी क्वहाँ वनाः खि नल ।

उमिसं वयागु ज्या खनाः आजीवकपिन्त कन । उगु न्यनाः आजीवकपिसं “अहो इगु (म्यातगु) ज्या खः, यदि श्रमण गैतमया भावकपिं स्यसा, ‘आजीवकपिसं खि नया ज्याच्चन’ धकाः भोगु बामनागु खँ (अकिति) प्रकाश याइ, न श्व भौत उचितम्ह खः” धकाः वयात थःगु यासं पितन । वं इमिसं पितम्ह जुया आपालं मन्तय दिशा याइगु थसय् गोतुलाच्चंगु म्हुधुछिया ल्हँ छफा दु । उगु तःगोगु थहँवयाच्चंगु म्हुधुछिया ल्हँ छफाया आधार कया आपालं मन्तय दिशा याइगु थाय् खः । व अन वनाः चान्ह्य् खि नया आपालं मन्त दिशायायेत वडबले छापा ल्हाःतं ल्हँया छाप् च्चकाय् थःखाना छापा तुति न्त्वनाः जय् तयाः च्चे फयवःपाखे म्हुत्वाः वां खयाः दनाच्चनी । आपालं मन्तयसं वयात खनाः लिक्क वनाः वन्दना यानाः, “भन्ते, छा्य आय् म्हुत्वाः वां खया दनाः बिज्यानाः ?” धकाः न्यनी । “जि फय् जक नइम्ह खः, जित मेगु आहार माःगु मवु ।” अले “छाय् छापा तुति जय् तयाः दनाः बिज्यानगु, भन्ते ?” “जि उग्रगु तपम्ह खः, कठोरगु तपम्ह खः, जिं निपा तुति सुडव पृथ्वी कम्पजुइ, उकिं छापा तुति न्त्वनाः जय् तयाः दनाः च्वनाम्ह खः । जिं चाःन्हिं दनाः हे दि फुकाच्चना, फयेतुइ मखु, गोतूले मखु ।” मन्त धयापिं प्रायःयानाः न्यनागु खँय हे जक विश्वास याइ, उकिं “अहो, आश्चयं खः, युजापि तपस्वीपिं दु, जिमिसं युजाम्ह न्हापाः मखनाः” धकाः प्रायःयानाः अइ व मागधवासीपिं होहल्ला यानाः लिक्क वनाः महिनाय् महिनाय् महानगु सत्कार हयाच्चन । वं “जि फय् हे जक नयेगु खः, मेगु खाना मनया । जि मेगु नयेवं तप नाशजुइ” धकाः इमिसं हःगु छुनं इच्छा मयात । मन्तयसं “भन्ते, नाश यायेमते, छःपिं ये जापिं कठोर तप याइपिसं परिभोग यानाः बिज्यायेवं जिमित ताःकालतक हित व सुखया निति जुइ” धकाः हानंहानं प्रार्थना याइ । वयात मेगु खाना मयाः । आपालं मन्तयसं याचनद्वार पिडित जगुलिं इमिसं हःगु घ्यः व कस्ति धाँया च्चकां मं च्चकाय् भतिवा थयः । “हँ, गात छिमित युलिं हित व सुखया निति जुइ” धकाः छुवइ । थये व न्येन्याईं नांगा च्वनाः खि नया सं पुयाः बँय् छनाः दि बितेयात ।

बुद्धपिनि सुथ न्हापनं लोकयात अवलोकन यानाः बिज्याःगु धयागु गुबले नं त्वःती मखुगु ज्याच्चन । उकिं छन्हुया दिनय् भगवान् बुद्धया सुथ न्हापनं लोकय् स्वया बिज्याबले श्व जम्बुकाजीवक जानया जालय् दुने खने दत । शास्ता “छु जुइ” धकाः बिचाः याना वया प्रतिसंभदासहित अहँत जुइगु कारणयात खनाः बिज्यानाः “जिं श्वयात उदेश्य यानाः छुपु गाथा धाःये, गाथाया अन्तय् चयेप्य्ह प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभजुइ । श्व कुलपुत्रया कारणं आपालं मन्त शान्तभावय् थयनी” धकाः सिडका बिज्यानाः कन्हेखुन्नु राजगुह्य् भिक्षाटनया निति बिज्यानाः भिक्षा लिहाँ बिज्यानाः आनन्द स्वविरया सःता बिज्यात - “आनन्द, जम्बुकाजीवकयाथाय् वने ।” “भन्ते, छु छःपिं जक बिज्यायेगु ला ?” “खः, जि हे जक” धकाः थये धया शास्ता सुर्घाया किचः वदिजुया वयेवं वयाथाय् बिज्यात ।

देवतां बिचाः यात - “शास्ता सन्ध्या इलय् जम्बुकाजीवकयाथाय् बिज्याइ, व घच्चापुगु विशा पिशाव कयिकाथिं फोहर ज्याच्चंगु म्हुधुछिगु ल्हँ छफातय् च्वनाच्चन, वा वयेकेगु उचित जुइ” धकाः थःगु प्रभाव उबले हे वा वयेकल । म्हुधुछिगु ल्हँफाः गुड्जुया यच्चुसे च्वन । अले वया च्चे न्यागु वर्णागु स्वयं वर्बा यात । शास्ता सन्ध्या इलय् जम्बुकाजीवकयाथाय् लिक्क बिज्यानाः “जम्बुक” धकाः सः पिकाया बिज्यात । जम्बुकं “सु श्व,

दुर्जनं जित जम्बुक धकाः धयाच्चम्हं धकाः बिचाः याना “श्व सु ?” धकाः धाल । “जि भ्रमण खः ।” “छु महाभ्रमण ला ?” “थौ जित छ्वा थन च्चनेत याय् ब्यु ।” “मदु, महाभ्रमण, श्व थासय् च्चनेगु याय् ।” “जम्बुक, थये धायेमते, छ्वा जित च्चनेगु याय् ब्यु, प्रव्रजितपि धयापिनि प्रव्रजितपि हे यःइ, मनुत्थ मनुत्त हे, पशुतय् पशुत हे ।” “छु छ प्रव्रजित खः ला ?” “खः, जि छम्ह प्रव्रजित ।” “यदि छ प्रव्रजित खःसा, गो छंगु तुम्बा, गो छंगु चिन्ता, गो छंगु जनाइ ?” “दु जिक्के थुपि, अलग्ग अलग्ग यानाः ज्वनाः जुद्धं दुःख जुद्धं धकाः दुने हे तथाः जुयाच्चन ।” व “थुपि मज्जेसे छ जुयाच्चन” धकाः तं चाल । अले वयात शास्ता धाल - “म्वाःल, जम्बुक, तं चायेम्वाःल, च्चनेगु थाय् जित कनाः ब्यु ।” “मदु, महाभ्रमण, थन च्चनेगु थाय् ।”

शास्ता व च्चनीगु थासं तापाः मज्जु थासय् छंगु चाःद्वं चा दु, उगुयात थ्यना बिज्यानाः “उगु द्वं चाय् मज्जु च्चनाव्चंगु दु ?” धकाः न्यना बिज्यात । “मदु सुं नं, महाभ्रमण ।” “अयेसा थ्व जित ब्यु ।” “छु हे स्वया सिद्धका का, महाभ्रमण ।” शास्ता द्वं चाय् फयेतुयेगु लायाः फयेतुना बिज्यात । प्रथमयामय् (प्रहरय्) चतुर्महाराजपि प्यग्गु दिशाय् जाज्वल्लेमान यानाः शास्ताया उपस्थानया निति वल । जम्बुकं जःयात धनाः “छु जः धयागु थ्व खः” धकाः बिचाः यात । मध्यमयामय् शक्र देवराज वल । जम्बुकं व नं खनाः “सु धयाम्ह श्व” धकाः बिचाः यात । अन्तिमयामय् छपतिचां छंगु, निपतिचां निगु, भिपतिचां भिग्गु चक्रवाल जाज्वल्लेमान पायेगु समर्थं दुम्ह महाब्रह्मा फुकक जइलय् जाज्वल्लेमान पायां वल । जम्बुकं व नं खनाः “सु थ्व जुद्धं धकाः बिचाः याना सुथे हे शास्ताया लिक्क वनाः खंलावला यानाः छुखेलिक्क वनाः शास्तायाके न्यन - “महाभ्रमण, छथाय् प्यग्गु दिशाय् जाज्वल्लेमान यानाः वपि सु खः ?” “चतुर्महाराजपि खः ।” “छु कारणं ?” “जित उपस्थान यायेत ।” “छु छ चतुर्महाराजपि स्वयानं तःधम्ह ला ?” “खः, जम्बुक, महाराजपि स्वयानं तःधम्ह राजा खः ।” “मध्यमयामय् सु वःगु ?” “शक्र देवराज, जम्बुक ।” “छु कारणं ?” “जित उपस्थान यायेत ।” “छु छ शक्र देवराज स्वयानं तःधम्ह ला ?” “खः, जम्बुक, शक्र स्वयानं तःधम्ह, श्व ला जि बिरामीवले सेवायाइम्ह कपियकारक भ्रामणेर थै जाम्ह जक खः ।” “अन्तिमयामय् फुकक जइलय् जाज्वल्लेमान यानाः सु वल ?” धकाः न्यन । “श्व लोक्य ब्राह्मण आदिपिन्त वौछवया छुखेतया नमस्कार महाब्रह्मायात धकाः धाइ, व हे महाब्रह्मा खः ।” “छु छ महाब्रह्मा स्वयानं तःधम्ह ला ?” “खः, जम्बुक, जि महाब्रह्मा स्वयानं तःधम्ह खः ।” “आचर्यम्ह खः छ, महाभ्रमण, जि न्येन्यादंतक थन च्चनानं थुपिमध्ये छम्ह हे न्हापा जित उपस्थान याःमवः । जि थुलिमछि समयतक फय् नयाजुया दनाः हे दि वितेयानाः च्चनाः, उबलेतक इपि जिगु उपस्थानया निति न्हापा मवः ।”

अले वयात शास्ता आज्ञा जुया बिज्यात - जम्बुक, छु लोक्य आपाल अन्धबाल (मूर्ख) मनुत्तयत्त भंगलाना जित नं भंगलायेगु इच्छा जुलला, छु न्येन्यादंतक खि हे जक नया, बैय् हे गोतुल, नागां जुया विचरया यात, ताडुमाया ककिचां संपुपा मखुला । अले लोकायात भंगलाना “जि फय् नइम्ह खः, छपा तृति च्या जक वनाच्चना, फयेतुइ मखु, गोतुले मखु” धकाः धया ला, “जित नं भंगलायेगु इच्छा यानाः ला, न्हापा नं छु पापीगु मभिग्गु मिथ्यादृष्टिया कारणं थुलिमछि समय खि नया, बैय् छना, नागां जुया ताडुमाया ककिचां संपुपाः च्चनेमान, आः नं छु पापीगु मभिग्गु मिथ्यादृष्टियात कयाच्चना ला ।” “छु जि यानाः, महाभ्रमण ?” अले वयात शास्तां न्हापा याःगु कर्म कनाः बिज्यात । वयात शास्तां कना बिज्यानाः च्चवले हे संवेग उत्पन्न जुल, तज्या व त्राश उत्पन्न जुल, व पुतुं च्चनाः फयेतुल । अले वयात शास्तां मोल्लुइगु वस्त्र छकु वौछवया बिल । व उगु वस्त्र पुनाः शास्तायात वन्दना यानाः छुखेलिक्क फयेतुल । शास्तां नं वयात आनुपूर्वि खं कना बिज्यानाः धमदेशना यानाः बिज्यात । व देशनाया अन्त्य प्रतिस्मिन्दासहित अहंत्वय् थंका शास्तायात वन्दना यानाः आसनं दनाः प्रब्रज्या व उपसम्पदा प्वन । थनिनिसं वया पूर्वकमं नाश जुल । श्व क्षीणस्त्रव महास्थविरयात प्यग्गु प्रकार अपशब्दं ब्वःबिया गुबलेतक श्व पृथ्वीयात छंगु पोजन व स्वंगु गावृतं मयायेक यहाँवल, उबलेतक अवीचि तरकय् पापं पुकाः अनं नं त्यं दुगु विपाकया फलं यानाः न्येन्यादं थुजागु दिदेशं कल (विप्रकार जुल) । उकिं वया उगु कर्म मन्त । नीद्वःदं श्व यानावःगु भ्रमणधर्मया फल नाश याये फइमखु । उकिं शास्तां जबल्हाः चक्रका “वा, भिष्णु, बालाक दुःखया अन्त यायेत ब्रह्मचर्यं पालन या” धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । उबले हे गृह्सीशेष मदया वनाः अष्टपरिस्कारधारी खीदं दुम्ह महास्थविर थै जुल ।

अइ व मगधवासीपिसं वयात सत्कार ज्वनावःगु श्व दि खः, उकिं निगु देशवासीया सत्कार ज्वनाः वःपिसं तथागतयात खनाः “छु भौ आर्यं जम्बुक तःधम्ह लाकि भ्रमण गीतम” धकाः बिचाः याना “यदि भ्रमण

गौतम तःधम्हसा, श्व श्रमण गौतमयावाय् वनेमाःगु खः, जम्बुकाजीवकया महानतां यानाः श्रमण गौतम श्वयावाय् वल" धकाः विचाः यात । शास्तां आपालं मन्तय्युं परिवितर्कं (शंकायात) सिद्धका विज्यानाः, "जम्बुक, छं उपस्थापकपिनिगु शंकायात त्वायः" धकाः धयाविज्यात, व "जिं नं, भन्ते, श्व हे प्रतीक्षा यानाच्चना" धकाः धया चतुर्थध्यानय् च्वनाः दनाः ताडगःसिमाया हाकःति आकाशय् च्चे वनाः "शास्ता, भन्ते भगवान् बुद्धया, जि श्रावक खः" धकाः धया क्वहो वयाः वन्दना यानाः हानं निमा ताडगःसिमाया हाकःति व स्वमा ताडगःसिमाया हाकःति यानाः न्दय्मा ताडगःसिमाया हाकःति आकाशय् च्चे वनाः क्वहोवया थःगु श्रावकभाव सिद्धकेबिल । उगु खनाः आपालं मन्तय्सं "अहो बुद्धपिं धयापिं आश्चर्यं खः, अनुपम गुण दुपिं खः" धकाः विचाः यात । शास्तां आपालं मन्तय् आन्तं कना विज्याज्यां थथे धयाविज्यात - "श्व थुलिमच्छि समयतक छिमिसं हःगु सत्कारं यात गुंसि घोय्या च्चकां मैया च्चकाय् तयाः 'तपचर्या पूर्णयाये' धकाः थन च्वन, यदि थुगु उपायद्वारा सच्छि दँ तपचर्यायात पूर्णं यासां, गुगु मछालाः भोजन मनसे भोजन मयागु खः, आः वया गुगु कुशल चेतना खः, उगु वया तपचर्यां फिंखुब्बय् छब्ब नं म् मद्दु" धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

७०. मासे मासे कुसग्गेन, बालो भुञ्जेय भोजनं ।
न सो सङ्घातधम्पानं^{१७०}, कलं अग्यति सोळसिं ॥

७०. "महिनाय् महिनाय् गुंसि घोय्या च्चकां, यदि मुखं नःसां भोजन ।
न वया संस्कृतधर्मया, म् दु फिंखुब्बय् छब्ब नं ॥"

उक्किया अर्थ खः - यदि मुखं धयागु धर्मयात मस्यम्ह शोलादि गुणं पिने लाम्ह तिथंइरतयथाय् प्रब्रजितम्ह "तपचर्या पूर्णं याये" धकाः महिनाय् महिनाय् पात्रय् गुंसि घोय्या च्चकां भोजन नयाः सच्छि दँतक भोजन नःसां नं । न वया संस्कृतधर्मया, म् दु फिंखुब्बय् छब्ब नं धयागु जातधर्मं व सन्तुलितधर्मयात संस्कृतधर्मं धाड । इपिं मध्ये दकले क्वय्च्वम्ह श्रोतापन्नम्ह संस्कृतधर्मं खः, दकले च्चेच्वम्ह क्षीणाश्रव खः । थुपि संस्कृतधर्मया उम्ह मुखं फिंखुब्बय् छब्ब नं म् मद्दु धयागु पुद्गलाधिष्ठान देशना खः । श्व थन अर्थ खः - गुगु वया अथे तपचर्या पूर्णयाः च्चंगु सच्छि दँया चेतना व संस्कृतधर्मया समय व भोजन मछाला मनसे छक भोजन मयायेगु कुशल चेतना खः, वया उगु चेतना वया उबले ताःकालतक प्रवृत्त जूगु चेतना फिंखुब्बय् छब्ब नं म् मद्दु । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गुगु वया संस्कृतधर्मया चेतनाया फल खः, उगु फिंखुब्बय् यानाः अनलिं छगु छगया फिंखुब्बय् फिंखुब्बय् यानाः अनलिं छगु व्वया गुगु फल खः, व हे उम्ह मूर्खया तपचर्यां स्वयां महान् फल जुड ।

देशनाया आन्तय् चयेप्यद्द प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जल ।

जम्बुक स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

७०. मासे मासे कुशाग्रेण बालो भुञ्जत भोजनम् ।
न स सङ्घातधर्माणां कलामहतिं षोडशीम् ॥११॥

१२. सर्प-प्रेयया खँ

"न याःगु पापकर्मया फल खः..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्चबले सुं छम्ह सर्प-प्रेयया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्हुया दिनय् इःछिम्ह जटिलतयगु दयुद्ध आयुष्मान् लक्षण स्थविर व महामोगल्लान् स्थविर "राजगृह्य भिक्षाउत्तया नितिं वने" धकाः गिर्दकूटं क्वहोवयाच्चन । इपिं मध्ये आयुष्मान् महामोगल्लान् स्थविरं छम्ह सर्प-प्रेययात खनाः मुसुक न्हिल । अले वयात लक्षण स्थविरं "छाय, आवुसो, न्हिलागु खः ?" धकाः मुसुक न्दय्गुया

^{१७०} सङ्घातधम्पानं (सी० शो० क०)

कारण न्यन । “श्व ई मखु, आवसो लक्षण, नृत्यःसयात, भगवान् बुद्धयाथाय् जिक्के न्यः” धकाः स्वविरं धाल । इपिं राजगृह्य भिक्षाटन यानाः भगवान् बुद्धयाथाय् वनाः फयेतुदवं लक्षण स्वविरं न्यन, “आवसो, मोगल्लान छ गिद्धकट्टं ववहोवियाच्चबले मसुक न्हिल, जिं मसुक न्ह्यगुया कारण न्यनेवं ‘भगवान् बुद्धयाथाय् जिक्के न्यः धकाः धाल, आः उगु कारण कं ।” स्वविरं धाल - “जिं, आवसो, छम्ह प्रेतयात खनाः मसुक न्हिलागु खः । वया युजागु थःगु शरीर खः - वया छ्यौं नम्या छ्यौं थें च्वं, सर्पया थें बाकि थःगु शरीर खः; सर्प-प्रेयाया प्रमाणकथं (म्ह हाककथं) नीन्यागु योजनति दु, वया छ्यौं नं थहोवियाच्चंगु अग्नीज्वाला न्ह्यपनयतक वनाच्चन, न्ह्यपनं थहोवियाच्चंगु अग्नीज्वाला छ्यौंनय् तक, विचेच्चंगु छ्यौंनं थहोवियाच्चंगु निछेपाखे वनाच्चन, निछेपाखे थहोवियाच्चंगु दशुद्ध ववहो वनाच्चन ।” धाथे निम्ह हे प्रेततयत थःगु म्ह नीन्यागु योजनति दु, अवशेषे स्वंगु गावत प्रमाण दु । श्व सर्प-प्रेयाया व काक-प्रेतया म्ह नीन्यागु योजनति दु । इपिं निम्ह मध्ये श्व उबले सर्प-प्रेयाया खः । काक-प्रेतयात नं महामोगल्लानं गिद्धकट्टया च्चे विपाक भोग याताच्चंगु खनाः वया पूर्वकर्मया खँ न्यन्यं थुगु गाया आत्ता जुया विज्यात -

“नीन्यागु योजन मै, छ्यं छगु गुगु योजन खः ।
मधिकः तःधि जुयाच्चनं छगु, नीन्यागु योजन ।
छु ज्या यानाः, थुजागु दुःखय् छ थ्यन ॥”

अले वयात प्रेत धाधा -

“जिं भन्ते मोगल्लान, काश्यप महेशिया ।
सद्धयात हःगु भोजन, जिं कया हया थःत यक्व ॥”-

धका गाया धया - “भन्ते, काश्यप बुद्धकालय् आपालं भिक्षुपिं गामय् भिक्षाटनया निति दुर्वान । मनुतयसं स्वविरपित्त खनाः प्रसन्न जुया आसनशालाय् फयेतुका तृति सिला चिके बुला यागु त्वंका खाद्यपदार्थं विद्या भिक्षा वनेगु समपतक पिद्या धर्मोपदेश न्यन्यं फयेतुल । धर्मोपदेशया अन्त्यं स्वविरपिनिगु पात्रय् कया थःथःगु छैनं नानाप्रकारया रसं युक्तगु भोजन जायेकाः हल । उबले जिं को जुया आसनशालया छतया च्चे विसिनाः उगु खनाः छम्ह गृहपतिया पात्रं स्वक्वतक ववानाः म्हुतु जायेक तयाः स्वपे जा कया । उगु भोजन संघया मखुनि, संघयात निमन्त्रणा यानाः नं ब्यगु मखुनि, भिक्षुपिसं कया त्यगु नं मखुनि । थःथःगु छैय् यंका मनुतयसं नदगु जक खः, केवल सद्धयात उदेश्य यानाः हःगु जक खः । अनलि जिं स्वपे जा कयाः, थुलि जिगु पूर्वकर्म खः । उगु कर्म याताः जिं सितावनाः उगु कर्मया विपाकं अवीचि नरकय् दुःख भोगयाताः अनं अवशेषगु विपाकं याताः आः गिद्धकट्टय् काक-प्रेत जुया उत्पन्न जुल, श्व दुःख भोग याताच्चना ॥” श्व काक-प्रेतया खँ खः ।

थन स्वविर “सर्प-प्रेयायात खनाः मसुक न्हिल” धकाः धाल । अले वयात शास्ता साक्षीया रूपय् च्वनाः विज्यानाः “धाथे खः, भिक्षुपिं, मोगल्लान धाःगु । जिं नं श्वयात सम्बोधि प्राप्त जगु दिनय् हे खनाः, तर जिं ‘गुपिसं जिगु वचनयात विश्वास यादमखु, इमित अहित जुदु’ धकाः परया उपरय् दया तयाः मकना” धकाः आत्ता जुया विज्यात । लक्षणसंयुक्तय्^{१८८} नं महामोगल्लानं खबले हे शास्ता वया साक्षी च्वनाः विनीतवस्तु कनाः विज्यात, श्व नं वं अथे हे कंगु खः । उगु न्यनाः भिक्षुपिसं वसपोलयाके पूर्वकर्म न्यन । शास्ता नं इमिगु खँ कना विज्यात -

न्हापा भीसं न्यनाः, वाराणसी लिक्क खुसिया सिथय् प्रत्येकबुद्धयात पर्णशालाय् दयेका विल । वसपोल अन च्वना विज्यानाः च्वबले न्हियान्हिंथं नगरय् भिक्षाटनया निति विज्याइ । नगरवासीपिं नं सुथे व सन्धाडलय् ल्हाःतं सुगन्ध व स्वो ज्वनाः प्रत्येकबुद्धया उपस्थानया निति वनी । छम्ह वाराणसिवासी पुल्खं उगु तँ लिक्क बुँ ज्यत । आपालं मनुत सुथे व सन्धाडलय् प्रत्येकबुद्धया उपस्थान यायेत बनेवं उगु बुँ न्हयावनी । कृषकं “जिगु बुँद न्हुइमते” धकाः पसानं पनेमफुत । अले वयात थथे जुल - “यदि श्व थासय् प्रत्येकबुद्धया पर्णशाला मदगु जसा, जिगु बुँद मन्हुडगु जुदु ।” वं प्रत्येकबुद्ध भिक्षाटनया निति दुहां विज्यावले छयलीगु थःलबलत तछ्यानाः पर्णशाला च्याकल । प्रत्येकबुद्धं उगु च्यागु खनाः सुखपूर्वकं लिहांविज्यात । आपालं मनुत सुगन्ध व स्वोया ज्वनाः

^{१८८} (सं० नि० २, २०२ आदि)

वःबले च्यानाः च्वंगु पर्णशाला खनाः “गन भ्नी आर्यं विज्यात ?” धकाः धाल । व न आपालं मनूतनापं हे वनाः आपालं मनूतय्युगु दयुदु दनाः हे यथे धाल - “जि वया पर्णशाला च्याकागु खः ।” अले वयात “का, ज्वं, थव पापीया कारणं जिमि प्रत्येकबुद्धया दर्शनं घाये मखन” धकाः कयि आदिं दाय्याः स्थानाविल । व अवीचि नरकय् उत्पन्नं जुया गुबलेतक थव महापृथ्वी योजनति यहाँमवनि, उबलेतक नरकय् दुःख भोगयाणाः विपाकया अवशेषं यानाः गिद्धकट्टय् सर्प-प्रेय जुया उत्पन्नं जुल । शास्तां थव वया पूर्वकर्म कना विज्यानाः, “भिक्षुणिं, पापकर्मं धयागु थव दुरुसमान खः, गथे दुरु न्द्यायेवं हे परिवर्तनं जुदुमखु । अथे कर्मं धायेवं हे विपाक फलं वदुमखु (भोगं धायेमालिमखु) । गुबले विपाकं वदु, उबले युजागु दुःखं शोकयाद” धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना धाय्यां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

७१. न हि पापं कृतं कर्मं, तज्जु खीरं व मुच्चति ।
इहन्तं बालमन्वेति, भस्मच्छन्नो^{११} पावको ॥

७१. “न याःगु पापकर्मया फलं खः, नकतिनि न्द्यानागु दुरु थें हिली ।
थ.तं पुकुं पुकुं मूर्खं अनुभव यादु, नौनं त्वःपुयातःगु मिं थें (बुलुमिं थें) ॥”

अन नकतिनि न्द्यानागु दुरु थें धयागु उगु क्षणय् हे साया दुरुपीचां पिहाँ वयाच्वंगु क्वानीगु दुरु हिलीमखु, परिवर्तनं जुदुमखु । थथे धयातःगु जुयाच्वन - गथे थव नकतिनि न्द्यानागु दुरु उगु क्षणय् हे हिलीमखु, परिवर्तनं जुदुमखु, थःगु प्राकृतिक स्वभाव त्वःतीमखु । गगु न्द्याना कयातःगु यलय् गुबलेतक अन धीपुसा आदिं पाउंगु तदुमखुनि व गुबलेतक धीया थलय् वा पाउंगु थलय् ध्यनीमखु, उबलेतक प्राकृतिक स्वभाव तोमत्से लिपा जक त्वःतिदु, थथे हे पापकर्मं नं धायेवं हे विपाक फलं वदुमखु । यदि विपाकफलं वःसा, सुनां नं पापकर्मं धायेगु साहसं ददुमखु । गुबलेतक कुशलकर्मं उत्पन्नं जुगु स्कन्धत धारणा यानाच्वनी, उबलेतक वयात उगुलिं रक्षा यादु । इमिगु शरीया भेदं लिपा (सिनालि) अपायय् उत्पन्नं जुगु स्कन्धतयके विपाक भोगयादु, विपाक भोगयायां थःतं पुकुं पुकुं मूर्खं अनुभव यादु । “छु ये खः ?” “नौनं त्वःपुयातःगु मिं थें खः ।” गथे कि खरानी त्वःपुयातःगु च्यानाच्वंगु हेवाल्य न्दुसानं खरानी त्वःपुयातःगु कारणं यानाः उबलेतक वयात पुदुमखु, लिपा खरानी क्वानाः वयेधुंका छ्यंगु आदिं च्यानाववं न्द्यपु थ्यं क च्यानाः वनी, थथे हे पापकर्मं नं गुहसिनं याःगु जुदु, उम्हं मूर्खयात निगु स्वंगु जन्मय् नरकादिदु उत्पन्नं जुया पापं पुकाः (च्याकाः) जुयाच्वने माली ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापन्नाविल जुल ।

सर्प-प्रेयया खें स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

७१. न हि पापं कृतं कर्मं सद्यः क्षीरमिव मुञ्चति ।
इहन्तं बालमन्वेति भस्मच्छन्न इव पावकः ॥११॥

१३. सट्टिकूटप्रेतया खैं

“गुबलेतक अनर्थया निति...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वंबले सट्टिकूटप्रेतयात कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

न्हापा थें हे महामंगलान्नं स्वयविर लक्षणं स्वयविर नापं गिद्धकूटं क्वहाँ वयाच्वंबले छुगु प्रदेशय् मुसुकु न्हिल । स्वयविर मुसुकु न्द्यागुया कारणं न्यनेवं “भगवान बुद्धयायाय् लिक्कं जिक्के न्यः” धकाः धया भिक्षाटनया नितिं वनाः शास्तायायाय् लिक्कं वनाः वन्वना यानाः फयेतुबले हानं न्यनेवं धाल - “जि, आवुसे, छुम्हं प्रेतयात खनाः, म्हु स्वंगु गादुवति हाकः दुम्हं खः, वया ख्वीदुः च्यानाच्वंगु जाञ्चल्लेमानं जुयाच्वंगु नया पौयत् छ्यंनय च्चे

^{११} भस्माच्छन्नो (सी० ते० क०)

कृत-कृतुवयाः व थर्हावयाः छ्यं तज्याइ, ततःज्यागु हान इयावइ, थव जन्मय् जिं थुजागु म्ह न्हापा मखनाःनि, जिं वयात खनाः मुसुक न्हिलागु खः ।" प्रेतवस्तुइ थये दु -

"ल्वीइः नयां पाय्त, फुक्कथासं परिपूर्णं जुइक ।

छ्यानंय् छंगु कृतुं वयाच्चन, छंगु तःछयाछयां छ्यं ॥"^{१००}

आदि थव हे प्रेतपात कारणं धयातःगु खः । शास्तां स्थविरया खं न्यनेवं हे, "भिक्षुपिं, जिं नं थव सत्त्वयात बोधिमण्डपय् फयेतुनाबले हे खनाः "गुपिसं जिगु वचनयात विशवास याइमखु, इमित अहित जुइ धकाः मेपिनि निति अनुकम्पा तयाः मधयाःगु खः, आः भोगल्लानयात साक्षितया कने" धकाः धयाबिज्यात । उगु न्यानाः भिक्षुपिसं वया पूर्वकमं न्यन । शास्तां नं इमित कना बिज्यात -

न्हापा भीसं न्यनाः, वाराणासी त्वहंत कयेकेगु शिल्पय् पारंगतम्ह छम्ह खुत्यां दु । वं शहरया ध्वाखाय् छमा वंगलसिमाया क्वय् फयेतुना त्वहंचात वाँछव्याः सिमाया हःत हायेका च्चनीबले "जिमिंत किसिया रूप (चित्र) दयेका क्यं, जिमित सलया रूप दयेका क्यं" धकाः गौया मस्तेसं धाःयेवं इच्छा यायाःगु रूपत (चित्रत) दयेका क्यना इमिगुपाखे नयेगु त्वनेगु दइगु जुयाच्चन । अले छन्ह्या दिनय् जुजु उद्यानय् वबले उगु थासय् थ्यन । मस्तेसं खुत्यांचित सिमाया हाया दुने त्वःपुया बिस्पवन । जुजु मध्यान समयय् सिमान्कय् वंम्हसिया म्ह्य् प्वाचाप्वाचागु ह्यतं निभासं कल । वं "थव छु खः" धकाः च्चे स्वबले सिमाया हल्य् किसिया रूपादि खनाः "थव सुया ज्या खः" धकाः न्यनेवं "खुत्यांचिया" धकाः न्यनाः वगत सःतके छव्या न्यन - "जिमिं पुरोहित तस्सकं खँकुलु खः, भतिचा जक धाःसां गाःथाय् अय्वः हे हाया जित दिक्क यानाच्चन, वया म्हतुइ छमनाति च्चलेचिया खिगुलि वाँछये फला छ ?" "फु, देव, च्चलेचिया खिगुलि हयेके बिया पुरोहित नापं छःपिं पदाया दुने फयेतुना बिज्याहँ, थन जिं यायेमाःगु याये ।" अले जुजुं अथे याकेबिल । मेम्हसिनं कैचिया च्चकां हडां न्हः खनाः पुरोहित जुजुं नापं खँ ल्हानाच्चम्हसिया म्हतुं वांखायेवं छगः छगः च्चलेचिया खिगुलि वाँछवत । पुरोहितया म्हतुं दुहाँ ववंगु नुनाछवत । खुत्यांचा च्चलेचिया खिगुलि मदयेवं पदां संकल । जुजुं उगु संकेतं च्चलेचिया खिगुलि मंतं धयागु भावयात सिड्का धाल - "आचार्य, जिं छःपिं नापं खँ ल्हान्हां खँ क्वचायेके मफुत, छःपिं तस्सकं खँकुलु जुया छमनाति च्चलेचिया खिगुलि नुनाछव्या नं सुकच्चेने मफुत ।" ब्राह्मण चुप जुया (मौनभावय् थंका) उबले निसँ म्हतुंवाः वां खाया जुजु नापं खँ ल्हाये मफुत । जुजुं खुत्यांचिया गुण लुमंका वयात सःतके छव्या "छंगु कारणं जित सुख प्राप्त जुल" धकाः लय्ताःया वयात सवाँटक धयागु धनसम्पत्ति बियाः नगरया प्यंगु दिशादिशाय् प्यंगु उत्तमगु गाँ बिल । उगु खँ सिड्का जुजुया अयंधमया अनुशासक अमात्य युगु गाया धाल -

"बाला शिल्प सयेकेगु धयागु, न्ह्याथेजागु ज्सां ।

स्व खुत्यांचां कयेका, प्राप्तयात गाति प्यंगु दिशाय् ॥"^{१०१}

व अमात्य उगु इलय् युम्ह हे भगवान् बुद्ध खः । अले छम्ह पुरुष खुत्यांचां प्राप्तयाःगु सम्पत्तियात खनाः बिचाः यात - "थव खुत्यांचा जुया नं थव शिल्पया कारणं महान् सम्पत्ति प्राप्तयात, जिं नं थव सयेकेगु उचित खः ।" व वयाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः "थव जित, आचार्य, शिल्प सप्ताभ्य" धकाः धाल । "बावु, बिइ मफु ।" वं वयात प्रतिसेध यायेवं "आसे, वयात चाकडि याये" धकाः वयाः ल्हाःतुति तियाबिइगु आदि यायां ताकाल लिपा वयात चाकडि यानाः हान्हान फवन, खुत्यांचां "थव जित तःसकं हे उपकारीम्ह खः" धकाः वयात पने मफया शिल्प स्यनारबियाः "पूर्णजुल छंगु, बावु, शिल्प, आः छु छं यायेगु खः ?" धकाः न्यन । "पिने वनाः शिल्पया परीक्षण याये ।" "छु छं यायेगु ?" "सायात वा मन्यात कयेका स्याये ।" "बावु, सायात स्यायेवं सछि दण्ड जुइ, मन्यात स्यायेवं द्वःछि, छं काय् कला सहितं नं उगु पुले फइमखु, छं विनाश जुइगु स्वयेमते, गुगुलिइ कयेकेवं दण्ड मद्दु, उजागु माँबीया अधिकार मद्दुगु छु माला स्व ।" वं "ज्य" धकाः त्वहंचात जंय तयाः उजागु मालास्वया चाह्युह्युं जुयाच्चबले सायात खनाः "थव स्वामीया हकगु खः" धकाः कयेकेत साहस मंत, मन्यात खनाः "थव माँबीया अधिकार दुगु खः" धकाः कयेकेत साहस मंत ।

^{१००} (वे ० ८०८, ८१०, ८१२)

^{१०१} (मा १.१.१०३)

उगु इत्य् सनेत धयाम्ह प्रत्येकबुद्ध उगु शहरया आधार कया पर्णशालाय् च्वना बिज्यानाच्वन । वं वसपोलयत भिक्षाटनया निति दुर्होवबले नगरद्वारया दयुद् खना: “श्व मर्हीया अधिकार मदुम्ह खः, श्वयात कयेकेवं दण्ड मदु, श्वयात कयेका: शिल्प परीक्षण पाये” धका: प्रत्येकबुद्धया जवगु न्हायपनय लक्षयाना: त्वहंका कयेका छ्वत । उगु त्वहंका जवगु न्हायपनं दुर्होवना: खवगुलिं पिर्होवल, दुःख वेदना उत्पन्न जुल । प्रत्येकबुद्ध भिक्षाटनया निति वने मफुत, आकाशं पर्णशालाय् वना: परिनिवांण जुल । मन्तयुसं प्रत्येकबुद्ध बिमज्यागुलिं “छु म्हा मफुत जुडु” धका: बिचा: याना अन वना: वसपोल परिनिवांण जगु खना: ल्वया: परिदेव (विलाप) यात । व न आपालं मन्त वनाच्वंगु खना: अन वना: प्रत्येकबुद्धयात म्हासिङ्का “श्व भिक्षाटनया निति दुर्होवबले धवाखाया दयुद् जि न्चने लाःवले, जिं थःगु शिल्प परीक्षण यायेत श्वयात कयेका” धका: धाल । मन्तयुसं “श्व पापी, धार्थे, प्रत्येकबुद्धयात कयेकल, ज्वं, ज्वं” धका: दाया: अन हे वयात स्याना: छ्वल । व अवीचि नरकय् उत्पन्न जुया गुबलेतक श्व महापृथ्वी योजनति थर्होमवनि, उबलेतक दुःख भोगयाना: विपाकया अवशेषं याना: गिर्दुकृतया च्वे सद्विकृतप्रेत जुया उत्पन्न जुल । शास्तां वया श्व पूर्वकर्म कना बिज्याना:, “भिक्षुपिं, मूखं धयाम्हसित शिल्प व ऐश्वर्यं उत्पन्न जूसां अनर्थया निति उत्पन्न जुडु । मूखं शिल्प वा ऐश्वर्यं प्राप्त याना: थत अनर्थ हे याडु” धका: तिस्वापु मिलेयाना: धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात ।

७२. यावदेव अनन्थाय, जतं बालस जयति ।
हन्ति बालस मुक्कंसं, मुद्धमस विपातयं ॥

७२. “गुबलेतक अनर्थया निति, ज्ञान मूखंयाके दड ।
नाशयाडु मूखंयात तुयगु भागं (कुशलयां), वया छुयाँ कुच्चा थला ॥”

अन गुबलेतक धयागु अबधिया परिच्छेदनया अर्थय् निपात खः । ज्ञान धयागु स्युगु स्वभाव खः । गगु शिल्प स्यु, गुगुलिं ऐश्वर्यं व यश सम्पत्तिङ् च्वनाच्वंगु मन्तयुसं सियाच्वनी, प्रकट जुया प्रसिद्ध जुयाच्वनी, श्व उकिया हे ना खः । शिल्प व ऐश्वर्यादिभाव मूखंयात अनर्थ हे जुडु । उकिया कारणं व थःगु अनर्थ हे जक थाड । नाशयाडु धयागु विनाश याड । तुयगु भागं धयागु कुशलया भाग खः, मूखंयात शिल्प व ऐश्वर्यं उत्पन्न जूसां कुशलया भागयात नाशयायेत हे उत्पन्न जुडु । छुयाँ धयागु श्व प्रज्ञाया नां खः । कुच्चा थला धयागु विध्वंस यायां धयागु अर्थ खः । वया उगु शुक्लांशं नाशयायां प्रज्ञा धका: न्याःखाना: तःगु छुयाँ कुच्चा थला विध्वंस हे याना: नाशयाड ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापन्नादि जुल ।

सद्विकृतप्रेतया छँ ज्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

७२. यावदेव अनर्थय जतं बालस्य जयते ।
हन्ति बालस्य शुक्लांशं मूधानमस्य विपातयन् ॥१३॥

१४. तित्तगृहपातिंया खँ

“मदुगु भावयात इच्छायाडु...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्याना: च्वबले सुधम्म स्थविरया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मदेशना मच्छिकासण्डय् उत्पन्नजुया भावस्तित्तं क्वचागु खः ।

मच्छिकासण्डु नाराय चित्त धयाम्ह गृहपति पञ्चवर्गीयया दुनेलाम्ह भिक्षाटनया निति चाःभोलाच्वम्ह महानाम स्थविरयात खना: वया इरियापथय लयताया पात्र ज्वना: छुय् दुने बिज्याका भोजन याका भोजनया अन्त्य धर्मया छँ न्यन्यं श्रोतापत्तिकल थंका अचल श्रद्धा दुम्ह जुया: अम्बाटक धयागु वनोद्यानय सहाराम दयेकेगु इच्छाजुया स्थविरयात ल्हाःतय लः हायेका लःल्लाना विल । उगु क्षणाय “बुद्धशासन प्रतिस्थित जुल” धका:

नःया सिमानातक महापृथ्वी कम्पजुल । महासेठं उद्यानय महाविहार दयेका फुक्क दिशां वःपिं भिक्षुपिन्त लुखा चायेका बिल । मच्छिकासपडय सुधम्म स्थविर धयाम्ह नेवासिक जुल ।

लिपाया समयय चित्तया गुणया खँ न्यनाः निम्ह अग्रभावकपिं वया संग्रह घायेगु इच्छाजूया मच्छिकासपडय वन । चित्तगृहपति इमिगु आगमन न्यनाः बछि योजन तँस्वः वनाः इमित व्वनाः थःगु विहारय दुने बिज्याका आगन्तुक सेवा यानाः, "भन्ते, जित भतिचा धर्मया खँ न्यनेगु इच्छा जुल" धकाः धर्मसेनापतियाके पवन । अने वयात स्थविरं, "उपासक, तापाकं नित्तं वयागुलिं जिपिं त्यानुयाच्चन । अथेसां भतिचा न्यनादिसँ" धकाः वयात धर्मोपदेश कनाः बिज्यात । वं स्थविरया धर्मोपदेश न्यन्यं हे अनागामिफलय थ्यन । वं निम्ह अग्रभावकपिन्त वन्दना यानाः, "भन्ते, कन्हे, इःछिम्ह भिक्षुपिं नापं जिगु छँय भिक्षा कया बिज्याहुँ" धकाः निमन्त्रणा यानाः लिपा नेवासिक सुधम्म स्थविरयात "छःपिं नं, भन्ते, कन्हे, स्थविरपिं नापं बिज्याहुँ" धकाः निमन्त्रणा यात । वं "श्वं जित लिपां निमन्त्रणा यात" धकाः तं पिकया प्रतिषेध यानाः हान्हान पवसां न प्रतिषेध हे याते । उपासकं "समय सिद्धा बिज्याहुँ भन्ते" धकाः लिहोवनाः कन्हेखुनु थःगु छँय महादान तयार यात । सुधम्म स्थविर नं सुवन्हापनं हे "गुजागु गृहपतिं अग्रभावकपिन्त सत्कार तयार यातजुइ, कन्हे, वनाः स्वये" धकाः बिचाः याना सुथे हे पात्र व चीवर ज्वनाः वया छँय वन ।

वं गृहपतिं "फयेतुना बिज्याहुँ, भन्ते" धकाः धाःसां नं "जि फयेतुइ मखु, भिक्षाटनया निति चाःहिले" धकाः धया अग्रभावकपिन्त तयार यानातःगु सत्कार स्वया गृहपतियात व्वत्यले थं घायेगु इच्छाजूया व्यङ्ग्यकथ "तःधंगु हे छंगु, गृहपति, सत्कार खः, तर छगु हे जक मद्" धकाः धाल । "छु, भन्ते ?" "हामो गुलि, गृहपति" धकाः धयाः गृहपतिं कोयात ख्याये थं वयात अपसन्न यानाःगुलिं तं पिकयाः "श्व छगु, गृहपति, आवास खः, लिहोवने जि" धकाः धायेवं स्वक्वतक गसां नं लिहोवनाः शास्तायाथाय वनाः चित्तं व थःम्हं धयागु खँ बित्ति यात । शास्तां "छु भ्रद्दालु व प्रसन्नम्ह उपासकयात थःगु व्यङ्ग्य वचनं व्वह्यंका स्वल" धकाः वया हे दोष क्यनाः प्रतिसारणीयकर्म (प्रायश्चित्त यायेमाःगु कर्म) यानाः बिचाः "हुँ, चित्तगृहपतियाके क्षमा पव" धकाः छवयाबिल । वं अन वनाः, "गृहपति, उगु दोष जिगु हे खः, जित क्षमा या" धकाः धायेवं "जि क्षमा बिइ फइमखु" धकाः वं प्रतिषेध घायेवं मौन जूया वयाके क्षमा पवने मफ्त । हानं शास्तायाथाय लिहोवल । शास्तां "श्वयात उपासकं क्षमा याइमखु" धकाः स्यसां नं "श्व तस्कं अभिमानिम्ह खः. स्वीगु योजनतक तँय वनाः लिहोवाः" धकाः क्षमाया उपाय मकसे हे हानं छवल । अले व हानं लिहोववले अभिमान मदगुलिं छम्हासा बिचा "हुँ, श्व नापं वनाः उपासकयाके क्षमा पव" धकाः धया "भ्रमण घयाम्हं जिगु विहार, जिगु निवासस्थान, जि उपासक, जि उपासिका" धकाः अभिमान व इथ्यां घायेगु उचित मज्जु । थये याम्हंसिया इच्छा, अभिमानादि क्लेशात वृद्धिजुइ" धकाः लिस्वापु मिलेयानाः धर्मदेशना यायां यूपिं गाथात आज्ञा जूया बिज्यात -

७३. असत्तं भावनभिच्छेय्यं^{१०१}, पुरेक्खाज्य भिक्खुमु ।
आवासेसु च इत्सरियं, पूजा परकुलेसु च ॥

७३. "मदुगु भावयात इच्छायाइ, न्ह्यने ज्वनेगु स्वइ भिक्षुपिनिगु बिचय ।
आवासय मालिक जुइगु, पूजा सेपिनिगु कुलय याकेगु ॥

७४. ममेव केत मञ्जनु, गिहीपब्बजितो उभो ।
ममेवातिवसा अस्तु, किच्चाकिच्चेसु किम्पिचि ।
इति बालस्स सङ्गम्पो, इच्छा मानो च वड्ढति ॥

७४. "जि हे जक याःगु धकाः मती तयेमा, गृहस्थी व प्रव्रजित निश्चनं ।
जिं धयाये हे जुइमा, ज्याखँ न्ह्यागुलिं नं ।
थये मूर्खया संकल्प जुइ, इच्छा व अभिमान वृद्धि जुइ ॥"

^{१०१} असत्तं भावभिच्छेय्य (स्वा०), असत्ताभावनभिच्छेय्य (क०)

अन मद्गु धयागु गुम्ह मूखं भिक्षुं अविद्यमान सम्भावनायात इच्छायाइ, “अभ्रद्धा समानम्ह जुया न ‘भ्रद्धादुम्ह धकाः जित मन्तयसं सिद्धकेमा, धकाः इच्छायाइ ।” पापिच्छा निदेश्य^{१२३} धयातःगुक्थं हे मूखं “अभ्रद्धा, दुःशील, अल्पभ्रत, अल्प एकान्तसेवी, अल्टी, अनुपस्थितस्मृतिम्ह, असमाहित, दुष्प्रज व क्षीणास्रव समान मज्जहूसिया अहो जित धाथे, मन्तयसं थव ‘भ्रद्धावानु, शीलवानु, बहुभुत, एकान्तसेवी, उत्साहि, उपस्थितस्मृतिम्ह, समाहित, प्रजावानु व क्षीणास्रव समानम्ह धकाः सिद्धकेमा” धकाः थव मद्गु सम्भावनायात इच्छा याइ । न्थयने च्चनेगु धयागु परिवारपिसं चाःहुइका च्चनेगु खः । “अहो जित धाथे, फुक्क विहारया भिक्षुपिसं चाःहुइका न्थयसः न्यनाः विहारयाये दयेमाः” धकाः थये इच्छाया वशयु च्चनाः भिक्षुपिणिगु विजयु न्थयने च्चनेगु इच्छायाइ । आवासयु धयागु साधिक आवासयु गुगु विहारतयगु दथुइ उत्तमगु शैनासनत खः, फुक यः यःपिं भिक्षुपिन्त “छलपोलपिं थन च्चना बिज्याहुँ” धकाः व्यवस्था यातः थत उत्तमोत्तगु शैनासनत कपा, त्यं दूगु आगन्तुक भिक्षुपिन्त सिथयुच्चंगु, बांमलागु शैयनासन व अमनउध्यपिसं ग्रहण यातातःगु “छलपोलपिं थन च्चना बिज्याहुँ” धकाः व्यवस्था याताः आवासतयुके ऐश्वर्यं इच्छायाइ । पूजा मेपिणिगु कुल्यु याकेगु धयागु न माँबौपिणिगु खः, न त थःवितिपिणिगु खः, मेपिणिगु हे कुल्यु “अहो जित जक धाथे, थुपिसं बिदमा, मेपिन्त मखु” धकाः थये च्त्तप्रत्यद्वारा पूजा इच्छायाइ ।

जि हे जक याःगु धकाः मती तयेमा धयागु गुम्ह मूखं “गुलि न विहारयु उपोसथागारादि दयेकेगु न्ह्यु ज्याखँयु, न उपिं फुककं जिमि स्थविर याःगु धकाः थये गृहस्थी व प्रव्रजितपिं निथ्वलं जिगु हे कारणं ज्याखँ सिधःगु धकाः मती तयेमा” धकाः संकल्प उत्पन्न याइ । जि धयाथे हे जुइमा धयागु “गृहस्थी व प्रव्रजितपिं फुक जिगु हे वशयु च्चनेमा, गाडा, दोहँ, कू व पा आदि जिगुपाखँ हे प्राप्त जुइमा, अन्तयु यागु जक नं बवाका त्वनेगु आदिइ नं, थुजागु ज्याखँत मध्ये तःधंगु वा त्रिकिधंगु छु ज्या यायेबले नं, छगु जक ज्यायु नं जिगु हे वशयु च्चनेमा, जिके हे धका न्यनाः या” धकाः संकल्प उत्पन्न याइ । थये मूखँया धयागु गुम्ह मूखँया उग्र इच्छा व थुजागु संकल्प उत्पन्न जुइ, वया न विपश्यना, नत मार्गफल वृद्धिजुइ । केवल वया चन्दोदय समुद्रयु खनीगु थै खुगु द्वारयु उत्पन्न जगु तूष्णा व गंगु प्रकारया अभिमान जक वृद्धिजुइ ।

देशनाया अन्तयु आपालं (मन्तु) श्रोतापत्ति फलादि प्राप्त जुल ।

सुधम्म स्थविर नं थव ओवाद न्यनाः शास्तायात वन्दना याताः आसनं दनाः वा-हिला उम्ह पासा भिक्षुं नापं वनाः उपासकया मिखाया न्थयने आपत्तियात व्यक्तयाताः उपासकयाके क्षमा फक्केबिल । व उपासकं “जि क्षमा यातागु जुल, भन्ते, यदि जिगु नं दोष दुसा, जित नं क्षमायाताः बिज्याहुँ” धकाः क्षमा याथेवं शास्तां व्यगु ओवादयु च्चनाः गुलिचा मद्बुवं हे प्रतिसम्भदासहित अहँत्वयु ध्यन । उपासकं नं विचाः यात - “जि शास्तायात मखंक हे श्रोतापत्तिका प्राप्तयाता, मखंक हे अनागामिफल्यु प्रतिस्थित जुया, शास्तायात जिं दर्शन यायेगु उचित खः ।” वं हाम्पे, जाकि, घ्ठः, साखःति, वस्त्र व तोपुइगु कापः आदि जायकाः न्यासः गः गाडात तयारु पाकेबिया “शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छादुपिं बिज्याहुँ, भिक्षान्नादि समस्या जुइमखु” धकाः भिक्षुसङ्घयात सुचं बिदकेबिया, भिक्षुणीसङ्घयात नं, उपासकपिन्त नं व उपासिकापिन्त नं धायेकेबिल । व नापं न्यासः न्यासः भिक्षुपिं, भिक्षुणीपिं, उपासकपिं व उपासिकापिं पिहाँवल । व इपिं व थःगु परिषद् नापं याताः स्वदः मन्तयत स्वीगु योजन लँयु यागु भोजनादिद्वारा गे थुं नं कष्ट मजुइगु खः, अथे व्यवस्था यात । वया पिहाँवःगुभाव सिद्धका योजन-योजनयु देवतापिसं पाल रवयाः अखुडा दयेका दिव्यु यागु, खाद्यपदार्थ, भोजन व त्वनेगु आदिद्वारा उपिं आपालं मन्तयूत सेवा यात, सुयात नं छुकिं नं समस्या मजुल । थये देवतापिसं सेवा याकाः न्हियान्हियं छगु योजन वनाः लछि श्रावस्तिइ ध्यन, न्यासःगु गाडात गे थः अथे हे जाया हे च्चन । देवतापिसं व मन्तयसं हंगु उपहार हे जक छ्यला वन ।

शास्तां आनन्द स्थविरयात धाल - “आनन्द, थौं सुर्घाया किचः वृद्धि जुया वयेवं चित्तगुहपति न्यासः उपासकपिसं चाःहुइका वयाः जित वन्दनायाइ ।” “छु, भन्ते, वं छःपिन्त वन्दना याइबले छुं नं ऋद्धिप्रतिहायं जुइ ला ?” “जुइ, आनन्द ।” “छु, भन्ते, जुइ ?” व वयाः “जित वन्दना याइबले राजसन्मान याइगुकथं च्यागु करीषु प्रदेशयु पुलितक जाः जुइक न्याता वर्णया दिव्यस्त्राया घना वर्षाजुइ ।” उगु खँ न्यनाः शहरवासीपिसं “थये

^{१२३} (वि० ८५२)

महापुण्यवानम् चित्तं ध्यामह् गृहपति वयाः धार्ये, यौ शास्तायात वन्दनायाइ, धार्ये, युजागु ऋद्धिप्रतिहार्यं जुइ, जिमिसं नं उम्ह महापुण्यवानम्हसित दर्शनं धार्येखनी" धकाः उपहारं ज्वनाः लैया निखेरं च्वनाच्चन । विहारलिक वःबले न्यासः भिक्षुपि न्हाणनाक विज्यात । चित्तं गृहपतिं "मपि, छिपि लिपा वा" धकाः महाउपासिकागणित लिउने तथाः न्यासः उपासकपिसं चाःहुइका शास्तायाथायु लिकक वन । बुद्धपिणु न्चयने थासयु वनेगु, फयेतयेगु व थनअन जुइगु धयागु जुइमखु, बुद्धया लैया निखेरं तिचल हे जुयाच्चनी । चित्तगृहपति महागु बुद्धया लैयु पलातल । स्वंगु फलप्राप्तम्ह आर्यंभावकं स्वस्वःथायु कम्पजुन । "थव धार्ये, चित्तगृहपति खः" धकाः आपालं मन्तुयसं स्वल । व शास्तायाथायु लिकक वनाः खुगु वर्णया बुद्धरिमिइ दुने दूरुवनाः निगः तुती ग्वालिइ ज्वनाः शास्तायात वन्दना यात । उगु क्षण्यु हे च्चे धयावया थै स्वीया वर्षाजुन, इलंदः साधुकारया सः पिज्चल । व लछि शास्तायाथायु च्वन, च्वनाच्चबले बुद्धप्रमुख फुक्क भिक्षुसङ्घयात विहारयु हे फयेतुका महादान बिल, थः नापं वःपिन्त नं विहारयु दुने हे तथाः लहिना च्वन । छन्हु नं थःगु गाडां छुं नं कायेमाःगु मन्त, देवमन्थपिसं हःगु उपहार हे दान बिल, फुक्क ज्यात यात । व शास्तायात वन्दना यानाः धाल - "भन्ते, जिं 'छःपिन्त दान विइ धकाः वयाबले लछि लैया दथुइ बितेजुन । थन हे जि लछि बिते धार्येधुन, जिं हयागु उपहार छुं नं कायेगु अवसर लित मन्त, युनिमछि समयतक देवमन्थपिसं हःगु उपहार हे दान बिया, उगु जिं थन दछि च्वसान, जिं हयागु विइगु सामानत विइखनीमखु । जिं गाडां सामानत क्वकयाः वनेगु इच्छाजुन, सामानत तयेगुथायु जित केना विज्याहुं ।"

शास्ता आनन्द स्थविरयात धाल - "आनन्द, उपासकयात छगु खालीगु थायु दयेकाबु ।" स्थविरं अवे यात । उचित्तगु भूमिभाग छगु^{१२४} धार्ये, चित्तगृहपतियात अनुमति बिल । उपासकं नं थः नापं वःपिं स्वइः मन्त नापं खालिगु गाडां हान लैयु वन । देवमन्थपि दनाः वयाः, "आर्य, छःपिसं खालिगु गाडां वनेगु ज्या यानादिल" धकाः सप्तरत्नं गाडात जायेकल । व थःत हःगु उपहारं हे आपालं मन्तयत लहिना नका वन । आनन्द स्थविरं शास्तायात वन्दना यानाः विन्तियात - "भन्ते, छःपियायु वःबले लछिविका वल, थन नं लछि च्वन, युनिमछि समयतक देवमन्थपिसं हःगु उपहारं हे महादान बिल, आः धार्ये, न्यासःगु गाडात खाली यानाः लछिविका वनी, देवमन्थपिसं दनावयाः वयात, "आर्य, छःपिसं खालिगु गाडां वनेगु ज्या यानादिल" धकाः सप्तरत्नं गाडात जायेका बिल । व हान थःत हःगु उपहारं हे आपालं मन्तयत नकाः लहिना वन । "छु, भन्ते, थवयात छःपियायु लिकक वइबले हे जक थव सत्कार उत्पन्न जुइगु लाकि मेथायु वनीबले नं उत्पन्न जुइ ?" आनन्द, जिथायु लिकक वसां नं, मेथायु वसां नं थवयात उत्पन्न हे जुइ । थव उपासक भ्रट्टावानम्ह, लयताम्ह व शील सम्पन्नम्ह छः, युजाम्ह ब्यक्तिकं गन गन प्रदेशयु वनी, अन अन वयात लाभसत्कार उत्पन्न जुइ" धकाः धया शास्ता थव पकिर्णकवर्गयु च्वंगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"भट्टावानु शीलं सम्पन्नम्ह, यग भोगसम्पत्तिं युक्तम्ह ।
गन गन प्रदेशयु वनी, अन अन हे पुजितम्ह जुइ ॥"^{१२५}

अर्थ थवया अन हे प्रकट जुइ ।

यथे धार्येव आनन्द स्थविरं वित्तया पूर्वकर्म न्यन । अले वयात शास्तां धया विज्याज्या धयाविज्यात -

आनन्द, थवं पदमुत्तर भगवानु बुद्धया पादमूलयु वट्टसकल्प यानावयाः छगुलाख कल्प देवमन्थ लोक्यु वाचाःहिला जुजु काश्यप बुद्धया इलयु व्याढायु कुलयु जन्म जुया ल्यायेम्ह जुइवं छन्हुया दिनयु वा वयाच्चबले पशुतयुत स्यायेत भलां ज्वनाः जइलयु वनाः पशुतयुत मालास्वस्वं छगु प्राकृतिक गुफायु छंयनयु त्वःपुया फयेतुना च्चम्ह छम्ह भिक्षुयात खनाः "छम्ह आर्य, भ्रमणधर्म अभ्यासयानाः फयेतुनाच्चंगु जुइ धकाः वयात भोजन हये" धकाः याकन छंय वनाः छगु भूतुलिइ म्हिगः हयातयाःगु ला, छगुलिइ भोजन युइके बिया मेपिं भिसाटन विज्यापिं भिक्षुपिन्त खनाः इमिगु नं पात्र ज्वनाः लायातःगु आसनयु फयेतुका पिक्षान तयार यानाः, "आर्यपि, नया विज्याहुं" धकाः मेगु अहेयानाः उगु भोजन दालवायु तथाः ज्वनाः ववं लैया दथुइ नाना प्रकारया स्वीतं थवया लनेया वलयु तथाः स्थविर फयेतुनाच्चंगु थासयु वनाः "जित, भन्ते, सग्रह यानाः विज्याहुं" धकाः धया

^{१२४} (सहाव० २९५)

^{१२५} (व० ५० २०३)

पात्र कथा: जायेका स्थविरया ल्हाःतय् लःल्हाना उपिं स्वानं पुजायाना: "गये जिं थ्व रसयुक्तुगु पिण्डपात्र नाप स्वाँया पुजां मन लयतायेका, थये जन्म-जन्म जुडगु यासय् इःपिउ उपहार ज्वना: वया: जिगु मनयात लयतायेका ब्यु, न्याता प्रकारया स्वाँया वर्षा जुडमा" धका: प्रार्थना यात । वं जीवनभर कुशलकर्म याना: देवलोक्त्य् उत्पन्न जुल, उत्पन्न ज्ञाय्य पुलितक जा: ज्ञया दिव्यस्वाँया वर्षा जुल । आ: नं वया जन्मजग्गु दिनय् व थन वःबले स्वाँया वर्षा जुल, उपहारत हल व सप्तरत्नं पूर्णगु गाडात नं उगु हे पुण्यकर्मया कारणं खः ।

चित्तगृहपतिया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

७३. असता भावनमिच्छेत् पुरस्कारञ्च भिक्षुसु ।
आवासेषु वैरवयं पूजां परकुलेषु च ॥१४॥

७४. ममैव कृतं मन्येतां गृहि-प्रवजितावुभौ ।
ममैवातिवशी स्यातां कृत्याकृत्येषु कस्मिंश्चित् ।
इति बालस्य सङ्कल्प इच्छा मानस्य वधति ॥१५॥

१५. वनवासी तिरस स्थविरया र्त्तं

"मेगु हे खः लाभसत्कार..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्याना: च्चंबले वनवासिक तित्स स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मदेशना राजगृहय् उत्पन्न जग्गु खः ।

भीसं न्यना:, सारिपुत्र स्थविरया बौया वङ्गत्त ब्राह्मणया पास महासेन ब्राह्मण धयाम्ह राजगृहय् च्वनाच्वन । सारिपुत्र स्थविरं छन्द्या दिनय् भिक्षाटनया निति चाःह्युह्यं वयाप्रति अनुकम्पा तया: वया छैय् लुखाय वन । व वैभवसम्पत्ति मदुन्ह जुया: वरिद्रह् खः । वं "जिमि काय् जिगु छैय् लुखाय भिक्षा वनेत वलजुड, जि गरिब खः, जिगु गरिबभाव मस्य् जुड धका: मती याया, जिके छुं नं बिडगु सामानत मद्दु" धका: स्थविरया सम्मुखय् च्वने प्रफया बिसित । स्थविर मेगु नं दिनय् वन, ब्राह्मण नं अये हे बिसित । "छु दयेबं विडु" धका: बिचायातं नं छु हे मन । अले छन्द्या दिनय् छयाय् ब्राह्मणतयत् पाठ याक्थाय् तकुगु वस्त्र व खीरं जाःगु पात्र प्राप्त जुया ज्वना: छैय् वना: स्थविरयात लुमंकल, "थ्व भिक्षान्न जिं स्थविरयात बिडगु उचित खः ।" स्थविरं नं उगु क्षणय् ध्यानय् च्वना: बिज्याना: ध्यानसमापत्ति दना: उम्ह ब्राह्मणयात खना: "ब्राह्मणं बिडगु सामानत प्राप्त जुया जिगु आगमनयात प्रतीक्षा यानाच्वन, जिं अन वनेगु उचित खः" धका: सघाटि न्याया पात्र च्वना: वया छैय् लुखाय दना हे थःत क्यन ।

ब्राह्मणं स्थविरयात खना: मन लयताल । अले वयाथाय् लिक्क वना: वन्वना याना: खँलाबला याना: छैय् दुने फयेतुका खीरपात्र च्वना: स्थविरया पात्रय् प्वाकाबिल । स्थविरं बछि जक स्वीकार याना: ल्हाःतं पात्र त्वःपुल । अले वयात ब्राह्मणं धाल - "भन्ते, छम्हसित जक गाःगु थ्व खीर खः, परलोकाया निति संग्रह जित याना: बिज्याहुँ, थ्व लोकाया निति मखु, जिं त्यं मदयेक हे बिडगु इच्छा खः" धका: फुककं प्वाका बिल । स्थविरं अन हे च्वना: नल । अले वया भोजनकृत्यया अन्तय् उगु वस्त्र नं दान बिया: वन्दता याना: थये धाल - "भन्ते, जिं न छःपिसं खका बिज्याःगु धर्मय् थ्यनेमा ।" स्थविरं "थये जुडमा ब्राह्मण" धका: वयात अनुमोदन याना: आसन दना बंबले छिसिकथं चारिका (यात्रा) याना: चाःह्युह्यं जेतवनय् वन । "गरिब बले ब्युगु दानं तःसकं हे सन्तुष्ट यात" धका: ब्राह्मणं उगु दान बिया प्रसन्नजुया लयताःया स्थविरयात तःसकं स्नेह यात । वं स्थविरयात स्नेह याना: हे सिनावना: श्रावस्तिड स्थविरया उपस्थापककुलय् प्रतिसन्धि काल । उगु क्षणय् हे वयात मामं "जि प्वायय् गर्भं प्रतिस्थित जुल" धका: सिङ्का स्वामीयात कन । वं वयात गर्भयात माःगु सुविधात बिल ।

वदा तःसकं क्वागु, तःसकं ल्वाउंगु तःसकं पाउंगु सेवन यायेगु त्वःता सुखपूर्वक गर्भयात रक्षायाना: च्चंबले युजागु प्रबल इच्छा उत्पन्न जुल "अहो जिं धायें सारिपुत्र स्थविर प्रमुक्त न्यासः भिक्षुपिन्त निमन्त्रणा याना: छैय् फयेतुका तमज्याःगु जाकिया खीर दान बिया थः स्वयं नं काषायवस्त्र पुना: सुवर्णपात्र च्वना:

आसनया सिय्थ फयेतुनाः थुलिमथि भिक्षुपिसं नया ल्यग् नये दुसा ज्य ।" वया धायै, उग् काषायवस्त्र पुनेगुलि प्रबल इच्छाजग् प्वायथ् च्वम्ह कायया बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुद्गु पूर्वनिमित्त खः । अले वयात जातिबन्धुपिसं "भिंगु हे जिमि म्हायाय्या प्रबल इच्छा जुल" धकाः सारिपुत्र स्थविर व सङ्गस्थविरपिसं यानाः न्यासः भिक्षुपिन्त तमज्याःगु जाकिया खीर दान बिल । वं न छुपु काषायवस्त्रं पुनाः छुपु नेयाः सुवर्णपात्र च्वनाः आसनया सिय्थ फयेतुना ल्यग् खीर नल, प्रबल इच्छा शान्त जुल । वया प्वायथ् दयाच्चंबले बिचय् बिचय् मङ्गलकार्यं याद्बले, भित्ता च्वम्ह काय् बुद्दकूबले मङ्गलकार्यं याबले नं सारिपुत्र स्थविर प्रमुख न्यासः भिक्षुपिन्त लः भतिचा जकगु चाकगु खीर दान बिल । न्हापा थ्वं मचां ब्राह्मण जुयाच्चंबले ब्यग् खीरया कारणं खः ।

जम् जग् मङ्गल दिनय् वं मचायात सुथे हे स्वःलुद्दकाः छाःपेपिया श्रीशायनय् छग् लाख म्वंगु कम्बलगाया छोने गोतुद्दकल । वं अन गोतुला हे स्थविरयात स्वयाः "थ्व जि पूर्वाचार्यं खः, जित स्थविरया कारणं थ्व सम्पत्ति प्राप्त जग् खः, जि थ्वयात छग् परित्याग यायेग् उचित खः" धकाः शिषापद ग्रहण यायेत हःबले उग् कम्बलगाय् सिका पतिचां कताका काल । अले वयात "पतिचा कम्बलय् तक्यनाच्चन" धकाः इमिसं उग् लिकायेत स्वल (श्रुयात) । व मचा तःसकं ख्वल । ज्ञातिबन्धुपिसं "स्वाःल, मचायात ख्वयेकं मते" धकाः कम्बलगा नापं हे हल । वं स्थविरयात वन्दना याःबले कम्बलगायात पतिचां त्वःता कम्बलगां स्थविरया पादमूलय् कुतुका बिल । ज्ञातिबन्धुपिसं "मचाह् कुमार मसिकं यात" धकाः मधासे "पुत्रं छःपिन्त ब्यग् खः, परित्याग हे जुल, भन्ते" धकाः धया, "भन्ते, छग् लाख म्वंगु कम्बलगां छःपिन्त पुजायाम्ह दासयात शिषापदत बियाः बिज्याह्" धकाः बित्ति यात । "छु नां खः थ्व मचा ?" "भन्ते, आर्याय थें जाःग् (समानग्) नां खः, तिसस धयाग् थ्वया नां जुद्गु ।" स्थविरया, गृहस्थीबले उपतिसस माणव धयाग् नां खः । वया मां न बिचाः यात - "जिं कायया मनया खँयात (आध्यासय) तोथले मखु ।" थये मचायात नां छुद्गु मङ्गलोत्सव यानाः, हानं वयात नसाः नकेग् मङ्गलोत्सव न, हानं वयात प्रमुखं प्वाङ्गनेग् मङ्गलोत्सव, वस्त्रपरीधारण मङ्गलोत्सव व आभूषण धारण मङ्गलोत्सव न सारिपुत्र स्थविर प्रमुख न्यासः भिक्षुपिन्त लः भतिचा जकगु चाकगु खीर दान बिल ।

धाल तःपिक जुया न्यदई दुबले ममियायाम् प्रव्रजित जुद्गु । "मां, जि स्थविरयायाम् प्रव्रजित जुद्गु ।" "साधु, बाबु, न्हापा हे जि 'जि कायया मनया खँयात (आध्यासय) तोथले मखु धकाः मनयानाः, पुता, प्रव्रजित जु" धकाः स्थविरयात निमन्त्रणा याकेबिया वसपोल बिज्यायेवं भिक्षान्त बिया, "भन्ते, छःपिनि दासं जि प्रव्रजित जुद्गु धकाः धयाच्चन, थ्वयात च्वनाः सन्ध्या इलय् विहारय् वये" धकाः स्थविरयात छवयाः सन्धाइलय् महान् सत्कार सम्मानपूर्वकं काय्यात च्वनाः विहारे वनाः स्थविरयात लःल्हाना बिल । स्थविर व नापं खं ल्हाना - "तिसस, प्रव्रज्या धयाग् दुष्करग् खः, स्वाःग् मालिबले ख्वाउंगु दद्गु, ख्वाउंगु मालिबले स्वाःग् दद्गु, प्रव्रजितपिं थाकुक हे जीवन हुताच्चनी, छ जुलं सुखं च्वनाच्चम्ह खः ।" "भन्ते, जिं छःपिसं धाःगुकथ हे फुककं यायेकु ।" स्थविर "ज्य" धकाः वयात प्रतिकूल मनसिकारकथं तचपञ्चक कम्मदानयात कनाः वयात प्रव्रजित यात । फुककं हे स्वीनिग् शरीरया अवयवते कनेग् उचित हे खः । फुककं कने मफुम्हसिन्त तचपञ्चक कम्मदानयात कने हे माः । थ्व कर्मस्थान फुककं बुद्दपिसं मत्वःत्तुग् खः । सँ आदिइ छग् छग् भागय् अहत्त्वय् थ्यपिं भिक्षुपिं, भिक्षुणीपिं, उपासकपिं व उपासिकापिनिग् ल्याःया सिमाना मदु । मसःपिं भिक्षुपिसं प्रव्रजित यानाः अहंत जुद्गु कारणयात नाशयाइ । उकिं स्थविरं कर्मस्थान कनाः प्रव्रजित यानाः भिग्गु शीलय् प्रतिस्थापित यानाः बिज्यात ।

मांवीपिं काय्यात प्रव्रजित सत्कार यानाः न्हयन्तुक विहारय् हे बुद्दप्रमुख भिक्षुसङ्घयात लः भतिचा जकगु चाकगु खीर हे दान बिल । भिक्षुपिं न "न्हियं लः भतिचा जकगु चाकगु खीर नये मफुत" धकाः निन्दा यात । वया मांवीपिं न्हयन्तु दुबले सन्ध्या इलय् छैय् वन । भामणोर च्यान्तु दिनय् भिक्षुपिं नापं भिक्षाटनया नितिं दुहाँ वन । भ्रावस्तिइ च्वपिसं "भामणोरः यै धायै भिक्षाटनया नितिं दुहाँवनी, जिमिसं वयात सत्कार याये" धकाः न्यासःग् गाडा इवःछुना न्यासः । भिक्षान्त तयार यानाः च्वनाः न्हयने च्वनाः दान बिल, कन्हेखुन्हु विहारया लिकच्चग्गु वनय् वयाः बिल । थये भामणोरयात निन्हुया दिनय् द्रःछि वस्त्र व इःछि भिक्षा प्राप्त जुया भिक्षुसङ्घयात बिद्दकल । ब्राह्मण जुयाच्चंबले ब्यग् तःकुग् वस्त्रया कारणं थ्व प्राप्त जग् खः । अले वयात भिक्षुपिसं "पिण्डदायकतिसस" धकाः नां छुत ।

हानं छन्हुया दिनय् भामणोरं चिकूबले विहारचारिका धायै थें चाःह्पुत्थुं भिक्षुपिं उखे बुखे ब्रतुलिइ भिं पनाच्चपिन्त च्वनाः धाल - "छु, भन्ते, भिं पनाः च्वना बिज्यानाः ला ?" "ख्वाउंगुलिं जिमित पिडाकष्ट

विद्याचन, भ्रामणे ।" " भन्ते, चिकबले कम्बलगां नेयेगु उचित जुइ । उकिं छ्वाउँगुयात पनेफु ।" भ्रामणे " छ जकं महापुण्यवानम्ह जुया कम्बल (सांगा) प्राप्त जुल, जिमित गनं कम्बल प्राप्त जुइ ।" "अथेसा, भन्ते, कम्बलमाःपिं जिं नापं विज्याहं" धकाः फुकक विहारय धायेकेबिल । अले भिक्षुपिं "भ्रामणे नापं वनाः कम्बल हये" धकाः न्ह्यदं दुम्ह भ्रामणेया आधारं इःछिम्हति भिक्षुपिं पिहँविल । वं "थुलिमति भिक्षुपिन्त गनं कम्बल दइ" धकाः बिचाः हे मयाःसे इमित व्वनाः शहरपाखे स्वया वन । बांलाक व्युगु दानया थुजागु प्रभाव जुयाचन । वं नगरं पिने हे छँबापतिं छिसिकं चाःइःह्यु न्यासः कम्बलत प्राप्त जुया दुने शहर दुहँवन । मन्तयसं उखँयुखे कम्बलत हयाचन ।

छम्ह मनु पसःया लुखां वयाचव्वले न्यासः कम्बल चकका फयेतुनाचव्वम्ह छम्ह पसत्यायात खनाः धाल - "हे पुष्य, छम्ह भ्रामणे" कम्बलत मुकुं मुकुं बइ, छंगु कम्बलत तोपु ।" "छु वं व्युपिके जक काइ कि मव्युपिके नं काइ ?" व्युपिके जक काइ ।" "थये जूसा यदि जि इच्छा दुसा बिइ, मइसा विइमखु, हँ छ" धकाः छवल । नुगःस्यापिं अन्धबालपिंसं थुजागु दान व्युबले नं नुगःस्यानाः असदिस दान खनाः नुगःस्यानाः काल थं जाःगु^{१९५} नरकय उत्पन्न जुइ । पसत्यां बिचाः यात - "श्व मनु थःगु स्वभावं वयाः 'छंगु कम्बल तोपु' धकाः जित धाल । 'यदि वं व्युपिके जक काइ' धका, जिं 'यदि जि इच्छा दुसा बिइ, यदि मइसा विइमखु धकाः धया, खगुयात मविइवं लज्या उत्पन्न जुइ, थःकेचव्वगु त्वःप्यां छु दोष मइ, थुपिं न्यासःगु कम्बल मध्ये निपु कम्बल छंगु छंगु लाख म् वंगु खः, थुपिं निपु जक तोपुइगु उचित जुइ ।" कम्बल निपु लतःथ्यानाः इपिं कम्बलतयगु दयुइ तयाः तोपुल । भ्रामणे" नं इःछिम्ह भिक्षुपिं नापं उगु यासय थ्यन । पसत्याया भ्रामणेयात खनाः पुत्रन्हे उत्यन्न जुल, फुकक शरीरय स्नेहं जाल । वं बिचाः यात - "कम्बलत ला छु खः, श्व खनाः नुगःचुया लानं बिइगु उचित खः ।" इपिं निपु कम्बल पित हयाः भ्रामणेया पादमलय तयाः व्वनाः यानाः, "भन्ते, छःपिंसं स्युगु धर्मया भाग जित नं दयेमाः" धकाः धाल । वं नं वयात "थये जुइमा" धकाः अनुमोवन यात ।

भ्रामणे" दुने नगरय नं न्यासः कम्बलत प्राप्त जुल । थये छन्हुं हे इःछिपु कम्बल प्राप्त यानाः इःछिम्ह भिक्षुपिन्त बिल । अले वयात कम्बलदायकतिस्स स्थविर धयागु नां छुत । थये नामाकरण विनय व्युगु कम्बलयाया फलं न्ह्यदं दुबले इःछिपु कम्बल प्राप्त जुल । बुद्धशासन वाहेक मेगु उजागु थाय मइ, गन भतिचा व्युसां आपाः दइ, आपालं बिइवं भन्नु आपाः दइ । उकिं भगवानु बुद्ध आज्ञा जुया विज्यात -

"श्व उजागु खः, भिक्षुपिं, भिक्षुइइ, थुजागु भिक्षुसइयात भतिचा जक व्युसां आपाः दइगु, आपाः व्युसा भन्नु आपाः दइगु खः"^{१९७} धकाः - थये भ्रामणेया कम्बलया कारणं यानाः न्ह्यदं दुबले हे इःछिपु कम्बल प्राप्त जुल । व जेतवनय च्वना च्वनीबले न्ह्याबलं ज्ञातिदायकपिं लिक्क व नापं खँ ल्हानाच्वनी । वं बिचाः यात - "जिं थन च्वना च्वनेबले ज्ञातिदायकपिं वयाः खँ ल्हायेवं मल्हासे नं च्वनेमफु, थुपिं नाप ल्हानागु खँया भंभःतं थःत प्रतिस्था नं याये फइमखु, छु जिं शास्तायाथाय लिक्क कर्मस्थान सयेका जइन्नय दुहँवने माल ।" व शास्तायाथाय लिक्क वनाः वन्दना यानाः अहँच्व तकया कर्मस्थान कंकेबिया उपाध्यायायात वन्दना यानाः पात्र व चीवर च्वनाः विहारं पिहँवया "यदि लिक्क यासय च्वनेवं, ज्ञातिवन्धुपिंसं जित सःतबइ" धकाः सछि व नीगु धोजन तापाक लँगु वन । अले याकचा गाया धवाखाय वनेवं छम्ह बुराम्ह मन्यात खनाः न्यन - "छु, महाउपासक, श्व प्रदेशय च्वनेगु गुंविहार दुला ?" "दु, भन्ते ।" "अथेसा जित लँ कनां ब्यु ।" बुराम्ह उपासकं वयात खनेवं हे पुत्रन्हे उत्यन्न जुल । अले वयात अन हे दाना मकसे "बिज्याहँ, भन्ते, छःपिन्त कने" धकाः व्वनाः वन । भ्रामणे" वं नापं वंबले लँगु दयुइ नाना प्रकारया स्वॉ फलं युक्तगु सिमात दुगु पवंतया थाय सिमा खनाः "श्व, उपासक, थाययात छु धाइगु खः, श्व उपासक छु प्रदेश धयागु खः ?" धकाः न्यन । वं नं इमिगु नात कक आरण्यक विहारय थ्यका "श्व, भन्ते, याउँसेल्वंगु थाय खः, थन हे च्वना बिज्याहँ" धकाः धया, "भन्ते, छु छःपिनिगु नां खः" धकाः नां न्याना "जि वनवासी तिस्स धयागु नां खः, उपासक" धकाः धायेवं, "कन्हे, जिमिगु गामय भिक्षाटनया निति बिज्यायेगु उचित जुइ" धकाः धया लिहँ वनाः दुने गमय हे वन । "वनवासी तिस्स धयाम्ह विहारय बिज्यात, वसपोनयात यागु भोजनादि तयार या" धकाः मन्तयत कन ।

^{१९५} (प० प० १७७)

^{१९७} (प० नि० ३.१४६)

श्रामणेरं न्हापा हे तिस्र धयागु नां जुया अनलि पिण्डपातदायकतिस्स, कम्बलदायकतिस्स व वनवासीतिस्स याना: स्वंगु नां दया न्ह्यद्वैया दुने प्यंगु नांत दत । वं कन्हेखुनु सुथे हे उगु गामय भिक्षाटनया निति दुहाँवन । मनुतयसं भिक्षा बिया वन्दना यात । श्रामणेरं नं "सुखी जुडमा, दु:खं मुक्तं जुडमा" धका: धाल । छम्ह मनु नं वयात भिक्षा बिया हानं छँय वने मफुत, सकसिनं हे वयात स्वया दनाच्चन । व नं थ:त मात्राछि जक काल । फुकक गामय च्वपिसं वया पायमलय भोस्सुना गोतुला, "भन्ते, छ:पिं थ्व स्वला थन च्वना बिज्यायेवं जिपिं त्रिशरणय वना:, पञ्चशीलय प्रतिस्थित जुया लछिया च्याक: उपोसथकर्म यानाच्चने, थन च्वनेयानिति जिमित प्रतिज्ञा बिया बिज्या हाँव ।" व इमिगु उपकारयात बिचा: याना इमित प्रतिज्ञा बिया न्हियान्हिं अन हे भिक्षाटन वनी । वन्दना याइया दुबले "सुखी जुडमा, दु:खं मुक्तं जुडमा" धका: निगु पद जक धया निर्हाँवनी । व अन हे छला निला फुदवं स्वलाय च्वबले प्रतिसम्भदासहित अहँत्वय् थ्यन ।

अले पवारणायाना: वर्षावासं दंबले वया उपाध्याय शास्तायाथाय् लिक्क वना: वन्दना याना: धाल - "जि, भन्ते, तिस्र श्रामणेरयाथाय वने ।" "हँ, सारिपुत्र ।" व थ: परिवारपिं न्यास: भिक्षुपिं व्वना: वन, "आयुष्मान् मोग्गल्लान, जि श्रामणेरयाथाय वने" धका: धाल । महामोग्गल्लान स्वथिरं "जि न, आवसो, वये" धका: न्यास: भिक्षुपिं नाप पिहाँवन । थुकयं हे महाकाश्यप स्वथिर, अनुरुद्ध स्वथिर, उफालि स्वथिर व पुण्य स्वथिर याना: फुकक महाभावकपिं न्यास: न्यास: भिक्षुपिं नाप पिहाँवन । फुक महाभावकपिनि परिवारपिं पीढ: भिक्षुपिं जुल । इपिं सछि व नीगु योजन लें वना: गोचरगामय (भिक्षा वनेगु गामय) थ्यन । श्रामणेरयात न्हियं उपस्थान याइम्ह उपासकं गांया ध्वाखाय् हे खना: लँस्ववना: वन्दना यात ।

अले वयात सारिपुत्र स्वथिरं न्यन - "उपासक, थ्व प्रवेशय युजागु आरण्यक विहार दुला ये ?" "दु, भन्ते ।" "भिक्षु दुगु लाकिं भिक्षु मदुगु ख: ?" "भिक्षु दुगु ख:, भन्ते ।" "छु नाम्ह अन च्वनाच्चन ?" "वनवासीतिस्स धयाम्ह, भन्ते ।" "अथेसा लें जिमित क्यना ब्यु ।" "सु ख: छ:पिं, भन्ते ?" "जिपिं श्रामणेरयाथाय वयापिं ख: ।" उपासकं स्वया धर्मसेनापति आदि याना: फुक महाभावकपिनि म्हसिडका निरन्तरं प्रीति स्पर्शितगु म्ह जुया "आ: लनाच्चना बिज्याहँ, भन्ते" धका: याकनं गामय दुहाँवना: "थुपिं, आयापिं, सारिपुत्र स्वथिर आदि याना: चयेम्ह महाभावकपिसं थय:गु परिवारपिं नापं श्रामणेरयाथाय बिज्यापिं ख:, खाता, मेच, लासा, मत व चिक आदि ज्वना: याकनं पिहाँ वा" धका: च्वयेकल । मनुत "उबले खाता आदि ज्वना: स्वथिरपिनि न्युन्यु वना: स्वथिरपिं नापनापं हे विहारय दुहाँवन । श्रामणेरं भिक्षुसङ्घयात म्हसिडका आपालं महास्वथिरपिनिगु पात्र व चीवर ज्वना: सेवा यात । वया स्वथिरपिं च्वनीगु थायसु मिलेयापा पात्र व चीवर मिलेयाया हे छ्युउंसे च्वन ।" सारिपुत्र स्वथिरं उपासकपिन्त धाल - "उपासकपिं, छिपिं हँ, छ्युउंसे च्वने थुंकल ।" "भन्ते, थौ धर्मश्रवणा यायेगु दि ख:, जिपिं वनेमखु, धर्मोपदेश न्यने, यनि न्छु: धर्मश्रवणा यायेगु मदु ।" "अथेसा, श्रामणेर, मतच्याका धर्मश्रवणा यायेगु इँ च्वयेकी ।" वं अथे यात । अले वयात स्वथिर धाल - "तिस्र छ उपास्यापकपिनि धर्मोपदेश न्यनेगु इच्छाजुल" धका: धाल, इमित धर्मोपदेश या ।" उपासकपिं छगुपाखं हे दना, "भन्ते, जिमि आर्य "सुखी जुडमा, दु:खं मुक्तं जुडमा" धका: थुपिं निगु वाक्य बाहेक मेगु धर्मया खँ मस्यु, जिमित मेम्ह धर्मकयिक बिया बिज्याहँ" धका: बनिता यात । "श्रामणेर अहँत्वय् थ्यसां न इमित धर्मया खँ मकन ।"

उबले वयात उपाध्यायं, "श्रामणेर, गुकयं सुखी जुड, 'गुकयं दु:खं मुक्तं जुड' धका: थुपिं नीगु पदया अर्थ जिमित कं" धका: धाल । व "साधु, भन्ते" धका: चित्र युक्तगु पखा ज्वना: धर्मासनय गया न्यागु निकायया अर्थ व कारणयात तिस्रना प्यंगु दिशाय धनघोर जुडक वावडगु सुपांय वें जुया स्कन्ध, धातु, आयतन, बोधिपक्षीयधर्मय विभाजन यायं अहँत्या च्वाकाक व धर्मया खँ कना, "भन्ते, थये अहँत्व प्राप्तम्हसित सुख जुड, अहँत्व प्राप्त जुडवं हे दु:खं मनु-१२, ल्यं दुपिं मनुत जन्मादि दु:खं व नरकादि दु:खं मुक्त जुडमखु ।" धका: धाल । "साधु, श्रामणेर, प्रतिभासहित बालाक कन छ, आ: लय तया: क ।" वं लय तया: न कन । सुहाँ लुदवं श्रामणेरया उपस्थापक मनुत तिथ्य: जुल । गुलिसिनं "धायें, जिमिसं यनि न्छु: थये: युजाम्ह कठोरम्ह न्हापा मखना:नि । छाय युजागु धर्मया खँ स्यसां नं थुलिमछि समघतक माया स्यामन्य च्वना: सेवायापिं मनुतयत छगु न धर्मपद मकन" धका: तं चाल । गुलिसिनं "लाभ जुल, धायें, जिमित, गुगु जिमिसं युजाम्ह भवन्त्या गुण वा अगुण मस्यसां नं सेवायाना, आ: वया लिक्क धर्मया खँ न्यने दत" धका: लयेताल ।

सम्यक्सम्बुद्धे न उख्नुहू दिन्य् सुथ न्हापनं लोक्य स्वया विज्याज्यां वनवासीतिस्सया उपस्थापकपि थःगु जानजालया दुने दुहाँवंगु खनाः "छु जुइ" धकाः आवजनयायां थ्व खँयात विचाः याना विज्यात "वनवासी भ्रामणेरया उपस्थापकपि गुलिं नयेतापि खः, गुलिं तं पिहाँवपि खः, जि काय् भ्रामणेरप्रति तं पिकया नरकभागी जुइ, जि अन वनेमानी, जि वनेवं इपि सकलें भ्रामणेरप्रति मैत्रीभाव तयाः दुःखं मुक्त जुइ ।" इपिं नं मनूत भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाः गाम्य वनाः मण्डपय् दयेकाः यागु भोजनादि तयार यानाः आसनत लाया संघ वडगु लें स्वया फयेतइ । भिक्षुपिं नं शरीरकृत्य यानाः भिक्षा वनेगु इलय् गाम्य भिक्षाटनया नितिं दुहाँवबले भ्रामणेरयाके न्यन - "छु, तिस्स, छ जिपिं नापं वनेगु लाकि लिपा वनेगु ?" "जि वनेगु इलय् जक वने, छःपि विज्याहुँ, भन्ते ।" भिक्षुपिं पात्र व चीवर ज्वनाः दुहाँवन ।

शास्ता जेतवनय् हे चीवर पुनाः पात्र ज्वनाः छगु चितया भणय् हे विज्यानाः भिक्षुपिनि न्चयेने हे दनाः यतः कयन । "सम्यक्सम्बुद्ध विज्यात" धकाः फुकक गाम्य होहल्ला यानाः छगु कोलाहल जुल । मनूत लयलयताया बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात फयेतुका यागु विद्या खारपदार्थं दान बिल । भ्रामणेर भोजन सिमधःनिवं हे गाम्य दुने दुहाँवन । गाम्य च्वपिसं वयात सत्कारपूर्वकं भिक्षा पितहया बिल । वं नयेत माक कया शास्ताया लिक्क वनाः पात्र लःन्हाना बिल । शास्तां "हि, तिस्स" धकाः न्हाः चकका पात्र ज्वनाः "सारिपुत्र, छ भ्रामणेरया पात्र स्वः" धकाः स्थविरयात कयन । स्थविरं शास्ताया न्हाःतं पात्र कयाः भ्रामणेरयात विद्या "थःगु थासय् फयेतुना भोजनकृत्य या हुँ" धकाः धाल ।

गाम्य च्वपिसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात भोजन याकाः शास्तायात वन्दना यानाः अनुमोदन यायेत प्रार्थना यात । शास्तां अनुमोदन यायां थये धयाविज्यात - "लाभ जुल, धाथे, छमित, उपासकपि, गुम्ह छिमिगु थःगु कुलय् वडम्ह भ्रामणेरया कारणं सारिपुत्र, मोगल्लान, काश्यप, अनुरुद्ध यानाः चयेम्ह महाभावकपिन्त दर्शन याये खन, जि नं छिमि कुलय् वडम्हसिया कारणं हे वयागु खः, बुद्धयात दर्शन यायेखंगु नं छिमित थ्वया कारणं हे दुगु खः, लाभ जुल, छिमित, सुलब्ध जुल छिमित ।" मनूतयसं विचाः धाम - "अहो, जिमिगु लाभ खः, बुद्धपिं व भिक्षुसङ्घयात आराधना यायेगु समयवानम्ह भ्नी आर्ययात दर्शन याये खनाच्वन, दान बिश्रु नं बिइ खनाच्वन" धकाः भ्रामणेरप्रति तं पिकापिं मनूत लयताल । लयतापिं मनूत भन्नु भन्नु हे प्रसन्न जुल । अनुमोदनया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल । शास्ता आसनं दनाः लिहाँबिज्यात । मनूत शास्ताया ल्युव्यवनाः वन्दना यानाः लिहाँवन । शास्ता भ्रामणेर नापनापं हे विज्याज्यां, "भ्रामणेर, थ्व थाय् छु नां खः, थ्व प्रदेश छु नां खः" धकाः न्हापा वयात उपासक कयंगु थाय्त न्यन्य विज्यात । भ्रामणेरं नं, "भन्ते, थ्व फलनागु नां खः, थ्व फलनागु खः" धकाः ककं वन । शास्ता वया च्वनीगु थासय् वनाः पर्वतया च्वे गया विज्यात । अन दीपिन्त महासमुद्र खने दइगु जुयाच्वन । शास्तां भ्रामणेरयाके न्यन - "तिस्स, पर्वतया च्वे दनाः उखेंथुखे स्वया छु खनाः ?" "महासमुद्र, भन्ते ।" "महासमुद्रयात खनाः छु मती तया ?" "जि दुःखित कालय् ख्वयाःगु ख्वबि प्यंगु महासमुद्रयासिबे नं अच्वः जुइ धकाः थ्व, भन्ते, विचाः याना ।" "साधु साधु, तिस्स, थ्व थये हे खः । छम्ह छम्ह सत्त्वया दुःखित कालय् हाःगु ख्वबि प्यंगु महासमुद्रयासिबे नं अच्वः हे जुइ ।" थ्व धया थुगु गाथा अजा जुया विज्यात -

"प्यंगु समुद्रय् च्वंगु लः अन्य जुइ, व स्वया आयाः ख्वबिया लः अधिक खः ।

दुःख कःम्ह मनुया शोकय्, छु कारणं पासा, छ प्रमाद जुया ॥"

अले वयात हानं न्यन - "तिस्स, गन च्वनाच्वना ?" "थ्व गुफाय्, भन्ते ।" "अन च्वना च्वनावले छु विचाः याना ?" "जि सिनावनाः थ्व थासय् शरीर मतःगु धयागुया सिमाना मद्रु धकाः बिचायाना, भन्ते ।" "साधु साधु, तिस्स, थ्व थये हे खः । थुपिं सत्त्वपिं पृथ्वी गोतुला मासिइगु थाय् मद्रु" धकाः धया विज्यानाः -

"उपसाठक नापिं, क्रिय्प्यः ।

थ्व प्रदेशय् उत, मद्रु लोक्य अमृत थाय् ॥

"गुम्हसिके सन्य व धर्म, अहिंसा, सयम व इन्द्रिय दमन दइ ।

थये आर्यपिसं सेवन याइ, थये लोक्य अमृतपिं खः ॥"^{१५८}

ध्व दूकनिपातय् च्वंग उपसाढक जातक कना बिज्यात । यथे पृथ्वील्य शरीरयात त्वःतेगु यानाः सिद्धिपि सत्त्वयापीपिं मध्ये मसिद्गु थाय् धयागु मद्, आनन्द स्थविर ये जाम्ह जक अमृत थासय् परिनिर्वाण जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, आनन्द स्थविर सछि व नीदं दुबले आयु संस्कारयात स्वस्वं परीक्षीण भावयात सिद्धका "थनि न्हयन्हु दुबले जि परिनिर्वाण जुद्" धकाः कन । उगु सूचं न्यनाः रोहिणी खुसिया निखेरं खुसि सियथ् वासयानाच्चपिं मनूनमध्ये थुखेसियथ् च्वपिसं "जिपिं स्थविरया उपकारीपिं खः, जिमियाय लिक्क परिनिर्वाण जुया बिज्याद्" धकाः धाल । उखेसियथ् वासयानाच्चपिसं नं "जिपिं स्थविरया उपकारीपिं खः, जिमियाय लिक्क परिनिर्वाण जुया बिज्याद्" धकाः धाल । स्थविरं इमिगु खं न्यनाः "निखेरं खुसि सियथ् च्वपिं जित उपकारयापिं खः, थुपिं अनुपकारीपिं धकाः धाये फडमखु, यदि जि थुखेसियथ् परिनिर्वाण जुल धाःसा, उखेसियथ् वासयानाच्चपिसं धातु कायेत इपिं नापं ल्वापु याइ । यदि उखेसियथ् परिनिर्वाण जुल धाःसा, थुखेसियथ् वासयानाच्चपिसं नं अथे हे याइ, ल्वापु उत्पन्न जसां नं जिगु हे कारणं उत्पन्न जुइ, शान्त जसां नं जिगु हे कारणं शान्त जुइ" धकाः बिचाः याना "थुखेसियथ् वासयानाच्चपिं नं जित उपकारीपिं खः, उखेसियथ् वासयानाच्चपिं नं जित उपकारीपिं खः, अनुपकारी धयापिं छम्ह हे मद्, थुखेसियथ् वासयानाच्चपिं थुखेसियथ् हे मुंवल, उखेसियथ् वासयानाच्चपिं नं उखेसियथ् हे मुंवल" धकाः धाल । अनलि न्हयन्हु दुबले खुसिया दथुइ न्हय्मा ताइगःसिमा प्रमाण च्वे आकाशय् मुलपतिथ्यानाः फयेतुना आपालं मनतुयत धमदेशाना यानाः बिज्यानाः "जिगु शरीर बछि जुया (तज्यानाः, बायाः) छगु भाग थुखेसियथ् क्तुवयेमा, छगु भाव उखेसियथ्" धकाः अधिस्थान यानाः फयेतुना हे तेजोधातुया ध्यानय् च्वना बिज्यात, भिन्वाला यहाँवल । शरीरय् बछिदला (दथुइ भेद जुया, तज्यानाः) छगु भाग थुखेसियथ् क्तुवन, छगु भाव उखेसियथ् । अनलि आपालं मनतु विलापयात, पृथ्वी हे थ्वःगु सः ये च्वंक छ्वःसः जुल । शास्ताया परिनिर्वाणया छ्वःसः नं करुणाचाइयुसे ल्वंग जुयाच्चन । मनतु प्यालातकं छ्वया विलाप यायां "शास्ताया पात्र व चीवर ज्वनीम्ह दुबले शास्ता दुगु इं ये जिमित जुल, आः जिमि शास्ता परिनिर्वाण जुया बिज्यात" धकाः विलापयानाः छ्वया जुयाच्चन ।

हानं शास्तां भ्रामणेरयाके न्यन - "तिस्स, थ्वं गुँडं चित्तुवादिपिनिगु सःलं छ ग्याः ला, मग्याः ला ?" "भयाना, भगवान् शास्ता, परन्तु जित थुमिगु सः न्यनाः वनया आनन्द वयाच्चन" धकाः धया ख्वीपु गाथाद्वारा वनया वर्णन यानाः बिज्यात । अले वयात शास्तां "तिस्स" धकाः सःता बिज्यात । "छु खः, भन्ते ?" "जिपिं वने, छ वनेगु खःलाकि लिहाँवनेगु ?" "जि उपाध्यायं जित व्वनाः थंक्सा वने, लित छवःसा लिहाँवने, भन्ते ।" शास्ता भिक्षुसङ्घ नापं लिहाँ बिज्यात । भ्रामणेरया लिहाँवनेगु हे मन जगुलि स्थविरं वयात सिद्धका "तिस्स, यदि लिहाँवनेगु हे मन जसा, लिहाँ हँ" धकाः धाल । वं शास्तायात व भिक्षुसङ्घयात नं वन्दना यानाः लिहाँवन । शास्ता जेतवनय् हे बिज्यात ।

भिक्षुपिनि धर्मसभाय् खँ जुल - "अहो धाये, वनवासीतिस्स भ्रामणेर थाक्गु यानाच्चन, प्रतिसन्धि ग्रहण यासानिलं जातिबन्धुपिनिगु न्हय्यु मङ्गलकार्यसं न्यासः भिक्षुपिन्त भतिचा लः जकगु मधुर खीर दान विल, प्रव्रजितवले नं विहारय् दुने बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात न्हयन्हु भतिचा लः जकगु मधुर खीर हे दान विल । प्रव्रजित जुया च्यान्हुया दिनय् गामय् दुने दुहाँवबले निन्हुया दुने हे दिनय् द्रःछिपु वस्त्र नापं द्रःछि पिण्डुपात्र भोजन प्राप्त जुल, हानं छन्हुया दिनय् द्रःछिपु कम्बलगाः प्राप्त जुल । थथे व थन च्वबले महान् लाभसत्कार उत्पन्न जुल, आः युजागु लाभसत्कार बाँछवया जइलय् दुहाँवनाः ल्वाकःबुकःगु आहार नयाः जीवन हनाच्चन, धाये, थाक्गु ज्याः याःगु खः, तिस्स भ्रामणेरं ।" शास्ता बिज्याना, "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ न्हाना मुनाच्चनागु खः ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "फलनागु खः" धकाः धायेवं "खः, भिक्षुपिं, लाभसत्कार धयागु थ्व मेगु हे खः, निर्वाणय् वनेगु प्रतिगदा धयागु मेगु हे खः । थथे जित लाभ दयेमा धकाः आरपयकादि धुताइ समानादनकथं लाभसत्कार रक्षायाइपिं भिक्षुपिन्त य्यगु अपायया लुखा चाःगु समान जुइ, निर्वाणय् वनेगु प्रतिपदाद्वारा उत्पन्न जुइगु लाभसत्कार त्याग यानाः जइलय् दुहाँवनाः कुतःयायां उत्साहयायां अहंत्व ग्रहण याइ" धकाः तिस्सापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

६. पण्डितवर्ग

१. राध स्थविरया खँ

"स्वयना तयागु धनयात धयाब्बम्ह...." थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले आयुष्यान् राध स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, व गृहस्थीबले भावस्तिङ्ग गरिबम्ह ब्राह्मण खः । व "भिक्षुपियाय लिक्क जीविका हने" धकाः याना विहारे वनाः धोयः पुयाः परिवेणय् बँ पुना, ल्हासिलेगु लः आदि विद्याः दुने विहारय् हे च्वन । भिक्षुपिसं नं वयात संग्रहयात, प्रव्रजित यायेत जक इच्छा मया । व प्रव्रजना प्राप्तमज्जया गसि जूल । अले छन्दुया दिनय् शास्तां सुख न्हापनं लोकय् स्वया बिज्याज्यां उम्ह ब्राह्मणयात खनाः "छु जुइ" धकाः स्वया बिज्याबले "अर्हत जुइ" धकाः सिद्धका सन्धाइलय् विहारचारिका पाये थें चाः ह्युह्पुं ब्राह्मणया लिक्क वनाः, "ब्राह्मण, छु यानाः जुयाच्चना" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । "भिक्षुपिनिगु सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) यानाच्चना, भन्ते ।" "इभियाय् छत्त संग्रह दुला ?" "डु, भन्ते, नयेगु खाना जक दु, जित प्रव्रजित मया ।" शास्तां उगु कारणय् भिक्षुसङ्घयात मुंकेबिया उगु खँ न्यनाः, "भिक्षुपिं, सुं नं दुला थ्व ब्राह्मणं यानातः गु गणा लुमंम्ह ?" धकाः न्यना बिज्यात । सारिपुत्र स्थविरं "जिं, भन्ते, लुमं, थ्वं जित राजगृहय् भिक्षाटनया निति वनाच्चनाबले यः त हः गु छत्त भिक्षा बिल, थ्वं जित यानातः गु लुमं" धकाः धाल । व शास्तां "छु छं, सारिपुत्र, थये उपकार यानातम्हसित दुःखं मुक्त यायेगु उचित मज्जला ?" धकाः धया बिज्यायेवं, "साधु, भन्ते, जिं वयात प्रव्रजित याये" धकाः उम्ह ब्राह्मणयात प्रव्रजित यात । वयात भूतुलिङ्ग दकले सिथय् च्वगु आसन लाइगु जुयाच्चन, यागुभोजनादि कष्ट जुइगु जुयाच्चन । स्थविरं वयात व्वनाः चारिका (यात्रा) यानाः लिहाँवन, बारम्बार वयात "थ्व छं यायेमाः, थ्व छं याये मज्जु" धकाः अववाद बिल, अनुशासनय् तल । व सुवचम्ह (धया खँ न्यनीम्ह) व शिक्षापद ग्राहीम्ह खः । उकिं सयेकाः गु अनुसारं आचरण यायां गुलिचा मदवं हे अर्हत्त्वय् थ्यन ।

स्थविरं वयात व्वनाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः फयेतुल । अले वयात शास्ता खँलाबला यानाः धाल - "सुवचम्ह खःला, सारिपुत्र, छं अन्तेवासिक ।" "खः, भन्ते, तःसकं हे सुवचम्ह खः, छु नं दोषत धायेबले न्हापा गुबलें नं तं पिमका ।" "सारिपुत्र, थुजापिं नापं च्वनिपिं दुसा रवःम्ह कायेगु खः ?" "भन्ते, जिं यक्व हे काये ।" अले छन्दुया दिनय् धर्मसभाय् खँ न्हयःथन - "सारिपुत्र स्थविर धाये, कृतज्ञम्ह (यानातः गु स्युम्ह) व कतवेदी (यानातः गुयात पनेसा पुलिम्ह वा स्युम्ह) खः, छत्तंचा भिक्षाया उपकारयात नं लुमंका गरिबम्ह ब्राह्मणयात प्रव्रजित यात । स्थविरं न ओवादय् च्वनीम्हसित ओवादय् च्वनीम्ह हे दत ।" शास्तां इभियु खँ न्यनाः "भिक्षुपिं, आः जक मखु, न्हापा नं सारिपुत्र कृतज्ञम्ह व कतवेदीम्ह हे खः" धकाः धया उगु खँ प्रकाश यायेत -

"अलीनचित्तया आधार, बुक्कल महान् सेनायात ।

सेनां असन्नुष्टम्ह कोशलयात स्वायम्बायक हे ज्वन ॥

"थये निभयं सम्पन्नम्ह, भिक्षु उस्ताहितम्ह ।

वृद्धियायेमाः कुशलधर्मयात, योगक्षम (निर्वाण) प्राप्तिया निति ।

थयनी छसिकथं, फुक्क संयोजनयात क्षय यानाः ॥"^{१२९}

थ्व दुकनिपातय् च्वगु अलीनचित्त जातकयात विस्तृत कना बिज्यात । उबले धाये, सिकःमितयसं थःगु तुत्तिया रोपयात लंकाब्बुगु उपकारयात सिद्धका संवशेत किसिमन्नाया दायक याक्का जुइम्ह किसि सारिपुत्र स्थविर जूल धकाः थये स्थविरया कारणय् जातक कना बिज्यानाः राध स्थविरया उद्देश्य यानाः, "भिक्षुपिं, भिक्षुं धयाम्ह राध थें सुवच जुइमा, दोष क्यना अववाद व्यूसां नं तं चाये मज्जु, ओवाद व्युम्हसित स्वभना तयागु धनसम्पत्ति कनाब्बुम्ह थें सिद्धकेमाः" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

^{१२९} (जो १.२.११-१२)

७६. निधीनं व प्रवतारं, यं पस्से वज्जदस्सिनं ।
निगह्दवादि मेधाविं, तादिसं पण्डितं भजे ।
तादिसं भजमानस्स, तेय्यो होति न पापियो ॥

७६. “स्वयना तथागु धनयात (निधियात) धयाब्बुम्ह, गुगु खनेवं दोष क्यना: विद्दम्ह ख: ।
निगह्दवादी विद्वान ख:, उजाम्ह पण्डितया संगत यायेमा: ।
उजाम्हसिया संगतं, भिंजुद्द मभिनी मखु ॥”

अन निधियात धयागु अन अन गाःन्हाया स्वयना तःगु लूँ वः आदि जाःगु निधिया घः खः । धयाब्बुम्ह धयागु दुःखं जीविका हनाच्चपिं गरिब भनूतयत्त अनुकम्पा तथा: “वा, सुखं जीविका हनेगु उपाय क्यनाविद्द” धका: निधिया यास्युं यंका ल्हा: चकंका “श्व कया सुखं जीविका हं” धका: कनाविद्दम्ह ये ख: । दोष क्यना विद्दम्ह धयागु निगु दोषयात क्यनाविद्दम्ह “युगकथं वयात बांमलागु व अपराध क्यना: संघया दयुद्द ज्वने” धका: छिद्धान्चेवी जुद्द, मस्युगुयात सिद्दके विद्दया निति, स्युगुयात अनुग्रह यायेत्त, वयात शीलाविद्द वृद्धि यायेगु कामनां उगु उगु दोषयात स्वया ग्वाहालि धायेगु स्वभावयुं च्चनिम्ह जुद्द । श्व वन अर्थ ख: । गये कि गरिबम्ह मनंनं “श्वयात् ज्वं” धका: ख्याना: वा दाया नं निधियात क्यनाविद्दबले तं पिकाद्दमखु, प्रमुदित हे जुयाच्चनी, यये हे युजाम्ह व्यक्तियाके बांमलागु व अपराध खन धायेवं तं पिकाये मज्जु, लयेतायेमा:, “भन्ते, तधंगु छःपिसं ज्या यानाविज्यात्, जिगु आचार्य व उपाध्यायया स्थानयुं च्चना: उपदेश विद्या विज्या:गुलि, हानं जित धया विज्याहं” धका: प्रवारणा हे यायेमा: । निगह्दवादी धयागु गुलिं सहविहारिकादिपिनिगु बांमलागु व अपराधयात खना: “श्व जित ख्वा:सिलेगु ल: दानादि याना: सन्कारपूर्वकं सेवा यानाच्चन, यदि वयात धायेवं, जित सेवा धाद्दमखु, यये जित परिहानि जुद्द” धका: धायेत्त आंत मद्दुम्ह निगह्दवादी धयाम्ह जुद्दमखु । वं श्व शासनयुं फोहर ट्वलिद्द । गुम्हसिनं उजागु दोषयात खना: दोषकथं हे ख्याना:, मापन याना:, दण्डकर्म याना:, विहारं पितना: जिनाबिद्द, श्व निगह्दवादी धयाम्ह ख:, गयेकि सम्यकसम्बुद्द ख: । श्व आज्ञा जुया विज्यात् - “पनेमा:म्हसित जिं पं, आनन्द, धया:, प्रशंसा धायेमा:म्हसित प्रशंसा या, आनन्द, धया:, सुयाके सार वद्द वं स्वायी जुद्द ॥”^{१६०} विद्वान धयागु धर्मज प्रज्ञां युक्तम्ह ख: । उजाम्हसिया धयागु युजाम्ह पण्डितया संगत धायेमा:, नापं च्चनेमा: । उजाम्ह आचार्यया संगतयाम्ह अन्तेवासिकया भिं जुद्द, पाप वृद्धि जुद्द हे मखु, परिहानी नं जुद्दमखु ।

देशनाया अन्त्य आपालं श्रोतापत्तिफलादिद्द थयन ।

Dhamma.Digital

राध स्वविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

७६. निधीनामिव प्रवतारं यं पश्येद् वज्जदस्सिनम् ।
निगह्यवादिनं मेधाविनं तादृशं पण्डितं भजेत् ।
तादृशं भजमानस्य श्रेयो भवति न पापीयः ॥११॥

२. अरुर्सात्रिपुणत्सुकार्पाणिगु खं

“ओवाद व अनुशासन या...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयुं च्चना विज्याना: च्चबले अस्सजिपुनत्सुत्त भिक्षुया कारणयुं आज्ञा जुया विज्यात् । धर्मदेशना कीटागिरिद्द उत्पन्न जगु ख: ।

भ्मीसं च्चना:, इपिं निम्ह भिक्षुपिं यद्यपि अग्रभ्रवकपिति सहविहारिकपिं जूसां, मछामज्जपिं व पापीपिं भिक्षु जुल । इपिं पापीपिं य: हे न्यास: परिवारपिं भिक्षुपिं नापं कीटागिरिद्द च्चनाच्चबले “स्वर्मांतं पिनाच्चन व पिकानं च्चन”^{१६१} धका: आदि नानाप्रकारया अनाचार याना: कुलत स्यंकेगु ज्या याना: उगुलिं उत्पन्न जगु प्रत्ययद्वारा

^{१६०} (प० नि० ३.११६)

^{१६१} (पा० ४३१; सुव्व० २१)

जीविका यायां उगु आवासय् भिपि भिक्षुपि च्वने मफयेका बिल (अनावास यात) । शास्तां उगु सुचं न्यनाः इमि फक्क परिवारपिन्त पब्बाजनीयकम्म (संघं पितना छवयेगु ज्या) धायेत निम्ह अग्रभावकपिन्त सःता "सारिपुत्र, इपिं मध्ये गुम्हसिन्तं छंगु वचन न्यनिमखु, इमित संघं पितना छवयेगु ज्या याहुँ, गुपिसं वचन न्यनि, इमित ओवाद व अनुशासन या । उपदेश बिद्बले व अनुशासन यायेबले मूर्खपिन्त अप्रिय हे जुइ, यद्दमखु, पण्डितपिन्त यःइ" धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

७७. ओवदेयानुतासेय, असम्भा व निवारये।
सतञ्जि सो पियो होति, असतं होति अपियो ॥

७७. "ओवाद व अनुशासन या, असम्भयात निवारण या ।
सज्जनपिन्त उगु प्रिय जुइ, दुर्जनपिन्त जुइ अप्रिय ॥"

अन ओवाद या धयागु उत्पन्न जगु खँय धया उपदेश बिद् धयागु खः, उत्पन्न मज्जनिगु खँय "अयश नं छन्त जुइफु" धकाः आविकथं अनागतयात क्यना अनुशासन याइ । सम्मुख्य धयाः उपदेश बिद्गु धयागु खः, लिउने वृत वा पौ छवयाः अनुशासन याइगु खः । छक धायेगु धयागु उपदेश बिद्गु खः, हानं हानं धायेगु धयागु अनुशासन यायेगु खः । धायेगु हे अनुशासन यायेगु धयागु खः, युकरं ओवाद व्यु, अनुशासन या । असम्भयात धयागु अकुशलधर्मं निवारण या, कुशलधर्म्य प्रतिस्थापित या धयागु अर्थ खः । सज्जनपिन्त उगु प्रिय जुइ धयागु व युजाम्ह व्यक्ति बुद्धादि सत्पुरुषपिन्त यःम्ह जुइ । गुपिसं धर्मयात मखंक्से परलोकं उतिर्णं मज्जे लोभसत्कारय् जक भिस्वाब्बया जीविका हनेत जक प्रव्रजित जुइ, इपिं असत्पुरुषपिन्त उम्ह ओवाद बिद्मह व अनुशासन याइम्हसित, "न छ जिमि उपाध्याय खः, न त आचार्य खः, छाय् जिमित छ ओवाद बिद्माःगु" धकाः यथे छाःगु वचनं ल्हाइपिनि (चुपि येजागु खँ सुइपिनि) अप्रिय जुइ ।"

देशनाया अन्त्य आपालं (मनत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । सारिपुत्र व मोगल्लान अन वनाः इपिं भिक्षुपिन्त उपदेश बिल, अनुशासन यात । इपिं मध्ये गुलि ओवादाय् च्वनाः स्वीकार यानाः बालाक आचरण यात, गुलिं चीवर त्वःता वन, गुलिसित संघं पितना छवयेगु ज्या यात ।

असज्जिपुनब्बसुकपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

७७. अववदेदनुशिष्यात्, असम्भ्याच्च निवारयेत् ।
सतां हि स प्रियो भवति, असतां भवत्यप्रियः ॥१॥

३. छूला स्थविरया खँ

"सगत यायेमते पापीपि मित्रपि नापं..." युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले छन्त स्थविरया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, व आयुष्मात् "जि जिमि आर्यपुत्र नापं महाभिनिष्कमणा यानाः पिहाँवबले, उबले मेम्ह छम्ह नं मखनाः, आः जुलं जि सारिपुत्र धयाम्ह खः, जि मोगल्लान धयाम्ह खः, जिपि अग्रभावकपि खः धकाः धया युपि जुयाच्वनं" धकाः निम्ह अग्रभावकपिन्त ब्वःबिल । शास्तां भिक्षुपिनिथाय् उगु सुचं न्यनाः छन्त स्थविरयात सःतके छवयाः ओवाद बिया बिज्यात । वं उगु क्षणय् हे सुकं च्वनाः हानं वनाः स्थविरपिन्त ब्वः हे बिल । यथे स्वकतक ब्वःबिद्बं सःतके छवयाः शास्तां अववाद बिया बिज्यानाः "छन्त, निम्ह अग्रभावकपि धयापिं छ कल्याणमित्र व उत्तम पुरुषपि खः, युजापिं कल्याणमित्रपिनिगु संगत या, सेवा या" धकाः धया बिज्यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

७८. न भजे पापके मिते, न भजे पुरिसायमे ।
भजेथ मिते कल्याणे, भजेथ पुरिसुत्तमे ॥

७८. “संगत धायेमते पापीपि मित्रापि नापं, संगत धायेमते अधम पुरुषपि नापं ।
संगत धा कल्याणपि नापं, संगत धा उत्तम पुरुषपि नापं ॥”

उकिया अर्थ खः - कायदुश्चरितादि अकृशाल कर्मयु न्हाइपुकाच्चपि पापीमित्रपि खः । बुया कायेगु आवि नीछुगु प्रकारया अनुचितकथं माःजुइगु व अनुचित यासय छवइपि अधम पुरुषपि खः । निम्हं बुपि पापीमित्र व अधम पुरुष खः, इमिगु संगत धायेमते, सेवा धायेमते, उपि स्वया विपरीतपि कल्याणमित्र व सत्यपुरुषपि खः, इमिगु संगत धा, सेवा धा ।

वेशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

छन्न स्वविर उगु ओवाव न्यनाः न न्हाया ये हे भिक्षुपिन्त ज्वःबियाच्चन, निन्वा यानाच्चन । हान शास्तायात विन्तियात । शास्तां, “भिक्षुपि, जि दतले छन्नयात स्यने फइमखु, जि परिनिर्वाण जुइवं जक फइ” धकाः धया विज्यानाः परिनिर्वाणया समयय आयुष्मान आनन्दं, “भन्ते, गुकथ छन्न स्वविरनापं जिमिसं व्यवहार धायेगु ?” धकाः न्यनेवं, “आनन्द, छन्न भिक्षुयात ब्रह्मवण्ड विइमाः” धकाः अरेयानाः विज्यात । वं शास्ता परिनिर्वाण जुइले आनन्द स्वविरं धाःगु ब्रह्मवण्ड न्यनाः दुःखी, मनसुख मवयेका स्वक्वतक मच्छां जुयाः “भन्ते, जित नाशयाये मते” धकाः पचनाः, बालाक व्रत पूर्णयायां ताःई मवुवं हे प्रतिसम्भवासहित अहंत्स्य ध्यन ।

छन्न स्वविरया खँ स्ववाल ।

संस्कृतच्छायाः

७८. न भजेत् पापकानि मित्राणि न भजेत् पुरुषान् ।
भजेत् मित्राणि कल्याणानि भजेत् पुरुषोत्तमान् ॥३॥

४. महाकपिणं शशिपुत्रं

“धर्मपानं याइम्ह सुखपूर्वकं छनी...” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाविज्यानाः च्चबले महाकपिण स्वविरया कारणय आजा जुया विज्यात ।

अन श्व आनुपूर्विकया - भ्रीसं न्यनाः, न्हाया आयुष्मान महाकपिणं पदमुत्तर बुद्धया पादमूलय वृद्धसंकल्प यानाः वयातःम्ह संसारयु चाःहिला च्चबले वाराणसी तापाः मजुगु थासय छुगु सुचिकाया गामय जेष्ठम्ह सुचिका जुया उत्पन्न जुल । उबले इच्छित प्रत्येकबुद्धपिं च्याला च्चापु गुँइ च्चनाविज्यानाः वर्षाया प्यला जनपदय च्चना विज्याइ । इपि छकः वाराणसिं तापाः मजुगु थासय क्हाँ विज्यानाः “शैयनासन दयेकेत ग्वाली पवं” धकाः जुजु लिक्क च्याम्ह प्रत्येकबुद्धपिन्त छवल । उबले जुजुया वा पिइगु मइल उत्सव जुयाच्चन । वं “प्रत्येकबुद्धपिं धायै, विज्यात” धकाः न्यनाः उगु क्षणय पिहाँवयाः विज्याःगु कारणयात न्यनाः “यौ, भन्ते !, समय मदु, कन्है, जिमिगु वा पिइगु मइल उत्सव खः, स्वन्हु खुन्हु याये” धकाः धया प्रत्येकबुद्धपिन्त निमन्त्रणा मयाःसे हे वुहाँवन । प्रत्येकबुद्धपिं “मेथाय वने” धकाः लिहाँवन । उगु क्षणय जेष्ठम्ह सुचिकाया कलाम्हां छुं ज्या धायेमाःगुनिं वाराणसी वनाच्चबले इपि प्रत्येकबुद्धपिन्त खनाः वन्दना यानाः “छु, भन्तेपि, अवलाय हे, आर्यपि, विज्यात” धकाः न्यनाः न्ह्यने निसँया खँ कन । उगु खँ न्यनाः श्रद्धा व ज्ञान सम्पन्नम्ह स्त्रीं “कन्है, भन्ते, जिमियाय भिक्षा कया विज्याहूँ” धकाः निमन्त्रणा यात । “जिपिं यक्व दु, केहँ मयजु ।” “ग्वःम्ह दु, भन्ते ?” “इच्छि दु ।” “भन्ते, श्व गामय जिपिं इच्छि सुचिका च्चनाच्चनागु खः । छम्ह छम्हसिनं छम्ह छम्हसित भिक्षा विइ, भिक्षाटन विज्यायेगु स्वीकार यानाः विज्याहूँ, जिं हे छःपिं च्चनीगु थायं न व्यवस्था याये” धकाः धाल । प्रत्येकबुद्धपिंसं स्वीकार यानाः विज्यात ।

व गामय् दूर्होवनाः च्चेकल - "जिं द्रःछि प्रत्येकबुद्धपित्त खनाः निमन्त्रणा यानाः, आर्यपित्त फयेतुइगु याय् तयार घानादिसं, धागुभोजनादि तयार घानादिसं ।" गाया वयुइ मण्डपय्य दयेका आसत्त ताया कन्हेखुन्हु प्रत्येकबुद्धपित्त फयेतुका प्रणीतगु नयेगु त्वनेगुलिं सेवा यानाः भोजनया अन्त्य उगु गामय् फुकक मिसापित्त व्वनाः इपि नापं प्रत्येकबुद्धपित्त वन्त्ना यानाः, "भन्ते, स्वला च्चनेया नितिं प्रतिज्ञा विद्या विज्याहं" धकाः वसपोषपिनिगु प्रतिज्ञा कया हानं गामय् च्चेकल - "भाँपि, दाजुकिजापिं, छछा छछा छैनं छम्ह छम्ह मिजंतयसं पा व कःति आदि च्चनाः जइलय् दूर्होवनाः सिमा कच्चात हया आर्यपिनिगु च्चनीगु थाय् दयेकाः व्यु ।" गामय् च्चपिसं वयागु हे खं न्यनाः छम्ह छम्ह छगु छगु घानाः चान्हे व न्हिन्य च्चनेगु द्रःछिगु पर्णशाला दयेका, थयःगु पर्णशालाय् वर्षावास च्चनः विज्याइपिं प्रत्येकबुद्धपित्त "जिं सत्कारपूर्वकं सेवायाये" जिं सत्कारपूर्वकं सेवायाये" धकाः सेवा यात । वर्षावास सिधःबले (दंबले) "थयःगु पर्णशालाय् वर्षावास सिधयेका बिज्यापिं प्रत्येकबुद्धपित्त चीवरवस्त्र तयार या" धकाः तयार याकेविया छम्ह छम्हसिनं द्रःछि द्रःछि म्वंगु चीवर दान बिइकल । प्रत्येकबुद्धपिं वर्षावास सिधयेका अनुमोदन यानाः लिहाँ बिज्यात ।

गामय् च्चपिं नं थव पुण्यकर्म यानाः यनं सिनावनाः तावतिसं भवनय् उत्पन्न जुया गणदेवपुत्र धयागु नाँपि जुल । इपि अन दिव्यसम्पत्तियात अनुभव यानाः कारयप सम्यक्सम्बुद्धया इलय् वाराणसी कटुम्बिकपिनिगु छै-छैय् जन्म जुल । जेछम्ह सुचिका जेछम्ह कटुम्बिकया काय् जुल । वया कलाम्हं नं जेछम्ह कटुम्बिकया हे म्हंघाय् जुल । इपि फुक वैशा जायावयेवं (थंका) परकुलय् वंभले इमि इमिगु हे छैय् वन । अले छन्त्या वित्तय् विहारय् धर्मभ्रमण उत्सव जुल । "शास्तां धर्मदेशना यानाः बिज्यानाच्चन" धकाः न्यनाः इपि फुक कटुम्बिकपिं "धर्मदेशना न्यने" धकाः कलापिं नापं विहारय् वन । इपि विहारया दथुइ दूर्होवनेवं वन । गुपिति थःगु छैय् वित्तय् भिक्षुपिं व थःथिति भ्रामणोरादिपिं दु, इपि इमिगु परिवेणय् दूर्होवन । इमि उजागु थाय् मदगुलिं यानाः गनं नं दूर्होवनेगु साहस मदया विहारया दथुइ हे च्चनच्चन । अले इमित जेछम्ह कटुम्बिकं धाल - "स्व, फीगु गति (विप्रकार), कुलपुत्र धयापिं थुलिं हे मछालेगु धयागु उचित खः ।" "आर्य, छु फीसं यायेमाल ?" "भीति विश्वास दुगु थाय् मदया थव विप्रकार (गति) जुल, सकसिनं धनसम्पत्ति मुंकाहया परिवेण दयेकेमाल ।" "साहू, आर्य" धकाः जेछम्ह द्रःछि बिल, ल्यं दुपिसं न्यासः न्यासः बिल । मिसापिसं निसःत्या निसःत्या बिल । इमिसं उगु धनसम्पत्ति मुंकाहया द्रःछि गजू दुगु शास्ता च्चनेगु नितिं महापरिवेणय् धयागु दयेकगु शुरुयात । न्हुगु ज्या महानतां यानाः ध्यवा मगानाः न्हापा व्यगु ध्यवाया हानं वछि बछि बिल । परिवेण सिधयेधुंका विहार उत्थाटन यानाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात न्हयन्तुक महादान विद्या नीढः भिक्षुपित्त चीवरत तयार यात ।

जेछम्ह कटुम्बिकया कलाम्हं फुककसिया येँ ज्वलाक मयाःसे थःगु प्रणाय च्चनः "विशिष्टकथं यानाः शास्तायात पूजायाये" धकाः अनोज स्वर्वाया वर्णगु द्रःछि म्वंगु वस्त्र नापं अनोज स्वर्वाया धकि च्चनः अनुभोदनया इलय् शास्तायात अनोज स्वानं पूजायानाः उगु वस्त्र शास्ताया पादमलय् तया, "भन्ते, जन्मजन्म जुइगु थासय् अनोज स्वर्वाया वर्णगु हे जिगु शरीरय् जुइमा, अनोजा धयागु हे जिगु नां जुइमा" धकाः प्रार्थना यात । शास्ता "अथे हे जुइमा" धकाः अनुभोदन यानाः बिज्यात । इपि फुक आय् दतले च्चनः अनं सिनावनाः देवलोकय् उत्पन्न जुया यम्ह बुद्ध उत्पन्नजुया बिज्याबले देवलोकं च्यत जुया जेछम्ह कटुम्बिक कुक्कटवती नगरय् राजवरवारय् जन्म जुया वैशय् थंका महाकपिन धयाम्ह जुजु जुल, ल्यं दुपिं अमात्यकुलय् जन्म जुल । जेछम्ह कटुम्बिकया कलाम्ह महराष्ट्रय् सागलनगरय् राजवरवारय् जन्म जुल, अनोज स्वर्वाया वर्णगु वया शरीरय् जुल, अनोजा धकाः हे वयात नां छुत । व वैशा जायावयेवं महाकपिनया छैय् वनाः अनोजादेवी धयागु नां जुल । ल्यं दुपिं स्त्रीपिं नं अमात्यकुलय् जन्म जुया वैशा जायावयेवं इपि अमात्यकायपिनि छैय् हे वन । इपि सकसिनं जजुया सम्पत्ति समान सम्पत्तियात अनुभव यात । गुइले जजु फुकक अलंकारं युक्तजुया किसि गया चाःह्यजुइ, उबले इपिं नं अथे हे जुइ । जुजु सल बा रथं जुइबले, इपिं नं अथे हे जुइ ? अथे इमिसं मिलेजुया नापं याःगु पुण्यया प्रभाव नापं हे सम्पत्तियात अनुभव यात । जुजुया बल, बलवाहन, पुष्प, पुष्कवाहन व सुपुत धयापिं न्याम्ह सतत वाच्यचन । जुजु इपिं मध्ये सुपुत सलयात थःम्ह गइ, मेपिं प्यम्ह सुचं ह्येत सल गइपित्त बिज । जुजु इमित सुथे हे भोजन याका "हुँ, छिपिं निगु स्वंगु योजनतक चाःहिला, बुद्ध, धर्म व संघया उत्पन्न जगु भावयात सिइका जित भिंगु सुचं कया हिं" धकाः छवाबिल । इपिं प्यंगु ध्वाखां पिहाँवया स्वंगु योजनतक चाःहिला सुचं मदया लिहाँवल ।

अने छन्द्या दिनय जुजुं सुपत्त सल गया इःछि अमात्यपिसं चाःहुदका उशानय वनाः म्ह न्यःपि न्यासः बनिजाःत शहरय दुहां वनाच्चंगु खनाः "सुपि लैय जुया त्यानुपि खः, अवश्य नं सुपिथाय छगु बांलागु सूचं न्यने" धकाः इमित सःतके छवयाः "गनं छिपिं वयापि खः ?" धकाः न्यन । "देव, थनं सच्छि व नीगु योजन च्चे भावस्ति धयागु शहर दु, अनं जिपिं वयापि खः ।" "छिमिसं उगु प्रदेशया छु नं सूचं उत्पन्न जुगु दला ?" "देव, मेगु छु नं मद्दु, सम्यक्सम्बुद्ध उत्पन्न जुल ।" जुजुं उबले हे न्याता प्रकारया प्रीतिं स्पर्शितगु म्ह जुया छु नं बिचायाये मफया पलख पिपा (लना, बितेयाना), "छिमिसं, छु धयागु खः ?" धकाः न्यन । "बुद्ध, देव, उत्पन्न जुया विज्यात ।" जुजुं निकवगु पटकयं नं स्वक्वगु पटकयं नं अथे हे पिपाः प्यक्वगु पटकयं "छु धयागु, छिमिसं ?" धकाः न्यनेवं "बुद्ध, देव, उत्पन्न जुल" धकाः धायेवं, "भो, छमित छगु लाख धया बिड" धकाः धया "मेगु नं छु नं खबर दला ?" धकाः न्यन । "दु, देव, धमं उत्पन्न जुल ।" जुजुं उगु नं न्यनाः न्हापा थं हे स्वक्वगु पटकयं पिपाः प्यक्वगु पटकयं "धमं उत्पन्न जुल" धकाः धायेवं "थन नं छमित छगु लाख बिड" धकाः धया "मेगु नं खबर दला, तातपि ?" धकाः न्यन । "दु, देव, सद्धरत्न उत्पन्न जुल ।" जुजुं उगु नं न्यनाः स्वक्वगु पटकयं पिपाः प्यक्वगु पटकयं "सद्ध" धकाः शब्द धायेवं "थन नं छमित छगु लाख बिड" धकाः धया इःछि अमात्यपिन्त स्वया, "छिमि, छु यायेगु ?" धकाः न्यन । "देव, छःपिनि छु यानाः बिज्यायेगु ?" धकाः न्यन । "जि, भो मन्त्रीपिं, 'बुद्ध उत्पन्न जुल, धमं उत्पन्न जुल, सद्ध उत्पन्न जुल' धकाः न्यनाः हानं तिहांवने मखुत, शास्ताया उदेश्य यानाः वनाः वसपोन्याथायु लिकक प्रव्रजित जुद् ।" "जिपिं नं, देव, छःपिं नापं प्रव्रजित जुद् ।" जुजुं लैया पत्रय आःखत च्चेके बिपा बनिजातयत धाल - "अनोजा धयाम्ह देवी छमित स्वंगु लाख धया बिड, यथे वयात धयाब्जु जुजुं धाये, छलपोलपिन्त ऐशवंतं त्यागयात, सुखपूर्वक सम्पत्तिपिन्त परिभोग या धका, यदि छिमिके 'जुजु गन ?' धकाः न्यनी, 'शास्ताया उदेश्य यानाः प्रव्रजित जुद् धकाः धया वन धकाः धाः ।" अमात्यपिसं नं थयः कलापिन्त अथे हे पी छवल । जुजुं बनिजातयत अरेयानाः सल गया इःछि अमात्यपिसं चाःहुदका उगु क्षणय हे पिहांवन ।

शास्ता नं उखन्दु दिनय सुथ न्हापनं लोकय स्वया विज्याज्यां महाकपिन जुजुया सपरिवारयात खनाः "थ्व महाकपिन बनिजापिनिपाखें त्रितल्या उत्पन्न जुगु भावयात न्यनाः इमिगु वचनयत स्वंगु लाख धयावं पूजायानाः राण्ययात त्याग यानाः इःछि अमात्यपिसं चाहुका जिगु उदेश्य यानाः प्रव्रजित जुद्गु इच्छाजुल, कन्दे, पिहांवड । वसहित परिवारपिं प्रतिसम्भिदासहित अहंत्वय थ्यनी, वयात लैय स्वःवनेगु याये" धकाः कन्देखन्दु चक्रवर्ती जुजुं चिधंगु गाया मुखियात लैक्ववने गथे थःम्हं हे पात्र व चीवर ज्वनाः सच्छि व नीगु योजन लैय लैक्व विज्यानाः चन्दभागाया खुसिया सियथु वंगलसिमायु क्वयु छवर्ण रस्मित त्वःता विज्यानाः फयेतुना विज्यात । "जुजु नं वयाच्चंबले छगु खुसिइ थ्यका "थ्व खुसिया नां छु खः ?" धकाः न्यन । "अपरच्छा धयागु खः, देव ।" "थ्व खुसिया परिमाण गथे च्चं, मन्त्रीपिं ?" "जाःकथं छगु गावतु खः, ब्याकथं निगु गावतु खः, देव ।" "थुकिइ नांचा व दुंगा बुला ?" "मद्दु, देव ।" "नाचात मालेबले जिपिं जन्मं बुद्धजुद्, बुद्धतां मरण जुद् । जिं दुद विन्वासीम्ह जुया त्रितल्या उदेश्य यानाः पिहांवियाम्ह खः, त्रितल्या आनुभावं जित थव लः, लः थं मज्जुदमा" धकाः त्रितल्या गुण बिचाः याना "थये वसपोल भगवान् अर्हतं सम्यक्सम्बुद्ध खः" धकाः बुद्धानुस्मृति अनुस्मरण यायां सकलें परिवारपिं व इःछि सलत नापं लःख्यु रोने न्ह्या ब्यांयवन । सिन्धवत ल्वहंतय न्ह्यावने थं वन । तृतिपा च्चकाचा जक पात ।

व अनं थर्होविया न्दयेने वनेवं मेगु नं खुसि खनाः "थ्व खुसिया नां छु ?" धकाः न्यन । "नीलवाहिनी नां खः, देव ।" "थ्व खुसिया परिमाण गथे च्चं ?" "जाःकथं व ब्याकथं बछि योजन खः, देव ।" ल्यं दुगु न्हापा थं हे खः । उगु खुसि खनाः "स्वाध्यागु भगवान् बुद्धया धर्म खः" धकाः धर्मानुस्मृति अनुस्मरण यायां ब्यांयवन । व नं अतिक्रमण यानाः वनेवं मेगु नं खुसि खनाः "थ्व खुसिया नां छु छः ?" धकाः न्यन । "चन्दभागा धयागु खः, देव ।" "थ्व खुसिया परिमाण गथे च्चं ?" "जाःकथं व ब्याकथं छगु योजन खः, देव ।" ल्यं दुगु न्हापा थं हे खः । थ्व खुसि खनाः "बांलागु लैयु विज्यापिं वसपोल भगवान् बुद्धया भावक सद्ध खः" धकाः सद्धानुस्मृति अनुस्मरण यायां ब्यांयवन । उगु खुसि अतिक्रमण यानाः वनेवं शास्ताया म्हं पिहांवियाच्चंगु छवर्ण रस्मित खन । वगलसिमाया कच्चाभवात व हःत सुवर्ण वर्णगु थं जुल । जुजुं बिचाः यात - "थ्व जः न तिम्बिलाया खः, न त सृष्टीया खः, न देव, मार, ब्रह्मा व गरुड आदि भेमेपिनिगु खः, अवश्य नं जि शास्ताया उदेश्य यानाः

वयाब्ध्वंसित वसपोल महा गौतमबुद्धं खनाः विज्यात जुड् ।" व उबले हे सलया म्हं व्हर्वाविया म्हक्वट्टुना रश्मिया अनुसारं शास्तायायायु लिकक वनाः मनोशिलाया रसम् तुब्यु जुड्गु ये बुद्धरश्मिह् वुने दुर्होवनाः शास्तायात वन्वना यानाः छछेलिकक इःछि अमात्यपि नापं फयेतुल, शास्तां वयात आनुपुंविं खं कना विज्यात । देशनाया अन्त्यु जुजु नापं सकल परिवारपिं श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल । अले सकले हे वनाः प्रब्रज्या फवन । शास्तां "बुधिं कुलपुत्रपिंत्तं ऋद्धिमय पात्र व चीवर दद्वला ये ?" धकाः स्वया विज्यावले "बुधिं कुलपुत्रपिंसं इःछिम्ह प्रत्येकबुद्धपिंत्तं इःछिपु चीवर वान विल, काश्यप सम्यक्सम्बुद्धया इलयु नीदः भिक्षुपिंत्तं नः नीडःपु चीवरत दान विल । बुधित ऋद्धिमय पात्र व चीवर दद्वगु अनाशचर्यं खः" धकाः सिद्धका विज्यानाः जहः न्हिः चक्का "वा, भिक्षुपिं, ब्रह्मचर्यं आचरणयाः बालाक दुःखया अन्त यायेत" धकाः धयाविज्यात । अले उबले हे अष्टपरिस्कारधारी खुदुं बुधिं स्थविरपिं ये जुया आकाशयु च्चे ज्वयाः व्हर्वावियाः शास्तायात वन्वना यानाः फयेतुल ।

इपिं वनिजात न राजवर्वर्यु वनाः जुजुं छवया हःगुभाव देवीयात ककेविया "वा" धकाः धायेव दुर्होवनाः वन्वना यानाः छछेलिकक च्चनान्चन । अले इमित देवीं न्यन - "तातपिं, छु कारणं भयागु खः ?" "धाये, जिमित जुजुं छःपियायु छवयाहःगु खः, स्वगु लाख ध्यवा जिमित विया विज्याहूँ ।" "तातपिं, आपाः हे धयाच्वन, छिमिसं नुजुयात छु यानाः, छु कारणयु छमित जुजु लयताम्ह बुनिमछि धमसम्पत्ति विकल ?" "देवी, मेगु छुं नं अजामु मखु, जुजुयात छगु बुद्धया सुचं न्यकागु खः ।" "तातपिं, जित नं कने फुला ?" "फु, देवी ।" "अयेसा, तातपिं, कनादिसं ।" "देवी, बुद्ध लोकायु उत्पन्न जुया विज्यात ।" व नं "उगु न्यनाः न्हापा ये हे प्रीतिं स्पशितगु शरीरम्ह जुया स्वक्वतक छुं नं बिचाः मयाःसे, प्यक्वगु पटकयु 'बुद्ध' धकाः शब्द न्यनाः, तातपिं, थव शब्दयात जुजुं छु विल ?" "छगु लाख ध्यवा विल, देवी ।" "तातपिं, बुजाम्ह बुद्धया सुचं न्यनाः छमित छगु लाख जक ध्यवा विया मलोगु ज्या जुजुं यात । जिं छिमित जिगु चिधंगु उपहारया रूप्यु स्वगु लाख ध्यवा विद, मेगु नं छिमिसं नुजुयात छु विन्ति न्यनाः छुं" इमिसं थव थव धकाः मेगु नं निगु सुचं विन्तियात । देवी न्हापा ये हे प्रीतिं स्पशितगु शरीरम्ह जुया स्वक्वतक छुं नं बिचाः मयाःसे, प्यक्वगु पटकयु अथे हे न्यनाः स्वंगु स्वंगु लाख ध्यवा विदकल, यये इमित फुककं यानाः किंनिगु लाख ध्यवा प्राप्त जुल ।

अले इमित देवीं न्यन - "जुजु गन, तातपिं ?" "देवी, शास्तायात उदेश्य यानाः प्रब्रजित जुड्" धकाः विज्यात । "जिमित वं छु सुचं बियादिल ?" "धाये, वसपोलं छःपिंत्तं फुकक ऐश्यं न्यागयाये धुंक्ल, छःपिसं यःगु रुचिकयं सम्पत्तियात परिभोग यानाः विज्याहूँ ।" "अमात्यपिं गन, तातपिं ?" इपिं नं "जुजु नापं हे प्रब्रजित जुड्" धकाः वन, देवी ।" देवी इमि कलापिंत्तं सःतके छवया, पासापिं, छिमि स्वामीपिं "जुजु नापं प्रब्रजित जुड्" धकाः वन, "छिमि आः छु यायेगु खः ?" "छु इमिसं जिमित सुचं छवया हल, देवी ?" "इमिसं धाये, यःगु सम्पत्तिं छिमित त्याग यायेधुंक्ल, छिमिसं, उगु सम्पत्तियात यःगु रुचिकयं परिभोग या ।" "छःपिं ले, देवी, छु यानाः विज्यायेगु खः ?" "पासापिं, उबले वसपोल जुजुं सुचं न्यनाः लैयु दना हे स्वंगु लाख ध्यवा त्रिरत्नयात पूजायानाः खैफाये ये सम्पत्तियात त्याग यानाः 'प्रब्रजित जुड्' धकाः पिहाँ विज्यात, जिं नं त्रिरत्नयात सुचं न्यना गंगु लाख ध्यवा पूजा याना, थव सम्पत्तिं धयागु जुजुयात हे जक दुःख मखु, जित नं दुःख हे खः । सुनां जुजुं फाःगु खैयात बेक्कंन्यानाः म्हुतुं नइ ?, जित सम्पत्तिं माःगु म्हुदुं, जिं नं शास्तायात उदेश्य यानाः वनाः प्रब्रजित जुड् ।" "देवी, जिपिं नं छःपिनापं हे प्रब्रजित जुड् ।" "यदि फुला, साधु, पासापिं ।" "फु, देवी ।" "साधु, पासापिं, अयेसा नु" धकाः इःछिगः रथत तयार याकेविया रथयाया इपिं नापं पिहाँवया लैया द्युद न्हापालाक खुसि खनाः गथे जुजुं न्यंगु खः, अथे हे न्यनाः फुकक सुचं न्यनाः "जुजु वगु लैं स्व" धकाः धया "सिन्धव सलतयगु पालिख्वायुं मखनाः, देवी" धकाः धायेव "जुजु त्रिरत्नया उदेश्य यानाः पिहाँवबले सत्यक्रिया यानाः वनजुड् । जिं नं त्रिरत्नया उदेश्य यानाः पिहाँ वयाम्ह खः, उक्रिया हे आनुभावं थव लः, लः ये मजुड्मा" धकाः त्रिरत्नया गुण लुमंका इःछिगः रथ छवल (न्ट्याकल) । लः व्हर्वाः ये जुल । घःचाःया नेमि च्चका जक यात । युगु हे उपायद्वारा मेगु निगु खुसिं नं तरेजुल ।

अले शास्ता वया आगमनभावयात सिद्धका गथे यःथायु लिकक फयेतुना च्चपिं भिक्षुपिं खने मददगु खः, अथे यानाः विज्यात । व नं वयं शास्तां म्हं पिहाँवयाच्वंगु छवर्ण रश्मित खनाः अथे हे बिचाः याना शास्ताया लिकक वनाः वन्वना यानाः छछेलिकक दनाः न्यन - "भन्ते, महाकपिंत्तं छःपिंत्तं उदेश्य यानाः पिहाँवया थन वल

जूदु धकाः मती तया, गन व ? , जित नं व क्यनाः बिज्याहूँ ।" "आः फयेतुनानि विसँ, यन हे वयात खनि ।" इपि फुकं लयताःगु मनपि जुया "यन हे धायँ, फयेतुना स्वामीपिन्त स्वये" धकाः फयेतुल । शास्तां इमित आनुपूर्वि खँ कना बिज्यात, अनोजादेवी वेशनाया अन्त्य परिवारपिसहित श्रोतापत्तिफल्युं थ्यन । महाकपिन स्वविर इमित कांगु धर्मवेशना न्यन्य परिवारपि नापं प्रतिसम्भितासहित अहँत्वयुं थ्यन । उगु क्षण्युं शास्ता इमित इपि भिक्षुपिं अहँत्वयुं थ्यंत्वे क्यना बिज्यात । धायँ, इपि वःगु क्षण्युं हे यः स्वामीपिं काशायावन्न धारणा यानाः सँपाच्चुक खानातःगु खनेवं चित्त एकाग्रता मजूदु धका, इमितसं मार्गाफल्युं थ्यंके मफइ धकाः खः । उकिं अचल भद्रायुं प्रतिस्थित जूगु इलयुं इमित इपि भिक्षुपिं अहँत्वयुं थ्यनेवं हे जक क्यन ।

इमितसं इमित खनाः पञ्चाङ्ग पूर्णं जूदुक वन्दना यानाः, "भन्ते, छःपिं आः प्रव्रजित ज्याया लक्ष्युं थ्यन" धकाः धया शास्तायात वन्दना यानाः छखेलिकक वना प्रव्रज्या फवन । यथे धायेवं "शास्तां उप्यलवणणाया आगमनयात बिचाः यानाः बिज्यात" धकाः गुलिसिनं धाइ । शास्तां उपि उपासिकापिन्त धयाबिज्यात - "श्रावस्तइ वनाः भिक्षुणीपियायुं प्रव्रजित जू हूँ ।" इपि छसिकथं जनपव चारिका धाय्या लैया दबुद आपालं मनूतयसं हःगु सत्कारसम्मान धाकाः न्यासि वनाः सछि व नीगु योजन वनाः भिक्षुणीपियायुं प्रव्रजित जुया अहँत्वयुं थ्यन । शास्तां न इःछिम्ह भिक्षुपिन्त ख्वनाः आकाशं हे जेतवनयुं बिज्यात । अन आयुष्मान् महाकपिन चान्हे व न्हिनयुं च्वनेगु यासयुं "अहो सुख, अहो सुख" धकाः उद्गार प्रकट यानाः जुयाच्चन । भिक्षुपिंसं भगवान् बुद्धया कन - "भन्ते, महाकपिन 'अहो सुख, अहो सुख' धकाः धकाः उद्गार प्रकट यानाः जुयाच्चन, यःगु कामसुख व राज्यसुख्या कारणां धयाच्चंगु जूइ धकाः मती तया ।" शास्तां वयात सःत्के छवयाः "धायँ खला, कपिन, छ कामसुख व राज्यसुख कारणां उद्गार प्रकट यानाः जुयाच्चनगु?" "भन्ते, जिं उगु कारणां उद्गार प्रकट यानागु भाव व उद्गार प्रकट मयानागु भाव भगवान् छःपिंसं जित सिया बिज्या ।" शास्तां "भिक्षुपिं, जिं कायुं कामसुख व राज्यसुख्या कारणां उद्गार प्रकट यानाः जुयाच्चंगु मखु, जिं कायुं धर्मप्रीति धयागु व धर्मरति धयागु उत्पन्न जुल, वं अमूत महानिर्वाणया कारणायुं हे उद्गार प्रकट यानाः जुयाच्चंगु खः" धकाः लिस्वापुं मिले यानाः धर्मवेशना धाय्यां बुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

७१. धम्मपीति सुखं तेति, विपसन्नेन वेतसा ।
अरियपवेदिते धम्मं, तदा रमति पण्डितो ॥

७१. "धर्मगान याइम्ह सुखपूर्वकं छनी, प्रसन्नगु मनम्ह ।
आर्य प्रवेदिते धर्मं, सदा लयताइ पण्डित ॥"

अन धर्मगान याइम्ह धयागु धर्मया रस त्वनीम्ह, धर्मयात त्वनीम्ह धयागु अर्थ खः । धर्म धयागु ख वलयुं च्वंगु धागु आदि ये त्वने फइमखु, गुंगु प्रकारया लोकोत्तर धर्मयात नायकायुं स्पर्शयानाः आरम्भणद्वारा सात्तात्कार यानाः प्रजाभिसमयादि दुःखादि आर्यसत्ययात बुद्धका धर्मयात त्वनी । सुखपूर्वकं छनी धयागु ख वेशनामामागु जक खः, प्यंगु नं इरियापथं सुखपूर्वकं विहारयाइ धयागु अर्थ खः । प्रसन्नगु मनम्ह धयागु उपक्त्तेश मदया निमल जुयाच्चनीगु खः । आर्य प्रवेदिते धयागु बुद्धादि आर्यपिंसं कनाबिज्याःगु स्मृतिप्रस्थानादि भेदगु बोधिपक्षीय धर्मतं खः । तदा लयताइ धयागु बुजाम्ह धर्मगान यानाः प्रसन्नगु मनं विहारयानाः च्वंत्वे पण्डिततां युक्त्तम्ह जुया सदां लयताया फन प्रमूदित जुयाच्चनी ।

वेशनाया अन्त्युं आपालं (मनूत) श्रोतापन्दि जुल ।

महाकपिन स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

७१. धर्मपीति सुखं तेते विप्रसन्नेन वेतसा ।
आर्यप्रवेदिते धर्मं सदा रमते पण्डितः ॥४॥

५. पण्डित श्रातणेरया खँ

“लः यकिइ धःम्हडिसि...” धयागु वुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्चनाविज्यानाः च्चबले पण्डित श्रातणेरया कारणम् आत्ता जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, न्हापा कारणम् सम्पक्सम्बुद्ध नीदः क्षीणास्रव परिवारपि वाराणसी विज्यात । मन्तयुसं थःगु क्षमतायात विचाःयानाः च्याम्ह नं, फिम्ह नं मिलेजुया आगन्तुक दानादि बिल । अले छन्हुया दिनम् शास्तां भोजनकृत्या अन्त्य थये अनुमोदन यानाः विज्यात -

“उपासकपि थन गुलि थःके वुगु जक बिडगु उचित खः, छु मेपिसं बिडके बिडगु धकाः थःम्ह हे जक दान बिड, मेपिन्त बिडके बिडमखु । वयात जन्मजन्म जुडगु थासय् भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) प्राप्त जुड, परिवार सम्पदा ददमखु । गुलि मेपिन्त बिडकिड, थःम्ह बिडमखु । वयात जन्मजन्म जुडगु थासय् परिवार सम्पदा प्राप्त जुड, भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) प्राप्त जुडमखु, गुलि थःपिसं नं बिडमखु, मेपिन्त नं बिडके बिडमखु । वयात जन्मजन्म जुडगु थासय् भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) नं प्राप्त जुडमखु, परिवार सम्पदा नं प्राप्त जुडमखु, ल्यंपन्यंगु जक नयाः जीवन हनेमानी । गुलि थःम्ह नं बिड, मेपिन्त नं बिडके बिड । व जन्मजन्म जुडगु थासय् भोगसम्पत्ति नं प्राप्त जुड परिवार सम्पत्ति नं प्राप्त जुड ।”

उगु खँ न्यानाः तिवक दनाच्चंम्ह छम्ह पण्डित पुरुषं विचाः यात - “जि आः अथे याये, गथे यायेवं जित निगु नं सम्पत्ति प्राप्त जुड ।” वं शास्तायात वन्दना यानाः धाल - “भन्ते, कन्हेया निति जिगु भिक्षा स्वीकार यानाः बिज्याहँ ।” “छन्त ग्वम्ह भिक्षुपिं माल ?” “छःपिनि भन्ते, ग्वम्ह परिवारपिं दु ?” “नीदः भिक्षुपिं दु ।” “भन्ते, सकन्ते हे कन्हेया निति जिथाय भिक्षा कया बिज्याहँ ।” शास्ता स्वीकार यानाः बिज्यात । व गाम्प्य दुहांवना, “भापि, तातपि, कन्हेया निति जिं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानावयाः, छलपोलपिसं गुलि भिक्षुपिन्त बिडफु, उलिसित दान वियादिसं” धकाः बन्ति यानाः चाःह्युद्यु थःगु क्षमतायात विचाः यानाः “जिमिसं फिम्हसित बिड, जिमिसं नीम्हसित, जिमिसं सछिम्हसित, जिमिसं न्यासःम्हसित बिड” धकाः धायेवं सकसिगु वचनयात न्दन्थे निसं पत्रम् च्चल (तल) ।

उगु इलय् उगु नगरम् अति दरिद्र जगुलिं यानाः “महादरिद्र” धकाः नां दंम्ह छम्ह पुरुष दु । व वया नं न्दन्थे वःगु खनाः, पासा महादरिद्र, जिं कन्हेया निति बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाः, कन्हे, शहरवासीपिसं दान बिड, “छ ग्वम्ह भिक्षुपिन्त भोजन याकेगु खः ?” “स्वामी, जित भिक्षुपिं छुयायेत, भिक्षुपिं धयापिं धन दुपिन्त जक माःगु खः, जिके कन्हेया निति, यागु दयेकेत जाकि छनानातक नं मदु, जिं ज्या यानाः स्वानाच्वना, जित भिक्षुपिं छुयायेत ।” दान याकेबिडम्ह जा दुम्ह जुडमा । उकिं व वयात “मदु” धकाः धालं नं सुंक मच्चंसे थये धाल - “पासा महादरिद्र, थव नगरम् बालाःगु भोजन नयाः, नाइसे बालासे च्चंगु वस्तं पुनाः नाना प्रकारया तिसां तियाः श्रीशयनम् घनाः आपालं मन्त सम्पत्तियात अनुभव यानाच्वन, छ न्हिछिं ज्या यानाः द्वाःछाः जायेक नं नयेमखं, थये जूसां नं जि न्हापा पुण्य मयानागुलिं छुं नं मदयेका च्चनाः धकाः मस्युला ?” “स्यु, स्वामी !” “अले छाये आः पुण्य मयानागु छुं, छ ल्यायेम्ह व बलं सम्पन्तम्ह खः, छुं छुं ज्या यानाः नं क्षमतानुसार दान बिडगु उचित मज्जना ?” वं उगु खँ धायेवं हे संवेग प्राप्त जुया “जित नं छम्ह भिक्षुयात पत्रय् तथाब्बु, छुं नं ज्या यानाः छम्हसित भिक्षा बिड” धकाः धाल । मेम्हसिनं “छम्ह भिक्षु जक पत्रय् छुं च्चयेगु” धकाः मच्चल (मतल) । महादरिद्र नं छैय् वनाः कलायात धाल - “भद्रे, शहरवासीपिसं कन्हे, सङ्घ भोजन याकिड, धनां संयोजकयात ‘छम्हसित भिक्षा बिड’ धकाः धया, भीसं नं कन्हे, छम्हसित भिक्षा बिड ।” अले वयात कलाम्हं “भीपिं दरिद्रपिं खः, छाये छुं स्वीकारयाना” धकाः मधासे “स्वामी, बालागु छिसं यात, भीसं न्हापा नं छुं नं मवियागुलिं आः दरिद्र जुडका च्चनाः, भीपिं निम्हसिनं ज्या यानाः छम्हसित भिक्षा बिड, स्वामी” धकाः धया निम्हं छैनं पिहांवया ज्या यायेगु थासय् वन ।

महासेठं वयात खनाः “पासा महादरिद्र, छुं ज्या छ यायेगु ?” धकाः न्यन । “खः, आयं ।” “छुं छुं यायेगु ?” “गुगु छःपिसं ज्या याकिड, उगु याये ।” “अथेसा जिमिसं कन्हे, निसः स्वसः भिक्षुपिन्त भोजन याकेगु खः, वा, सिंत फायाब्बु” धकाः बसिला व पा पितहया बिडकल । महादरिद्र क्वातुक काचं चिनाः महानु उत्साह

महादरिद्र वयाथायु लिकक वना: "जित लाम्ह भिक्षु छम्ह व्यु" धका: धाल । वं उगु क्षणाय लुमका "जि छन्त बिदम्ह भिक्षु लोमन" धका: धाल । महादरिद्रयात ज्व:गु भालां प्वाथय्य सुगु थे जुया, "स्वामी, छायु जित नाश याना, जि छन्त भिद्ग: च्चकागु ख:, कलाया नापं न्हिछिं ज्या याना: थौं सुये हे वार्डेगु ह:या निति खुसि सियायु वा:हिला वया, व्यु जित छम्ह भिक्षु" धका: ब्वहलय्य ल्हा: तया: ख्वल । मन्तु मं वया: "महादरिद्र, थ्व छु ख: ?" धका: न्यन । वं उगु खँ कन । इमिसं व्यवस्थापकयाके न्यन - "धाथें खला, पासा, छं थ्वयात 'ज्या याना: छम्ह भिक्षुयात भिक्षा व्यु' धका: च्चयागु (तयागु) ?" "ख:, आर्यपिं ।" "छं हंगु (इयात्तु) ज्या यात, गुगु छं बुलिमछि भिक्षुपिन्त च्चया नं (व्यवस्था यानां नं) थ्वयात छम्ह भिक्षु भिन्ना ।" वं इमिगु वचनं सुकच्चना वयात धाल - "पासा महादरिद्र, जित नाश यायेमते, जि छगु कारणं नित्वा याकाच्चने मान्, मन्तुप्यसं पत्र्यु च्चयातयागु अनुसारं यथ:त प्राप्तजुपिं भिक्षुपिन्त यंकल, थ:गु छैय्य फयेतुड धुंकुम्ह भिक्षुयात पित छवया बिदपिं धयापिं मद्दु, शास्तां ल्वा: सिला गन्धकुटिइ हे फयेतुना विज्यानाच्चन, जुजु, युवराज व सेनापति आदि शास्ताया गन्धकुटिं पिहांबिज्याइगु स्वया: शास्ताया पात्र ज्वना: 'जिपिं वने' धका: फयेतुनाच्चन । बुद्धपिं धयापिं दरिद्रपिन्त अनुकम्पा तया: बिज्याइपिं ख:, छं विहारे वना: 'जि दरिद्रम्ह ख:, भन्ते, जित संग्रह याना: बिज्याहुँ धका: शास्तायात वन्दना या, यदि छं पुण्य दसा, अवश्य नं छन्त दइ ।"

वं विहारयु वन । अले वयात मेमेगु दिनयु थें विहारयु ल्यंपुन्यं न:वइम्हसित खना: जुजु व युवराजादिपिसं, "महादरिद्र, आ: भोजनया इ मंयोनि, छायु छ वयागु ख:" धका: धाल । वं "स्वामी, 'आ: भोजनया इ मंखु' धका: जि स्यु । शास्तायात वन्दना यायेत जि वयागु ख:" धका: धाधां वना: गन्धकुटिया लुखा छलुइ छुं तया: पञ्चाइ पूर्ण जुइक वन्दना याना: - "भन्ते, थ्व नगरयु जि स्वया दरिद्रम्ह सुं मद्दु, जित आधार जुया बिज्याहुँ, जित संग्रह याना: बिज्याहुँ" धका: विन्ति यात । शास्ता गन्धकुटिया लुखा चायेका पात्र पित हया वया ल्हा:तयु तल । वया चक्रवर्ती श्री प्राप्त जुगु थें जुन, जुजु व युवराजादिपिसं थ:वंय:वे ल्वा: स्वल । शास्तां बिया बिज्या:गु पात्र सुनां नं एष्वयंकथं कायेगु समर्थ धयागु दइमखु । थये इमिसं धाल, "पासा महादरिद्र, शास्ताया पात्र जिमित व्यु, थुलि छन्त धनसम्पत्ति बिदइ, छं दरिद्रम्ह ख:, धनसम्पत्ति का:, छन्त पात्र छुं यायेत ?" महादरिद्र "मन्तु नं मबिल, जित धनसम्पत्ति मा:गु मद्दु, शास्तायात हे जि भोजन याके" धका: धाल । ल्यु दुपिसं वयाके फ्वनं नं पात्र प्राप्त मजुया लिहॉवन । जुजु "महादरिद्रयात धनसम्पत्तिया प्रलोभन क्यनं नं शास्ताया पात्र मबिल, शास्तां थ:म्ह. बियागु पात्र सुनां नं काये फइमखु, थ्वया बिद्गु सामानत धयागु गुलिदइ, थ्वं बिद्गु सामानत बिदवं शास्तायात ब्वना: छैय्य यका जि तयार याना: तयागु भोजन दान बिदइ" धका: बिचा: याना दुपिं शास्तां नापं हे वन । शक्र देवराजं नं यागु, खाद्यभोजन, सुप व वार्डेचा आदि तयार याना: शास्ता फयेतुइत ल्व:गु आसन लाया फयेतुल ।

महादरिद्रं शास्तायात ब्वना: थंका "दुहाँ बिज्याहुँ, भन्ते" धका: धाल । वया च्चनीगु छैय्य बिजा: जुयाच्चन, क्वछुना दुहाँ वने फइमखु । वसपोल बुद्धपिं छैय्य दुहाँ बिज्याइबले क्वछुना दुहाँ बिज्याइमखु । छैय्य दुहाँ बिज्याइबले महापृथ्वी क्वहाँ वनी किति छैय्य यहाँवइ । थ्व वसपोलपिनिगु बालांक दान बिया बिज्या:गुया फल ख: । हानं पिहाँ बिज्याइबले फुक्कं न्हापा थें हे जुइ । उकिं शास्ता दना: हे छैय्य दुहाँ बिज्याना: शक्र लायात:गु आसनयु फयेतुना बिज्यात । शास्ता फयेतुना बिज्यायेवं जुजु धाल - "पासा महादरिद्र, छंके जिमिसं पवनं नं शास्ताया पात्र मबिल, आ: जिमिसं स्वये, छं गुजागुलिं शास्तायात सत्कार याइ ।" अले वयात शक्रं यागु खाद्यपदार्थ आदि चायेका न्यन । इमिगु नस्वा: (वास्ना) फुक्कं शहरयु तोपुल । जुजुं यागु आदि स्वया बुद्धयात विन्तियात - "भन्ते, जि महादरिद्र बिद्गु सामानत गुलि जुइ, थ्वं बिद्गुमा:गु बिद्गुधुंका शास्तायात छैय्य बिज्याका थ:म्हं तयार याना तयागु भोजन बिदइ धका: बिचा: याना वया:, जि युजागु खाना न्हापा मखनानि, जि यन च्चवेवं महादरिद्रयात कष्ट जुइ, जि वने" धका: शास्तायात वन्दना याना: लिहॉवन । शक्रं नं शास्तायात यागु आदि बिया सत्कारपूर्वक सेवा यात । शास्ता नं भोजनधुंका अनुभोदन याना: आसनं दना: लिहॉं बिज्यात ।

शक्रं महादरिद्रयात संकेत बिल । वं पात्र ज्वना: शास्ताया ल्युन्यु वन । शक्रं, महादरिद्र लिहॉं बंबले, छैय्य लुखायु दना: आकाशं स्वल । उबले आकाशं सप्तरत्न वर्षां जुया वया छैय्य फुक्कं थनबलत जायेका फुक्कं छैय्य जायेका बिल । वया छैय्य थायु मन्त । वया कलाम्हं मस्तेगु ल्हा: ज्वना: पित हया पिने दनाच्चन । व शास्ताया ल्युन्युवना: लिहॉं व:बले मस्तेत पिने खना: "छु थ्व ?" धका: न्यन । "स्वामी, फुक्कं भीगु छैय्य सप्तरत्नं जाल्, दुहाँ वना: च्चनेगु थायु मन्त ।" वं "थौं हे जित दानं फल बिल" धका: बिचा: याना जुजुयायायु

वनाः वन्दना यायेवं, “छायं वया ?” धकाः धायेवं धाल - “देव, जिग्गुं छैयं सत्परत्नं जाल, उग्गुं धनसम्पत्ति कया विज्याहँ ।” जजुं “अहो बुद्धपिन्तं व्युग्गुं दान !, यौ हे लक्ष्यं थ्यन” धकाः विचाः धाना वयात धाल - “छुं छन्तं दुसा उचितं जुद्ध ?” “धनं यंकेतं इःछिगः गाडा, देव !” जजुं इःछिगः गाडा विद्धके छव्या धनसम्पत्ति ह्येके विद्या राजइणाय लयाके विल । तादग्गुःसिमा ति इं जुल । जजुं नगरयं मुंकेविद्या “थं नगरयं सुयां नं थुलि धनसम्पत्ति दुना ?” धकाः न्यन । “मदु, देव !” “थये महान् धनवान्महसितं छुं पायेगु उचितं खः ?” “सेठया स्थानं विद्दग्गुं उचितं जुद्ध, देव !” जजुं वयात महान् सत्कारं धानाः सेठस्थानं विद्धकल ।

अले वयात न्हापा छह्णं सेठया छैया थायं कनाः “यनं वुयावःगु भारं चिद्धका छैयं दनाः च्वं” धकाः धाल । वया उग्गुं थायं शुद्धधानाः मायं वंका वैयं म्हुयाच्चवंले यवंथवे सामानतं न्वानाः सः पिहँवबले स्वयनतःगु धनया धःतं लुल । वं जुजुयात कंबले “छंगुं पुण्यं उत्पन्नं जुल, छं हे काः” धकाः धाल । वं छैयं दयेका न्ह्यन्तकं बुद्धप्रमुखं भिक्षुसङ्घयात महादानं विल । अनंलि मैपिन्तं नं विल, आयुं दतले च्वना पुण्यं धानाः आयुषा अन्त्यं देवलोकाय उत्पन्नं जुल ।

छग्गुं बुद्धान्तरं विव्यसम्पत्तियात अनुभवं धानाः थं बुद्धया उत्पन्नं जुषा विज्याबले अनं च्युतं जुषा भावस्तिद्धं सारिपुत्रं स्थविरया उपस्यापकया कूलयं सेठया म्हुयायया प्वाययं प्रतिस्निधं काल । अले वयात माँवीपिसं गर्भया प्रतिस्थितभावं सिद्धका गर्भयात माःगु सुविधा विल । वया लिपा इलयं युजागु प्रबलं इच्छा उत्पन्नं जुल - “अहो जिं धायं धर्मसेनापति आदि धानाः न्यासः भिक्षुपिन्तं ह्याउरैपिं न्याया रसं दानं विद्या चीवरं वन्नतं पुनाः आसनया स्थियं फयेतुनाः इपिं भिक्षुपिसं नया ल्यंगु (चिपगु) भोजनं नयेदुसा ज्यु !” वं माँवीपिन्तं विन्ति धानाः अये यात, प्रबलं इच्छा (दोहळ) लन । अले वं लिपा मेगु न्ह्ययं मङ्गलं उत्सवयं नं ह्याउरैपिं न्याया रसं धर्मसेनापति स्थविरं प्रमुखं न्यासः भिक्षुपिन्तं दानं विल (नकल) । फुक्कं तिस्सं कुमारया खँयं धयाः वुयागुक्थं हे सिद्धकंमाः । थं वया महावरिद्रबले व्युग्गुं ह्याउरैपिं न्याया रसं दानं विद्यावःगुषा फलं खः । वयात नां छुद्दुं दिनयं, “भन्ते, दासयात छःपिसं शिक्षापदतं विद्या विज्याहँ” धकाः माँमं धायेवं स्थविरं न्यन - “थं मचाया नां छुं खः ?” “भन्ते, थं मचा प्वाययं प्रतिस्निधं काःवसां निसं थं छैयं लाता व्वाज्यतं पण्डितपिं जुल, उकिं जिं काययात पण्डितं धयागु नां जुद्ध !” स्थविरं शिक्षापदतं विल । जन्मं जग्गुं दिनं निसं वयात “जिं जिं कायया मनयात स्यंकेमखु” धकाः माँमंसिया चित्तं उत्पन्नं जुल । वं न्ह्युदं दुबले माँमयात धाल - “माँ, स्थविरयाथायं प्रव्रजितं जुद्ध !” “साधु, पुता, जिं छंगुं मनयात स्यंकेमखु” धकाः मनं उत्पन्नं धाना” धकाः धया स्थविरयात निमन्त्रणा धानाः भोजनं याका, “भन्ते, छःपिनि दासं प्रव्रजितं जुद्धुं इच्छायात, जिं थं वयात सन्धाइलयं विहारयं ह्याविद्धं” धकाः स्थविरयात छव्याः यःपितिपिं मुंकेविद्या “जिं काययात गृहस्थीबले धायेमाःगु सत्कारं यौ हे धाये” धकाः महानगु सत्कारं धानाः वयात व्वनाः विहारे वनाः “थं वयात, भन्ते, प्रव्रजितं धानाः विज्याहँ” धकाः स्थविरयात लःन्हाना विल ।

स्थविरं प्रव्रजितं जुद्दुं दुक्करभावयात कनाः “पालनं धाये जिं, भन्ते, छःपिनिगु ओवादायात” धकाः धायेवं “अथेसा वा” धकाः सं माफक्या तचपञ्चकं कम्मट्टानं कनाः प्रव्रजितं यात । वया माँवीपिसं न्ह्यन्तकं विहारयं हे च्वनाः बुद्धप्रमुखं भिक्षुसङ्घयात ह्याउरैपिं न्याया रसं दानं विद्याः न्ह्यन्तु दुबले सन्धा इलयं छैयं वन । स्थविरं च्चान्हूया दिनयं गामयं दुने वं बले वयात व्वनायनं, भिक्षुसङ्घं नापं मवं । छुं कारणं ? वया उबलेतकं पात्रं व चीवरं ज्वनेगु व इरियापययं प्रसन्नं जुद्दुं कथं मजुयाच्चनं, परन्तु विहारयं स्थविरयात धायेमाःगु कर्तव्यतं दु । स्थविरं भिक्षुसङ्घपिं गामयं दुने इहँ वनिबले फुक्कं विहारयं चाःह्युह्युं वं पुना मरःगु थासयं वं पुना, खानिगु थलयं त्वनेगु लः तया, छयात वड्डयालं जुषाच्चंगु मेचं वं खातात मिलेधानाः लिपा गामयं इहँ वनी । परन्तु “अयं तिथीयतं खानिगु विहारयं इहँ वनाः” स्वं, भ्रमणं गीतमया भावकपिं फयेतुद्दुं थायतं धकाः धाःयेगु मौका मदेयमाः” धकाः फुक्कं विहारयं मिलेधानाः लिपा गामयं इहँ वनी । उकिं उखुन्हुं दिनयं नं भ्रमणोरयात पात्रं व चीवरं ज्वंका न्हिनयं भिक्षाटनया नितिं इहँ वन ।

भ्रमणोरं उपाध्यायं नापं वनाच्चवंले लैया दग्गुं धः खनाः, “भन्ते, थं छुं खः ?” धकाः न्यन । “धः धयागु खः, भ्रमणोरं ?” “थुकिं छुं धाद्दुं खः ?” “उखँयुखँ च्वंगु तः हया थःगु पा पिद्दुं ज्या पूर्वकिं !” “छुं, भन्ते, लःया चित्तं दुला ?” “मदु, भ्रमणोरं !” “युजागु चित्तं मदुगयात थःगु इच्छा धानागु थासयं थंकाच्चनं, भन्ते ?” “खः, भ्रमणोरं ।” वं विचाः गात - “यदि युजागु चित्तं नं मदुगयात थःतं यःयःथायं थंका ज्या

यानाञ्चन, छाए चित्त दुपिसं चित्तयात थःगु वशय् तयाः भ्रमणाधर्मं पालनं धार्ये मफुत ।" अले थ्व न्च्यने वनाच्चबले तीरं दयेकिपिसं वाणया नंत्यायात मिंइ क्वाका मिखाया कुनं स्वया तप्यंका च्वपित्तं खनाः, "थुपिं, भन्ते, सु खः ?" धकाः न्यन । "तीरं दयेकिपिं खः, भ्रामणेर ।" "थुमिसं छु यानाच्चंगु खः ?" "मिंइ क्वाकाः वाणया नंत्यायात तप्यंकि ।" "चित्तं दुगु ला, भन्ते, थ्व ?" "चित्तं मद्दुगु खः, भ्रामणेर ।" वं विचाः धात - "यदि चित्तं मद्दुगुयात ज्वनाः मिंइ क्वाकाः तप्यंका च्वन, छाए चित्तं दुपिसं चित्तयात थःगु वशय् तयाः भ्रमणाधर्मं पालनं धार्ये मफुत ।" अले थ्व न्च्यने वनाच्चबले सिंयात थांका, धचाःया दथुं सिंया, सिंया प्वाः आदि सुनाच्चंगु खनाः, "भन्ते, थुपिं सु खः ?" धकाः न्यन । "सिंकिःमित्तं खः, भ्रामणेर ।" "छु थुमिसं यानाच्चंगु खः ?" "सिं ज्वनाः रथया घःचा आदि दयेका च्वपिं खः, भ्रामणेर ।" "थुपिं चित्तं दुगु खः ला, भन्ते ?" "चित्तं मद्दुगु खः, भ्रामणेर ।" अले वयात थये जुल - "यदि चित्तं मद्दुगु सिं कच्चात ज्वनाः घःचा आदि दयेकाच्चन, छाए चित्तं दुपिसं चित्तयात थःगु वशय् तयाः भ्रमणाधर्मं पालनं धार्ये मफुत ।" वं थुपिं कारणं खनाः, "भन्ते, यदि छःपिनिगु पात्रं व चीवरं छःपिसं ज्वनाः विज्यात धाःसा, जिं लिहौवने ।" स्थविरं "थ्व आःतिनि प्रव्रजितं जूम्हं मचाभ्दं भ्रामणेरं जिं लिसे लिसे ववं थये धयाच्चन" धकाः मती मतसे हे "हिं, भ्रामणेर" धकाः धया थःगु पात्रं व चीवरं काल ।

भ्रामणेरं नं उपाध्याययात वन्दना यानाः लिहौवंबले, "भन्ते, जित्तं खाना हया विज्यायेबले ह्यारुपिं न्याया रसं नापं हया विज्याहं" धकाः विन्ति यात । "गये यानाः प्राप्तं धार्येगु खः, भ्रामणेर ?" "भन्ते, थःगु पुण्यं प्राप्तं मज्झा जागु पुण्यं प्राप्तं जुइ" धकाः धाल । स्थविरं "मचाभ्दं भ्रामणेर पिने फयेतुना च्वनेवं समस्या नं जुइकु" धकाः ताचा विद्याः "जि च्वनेगु कोठाया लुखा चायेका दुने दुहौवनाः फयेतु" धकाः धाल । वं अथे यानाः थःगु करजकाय्यं (लःखं उत्पन्नं जगु शरीरय्यं) ज्ञानं दत्तं छवया, थःगु शरीरयात परीक्षणं धार्यं फयेतुल । अले वया गुणया तेजं शक्रया आसनं स्वानावल । वं "छु कारणं ?" धकाः स्वःबले "परिइत भ्रामणेरं उपाध्याययात पात्रं व चीवरं विद्या भ्रमणाधर्मं धार्ये" धकाः लिहौवन, जिं नं अन वनेगु उचित्तं खः" धकाः विचाः याना चतुर्महाराजपित्तं सःता "विहारया लिक्कं च्वपिं ऋगःतप्यं ध्यानाः छद्वा छ्वाखेरं आरक्षा या" धकाः धया चन्ददेवपुत्रयात "चन्दमण्डलायात साला ज्वनाति", सूर्यदेवपुत्रयात "सूर्यमण्डलायात साला ज्वनाति" धकाः धया थः स्वयं वनाः चीवरं चकंका खाइगु खिपःया थासय् वनाः आरक्षायानाः दनाच्चन, विहारय्यं पुलांगु सिमाहः हायावःसां सः पिमज्जल, भ्रामणेरया चित्तं एकायं जुल । वं भोजनया न्च्यः हे थःगु शरीरय्यं विचाः याना स्वंगु फलय् थयन ।

स्थविरं नं "भ्रामणेर विहारय्यं फयेतुना च्वन, वयात उचित्तगु भोजनं फलनागु कुल्यं प्राप्तं जुइ" धकाः छगु प्रेमं व गौरवं युक्तगु उपस्थापकं कुल्यं वन । अनं मन्तयसं उखुन्दुं दिनय् ह्यारुपिं न्यातं प्राप्तं जुया स्थविरया आगमनयात स्वस्वं फयेतुल । इमिसं स्थविरयात वयाच्चंगु खनाः, "भन्ते, बालात छःपिं थन विज्याःगुलिं" धकाः छैय् दुने विज्याका यागु खालपदार्थादि दानं विद्याः ह्यारुपिं न्याया रसं नापं वयात भिक्षा बिल । स्थविरं यकंते सन । मन्तयसं "छःपिसं नया विज्याहं", यकंते भोजनं नं दनि" धकाः धया स्थविरया भोजनया अन्तय्यं पात्रय्यं ह्यारुपिं न्याया रसं भोजनं जायेकाः बिल । स्थविरं "जि भ्रामणेरं नयेपित्यात जुइ" धकाः याकनं वन । शास्तां उखुन्दुं दिनय्यं इलय् हे नयाः विहारय्यं वनाः थये विचाः यानाविज्यात - "परिइत भ्रामणेर उपाध्याययात पात्रं व चीवरं विद्याः भ्रमणाधर्मं आचरणं धार्ये धकाः लिहौवन, वया प्रव्रजितया ज्या पूर्णं जुइ ला ?" धकाः स्वया विज्याबले स्वंगु फलय् थ्यंगुभावं सिइका विज्यानाः "अर्हन्त्या आहारं इ, मद्दु" धकाः आर्वजनं यानाः विज्यानाः "दु" धकाः खनाः "भोजनं न्च्यव हे अर्हन्त्यय्यं थ्यंके फु, मफु" धकाः स्वया विज्याबले "फु" धकाः सिइका विज्यात । अले वसपोलयात थये जुल - "सारिपुत्रं भ्रामणेरयात भोजनं ज्वनाः याकनं वइ, वयात बाधा नं धार्येगु" धकाः लुखाया खलुइ आरक्षा यानाः फयेतुनाच्चने, अले वयाके न्च्यसः न्यने, उगु न्च्यःया लिसः विइदने भ्रामणेरं प्रतिसम्भितासहितं अर्हन्त्यय्यं थयनी ।" अनं वनाः लुखाया खलुइ ज्वनाः थ्यम्हं स्थविरयाके प्यांगु न्च्यसः न्यने, न्यन्यंगु न्च्यसः लिसः बिल ।

थ्व थन न्च्यसः लिसः खः - शास्तां धार्ये, वयात धाल - "सारिपुत्र, छु छन्तं प्राप्तं जुल ?" "आहारं, भन्ते ।" "आहारं धयागुलिं छु हइ, सारिपुत्र ?" "वेदना, भन्ते ।" "वेदनां छु हइ, सारिपुत्र ?" "रूपं, भन्ते ।" "रूपं छु हइ, सारिपुत्र ?" "स्पर्शं, भन्ते ।" अनं थ्व अभिप्रायं खः - "नये पित्याम्हसिं आहारं नया, वया

नयेपित्यागु यात तंका सुख वेदनायात हइ । आहार परिभोगयानाः सुख दुम्हसित सुखवेदना शरीरय उत्पन्न जुइबले वर्णसम्पत्ति दइ (बांलाइ) । यथे वेदना रूपयात हइ । सुखीम्हसित आहारजरूपकथं सुख सौमनस्य उत्पन्न जुया 'आः जित आरवाद दत' धकाः गोतुलिइबले व फयेतुइबले सुखसंस्पर्श प्रतिनाभ जुइ ।"

यथे थुपि मध्ये प्यंगु न्ह्यस, व लिसलय भ्रामणोर प्रतिसम्भिभदासहित अर्हत्त्व प्राप्त जुल । शास्ता नं स्वविरयात धाल - "हँ, सारिपुत्र, छ भ्रामणोरयात भोजन व्यु ।" स्वविर वनाः खापायु तिसकं दाल । भ्रामणोर पिहाँवया स्वविरया न्हाःतं पात्र ज्वनाः छखेलिकक तथाः ताडया पखां स्वविरयात गाल । अले वयात स्वविरं धाल - "भ्रामणोर, भोजन नः (या) ।" "छःपि ने, भन्ते ?" "जि भोजन याये धुन, छ या ।" न्ह्यदं दुम्ह मचा प्रज्जित जुया च्चान्ह्या दिनय उगु क्षणयु त्वःगु पलेस्वां ये अर्हत्त्वयु ध्यन, प्रतिवेक्षण यायेमाःगु थासयु पतिवेक्षण यानाः फयेतुना भोजन यात । वं पात्र सिला छखे तःबले चन्ददेवपुत्रं चन्दमण्डलयात त्वःतल, सूर्यदेवपुत्रं सूर्यमण्डलयात त्वःतल । चतुर्महाजपिसं प्यंगु दिशाया आरक्षयात त्वःतल, शक्र देवराजं खिपः प्यनातःयायु आरक्षा त्वःतत । सूर्यं मध्यान यासं चिला वन ।

भिक्षुपिसं निन्दा यात, "किचः प्रमाणां अप्वः जुल, सूर्यं मध्यान यासं चिला वन, भ्रामणोरं आः हे नल, श्व छु खः ?" शास्तां उगु सुचं सिइका विज्यानाः न्यन - "भिक्षुपिं, छु धयाच्चनागु खः ?" "श्व खः, भन्ते ।" "खः, भिक्षुपिं, पुणवानम्हं भ्रमणधर्मं आचरण याबले चन्ददेवपुत्रं चन्दमण्डलयात, सूर्यदेवपुत्रं सूर्यमण्डलयात साला ज्वनातल, चतुर्महाराजपिसं विहारया छचाखेरं प्यंगु दिशाया आरक्षा यात, शक्र देवराजं खिपः प्यनातःयायु आरक्षा यात, जि नं 'जि बुद्ध खः' धकाः याउक फयेतुइ मन्त, वनाः लुखाया खलुइ जि काययात आरक्षा यानाः, धः म्हुइपिसं धलं लः यंकाच्चंगु, तीर दयेकिपिसं तीर तय्यंका च्वंगु व सिकःमितयसं सिं छानाच्चंगु खनाः युलियात आरम्भण यानाः पण्डितपिसं थःत दमन यानाः अर्हत्त्व ग्रहण हे याइ" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१०. उदकञ्चि नयन्ति नेत्तिका, उगुकारा नमयन्ति तेजनम् ।
दाहं नमयन्ति तच्छका, अत्तानं दमयन्ति पण्डिता ॥

१०. "तः यकिइ धःम्हुइपिसं, तीर दयेकिपिसं चातुकिइ तीरयात ।
सियात चातुकिइ सिकःमितयसं, थःत दमन याइ पण्डितपिसं ॥"

अन लः धयागु पृथ्वी यथायाशयु म्हुयाः गाःवयायु ल्हानाः धः म्हुया बा सिमायु म्हुया (पाइपु थं दयेका) तथाः थःत यःधःशायु लः यकिगुलिं नेत्तिक (धःम्हुइपिं) खः । तीर धयागु वाण खः । श्व धयातःगु जुयाच्चन - धःम्हुइपिसं थःगु रुचिकथं लः यकिइ, तीर दयेकिपिसं नं तीरयात क्वाकाः चातुकिइ वा तय्यंकिइ । सिकःमितयसं नं घःचाया मुसिंरवः आदिया नितिं सिं छानाः चातुकिइ व थःगु रुचिकथं तय्यंकिइ वा डेक्कयंकिइ । यथे थुलि आरम्भण यानाः पण्डितपिसं सोतापत्तिमार्गादि उत्पन्न यानाः थःत दमन याइ, अर्हत्त्वयु थ्यनेवं पूर्णरूपं दमन याम्ह धयान्हु जुइ ।

देशनाया अन्तय आपाल (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

पण्डित भ्रामणोरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१०. उदकं हि नयन्ति नेत्तिका इषुकारा नमयन्ति तेजनम् ।
दाहं नमयन्ति तक्षका आत्मानं दमयन्ति पण्डिताः ॥

६. लकण्डकभद्रिय स्थविरया खँ

“गथे ल्वहं....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले लकण्डकभद्रिय स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, पृथजन श्रामणोरादिपिसं स्थविरयात खनाः छुपने नं, न्हेपनय नं व न्हासय नं च्वनाः “छु, कका, शासनय् विवक मजुया ला, न्हाइपुला” धकाः धाइ । स्थविरं इमिप्रति तं पिमकाः, द्वेषभाव नं मतः । धर्मसभाय् खँ न्हाः यन “स्व आवुस, लकण्डकभद्रिय स्थविरयात खनाः श्रामणोरादिपिसं थथे थथे कष्ट बिद्याच्चन, वं इमिप्रति तं पिमकाः, द्वेषभाव नं मतः ।” शास्ता बिज्यानाः “छु धयाच्चनयागु खः, भिक्षुपिं” धकाः न्यनाः बिज्यायेवं “थ्व खः, भन्ते” धकाः धायेवं “खः, भिक्षुपि, क्षीणास्व धयाम्हं तं पिकाइमखु, द्वेषभाव नं तइमखु । धायें युपिं छधिगु ल्वहया पहाड थें निरचल अकम्पनीयपिं खः” धकाः धया लिस्वापु मिलेयानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

८१. सेलो यथा एकघनो^{८१}, वातेन न समीरति ।
एवं निन्दाप्रशंसानु, न समिञ्जन्ति पण्डिता ॥

८१. “गथे ल्वहं छधि जुइ, फसं सकिइ मखु ।
थथे निन्दा व प्रशंसाय्, इकिधिकि सनिमखु पण्डितपिं ॥”

अन निन्दा व प्रशंसाय् धयागु यद्यपि यन निगु लोकधर्मयात धयातःसा, अर्थकथं च्यागयात नं कायेमाः धकाः सिद्धकेमाः । गथे कि छधिगु प्वाःमंगु पहाड पूर्वविशवि पाखे वडगु फसं सकिइमखु, ज्वयेकीमखु, कम्पित याइमखु, थये च्यागु लोकधर्मय् लानाच्चंसां नं पण्डितपिं इकिधिकि सनिमखु, प्रतिघकथं वा भिन्नताकथं सनिमखु व कम्प जुइमखु ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनुत) श्रोतापत्तिफलावि प्राप्त जुल ।

लकण्डकभद्रिय स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतछायाः

८१. गैलो यथैकघनो वातेन न समीर्यते ।
एवं निन्दाप्रशंसानु न समीर्यन्ते पण्डिताः ॥६॥

७. काणमाताया खँ

“गथेकि जलाशय.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले काणमाताया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । खँ विनय^{८२} हे वःगु खः ।

उबले काणमातां खालि ल्हाः मयाःसे म्हाचाय्यात पतिया कृत्य छवयेत मरि दुबले प्यकतक प्यन्ह भिक्षुपिन्त ब्यबले शास्ता उगु खँय् शिक्षापद प्रजप्त यानाः बिज्याबले काणया भाःतं मेम्ह कला हःगु खँ काणं उगु सुचं न्यनाः “थुमिसं जिगु छैय् च्वनेगु (घरवास) यात नाशयात” धकाः खंखपिं भिक्षुपिन्त ब्वःबिइ, निन्दा याइ । भिक्षुपिं उगु लँय् वनेगु साहस मयात । शास्ता उगु सुचं सिइका अन बिज्यात । काणामातां शास्तायात वन्दना यानाः लायातःगु आसनय् फयेतुका यागु खोरुपवार्थ बिल । शास्तां जलपानधुंका “काण गन ?” धकाः न्यन । “थ्व, भन्ते, छःपिन्त खनाः सुकच्चना दनाः छवयाच्चन ।” “छु कारणां ?” “थ्व, भन्ते, भिक्षुपिन्त ब्वःविद्याच्चन, निन्दा यानाच्चन, उकिं छःपिं खनाः सुकच्चना दनाः छवयाच्चन ।” अले वयात शास्तां सःतकं छवया - “काण,

^{८१} एकघनो (क०)

^{८२} (पाणि० २३०)

छाय जि खना: सुकच्चना विसिना ख्वयागु ?" अले वयात मॉमं वं या:गु ज्या कन । अले वयात शास्तां धाल - "छु काणमाता जि श्रावकपिसं छं ब्यगु जक का:गु लाकि मब्यगु नं काल ?" "ब्यगु जक, भन्ते ।" "यदि जि श्रावकपिं भिक्षाटनया नितिं चा:हिना जुदवं छगु छैय लुखाय थ्यंका छं ब्यगु जक काल, छु इमिगु दोष दु ?" "मदु, भन्ते, आर्यपिनिगु दोष ।" "थ्वयागु हे दोष ख: ।" शास्तां काणयात धाल - "काण, धायें, जि श्रावकपिं भिक्षाटनया नितिं चा:हिना छैया लुखाय व:पिं ख:, अले इमित छिमि मॉनं मरित विल, छु यन जि श्रावकपिनिगु दोष दुता ?" "मदु, भन्ते, आर्यपिनिगु दोष, जिगु हे जक दोष ख:" धका: शास्तायात वन्दना याना: क्षमापवन ।

अले वयात शास्ता आनुपूर्विं खँ कना विज्यात, व भौतापत्तिफल्य थ्यन । शास्ता आसनं दना: विहारय विज्यावले राजइणं विज्यात । जुजुं खना: "शास्तां ये च्वं भो" धका: न्यन । "ख:, देव" धका: धायेवं "हुं, जि वया: वन्दना याइगु भाव व्रित्ति या" धका: छवया: राजइणय दना विज्याम्ह शास्तायाथाय लिक्क वना: वन्दना याना: "गन, भन्ते, विज्याना:गु ख: ?" धका: न्यन । "काणमाताया छैय महाराज ।" "छु कारण, भन्ते ?" "काण धायें, भिक्षुपिन्त ब्व:विद्याच्चन, निन्दा यानाच्चन, उगु कारणं जि वनागु ख: ।" "छाय छ:पिन्त, भन्ते, वं ब्व:विदुगु यात ?" "ख:, महाराज, भिक्षुपिन्त वं ब्व:विदुगु यात, लोकोत्तर कुटुम्ब स्वामिनी नं जुल ।" "जिल, भन्ते, छ:पिसं वयात लोकोत्तर कुटुम्ब स्वामिनी याना: विज्यात, जि वयात लौकिक कुटुम्ब स्वामिनी याये" धका: धया जुजुं शास्तायात वन्दना याना: लिहँ वना: गोप्यरूप काणयात स:तकं छवया फुक्क तिसावसें छायपिया तधिम्ह म्हायाय्या स्थानय तथा: "जि म्हायाय्यात लहि फुम्हसिनं (समर्थवान) का:" धका: धाल । अले छम्ह फुक्कं पूर्णम्ह महामन्त्री "जिं देवया म्हायाय्यात लहि (पालन पोषन याये)" धका: वयात थ:गु छैय यका फुक्कं ऐश्वर्य ल:ल्लाना: "रुक्किचं पुण्यत या" धका: धाल । उबले नितें काण प्यंगु ध्वाखाय मनुत तथा: थ:म्ह उपस्थान यायेमा:पिं भिक्षुपिं व भिक्षुणीपिं मालास्वसा नं मदयाच्चन । काणया छैय लुखाय तयार याना: तयात:गु नये त्वनेगु महानगु खुसिदा: ये जुयाच्चन । भिक्षुपिसं धर्मसभाय खँ न्हय:थन "न्हापा, आवुसोपिं, प्यम्ह बुरापिं स्वविरपिसं काणयात अप्रसन्न यात, व थये अप्रसन्न जुया नं शास्ताया कारणं (थ्यनेवं) भट्टासम्पदा प्राप्त जुल । शास्तां हानं वया छैय लुखाय भिक्षुपिन्त वने जिदुका विज्यात । आ: उपस्थान यायेमा:पिं भिक्षुपिं व भिक्षुणीपिं मालास्वसा नं प्राप्त मनुल, अहो बुद्धपिं धयापिनिगु आश्चर्यगुण !" शास्ता विज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्लाना मुनाच्चनयागु ख: ?" धका: न्यना विज्यायेवं "फलनागु" धका: धायेवं "भिक्षुपिं, आ: हे जक इपि बुरा भिक्षुपिसं काणयात अप्रसन्न या:गु मखु, न्हापा नं या हे यात । आ: हे जक जिं काणयात जिगु खँयात न्यानम्ह यानागु मखु, न्हापा नं न्यनिम्ह हे याना:" धका: धया उगु खँ न्यनेगु इच्छायापिं भिक्षुपिसं पवनेवं -

"गन छम्ह भौं दइ, निम्ह अन वयावड ।

स्वम्ह व प्यम्ह नें, थव इपिं भौतयगु प्वा: ख: ॥"^{१८४}

थव बब्बजातकयात विस्तुतं कना विज्याना: "उबले प्यंम्ह बुरा भिक्षुपिं प्यंम्ह भौचात जुल, छुं काण ख:, मणिकार जि हे ख:" धका: जातकया स्वापु मिलेयाना: "थये, भिक्षुपिं, न्हापा नं काण मन सुख मदयेका, मन त्वाक:बुक: जुया व मन छयालवछयाल जुया जिगु यचुगु पुखुया ल: ये च्वंगु वचनं प्रसन्न चित्तम्ह जुल" धका: धया चित्तस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

८२. यथापि रहदो गम्भीरो, विप्यसन्नो अनाविलो ।
एवं धम्माम्नि सुत्तान, विप्यसीदन्ति पण्डिता ॥

८२. "गथेकि जलाशय त:जागु ख:, निर्मल स्वच्छ जुइ ।
थये धर्मया खँत न्यना:, प्रसन्न जुइ पण्डितपिं ॥"

अन जलाशय धयागु गुगुलिइ चतुरङ्गिणी सेनापिसं अवगाहन (संकसा) नं बुलुइ मखु थुजागु ल:या समुद्र ख:, सर्वाकारकथ चयेप्यइ: योजन जा:गु वचुगु महासमुद्र, जलाशय ख: । वया पीढ: योजन क्वय थासय ल: न्यातयसं संकाच्चनी, च्चे उलि हे थासय ल: फस संकाच्चनी, वयुइ प्यइ: योजनति थासय ल: निश्चल

^{१८४} (जा० १.१.१३७)

जुयाच्चनी । श्व गम्भीर जलाशय धाड । थये धर्मया खँत धयागु देशना धर्मत खः । श्व धयातल - गथे जलाशय धयागु निरचल जुया निर्मलगु खः, मसंगुलियानाः बलु मजुगु खः, थये जिं कनागु धर्मदेशना न्यानाः श्रोतापत्तिमार्गादिकयं उपक्लेशं रहियु वित्तय् थ्यंका प्रसन्न जुड पण्डितपि, अहंत्वय् थ्यनेवं पूर्णरूपं प्रसन्नम्ह जुड ।

देशनाया अन्त्य आपाल (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

काणामाताया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

८२. यथापि ह्रदो गम्भीरो विप्रसन्नोः नावितः ।
एवं धर्मान् श्रुत्वा विप्रसीदन्ति पण्डिताः ॥॥

८. व्यासः शिक्षापिणिगु खँ

“फुक्क स्वभावय् सत्पुरुषपिसं त्यागयाड....” थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले न्यासः भिक्षुपिणिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मदेशना वेरञ्जाय् उत्पन्न जुगु खः ।

प्रथम बोधिप्राप्त जुडुवं हे भगवान् बुद्ध वेरञ्जाय् बिज्यानाः वेरञ्ज ब्राह्मणं निमन्त्रणा यानाः न्यासः भिक्षुपिं नापं वर्षावास च्वनाबिज्यात । वेरञ्ज ब्राह्मणयात मारया धेराय् लाकातःगुलिं छन्हु नं शास्ताया वारय् स्मृति उत्पन्न मजुल । वेरञ्जाय् नं दुर्भिक्ष जुल, भिक्षुपिं दुने पिने वेरञ्जाय् भिक्षाटनया नितिं जुया नं भिक्षान्न प्राप्त मजुया सिन्धजुल । इमितः सल वनिजाःतयसं छपासः छपासः सलया दाना भिक्षा बिल । इपिं कष्ट जुयाच्चपिन्त खनाः महामोगल्लान स्यविर पृथ्वीया ओजा नकेगु इच्छा जुल वया उत्तरकुड्ड भिक्षाटनया नितिं दुहावनेगु इच्छा जुल, शास्ता वयात प्रतिसेध यानाः बिज्यात । भिक्षुपिन्त छन्हु नं भिक्षान्नया कारणं भयत्राश मजुल, इच्छाचारयात त्याग यानाः हे विहार यानाः बिज्यात । शास्ता अन स्वला च्वना बिज्यानाः वेरञ्ज ब्राह्मणयात क्वह्यंका मस्वःसे वं याःगु सत्कारसम्मानयात स्वया वयात शरणय् स्थापित यानाः अनं पिहँ बिज्यानाः छसिकथं चारिका यानाः बिज्याज्यां छगु इलय् भावस्तिइ थ्यंका जेतवनय् च्वना बिज्यात, भावस्तिइ च्वपिसं शास्तायात आगन्तुक भोजन दान बिल । उबले न्यासः त्यपुत्यं नडपिं भिक्षुपिं दुने विहारय् हे आधार कया च्वनाच्वन । इपिं भिक्षुपिसं नया त्यगु साःगु भोजनत नयाः खनाः दनाः छुसिसिथय् वनाः हाला, पुचःमुना कुस्ति त्वाना (युद्धयाना) म्हिता, दुने विहारय् नं, पिने विहारय् नं अनाचार ज्या हे यानाः चाःहिला जुयाच्वन । भिक्षुपिसं धर्मसंभाय खँ न्ह्यःथन “स्व आवुस, थुपिं त्यपुत्यं नडपिं दुर्भिक्ष जुबले वेरञ्जाय् छु नं बिकार मकयं, आः थुजाथुजागु साःगु भोजन नया नाना प्रकारया बिकार वयना जुयाच्वन । भिक्षुपिं वेरञ्जाय् नं शान्तरूपपिं जुयाच्वना, आः नं शान्त दान्तं च्वनाच्वन ।” शास्ता धर्मसंभाय बिज्याना, “भिक्षुपिं, छु खँ ल्हानाच्वनागु खः ?” धकाः न्याना बिज्यायेवं “श्व खः.” धकाः धायेवं “न्हापा थुपिं गधया कोखय् जन्म जुया न्यासः गधा जुया न्यासः आज्ञानीय सिन्धव सलतयसं लः आपाः मद्गु अंगुरया पान त्वनाः त्यंगु चिपगु कस्सर लखय् न्हाया बोराय् चालेयानाः तःगु भतिचा जक रस दगु ‘क्वस्यगु लः’ धकाः त्याःखानाः तःगु, हीनगु रस त्वनाः कस्ति त्वनाः मस्तजुपिं थै हाला, विचरण यात धकाः धया बिज्यानाः -

“क्वस्यगु लः अत्परस, हीनगु, त्वनाः मस्त जुल गधात ।

श्व प्रणीतगु रस त्वनाः नं, मस्त मजुल सिन्धव सलत ॥

“भतिचा जक त्वनाः नं हीन जातम्ह, व होस मन्त मस्त जुल, जनेन्द्र ।

भियु शीलत्वाभावं धुत्कगु कुल्य जन्म जूम्ह, मस्त जुडमखु अत्परस त्वनाः नं ॥”^{१८५}

श्व वालोदक जातकयात विस्तृत कना बिज्यानाः “थये हे खः, भिक्षुपिं, सत्पुरुषपिसं लोकधर्मयात त्वःता सुखीबले व दुःखीबले नं बिकारं रहित जुयाच्वनी” धकाः तिस्रवापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

^{१८५} (जा० १.२.६५)

८३. सर्वत्र वे सपुत्रिसा व्रजन्ति, न कामकामा लपयन्ति सन्तः।
सुखेन कुडा अथ वा दुःखेन, न उच्चावचं^{१११} पण्डिता दस्ययन्ति ॥

८३. “कुक्क स्वभावव्युत्सृष्टपिसं त्यागयाइ, कामया इच्छां धाडमखु सन्तं ।
सुख जुसां वा दुःख जुसां, यथ्याःक्वध्याया भाव परिडतपिसं क्यनिमखु ॥”

अन कुक्क स्वभावव्युत्सृष्टपिसं धयागु पञ्चस्कन्धादि ज्वथलातःगु कुक्क धर्म्यु खः । सत्पुरुषपिसं धयागु भिपि पुरुषपिसं खः । त्यागयाइ धयागु अर्हतमार्गजानं छन्दरागयात क्वातुक मज्जसे त्वःता छवइ । कामया इच्छां धयागु कामय कामया इच्छां कामया हेतु कामया कारण खः । धाडमखु सन्तं धयागु बुद्धादि सन्तपिसं कामया कारण यःम्ह धाडमखु, मेपिन्त नं धायेकिइ मखु । गुपि भिक्षाटनया नितिं दूर्होवन इच्छाचार्यु च्वना (दना) “छु, उपासक, छु काय कलाया सुख दुला, राजभय खूया भय कथं निपला प्यपला पतिं छु नं सभस्था मद्दु मखुला” धकाः आदि धाडगु तर्कयात धाडगु खः । अथे धायेधुंका “खः, भन्ते, जिपि सकसित सुख दु, छु नं उपद्रव भय मद्दु, आः जिमिगु छैयु आपालं नयेत्त्वेनु दु, थन हे च्वना बिज्याहुं” धकाः यःत निमन्त्रणा याकिइगुयात धायेके बिडगु खः । सन्तं थुपि निगु नं याडमखु । सुख जुसां वा दुःख जुसां धयागु थव देशना जक खः, च्यागु लोकधर्म यिया लयताइगु व लयभताइगु, प्रशंसा याइगु व प्रशंसा मयाइगु कथं यथ्याःक्वध्यागु भाव आकारयात परिडतपिसं क्यनिमखु ।

देशनाया अन्त्यु आपालं (मनुत) भ्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

न्यासः भिक्षुपिनिगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

८३. सर्वत्र वै सत्पुरुषा व्रजन्ति न कामकामा लपन्ति सन्तः ।
सुखेन स्पृहा अथवा दुःखेन नीच्चावचं परिडता दर्शयन्ति ॥८॥

९. धार्मिक स्थविरया र्वं

“न यःगु कारणं...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्यानाः च्वबले धम्मिक स्वविरया कारणयु आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसं न्यानाः, भावस्तिइ छम्ह उपासक धार्मिक व समानकथं जीविका यानाः छैयु च्वनाच्वन । व प्रव्रजित जुडगु इच्छाजुया छन्हुया दिनयु कलाया नाप फयेतुना सुखया खं कंक धाल - “भदे, जि प्रव्रजित जुडगु इच्छा जुल ।” “अथेसा, स्वामी, आः आसेनि, गुबलेतक जिं प्वाथयु च्वम्ह मचायात बुडकि मखुनि ।” वं पिथा मचायात न्यासि वनेसःबले हानं वयात न्यवेन - “आः आसेनि, स्वामी, गुबलेतक थव मचा न्यायेग्हु जुडमखुनि” धकाः धायेवं “जिं थुमित स्वयां छु वा मन्ध्यां छु, यःगु दुःखयात मुक्त याये” धकाः पिहो वया प्रव्रजित जुल । वं कर्मस्थान कया कुतः याया थःगु प्रव्रजिताया ज्या सिधयेका इमित स्वये धकाः हानं भावस्तिइ वनाः काययात धर्मया खं कन । व नं पिहोवया प्रव्रजित जुल, प्रव्रजित जुया ताःई मद्दवं हे अहन्त्वयु थ्यन । वया कलाम्हसिया नं “गुपिनि नितिं जि छु च्वनागु खः, इपि निम्ह प्रव्रजित जुल, आः जि गृहवासयु छु च्वनाच्वनेगु, प्रव्रजित जुडु” धकाः पिहोवया प्रव्रजित जुल, प्रव्रजित जुया ताःई मद्दवं हे अहन्त्वयु थ्यन । अले छन्हुया दिनयु धर्मसभायु खं न्दयःथन - “आवुसां, धम्मिक उपासक थः धर्म्यु प्रतिस्थित जगुलिं पिहोवया प्रव्रजित जुया अहन्त्व प्राप्त जुल, काय कलापि नं प्रतिस्थित जुल ।” शास्ता बिज्यानाः “छु खंयु थन, भिक्षुपि, आः खं न्हाना मुनाच्वनागु ?” धकाः न्यानाः बिज्यायेवं ‘थव खंयु’ धकाः धायेवं, “भिक्षुपि, परिडत धयाम्ह नं यःगु कारणं, न मेपिनिगु कारणं समुद्धि इच्छायाइ, धार्मिक हे धर्मया प्रतिशरण जुडमा” धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

^{१११} नीच्चावचं (सी० अ००)

८४. न अतहेतु न परस्स हेतु, न पुत्तमिच्छे न धनं न रुं।
न इच्छेय्ये^{१०} अधम्मने तमिद्धिमत्तनो, स सीलवा पञ्जवा धम्मिको सिया ॥

८४. "न थःगु कारणं, न मेपिनिगु कारणं, न काय्या, न धवया न राष्ट्रया इच्छाया ।
इच्छा यायेमते अधार्मिकं समुद्धि थःगु, व शीलवान् प्रजावान् धार्मिकं खः ॥"

अन न थःगु कारणं धयागु पण्डितं धयाम्हं थःगु कारणं वा मेपिनिगु कारणं पाप याइमखु । न काय्या इच्छायाः धयागु काय, धन व राष्ट्र पापकर्म इच्छा याइमखु, थुपि इच्छायासां पापकर्म इच्छा याइ हे मखु धयागु अर्थ खः । समुद्धि थःगु धयागु गुगु थःगु समुद्धि खः, उगु नं अधर्म इच्छा याइमखु, समुद्धि कारणं न पापं मया धयागु अर्थ खः । व शीलवान् धयागु गुम्हं थुजाम्हं व्यक्ति खः. उम्हं हे शीलवान्, प्रजावानम्हं व धार्मिकं जुइ, मेपिं मखु धाःगु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

धम्मिक स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

८४. नात्महेतोर्न परस्य हेतोर्नपुत्रमिच्छेन्न धनं न राष्ट्रम् ।
न इच्छेदधर्मण समुद्धिमात्मनः, स शीलवान् प्रजावान् धार्मिकः स्यात् ॥१॥

१०. धर्तश्रवणया खँ

"इपिं भतिवा जक खः मन्तयगु दथुइ....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाबिज्यानाः च्चंवल्ले धर्मश्रवण कारणय आजा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तिइ छका लँय च्चपि मन्त छधि (एकमतपि) जुया पुत्रःमुना दान बिया च्छिद्यकं धर्मश्रवण याकल, च्छिद्यकं धर्मदेशना न्यने मफुत । गुलिं कामरागया कारणं याना, हान छँ हे वन, गुलिं द्वेषया कारणं याना, गुलिं अभिमानया कारणं याना, गुलिं अलसि व न्ह्यःलं युक्त जुया अन हे फयेतुना न्ह्यःलवाना न्यनेत मफुत । कन्हेखुन्हु भिक्षुपिसं उगु खँ सिइका धर्मसभाय खँ न्ह्यःथन । शास्ता बिज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्वनागु ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धयायेवं, "भिक्षुपिं, थुपि सत्त्व धयापिं प्रायथानाः भवसंसारय आशक्तपिं खः, भवय् हे तक्यना च्चपिं खः, पारी वनी धयापिं भतिवा जक खः" धकाः लिस्वागु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुपिं गाथात आजा जुया बिज्यात -

८५. अप्पका ते मनुस्सेगु, ये जना पारगामिनो।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

८५. "इपिं भतिवा जक खः मन्तयगु दथुइ, गुपि मन्त पारगामीपिं खः ।
अले थ्व मेपिं प्रजापिं खः, सियय् जक ब्वाय् ब्वाय् जुइपिं खः ॥

८६. ये व खो सम्पदक्खाते, धम्मं धम्मानुवत्तिनो।
ते जना पारमेस्सन्ति, मत्तुपेय्यं सुइत्तरं ॥

८६. "गुपिसं बांलाक कनातःगु, धम्मं धर्माचरण याइ ।
इपिं मन्त हे जक पारी वनी, मृत्युया अधिनं तःसकं तरंजुइ थाक्गु ॥"

^{१०} नयिच्छे (ते०)

अन भतिचा धयागु कम, आपा:मखु । पारगामीपिं धयागु निर्वाण पारगामिपिं खः । अले थ्व मेपिं प्रजापिं खः धयागु गुपिं थ्व ल्यं दुपिं प्रजापिं सत्कायदृष्टि तीरय् जक ब्वाय् वनीपिं खः, दुपिं हे आपा: धयागु अर्थ खः । बांलाक कनातःगु धयागु बांलाक कनातःगु, सुकथितय् । धर्मय् धयागु देशना धर्मय् । धर्माचरण याइ उगु धर्मयात न्यना: उकिंयात ल्वःगुकथं प्रतिपदा पूर्णयाना: मार्गफल साक्षात्कार यायेवं धर्माचरण धयागु जुइ । पारी वनी धयागु इपिं बुजापिं मनूत निर्वाणया पारी वनी । मृत्युया अधिनं धयागु क्लेशमार ल्याखं कयातःगु मृत्युया निवासस्थान जुयाच्चंगु त्रैभूमिक वृत्त खः । तःसकं तरेजुइ थाकूगु धयागु गुपिं मनूत धर्माचरण यानाच्चपिं खः, इपिं थ्व तःसकं तरेजुइ थाकूगु, अतिक्रमण घाये थाकूगु मारया अदिनं तरेजुया: अतिक्रमण याना: निर्वाणया पारी वनी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

धर्मश्रवणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

८५. अल्पकास्ते मनुष्येषु ये जना पारगामिनः ।
अयेमा इतराः प्रजाः तीरमेवानुधावति ॥१०॥

८६. ये च खलु सम्यगाख्याते धर्मं धर्मान्वर्तिनः ।
ते जनाः पारमेथ्यन्ति मृत्युधेयं सुदुस्तरम् ॥११॥

११. ठयासः आगठत्क किक्षुपिणिगु खँ

“हाकूगु धर्मयात त्यागयाना.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्याना:च्चबले न्यासः आगन्तुक भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसि न्यना:, कोशलराष्ट्रय् न्यासः भिक्षुपिं वर्षावास च्वना: वर्षावास सिधयेका “शास्तायात दर्शनयाये” धका: जेतवनय् वना: शास्तायात वन्दना याना: छल्लेक्क फयेतुल । शास्ता इभिगु चर्याया प्रतिकूलगु खँ बांला:क न्यना: बिज्याना: धर्मदेशना यायां थुपिं गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

८७. कण्ठं धम्मं विप्यहाय, सुक्कं भावेय पण्डितो ।
ओका अनोकमयम्म, विवेके यत्थ दूरयं ॥

८७. “हाकूगु धर्मयात त्यागयाना, तुयगुयात भावना या पण्डित ।
आशक्तं अनाशक्तय् थयंका, गन एकान्तगु खः अन रमणीय मज्जु ॥

८८. तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेशेहि पण्डितो ॥

८८. “अन नं रमणीय इच्छायाइ, त्याग याना: कामय् छुं नं ।
परिशुद्ध याना: थःत, चित्तक्लेशं पण्डितं ॥

८९. येसं सम्बोधियङ्गेषु, सम्मा वित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये स्ता ।
खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिब्बुता ॥

७. अर्हतु वर्ग

१. जीवकया षष्ठ्यस्तया खँ

“यात्रा सिधम्हसिया.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जीवकया अवनयु च्वना बिज्याना: च्वबले जीवक न्यगु न्ह्यसःया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात। जीवकया खँ खन्धकय¹⁴⁴ विस्तृतं कना तःगु दु।

छागु इलय देवदत्त अजातसत्तु नाप मिलेजुया गिर्दकटय गया: प्रदुष्टमनं “शास्तायात स्याये” धका: ल्वह क्वचात। उगु निगु पर्वतया च्वकाय यात। अन तज्याना: वःगु ल्वहया कुच्चा (टुका) भगवान् बुद्धया तुतिड कःया हि वल, तस्सक वेदना जुल। भिक्षुपिसं शास्तायात मद्दकुच्छिड यकल। शास्ता अन न जीवकया अवनयु वनेगु इच्छायाना: बिज्याना: “अन जित यकी” धका: आज्ञा जुया बिज्यात। भिक्षुपिसं बुद्धयात ज्वना: जीवकया अवनयु वन। जीवक उगु सुचं न्यना: शास्तायाथायु लिक्क वना: धा: लायेकंत कडागु वास: तया: धालयु चिना: शास्तायात थये धाल - “भन्ते, जिं दुने नगरय छम्ह मनयात वास: यानागु खः, वयाथायु वना: हानं वये, श्व वास: गुबलेतक जिं वये मखुनि उबलेतक चिना: हे तया: बिज्याहुँ।” व वना: उम्ह पुरुषयात यायेभा:गु कर्तव्य ज्या याना: धवाखा चिडगु इलय वयाच्वबले ढोखायु मथ्यन। अले वयात थये जुल - “अहो जिं भल (इयातगु ज्या) याये लात, गुगु जिं मेम्ह पुरुषयात थें तयागतया तुति कडागु वास: तया: धालयु चिना, श्व वसपोलया फेनगु ई खः, उगु मफेनेवं च्छिप्यकं भगवान् बुद्धया शरीरय कष्ट उत्पन्न जुइ।” उगु क्षणय शास्तां आनन्द स्थविरया सःता बिज्यात - “आनन्द, जीवकया सन्ध्या इलय वयाच्वबले धवाखायु मथ्यन, श्व घाःयात चिनातःगु फेनेगु ई खः धका: विचा: याना बिज्यात, श्व फेना: व्यु।” स्थविरं फेना: बिल, धाः, सिमां सिमा ख्वला ज्वलावये थें, लनावन। जीवक निभा मनुवं हे शास्तायाथायु याकन वया: “छु, भन्ते, शरीरय छःपिन्त कष्ट (दाह) उत्पन्न जुल ना ?” धका: न्यन। शास्तां “तयागतया, जीवक, बोधिमण्डपयु हे फुक्क कष्ट (दाह) शान्त जुइ धुंकल” धका: लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना घायं थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१०. गतदिनो विसोकस्स, विप्पमुत्तस्स सब्बधि।
सब्बगन्धप्पहीनस्स, परिढाहो न विज्जति ॥

१०. “यात्रा सिधम्हसिया शोक मदुम्हसिया, विमुक्तम्हसिया फुक्कथासं।
फुक्क ग्रन्थ (गथः) व्यम्हसिया, कष्ट (दाह, सन्ताप, जलन) जुइमखु ॥”

अन यात्रा सिधम्हसिया धयागु लैयु वने धुंक्म्हसिया - तापाक वनेगु लै व संसार चक्रया लै याना: निका लै दु। इपिं मध्ये तापाक वनेगु लैयु वनाच्वम्हसिया गुबलेतक इच्छा यानागु स्थानयु ध्यनिमखु, उबलेतक लै जुवा: हे खः, अन ध्यनेवं तिनि यात्रा सिधम्ह धाइ। संसारया चक्रय लानाच्वपिं सत्त्वपिं न गुबलेतक वृत्तसंसारं च्वनाच्वनी, उबलेतक लै जुवा: हे खः। छायु ? वृत्त क्षीण मज्जुलिं खः। सोतापन्यादिपिं लै जुवा: हे खः, वृत्तयात नाशयाता: च्वम्ह क्षीणाभव जक यात्रा सिधम्ह धाइ। व यात्रा सिधुंक्म्ह खः। शोक मदुम्हसिया धयागु वृत्तया हा जुयाच्वंगु शोक मदयावना शोक मदुम्हसिया। विमुक्तम्हसिया फुक्कथासं धयागु फुक्क स्कुंधादि धर्मयु विमुक्तम्हसिया, फुक्क ग्रन्थ (गथः) व्यम्हसिया धयागु प्यगु न ग्रन्थ (गथः) नाश जुगुलिं याना: फुक्कथासं विमुक्तम्हसिया। कष्ट (दाह, सन्ताप, जलन) जुइमखु धयागु नियी कष्ट दु - शारीरिक व मानसिक। इपिं मध्ये क्षीणासवयात चिक्क तानोडुगुथं उत्पन्न जुइगु शारीरिक कष्ट शान्त जुइमखु, उगुया कारण जीवक न्यगु खः। शास्तां धर्मराजया कुशलतां याना: देशनाविधि कुशलताया कारणं नैतिक परिदाहकथं धर्मदेशना हिडका बिज्याना, “जीवक, परमार्यकथं युजाम्ह क्षीणासवयात कष्ट दइमखु” धका: धयाबिज्यात।

देशनाया अन्त्यु आपालं (मनुत्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल।

¹⁴⁴ (महाव ३२६ आदि)

संस्कृतच्छायाः

१०. गताध्वनो विशोकस्य विप्रमुक्तस्य सर्वथा ।
सर्वगन्धप्रहीणस्य परिदाहो न विद्यते ॥१॥

२. महाकाश्यप स्थविरया खँ

“कुतःयाइ.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् ज्वना बिज्यानाः च्चबले महाकाश्यप स्थविरया कारणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

छगु इलय् शास्ता राजगृहय् वर्षावास सिधेका “वाछिलिपा चारिका (याना) यावने” धकाः भिक्षुपिन्त धायेकेबिल । थ्व बुद्धपिनिगु नियम खः, भिक्षुपिं नापं चारिका धायेगु इच्छादुपिं “यथे भिक्षुपिसं वःगु पात्र व चीवरय् रङ्ग छिडगु आदि यानाः सुखपूर्वक वनी ।”, “आः वाछिलिपा चारिका धावने” धकाः भिक्षुपिन्त सूचं बिडगु खः । भिक्षुपिसं यःगु पात्र व चीवरादि रङ्ग छिडगु अवस्थाय् महाकाश्यप स्थविर नं चीवरत हिड । भिक्षुपिसं निन्वायात “स्थविरं छाय् चीवरत ह्युगु खः, थ्व नगरय् दुने व पिने यानाः भिञ्च्यागु करोड मनुत च्वनाच्चन । अन गुपिं स्थविरया थःधितिपिं मखु, इपिं उपस्थापकपिं खः, गुपिं उपस्थापकपिं मखु, इपिं वःधितिपिं खः । इमिसं स्थविरयात प्यांगु प्रत्ययद्वारा सम्मानसत्कार यानाच्चन । थुलिमछि उपकारयात त्याग यानाः थ्व गन वनी ? यदि वंसा, मापमाद गुफां उखे वनीमखु ।” शास्ता धार्थे, उगु गुफाय् (कन्वरय्) थंका त्याहावये बहःपिं भिक्षुपिन्त “छिपिं थनं लिहाँ हूँ, प्रमाद जुडमते” धकाः धया बिज्याइ । उगु गुफायात “मापमाद गुफा (कन्वर)” धकाः धाःगु खः, उगुया कारणं अथे धयातःगु खः ।

शास्ता नं चारिका (याना) याःबले बिजाः याना बिज्यात - “थ्व नगरय् दुने व पिने च भिञ्च्यागु करोड मनुत च्वनाच्चन । मनुतयगु मङ्गल व अमङ्गल जुडगु अवस्थाय् भिक्षुपिं वनेमां, विहारय् खाली यानातये फडमखु, सुयात लित छवये ।” अले वसपोलया यथे जूल - “काश्यपया थुपिं मनुत जातिबन्धुपिं व उपस्थापकपिं खः, काश्यपयात लित छवयेगु उचित खः ।” वसपोलं स्थविरयात धाल - “काश्यप, विहारय् खाली यानाः तयेफडमखु, मनुतयेगु मङ्गल व अमङ्गल जुडगु अवस्थाय् भिक्षुपिं आवश्यक जुड, छ थःगु परिषदया नापं लिहाँ हूँ ।” “साधु, भन्ते” धकाः स्थविरं परिषदयात च्वनाः लिहाँवन । भिक्षुपिसं निन्वायात “खन ला छिमिसं, आबुसोपिं, नकतिनि हे जिमिसं धयागु महाकाश्यप छाय् चीवरत ह्युगु खः, थ्व शास्तां नापं वनीमखु ।” गुगु जिमिसं धयागु खः, अथे हे जूल ।” शास्तां भिक्षुपिनिगु खँ न्यनाः लिहाँ बिज्यानाः दना धयाबिज्यात - “भिक्षुपिं, छु धयागु खः ?” “महाकाश्यप स्थविरया कारणय् धयागु खः, भन्ते” धकाः यःम्हं धयागु अनुसारं हे फुककं कन । उगु न्यनाः शास्तां “भिक्षुपिं, छिमिसं काश्यपयात ‘कुलतयगु चतुप्रत्ययय् प्येपुम्ह’ धकाः धया मखुला, वं जिगु वचनयात पालन धाये” धकाः लिहाँवन । थवं न्हापा प्रार्थना यानातःगु हे खः - “चतुप्रत्ययय् प्येमपुसे चन्दमा वं थुया कुलय् न्ह्येने वनेगु समर्थदुम्ह जुडमा” धकाः प्रार्थना धात । थवया कुलय् व प्रत्ययय् प्येपुनेगु धयागु मदु, जिं चन्दोपम प्रतिपदा व आर्यवंश प्रतिपदा^{१६६} कनाबले जि काय् काश्यपयात उदेशययानाः कना” धकाः धयाबिज्यात ।

भिक्षुपिसं शास्तायाके न्यन - “भन्ते, गुबले स्थविरं प्रार्थना यानातःगु खः ?” “न्येगु इच्छा जूल ला, भिक्षुपिं ?” “खः, भन्ते ।” शास्तां इमित, “भिक्षुपिं, थनिं छगु लाख कल्प न्ह्यः पदुमत्तर धयाम्ह बुद्ध लोकय् उत्पन्न जूल” धकाः धयाबिज्यानाः पदुमत्तरया पादमूल्य वं यानाः वःगु प्रार्थना आदि फुकक स्थविरया न्हापा यानाः वःगु खँ कना बिज्यात । उगु खँ थेरगाया पालिइ विस्तृत वयाच्चंगु दु^{१६७} । शास्तां थ्व स्थविरया न्हापा यानाः वःगु खँ (सरित्र) विस्तृत “यथे, भिक्षुपिं, जिं चन्दोपम प्रतिपदा व आर्यवंश प्रतिपदा जि काय् काश्यपयात उदेशययानाः कना, जि काय् काश्यपया चतुप्रत्ययय्, कुलय्, विहारय् व परिवेणय् प्येपुनेगु धयागु मदु, पुखुलिड

^{१६६} (सं० नि०२.१४६)

^{१६७} (शेमा० १०५४ अदि)

क्वहों वनाः अन जुया वनीम्ह राहसज ये गन नं प्येमपुम्ह हे जि काय् खः" धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११. उयुञ्जन्ति सतीमन्तो, न निकेते रमन्ति ते।
हंसाव पल्लं हित्वा, ओकमोकं जहन्ति ते ॥

११. "कुतःयाइ स्मृतिवान्, छैय् न्हाडपु ताइमखु इपिं।
हैय् ये पुब्बयात त्याग यानाः, छैय् च्वनेगुयात त्यागयाइ इमिसि ॥"

अन कुतःयाइ स्मृतिवान् धयागु स्मृतिया अधिकताया कारणं क्षीणासव यःम्हं युगु विशेषता गुणाय ध्यान, विपश्यनादिइ आवर्जन, समापजन (च्वनेगु), व्युत्थान (दनेगु) अधिस्थान व प्रत्यवेक्षण आदि द्वारा कुतः याइ उद्योग याइ। छैय् न्हाडपु ताइमखु इपिं धयागु इमि छैय् च्वनेगु न्हाडपु धयागु दइमखु। हैय् ये धयागु धव देशनाया शीर्षक जक खः, अन युक्किया अर्थ खः - गथे जुइगु व नयेगु नसां पूर्णगु पुख्खुलिइ भंगत थःगु नसा नया वनीबले "जिगु लः, जिगु पलेस्को, जिगु पच" धकाः उगु थसय् छुं नं आल्य मयाःसे उपेक्षा यानाः हे उगु थाय् त्याग यानाः ब्वयाः आकाशय् मिहताः वनी, थथे हे क्षीणासवपिं नं गनं न च्वंसा नं कुत्तादिइ प्येमपुसे हे च्वनाः वनीगु बखते उगु थाय्यात त्याग यानाः वनीबले "जिगु विहार, जिगु परिवेण, जि उपस्थापक" धकाः प्येमपुसे उपेक्षा यानाः हे वनी। छैय् च्वनेगुयात त्यागयाइ धयागु आशक्तभाव अनशाक्तभावय् थ्यनीगु खः, फुक्क आल्ययात परित्याग याइ धयागु अर्थ खः।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल।

महाकाश्यप स्थविरया खँ क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

११. उयुञ्जते स्मृतिमन्तो न निकेते रमन्ते ते।
हंसा इव पल्लं हित्वा ओकमोकं जहन्ति ते ॥२॥

३. बेलदुसीस रथाविरया खँ

"गुपिनि मुक्केगु धयागु मदु....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले आयुष्मान् बेलदुसीसया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात।

व आयुष्मान् गामय् दुने छका लैय् भिक्षाटनया निति वनाः भोजनकूय यानाः हान मेका लैय् वनाः सुखा कच्चगु भिक्षा उवनाः विहारय् यका मिलेयानाः "निथं भिक्षा माःवनेगु धयागु दुःख खः" धकाः छुं समय ध्यानसुखं बितेयानाः आहार मालीबले उगु परिभोग याइ। भिक्षुपिस सिइका ब्वःबियाः उगु खँ भगवान् बुद्धयात कन। शास्तां उगु कारणय् आर्वलि मुंका तयातयेगुयात परित्याग याकैत भिक्षुपित्त शिक्षापद प्रज्ञप्तयानाः बिज्यात, स्वविरं जक शिक्षापद प्रज्ञप्त यानाः विमज्याबले अत्य इच्छाया कारणं याःगुलिं वयात दोष मदुगु भाव प्रकाश यायां लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१२. येसं सन्निययो नन्धि, ये परिञ्जातभोजना।
सुञ्जतो अनिमित्तो च, विषोक्खो येसं गोचरो।

१२. "गुपिनि मुक्केगु धयागु मदु, गुपिं भोजनय् परिजातपिं खः।
शुन्य, अनिमित्त, व विमोक्ष इमिगु गोचर जुइ।
आकाशय् भंगःतय्यगु, गति ये इमिगु गति सिइके थक्कु ॥"

अन मुंकेगु धयागु निगु मुंकेगु दु - कर्म मुंकेगु व प्रत्यय मुंकेगु खः । इपिं मध्ये कुशल व अकुशलकर्मयात कर्म मुंकेगु धाड, चतुप्रत्यययात जक प्रत्यय मुंकेगु धाड । अन विहारय च्चनाच्चम्ह भिक्षुया छर्पाय साखः, प्यंगु भागति ध्यः, छम्ना गाकि जक तयातयेवं प्रत्यय मुंकेगु धयागु जुडमखु, व स्वया अप्ठः जुडवं मुंकेगु धयागु जुड । गुपिनि युपि निथी नं मुंकेगु धयागु मद् । भोजनय परिजातपिं धयागु स्वंगु प्रकारया परिजां भोजनया मात्रा स्युपिं खः । यागु आदिइ यागुयाभावयात सिकेगु जातपरिजा खः, आहारय प्रतिकुलगु संकेटकथं भोजनयात सिकेगु तीरणपरिजा खः, च्येये यानाः नयेमाःगु आहारय छन्दरागद्वारा ग्रहण मयायेगु प्रहाणपरिजा खः । युपिं स्वंगु परिजाद्वारा भोजनय परिजात जुड । शून्य, अनिमित्त धयागु यन अप्रणिहित विमोक्षयात नं दृश्याका ताःगु हे खः । युपिं स्वंगु नं निर्वाणया हे नांत खः । निर्वाणय रागद्वेषमोहया अभावगुलिं यानाः शून्य खः, इपिंपाखें विमुक्त जुगुलिं यानाः विमोक्ष खः, अथे रागादि निमित्तया अभावं यानाः अनिमित्त खः, इपिंपाखें विमुक्तगु जुया अनिमित्त विमोक्ष खः, रागादिया आकांक्षाया (प्रणिधिया) अभावं यानाः अप्रणिहित खः, इपिंपाखें विमुक्तगु जुया अप्रणिहित विमोक्ष धकाः धाःगु खः । फलसमापत्तिकथं उगुयात आरम्भणा यानाः च्चनाच्चपिन्तं थ्व स्वंगु प्रकारया विमोक्ष इमिगु गोचर खः । इमिगु गति सिडके थाकु धयागु गथे आकाशय ब्वयाः वपिं भंगपन्थीतयगु पातिल्ज्याय सिडमदगुलिं गति सिडके थाकुइ, सिडके फइमखु, थथे हे गुपिनि थ्व निता प्रकारया मुंकेगु धयागु मद्, युपिं स्वंगु परिजां भोजनय परिजातपिं खः, गुपिनि थ्व च्चे धयावयागुकथं विमोक्ष गोचर खः, इमि स्वंगु भव, प्यंगु धोनि, न्यागु गति, न्ह्यागु विज्ञानस्थिति व गुंगु सत्त्वावास यानाः युपिं न्यागु थापु मध्ये थ्व गतिइ वन धकाः वंगु सिमदगुलिं यानाः गति सिडके थाकु, प्रजप्त याये सफु ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनतु) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

बेलदुसीस स्थविरया खँ वचवाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२. येषां सन्निकथो नास्ति ये परिजातभोजनाः ।

शून्यतोःनिमित्तश्च विमोक्षो येषां गोचरः ।

आकाश इव शकुन्तानां गतित्तेषां दुरन्वया ॥३॥

४. अनुसुद्ध स्थविरया खँ

“गृहसिया आखत नाशजुल.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय च्चना बिज्यानाः च्चवने अनुसुद्ध स्थविरया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्हाया दिनय स्थविरया चीवर भ्वायः जुगुलिं फोहर वाँछवइगु थासय आदिइ चीवरया कापः मालाच्चन । वया यनिं स्वंगु जन्मय कला जुयाच्चम्ह तावतिंस भवतय उत्पन्न जुया जालिनी धयाम्ह देवपुत्री जुयाच्चन । व स्थविरया वस्त्रत मालाच्चंगु खनाः स्थविरया नितिं भिस्वकु हाकःगु व प्यकु ब्याःगु स्वकु दिव्यवस्त्रत ज्वनाः, “यदि जिं युपिं थथे हे यका बिडवं, स्थविरं काडमखु” धकाः बिचाः याना वस्त्रत मालाच्चम्ह वया न्दयनें छगु फोहर धुइय गथे युपिं स्वयेकथं हे खनीगु जुड, अथे तल । स्थविर उगु लँ जुना वस्त्रत मामां चाःह्यह्यं उपिं खने दयाच्चंगु खनाः अन हे वनाः कयाः च्चे धयावयागु अनुसारागु दिव्यवस्त्रत खनाः “धाथे, थ्व उत्कृष्टगु पसुकुल खः” धकाः ज्वनाः लिहाँवन । अले वया चीवर सुडगु दिनय शास्ता न्यासः भिक्षुपरिवारपिं नापं विहारय बिज्यानाः फयेतुना बिज्यात, चयेम्ह महास्थविरपिं नं अन हे फयेतुल, चीवर सुडत महाकाशय स्थविर दइय फयेतुल, सारिपुत्र स्थविर दइय व आनन्द स्थविर च्चे फयेतुल, भिक्षुसङ्घ का प्यन, शास्ता कातुलेगुलिइ का तुला बिज्यात, महामांगल्लान स्थविरं छु छु माःगु खः, उगु उगु लिक्क यका बिद्या जुयाच्चन ।

देवपुत्री नं गामय दुने इहाँ वनाः “भो भानवर्षा, भनी आर्य अनुसुद्ध स्थविरया चीवर सुयाच्चवने शास्ता चयेम्ह महास्थविरपिसं चाःहुडका, न्यासः भिक्षुपिं नाप विहारय फयेतुना बिज्यात, यागु आदि ज्वनाः विहारय हँ” धकाः भिक्षा बिडके विल । महामांगल्लान स्थविर नं भोजनया दुने हे महाजन्मुपेशी (पःमरिया भुप्पाः) हल, न्यासः भिक्षुपिसं फुककं नये मफुत । शक्रं चीवर सुडगु थासय बँ इला भ्रमि माथंकाका पिचुकल, भ्रमि लखं सिलातःगु थें जुल । भिक्षुपिसं नयाः ल्यंगु यागु खाद्यपदार्थं भोजन महान रास हे वाकि दयाच्चन । भिक्षुपिसं

निन्दायात "युलिचा भिक्षुपिन्त छाय युनिमछि पागु आदि माःगु खः, प्रमाणयात बिचाः याना, युलि जक हि" धकाः ज्ञातिबन्धुपि व उपस्थापकपिन्त धायेमाःगु धकाः मस्युला, अनुरुद्ध स्वथिरि थः ज्ञातिबन्धुपिन्त व उपस्थापकपिन्त यक्व दु धयागु क्यन्ते याःगु जुइ धकाः मती तथा ।", अले इमित शास्तां "छु, भिक्षुपि, धयाच्चनागु खः ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं, "भन्ते, थव खः" धकाः धायेवं "छु छिमिसं, भिक्षुपि, 'थव अनुरुद्धं आहार हयेके ब्युगु' धकाः मती तथा ला ?" "खः, भन्ते ।" "भिक्षुपि, जि काय् अनुरुद्धं बुजागु खँ ल्हाइमखु । क्षीणासवपिसं चतुप्रत्यय युक्तगु खँ ल्हाइमखु, थव पिण्डपात्र देवताया प्रभाव उत्पन्न जगु खः" धकाः लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१३. यस्सासवा परिक्षीणा, आहारे च अनिसित्तो ।
सुज्जतो अनिमित्तो च, विमोक्खो यस्स गोचरो ।
आकासे व सकुन्तानं, पदं तस्स दुरन्वयम् ॥

१३. "गुहसिया आसवत नाशजुल, आहारय नं अनासक्त जुइ धुकल ।
शुन्य, अनिमित्त, व विमोक्ख इमिगु गोचर जुइ ।
आकाशय् भंग.तय्यगु, गति थें इमिगु पाद सिइके थकु ॥"

अन गुहसिया आसवत धयागु गुहसिया प्याग् आसवत नाश जुइ धुकल । आहारय नं अनासक्त जुइ धुकल धयागु आहारय तृष्या, दृष्टिया आसक्त अनासक्तपि खः । इमिगु पाद सिइके थकु धयागु आकाशय् ब्वयावपि भंगपक्षीतयग् "थव थासय् तुति न्ह्या वनाः छातिं चुया वन, थव थासय् छयनं चुया वन, थव थासय् पतुतिं दाय् वन" धकाः सिइके फइमखु, थये हे युजाम्ह भिक्षुया "नरकय् तुतिं चुया वन व तिर्यग्योनिइ तुतिं चुया वन" धकाः आदि कथं पालि ल्खाय् क्यने फइमखु ।

देशनाया अन्त्य आपाल भ्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अनुरुद्ध स्वथिरिया खँ क्वचल ।

संस्कृतच्छायाः

१३. यस्यासवाः परिक्षीणा आहारे च अनिःसुतः ।
शून्यतोः निमित्तश्च विमोक्षो यस्य गोचरः ।
आकाश इव शकुन्तानां पदं तस्य दुरन्वयम् ॥४॥

५. महापात्रात्पात्रात्पठ रथाविरथा रथं

"गुहसिया इन्द्रियतः...." युगु धर्मदेशना शास्ता पूर्वाराभ्य च्वना बिज्यानाः च्वबले महाकात्यायन स्वथिरिया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इलय् भगवान् बुद्धं महपवारणा सिधयेका मिगारमाताया प्रासादया क्वय् महाश्रावकपिसं चःहुइका फयेतुना विज्यात । उगु इलय् महाकात्यायन स्वथिरि अवन्ती च्वनाच्चन । उम्ह आयुष्मान् नं तापाकनिसं वयाः धर्मश्रवणा धायेत वदगु हे जुयाच्चन । उकिं महास्वथिरिपि फयेतुइबले महाकात्यायन स्वथिरियात आसन त्यंका फयेतुल । शक देवराजं नित्यु देवलोकाया देवपरिषद् नाप वयाः दिव्य सुगन्ध व मालां शास्तायात पूजायानाः दना महाकात्यायन स्वथिरियात मखनाः, छाय जि, आर्य, खने मवयाच्चन, यदि वसपोल विज्यासाः बालाइ । स्वथिरिं नं उगु क्षणाय हे वयाः थःगु आसनय् फयेतुइवं हे थतः क्यन । शकं स्वथिरियात खनाः ग्वालिइ क्वातुक ज्वनाः "साधु धाये, जि, आर्य, विज्यात, जि आर्यया आगमनयात हे प्रतीक्षा यानाच्चना" धकाः धया निपान्हाःतं तुति भोस्सुना (बुस्यानाः) सुगन्ध व मालादि पूजायानाः वन्दना याना. छुछेलिकक दनाच्चन । भिक्षुपिसं निन्दा यात । "शकं ल्वाःस्वया सत्कार यानाच्चन, त्यं दुपिं महाश्रावकपिन्त युजागु सत्कार मयाःसे महाकात्यायनयातः खनाः याकनं ग्वालिइ ज्वनाः 'साधु धाये, जि, आर्य, विज्यात, जि आर्यया आगमनयात हे प्रतीक्षा यानाच्चना' धकाः

धया निपान्हाःतं तृति भोस्सुना पूजायानाः वन्दना यानाः छबेलिकक वन ।" शास्ता इमिगु उगु खँ न्यनाः, "भिक्षुपि, जित काय् महाकात्यायन ये जाःपि इन्द्रियय रक्षा यादपि भिक्षुपि देवतापिन्त नं व मन्तयत नं प्रिय हे जुड" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना घायॉ युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१४. यस्तिन्द्रियाणि समथङ्गतानि^{१११}, अस्ता यथा सारथिना सुवन्ता ।
पहीनमानस्स अनासवस्स, देवापि तस्स पिहयन्ति तादिनो ॥

१४. "गृहसिया इन्द्रियत शान्त जुड, गथे सारथि सलयात बालाक दमन यात ।
अभिमान नाशम्ह अनासवयात, देवतापिसं नं वयात यथेकिड उजापिन्त ॥"

उकिया अर्थ खः - गृह भिक्षु चलाखम्ह सारथि बालाक दमन यानातःपि सलत ये खुगु इन्द्रियत शान्त दान्तभावय् थयका अनात्मभावय् थयनी, वया गुगु प्रकारया अभिमानयात त्याग यानाः च्वनाच्वंगुलि यानाः अभिमान नाशम्हसिया प्यंगु आधवत मदगुलि अनासव खः । उजापिन्त धयागु उजागु भावय् स्थित जुयाच्वम्हसित वा उजाहसित देवतापिसं नं यथेकिड व मन्तयसं नं दर्शन याःवया प्रार्थना यानाः हे च्वनी ।
देशनाया अन्तय आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

महाकात्यायन स्थविर खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१४. यस्येन्द्रियाणि समथ गतानि अस्वा यथा सारथिना सुवान्ताः ।
प्रीणमानस्य अनासवस्य देवा अपि तस्मै स्पृहयन्ति तादृशः ॥४॥

६. सारिपुत्र स्थाविरया खँ

"गृथ्वी समानम्ह....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वना बिज्यानाच्वंबले सारिपुत्र स्थविरया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

छा इलय आयुष्मान् सारिपुत्र वर्षावास सिधेका चारिका (यात्रा) यायेगु इच्छाजुया बुद्धयाके न्यनाः वन्दना यानाः थः परिवारपि नापं पिहविल । मेपि नं आपालं भिक्षुपि स्थविरया ल्युन्य वन । स्थविरं नामगोत्रकथं खनेदुपि (प्रकटपि) भिक्षुपिन्त नामगोत्रकथं धयाः लित छवयेके बिल । स् छम्ह नामगोत्रकथं अप्रकटम्ह भिक्षु बिचाः यात - "अहो धायें, जित नं नामगोत्रकथं काडबले धयाः लित छवइ" धकाः स्थविरं महा भिक्षुसङ्घया दयुड वयेत बिचाः मयात । वं "मपि भिक्षुपिन्त ये जित मकाल" धकाः स्थविरयाप्रति आघात चित्त (देषभाव) तल । स्थविरया सङ्घाटिया च्चकां उम्ह भिक्षुया शरीरय् थिल, उकिड नं आघात चित्त हे तल । वं "आः स्थविरं विहारया लिक्थासं पुला वन जुड" धकाः सिडका शास्तायाथाय् लिक्क वनाः "आयुष्मान्, भन्ते, सारिपुत्र छःपिनि अग्रश्रावकं न्येपया पिली हे गुड ये च्चक दायाः क्षमा मफ्वेसे हे चारिका याःवन" धकाः धाल । शास्ता स्थविरयात सःतके छवया बिज्यात ।

उगु क्षणय महाभोगल्लान स्थविरं व आनन्द स्थविर बिचाः यात - "जिमि तःधिम्ह दाजुं थ्व भिक्षुयात मदागुभाव भ्नी शास्तां सियाबिज्या जुड, सीहनाद याकेगु इच्छाजुल जुड धकाः परिषदयात सन्निपात याये (मुंके) ।" इमिसं ताःचा ल्हाःतय कया परिवेणया लुखात चायेकाः "आयुष्मान्पि थन वा, आयुष्मान्पि थन वा, आः आयुष्मान् सारिपुत्रं भगवान् बुद्धया सम्मुखय सीहनाद यानाः बिज्याड"^{११२} धकाः महाभिक्षुसङ्घयात मुंक्ल । स्थविर नं वया शास्तायात वन्दना यानाः फयेतल । अले वयात शास्तां उगु खँ न्यन । स्थविरं "थ्व भिक्षुयात जिं मदाया" धकाः मधासे हे थःगु गुणया ख्यात कंक "गृहसिया, भन्ते, कायय कायगतास्मृति अनुपस्थित जुडका, व थन मेम्ह सद्ब्रह्मचारियात यःयेका मेम्हसित त्याग यानाः चारिका (यात्रा) याडुला ?" धकाः धया "गथेकि, भन्ते,

^{१११} समथं गतानि (सी० ते०)

^{११२} (अ० नि० १.११)

पृथ्वील्य शुद्धगुं न वौष्टवइ, अशुद्धगुं न वौष्टवइ" धकाः आदिकथं यःत पृथ्वी समानगु चित्तम्ह व लः, मि, फय, रजोहरण, चण्डालकुमार, न्येकुं तोधुम्ह दोहैया समानगु चित्तम्ह व सिताः ध्वगमीम्ह सपादि ये यःगु शरीरय् घृणा व दायेका तःगु चिकंभ्याःगु यल ये यःगु शरीरयात कृत्रिया च्वनागु खँ प्रकाश यात । थुपि गुंगु उपमाद्धार स्थविरं यःगु गुणत कंठले गुंगु यासय् लःया सिमानातक महापृथ्वी कम्पजुल । रजोहरण, चण्डालकुमार, दायेका तःगु चिकंभ्याःगु यलया उपमां न्ह्यःथंभले पृथाजन भिक्षुपिनि ख्ववि धाः हाल, क्षीणाश्रवपिनि धर्मसंवेग उत्पन्न जुल ।

स्थविर यःगु गुण कनाच्चव्वं हे मखुगु खँ ल्हाम्ह भिक्षुया फुक्क शरीरय् ड्हाह उत्पन्न जुल, व उबले हे भगवान् ब्रह्मया पादय् भोस्सुना यःम्ह मखुगु खँ ल्हानागु दोषयात प्रकाश याताः "गति देशना यानाच्चन । शास्तां स्थविरयात सःता, "सारिपुत्र, श्व, मोघपुरुषयात क्षमा या, गुबले श्वया छं न्ह्येकुं दत्तिमखु" धकाः धाल । स्थविरं पुत्तं (पुत्तिचुया) फयेतुना ल्हाः ज्वजलपा याताः "जि क्षमा यानागु जुल, भन्ते, उम्ह आयुष्मानयात, क्षमा याताः बिज्याहँ, जित न आयुष्मान् यदि जिगु दोष दुसा" धकाः धाल । भिक्षुपिसं धाल, "स्व, आः आवुसो, स्थविरया अनुपम गुणा, युजाम्ह मखुगु खँ ल्हाम्ह भिक्षुयाप्रति भतिचा जक नं तं बा द्वेषभाव मयाःसे यः हे पुत्तं (पुत्तिचुया) फयेतुना ल्हाः ज्वजलपा याताः क्षमाविल ।" "शास्तां उगु खँ न्यनाः, भिक्षुपि, छु खँ ल्हाना च्वनागु खः ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "श्व खँ, भन्ते" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, सारिपुत्र ये जाम्ह तं पिकायेगु द्वेषभाव उत्पन्न थाये फइमखु, महापृथ्वी समानगु, भिक्षुपि, इन्द्रकी (क्वातुक तानातःगु थां) समानगु व यच्चुसे च्वंगु लःपुखु समानगु सारिपुत्रया चित्त खः" धकाः धया लिस्वापु भिले याताः धर्मदेशना यायां यगु गाथा आज्ञा जुया विख्यात -

१५. पथविसमो नो विरुद्धति, इन्द्रखिलुपमो^{११} तादि सुव्वतो ।
हदोव अपेतकदमो, संसारा न भवन्ति तादिनो ॥

१५. "पृथ्वी समानम्ह विरोध याइमखु, इन्द्रकी ये जाम्ह उजाम्ह सुव्वतम्ह खः ।
पुखु ये भ्यातनाः मदगु, संसार मन्त उजाम्हसिया ॥"

उत्क्रिया अर्थ खः - भिक्षुपि, गथे पृथ्वील्य शुद्धगु, सुगन्ध व मालादि न वौष्टवइ, अशुद्धगु पिशाव, दिशादि न वौष्टवइ, गथे शहरया धवाखाय् तानातःगु इन्द्रकीयात मस्तयस् च्वः म्हुक्सां न कयेक्सा न, मेपिसं वयात सुगन्ध व मालादि सत्कार याइ । अन पृथ्वीया इन्द्रकीया न अनुरोध दु न त विरोध दु, यथे हे गुगु श्व क्षीणाश्रव भिक्षु अष्टलोकधर्म अकम्पितभाव जगुलिं उजाम्ह खः; व्रत वांलागुलिं सुव्वतम्ह खः । व, "युमिसं जित प्यंगु प्रत्ययद्धार सत्कार याताच्चन, युमिसं सत्कार मया" धकाः सत्कार व असत्कार याइगु अवस्थाय् न अनुरोध याइ न त विरोध याइ, अले पृथ्वी समान व इन्द्रकी ये हे जुयाच्चनी । गथे भ्यातनाः मदगु पुखुलिं लः यच्चुसे च्वनाच्चनी, थथे रागादि भ्यातनालं क्लेश मदया रागादि भ्यातनाः मदम्ह प्रसन्नम्ह हे जुइ । उजाम्हसिया धयागु वया युजाम्हसिया सुगाति दुगंततिइ चाःहिला जइगुकथं संसार धयागु दइमखु ।

देशनाया अन्त्य गद्दुः भिक्षुपि प्रतिसम्भदासहित अर्हतय थ्यन ।

सारिपुत्र स्थविरया खँ क्वञ्चाल ।

संस्कृतच्छायाः

१५. पृथिवीसमो न विरुध्यते इन्द्रकिलोपमस्तावक् सुव्वतः ।
हद इवापेतकदमः संसारा न भवन्ति तादृशः ॥६॥

^{११} इन्द्रखिलुपमो (सी० न्या० ६०)

७. कोसम्बिवासी तिस्स स्थविर व भ्रामणेऱ्या चँ

“शान्तगु वया मन जुइ.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वंबले तिस्स स्थविर व भ्रामणेऱ्या कारण् आजा जुया बिज्यात ।

भ्रीसं न्याना:, छम्ह कोसम्बिवासी कुलपत्र शास्ताया शासनय् प्रब्रजित जुया उपसम्पदा प्राप्त जुल “कोसम्बिवासी तिस्स स्थविर” धका: प्रख्यात जुल । कोसाम्बी वर्षावासं वंम्ह वयात, उपस्थापक त्रिचीवर व घ्य: साख: हया: पादमूल्यं तल । अले वयात स्थविरं धाल - “छु श्व उपासक ।” “जिमिथाय्, भन्ते, छ:पिसं वर्षावासं च्वना: बिज्याना:गु मखुना ?, जिमिगु विहारय् वर्षावासं सिधयेका श्व लाभ प्राप्त जुइ, कया बिज्याहुँ, भन्ते ।” “म्वाल, उपासक, श्व जित मा:गु मद्दु ।” “छु कारणं, भन्ते ?” “जिवाय् कपियकारक भ्रामणेऱ न मद्दु, उपासक । “यदि, भन्ते, कपियकारक मद्दुसा, जि काय् आर्यायाथाय् भ्रामणेऱ जुइ ।” स्थविरं स्वीकार यात । उपासकं न्ह्येईं दुम्ह य: काय् स्थविरयाथाय् यका “श्वयात प्रब्रजित याना: बिज्याहुँ” धका: बिल । अले वयात स्थविरं सं मांपधया तचपञ्चक कर्मस्थान बिद्या प्रब्रजित यात । व चकृतिं संं खायेवं हे प्रतिसम्भिदासहित अहँत्त्वय् थ्यन ।

स्थविरं वयात प्रब्रजित याना: वाछि अन च्वनाबिज्याना: “शास्ताया दर्शन याये” धका: भ्रामणेऱयात सामानत ज्वंका, वनाच्वंबले तँया दयुइ छगु विहारय् दुहाँवन । भ्रामणेऱं उपाध्याययात शयनासन ज्वना: मिलेयानाच्वन । वया उगु मिलेयाना: च्वंबले हे विकाल जुल (निवात), वं थ:गु शयनासन मिलेयाये मफुत । अले उपस्थानया इलय् वया: फयेतुना च्वंम्ह व भ्रामणेऱयाके स्थविरं न्यान - “भ्रामणेऱ, थ: च्वनेगु थाय् मिलेयाये धुन ला ?” “भन्ते, मिले यायेत ईं मगात ।” “अथेसा जि च्वनेगु थासय् हे च्वं, आगन्तुक च्वनेगु थासय् पिये च्वनेगु छलत दु:ख जुइ” धका: वयात व्वना: हे वना: शयनासनय् दुहाँवन । स्थविर पृथग्जन जगुतिं गोतुलेवं हे न्ह्य:वयेकल । भ्रामणेऱ बिचा: यात - “थौ जि उपाध्याय नाप छगु शैनासनय् छनागु स्वन्हु दयेधुंकल, यदि गोतुला छन धयास, स्थविर नापं छनागु आपत्ति जुइ” धका: फयेतुना हे बितेयाये” धका: उपाध्यायया खता लिक्क मुलपतिं थ्याना: हे चा: कतेयानाच्वन । स्थविरं सुथ न्हापनं दना: “भ्रामणेऱयाय पिये छवयेगु उचित जुल” धका: खाताया फुसय् तयात:गु पंखा कया पंखाह:या च्वंकां भ्रामणेऱया सुकुलिइ दया पंखा न्ह्यवना: “भ्रामणेऱ, पिये पिहाँ हुँ” धका: धाल, पंखाया कथि मिखाय् सुल, उबले हे मिखा तज्यात । वं “छु, भन्ते” धका: धायेवं “पिये पिहाँ हुँ” धका: धा:बँले “जिगु मिखा, भन्ते, तज्यात” धका: मधासे छपा न्हा:तं त्व:पुया पिहाँवन । सेवाटहल यानाच्वंबले “जिगु मिखा तज्यात” धका: सुक मच्वंबं छपा न्हा:तं मिखाय् ज्वना: छपा न्हा:तं तुफि ज्वना: च:बिइ व छ्वासिलेगु यासय् बँ पुना: छ्वासिलेगु ल: तया: परिवेणाय् बँ पुत । व उपाध्यायया दतिवन ब्यबले नं छपान्हा:तं हे बिल ।

अले वयात उपाध्यायं धाल - “धाये, अशिभितम्ह श्व भ्रामणेऱ ख:, आचार्य उपाध्यायपित्त छपा न्हा:तं दतिवन बिइगु उचित मजू ।” जिं स्यु, भन्ते, “थये यायेगु उचित मजू” धका:, जिगु छपा न्हा: खालि मजुल ।” “छु जुल, भ्रामणेऱ ?” वं न्ह्य:व नितेँ उगु छँ कन । स्थविरं न्यनेवं हे संवेगु मनं “अहो धाये, जि भुल (भ्यातगु ज्या) याना:” धका: धया “जित क्षमा या, सत्यसुख, न जिं श्व मसिल, जित शरण ब्यु” धका: न्हा: ज्वजलया याना: न्ह्येईं दुम्ह मचाया पादमूल्य पुल्लिचुया फयेतुल । अले वयात भ्रामणेऱं धाल - “भन्ते, जि युकिया नितिं धयागु मखु, छ:पिनिगु चित्तयात रक्षा यायेत जिं थये धयागु ख:, थन छ:पिनिगु दोष मद्दु, न जिगु दोष दु । श्व दोष वृत्त संसारया ख:, धन्दा कया बिज्याये म्वा:, जिं छ:पिनि दु:खताह धका: मकनागु ख: ।” स्थविरयात भ्रामणेऱं आशवासन बिल नं आशवासन प्राप्त मजुया संवेग उत्पन्न जुया भ्रामणेऱया सामानत ज्वना: शास्तायाथाय् लिक्क वन । शास्तां नं वया आगमनयात स्वया हे फयेतुना बिज्यात । व वना: शास्तायात वन्दना याना: शास्ता नापं खँलाबला याना: “ठिक जू मखुला छलत, भिक्षु, छुं नं अतिरेक म्हुं मफुगु दुला ?” धका: न्याना: बिज्यायेवं धाल - “याउरेसे च्वं, भन्ते, मद्दु जित छुं नं अतिरेक म्हुं मफुगु मद्दु, परन्तु जिं श्व मचाह्म भ्रामणेऱ ये मेम्ह अतिरेक गुणा दुम्ह न्हाया गुबले नं मखना: ।” “छु श्व यात, भिक्षु ?” वं न्ह्य:व नितेँ फुककं उगु छँ भगवान् बुद्धयात ककं धाल - “थये, भन्ते, जिं क्षमा फवनासा नं जित थये धाल ‘थन छ:पिनिगु दोष मद्दु, न जिगु दोष दु । श्व दोष वृत्त संसारया ख:, छ:पिंसं धन्दा कया बिज्याये म्वा:’ धका, थये जित हे

आशवासन बिल, जिगुप्रति तं पिककाः, द्वेषभाव नं मतः, जिं, भन्ते, धुजागु गुणं सम्पन्नम्ह न्हापा गुबलें नं मखनाः ।" अले वयात शास्ता "भिष्णु, क्षीणास्रव धयाम्ह सुयाप्रति नं तं पिकाइमखु, द्वेषभाव नं तदमखु, शान्त इन्द्रियम्ह व शान्त मनम्ह जुइ" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां धुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात

१६. तन्नं तस्स मनं होति, सन्ता वाचा च कम्म व ।
सम्पदञ्जा विमुत्तस्स, उपसन्तस्स तादिनो ॥

१६. "शान्तगु वया मन जुइ, शान्तगु वचन व ज्याः नं ।
बालाक दमन यानाः विमुक्तम्ह, शान्तम्ह उजाम्हसिया ॥"

अन शान्तगु वया धयागु उम्ह क्षीणास्रव श्रामणेरया अभिध्यादि अभावगुलिं मन शान्त हे जुइ उपशान्त व शीतल नं । अये मखुगु खँ न्हायेगु मदुगुलिं वचन व प्राणी हिसादि यायेगु अभाव यानाः कायकर्म नं शान्त हे जुइ । बालाक दमन यानाः विमुक्तम्ह धयागु धुगु नय व कारणद्वारा सिइका न्यागु विमुक्ति विमुक्तम्हसिया खः । शान्तम्हसिया धयागु दुने रगादि शान्त जगुलिं शान्तम्हसिया खः । उजाम्हसिया धयागु उजागु गुणं सम्पन्नम्हसिया खः ।

देशनाया अन्त्य कोसम्बिवासी तिस्स स्थविर प्रतिसम्भवासहित अहत्त्वय ध्यन । अवशिष्ट आपालं मनूतयत् नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

कोसम्बिवासी तिस्स स्थविर व श्रामणेरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६. शान्तं तस्य मनो भवति शान्ता वाक् च कर्म च ।
सम्याग्ज्ञानविमुक्तस्य उपशान्तस्य तादृशः ॥७॥

८. सारिपुत्र स्थविरया खँ

"विश्वास मवुम्ह....." धयागु धुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वना विज्याना.च्वबले सारिपुत्र स्थविरया कारण् आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इलय् स्वीम्ह आरण्यक भिष्णुपिं शास्तायायाय् लिक्क वयाः वन्दना यानाः फयेतुल । शास्तां इपिं प्रतिसम्भवासहित अहंत जुइगु कारणयात खनाः सारिपुत्र स्थविरयात सःता विज्यानाः "विश्वास यानाला छं, सारिपुत्र, श्रद्धेन्द्रिययात बासम्भार भाविता यायेव अमूतयात प्राप्त यानाः अमूत निर्वाणय् अन्तज्वनी"^{११४} धकाः यथे न्यागु इन्द्रियया कारण् न्ययसः न्यन । स्थविरं "जिं, भन्ते, यन भगवान् बुद्धया श्रद्धां वनाच्वनागु मखु, श्रद्धेन्द्रिययात ...पूर्ववत्... अमूत निर्वाणय् अन्त ज्वनी । गुपिसं श्वयात, भन्ते, प्रजां मस्पगु खः, मखंगु खः, मयगु खः, साक्षात्कार मयागु खः व स्पर्श मयागु खः, इमिसं अन मेपिनिगु श्रद्धां जुइगु खः । श्रद्धेन्द्रिययात ...पूर्ववत्... अमूत निर्वाणय् अन्तज्वनी"^{११५} धकाः यथे उगु न्ययःसयात व्यक्त यानाः विज्यात । उगु खँ न्यनाः भिष्णुपिसं खँ न्ययःधन "सारिपुत्र स्थविरं मिथ्या धारणायात तोमत्तुनि, शैतक नं सम्पक्सम्बुद्धयात हे विश्वास मयानि" उगु खँ न्यनाः शास्तां "छु थव खँ खः, भिष्णुपिं, धाः । जिं 'न्यागु इन्द्रिययात भाविता मयाःसे, समर्थविषयनायात वृद्धि मयाःसे मार्गफलत साक्षात्कार यायेगु समर्थ दुम्ह दुला !, छं विश्वास यानाः ला सारिपुत्र' धकाः न्यना । वं 'यथे साक्षात्कार याम्ह दु' धकाः विश्वास मयाना, भन्ते धकाः धाल । दान मव्यम्हसित, कुशलकर्म मयाम्हसित फलविपाक विश्वास मया, बुद्धादिपिनिगु गुणयात विश्वास मयाम्हसित नं विश्वास मया । थव यःम्हं बुद्धकुगु ध्यान, विषयना, मार्ग व फलधर्मय् मेपिनिगु श्रद्धां जुइ फइमखु । उकिं व दोष मवुम्ह खः" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां धुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

^{११४} (सं० नि० ५.५१४)

^{११५} (सं० नि० ५.५१४)

१७. असन्द्रो अकतञ्जू व, सन्धिच्छेदो व यो नरो ।
हतावकासो वन्तासो, स वै उत्तमपोरिसो ॥

१७. "विश्वास मदम्ह व अकतञ्जम्ह, स्वापुयात त्वाथःम्ह, गुम्ह मन् खः ।
अवकाश मदयेधुकुम्ह व आशायात त्त्वये धुकुम्ह खः, व हे उत्तम पुरुष खः ॥"

उक्तिया अर्थ खः - यःम्ह युद्धकुगु गुणयात मेपिनिगु खँ जुद्गु धकाः विश्वास मयागुलिं विश्वास मदम्ह खः । अकत निर्वाणयात स्युगुलिं अकतञ्जम्ह खः, वा निर्वाणयात साक्षात्कार याम्ह धयागु अर्थ खः । वृत्त्या स्वापु, संसारया स्वापु त्वाह्नाना दनात्त्वमह व्यक्तिं स्वापुयात त्वाथःम्ह खः । कुशल व अकुशलकर्मया पुसा नाश जुया उत्पन्न जुद्गु अवकाश मदम्हसित अवकाश मदयेधुकुम्ह खः । प्यागु मार्गद्वारा यायेमाःगु ज्या पायेधुंका फक्क आशा श्वं त्त्वये धुकुगुलिं आशायात त्त्वये धुकुम्ह खः । व युजाम्ह मन् खः । लोकोत्तर स्वभाव धर्मयात युद्धकाः कागुलिं मन्तमध्ये उत्तमभावयु ध्यंगुलिं उत्तम पुरुष खः ।

गाथाया अन्त्य इपि आरण्यक स्वीम्ह भिक्षुपि प्रतिस्मिदासहित अहंतय् ध्यान । अवशिष्ट आपाल मन्तयत् न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सारिपुत्र स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७ अभद्रोःकृतञ्जश्च सन्धिच्छेदश्च यो नरः ।
हतावकासो वान्तासः स वै उत्तमपुरुषः ॥८॥

९. स्त्रीद्विर्णयि रेषत स्थाविरया खँ

"गामय् वा यदि जइलय्....." युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाविज्यानाः च्चबले खदिरवणिय (कँसिमा गुँड च्चनीम्ह) रेवत स्वविरया कारणय आजा जुया बिज्यात ।

आयुष्मान् सारिपुत्रं चये न्हय्गु करोड धनसम्पत्ति त्याग यानाः प्रव्रजित जुया चाला, उपचाला, सीसूपचाला यानाः स्वम्ह केहेपि, च्चन्द व उपसेन यानाः युपि निम्ह किजापिन्त प्रव्रजित यात । रेवतकुमार याकचा हे छैय् न्यन । अले वया मौंम बिचाः यात - "जि काय् उपतिस्स थुलिमठि धनसम्पत्ति त्याग यानाः प्रव्रजितजुया स्वम्ह केहेपि व निम्ह किजापिन्त प्रव्रजित यात, रेवत याकचा हे बाकि जुल । यदि श्व नं प्रव्रजित जुल धाःसा, थुलिमठि जिमिगु धनसम्पत्ति नाशजुड, कुलवंश तोधुलिड, मचाबलं हे वयात गृहवासय् तयाः चिडमाल ।" सारिपुत्र स्वविर नं न्हयवः हे भिक्षुपिन्त अहेयात "यदि, आवुसोपि, रेवत प्रव्रजित जुद्गु इच्छाजुया वःसा, वयेवं हे वयात प्रव्रजित या, जि मौंवीपिं मिथ्यावृष्टिपिं खः, इमिके न्यनाच्चने माःगु मद्, जि हे वया मौं व बौ खः ।" वया मौंवीपिंस रेवतकुमारयात न्हय्दं दुबले हे छैया बन्धनं चिद्गु इच्छापिं जुया समान जातया कुलय् म्हायायुमचा स्वया, दिं मिलेयानाः कुमारयात छाःयेपिया प्रसन्नयानाः महान् परिवारपिस नापं ब्वनाः कुमारीया वःथितिपिनिगु छैय् वन । अले इमित मइलकन्य यानाः निम्हसिया नं निखलया वःथितिपिं मुवबले लःधलय् न्हाःत दूत छवया मइलवाक्य ल्हानाः कुमारीया आयुवृद्धि आकांक्षायानाः जातिबन्धुपिंस "छ अजिया आयुयात् स्व, अजि ये ताकालतक म्हायेमाः, पुत्री" धकाः धाल । रेवतकुमार "श्वया अजिया आयु छु खः ?" धकाः बिचाः याना "गुम्ह खः वया अजि ?" धकाः न्यन । अले वयात धाल, "पुता, छु छं मखनाः ला, श्व सछि व नीदं दुम्ह, वा तोधुम्ह, सँ तयुम्ह, छयंगु हेहेकुम्ह, म्हाय् फुति फुति याःम्ह व धुसिलुम्ह खः, श्व श्वया अजि खः ।" "छु श्व नं थये हे जुइतिनि ला ?" "यदि म्भानाच्छसा, जुद्गु, पुता ।" रेवतं बिचाः यात - "युजागु शरीर नं जरां जिणंजुया श्व विप्रकारय् थ्यनीतिनि, श्व जि दाजु उपतिस्स खन जुड, यौ हे जि बिस्वुवनाः प्रव्रजित जुद्गु उचित खः ।" अले वयात जातिबन्धुपिंस कुमारीया नापं छगु रथय तयाः ब्वनाः लिहंवन ।

वं भतिचा वनाः शरीरया कृत्य (दिशाच्चनेगु) यायेगु त्वःतया "पलख रथ दिकी, क्वहाँवनाः वये" धकाः रथं क्वहाँवनाः छगु भालय् भतिचा मिया वन । हानं भतिचा वनाः उगु हे त्वःतया क्वहाँ वनाः रथ गल, हानं अये हे यात । अले वया जातिबन्धुपि "निश्चय नं थवयात भाराजूल जुद्द" धकाः बिचाः याना अपायसकं क्वातुक आरक्षा मयात । व हानं भतिचा वनाः उगु हे त्वःतया क्वहाँ वनाः "छिकपिं रथ न्ध्याका वनाच्चं, जि लिउंने बिस्तारं वये" धकाः धया क्वहाँ वनाः भाःदुयाय् स्वयावन । वया यःयित्तिपिं नं "लिउंने वद्द" धकाः मतिद्द तयाः रथ न्ध्याका वन । व अनं बिस्तुवनाः छगु प्रदेशय् स्वीम्ह भिक्षुपिं च्चनाच्चन, इमिगु लिक्क वनाः वन्त्ना यानाः धाल - "जित प्रव्रजित यानाः बिज्याहँ, भन्ते ।" "बादु, छ फुकक अलंकारं युक्तम्ह खः, जिमिं सँ राजपुत्रभाव व अमात्यपुत्रभाव मस्यु, गथे जिमिं सँ प्रव्रजित यायेगु ।" "छःपिं सँ, भन्ते, जित म्ह मस्त्याः ?" "मस्यु, बादु ।" "जि उपतिस्सया चिधिम्ह किजा खः ।" "सु थ्व उपतिस्स धयाम्ह खः ?" "भन्ते, भदत्तपिं सँ जि दाजुयात 'सारिपुत्र' धकाः धाद्द, उकिं जि 'उपतिस्स' धकाः धायेवं मसिल ।" "छु छ सारिपुत्र स्व्यविरया चिधिम्ह किजा ला ?" "खः, भन्ते ।" "अयेसा वा, छ दाजु अनुमती हे बियातःगु खः" धकाः धया भिक्षुपिं सँ वयात तिसात तोकाः छखेलिक्क तयाः वयात प्रव्रजित यानाः स्व्यविरयात पी छवल । स्व्यविरं उगु सुचं न्यनाः भगवान् बुद्धया धाल - "भन्ते, 'आरप्यक भिक्षुपिं सँ धाये, रेवंत प्रव्रजित जूल धकाः पी छवया हल, वनाः वयात स्वया वये ।" शास्तां "आःयात प्युनि प्य, सारिपुत्र" धकाः मछवल । स्व्यविरं हानं गुलिचा मदवं हे शास्तायाके न्यन । शास्ता "आःयात प्युनि प्य, सारिपुत्र, जिपिं न वये" धकाः मछवल ।

श्रामणेरं नं "यदि किं यन च्चनाच्चन धाःसा, जातिबन्धुपिं जित लिसे लिसे वया सःताच्चनी" धकाः इपिं भिक्षुपिंथाय् अहंत्तक अहंत्थान सयेका पात्र व चीवर ज्वाना चारिका यानाः अनं स्वीगु योजन दुगु थासय् खदिरवनय् वनाः वर्षाबासया दुने स्वलाया भिन्नय् प्रतिसम्भिदासहित अहंत्त्वय् थ्यन । स्व्यविरं न पवारणायानाः शास्तायाके हानं अन वनेत न्यन । शास्तां "जिपिं न वये, सारिपुत्र" धकाः न्यासः भिक्षुपिं नापं पिहाँ बिज्यात । भतिचा बिज्यायेवं आनन्द स्व्यविरं निका लैय् च्चनाः शास्तायात धाल - "भन्ते, रेवतयाथाय् वनेगु लैं मध्ये थ्व सुधिधाजनकगु खीगु योजन दुगु व मन्तयगुवास नं दुगु खः, थ्व तय्यगु लैं स्वीगु योजन दुगु व अमनुष्यपिं सँ ग्रहणा यानातःगु खः, भीपिं गुगु लैं वनेगु ?" "सीवलि, आनन्द, भीपिं नापं वःगु दुला ?" "खः, भन्ते दु ।" "यदि, सीवलि, वःसा, तय्यगु लैं नु ।" शास्तां धाये, "जि छमित यागु व भोजन उत्पन्न यानाबिद्द, धकाः तय्यगु लैं नु" धकाः धया विमज्यासे "इपिं इपिं मन्तयगु पुण्यया फलबिद्दगु थाय् थ्व खः" धकाः सिद्धका बिज्यानाः "यदि, सीवलि, वःसा, तय्यगु लैं नु" धकाः धयाः बिचाः याना छगु छगु योजनय् विहारय् दयेका छगु योजन च्चे मछवसे सुथय् वनावया दिव्ययागु आदि ज्वना, "आर्य, जिमिं सीवलि स्व्यविरं गन फयेतुना च्चन ?" धकाः जयाच्चन । स्व्यविरं यःत हःगु बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात बिद्दकल । यथे शास्ता परिवारपिसहित स्वीगु योजन तापाःगु लैय् सीवलि स्व्यविरया पुण्ययात अनुभव यानाः हे बिज्यात । रेवंत स्व्यविरं न शास्ताया आगमनयात सिद्धका भगवान् बुद्धयात गन्धकुटिं दयेकाः न्यासः गजु दुगु विहारत, न्यासःगु चक्रमण यायेगु थाय्, न्यासःगु चान्ते निहन्तय् च्चनेगु थाय्यत दयेकल । शास्ता वयाथाय् लछि जक च्चना बिज्यात । अन च्चना बिज्याबले न उगु सीवलि स्व्यविरया हे पुण्य अनुभव यानाः बिज्यात ।

अन निम्ह दुरा भिक्षुपिं शास्ता खदिरवनय् दुहाँबिज्याबले यथे बिचाः यात - "थ्व भिक्षुं युलिमदि न्हगु विहार दयेका छु भ्रमणाधर्मं पालन याये फद्द !, शास्ता 'सारिपुत्रया चिधिम्ह किजा जुया ख्वाः स्वया युजाम्ह न्हगु विहार दयेकिम्ह भिक्षुयाथाय् बिज्यात ।" शास्तां न उखुन्हु विनय् सुथ न्हापनं लोकय् स्वया बिज्यानाः इपिं भिक्षुपिन्त खनाः इमिगु चित्तया खँ सिद्धका बिज्यात । उकिं अन लछि च्चनाबिज्यानाः पिहाँवनेगु दिनय् गथे इपिं भिक्षुपिनि यःगु चिकं यल, लःयल (तुन्ना) व लाकाँत लोमनिगु खः, अथे अधिस्थान यानाः बिज्यानाः पिहाँवनाः बिहारं भतिचा तापाक यथे पिहाँ वनाच्चबले ऋद्धियात त्वःता बिज्यात । अले इपिं भिक्षुपिनि "जिगु थ्व थ्व लोमन, जि नं लोमन" धकाः निम्ह लिहाँ वनाः उगु थाय् बिचायाये मफया खदिरसिमाया कँय सुद्धका चाःहिला छमाः खदिर सिमाय् खायतःगु यःगु सामानत खनाः ज्वनाः लिहाँवन । शास्तां नं भिक्षुसङ्घयात ज्वनाः हानं लछितक सीवलि स्व्यविरया पुण्य हे अनुभव यायां लिहाँ बिज्यानाः प्वांरामय् दुहाँ बिज्यात ।

अले इपिं बुरा भिक्षुपिनि सुये हे छ्वाःसिला "आगन्तुक भोजन दायिका विशाखाया छैय् यागु त्वने" धकाः वनाः यागु त्वनाः खाद्यपदार्थं नयाः फयेतुल । अले इमिके विशाखा न्यन - "छःपिं नं, भन्ने, शास्ता नापं रेवत स्वविरया च्चनीगु थासय् बिज्यानाः ला ?" "खः, उपासिका, वना, भन्ने, स्वविरया च्चनीगु थासय् रमणीय जूना ?" "गनं वया च्चनीगु थासय् रमणीय जुइ, तुयुगु कं दुगु खदिरसिमा भालं जाया प्रेतत च्चनीगु थासय् थें खः, उपासिका ।" अले मेपिं निम्ह न्यायेम्ह भिक्षुपिं वल । उपासिकां इमित नं यागु खाद्यपदार्थं बिद्या अथे हे न्यन । इमितं धाल - "वर्णनं याये मफु, उपासिका, सुधम्म देवसभा ये, ऋद्धिं दयेकुगु थें च्चंगु स्वविरया च्चनीगु थासय् खः ।" उपासिका बिचाः यात - "न्यापालाक वःपिं भिक्षुपिंसं मेथे हे धाल, थुमिसं नं मेथे धाल, न्यापालाक वपिं भिक्षुपिनि छुं नं लोमना ऋद्धियात त्वःता बिज्याबले लिहँवया वन जुइ, थुमिं जक ऋद्धिं दयेका निर्माण जूयाच्चबले वन जुइ" धकाः यःगु पण्डित भावं थव खँ सिद्धिका "शास्ता बिज्याइबले न्यने" धकाः दनाच्चत । अनलिं तुरन्त हे शास्ता भिक्षुसङ्घपिंसं चाःह्येका विशाखाया छैय् बिज्यानाः लायातःगु आसनय् फयेतुना बिज्यात । वं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात सत्कारपूर्वक सेवा यानाः (नका) भोजनया अन्तय् शास्तायात वन्दना यानाः हानं न्यन - "भन्ने, छःपिं नापं बिज्यापिं भिक्षुपिं मध्ये गुलिसिनं रेवत स्वविरया च्चनीगु थासय् खदिरया भालं जाःगु अरण्य" धकाः धाइ, गुलिसिनं "रमणीय" धकाः धाल, छाय् थव यथे जगु ?" उगु खँ न्यनाः शास्तां "उपासिका, गाम्प्यं जुइमा वा जइलय् जुइमा, गुगु थासय् अहन्तापिं च्चनी, उगु थासय् रमणीय जुइ" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना धायां युगु गाथा आज्ञा जूया बिज्यात -

१८. गामे वा यदि वारञ्जे, नित्रे वा यदि वा थले ।
यव्य अरहन्तो विहरन्ति, तं भूमिारमणेय्येकं ॥

१८. "गामय् वा यदि जइलय्, यदि क्वथ्याथाय् वा थथ्याथाय् जूसं ।
गन अहन्तापिं च्चनी, अन उगु भूमि रमणीय जुइ ॥"

अन सुं न अहन्ताया गायां दुने कायविवेक (शारीरिक एकांत) दइमखु, परन्तु चित्तविवेक व हे वइ । विव्यसमानगु आरम्भणं नं इमिगु चित्तयात संके फइमखु । उकिं गँ जुइमा वा जइलादि मेगु थासय्, गन अहन्तापिं च्चनी, उगु भूमि रमणीय जुइ धयागु उगु भूमि प्रदेश रमणीय हे जुइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनत) श्रोतपत्तिकादि प्राप्त जुल ।

लिपा इलय् भिक्षुपिंसं खँ न्यःथन - "आवुसोपिं, छु कारणं यानाः आयुष्मान् सीवलि स्वविर न्हयन्हु, न्हयला न्हेई मायां प्वायय् च्चन, छु कारणं नरकय् भोग यायेमाल, छु कारणं यानाः अग्र लाभयश प्राप्तम्ह जुल ?" शास्ता उगु खँ न्यना बिज्याना, "भिक्षुपिं, छु खँ न्याना च्चनगु धा ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं, "भन्ने, थव खँ खः" धकाः धायेवं उम्ह आयुष्मान्पाया पूर्वकर्मया खँ कना बिज्यान्यां धयाबिज्यात -

भिक्षुपिं, यनि गूइ छगुकन्त्यय् विपस्ती भगवान् बुद्ध लोकय् उत्पन्न जूया छगु इलय् जनपद चारिका यानाः बिज्यानाः बौया शहरय् हानं बिज्यात । जजुं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात आगन्तुकदान तयार यानाः नागरिकपित्त पी छवल "वयाः जिगु दानय् रवहाली या ।" इमिसं अथे यानाः "जजुं ब्यूगु दान स्वया अन्वः दान मइ" धकाः धायेथाय् मयइगु खः, अथे भनीस दान बिइ" धकाः बिचाः याना कन्हेबुन्हु दान तयार यातः "छु थन मइ" धकाः स्वःबले ताजागु कस्ति जक मखन । पुलांगु कस्ति धाःसा यक्व दु । इमिसं ताजागु कस्तिया निति प्यगु नागद्वारं, प्यइः धयावा ज्वके बिद्या, छवल । अले छम्ह जनपदया मन् गाथा नायोयात स्वपेत वयाच्चम्ह लैया वयइ हाप्यः खनाः हातयत छ्यानाः छय्या सिमाकचा त्वाल्हाना कचा नापं हे हाप्यः ज्वनाः "गांया नायोयात बिइ" धकाः शहरय् दुहँवन । कस्तिया निति वनाच्चपिंसं वयात खनाः, "धो पुरुव, मिइगु खला कस्ति ?" "मिइगु मखु, स्वामी ।" "का, थव धयावा कचा ब्यू ।" वं बिचाः यात - "थव हाप्यः छत्सुकाति हे मव, थवं छतका धयावा

वियाचन। श्व यक्वः ध्यवा दुम्ह जुद् धकाः मती तथा, जिं म् बढेयायेगु उचित खः ।" अले वयात "विद्मखु" धकाः धाल, "अयेसा नितका ध्यवा का ।" "नितकां नं विद्मखु ।" यथे वं म् बढेयानावं चन, गुबले वं "अयेसा धव द्रःछि का" धकाः ।यवाचः नापं बिल ।

अले वयात वं धाल - "छाणु छ वें जुल ला, ध्यवा तयेगु थायु छं मन्त ला, छसुका हे मत्तु कस्तियात 'द्रःछि ध्यवा कया ब्यु' धकाः धयाचनना ला, 'छु श्व खः?' " जिं स्यु, भो, युकिं जिं ज्या घायेमाःगु दु, उकिं यथे धयाचननागु खः ।" "छु ज्या खः, स्वामी ?" "जिमिसं विपस्सी बुद्धया ख्वीच्याद्दः भ्रमण परिवारपित्त महादान तयारयाण, अन छाणु ताजागु कस्ति जक मद्दु, उकिं यथे कयाचननागु खः ।" यथे जसा, जिं मिद्दु मखु, यदि "जित नं दान भाग थ्याद्दुगु खःसा जिं दान विद्दु ।" वं वनाः नागरिकपित्त उगु खं कन । शहरवासीपिसं वयागु अत्ता क्वात्तुगुभाव सिद्धका, "साधु, छन्त नं भाग थ्याम्ह जुद्दमा" धकाः अनुमती बिल, इमिसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात फयेतुका धागु खाद्यपदार्थं विया महानागु सुवर्णपात्र हयेके विया हाक्वः तिसिके बिल । उम्ह हे मत्तु नं उपहारया निति हःगु धी नं हःगु जुयाचन, वं उगु धी नं पात्रयु प्वाका उगु कस्ति नापं मिलेयानाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात न्हयने निसं दान बिल । उगु गुलि यः उलि कया नं सकसित्थ्यन (गातः) मेगु नं त्यंगु हे जुल । "यथे भतिचा जकगु कस्ति गये जुया यक्वः दत्त" धकाः कल्पना यायेथायु मद्दु । उगु बुद्धया आनुभावं गाःगु खः । बुद्धया विषययु चिन्तन याये मज्जु । प्यंगु विषययु "चिन्तन याये मज्जु"^{१९९} धकाः कना बिज्यात । फुक बिचाः याना चन्नेवं वें नं जुवने फु । उम्ह पुरुष युलि कुशलकर्म यानाः आयुया अन्त्य देवलोक्क्यु उत्पन्न जुया युलिमछि समयतक चाःह्युत्तुं छाणु इलयु देवलोकं च्यतजुया वाराणसी राजकुलयु जन्म जुया बौ मदेयधुंका राज्ययात काल । वं "छाणु शहरयु काये" धकाः वनाः छाखाखेरं घेरयु यात, नागरीकपित्त पै छवत "राज्य जित व्यु वा युद्द या ।" इमिसं "न राज्य विद्द, न युद्द याये" धकाः धया चिधंगु ध्वाखां पिहाँ वया सिं व लः हयाचन, फुकक ज्यात यानाचन ।

मेम्ह नं प्यंगु ध्वाखात रक्षायाबले न्हयला न्हेदें शहर बन्ध यात । अले वया माँम "जि कायु छु यानाचन" धकाः न्यनाः "श्व घयागु देवी" धकाः उगु सुचं न्यनाः "जि कायु मूखं खः, हँ, वयात 'चिधंगु ध्वाखात नं चिनाः शहर बन्ध या' धकाः धाः ।" वं माँया खँ न्यनाः अथे यात । नगरवासीपिं नं पिये पिहाँविये मफया न्हयन्हु दुबले थः जुजुयात स्थानाः वयात राज्ययात बिल । वं श्व ज्या यानाः आयुया अन्त्य अवीचि नरकयु उत्पन्न जुया गुबलेतक श्व पृथ्वी योजनति थहाँ मवःनि, उबलेतक नरकयु दुःख भोगयानाः प्यंगु चिधंगु ध्वाखात चिका, अन च्यत जुया वया हे माँया प्वाथयु प्रतिसन्धि कया न्हयला न्हेदें अक्वः प्वाथयु दुने च्वनाः न्हयन्हु योनिद्वारयु ब्ययं यानाचन । थथे, भिक्षुपिं, सीवलिं, उबले शहरयु बन्धयानाः काःगु कर्म थं सिनावनाः नरकयु दुःख भोगयानाः प्यंगु चिधंगु ध्वाखात नं चिका अन च्यत जुया वया हे माँया प्वाथयु प्रतिसन्धि कया युलिमछि समयतक प्वाथयु च्वन । ताजागु कस्ति दान ब्यगुलिं यानाः अप्र लाभयश प्राप्तम्ह जुल ।

हानं छन्हाया दिनयु भिक्षुपिसं खँ न्हचःथन - "अहो ! भ्रामणेरया लाभ, अहो ! पुण्य, गुम्ह याकवां न्यासः भिक्षुपित्त न्यासः गजु दुगु आगारत दयेकल ।" शास्ता बिज्यानाः "छु खँयु थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाचननागु खः ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु खः" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, जि कायुया न पुण्य दु, नत पाप दु, वया निगुलिं नाश जुद्दुक्कल" धकाः धया ब्राह्मण वर्गयु च्वंगु युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"गुम्हसिया थन पुण्य व पाप, निगुलिं नाश जुल ।

शोकरहितम्ह, मत्वरहितम्ह व शुद्धम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"^{१९०}

छदिरवनिपय रेवत स्वथिरया खँ वचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८. ग्रामे वा यदि वा;रण्ये निम्ने वा यदि स्थले ।
यत्राहन्तो विहरन्ति सा भूमी रमणीयका ॥९॥

^{१९९} (अ० नि० ४.७७)

^{१९०} (ध० प० ४१२) .

१०. सुं छठ्ठ मिसाया खँ

“रमणीयगु जइलत.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्याना:च्चबले सुं छम्ह मिसायात कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, छम्ह पिण्डपातिक भिक्षुं शास्तायायाय् लिक्क कर्मस्थान कया छग् जिणंगु उछानय् दुहाँवना: भ्रमणधर्म पालन यानाच्चन । छम्ह नगरशोभिनी (वेश्या) मिसा मिज नापं “जि फलनागु यासय् वनाच्चने, छ अन वा” धका: सकेट यांना: वन । उम्ह मिजं मवन । वं वया वइगु लैय् स्वयाच्चबले वयात मखना:, दिक्क जुया उखैयुखे चा:हिला जुया उगु उछानय् दुहाँ वना: स्थविरया मूलपति थ्याना: फयेतुनाच्चंगु खना: उखैयुखे स्वयाच्चबले मेम्ह सुं नं मखना:, “श्व नं पुरुष हे ख:, श्वया चित्तयात प्रमोहित याये” धका: वया न्चपने च्वना हानं हानं पुनात:गु वस्त्र त्व:ता पुनाच्चन, सँ फ्यना: चिनाच्चन, लापा याना: न्हिलाच्चन । स्थविरया सवेग उत्पन्न जुया फुकक शरीरय् फैले जुल (न्यनावन) । वं “श्व छु ख:” धका: विचा: यात । शास्तां नं “जियाय् कर्मस्थान कया “भ्रमणधर्म पालन याये धका: वंम्ह भिक्षुया छु खबर दु” धका: स्वया बिज्याबले उम्ह मिसायात खना: वयागु अनाचार क्रिया व स्थविरया संवेग उत्पन्न जगु सिद्धका गन्धकुट्टिड फयेतुना हे व नापं खँ ल्हाना बिज्यात - “भिक्षु, काम गवेषकपिनि अरमणीय स्थान वीतरागीपिनि (राग मद्दुपिनि) रमणीय स्थान जुइ ।” थये धया बिज्याना, रमिमयात फैलेयाना: बिज्याना: वयात धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात

११. रमणीयानि अरञ्जानि, यत्थ न रमती जनो ।
वीतरागा रमिस्सन्ति, न ते कामगवेषिणो ॥

११. “रमणीयगु जइलत ख:, गन न्चाइपु ताइमखु जन ।
वीतरागीपिं न्चाइपु तायेकाच्चनी, न इपिं कामगवेषकपिं ख: ॥”

अन जइलत धयागु बालाक ह्वयाच्चंगु स्वीसिमाभा:ल युक्त जुयाच्चंगु स्वच्छ निर्मल ल:खँ पूर्णगु जइलत रमणीयगु ख: । गन धयागु गुगु जइलतयुके ह्वयाच्चंगु पलेस्वीया वनय् गांया हात थें कामगवेषकपिं मन्त लय्ताइ मखु । वीतरागीपिं धयागु वीतरागी क्षीणासव धयाम्ह मधुकर भ:म थें पलेस्वीया वनय् उजागु जइलय् न्चाइपु तायेकाच्चनी । छु कारण ? न इपिं कामगवेषकपिं ख:, गुगुलिं अन इपिं कामगवेषकपिं वइमखु धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य उम्ह स्थविर फयेतुना हे प्रतिसम्भिदासहित अहत्त्वय् थंका आकाश वया स्तुति यायां तथागतया पादय् वन्दना याना: वन ।

सुं छम्ह मिसाया खँ क्वचात ।

संस्कृतच्छाया:

११. रमणीयान्यरण्यानि यत्र न रमते जनः ।
वीतरागा रम्यन्ते न ते कामगवेषिणः ॥१०॥

अहन्तवर्गया वर्णन क्वचात ।

न्ययगु वर्ग क्वचात ।

८. सछत्र वर्ग

१. वा ह्यार्द्धं खँ स्याद्दृष्टमिष्या खँ

"यदि इःछिगु वचन जुतां..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेत्तुवनयु च्वना विज्यानाः च्वबले वा ह्यार्द्धं खँ स्याद्दृष्टमिष्या कारणाय आना जुया विज्यात ।

भीसन् न्यानाः, छम्ह पाः न्यासःम्ह (४९९म्ह) खँत ग्राम घातादि (गामयु स्यायेगु व लुट्टेयायेगु आदि) यानाः जीविका हनाच्वन । अले छम्ह पुरुष म्हे छम्ह कैव दुम्ह वा ह्यार्द्धं इमियायु लिक्क वनाः "जिनं छिकपिं नापं म्वाये (जीविका हने)" धकाः धाल । अले वयात खँया नापोम्हसित क्यना "श्व नं भीयायु च्वनेगु इच्छायात" धकाः धाल । अले वयात खँया जेछम्ह स्व्याः "श्व माँया दुरुष्यः घेना, बौया गःपया हि पित कयाः त्वनेगु समर्थ दुम्ह अतिक कठीरम्ह खः" धकाः विचाः याना "श्वयात भीयायु च्वनेगु ज्या मद्" धकाः प्रतिसेध यात । वं थये प्रतिसेध यासां नं वयाः, छम्ह वया हे शिष्यात उपस्थान यानाः लयतायेकल । वं वयात च्वनाः खँया नापोयायायु लिक्क वनाः, "स्वामी, बोलाम्ह हे श्व खः, भीत उपकारीम्ह खः; श्वयात संग्रह यानादिसँ" धकाः फ्वनाः खँया नापो नं स्वीकार याकेविल । अले छन्हाया दिनयु शहरवासीपिं व राजपुरुषपिं नापं मिलेज्या इपिं खँतयत च्वनाः न्याय याद्दम्ह महामन्त्रीपिंयायु लिक्क यंकल । मन्त्रीपिसं इमित तरवारं छुयँ त्वाल्हायेगु हुकम जुल । अनलि "सुनां युमित स्याद्" धकाः मामा इमित स्यायेत इच्छायाःपिं सुं नं मखनाः, खँया नापोयात धाल - "छ युमित स्यायेवं छन्त जीवन लाभजुद्द, सम्मान नं दद्द, उकिं इमित स्या ।" वं थःगु आधारं नचान्चपिं जुया इमित स्यायेगु इच्छा मयात । युकरं हे छम्ह पाः न्यासःम्हसिके न्यन, फुकसिनं इच्छा मयात । दकले लिपा उम्ह म्हे छम्ह कैव दुम्ह वा ह्यार्द्धंम्हसिके न्यन । वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यानाः इपिं फुक स्यानाः जीवन व सम्मान नं प्राप्त जुल । युकरं हे नगरया दक्षिणपाखें न्यासः खँत हया मन्त्रीपिल्ल क्यनाः इमिसं इमित नं छुयँ त्वाल्हाना छुवः धकाः हुकम जुद्द खँया नापो आदि यानाः न्यनाः सुनां नं स्यायेत इच्छा याःपिं मखनाः, "छन्ह न्चः छम्ह पुरुष न्यासः खँतयेत स्यात, व गन खः ?" "फलनागु बासयु जिमिसं खनाः" धकाः धायेवं वयात सःतके छुवया "युमित स्या, छन्त सम्मान दद्द" धकाः हुकम जुल । वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यानाः इपिं फुक स्यानाः सम्मान प्राप्त जुल । अले वयात "बोलाम्ह हे श्व पुरुष खः, न्हियां न्हियं खँ स्यायेगु ज्या हे श्वयात बिदमाल" धकाः खँ न्हानाः वयात उगु स्थानान्तर यानाः (थायु बिया) सम्मान नं यात । वं पश्चिमपाखें, उत्तरपाखें हःपिं न्यासः न्यासः खँतयेत स्या हे स्यात । थये प्यंगु विशां हःपिं निद्दः खँत स्यानाः उबले निसँ न्हिया न्हियं छम्ह निम्ह यानाः हःपिं इपिं मन्तयत स्यानाः न्येन्यादँ खँ स्यायेगु ज्या यात ।

व बुरा जुद्द छकलं हे छुयँ पाले मफुत, निक्क स्वकवतक पाला मन्तयत कष्ट बियाच्वन । शहरवासीपिं विचाः यात - "मेम्ह नं खँ स्याद्दृष्ट दु जुद्द, श्व तःसकं हे मन्तयत कष्ट बियाच्वन, छु घायेत श्व" धकाः वयात थासं लिकाल । वं न्हापा खँ स्यायेगु ज्या यायां "मगागु लं पुनेगु, ताजागु घ्यःदुगु खीर यागु त्वनेगु, सुमन स्वामालं क्वखायेगु व नरवालं इलेगु" यानाः युपिं प्यागु प्राप्त मजुल । वयात उगु थासं लिकामु दिनयु "खीर यागु जित व" धकाः धया मगागु वस्त्र, सुमनस्वामाला व सुगन्ध ज्वकं बियाः खुसिद्द वनाः म्बःन्हाया मगागु वस्त्र पुनाः स्वामालं क्वखाया, सुगन्ध इलातःगु म्हे छुयँ वयाः फयेतल । अले वया ताजागु घ्यःदुगु खीर यागु न्चने तयाः न्हाः सिलेगु लः हल । उगु क्षणयु सारिपुत्र स्थविरं समापलिं दनाः "गन थौं जि वनेमाल" धकाः थःगु भिक्षाटन घायेगु यायु स्वबले वया छुयँ खीर यागु खनाः "जित श्व पुरुष संग्रह याद्दना थै ?" धकाः स्वयाः विज्याबले "जित खनाः जित संग्रह याद्द, यानाः महानु सम्पत्ति प्राप्त जुद्द, श्व कुलपुत्रयात" धकाः सिद्दका चीवर पुनाः पात्र च्वनाः वया छुयँ लुखाय दना हे थत कथन ।

वं स्थविरयात खनाः लयताया विचाः यात - "जिं ताकालतक खँ स्यायेगु ज्या यानाः, आपालं मन्त स्यानाः, आः जिगु छुयँ खीर यागु तयार यानातःगु दु, स्थविर विज्यानाः जिगु छुयँ लुखाय दनाः बिज्यात, आः जिं आर्ययात बिद्द बहुगु सामानत दान बिद्दगु उचित खः" धकाः न्चने तयातःगु यागु चिद्दका स्थविरया लिक्क वनाः वन्दना यानाः छुयँ दुने फयेतुका पात्रयु खीरयागु प्यंका ताजागु घ्यः लुनाः स्थविरयात पंखां गायेका

दनाच्चन । अले वया ता:कालतक न्हापा प्राप्त मज्जुलिं खीरयागु त्वनेगु प्रबल इच्छा दुगु खः । स्थविरं वया इच्छयायात सिद्धका "छं नं, उपासक, यःगु यागु त्वं" धका: धाल । वं मेम्हसित ल्हा:तय् पंखा विद्या यागु त्वन । स्थविरं पंखां गालाच्चम्ह पुरुषयात "हूं, उपासकयात हे पंखां गा:" धका: धाल । वं पंखां गायेकुं गायेकुं न्वा:दंक यागु त्वना: वया: स्थविरयात पंखा गाला च्चनाच्चबले भोजनयाये सिधम्ह स्थविरया पात्र काल । स्थविरं वयात अनुमोदन शुरुयात । वं यःगु चित्त स्थविरया धर्मदेशनाय् दुत छवये मफुत (ध्यान बिद्धमफुत) । स्थविरं बिचा: याना, "उपासक, छाय् छ चित्त धर्मदेशनाय् दुत छवये मफुत ?" धका: न्यन । "भन्ते, जिं ता:कालतक कठोरगु ज्या याना:, आपालं मनूत स्याना:, जिं उगु यःगु ज्यायात अनुस्मरण यायां चित्तयात आयंया धर्मदेशनाय् दुत छवये मफुत ।" स्थविरं "वयात छले यायेमाल" धका: बिचा: याना "छु छं यःगु रुचिकथं यानागु वा, मेपिसं याक्कु खः ?" "जूजु जित याक्कु खः, भन्ते ।" "छु छन्त, उपासक, थये जूदवं अकुशल जूद ला ?" मन्दबुद्धिम्ह उपासक जुया स्थविरं थये धायेवं "जित अकुशल मदु" धका: मती पाया अथेसा, "भन्ते, धर्मदेशना कना बिज्याहूं ।" वं स्थविरं अनुमोदन या:बले व एकाग्रचित्तम्ह जुया धर्मोपदेश न्यन्यं सोतापत्तिमार्गाया न्ह्यः अनुलोमिकगु क्षान्तियात उत्पन्न यात । स्थविरं नं अनुमोदन याना: लिहौवन ।

उपासक स्थविरया न्यून्यवना: लिहौव:बले छम्ह राक्षसनी साया भेषकया वया: छातिइ च्चया: स्यात । व सिनावना: तुषितपुरय् उत्पन्न जुल । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् छँ न्ह्यःथन "खँ स्याइम्ह न्येन्यादं कठोरगु ज्या याना: यौ हे अनं मुक्त जुल, यौ हे स्थविरयात भिक्षा बिद्या यौ हे सिनावना:, गन व उत्पन्न जुल ?" शास्ता बिज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना मुनाच्चनागु खः ?" धका: न्यना बिज्यायेवं "फलनागु खँय" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, तुषितपुरय् उत्पन्न जुल" धका: धया बिज्यात । "भन्ते, छु धया: बिज्याना:गु, थुनिमछि सभयातक थुलिमछि मनूतयत स्याना: तुषितविमानय् उत्पन्न जुल ला ?" "खः, भिक्षुपिं, वयात महान् कन्याणमित्र प्राप्त जुल, वं सारिपुत्रयात धर्मदेशना न्यना: अनुलोम जान प्राप्त याना: थन च्युत जुया: तुषितविमानय् उत्पन्न जुल" धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"सुभाषितगु न्यना:, नगरय् छँ स्याइम्ह ।

अनुलोम क्षान्तियात प्राप्तयाना:, लयताम्ह जुया: स्वर्गय् वन ॥"

"भन्ते, अनुमोदनकया धयागु प्रबलगु मखु, वं या:गु अकुशलकर्म महान्गु खः, गुकथं थुलिं हे विशेषता उत्पन्न यात ?" शास्ता "छु, भिक्षुपिं, जिं देशना यानागु धर्मयात भक्तिचा बा आपा: धका: लनेमते । छगु वचन जक नं अर्थ युक्तगु उत्तमगु हे खः" धका: धया तिसवापु मिले याना: धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१००. सहस्रमपि वे वाया, अनत्यपदसंहिता ।

एकं अत्यपदं सेव्यो, यं तुत्वा उपसम्पत्ति ॥

१००. "यदि इ:छिगु वचन जूसां, अनर्थ पदं युक्तगु जूइ ।

छगु हे जक अर्थपदं युक्तगु उत्तम खः, गुगु न्यना: शान्त जूइ ॥"

अन इ:छिगु धयागु परिच्छेद (सीमा) वचन खः, छद्म: निद्र: इलंद: धका: थये सहस्रया सीमा बोधक वचन जूइ, उपिं अनर्थ पदं युक्तगु जूइ धयागु आकाश वर्णन, पर्वत वर्णन, वन वर्णनादि प्रकाश याइपिं व निर्वाणपाखें मयकीगु प्रकाश याइपिं अनर्थ पदं संयुक्तपिं गुबलेतक आपा: जुयाच्चन, उबलेतक पापीपिं हे खः धयागु अर्थ खः । छगु हे जक अर्थपदं धयागु गुगु "श्व काय खः, श्व कायगतास्मृति खः, स्वंगु विद्या प्राप्त जुल, बुद्धशासनयात साक्षन्तकार याना" धका: युजागु छगु अर्थपदं न्यना: रागादि शान्तजुया शान्तम्ह, उगु अर्थ युक्तगु निर्वाणान्तिसे स्वापु वुगु स्कन्ध, धातु, आयतन, इन्द्रिय, बल, बोध्यइ, स्मृतिप्रस्थान, बोधक छगु नं पद उत्तम हे खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

वा ह्याउंम्ह छँ स्याइम्हसिया छँ क्वचाव ।

संस्कृतच्छाया:

१००. सहस्रमपि चेद् वाचोःनर्थपदसंहिता ।
एकमर्थपदं श्रेयो यत् श्रुत्वोपशाम्यति ॥१॥

२. बाहिय दारुचीरिय स्थविरया सँ

“यदि इच्छिपु गाथा जूसा.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वना विज्याना: च्वंबले दारुचीरिय स्थविरया कारणय आना जुया विज्यात ।

छा सभयय आपालं मनुत् जहाजं महासमुद्रय वनाच्चंबले समुद्रय जहाज तज्याना: न्या व काबुलेतयसं नःपि जुल । अं छम्ह हे जक छपौ सिं च्वना: कुतःधायं सुधारकपट्टन सियय इवहॉवल, वया पुनातःगु वःस मन्त । वं मेगु छं नं मख्ना: गंगु कथित नालुं चिना: भूना: पुनेगु वःस दयेका: देवकुलं (देगलं) खप्पर कथा च्वना: सुधारकपट्टनय वन, मनुतयसं वयात खना: यागु भोजनादि बिया: “श्व छम्ह अहंत खः” धका: मतीतल । वयात वस्त्रत हया व्यंबले “यदि जिं वसः पुन बा न्यल धाःसा, लाभसत्कार जिगु नाशजुइ” धका: फुक वस्त्रत प्रतिसेधयाना: कथिया हे वस्तं पुन । अले वया आपासिनं “अहंत, अहंत” धका: धयाच्चंबले यथे मनय बिचालुल “गुपिं श्व लोक्य अहंत बा अहंतमागंय लाःपिं खः, जि इपिमध्ये सँ छम्ह खः ।” अले वया न्हापाया थःपरेजुम्ह देवतां यथे बिचा: यात ।

न्हापाया थःपरे जूम्ह धयागु न्हापा मिलेजुया भ्रमणधर्म पालनयापिं खः । न्हापा भीसं न्यना:, काश्यप दशबलया शासन दुवंसं जुयावनाच्चंबले भ्रमणरादिपिनिगु विप्रकारयात (अनुचित व्यवहारयात) खना: न्हयम्ह भिक्षुपिं संवेग प्राप्त जुया “गुबलेतक बुद्धशासन तोप जइमखु, उबलेतक थःगु प्रतिस्था दयेके” धका: सुवर्ण वैत्यय वन्दना याना: जइलय दुहॉवना: छा पर्वत खना: “मवायेगु इच्छावुपिं लिहाँ हँ । इच्छामदुपिं श्व पर्वतय गः” धका: धया: स्वाने चिना: फुक उगु पर्वतय गया स्वानेयात कुतुका भ्रमणधर्म पालन यात । इपिं मध्ये सङ्गु स्थविरं छाचा पूलेवं हे अहंतच्युं थ्यन । वं अनोतत पुछुलिइ नागलताया दसिवनं वा च्वला: उत्तरकुहं भिक्षान्न हया इपिं भिक्षुपिन्त धाल - “आवुसोपि, श्व दतितवन वा च्वला ख्वाःसिला श्व भिक्षान्न परिभोग या ।” छु, भन्ते, भीसं यथे निर्णय यानागु दुला: “गुम्हसिनं न्हापालाक अहंतच्युं थ्यनी, वं हःगु भिक्षान्न व्यं दुपिनि नयेगु ?” “श्व मद्दु, आवुसोपि ।” “अयेसा यदि जिमिसं नं छःपिसं थै विषेशतायात उत्पन्न याये, थःपिसं हया नये” धका: इच्छा मयात । निन्हु दुखुन्हु निम्हम्ह स्थविर अनागामिफलय थ्यन । वं नं अथे हे भिक्षान्न हया भेषिन्त निमन्त्रणा यात । इमिसं यथे धाल - “छु, भन्ते, भीसं यथे निर्णय यानागु दुला ‘महास्थविरं हःगु भिक्षान्न मनसे अनुस्थविरं हःगु नये ?’” “श्व मद्दु, आवुसोपि ।” “यथे जूसा छःपिसं थै जिमिसं नं विषेशतायात प्राप्त याना: थःगु क्षमताकयं नयेफुपिं जुया नये” धका: इच्छा मयात । इपिं मध्ये अहंतच्युं थ्यंम्ह भिक्षु परिनिर्वाणा जुया विज्यात, अनागामी ब्रह्मलोक्य उत्पन्न जुल । उपिं न्याम्ह स्थविरपिं विषेशतायात प्राप्त याये मफुपिं जुया गानावना: न्हयन्हु दुबले सिनावना: देवलोक्य उत्पन्न जुया इम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया विज्यावले अनं च्युतजुया उगुयुगु कुलछ्ये उत्पन्न जुल । इपिं मध्ये छम्ह पुक्कुसाति जजु जुल,^{१०८} छम्ह कुमारकाश्यप,^{१०९} छम्ह दारुचीरिय,^{११०} छम्ह दब्बमल्लपुत्र^{१११} व छम्ह सभिय परित्राजक^{११२} जुल । अन गुम्ह ब्रह्मलोक्य उत्पन्न जुम्ह खः, भिक्षुपिं, वया कारणं धयातल “न्हापाया थःपरेजुम्ह देवता ।”

व ब्रह्माया थये जुल - “श्व जिं नापं स्वाने चिना पर्वत गया भ्रमणधर्म आचरणयात, आ: श्व सिद्धान्त (धारणा) ज्वना: चाह्युट्टयं विनाश जुइ, वयात संवेग उत्पन्न याना: बिइ ।” अले वयात लिक्क वना: थये धाल - “बाहिय, छ अहंत मखु, अहंतया तँय वनाच्चंबहं नं मखु, उगु प्रतिपदा छके मद्दु, गुगुलिं छ अहंत खः, वा अहंत

^{१०८} (सं ति० ३.३४२)

^{१०९} (सं ति० १.२४९)

^{११०} (उदा० १०)

^{१११} (पाता० ३८०; उदा० ७९)

^{११२} (सु० ति० तपिवसुतं)

जुडगु लैय् वंम्ह खः ।" बाहियं आकाशय् च्वनाः धयाच्वंम्ह महाब्रह्मायात स्वयाः विचाः यात - "अहो, इंगु (भ्यात्गु) ज्या याना, जि 'जि अर्हत खः' धकाः विचायाना, थ्वं जित 'छ अर्हत मखु, अर्हत जुडगु लैय् न वनाच्वंम्ह मखु' धकाः धयाच्वन, तु ला थें लोकय् मेम्ह अर्हत ?" अले वयाके न्यन - "आः, देवता, लोकय् अर्हत वा अर्हताया लैय् वनाच्वंम्ह दुला ?" अले वयात देवता कन- "दु, बाहिय, उत्तर जनपदय् भावस्ति धयागु शहरय्, अन वसपोल भगवान् बुद्ध आः च्वना विज्यानाच्वन अर्हत सम्यक्सम्बुद्ध खः । बाहिय, वसपोल भगवान् बुद्ध अर्हत खः व अर्हत जुडगु धर्मदेशना याताः विज्यात ।"

बाहिय चान्ह्य देवताया खँ न्यनाः संवेगु मन उगु क्षणय् हे सुप्पारकं पिहाँवया छ्वा वासयानाः भावस्तिइ वन, फुकक सट्ठि व नीगु योजन लैय् छ्वा जक वासयानाः वन । वंबले देवताया आनुभावं वंगु खः । "बुद्धया आनुभावं" धकाः नं धाड । उगु क्षणय् शास्ता भावस्तिइ भिक्षाटनया निति दुहाँ विज्याःगु ज्याच्वन । वसपोल जलपान याताः विज्यायेधुका शारीरिक आलस्ययात मदयेकेत चकंगु शास्य चकमण याताः विज्यानाच्वंबले आपालं भिक्षुपिसं "आः शास्ता गन ?" भिक्षुपिसं "भगवान् भावस्तिइ भिक्षाटनया निति दुहाँ विज्यात" धकाः धया वयाके न्यन - "छं गनं वयागु खः ?" "सुप्पारकं जि वयागु खः ।" "गुबले छ पिहाँ वयागु खः ?" "भ्दिगुः सन्ध्या इलय् पिहाँ वयागु खः ।" "छ तापाकं निसं वन, फयेतुना च्व, छ तृति सिला विचन बुला भतिचा विश्राम का, शास्ता विज्याइबले छं खनी ।" "जि, भन्ते, शास्ताया बा थःगु जीवनया अन्तराय मस्य, छ्वां हे जि गनं मच्वंसे गनं मच्वंसे, शास्तायात दर्शन याताः हे जक विश्राम याये ।" वं थये धया हवाय्चाम्ह जुया भावस्तिइ दुहाँवनाः भगवान् बुद्धयात अनुपम बुद्धभीन भिक्षाटनया निति विज्यानच्वंगु खनाः "ताकाल लिपा धायें, जि गीतम सम्यक्सम्बुद्धयात खनाः" धकाः खंगुवासं निसं म्बक्वछुना वनाः लैया दयुइ हे पञ्चाङ्ग पूर्ण जुडक वन्दना याताः ग्वालिइ क्वातुक ज्वनाः थये धाल - "जित धर्मदेशना याताः विज्याहुँ, भन्ते, भगवान् बुद्ध छलपोल, कना विज्याहुँ सुगत धर्मयात, गुगु जित ताःकालतक हित व सुखया निति जुइ ।" अले वयात शास्ता "आः ई मखु, बाहिय, छँखापति भिक्षाटनया निति दुहाँवनाच्वना" धकाः प्रतिसेध याताः विज्यात ।

उगु खँ न्यनाः बाहिय, भन्ते, संसारय् चाःहिला च्वंम्हसिया पेपेयानाः नयेमाःगु आहार प्राप्त जुइ न्ह्यः हे छःपिनिगु बा जिगु जीवनया अन्तराय जुइ धकाः जि मस्य, कनाः विज्याहुँ जित धर्म । शास्ता निक्वगु पटकय् नं प्रतिसेध याताः हे विज्यात । धायें थये वसपोलयात जूल - "थ्व जित खसां निसं फुकक शरीरय् प्रीति निरन्तर दुने दुहाँवंगु ज्याच्वन, प्रबल प्रीतिया वेगं धर्मयात न्यनाः नं युके फइमखु, मध्यस्थ उपेक्षाभाव मजुतले पिडकाः, छ्वां हे सट्ठि व नीगु योजन लैय् वागुलिं वया तःसकं त्यानु नं चायाच्वंगु खः, व नं उबलेतक शान्त जुइज्यु ।" उकिं निक्वतक प्रतिसेध याताः विज्यानाः स्वक्वगु पटकय् फवनेव लैया दयुइ वना विज्यानाः हे "उकिं यन, बाहिय, छं थये सयेकेमाः 'खनाःबले खनाःमात्र जक जुइ'"^{२०१} धकाः आदि कथं धर्मदेशना याताः विज्यात । वं शास्ताया धर्मोपदेश न्यनेवं हे फुकक आसव मदया प्रतिसम्भवासहित अर्हत्त्वय् थ्यन । उबले हे वं बुद्धयाके प्रब्रज्या फवन, "परिपूर्ण जुला छ पात्र व चीवर" धकाः न्यनेवं " परिपूर्णं मजुति" धकाः धाल । अले वयात शास्ता "अबेसा पात्र व चीवर माला हिं" धकाः धया लिहाँ विज्यात ।

"व धायें, नीदः ई श्रमणधर्म पालन यायां 'भिक्षु जुया थःम्हं प्रत्ययत प्राप्त जुया मेपित्त वास्ता मयाःसे थःम्हं हे नयेगु उचित खः धकाः छम्ह भिक्षुयात नं पात्र वा चीवर बिया संग्रह मयात, उकिं वया ऋद्धिमय पात्र व चीवर उपत्यन्त मजुल" धकाः सिद्धका एहिंभिक्षुभावं प्रब्रज्या मबिल । व नं पात्र व चीवर मालाच्वंबले हे छम्ह राक्षसनी साया भेषकया वयाः वया छटिइ च्वया स्यानाः बिल । शास्ता भिक्षाटनया निति विज्यानाः भोजनधुका आपालं भिक्षुपिं नापं पिहाँ विज्याबले बाहियया शरीरय् फोहरगु थासय् कुतु वनाच्वंगु खनाः भिक्षुपित्त अरेयाताः विज्यात, "भिक्षुपिं, छगु छँय लुखाय् च्वनाः खाता हयेके बियाः थ्व शरीरय् नगरं पित्तयंका उनाः स्तुप दयेकी ।" भिक्षुपिसं अथे हे यात । अथे दयेका विहारे वनाः शास्तायाथाय् वनाः थःम्हं यातागु ज्याः विन्ति याताः वया पुनर्जन्मया खँ न्यन । अले इमित भगवान् बुद्ध वया परिनिर्वाण जगुभाव कनाः "थ्व अग्रम्ह खः, भिक्षुपिं, जि

^{२०१} (उत्ता० १०)

श्रावक भिक्षुपि मध्ये याकनं हे अभिज्ञा प्राप्त यानाः काःम्ह श्व हे बाहिय दारुचीरिय खः^{२०५} धकाः अयस्थानय तथाः विज्यात । अले वसपोलयाके भिक्षुपिसं न्यन - “भन्ते, छःपिसं ‘बाहिय अहत्त्वय् ध्यान धकाः धयाविज्यात, गुबले वं अहत्त्वय् थ्यां गु खः ?” “जिगु धर्मया खं न्यबले, भिक्षुपि ।” “गुबले वयात, भन्ते, छःपिसं धर्मोपदेश यानाः विज्यानाः ?” “भिक्षाटन वनाः च्वनाबले लैया दयुइ च्वना ।” “अल्पमात्र जक खः, भन्ते, छःपिसं लैया दयुइ च्वनाः धर्मोपदेश यानाः विज्याःगु खः, गुकवं वं उलि हे विषेशता उत्पन्न यात ?” अले इमित शास्तां “छु, भिक्षुपि, जिगु धर्मयात ‘भतिचा वा आपाः धकाः न्यायेछाये मते । अनेक इवलंदः गाथात अनर्थगु उत्तम मज्ज, अर्थ सहितगु छुपु जक नं गाथापद उत्तम खः.” धकाः धया त्तिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१०१. सहस्रमपि वे गाथा, अनर्थपदसंहिता ।
एकं गाथापदं सेव्यो, यं तुत्वा उपसम्मति ॥

१०१. “यदि इःछिपु गाथा जूसा, अनर्थपद युक्तगु जुइ ।
छपु गाथापद हे उत्तम खः, गुगु न्यनाः शान्त जुइ ॥”

अन छपु गाथापद हे उत्तम खः धयागु “अप्रमाद अमृतपद खः...पूर्ववत्...गये जिं^{२०५} धकाः युजागु छपु गाथा न उत्तमगु खः धयागु अर्थ खः । त्यं दुगु न्हापा ये हे धकाः सिद्धकेभाः ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

बाहिय दारुचीरिय स्थविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१०१. सहस्रमपि चेद् गाथा अनर्थपदसंहिता ।
एकं गाथापदं श्रेयो यत् श्रुत्वोपशाम्यति ॥२॥

३. कुण्डलकोटीं शैरीया खँ

“गुम्हसिनं सछिपु गाथा कसां नं....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले कुण्डलकेसिया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भौसं न्यनाः, राजगृह्य छम्ह सेठया म्हाचाय् भिंखुदं दुम्ह बालाःम्ह खः, दर्शनीयम्ह व प्रसन्नम्ह खः । उगु वैशय् च्वपि नारीपिनि पुरुषपिनिगु इच्छा लालचि जुयाच्चनी । अले वयात मॉर्बापिसं न्हयत जाःगु छैया च्चे तन्त्याय् बालागु कोठाय् वासयाके बिल । वयात छम्ह हे जक दासी परिचारिका यानाः बिल । अले छम्ह कुलपुत्रं खँ ज्या यानाच्चबले च्वनाः ल्हाः लिउंने चिनाः प्यकालैय् प्यकालैय् कोडां दायः स्थायेत थंकेल । सेठया म्हाचाय् नं आपालं मनूतय्यु सः न्यनाः “छु श्व खः” धकाः प्रासादय् च्वनाः स्वयाच्चबले वयात खनाः आशक्त मन जुया वयात इच्छायानाः आहार प्रतिसेधयानाः खाताय् गोतुल । अले वयात मॉर्भं न्यन - “छु श्व, पुता ?” “यदि श्व ‘खुं’ धकाः च्वनाः यंकाच्चम्ह पुरुषयात वत धाःसा, जि ध्वाइ । यदि मवुसा जिगु जीवन दइमखु, थन हे जि सिइ ।” “पुता, थथे यायेमते, भौंगु जात, गोत्र व धनसम्पत्ति समानम्ह मेम्ह भाःत छत्त वइ ।” “जित मेम्ह माःगु मदु, श्व मन्त धाःसा जि सिइ ।” मॉर्भं म्हाचाय्यात खँ न्यंके मफया बीम्हसित कन । व नं वयात खँ न्यंके मफया “छु याये फइ ?” धकाः बिबाः याना उम्ह खँयात च्वनाः यंकाच्चम्ह राजपुरुषयात इःछि ध्यबा छवयाबिल - “श्व कया श्व पुरुष जित व्यु ।” व “ज्यु” धकाः ध्यबा कया उम्हसित त्वःता मेम्हसित स्यानाः “स्वाये धुन, देव, खुं” धकाः जुजु कन । सेठं नं वयात म्हाचाय् बिल ।

^{२०५} (अ० नि० १.२१६)

^{२०६} (अ० प० २१)

वं उबले निसँ “स्वामीयात लयतायेके” धकाः फुक्क तिसा वस्तं पुनाः यःह् हे वयात यागु आदि तयारयानाः बियाच्चन, गुलिचा मद्दवं हे खुँ बिचाः यात - “गुबले जिं श्वयात स्यानाः श्वया तिसात ज्वनाः छगु भन्तिइ मिया नये दइ ।” वं “छगु उपाय दु” धकाः बिचाः याना आहार प्रतिसेधयानाः खातायु गोतुल, अले वयात वं लिक्क वनाः “छु छन्त, स्वामी, स्यानाच्चन ?” धकाः न्यन । “छु नं मजु, भद्रे, छु जिं माँबीपिसं छन्त तं पिकाल ला ?” “तं पिमका, भद्रे ।” अले “श्व छु खः ले ?” “भद्रे, जिं उखुनु दिनयु जिनाः यकाच्चबले खुँ कुतकीगु पाखायु अधिनयानाः च्वनाच्चम्ह देवतायात पुजायायेगु खँ तयाः जिगु ज्यान प्राप्त जुल, छं नं जित वया हे प्रभावं प्राप्त जुगु खः, जिं उम्ह देवतायात पुजायाये धकाः भाकल यानातयागु खः” धकाः जिं बिचाः यानाच्चना, भद्रे । “स्वामी, चिन्ता कायेम्वाः, जिं पुजा याये, धाः, छु माल ?” “भतिचा जक लः दुगु कस्तिया खीर व लाजस्वोसहित प्यता प्रकारया स्वीत ।” “साधु, स्वामी, जिं तयार यानाः बिडु” धकाः वं फुक्क पुजायायेत माःगु सामान तयार यानाः “वा, स्वामी, वने” धकाः धाल । “अयेसा, भद्रे, छु थःथितिपिन्त लिताछवयाः मूवगु तिसा वसत ज्वनाः थःत अलंकृत या (बालाकी), न्ह्युन्ह्यु म्हितुम्हितु भी सुखपूर्वक वने ।” वं अये यात ।

अले वयात वं पवंतया वच्यु वंबले धाल - “भद्रे, थनं लिपा भी निम्ह हे जक वने, अवशिष्ट आपालं मनृत्यत रथ नापं लिता छवयाः पुजायायेगु थल यःह् न्ह्युनः ज्वं ।” वं अये यात । खुँ वयात वनाः खुँ कुतकीगु पाखाया पवंत गल । उगु पवंतया छुछेपाखें मन्तु गइगु जुयाच्चन, मेछेपाखें भीर पाखा खः । पवंतया च्वे दनाः अनपाखें खुँतयत कुतकीगु जुयाच्चन । इपि टुका टुका जुया बँय कुतुवनी । उकिं “खुँ कुतकीगु पाखा” धकाः धाःगु खः । वं वयात पवंतया च्वे च्वनाः “छं पुजायायेगु, स्वामी, या” धकाः धाल । वं सुंक च्वन । हानं वं “छायु, स्वामी, सुंक च्वनागु ?” धकाः धायेवं वयात धाल - “न जित पुजा यायेमाःगु खः, भंगः लाना छन्त वनाः जि वया ।” “स्वामी, स्वामी ?” “छन्त स्यानाः छंगु तिसात ज्वनाः बिस्यवनेत खः ।” वं मृत्यभयं त्रशित जुया धाल - “स्वामी, जि व तिसात छंगु हे खः, छायु थये खुँ ल्हानागु ?” वं, “थये यायेमते” धकाः, हानं हानं फवन नं, “स्या हे स्याये” धकाः धाल । “थये जूसा, जित स्यानाः छु छन्त दइ बर थुपि तिसात कया जित ज्यान ब्यु, थनिं निसँ जित सिद्धम्ह धकाः धारण या, बा दासी जुया छंगु ज्या याये” धकाः धया थुगु गाथा धाल -

“श्व लुँ जरे यानातयागु, मोती वैदुर्यमणि आपाल दू ।

पुच्य छिसं फुक्कं काः, जित दासी धकाः मतीति ॥”^{२०६}

उगु न्यनाः खुँ “थये धायेवं छ वनाः माँबीपिन्त कनि, जिं छन्त स्या हे स्याये, छ आपाः विलाप यायेम्वाल” धकाः धया थुगु गाथा धाल -

“श्वाःल आपाः विलाप छु, याकनं हे प्वःच्यु सामान ।

छंगु जीवन मन्त, फुक्कं जिं काये सामन ॥”-

वं बिचाः यात - “अहो श्व ज्या इयातुगु खः । प्रजा धयागु थुया नयेत दयेकातःगु मखु, अले श्व बिचाः यायेत दयेकातःगु खः, वयात यायेमाःगु जिं याये”, अले वयात धाल - “स्वामी, गुबले छन्त “खुँ” धकाः ज्वनाः थंकल, उबले जिं माँबीपिन्त कनाः, इमिसं द्रःछि ध्यबा त्याग यानाः छन्त हयेके बिया छँय तल । उबले निसँ जिं छंगु उपकारिका खः, थौ जित बालाक दर्शनयानाः थःत वन्दना याके ब्यु ।” वं “साधु, भद्रे, बालाक दर्शनयानाः वन्दना या” धकाः धया पवंतया सिथयु दना च्वन । अले वयात वं स्वकवतक चाःहिला वन्दना यानाः प्येववगु अवस्थायु वन्दना यानाः, “स्वामी, श्व छंगु अन्तिम दर्शन खः, आः छन्त जिगु दर्शन दइमखुत, जित छंगु दर्शन दइमखुत” धकाः न्ह्युने वं लिउनें घयेपुनाः प्रमादजुया पवंतया सिथयु दनाच्चम्हसिया लिउनें च्वनाः छपा ल्हाःतं ल्वहलयु ज्वनाः छपा ल्हाःतं लिउनें जनिइ ज्वनाः पवंतया भीर पाखायु वीछवत । व पवंतया कापिइ न्यानाः कुचा कुचा (टुका टुका) जुया बँय कुतुवन । खुँ कुतकीगु पाखायु च्वे च्वनाच्चम्ह देवता इपिं निम्हसियागु नं ज्याः खनाः उम्ह मिसायात साधुकार बिया थुगु गाथा धाल -

“फुक्क थसयु नं, पुरुष जुडमखु बुद्धिमान् ।

स्त्री नं बुद्धिमान् जुइ, गनं गनं दीर्घदर्शी (चतुर) जुइ ॥”^{२०७}

^{२०६} (अप० बेरी २.३.२७)

वं बुँयात भीरय् वाँछवया बिचाः यात - "यदि जि छँय वने, 'छ स्वामी ग' धकाः न्यनी, यदि जि थये न्यपिन्त 'जि स्यानाः' धकाः धाःये, 'दुर्विनीतम्ह, द्वःछि ध्यवाबिया वयात उत्तमे बिया आः वयात छं स्यात' धकाः जित छःगु वचनं ब्वःबिड, 'तिसाया निति वं जित स्यायेगु इच्छा यात धकाः धाःसां नं जित पत्याः याइमखु, जि छँय च्वने गात" धकाः अन हे तिसात वाँछवया जइल्य दुहाँवनाः छसिकयं ववं छगु परिव्राजकपिनिगु आभ्रमय् थंका वन्दना यानाः "हित, भन्ते, छःपिथाय् प्रब्रज्या ब्यु" धकाः धाल । अले वयात प्रब्रजित यात । वं प्रब्रजित जुया न्यन - "भन्ते, छःपिनिगु श्व प्रब्रज्याय् छु उत्तम खः ?" "भद्रे, भिगू कसिणाय् परिकमं भावना यानाः ध्यान उत्पन्न यायेमाः, सहस्रवाद नं सयेकेमाः, श्व जिभिगु प्रब्रज्याया उत्तम अर्थ खः ।" "आः जि ध्यान उत्पन्न याये फइमखु, सहस्रवाद जि सयेके, आर्यपि ।" अले वयात उपि सहस्रवाद सयेके बियाः "छ उगु शिल्प सयेकल, आः छ जम्बुदीपय् चाःहिला थः नापं न्ह्यसःया लिसः बिडगु समर्थं दुपि स्वः हँ (माः हँ) " धकाः वया न्हाःतय् यःमरिमाया कच्चा बिया छवल - "हँ, भद्रे, यदि सुं नं गृहस्थी छं नापं न्ह्यसःया लिसः बिडफुसा, वया हे पादपरिचारिका जु, यदि प्रब्रजित बिडफुसा, वयाथाय् प्रब्रजित ज् ।"

वं जम्बुपरिव्राजिका धयागु नाम्ह जुया अनं पिहाँवया खँखिपिन्त न्ह्यसः न्यनाः जुयाच्वन । वया नापं लिसः बिडगु समर्थं दुपि मन्त । "थन जम्बुपरिव्राजिका वयाच्वन" धकाः न्यनाः मनूत विस्वुवनी । वं गामय् वा निगमाया भिक्षातनया निति दुहाँवनीबले गाँया ध्वाखाय् फि द्विचिना उकी यःमरिमाया कच्चा तयाः "जि नापं न्ह्यसःया लिसः बिडगु समर्थं दुम्हं यःमरिमाया कच्चायात न्ह" धकाः धया गामय् दुहाँवन । उगु थाय् न्ह्यसः वनेगु समर्थं दुपि सुं मन्त । वं नं यःमरिमाया कच्चा गनेवं मेगु यःमरिमाया कच्चा ग्रहण याइ, युगुकरं विचरण यायां भ्रावस्तिइ थंका गाँया ध्वाखाय् फि द्विचिना यःमरिमाया कच्चा तयाः च्चे धया वयागुकरं हे धया भिक्षातनया निति दुहाँवन । आपालं गाँया मस्त यःमरिमाया कच्चायात चाःहुइका च्वनाच्वन । उवले सारिपुत्र स्थविर भिक्षातनया निति वयाः भोजनधुंका शहरं पिहाँववले इपि मस्त यःमरिमाया कच्चायात चाःहुइका दनाच्वंगु खनाः "छु श्व खः ?" धकाः न्यन । मस्तेसं स्थविरयात उगु खँ कन । "अथेसा, मस्त, श्व सिमाकचायात न्ह ।" "ग्याः जिपि, भन्ते ।" "जि न्ह्यसःया लिसः बिड, न्हँ छिमिसं ।" इमिसं स्थविरया वचनं उस्ताहित जुया अथे यानाः न्ह्याया यःमरिमाया कच्चायात वाँछवल । परिव्राजिका वयाः इमित निन्दायानाः "छिपि नापं जिगु न्ह्यसःया अर्थ मद्दु, छाय् जिगु सिमाकचा न्ह्यागु ?" धकाः धाल । "आर्य नं जिमित न्हइके ब्युगु खः" धकाः धाल । "भन्ते, छःपिसं जिगु सिमा कच्चा न्हइके बियागु खःला ?" "खः, केहँ मय्जु ।" "अथेसा जि नापं न्ह्यसःया लिसः बिया बिज्याहँ ।" "साधु लिसः बिड ।"

वं सुर्घाया किचः वृद्धि जुया वयेवं न्ह्यसः न्यनेत स्थविरयाथाय् वन, फुकक शहरय् खँ प्रचार जूल । "निम्ह पण्डितपिनिगु खँ न्यने" धकाः शहरवासीपिं वया नापं हे वनाः स्थविरयात वन्दना यानाः छखेलिकक फयेतुल । परिव्राजिका स्थविरयात धाल - "भन्ते, छःपिके न्ह्यसः न्यने ।" "न्याः, केहँ मय्जु ।" वं सहस्रवाद न्यन, न्यन्यंगु स्थविरं लिसः बिया बिज्यात । अले वयात स्थविरं धाल - "थुलि हे छंगु न्ह्यसः लाकि मेगु नं दु ला ?" "थुलि हे खः, भन्ते ।" "छं आपालं न्ह्यसःत न्यन, जिं नं छगु न्यने ला, लिसः छु बिडगु खःला जित ?" "स्यसा जि लिसः बिड, न्यना बिज्याहँ, भन्ते ।" स्थविरं "छंगु धयागु छु खः ?" धकाः न्ह्यसः न्यन । वं "थये थय्या लिसः बिडमाः" धकाः मसिया "श्व छु धयागु खः, भन्ते ?" धकाः न्यन । "बुइया न्ह्यसः खः, केहँ मय्जु ।" "जित नं उगु कना थ्ये, भन्ते ।" "यदि जि थें जुइगु खःसा, बिड ।" "अथेसा जित प्रब्रजित यानाः बिज्याहँ ।" स्थविरं भिक्षुणीपिन्त धया प्रब्रजित यात । वं प्रब्रजित जुया उपसम्पदा प्राप्त जुया कण्डलकेसि वेरी धयागु नाम्ह जुया गुलिचा मद्दवं हे प्रतिसम्भवासहित अहँच्यु थयन ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ न्ह्यःयन - "कण्डलकेसि वेरीया धर्मभ्रवण याःगु आपाः मद्दु, वया प्रब्रजितया ज्याया लक्षय् थयन, छम्ह धाये, खुँ नापं महासंगम यानाः न्याकाः वम्ह खः ।" शास्ता बिज्यानाः "छु खँय् थन, भिक्षुपि, आः खँ ल्हाना मुनाच्वनागु खः ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, जि देशना यानागु धर्मयात भतिचा वा आपाः धकाः न्यायेखाये मते, अनयंकगु सछिगु पद जूसां उत्तम जुइमखु, धर्मपद छगु जक जूसां नं उत्तमगु हे खः । न्यं दुपि खुँतेत त्वाकुन्हसित त्याःन्ह धयागु जुइमखु, अध्यात्म

१०३ (अध० वेरी २.३.३२)

१०४ (बु० षा० ४.१)

क्लेशरूपी खँतयत् त्याकुम्हसित हे जक त्याम्ह धयागु जुडु" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां बुधि गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

१०२. यो व गाथा सतं भासे, अनत्यपदसंहिता ।
एकं धम्मपदं सेयो, यं सुत्वा उपसम्मति ॥

१०२. "गुम्हसिनं सछिपु गाथा कसां न, अनर्थं पदं संयुक्तगु ख: ।
छुपु धर्मपदं हे उत्तम ख:, गुगुयात न्यना: शान्त जुडु ॥

१०३. यो सहस्सं सहस्सेन, सङ्गामे मानुसे जिने ।
एकञ्च जेय्यत्तानं^{१०१}, स वै संग्रामजुत्तमो ॥

१०३. "गुम्हसिनं इ:छियात इ:छि: संग्राम्य मन्तयत् त्या:की ।
य: छम्हसित जक त्याकी, व हे संग्रामयात त्या:का उत्तमम्ह ख: ॥"

अन सछिपु गाथा धयागु गुम्ह व्यक्ति सछिपु परिच्छेद दुगु आपालं गाथा कनि धयागु अर्थ ख: । अनर्थं पदं संयुक्तगु धयागु आकाशया वर्णनादिकथं अनर्थकगु पदं संयुक्तगु ख: । धर्मपदं धयागु अर्थं सिद्धयाइगु स्कन्धादि संयुक्तगु ख:, "बुधिं प्यंगु परिव्राजकधिं, धर्मपदत ख: । छु छु प्यंगु ? अनभिध्या (लोभरहित), परिव्राजकधिं, धर्मपद ख:, अव्यापाद (द्वेषरहितगु), परिव्राजकधिं, धर्मपद ख:, सम्यक्सम्मति, परिव्राजकधिं, धर्मपद ख:, सम्यक्समाधिं, परिव्राजकधिं, धर्मपद ख:"^{१०१} धका: यथे धया बिज्या:गु प्यंगु धर्मपदमध्ये छगु जक नं धर्मपद उत्तम ख: । गुम्हसिनं इ:छियात इ:छि धयागु गुम्ह छम्ह संग्रामया योद्धा इ:छि गुणन यानात:गु इ:छिम्ह मन्तयत् छगु संग्राम्य त्याकसां, भिड: मन्तयत् त्याका ह:सां, धव नं संग्रामजित त्याकगु उत्तम प्रवर धयागु जुडुमखु ।

य: छम्हसित जक त्याकी धयागु गुम्हसिनं चान्ह्य व न्हिन्य च्वनेगु यास्य आध्यात्मिक कर्मस्थान समर्शन याना: य:गु लोभादि क्लेशयात त्याका यत त्याकगु जुडु । व हे संग्रामयात त्या:का उत्तमम्ह धयागु व संग्राम त्याकपिस्वया उत्तम व प्रवरम्ह संग्रामशीघं योद्धा ख: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

कुण्डलकेसि थेरीया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१०२. यश्च गाथा: शतं भाषेतानर्थपदसंहिता: ।
एकं धर्मपदं श्रेयो यत् श्रुत्वोपशाम्यति ॥३॥

१०३. य: सहस्रं सहस्रेण संग्रामे मानुषाञ्जयेत् ।
एकञ्च जयेयात्मानं स वै संग्रामजित्तम: ॥४॥

४. अर्थापृच्छक ब्राह्मणया सँ

"य:त हे त्याकेगु उत्तम छ:....." वगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्याना: च्चबले अनर्थपृच्छक ब्राह्मणया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

वं भनीसं न्यना:, ब्राह्मणं "छु सम्यक्सम्बुद्धं अर्थं (हित) हे जक स्य अयवा अनर्थं (अहित) नं ?" धका: शास्तायाथाय लिक्क वना: न्यन - "भन्ते, छ:पिसं अर्थ हे जक स्य, अनर्थं मस्य धका: मती तथा ?" "जिं अर्थ व

^{१०१} जतानं (सी० रो०)

^{११०} (ज० पि० ४.३०)

अनर्थं न स्यु, ब्राह्मण ।" "अयेसा जित अनर्थ कना बिज्याहूँ ।" अले वयात शास्ता युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात

"सर्घो लुडका नं छनाच्चनीम्ह, अलसि, हारां ताउत अत्याकुलु ।
याकचा लैय् जुडम्ह, मेपिनि कला स्वः जुडम्ह ।।
श्वयात ब्राह्मण, सेवन या, अनर्थ छन्त जुड ॥"

उगु खँ न्यनाः ब्राह्मणं साधुकार बिल "साधु, साधु, गणाचार्य, गणया नायो, छःपिसं अर्थ व अनर्थ नं सिया बिज्या ।" "थये, ब्राह्मण, अर्थ व अनर्थ स्यूम्ह, जिं थैं जाम्हे मेम्ह मडु ।" अले वयात शास्तां मनया खँयात विचाः याना, "ब्राह्मण, छु ज्यायानाः जीविका हनाच्चना ?" धकाः न्यना बिज्यात । "जू म्हिंतेगु ज्या यानाः, भो गौतम ।" "छु छ त्याःला कि दू ?" "त्याः नं त्याः बूनं बू" धकाः धायेवं, "ब्राह्मण, श्व अत्यमात्र खः, मेपिन्त त्याकाः त्यागु धयागु उत्तमगु मखु । गुम्हसिनं क्लेशयात त्याका थःत त्याकिदु, वया त्याःगु उत्तम खः । वं त्याकगुयात सुनां नं बुके फडमखु" धकाः धया लिस्वागु मिले यानाः धर्मवेशना यायां वुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

१०४. अत्ता हवे जितं सेथ्यो, या चायं इतता फजा ।
अतदन्तस्स पोसस्स, निच्चं सञ्जतचारिनो ॥

१०४. "थःत हे त्याकेगु उत्तम खः, गुपिं श्व मेपिं प्रजापिन्त त्याकेगु स्वया नं ।
थःत त्याकम्ह मनया, नित्यरूपं संयम आचरण याडम्हसित ॥

१०५. नेव देवो न गन्धर्वो, न मारो सह ब्रह्मना ।
जितं अपजितं कयिरा, तथारूपस्स जन्तुनो ॥

१०५. "न देव, न गन्धर्व, न मारसहित ब्रह्मा नं ।
त्याम्हसित बुके फडमखु, उजाम्ह प्राणीयात ॥"

अन हे धयागु निपात खः । त्याकेगु धयागु लिइविप्रलाश खः, थःगु क्लेशयात त्याका थः त्याइगु उत्तम खः धयागु अर्थ खः । गुपिं श्व मेपिं प्रजापिन्त धयागु गुपिं श्व त्यं वुपिं प्रजापिन्त जू म्हिता धन हरण यानाः संग्राम यानाः बा बलाः त्या जुया त्याकेगु खः, उगु त्याका त्यागु उत्तमगु त्यागु व मखु धयागु अर्थ खः । छाय् उगु त्यागु उत्तमगु खः, युगु उत्तमगु मखु ? उकिं थःत त्याकम्ह ...पूर्ववत्... उजाम्ह प्राणीयात । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गुगुलिं श्व निक्लेशभावया निति थःत दमनयाम्ह मनू खः, वया थःत दमन यानाः कायादि नित्यरूपं आचरण याडम्हसित युजाम्ह वुपिं काय संयमादि संयतम्ह प्राणीयात देव, गन्धर्व, मार व ब्रह्मा सहित दनावयाः "जि श्वया त्यागुयात बुकाबिदु, मार्गभावनाद्वारा नाश जुइधुंका क्लेशयात हानं उत्पन्न याये" धकाः उस्ताह व कुतःधासां नं, गथे धनादि बुम्ह पक्षान्तर जुया मेम्हसिनं त्याकगुयात हानं त्याका वयात बुकाबिदुगु खः, "थये बुकेगु याये फडमखु ।"

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अनर्थपृच्छक ब्राह्मणया खँ क्वाचल ।

संस्कृतच्छायाः

१०४. आत्मा ह वै जितः श्रेयान् या चेतमितरा प्रजा ।
आत्मदान्तस्य पुरुषस्य नित्यं संयतचारिणः ॥४॥

१०५. नैव देवो न गन्धर्वो न मारः सह ब्रम्हणा ।
जितमपजितं कुर्यात् तथारूपस्य जन्तोः ॥६॥

५. सारिपुत्र स्थविरया पात्रु ब्राह्मणया खँ

“महिनाय् महिनाय्.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्याना: च्वबले सारिपुत्र स्थविरया पात्रु ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोसिं न्यना:, स्वविर वयाथाय् लिक्क वना: धाल - “छाय्, ब्राह्मण, छुं नं कुशल याना: ला ?” “याना, भन्ते ।” “छु याना: ?” “महिनाय् महिनाय् इ:छि परिव्याग याना: दान बिया ।” “सुयात बिया ?” “निर्गन्थतय्य, भन्ते ।” “छु आशिका याना: बिया ?” “ब्रह्मलोकया, भन्ते ।” “छु ब्रह्मलोकया थव लँ ख:ला ?” “ख:, भन्ते ।” “सुना थये धाल ?” “आचार्यपिसि जित कना बिज्यात, भन्ते ।” “न छु ब्रह्मलोकया लँ स्यु, न त इपि आचार्यपिसि स्यु, शास्तां छम्हसिनं जक स्यु, नु, ब्राह्मण, ब्रह्मलोकया छन्त लँ कके” धका: वयात व्वना: शास्तायाथाय् लिक्क यका, “भन्ते, थव ब्राह्मण थये धाल” धका:, उगु सुचं विन्तियाना: साधु थवयात ब्रह्मलोकया लँ कना बिज्यातुं ।” शास्तां “थये हे, ब्राह्मण ख:ला ?” धका: न्यनेवं “ख:, भो गौतम” धका: धायेवं, “ब्राह्मण, छुं थये व्युब्भुं सछि दँ व्युसां नं पलख जक लपुता:गु मनं जि श्रावकयात स्वयेगु वा छत्तं जक भोजन दान बिद्दगु हे महान् फलवान ख:” धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१०६. मासे मासे सहस्तेन, यो यजेथ सतं तमं ।
एकञ्च भावित्तानं, मुहुतमपि पूजये ।
सायेव पूजना सेय्यो, यञ्चे वस्ससतं हुतं ॥

१०६. “महिनाय् महिनाय् इ:छि ध्यवां, गुम्हसिनं पूजा सछिम्हसित समान ।
छम्हसित जक भाविता या:म्ह थ:त, पलख जक पूजा यायेवं ।
व हे पूजा उत्तम ख:, गुगु सछि दँ पूजा होम यायेगु स्वया ॥”

अन इ:छि ध्यवां धयागु इ:छि परिव्याग याना: ख: । गुम्हसिनं पूजा सछिम्हसित समानं धयागु गुम्हसिनं सछि दँ महिनाय् महिनाय् इ:छि परिव्याग याना: लौकिक मनुतय्यत दान व्युसां, छम्हसित जक भाविता या:म्ह थ:त धयागु गुम्ह छम्हसित शीलादिगुणविशेशं य:त वृद्धिया:म्ह स्वयं प्व:कां श्रोतापन्न, च्चे च्चकां शीणासवम्हसित छया लुखाय् थ्यम्हसित छत्तं भिष्ठा दान बिया वा नयेत गाछि खाना दान बिया वा त:पुगु वस्त्र दान बिया पूजा याद्दगु ख: । गुगु मेम्हसिनं सछि दँ पूजा या:गु ख: । वस्वया युगु हे पूजा उत्तम ख:, श्रेष्ठ ख: धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्यं वं ब्राह्मण श्रोतापत्तिकलय् ध्यन, मेपि न आपालं श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

सारिपुत्र स्वविरया पात्रु ब्राह्मणया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१०६. मासे मासे सहस्रेण यो यजेत शतं समा ।
एकञ्च भावितात्मानं मुहुतमपि पूजयेत् ।
सैव पूजना श्रेयसी यच्चेद् वर्षशतं हुतम् ॥५॥

६. सारिपुत्र स्थविरया काय्पिया खँ

“गुम्ह प्राणी सछि दँ.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्याना: च्वबले सारिपुत्र स्वविरया काय्पिया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

स्वविर लिक्क वना: वयात नं धाल - “छु, ब्राह्मण, कुशल याना:गु दुला ?” “ख:, भन्ते, याना: ।” “छु याना: ?” “महिनाय् महिनाय् छम्ह पशुयात स्याना: होम याना: ।” “छाय् थये याना:गु ?” “ब्रह्मलोकया मार्ग थव

खः । "सुनां थथे धाःगु ?" "आचार्यपिसं जित, भन्ते, धाःगु खः ।" "न छ ब्रह्मलोकया लँ स्यु, न त छ आचार्यपिसं स्यु, नु, शास्तायाथाय वने" धकाः वयात शास्तायाथाय लिक्क यंका उगु सुचं विन्तियाणाः "श्वयात, भन्ते, ब्रह्मलोकया लँ कना विज्याहँ" धकाः विन्तियात । शास्ता "थथे धायँ खःला ?" धकाः न्यतेवं "खः, भो गौतम" धकाः धायेवं, "ब्राह्मण, सच्छि दँतक थथे होम (अग्नीपूजा) यानाः जूसां छंगु होम स्वया जि श्रावकयात तत्क्षणा जक पूजा यानागति मग्यं" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना धायॉं थुगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१०७. यो च वस्ससतं जन्तु, अग्निं परिवरो वने।
एकञ्च भावितान्, मुहुत्तमपि पूजये।
सायेव पूजना सेथ्यो, यञ्च वस्ससतं हुतं ॥

१०७. "गुह्यं प्राणीं सच्छि दँ, होमयाइ वनय् ।
छम्हसित जक भाविता याःम्ह थःत, पलख जक पूजा धायेवं ।
व हे पूजा उत्तम खः, गुगु सच्छि दँ पूजा होम धायेगु स्वया ॥"

अन प्राणीं धयागु श्व सत्त्वया अभिप्राय् खः । होमयाइ वनय् धयागु निष्प्रपञ्चता भावया इच्छां यानाः वनय् दुहावनाः अन होम याइ । ल्यं दुगु न्हापा कनाः वयागु थँ हे खः ।
देशनाया अन्त्य व ब्राह्मण भ्रोतापत्तिफल प्राप्त जुल, भेषि न आपाल भ्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सारिपुत्र स्थविरया काय्बिया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१०७. यश्च वर्षशतं जन्तुरग्निं परिवरेद् वने ।
एकञ्च भावितात्मानं मुहुर्तमपि पूजयेत् ।
सैव पूजना श्रेयसी यञ्चेद् वर्षशतं हुतम् ॥८॥

७. सारिपुत्र स्थविरया पासाठ्ठ ब्राह्मणया खँ

"गुगु यज वा होम लोकय्....." थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वंबले सारिपुत्र स्थविरया पासाठ्ठ ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

स्थविरं लिक्क वनाः वयात न "छु, ब्राह्मण, छु न कुशल यानाः ला ?" धकाः न्यन । "खः, भन्ते याना ।" "छु यानाः ?" "इष्टयाग (इष्टापूर्तयज्ञ) यज्ञ यानाच्वना ।" "उबले धायँ, उग यज्ञ महान् धनसम्पत्ति त्याग यानाः यज्ञ याइगु जुयाच्वन ।" थनं लिपा स्थविरं न्हापा थँ हे न्यनाः वयात शास्तायाथाय यंका उगु सुचं विन्तियाणाः "श्वयात, भन्ते, ब्रह्मलोकया लँ कना विज्याहँ" धकाः विन्तियात । शास्तां, "ब्राह्मण, थथे धायँ खः ला ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं "खः, भो गौतम" धकाः धायेवं, "ब्राह्मण, छु दछियंक इष्टयज्ञ यानाः लौकिक मनूतयत् बिडगु दानस्वया लयताःगु मनं जित श्रावकपिन्त वन्दना याइपिनि उत्पन्न जगु कुशलचेतनाया प्यब्बय् छब्बः नं भू मद्दु" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना धायॉं थुगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१०८. यं किञ्चि यिद्दं व हुतं व^{११} लोके, संवच्छरं यजेथ पुज्जपेक्खो ।
सवम्मि तं न वतुभागायेति, अभिवादान उज्जुगतेसु सेथ्यो ॥

१०८. "गुगु यज वा होम लोकय्, दछियंक यजयासां न पुण्यया आकाशा यानाः ।
फुकं उगु प्यब्बय् छब्बः नं मद्दु, अभिवाद धायेगु हे तप्यंगु लँय वपिन्त उत्तम खः ॥"

^{११} यिद्दं हुतं (क०)

अनं गुणु धयागु श्व त्वपुप्यं मदयेकया अभिप्राय वचन खः । यज्ञ धयागु प्रायधानाः मङ्गलउत्सवया दिन्यु ब्यागु दान खः । होम धयागु हलज्वलं ज्वरेयानाः पाहनापिन्त विद्गु दान व कर्मफलयात विरवास यानाः विद्गु दान खः । दृष्टियकं यज्ञयासां न धयागु दृष्टियकं निरन्तरं च्चे धयावयागुक्थं दान फुकक चक्रवालयुच्चं लौकिकं मनतयूत व्यसां । पुण्यया आकांक्षा यानाः धयागु पुण्यया इच्छा जुया । तप्यगु लैय् वपिन्त धयागु ववय प्वःकां भोतापान, च्चे च्चकां क्षीणासवम्हसित । श्व धयातःगु जुयाच्चन - "थुजागु लयताःगु मन शरीरयु म्ह स्वछुना वन्दना यानागु कुशलचेतनाया गुणु फल खः, व स्वया प्यव्वय छव्वः नं फुकक उगु दान म् मदु, उकिं तप्यगु लैय् वपिन्त वन्दना यायेगु हे उत्तम खः ।"

देशनाया अन्त्य व ब्राह्मण भोतापत्तिफल्यु श्यन, मेपि नं आपालं भोतापत्तिफलादिद श्यन ।

सारिपुत्र स्यविरया पासाम्ह ब्राह्मणया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१०८. यन्किञ्चिद्विष्टञ्च हुतञ्च लोके, संवत्सरं यजेत पुण्यापेक्षः ।
सर्वमपि तन्न वतुर्भागमेति, अभिवादाना ऋजुगतेषु श्रेयसी ॥९॥

८. आयुवर्धन कुमारया स्तं

"अभिवादान यायेगु स्वभाव दुम्हसित..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता दीर्घलङ्घिकाया आधार कया आरण्यकुट्टिड च्चना विज्यानाः च्चबले दीर्घायु कुमारया कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, दीर्घलङ्घिकाया शहरवासीपि निम्ह ब्राह्मणपि पिनेया प्रव्रजितं प्रव्रजित जुया पीच्यादं तपचर्चायात । इपिं मध्ये छम्हसिन "जिगु वंश नाशजुद, चीवर त्वःते" धकाः बिचाः याना थःम्ह यानागु तप मेपिन्त मिया सछिम्ह सा व सछि ध्यबं कलाया छम्ह हयाः घरगृहस्थी स्थापना यात । अले वया कलाम्ह काय बुदुकल । मेम्ह नं वया पासाया च्चनीथायु वनाः हानं उगु शहरयु लिहौवन । वं व वःगुभाव न्यनाः कायकलापि ब्वनाः पासाया स्वये धकाः वन । वनाः कायु मॉमसिया ल्हाःतयु बिया थःम्ह न्हापालाक वन्दना यात, मामं न कायु बौम्हसिया ल्हाःतयु बियाः वन्दना यात । वं "दीर्घायु जुडमा" धकाः धाल, मचायात वन्दना याकुबले सुंक च्चन । अले वयात "छायु, भन्ते, जिस्सिं वन्दना यानाबले 'दीर्घायु जुडमा' धकाः धया विज्यानाः श्व वन्दना याःबले छु नं धया विमज्यानागु खः" धकाः धाल । "श्वया छगु अन्तराय दु, ब्राह्मण" गुलितक श्व म्वाड, भन्ते ?" "छवाः जक, ब्राह्मण ।" "पनेगु छु उपाय दुला, भन्ते ?" "जिं पनेगु उपाय मस्यु ।" "सुनां सिड, भन्ते ?" "श्रमण गौतमं सिडफु, वयाथायु वनाः न्य ।" "अन वनेबं तप परिहानि जुडगुलि ग्याः ।" "यदि छु पुत्रन्हे दुसा, तप परिहानि बिचाः मयाःसे वयायायु वनाः न्य ।"

व शास्तायाथायु लिक्क वनाः न्हापां थःम्ह वन्दना यात । शास्तां "दीर्घायु जुडमा" धकाः धयाविज्यात, कलाम्ह वन्दना याबले नं वयात अथे हे धयाविज्यानाः काययात वन्दना याकुबले सुंक च्चना विज्यात । व न्हापा थें हे शास्तायाके न्यन, शास्ता नं अथे हे भविष्यवाणी यानाः विज्यात । धाये, व ब्राह्मणं सर्वज्ञानयात मस्यगुलिं यानाः थःगु मन्त्र सर्वज्ञानानाप दाजेयात, निराकरणया उपाय पसिल । ब्राह्मणं शास्तायाके न्यन - "छु, भन्ते, निराकरणया उपाय मदुता ?" "दयेफु, ब्राह्मण ।" "छु दइ ?" "यदि छु थःगु छैयु लुबायु मण्डपयु दयेकाः वया दभुद तेबुल दयेकाः वयात तयाः ब्याम्ह वा फिखुम्हसित आसत लायाः अन जि श्रावकपिन्त फयेतुका न्हयन्हुतक निरन्तरं परित्राणा याके फुला, युक्थं वया अन्तराय नाशजुड ।" "भो, गौतम, जिं मण्डपदिद दयेके फु, परन्तु छःपिन्त श्रावकपिं गये यानाः प्राप्त याये ?" "छु थुलि यायेवं जिं जि श्रावकपिन्त छुवयाये ।" "साधु, भो गौतम" धकाः वं थःगु छैयु लुबायु फुककं ज्या सिधयेका शास्तायाथायु वन । शास्तां भिक्षुपिन्त छवल, इपिं वनाः अन फयेतुल, मचायात नं तेबुलयु गौतुकल, भिक्षुपिंसं न्हयुका न्हयन्हु निरन्तरं पाठयात, न्हयन्हु दुबले सन्ध्या इलयु शास्ता विज्यात । वसपोल विज्याना च्चबले फुकक चक्रवालाया देवतापिं भुवल । छम्ह अवरुदक धयाम्ह इत्य

फिनिर्दे वैश्रवण देवतायात सेवायानाः वषाथाय वर प्राप्तजूबले "थनि न्यूनू दइबले ध्व मचायात काः" धकाः वर वत । उकिं व न वया दनाच्चन ।

शास्ता अन विज्याबले महान आनुभावपिं देवतापिं सनिपात जुइवं अत्यानुभावपिं देवतापिं लिचिला लिचिला वनाः याय मयया फिनिगु योजन लिहों वन । अवरुद्रक नं अये हे लिहोंवन, शास्तां नं चठियकं परित्राण यानाः विज्यात । छवाः फुइवं अवरुद्रकयात मचा प्राप्त मजुल । च्यान्हुया दिनय सुद्यो लुयावयेवं हे मचायात हयाः शास्तायात वन्दना याकल । शास्तां "दीर्घायु जुइमा" धकाः धयाः विज्यात । "गुलि तक, भो, गौतम, मचा म्वाइ ?" "सछि व नीदं, ब्राह्मण ।" अले वयात "आयुवर्धन कुमार" धकाः नां छुत । वं स्यायेम्ह जुइवं न्यासः उपासकपिसं चाःहुइका जुयाच्चन । अले छन्हुया दिनय धर्मसभायुं भिक्षुपिसं खँ न्ह्यःथन "स्व आयुस, आयुवर्धन कुमार धायै, न्ह्यूनू दुबले सिइमाम्ह खः, आः व सछि व नीदं म्वाइम्ह जुया न्यासः उपासकपिसं चाःहुइका जुयाच्चन, थुपिं सत्त्वपिनिगु आयु वृद्धिया कारण दु धकाः मती तया ।" शास्ता विज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मनाच्चनगु खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, केवल आयुवृद्धि हे जकमखु, थुपिं सत्त्वपिसं गुणवानपिन्त वन्दना यानाः, अभिवादन यानाः प्यंग हेतु वृद्धिजुइ, विध्वनाथां मुक्तजुइ, आयु दतले च्वनाच्चने दइ" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यापां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१०९. अभिवादनसीलिस्स, निच्चं वुद्धापचायिनो^{११} ?
चत्तारो धम्मा वइन्ति, आयु वण्णो सुखं वलं ॥

१०९. "अभिवादन यायेगु स्वभाव दुम्हसित, नित्यरूपं वृद्धपिन्त सेवा याइम्हसित ।
प्यंग धर्मत वृद्धि जुइ, आयु, वर्ण, सुख व बल ॥"

अन अभिवादन यायेगु स्वभावदुम्हसित धयागु वन्दना यायेगु स्वभाव दुम्हसित खः, न्हियं वन्दना यायेगु बानी दुम्हसित धयागु अर्थ खः । वृद्धपिन्त सेवा याइम्हसित धयागु गृहस्थी नकतिनि प्रव्रजित जुम्ह मचाप्ह भ्रामणोरयात नं, प्रव्रजितया जक प्रव्रज्यां बा उपासम्पदां थकालीम्हसित व गुणवृद्धिपिन्त सेवायानाः, अभिवादन वा नित्यरूपं पुजा याइम्हसित धयागु अर्थ खः । प्यंग धर्मत वृद्धिजुइ धयागु आयु वृद्धिजुइवं गुलिसमयतक उगु आयु वृद्धि जुइ, उलितक हे मेगु नं वृद्धि हे जक जुइ । गुम्हसिनं न्येदँतक आयु दइगु कुशल यानातःगु दुसा, नीन्यादँ दइबले बया जीबनयुं भय अन्तराय उत्पन्न जसा, बया अभिवादन यायेगु स्वभावया कारणं शान्त जुइ, व आयु दतले हे च्वनी, वणादि नं वया आयु नापं वृद्धिजुइ । थन मेमेगु नं थये हे खः । निर्विध्नरूपं म्वानाच्चम्हसियायु आयु वृद्धि जुइगुलिइ न्ह्यसः तयेथायु मदु ।

देशनाया अन्त्य आयुवर्धन कुमारसहित न्यासः उपासकपिं नापं श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल, मेपिं नं आपालं श्रोतापत्तिफलादिइ थयन ।

आयुवर्धन कुमार खँ च्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१०९. अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धापचायिनः ।
चत्वारो धर्मा वर्धन्ते आयुर्वर्णः सुखं बलम् ॥१०॥

९. सँकैच्छ भ्रातणेरया खँ

"गुम्ह सछि दँ म्वाःसां..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वना विज्यानाः च्वबले सँकिच्च भ्रामणोरया कारणयु आज्ञा जुया विज्यात ।

भौंसं न्यनाः, भ्रावसिइ स्वीम्ह कुलपुत्रपिं शास्ताया धर्मोपदेश न्यनाः शासनयु मनबिया प्रव्रजित जुल । इपिं उपासम्पदा जुया न्यादँ दयेवं शास्तायायायु लिकक वनाः "ग्रन्थधुर व विषयनाधुर यानाः निगु ज्या (धुर) दु

^{११} बढापचायिनो (सौ० ते०)

धका: न्यना: "जिपि बुरा जुडका प्रव्रजित जुयापि ख:" धका: "ग्रन्थधुरय् उत्ताह मया:से विपरयनाधुर पूर्णयायेगु इच्छाजुया अहत्त्व तकया कर्मस्वान कंकेविया, "भन्ते, छा् आरपयायतन वनय् वने" धका: शास्तायाके न्यन । शास्तां "छु थासय् वनेगु ?" धका: न्यना: विज्यायेवं "फलनागु थासय्" धका: धायेवं "अन इमित छम्ह ल्यपुन्यं नदम्हसिया कारणं भय उत्पन्न जुड, उगु भय संकिच्च भ्रामणेर वनेवं जक शान्त जुड, अले इमिसं प्रव्रजितया ज्या परिपूर्ण याइ" धका: सिडका विज्यात ।

संकिच्च भ्रामणेर ध्याम्ह सारिपुत्र स्वविरया जन्म न्ह्यदँ दम्ह भ्रामणेर ख: । धाये, वया माँ भ्रावस्तिइ धनीकुलया म्हाया ख: । वया मन्ना व्वाथय् च्चनाच्चवंले छा् ल्वचं उगु क्षणय् हे सित । वयात उनाच्चवंले गर्भया ला बाहेक न्यं दुगु च्यात (मि नल) । अले वया गर्भया ला चित्ताल स्वतहावया निथासय् सुलिं सुल । सुनिया च्चकां मन्नाया मिखाया च्चकाय् (कुनय्) सुल । थये गर्भया लायात सुया ह्यंगवा:इय् टोने वोछ्वावया ह्यंगवालं हे त्व:पुया लिहावन । गर्भया ला मिं नल, ह्यंगवा:या टोने सुवर्णया मूर्ति थें जाम्ह मन्ना पलेस्वाविया टोने गोतुला च्चम्ह थें जुल । अन्तिम जन्मया सत्त्वयात सुमेरु पर्वतं ल्हाकुसां नं (स्वत्य:सां नं) अहत्त्व प्राप्त मनुइकं सिइ धयागु मनु । कन्हेखुनु "चिता स्याये" धका: वपिसं अथे गोतुला च्चम्ह मन्नायात खना: आश्चय्यं अदभुतगु मन जुया "गथे जुया बुलिमछि सिं च्यानावना फुक्क शरीरय् मिं नसां नं मन्नायात मिं मनल, छाय् जुड" धका: मन्नायात च्चना: गामय् दुने वना: ज्योतिषयाके न्यन । ज्योतिषं "यदि श्व मन्ना छैय् च्चन धा:सा, न्ह्यपुगु वंशतक जातिबन्धुपिं दरिद्र जुइ । यदि प्रव्रजित जुसा, न्यास: श्रमणपिसं चा:हुडका चा:इय् जुड" धका: धाल । वयात सुलिं मिखाया कुनय् धा: जगुलिं संकिच्च धयागु नां छुत । व लिया इलय् संकिच्च धका: प्रसिद्ध जुल । अले वयात जातिबन्धुपिसं "ठिक जुल, त:धिक जुडबले भी आयं सारिपुत्रयाथाय् प्रव्रजित याये" धका: पालन यात । व न्ह्यदँ दुबले "छ माँया व्वाथय् च्चवंले छिमि माँ सित, वया शरीर उनाच्चवंले छ मि मनल" धका: कुमारपिनगु खँ न्यना: "जि धाये, युजागु भयं मुक्कम्ह ख:, छु जि गृहवासय् च्चनाच्चवेगु, प्रव्रजित जुड" धका: य:धितिपत्त कन । इपि "साधु, पुत्ता" धका: सारिपुत्र स्वविरया लिक्क यंका, "भन्ते, श्वयात प्रव्रजित याना: विज्याहुँ" धका: विल । स्वविरं तत्तपञ्चक कर्मस्थान विद्या प्रव्रजित यात । व सँ खाकेवं हे प्रतिसम्भदासहित अहत्त्वय् थयन । श्व संकिच्च भ्रामणेर ख: ।

शास्तां "श्व वनेवं उगु भय शान्तजुड, अले इमिसं प्रव्रजितया ज्या परिपूर्ण याइ" धका: सिडका विज्याना, "भिष्पुपि, छिमि दाजु सारिपुत्र स्वविरयात नापलाना हुँ" धका: आज्ञा जुया विज्यात । इमिसं "ज्यु" धका: धया स्वविरयाथाय् वना: "छु, आवुसोपि ख:, धका: धायेवं जिपि शास्तायाथाय् लिक्क कर्मस्थान कया जइलय् दुहाँवनेगु इच्छाजुया वसपोलयाके न्यना:, अले जिमित शास्ता थये धया: विज्यात - "छिमि दाजुयात नापलाना हुँ ।" "उकिं जिपि थन वयागु ख: ।" स्वविरं "शास्ता थुमिके छा् कारण खना: थन छ्वाया हु:गु जुड, श्व छु जुड" धका: आबर्जनयायां उगु खँ सिडका धाल - "छु छिमि, आवुसोपि, भ्रामणेर दुराण ?" "मदु, आवुसो ।" "यदि मदुसा, श्व संकिच्च भ्रामणेरयात व्वना: हुँ ।" "म्वाल, आवुसो, भ्रामणेरया कलाणं जिमित भन्कत जुड, छयायेत गुँड च्चनीपित्त भ्रामणेर ?" "आवुसोपि, श्वया कारणं छिमित भन्कत जुडमखु, परन्तु छिमिगु कारणं श्वयात भन्कत जुड । शास्तां नं छिमित जिथाय् छ्वायाहु:गु छिमि नाप भ्रामणेरयात छ्वायेगु प्रतीक्षा याना: छिमित छ्वायाहु:गु ख:, श्वयात व्वना: हुँ ।" इमिसं "ज्यु" धका: स्वीकार याना: भ्रामणेर नाप स्वीछ्हासिनं स्वविरयाके विदाकया विहारं पिहाँवया चारिका (याना) यायां सछि व नीगुयोजन उखे छा् इ:छि कुल दुगु गामय् थयन ।

मन्तयसं इमित खना: लयताया: सत्कारपूर्वक सेवा याना:, "भन्ते, गन छ:पि विज्यायेगु ख: ?" धका: न्यना "गन याउंसेच्चंगु थाय् दु अन, उपासकपिं" धका: धायेवं पादमूलय् भोस्सुना "जिमिसं, भन्ते, आयपिं श्व थाय्या आधार कया ब्रवांवास च्चना विज्याइबले पञ्चशील कया उपोसथं कर्म यायेखनी" धका: प्राथंनया थत । स्वविरपिसं स्वीकार यात । अले इमित मन्तयसं चान्हे न्हिन्ते च्चनेगु, चक्रमण यायेगु थाय् व पर्णालात व्यवस्थायाना: "शौ जिथाय्, कन्हे जिथाय्" धका: उत्साहितपिं जुया सेवा उपस्थान यात । स्वविरपिसं ब्रवांवास च्चनीगु दिनय् नियम दयेकल, "आवुसोपि, भनीपि जीवमान बुद्धयाथाय् कर्मस्थान कया वयापि ख:, प्रतिपत्ति सम्पदा बाहेक बुद्धपित्त भीसं लयतायेके फइमखु, भनीगु अपायद्वारत चालाच्चगु हे दु, उकिं सुथय् भिक्षा वनेगु ई, सन्ध्या इलय् स्वविरया उपस्थान या:वनेगु ई बाहेक मेगु इलय् निम्ह छाथास मच्चंगु यायेमा:, गुम्हसिया म्ह

मफुत धाःसा, वं घण्टि थायेवं वयाथाय् वनाः वासः याये, थन मेगु चान्ह्य् वा न्हिन्य् अग्रमादीपि जुया कर्मस्थानाय् कूत-यानाच्वनेमाः ।”

इमि थये नियम दयेका च्वनाच्वंबले छम्ह दरिद्रम्ह मन् भ्दघाय् आधार कया म्वाताः उगु थासय् दुर्भिक्ष उत्पन्न जुयावयेवं मेम्ह भ्दघाय् आधार कया जीविका हनेगु इच्छां लैप वन । स्थविरपि नं गामय् भिक्षाटनया निति वना, थःपि च्वनीगु थासय् वयाच्वंबले लैया दथुइ छगु खुसिइ म्वःन्ह्या फिसःलय् फयेतुना भोजन यात । उगु क्षणय् उम्ह पुरुष उगु थाय् थंकाः छखेलिक दनाच्वन । अले वयात स्थविरपिसं “गन वनेगु ?” धकाः न्यन । वं उगु लुं ऊन । स्थविरपिसं वयाप्रति करुणा तया, “उपासक, छ तःसकं हे नयेपित्यात, हँ, लपे कया हिं, छन्त छपे छपे जा बिइ” धकाः धायेवं वं लपे कया हयेवं थःपि नयेगुकथं हे सूप तरकारी नितेयाताः छपे छपे जा बिल । धायें उकिं थव थये धयातःगु खः, गुम्ह भोजनया इलय् वःम्हसित भोजन बिइम्ह भिक्षुं, अग्र भोजन यदि मद्दुसा (मब्बुसा), थःम्ह नयेगु अनुसारगु हे भतिचा वा आयाः बिइमाः । उकिं इमिसं नं अये बिल । वं भोजनधुंका स्थविर वन्ना याताः न्यन - “छ, भन्ते, आर्यापिन्त, सुनां नं निमन्त्रणा याःगु दुला ?” “मद्दु निमन्त्रणा, उपासक, मन्तय्सं न्हिया न्हियं थुजागु हे खाना बिइ ।” वं बिचाः यात - “जिपि न्ह्यावले नं दना वसानिसं ज्या याताः न थुजागु खाना प्राप्त यायेमफु, छाय् जि मेथाय् वनेगु, थुमिथाय् हे च्वनाः म्वाये ।” अले इमित धाल - “जि सेवा तहल याताः आर्यापिन्तथाय् च्वनेगु इच्छाजुल ।” “साधु, उपासक ।” वं इपि नाप इमिगु च्वनीगु थासय् वनाः वाताक सेवा तहल पायां भिक्षुपिन्त तःसकं हे लय्तायेकाः नित्ता फुइवं भ्दघाय् स्वयेगु इच्छा जुया “यदि, आर्येपिके न्यनेवं, जित छवइमखु, मन्यसे वने” धकाः इमित मधाःसे हे पिहाँवन । थव हे वया तःधंगु भूल जुल, गगु भिक्षुपिन्त मधाःसे लिहाँवन ।

वया वनीगु लैय् छगु गुं दु । अन न्यासः खँतयसं “गुम्ह श्व गुंइ दुहाँवइ, वयात स्यानाः वया ला व हि छःपिन्त पुजायायेगु याये” धकाः देवतायात याचना याताः च्वगु न्हय्नु दुगु जुयाच्वन । उकिं न्हय्नु दुवले खँया नायो सिमाय् गया स्वयाच्वंबले व वयाच्वंगु खनाः खँतयत संकेट बिल । इमिसं व गुंइ दथुइ दुहाँ वंगुभाव सिइका धेरेयाताः वयात ज्वनाः क्वातुकः अरणिं मि च्वाका सिंत मूनाः मि ट्वाना इवाना च्वाकाः सुलेत छःत । वं इमिगु उगु क्रिया खनाः, “स्वामी, थव थासय् न फात, न मगत खने दु, छु कारणं थये यानागु खः ?” धकाः न्यन । “छन्त स्यानाः छगु ला व हि देवतायात पुजा यायेगु खः ।” व मृत्युभयं त्रशितम्ह जुया भिक्षुपिनिगु उगु उपकारयात बिचाःमयाःसे केवल थःगु ज्यानयात हे जक रक्षा पायां थये धाल - “स्वामी, जि न्यपुत्य नइम्ह खः, चिपगु भोजन नया तःधि जुम्ह खः, न्यपुत्यं नइम्ह धयाम्ह अलक्षिणाम्ह खः, आर्यापि उखेयुखे पिहाँवया प्रव्रजित जूपि क्षत्रियपि हे छः, फलनागु थासय् स्वीछम्ह भिक्षुपि च्वनाच्वंगु दु, इमित स्यानाः पुजायायेगु या, तःसकं हे छःपिन्त देवता न्यताइ ।” उगु खँ न्यनाः खँतयसं “बालागु हे थवं धयाच्वन, छु यायेत थव अलक्षिणा माःगु, क्षत्रितयत स्यानाः पुजा यायेगु याये” धकाः बिचाः याता “वा, इपि च्वनीगु थासय् क्यं” धकाः वयात हे मागदेशक याताः उगु थाय् थंका विहारया दथुइ भिक्षुपिन्त मखनाः, “गन भिक्षुपि ?” धकाः वयाकं न्यन । व नित्ता च्वने धंकुग जुया इमिगु नियम सियाः थये धाल - “थःगु न्हिनया थाय् व चान्ह्या थाय् फयेतुनाच्वपि, थव घण्टी थानादिसं, घण्टीया सःलं इपि मुवइ ।” खँया नायो नं घण्टी थाल ।

भिक्षुपिसं घण्टीसः न्यनाः “बेइलय् घण्टी थाल, सुं नं म्ह मफुत जुइ” धकाः वयाः विहारया दथुइ छसिकथं लायातःगु ल्हंफातय् फयेतुल । सइस्थविरं खँतयत स्वयाः न्यन - “उपासकपि, सुनां थव घण्टी थाःगु ? खँया नायो नं धाल - “जिं खः, भन्ते ।” “छु कारणं ?” “जिमिसं गुंठोयाकं फ्वनागु दु, वयात बलिबिद्यत छम्ह भिक्षु ज्वनाः वने ।” उगु खँ न्यनाः महास्थविरं भिक्षुपिन्त धाल - “आबुसोपिं, दाजुकिजापिन्त उत्पन्न जुइगु (आपत्तविपत्तगु) ज्याय् धयागु तःधिम्ह दाजु निवारण यायेमाः, जिं थःगु ज्यात छिमिगु नितिं त्याग याताः थुपि नापं वने, सकसित अन्तरया मजुइमा, अग्रमादीपि जुया श्रमणाधर्म पालन या ।” अन्स्थविरं धाल - “भन्ते, तःधिम्ह दानुया विपत्तगु ज्याय् धयागु किजाया जिम्मेवार दु, जिं वने, छलपोत्पि अग्रमादीपि जुया विज्याहँ ।” थव उपायद्वारा “जि हे वने, जि हे वने” धकाः धया छसिकथं स्वीम्ह दनावल, थये इपि नं छम्ह माँया कायपिं खः, न त छम्ह बीया कायपिं खः, न वीतरागीपिं खः, अथेसा नं अवशेषया नितिं छसिकथं ज्यान परित्याग यात । इपि मध्ये छम्हसिनं हे “छ हँ” धकाः धायेगु समर्थ मन्त ।

सकिञ्च भ्रामणोर इमिगु खँ न्यानाः, “भन्ते, छःपि च्वनाः विज्याहँ, जि छःपिन्त ज्वान त्याग याताः वने” धकाः धाल । इमिसं धाल - “भ्रामणोर, जिपि सकलं छकलं सिद्धमाःसां नं छ याकचित त्वःता छवयेमखु ।” “छु कारणं, भन्ते ?” “भ्रामणोर, छ धर्मसेनापति सारिपुत्र स्वविरया भ्रामणोर खः, यदि छन्त त्वःता छवयेवं, जि भ्रामणोरयात च्वनाः यका खँतयत् लःल्हाना बिल” धकाः स्वविरं जिमित निन्दा याइ, उगु निन्दायात निवारण जिमिसं याये फइमखु, उकिं छन्त त्वःता छवये मखु ।” “भन्ते, सम्यक्त्सुद्धं छःपिन्त जि उपाध्याययाथाय छवगु नं, जि उपाध्यायं जित छःपि नापं छवयाहःगु नं थव हे कारणयात खनाः छवःगु खः, छलपोलपि थन च्वना विज्याहँ, जि हे वने” धकाः वं स्वीहँ भिक्षुपिन्त वन्दना याताः “यदि, भन्ते, जिगु दोष दुसा, क्षमा याताः विज्याहँ” धकाः धया पिहाँवन । उबले भिक्षुपिनि महान् संवेग उत्पन्न जल्ल, मिखात ख्विं जाल नुगःचु भाराभारा भिन । महास्वविरं खँतयत् धाल - “उपासकपिं थव मचायात छिमिसं मिं च्याकीगु, सुल छाइगु व सिमा हःत लाइगु खनाः ग्याइ, थवयात छखेलिक्क तयाः फुकु ज्या या ।” खँतयत्सं भ्रामणोरयात च्वनायनाः छखेलिक्क तयाः फुकु ज्यात यात ।

ज्यात सिधयेका खँया नायो नं तरवार च्वनाः भ्रामणोरया लिक्क वन । भ्रामणोर फयेतुना ध्यानं च्वना हे फयेतुल । खँया नायो तरवार पुइका भ्रामणोरया गपतय पालेत बवतः यकल, तरवार चातुला तरवार धार लज्यात, वं “बालाक पाले मफुत्” धकाः मती तया हान तरवारयात तय्का पाल । तरवार ताइगःसिमाया हः ये निलावनाः तरवारया च्इ भुंवन । भ्रामणोरयात उगु इलय सुमेरु पर्वतं ल्हाकसां नं स्यायेत समर्थं दुम्ह दइमखु, तरवारया ला छु खँ । उगु प्रतिहार्यं (चमन्कार) यात खनाः खँया नायो नं बिचाः यात - “ल्हापा जिं तरवारं ल्वहया थां व कसिमाया दंयात चुलिजायावःगु माचायात ये चन्हक पाला, नकतिनि छकः चातुल, छकः ताइगःसिमा हः ये निल । थव अचेतनगु तरवार जुया नं थवया गुणा स्यु, जिं चेतना दुम्ह जुया नं मसिल ।” वं तरवार बँयँ चँछवया वया पादमलय भोस्सना, “भन्ते, जिपि धन्या कारणं गँइ दुहाँवयापिं खः, जिमित ताःपाकं निसं खनाः न इःछि मनुत् जसां यरथर खाइ, निगु स्वंगु शब्द नं धाये फइमखु । छकं भयत्राशमानं नं मद्दु, मिं छोने च्वंगु लुं ये बालाक हवयाच्वंगु कणिकार स्वां ये छःपिनि ख्वाः विनाच्वन, छु कारणं खः ?” धकाः न्यन्य युगु गाया धाल -

“त्राश नं छके मद्दु भय नं, भन्नु छंगु वणां प्रसन्न जुयाच्वन ।

छयं छ विलाप मयानागु खः, युजागु महान् भय जूसां ॥”^{२११}

भ्रामणोर ध्यानं वनाः वयात धर्मदेशना यायां, “हे गामणि, क्षीणाश्चवयात थःगु शरीर धयागु छ्यने तयातःगु भार थें जुइ, वं उगु तज्यासां नाशजसां लय हे तायाच्वनी, ग्याइमखु” धकाः धया युपिं गायात धालः -

“मद्दु वैतसिक दुःख, छु आकक्षा मयाम्हसिया, गामणि ।

पुलावन भयत फुक्कं, संयोजन नाश जुइ धुक्कसिया ॥

“नाश जुया भवत्था (जाल), खनाः धर्मयात यथायंगु ।

न भयत्राश मरणाय जुइ, भारी विकेगु थें खः ॥”^{२१२}

वं भ्रामणोरया खँ न्यानाः न्यासः खँतयत् स्वयाः धाल - “छिमि छु यायेगु ?” “छःपिं ले, स्वामी ।” “आः जित, भो, ‘युजागु प्रतिहार्यं खनाः छँय च्वनेगु ज्या मन्त, आर्यायाथाय प्रव्रजित जुइ ।’ जिपिं न अथे हे प्रव्रजित जुइ ।” “साधु, पासापिं” धकाः इमि न्यासः खँतयत्सं भ्रामणोरयात वन्दना याताः प्रव्रया पवन । वं इमिगु तरवारं हे सँ व वस्त्रत चानाः म्हासुगु चाया रङ्ग छिनाः उपि चीवरं पुंकाः दशशीलय तया, इमित च्वनाः ववं बिचाः यात - “यदि जि स्वविरयात नापमलासे वन धाःसा, इमिसं भ्रमणधर्मं आचरण याये फइमखु । खँतयत्सं जित च्वनाः पिहाँवनाबले इपिं मध्ये छम्हसिं नं हे ख्विं दिके मफुत्, ‘भनी भ्रामणोरयात, स्यात ना’, धकाः चिन्तना याताच्वपिन्त कर्मस्थानयं न्यज्याय फइमखु, उकिं इमित नापलाना जक वने ।” व न्यासः प्रव्रजित परिवारपिं नापं अन वनाः थत कयनेवं आरवासन दुपि इमिसं “छु, सत्पुरुष, सकिञ्च, छ ज्वान वने जुनला ?” धकाः न्यनेवं, “खः, भन्ते, युमि जित स्यायेगु इच्छा जुया स्याये मफुपिं जुया जिगु गुणाय लयतया धर्मोपदेश न्यनाः प्रव्रजित जुल, जि ‘छलपोलपिन्त नापलाना वने धकाः वया, अप्रमादीपिं जुया भ्रमणधर्मं आचरण याताः विज्याहँ,

^{२११} (शिंगा ७०६) ।

^{२१२} (शिंगा ७०७-७०८) ।

जि शास्तायाथाय वने" धका: इपि भिक्षुपिन्त वन्दना याना: इमित व्वना: उपाध्याययाथाय लिक्क वनेवं "छु संकिच्च, अन्तेवासिकपिं छन्त प्राप्त जुल ता ?" धका: न्यनेवं, "खः, भन्ते" धका: उगु खँ कन । स्वविरं "संकिच्च, शास्तायात नापना: हँ" धका: धायेवं, "ज्य, भन्ते" धका: स्वविरयात वन्दना याना: इमित व्वना: शास्ताया लिक्क वनेवं शास्तां नं "छु संकिच्च, अन्तेवासिकपिं छन्त प्राप्त जुल ता" धका: न्यना विज्यायेवं, "खः, भन्ते" धका: उगु खँ कन । शास्ता "धायें थये खःला, भिक्षुपिं" धका: न्यना विज्यायेवं, "खः, भन्ते" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, छिमिसं खुद्दगु ज्या याना: दुशीलय् च्वना: सनाजुया सछि दँ भ्वानाच्चवेणु स्वया नं शील्य् च्वना: छन्हु जक भ्वायेगु उत्तम खः" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

११०. यो व वस्सतं जीवे, दुशीलो असमाहितो ।
एकाहं जीवितं सेयो, शीलवन्तस्स ज्ञायिनो ॥

११०. "गुम्ह सछि दँ भ्वा:सां, दुशील व असमाहितम्ह जुया ।
छन्हु हे जक भ्वायेगु उत्तम खः, शीलवान् व ध्यानी जुया ॥"

अन दुशील धयागु शील मदुम्ह खः । शीलवान् धयागु दुशीलम्ह सछि दँ भ्वायेगु स्वया शीलवानया निगु ध्यानय् ध्यान याना: छन्हु बा पलख जक भ्वायेगु उत्तम व श्रेष्ठ खः धयागु अर्थ खः ।
वेशनाया अन्त्य इपिं न्यासलं भिक्षुपिं प्रतिसम्भदासहित अर्हन्त्वय् ध्यान, भूवःपिं आपालं मन्तयत्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

लिपा इलय् संकिच्चया उपसम्पदा प्राप्त जुया फिदँ दुबले भ्रामणेर छम्ह काल । व भ्रामणेर वया हे कायचा अधिमुत्त भ्रामणेर खः । अले वयात स्वविरं वर्षं गायेवं (वयावयेवं) सःता "छन्त उपसम्पदा धाये, हँ, वःवित्तिपियाय् वना: वर्षया ल्या: न्यना वा" धका: छवल । वं माँबीपिनिगु लिक्क वनेवं लँया दयुइ न्यास: खुँतयसं वली विइया नितिं स्यायेत संबले इमित धर्मदेशना धायेवं लयता:गु मनपिं जुया "छःपिसं थव थासय् जिपिं दु धयागु भाव स्यात नं कना: विज्यायेमते" धका: त्वःता छवल, न्दयने लँय माँबीपिं वयाच्चपिं खना: उगु हे लँय वनाच्चपिन्त नं, इमिगु सत्ययात रक्षायाना:, मकन । इमित खुँतयसं कष्टव्युबले "छ नं खुँत नापं मिलेजुया जुयाच्चन धका: मतीयात, जिमित छु मधा:गु खः" धका: विलाप या:पिनिगु सः न्यना: इपिं खुँतयसं माँबीपिन्त नं मकंगुभाव सिद्धका लयताया प्रवज्या फवन । वं नं संकिच्च भ्रामणेरं ये इपिं सकसित प्रव्रजित यज्या: उपाध्याययाथाय लिक्क हया, वं शास्तायाथाय् छुबयेवं वना: उगु खँ वित्तियात । शास्तां "धायें, थये खःला, भिक्षुपिं ?" धका: न्यना: विज्यायेवं, "खः, भन्ते" धका: धायेवं न्हापा ये हे लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां थव हे गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"गुम्ह सछि दँ भ्वा:सां, दुशील व असमाहितम्ह जुया ।
छन्हु हे जक भ्वायेगु उत्तम खः, शीलवान् व ध्यानी जुया ॥

थव अधिमुत्त भ्रामणेरया खँ नं च्चे कनावयागु ये हे खः ।

संकिच्च भ्रामणेरया खँ क्वचात ।

संस्कृतच्छाया:

११०. यश्च वर्षशतं जीवेद् दुःशीलोःसमाहितः ।
एकाहं जीवितं श्रेयः शीलवतो ध्यायिनः ॥११॥

१०. खाणुकोण्डञ्ज स्थविरया खँ

“गुह्म सच्छि दँ म्वा.सां....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्याना: च्चंबले खाणुकोण्डञ्ज स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना: व स्थविर शास्तायाथाय् कर्मस्थान कया: गुँड च्चना च्चंबले अहँत्वय् थ्यका “शास्तायात विन्तियाये” धका: अनं ववाच्वंमहसिया ल्याया दथुद न्यला: लँ चिला: छगु ल्वहंकातय् फयेतुना ध्यानय् च्चनाच्वन । अले छगु गामय् लुतेयाना: न्यास: खुँत थ:गु बलानुरूप सामानय् च्चिना: छपने तया: तापाक वनाच्वंबले न्य:पि जुया “भकीपि तापाक वयेधुनु, थव ल्वहंकातय् विश्राम थाये” धका: लँ चिला: ल्वहंकाया लिक्क वना: स्थविरयात खंबले नं “थव सिँत्या (ग:) जुड” धका: मतीतल । अले छह् खुँ स्थविरया छयनय् सामानय् तल, मेह् नं उकी हे छोने सामानय् तल । थये न्यास: खुँतय्सं न्यास: सामानय् स्थविरया चा:हिक तया: थ:पि गोतुला छना: सुखों लुयाव:गु डलय् ह्य:लंबाया थय:गु सामानय् कयाच्वंबले स्थविरयात छना: “अमनूष !” धका: मती तया विस्य् वनेगु शुल्पात । अले इमित स्थविरं धाल - “ग्याये मते, उपासकपि, जि प्रव्रजित ख: ।” इपि स्थविरया पादमूलय् भोस्सुना: “क्षमा याना: बिज्याहँ, भन्ते, जिमिसं सिँत्या (थव:) जुड धका: मती तया” धका: स्थविर क्षमा विडका: खुँया नाथो नं “त्रि आयांथायाय् प्रव्रजित जुड” धका: धायेवं न्यं दुपिसं नं “जिपि नं प्रव्रजित जुड” धका: धया: फुकं एकमतपि जुया स्थविरयाके प्रव्रज्या फवन । स्थविरं संकिच्च श्रामणेरं थें इपि फुक्कसित प्रव्रजित यात । उवने निसं खाणुकोण्डञ्ज धका: प्रसिद्ध जुल । वं इपि प्रव्रजितपि नापं शास्तायाथाय् वनेवं शास्ता “छु कोण्डञ्ज, अन्तेवासिकपि छन्त प्राप्त जुल ला ?” धका: न्यना: बिज्यायेवं उगु लुचं कन । शास्ता “धाथे थये ख:ला, भिक्षुपि ?” धका: न्यना: बिज्यायेवं, “ख:, भन्ते, जिमिसं थुजागु आनुभाव न्हापा मेहंसियागु मखना:ति, उकिं जिपि प्रव्रजित जुया” धका: धायेवं, “भिक्षुपि, थुजागु मभं धका: धयात:गु ज्या याना: जुया सच्छि दँ म्वायेगु स्वया नं आ: छिपि प्रजासम्पदायय् च्चना: छन्हू हे जक म्वायेगु उत्तम ख:” धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना थायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१११. यो व वस्ससंतं जीवे, उप्पञ्जो असमाहितो ।
एकाहं जीवितं तेथ्यो, पञ्चवन्तस्स ज्ञायिनो ॥

१११. “गुह्म सच्छि दँ म्वा.सां, दुबुँडि व असमाहितह जुया ।
छन्हू हे जक म्वायेगु उत्तम ख:, प्रज्ञावान् व ध्यानी जुया ॥”

अन दुबुँडि धयागु प्रज्ञा मदुह् ख: । प्रज्ञावान् धयागु प्रज्ञा दुह् ख: । ल्यं दुगु च्चे कनावयागु थें हे ख: । देशनाया अन्त्य न्यास: इपि भिक्षुपि प्रतिसम्भिदासहित अहँत्वय् थ्यन । मुं:पि आपालं मन्तयत नं सायंक धर्मदेशना जुल ।

खाणुकोण्डञ्ज स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१११. पश्च वर्षशतं जीवेद् दुष्प्रज्ञोऽसमाहितः ।
एकाहं जीवितं श्रेयः प्रज्ञावतो ध्यायिनः ॥११॥

११. सर्पदास स्थविरया खँ

“गुह्म सच्छि दँ म्वा.सां....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्याना: च्चंबले सर्पदास स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

श्रावस्तिद्ध धाथे छह् कुलपुत्रं शास्ताया धर्मदेशना न्यना प्रव्रजित जुया उपसम्पदा प्राप्तह् जुया लिपाया डलय् दिक्क जुया: “जि थें जाम्ह कुलपुत्रं गुहस्थी जुद्गु धयागु उचित मज्ज, प्रव्रजित जुया सिद्गु हे जित उत्तम ख:” धका: बिचा: याना थ: सिद्गु उपाय बिचा: याना जुयाच्वन । अले छन्हुया दिनय् सुथे हे भोजन सिधयेका

भिक्षुपि विहारय वनाः भूतनिद्रं सर्पं खनाः वयात छगु थल छगलय् तयाः मेगु थलं त्वःपुया ज्वनाः विहार पिर्हो वन । दिक्कम्ह भिक्षु न भोजन यानाः वयाच्चंबले इपि भिक्षुपित्त खनाः “छु थ्व, आवुसोपि” धकाः न्याना “सर्प, आवुसो” धकाः धायेवं “थ्व छु यानाः विज्यायेगु ?” “थ्वयात वाछुवये यंकेगु ?” इमिगु खँ न्यानाः “थ्व थत न्याकेबिया सिद्र” धकाः “हि, जिं थ्वयात वाछुवये यंके” धकाः इमिगु ल्हाःतं थल कयाः छगु थासय् फयेतना उम्ह सर्प थत न्याकन, सर्प न्यायेगु इच्छा मयात । वं थलय् ल्हाः दुत छवयाः उल्लंथुखँ संकल, विषधारी सर्पया म्हुतुप्याः वां खायेका पतिचा तःसां न वयात सर्प मन्थात । वं “थ्व विषधारी सर्प म्बु, छैया सर्प थ्व खः” धकाः वयात त्वःता विहारय वन । अले वयात भिक्षुपिसं “छु त्वःते धुन ला, आवुसो, सर्प” धकाः धाल । “आवुसोपि, व विषधारी सर्प म्बु, छैया सर्प थ्व खः ।” “विषधारी सर्प हे खः, आवुसो, तंघगु फणा कयाः सुसुयागुलि जिमिसं ज्वनागु खः, छु कारणं थये छु धयागु खः ?” धकाः धाल । “जिं, आवुसोपि, वं थत न्याकेत स्वयानं, म्हुतुद्र पतिचा तयानं वं न्याके मफुत ।” उगु खँ न्यानाः भिक्षुपिं सुक च्वन ।

अले छन्हुया दिनय् नौन निपु स्वपु खोचा ज्वनाः विहारय वनाः छम्ह बँय् तयाः छम्ह भिक्षुयात सँ खाकल । वं बँय् तयातःगु खोचा ज्वनाः “थुकिं गपः चानाः सिद्र” धकाः छमा सिमाय् गपः लिधका खोचिया धार गपःतय् तयाः दनाः उपसम्पदा जूसां निसं थःगु शील आवर्जनयाबले निर्मलगु चन्दमण्डल थें बालाक सिलातःगु मणि थें निचलंगु शील खन । वया उगु शीलयात स्वयाच्चंबले फुक्क शरीरय् न्यानावनिगु प्रीति उत्पन्न जुल । वं प्रीतियात अतिक्रमण यानाः विपश्यनायात वृद्धियायां प्रतिसम्भदासहित अहत्त्वय् थंका खोचा (चक) ज्वनाः विहारया दथुद्र दुर्हावन । अले वयात भिक्षुपिसं “गन वनागु, आवुसो ?” धकाः न्यन । “थ्व खोचां गपःकिया सिद्र धकाः जि वनाः, आवुसोपि ।” अले “छाय् छ मसिद्रगु ले ?” आः जि शस्त्र ज्वनाः जुदत अयोग्यम्ह जुल । जि “थ्व खोचां गपःकिद्र” धकाः जानरूपी खोचां फुक्क क्लेशतयत्त किया (त्वाथला) । भिक्षुपिसं “थ्व मज्जु खँ ल्हानाः मेगु हे धयाच्चन” धकाः भगवान् बुद्धयात बित्तियात । भगवान् बुद्ध इमिगु खँ न्यानाः धयाविज्यात - “भिक्षुपि, क्षीणासव धयाम्ह थःगु ल्हाःतं थत स्याइमज्जु ।” भन्ते, छःपिसं थ्व “क्षीणाश्रव” धकाः धयाविज्यात, थये अर्हत जुद्रगु हेतु सम्पन्नम्ह थ्व छाय् दिक्क जुल, छु थ्वया अहत्त्वया हेतु कारण खः ? छाय् उम्ह सर्प थ्वयात मन्थात ? “भिक्षुपि, थनिं स्वंगु जन्मय् उम्ह सर्प थ्वया च्यो खः, वं थः मालिकयात न्यायेगु साहस मन्त ।” थये गुबले इमित शास्तां छगु कारण कना विज्यात । उबले निसं वयात भिक्षुपिसं सर्पदास धयागु नां छुल ।

काश्यप सम्पकसम्बुद्धया इलय् धायें छम्ह कुलपुत्रं शास्ताया धर्मोपदेश न्यानाः संवेग उत्पन्न जुया प्रव्रजित व उपसम्पदा जुया लिपा इलय् दिक्क जूबले छम्ह पासा भिक्षुयात कन । वं वयात न्दियं गृहस्त्री जुद्रगुलि दोष कन । उगु खँ न्यानाः मेम्हसिनं बुद्धशासनय् लयताया न्हापा दिक्क जूबले खितियाःगु भ्रमणपरिस्कारत छगु पुषसिथय् ट्युट्यु फयेतल । वया पासांम्ह नं नाप हे फयेतुनाच्चन । अले वयात वं थये धाल - “जि, आवुसो, चीवर त्वःता वनेबले थुपि परिस्कारत छन्त बिद्रगु इच्छा जगु खः ।” वं लोभचित्त उत्पन्न यानाः बिचाः यात - “थ्व प्रव्रजित जूसां चीवर त्वःतावसां जित छुयायेत माःम्ह खः, आः परिस्कारत काये ।” वं उबले निसं “छु आवुसो, आः भीपिं म्वाःनाच्चनां, गगु भीपिं ल्हाःतं पात्र ज्वनाः मेपियाय् छैय् भिक्षाटनया निति जुयाच्चना, काय् कलापिं नापं खँलाबला नं यायेयखँ” धकाः आदि धाधां गृहस्त्रीभावया गुण कन । वं वयागु खँ न्यानाः हानं सुख मदुम्ह जुया बिचाः यात - “थ्व जिं दिक्कम्ह जुल” धकाः धायेवं न्हापालाक गृहस्त्रीभावय् दोष कनाः आः हिंयं गुण जक कनाच्चन, “छु कारणं जुद्र” धकाः बिचायाबले “थुपि भ्रमणपरिस्कारय् लोभ चागुलिं खः” धकाः सिद्रका थःम्ह हे थःगु चित्तयात हिकल । युक्तयं वं काश्यप सम्पकसम्बुद्धया इलय् छम्ह भिक्षुयात दिक्क यानाः ब्यगुलिं आः व दिक्क जुद्रमाल । गगु वं उबले नीद्रः भ्रमणाधर्म पालन याःगु खः, उगु वया आः अहत्त्वया हेतु जुल ।

इपिं भिक्षुपिसं भगवान् बुद्धयापाखँ थ्व खँ न्यानाः मेगु नं न्यन - “भन्ते, थ्व धायें, भिक्षुं खोचिया धाः गःपतय् विकाः दना हे अहत्त्वय् ध्यान, यलिया भिन्नय् हे अर्हतमार्ग उत्पन्न जुद्रला ?” “जुद्र, भिक्षुपि, उत्साहितम्ह भिक्षुया तुतिद्र न्द्वनाः बँय् तडबले तुति बँय् मथिव हे अर्हतमार्ग उत्पन्न जुद्र । आलस्यम्ह व्यक्तिया सछि वँ म्वानाच्चनेगु स्वया उत्साहितम्ह जुया क्षणिक जक म्वायेगु हे उत्तम खः” धकाः धया लिस्वाय् मिले यानाः थगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

११२. यो च वसततं जीवे, कुसीतो हीनवीरियो ।
एकाहं जीवितं सेव्यो, वीरियमारभतो दढं ॥

११२. "गुम्ह सछि दें म्वा.सां, अलसि व अनुत्साहित जुया ।
छुन्हु जक हे म्वायेगु उत्तम ख., वीरियारम्भयाना: दूढता पूर्वकं ॥"

अन अलसि धयागु कामवितकांदि स्वंगु वितकंद्वारा दि बितेयाइम्ह व्यक्ति ख: । अनुत्साहित धयागु कुतः मदुम्ह ख: । वीरियारम्भयाना: दूढता पूर्वकं धयागु निता प्रकारया ध्यान उपत्पन्न धायेगु समथं दूगु स्थिर उत्साहयात शरुवात याम्ह ख: । त्यं दूगु च्चे कनावयागु थें हे ख: ।

वेशनाया अन्तय् आपालं (मनत्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

संपदास स्थविरया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

११२. परम वर्षगतं जीवेत् कुसीदो हीनवीर्यः ।
एकाहं जीवितं श्रेयोः वीर्यमारभतो दृढम् ॥१३॥

१२. पटाचारा थेरीया खँ

"गुम्ह सछि दें म्वा.सां..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविञ्ज्याना: च्वंवेले पटाचारा थेरीया कारण्यु आज्ञा जुया विञ्जयात ।

भतीसं न्यना:, व थावस्तिइ पीगु कोटि वैभवसम्पत्ति दुम्ह सेठया बालाम्ह म्ह्याय छुम्ह ख: । व भिक्षुदं दुबले न्हयत जा:गु छँया च्चे तल्लाय रभायाना: तयातल । यथे जसां न व छुम्ह थ: चिधिम्ह सेवकलिसे (उपस्थापकलिसे) य:त्य: जुल (मिथ्याचरण यात) । अले वयात मांवीपिसं समान जातया कुलया छुम्ह कूपारया खँ न्यना: विवाह यायेगु दि स्वच्छित । उगु दि न्य:ने थयंकवयेवं व उम्ह चिधिम्ह सेवकयात धाल -जित धायें, फलनागु कुलय् बियाछइ, जि पतिया कुलय् वनेवं जित उपहार च्वना: व:सां न दुहाँवये खनीमखु, यदि छ जिगुप्रति स्नेह दुसा, आ: हे जित च्वना: न्यथायासय् सां बिस्सुं हूं ।" व "साधु, भदे ।" "अथेसा जि कन्हे, सुथे हे नगरया धवाखाय् फलानागु थासय् च्वनाच्वने, छ छगु उपायद्वारा पिहाँवया अन वा" धका: धया निन्हु दुखुन्हु संकेट बिघात:गु थासय् दनाच्वन । वं न सुथे हे भ्वाय:गु वस्तं पुना: सँ फौफँ तया: हिम्बलं शरीरय् बुला ल:ध: च्वना: दासिपि नाप वने थें याना: छँ पिहाँवया उगुथाय् वन । वं वयात च्वना: तापाक वना: छगु गामय् निवास याना: गुंया बुँइ वुँ ज्या याना: सिं, सिमाह: आदि हयाच्वन । सेम्ह घलं ल: हया: थ:गु ल्हा:तं न्हुइगु युइगु आदि याना: व:गु पापया फल भोग यानाच्वन । अले वया प्वाथय् दत । वं गभं परिपक्व जुइवं "थन जित सुं नं उपकार याइम्ह म्दु, मांवीपिं धयापिं मस्तप्रति क्यात्तुगु नुग:पिं जुइ, इमिथाय् जित यकी, अन जि मचा बुइकेगु जुइ" धका: भा:तयात फ्वन । वं "छु, भदे, धयागु ख:, जित खनेवं छ मांवीपिसं नानाप्रकारं सास्ति याइ, जि अन वने फइमखु" धका: प्रतिसेध यात । वं हानं हानं फ्वन नं वनेगु इच्छा मयायेवं व जइलय् वंवेले जलाखलापित्त स:ता "यदि व वया: जित मखना: गन वन धका: न्यनी, जित थ:गु कुलछँय् वंगुभावयात कना: व्यु" धका: धया छँया लुखा तिगा: लिहाँवन । वं न वयात मखना: जलाखलापिके न्यना: उगु सुचं न्यना: "जि वयात लित च्वना: ह्ये" धका: लिसे लिसे वना: वयात खना: नानाप्रकारं अनुरोध यातं न लित यके मफुत । अले वया छगु थासय् मचा बुइकेगु पीडा जुल (कर्मजवात सन) । वं छगु भालय् दुने दुहाँवना:, "स्वामी, जित मचा बुइकेगु पीडा जुल" धका: धया बँय् गोतुला चाचा:तुला सना: थाकुह हे मचायात बुइका: "गुगुया निति जि कुलछँय् वनेमा:गु ख:, उगु ज्या पुवन" धका: हानं वं नापं छँय् वया वास यानाच्वन ।

वया लिपा इलय् हानं गभं प्रतिस्थित जुल । वं गभं परिपक्व जुइवं न्हापा थें हे भा:तयात फ्वना: वनेगु इच्छा मयायेवं काय्यात बेकुंच्याना: (बुया) अथे हे लिहाँवना:, वं लिसे लिसे वना: "आसे" धका: धायेवं लिहाँवनेगु इच्छा मयात । अले इपिं वनाच्वंवेले त:सकं बेसमय् तुपाय् वया छ्वाखेरं हापलसा त्व:या, तज्याइ थें

चक्रं न न्यानाः घनघोरं जुडकं वा वया लःधाल आकाश हे छ्वाः ये जुल । उगु क्षण्य वयात मचा बुडकेगु पीडा जुल । व भाःतम्हसित, "स्वामी, मचा बुडकेगु पीडा जुल, सहयाये मफुत, वां मदाइगु थाय् माताः वा" धकाः धाल । व न्हाःतय् च्वंगु वसिना उखेयुखे माला स्वस्व छग् कुमिचातय्गु चाइया घोने वयावयाच्वंगु भात खनाः तोयलेगु शुश्यात । अले वयात कुमिचिया चाइं घोर विषधारीम्ह सपं पिहांवया न्यात । उगु क्षण्य हे वया शरीरया दुने उत्पन्न जग् अनीज्वाला च्याम्ह थे जुया वच्चसे च्वनाः अन हे गोतुल । मेम्हसिनं न म्हातन दुःख अनुभव यायां वया आगमनयात स्वयाच्चनं न वयात मखनाः, मेम्ह काय् न बुडकल । निम्ह मस्त वाफयया वेगयात सदयाये मफया तःतःसकं खल । व निपा न्हाःतं व निगः पुलिं येय् च्या छायया क्वय् इपिं निम्ह मस्तयत् लाका घाँस्यानाः हे चाः कतेयात । म्ह छम्ह हि मदगु थे जुया म्हासुसे च्वन । व सुछाँ ल्यावयेवं लापाँय् थे जाम्ह उम्ह काययात छायुपुनाः मेम्हसित पतिचा ज्वका "वा, पुता, छिमि वी थनं वन" धकाः धया भाःतम्ह वंगु लँस्वया वनाचंबले भाःतम्ह कुमिचिया चाइय् घोने सिनाः गोतुला वच्चसे च्वना ठिगिरिं च्वंगु शरीर खनाः "जिगु कारणं जि भाःतं लँय मन्त" धकाः ख्वयाः विलाप याताः वन ।

उखन्दु चान्ह्य चछियक वा वःगुलिं अचिरवती खुसिद पुलितक, जयतक व छातिदक लः जायाच्वंगु खनाः थंगु बुद्धि मगानाः निम्ह मस्तनापं लख्ये क्वहाँ वनेगु साहस मदयाः तःपिंहया न्यात वारी खुसि सियय् तयाः मेम्हसित च्वनाः पारी वनाः सिमाकचा व भाःत लाया गोतुडका "मेम्हसियाय् वने" धकाः मचाम्ह काययात त्वःता खुसि तरेजुड मफया हानं हानं लिफः स्वयाच्चन । अले व खुसिया दथुद थयंवेले छम्ह इमां उम्ह ट्याउमचायात खनाः "ला पाँय्" धकाः मतिइ तयाः आकाशं क्वहाँ वल । व कायया निति क्वहाँवयाच्वम्ह इमायात खनाः निपा न्हाःत च्वे ब्येका "श्य् श्य्" धकाः स्वक्वतक तःसल हाल । इमा तापागुलिं याताः उगु सः मतायाः मचायात च्वनाः आकाशय् ब्वयाः वन । वारी खुसि सियय् च्वनाच्वम्ह काय् नं माँम खुसिया दथुद निपा न्हाःत ब्येका तःसलं हालाच्वंगु खनाः "जित सःताच्चन" धकाः मतिइ तयाः याकनं लख्ये क्वहाँवत । थये वया ट्याउमका इमां दाया यन, तःधिम्ह काय् लखं जुडके यन ।

व "छम्ह जि काय् इमां दाया यन, छम्ह लखं जुडका यन, लँय जि भाःत मन्त" धकाः ख्वयाः विलाप याताः वनाचंबले श्रावस्तिं वयाच्वम्ह छम्ह पुरुषयात खनाः न्यन - "दाइ, छ गन च्वम्ह खः ?" "श्रावस्तिइ च्वम्ह खः, केहँ मयजु ।" "श्रावस्ति नगरय् फलनागु लँय युजागु फलनागु कूल धयागु दु, छिसं स्याला, दाइ ? "जि स्यु, केहँ मयजु, उगु खँ छता न्यनेमते, यदि मेगु छ स्यसा न्य ।" "मेगु जित ज्या मदु, उगु हे जक न्यनाच्वना, दाइ ।" "केहँ मयजु, छ जित मकके मबिल, थौं चछियकं वा वःगु छ खनाः ला ?" "जि खनाः, दाइ, जिगु निति हे थव चछियकं वा वःगु खः, मेपिन निति चान्ह्यु । जिगु निति वःगु वाया कारण लिपा छन्त कने, आः जित उगु सेठया छँया सुचं क ।" "केहँ मयजु, थौं चान्ह्यु सेठ, सेठया कला व सेठपुत्र समेत स्वम्हं मनूयत वा वयाः छँय दुनाः न्हाःत, इपिं छग् चिताय् च्यानाच्वन । थव कुं खने दयाच्चन, केहँ मयजु ।" व उगु क्षण्य पुनातःगु वस्त्र कतुवंगु हे मचाल, उँई जुया गये जग् खः अये हे ख्वयाः परिवरे वयायां -

"निम्ह कायपि मन्त, लँय जि भाःत मन्त ।
माँवी व किजा नं, छग् चिताय् च्यात ॥^{१२१}

विलापयाताः ख्वया जुयाच्चन । मन्तयसं वयात खनाः "उँई उँई" धकाः फोहर व धु ज्वनाः छुँने ह्वलाः च्वहाँवा कयेकाच्चन । शास्ता जेतवन महाविहारय् च्यागु परिषदया दथुद फयेतुना धर्मदेशना याताः बिज्याना च्वहाँसे वयाच्वम्ह छगुलाख कल्प पारमिता पूर्णयाताः अभिनिहार सम्पन्नम्हसित खनाः बिज्यात ।

आसं न्यानाः वं, पदमुत्तर बुडकालय् पदमुत्तर शास्तां छम्ह विनयधरा थेरीयात, ब्वहलय् ज्वनाः नन्दनवनय् तये थे, एतदगस्थानय् तःगु खनाः "जिनं छःपिं ये जाःम्ह बुद्धया लिक्क विनयधरा थेरीपिं मध्ये अग्रस्थान प्राप्त जुडमा" धकाः अधिकार कयाः प्रार्थना यात । पदमुत्तर बुद्ध अनागतज्ञान फेनेयाताः बिज्याताः प्रार्थना सिद्ध जुडगु भाव सिद्धका "अनागतय् गौतमबुद्धया शासनय् थव पटाचारा धयाम्ह विनयधरा थेरीपिं मध्ये अग्रम्ह जुड" धकाः भविष्यवाणी याताः बिज्यातः । वया थये प्रार्थना यानावःगु प्रार्थनाया अभिनीहार सम्पन्न जुम्हसित शास्तां ताःपाकं निसं वयाच्वंगु खनाः "थय्यात जि बाहेक मेम्ह आधार जुडफुम्ह मदु" धकाः बिचाः

^{१२१} (अप० बे० २.२.४४८)

याना व गथे बिहारस्वया वद्गु खः, अथे यानाः बिज्यात । परिषद् वयात खनाः “श्व उँड्यात थनं वयेके बिद्रमते” धकाः धाल । शास्तां “चिलाब्धु, वयात पनेमते” धकाः धया तापामज्जुगु थासं वःबले “होस ति, केहँ मय्जु” धकाः धयाःबिज्यात । वं उगु क्षण्यु हे बुद्धया आनुभावं स्मृति लाभ जुल । उबले पुनातयागु वसः कुतुंबगुभावयात बिचाः याना लज्या व भय मुक्तज्या पुतुं (पुलिंबुया) फयेतुल । अले वयात छम्ह गुरुष च्चे न्ययेगु वस्त्र वॉछुवया बिल । वं उगु वस्त्र पुनाः शास्तायाथायुं लिक्क वनाः सुवर्ण वर्णगु पादयु पञ्चा पूर्ण जुडक वन्दना यानाः, “भन्ते, जित शरणया जुया बिज्याहँ, जित आधार जुया बिज्याहँ । छम्ह जि काय् इमां यनः, छम्ह लखं चुडका यनः, लँयु जि भाःत सित, माँबीपिं व जि किजा छैय् ल्हाना छगु हे चितायु च्यानाच्चन ।”

शास्ता वया खँ न्यनाः बिज्यानाः “पटाचार, चिन्ता कायेम्वाः, छगु त्राण व शरणया आश्रय जुडगु समर्थ दुम्हसिथायु छ वल । गथे कि आः छुं छम्ह काय् इमां यनः, छम्ह लखं चुडकल, लँयु भाःत भन्त, माँबीपिं व किजा नं छैय् ल्हाःत, यथे हे श्व संसारयु पुत्रादि सिडबले छु ल्वया हाःगु ल्वबि प्यंग महासमुद्रया लः स्वया नं अप्वः जुडु” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“प्यंगु समुद्रया लः अल्प खः, व स्वया नं म्हो मज्जुक अप्वः ल्वबि जुडु ।
दुःखं क्वतेकाच्चम्ह मनुया शोक नं, छु कारणां केहँ मय्जु, छ प्रमाद जुया ॥”

यथे शास्तायाप्रति अनादिपरिघाय (अनमतगपरिघाय सूत्र) कनाः बिज्याबले वया शोक म्हो जुयावन । अले वयात शोक कम जुगु सिडका हानं शास्तां सःता “पटाचार, पुत्रादिपिं धयापिं परलोक्य वनेवं त्राण, लेण (रक्षा याडगु) व शरण जुडु फडमखु, उकिं विद्यमान जूसां न इपिं मद्गु हे खः, पण्डितं शील विशुद्धयानाः थःगु निर्वाणयु वनेगु लँ याकन हे विशुद्ध धायेगु उचित खः” धकाः धर्मदेशना यायां थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“न काय्पिं दु त्राण (तरे) याडपिं, न बीं न थःथितिपिं ।

अन्तकया न्ह्यःने, मवु थःथिति त्राण याडपिं ॥”^{११६}

“श्व अथंयात सिडका, पण्डितं शील सवर यानाः ।

निर्वाणयु वनेगु लँयात, याकन हे परिशुद्ध या ॥”^{११७}

देशनाया अन्त्य पटाचारां महापृथ्वीया धू परिमाणगु क्त्तेशतयुत च्याका श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल, मेपिं न आपालं श्रोतापत्तिफलादिडु ध्यन । व श्रोतापन्न जुया शास्तायाके प्रवज्या फवन । शास्ता वयात भिक्षुणीपिथायु छुवयाः प्रवजित यात । व उपसम्पदा प्राप्त जुया आचार पतित जुम्ह जुया पटाचारा नाम प्रसिद्ध जुल । वं छन्दुया विनयु घलयु लः कयाः तुति सिलाच्चबले उगु लः भतिचा बाः वनाः सुनावन । निकगु पटकयु प्वंकगु न्हापागु स्वया भतिचा तापाक वन । स्वक्वगु पटकयु प्वंकगु व स्वया नं तापाक बाः वन । वं उगु हे आरम्भणायानाः स्वगु वैशयु व्वथला “जिं न्हापलाक प्वंकागु लः थें थुपिं सत्त्वपिं न्हापागु वैशयु नं सिड, वस्वया तापाक वंगु निकगु पटकयु प्वंकगु लः थें वाज्य वनेवं नं सिड, वस्वया तापाक वंगु स्वक्वगु पटकयु प्वंकगु लः थें अन्तिम वैशयु नं सिडु हे सिडु” धकाः बिचाः यात । शास्ता गन्धकटिडु फयेतुना बिज्यानाः हे प्रकाश फेलेयानाः बिज्यानाः वया न्ह्येने च्वना कं थें च्वकं “श्व थथे हे खः, पटाचारा, पञ्चस्कन्धया उत्पत्ति व नाशयात मक्वःसे सछि डँ म्वायेगु स्वया नं उगु उत्पत्ति व नाशयात स्वया (खंका) छगु क्षणजक म्वायेगु हे उत्तम खः” धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११३. यो च वससतं जीवे, अपसं उदयव्ययं ।

एकाहं जीवितं सेव्यो, पससतो उदयव्ययं ॥

११३. “गुम्ह सछि डँ म्वाःसां, मखंकसे उदय व व्यययात ।

छन्दु हे जक म्वायेगु उत्तम खः, खंकाः उदय व व्यययात ॥”

^{११६} (गु १० २८८; अप० बेरी २.२.१०९)

^{११७} (गु १० २८९)

अन मखंक्ते उदय व व्यययात धयागु पञ्चस्कन्धयात नीन्यागु लक्षणं उदय व व्यययात मखंक्ते खः ।
खंकाः उदय व व्यययात धयागु इमिगु उदय व व्यययात खंका खः । मेम्हसिया स्वया छन्हू हे जक म्वायेगु उत्तम
खः ।

देशनाया अन्त्य पटाचारा प्रतिसम्भदासहित अहत्त्वप् थ्यन ।

संस्कृतच्छायाः

११३. यश्च वर्षशतं जीवेत् अपश्यन्नुवयव्ययम् ।
एकहं जीवितं भ्येयः पश्यत उदयव्ययम् ॥१४॥

पटाचारा थेरीया खँ क्वचात ।

१३. किंसागोतमीया खँ

"गुम्ह सछि वै म्वासां नं..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले
किसागोतमीया कारणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यानाः, भावस्तिइ छम्ह सेठया छैय् पीगु कोटि धन ह्यंग्वाः हे जुयाच्वन । सेठं उगु खनाः शोक
उत्पन्न जुया नसा नयेगु प्रतिसंधयानाः खाताय् गोतुल । वया छम्ह पासा छैय् वनाः, "पासा, छाय् छं शोक
यानाच्वना ?" धकाः न्यानाः उगु सुबं न्यानाः, "पासा, शोक घायेमते, जिं छग्गु उपाययात स्यु, उगु या ।" "छु
घायेगु, पासा ?" थःगु पसल्य् सुख् लायाः अन उपि ह्यंग्वात द्विचना मिद्गु ये यानाः फयेतुना च्वं, गुपि वःपि
मनृतय्सं थये धाइ - "मेपिं मनृत्य् वस्त्र, चिकं, कस्ति व साखः आदि मियाच्वन, छं ह्यंग्वात मिया फयेतुना
च्वन ।" इमित छं धाः - "यःके दगु मम्यसे छु यायेगु खः ?" सुनां छन्त थये धाइ "मेपिं मनृत्य् वस्त्र, चिकं,
कस्ति व साखः आदि मियाच्वन, छं तुं वः मिया फयेतुना च्वन ।" छं वयात धाः "गन तुं वः ?" "श्व खः"
धकाः घायेवं "काहिं, आः उगु" धकाः छगु ल्हाःतय् तयेके व्यु । थये व्युगु छगु ल्हाःतय् तुं, वःत जुइ । व यदि
कुमारी जुसा, छगु छैय् वयात हयाः काययात विवाह यानाः पीगु कोटि धन वयात लःह्लानाः वं व्युगु खचं
जीविका हं । यदि भिजंम्ह जुसा, छगु छैय् न्यासेम्ह म्हायाय् वयात विद्या पीगु कोटि धन लःह्लाना वं व्युगु खचं
जीविका हं । व "बालागु हे उपाय खः" धकाः थःगु पसल्य् ह्यंग्वात द्विचनाः मिद्गु ये यानाः फयेतुल । गुपिसं
वयात थये धाल - "मेपिं मनृत्य् वस्त्र, चिकं, कस्ति व साखः आदि मियाच्वन, छु छं ह्यंग्वात मियाः फयेतुना
च्वना ला ?" इमित "यःके दगु मम्यसे छु यायेगु खः" धकाः लिसः बिल । अले छम्ह गोतमी धयाम्ह कुमारी
गसि जगुगुलिं यानाः किंसागोतमी धकाः प्रसिद्धम्ह दरिद्रकुलया म्हायाय् मचा थः छगु ज्या दयाः पसःया लुखाय्
थाक्कु हे वनाः उम्ह सेठयात खनाः थये धाल - "छु, साहु, मेपिं मनृत्य् वस्त्र, चिकं, कस्ति व साखः आदि
मियाच्वन, छं तुं वः मियाः फयेतुना च्वना ला ?" धकाः न्यन । "गन, मयजु, तुं वः दु ?" "छं व हे च्वनाः
फयेतुना च्वनागु मखुला", धकाः धाल, काहिं उगु तुं, मयजु" वं ल्हाः जायेक कथा वया ल्हाःतय् तल, उगु तुं वः
हे जुल ।

अले वयात सेठं "छु छं, मयजु, छैय् गन ?" धकाः न्यानाः "फलनागु खः" धकाः घायेवं वया विवाह
मजुनिगु भाव सिद्दका धनसम्पति मिलेयानाः वयात थः कायया निति हयाः पीगु कोटि धन लःह्लाना बिल ।
फुक्कं तुं वः हे जुल । वया लिपा इलय् गर्भं प्रतिस्थित जुल । वं भिला फुडवं काय् बुडकल । व न्यासि वनेसःबले
सित । वं न्हापा सिद्दगु मखंगुलिं यानाः वयात उदत पित थंकाच्वबले पनाः, "जि काययात वासः न्यं वने" धकाः
सिम्हसिया म्हा छान्तिइ धयपुनाः यनाः "जि कायया वासः स्युपि दुला ?" धकाः न्यन्यं छैखापति जुयाच्वन । अले
वयात मनृतय्सं, "मयजु, छं उई जुल, सिद्दम्ह कायया वासः न्यन्यं जुयाच्वन" धकाः धाइ । वं "अवश्य नं जि
कायया वासः स्युम्ह दइ" धकाः मतीं तथा जुयाच्वन । अले वयात छम्ह बुद्धिवानम्ह पुरुषं खनाः, "श्व जि म्हायाय्
मचां, न्हापा सिद्दगु खने मनंम्ह जगुगुलिं, न्हापां कायमचा बुडकल जुइ, जि श्वयात भरोसा विद्गु उचित खः"
धकाः विनाः याना धाल - "मयजु, जि वासः मस्यु, वासः स्युम्ह जक स्यु ।" "सुनां स्यु, दाइ ?" "शास्तां, स्यु,
मयजु, हूं, वसपोलयाके न्यः ।" वं "जि वने, दाइ, जि न्याने, दाइ" धकाः धया शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना

यानाः छल्लेखिकक दना न्यन - "छःपिसं धायें, जित कायया वासः स्याता, भन्ते ?" "खः. स्यू ।" "छु धायेगु उचित जुइ ?" "तु (ईका) छम्हु दुसा उचित जुइ ।" "जि. कया हये, भन्ते" । "सुया छैनं कया हयेगु उचित जुइ ?" "गम्हसिया छैयं काय् वा म्हाय्यं सुंनं न्हापा मसिनिगु खः ।" वं "साधु, भन्ते" धकाः शास्तायात वन्दना यानाः सिम्हमचाया म्हा छानिइ धय्युना यनाः गामय् दुने दुर्होवनाः न्हापांगु छैय् लुखाय् च्चनाः "श्व छैय् तु छम्हु दुला थें, धायें, जि काय्यात श्व वासः यायेत खः" धकाः धया "दु" धकाः धायेंव अयेसा बियादिसैं । इमिसं तु हया ब्युवले "श्व छैय् काय् वा म्हाय्यं सुं नं न्हापा सिइगु म्हु म्हुला, मां ?" धकाः न्येव "छु धयागु खः, मय्जु ?" म्हानाच्चपि गूलि हे दु धका, सिइपि अच्चः "दु" धकाः धायेंव "अयेसा छःपिनिगु श्व तु कयादिसैं, श्व तु जि काय्यात वासः यायेत मय्जु" धकाः लिटबिल ।

वं थुक्यं न्येयःव निसैं त्यात न्यन्यं स्वःजूल । वं छहा छैय् नं तु मकासे सन्धाइलय् बिचाः यात - "अहो हंगु (स्यातगु) ज्या खः, जि जि हे जक काय् मन्त धकाः मती तयाः, फुक्क गामय् म्हानाच्चपि स्वया सिइपि हे आपाः खनि !" वया थये बिचाः धायेंव पुत्रस्नेहं क्यातगु हृदय छानाः वन । वं काय्यात गुंइ वाछवया शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः छल्लेखिकक दनाच्चन । अले वयात शास्तां "प्राप्त जुन ला, छन्त छम्हु तु ?" धकाः न्यना बिज्यात । "प्राप्त मज्जु, भन्ते, फुक्क गामय् म्हानाच्चपि स्वया सिइपि हे आपाः दु ।" अले वयात शास्तां "छु जि हे जक काय् मन्त धकाः बिचायात, सिइगु श्व सत्त्वपिनि निरिचतगु स्वभाव धर्म खः । मय्जु राजं सकल सत्त्वपिन्त इच्छा पुमवकं हे तःधंगु बाःलं जुइके यकीगु थें ज्वनाः यका अपायरूपी समुद्रय् तइ (वाछवइ)" धकाः धया धर्मदेशना धायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"काय् व पशु धकाः मानेयाना, आशक्त मनं जुयाच्चव्हे उम्ह मन्थात ।

छानाच्चंगु गामयात तःधंगु बालं सुइकिगु थें, मय्जु ज्वनाः वनी ॥ १२४

गाथाया अन्त्य किसागोतमी श्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल, मैपि नं आपालं श्रोतापत्तिफलादिइ ध्यान ।

वं शास्तायाके प्रब्रज्या फवन, शास्तां वयात भिक्षुणीपिथाय् छवयाः प्रव्रजित यात । व उपसम्पदा प्राप्त जुया किसागोतमी थैरी धकाः प्रतिइ जुल । व छन्हुया विनय् उपोसथागारय् थंगु पाः थयका मत च्याका फयेतुना मतया ज्वाला उत्पन्न जुया मदया वनाच्चंगु खनाः "थये हे खः, थुपि सत्त्वपि नं उत्पन्न व नाश जुइ, निर्वाण प्राप्तपि जक खने मदयाच्चन" धकाः आरम्भण यात । शास्तां गन्धकुटिइ फयेतुना हे प्रकाश फैलेयानाः वया न्येचने फयेतुना कं थें च्चक "थये हे खः, गोतमी, थुपि सत्त्वपि द्वीप ज्वाला थें उत्पन्न व नाश जुइ, निर्वाण प्राप्तपि जक खने मदयाच्चन, थये निर्वाणयात मखंका सछि दैं म्हायेगु स्वया नं निर्वाणयात खंका पलख जक म्हायेगु उत्तम खः" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना धायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११४. यो च वससतं जीवे, अपसं अमतं पदं ।

एकाहं जीवितं सेथ्यो, पसतो अमतं पदं ॥

११४. "गुम्ह सछि दैं म्हासा नं, मखंका अमृतपदयात ।

छन्हे हे जक म्हायेगु उत्तम खः, खंका अमृत पदयात ॥"

अन अमृत पदयात धयागु मरणं रहितगु स्यान खः, अमृत महानिर्वाणया अर्थ खः । त्यं दुगु न्हापा कनावयागु थें खः ।

देशनाया अन्त्य किसागोतमीया अये फयेतुना हे प्रतिसम्भिदासहित अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।

किसागोतमीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

११४. पश्य च वर्षशतं जीवेद् अपश्यन्नमृतं पदम् ।

एकाहं जीवितं श्रेयः पश्यतोऽमृतं पदम् ॥११४॥

१४. आपा: तटत दुग्ध थेरीया सँ

“गुम्ह सछि दँ म्वासा नं.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनविज्याना: च्चबले आपा: मस्त दुम्ह थेरीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, भावस्तिद्द छ्छा कुलय् न्हयम्ह कायपिं व न्हयम्ह म्हायापिं दुगुजुल । इपिं फुकु वैश जायावयेवं छैय् प्रतिस्थित जुया यःगु स्वभावं सुखप्राप्तपिं जुल । इपिं लिपाया इलय् बौ मन्त । महाउपासिकां स्वामी मदया वंसा न छैया अंश इनां: मब्बु । अले वयात कायपिसं धाल - “मौ, जिमि बौ मदयेधुका छन्त धनसम्पत्ति छु यायेत मा:गु ख:, छु जिमिसं छन्त उपस्थान याये मफुला ।” वं इमिगु खँ न्यना: सुंक च्चना: हानं हानं इमिसं धायेवं “कायपिसं जित लहिला तद्द, जित अलग्ग धन छुयायेत मा:गु” धका: फुक्कं सम्पत्ति भागयला: बिल । अले वयात गुलिच्चा मदुवं हे त:धिम्ह काययात कलाम्ह “अहो भी मौं, जि त:धिम्ह काययात” धका: निगु भाग ब्यगु यें थव हे छैय् जक वयाच्चन” धका: धाल । त्यं दुपिं कायपिनि कलापिसं नं यथे हे धाल । त:धिम्ह म्हायाय आदिपिनिथाय् छैय् बंबले वयात अथे हे धाल । व अपमानितम्ह जुया: “छु युमिथाय् च्चनाच्चनेगु, भिक्षुणी जुया म्वाये” धका: भिक्षुणीपिनिथाय् वना: प्रब्रज्या फ्वन । इमिसं वयात प्रब्रजित यात । व उपसम्पदा प्राप्त जुया आपा: मस्त दुम्ह थेरी धका: प्रसिद्द जुल । वं “जि दूरी जुद्दका प्रब्रजित जुयाम्ह ख:, अप्रमाद जि जुद्दमाल” धका: भिक्षुणीपिन्त सेबा तहल (ब्रतप्रतिब्रत) यानाच्चन “बछियंकं श्रमणधर्म आचरण याये” धका: प्रासादया कुने छग: थामय् ल्हा:तं च्चना: पलाछिना हे श्रमणधर्म आचरण यानाच्चन, चक्रमण नं यानाच्चन “ख्यंउसे च्चंगु थासय् जित सिमाम् वा गनं नं छ्यनय् महायेमा:” धका: उगु सिमाम् ल्हा:तं च्चना: पलाछिना श्रमणधर्म आचरण यानाच्चन, “शास्तां कना बिज्या:गु धर्मं जक पालन याये” धका: धर्मयात विवा: याना धर्मयात अनुस्मरणयाना: हे श्रमणधर्मं पालन यानाच्चन । अले शास्ता गन्धकटिड फयेतुना हे प्रकाशयात फैलय् याना: न्ह्यने फयेतुद्द ये च्चना बिज्याना: वया नापं खँ ल्हाल्हा “बहु पुत्रीक, जि कनागु धर्मयात विवा:मया:से मखंक्से सछि दँ म्वायेगु स्वया जि कनागु धर्मयात खंका पलख जक म्वायेगु हे उत्तम ख:” धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना याया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११५. यो च वस्ससतं जीवे, अपस्सं धम्ममुत्तमं ।
एकाहं जीवितं सेय्यो, पस्सतो धम्ममुत्तमं ॥

११५. “गुम्ह सछि दँ म्वासा नं, मखका उत्तमगु धर्मयात ।
छन्हु हे जक म्वायेगु उत्तम ख:, खंका उत्तमगु धर्मयात ॥”

अन उत्तमगु धर्मयात धयागु गुंगु प्रकारया लोकोत्तर धर्म ख: । व हे उत्तमगु धर्म ख: । गुम्हसिनं उगुयात खनीमखु, वया सछि दँतक म्वा:सां नं, उगु धर्मयात खंका थुद्दका छन्हु वा पलख म्वायेगु हे उत्तम ख: । गाथाया अन्तय आपा: मस्त दुम्ह थेरी प्रतिसम्भिदासहित अहंत्वय् प्रतिस्थित जुल ।

आपा: मस्त दुम्ह थेरीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

११५. यश्च वर्षशतं जीवेद् अपश्यन् धर्ममुत्तमम् ।
एकाहं जीवितं श्रेयः पश्यतो धर्ममुत्तमम् ॥१६॥

सहस्रवर्षाया वर्णन क्वचाल ।

च्चागू वर्ण क्वचाल ।

पापवर्ग

१. त्रिपुणु गा षण्णुह ब्राह्मणया खँ

"याकनं भिणु ज्या या..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय्य च्चनाविज्याना: च्चवले विपुणु गा छपुम्ह ब्राह्मणया कारणया आज्ञा जुया विज्यात ।

विपस्वि वशबन्धया इत्थं तःपुणु गा छपुम्ह ब्राह्मण धयाम्ह छम्ह दु, आ: व भवावस्तिइ चिपुणु गा छपुम्ह ख: । वया छपु जक न्येगु गा दुगुजूल, ब्राह्मणीया नं वहे छपु । निम्हसिया नं छपु हे न्यइगु ख:, पिने वनीबले ब्राह्मणं वा ब्राह्मणी नं उगु हे न्यइ । अले छन्हुया दिनय्य विहारय्य धर्मश्रवण यायेगु घोषना यायेवं ब्राह्मणं धाल - "भदे, धर्मश्रवण यायेगु घोषना यात, छु छु न्हिनय्य धर्मश्रवण वनेगु लाकि चान्हे । गा मद्गुलिं यांना: भ्रीपिं निम्ह नापं वने फइमखु ।" ब्राह्मणी, "स्वामी, जि न्हिनय्य वने" धका: वस्त्र न्यया: वन । ब्राह्मणं न्हिनय्य छँय्य च्चना: चान्ह्य वना: शास्ताया न्ह्यने फयेतुना हे धर्मापदेश न्यन । अले वया शरीरय्य फैलेजुया वनीगु न्याता प्रकारया प्रीति उत्पन्न जुल । वं शास्तायात पूजा यायेगु इच्छाजुया "यदि श्व वस्त्र बिलधा:सा, न ब्राह्मणीयात दइ, न जित न्येगु गा: दइ" धका: बिचा: यात । अले वया नुग:स्यागु द्रु:छिगु चित्त उत्पन्न जुल, हानं छगु श्रद्धाचित्त उत्पन्न जुल । उगुयात क्वत्थला: हानं द्रु:छिगु नुग:स्यागु चित्त उत्पन्न जुल । थये वयागु प्रबल मात्स्यं नं यांना: श्रद्धाचित्तयात पना: हे तल । वया "बिइ ला, मबिइ ला" धका: विचायायां हे प्रथमयागु पूल, मध्यमयाग्यं थयन । अन नं बिइत मफुत । अन्तिमयाग्यं थयनेवं वं बिचा: यात - "जिगु श्रद्धाचित्तलिसे मात्स्यंचित्त नापं स्वा:स्वा निगु याम फुत, श्व जिगु युत्तिमंछि मात्स्यं चित्त वड्ढि जुइवं प्यंगु अपाय छ्यं थ:स्वके बिइमखु ।" वं द्रु:छिगु नुग:स्यागु चित्तयात त्याका: श्रद्धाचित्तयात न्यय:स्वाका: वस्त्र ज्वना: शास्ताया पादमल्य तथा: "जि त्यात:, जि त्यात:" धका: स्वकवतक त:सकं हाल ।

जुजु प्रशेनजित कोशलं धर्मापदेश न्यना च्चवले उगु स: न्यना: "वयाके न्य:, छु धाथे, वं त्याकल ?" धका: यात । वयात राजपुरुषपिस न्यनेवं उगु खँ कन । उगु खँ न्यना: जुजु "थाकगु ज्या ब्राह्मणं यात, श्वयात संप्रह याये" धका: छज्व: गा: बिइकल । वं वनं तथागतयात हे दान बिल । हानं जुजुं निपु, प्यपु, च्यापु व भिंखुपु यांना: निदुगं यांना: बिइकल । वं उपि नं तथागतयात हे दान बिल । अले वयात जुजु स्वीनिज्व: गा बिइकल । ब्राह्मणं "थ:त मकासे प्रातजुक्क प्रातजुक्क त्याग हे यात" धका: धाडगुलिं भुक्त जुइत छज्व: थ:त, छज्व: ब्राह्मणीयात यांना: निज्व: कया स्वीज्व: तथागतयात हे बिल । जुजु वयात सछिक्वतक बिलं नं हान बिइगु हे इच्छा जुल । न्हापा तःपुणु गाम्ह ब्राह्मण जुयाच्चवले ख्वीप्यज्व: प्रात जुइवं निज्व: काल, आ: श्वं स्वीनिज्व: प्रात जुबले निज्व: काल । जुजु मनुत अहेयात - "दुष्करगु भौ, ब्राह्मणं ज्या यात, वरबारय्य जिगु निपु कम्बल हयेके ब्यु ।" इमिसं अथे यात । जुजुं छगु लाख मुवंगु कम्बलत बिइकल । ब्राह्मणं "युपि जित उपयोग यायेत मन्वं, बुद्धशासनयात युपि ल्वंगु ख:" धका: छु कम्बल गा दुने गन्धकुटिइ शास्ता गोतुया विज्याइथाय्य च्चे इलायांना: चिना: बिल, छपु थंगु छँय्य न्हियां न्हियं भोजन यायेत विज्याइपिं भिक्षुपि भोजन याइगु थासय्य इलां यांना: वित । जुजुं सन्ठाइलय्य शास्तायाथाय्य लिक्क वना: उगु कम्बलगा म्हंसिइका कया: "भन्ते, सुनां श्व पूजा या:गु ?" धका: न्यना "छगु गाम्ह ब्राह्मणं" धका: धया विज्यायेवं "ब्राह्मणं नं जि प्रसन्न जुगु थासय्य हे प्रसन्नम्ह ख:" धका: धया "प्यम्ह किसि, प्यम्ह सल, प्यम्ह ध्यबा, प्यम्ह मिसा, प्यम्ह दासी, प्यम्ह मन् वं प्यंगु भिणु गा" यांना: थये फुक्क प्यंगु प्यंगु यांना: सर्वचतुष्क धयागु वयात बिइकल ।

भिक्षुपिसं धर्मसंभाय्यं छँ न्ह्य:यन - "अहो आश्चर्यं ख:, चिपुणु गा छपुम्ह ब्राह्मणया कर्म, उगु क्षण्य हे सर्वचतुष्क प्रात जुल, आ: या:गु कल्याणकर्म थँ हे फल बिल ।" शास्ता विज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपि, आ: खँ न्हाना मुनाच्चनगु ?" धका: न्यना विज्यायेवं "फलनागु" धका: धायेवं, "भिक्षुपि, यदि श्व छु गाम्ह (ब्राह्मण) प्रथमयाग्यं (प्रहय्य) जित बिइ फुगु जूसा, सर्वषोडशक प्रात जुइगु ख: । यदि मध्यमयाग्यं बिइ फुगु जूसा, सर्वाष्टक प्रात जुइगु ख: । परन्तु अन्तिमयाग्यं ब्युगुलिं यांना: वयात सर्वचतुष्क जक प्रात जुल । भिणु ज्या याइम्हसिं मने लुइवं हे उगु चित्तयात तोमत्से उगु क्षण्य हे यायेमा: । लिवाक या:गु कुशलया सम्पत्ति

दड़बले नं लि हे बाइ, उकिं मने लुइवं हे भिंगु ज्या धाये माल" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना धायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११६. अभित्वरेथ कल्याणे, पापा चित्तं निवारये।
दन्धिं करोतो पुञ्जं, पापस्मि रमती मनो ॥

११६. "याकनं भिंगु ज्या धा, पाप चित निवारण या।
लिबाक पुण्य धायेवं, पापय् मन लय्ताइ ॥"

अन याकनं या धयागु हथासं हथासं याकनं याकनं धायेमा: धयागु अर्थ ख:। गृहस्थी जूसा "सलाक भोजनादि छुं नं कुशल धाये" धका: मनय लुइवं हे गथे भेषिन्त मौका दइमखुगु ख:, थये "जिं न्हापलाक, जिं न्हापालाक" धका: याकनं याकनं हे धाये माल। प्रव्रजितपिसं जूसा उपाध्याय ब्रतादि धायेबले मेम्हसित मौका मब्बसे "जिं न्हापलाक, जिं न्हापालाक" धका: याकनं याकनं हे धाये माल। पापं चित्त धयागु कायदुश्चरित्रादि पापकर्म वा अकुशल चित्तोत्पादकथं फुकक शक्तिद्वारा चित्तयात पनेमा:। लिबाक धायेवं धयागु गुम्हसिया "जिं बिइला, जिं मबिइला, जित पुण्य लाइला, मलाइला" धका: थये सूलगु लैय वनाच्चंम्ह थें बिस्तार पुण्य धाइ, उम्ह छपु गाम्हं ब्राह्मणया थें इ:छिगु मात्संरूपी पापं धाय काइ। अले बया पापय् मन लय्ताइ, कुशलकर्म धायेबले हे जक चित्त कुशलय् लय्ताइ, अनं मुक्त जुया हानं पापय् हे क्वछुइ।
गाथाया अन्तय् आपालं श्रोतापत्तिफलादिइ थ्यन।

चिपुगु गा छपुम्ह ब्राह्मणया खँ क्वचाल।

संस्कृतच्छाया:

११६. अभित्वरेत कल्याणे पापत् चित्तं निवारयेत्।
तन्धा हि कुर्वतः पुण्यं पापे रमते मनः ॥१॥

२. शेष्यसक स्थविरया र्खँ

"पापयात पुरुषं....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्याना: च्वबले सेव्यसक स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात।

व लाडुवायि स्थविरया नापं च्वनीम्ह ख:, थ: म्हाइपुया: वयात बिन्तिपाना: वं प्रथम सद्गादिशेषय् तयेवं म्हाइपुया उगु ज्या धात^{११६}। शास्ता वया ज्याया खँ न्यना: बिज्याना: वयात स:तके छवया "थये धाथें, छं याना:गु ख: ला?" धका: न्यना: बिज्यायेवं "ख:, भन्ते" धका: धायेवं "छाय् इगु (भ्यातगु) ज्या याना, मल्ब:गु ख:, मोधपुरुष" धका: नानाप्रकारं निन्दायाना: शिषापदयात प्रजल याना: बिज्याना: "थजागु ज्या थ्व लोकय् नं परत्तोक्यं नं दु:ख हे याइगु ख:" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना धायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११७. पापञ्चे पुरितो कयिरा, न नं^{११७} कयिरा पुनपुन्यं।
न तस्मिं छन्दं कयिराथ, दुक्खो पापस उच्चयो ॥

११७. "पापयात पुरुषं धायेथुंका, उगुयात हानं हानं धायेमते।
उकी इच्छा धायेमते, दु:ख ख: पाप मुंकेगु ॥"

^{११६} (पात०२३४)

^{११७} न तं (सी० १००)

उकिया अर्थ खः - यदि पुरुष एक पापकर्म यायेबं, उगु क्षण्य हे प्रतिवेशण (समीक्षा) याना: "थ्व मन्वःगु व झ्यातगु ज्या: खः" धका: उगुयात हानं हानं यायेमते । गुम्हस्तिया उकी इच्छा वा रुचि उत्पन्न जगु खः, उगुयात नं मदयेका, हानं याये हे मते । छु कारणं ? दुःख खः पाप मुंकेगु । पापयात सञ्चय यायेगु, वृद्धि यायेगु धयागु थ्व लोक्य नं, परलोक्य नं दुःख हे जक बिद्गु खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

सेय्यसक स्थविर खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

११७. पापं चेत् पुरुषः कुर्यान् न तत्कुर्यात् पुनः पुनः ।
न तस्मिन् छन्दं कुर्यात् दुःख पापस्योच्चयः ॥११॥

३. लाजदेवपुत्रीया खँ

"यदि पुण्य पुरुष....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्याना: च्वबले लाजदेवपुत्रीया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात । खँ राजगृह्य उत्पन्न जगु खः ।

आयुष्मान् महाकाश्यप पिप्पली गुफाय च्वना बिज्याना: च्वबले ध्यानय च्वना बिज्याना: न्हयन्तु दुबले ध्यानं दना दिव्यचक्षुद्द्वारा भिभाटन वनेगु थायु स्वस्वं छगु वाबयु पिबा:च्वनीम्ह मिसां वार्गुइ कया तायु सियाच्वंगु खना: "श्रद्धादुम्ह लाकि मवुम्ह खः" धका: परीक्षणयाना: "श्रद्धा दुम्ह" धका: सिद्धका "जित संग्रह याइला थवं" धका: स्वःबले "विसारदम्ह (बुद्धिवानम्ह) कुलपुत्री जित संग्रह याइ, याना:लि वयात महान् सम्पत्ति प्राप्त जुइ" धका: सिद्धका चीवर पुना: पात्र च्वना: वापिनातःगु वुँया लिक्क हे दनाच्वन । कुलपुत्री स्थविरयात खना: लयताया न्याता प्रकारया प्रीति थ्यगु शरीरम्ह जुया "पियाच्वना: बिज्याहँ, भन्ते" धका: धया तायुत च्वना: याकनं वना: स्थविरया पात्रयु प्वंका दान बिया पञ्चाङ्ग पूर्ण जुइक वन्दना याना:, "भन्ते, छःपिसं स्यगु धर्मया भागी जुइमा" धका: प्रार्थना यात । स्थविरं "अथे जुइमा" धका: अनुमोदन याना: बिज्यात । वं स्थविरयात वन्दना याना: थःम्ह बियागु दानयात लुमंके लुमंके लिहाँवन । उगु, वया वनीगु लँय वामा: धेचुला त्वःपुयातःगु छगु प्वाल्यु विषधारी सर्पं गोतुला च्वन । सर्पं स्थविरया चीवरं त्वःपुयातःगु त्वानाल्यु न्याये मफुत । मेम्ह दानबियागु लुमंके लुमंके वनाच्वबले उगु बासयु थ्यन । सर्पं प्वाल पिहाँवया वयात न्याना: अन हे गोतुइकल । वं लयताःगु मनं सिनावना: तावतिसं भवन्तु स्वीगु योजन दुगु लँया विमान्यु छाना दंम्ह थें सर्वांलकारं प्रतिमण्डितम्ह जुया स्वंगु कोश प्रमाणगु थःगु शरीर उत्पन्न जुल । वं किनिंगु योजनगु छाना दिव्यवस्त्रं पुना: छगु न्याया इ:द्धिम्ह अप्सरापिसं चाःहुइका पूर्वकर्म प्रकाश यायेया निति सुवर्णमय तायनं जाःगु सुवर्णं तायमालं यःछायेका: छायुपियातःगु विमानद्वारयु दना थःगु सम्पत्तियात स्वया: "छु याना: जित थ्व सम्पत्ति प्राप्त जगु खः" धका: दिव्यचक्षुद्द्वारा बिचा: याना स्वबले "जिं आर्य महाकाश्यप स्थविरयात दान बियागु तायाया कारणं थ्व प्राप्त जगु खः" धका: सिद्धका काल ।

वं थये भतिचा जक पुण्यकर्म थुजागु सम्पत्तियात प्राप्त जुया "आ: जि प्रमाद जुइगु उचित मजु, आर्यया सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) याना: थ्व सम्पत्तियात स्थिरयाना: तये" धका: बिचा: याना सुथे हे लँया तुफि, फोहर तुइगु समान व दालचा च्वनावना: स्थविरया परिवेणायु बै पुना: त्वनेगु लः खलत तल । स्थविरं उगुयात खना: "सुं मचापिसं वा श्रामणेरपिसं व्रत (सेवा) यात जुइ" धका: बिचा: यात । देवपुत्री निन्हुया दिनय नं अथे हे यात, स्थविरं नं अथे हे बिचा: यात । स्वन्तु बुखन्तु स्थविरं वया बैपूगु सः न्याना: कुंडप्वालं दुहाँ वयाच्वंगु शरीरया जः (प्रकार) खना: खापा चायेका "सु थ्व बै पुनाच्वम्ह खः ?" धका: न्यन । "जि, भन्ते, छःपिनि उपस्थायिका लाजदेवपुत्री ।" "जि थुजागु नाम्हे उपस्थायिका मदु ।" "जि, भन्ते, वार्गुइ वा पिया: च्वनाबले तायु दानबिया: लयताया वनाच्वनाबले सर्पं न्याना: सिनावना: तावतिसं देवलोक्य उत्पन्न जुयाम्हे खः, जित आर्ययात आधारं थ्व सम्पत्ति प्राप्त जगु खः, आ: नं छःपिन्त सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) याना: 'सम्पत्तियात स्थिर यानातये' धका:

वयाम्हे खः, भन्ते ।" "मिहाः व म्हीगः नं छं हे श्व थासय् वं पुनागु खःला, छं हे त्वनेगु लः यल तयागु खःला ?" "खः, भन्ते ।" "चिला हूं, देवपुत्री, छं याःगु सेवा यायेधुकल म्वाःल, यनितिसं श्व थासय् वयेमते ।" "भन्ते, जित नाश यायेमते, छःपिन्त सेवा यानाः जिगु सम्पत्तियात स्थिर याके ब्यु ।" "चिला हूं, देवपुत्री, जित अनागतय् चित्र युक्तगु पखा ज्वनाः फयेतुना च्वनीपि धर्मकथिकपिसं 'महाकाशयप स्थविरया धायें, छम्ह देवपुत्री वयाः सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) यानाः त्वनेगु लःयल तयेके बियाच्चन' धकाः धाये म्वायेके माः, यनितिसं यन वयेमते, लिहाँ हूं ।" वं "भन्ते, जित नाशयाये मते" धकाः हानं हानं पवनाः हे च्वन । स्थविरं "श्वं जिगु वचन मन्यं" धकाः बिचाः याना "छं यःगु प्रमाण मस्यु ला ?" धकाः ल्हाः पतिन्वा न्यायेकल । वं अन च्वने मफया आकाशय् ब्वयाः ल्हाः ज्वजलपा यानाः, "भन्ते, जित प्राप्त जगु सम्पत्ति नाश यायेमते, स्थिरयाके ब्यु" धकाः ख्वयाः आकाशय् वनाच्चन ।

शास्ता जेतवनय् गन्धकुटिड फयेतुना हे वया ख्वःगु सः न्यनाः जः फैलयानाः देवपुत्रीया न्ह्यने फयेतुना कं थें "देवपुत्री, जि काय् काशयपया सवरयानाः च्वनेगु भार (जिम्मेवार) दु, पुण्य माःपिनि 'श्व जिमिगु फाइदा खः धकाः बिचाः याना पुण्य यायेगु हे जिम्मेवार खः । पुण्य यायेगुलिइ यन नं परलोक्य नं सुख हे खः" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

११८. पुञ्जवे पुरिसो कयिरा, कयिरा नें?? पुनपुनं /
तद्धि छन्दं कयिराध, सुखो पुञ्जस्स उच्चयो ॥

११८. "यदि पुण्य पुरुषं यायेगुसाः, या उगु हानं हानं /
उकी इच्छा यायेगु, सुखं खः पुण्य मुंकेगु ॥"

उकिया अर्थ खः - यदि पुरुषं पुण्य यायेगुसाः, "छकः जिं पुण्य यानाः, थुलिं जित गात" धकाः मन लयतायेका हानं हानं या हे यायेमाः । वया पुण्य मयाइबले उगु पुण्यय् इच्छा व रुचि तयाः उत्साह याये हे माः । छु कारणं ? सुखं खः पुण्य मुंकेगु । पुण्य सञ्चय यायेगु धयागु श्व लोक्य व परलोक्य सुखं हया बिइगुनिं सुखं खः ।

देशनाया अन्त्य देवपुत्री पीन्यागु योजन तापाःगु थासय् च्वना हे श्रोतापत्तिकल प्राप्त जुल ।

लाजदेवपुत्री खं स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

Dhamma.Digital

११८. पुण्यञ्चेत् पुरुषः कुर्यात् कुयदित्स्मनः पुनः ।
तस्मिन् छन्दं कुर्यात् सुखः पुण्यस्योच्चयः ॥३॥

४. अणार्थापिण्डक जेतव्या खँ

"पापीन्ह खंकी भिं धकाः..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाः बिज्यानाः च्वंबले अनाथपिण्डकया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

अनाथपिण्डक विहारया जक उदेश्य यानाः न्येयंगु करोड ध्यवा बुद्धशासनय् त्याग यानाः (ह्यवला) शास्ता जेतवनय् बिज्यानाः च्वंबले न्हिया न्हियं स्वचः महान उपस्थान यायेत वनी, वनीबले "छु ज्वनाः वल धकाः भवापि भ्रामणोरपिसं जिगु ल्हाःतय् स्वइ" धकाः खालिन्हाःतं धयागु गुबले नं न्हापा मवं । सुये हे वनीबले यागु ज्वंकेबिया हे वनी, जलपानधुंका ध्यः च्जित आदि वासःत ज्वनाः वनी । सन्धाइलय् स्त्रीमा, सुगन्ध, बुलेगु चिकं व वस्त्रादि ज्वंकेबियाः वनी । यथे नित्यरूपं हे न्हियान्हियं दान बियाः शील रक्षा याइ । लिपा धनसम्पत्ति विनाश जुयावन । व्यापारयाइपिसं नं वया ल्हाःतं भिंच्यागु करोड धन ऋण काल, कुलठैय् च्वंगु भिंच्यागु

*** कथितानेतं (सी० एना०), कथितानेतं (रो०)

कोटि लूँत व खुसिया सिय्य गाःमूया स्वयनातःगु नं खुसिया किनारा तछ्यानाः महासमुदय्य चुदके घन (दुत यन) । युक्थं वया छसिकथं धनसम्पत्ति विनाश जुयावन । वं थये जूसानं सघयात दान बिया हे च्वन, साक्क जक नके मफुत ।

वयात छन्हाया दिनय शास्तां “बिया ला, छ, गृहपति, कुलछैय दान” धकाः धायेवं “बियाच्वना, भन्ते, उगु च्वकि व भंगःपंक्षी नदगु ये जाःगु खः” धकाः धाल । अले वयात शास्तां, “गृहपति, ‘मसाःगु (रूखा सुखागु) दान बिया धकाः चित्ता कायेम्वाः । वित्तय साःगु धकाः बुद्धादिपिन्त बियागु दान मसाःगु धयागु जुडमखु, परन्तु छ च्याम्ह आर्यपदगल्पिन्त दान बिल, जि वेलाम जुयाच्वनाबले फुक्क जम्बुद्वीपय्य हल्लाखल्ला जुदक महादान बिया नं त्रिशरणय्य वंषि सुं छम्ह हे मधु, विडम्हःपिं दइगु धयागु वथे दुलंभ खः । उकिं ‘मसाःगु जिं दान बिया’ धन्दा कायेम्वाः छ” धकाः धया वेलामसत्रयात^{२२२} कना बिज्यात । अले वया लुखाया च्वे च्वनाच्वम्ह देवता शास्ता व शास्ताया भावकपिं छैय दुहाँवनीबले इमिगु तेजं च्वने फइमखु, “गये युपिं थव छैय दुहाँ वनीमखु, अये हे गृहपतियात फायाबिड (भान्त यानाबिड)” धकाः वयात धायेगु इच्छा जूसां नं धनी जुयाच्वंबले छुं नं धाःये मफुत, आः “थव दरिद्र जुल, जिगु वचनयात न्यनी” धकाः चान्हय्य सेठया श्री शयनय्य (कोठाय) दुहाँवनाः आकाशय्य दनाच्वन । अले सेठुं वयात खनाः “छ सु खः ?” धकाः धाल । जि छं, महासेठ, प्यंगु लुखाय्य च्वे च्वनाः च्वनाम्ह देवता खः, छन्त ओवाद बिदया नितिं वयाम्ह खः । अयेसा ओवाद व्यु । महासेठ, छं लिपायात बिचाः मयाःसे हे भ्रमण गौतमया शासनय्य पव्व धनसम्पत्ति ह्वन, आः छ दरिद्र जुयां नं उगुलि मूक्त जुड मफुत, थये यानाः जुडवं गुलिचा मवुवं हे छछाः छपे नं छं नयेगु दइमखु, छुं पायेत छन्त भ्रमण गौतम । अति त्रिजग यामेगुलिं लिचिनाः ज्य्याय छुयनाः घरगृहस्थी स्थापना या । थव ला छं जित बियागु उपदेश । खः, सेठ । हँ, जित छ ये जाःपिं उजापिं सछिम्ह इःछिम्ह लकिछिम्हसिनं नं इकिधिकि संके फइमखु, छ अनुचितगु धयाच्वन, सुनां धया छ जिगु छैय च्वनाच्वनागु खः, याकनं याकनं जिगु छैनं पिहाँ हँ । व श्रोतापन्थम्ह आर्यभावकया वचन न्यनाः च्वने मफया मस्तय्य च्वनाः पिहाँवन, पिहाँवनाः मैथाय्य च्वनीगु थासय्य प्राप्त मजुया “सेठयाके क्षमा फवनाः अले हे च्वने” धकाः नगर परीरश्क देवपुत्रयाथाय्य वनाः यःम्ह यानागु अपराध कनेवं “वा, जिं सेठयाथाय्य लिक्क यंका क्षमा याकाः च्वनीगु थाय्य बिदके बिद” धकाः धाल । वं “छ अनुचितगु धाल, जि वयाथाय्य लिक्क नेगु साहस मधु” धकाः उगु खंयात प्रतिसेध यात । वं चतुर्भारानजपियाय लिक्क वनाः इमिसं नं प्रतिसेध यायेवं शक्रयातदेवराजया थाय्य लिक्क वनाः उगु सुचं कना, “जि, देव, च्वनीगु थासय्य मदया मस्तय्यगु ल्हाः ज्वनाः अनाथ जुयाः विचरण यानाच्वना, च्वनीगु थासय्य जित बिदके व्यु” धकाः बालाक फवन ।

अले वयात वं “जिनं छगु कारणां सेठयात धाःये फइमखु, छगु छन्त उपाय कने” धकाः धाल । साधु, देव, कना बिज्याहँ । सेठया हिसाव किताव तइम्हसिया भेध कया सेठया ल्हाःतं पी कया, व्यापारीतयसं कयातःगु भिन्ध्यागु कोटिधन थःगु प्रभाव कया हया खालिगु कोठाय्य पुणयानाः महासमुदय्य दुहाँवनाच्वगु भिन्ध्यागु कोटिधन दु, मेगु फलानागु थासय्य अस्वामिकगु भिन्ध्यागु कोटिधन दु, उपिं फुक्कं मुंका हया वया खालिगु कोठाय्य भरेयानाः दण्डकमं यानाः क्षमा पूर्व हँ । वं “साधु, देव” धकाः धाःगुक्थं हे उपिं फुक्कं यानाः हान वया श्रीशयनय्य जाञ्ज्वलेमान यानाः आकाशय्य च्वनेवं “थव सु ?” धकाः धायेवं जि छःपितिं प्यंगु लुखाया च्वे च्वनिम्ह मूखंम्ह देवता खः, जिं मूखंतां यानाः गुगु छःपिन्त धयागु ख, उकियात जित क्षमा यानाः बिज्याहँ । शक्रया वचनं जि न्येय्यगु करोडु थ्यबा मुंका हया खालिगु कोठाय्य भरेयानाः दण्डकमं यायेधुन, च्वनीगु थासय्य प्राप्त मजुया कष्ट जुयाच्वना । अनाथरिण्डिक बिचाः यात - “थव देवता ‘दण्डकमं याने’ धकाः धयाच्वन, थःगु दोष सिडका काल, थवयात सम्यक्सम्बुद्ध कयनेमाल ।” वं वयात शास्तायाथाय्य लिक्क यंका वं याःगु ज्य्या फुक्कं कन । देवतां शास्ताया पादय्य शीरं भोस्सुना, “भन्ते, जिं थःगु मूखंताया कारणं छःपिनिगु गुणत मसिकं मभिगु वचन धयागु खः, उगुयात जित क्षमा यानाः बिज्याहँ” धकाः शास्तायाके क्षमा फवनाः महासेठ क्षमा याकेबिल । शास्तां भिगु व मभिगु कमया विपाककथं सेठयात व देवतायात उपदेश व्युब्धुं “यन, गृहपति, पापीम्ह व्यक्तियात गुबलेतक पापं पुइमखु, उबलेतक बोला धकाः खकिइ । गुबले वयात पापं पुइ, उबले पापयात हे जक खकिइ । भिम्ह व्यक्तियां नं गुबलेतक भिगु फल वइमखु, उबलेतक मभिगु हे जक खकिइ । गुबले वयात भिगु

^{२२२} (अ०नि० ९.२.०)

फल वड, उबले भिंगु हे जक खनी" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां सुपि गाबात आजा जुया विज्यात -

११९. पापोपि पस्सति भद्रं, याव पापं न पच्वति।
यदा च पच्वति पापं, अथ पापो पापानि पस्सति ॥

११९. "पापीम्ह खंकी भिंधका, गुबलेतक पापं पुडमखु।
गुबले पुड पापं, अले पापी पापत खनी ॥

१२०. भद्रोपि पस्सति पापं, याव भद्रं न पच्वति।
यदा च पच्वति भद्रं, अथ भद्रो भद्रानि पस्सति ॥

१२०. "भिंहं नं खनी पापयात, गुबलेतक भिंगु फल वडमखु।
गुबले वड भिंगु फल, अले भिंहं भिंगु खनी ॥"

अन पापीम्ह धयागु कायदुश्चरित्रादि पापकर्म यायेगुलि युक्तम्ह व्यक्ति खः। वं न्हापायागु सुचरित्रानुभावं उत्पन्न जगु सुखयात अनुभव यायां भिंगु नं खंकिड। गुबलेतक पापं पुडमखु धयागु गुबलेतक वयात थव लोक्य व परलोक्य विपाकफल बिडमखु। गुबले वयात उगु थव लोक्य व परलोक्य विपाकफल बिड, अले थव लोक्य विभिन्न प्रकारया कर्मया कारण परलोक्य नरकया दुःख अनुभव यायां उम्ह पापी पाप हे जक खंकिड। निगगु गाबाया नं कायसुचरित्रादिकयं भिंगु ज्यां युक्तम्ह भिंहं खः। वं न्हापायागु दुश्चरित्रानुभावं उत्पन्न जगु दुःखयात अनुभव यायां पापयात खंकिड। गुबलेतक भिंगु फल वडमखु धयागु गुबलेतक वया उगु भिंगु कर्मयात थव लोक्य व परलोक्य विपाकफल बिडमखु। गुबले उगु विपाकफल बिड, अले थव जन्म्य लाभसत्कारादि सुख खः, मेगु जन्म्य नं विव्यसम्पत्ति सुखयात अनुभव यायां उम्ह भिंहं भिंगु हे जक खनी।

देशनाया अन्तय उम्ह देवता श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुवपि परिषद्यात नं सार्यक धर्मदेशना जुल।

अनायपिण्डक सेठया खं क्वचाल।

संस्कृतच्छाया:

११९. पापोऽपि पश्यति भद्रं यावत् पापं न पच्यते।
यदा च पच्यते पापमथ पापो पापानि पश्यति ॥४॥

१२०. भद्रोऽपि पश्यति पापं यावद् भद्रं न पच्यते।
इदा च पच्यते भद्रमथ भद्रो भद्राणि पश्यति ॥५॥

५. परिस्कारय असंयतमह भिक्षुया खं

"अवहेलना यायेमते पापयात....." धयागु थगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वना विज्याना: च्वंवेले छम्ह परिस्कारय असयतम्ह भिक्षुया कारणय आजा जुया विज्यात।

भीसं न्यना:; वं छुं नं खाता मेज आदि परिस्कार पिने यंका छयला अन हे वोंछवड (त्वःता वनी)। परिस्कार (सामान) वां दाया: नं, निभालं कया नं व इमुचां नया नं विनाश जुड। वयात भिक्षुपिसं "आवुसो, सामान धयागु लित ह्या: थासय तयेमा मखुला" धका: धायेवं "जिं यानागु भतिचा जक खः, आवुसोपि, थव, न थवया चित्त दु, नत पित्त दु" धका: धया अये हे यानाच्वन। भिक्षुपिसं वयागु ज्या शास्तायात कन। शास्तां वयात सःतके छुवया: "धाये, छ भिक्षुं थये याना:गु खःला?" धका: न्यना विज्यात। वं शास्तां न्यना विज्यासां नं "छु थव जिं यानागु भतिचा जक खः, भगवान, न वया चित्त दु, न त वया पित्त दु" धका: अये हे क्वहंका धाल। अले वयात शास्तां "भिक्षुपिसं थये यायेगु उचित मजु, पापकर्म धयागु 'भतिचा' धका: क्वहंका स्वये

मज्जु । चकंगु यासय् पुसा उला तयातःगु थलय् वा वडबले छुं नं छफुति लखं जाइमखु, हानं हानं वा वयेव जा हे जाइ, थये हे पापयाइम्ह व्यक्तिकं तधंगु पापया इ चिनी^{२१३} धकाः धया तिव्वायु मिले यानाः धर्मदेशना धायानं युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१२१. मावमज्जेथ^{२१३} पापस्स, न मन्ते^{२१४} आगमिस्सति ।
उदविन्दुनिपातेन, उदकुम्भोपि पूरति ।
बालो पूरति^{२१५} पापस्स, थोकं थोकम्मि^{२१६} आविन्नं ॥

१२१. “अवहेलना यायेमते पापयात, बुलुं वडमखु ।
लः फुति तिकि ननं, लःधः नं जाइ ।
मूर्खं जायेकी पापयात, भतिचा भतिचा यानाः मुका ॥”

अन अवहेलना यायेमते धयागु हेला यायेमते धाःगु खः । पापयात धयागु पाप खः । बुलुं वडमखु धयागु “जिं भतिचा जक पाप यानाः, गुबले थवया विपाक भोगयाये मालिगु खः” धकाः थये पापयात हेला यायेमज्जु धयागु अर्थ खः । लःधः नं धयागु वा वडबले पुसा उला तयातःगु छुं नं कुम्हाया चाया थलय् उगु वाया छफुति छफुति तिकि ननं छसिकयं जाइ, थये मूर्खम्ह व्यक्तिकं भतिचा भतिचा धायाना पापयात मुकुं मुकुं वडिधायाना पापं जायेकी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । शास्ता नं “चकंगु यासय् लासा लाया न्हापा गये खः अथे मयात (मिलेयानाः मवन) धाःसा फलनागु आपत्तिइ (दोषय्) लाइ”^{२१७} धकाः शिक्षापदयात प्रज्ञत यानाः विज्यात ।

परिस्कारय् असंयतम्ह भिक्षुया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२१. मावमज्जेत पापस्य न नो तदागमिष्यति ।
बालः पूरयति पापस्य स्तोकं स्तोकमप्याचिन्वन् ॥६॥

६. भौतिया पालिख्वायैय्त्ह सेठ्या खँ

“अवहेलना यायेमते पुण्ययात.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले भौचिया पालिख्वायैय्त्ह सेठ्या कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इलय् श्रावस्तिइ च्वपिं पुचःमुना बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बिइ । अले छन्हुया दिनय् शास्तां अनुमोदन यारां थये धयाः विज्यात -

“उपासकपिं, थन गुलिं थःम्हं हे दान बिइ, मेपिन्त बिइकिमखु । वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् भोगसम्पदा (धनसम्पत्ति) प्राप्त जुइ, परिवार सम्पदा (परिवारधि) दइमखु । गुलिं थःम्हं दान बिइमखु, मेपिन्त बिइकी । वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् परिवार सम्पदा प्राप्त जुइ, भोगसम्पदा दइमखु । गुलिं थःम्हं नं बिइमखु, मेपिन्त नं बिइकिमखु । वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् भोगसम्पदा नं प्राप्त जुइमखु, परिवार सम्पदा नं दइमखु, नयेपित्याकाः जुयाच्वनी । गुलिं थःम्हं नं बिइ, मेपिन्त नं बिइकिइ (समादान याकी) । वयात जन्मजन्म जुइगु थासय् भोगसम्पदा नं प्राप्त जुइ, परिवार सम्पदा नं दइ ।”

^{२१३} मावमज्जेथ (सी० स्या० रो०)

^{२१४} न मं तं (सी० रो०), न मत्तं (स्या०)

^{२१५} पूरति बालो (सी० क०), आपूरति बालो (स्या०)

^{२१६} थोकं थोकम्मि (सी० रो०)

^{२१७} (पावि० १०८-११०)

अले छम्ह बुद्धिबानम्ह पुरुषं उगु धर्मदेशना न्यना: “अहो, थ्व आरचय्यगु कारण ख; जिं आ: नित्तां दइगु ज्या: याये” धका: बिचा: याना शास्ता दना बिज्याबले धाल - “भन्ते, कन्हे, जिमिगु भिक्षा कया बिज्याहूँ ।” एवम्ह छन्त भिक्षुपिं माल ? सकलं भिक्षुपिं, भन्ते । शास्तां स्वीकार याना: बिज्यात । व गामय् दूहावना: , “भो म्वांवापिं, जिं कन्हेया नितिं दुद्रुप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाववा:, गुम्हसिन् गुलि भिक्षुपिन्त फु, वं उलिसित यागु आदिया नितिं जाकि आदि बिद्यादिसिं, छगु यासय् युयेके बिद्या दान बिइ” धका: च्चेका चा:इप्पु जुयाच्चन ।

अले वयात छम्ह सेठं थ:गु पस:या लुछाय् थ्यंकव:गु खना: “थ्व य:त गाक जक भिक्षुपिं निमन्त्रणा मया:से फुक्क गामय् च्छपिन्त सहभागी थाकाच्चन” धका: तं पिकया “छु ज्वना: तयागु थल हिं” धका: स्वपतिचां कया: भतिचा जाकि बिल, अथे हे म् माय् न बिल । वयात उबले निसिं भौचिया पालिछ्वांथ्यम्ह सेठ धयागु नां जुल, घ्य: साख आदि ब्यबले नं धवचां थलय् च्छगु तुया कुंचां छफुति छफुति याना: तिकि नंका भतिचा भतिचा जक बिल । उपासकं मेपिसं ब्यगु छयाय् तया: थ्व ब्यगु मेयाय् हे तल । वं सेठया ज्या: खना: “छाय् थ्व जिं बियागु अलग याना: काल” धका: बिचा: याना वया न्युन्यू छम्ह च्चिधम्ह सेवकयात छ्वल “हूँ, गुगु थ्वं याद, उगु सिइका वा ।” व वना: “सेठयात महानफल जुइमा” धका: यागु भोजन व मरियानितिं छग: निग: जाकि तया: म्, माय्, चिकं, साख आदि छफुति छफुति नं फुक्क यलय् तल । च्चिधम्ह सेवकं वना: सेठया कन । उगु न्यना: सेठं बिचा: यात - “यदि जित वं परिषदया दथुदु निन्दायात धा:सा, जिगु नां कायेवं हे वयात दया स्याये” धका: वस्तय् दुने च्छपिचा धाना: कन्हेखुनु वना: भोजन याकियाय् दनाच्चन । उम्ह पुरुषं बुद्रुप्रमुख भिक्षुसङ्घयात सेवायाना: बुइयात धाल - “भन्ते, जिं आपालं मन्तयत सहभागी याका: थ्व दान बियागु ख:; अन सहभागी जूपिं मन्त थय:गु क्षमतानुसारं आपा: नं व भतिचा जाकि आदि बिल, इपिं सकसित महानफल दयेमा: ।” उगु खं न्यना: उम्ह सेठं बिचा: यात - “जिं फलनाम्हसिन् ल्हा:पतिचां कया जाकि आदि बिल धका: जिगु नां कायेभावं थवयात स्याये धका: वया:, थ्वं सकसित सहभागी याना: ‘गुलिसिन् मानां दाना: बिल, गुलिसिन् ल्हा:या पतिचा कया बिल, सकसित महानफल दयेमा: धका: धयाच्चन । यदि जिं युजाम्हसिके क्षमा मफ्बून् धा:सा, देवदण्ड जिगु छ्यन्य् लाइ ।” वं वयात पादमूल्य् भोस्सुना “जित क्षमा या, स्वामी,” धका: धाल । “छु थ्व ख:” धका: वं धायेवं फुक्कं उगु सुचं कन । उगु क्रिया खना: शास्तां “छु थ्व ख:” धका: दानया व्यवस्थापकयाके न्यन । वं पुलावं दिनया फुक्कं उगु खं कन । अले वयात शास्ता “थये धायें, सेठ खला ?” धका: न्यना: बिज्यायेवं, “ख:, भन्ते” धका: धायेवं, “उपासक, पुण्य धयागु ‘भतिचा’ धका: क्वह्चंका स्वये मज्यु, जि ये जाम्ह बुद्रुप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बियागुयात ‘भतिचा’ धका: क्वह्चंका स्वये मज्यु । पण्डितपिं मन्तयसिं पुण्ययाना: उलात:गु थलय् ल: ये छसिकंथं पुण्य जाया: हे वइ” धका: धया लिन्वापु भिले याना: धर्मदेशना यायां थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१२२. मावमज्जेथ पुज्जसस, न मत्तं आगमिस्सति ।

उदबिन्दुनिपातेन, उदकुम्भोपि पूरति ।

धीरो पूरति पुज्जसस, धोके धोकम्मि आचिन् ॥

१२२. “अवहेलना धायेमते पुण्ययात, बुलुं वइमखु ।

ल: फुति तिकि ननं, ल:घ: नं जाइ ।

पण्डित जायेकी पुण्ययात, भतिचा भतिचा याना: मुंका ॥”

उकिया अर्थ ख: - पण्डितम्ह मन्तं पुण्य याना: “भतिचा जक जिं याना:गु ख:, विपाककथं बुलुं वइमखु, थये भतिचा यानागु ज्ययात सुनां जित खनी, जिं नं उगुयात गुबले खनी, गुबले धया फल भोगयाये खनी” धका: थये पुण्य हेला धायेमज्यु, क्वह्चंका स्वये मज्यु । गथे कि निरन्तरं ल: तिकितिकि ननां पुसा उलात:गु कुम्हाया चाध:त जाइगु ख:, थये धीर पण्डितम्ह पुरुषं भतिचा भतिचा पुण्य मुंका: पुण्य जायावइ । देशनाया अन्त्ये उम्ह सेठं भोतापत्तिकलय् थ्यन, मुंवापिं परिषदयात नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

१२२. माःवमन्येत पुण्यस्य न मां तदागमिष्यति ।

उदकविन्दुनिपातेन उदकम्भोऽपि पृथति ।

धीरः प्रयति पुण्यस्य स्तोकं स्तोकमप्याचिन्वन् ॥६॥

७. महाधनी व्यापारीया खँ

"व्यापारी थै...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्चबले महाधनी व्यापारीया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भनीसं न्यानाः, व व्यापारीया छैय् न्यासः खँत सुय न्हापनं सामानत मालाः सुव न्हापनं छुं न कया थके मफुत । लिपाया इलय् बंजां न्यासःगु गाडाय् सामानत जायेकाः भिक्षुपिन्त सुचं छवल - "जि फलनागु थासय् व्यापारया निति वनेत्यनाः, गुपिं, आर्यापिं, उगु थासय् बिज्यायेगु इच्छा दु, इपिं बिज्याहँ, लैय् भिक्षाटनया निति कष्ट जुडमखु ।" उगु सुचं न्यानाः न्यासः भिक्षुपिं वं नाप लैलिना वन । इपिं खँतयसं नं "धायै, उम्ह बंजा पिहाँवन" धकाः वनाः गुँड च्वनाच्वन । बंजा न वनाः गुँया न्यःने च्चंगु छगु गामय् वास यानाः निन्हू स्वन्हुया दिनय् इहाँगाडात तयार यात, इपिं भिक्षुपिन्त न्हियां न्हियं भिक्षा बिया हे च्वन । खँतयसं उम्ह बंजा ताःउबिकाः च्चबले "हँ, बया पिहाँवडगु दिन सिडका वा" धकाः छम्ह मन्थात छवल । व उगु गामय् वनाः छम्ह पासायाकं न्यन - "गुबले बंजा पिहाँवनी ।" वं "निन्हू स्वन्हु लिपा" धकाः धयाः "छाय् छं न्यनागु खः" धकाः धाल । अले बया वं "जिपिं न्यासः खँत श्वयानितिं गुँड पिषाच्वनाः" धकाः कन । मेम्हसिनं "अयेसा हँ, याकनं पिहाँवड" धकाः वयात छव्या, "छाय् खँतयत जिं पनेगु ला, बंजायात" धकाः बिचाः याना, "छुयायेत जित खँत माःगु खः" धकाः बंजाया कारण न्यासः भिक्षुपिं म्वाःनाच्वन, बंजायात संकेट बिड" धकाः व बंजायाथाय लिक्क वनाः "गुबले भायेगु ?" धकाः न्यनेवं "कसं" धकाः धायेवं जिगु खँ न्यनादिसँ, गुँड धाये, छःपिनि निति न्यासः खँत पिषाच्वन, आः वनेयतेनि । छं गथे यानाः सिल ? इमिगु दयुड जिं पासा छम्ह दु, वयागु खँ जिं स्यगु खः । "अयेसा 'जि अन छाय् वनेगु' धकाः लिहाँवनाः छँ हे वने" धकाः धाल । बया ताःउत बिकाच्वबले हानं इपिं खँतयसं छवम्ह मनु बयाः उम्ह पासायाके न्यानाः उगु सुचं न्यानाः "लिहाँवनाः छँ हे धायै, वने" धकाः वनाः खँतयत कन । उगु खँ न्यानाः खँत अनं पिहाँवनाः मेगु लैय् च्वनाच्वन, अन नं ताःउत बिकाच्वबले हानं इपिं खँतयसं वयातयाय मनु छवल । वं इपिं अन च्वनाच्वंगु भाव सिडका हानं व्यापारीयात कन । बंजा नं "थन नं जि सुरसा मन्त, थये जुडवं न थनं वने, न त अनं वने, थन हे च्वनेगु जुड" धकाः भिक्षुपिंयाय लिक्क वनाः धाल - "भन्ते, खँत धायै, जित लुटेयायेगु इच्छा जुया लैय् पिषाच्वन, 'हानं लिहाँवड' धकाः न्यानाः मेगु लैय् पिषाच्वन, जि थुखँ नं मवसे उखँ नं मवसे प्रतिचा थन हे च्वने, भदन्तपि थन हे च्वना बिज्यायेगु इच्छा दुसाः च्वना बिज्याहँ, निहाँ बिज्यायेगु इच्छा दुसाः थःगु सचिकय यानाः बिज्याहँ ।" भिक्षुपिसं "थये जूसा जिपिं लिहाँवने" धकाः बंजायाके न्यानाः हानं भावस्तिड वनाः शास्तायात वन्दना यानाः फयेतल । शास्ता "छु, भिक्षुपिं, महाधनी व्यापारीया नापं मवःना ला ?" धकाः न्यानाः बिज्यायेवं "खः, भन्ते, महाधनी व्यापारीया लुटेयायेत निकाःलैय् नं खँत पिषाच्वन, उकिं व अन हे दिनाच्वन, जिपिं उगु सुचं न्यानाः वयापिं खः" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, महाधनी व्यापारी खँत दुगु लँ न्यागयात, जीविका हनेगु इच्छायाम्ह पुरुषं थै हलाहल विषयात त्यागयाड, भिक्षुं नं 'स्वंगु भवयात खँतयसं पिषाच्वंगु लँ सनानगु खः' धकाः सिडका पापयात त्यागयायेगु उचित खः" धकाः धया लिस्वायु भिले यानाः धर्मदेशना धाय्यां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१२३. वागिनोव भयं मर्गं, अप्यसत्थो महद्वनो ।

विसं जीवितुकामोव, पापानि परिवज्जेय ॥

१२३. "व्यापारी ये भयगु लैय्, भतिचा जक पासादुम्ह महाधनी ।
विषयात न्वायेगु इच्छायाम्हं ये, पापत त्याग पा ॥"

अन भयगु धयागु ग्यायेमाःगु खः, खूंतयसं पिधाच्चंगलि यानाः भयं युक्तगु धयागु अर्थ खः । थ्व धयातल जुयाच्चन - गथे महाधनी व्यापारी भतिचा जक पासादुम्ह जुया भयं युक्तगु लैयात, गथे न्वायेगु इच्छा दुम्ह हलाहल विषयात त्याग याद्गु खः; थथे पण्डितम्ह भिक्षु भतिचा जक जूसा पापत परित्याग याद् ।

देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं प्रतिस्मिभदासहित अहंत्वय् ध्यान, भुं:पिं आपालं मनूतय्त्तं न सार्थक धर्मदेशना जुन ।

महाधनी व्यापारीया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२३. वाणिज इव भयं मार्गम् अल्पसार्थो महाधनः ।
विषं जीवितुकाम इव पापानि परिवर्जयेत् ॥८॥

८. कुक्कुटार्ताय व्याधारा खँ

"ल्हाःतय् यदि पाः वया मदुसा....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेनुवनय् ज्वना बिज्यानाः च्वंबले कुक्कुटमित्र धयाम्ह व्याधारा कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, राजगृहय् छम्ह सेठया म्हाचाय् वैश जायावयेवं न्ह्यतंजाःगु तल्लाय् प्रासादया च्चे बांलागु कोठाय् आरक्षा याथेत छम्ह सेविका बिया मॉनीपिनि नाप वासयानाः च्वंबले छन्हूया दिनय् सन्धाइलय् झ्यालं लैय् स्वयाच्चंबले न्यासःगु जाल, न्यासःगु श्रुत ज्वनाः पशुतय्त स्यानाः जीविका हनाच्चम्ह कुक्कुटमित्र धयाम्ह व्याधां न्यासः मृगतय्त स्यानाः इमिगु लां तधंगु गाडा जायेकाः गाडाया धुरय् फयेतुना ला मिद्दत शहरय् दुर्हावनाच्चंगु खनाः वयाप्रति आशक्त मन जुया सेविकाया ल्हाःतय् उपहार बियाः "हँ, थ्वयात उपहार बिया वनेगु ई सिद्दका वा" धकाः छव्याबिल । व वनाः वयात उपहार बियाः न्यन - "गुबले वनेगु" धकाः न्यन । वं "शौ ला मिया सुये हे फलनागु लुखां पिर्हांवया वने" धकाः धाल । वं व्याधां धाःगु खँ न्यनाः वयाः वयात कन । सेठया म्हाचाय् नःम्ह ज्वनेमाःगु वसः व तिसात व्यवस्थायानाः सुये हे भ्वाथगु लनं पुनाः घः ज्वनाः दासी नापं लःया तिर्थय् वने थें धानाः पिर्हांवया उगु थाय् वनाः व्याधारा आगमन स्वयाः दनाच्चन । व नं सुये हे गाडा न्ह्याका पिर्हावल । व व्याधारा न्युन्य वन । वं वयात खनाः "जि छल्ल 'फलनाम्हसिया म्हाचाय्' धकाः मस्य्, जि लिसे तिसे वयेमते, मयजु" धकाः धाल । न छ जित सःत्तुं खः, जिं थःगु हे ताल वये, छ सुक ज्वना थःगु गाडा न्ह्याकी । वं हान हान वयात पसां नं पने हे मफुत । अले व्याधारायत वं धाल - "स्वामी, थःथाय् लिक्क वयाच्चंगु श्रीयात पनेगु उचित मजू ।" व्याधां वया निश्चितरूपं वयाच्चंगु कारणयात सिद्दका वयात गाडाय् तयाः यन । वया मॉनीपिसं जखेंथूखे मायेके छवयां नं मखनाः "सित जुद्" धकाः मूतक भोजन बिल । व नं व्याधा नापं सहवास यानाः एसिकथं न्ह्यम्ह मस्त दुद्दका न्यायेम्ह जुसेलि छैया बन्धन चित ।

अले छन्हूया दिनय् शास्ता सुथ न्हापनं लोकय् स्वया बिज्याज्यां कुक्कुटमित्र व काय्पिसहित भौपिं नं थःगु ज्ञानजालया दुने दुर्हावःगु खनाः, "छु थ्व" धकाः स्वया बिज्याबले इपिं किन्त्याम्हसिया मार्गया आधार खनाः सुथे हे पात्र व चीवर ज्वनाः वयाः जाल पेनातःगु थासय् बिज्यात । उखुन्हूया दिनय् जालय् छम्ह नं मृग मक्यन । शास्तां वया जाल पेनातःगु क्वसं पालिख्वांय्या चिं तयाः न्ह्यने छगु भाःया क्वसं किचलय् फयेतुना बिज्यात । कुक्कुटमित्रं सुथे हे धनुषवाण ज्वनाः जालया थासय् वनाः न्ह्यने लिसें जालय् स्वयाः यंकुबले जालय् तक्यनाच्चपिं छम्ह नं मृगत मखनाः, शास्ताया पालिख्वांय् खन । अले वयात थथे जुल - "सुनां जिगु जालय् क्यपिं मृगतय्त त्वःता छवःगु जुद् ।" वं शास्तायाप्रति बदला कायेगु भाव तयाः वनेवं भाःया क्वसं फयेतुना ज्वना बिज्याम्ह शास्तायात खनाः, "थवं जिगु मृगत त्वःता छवःगु जुद्, थ्वयात स्यानाः छवये" धकाः धनुषवाण क्वातुक (न्याक) साल । शास्तां धनुषवाणयात क्वातुक ज्वका त्वःतके मफुत । वं धनुष त्वःतेनं मफुत, वाण तयेनं मफया शक्तिहीनम्ह यें जुया म्हुतं लाः स्वःस्वः वयेका त्यानुक दनाच्चन । अले वया काय्पिं छैय् वनाः "जिमि बी ताःउत

जाल, छायं थ्व मवःगु धकाः धया "हूँ, पुतापिं, बौया याय्" धकाः माँम्हसिं छवयेवं धनुष ज्वनावनाः बौ अये दनाच्चंगु खनाः "थ्व जिमिं बौया शत्रु जुइ" धकाः न्हयम्हसिं धनुषत क्वातुक ज्वनाः गये इमिं बी दनाच्चंगु, अये हे, बुढानुभाव, च्वनाच्चन । अले इमित माँम् "छाय् जि काय्पिं न ताःउ बिकाच्चंगु खः" धकाः धया न्हयम्ह भौपिं नाप वनाः इमिसं अये दनाच्चंगु खनाः "सुयात युमिसं धनुषं कयेकेत सनाच्चंगु जुइ" धकाः स्वःबले शास्तायात खनाः ब्वहलय् ज्वनाः - "जि बौयात नाश घायेमते, जि बौयात नाश घायेमते" धकाः तःतःसकं हाल । कुक्कुटमित्रं उगु सः न्यनाः विवाः यात - "का जि फुत, ससःबौ धायेवं, जि ससःबौ, अहो जिं ढंगु (झ्यातगु) ज्या याताः ।" वया काय्पिसं "बाज्या धायेवं, जिमिं थ्व, अहो ढंगु ज्या याताः" धकाः विवाः यात । कुक्कुटमित्रं "थ्व जि ससःबौ खः" धकाः मैत्रीभाव उत्पन्न यात, वया काय्पिसं न "जिमिं बाज्या खः" धकाः मैत्रीभाव उत्पन्न यात । अले इमित इमिं माँ सेठ्ठपुत्री "घाकनं हे धनुषत वंछिया जि बौयाके भामा पर्व" धकाः धाल ।

शास्तां इमिगु मन क्यातुगुभाव सिइका धनुषबाणयात त्वःतके बिल । इपिं सकसिं शास्तायात वन्दना याताः "भामा याताः बिज्यात, भन्ते" धकाः भामा याताः छहेलिक्क फयेतुल । अले इमित शास्ता आनुपूर्विं खँ कना बिज्यात । देशनाया अन्तय् कुक्कुटमित्रसहित पुत्रपिं व भौपिं न याताः यःसहित भिन्त्याम्हं श्रोतापत्तिकलय् प्रतिस्थित जुल । शास्ता भिक्षाटनया निरिति बिज्याताः भोजनधुका विहारय् बिज्यात । अले भगवान बुद्धयाके आनन्द स्वविरं न्यन - "भन्ते, छःपिं गन बिज्यानाःगु ? कुक्कुटमित्रयायाय् आनन्द । प्राणीहिंसा याइम्हसित छःपिसं, भन्ते, मयाइम्ह याताः बिज्यात । खः आनन्द, व थःसहित भिन्त्याम्हं निश्चल श्रद्धाय् प्रतिस्थित जुया त्रिरत्नय् शंका रहितपिं जुया प्राणीहिंसा यायेगु मयाइपिं जुल । भिक्षुपिसं धाल - "भन्ते, ब्याधया कलाम्हं नं दु मखुला ?" खः, भिक्षुपिं, व कुलछैय् कुमारी जुया हे श्रोतापत्तिकल प्राप्तम्ह खः । भिक्षुपिसं खँ न्हयःयन "कुक्कुटमित्रया धायेवं, कलाम्ह कुमारीबले हे श्रोतापत्तिकल थ्यका वया छैय् वनाः न्हयम्ह मस्त बुइका, वं युनिमछि सम्यक्त भ्रातः धनुष हिं, वाण हिं, भाला हिं, शूल हिं, जाल हिं" धकाः धाइबले फुक बियाच्चन । ब्याधानं वं ब्युगु ज्वनावनाः प्राणीहिंसा यानाच्चन, छाय् श्रोतापत्तिकल प्राणीहिंसा यानाच्चन ।" शास्ता बिज्याताः "छु खँय् यन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनागु खः ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, श्रोतापत्तिकल प्राणीहिंसा याइमखु, वं स्वाभीया वचन जक मानेयाताः अये यात ।" थ्व ज्वनाः थ्व वनाः प्राणीहिंसा या" धकाः धयागु वया चित्त मद्दु । ल्हाःतय् घाः मद्दसा विष काःसां न उगु विष डाह याये फडमखु, थये हे खः, अकुशल चेतनाया अभावं पाप मयाःसे धनुष आदि पित हया ब्यसां न पाप धयागु लाइमखु" धकाः धया लिस्वायु मिले याताः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१२४. पाणिन्दि वे वणो नात्स, होरय पाणिना वित्तं ।
नाब्बणं विसमन्वेति, नत्थि पापं अकुब्बतो ॥

१२४. "ल्हाःतय् यदि घाः वया मद्दसा, काःसां ल्हाःतं विष ।
घाः मद्दुगुलिइ विष दुहवनी मखु, मद्दु पाप मयायेवं ॥"

अन वया मद्दसा धयागु मद्दुगु खः । काःसां धयागु यंकेफड । छु कारण ? गुगुलिं घाः मद्दुगुलिइ विष दुहवनी मखु धयागु घाः मद्दुगु ल्हाःतय् विष दुहवने फडमखु, थये हे धनुषादि पित हया ब्यसां न अकुशल चेतनाया अभावं याताः पाप मयाःसे पाप धयागु दइमखु, घाः मद्दुगु ल्हाःतय् विष थें न वया चित्त पापया ल्युन्य वनी ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनुत्) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

तिपाया इलय् भिक्षुपिसं खँ न्हयःयन - "कुक्कुटमित्रया काय्पिसहित भौपिं न श्रोतापत्तिकलाया आधार छु खः, छु कारण ब्याधया कुलय् जन्म जुल ।" शास्ता बिज्याताः "छु खँय् यन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनागु ?" धकाः न्यना बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, भिक्षुपिं, न्हापा काश्यप दशबलया धातुचैत्य दयेकबले थये धाल - "छाय् थ्व नैत्ययात चा माःगु, छाय् लः माःगु ?" अले इमित थये जुल - "म्हासगु मनोशिलाया चा याये, त्चिकक्यात लः याये ।" इमिसं म्हासगु मनोशिलायात छ्यानाः त्चिक ल्वाकछ्यानाः अप्पा छिना लुं पाना दुने वंछियाताः पचिन, पिते स्वयेबले छधिः हे लुंया अप्पा थें जुल । छपा छपा अप्पा छगु लाख मू

वंगु जुल । इमिसं चैत्यम् धातु निस्वनाः सिधयेकेबलेतक बिचाः यात - "धातु निस्वनेबले आपाल धनसम्पत्ति माः, सुयात नायो याये ।"

अले छम्ह गाम्य च्चम्ह सेठं "जि नायो जुड" धकाः धातु निस्वनेत छग् करोड लुं तल । उगु खनाः देश्य च्चपिसं "श्व शहरया सेठं धन जक मुंकाच्चन, भुजागु चैत्यया नायो जुडमफूत, गौम्य च्चम्ह करोड धन तयाः नायो जुल" धकाः निन्द्यात । वं इमिगु खँ न्यनाः "जि निगु करोड तयाः नायो जुड" धकाः निगु करोड बिल । मेम्हसिनं "जि हे नायो जुड" धकाः स्वंगु करोड बिल । थये वृद्धियायां नगरय च्चम्हं च्याग् करोड बिल । गाम्य च्चम्हसिया छैय् गुग्गु करोड धन जक दु, शहरवासीम्हसिया पीग्गु करोड धन दु । उकिं गाम्य च्चम्हं बिचाः यात - "यदि जिं गुग्गु करोड विद्वं, श्वं भिग्गु करोड विद्व धकाः धाड, अले जि ध्यवा मद्गुभाव सिद्धदइ ।" वं थये धाल - "जि युसि धनसम्पत्ति बिचा, काय कलासहित जि चैत्यया सेवक (दास) जुड" धकाः न्ह्यम्ह मस्त, न्ह्यम्ह भौपिन्त कला नं च्वनाः यःम्ह नापं चैत्ययात लःल्हाना बिल । देशवासीपिसं "धन धयाग् कमाय् यायेकु, श्वं कायपिसहित यःत लःल्हाना बिल, श्व हे नायो जुडमा" धकाः बयात नायो यात । थये इपिं भिग्गुम्हं मनत चैत्यया दास जुल । देश्य च्चपिसं इमित दासभावं मुक्त यात । थये जूसां न चैत्ययात हे बिचाः यायेगु यानाः आयु दतले च्वनाः अनं सिनावनाः देवलोक्य उत्पन्न जुल । इपिं मध्ये छग् बुद्धान्तर देवलोक्य च्वनाः श्व बुद्धया उत्पन्न जुया बिज्याबले कलाम्हं अनं च्युत जुया राजगृह्य सेठया म्हाय्य जुया जन्म जुल । व कुमारी बले हे श्रोतापत्तिफल्यं थ्यन । आर्यसत्ययात मख्महसिया प्रतिसन्धि धयाग् भार खः, वया भाःतम्ह संसार्य् चःऽप्युय्यं वनाः ब्याधया कुल्य जन्म जुल । बयात खनेवं हे सेठया म्हाय्यया पुर्वस्नेह उत्पन्न जुयावल । उकिं थये धयातल

"न्यापा हे नापं च्वनावःगु कारणं व आःया ग्वहानिया कारणं ।

थये उगु प्रेमभाव उत्पन्न जुड, गथे लख्य पलेस्वां थें खः ॥^{१२८}

व न्यापाया स्नेहं हे ब्याधया कुल्य वन । वया कायपिं नं देवलोकं च्युतजुया वया हे प्वाय्य प्रतिसन्धि काल, वया भौपिं नं अनं थन उत्पन्न जुया वैश जायावयेवं इमिगु छैय् हे वन । थये इपिं फुकसिनं उबले चैत्ययात सुरक्षा यानाः, उगु कर्मया आनुभावं श्रोतापत्तिफल प्राप्त जुल ।

कुक्कुटमित्र ब्याधया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२४. पाणौ चेतुं व्रणो नास्य हरेतु पाणिना विषम ।

नाःव्रणं विषमन्वेति नास्ति पापमकुर्वतः ॥९॥

९. स्त्रिचाव्वनाः शिकार याइत्तह कोकरा खँ

"गुम्हसिनं निरपरथि....." धयाग् युग् धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्यानाः च्चंबले कोक धयाम्ह खिचाव्वनाः शिकार याइम्हसिया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

धाम्, व छन्धया दिनय सुयन्हापनं धनुषवाणं च्वनाः खिचातयसं चाःहिड्का जइल्य वनाच्चंबले लैया दयुड छम्ह भिक्षाटनया निति दुहौवनाच्चम्ह भिक्षुयात खनाः तं पिकया "जि अलछिनायात खनाः, यौ छुं नं प्राप्त जुडमखुत" धकाः बिचाः याना लिहौवन । स्वविरं नं गाम्य भिक्षाटनया निति वनाः भोजनधुका हानं विहार्य वन । मेम्ह नं गुँड चाःहिला छुं नं प्राप्त मजुया लिहौं वयाच्चंबले हानं स्वविरयात खनाः "यौ जिं श्व अलछिनायात खनाः जइल्य वनाः नं छुं नं प्राप्त मजुल, आः हानं जिगु न्ह्यःने बल, खिचातयसं श्वयात न्याके" धकाः संकेट बिचा खिचात त्वःतल । स्वविरं नं "थये यायेमते उपासक" धकाः याचना यात । वं "यौ जिगु न्ह्यःने छ वःगुलिं यानाः छुं नं प्राप्त मजुल, हानं जिगु हे न्ह्यःने वयाच्चन, न्याः हे न्याके श्वयात" धकाः धया खिचातयत अहेयात । स्वविर याकनं छमा सिमाय गया मनु पायजाःगु वासय फयेतुल । खिचात सिमाय सिमा

^{१२८} (जा० १.२.१७४)।

चाःसिद्धक च्चन । शिकारी वनाः "सिमा गःसां न छ मुक्त जुडमखु" धकाः वयात वाणया च्चकां पालि तःल्य सुल । स्थविरं "थये यायेमते" धकाः वयाके फ्वनां हे च्चन । शिकारी वया खँयात वास्ता मयाःसे हानं हानं सुया हे च्चन । स्थविरया छु पालि तःल्य सुबले उगु तुति न्त्वःना मेगु तुति वःखायेकल, उकी नं सुबले व नं न्त्वःन, थुकयं वया उगु याचनायात वास्ता मयाःसे निपा पालि तःल्य सुया हे च्चन । स्थविरया शरीरयुं मिं नःगु ये जुल । व तःसकं स्यानाः स्मृति हे तये मफुत, न्येयातःगु चीवर कुतुबंगु न होश मन्त । चीवर कुतुवनाः कौकया छुयां नं निसं त्वःपुया कुतुं वन । खिचातयुसं "स्थविरं कुतुवल" धकाः मतिइ तथाः चीवरया दुने दुहँवनाः यः मालिकयात थायाःमथा यानाः न्यानाः क्वँ जक बाकि यात । खिचात चीवरया दुने पिहँवया पिने च्चनच्चन ।

अले इमित् स्थविरं छुपु गंगु सिमाकचा त्वाःथला वॉछवत । खिचातयुसं स्थविरयात खनाः "जिमिसं मालिकयात हे नया (न्यानाः)" धकाः सिद्धका जइलय दुहँवन । स्थविर पश्चाताप जुया "जिगु चीवरयुं दुने दुहँवनाः श्व नाशजुल, जिगु शील स्यन ला छु ये ?" व सिमां क्वहँवया शास्तायाथायुं लिक्क वनाः न्दुःव निसं फुक्क उगु सुचं बिनियानाः - "भन्ते, जिगु चीवरया कारणं उम्ह उपासक नाशजुल, छु जिगु शील स्यन ला, जके भ्रमणाभाव दनिता ?" धकाः न्यन । शास्ता वया खँ न्यानाः बिज्यानाः "भिधु, छुगु शील मस्यनी, छके भ्रमणाभाव दनि, वं निरपराधियात दुःखकष्ट बियाः विनाशयुं थ्यन, केवल आः जक मखु, न्हापा नं निरपराधियात दुःखकष्ट बियाः विनाश हे जुया वन" धकाः धया उगु खँ प्रकाश यायां न्हापाया खँ न्दुःथना बिज्यात-

न्हापा धाये, छम्ह वैद्य वैद्यज्याया निति गाम्यु चाःहीला छुं नं ज्या प्राप्त मजुया न्येपित्याका पिहँवया गाँया ध्वाख्वायुं आपालं मस्त म्हेताच्वंगु खनाः "थुमित सर्प न्याकोबिया वासःयानाः आहार प्राप्त थाये" धकाः छमा सिमा प्वाल्युं छुयां पितहया रनाच्वंहे सर्पयात क्यनाः, "हे, मस्त श्व वॉउभन्तुया मचा, ज्वं श्वयात" धकाः धाल । अले छम्ह मचां सर्पया गःपतयुं न्याक च्चनाः पितहयेवं उम्ह सर्पं धयागु भाव सिद्धका चिच्चायुं दंक हाला तापाः मजुगु थासयुं च्चनाच्वंहे वैश्या छुयंनयुं वॉछवत । सर्पं वैद्ययात ज्वःहलयुं हिना न्याक वॉन्यानाः अन हे स्यानाः बिल, थये श्व खिचावनाः शिकार याइम्ह कोकं न्हापा नं निरपराधियात दुःखकष्ट बिया विनाश हे जुडमाल ।

शास्ता श्व अतीतया खँ हया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

*१२५. यो अप्पुडुइस्स नरस्स दुस्सति, सुद्धस्स पोतस्स अनइणस्स ।
तमेव बालं पच्चेति पापं, सुखुमो रजो पटिवातवं खितो ॥*

*१२५. "गुम्हसितं निरपराधिं मन्थात अपराधं याइ, शुद्धं, क्लेशं मदुम्हं पुरुषयात ।
उम्हं मर्खयात हे पापं पुइ, नच्वुगु धयात फ्यु वःपाखे वॉछवयेगुं ये खं ॥"*

अन निरपराधियात धयागु यःत बा सकसित दुःखकष्ट मवीम्ह खः । मन्थात धयागु सत्त्वयात । अपराध याइ धयागु कष्टबिड । शुद्धम्हसित धयागु निरपराधियात हे खः । पुरुषयात धयागु श्व नं भेकयं सत्त्वया हे अभिप्राय खः । क्लेशं मदुम्हसित धयागु क्लेश रहितम्हसित खः । पुइ धयागु विपाक फल वइ । फ्यु वःपाखे धयागु गथे छम्ह पुरुषं फ्यु वःपाखे च्चनाः च्वंम्हसित प्रहारयायेगु इच्छां कयेकाछवःगु नच्वुगु धुं खः उम्ह हे पुरुषयात कःवइ बा वया हे छाने कुतुं वइ (छयंनयुं लाइ), थये हे गुम्ह व्यक्तिकं निरपराधिं मन्थात न्हाःतं दायेगु आदि यानाः दुःखकष्ट बिड, उम्ह हे मर्खयात श्व जन्मयुं नं मेगु जन्मयुं नं बा नरकादि विपाकफल भोग यायां उगु पापया विपाकदुःखकयं अनुभव याइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य उम्ह भिधु अहंत्वयुं प्रतिस्थित जुल, मुंःपि परिषदपिनं न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

खिचावनाः शिकार याइम्ह कोकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

*१२५. योःप्रवृत्तय नराय दुष्पति शुद्धाय पुरुषायानञ्जनाय ।
तमेव बालं प्रत्येति पापं सूक्ष्मं रजः प्रतिवातमिव क्षिप्तम् ॥१०॥*

१०. मणिकारया षैय् पङ्कठ तिस्स स्थविरया चै

"गर्मय् गुलि उत्पन्न जुइ....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्चब: षैय् बइम्ह तिस्स स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्याना: उम्ह स्थविरं छम्ह मणिकारया षैय् भिनिदँ भोजन नल । उगु कुलया निम्हतिपु . . .या स्थानय् च्वना: स्थविरयात लहित । अले छन्दुया दिनय् उम्ह मणिकारं स्थविरया न्हयने ला ताना: फयेतुना च्वन । उगु क्षणय् जुजु प्रश्ननजित कोशलं छग: मणिरत्नयात "श्व सिला सुया छवया हिं" धका: छवयाबिल । मणिकारं हिभ्यागु ल्हा:तं हे मणि कया: दालचाय् छने तया: ल्हा:सिलेत दुने दुर्हवन । उगु षैय् लहिनात:म्ह छम्ह कोञ्च भंग: दु । वं हिया गन्धं ला धका: यती तया उगु मणियात स्थविरं खंक हे नुनाछवत । मणिकार वया: मणियात मखना: "मणि सुनां काल ?" धका: कलायाके व मस्तयुके नं छसिकयं न्याना: इमिसं "जिमिसं थकया" धका: धायेवं "स्थविरं काल जुइ ।" धका: विवा: याना कलाया नापं सल्लायान्त - "स्थविरं मणि काल जुइ ।" कलाम्हं, स्वामी, थये धायेमते, युलिमछि समयतक जिं स्थविरया छुनं दोष न्हापा मखना:, वं मणि काइमखु । मणिकारं स्थविरयाके न्यन - "भन्ते, श्व यासय् च्चंगु मणिरत्न छ:पिसं कया ला ?" जिं मकया, उपासक । भन्ते, थन मेपिं सुं नं मदु, छ:पिसं हे का:गु जुइ, जित मणिरत्न व्यु । वं उगु स्वीकार मयायेवं हानं कलायात धाल - "स्थविरं मणि का:गु जुइ, वयात सास्तियाना: न्यने ।" कलाम्हं, स्वामी, जिमित नाश यायेमते, बस जिपिं रास जुइगु हे उत्तम ख:, स्थविरयात थये धाये मज्यु । वं "सकलं भीपिं दास ज्ञसानं मणिया मृति भग्य" धका: खिप: च्वना: स्थविरया छुनय् च्विना कथिं दाल । स्थविरया छुण्यो, न्ययपनं व न्हासं हि वा:वल, मिखात पिहँवइ थें च्वन, व दु:खवेदनां कण्ठजुया: बँय् गोतवन । कोञ्च भंगलं हिया गन्धतया: वना: हि त्वन । अले कोञ्च भंग:यात मणिकारं स्थविरप्रति उत्पन्न जगु क्रोधया आवेगं "छ छु धाना:गु" धका: तुतिं थाना: छवत । व छकलं हे सिना: यस:पाल ।

स्थविरं वयात खना:, उपासक, छुयँनय् चिनात:गु आ: जित फेना: श्व कोञ्च भंग:यात स्व: "सित लाकि मसीनि ।" अले वयात वं धाल - "श्व वें छ नं सिइ ।" उपासक, श्व उगु मणि नुनाछवगु ख:, यदि श्व मसीगु जूसा, छल्ल जि जि सीसानं मणि कनेमखु । वं वया प्वाथय् फाया मणि खना: विलापयाना: सविग्नचित्तम्ह जुया: स्थविरया पादमूलय् भोस्सुना: "क्षमा याना: बिज्याहँ, जित, भन्ते, मसिइकं हे जिं याना:" धका: धाल । उपासक, न छगु दोष दु, न जिगु, श्व संसारचक्रया हे दोष ख:, छल्ल जि क्षमायाना: । भन्ते, यदि जित क्षमा याना: बिज्याना:गु जूसा, न्हापा थें हे जिगु षैय् फयेतुना बिज्याना: भिक्षा ग्रहण याना: बिज्याहँ । "उपासक, आबलिं जिं यनिंनिसं मेपिंनिगु छँया दुने दुर्हवने मखुत, दुने षैय् दुर्हवनागु हे श्व दोष ख:, यनिंनिसं तुतिचुया जुइफतले षैय् लुखाय् दना: भिक्षा काये" धका: धया: धुताइ कया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"युयाच्चवती मुनिपिन्त भोजन, भतिचा भतिचा कुलय् कुलय् (छँ) ।

भिक्षाटन थाये, दु जिक्के त्वा:नाया वल ॥"^{२२१}

श्व धया स्थविरं उगु हे ल्वच कया, ता:इं मवुवं हे परिनिर्वाण जुल । कोञ्च भंग: नं मणिकारया कलाया प्वाथय् प्रतिसन्धि काल । मणिकार सिनावना: नरकय् उत्पन्न जुल । मणिकारया कलाम्हं स्थविरप्रति क्यातगु मनं याना:, सिनावना: देवलोकय् उत्पन्न जुल । भिक्षुपिसं शास्तायाके इमिगु पुनर्नम्या खँ न्यन । शास्तां, "भिक्षुपिं, थन गुलिं प्वा:थय् उत्पन्न जुइ, गुलिं पापयाइपिं नरकय् उत्पन्न जुइ, गुलिं भिगु यानात:पिं देवलोकय् उत्पन्न जुइ, आसव मइम्ह परिनिर्वाण जुइ" धका: धया तिस्रपापु मिले याना: धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१२६. गन्धमेके उप्पज्जन्ति, निरयं पापकम्मिनी ।
सग्गं सुगतितो यन्ति, परिनिब्बन्ति अनासवा ॥

^{२२१} (वेलागु २४८)

१२६. "गर्भयुं गुत्तिं उत्पन्न जुड, नरकयुं पापकर्म याइपि ।
स्वर्गयुं व सुगतियुं वनी, परिनिर्वाण जुड अनासवपि ॥"

अन गर्भयुं धयागुं वन मनुष्यगर्भया अभिप्राय खः । शेष वन प्रष्ट हे जू ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) भ्रूतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

मणिकारया छैयुं वडम्ह तिस्स स्थविरया खं व्वच्चाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२६. गर्भसिक उत्पद्यन्ते निरयं पापकर्मिणाः ।
स्वर्गं सुगतयो यान्ति परिनिर्वान्त्यनासवाः ॥११॥

११. स्वष्टयः तन्मृतयुगं र्खं

"न आकाशयुं न समुद्रया दयुड्...." धयागुं युगुं धर्मदेशना शास्ता जेतवनयुं च्चनाविज्यानाः च्चंबले स्वध्वः
मनूतयुगुं कारणयुं आना जुया विज्यात ।

भूसं न्यनाः, शास्ता जेतवनयुं विज्यानाः च्चंबले आपालं भिक्षुपिसं शास्तायात दर्शन धाये धकाः वयाच्चपिं
छगुं गामयुं भिक्षाटनया नितिं दुर्हावन । गामयुं च्चपिसं इपिं ध्यनेवं ब्वनायकाः आसनशालायुं फयेतुका यागुं
खात्तपदार्यं वियाः भिक्षाटनया इं पिया धर्मदेशना न्यन्यं फयेतुल । उगुं क्षणयुं भोजन युयाः सप तरकारी चिकं
द्वानाच्चम्हं छम्ह मिसाया कंसिं अनीज्चाला बर्हावया पी मिं नल । अनं छर्वायुं धायुं च्चनाः बर्हावनाः
आकाशयुं ब्वयावन । उगुं क्षणयुं छम्ह को आकाशं ब्वयाः वनाच्चंबले उकी कक् दुर्हावनाः धायुं सतथ्यानाः
च्यानाः गांया दयुड् क्तुं वन । भिक्षुपिसं उगुं घटना खनाः "अहो, इंगुं (स्यात्गुं) ज्या खः, स्व, आवुसोपिं,
कोयात जगुं गति (विप्रकार), थवं याःगुं कर्मयात, शास्ता छम्ह बाहेक सुनां सिड, शास्तायाके वया कर्मया खं
न्यने" धकाः विचाः धाना लिहावन ।

मेपिं भिक्षुपिं न शास्तायात दर्शन धाये धकाः जहाजयुं च्चनाः वनाच्चंबले जहाज समुद्रयुं निरवल जुया
दित । मनूतयुं "वन अलछिनाम्ह दयेमाः" धकाः गोला तल । जहाजीया (जहाजया नायो) कलाम्ह प्रथम वैशयुं
च्यना बालाम्ह व दर्शनीयम्ह खः, गोला वयात लात । "गोला हान ती" धकाः धया स्वक्वतक गोला तल,
स्वक्वले वयात हे लात । मनूतयुं "छु यायेगुं, स्वामी" धकाः जहाजीया ख्वाःस्वल । जहाजी "फडमखु छम्हसिया
कारणं आपालं मनूतयुं नारायाये, लखयुं वयात व्वफाना छवः" धकाः धाल । वयात ज्चनाः लखयुं व्वफायेत
संबले मृत्युभयं त्रशित जुया चिच्चायुं दंक हाल । उगुं सः न्यनाः जहाजी थव नाश जुडम्हसित तिसावसःत छु
यायेत माःगुं खः, फुक्क तिसावसःत तोका छगुं वस्तं पुंका वयात व्वफानाछवः, जिं लखयुं दोने थव छतपते
जुयाच्चंगुं स्वये फडमखु, उकिं गये याःसा वयात जिं खनीमखु, अये छवः फि गःपतयुं चिनाः समुद्रयुं वाँछवः ।
इमिसं अये हे यात । वया कुतुवंगुं यासयुं हे न्या काउलेतयुं मारामुं नल । भिक्षुपिसं उगुं खं सिडका "शास्ता
छम्ह बाहेक मेपिं सुनां थव मिसां याःगुं कर्म सिड, शास्तायाके वया कर्म न्यने" धकाः इच्छायाःगुं स्थानयुं थकाः
जहाज व्वर्हावया लिहावन ।

मेपिं न न्हयम्ह भिक्षुपिं शास्ताया दर्शनयाये धकाः वनाच्चंबले सन्ध्या इलयुं छगुं विहारयुं दुर्हावनाः च्चवेनु
यायुं न्यन । छगुं गुफायुं न्हयगुं खाता वयाच्चन । इमित उगुं हे थायुं प्राप्त जुया अन गोतुवाच्चंबले चान्हयुं
कुटागार पायरवःगुं ल्हं तुलाववाः उगुं गुफाया लुखा तित । आवासिक भिक्षुपिसं "जिमिसं थव गुफायुं आगन्तुक
भिक्षुपिन्त तयाः तयागुं खः, थव तःखःगुं ल्हं तुलाववा लुखा तिनाच्चन, थवयात चिडका छवये" धकाः छ्वाखेरं
च्वंगुं न्हयगांया मनूत मुंकाहयाः क्तःयात नं उगुं यासं चिडके (संके) मफुत । दुने दुर्हावनाच्चपिं भिक्षुपिसं नं क्तः
हे यात । थये जूसां नं न्हयन्तुक ल्हं हयात संके मफुत । आगन्तुकपिसं न्हयन्तुक नयेपित्वा व प्याचायेका महान्
दुःख अनुभव यात । न्हयन्तु दुबले ल्हं थयःम्हं हे तुलाववाः चिलावन । भिक्षुपिं पहिँवया "जिमिगुं थव पापयात

शास्ता छम्ह बाहेक भेषि सुनां सिद्ध, शास्तायाके न्यने" धका: विचा: याना लिहांवन । इपि न्हापायापि नाप लंथा दयुइ समागम जुया: सकलें नापं हे शास्तायायायु लिव्क वना: वन्वना याना: छुछेंलिव्क फयेतुना शास्तालिसे खलवला याना: य:म्ह य:म्ह खगु व अनुभव याना:गु कारणात छसिकथं न्यन ।

शास्तां नं इमिगु छसिकथं यथे भविष्यवाणी याना: विज्यात - "भिक्षुपि, उम्ह कोछ आ: य:म्ह याना: व:गु कर्म हे अनुभव यात । न्हापाया इलयु वाराणसी छम्ह कृषक य: इहंयात दमनयायेत (य:गु वशयु तयेत) स्वलं नं दमन याये मफुत । उम्ह वया इहं भलिचा वना: गोतुलिइ, दाया: वंसां नं भलिचा वना: हान अथे हे गोतुलिइ । वं कुत: यातनं वयात दमन याये मफया क्रोधं गसित जुया 'यनिनिसं आ: सुखपूर्वक गोतु धका: सुखायं यें यायां सुखायं वया गप:तयु भूना: मिं च्याका: बिल, इहं अन हे च्याना: सित । उबले, भिक्षुपि, उम्ह कोछ उगु पापकर्म यात । उगु वया विपाकं ता:कालतक नरकयु दु:ख भोगयाना: विपाकया अवशेषं याना: न्हयु:तक कोया कोछयु जन्म जुया: यथे हे आकाशयु च्याना: सित ।"

भिक्षुपि, उम्ह मिसां नं य:म्ह यानाव:गु कर्म हे अनुभव (भोग) यात । व न्हापा वाराणसी छम्ह गृहपतिया कला जुया: ल: ह्येगु, निइगु व थुइगु आदि फुक्क ज्यात य:गु ल्हा:तं हे यानाच्वन । वया छम्ह खिचां उगु छंयु फुक्क ज्यात यानाच्वंगु स्वया हे गोतुला च्वनी । वुइ भोजन यंका सिंया ह: आदिया नितिं जइलयु वनीबले नं वया नापं हे वनी । उगु खना: ल्यायम्हचातयुसं "भो पासापि, पिहंवल, खिचाव्वना: शिकारयाइम्ह !, थो भो ला जा नयेखनी" धका: गिजेयाइ । व मिसां इमिगु खंडाररा मछाला: खिचायात ल्वहंतं कयेका कथिं दाया बिसिके छबइ, खिचां लिहां वया: हान ल्युन्यु वनी । व खिचा वया स्वंगुगु जन्मया भा:तयु ज्युवाच्वन, उकिं सिंहे त्व:तं मफुत । सुं नं अनादि संसारयु कला व भा:त न्हापा जुइमनं धयागु म्दु, तापा मजगु जन्मया य:भित्तिपिनिप्रति अधिक स्नेह जुयाच्वनी, उकिं उम्ह खिचां उम्ह मिसायात त्व:त मफुत । वं खिचायाप्रति तं पिकया वुई भा:तयात यागु यंकाच्वंबले खिप: जंयु तया: वन, खिचा व नापं हे वन । वं भा:तम्हसित यागु बिया: खालिगु बल ज्वना: छगु ल: दुयाय वना: थलयु फिं जायका: लिव्क च्वना: स्वयाच्वम्ह खिचायात स:तल । खिचां "ता:दत धाये, जित थौं मधुरगु स:लं स:तल" धका: न्हेपं संका वया लिव्क वन । वं खिचाया ग:पतयु क्वातुक ज्वना: छगु खिप:या च्वकां फिच्यु चिना: छगु खिप:या च्वकां खिचाया ग:पतयु चिना: फिच्यु ल:पाखे ध्वाना:छवत । खिचां फिच्यु लिसेलिसे वना: लख्यु कुंतु वना: अन हे सित । उम्ह मिसायात उगु कर्मविपाकं ता:कालतक नरकयु दु:ख भोगयाना: विपाकया अवशेषं याना: सछिगु जन्मयु फिच्यु: ग:पतयु चिना: लख्यु वौछवयेका सिइमाल ।

भिक्षुपि, छिमिसं नं यथ:म्ह यानाव:गु कर्म हे भोगयात । न्हापा वाराणसिवासी न्हयुम्ह साजवा: मस्त छगु जइलयु भूभागयु न्हयुम्ह छक सा:त इव:या: चा:हीला जुजुं छन्दुया दिनयु सातयुत इव:या: वयाच्वंबले छम्ह तधिम्ह म्हालिकायुचित खना: लिनानुन । म्हालिकायुचा विस्युवना: छगु कुमिचिया चाइयु वुहांवन । उगु कुमिचिया चाइयु न्हयुवा: प्वा:ल्यु, मस्तयुसं "जिमिसं आ: लाये फइमखुतं, कन्हे, वया लाये" धका: छम्ह छम्हसिं छवा: छवालयु सिमाकच्चा म्हाविना न्हयुम्हसिं न्हयुवालयु तिन्या: लिहांवन । इपि कन्हेखुनु उम्ह म्हालिकायुचित लोभका मेगु हे प्रदेशयु सातयुत इव:या: न्हयुम्ह दुबले सा:त ज्वना: वनीबले उगु कुमिचिया चाइ खना: लुभनावया "म्हालिकायुचिया छु गति जुल जुइ ?" धका: य:म्ह य:म्ह तिन्या तयागु ल्:प्वा:त चायेकाबिल । म्हालिकायुचिया जीवनया आधार (नसा नयेगु) मदया: थरथर खाळां क्वें व छयंगु जक बाकि जुइका पिहंवल । इमिसं वयात खना: अनुकम्प्या (दाया) तया: "वयात स्यायेमते, न्हयुन्तक नयेमखन" धका: वया म्दु वबुस्याना: "सुखपूर्वक हूं" धका: त्व:ता छवत । इमिसं म्हालिकायुचित मस्यागुलि याना: नरकयु जक दु:ख भोग यायेव्वा:ल । इपि न्हयुम्ह मस्तयुत पा:लाक फिच्युगु जन्मयु न्हयुम्ह न्हयुम्ह खालानाच्वने माल । उबले, भिक्षुपि, छिपि न्हयुम्ह साजवा: जुया उगु कर्म यात । यथे शास्तां इमिसं न्यन्वंगु न्हयुस:या लिसे: बिया: विज्यात ।

अले छम्ह पिक्षुं शास्तायात बिन्तियात - "छु, भन्ते, पापकर्म याना: आकाशयु व्वयाच्वंसां नं, समुद्रयु वंसां नं, पर्वतया दयुइ वुहांवसां नं मुक्त जुइमखु ।" शास्तां "थये हे ख:, भिक्षुपि, आकाशादि छगु नं थायु म्दु, गन च्वनं वं पापकर्म मुक्त जुइगु ख:" धका: धया तिसवापु मिले याना: धर्मवेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१२७. न अन्तलिक्खे न समुदमज्जे, न पब्बतानं विवरं पविस्स।
न विज्जती^{१०} सो जगत्तिपदेशो, यत्थद्वितो^{११} मुच्च्येय पापकम्मा ॥

१२७. "न आकाशय् न समुदया दथुइ, न पर्वतया कापिइ (गुफाय्) दुहाँवसां।
मद् उजागु भूमिभाग, गन च्चनेवं मुत्तजुइ पापकम् ॥"

उक्तिया अर्थ खः - यदि सुनां न "श्व उपायद्वारा पापकम् मुक्त जुये" धकाः आकाशय् च्चसां, चय्युइः
योजन जाःगु महासमुदय् दुहाँवसां, पर्वतया दथुइ च्चनाच्चसां, पापकम् मुक्त जुइमखु। पूर्वदिशादि पृथ्वीया
भूमिभागय् न न्हेया च्चकाः अपायेकगु थाय् मद्, गन च्चनेवं पापकम् मुक्त जुइफइ।

देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं श्रोतापत्तिफलादिइ थ्यन, मुवःपि आपाल मनूतयत् न सार्थक धर्मदेशना
जुल।

स्वश्वः मनूतय्गु खं क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

१२७. नान्तरिक्षे न समुद्रमध्ये न पर्वतानां विवरं प्रविश्य।
न विद्यते स जगति प्रदेशो यत्र स्थितो मुच्येत पापकमणः ॥१२७॥

१२. सुप्पबुद्धसत्तयया खँ

"न आकाशय् न समुदया दथुइ..." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता निगोधारामय् च्चना बिज्यानाः च्चंबने
सुप्पबुद्धशाक्यया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात।

भीसं न्यनाः, वं "श्व जि म्हेघाय्यात वाँएवया पिहाँवम्ह खः, जि काय्यात पव्वजित यानाः वैरभाव
तथाच्चम्ह खः" धकाः युपि निगु कारणं शास्ताप्रति बदला कायेगु भाव तयाः छन्हुया दिनय् "आः वयात
निमन्त्रणा याःगु थासय् वनाः नयेगु बिइके मखु" धकाः वनीगु लँ पनाः लँया दथुइ अय्या त्वनाः फयेतुल। अले
शास्ता भिक्षुसङ्घं काःहुइका वया च्चनाच्चंगु उगु थाय् थ्यंके बिज्यानाः "शास्ता बिज्यात" धकाः कन। वं धाल -
"वयात न्ह्यःने हँ धकाः धाः, थ्व जिस्वया थकालिम्ह मखु, वयात लँ चेला बिइमखु" धकाः हानं हानं धाःसां नं
अथे हे धयाः फयेतुल। शास्ता ककायाथाय् लँ प्राप्त मज्जया अनं लिहाँ बिज्यात। वं छम्ह गुप्तचरयात छवलः "हँ,
वया खँ न्यनाः वा।" शास्ता लिहाँबिज्यानाः च्चंबने मुसुक न्हिला बिज्यायेवं आनन्द स्थविरं "छु तु, भन्ते, मुसुक
न्हिला बिज्यानाःगुया कारण ?" धकाः न्यनेवं धयाः बिज्यात - "खंला, आनन्द, सुप्पबुद्धयात ?" खनाः, भन्ते।
दंगु (इयात्तगु) वं ज्या यात, जि थैजाम्ह बुद्धयात लँ पनाः, यनि न्हयन्हु दइबले छैय् क्वय् स्वाने क्वसं पृथ्वीलय्
दुहाँवनी। गुप्तचरं उगु खँ न्यनाः सुप्पबुद्धयाथाय् लिक्क वनेवं "छु जि काय्यां लिहाँवनाः धाल ?" धकाः न्यनेवं
गथे न्यनागु खः अथे कन। वं वया वचन न्यनाः "आः जि भिन्निघा खँय् दोष मद्, अवश्य नं गुगु वं धयाच्चन,
उगु अथे हे जयाच्चन। थये जसां न वयात आः मखुगु खँ ल्हाइम्ह धकाः निग्रहयाये। वं जित "न्हयन्हुया दिनय्
पृथ्वी दुहाँ वनी" धकाः अनियमितकथं मधासे छैय् क्वय् स्वानेया क्वसं पृथ्वी दुहाँवनी" धकाः धाल। "यनिनिसें
आः जि उगु थाय् वनेमखु, अले वयात उगु थासय् पृथ्वी दुहाँ वनेसे मखुगु खँ ल्हाइम्ह धकाः ज्चने" धकाः यः
छयनेगु सामानत फुक्कं न्हयत्तजाःगु तत्तयाय् प्रासादया च्चे तयाः स्वाने लिकायेका खापा तिइकेविया उगु छम्ह
लुंछाय् निम्ह निम्ह पाल्से तथाः "यदि जि प्रमादं क्वय वनेगु इच्छा जुइवं, जित पं" धकाः धया प्रासादया न्हयत्तय्
श्रीशयनय् फयेतुल। शास्तां उगु सुचं न्यनाः, "भिक्षुपिं, सुप्पबुद्ध न केवल प्रासादया च्चं व्वयाः आकाशय् च्चसां
नं, जहासय् च्चनाः समुदय् वंसा नं, पर्वतया बिच्चं दुहाँवसां नं, बुद्धपिनिगु खँ जिता धयागु जुइमखु, जि धयागु
थासय् हे वं पृथ्वी दुहाँवनी" धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

^{१०} न विज्जति (क० सी० रो० क०)

^{११} यद्वितो (स्यो)

१२८. न अन्तलिक्खे न समुद्धमन्हे, न पव्वतानं विवरं पविस्स।
न विज्जती सो जगतिप्पदेसो, यत्थद्विते^{१११} नप्पसहेय्य मच्चु ॥

१२८. “न आकाशय् न समुद्रया दधुद्, न पर्वतया कापिद् (गुफाय्) दुहोवसां।
मदु उजागु भूभिभाग, गन च्वनेवं ज्वनीमखु मृत्यु ॥”

अन गन च्वनेवं ज्वनीमखु मृत्यु धयागु गुगु प्रदेशय् च्वना मरणं ज्वनीमखुगु व आक्रमण मयाद्गु मदु, सँ छपुया च्चकाया थाय् नं मदु। त्यं दुगु न्त्थःव धयावया थँ खः।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलदि प्राप्त जुल।

न्हयन्तु दुबले शास्ताया भिक्षाटन यानाः न्हयन्तु फुद्दवं क्वय् पासादय् सुप्पबुद्धया मइल सल विक्षिप्त जुया तितिं न्हया उगु युगु अंगलय् प्यकल। व च्वे फयेतुनाः च्वमूसिनें उगु सः न्यनाः “थ्व छु खः ?” धकाः न्यन। “मइल सल विक्षिप्त जुल।” उम्ह सलं सुप्पबुद्धयात खनाः शान्त जुल। अले सुप्पबुद्धं सलयात ज्वनेगु इच्छा जुया फयेतुना च्वंगु थासं दनाः लुखाया न्त्थःने वल, लुखात थयःम्हं हे चालावन, स्वानेत न थयःगु हे थासय् च्वन। लुखाय् दनाः पाल्ले च्वनाच्चपिसं वया कक् ज्वनाः क्वयपाखे वोछवत। युक्थं हे न्हयगु तल्लाया लुखात थयःम्हं हे चालावन, स्वानेत न थयःगु हे थासय् च्वन।

अन अन पाः च्वनाच्चपिं पाल्लेतयसं वया कक् हे ज्वनाः क्वयपाखे वोछवत। अले व छँय् क्वय् च्वंगु स्वानेया क्वसं थ्यनेवं हे महापृथ्वी वायावनाः भेद जुयाः (तज्यानाः) कुतुवन (काल), व वनाः अवीचि नरकय् उत्पन्न जुल।

सुप्पबुद्धसकथया खँ क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

१२८. नान्तरिक्षे न समुद्रमध्ये न पर्वतानां विवरं प्रविश्य।
न विद्यते स जगति प्रदेशो यत्र स्थितं न प्रसहेत मृत्युः ॥१३॥

Dhamma.Digital

पापवर्गया वर्णन क्वचाल।

गुंगुगु वर्ग क्वचाल।

१०. ढण्डवर्ग

१. षड्वर्गीय भिक्षुपिणिगु खँ

“सकलें ग्याः दण्ड खना.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्वनाविज्यानाः च्वंबले षड्वर्गीय भिक्षुपिणिगु कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।

छग्गु इलय् सप्तदशवर्गीयपिसं शयनासन मिले यानातःगु यास्यु षड्वर्गीय भिक्षुपिसं “पिहँ हँ, जिपि छिपिस्वयाः यकाली, श्व जमित जुड” धकाः धाःबले इमिसं “जिमिसं बिडमखु, जिमिसं न्हापालाक मिलेयानाः तयाःगु खः” धकाः धायेवं इपि भिक्षुपिन्त दाल । सप्तदशवर्गीयपि मृत्यभयं त्रशित जुया ततःसलं विलाप यानाः हाल । शास्तां इमिगु सः न्यनाः “छु श्व खः ?” धकाः न्यनाः विज्यायेवं “फलनागु” धकाः कंबले “भिक्षुपिसं, यमिं निसँ भिक्षु धयाम्हं यथे यायेमज्यु, गुम्हसिनं याइ, वयात श्व धयागु दोष (आपत्तिइ) लाइ” धकाः प्रहार यायेवं लाइगु दोषया शिक्षापद^{१११} प्रजप्तयानाः विज्याना, “भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम्हं गथे जि खः, अथे हे मेपिं नं दण्ड खनाः ग्याः, मृत्यु खनाः ग्याः धकाः सिइका मेपिन्त प्रहार यायेमज्यु, दायेमज्यु” धकाः धया लिस्वापु मिले यानाः धर्मदेशना पायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१२९. सब्बे तसन्ति दण्डस्स, सब्बे भायन्ति मत्तुनो ।
अत्तानं उपमं कत्वा, न हनेय्य न घातये ॥

१२९. “सकलें ग्याः दण्ड खना, सकलें ग्याः मृत्यु खनाः ।
थःत उपमा यानाः, प्रहार यायेमते, दायेमते ॥”

अन सकलें ग्याः दण्ड खनाः धयागु फुक सत्त्वपिं थःप्रति दण्ड जुइबले व दण्ड खनाः ग्याइ । मृत्यु खनाः धयागु मरण खनाः नं ग्याइ । श्व देशनाया अक्षरार्थ स्पष्ट जु, अर्थकथ विवेशता दु । गथे कि जुजुं “फुक्क मूं वयेमाल” धकाः वाजं थानाः च्वयेकिवं राजमहापमन्त्रीपिं बाहेक सकलें त्यं दुपिं मुंबड, यथे हे थन “फुक्क ग्याइ” धकाः धाःसां नं भिन्डु किसि, भिन्डु सल, भिन्डु इहँ व क्षीणासव यानाः थुपिं प्यंन्ह बाहेक मेपिं त्यं दुपिं ग्याइ धकाः सिइकेमाः । थुपिं मध्ये क्षीणासवया सत्कायदृष्टि मदेये धंकुगुलिं सिइन्ह सत्त्व भखनाः ग्याइमखु, उपिं स्वम्हसिया सत्कायदृष्टि प्रबल जुइगुलिं थःगु विपक्षन्डु सत्त्वयात भखनाः ग्याइ मखु । प्रहार यायेमते, दायेमते धयागु गथे जि खः, यथे हे मेपिं सत्त्वपिं नं खः, प्रहारयाये मते मेपिन्त, दायेमते धयागु अर्थ खः । देशनाया अन्त्य आपालं (भनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

षड्वर्गीय भिक्षुपिनि खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१२९. सब्बे त्रस्यन्ति दण्डस्य सब्बे विभ्यति मृत्योः ।
आत्मानमुपमा कृत्वा न हन्यान् घातयेत् ॥१॥

२. षड्वर्गीय भिक्षुपिणिगु खँ

“सकलें ग्याः दण्ड खना.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्वनाविज्यानाः च्वंबले षड्वर्गीय भिक्षुपिनि कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।

इमिसं हे छग्गु इलय् उकिया हे कारणं न्युःवया शिक्षापदम् सप्तदशवर्गीयपिन्त प्रहारयात । उकिया हे कारणं इमित न्हाःतं पालेगुभायं यात । यन नं शास्ता इमिगु सः न्यनाः “छु श्व” धकाः न्यनाः विज्यानाः

^{१११} (पावि० ४४९ आदयो)

“फलनागु” धका: कंबले “भिक्षुपि, यनि निसं भिक्षु धयाम् वये धायेमज्जु, गुम्हसिनं याद्द, वयात श्व धयागु आपत्तिद् लाद्द” धका: न्हातं पालेगुभाय् धायेगुया शिक्षापद^{११४} प्रज्ञप्तयाना: विज्याना:, “भिक्षुपि, भिक्षु धयाम् ‘गये जि खः, अये हे मेपिं नं दण्ड खना: ग्या:, गये जित खः, अये हे इमित नं ज्यानया माया दु’ धका: सिद्धका मेपिन्त प्रहार धाये मज्जु, दाये मज्जु” धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१३०. सब्बे तसन्ति दण्डस्स, सब्बेसं जीवितं पियं ।
अतानं उपमं कत्वा, न हनेय्य न यातये ॥

१३०. “सकलं ग्या: दण्ड खना:, सकलियां ज्यानया माया दु: ।
य:त उपमा याना:, प्रहार धायेमते, दायेमते ॥”

अन सकलिया ज्यानया माया दु धयागु क्षीणास्रव बाहेक त्य दुपि सत्त्वपिनि ज्यानया माया तथा मधुर जुद्द, क्षीणास्रवपि जीवन व मरणाय उपेक्षक हे जुद्द । त्यं दुगु न्हापाया ये हे खः ।
देशनाया अन्त्य आपाल (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

पड्वर्गीयभिक्षुपिनिगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१३०. सर्वे तस्यन्ति दण्डस्य सर्वेषां जीवितं प्रियम् ।
आत्मानमुपमां कृत्वा न हन्यान् घातयेत् ॥२॥

३. आपालं तरुतयगु खँ

“सुखकामीपि प्राणीपि खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्वनाविज्याना: च्वंबले आपालं मस्तयगु कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इत्यम् शास्ता श्रावस्तिद् भिक्षाटनया निति दुहाँ विज्याबले लँया दबुद्द आपालं मस्तयसं छम्ह छँय् जन्मजुम्ह सर्पयात कथिं दयाच्चंगु खना: “मस्त छु यानागु ?” धका: न्यना: विज्याना: “सर्पयात, भन्ते, जिमिसं कथिं दयाच्चना” धका: धायेवं “छु कारण ?” धका: हानं न्यना: विज्याना: “न्याद्दगु भयं, भन्ते” धका: धायेवं “छिमिसं य:त सुख दयेके धका: श्वयात दाया: जन्मजन्म जुद्दगु यासय् सुख मद्दुपि जुद्दमाली । य:गु सुखया इच्छा याद्दपिसं मेपिन्त दायेगु उचित मजू” धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां युपि गाबात धाल:, आज्ञा जुया विज्यात -

१३१. सुखकामानि भूतानि, यो दण्डेन विहितसि ।
अतनो सुखमेतानो, पेच्च सो न लभते सुखं ॥

१३१. “सुखकामीपि प्राणीपि खः, गुम्हसिनं कथिं दाद्द ।
य:गु सुखयात मा:ला, लिपा वं सुख सिद्दमखु ॥

१३२. सुखकामानि भूतानि, यो दण्डेन न हिसिंति ।
अतनो सुखमेतानो, पेच्च सो लभते सुखं ॥

१३२. “सुखकामीपि प्राणीपि खः, गुम्हसिनं कथिं दाद्दमखु ।
य:गु सुखयात मा:ला, लिपा वं सुख सिद्द ॥”

^{११४} (पाणि०४५४ आख्यो)

अन गृहसिनं कथिं धयागु गृह् व्यक्तिं कथिं वा त्वहंवां दाया कर्पेकिइ । लिया वं सुख सिइमखु धयागु उम्ह व्यक्तिं परलोकक्य व मनुष्यलोकक्य दिव्यसुख, परमार्थसुख व निर्वाणसुख दइमखु । निगुगु गाथाय् लिया वं सुख सिइ धयागु उम्ह व्यक्तिं परलोकक्य च्चे धयावयागु स्वतां प्रकारया सुखं न दइ धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य इपिं न्यासः मस्त श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

आपालं मस्तयगु खँ वचवाल ।

संस्कृतच्छायाः

१११. सुखकामानि भूतानि यो दण्डेन विहिनस्ति ।
आत्मानः सुखमिच्छन् प्रेत्य स न लभते सुखम् ॥३॥

११२. सुखकामानि भूतानि यो दण्डेन न हिनस्ति ।
आत्मानः सुखमिच्छन् प्रेत्य स लभते सुखम् ॥४॥

४. तौण्डधात रथाविरया खँ

“न्यायेमते छाःगु वचन छुं नं.....” युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्य च्चनाविज्यानाः च्चबले कोण्डधान (मिसाया सपः ज्वनिम्ह) स्थविरया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसिं न्यानाः, वया प्रवजित जगु दिनं निसैं छम्ह मिसाया रूप स्थविरं नापं हे जुयाच्वन । उगुयात स्थविरं मखं, आपालं मनुत्तयसं जक खं । गामय् दुने भिक्षाटनया निति वनीबले न वयात मनुत्तयसं छगु भिक्षा विद्याः, “भन्ते, थव छःपिन्त खः, मेगु थव छःपिनि पासायात” धकाः धया निक्वः बिइ ।

छु वया पूर्वकर्म खः ? धायें, काश्यप सम्यक्सम्बुद्धया डलय् निम्ह पासा भिक्षुपिं छम्ह मांया प्वाथं पिहाँवःपि थै तःसकं हे मिलेजुपिं जुल । दीर्घायम्ह बुद्धया समययं न प्रतिवर्षं वा वाछिया छक्कः भिक्षुपिं उपोसयया नितिं मुवइ । उकिं इपिं नं “उपोसयागारय् वने” धकाः च्चनीगु थासं पिहाँवल । इमित छम्ह तावतिसं भवनय् उत्पन्न जुयाच्वंम्ह देवतां खनाः “युपिं भिक्षुपिं तःसकं हे मिलेजुयाच्वन, युमित फाया बिइफइ ला ?” धकाः बिचाः याना थःगु मूर्खतां यानाः बिचाः यानाखतं हे वयाः इपिं मध्ये छम्हसिनं, “आवुसो, पलख प्यु, शरीरकृत्य छक पायेमाल” धकाः धायेव उम्ह देवतां छम्ह मनुष्यस्त्रीया भेष अभिनिर्माणयानाः (भेषकथाः) स्थविरया भालय् दुने दुहाँवनाः पिहाँ वःबलय् छपा न्हातं सँम्ह ज्वनाः, छपा न्हातं पुनातःगु वस्त्र मिलेयाना वया लिउँनेपाखे पिहाँवल । भिक्षुं वयात मखं, वयात पियाः न्दघने दनाच्वंम्ह भिक्षुं लिहाँ वयाच्वंगु स्वयाच्वंबले देवतां अथे यानाः पिहाँ वयाच्वंगु खन । देवतां उम्ह भिक्षुं खगुभाव सिइका अन्तहितं (लोप) जुल । मेम्ह भिक्षुं उम्ह भिक्षुयात थःयाय् निक्क वयाच्वंबले धान - “आवुसो, शील छगु भइ जुल (स्थन) ।” “मस्यनी, आवुसो, जिगु शील अथे हे खःनि ।” आः हे छत्त जिं लिउँने पिहाँवयाच्वंम्ह ल्यासेम्ह मिसां थथे यानाः वयाच्वंगु खनाः, छुं “जिं थथे मज्जु” धकाः छु धयागु छुं । वया छयने मनः जूव जैव जुयाः जित, आवुसो, नाशयायेमते, जिं थजागु ज्याः यानागु मद्दु । मेम्हसिनं “जिं थःगु हे मिखां खनाः, छुं छु हात्ताच्वनागु ?” धकाः काथिं तोधुइ थै तोधुला (बाया) लिहाँवन, उपोसयागारय् नं “जिं थवं नापं उपोसथ पायेमखु” धकाः फयेतुल । मेम्हसिनं “जिगु, भन्ते, शीलय् ध्याभतिचा नं स्यंगु मद्दु” धकाः भिक्षुपिन्त कन । उम्हसिनं “जिं थःम्ह हे खनाःगु खः” धकाः धाल । देवतां व उम्हलिसे उपोसथ पायेगु इच्छा मयागु खनाः “जिं इंगु ज्या यानाः” धकाः बिचाः याना - “भन्ते, जिं आर्याया शील मस्यनि, जिं परीक्षण पायेत वयात अथे यानाःगु खः, वं नापं उपोसथ यानाः विज्याइँ” धकाः बिन्ति यात । देवतां वयात आकाशय् च्वनाः धाःगुलिं विश्वास यानाः उपोसथ यात, न्हापा थै स्थविर नापं मन क्यातुं मज्जुल । युलि देवतायात पूर्वकर्म खः ।

आयुया अन्त्य इपिं स्थविरपिं सुखपूर्वक देवलोकक्य उत्पन्न जुल । देवता अवीचि नरकय उत्पन्न जुयाः छगु बुद्धान्तरं अन दुःख भोगयानाः युम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया विज्याबले भावस्तिइ जन्म कया ल्यायेम्ह जुइवं बुद्धशासनय् प्रवजित जुयाः उपसम्पदा प्राप्त जुल । वया प्रवजितदिनं निसैं उम्ह मिसाया रूप अथे हे खनेदत ।

उकिं वयात कोणडधान स्थविर धयागु नां छुत । वया अथे जुयाच्चंगु खनाः भिक्षुपिसं अनाथपिण्डकयात धाल - "महासेठ, थ्व दृशीलम्हसित छःपिनिगु विहारं पितनाछवः । थ्याया कारणं याताः त्यं वुपिं भिक्षुपित्तं बामलाताः च्वन ।" छु, भन्ते, शास्ता विहारय् मद्दु ला ? दु उपासक । अथेसा, भन्ते, शास्तां हे सियाः बिज्याइ । भिक्षुपिं वनाः विशाखायात नं अथे हे धाल । वं नं इमित्त अथे हे लिसः विल ।

भिक्षुपिसं नं इमिसं अस्वीकार यायेवं उगु खँ जजुयात कन - "महाराज, कोणडधान स्थविरं छम्ह मिसायात ज्वनाः चाट्पुट्पुं सकसित नं बांमलाका च्वन, उम्हसित छःपिनिगु राज्यं पितनाछवः ।" "गन व दु, भन्ते ?" "विहारय्, महाराज ।" "गगु शयनासनय् च्वनाच्वन ?" "फलनागु ।" "अथेसा बिज्याहुँ, जिं वयात ज्वने" धकाः जजु सन्धाइलय् विहारय् वनाः वया शयनासन दुयाय् मन्तय्त्सं चाःहीका स्थविरया च्वनीगु थाय्पाखे वन । स्थविर तसःगु सः न्यनाः विहारपिहाँ वया न्यःने स्व्याः दनाच्वन । वया लिउँने उम्ह मिसाया रूप च्वनाच्वंगु जजुं खन । स्थविरं जजुया आगमनयात सिद्धका विहारय् थहाँवनाः फयेतल । जजुं स्थविरयात वन्दना मयाः, उम्ह मिसा मखन । जजु लुखाया बिचय् खाताया तलय् स्वस्व मखनाः, स्थविरयात धाल - "भन्ते, थ्व थासय् छम्ह मिसायात खनाः, गन व दु ?" "मखनाः, महाराज ।" "नकतिति जिं छःपिनि लिउँने दनाच्वंगु खनाःगु खः" धकाः धाल नं "जिं खं हे मखनाः" धकाः धाल । जजुं "थ्व छु जुइ" धकाः बिचाः याता, "भन्ते, आः थनं छकः पिहाँ बिज्याहुँ" धकाः धाल । स्थविर पिहाँवया न्यःने स्व्याः दनाच्वनेबे हानं स्थविरया लिउँने मिसा दनाच्वन । जजुं उम्ह मिसायात खनाः हानं च्वे तल्लाय् थहाँवन, जजु वःगुभाव सिद्धका स्थविर फयेतल । हानं जजुं मिसायात फुककथासय् भाःला स्वलं नं मखनाः, "भन्ते, गन उम्ह मिसा दु" धकाः हानं स्थविरयाके न्यन । जिं मखनाः महाराज ।" छु धयागु, भन्ते, नकतिति हे छःपिनि लिउँने दनाच्वंगु खनाः" धकाः धाल । खः, महाराज, आपालं मन्तय्त्सं नं "जिगु न्युन्यु मिसा जुयाच्वन" धकाः धयाच्वन, जिं जूलं मखनाः । जजुं "मिले जू जुइमा" धकाः बिचाः याता हानं स्थविरयात, "भन्ते, आः थनं स्वहाँ बिज्याहुँ" धकाः धया स्थविर स्वहाँ वया न्यःने स्व्याः दनेवं हानं उम्ह मिसायात वया लिउँने च्वनाच्वंगु खनाः च्वे तल्लाय् थहाँवन । हानं मखन । जजुं हानं स्थविरयाके न्यबले वं "खं हे मखनाः" धकाः धायेवं "थ्व मिले वं" धकाः धयाच्वंगु खनाः" धकाः निश्चययाताः वनाः स्थविरयात धाल - "भन्ते, युजागु संकलेश छःपिनि लिउँने जुयाच्वनेबे भेषि सुनां न छःपिन्ति भिक्षा बिद्दमखु, न्हियां न्हियं जिगु दरवारय् दुने बिज्याहुँ, जिं हे चतुप्रत्ययद्वारा सेवा धाये" धकाः स्थविरयात निमन्त्रणा याताः लिहाँवन ।

भिक्षुपिसं "स्व, आवुसो, जजुया मभिगु ज्याः, 'थ्वयात विहारं पितनाछवः धयां वयात भनू चतुप्रत्ययद्वारा निमन्त्रणा याताः वन" धकाः निन्दायात । इमिसं उम्ह स्थविरयात धाल - "हे, दृशील, आः छ कोणडराज (जजुया सपः) जुल ।" वं न्हापा भिक्षुपित्तं छु नं धाःये मफयाः "छिपिं दृशीलपिं खः, छिपिं हे सपःचात खः, छिपिसं हे मिसायात ज्वनाः जूयाच्वन" धकाः धाल । इपिं वनाः शास्तायात कन - "भन्ते, कोणडधान स्थविरं जिमिसं जमिंत तुं 'दृशीलपिं' धकाः आदिं धयाः ब्वःबियाच्वन ।" शास्तां वयात सःतके छव्याः न्यनाः बिज्यात - "धाथें खला, छु, भिक्षुपित्त, थथे ब्वःबियाः च्वनागु ?" "खः, धाथें खः, भन्ते ।" "छु कारणं ?" "जित्त धयाच्वंगु कारणं" "छिमिसं, भिक्षुपिं, थ्वयात छाय् धयागु खः ?" "थ्वया लिउँने मिसा छम्ह जुयाच्वंगु खनाः, भन्ते ।" "युमिसं धाथें, छु नापं मिसा छम्ह जुयाच्वंगु खनाः धाल, छु छाय् धयागु ले ? युमिसं आः खनाः धाल । छु मखंसां नं, युमित्त छाय् धयागु खः, न्हापा छंगु हे मभिगु दृष्टिया कारणं थ्व जगु मखुला, आः छाय् हानं मभिगु दृष्टियात ज्वनाच्वना ?" भिक्षुपिसं "छु, भन्ते, थ्वं न्हापा यात ?" "खः, न्यन । अने इमित्त शास्तां वया पूर्वकर्म कना बिज्यानाः "भिक्षु थ्व पापकर्मया कारणं छल्ल थ्व गति जुल (विप्रकारय् थयन), आः छु हानं उजागु मभिगु दृष्टि ज्वनेगु उचित्त मजु, हानं भिक्षुपित्तं छु नं धायेमते, म्हुतुत्वाः विनाः, तज्याःगु कँयया थलथे, निःशब्द जुयाच्वं, थथे यायेवं निवांण प्राप्त जुइ" धकाः धया लिस्वापु मिले खनाः धर्मवेशना याया वुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

१३३. मावोच फरुत्तं कञ्चि, जुता पटिवदेव्यु ते^{२५} ।
दुक्खा हि तात्तम्भकथा, पटिदण्डा फुसेयु ते^{२६} ॥

^{२५} पटिवदेव्यु तं (क०)

१३३. "न्यायेमते छा:गु वचन छं नं, न्यायेवं प्रतिक्रिया याइ उकियात ।
दु:ख ख: उत्तेजित खं, प्रतिहिंसा यायेकु उगुलि ॥

१३४. सचे नेरेसि अत्तानं, कंतो उपहतो यथा ।
एस पत्तोसि निब्बानं, सारम्भो ते न विज्जति ॥

१३४. "यदि नि:शब्द जू थं, तज्यागु कँय्या थल थें ।
धुजाम्हं प्राप्त याइ निर्वाणयात, उत्तेजना इमिके दइमखु ॥"

अन न्यायेमते छा:गु वचन छं नं धयागु सुं छम्ह व्यक्तिके कठोरगु खँ न्यायेमते । न्यायेवं धयागु छ मेपिन "दुशीलपिं" धका: धायेवं, वं नं अये हे लिस:बिइ । उत्तेजित खँ धयागु युजाम्गु न्यायपनय् न्यने मयागु खँ धयागु दु:ख ख: । प्रतिहिंसा धयागु कायदण्डादि मेपिन प्रहार यायेवं उजागु हे प्रतिहिंसा छंगु छयनय् ला:वइ । यदि नि:शब्द जू धयागु यदि य:त निश्चल याये फुसा । तज्यागु कँय्या थल थें धयागु थलया म्हुतुसि त्वाल्हाना: क्वय्या भाग जक बाकियाना: तयात:गु कँय्या थल थें ख: । उकिइ ल्हा:तुतिं बा कथिं दासां नं स: पिहाँ वइमखु, धुजाम्हं प्राप्त याइ धयागु यदि युजाम्हं जुइफुसा, थ्व प्रतिपदा पूर्णयाना: आ: प्राप्त मज्जां थ्व निर्वाण प्राप्तम्ह धाइ । उत्तेजना इमिके दइमखु धयागु थये जुइवं "छं दुशील ख:, छिपिं दुशीलपिं ख:" धका: थये आदि लिस: बिइगु वचनया लक्षण उत्तेजना नं छके दइमखु, जुइ नं मखु धयागु अयं ख: ।

देशानाया अन्तय आपालं श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जूल । कोण्डधान स्वविर नं शास्तां बिया: बिज्या:गु ओवावय् च्वना: अहँत्त्वय् धयन, ता:ईं मइवं हे आकाशय् ब्वया: न्हापालाक सलाक ग्रहण यात ।

कोण्डधान स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१३३. मा वच: परुषं किञ्चत् उक्ता: प्रतिवदेयुस्त्वाम् ।
दु:खा हि संरम्भकया: प्रतिदण्डा: स्पृशेयुस्त्वाम् ॥३॥
१३४. स चेत् नेरयसि आत्मानं काश्यमुपहतं यथा ।
एष प्राप्तोसि निर्वाणं सरमभस्ते न विद्यते ॥४॥

५. उपोसथशीलय् त्वापि स्त्रीपिणिगु खँ

"गाये कथिं सा जवात्....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता पूर्वारामय् च्वना बिज्याना: च्वंनले विशाखादि उपासिकापिनिगु उपोसथकर्मया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसे न्यना:, भावस्तिइ छगु महान उपोसथया दिनय् न्यास: मिसापिंसं उपोसथशील काये धका: विहारय् वन । विशाखां इपिमध्ये बुरिपिं मिसापियाय् वना: न्यन, "मोपिं, छाय् उपोसथशीलय् च्वनागु ?" इमिसं "दिव्यसम्पत्तियात प्रार्थना याना:" धका: धायेवं बाज्यवंपिके न्यन, इमिसं "भा:तनापं वासयायेगुलि मुक्तजुइत" धका: धायेवं ल्यासेपिं मिसातयके न्यन, इमिसं "न्यापांगु प्वायय् हे काय् दयेकेत" धका: धायेवं कुमारीपिके न्यन, इमिसं "तरुण अवस्थाय् हे भा:त दयेकेत" धका: धायेवं उगु फुकं इमिगु खँ न्यना: इमित व्वना: शास्ताया लिक्क वना: छसिकयं कन । उगु खँ न्यना: शास्तां "विशाखा, थुपिं सत्त्वपिनिगु जन्मादि धयागु कथिं ल्हा:तं ज्वना: सा लहिम्ह साजवा: थें ख:, जन्मं वूढं जुइ, वूढं ल्वय् जुइ, ल्वचं मृत्युया लिक्क यंका सिमाकच्चा त्वाल्हाये थें ज्यानयात त्वा:थली, थये जूसां नं संसारवृत्तय् चा:महीलेगु प्रार्थना या:पिं धयापिं मइ, संसारवृत्तय् चा:हीलेगु हे जक प्रार्थना यानाच्वन" धका: धया लिस्वापु मिले याना: धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१११ कुलेयुं तं (१०)

१३५. यथा दण्डेन गोपालो, गावो पाजेति गोचरं ।
एवं जरा च मल्लु च, आयुं पाजेति पाणिनं ॥

१३५. “गधे कथिं सा जवालं, सातयूतं ह्यानाः सा स्वयेगुं ह्यल्यं धनी ।
यधे जरां च मृत्ययाथायुं, प्राणीपिनिगुं आयुयात ह्यानाः धनी ॥”

अनं ह्यानाः धनी धयागुं कुशलम्ह सा जवालं बूँदं दुने दुहाँ वधिं सातयूतं कथिं दयाः पनाः यवनं धौयं व लः दयायुं ह्यल्यं इवधे यंकी । आयुयात ह्यानाः जीवितेन्द्रिययात त्वाःयलिदं, नाशयाइ । साजवाः ये हे वृद्धं मृत्यु जुदगुं खः, साया पुचः ये जीवितेन्द्रियं खः, स्वयेगुं ह्य वं मरणं खः । अनं न्हापां जन्म जुया सत्त्वपिनिगुं जीवितेन्द्रिययात वृद्धभाष्यं लिक्कं छवयाविदं, वृद्धभावं स्वयया लिक्कं छवइ, स्ववं मृत्ययालिकं छवइ । उगु हे सिदगुं सिमाकच्चा त्वाल्हाये ये त्वाल्हानाः धनी धयागुं श्व यन उपमां क्यनातःगुं खः ।

देशनाया अन्त्यं आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल ।

उपोसथशीलय् च्वपिं स्त्रीपिनिगुं खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१३५. यथा दण्डेन गोपालो गाः प्राजयति गोचरम् ।
एवं जरा च मृत्युश्चायुं प्राजयतः प्राणिनाम् ॥॥

६. अजिंजर प्रेतया र्थं

“अने पाप कर्मत.....” धयागुं युगु धर्मदेशना शास्ता वेल्वनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले अजिंजर प्रेतयात कारणाय आजा जुया बिज्यात ।

छगु इलय् महामोगल्लानं स्थविरं लक्षणं स्थविरं नापं गिर्दकूटं क्वहाँवया च्वबले विव्यक्कधुद्वारा नीन्हागुं धोजनं हाकःम्ह अजिंजर प्रेतयात खन । वया छयॉनं अग्नीज्वाला यहाँवया सियय् न्ययपनय् थयंक् वनाच्चन, न्ययपनं यहाँवया छयॉ थयंक्वनाच्चन, निखेरं अग्नी यहाँवया दयुदु त्वांनाः क्वहाँवनाच्चन । स्थविरं वयात खनाः मुसुकं न्हिल । लक्षणं स्थविरं मुसुकं न्हयगुंया कारणं न्यनेवं “ई मखु, आवुसो, श्व न्हयसः लिसः बिदत, शास्तायाथायुं लिक्कं जिक्के न्यः” धकाः धया राजगुहय् भिक्षाटनया नितिं वनाः शास्तायाथायुं लिक्कं वंबले लक्षणं स्थविरं न्यनेवं धाल - “अनं जिं, आवुसो, छम्ह प्रेतयात खनाः, वया युजागुं यःगुं म्ह खः, जिं उम्ह अजिंजरयात खनाः धायें, जिं युजागुं यःगुं शरीरम्ह न्हापा मखनाःनि धकाः मुसुकं न्हिलागुं खः ।” शास्तां “धायें मिखादुपिं, भिक्षुं श्रावकपिं विहारयानां च्वनतिनि (दनि)”^{२३७} धकाः आदि धयाः बिज्यानाः उम्ह स्थविरया खँयात स्थापितं यानाः “जिं नं श्व, भिक्षुपिं, प्रेतयात बोधिमण्डपय् हे खनाः, ‘गुपिसं जिगुं वचनयात विश्वासं याइमखु, इमितं उगुलिं अहितं जुदु’ धकाः मधयागुं खः, आः मोगल्लानया साक्षी दया कने” धकाः धया बिज्यायेवं भिक्षुपिसं वयागुं पूर्वकर्मया खँ न्यनेवं आजा जुयाः बिज्यात -

क्कीसं न्यनाः, काशयप बुद्धकालय् सुमइल सेठं धयाम्हसिनं लुंया अप्पां बँय लयाः नीगुं कोशया थासय् उलि हे धनसम्पत्तिं खर्चयानाः विहारय् दयेकाः उलि हे खर्चयानां विहारं पलिस्यां याके बिल । व छुन्हाय दिनय् सुये हे शास्तायाथायुं लिक्कं वनाच्चंबले शहरया धवाछाय् छगुं शालाय् काषायवस्त्रं छयॉनं निसं नेयाः भ्यातनालं क्यगुं तुतिम्ह गोतुला च्वंम्ह छम्ह खँ खनाः “श्व भ्यातनालं क्यगुं तुतिम्ह चान्हय् चाःहिला न्हिनय् गोतुलाच्वंम्ह मनु जुदु” धकाः धाल । खँ ख्वाः उला सेटयात खनाः “आसे, जिं यायेगुं स्पूकाः छन्त” धकाः बवत्सा कायेगुं भाव तयाः न्हयक्वतकं बूँदं मिं तयाबिल, न्हयक्वतकं सा गलय् च्वपिं सातयागुं तुति धयानाबिल, न्हयक्वतकं छयं मिं तयाबिल, वं युलि यानाः नं तं शान्तायाये मफया वया चिधिम्ह सेवकनिसं मित्रता तयाः “छुं छं सेटया प्रियगुं खः” धकाः न्यनेवं “गन्धकूटिं बाहेक वया मेगुं यःगुं महु” धकाः न्यनाः “आसे, गन्धकूटिइं मिं नका तयात शान्तायाये”

^{२३७} (पात० २२८; सं० नि० २.२०२)

धकाः शास्ता भिक्षाटनया निति विज्याबले लःत्वनेगु थःलबलत तछ्यानाः गन्धकूटिड मि तयाबिल । सेठ
 “गन्धकूटि धाये मि नल” धकाः न्यनाः वयाच्चबले मि नयाच्चबले वयाः गन्धकूटि च्यानाच्चंगु खनाः न चिमिसंया
 च्वःकाति न दीर्मनस्य (मनय दुःख) उत्पन्न मयाःसे खवेच्चंगु लपा चकंका जव लहाःतः तःसः जुडक दाल । अले
 वयात लिक्क दानाच्चपिसं न्यन - “छाय्, स्वामी, थुलिमछि धनसम्पत्ति त्याग यानाः दयेका तयागु गन्धकूटि मि
 नयाच्चबले लपाय् थानागु खः ?” वं धाल - “थुलिमछि जित, सेवकपि, मि नःगुलि असाधारणगु बुद्धया
 शासनय् धनसम्पत्ति छयले दइगु जुल, ‘हानं नं थुलि हे धनसम्पत्ति त्याग यानाः शास्ताया गन्धकूटि दयेकेगु मौका
 दत धकाः लय्ताःगु मनं लपाय् दायगु खः ।” वं हानं उलि हे धनसम्पत्ति त्याग यानाः गन्धकूटि दयेकाः नीहः
 भिक्षु परिवार दुम्ह शास्तायात दान बिल । उगुयात खनाः खुं बिचाः यात - “जि श्वयात मस्यायेकं सुकच्चने
 फइमखु, आसे, श्वयात स्यानाः छवये” धकाः पुनातयागु वस्तय् दुने छुरी सुच्चका न्हयन्हूतक विहारय् जुलं नं
 मौका मन्त । “महासेठ नं न्हेन्हूतक बुद्धप्रमख भिक्षुसङ्घयात दान बिया शास्तायात वन्दना यानाः धाल - “भन्ने,
 जित छम्ह मननं न्हयक्वतक बँड मि तयाबिल, न्हयक्वतक सा गलय् च्वपि सातयगु तुति ध्यानाबिल, न्हयक्वतक
 छैय् मि तयाबिल, आः गन्धकूटि नं वं हे मि तयाबिल जुड, उकिं जि श्व दानया भाग न्हापालाक वयात बिड् ।”

उगु खँ न्यनाः खुं “धाये, जि झ्यातगु ज्या (मभिगु) यायेनात, थये अपरध यानाम्हे जिगुप्रति श्वया तं
 भतित्ता नं मद्दु, श्व दानय् नं जित न्हापालाक भाग बियाच्चन, जि श्वयात स्यंकाच्चना, थुजाम्हे पुरुषघाके जिं
 क्षमा मफ्चन धाःसा वेवदण्ड जिगु छयनय् लाड” धकाः वनाः सेठया पादमलय् भोस्तुनाः “क्षमा या जित,
 स्वामी” धकाः धायेवं “छु श्व ?” धकाः धायेवं, “स्वामी, थये अनुचितगु ज्या जि यानाः, उगुयात जित क्षमा
 यानाः दिसें” धकाः धाल । अले वयात सेठ “छु जित थये थये यात” धकाः फुक्कं न्यनाः “खः, जि यानाःगु”
 धकाः धायेवं, “छन्त जि न्हापा मखनाःनि, छाय् जिगुप्रति तं पिकया थये यानागु छु ?” धकाः न्यन । व छन्त्या
 दिनय् शहरं पिहविद्याच्चबले वं धाःगु वचन लुमकं बिया “श्व कारणं जि तं पिकयागु खः” धकाः धाल । सेठ
 थःम्हे धयागु लुमना “खः, तात, जि धयागु खः, उगुयात जित क्षमा या” धकाः खुं क्षमा धायेवं “दँ, तात, छन्त
 क्षमा यानागु जुल, हँ, तात” धकाः धाल । यदि जित, स्वामी, क्षमायानागुसा, जि काय् कलासहित छःपिनि छैय्
 दास यानादिसें । तात, छु जित थुलि जक धायेवं थुलिमछि नाशयात, छैय् च्वनीबले छुनं धाये फइमखु, छु जिगु
 छैय् च्वनेमाःगु मद्दु, छन्त क्षमा यानागु जुल, हँ, तात । खुं उगु ज्या यानाः आयुया अन्तय् अवीचि नरकय्
 उत्पन्न जुया ताःकालतक अन दुःख भोगयानाः ल्यं दुगु विपाकं आः गिर्दकूट पर्वतय् दुःख भोग यानाच्चन ।

थये शास्तां वया पूर्वकर्मया खँ कना विज्यानाः, “भिक्षुपि, मूर्खत धयापिसं मभिगु ज्यात यानाः नं
 थुइमखु, लिपा थःम्हे यानाःगु पापं थःत पुइवं थः च्यानाच्चंगु मि (दावारिना) थें हे जुड” धकाः धया तिसवापु मिले
 यानाः धर्मदेशना यायां थुगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१३६. अथ पापानि कम्पानि, करं बालो न बुज्जति ।
 तेहि कम्पेहि दुम्पेधो, अग्निदङ्को व तप्यति ॥

१३६. “अले पाप कर्मत, यानाः मूर्खं थुइमखु ।
 उगु हे कर्म दुर्बुद्धि, मि च्याये थें च्यानाः संताप जुड ॥”

अन अले पाप धयागु केवल मूर्खं कोधया वशय् वनाः पापत यानाः च्वनीगु जक मखु, याःसां नं थुइ नं
 मखु धयागु अर्थ खः । पाप यानाच्चनीबले “पाप यानाच्चना” धकाः मस्युम्ह धयाम्हे जुइमखु । “श्व कर्मया थुजाम्हे
 विपाक जुइ” धकाः मसिया “थुइमखु” धकाः धयातल । उगु हे धयागु वं उपि थःके च्वंगु कर्म दुर्बुद्धिम्ह
 प्रजामदुम्ह व्यक्ति नरकय् उत्पन्न जुया मि च्याये थें च्यानाः संताप जुइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिलादि प्राप्त जुल ।

अजिगर प्रेतया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१३६. अथ पापानि कर्माणि कुर्वन् बालो न बुध्यते ।
 स्वैः कर्मभिः दुर्मैथा अग्निदाघ इव तप्यते ॥॥

७. महाभोगल्लाण स्थविरया सँ

"गुहसिनं वण्ट विडम्बाःपित्त...." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वंवे महामोगल्लाण स्थविरया कारणय आजा जुया बिज्यात ।

छगु इलय् तिर्यङ्करत मुना सल्लाहं यात - "स्युला आवुसो, 'छु कारणं भ्रमण गौतमयात लाभसत्कार महानजुया उत्पन्न जुल ।' जिमिसं मस्यु, छःपिसं स्युला ? खः, स्यु, महामोगल्लाण धयाम्ह छम्हसिया कारणं उत्पन्न जुल । व देवलोक्कय वनाः देवतापिसं याःगु कर्म न्यनाः वयाः मनुतयत कन 'फलनाम्ह फलनागु थजागु सत्पत्ति प्राप्त यानाच्चन ।' नरकय उत्पन्न जुयाच्चपिके नं इमिगु ज्या न्यनाः वयाः मनुतयत कन, 'फलनाम्ह फलनागु ज्या यानाः थजागु दुःख सियाच्चन ।' मनुतयसं वया खँ न्यनाः तधंगु, महानगु लाभसत्कारत हयाच्चन, यदि वयात स्याये फुसाः, उगु लाभसत्कार भीत दइ ।" इमिसं "दु छगु उपाय" धकाः सकलं एकमतपि जुयाः "न्यायागुसां यानाः वयात भीसं स्याकेबिड" धकाः यः उपस्थापकपि सहभागी याका इःछि ध्यबा दयेवं मनुस्यायेगु ज्या यानाः जुइपिं खँतयत सःतके छुवयाः "महामोगल्लाण स्थविर धयाम्ह कालसिलाय् च्वनाच्चन, अन वनाः वयात स्या" धकाः इमित ध्यबा बिल । खँत धनया लोभं स्वीकार यानाः "स्थविरयात स्याये" धकाः वनाः वया च्वनीगु थासय् घेरेयात । स्थविर इमिसं घेरेयाःगु भाव सिद्धका कँडुपालं पिहोवया लिहोवन । इपिं खँतयसं उखुन्दु दिनय् स्थविरयात मखनाः, हानं छुह्या दिनय् वनाः छुवाखेरं घेरेयात । स्थविर सिद्धका भौवाः तछुयानाः आकाशं ब्यवायन । यथे इमिसं न्हापागु महिनाय् व निगुगु महिनाय् नं स्थविरयात ज्वने मफुत । स्वंगुगु महिनाय् थयनेवं स्थविर यःम्ह धकाः वयागुलि ज्वंवःगु भाव सिद्धका लिचिला वनाः खँत वनाः स्थविरयात ज्वनाः जाकिवः ये वया स्रैत तछुयात । अले वयात "सित" धकाः मतइ तथाः छगु भ्नालय् घोने वोछुवया लिहोवन ।

स्थविर "शास्तायात दर्शन यानाः जक जि परिनिर्वाण जुइ" धकाः थःगु शरीरयात ध्यानं चिनाः स्थिर यानाः आकाशं शास्तायाथाय लिक्क वनाः शास्तायात वन्दना यानाः, "भन्ते, जि परिनिर्वाण जुइ" धकाः धाल । "छ परिनिर्वाण जुइ त्यल ला, मोगल्लाण ?" "खः, भन्ते ।" "गन वनाः ?" "कालशिला प्रदेशय्, भन्ते ।" अथेसा, मोगल्लाण, जित धर्मया खँ कनाः जक हँ । उजाम्ह जि श्रावकयात आः खनीमखुत । वं "ज्य, याये, भन्ते" धकाः शास्तायात वन्दना यानाः आकाशं ब्यवाः परिनिर्वाणया दिनय् सारिपुत्र स्थविरं ये नानाप्रकारया ऋद्धित क्यनाः धर्मया खँ कनाः शास्तायात वन्दना यानाः कालशिला वनय् वनाः परिनिर्वाण जुल । "धाये, स्थविरयात खँतयसं स्यात" धकाः धयागु थव खँ फुक्क जम्बुद्वीपय् प्रचार जुल । जुजु अजातशत्रुं खँतयत मातेत गुप्तचरतयत अहेयात । इपिं खँत अयुला त्वनाच्चवंले छम्हसिनं मेम्हसिया म्हाय् दाय्याः छ्याःयानाच्चन । व मेम्हसित छ्यानाः "हे, दुर्विनितम्ह, छ छाय् जिगु म्हाय् दाय्यागु खः ?" धकाः धाल । हे, छु दुष्टखुं, छ महामोगल्लाण स्थविरयात न्हापालाक दाय्यागु खःला ? छु जि दाय्यागु छ मस्युला ? थये इमिसं "जि दाय्या, जि दाय्या" धकाः धयाच्चंगु खँ न्यनाः इपिं गुप्तचरतयसं इपिं फुक्क खँतयत वचनाः जुनुयात ब्रिन्तियात । जुजुं खँतयत सःतके छुवयाः न्यन - "छिमिसं स्थविरयात स्यानागु खःला ?" "खः, देव ।" "सुनां छिमि स्याके ब्युगु खः ?" "नागा भ्रमणपिसं, देव ।" जुजुं न्यासः नागा भ्रमणपित्त ज्वंके बिया न्यासः खँत नापं राजङ्गणय् तेपुचातक गाःम्हडुका तथाः सँत्वःपुया मि तयेकेबिल । अले इपिं मि नल धयागु भाव सिद्धका नं हलो वायेकेबिया फुक्कसित कुचा कुचा (टुका टुका) यानाःबिल ।

भिष्णुपिसं धर्मसंयाय खँ न्हायःवन - "महामोगल्लाण स्थविर थःगु शरीर सिद्ध मत्वयं हे सिद्ध माल ।" शास्ता बिज्यानाः "छु खँय धन, भिष्णुपि, आः खँ न्हाना मुनाच्चनानु ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिष्णुपि, मोगल्लाण थव हे थःगु शरीर सिद्ध मत्वयं हे सित, न्हापा वं याःगु कर्मया अनुसारं अनुकूलकयं हे सित" धकाः धयाः बिज्यायेवं "छु खः, भन्ते, वया पूर्वकर्म ?" धकाः न्यनेवं विस्तृत कनाः बिज्यात -

भीसं न्यनाः, न्हापा वाराणसिवासी छम्ह कुलपुत्रं यःम्ह हे ल्युयेगु व युइगु आदि ज्यात यायां मौंभीपित्त लहना च्वन । अले वया मौंभीपिसं वयात, "पुता, छ याकचा हे छैय् व गुँड ज्या यायां दुःख सियाच्चन, छम्ह छल कुमारी हयाबिड" धकाः धायेवं, "मौंबा, जित थव माःगु मद्दु, जि गुबलेतक छःपिं स्वाइ, उबलेतक छःपित्त थःगु ल्लाःतं सेवयाये" धकाः वं प्रतिसेध यासां नं हानं हानं वयाके पवनाः छम्ह कुमारी हल । वं गलिचा मद्दुवं हे

१४०. "अले वया वासस्थान, मि नया छवडगु ।
सिद्धधुंका मूर्ख, नरक्य व उत्पन्न जुड ॥"

अन विडम्बाःपिन्त धयागु कायदण्डादि रहितपिं क्षीणास्रवपिनिप्रति खः । निर्दोषिपिन्त धयागु मेपिनिप्रति बा यःगुप्रति बा निरपराधिपिनिप्रति खः । भिग्गु प्रकारया अवस्था मध्ये छग्गु धयागु भिग्गु दुःखया कारण मध्ये छुं न छग्गु कारण खः । वेदना धयागु छग्गु स्याडगु ल्वय् आदि ब्वयलातःगु तःधंगु वेदना खः । हानि धयागु थाक्क कमाये यानातयागु धनसम्पत्तिया हानि खः । भेद (अङ्गभङ्ग) जुडगु धयागु ल्हाः तोधुडगु आदि शरीरया अङ्गभङ्ग जुडगु खः । तःधंगु धयागु पक्षघात, छपा मिखाग्गु, लुया जुडमाग्गु, लैग्गु व कृष्ठरोगादि भेदगु तःधंगु ल्वयत्त खः । चित्त विकितभाव धयागु वें उड जुडगु खः । समस्या धयागु यश नाश, सेनापति पदादि वितकाडगु आदि जुजुघापाखें वडगु समस्या खः । घोर निन्दा धयागु न्हापा मखंगु, मन्यनागु व मती मतयागु "श्व अंगः व्वाखनेगु ज्या, श्व राजअपराध छ याःगु खः" धकाः थुजागु ग्यानापगु दोषारोपण खः । यःधितिपिं विनाश जुडगु धयागु थःगु अनन्तकथं आधार जुडगु समर्थदुपिं यःधितिपिं विनाश जुडगु खः । क्षय जुडगु धयागु स्थनीगु बा फ्वसाह्वया ध्वरागीना वनीगु खः । गुम्हसिया छैय् च्वंगु अनन्त खः, उगु फ्वसाह्वया स्थनीगु खः, लुं ह्यंग्वाः जुडगु, मोति कपाय्या पु जुडगु, ध्यबा बाक्का जुडगु, निपाचुपिं व प्यपां चूपिं कां व लैग्गु जुडगु धयागु अर्थ खः । मि नया छवडगु धयागु दछिया दुने निक स्वक मेगु मि मनःसा नं मलजुया मलखं कया मि नडगु खः, थःगु हे स्वभावं पिहाँवःगु मि नडगु हे खः । नरक्य धयागु श्व हे जन्मय् थुपिं भिग्गु अवस्था मध्ये छग्गु दया नं छग्गु भाग मेगु जन्मय् दड धयागु कथनेत नरक्य व उत्पन्न जुड" धकाः धाःगु खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

महामोगल्लान स्थविरया खँ वचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१३७. यो दण्डेनादण्डयेषु, अप्रदुष्टेषु दुष्यति ।
दशानामन्यतमं स्थान क्षिप्रमेव निगच्छति ॥९॥

१३८. वेदनां परुष ज्यानि शरीरस्य त भेदनम् ॥
गुरुकं वाऽप्याबाधं चित्तक्षेपं वा प्राप्नुयात् ॥१०॥

१३९. राजतो वोपसर्गम् अभ्याख्यानां वा दाक्षाम् ।
परिभयं वा ज्ञातीनां भोगानां वा प्रभजनम् ॥११॥

१४०. अथवास्यागाराणि अग्निर्वहति पावकः ।
कायस्य भेदाद् दुश्चक्रो निरयं स उपपद्यते ॥१२॥

८. आपालं सात्ताण दुठ्ठे गििक्षुया खँ

"नागां च्वना, जटा तथा...." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले आपालं सामान दुम्ह भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तीवासी छम्ह कुटुम्बिक कला सिना प्रव्रजित जुल । व प्रव्रजित जुबले थःत परिवेण (च्वनेगु याय्) भूनु, भण्डागार दयेका फुक् सामानं भण्डागारय् ध्यः कस्तिल चिकं आदी पुण्यानाः प्रव्रजित जुल, प्रव्रजित जुया थः दासत सःतके छवया रुचिकथं भोजन युयेके बिया भोजन याडगु जुयाच्वन । आपालं सामान व आपालं परिस्कार दुम्ह जुयाच्वन । चान्हय् मेगु वसः पुनीगु जुयाच्वन, न्हिनय् मेगु वसः पुनीगु जुयाच्वन, न्हिनय्

११० सो उपपन्नति (सौ० स्या०)

मेगु विहारया सियम् च्वनाच्चन । अले छन्हूया दिनय् वया चीवर, लासात पानातःबले शेनासनया निति चाःहीलाच्चपिं भिक्षुपिसं खनाः “युपिं सुयागु खः, आवुसोपिं, धकाः न्यनाः “जिगु” धकाः धायेवं, “आवुसो, भगवान् बुद्धं त्रिचीवर जक अनुमति बियाः बिज्यात, छ थये अल्पेच्छागु बुद्धया शासनय् प्रव्रजित जुयाः थये अपालं परिस्कारम्ह जू लः” धकाः वयात शास्तायायाय् लिक्क यंका, “भन्ते, थ्व भिक्षु, अति अपालं सामान दुम्ह खः” धकाः ब्रित्तियात । शास्ताः “धाथे खःला, व भिक्षु ?” धकाः न्यनाः बिज्यायेवं “धाथे खः, भन्ते” धकाः धायेवं धयाबिज्यात - “छाय् छं, भिक्षु, अल्पेच्छित्त जुद्धया निति कनातयागु जिगु धर्मय् थये अपालं सामान दुम्ह जुया ।” वं उलि धायेवं हे तं पिक्याः “आः जि थये च्वनेगु (चाःहिलेगु) जुद्धं” धकाः पुना तःगु वसः वौछवया परिषदया दथुइ छुगु जक चीवर पुनाः दनाच्चन । अले शास्तां वयात भ्रिसोला बियाः भिक्षु, छ न्हापा लज्या व भय माःवनीम्ह खः, जलराक्षस जुयाच्चबले नं लज्या व भय मामां भ्रिनित्तक माःला जुया मखुला, छाय् आः थये गौरवनीय बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुया प्यागु परिषदया दथुइ पुनातःगु वसः वौछवया लज्या व भय त्याग यानाः दनाच्चन । वं शास्ताया वचन न्यनाः लज्या व भय उत्पन्न जुया उगु चीवर न्यया शास्तायात वन्दना यानाः छ्छेलिक्क फयेतुल । भिक्षुपिसं उकीयागु अर्थ प्रकाश यायेत बुद्धयाके फ्वन । भगवान् बुद्धं अतीतया खँ हया कना बिज्यात -

भूसिं न्यनाः, न्हापा वाराणसिया जुजुया अग्रमहेषीया प्याथय् बोधिसत्त्व प्रतिसन्धि काल । वयात नां छुद्गु दिनय् महिसकुमार धयागु नां छुत । वया किजा चन्द्रकुमार धयाम्ह खः । इमि मां मदयेवं जुजुं मेम्हसित अग्रमहेषीस्थानय् तल । वं नं काय बुद्धकल, वयात सुरियकुमार धयागु नां छुत । वयात खनाः जुजु लयतया “छं काययात वर बिड” धकाः धाल । वं नं, “देव, इच्छा जुडबले काये” धकाः धया कायया वैशय् थ्यबले जुजुयात धाल - “देवं जि कायया जन्म जुबले वर बिल, आः जि काययात राज्य वियादिसँ ।” जुजु “जि निम्ह कायपिं भिंपुचः ये च्यानाः जाञ्चल्लेमान जुयाच्चन, फडमखु वयात राज्य बिड” धकाः प्रतिसेध यात नं व उगयात हान हानं फ्वनाः हे च्वंगु खनाः “थ्वं जि कायपित्त अनर्थ नं यायेफु” धकाः मस्तयत् सतकं छवया, “पुतापिं, जि सुरियकुमार जन्म जुबले वर बिया, आः वया माँमं राज्य फ्वनाच्चन, जि वयात बिडगु इच्छा मडु, वया माँमं छिमित अने नं यायेफु, हँ छिपिं, गुँड च्वनाः जि मदयेधुंका वया राज्य का” धकाः अहेयात । इमिसं बौधियात वन्दना यानाः दरवारं स्वहोव्याच्चबले राजङ्गणय् भित्ताकम्ह सुरियकुमारं खनाः उगु कारण सिद्धका इपिं नापं पिहोवत । इपिं हिमालय् दुहोवबले बोधिसत्त्व लँ चिला छमा सिमाक्वय फयेतुना सुरियकुमारयात धाल - “किजा, थ्व पुखुलि वनाः म्वःलुया, लः त्वनाः जिमित नं पलेस्वाँ हःलं लः हयाब्बु ।” उगु पुखु वैश्रवणयायाय् लिक्क च्वनीम्ह छम्ह जलराक्षसात प्राप्त जुयाच्चगु खः । वैश्रवणं वयात धाल - “देवधर्मं स्यूपिं बाहेक मेपिं थ्व पुखुलि स्वहोवडपिं खः, इमित छ नयेगु अधिकार दु ।” उबले निसं वं उगु पुखुलि स्वहोँ वक्वसिके देवधर्मं न्यनाः मस्युपित्त नयाच्चन, सुरियकुमार नं उगु पुखुलि विचाः मयाःसे हे स्वहोँ वल, वं “ देवधर्मं स्युला ?” धकाः न्यनेवं “देवधर्मं धयागु चन्द्र स्युं खः” धकाः धाल । अले वयात “छ देवधर्मं मसिल” धकाः लख्यु दुने यंका यःगु भवनय् तल । बोधिसत्त्व नं उम्ह ताःउत बिकाच्चंगु खनाः चन्द्रकुमारयात छवयाबिल । वयात नं वं “ देवधर्मं स्युला ?” धकाः न्यनेवं “देवधर्मं धयागु प्यागु दिशा खः” धकाः धाल । जल राक्षसं वयात नं लख्यु दुने यंका अन हे तल ।

बोधिसत्त्व वं नं ताःउत बिकाच्चंगुलि “भय अन्तराय वत जुडमा” धकाः थः स्वयं निम्हसिया नं स्वहोवनाच्चंगु पालिख्वाय् जक खनाः “थ्व पुखु राक्षसं परिग्रहण यानातःगु जुडमा” धकाः सिद्धका तरवार तयार यानाः व ज्वनाः धनुशवाण ज्वनाः दनाच्चन । राक्षस व स्वहोमवःगु खनाः जङ्गलय ज्या याडम्ह मनूया भेषकया वयाः धाल - “भो पुरुष, छ लैय् जुया त्यानुचाःम्ह खः, छाय् थ्व पुखुलिइ स्वहोँ वना, म्वःलुया लः त्वनाः पलेस्वाँया दंत नयाः स्तौत छुनाः मवनागु खः ?” बोधिसत्त्व वयात खनेवं “थ्व उम्ह राक्षस खः” धकाः सिद्धका “छ जि किजापित्त ज्वनाः तयागु ला ?” धकाः धाल । खः, जि ज्वना तयागु । छु कारणं ? जित थ्व पुखुलिइ स्वहोँ ववःपित्त प्राप्त जुइ । छु सतकं हे प्राप्त जुइला ? देवधर्मं स्यूपिं बाहेकं त्यं इपिं फुक्क जिगु जुइ । छन्त देवधर्मं भाःगु दूता ? खः, दु । जि कने । अथेसा कं । फोहरगु शरीरं कने फडमखु । राक्षसं बोधिसत्त्वयात म्वःलुद्धकाः वयात लः त्वंकाः, छाय्पिया, अलकूतगु मण्डपया दथुइ आशन लाया, थः स्वयं वया पादमूलय् फयेतुल । अने वयात बोधिसत्त्व “सत्कारपूर्वकं न्यः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“लज्या व भय दुग्ध, शकलधर्म समाहितम् ।
शान्त सत्पुरुषपिसं लोक्य, देवधर्म धकाः धाड ॥”^{२४६}

राक्षसं युगु धर्मदेशना न्यूनाः लयतामहं बोधिसत्त्वयात धाल - “पण्डित, छि छगुप्रति लयतायाः, छम्ह किजायात बिद्द, गुम्ह ह्ये” धकाः न्यन । “विधिम्ह ब्वनाः हिं ।” पण्डित, छि केवल देवधर्मयात सि जक स्युगु खः, उगु अनुसारं आचरण मयाम्ह खः । छु कारणं ? मन थकानीपिन्त बाकि याताः किजायात ह्येके बिया थकालिपिन्त सेवा यायेगु ज्या मयात, जि देवधर्म नं, यक्ष, स्यु, देवधर्म नं पालन याताच्चना । जिपि थवया कारणं थव जङ्गल्य दुहाँ वया । थवया निति जिमि बीयाकं थवया मोमं राज्य फ्वन्, जिमि बौनं वयात वर मव्युसे जिमित रक्षयायेत गुँड वास यायेत अनुमति बिल, उम्ह कुमार लिहाँ मबसे जिपि नापं वम्ह खः । “वयात गुँड छम्ह राक्षसं नल” धकाः धायेवं सुनां नं विश्वास याइमखु । उकिं जि निन्दाया भयं ग्यानाः वयात ह्येके बियागु खः । राक्षसं बोधिसत्त्वप्रति लयतायाः “साधु पण्डित, छि देवधर्मं स्यु, देवधर्मं नं पालन याताच्चम्ह खः” धकाः निम्हं दाजुकिजा हयाबिल । अले वयात बोधिसत्त्वं यक्षभावया दोष कनाः पञ्चशीलय् प्रतिस्थापित यात । बोधिसत्त्वयात उम्ह राक्षसं बालाक आरक्षा याताः उगु गुँड च्वनाः बौ मव्येधुका राक्षसयात ब्वनाः वाराणसी वनाः राज्यकया चन्द्रकुमारयात उपराज्य बियाः, सरियकुमारयात सेनापतिस्थान तयाः राक्षसयात रमणीयगु यास्य् निवासस्थान दयेके बियाः, गथे वयात अग्रगु लाभ जुडगु खः, अथे यात ।

शास्ता युगु धर्मदेशना हया जातक मिलेयाताः विज्यात “उबले राक्षस आपालं सामान दुग्ध भिक्षु जुल, सरियकुमारं आनन्द, चन्द्रकुमार सरियपुत्र व महिसकुमार जि हे खः ।” थथे शास्ता जातक कना विज्याताः “थथे छि, भिक्षु, न्हापा देवधर्मं मालाज्या लज्याभयं युक्तम्ह ज्या चाःहिला आः प्यंगु परिषदया दयुड युजागु कथं च्वना जिगु न्ह्येने जि अत्येच्छाम्ह खः” धकाः धया अनुचितगु व्यवहार यात । पुनेगु वस्त्र वॉछवयेवं हे जक भ्रमणा धयाम्ह जुडमखु” धकाः धया लिस्वापु मिले याताः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आसा ज्या विज्यात -

१४१. न नगवरिया न जटा न पङ्गा, नानासका थण्डिलसायिका वा ।
रजोवत्लं उक्कुटिकप्पधानं, सोधेन्ति मत्तं अवितिण्णकं ॥

१४१. “नांगां च्वना, जटा तया, भस्मं बुला, नानाकथया उपवास च्वना, बैय् छना ।
पुतुच्चना धूलंबुला साधना याःसां नं मन् शुद्ध जुडमखु, शंका निवारण मयायेकं ॥”

अन नानाकथया उपवास धयागु छालाना च्वनीम्ह खः, भोजन मयाइम्ह धयागु अर्थ खः । बैय् छना धयागु भूमिद छानीम्ह खः । धूलं बुला धयागु भ्यातनाल भ्रम्य बुला धुकिनाच्चम्ह खः । पुतुच्चना साधना याःसां नं धयागु पुतुच्चना कुतः याताच्चम्ह खः । थव धयातःगु ज्याच्चन - गुम्ह मन् “थथे जिं लोकं मुक्त जुडगु धकाः ल्यापुखाना तःगु शुद्धिड थ्येके” धकाः थुपिं मध्ये नांगां च्वनेगु आदि छुं नं छगु कया पालन याये, केवल उगु मिथ्यादृष्टि जक वद्धि जुडगु खः, व दुःख कष्टया भागी जक जुड । थुपिं बालाक समादान यासां नं च्याता प्रकारया शंकां उतिर्णां मजगु कारणं शंका निवारण मयायेकं मन् शुद्ध जुडमखु ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापतिफलादि प्राप्त जुल ।

आपालं सामान दुग्ध भिक्षुया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१४१. न नगनवर्या न जटा न पङ्गा, नानशनं स्थण्डिलसायिका वा ।
रजोजलीयमुत्कुटिकप्रधानं, शोधयन्ति मत्तमवित्तीर्णकाक्षम् ॥१३॥

९. सन्ततिमहामातृयाया खँ

"यदि अलंकृतम् जुया न....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले सन्ततिमहामातृया कारण्य आजा जुया बिज्यात ।

वं छगु इलय् जुजु प्रशेनजित कोशलया सिमानाय् ल्वापु शान्तयानाः वल । अले वयात जुजु लयताया न्हयन्तुक राव्य बिया छम्ह प्याःखं हुला में हालेगुलिङ कुशलम्ह मिसायात विल । वं न्हयन्तुक अय्लाखं कायेका न्हयन्तु दुबले फुक्क अलंकारं यक्जुया उत्तमम्ह किसिया म्हुय च्वनाः म्वःन्हुङ्गु तिथंय वनाच्चंबले शास्ता भिक्षाटनया निंति दुहाँ वनाच्चंबले द्वारया विब्य खनाः उत्तमम्ह किसिया म्हु हे छ्यं क्वपुनाः वन्दना यानाः लिहाँवन । शास्तां मुसुक न्हिना बिज्यायेवं "छु खः, भन्ते, न्हिना बिज्यानागु कारणया हेतु ?" धकाः आनन्द स्वविरं न्यवेवं न्हिलागु कारण ककं धयाः बिज्यात - "स्व आनन्द, सन्ततिमहामातृया, यौ फुक्क तिसावस्तं छायपिया हे जिथाय् लिक्क वया प्यागु पदया गाथा न्यने सिधयेवं हे अहंत्वय् थ्यका न्हयमा ताइगःसिमाया च्चे आकाशय् फयेतना परिनिर्वाण जुइ ।" अपालं मन्तयसं स्वविर नापं खँ ल्लागु शास्ताया वचन ताल । अन मिथ्यादृष्टिपिसि विचाः यात - "स्व, भ्रमण गौतमया ज्याः, म्हुतुइ ववःये हे खँ न्हाइ, धायें, यौ थ्व थये अय्लाखं काःम्हं छायपियातःगु तिसाःवस्तं पुना हे थ्वयाथाय् लिक्क धर्मयात न्यनाः परिनिर्वाण जुइ ह, यौ हे वयात मखुगु खँ न्हाइम्ह धकाः निग्रह याये ।" सम्यकदृष्टिपिसि विचाः यात - "अहो बुद्धपिनिगु महानुभावता, यौ बुद्धलीला व सन्ततिमहामातृया लीला स्वये दइ ।"

सन्ततिमहामातृयं नं म्वःन्हुङ्गु तिथंय लखय् भ्मिता न्हिछ्यानाः उरानय वनाः त्वनेगु थासय् फयेतुल । उम्ह स्त्री न रङ्गमञ्चय् क्वहाँ वया मैहाला प्याखं हुयेगु शुरुयात । वया शरीरलीला क्यनेत न्हयन्तुक अल्पाहारया कारण उखुनु दिव्य मैहाला प्याखं हुयाः क्यनाच्चम्हसिया प्याथय् दुने वायु प्रकोप जुया मुगःचु वरथर खाना वन । वया उगु क्षणय् हे म्हुतु व मिखा कायेका हे सित । सन्ततिमहामातृयं "वयात परीक्षण या" धकाः धायेवं "मन्त, स्वामी" धकाः धायेमात्रं हे अत्यधिक शोक अभिभूतम्ह जुया उगु क्षणय् हे वया न्हयन्तुक त्वनातःगु अय्ला पुनाच्चंगु यलय् लःफुति ये विनाश जुयावन । वं "तयागत छम्ह बाहेक जिगु थ्व शोक मेसिसं शान्त याये फइमखु" धकाः सैन्यबलं चाःहीका सन्दाइलय् शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः थये धाल - "भन्ते, जित युजागु शोक उत्पन्न जुल, जिगु उगु शोकयात छःपिसं शान्त यानाः बिज्याये फइ" धकाः जि वयाम्ह खः, जित शरण कया बिज्याहँ ।" अले वयात शास्तां "शोकयात शान्त यायेगु समर्थ दुम्हसियाय् लिक्क हे छ वल । थ्व मिसाया युगु प्रकारं सिद्धबलेया छ ख्यातः हाःगु ख्वबि प्यागु महासमुद्रया लः स्वया नं अल्पः जुइ धुंकल" धकाः धया युगु गाथा आजा जुया बिज्यात -

"गुगु न्हापायागु खः उगु गंका छवः, लिया इपिं धाइ छुं नं मखु ।
यदि बिब्ये छुं छुं नं मकाल धाःसा, शान्त जुया विचरण याइ ॥"^{२४९}

गाथाया अन्त्य सन्ततिमहामातृय अहंत्वय् थ्यका थःगु आयु संस्कारयात स्वबले वया आयु मदये धुंकुगु भाव सिद्धका शास्तायात धाल - "भन्ते, जित परिनिर्वाणया अनुमति बिया बिज्याहँ ।" शास्ता वं याःगु कर्म स्पूसां न "मखुगु खँ न्हाइम्ह धकाः निग्रह यायेत मुनाच्चर्पि मिथ्यादृष्टिकपित्त मौका मन्त, 'बुद्धलीला व सन्ततिमहामातृया लीला स्वये' धकाः मुनाच्चर्पि सम्यकदृष्टिपित्त थ्व याःगु कर्म न्यनाः पुण्य यायेगुलिङ आदर तइ" धकाः बिचायाना बिज्यानाः "अयेसा छुं याःगु कर्म जित कं, कनेबले वँय् वनाः मकंसं न्हयमा ताइगःसिमाया च्चे आकाशय् दना कं" धकाः धाल । वं "साधु, भन्ते" धकाः शास्तायात वन्दना यानाः छमा ताइगःसिमाया हाकःति विचं क्वहाँवयाः हानं शास्तायात वन्दना यानाः च्चे यहाँवनाः छसिकथं न्हयमा ताइगःसिमाया च्चे आकाशय् मूलपतिथ्यानाः फयेतना न्यना बिज्याहँ जिगु, भन्ते, पूर्वकर्मयात" धकाः धया धाल -

यनं गइ छगु कल्पय् विपस्वी सम्यक्सम्भुदया इलय् जि बन्धुमती नगरय् छगु कुलय् जन्म जुया विचायाना - "छु मेपित्त कष्ट व पीडा मजुइगु ज्या दु" धकाः बिचायाना स्वयाबले धर्मघोषकया ज्याः खनाः उबले निसें उगु ज्या यायां अपालं मन्तयेत मुंकाः (तयाः) "पुण्य णेण, उपोसवया दिनय् उपोसव शील काः, दान व्यु,

^{२४९} (सु० नि० २५५, ११०५; धूमि० जतुकण्णिमाणवपुक्कानिदेस ६८) ।

धर्मोपदेश न्यं, बुद्धरत्न समानगु मेगु मवु, त्रिरत्नयात सत्कार या" धका: च्चेका जुया । उगु जिगु स: न्यना: बुद्धया वौ बन्धुमति महाराज जित स:तके छवया, "पुता, छु याना: जुयाच्चवनागु ख: ?" धका: न्यनेवं, "देव, त्रिरत्नया गुणयात प्रकाश याना: आपालं मनुत्तयत्त पुण्यकर्मय तथा: जुयाच्चवना" धका: धायेवं, "छुकिइ फयेतुना जुयाच्चवना ?" धका: जिके न्यनेवं "न्यासिवना: हे, देव" धका: जि धायेवं, "पुता, छु बथे जुइगु मन्व:ल, थ्व स्वीमालं क्वखाना: सनया म्हुय हे च्चवना जु" धका: जित मोतिमा: ये जा:गु स्वभा: बिया शिक्षितम्ह सल बिल । अले जित जुजुं व्यगु अनुसारां अथे हे च्चेयेका जुयाच्चवनावले हानं जुजुं स:तके छवया, "पुता, छु याना जुयाच्चवना ?" धका: न्यनेवं "उगुकयं, देव" धका: धायेवं, "पुता, सल नं छन्त मन्व:ल, थ्वकी फयेतुना जु" धका: प्यम्ह सिन्धव सलं युत्तगु रथ बिल । स्वक्वगु पटक्यं नं जुजुं जिगु स: न्यना:, स:तके छवया, "पुता, छु याना: जुयाच्चवना ?" धका: न्यनेवं "उगुकयं, देव" धका: धायेवं, "पुता, छन्त रथ नं मन्व:ल" धका: जित महानगु भोगसम्पत्ति युत्तगु महापसाधन तिसा बिया: छम्ह किसि नं बिल । जि उगु फुकक तिसा वस:तं पुना किसिया म्हुय च्चवना जयेद्व: वै धर्मघोषना यायेगु ज्या याना:, बुलिमछि समयतक जिगु शरीरं श्रीखण्ड नस्वा: वयाच्चन, म्हुतु पलेस्वाँया नस्वा: वयाच्चन । थ्व जिं याना: वयागु ज्या ख: ।

यये वं य:गु पूर्वकर्म कना: आकाशय फयेतुना हे तेजोधातु ध्यानय च्चवना: परिनिर्वाण जुल । शरीरय अग्नीज्वाला थहाँवया ला व हि च्यात, वाप्य:स्वाँ ये जा:गु धातुत जक न्यन । शास्तां शुद्धगु वस्त्र चकका विज्यात, धातुत अन क्तुं वन । इपिं धातुत पात्रय तथा: प्यकाल्यं स्तुप दयेके बिल "आपालं मनुत्तयसं वन्दना याना: पुण्यया भागी जुइ ।" भिक्षुपिसं धर्मसभाय खँ पितहल, "आवसोपिं, सन्ततिमहामात्यं गाथाया अन्तय अर्हत्त्वय थयंका अलंकृतं युत्तजुया हे आकाशय फयेतुना परिनिर्वाण जुल, छु थ्वयात 'भ्रमण धका: धा:येगु उचित जूला वा ब्राह्मण ?" शास्ता विज्याना "छु खँयं थन, भिक्षुपिं, आ: खँ न्हाना मुनाच्चवनागु ख: ?" धका: न्यना "फलनागु" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, जि काययात 'भ्रमण' धका: नं धा:येगु उचित जुइ, 'ब्राह्मण' धका: नं धा:येगु उचित हे ख:." धका: धया धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१४२. अलङ्कृतो वेपि समं चरेय्य, सन्तो वन्तो नियतो ब्रह्मचारी ।
सम्बेसु भूतेषु निधाय दण्डं, सो ब्राह्मणो सो तमणो स भिक्षु ॥

१४२. "यदि अलंकृतम्ह जुया नं शान्ताचरण याइ, शान्त दान्त, निश्चित ब्रह्मचारी ।
फुकक प्राणीप्रति दण्ड मविद्वम्ह, व ब्राह्मण ख: व भ्रमण ख: व भिक्षु ख: ॥"

अन अलंकृतम्ह धयागु वस्त्राभरण छायापियात:म्ह ख: । उकिया अर्थ ख: - यदि वस्त्रालंकारं अलंकृतम्ह व्यक्ति जूसां कायावि सयमाचरण याइम्ह ख:, रागादि शान्त जुया शान्तम्ह ख:, इन्द्रिययात दमन घायगुलिं दान्तम्ह ख:, प्यगु भागांया नियमकयं निश्चितम्ह ख:, श्रेष्ठगु आचरण याइगुलिं ब्रह्मचारी ख:, कायदण्डादि मविद्वगुलिं याना: फुकक प्राणीप्रति दण्ड मविद्वम्ह ख: । वं युजागु पापयात च्चुइका छवगुलिं याना: ब्राह्मण नं ख:, पापयात शान्त या:गुलिं याना: भ्रमण नं ख:, क्लेशयात छिन्न भिन्न या:गुलिं भिक्षु धका: नं धायेमा: ।
देशनाया अन्तय आपालं (मनुत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सन्ततिमहामात्याय खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१४२ अलंकृतश्चेदपि शमं चरेच्च, शान्तो दान्तो नियतो ब्रह्मचारी ।
सर्वेषु भूतेषु निधाय दण्डं, स ब्राह्मणः स भ्रमणः स भिक्षुः ॥१४॥

१०. श्वाथःगु वस्त्रं पुनिह्म तिरस्त स्थारिखा स्तं

“लज्यायात पनिह्म पुरुष.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनपु च्वनाविज्यानाः च्वबले श्वाथःगु वस्त्रं पुनिह्म स्थारिखा कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

छगु इलय् आनन्द स्थारिख छम्ह श्वाथःगु वस्त्रं छकूलि पुनाः खप्पर ज्वनाः भिक्षाशनया त्रिति वनाच्चम्ह मचायात खनाः “छु छ यथे चाःहिला जीविका हनेगु स्वया प्रव्रजित जुया म्वायेगु हे उत्तम खः” धकाः धायेवं, “भन्ते, जित सुनां प्रव्रजित याइ ?” धकाः धायेवं “जि प्रव्रजित याये” धकाः वयात ज्वनाः वनाः थःगु ल्हाःतः म्वः ल्हुइका कर्मस्थान बियाः प्रव्रजित यात । उगु पुनातःगु श्वाथःगु वस्त्रं छकू चकका स्वःबले लः चालेयायेत काये योगियगु कापः छकू नं मखनाः, खप्पर नापं छमा सिमाया कचाय् तल । व प्रव्रजित जुइधुंका उपसम्पदा प्राप्त जुया बुइपित्त उत्पन्न जगु लाभसत्कार परिभोग घायां यक्व म्वंगु चीवरत पुनाः चाट्युह्युं ल्द्वनाः दिक्क जुयाः “छु जि मनतयसं श्रद्धां ब्यगु पुनाः जुयाच्चनेगु खः, थःगु श्वाथःगु वस्त्रं हे पुने” धकाः उगु थाय् वनाः वसः ज्वनाः “लाजमदुह्म निर्लेजी, युजागु वस्त्रपुनेगु त्वःताः थ्व कापः टुका पुनाः खप्पर ल्हाःतः ज्वनाः फ्वनाः नयाच्चनेगु” धकाः उगु आरम्भणयाः थःम्ह हे यःत अववाद विल, औवाद विद्ववं हे वया चित्त शान्त जुल । वं उगु वस्त्र अन हे मिलेयाः लिहोवयाः विहारय् हे वन । वं गुलिचा मदुवं हे हानं दिक्क जुया अथे हे धयाः लिहोवन, हान अथे हे यात । वया यथे वये वनेगु जुयाच्चबले भिक्षुपिसं खनाः “गन, आवुसो, वनेगु ?” धकाः न्यनी । वं “आचार्ययाथाय् लिक्क वनेगु खः, आवुसो” धकाः धयाः युक्थं हे थःगु कापः टुकाजक आरम्भणयाः यःत पनाः गुलिचा मदुवं हे अर्हन्वय् ध्यन । भिक्षुपिसं घाल - “छु, आवुसो, आः आचार्ययाथाय् लिक्क मवनाः ला, थ्व छ जुइगु लँ मखुता ?” आवुसोपिं, आचार्य नाप संसर्ग जुयाच्चबले (पेपुना च्वबले) जि वनाः, आः जिगु संसर्ग तोधुल, उकिं वयाथाय् लिक्क मवनागु खः । भिक्षुपिसं तयागतयात कन - “भन्ते, श्वाथःगु वस्त्रं पुनिह्म स्थारिख मेगु हे धयाच्चन ।” छु घाल, भिक्षुपिं ? फलनागु, भन्ते । उगु खँ न्यनाः शास्तां खः, भिक्षुपिं, जि काय् संसर्ग दुबले आचार्ययाथाय् लिक्क वन, आः वया संसर्ग (सम्बन्ध) तोधुल, थःम्ह हे यःत पनाः अर्हन्व प्राप्त जुल” धकाः धया थुपिं गायात आज्ञा जुया विज्यात -

१४३. हिरीनिसैथो पुरिसो, कोचि लोकस्मि विज्जति ।
यो निहं^{१४६} अपबोधेति^{१४७}, असो भद्रो कसापिव ॥

१४३. “लज्यायात पनिह्म पुरुष, गुलिं लोकय् वनी ।
गुम्हसिनं निन्दायात अवबोध जुइ, भिंम्ह सलयात कोडां थें खः ॥

१४४. असो यथा भद्रो कसानिदिदो, आतापिनो संवेगिनो भवाथ ।
सद्दाय सीलेन व वीरियेन व, समाधिना धम्मविनिच्छयेन व ।
सम्पन्नविजाचरणया पतितस्ता, जहिस्सथ^{१४९} उक्खमिदं अनप्यकं ॥

१४४. “भिंम्ह सलयात गथे कोडां मदाइगु खः, कूतःयानाः संवेजितपिं जू ।
श्रद्धा, शील, वीर्य व समाधिद्वारा धर्मय् निरचय याः च्व ।
विद्या व आचरणं पुक्त व स्मृति तया, त्याग या थ्व अप्वः दुःखयात ॥”

अन दुने उत्पन्न जगु अकुशल वितर्कयात लज्याद्वारा पनेगु धयागु लज्यायात पनिह्म खः । गुलिं लोकय् धयागु युजाम्ह व्यक्ति दुर्लभ खः, गुलिं जक लोकय् दइ । गुम्हसिनं निन्दायात धयागु अप्रमादीजुया श्रमणधर्म पालन घायां थःके उत्पन्न जगु निन्दां मथिकः युइ अवबोध जुइ । कोडां थें खः धयागु गथे भिंम्ह सलं थःत दाइगु

^{१४६} निहं (सी० रे०) सं० नि० १.१८

^{१४७} अपबोधति (सी० स्या० रे०)

^{१४९} पहस्सथ (सी० स्या० रे०)

कोडां लिचिलिद्, यत दायके बिद्मखु । गुम्ह यथे निन्दायात अबबोध जुद्मह खः, उजाम्ह व्यक्ति दुर्लभ खः धयागु अर्थ खः ।

निगूगु गाथाया सक्षिप्त अर्थ - "भिक्षुपि, गये भिम्ह सलं प्रमाद जुद्वं कोडां दाइगु खः, जित कोडां दाल" धकाः लिपा कुतः याइ, यथे छिपिं नं कुतःयानाः सेवेजितपि जु, यथे जुद्वं लौकिक व लोकोत्तर निरथीयात भ्रद्दा, प्यंगु पारिशुद्धिशीलं, कायिक चैतसिक वीर्यद्वारा व अष्टसमापत्ति समाधिं कारण व अकारण सिकेगु लक्षणद्वारा धर्मयु निरचय यायेगुनि युक्तपि जुया स्वंगु वा च्यागु विद्या व फिन्त्यागु चरण सम्पत्ति युक्तपि विद्या व आचरणं युक्तपि खः । उपस्थित स्मृतिम्ह जुया स्मृति तयाः जुया श्व अप्वः वृत्त दुःखयात त्याग या ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूतं) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

ध्वायःगु वस्त्रं पुनिम्ह तित्स स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१४३. हीनिषेधः पुरुषः कश्चित् लोके विद्यते ।
यो निन्दां न प्रबोधति अरवो भद्रः कशामिव ॥१५॥

१४४. अरवो यथा भद्रः कशानिविष्टः, अतापिनः संवेगिनो भवत ।
श्रद्धया शीलिनं न वीर्यणं च, समाधिना धर्मविनिश्चयेन च ।
सम्पन्नविद्याचरणैः प्रतिस्मृतः, प्रहास्यथ दुःखमिदमनन्तपकम् ॥१६॥

११. सुख श्राताणेख्या र्वँ

"लः यकिद्द धःभुइपिसं....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले सुख भ्रामणेया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

न्हापा वाराणसी सेठया गन्धकुमार धयाम्ह काय् छम्ह दु । जुजुं वया वौ भदयेधुंका वयात सतःके छव्याः आशवासन बिया महान् सत्कारद्वारा वयात हे सेठस्थान बिल । वं उबले निते गन्धसेठ धकाः प्रसिद्द जुल । अले वया भण्डागारिकं (युक्थुवाल) धनसम्पत्तिया कोठा चायेकाः, "स्वामी, श्व छःपिनि युति बौया धन खः, युति बाज्या-आज्जुपिनिगु खः" धकाः पितहया क्यन । वं उगु धनरासयात स्वयाः धाल - "छु इमिसं श्व धनसम्पत्ति च्चनाः मबला ?" "स्वामी, धनसम्पत्ति च्चनाः वन धयापिं मवु । यःम्ह यानागु कुशल अकुशल हे जक सत्त्वपिसं च्चनाः वनी ।" वं बिचाः यात - "इमिसं मूर्खतां यानाः धनसम्पत्ति मुंकातयाः त्वःताः वन, जिं युपि च्चनाः हे वने ।" यथे बिचायाबले "जिं दान बिद्, पूजा याये" धकाः बिचाः मयाःसे "श्व कुक्कं नया हे वने" धकाः बिचाः यात । वं छगु लाख फुका खाःया म्वःल्लुयेगु कोठा दयेके बिल, छगु लाख बियाः खाःया हे मोल्लुयेत फयेतुद्गु खाता, छगु लाख बिया फयेतुद्गु आसन, छगु लाख बिया भोजन यायेगु भु, छगु लाख बिया भोजन यायेयासय् मण्डपय् दयेके बिल, छगु लाख बिया भोजन यलत दिक्केगु टेबुल (खःचा) दयेके बिल, छगु लाख छँय् सीहपञ्जर इयाः छुज्, थःगु जलपानया नितिं इःछि बिल, सन्धया इलय् नयेत नं इःछि हे बिल । पुन्हिखुन्हु दिनय् भोजनया नितिं छगु लाख बिद्कल, उखुन्हु भोजन याइगु दिनय् छगु लाख फुका शहरय् छाय्पिया बाजं याकल - "धायें, गन्धसेठया भोजन याइगु लीला स्वः वा ।"

आपालं मनूत खःया टोने मेगु खः चिना चिना मुंवल । वं नं छगु लाख मुवंगु म्वःल्लुयेगु कोठाय् छगु लाख मुवंगु म्वःल्लुयेगु खाताय् फयेतुना फिक्खुगः नस्वाःवःगु लःघलं म्वःल्लुया उगु सीहपञ्जर इयाः चायेका उगु आसनय् फयेतुल । अले वया उगु यलत दिक्केगु टेबुलय् उगु भु तयाः छगु लाख म् वंगु भोजन तयेहल । वं प्याखमोतयसं चाःहुइका युजागु सम्पत्तिद्वारा उगु भोजन याइगु जुयाच्चन । लिपा इलय् छम्ह गांथा मन् थःत खर्च यायेत ध्यबा कमाययाये धकाः सिं आदि गाडाय् तयाः शहरय् वनाः पासयाया छँय् वासयात । उबले पुन्हिया दिं जुयाच्चन । "गन्धसेठया नद्गु लीला स्वः" धकाः नगरय् बाजंथाका च्येकल । अले वयात पासां धाल - "पासा, गन्धसेठया नद्गु लीला छं न्हापा स्वये नं ला ?" "न्हापा गुबले नं स्वये वन, पासा ।" "अथेसा वा, भ्नी वने, श्व

नगरम् बाजंथाका च्येका च्वन, श्वया महान् सम्पत्ति स्वये" धका: शहरम् च्वंम्हसिन जनपदम् च्वंम्हसित व्वना: वन । आपालं मनूतयसं ख:ल्य व ख:या च्वे गया: स्वइ । गार्म्यं च्वंम्हं भोजनया नस्वा: ताया शहरम् च्वंम्हसित धाल - "जि श्व भूइच्वंगु भोजनया नयेगु इच्छा (प्यास) जुल ।" पासा, श्व इच्छा धारयेमते, नये फइमखु (दइमखु) । पासा, नये मदुसा, जि म्वाइमखुत । वं वयात पनेमफया परिषदया अन्त्य च्वना: "नमस्कार छ:पिन्त, स्वामी" धका: स्वक्तक त:स:याना स: पिकायेवं "श्व सु ?" धका: धारयेवं जि ख:, स्वामी । "श्व सु ख: ?" "श्व छम्ह गार्म्यं च्वंम्हं छ:पिनि भूइच्वंगु भोजन नयेगु इच्छयात, छपे जा बियादिसं ।" "बिइ फइमखु ।" "पासा, छु छं न्यना: ?" "जि न्यना:, परन्तु दुसा जक जि म्वाइ, मदुसा जि सिदुगु जुइ ।" वं हानं त:सं शहर - "धारये श्व, स्वामी, खाना मदुसा सिइ, वयात जीवन बियादिसं ।" भो, श्व जा छपे धयागु सछि नं मवंगु ख:, निस: नं मवंगु ख: । सुनां सुनां पवनी, वया वयात बिइवं जि छु नयेगु ? स्वामी, श्व नये मखन धा:सा, व सिइ, वयात जीवन बियादिसं ।" सितिक बिइ हे फइमखु, यदि नये मदुसा सिदुगु ख:सा, स्वर्दं जिगु छैय् ज्या या, अले वयात श्व भोजन नके बिइके । गार्म्यं च्वंम्हं उगु खं न्यना: "ज्यु, पासा" धका: पासायात धया कायकलापि त्व:ता: "उगु भोजनया नितिं स्वर्दं ज्या धारये" धका: सेठया छैय् दुहाँवन । वं ज्या याबले फुक्क ज्ययात सत्कारपूर्वकं बोलाक यात । छैय् व गूँड चान्ह्य व न्हिन्य फुक्क धारयेमा:गु ज्ययात याना: हे कयन । "भोजनभक्त" धका: धाडबले फुक्क नगरम् च्वंपिसं सिदुगु जुल (प्रसिइ जुल) । अले वयात ज्या धारयेगु सिधुगु दिन्य भोजनया व्यवस्था धारम्हं "भोजनभक्तया ज्या या:गु दि पवन, याक्क वं स्वर्दं ज्या यात, छगु ज्यया वं न्हापा गुबले तं पिमका ।"

अले वयात सेठं य: स्वयं जलपान धारयेत निइ: ध्यबा, वयात जलपान धारयेत इ:छि ध्यबा याना स्वइ: बिइके बिया धाल - "यौ जित धारयेगु सेवा वयात हे या ।" धका: धया: हानं छम्ह चिन्तामणि धयाम्हं प्रिय भायां ब्राहेक, ल्यं दुपि फुक्कं "यौ वया हे चा:हुइका च्वं" धका: धया फुक्क सम्पत्ति वयात ल:ल्हाना बिल । व सेठया म्व:न्हयेगु लखय वया हे कोठाय् उगु हे खाताय् फयेतुना म्व:न्हूया वया हे पुनिगु वस्त्रं पुना: वया हे अशन्य फयेतुल । सेठं नं नगरम् बाजंथाका च्येके बिल - "भोजनभक्तं गन्धसेठया छैय् स्वर्दं ज्या याना: भोजन नये दत, वया नइगु लीला स्व: वा ।" आपालं मनूत ख:ल्य व ख:या च्वे गया स्वइ, गामवासी स्व:स्व:धार्य धरधर खा:गु ये जुल । प्याखंमोत चा:हुइका च्वन, वया न्चयेन भोजनया भूइ नयेगु तल । अले वया ल्हा: सिलेगु इलय् गन्धमान पर्वतय् छम्ह प्रत्येकबुइ न्ह्यन्हु दुबले समापत्तिं दना: "गन यौ भिक्षाटनया नितिं वने ?" धका: बिचा: याना स्वया बिज्याबले भोजनभक्तयात खन । अले वं "श्व स्वर्दं ज्या याना: भोजन नये दत, श्वया भ्रद्धा दु लाकि मइ ?" धका: बिचा: याना स्वया बिज्याबले "दु" धका: सिइका बिज्याना: "भ्रद्धा दुसां नं गुलिसिन संग्रह धारये मफु, जित संग्रह धारये फुला ?" धका: बिचा: याना बिज्याबले "फु, व जित संग्रहया:गु कारणं महान् सम्पत्ति नं प्राप्त जुइ" धका: सिइका बिज्याना चीवरं पुना: पात्र ज्वना: आकाशय् च्वे ज्वया बिज्याना: परिषदया दयुइ बिज्याना वया न्चयेन दना: हे य:त कयना बिज्यात ।

वं प्रत्येकबुइयात खना: बिचा: यात - "जि न्हापा दान बिया मवयागु कारणं छछा: नयेया नितिं स्वर्दं मपिनिगु छैय् ज्या याना:, आ: जिगु श्व भोजन छ चा: छ न्हि रक्षायाना तइ, यदि श्व आर्ययात बिइवं, अनेक कल्पकोटिसहस्रतक जित रक्षायाइ, आर्ययात हे श्व दान बिइ ।" वं स्वर्दं ज्या याना: प्राप्त जगु भोजन छपे नं मन:से (महुतइ मत:से) तृष्णायात मदयेका थ:म्हं हे पात्र ज्वना: प्रत्येकबुइया लिकक वना: पात्र मेम्हसिया ल्हा:तय् बिया पञ्चाङ्ग पूर्ण जुइक वन्दना याना: पात्र खवल्हा:तं ज्वना: जबल्हा:तं वसपोलया पात्रय भोजन तथाबिल । प्रत्येकबुइ भोजन बछि जा:येवं पात्रय ल्हा:तं त्व:पुया बिज्यात । अले वसपोलयात वं धाल - "भन्ते, छगु भागयात निगु भागयाये फइमखु, जित श्व लोकय् जक संग्रह याना: बिज्याये मते, परलोकय् नं संग्रह याना: बिज्याहं, मल्यकसे फुक्कं हे दान बिइ (न्यकेगु मया:से मल्यकसे हे दान बिइ) ।" य:त भतिचा जक नं मल्यकसे बिइगु दानयात निरवशेष (असदिस) दान धाड, उगु दान महानफल जुइ । वं अये याना: फुक्कं भोजन तथाबिल हानं वन्दना याना: धाल - "भन्ते, श्व छछा: भोजनया कारणं स्वर्दं जि मेपिनिगु छैय् ज्या याना: दु:ख अनुभव याना, आ: जि जन्मजन्म जुइगु थारस्य सुख हे दयेमा:, छ:पिसं खना: बिज्या:गु धर्मया भागी जुइ दयेमा: ।" प्रत्येकबुइ "यये हे जुइमा, फुक्क इच्छा पूर्वका बिइगु चिन्तामणि ये छगु मनकाभना, पूर्णचन्द्र ये पवनेमा:" धका: अनुभोदन याना बिज्याया -

“इच्छायाःगु प्रार्थना याःगु छंगु, फुकक हे सिद्ध जुइमा ।

फुकक पूवनेमाः संकल्प, पुन्हिया मिला थें ॥

“इच्छायाःगु प्रार्थना याःगु छंगु, याकन हे सिद्ध जुइमा ।

फुकक पूवनेमाः संकल्प, मणिया ज्योतिररमी थें ॥”-

धकाः आज्ञा जुया बिज्याना “युपि आपालं मनुत् वुबलेतक जि गन्धमादन पर्वतय वनीमखु, उबलेतक जित स्वया च्चनेमाः” धकाः अधिस्थानयानाः आकाशं गन्धमादनय बिज्यात ।

आपालं मनुत्यसं नं वसपोलयात हे स्वयाः दनाच्चन । वसपोल अन बिज्याना उगु भिक्षान्न न्यासः प्रत्येकबुद्धपिनत व्वः थला बिल । सकसिंनं थःत गाक काल । “अल्प जकगु भोजन गथे उल्लिमिष्ठिसित गात ?” धकाः कल्पना यायेयाय् मद्दु । प्यंगु विषयय् चिन्तना थाये मज्जु धकाः धयाः बिज्याना तल, २११ अन थ्व प्रत्येकबुद्धया विषयय् खः । आपालं मनुत्यसं प्रत्येकबुद्धपिन्त भिक्षान्न भाग थला व्युगु खनाः इल्लंढः साधुकार बिल, सलंसः नन्यागु सः थें जुल । उगु सः न्यनाः गन्धसेठं बिचाः यात - “भोजनभक्तं जिं बियागु सम्पत्तियात धारण यायेमफुत जुइ धकाः मतीतल, उकिं वयात आपालं मनुत्यसं गिजे यायां मुनाः चिचेयाना हालाच्चन ।” सेठं उगु खं सिद्धकेत मनुत्यत् छव्याबिल । इपिं वया “सम्पत्ति दुम्ह स्वामी धयाम्ह थथे जुइमा” धकाः धया उगु सुचं कन । सेठं उगु खं न्यनेवं न्याता प्रकारया प्रीतिं स्पर्शितगु म्ह जुया “अहो! याकगु हे वं यात, जिं युलिमिष्ठि समयतक युजागु सम्पत्ति दयाःनं छुं नं बिइ मफुत” धकाः वयात सःतके छव्याः “धायें खःला, छं युजागु यानाःगु ?” धकाः न्यनेवं “खः, स्वामी” धकाः धायेवं, “काः, थ्व इःछि कया छंगु दानया पुण्य भाग जित नं व्यु” धकाः धाल । वं अथे यात । सेठयाके दुगु सम्पत्ति फुककं बछियाना वयात बिल ।

प्यंगु सम्पदा धयागु - वस्तुसम्पदा, प्रत्ययसम्पदा, चेतनासम्पदा व गुणातिरेकसम्पदा खः । अन निरोध समापत्तिं दम्ह अर्हतं वा अनगामी दान बिइ योग्यम्ह वस्तुसम्पदा खः । चतुप्रत्यय धार्मिकपूर्वक शान्तं उत्पन्न जुइगु प्रत्ययसम्पदा खः । दान बिइ न्ययः, दान बियाच्चनीबले व लिपाया समययं नं यानाः स्वंगु समययं चेतनाय् सौमनस्यसहगत ज्ञानसम्प्रयुक्तभाव चेतनासम्पदा खः । दानबिइ योग्यम्ह समापत्तिं दंगुभाव गुणातिरेकसम्पदा धयागु खः । थ्वयात क्षीणाभवापि प्रत्येकबुद्ध दानबिइ योग्यम्ह खः, ज्या यानाः प्राप्त जगु कारणं धार्मिकपूर्वक उत्पन्न जगु खः, स्वंगु समययं नं परिशुद्धगु चेतना खः, समापत्तिं दना बिज्याम्ह प्रत्येकबुद्ध गुणातिरेक जुयाः प्यंगु नं सम्पदा पूर्ण जुल । युपिनिगु प्रभाव थ्व लोक्य हे महान् सम्पत्ति प्राप्त याइ । उकिं वयात सेठयाथाय् सम्पत्ति प्राप्त जुल । लिपा जुजुं नं वं थाःगु पुण्यकर्म न्यनाः वयात सःतके छव्याः इःछि बिया पुण्यया भाग कया लयताःगु मनं महानगु भोगसम्पत्ति बिया सेठस्थान बिल । वयात भोजनभक्ति सेठ धकाः नां छुत । व गन्धसेठ नापं पासा जुया, नापं नयाः त्वनाः आयु दतले च्चनाः अनं च्यत जुया देबलोक्य उत्पन्न जुयाः, छंगु बुद्धान्तरतक दिव्यसम्पत्ति अनुभव यानाः शुम्ह बुद्ध उत्पन्न जुया बिज्याबले भावस्तिद्ध सारिपुत्र स्वविरया उपस्थापकया कुन्स्य प्रतिसन्धि काल । अले वया मीया ध्याय् दयाः गुलिचा मदुवं हे “अहो धायें जिं न्यासः भिक्षुपिं नापं सारिपुत्र स्वविरयात स्वादिस्त भोजन दानबिया काषायवरुणं पुनाः लुंया पात्र ज्वनाः आसनया सियय् फयेतुना इपिं भिक्षुपिंसं नया त्यंगु भोजन नये दयेमाः” धकाः प्रबल इच्छाम्ह जुया अथे हे यानाः प्रबल इच्छयात (दोहडा) शान्त यात । वं न्यं दुगु मङ्गलोत्सवया नं थथे हे दान बियाः काय् बुइका नां छुइगु विनय् “जि काययात, भन्ते, शिक्षापदत बिया बिज्याहूँ” धकाः स्वविरयात धाल । स्वविरं “थव्या ना छु ?” धकाः न्यन । “भन्ते, काय् जिगु प्याय्य दुसां निसैं थ्व छैय सुयात नं दुःखं धयागु गुबले मजुल उकिं वयात सुखकुमार धकाः नां छुना बिज्याहूँ” धकाः धायेवं उगु हे वयात नां छुनाः शिखापदत बिल ।

उबले थथे वया मीम्हसिया “जिं जि काय्या मनयात स्यकेमखु” धकाः मनय तल । मीम्ह वयात चाःचां सुइकेगु आदि मङ्गलोत्सवया विनयं नं अथे हे दान बिल । कुमारं नं न्हयुवं दुबले “मां, जि स्वविरयाथाय् प्रव्रजित जुइगु इच्छा जुल” धकाः धाल । वं “साधु, पुता, जिं छंगु मनयात स्यकेमखु” धकाः स्वविरयात निमन्त्रणा यानाः भोजन याकाः, “भन्ते, जि काय् नं प्रव्रजित जुइगु इच्छा यात, जिं थ्वयात सन्धाइलय विहारय हयाबिइ” धकाः

स्वविरयात विवा विद्या: थ:वितिपि मुंका "जि काय्यात गृहस्थीबले यायेमा:गु ज्या वौ हे यायेगु" धका: धया काय्यात छायापिया महान् ऐरवयं प्रदर्शन यांना: विहारयुं यंका स्वविरयात ल:ल्लाना विल । स्वविरं न वयात, "बाबु, प्रब्रज्या धयागु याक्कुगु ख:, प्रब्रजित जुया च्वने फुला ?" धका: धायेवं "छ:पिनिगु, भन्ते, ओवादय च्वने" धका: धायेवं कर्मस्थान विद्या प्रब्रजित यात । वया माँबीपिसं प्रब्रज्याया सत्कार यांना: दुने विहारयुं हे न्यूनतक बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात न्ह्यता सवा: दुगु भोजन दान विद्या सन्ध्याडलय थ:गु छैय वन । च्यान्ह्या विनय सारिपुत्र स्वविरं, भिक्षुसङ्घपिं गामय दुहाँवले विहारयुं यायेमा:गु कर्तव्यज्या: यांना: भ्रामणेयात पात्र व चीवर ज्वंके विद्या गामय भिभाया निति दुहाँवन । भ्रामणेरं लैया दथुद धल:ल ल: यंकाच्चपि आदि खना: पण्डित भ्रामणेरं ये न्यन । स्वविरं न वयात अथे हे लिस: विद्या: विज्यात । भ्रामणेरं फुक कारणत न्यना: "यदि छ:पिसं थ:गु पात्र व चीवर ज्वना: विज्यात धा:सा, जिं लिहाँवने" धका: धया स्वविर वयागु बिचालय लयताया:, "भ्रामणेरं, जित पात्र व चीवर ब्यु" धका: पात्र व चीवर कायेधुंका स्वविरयात वन्दना यांना: लिहाँवले, "भन्ते, जित खाना ह्या: बिज्यायेबले न्ह्यता सवा: दुगु भोजन ह्या: विज्याहँ" धका: विति यात । जिं गन उजागु खाना ह्येगु ? थ:गु पुण्य मदुसा जिगु पुण्यं प्राप्त जुड, भन्ते । अले वयात स्वविरं ता:का विद्या गामय भिभायानिति दुहाँवन । व नं विहारयुं वया स्वविरया कोठा चायेका दुहाँवना: खापा चिना: थ:गु शरीरयुं जान दुनछवया फयेतल ।

वया गुणया तेजं शक्रया आसन व्वाना: वल । शक्रं "छाय थव ?" धका: स्व:वले भ्रामणेरयात खना: "सुखभ्रामणेरं थ: उपाध्याययात पात्र व चीवर विद्या: 'भ्रमणधर्म पालन याये धका: लिहाँवन, जि अन वनेगु उचित ख:" धका: बिचा: यांना चतुर्माहाराजपित्त स:तके छवया "हँ, तातपिं, विहारया लिक्क वन्य वामलागु स:दुपिं भ्रग:पंथीना थ्वाना: छव:" धका: अहेयात । इमिसं अथे यांना: छापाखेरं आरक्षयात । चन्द्र सूर्ययात नं "थ:गु विमानत ज्वना: दनाच्च" धका: अहेयात । इमिसं न अथे हे यात । थय्हं न चर्कगु थसयुं आरक्षा यात । विहारयुं निशब्द व एकान्त जुल । भ्रामणेरं एकाग्रचित्तं विपश्यनायात वृद्धियांना: स्वगु मार्गफल्युं ध्यन । स्वविरं "भ्रामणेरं न्ह्यता सवा: दुगु भोजन हि" धका: धाल, सुयागु छैय दड जुड ?" धका: स्व:वले छम्ह विरवासीम्ह उपस्थापकया छैय खना: अन वना:, "भन्ते, साधु छ:पिं थौं थन बिज्या:गुलिं" धका: इमिसं लयता:गु मनं पात्र कया फयेतुका यागुछाद्यप्यार्थं दान विद्या: भोजनया ई मथ्यंतले धर्मया खँ न्येतत प्रार्थना धायेवं इमित सारयुक्तगु धर्मया खँ कना: समययात विचा: यांना धर्मदेशना सिधयेका विज्यात । अले वयात न्ह्यता सवा:गु भोजन दान बिद्वं, उगुयात ज्वना: वनेगु इच्छायाम्ह स्वविरयात खना: "भोजन यांना: विज्याहँ, भन्ते, मेगु नं विद्व" धका: स्वविरयात भोजन याका: हानं पात्र जायेका विल । स्वविरं उगु भोजन ज्वना: "जि भ्रामणेरं नये पित्यात जुड" धका: याकनं याकनं विहारयुं वन । उखुन्दुं दिनयुं शास्ता सुथे हे पिहाँ बिज्याना गन्धकूटिड फयेतुना हे बिचा: यांना विज्यात - "थौं सुखभ्रामणेरं उपाध्याययात पात्र व चीवर विद्या: 'भ्रमणधर्म आचरण याये' धका: लिहाँवन, पुवनाला वया ज्या: ?" वया स्वंगु हे जक मार्गफल प्राप्तजगुभाव खना: बिज्याना: च्वेयागु नं स्वया विज्याबले "थवं थौं अहँत्वयुं थयंके फइ, सारिपुत्रं जि भ्रामणेरया नये पित्यात जुड" धका: याकनं भोजन ज्वना: पिहाँव, यदि थवं अहँत्व प्राप्त मजुवं हे भोजन हइ, थवयात अन्तरया जुड, जि वना: लुखाया खलुड आरक्षा यांना:च्वनेगु उचित जुड" धका: बिचा: यांना गन्धकूटिं पिहाँवया लुखाया खलुड च्वना आरक्षा यांना: विज्यात ।

स्वविरं न भोजन हल । अले वयात वच्युं धयात:गुकयं हे प्यगु न्ययस: न्यना: विज्यात । न्ययस:लिस:या अन्त्य भ्रामणेरं अहँत्वयुं ध्यन । शास्तां स्वविरयात स:ता "हँ, सारिपुत्र, भ्रामणेरयात उगु भोजन ब्यु" धका: धया: विज्यात । स्वविरं वना: खापा न्वा:न्या यात । भ्रामणेरं न पिहाँवया उपाध्यायया वन पुवका: "भोजन या" धका: धायेवं स्वविरयात भोजन स्वा:गुभाव सिडका न्ह्युईं दुम्ह भ्रामणेरं उगु क्षणयुं हे अहँत्व प्राप्त जुल । चिजा:गु आसनयात^{१९३} विचा: यांना भोजन यांना: पात्र सिल । उगु इलय चतुर्माहाराजपिसं आरक्षा त्व:तल । चन्द्र सूर्यं न विमानत त्व:तल । शक्रं नं चर्कगु थायुं त्व:तल । सूर्यं आकाशया दथुं पुलावने धुंकुगु खने दत । भिक्षुपिसं "सन्ध्या ई जुल, भ्रामणेरं नकतिनि हे जक भोजन यात, छाया थौं पूर्वाह्न ता:हाक: जनुगु ख:, सन्ध्याईं पतिहाक: जगु ख:" धका: धाल । शास्ता बिज्याना: "छुं खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्लाना मनाच्चनगु ख: ?" धका: न्यना बिज्याना, "भन्ते, थौं पूर्वाह्न ता:हाक: जुल, सन्ध्याईं पतिहाक: जुल, भ्रामणेरं नकतिनि हे भोजन

^{१९३} निवागया अवस्थयात

यात, अने सूर्य आकाशया दयुं पुलावने धुंकुगु खने दत" धका: धायेवं, "भिक्षुपिं, यथे हे खः, यथे जुइ पुण्यवान्पिनि भ्रमणाधर्म आचरणा याइबले । यी चतुर्महाराजपिसं छचाखेरं आरक्षा यात, चन्द्रसूर्य विमानत ज्वना: आरक्षा यानाच्चन, शक्रं चकंगु वासय् आरक्षा यात, जि नं तुखाया खलुइ ज्वना: आरक्षा याना, यौ भ्रामणोरं धःलं लः यकाच्चपिं, वाण दयेकिपिसं वाणयात तप्यकाच्चपिन्त, सिंकि:मितयसं घ:चा आदि दयेकाच्चंगु खना: य:त दमन याना: अर्हेत्त्व प्राप्त जुल" धका: घया धगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१४५. उदकञ्चि नयन्ति नेत्तिका, उमुकारा नमयन्ति तेजनं ।
दारुं नमयन्ति तच्छका, अत्तानं दमयन्ति सुब्बता ॥

१४५. "लः यकिइ धःमूइपिसं, तीर दयेकिपिसं चातुकिइ तीरयात ।
सियात चातुकिइ सिक्कःमितयसं, य:त दमन याइ अनुशासितपिसं ॥"

अन अनुशासितपिसं घयागु धाये अ:पुपिं खः, सुखं ओवाद बिइबहःपिं व अनुशासन याये बहःपिं घयागु अर्य खः । ल्यं दुगु क्वय् घया: वयागुकचं हे खः ।
वेशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुखभ्रामणोरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१४५. उदकं हि नमयन्ति नेत्तिका इषुकारा नमयन्ति तेजनम् ।
दारुं नमयन्ति तक्षका आत्मानं दमयन्ति सुव्रताः ॥१५॥

वण्डुवर्गया वर्णन क्वचाल ।

भिक्षुगु वर्य क्वचाल ।

Dhamma.Digital

११. जरा वर्ण

१. विशाखाया पासापिणिगु खँ

“ए न्हिलेगु छु आनन्द कायेगु खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनविज्यानाः च्चबले विशाखाया पासापिनिगु कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसि न्यनाः, भावस्तिङ्ग न्यासः कुलपूर्वपिनि “थये थुपि अप्रमादं च्चनिपि जुइ” धकाः थयः कलापिन्त विशाखा महाउपासिकायात लह्णानाः बिल । इपि उद्यानय वा विहारय वनीबले विशाखा नाप हे वनी । इपि छगु इलय् “छ्बाः अय्लाःया उत्सव जुइ” धकाः उत्सवय् च्चयेकेवं थयः स्वामीपिन्त अय्लाः प्रबन्ध याताः बिल । इपि न्हयन्हलक अय्लाःया उत्सव मानेयानाः च्चान्हुया दिनय ज्या यायेगु बाजं याका च्चयेकेवं पिहाँ वयाः ज्या याःवन वन । इपि मिसापिं नं “जिमि स्वामीपिनि सम्मुखय अय्लाः त्वने मखन, त्यं दुगु अय्लाः दिनि, श्व गथे इमिसं मसिङ्गु खः, अथे त्वने इमिसं मसिङ्गु त्वने)” धकाः विशाखायाथाय् लिक्क वनाः “आर्ये, जिमि उद्यानय स्वःवनेगु इच्छा जुल” धकाः धायेवं “साधु, पासापि, अथेसा यायेमाःगु ज्यात याताः पिहाँवाः” धकाः धायेवं वया नाप वनाः मखंकः सुचुका अय्लाः पितहयाः त्वनाः कायेका उद्यानय जुयाञ्चन । विशाखां “थुमिसं अनुचितगु ज्या यात, आः जित भ्रमणा गौतमया धाविका विशाखां अय्लाः त्वनाः जुयाञ्चन” धकाः तिर्थङ्गरतयसं निन्दायाइ” धकाः बिचाः याता उपि मिसापिन्त धाल - “पासापि, अनुचितगु छिमिसं ज्या यात, जिगु नं अयश उत्पन्न यात, छिमि स्वामीपिं नं तंजाइ, आः छु छु यायेगु ?” विरामी पह याताः क्यने, आर्ये । अथेसा थःगु ज्या सिइदइ । इपि छेपु वनाः विरामी पह पिकयाञ्चन । अले इमि स्वामीपिसं “फलनाम्ह व फलनाम्ह गन ?” धकाः न्यनाः “विरामी जुल” धकाः न्यनाः “पक्कां थुमिसं त्यं दुगु अय्लाः त्वन जुइ” धकाः बिचाः याता इमित सितुपातु वक दाल । इपि भेगु उत्सवय् नं अथे हे अय्लाः त्वनेगु इच्छा जुयाः विशाखायाथाय् लिक्क वनाः, “आर्ये, उद्यानय जिमित ब्वनाः यका दिसं” धकाः धायेवं “न्हापा नं जित छिमिसं बामलाकल, छिपि हँ, जिं छिमि त यकेमखु” धकाः वं प्रतिसेध यायेवं “आः थये यायेमखु” धकाः सल्लाह याताः हानं वयाथाय् लिक्क वनाः धाल, “आर्ये, बूढयात पूजा यायेगु इच्छा जुल, विहारय जिमित यकाः ब्यु ।” आः, पासापि, उचित जुल, हँ, तयार जु । इमिसं धकिइ सुगन्ध व मालादि ज्वके विद्याः अय्लाखं जाःगु थल न्हाःतय् पखायेकाः तःपुगु गां न्ययाः विशाखायाथाय् लिक्क वनाः व नाप विहारय दुर्हावबले छछेलिक्क वनाः न्हाःतं च्चनताःगु थल हे अय्लाः त्वनाः थलचात वौछवयाः धर्मसभाय् शास्ताया न्ह्यने फयेतुल ।

विशाखां “भन्ने, थुमित धर्मदेशना याताः विज्याहँ” धकाः विन्ति यात । इपि नं अय्लाखं कायाः म्ह खाःपि जुयाः “जिपि प्याखं हुले, मैं हाले” धकाः मतीतल । अले छन्हू मारकायक देवता “थुमिगु शरीरय् दुविनाः भ्रमण गौतमयात न्ह्यने विप्रकार याताः क्यनेमाल” धकाः बिचाः याता इमिगु शरीरय् दुवित । इपिमध्ये गुलिं शास्ताया न्ह्यने लापा याता न्हिल, गुलिं प्याखं हुइगु शुरुयात,। शास्तां “छु श्व” धकाः आवर्जना याताः विज्याबले उगु कारणयात सिङ्का विज्यानाः “आः जिं मारकायकपिनिगु वशय् तयेके बिदमखु । जिं थुलिमछि समयतक पारमितात पूर्णयाताः वयागु मारकायकपिन्त वशय् तयेके बिदत पूर्ण याताःगु मखु” धकाः इमित सबेजित यायेत मिखाफुसिया सँ रश्मित त्वःता बिज्यात, उबले हे अन्धकार जुल । इपि मृत्युभयं त्रशित जुयाः ग्यापिं जुल । ग्यागुलिं याताः इमिगु प्वाथय् अय्ला पच्ये जुल । शास्ता फयेतुना विज्याःगु आसनं लोप जुयाः सिनेस्वतया च्चकाय् च्चनाः विज्यानाः न्हातिका रश्मित त्वःताः बिज्यात, उगु क्षणय् हे इःछि चन्दमा लुयावःगु थें जुल । अले शास्तां उपि मिसापिन्त सःता “छिपि जिथाय् वयाः प्रमादी जुया वयेगु उचित मज्ज । छिपि प्रमाद जुइवं हे मारकायक देवतापिं दुविनाः छिपि न्हिलेगु आदि मयाइगु थावय् न्हिङ्काः बिल, आः छिपिगु रागादि मियात स्यायेत कृतः यायेगु उचित खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१४६. को नु हासो^{१५१} किमानन्दो, नित्त्वं पञ्जलिते सति ।
अन्धकारेण औनद्धा, पदीपं न गवेसथ ॥

१४६. "छु न्हिलेगु छु आनन्व कायेगु ख; नित्यरूपं प्रज्वलित जुयाच्चन ।
अन्धकारं त्वःपुया तयेधुंका, मतयात मालेगु छाय् मयात ॥"

अन आनन्व घयागु तुष्टि खः । थ्व घयातःगु जुयाच्चन - थ्व लोक्य वासयाना च्वनेबले रागादि भिंछुगु अग्नी नित्यरूपं च्यानाःच्चन, छिपिं न्हिलेगु व लयतायेगु छाय् खः ? वास्तव्यु थ्व याये मज्जुगु खः । च्यागु विषयय्या अविद्या अन्धकारं त्वःपुया तयेधुंकाः नं छाय् छिमिसं उकियात मदयेकेत ज्ञानया मत माःमवनागु व च्याकंत मवन्थागु खः ।

देशनाया अन्त्य न्यासलं उपिं मिसापिं श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल । शास्ता इपिं निश्चल भ्रद्दाय् प्रतिस्थित जगुभाव सिद्धकाः सुमेरुवन्तया च्चं क्वहाँ विज्यानाः बुद्धासन्यु फयेतुना विज्यात । अले वसपोलयात विशाखां धाल - "भन्ते, अयलाः घयागु मभिगु खः । गुजापिं वुपिं मिसातयुसं छःपिं ये जाम्ह बुद्धया न्ह्यने फयेतुना इरियापवयात नियन्त्रण यायेमफुपिं जुया दनाः नापा यानाः न्हिला, मैं हालाः प्याखँ ह्येगु आदि शूरुयात ।" शास्तां "खः, विशाखा, मभिगु हे थ्व अयला खः । थ्वया कारण आपालं सत्त्वपिं विनाश जुल" धकाः धयाः विज्याना "गुबले थ्व, भन्ते, जगु खः" धकाः धायेवं उगुया उत्पत्तियात विस्तृतं कनेत अतीतया खँ ह्याः कुम्भजातक कना विज्यात ।^{१५४}

विशाखाया पासापिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१४६. को नु हासः क आनन्दो नित्यं प्रज्वलिते सति ।
अन्धकारेणावनद्धाः प्रदीपं न गवेयथ ॥१॥

२. तिरिमाया खँ

"स्वः चित्रकृतगु विन्वयात...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवन्यु च्वना विज्यानाः च्चबले सिरिमाया कारण्यु अज्ञा जुया विज्यात ।

भौसं न्यानाः, सिरिमा छम्ह राजगृह्युं वालाम्ह गणिका खः । वं छगु वर्षावासाया दुने सुमनसेठया काय्या कलाया एवं पुष्पाकसेठया म्हाय्या उत्तरा धयाम्ह उपासिकायात आघात यानाः वयात लयतायेकेया निति वया छँयुं भिक्षुसङ्घपिन्त भोजन याकेधुंकाः शास्तायाके क्षमा फवनाः उखुन्नुया दिन्यु वशबलया भोजनया अनुमोदन न्यानाः -

"अक्रोधं (मैत्रीभावं) क्रोधयात न्याकेमाः, मभिंम्हसित भिंजुया न्याकेमाः ।

न्याकेमाः नुगःम्याम्हसित दान बियाः, खःगु खँहानाः मखुगु खँ ल्हाइम्हसित ॥"^{१५५}

गाथाया अन्त्यु श्रोतापत्तिफल थ्यन । थ्व यन संक्षिप्तं जक खः, विस्तृतं क्रोधवर्गया अनुमोदन गाथावर्णन्यु प्रकट हे जुइ । यथे श्रोतापत्तिफल प्राप्तम्ह सिरिमां दशबलयात निमन्त्रणा यानाः कन्हेखुन्नु महादान बिया संघयात च्यागुभाग भोजन न्हियान्हियं बिइकल । न्ह्यःव निसँ न्हियान्हियं च्याम्ह भिक्षुपिं छँयु वनी । "घ्य कया विज्याहँ, दुरु कया विज्याहँ" धकाः आदि धयाः इमिगु पान्यु जायेका बिइ । छम्हसित प्राप्त जगु स्वम्ह प्यम्हसित गाः । न्हियान्हियं भिक्षुतका खर्चयानाः भिक्षा बिइ । अले छन्हु दिन्यु छम्ह भिक्षु वया छँयु अष्टक भोजन नया स्वंगु योजन च्वेच्चंगु छगु विहारयु वन । अले सन्ध्या इत्यु स्वविरपिनिगु सेवायु फयेतुना च्चम्ह

^{१५१} किनु हासो (क०)

^{१५२} (जा० १.१६.३२ आदि)

^{१५५} (जा० १.२.२; प० १० २३२)

वयाके न्यन - "आवुसो, गन भिक्षा कया वया ।" सिरिमाया अष्टक भोजन दान बिड्थाय जि नया । वं भद्दापिर्वकं (पेक) दान विद्याच्चन, आवुसो । "वया भोजन दानया वर्णत याये फड्मसु, तःसकं हे साक वयेकाः विद्याच्चन, छम्हसित प्राप्त जुग् स्वम्ह प्यम्हति गाः, वं बिड्गु स्वया नं वयागु दर्शन हे उत्कृष्ट खः । व स्त्री थुजाः थुजाम्ह खः" धकाः वया गुणत वर्णन यात ।

अले छम्ह भिक्षु वयागु गुणया खँ न्यनाः मखनिवं हे स्नेह उत्पन्न यानाः "जि वनाः वया दर्शन यायेगु उचित खः" धकाः थःगु वर्षावासाया दँ कनाः उम्ह भिक्षुयाके सिरिमाया ठेगाना न्यनाः "कन्हे, आवुसो, उगु छँय् छ सहस्रथरि वया अष्टक भोजन प्राप्त जुड" धकाः न्यनाः उगु क्षण्य हे पात्र व चीवर ज्वनाः लिहँवनाः सुथे हे सुछाँ लुयावयेचं सलाक बिड्थाय दुहँवनाः दनाः सहस्रथरि वया वया छँय् अष्टक भोजन प्राप्त जुल । गुम्ह भिक्षु भ्रिगः नयाः लिहँवनि, व वनेवं हे सिरिया शरीर्य रोग उत्पन्न जुल । उकिं वं तिसात तोयाः गोतुल । अले वया दासितयसं अष्टक भोजन तयार यानाः बिज्यानाच्चपिं भिक्षुपिन्त खनाः कन । वं थःगु ल्हाःत पात्र्य कयाः फयेतुके बिड्गु व भोजन याके बिड् मफया दासितयत् अहेयात - "कँहे मय्जुपिं, पात्र्य कया, आर्यपिन्त फयेतुका यागु त्वंका खाद्यपदार्थं दान विद्याः भोजनया इलय् पात्र्य भोजन जायेकाः व्यु ।" इमिसं "साधु, आर्य" धकाः भिक्षुपिन्त दुने बिज्याकाः यागु त्वंकाः खाद्यपदार्थं दान विद्या भोजनया इलय् पात्र्य भोजन जायेकाः सिरिमायात कन । वं "जित ज्वनाः अन यंकी, आर्यपिन्त वन्दना याये" धकाः धायेवं इमिसं ज्वनाः भिक्षुपिंथाय् लिक्क यकूबले म्ह थरथर खाकाः भिक्षुपिन्त वन्दना यात । उम्ह भिक्षु स्वया बिचाः यात - "म्ह मफुवले हे थुजागु धवया रूपया शोभा दु, निरोगीबले फुक्क तिसावस्तं प्रतिमण्डित जुडवले धवया गुजागु रूपममपति जुडगु जुड ।" अले वया कोटानुकोटितक मुकातःगु क्लेश न्यःने दनावल, व अजानी जूयाः भोजन नये मफयाः पात्रज्वनाः विहारे वनाः पात्र त्वःपुयाः छुखेलिक्क तयाः चीवर चकंकाः गोतुल ।

अले वयात छम्ह पासांम्ह भिक्षुं याचना यासां नं नके मफुत । व छांलानाः च्वन । उखुन्हु दिन्य हे सन्धाइलय् सिरिमा मन्त । जुजुं शास्तायाथाय् सुचं छवयाः बिल - "भन्ते, जीवकया बिधिम्ह कँहे, सिरिमा, मन्त ।" शास्तां उगु सुचं न्यनाः जुजुयात पौ छवत "सिरिमायात जड म्वानी, कच्चगु श्मसानय् गथे वयात को खिचानयसं मनङ्गु खः, अथे गोतुडुका रक्षा यानाती ।" जुजुं नं अथे हे यात । एसिकथं स्वन्हु पुलावन, प्यन्हुया दिन्य शरीर मनावल, शरीरया गुग्ज्वाल कीत (तौत) पिहँवल, फुक्क शरीर तज्यागु जाकी तयेगु कों थे जुल । जुजुं नगरय् बाजं थाकाः च्वयेकल - "भस्त व छँय् स्वद्वपिं बाहेक सिरिमायात स्वयेत मवःपिन्त च्यातका दण्ड जुड ।" शास्तायाथाय् नं सुचं छवयाः बिल - "बुद्धप्रसुख, भिक्षुसङ्घ सिरिमायात स्वयेत बिज्याहँ ।" शास्तां भिक्षुपिन्त कनाः बिज्यात - "सिरिमायात स्वयेत भी वने ।" उम्ह ल्यायेम्ह भिक्षु नं प्यन्हुतक सुयागु नं खँ मन्यसे छालानां हे गोतुलाच्चन । पात्रज्वगु भोजन ध्वगीत, पात्र खत नल । अले वयात उम्ह पासांम्ह भिक्षु लिक्क वनाः "आवुसो, शास्ता सिरिमायात स्वयेत बिज्यानाच्चन" धकाः धाल । व अथे छांलानाच्चम्ह जूसां "सिरिमा" धकाः शब्द धायेवं हे याकनं दनावया "छु छ धयागु खः ?" धकाः धाल । "शास्ता सिरिमायात स्वयेत बिज्यानाच्चन, छ नं वनेगु खःला ?" धकाः धायेवं, "खः, वने" धकाः भोजन वँछवया पात्र सिला मिहचाय् तयाः भिक्षुसङ्घ नाप वन । शास्ता भिक्षुसङ्घपिसं चाःहयेका छुखेपाखे दना बिज्यात, भिक्षुपिसङ्घ, राजपरिवर्दपिं, उपासक परिवर्द व उपासिका परिवर्द नं छुखेपाखे च्वनाच्चन ।

शास्तां जुजुयाके न्यन - "थ्व सु खः, महाराज ?" भन्ते, जीवकया कँहे, सिरिमा धयाम्ह खः । थ्व सिरिमा ला ? खः, भन्ते । अथेसा नगरय् बाजं थाकाः च्वयेकी "दुःछि विद्या सिरिमायात यकी ।" जुजुं अथे याके बिल । छम्हसिनं नं 'हँ' धकाः बा 'हुँ' धकाः धकाः धाडपिं मन्त । जुजुं शास्तायात कन - "काडपिं मद्दु, भन्ते ।" अथेसा, महाराज, म् क्वकाः । जुजुं "न्यासः विद्या यंकी" धकाः बाजं थाकाः च्वयेकल नं सुनां नं काःपिं मखनाः, "निसः न्या, निसः, सछि, न्येतका, नीन्यातका, भित्तका, न्यातका, छका, छयो, छसुका, फिगः, न्यागः ध्यवाछाः विद्याः सिरिमायात यकी" धकाः बाजं थाकाः च्वयेकल । सुनां नं वयात यकेगु इच्छा मयात । "सितिं यकी" धकाः बाजं थाकाः च्वयेकल । 'हँ' धकाः बा 'हुँ' धकाः धकाः धाडपिं मन्त । जुजुं "सितिं नं, भन्ते, यंकीपिं मद्दु" धकाः धाल । शास्ता "स्व, भिक्षुपिं, आपालं मनूयत् प्रियम्ह थ्व स्त्री खः, न्हापा थ्व हे नगरय् दुःछि विद्या छुन्हु जक वनापं च्वने दड, आः सितिं नं काःपिं मद्दु, थुजागु नामरूप क्षयव्यय जुल, स्वः, भिक्षुपिं, पीडितगु थ्व शरीर खः" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जूया बिज्यात -

१४७. पस्स चित्तकतं विम्बं, अरुकायं समुत्तितं ।
आतुरं बहुमङ्गलं, यस्स नत्थि धुवं त्थिति ॥

१४७. “स्वः चित्रकृतगु विम्बयात, प्वातः दुगु माःहनातःगु ।
पीडितगु व आपालं संकल्पं जाःगु, गुगुया मदु स्यायीत्त्वया स्थिति ॥”

अन चित्रकृतगु धयागु कृतचित्रगु खः, वस्त्राभरण मालालतादि विचित्रगु धयागु अर्थ खः । विम्बयात धयागु दीर्घादि उचितगु थासय् दीर्घादि अङ्गप्रत्यङ्ग जुया च्चनाच्चंगु श्व शरीर खः । प्वातः दुगु धयागु गुप्वाः फोहरगु प्वाः दुगुलिं यानाः प्वातः त दुगु श्व शरीर खः । माःहनातःगु धयागु स्वसःगु वरैतं माःहनातःगु खः । पीडितगु धयागु न्दयाबले नं इरियापथद्वारा सनाः जुयाच्चवेमाःगु व नित्यरूपं उसाय् मदयाच्चनीगु खः । आपालं संकल्पं जाःगु धयागु आपालं मनुत्तयसं विभिन्न प्रकारं संकल्पितगु खः । गुगुया मदु स्यायीत्त्वया स्थिति धयागु गुगुया स्यायीत्त्वभाव व स्थितिभाव मदु, खालि श्व भेदजुडगु, छ्यालबछ्याल जुडगु व विध्वंस जुडगु स्वभावगु हे खः, श्वयात स्वः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् चयेप्यदः प्राणीपि धर्मज्ञान लाभजुल, उम्ह भिक्षु नं शोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

सिरिमाय खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१४७. पश्य चित्रकृतं विम्बम् अरुकायं समुत्क्रितम् ।
आतुरं बहुसङ्गल्यं यस्य नास्ति ध्रुवं स्थितिः ॥२॥

३. उत्तराशेरीया खँ

“जरजीणंगु श्व रूप खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले उत्तराशेरी धयाम्ह भिक्षुणीया कारण्य आजा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, येरी जन्मं सछि व नीदँ दयेका नं भिक्षाटन यानाजुयाः प्राप्त जुगु भोजन लँया दयुद छम्ह भिक्षुयात खनाः पिण्डपात्र प्राप्त जुल ला धकाः न्यनाः वं निषेध मयाःसं कायेवं फुक्कं बियाः थः छालानाच्चन । थये निन्दुया, स्वन्दुया दिनय् नं उम्ह हे भिक्षुयात उगु हे थासय् भोजन बियाः थः छालाम्ह जुल, प्यन्दुया दिनय् भिक्षाटनया नितिं वनाःच्चबले छगु फोहरगु थासय् शास्तायात खनाः लिच्चुबले थःयानाच्चंगु थःगु चीबरच्चकाय् न्दुयाः वनाः थःत थाये थाये मफया गोलुवनाः दल । शास्ता वया लिक्क वनाः, “कँहे मयजु, छगु शरीर जरजीर्णं जुल, ताःई मवुवं हे भेदजुद (तज्याइ)” धकाः धया युगु गाया आजा जुया विज्यात -

१४८. परिजिण्णमिदं रूपं, रोगनीळं^{१५} पभङ्गुरं ।
भिज्जति पूतिसन्देशे, मरणन्तञ्जि जीवितं ॥

१४८. “जरजीर्णंगु श्व रूप खः, ल्वय् च्चनाच्चनीगु व क्षय जुडगु खः ।
तज्यानाः नाशजुडगु श्व देह खः, सिद्ध हे म्वायेगु खः ॥”

उकिया अर्थ खः - कँहे मयजु, श्व छगु शरीर धयागु रूप बुरीभाव परिजिर्णंगु खः, उगु शरीरय् फुक्क ल्वय्या निवासस्थान जगुलिं ल्वय् च्चनाच्चनीगु खः, गये त्यायेम्हम्ह धीयात नं “बुराम्ह धी” धकाः धागु खः,

^{१५} रोगनिहं (सौ० रो०), रोगनिदं (स्य०)

तरुणा गलोची लहरायात "ध्वग्गीगु लहरा" धका: धाद्गु खः, बये नकतिनि जन्मजुया सुवर्णवर्ण समान जूसां नित्यरूपं फोहर बा: वयाचवनीगुलिं ध्वग्गीना वना: क्षय जुद्गु खः, श्व उगु ध्वग्गीगु समानगु छंगु वेह तज्याइ, ता:ईं मदुवं हे भेव जुद्गु (तज्याइ) धका: सिद्दके मा: । छु कारणं ? सिद्दत हे म्वायेगु खः उगु कारणं फुकक सत्त्वपिनिगु जीवनयात मरणाय अन्त याना हे बिद्द धका: धयातल ।

देशनाया अन्तय उम्ह बेरी श्रोतापत्तिफल प्राप्त जुल, आपालं मन्तयूत नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

उत्तरायेरीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१४८. परिजीर्णमिवं रूपं रोगनीडं प्रभंगुरम् ।
भिद्यते पूतिसन्देशो मरणान्तं हि जीवितम् ॥३॥

४. आपालं अधिमानिक मिक्षुपिनिगु खँ

"गुगु धुपिं वाँछवयातःगु खः....." धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्याना: च्वंबले आपालं अधिमानिक मिक्षुपिनिगु कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, न्यासः भिक्षुपिं शास्ताघायाय कर्मस्थान कया: जइलय दुहाँवना: यत्न व कृतः याना: ध्यान प्राप्त याना: "क्लेश अनुसार व्यवहार मया:से, भीगु प्रव्रजितया ज्या पूवन, यःपिन्त प्राप्त जगु गुण शास्तायात कने" धका: वल । शास्तां इपिं लुखाया पिने यासय थ्यंबले हे आनन्द स्थविरयात धाल - "आनन्द, धुपिं मिक्षुपिं दुहाँवया जित दर्शन यायेमा:गु मदु, आमक (सीपिं अये वाँछवद्गु थाय) श्मसानय वनालि अन वया जित नापला: वा ।" स्थविरं वना: इमित उगु खँ कन । इपिं "छुयायेत भीत कच्यगु श्मशान" धका: मधासे हे "लिपा तक खना: विज्याइम्ह बुद्द छुं कारणयात खना: विज्यात जुद्गु" धका: आमक श्मसानय वना: अन ध्वग्गीगु शरीरत स्वयाच्वंबले छन्हू निन्दु जक वगु शरीरय घृणा चाया: (जुया) उगु क्षणय हंगु न्हगु शरीरय राग उत्पन्न यात, उगु क्षणय यःपिके क्लेश दनिगुभाव सिल । शास्ता गन्धकुटिड फयेतुना हे प्रकाश फैलेयाना: इपिं मिक्षुपिनि न्दयने च्वना: कं ये "भिक्षुपिं, छिमिसं युजागु कलाय स्वया राग उत्पन्न यायेगु उचित मज्ज" धका: धया वगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१४९. यानिमानि अपत्यानि, अलावूनेव^{१०} तारदे ।
कापोतकानि अड्डीनि, तानि दिस्वान का रति ॥

१४९. "गुगु धुपिं वाँछवयातःगु खः, शरद ऋतुया लौका ये ।
त्यूसे च्वनाच्वंगु बवैत, उपिं खना: छु राग याना: ॥"

अन वाँछवयातःगु धयागु त्यागयानातःगु खः । शरद ऋतुया धयागु शरद ऋतुया इलय फय व निभालं कया अन यन मदयेक छयालबछयाल जुयाच्वंगु लौका ये खः । त्यूसे च्वनाच्वंगु धयागु त्यूगु वर्णगु खः । उपिं खना: धयागु युजागु उपिं बवैत खना: छिमि छु राग याना:, भतिचा जक नं कामराग धायेगु उचित मज्ज धयागु अर्य खः ।

देशनाया अन्तय इपिं भिक्षुपिं ययास्थितिइ हे अहंत्वय थ्यका बुद्दयात अभिस्तुतियायां वया: वन्दनायात ।

आपालं अधिमानिक भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

^{१०} अलापूनेव (सी० स्या० १००)

५. ज्ञानपदकव्याणी रूपगणद्वयैरीया खँ

“कवैया शहर (पंज) वयकाः.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्यानाः च्वबले जनपदकव्याणी रूपनन्दाथेरीया काणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, वं छन्हुया विनय बिचाः यात - “जि तदिम्ह दाइ राज्यभी त्याग यानाः प्रव्रजित जुया लोक्य अग्रपुद्गल बुद्ध जुयाः बिज्यात, वसपोलया एव राहुलकुमार नं प्रव्रजित जुल, जि भाःत नं प्रव्रजित जुल, जि मां नं प्रव्रजित जुल, जि नं युलिमछि यःथितिपि प्रव्रजित जुइधुंका छँय छु यानाच्चनेगु खः, जि नं प्रव्रजित जुइमाल ।” व थःथितिपिनिगु स्नेहया कारणं भिक्षुणीपिनिथाय वनाः प्रव्रजित जुल, भ्रद्दा जगु मखु, तःसकं बालागुलिं यानाः रूपनन्दा धकाः प्रसिद्ध जुल । “शास्तां, ‘रूप अनित्य, दुःख व अनात्मा खः, वेदना....., संज्ञा....., संस्कारत..... व विज्ञान अनित्य दुःख व अनात्मा खः’ धकाः कना बिज्याइ” धकाः न्यानाः व युजागु दर्शनीयगु बालागु जिगु रूपया दोष कनी धकाः शास्ताया न्दघने मव । भ्रावन्तिइ च्वपि सुये हे दान बियाः उपोसथ शील कया शुद्धगु वस्तं पुनाः धंघणीयं स्वामीः ल्हाःतयु तयाः सन्दाइलयु जेतवनय मुंवया धर्मोपदेश न्यानाच्चन । भिक्षुणीसिद्धं नं शास्ताया धर्मदेशना न्येनेगु इच्छा जुयाः विहारं वनाः धर्मोपदेश न्यनी । धर्मोपदेश न्यानाः शहरय दुहाँवबले शास्ताया गुणया खँ ल्हाल्हां हे दुहाँवनी ।

ध्यागु प्रमाणिकपि सन्वप्रणीपि लोक्य वास घाडिपि इपि भतिचा हे जक दइ, गुपिसं तथागतयात खनाः प्रसन्न जुइमखु । रूपप्रमाणिकपिसं (रूपसौन्दर्यं स्वइपि) तथागतया महापुरुषलक्षण व अनुव्यञ्जनं प्रतिमण्डितगु सुवर्णवर्णगु शरीर खनाः प्रसन्नजुइ, घोषप्रमाणिकपिसं (स्वरसौन्दर्यं स्वइपि) नं आपालं सलंसः जन्मया आधार जुया प्रवृत्त जुयाच्चगु शास्ताया गुणघोष व अष्टाङ्गिकं युक्तगु धर्मदेशनाघोष न्यानाः प्रसन्नजुइ, साधारणप्रमाणिकपिसं साधारणगु चीवरादिया कारणं प्रसन्नजुइ, धर्मप्रमाणिकपिसं नं “युजागु दशबलया शील खः, युजागु समाधि खः, युजागु प्रज्ञा खः, भगवान् बुद्ध शीलान्दि गुणं ज्व मदुम्ह विशिष्टं पुद्गल खः” धकाः प्रसन्नजुइ । तथागतया गुण वर्णनं यायेत इमिगु म्हुतु सुक मच्च । रूपनन्दां भिक्षुणीपि व उपासिकापिथाय लिक्क तथागतया गुणया खँ न्यानाः बिचाः यात - “अतिकं हे जि दाजुया गुण वर्णनं यानाः कनाः जुयाच्चन । छन्तु जक जिगु रूपया दोष कनाः हानं गुलि कनी । छु जि भिक्षुणीपिं नाप वनाः थःत मक्वये हे तथागतयात स्वयाः धर्मोपदेश न्यानाः वये ।” वं “जि नं थौं धर्मभ्रवण याःवने” धकाः भिक्षुणीपिन्त धाल ।

भिक्षुणीपिसं “ताःकाल लिपा धायें, रूपनन्दा शास्ताया उपस्थानया निति वनेगु इच्छायात, थौं शास्तां श्वया कारणं नानाप्रकारया नियमकथं विचित्रगु धर्मदेशना यानाः बिज्याइ” धकाः ल्युताया वयात व्वनाः पिहावल । व पिहावलने निसं “जि थःत क्यनेमखु” धकाः बिचाः यात । शास्तां “थौं रूपनन्दा जिगु उपस्थानया निति वइ, गुजागु श्वयात धर्मदेशना उचित जुइ ?” धकाः बिचाः याना बिज्यानाः “श्व थःगु रूप शरीरय अतिकं प्रबलगु स्नेह तयाः गौरव ताइम्ह खः, कथं कं लिकाये थें रूपं हे श्वया रूपया अभिमानयात लिकायेगु उचित खः” धकाः अधिस्थान यानाः बिज्यानाः व विहारय दुहाँवबले छन्ह बालाम्ह फिंखुदं दम्ह मिसायात ट्याउगु वस्तं पुका फुक्क तिसावस्त्रं प्रतिमण्डित यानाः पञ्चा ज्वंका थःगु लिक्क च्वनाः पञ्चा गायैकाच्चम्ह मिसायात ऋद्धिबलं अभिनिमित्तं यानाः बिज्यात । उम्ह मिसायात शास्ता व रूपनन्दा जक खनी । व भिक्षुणीपिं नापं विहारय दुहाँवनाः भिक्षुणीपिन्त लिउने च्वनाः पञ्चाङ्ग पूर्णं जुइक शास्तायात वन्दना यानाः भिक्षुणीपिनि द्युइ फयेतुना तुतिनिसं शास्तायात स्वयाच्चबले विचित्रगु लक्षण व अनुव्यञ्जनं उच्चलगु म्हुधुछि प्रभां युक्त जुयाः बिज्यानाः च्वंम्ह शास्ताया शरीर खनाः पूर्णचन्द ये जाःगु भीमुखयात स्वयाः लिक्क च्वनाच्च्वंम्ह मिसाया रूप खन । वं उम्ह मिसायात स्वयाः थःगु शरीरयात स्वःबले सुवर्णराजहंसया न्दघने माको ये थःत मतीतल । ऋद्धिम रूप खसं निसं हे वया मिखात चाचाःहीका च्वन । वं “अहो, श्वया सँ बाला, अहो कपाः बाला” धकाः फुक्क शारीरिक रूपथीया अद्भ्य चित्त आसक्त जुया उगु रूपय प्रबल स्नेह उत्पन्न जुल ।

शास्तां वया अन आशक्त जगु सिद्धका धर्मदेशना यांना: बिज्याबले हे उगु फिखुदें दुरायात अतिक्रमण यांना: नीदें दुरा रूप यांना: क्यन । रूपनन्दां स्वया: "धायें श्व रूप न्पायाया थें मखुत" धका: भतिवा विरक्त चित्त जुल । शास्तां छसिकथं उम्ह मिसायात छम्ह मचा बुद्धके धुंक्म्ह मिसाया रूप, बाज्य:वम्ह मिसाया रूप व जरांजीणं जुया बुरीम्ह मिसाया रूप यांना: क्यना: बिज्यात । वं नं छसिकथं हे "श्व नं मदया वन, श्व नं मदया वन" धका: जरांजीणं जुबले व विरक्त जुया वा त्व:धम्ह, छ्पायें छालं तयुगु सँम्ह, नेता दूहॉवना: ना हेहेकुंम्ह, तुतां भरोसा काम्ह, थरथर खानाच्चंम्हसित खना: त:सकं हे विरक्त जुल । अले शास्तां उम्हसित त्वचं पीडितम्ह यांना: क्यना: बिज्यात । वं उगु क्षणाय् हे तुतां व ताडया पंखा बाँछवया तत:सलं हाता: बँयु गोतुवना: थ:गु खि च्वय्य दुना न्द्येने लिउँने गोतुना सनाच्चन । रूपनन्दां व नं खना: त:सकं हे विरक्त जुल । शास्तां उम्ह मिसा सिद्धगु नं क्यना: बिज्यात । वं उगु क्षणाय् हे मनावल, गुप्वा: फोहरगु च्वाल न्हि व कीत (तोंत) बा: वयाच्चन, को आदि म्ववया: नल । रूपनन्दां उगुयात स्वया "श्व स्त्री श्व हे यासय् बुरी जुया, त्वचं कया:, सित, जिगु श्व थ:गु शरीरया नं थये हे जरा, ब्याधि व मरण जुद्द" धका: थ:गु शरीरयात अनित्यकथं खंकल । अनित्यकथं खनेवें हे दु:ख व अनात्माकथं नं खनीगु हे जुद्द । अले वयात स्वगु भव च्यानाच्चंगु छँय्, गपतय् ध्वर्गीगु चिनात:गु थें जुयावल, कर्मस्थानपाखे जित्त ब्वात । शास्तां व अनित्यकथं खंगुभावयात सिद्धका "थ:म्ह हे थ:गु प्रतिस्था घाये फड्डला ?" धका: स्वया: बिज्याबले "फड्डमखु, पिनेया ग्वाहा:लि दुसा उचित्त जुद्द" धका: बिचा: यांना वयात त्व:गुकथं धर्मदेशना यायां धया: बिज्यात -

"पीडितगु असुद्धगु ध्वर्गीगु, त्व: नन्दा, पुच:यात ।

बा:बा: वयाच्चनीगु, मूर्खतय्सं इच्छा प्रार्थना यांनाच्चंगु ॥

"गथे श्व ख: अथे व नं ख:, गये व ख: अथे हे श्व नं ख: ।

धातु जक ख:, शुन्ययु ख: धका: खकी, लोकय् हानं वयेगु पायेमते ।

भवय् इच्छायात त्व:ता, शान्त जुया विचरण याड ॥"-

यकथं भगवान् बुद्धं नन्दा भिक्षुणीया कारणय् युधिं गायात धयाबिज्यात । नन्दा देशनानुसारं जान छवया: भ्रोतापत्तिफलय् ध्यन । अले वयात च्चे स्वंगु मार्गफलया नितिं विपश्यनाय् च्वनेत शुन्यता कर्मस्थान कनेत, "नन्दा, 'श्व शरीरय् सार दु' धका: मती तयेमते । अल्यमात्र नं यन सार मद्दु, स्वस:गु क्वँत धंका दयेकात:गु श्व क्वँया नगर ख:" धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१५०. अट्टीनं नगरं कृतं, मंसलोहितलेपनं ।

यत्थं जरा च मच्चु च, मानो मक्खो च ओहितो ॥

१५०. "क्वँया शहर (पंज) दयेका:, ला व हि भुनातल ।

यन जरा, मरण, अभिमान व कपट सुलाच्चन ॥"

उक्किया अर्थ ख: - गये न्युने व लिउँने तोपुद्दत सिँत धंका खिपतं वा:त चिना: चां भुना नगर धका: न्यायेखानात:गुया पिने छँय् दयेकाच्चनी, थये श्व आध्यात्मय् नं स्वस:गु क्वँत धंका: सँप्याचं चिना: ना व हिं भुना, छयंगुलिं त्व:पुयात:गु जीणं जुद्दगु लक्षणं यांना: जरा, सिद्धगु लक्षणं यांना: मन्यु, यहाँवनीगु सम्पदादिया कारणं मतीतद्दगु लक्षणं अभिमान व सकुत्य कारणया विनाश जुद्दगु लक्षणं यांना: कपटयात तोपुद्दया नितिं दयेकात:गु शहर ख: । युजागु हे यन शारीरिक व मानसिक ल्वय् सुलाच्चन, यन च्चे मेगु छुं नं काये बह:गु मद्दु । देशनाया अन्तय् उम्ह थैरी अर्हन्त्य् ध्यन, आपालं मनूतय्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

जनपदकल्याणी रूपनन्दायेरीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१५०. अस्थानं नगरं कृतं मांसलोहितलेपनम् ।

यत्र जरा च मन्त्यश्च मानो भ्रमश्चावहितः ॥५॥

६. मल्लिकादेवीया खँ

“जीर्णजुड़ राजरथ बालागु न.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविष्यानाः च्चबले मल्लिकादेवीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौस न्यनाः, व छन्द्या दिनय् मोल्हुयेगु कोठाय् दुर्हावनाः ख्वाःसिलाः म्ह क्वछुनाः त्ति सिलेगु शुरुयात । वया नापं हे दुर्हावन्हे छम्ह बालाम्ह खिचा नं दु । खिचा व अये म्ह क्वछुनाःच्वंगु खनाः अधम मैयुन यायेगु शुरुयात । वं स्पशंयात अनुभव यानाः च्वनाच्वन । जुजुं नं प्रासादया खे झ्यालं स्वयाच्वबले वयात खनाः अन वःबले “दुष्ट, चण्डालनी, छाय् थये छ यानागु खः ?” धकाः धाल । छु जिं यात, देव । खिचा नापं मैथुन । मयाना, देव । जिं थःम्ह हे खनाःगु खः, जिं छन्त विश्वास मयाना, दुष्ट चण्डालनी । “महाराज, सुं गुम्ह थ्व कोठाय् दुर्हावनीबले थ्व झ्यालं स्वयेव थये हे नियी जुया खनेदइ” धकाः मखुगु खँ ल्हातः । देव, यदि जित विश्वास मयानासा, छःपिं थ्व कोठाय् दुर्हाव विज्याहँ, जिं छःपिन्त थ्व झ्यालं स्वये । जुजु मूर्खताया कारणं वयागु खँप्य विश्वास यानाः कोठाय् दुर्हावन । उम्ह देवी झ्यालय् च्वनाः स्वयाच्वबले “हे मूर्खम्ह जुजु, थ्व छु यानागु, कै नापं मैथुन यानाः ?” धकाः धाल । “भद्रे, जिं युजागु मयानाः” धकाः धालं नं “जिं थःम्ह हे खनाः, जिं छःपिन्त विश्वास मयानाः” धकाः धाल ।

उगु खँ न्यनाः जुजुं “धायें नं थ्व कोठाय् दुर्हावनीबले थये हे नियी खनेदइगु जुड़” धकाः विश्वासयात । मल्लिका बिचाः यात - “थ्व जुजु मूर्खतां यानाः जिं भंगःलाना, जिं पाप यानाः, थ्व जिगु मखुगु खँ ल्हानाः बोधारोपन यानाः, थ्व जिगु ज्या शास्तां नं सिद्द, निम्ह अग्रभावकं नं व चयेम्ह महाभावकपिसं नं सिद्द, अहो धायें, जिं हुंगु (झ्यातगु) ज्या यानाः ।” धायें, थ्व जुजु असमानगु दानय् सहायक खः । अन छन्द्या दिनय् परित्याग याःगु धनया म किंप्यंगु करोड दु । तथागतयात श्वेतछत्र, फयेतयेगु खाता, लिधनेगु व त्ति दिकेगु त्वाकः यानाः थुपिं प्यंगु अनमोलगु खः । मल्लिका सिद्धत्यंगु इलय् थुजागु महगु परित्यागयात लुममंकुसे उगु हे पापकर्म लुमका सिनाः अवीचि नरकय् उत्पन्न जुल । जुजुया व तस्सक हे प्रियम्ह खः । जुजु अत्यन्त शोकाकुलितम्ह जुयाः वया शरीरकृत्य यानाः “वया उत्पन्न जुगु थाय् न्यने” धकाः शास्तायाथाय् वन । शास्तां गथे उगु कारण वःम्हसिया लोभनिगु खः, वयात अथे यानाः बिज्यात । वं शास्तायाथाय् सारणीयगु धर्मया खँ न्यनाः छँय् दुर्हावबले लुमनाः “भो, जिं मल्लिकाया उत्पन्न जुगु थाय् न्यने धकाः शास्तायाथाय् वनाः लोभन, कन्हे, हानं श्ये” धकाः कन्हेखुन्दु नं वन । शास्ता नं छसिकथं न्हेन्हुतक गथे व लोभनिगु खः, अथे हे यानाः बिज्यात । मल्लिका नं न्हयन्दु नरकय् दुःख भोगयानाः च्यान्हुया दिनय् अन सिनावनाः तुषितभवनय् उत्पन्न जुल । छाय् शास्तां वयात लोभनिगु न्यनाः बिज्यात ? धायें, जुजुया वयात तःसक हे प्रम्ह व प्रियम्ह खः, उकिं मल्लिका नरकय् उत्पन्न जुगुभाव यानाः “यदि युजागु भद्रा सम्पन्नम्ह नरकय् उत्पन्न जुल, दान बिचा छु याये” धकाः मिथ्यादृष्टियात च्वनाः न्यासः भिक्षुपिन्त छँय् नित्यरूपं यानाच्वंगु भोजन दान लितकथा नरकय् उत्पन्न जुद, उकिं वयात शास्तां न्हयन्हुतक लोभनिगु यानाः बिज्याना च्यान्हुया दिनय् भिक्षाटनया निति चाःह्युह्यं थः हे राजकुलया लुछाय् बिज्यात ।

जुजुं “शास्ता बिज्यात ला ?” धकाः न्यनाः पिर्हावया पात्र कया प्रासादय् थर्हावनेगु शुरुयात । शास्ता रथया शालाय् फयेतुइगुभाव वयनाः बिज्यात । जुजुं शास्तायात अन हे फयेतुका यागु(बाछपदार्थ)द्वारा सेवा यानाः वयना याताः फयेतुना हे जिं, भन्ते, मल्लिकाया देवीया उत्पन्न जुगु थाय् न्यने धकाः वनां लोभन, गन, भन्ते, मल्लिका उत्पन्न जुल ? तुषितभवनय्, महाराज, भन्ते, व तुषितभवनय् उत्पन्न मज्जा मेपिं सु उत्पन्न जुद, भन्ते, व थें जाःम्ह स्त्री मेपिं मदु । वया फयेतुइगु थाय् आदिद “कन्हे तथागतयात थ्व बिद्द, थ्व याये” धकाः दानया जक व्यवस्था यायेगु बाहेक मेगु ज्या मदु, भन्ते, वया परलोक ज्ज्ञानिसे जिगु म्ह झ्यातुया च्वन । अले वयात शास्तां “शोक धाय्म्वाल, महाराज, थ्व सकसित निश्चितरूपं जुदगु खः” धकाः धयाः बिज्याना “थ्व, महाराज, रथ सुयागु खः ?” धकाः न्यनाः बिज्यात । उगु न्यनाः जुजुं छयोनय् ल्हाः बिन्तियानाः “जि बाज्यायागु खः, भन्ते” धकाः धाल । “थ्व सुयागु खः ?” “जि बीया, भन्ते ।” “थ्व रथ सुयागु खः ?” “जिगु, भन्ते ।” थये धायें शास्तां, ‘महाराज, छं बाज्याया उकथया रथ छं बीया रथ मजुल, छं बीया रथ छंगु रथ मजुल,

युजागु सिं आदि द्येकातःगु रथ नं जीर्णं जुल, वःगु शरीरया अङ्गतय्यगु ला छु खँ । महाराज, सत्पुरुषया धर्मं हे जक जीर्णं जुद्धमखु, सत्त्वपिं धयापिं जीर्णं मजुद्दगु धयागु मवु” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

१५१. जीरन्ति वे राजरथा सुचिता, अथो सरीरमपि जरं उपेति ।
ततञ्च धर्मो न जरां उपेति, सन्तो हवे सन्धि पवेदयन्ति ॥

१५१. “जीर्णजुद्ध राजरथ बांलागु नं, अले शरीर नं जीर्णताय् थ्यनी ।
सत्पुरुषया धर्म जीर्णं जुद्धमखु, सभ्यसन्त सत्पुरुषपिसं कनी ॥”

अन नं धयागु निपात खः । बांलागु धयागु न्हयगु रत्न व मेमेगु अलंकृतयानाः बांलाकातःगु विचित्रगु जुजुपिनिगु रथ नं जीर्णं जुद्ध । शरीर नं धयागु रथ जक मखु, थ्व बांलाक पालन पोषण घानातःगु शरीर नं कुच्चा कुच्चा दला जीर्णजुद्ध । सत्पुरुषया धयागु बुद्धादि सन्तपिनिगु गुगु प्रकारया लोकोत्तरधर्मं छु नं उपघात जुयाः जीर्णं जुद्धमखु । जीर्णताय् थ्यनीमखु । कनी धयागु थये सन्त बुद्धादि सभ्य पण्डितपिसं कना विज्याद धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

मल्लिकादेवीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१५१. जीरन्ति वै राजरथाः सुचिता, अथ शरीरमपि जरामुपैति ।
तताञ्च धर्मो न जरामुपैति, सन्तो ह वै सद्भ्यः प्रवेदयन्ति ॥६॥

७. लालुद्धायीं स्थितिरया खँ

“थ्व अत्यश्रुतम्ह पुरुष.....” थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले लालुदायि स्थविरया कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भनीसं न्यनाः, वं मङ्गल याइपिनिगु छैय वनाः “तिरोकुट्टेसु तिद्वन्ती”^{२५५} धकाः आदि कथं अवमङ्गल धयाच्चनी, अवमङ्गल याइपिनिगु छैय वनाः तिरोकुट्टेसु धायेमाःयाय् “दानञ्च धम्मचारिया चा” धकाः आदि^{२५६} कथं मङ्गलगाया “यं किञ्चि वित्तं इध वा हुरं वा” धकाः रत्नसूत्र^{२५७} धयाच्चनी । थये इपिं मध्ये उपिं थसय् “छगु धायेमाःयाय्, मेगु धाड” धकाः मेयाय् धाडबले नं “छगु धायेमाःयाय्, मेगु धायेमाः” धकाः मस्य् । भिक्षुपिसं वया खँ न्यनाः शास्तायात कन - “छु, भन्ते, लालुदायिया मङ्गल व अवमङ्गल जुद्दगु अवस्थाय् वनीबले, छगु धायेमाःयाय् मेगु हे धयाच्चन ।” शास्तां “भिक्षुपिं, थवं आः जक थये धयाच्चंगु मखु, न्हापा नं मेगु धायेमाःयाय् मेगु हे धाल” धकाः धया न्हापाया खँ न्हयचनाः विज्यात -

भनीसं न्यनाः, न्हापा वाराणसी अगिदत्त धयाम्ह ब्राह्मणया काय् सोमदत्तकुमारं जुजुयात सेवा यानाच्चन । व जुजुया यःम्ह व प्रियम्ह खः । ब्राह्मणं बुँद ज्या यानाः जीवन हनाच्चन । वया निम्ह जक इहँत दुगुजुल । इपिं मध्ये छम्ह सित । ब्राह्मणं काय्यात धाल - “पुता, सोमदत्त, जुजुयाके फवनाः जित छम्ह इहँ हयाञ्ज् ।” सोमदत्त “यदि जिं जुजुयाके फवेनेवं जि कमञ्चर (क्वट्यम्ह) जुद्ध” धकाः बिचाः याना “छःपिसं हे, बा, जुजुयाके फवं” धकाः धयाः “अयेसा, पुता, जित ब्वनाः यंकी” धकाः धायेवं बिचाः यात - “थ्व ब्राह्मण दुबुँदिम्ह खः, विज्याहुँ धकाः वचन तयेगु तक मस्य्म्ह खः, छगु धायेमाःयाय् मेगु हे धाडम्ह खः, न्यनाः बिचा तिनि वयात यंकेमालिद ।” वं बीयात ब्वनाः बीरणान्धम्भक धयागु श्मसानय् वनाः घाय् कलिचिनाः “थ्व जुजु खः, थ्व

^{२५५} (सु० पा० ७.१; प० व० १४)

^{२५६} (सु० पा० ५.१०; सु० नि० २६६)

^{२५७} (सु० पा० ६.२; सु० नि० २२६)

राजकुमार खः, श्व सेनापती खः" धकाः नां तयाः छसिकथं बीयात क्यनाः "छःपिसं राजववार्य वनाः यथे न्यःने वनेमाः, यथे लिहोवयेमाः, यथे जुजुयात धायेमाः, यथे राजकुमारयात, जुजुयाथाय् लिक्क वनाः "जय जुड्मा छःपिनि, महाराज धकाः धयाः यथे च्वनाः युगु गाथा धयाः इहँ प्वनादिसँ" धकाः गाथा कण्ठ वयेके बिल

*"निम्ह जि इहँत दु, महाराज, थुपिदारा जि वँवानाच्वना ।
इपि छम्ह मन्त, देव, निमम्ह बियाः बिज्याहँ क्षत्रिय ॥"*

वं दछिति बिकाः उगु गाथा वयेकाः कण्ठ वःगुभाव काय्यात कनाः "अयेसा, बा, छु उपहार ज्वनाः वा, जि न्हापालाक वनाः जुजुथाय् लिक्क दनाच्वने" धकाः धायेवं "साधु, पुता" धकाः उपहार ज्वनाः सोमदत्त जुजुथाय् लिक्क दनाच्वने उत्साहितम्ह जुया राजदवार्य वनाः जुजुं लयुताःगु मनं खँलाबला धायेधुकाः, "तात, धायँ, ताःदत भवःगु, श्व आसनय् फयेतुना धाः, छु माःगु खः" धकाः धायेवं युगु गाथा धाल -

*"निम्ह जि इहँत दु, महाराज, थुपिदारा जि वँवानाच्वना ।
इपि छम्ह मन्त, देव, निमम्ह कया बिज्याहँ क्षत्रिय ॥"*

जुजुं "छु धयागु खः, तात, हानं धाः" धकाः धालं नं व हे गाथा धाल । जुजुं व अकमक्य जुया धाःगु भाव सिद्धका मुत्तुक न्दिलाः, "सोमदत्त, छिमि छँय आपालं इहँत दु धकाः मती तया" धकाः धायेवं "छःपिसं बिया बिज्यायेवं आपालं दद, देव" धकाः धायेवं बोधिसत्त्वप्रति सन्तुष्टजुयाः ब्राह्मणयात फिंखुम्ह इहँत, अलकार सामानत, च्वनेगु गाँ ब्रह्मदान बियाः महान् यथाकिन्तिदारा ब्राह्मणयात छल्वन ।

शास्ता युगु धर्मदेशना न्यःयनाः बिज्यानाः "उबले जुजु आनन्ध जुल, ब्राह्मण लालुवायि, सोमदत्त जि हे खः" धकाः जातकया स्वापु मिलेयानाः "भिक्षुपि, आः जक मखु, न्हाया नं श्व थःगु अल्पभृतया कारणं छग् धायेमाःथाय मेगु हे धयाच्वन । अल्पभृतम्ह पुरुष इहँ थें जुड्" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

*१५२. अय्यसुतायं पुरितो, वलिबद्धो^{११} जीरति ।
मांसानि तस्य बद्धन्ति, पञ्चा तस्य न बद्धति ॥*

*१५२. "श्व अल्पभृतम्ह पुरुष, इहँ थें जीर्ण जुड् ।
वया ला जक वृद्धिजुड्, प्रजा वया वृद्धि जुड्मखु ॥"*

अन श्व अल्पभृतम्ह धयागु छपु बा निपु बा न्येपु अथवा वार्गया अन्तिमगु परिच्छेदया छपु बा निपु स्रजतयगु अभावं यानाः अल्पभृतम्ह श्व खः । कमस्थान सयेका कृतः यानाच्वम्ह बहुभृतम्ह हे खः । इहँ थें जीर्ण जुड् धयागु गथे कि इहँ धयाम्ह जीर्ण जुड्बले वृद्धि जुड्बले न मांया नितिं, न बीया निति व न त्यं दुपि यःथितिपिनि निति वृद्धिजुड्, अले निर्यक हे जीर्णजुड्, यथे हे थवं नं न उपाध्यायव्रत यानाच्वन, न आचार्यव्रत यानाच्वन, न आगान्तुकव्रतादि यानाच्वन, न भावना धायेगुनिद कुतः यानाच्वन, निर्यकरूपं हे जीर्ण जुयाच्वन, वया ला जक वृद्धिजुड् धयागु गथे इहँया "धुर नइलादि कुबिड्गु असमर्थम्ह श्व खः" धकाः गुँड् त्वःतेवं अन हे चाःहिलाजुया, नयाः त्वनाः जुड्वं वया ला जक वृद्धिजुड्, यथे हे श्वया नं उपाध्यायादिपिसं त्वःतेवं सद्धया आधारं चतुप्रत्ययत प्राप्त जुया नाना प्रकारया ज्यासनाः शरीर पोषनयानाः ला जक वृद्धिजुड्, ल्ठवंका जुयाच्वनी । प्रजा वया वृद्धि जुड्मखु धयागु लौकिक व लोकोत्तर प्रजा वया छलंगु नं वृद्धि जुड्मखु, गुँड् भालय् च्वंगु लहरादि थें खुग् द्वारया आधार त्थ्या व गुग् प्रकारया अभिमान जक वृद्धिजुड् धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं मनुत् श्रोतापत्तिफलाविद ध्यन ।

लानुवायि स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

*१५२. अल्पभृतोऽयं पुरुषो बलीवर्ध इव जीर्यति ।
मांसानि तस्य बर्धन्ते प्रजा तस्य न वर्धते ॥॥॥*

^{११} वलिबद्धो (सी० ख्या० ते०)

८. उद्‌गया र्ख

“अनेक जन्मजुया संसारय.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता बोधिवृक्षमूलय फयेतुना बिज्यानाः उद्‌गारकरं हर्षोद्‌गार याःबले लिपा आनन्द स्थविरं न्यनेवं कनाबिज्यात ।

वसपोल बोधिवृक्षमूलय फयेतुना सूर्षा बिडि न्यःव हे मारबल (सेना) यात विध्वंसयानाः प्रथमयामय (प्रहरय) पूर्वनिवास ज्ञानयात त्वःपुयातःगु अन्धकारयात तछयानाः मध्यमयामय दिव्यचक्षुयात विशुद्धयानाः अन्तिमयामय सत्त्वप्राणीपिनिप्रति करुणाया कारणं प्रत्ययाकारय ज्ञान क्वतछवया उगयात अनुलोम व प्रतिलोमकथं बिचायाना बिज्यानाः सूर्षा लुयावःगु इलय सम्पक्सम्बोधि ज्ञान अबबोध यानाः बिज्यानाः अनेक सलंसः इल्लंढः बुद्धपिसं त्याग यानाः बिमज्यागु उद्‌गारयात उद्‌गारयाना बिज्याज्या युधि गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

१५३. अनेकजातिसंसारं सन्धाविसं अनिबिसं ।

गहकारे^{१११} गवेसन्तो, दुक्खा जाति पुनपुनं ॥

१५३. “अनेक जन्म कयाः संसारय, ब्वायं जुया दिपामदिक ।

गृहकारकयात मामां, दुःख खः जन्म जुडुगु हानं हानं ॥

१५४. गहकारक दिडोसि, पुन गेहं न काहसि ।

सच्चा ते फासुका भग्ना, गहकूटं विसङ्गतं ।

विसङ्गारगतं चित्तं, तण्हानं छयमज्जगा ॥

१५४. “गृहकारक, छन्त खनाः, हानं छं दयेके फडमखुत छ ।

फुक्क छंगु धलितं भग्न जुडुधुकल, माँधलिं स्यने धुकल ।

विसंस्कृतं जुल चित्तं, तृष्णा छयजुल ॥”

अन गृहकारकयात मामां धयागु जिं थव शरीर दयेकीम्ह तृष्णा बुद्धियाइम्ह गृहकारकयात मालाः च्चनाबले गुगु ज्ञानं वयात खके फडगु खः, उगु बोधिज्ञानया निति दीपङ्कर बुद्धया पादमूलय दृढसंकल्प यानाः वयाम्ह थुलिमछि समयतक अनेक जन्मजुया संसारय धयागु अनेक सलंसः इल्लंढः संख्यागु जन्मय थव संसारचक्रय दिपामदिक उगु ज्ञान प्राप्त मज्जतले व लाभमज्जतले हे ब्वायं जुयाः चाःहीला, न्ह्यने लिउने वयेवनेगु यानाजुयाः धयागु अर्थ खः । दुःख खः जन्म जुडुगु हानं हानं धयागु थव गृहकारकयात मालेगु हेतुया वचन खः । गुकिं जरा, ब्याधि व मरणं मिभ्रित जुयाः जन्म जुडुगु धयागु हानं हानं दुःख सिडुगु खः, वयात मखकं निवृत्ति जुडुगु धयागु असम्भव खः । उकिं वयात माला जुया ब्वायं जुयाच्चना धयागु अर्थ खः । छन्त खनाः धयागु सर्वज्ञानयात अबबोधयानाः आः जिं छन्त खनाः । हानं छैयं धयागु हानं थव संसारचक्रय थःगु शरीर धकाः ल्यायखानातःगु जिगु छैयं छं दयेके फडमखुत । फुक्क छंगु धलितं भग्न जुडु धुकल धयागु छंगु फुक्क ल्यं दुगु क्लेशरूपी धलित जिं नाश यायेधुन । माँधलिं स्यने धुकल धयागु थव छं दयेकेगु थःगु शरीररूपी छैया अविद्या धकाः गणना यानातःगु च्चका छक् हे बाकि मदयेक जिं ध्वस्त याये धुन । विसंस्कृतं जुल चित्तं धयागु आः जिगु चित्त असंस्कृत जुया निर्वाणया आरम्भण यायेगुकथं वने धुकल बा दुर्हवन । तृष्णा छयजुल धयागु तृष्णा छयकथं कयातःगु अर्हत्त्व प्राप्त जुल ।

उदानया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१५३. अनेकजातिसंसारं समधाविषमं अनिर्विशमानः ।

गृहकारं गवेषयन् दुःखा जातिः पुनः पुनः ॥॥

^{१११} गहकारकं (सी० ल्या० रो०)

१४४. गृहकारक दृष्टोऽसि पुनर्गृहं न करिष्यसि ।
 सर्वास्ते पार्शुका भगना गृहकटं विसंस्कृतम् ।
 विसंस्कारगतं वित्तं तृष्णानां क्षयमध्यागतं ॥९॥

९. महाधनीसेठपुत्रया र्थं

"आचरण मयाःसे ब्रह्मचर्ययात....." धयागु भुगु धर्मदेशना शास्ता ऋषिपतन मृगदायवनय च्वना विच्यानाः च्वबले महाधनीसेठपुत्रया कारणाय आज्ञा जुया विच्ययात ।

भीसं न्यनाः, व वाराणसी चयेगु करोड धनसम्पत्ति दुगु कुलयु जन्मजुल । अले वयामाँबौपिसं बिचाः यात - "जिमिगु कुलयु आपालं धनसम्पत्ति दु, काययात जिमिगु ल्हाःतयु तयाः सुखपूर्वक परिभोग याके, मेगु पुण्यकर्मया ज्या मद्दु ।" वयात प्याखं हुलेगु, मेँ हालेगु व बाजं थायेगु जक सयेकेबिल । उगु हे नगरयु मेगु चयेगु करोड धनसम्पत्ति दुगु कुलयु छम्ह म्ह्यायु नं जन्म जुल । वया नं माँबौपिसं अथे हे बिचाः याना वयात प्याखं हुलेगु, मेँ हालेगु व बाजं थायेगु जक सयेकेबिल । इपि वैशयु ध्यनेवं बिवाह यानाः बिल । अले इमि लिपा माँबौपिं मन्त । निगु चयेगु कोटिधनसम्पत्ति छथायु हे छैयु तल । सेठया कायु दिया स्वक्वतक जुजु उपस्थानया निति वनी । अले उगु नगरयु धृतयुसं बिचाः यात - "यदि थ्व सेठया कायु अयेलाःकुलु जुसाः, भीत आनन्द जुइ, भीसं वयात अयेलाः त्वनेगु स्थनाबिड माल ।" इपि अयेलाः ज्वनाः नयेगु ला, चिसवाः व साख कापःया च्वकायु बिनाः ब्वहलयु पाछायु व राजदवारं वइगु लैयु स्वयाः फयेतुनाच्चबले व वयाच्वंगु खनाः अयेलाः त्वनाः चिसवाः व साख म्हुतुइ तयाः ला वाँन्यानाः "सछिँइं म्वायेमाः, स्वामी, सेठपुत्र, वया कारणं जिमित नये त्वनेगु समर्थ दुपि जुयेमाः" धकाः धान । वं इमिगु खँ न्यनाः लिउँने वयाच्वंम्ह च्चिधिम्ह उपस्थापकयाके न्यन - "छु थुमिसं त्वनाच्वन ?" छगु पान, स्वामी । थ्व प्रियगु खः । स्वामी, थ्व जीवलीकयु थ्व समानगु त्वनेबहःगु धयागु मद्दु । वं "थये जुसा जि नं त्वनेगु उचित खः" धकाः भतिचा भतिचा हयेके बिचा वनी । अले वया गुलिचा मद्दुवं हे इपि धृतयुसं त्वंगुभाव सिइका वया चाःहीक च्वन । समय फुनावनेवं परिवार महानु जुल । वं सछि, निसः बियातं अयेलाः हयेके बिचा त्वत्वं युक्तं छसिकथं फयेतुइगु थासयु ध्यबा इचिना अयेलाः त्वत्वं "थ्व ध्यबां स्वामीः हि, थ्व ध्यबां सुगन्ध हि, थ्व मनु ज्मिहेगुलिइ चतुरम्ह खः, थ्व प्याखं हुइगुलिइ, थ्व मेँ हालेगुलिइ, थ्व बाजं थायेगुलिइ । थ्वयात इःछि ब्यु, थ्वयात निइः ब्यु" धकाः थये खर्चयाया गुलिचा मद्दुवं हे थःके दुगु चयेगु कोटिधन फुकाः "स्वामी, छःपिनि धनसम्पत्ति मन्त" धकाः धायेवं छु जि कलायाके दुगु मखला ? दु, स्वामी । अथेसा व कयाहि । व नं अथे हे खर्चयानाः छसिकथं वुँ, आराभ, उद्यान, छैयु आदि नं, अन्तयु थलबलत नं, लायेगु लासा, फांगु, चकती नं फुक्कं थःके दुगु मिया नल । अले व बुरा जुइवं गम्हसित छैयु मिया तयागु खः, इमिसं वयात छँन पितन । वं कलायात ब्वनाः मेपिनिगु छैया अंगःक्वयु च्वच्चं भयगःद्राकुचा ज्वनाः पवनाजुयाः मन्तयुसं वाँछिवइगु नसा नयेगु शुरुयात ।

अले वयातं छन्नुया दिनयु आसनशालाया लुछायु च्वनाः भ्रामणोरपिसं ब्युगु वाँछिवइगु भोजन कयाच्वंगु खनाः शास्ता मुसुक न्हिल । अले वसपोलयाके आनन्द स्थविरं मुसुक न्ह्युगुया कारण न्यन । शास्तां मुसुक न्ह्युगुया कारण कना विच्ययाज्यां "स्वः, आनन्द, थ्व महाधनीसेठपुत्रयात, थ्व नगरयु सछि व छवीगु कोटिधन फुकाः कलायात ब्वनाः पिक्षा पवनाः जुयाच्वंगु । यदि थ्व प्रथम वैशयु धनयात खर्चं मयाःसे ज्यायु छ्यःगु जुसा, थ्व हे नगरयु अग्रसेठ जुइगु खः । यदि पिहाँवया प्रव्रजित जुगु जुसा, अहँन्चयु ध्यनीम्ह खः, वया कलाम्हं नं अनागामिफल्यु प्रतिस्थित जुइगु खः । यदि मध्यम वैशयु धनयात खर्चं मयाःसे ज्यायु छ्यःगु जुसा, थ्व हे नगरयु द्वितीयम्ह सेठ जुइ, पिहाँ वया प्रव्रजित जुसा अनागामी जुइ । वया कलाम्हं नं सकुदागामिफल्यु प्रतिस्थित जुइगु खः । यदि अन्तिम वैशयु धनयात खर्चं मयाःसे ज्यायु छ्यःगु जुसा, थ्व हे नगरयु तृतीयम्ह सेठ जुइगु खः, पिहाँ वया प्रव्रजित जुसां नं सकुदागामी जुइगु खः, वया कलाम्हं नं भोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुइगु खः । आः थ्व गृहस्वी भोगसम्पत्ति नं विनाशम्ह जुल भ्रामण्यफलं नं विनाशम्ह जुल । विनाश जुया गगु पुखुलिइ कोच्चभ्रमाः थं जुल" धकाः धया थुपि गथात आज्ञा जुया विच्ययात -

१२. आत्मतर्ण

१. बोधिराजकुमारया खँ

"यदि य:त य: प्रिय जगु....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता भेसकलावनय् च्वना विज्याना: च्चबले बोधिराजकुमारया कारणय् आजा जुषा विज्यात ।

भ्रीसं न्यना: वं पृथ्वी ढोने भेमेगु प्रासाद ज्व:मलागु आकाशय् ब्वयाच्च ये जा:गु कोकनुद धयागु प्रासाद दयकेबिया: सिंके:मियाके (शिल्पीयाके) न्यन - "छु छु मेथाय् नं युजागु प्रासाद दयके धुनला बा थ्व छंगु न्हापांगु शिल्प ख: ?" "न्हापांगु शिल्प ख:, देव" धका: धायेवं बिचा: यात - "यदि थ्वं मेपिन्त नं युजागु प्रासाद दयेका बिद्वं, थ्व प्रासाद अनाशचय् जुड । जि थ्वयात स्यायेगु बा न्हा:तुति तोयलेगु बा मिखात न्त्वकेगु उचित जुड, थये धायेवं भेम्हसित प्रासाद दयेका: बिद्वमखु ।" वं उगु खँ य: प्रियम्ह पासा सज्जीवकपुत्र धयाम्ह माणवकयात कन । वं बिचा: यात - "निशचय नं थ्व शिल्पीयात नाशयाद, अमूल्य शिल्प ख:, जि खक थ्व नाश मज्जेमा:, वयात सुचं बिद्व ।" व वयाथाय् लिक्क वना: "छु छँया ज्या सिधल लाकि सिमधनि ?" धका: न्यनेवं "सिधल" धका: धायेवं "राजकुमारं छन्त नाशयायेगु इच्छयात, य:त रक्षाया:" धका: धाल । शिल्पी "बालागु छु यात, स्वामी, जित सुचं कना:, जिं यन यायेमा:गु सिद्वके (याये)" धका: धका: "छु, पासा, भ्नीगु छँय् ज्या सिधल ला ?" धका: राजकुमारं न्यनेवं "देव, आ:तक सिमधनि, थक्व ज्यात त्यं दनि" धका: धाल । छु ज्या त्यं दनि ? लिपा, देव, कने, आ: सिंत हयेके ब्यु । गुजागु सिंत मा:ल ? नि:सारगु गंगु सिंत, देव । वं हयेकेबिया बिल । अले वयात धाल - "देव, छ:पिं थनिंसिं जियाय् लिक्क विज्याय्मते । छु कारणं ? श्मभगु ज्या धायेबले मेपिं नापं खँ ल्हानाच्चनेवं जिगु ज्या त्वाक:बुक: जुड, नयेगु इलय् जि जहान छम्हसिनं जक आहार हइ ।" राजकुमारं नं "ज्यु" धका: स्वीकार यात । वं नं छगु कोठाय् फयेतुना फुक सिंत सुया: थ: काय कलायात फयेतुइ ज्युगु गरुडभंग: दयेका: आहार ह:गु इलय् कलायात धाल - "छँय् दगु फुकक मिया: तुं व:त जक का: ।" राजकुमारं शिल्पीयात पित मछुबयेत छँय् चा:हिक पा:तल । शिल्पी नं भंग: दयके सिधयेवं "थौं फुक मस्तय्त व्वना: वा" धका: कलायात धया: जलपान याना: कायकलापिं भंग:या प्वाय्य फयेतुका ज्यालं पिहाँवया विस्यंवन । इमिसं, "देव, सिंके:मि बिस्यंवन" धका: हायेक हे व वना: च्वापगुंइ क्वहाँविया छगु शहरय् दयेका: काष्ठवाहन धयाम्ह जुजु जुल ।

बोधिराजकुमार नं "प्रासादया पलिस्था याये" धका: शास्तायात निमन्त्रणा याना: छँय् प्यता प्रकारया सुगन्धयलत तया: सुवासित याना: न्हापांगु लुखा खलुनिसं बसा (कार्पेतत) लात । भ्रीसं न्यना:, व छम्ह सन्तान गुरुम्ह ख:, उकिं "यदि जि काय् बा म्हेघाय् दइसा, शास्ता युकी न्ह्या: विज्याइ" धका: बिचा: याना लात । वं शास्ता विज्यायेवं शास्तायात पञ्चाइ पूर्णजुइक वन्दनायाना: पात्र कया: "दुहाँ विज्याइ, भन्ते" धका: धाल । शास्ता दुहाँ विमज्यात, वं निक्कगु पटक्यं नं स्वक्कगु पटक्यं नं पवन । शास्ता दुहाँ विमज्यासे हे आनन्द स्यविरया स्वल । स्यविरं स्वया: विज्या:गु संकेट बसालय् न्ह्या धिमज्याइगुभाव सिद्वका उगु बसायात "राजकुमार, काप:त लिका:, भगवान् बुडं बसालय् न्ह्या विज्याइमखु, लिपाया मन्तयत तयागतं स्वया: विज्यात" धका: काप:त लिकायेके बिल । वं काप:त मुंका हया: शास्तायात छँय् दुने विज्याका: यागु छाटपदार्थद्वारा सम्मान याना: छछेलिक्क फयेतुना वन्दना याना: धाल - "भन्ते, जि छ:पिनि उपकारीम्ह ख:, स्वक्कतक शरणय् वना:, मिया प्वाय्य च्चनावले छक: शरणय् वना, निक:गु मचाबले व स्वक:गु ल्याय्म्ह जुषा जां दयेधुकां ख: । जिगु उगु बसालय् छाय् न्ह्या: विमज्यानागु ख: ?" "छु छु, कुमार, बिचा: याना बसा लायागु ख: ?" "यदि जित काय् बा म्हेघाय् दइसा, शास्ता जिगु बसालय् न्ह्या: विज्याइ" धका: थ्व बिचा: याना, भन्ते । उकिं हे जि न्ह्या: मवनागु ख: । "छु जित, भन्ते, काय् बा म्हेघाय् दइमखुला ?" "ख:, कुमार, वद

मखु । "छु कारणं ?" "न्हापाया जन्मय कला नापं प्रमाद जुगुलि यानाः खः ।" "गुबले, भन्ते ?" अले वयात शास्ता अतीतया खं न्दयथनाः बिज्यात -

भोसं न्यनाः, न्हापा सलंसः मनूत महाज् जहाजय च्वनाः समुद्रय वन । जहाज समुद्रया विचय् तज्यात । निम्हतिपु जक छगू सिंपी च्वनाः विधंगु द्वीपय दुहोवन, त्यं दुपि सकलं अन हे मन्त । उगु द्वीपय आपान् भंगःपंक्षीया पुचः मुनाः च्वनाच्वन । इमि मेगु नयेगु छु नं मखनाः, नयेपित्यानाः भंगःपंक्षीतयगु खँत हेवलय् छुयाः नल, इपिं नं मगाःबले भंगःपंक्षीया मस्त च्वनाः नल । थये प्रथम वैशय्, मध्यम वैशय् व अन्तिम वैशय् नं नल । छगू जक वैशय् नं अप्रमाद मजुल, निम्ह मध्ये छम्ह हे नं अप्रमाद मजुल ।

शास्तां थव वया पूर्वकमं न्दयथनाः "यदि कुमार, छु उबले छगू जक वैशय् कला नापं अप्रमाद जुगुजसा, छगू वैशय् जसां काय् वा म्हाय्यय दइगु खः । यदि छिपिं मध्ये छम्ह हे जक अप्रमादी जुगुजसा, उगुया कारण् काय् वा म्हाय्यय दइगु खः । कुमार, थत यःगु मनं सिद्धकाः स्वंगु वैशय् नं अप्रमादपूर्वक थत रक्षा यायेमाः, थये मफुसा छगू जक वैशय् जसां नं रक्षा हे यायेमाः" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१५७. अतानज्ये पियं जज्जा, रक्खेय्यं नं मुक्खितं ।
तिण्णं अज्जतरं याम्, पटिजगोय्य पण्डितो ॥

१५७. "यदि थत थः प्रिय जुगु सिद्धका, रक्षाय उगुयात बालाक ।
स्वंगु याममध्ये छगुयात, रक्षाय्याद पण्डित ॥"

अन याम धयागु शास्ता थः धर्मया ईश्वर जुया, देशना कुशलताया कारण् थन स्वंगु वैशमध्ये छुं नं छगू वैशयात याम धकाः यानाः देशनायानाः बिज्यात, उकिं थये थन अर्थ सिद्धके माः । यदि थत थः प्रिय जुगु सिद्धका, रक्षाय्याः उगुयात बालाक । थये याःसा व सुरक्षित जुइ, अथे उगुयात रक्षाय्याः । अन यदि गृहस्थी जसा "थत रक्षा याये" धकाः प्रासादया च्वे तल्लाय् बालाक रक्षा यानातःगु कोठाय् दुहोवनः आरक्षा पूर्ण जुया च्वसां नं, प्रव्रजित जुया बालाक खापा व ज्यात तिनातःगु गुफाय् च्वनाच्वसां नं थत रक्षा याइमखु । गृहस्थी जुया भ्रमतामुसार दानशीलादि पूण्यत यानाः, प्रव्रजितया जसा सेवा तहल, परियत्ति मनसिकारय् उत्सुक जुया थत रक्षाय्याइ । थये स्वंगु वैशय् रक्षा याये मफुसा छगू जक वैशय् जसां नं पण्डित पुरुष थत रक्षाय्याइ । यदि गृहस्थी जुया प्रथम वैशय् म्हितेगुलिइ व्यस्तजुया कुशल याये मफुसा, मध्यमवैशय् अप्रमादी जुया कुशल याये माल । यदि मध्यम वैशय् कायकलापित्त पालनपोषण यायां कुशल याये मफुसा, अन्तिम वैशय् कुशककर्म यायेमाल । थये यायेवं तिति थत रक्षाय्याःगु जुइ । थये मयाःसा थत यःम्ह धयागु जुइमखु, अपाय दुर्गातिइ हे वयात थंकी । यदि प्रव्रजितं प्रथम वैशय् पाठ यायां, धारणा यायां, ड्वंकुं ड्वंकुं सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) यायां प्रमादी जसा, मध्यम वैशय् अप्रमादपूर्वक भ्रमणधर्मयात पालन यायेमाः । यदि प्रथम वैशय् सयेका तयागु परियत्तिया अर्थकथा, विनिश्चय, कारण व अकारणयात न्यन्यं मध्यम वैशय् प्रमादी जसा, अन्तिम वैशय् अप्रमादपूर्वक भ्रमणधर्मयात पालन यायेमाः । थये यायेवं तिति थत रक्षाय्याःगु जुइ । थये मयाःसा थत यःम्ह धयागु जुइमखु, लिपा पश्चाताप जुया हे वयात संताप याइ ।

देशनाया अन्त्य बोधिराजकुमार भोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुवपि परिषद्द्यात न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

बोधिराजकुमारया खँ क्वचाल ।

१५७. आत्मानं चेत् प्रियं जानीयाद् रक्षेदेन सुरक्षितम् ।
त्रयाणामन्यतमं यामं प्रतिजाग्यात् पण्डितः ॥१॥

२. उपलब्ध शावयपुत्र स्थपिरया खँ

"थ.तनि न्हापालाक...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्वंवेले उपनन्द शाक्यपुत्रया कारणय् आजा जुया बिज्यात ।

भौसं न्याना:, व स्थविर धर्मया खँ कनेत चतुरम्ह ख: । वया अन्वेच्छतां संयुक्तगु धर्मया खँ न्याना: आपालं भिक्षुपिसं वयात त्रिचीवरं पूजायाना: धुताइ समादान यात । इमिसं त्यागया:गु परिस्कारत व हे काल । व छगु वर्षावास लिक् थयेवं जनपदय् वन । अले वयात छगु विहारय् च्वपिं धुवापिं भ्रामणोरपिसं धर्मकथिकयात येका: "भन्ते, थन वर्षावास च्वना: विज्याहुं" धका: विन्ति यात । "थन गुलि वर्षावासया वस्त्र प्राप्त जुइ ?" धका: न्येनेवं इमिसं "छकु जक वस्त्र" धका: धायेवं अन लाकाँ तया: भेगु विहारय् वन । निगुगु विहारय् वना: "थन छु प्राप्त जुइ ?" धका: न्येनेवं "निक् वस्त्र" धका: धायेवं तुतां तल । स्वंगुगु विहारय् वना: "थन छु प्राप्त जुइ ?" धका: न्येनेवं "स्वकु वस्त्र" धका: धायेवं अन ल:या तुम्बा तल । प्यंगुगु विहारय् वना: "थन छु प्राप्त जुइ ?" धका: न्येनेवं "प्यकु वस्त्र" धका: धायेवं "साधु थन च्वने" धका: अन वर्षावास च्वना: गृहस्थीपिन्त व भिक्षुपिन्त धर्मया खँ कन । इमिसं वयात आपालं वस्त्र व चीवरं पूजायात । व वर्षावास सिधेका भेमेगु विहारय् पौबिदके छवया "जिं परिस्कार तया: तयागुलिं वर्षावासया वस्त्र जित नं दयेमा:, उगु जित बियाहिं" धका: फुककं ह्येकेबिया गाटा थना: वन ।

अले छगु विहारय् निम्ह स्यायेम्ह भिक्षुपिनि निक् वस्त्रमध्ये छकु कम्बलगां प्राप्त जुया "छन्त वस्त्र का:, जिं कम्बलगा: काये" धका: भागथले मफुपिं जुया लँया लिक्क फयेतुना विवाद यानाच्चन । इमिसं उम्ह स्थविर वयाच्चंगु खना: "भन्ते, छ:पिसं जिमित इना ब्यु" धका: धाल । छिमिसं हे इना: का: । मफु, भन्ते, जिमिसं इनेफुत, छ:पिसं हे जिमित इना: बिया बिज्याहुं । अथेसा जिगु खँय् छिपिं माने जुइगु ख: ला । ख:, माने जुइ । "अथेसा साधु" धका: इमित निक् वस्त्र बिया "थ्व धर्मया खँ कनीपिं जिमिसं जक पुनेत त्व:गु ख:" धका: आपा: मूवंगु कम्बलगा ज्वना: लिहँवन । न्यायेपिं भिक्षुपिं पश्चाताप जुया शास्तायायाय् लिक्क वना: उगु खँ कन । शास्तां "भिक्षुपिं, आ: हे छिमिके दगु ज्वना: छिमित पश्चाताप या:गुमखु, न्हाया नं पा:गु हे ख:" धका: धया न्हापाया खँ न्चथना बिज्यात-

न्हापा खुसिसिथं जुइम्ह व लख्य दुने जुइम्ह याना: निम्ह ल:भौतय् त:धिम्ह ह्याउँम्ह न्या: छम्ह प्राप्तजुवेले "जित छ्यं मा:, छन्त न्हेपं का:" धका: विवाद जुया: भागथले मफुपिं जुया: छम्ह धौचित खना: धाल - "कका, थ्व जिमित इना बिया दिसँ ।" जित जुजुं न्याय निशाफ याइगु यास्य तयातम्ह (न्यायाधीश) ख:, अन ताकालतक फयेतुना इरुथिरु जुइत वयाम्ह ख: आ: जिके समय मदु । कका, थये यानारीमते, जिमित इना हे बियादिसँ । जिगु खँ माने यायेगु ख:ला । मानेयाये, कका । "अथेसा साधु" धका: वं छ्यं त्वान्हाना छखेलिक्क तल, न्हेपं नं छखेलिक्क तल । छखे तया:, "पासापिं, छिपिं निम्हमध्ये गुन्ह खुसिसिथय् जुइम्ह ख:, व न्हेपं का: । गुन्ह लख्य दुने जुइम्ह ख:, वं छ्यं का: । थ्व दयया भाग जि न्याय याइम्ह न्यायाधीशयागु जुइ" धका: इमित बुइके ब्युब्यु -

"खुसिसिथय् जुइम्हसित न्हेपं, छ्यं लख्य दुने जुइम्हसित ।

थ्व दयया भाग, न्यायाधीशयात जुइ ॥"^{१५१}

थ्व गाथा धया: दयया भाग ज्वना: लिहँवन । इपिं नं पश्चाताप जुया वयात स्वया: च्वनाच्चन । शास्तां थ्व अतीतया खँ कना: बिज्याना "थये थवं न्हापा नं छिमित पश्चाताप हे यात" धका: इपिं भिक्षुपिन्त बुइके बिया: उपनन्दयात निन्दायाना:, "भिक्षुपिं, मेपिन्त उपदेश बिइम्हसिं न्हापालाक हे थ:तनि अनुकुलगु वासय् तयेमा:" धका: धया युगु गाथा आजा जुया बिज्यात -

१५८. अतानयेव पठमं, पतिरूपे निवेसये ।

अथञ्जमनुसात्तये, न किलिस्सेथ्य पण्डितो ॥

१५८. "थःतनि न्हापालाक, अनुकुलग् थासय् ति ।
अलेतिनि मेपिन्त अनुशासन या, थये याइम्ह दुःख बिडमखु पण्डितं ॥"

अन अनुकुलग् थासय् ति धयागु ल्वःगु गुणय् प्रतिस्थित या । थ्व धयातःगु जुयाच्चन - गुम्ह अल्पेच्छतादि गुणं बा आर्यवंश प्रतिपदादिद्वारा मेपिन्त अनुशासन यायेगु इच्छाम्ह खः, वं थःतनि न्हापालाक उगु गुणय् प्रतिस्थापित याइ । थये स्थापित यानाः अलेतिनि मेपिन्त उगु गुणं अनुशासन याइ । यःत उकी मतसे केवल मेपिन्त हे जक अनुशासन यायां मेपिनिपाखें भिन्दायायेवं दुःख जुइ, अन थःत तयाः अनुशासन यायां मेपिनिपाखें प्रशंसा याइ, उकिं दुःख जुइमखु । थये यायां पण्डितं दुःख बिडमखु ।

देशानाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं श्रोतापत्तित्त्वय् प्रतिस्थित जुल, आपालं मनूतय्यत नं सार्वक धर्मदेशना जुल ।

उपनन्द शाक्यपुत्र स्वविरया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१५८. आत्मानमेव प्रथमं प्रतिरूपे निवेशयेत् ।
अथान्यमनुशिष्यात् न क्लिश्येत् पण्डितः ॥२॥

३. पधानिक तिरुत्त स्थारिख्या खँ

"यदि थःतनि अये था...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्चबले पधानिक तिस्स स्वविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, वं शास्तायाथाय् लिक्क कर्मस्थान कयाः न्यासः भिक्षुपिं व्वनाः गुँड वर्षावास च्चवना, "आनुसोपिं, जीवमान बुद्धयाथाय् लिक्क छिमिसं कर्मस्थान काल, अप्रमादी हे जुया भ्रमणधर्मं पालन था" धकाः अबवाद बियाः थः स्वयं वनाः गोतुला छनी । इपिं भिक्षुपिं प्रथमयामय् (प्रहरय्) चक्रमणयानाः मध्यमयामय् विहारय् दुर्हवनी । व छनाः न्यल्लचाइबले इमियाय् लिक्क वनाः "छु छिपिं 'गोतुला छने' धकाः वयापिं खःला, याकनं पिर्हवयाः भ्रमणधर्मं पालन था" धकाः धयाः थः स्वयं वनाः अये हे छनी । उपिं मध्यमयामय् पिने चक्रमणयानाः अन्तिमयामय् विहारय् दुर्हवनी । व हानं ह्यःलंचाया इमियाय् लिक्क वनाः इमित विहारं पितछवयाः थः हानं वनाः अये हे छनी । अये न्हाबले नं यानाच्चनेवं इपिं भिक्षुपिसं पाठ बा कर्मस्थान मनय् तये मफुत, चित्त विक्षित जुल । इमिसं "जिमि आचार्यं तःसकं हे उत्साहयानाः कुतः याइम्ह खः, वयात छक परीक्षणयानाः स्वयेमाल" धकाः परीक्षणयाबले वया ज्या खनाः "भौपिं नाशजुल, आनुसोपिं, भौ आचार्यं फुस्तुगु खँ जक ल्हानाः जुइम्ह खः" धकाः धाल । इपिं तःसकं हे न्यलयं दुःख स्युपिं जुया छम्ह भिक्षु नं विशेषतायात उत्पन्न याये मफुत । इपिं वर्षावास सिधयेका शास्तायाथाय् लिक्क वनेवं शास्तां कुशलवातां यायेधुंका "छु, भिक्षुपिं, अप्रमादीपिं जुया भ्रमणधर्मं पालनयानाः ला ?" धकाः न्यनेवं उगु खँ कन । शास्तां "भिक्षुपिं, आः जकमखु न्हापा नं थ्वं छिमि अन्तराय हे यात" धकाः धया इमिसं फवनेवं -

"माँबौपिं मदयेक तःधिजुम्ह, आचार्यं मदुगु कुलय् वासयाःम्ह ।

न थ्वं ई ब्यःयात, स्यु खान् ॥"^{१५९}

थ्व अकालराविकुक्कटजातक विस्तृतं कना बिज्यात । "उबले उम्ह खा थ्व पधानिक तिस्स स्वविरं जुल, युपिं न्यासः भिक्षुपिं इपिं माणवपिं जुल, दिशाप्रमुख आचार्यं जि हे खः" धकाः शास्तां थ्व जातक विस्तृतं कनाः बिज्यानाः, "भिक्षुपिं, मेपिन्त ओवाद बिइम्ह धयाम्ह थःतनि बांलाक दमन यायेमाल । थये उपदेश व्यूसा तिनि बांलाक दमनम्ह जुया दमन याइम्ह धाइ" धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

^{१५९} (जा० १.१.११९)

१५९. अतानं वे तथा कयिरा, यथाञ्जमनुसासति ।
सुदन्तो वत दमेय, अत्ता हि किर दुदमो ॥

१५९. “यदि यःतनि अये या, गये मेपित्त अनुशासन यायेगु खः ।
धाथे बांलाक दमन धायेधुंका तिति दमनया, धाथे यःत दमन यायेगु थाकूगु खः ॥”

उकिया अर्थ खः - गये भिक्षुं “प्रथमयामाविद्धं चक्रमणाययेमाः” धकाः धया मेपित्त उपवेश बिद्, यःनं चक्रमणविधि अधिष्ठान यानाः यदि यःतनि अये या, गये मेपित्त अनुशासन यायेगु खः, यथे जुद्वं धाथे बांलाक दमनयानाः दमनयाःगु जुद् । गुगु गुणद्वारा मेपित्त अनुशासन याद्, उकिं यःनं बांलाक दमनम् जुया दमन या । धाथे यःत दमन यायेगु थाकूगु खः धयागु यःत दमन यायेगु धयागु थाकूगु खः । उकिं गये व बांलाक दमन जुद् अथे दमन यायेमाः ।

देशनाया अन्त्य न्यासलं द्विपिं भिक्षुपिं अर्हत्त्वय्य थ्यन ।

पधानिक तिस्स स्वविरया खं वचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१५९. आत्मानं वेत् तथा कुर्यात् यथाऽन्यमनुशासति ।
सुवाग्नो वत दमयेद् आत्मा हि किल दुर्दमः ॥३॥

४. कुमाराकस्सपया मातृशेरीया खँ

“यः हे यःम्ह नाथ (आधार) खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय्य च्चनाविज्यानाः च्चंबले कुमारकस्सप स्वविरया माया कारणय आजा जुया विज्यात ।

भूसिं न्यनाः, व राजगृह नगरय्य सेठया भृष्टाय्य जां दयावसानिसं प्रव्रज्या फ्वन । अले व हानं हानं फ्वनं नं मांभौपिनिपाखं प्रव्रज्या जुद्दत वचन प्राप्त मज्जयाः वैश जायावयेवं भाःतया कुल्य वनाः भाःतयात ठोथे मानेयाना छँय्य च्चवान्चन । अले वयात ताःई मद्दवं हे प्वाथय्य गर्भं प्रतिस्थित जुल । व गर्भया प्रतिस्थितभाव मसिकं हे भाःतयात ल्युतायेका प्रव्रज्या फ्वन । अले वयात वं महान् सत्कारद्वारा भिक्षुणीपिंथाय्य यंका मसिकं हे देवदत्तया पक्षपिं भिक्षुणीपिंथाय्य प्रव्रजित यात । लिपाया इलय्य भिक्षुणीपिसं वया गर्भिणी जगुभाव सिद्धका इमिसं “छु थ्व ?” धकाः धायेवं “जिं मस्यु, आयै ।” “छु थ्वया शील, धाथे, मस्यंला ।” धकाः भिक्षुणीपिसं वयात देवदत्तयाथाय्य यंका “थ्व भिक्षुणी भ्रद्धां प्रव्रजित जग्ग् खः, जिमिसं थ्वया गर्भं प्रतिस्थित जगुभाव मस्यु, छु आः यायेमालिद्ध ?” धकाः न्यन । देवदत्त “जिगु ओवाद न्यनिपिं भिक्षुणीपिनिगु अयश उत्यन्न मज्जुमा” धकाः थुलि हे विचाः याना “चीरव तोकाः छुवः थ्वयात” धकाः धाल । व तरुणी उगु खँ न्यनाः, “जित, आयै, नाश यायेमते, जि देवदत्तयात उदेश्य यानाः प्रव्रजित ज्ज्याम्ह मखु, जित शास्तायाथाय्य जेतवनय्य ग्रंकी ।” इमिसं वयात ध्वनाः जेतवनय्य वनाः शास्तायात कन । शास्ता “वया गृहस्थीबले गर्भं प्रतिस्थित जगु” धकाः स्युसां नं मेपिनिगु खँ (लोकापवादं) मूक्त जुद्दत जुजु प्रशेनजित कोशल, महाअनाथपिण्डक, चुलअनाथपिण्डक, विशाखा उपासिकायात व मेपि नं महाकुलयापिन्त सःतके छव्या उपालि स्थविरयात अहेयात - “हँ, थ्व तरुणी भिक्षुणीयात प्यागु परिषद्दया दथुद्द ज्या समिभा या (शुद्द या) ।” स्वविरं जजुया न्दयने विशाखायात सःतके छव्याः उगु समस्या लःल्हाना विल । वं पालंगवयेके बियाः परंया दुने वया ल्हाः तिति तेपुचा प्वाःया अन्ततक स्वया महिना कथं ल्यायेखानाः “गृहस्थीबले हे थ्वया प्वाथय्य दुगु जुल” धकाः सिद्धका स्वविरयात उगु खँ कन । अले वयात स्वविरं परिषद्दया दथुद्द परिशुद्दभाव प्रतिस्थापित यात । वं लिपा इलय्य पदमुत्तर बुद्धया पादमूलय्य प्रार्थना यानावःगु अनुसारं महानुभावम्ह काय्य बुद्दकल ।

अले छन्हुया दिनय्य जुजु भिक्षुणीपि च्चनीगु थाय्य लिक्क वबले मचाया सः न्यना “छु थ्व ?” धकाः न्यनाः, “देव, छम्ह भिक्षुणीया काय्य जन्म जुल, वया हे सः खः” धकाः धायेवं उम्ह मचायात यःगु छँ यंका

धाइतयत् बिल । नां छुद्दुगु दिनय् वयात कस्सप धयागु नां छुनाः कुमारपिनिगु अनुसारं ब्वलकातःम्ह जुया कुमारकस्सप धकाः प्रसिद्ध जुल । वं म्हितेगु यासय् मस्तयत् दायेवं "माँवी मद्दुम्ह जिमित दाल" धकाः धायेथ जुजुयायाय् लिक्क वना, "देव, जित 'माँवी मद्दुम्ह' धकाः धयाच्चन, जि माँयात कना बिज्याहूँ" धकाः न्यना जुजुं धाडपित्त न्यनाः "युपिं छं माँपिं खः" धकाः धायेवं "युलिमछि जि माँपिं जुइमखु, छम्ह जक जि माँ जुइमा, उम्ह जित कना बिज्याहूँ" धकाः बिन्ति यात । जुजु "श्वयात छलेयाये फइमबुत" धकाः बिचाः याना, पुता, छं माँ भिक्षुणी खः, छन्त जि भिक्षुणीपिनि च्चनीगु यासं हयागु खः । वं उतिं हे संवेग उत्यल्ल जुया, "वा, जित प्रव्रजित यानाः बिज्याहूँ" धकाः बिन्ति यात । जुजु "साधु, पुता" धकाः वयात महं सत्कारद्वारा शास्तायाथाय् प्रव्रजित यात । वं उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुयाः कुमारकस्सप स्थविर धकाः प्रसिद्ध जुल । वं शास्तायाथाय् कर्मस्थान कयाः जइलय् दुहाँवनाः क्तः यानाः विशेषशतायात प्राप्त पाये मफया "हान कर्मस्थान विशेषकथं काये" धकाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः अन्धवनय् च्चनाच्चन ।

अले वयात काश्यप बुद्धकालय् मिलेजुया भ्रमणधर्म पालन यानाः अनागामिकत्य् थ्यका ब्रह्मलोकय् उत्पन्न जूम्ह भिक्षु ब्रह्मलोकं वयाः फिन्त्याग् न्यसः न्यनाः "युपिं न्यसःया लिसः शास्ता छम्ह बाहेक मेपिसं बिद्दुगु समर्थ दुम्ह दइमखु, हुँ, शास्तायाथाय् युपिं न्यसःया अर्थयात सयेकी" धकाः छवल । वं अथे यानाः न्यसः लिसःया अन्त्य अर्हत्त्वय् थ्यन । वया पिहाँवःगु दिनं निसं फिनिदैँ माँम्ह भिक्षुणीया मिखां ख्वबि हाल । व पुत्रबियोग दुःखित जुया ख्वबि हाःगु ज्वालं भिक्षाटनया नितिं चाःहिला लँया दथुइ स्थविरयात खनेवं हे, "पुता, पुता" धकाः ख्वयाः वयात ज्वनेत लिक्क ब्वॉय् वबले दया गोतुल । वं दुस्पीचां दुर हायेक हे दनावया प्यागु चीवरं वनाः स्थविरयात ज्वन । वं बिचाः यात - "यदि जिं श्वयात मधुरागु वचन न्हात धाःसा, विनाश जुइ । छाःगु हे वचन ल्हानाः श्व नापं खँ ल्हाये ।" अले वयात धाल - "छु यानाः जुयाच्चनगु खः, स्नेह जक हे ताते मफुला ?" वं "अहो गुलि छाःगु स्थविरया खँ" धकाः बिचाः याना "छु धयागु खः, पुता ?" धकाः धायेवं हानं वं अथे हे धायेवं बिचाः यात - "जि श्वया कारणं फिनिदैँतक ख्वबि दिक्के मफुत, श्व जुलं युजागु छाःगु नुगःम्ह जुल, छु यायेत जित श्व" धकाः पुत्रस्नेह त्वान्हानाः उखन्हुया दिनय् हे अर्हत्त्वय् थ्यन ।

तिपाया इलय् धर्मसभाय् खँ न्यःथन - "आवुसोपिं, देवदत्त युजागु उपनिश्रय सम्पल्लम्ह कुमारकस्सप व येरीयात नाशयात, शास्ता इमिगु प्रतिस्था जुयाबिज्यात, अहो बुद्धपिं धयापिं लोकयात अनुकम्पा तयाः बिज्याइपिं खः ।" शास्ता विज्याना "छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनगु ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपिं, आः हे जिं युमित ग्वहाली व प्रतिस्था यानागु मखु, न्हाया नं इमित जिं प्रतिस्था यानागु खः" धकाः धया बिज्यानाः -

"निग्रोधया हे जक संगत या, साख नापं जुइमते ।

निग्रोध नापं सिद्दुगु उत्तम खः, गुगु साख नापं म्वानाः च्चवेगु स्वया ॥"^{१६१}

श्व निग्रोधजातक विस्तुतं कना बिज्यानाः "उबले साखमूग देवदत्त जुल, वया परिषद नं देवदत्त परिषद जुल, पाःवःम्ह मामूग येरी जुल, काय् कुमारकस्सप जुल, गर्भिणी मूयायात जीवन त्याग यानाः वनाम्ह निग्रोधमूगराजा जि हे खः" धकाः जातकया स्वागु मिलेयानाः पुत्रस्नेह त्वान्हानाः येरी यःम्ह हे थःगु प्रतिस्थायाःगु भावयात प्रकाशयानाः बिज्यानाः, "भिक्षुपिं, गुगु यःम्ह यानाःगु स्वर्गाय् वनेगु व मार्गाय् वनेगु गः मेपिन्त जुइ फइमखु, उकिं थः हे थःगु नाथ खः, मेपिसं छु याइ" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१६०. अत्ता हि अतनो नाथो, को हि नाथो परो सिया ।

अत्तना हि सुदन्नेन, नाथं लभति दुल्लभं ॥

१६०. "थः हे थःम्ह नाथ (आधार) खः, तुं मेम्ह नाथ दुला ।

थःम्ह हे बॉलाक दमन पायेवं, नाथ प्राप्त जुइ दुर्लभम्ह ॥"

^{१६१} (ज० १.१.१२; १.१०.८१)

अन नाथ धयागु प्रतिस्था (आधार) खः । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गुगु थः हे आधार जुया, थः हे सम्पन्न जुया कुशल यानाः स्वर्ग्य् थ्यंक वनेगु, मार्गयात भाविता यायेगु व फलयात साक्षात्कार याये फइ । उकिं थः हे थःगु प्रतिस्था (आधार) जुइ, मेपि सु धयान्हे सुया प्रतिस्था जुइफइ ! थःहं हे बालाक दमन यायेवं निश्चय नं अहंतफल धकाः न्यायखानातःगु दुर्लभगु नाथयात प्राप्त जुइ । अहंतव्या कारणं थन "नाथ प्राप्त जुइ दुर्लभम्" धकाः धाःगु खः ।

देशनाया अनन्य आपालं (मनुत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

कुमारकत्सपया मातृथेरीया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६०. आत्मा हि आत्मनो नाथः को हि नाथः परः स्यात् ।
आत्मना हि सुदान्तेन नाथं लभते दुर्लभम् ॥४॥

५. महाकाल उपासकया खँ

"थःहं यानागु पाप....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले छम्ह महाकाल धयान्हे श्रोतापन्नम्ह उपासकया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, व लछिया च्यान्हु उपोसथन्नय् च्वनाः विहारय् चछिपकं धर्मोपदेश न्यानी । अले चान्हय् खुंत छछा छँय् अंग प्वाःखनाः सामानत काबले नया थलबलया सःलं न्यूलवाःम्ह छँय् थुवानं लिना यंकुबले ज्वनातःगु थलबल वॉछ्वयाः बिस्यंवन । छँय्वा न इमित लिना हे यंकाच्चन, इमिसं खनाः बिस्यंवन । छम्ह विहारया तँ लिना, महाकालया चान्हय् धर्मोपदेश न्यानाः सुथे हे पुखूसिथय् ख्वाःसिला च्वम्हसिया न्ह्यने, सामानयः वॉछ्वया बिस्यंवन । खुंतय्त लिना हःपि मनुतयसं सामानयः खनाः "छं जिमिगु छँय् प्वाःखनाः सामानयः यंका धर्मयाना च्वम्ह थें जुयाच्चना ला" धकाः वयात ज्वनाः दायाः स्थानाः वॉछ्वया वन । अले सुथे हे लःघः ज्वनाः वपि युवापि श्रामणोरपिसं वयात खनाः "विहारय् धर्मया खँ न्यानाः छम्ह उपासक अनुचितकथं मरण जुल" धकाः धया शास्तायात कन । शास्ता "खः, भिक्षुपिं, श्व जन्मय् समयं मन्वःगुकथं सिद्धमाल, न्हापा थःहं यानाः वःगुकथं वयात उचितगु हे जुल" धकाः धया इमिसं फ्वनेवं वया पूर्वकर्मया खँ कना बिज्यात -

भीसं न्यानाः, न्हापा वाराणसी जुजु त्याकातःगु अधिराज्यय् छगु प्रत्यन्त गाँया जइलया लुखाय् खुंतयसं दुःख बिधाच्चन । जुजु जइलया लुखाय् छम्ह सिपाहिं (राजभत) तल, वं ज्याला कया मनुतपुत वारी पारी यंकी, पारी वारी हइ । अले छम्ह मनुया बालाम्ह थः कलायात चिग्वःगु गाडाय् तयाः उगु थाय् वन । सिपाहिं नं उम्ह मिसायात खनाः स्नेह उत्पन्न जुयाः वं "स्वामी, जिमित जइल पारी यंकाब्जु" धकाः धालं नं "आः ई मन्त, सुथे हे पारी यंका बिइ" धकाः धाल । वं स्वामी, आः ई हे दनि जिमित यंका ब्यु । लिहाँ नु, भो, जिमिगु छँय् हे नयेगु व च्वनेगु जुइ । व लिहाँ वनेगु इच्छा मयात । सिपाहिं नं मिजपिन्त सकेट बिद्या गाडा लित छ्वया बिल, इच्छा मदयेक हे लुखाया खलुइ वास बिद्या आहार तयार याके बिल । वया छँय् छाः मणिरत्न दु । व उगु मणियात वया गाडया दुने तयेके बिद्या सुथ न्हापेन खुंत दुहावेःगु सः पिकायेके बिल । अले वया मनुतयसं "मणिरत्न, स्वामी, खुंतयसं खुया यन" धकाः कन । वं गाँया ध्वाछाय् आरक्षा तयाः "दुने गामं पिहाँवइपिके माला स्वः" धकाः धाल । मेम्ह नं सुथे हे गाडा मिलेयानाः वन । अले वया गाडाय् मालास्वबले थःहं तयातयागु मणिरत्न खनाः छ्यानाः "छं मणि ज्वनाः बिस्यंवनेत स्वया ला ?" धकाः दायाः "स्वामी, खुँयात जिमिसं च्वनेधुन" धकाः गाँया नाथोयात कथन । वं गाँया नाथोयात धाथें, जिं भिंम्ह मनु धकाः छँय् वास बिद्या भोजन याकागु खः, मणि जकं ज्वनाः वन, ज्वं श्व पापीम्ह मनुयात" धकाः दायेके बिद्याः स्थानाः वॉछ्वयेके बिल । श्व वया पूर्वकर्म खः । व सिपाहिं अनं च्युत जुयाः अवीचिं नरकय् उत्पन्न जुल, अन ताःकालतक दुःख भोगयानाः विपाकया अवशेषं यानाः श्व जन्मय् अथे हे दायेका सिद्ध माल ।

थये शास्ता महाकालया पूर्वकर्मया खँ कनाः बिज्यानाः, "भिक्षुपिं, थये युपिं सत्त्वपिनि थःहं यानागु पापकर्म हे प्यंगु अपायय् केलाः यनी" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१६१. अतना हि कतं पापं, अत्तजं अत्तसम्भवं ।
अभिपत्थति^{१६१} दुम्पेयं, वजिरं वस्समयं^{१६२} मणिं ॥

१६१. "यःमू ध्यानागु पाप, यःत वड, यःत उत्पन्न जुड ।
केलाः यनी मूखयात, वज्रमणिं अश्ममणियात ये ॥"

अन व्रजमणिं अश्ममणियात चाये ये धयागु वज्रं त्वहंया मणियात चाये ये खः । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गये त्वहंतं दुगु त्वहंतं उत्पन्न जगु वज्रमणिं उगु हे अश्ममणियात यः च्चे क्वय् जुडगु त्याखं त्वहं मणियात नया व्हःप्याःखनाः कुच्चा कुच्चा यानाः छुयले मज्जिकाः बिड, थये हे यःमू ध्यानागु, यःके हे दयावःगु यःके हे उत्पन्न जगु पापं मूखयात प्रज्ञामदुम्हं पुदगलयात प्यगु अपाथय केलाः चानाः विध्वंस याड ।

देशनाया अन्तय् मुंवया च्चपिं भिक्षुपिं श्रोतापत्तिफलादिइ थ्यन ।

महाकाल उपासकया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६१. आत्मनैव कृतं पापं आत्मजमात्मसंभवम् ।
अभिमथनाति दुर्मैधसं वज्रमिवाश्ममयं मणिम् ॥१॥

६. देवदेवतया रत्नं

"गुम्हसिया अतिकं दुशीलता वड....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेत्तवन् य च्चना विज्यानाः च्चंबले देवदत्तयात कारणाय आज्ञा जुया विज्याना ।

छन्हुया दिनय् भिक्षुपिसं धर्मसंभाय् खं न्ह्यःथन - "आवुसोपिं, देवदत्त दुशील पापीमू दुराचारया कारणं वृद्धियाःगु तृष्णाद्वारा अजातशत्रुयात संग्रहयानाः तधुगु लाभसत्कार प्राप्त यानाः अजातशत्रुयात, बोयात स्यायेगुलिइ प्रेरितयानाः व नापं मिलेजुया जुयाः नाना प्रकारं तथागतयात स्यायेया निति कृतःयात ।" शास्ता विज्यानाः "छु खंय थन, भिक्षुपिं, आः खं ल्हाना मुनाच्चनागु खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपिं, आः जकमखु, न्हापा नं देवदत्तं नाना प्रकारं जित स्यायेया निति कृतःयात" धकाः धयाः कुरुमिगजातकादि^{१६३} कना विज्यानाः, "भिक्षुपिं, तःसकं हे दुशीलमू पुदगत धयामू दुशीलताया कारणं यानाः उत्पन्न जगु तृष्णा शालसिमायात मालुवा थे हितुमत्तु हिनः तोयुला नरकादि वौच्छवड" धकाः धया युगु गाथा धाल -

१६२. यस्स अच्चन्तुस्सील्यं, मालुवा तालमिवोत्थत्तं ।
करोति सो तयत्तानं, यथा नं इच्छती दित्तो ॥

१६२. "गुम्हसिया अतिकं दुशीलता वड, मालुवा लहरां शाल सिमायात हिनं ये जुड ।
याड वं अये थःत, गथे वयात इच्छायाड शत्रुं ॥"

अन अतिकं दुशीलता वड धयागु केवल दुशीलया भाव खः । गुहस्थी जसा जन्म जसां निसं दश अकशलकर्म जक यानाच्चनीमू खः, प्रव्रजित जसा उपसम्पदाया दिन निसं झ्यात्तु आपत्तिइ लायेवं अतिकं दुशीलमू खः । थन व निगु स्वगु जन्मय् दुशीलमू खः, युपिं गतिद्वारा वःगु दुशीलभावयात कया धयातःगु खः । दुशीलता धयागु थन दुशीलमूहसिया खुगु द्वारया आधारं उत्पन्न जगु तृष्णा धकाः सिद्धकेमाः । मालुवा लहरा

^{१६१} अभिपत्थति (सी० रो०)

^{१६२} दत्तिसंबंधययं (स्या० क०)

^{१६३} (जा० १. २. १११-२)

शालसिमायात हिने ये जुड धयागु गुम्ह पुवगलया उगु तृष्णा धकाः त्याय्खानातःगु दुशीलभाव खः । गये मालुवा धयागु लहरां (गुंखिं) शालयात त्वःपुयाः वा वडबले हःलं लः साला त्वःयलिङ्गुकचं फुककायास्य हे हितुमतु हिनाच्चनी, यथे थःत त्वःपुया हितुमतु हिनाच्चना च्वंगु खः । उगु मालवां तोयुला ब्यं कुतुका बिङ्गु सिमा ये उगु दुशीलकयं त्याय्खानातःगु तृष्णां तोयुला अपायय् कुतुका बिङ्गु खः, गये वयात अनर्थकामीम्ह शत्रुं इच्छा याङ्गु खः, अथे थःत याङ्गु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिलादि प्राप्त जुल ।

देवदत्त खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६२. यस्यात्यन्तदौःशीन्यं मालुवा शालमिवाततम् ।
करोति स तथात्मानं यथैनमिच्छति द्विदं ॥६॥

७. सङ्गोदं यायेत कुतःपार्श्वसिमा र्खँ

“अःपु बामलागु यायेत.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले सङ्गभेद यायेत कुतःपार्श्वसिमा कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्दुया विनय् देवदत्तं सङ्गभेदया नितिं कुतः यानाच्चबले आयुष्मान् आनन्द भिक्षाटन वनाच्चंगु खनाः यःगु अभिप्राय कन । उगु खँ न्यानाः स्थविर शास्तायाथाय् वनाः वृद्धयात यथे धाल - “जि यन, भन्ते, सुयया इलय व चीवरं पुनाः पात्र च्वनाः राजगृह्य भिक्षाटनया नितिं दुर्होवनाः । भन्ते, देवदत्तं राजगृह्य भिक्षाटनया नितिं वनाः च्वनाबले जित खन । खनाः गन जि च्वनाच्चनागु खः अन वयाः, जित यथे धाल - ‘आवुसो आनन्द, यनितिसं जिं, छथाय् हे, भगवान् ब्रुद्ध मेयाय् हे, भिक्षुसङ्घया उपोसय याये, सङ्गकर्म नं’ । यौ भगवान् शास्ता, देवदत्तं सङ्गभेद याङ्गु, उपोसय व सङ्ग कर्म नं याङ्गु ।” यथे धायेवं शास्ता -

“अःपु भिम्हं भियायेगु, भिम्हसित पापयाये थाकु ।
पापीया पापयाये अःपु, पापयाये आर्यपित्तं थाकु ॥”^{२६९}

थ्व उद्गार उद्गारयानाः बिज्यानाः, “आनन्द, थःत अहित जुङ्गु ज्या धयागु याये अःपु, हित जुङ्गु हे जक याये थाकु” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञाजुया बिज्यात -

१६३. सुकरानि असाधूनि, अत्तनो अहितानि च ।
यं वे हितञ्च साधुञ्च, तं वे परमदुक्करं ॥

१६३. “अःपु बामलागु यायेत, थःत अहित जुङ्गु व ।
गुगु हित जुङ्गु व भिंगु खः, यायेत तःसकं थाकु ॥”

उकिया अर्थ खः - गुगु ज्यात मभिगु, दोष दुगु, अपायय् थंकाबिङ्गु, यायेवं हे थःत अहित जुङ्गु खः, उपिं यायेत अःपु । गुगु सुगतिपाळे थंकीगु, थःत हित जुङ्गु, दोष मदुगु, भिंगु, सुगतिइ थंकीगु व निर्वाणय थंकीगु ज्या खः; पूर्वपाळे न्यानाः च्वंगु गङ्गायात पच्छिमपाळे न्याःकेगु थं अतिकं थाकु ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिलादि प्राप्त जुल ।

सङ्गभेद यायेत कुतःपार्श्वसिमा खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६३. सुकराण्यसाधून्यात्मनोःहितानि च ।
यद्वै हितं च साधु च तद्वै परमदुक्करम् ॥७॥

*** (अ० ४८)

८. काल स्थविरया खँ

“गुहसिनं बुद्धशासनयात्.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाबिज्यानाः च्चबले काल स्थविरया कारणय आजा जुया बिज्यात ।

आवस्तिइ छम्ह स्त्री मौयायासय च्चनाः उम्ह स्थविरयात सेवा यात । वया जःलाखःला छँय च्चपिं मनूतयसं शास्तायाथाय धर्मोपदेश न्यनावयाः “अहो बुद्धपिं धयापि आशचर्यपिं खः, अहो धर्मदेशना सुमधुर खः” धकाः प्रसंशा यानाच्चन । वं मिसां इमिगु खँ न्यनाः, “भन्ते, जि नं शास्ताया धर्मदेशना न्यनेगु इच्छाजुल” धकाः वयात कन । वं “अन वनेमते” धकाः वयात पन । वं कन्हे खुनु नं यानाः स्वन्हुतक पसां नं न्यनेगु हे इच्छाजुल । छाय वं वयात पंगु खः ? वयात यथे जुल - “शास्तायाथाय धर्मोपदेश न्यनेव जि नापं बाइ ।” वं छम्हाय दिनय सुये हे जलपान यायेधुका उपोसयशील कयाः, “पुत, बांलाक आर्ययात नकी” धकाः म्हाचाययात अहेयानाः विहारय वन । वया म्हाचाय नं उम्ह भिक्षु वःबले नकेवं “गन महाउपासिका ?” धकाः धायेवं “धर्मश्रवण यायेत विहारय वन” धकाः धाल । वं उगु खँ न्यनाः प्वायय थर्हवःगु डाह नं संताप जुयाः “आः व जि नापं बाल” धकाः वेगं वनाः शास्तायाथाय धर्मोपदेश न्यनाच्चम्हसित खनाः शास्तायात धाल, “भन्ते, थ्व मिसा म्खंम्ह खः, सुध्मगु धर्मया खँ मस्य, थ्वयात स्कन्ध संयुक्तगु सुध्मगु धर्मया खँ कना बिमज्यासे दानकथा व शीलकथा जक कनाः बिज्यायेगु उचित जुइ ।” शास्ता वया मनया खँ सिडका “वया म्खंम्ह मभिगु दृष्टिया आधारं बुद्धपिनिगु शासनयात निन्दा यानाच्चन । छं यःत हे घात यायेत कृतः यानाच्चन” धकाः धया युगु गाथा आज्ञया बिज्यात

१६४. यो तासनं अरहतं, अरियानं धम्मजीविनं ।
पटिकोसति दुम्पेधो, दिट्ठिं नित्साय पापिकं ।
फलानि कडुकस्येव, अत्तयाताये^{१००} फलत्ति ॥

१६४. “गुहसिनं बुद्धशासनयात अरहतं, आर्यपिन्त धार्मिकं जीवनं हनाच्चपिन्त ।
दोषारोपनं याइ दुवुट्ठिं, दृष्टिया आधारं मभिगु ।
फलं सये थें कडुकया, यःत घात यायेत जुइ ॥”

उकिया अर्थ खः - गुह्म दुवुट्ठिन्ह व्यक्तिं थःगु सत्कार हानीयाभयं मभिगु दृष्टिया आधारं “धर्मया खँ न्यने, दान बिइ” धकाः धादिपिन्त दोषारोपनं यानाः अरहत आर्यपिन्त धार्मिकं जीवनं हनाच्चपिं बुद्धपिनिगु शासनयात दोषारोपनं याइ, वया उगु दोषारोपनं उगु मभिगु दृष्टि पं धकाः ल्याःखानाः तःगु कडुकया फलत थें जुइ । उकिं गथे कडुकया फलत सयेवं थः सिनावनेत सइ, यःत घात यायेत हे सइ, बथे व नं यःत घातया निति हे जुइ । उकिं थये धयातल -

“फलं केरामायात स्याइ, फलं पं व फलं तियात नं ।

सत्कारं मभिपिन्त स्याइ, गथे प्वाथय दुम्ह खच्चर गडा खः ॥”^{१०१}

देशनाया अन्त्य उपासिका श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुन, भुवपिं परिषदपिन्त नं सार्वक धर्मदेशना जुल ।

काल स्थविरया खँ बचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६४. यः शासनमर्हताम् आर्यणां धर्मजीविनाम् ।
प्रतिक्रोशति दुम्पेधा, दृष्टिं निश्चिन्त्या पापिकाम् ।
फलानि काष्ठकस्येव, आत्महन्यायै फलति ॥८॥

^{१००} अत्तपज्जाय (सी० स्या० तो०)

^{१०१} (बुद्ध० ३३५; अ० नि० ४.६८)

९. शूलकाल उपासकव्या खँ

“थःम्हं हे यानाःगु पापः.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् ज्वनाबिज्यानाः च्वंबले जूलकाल उपासकया कारणम् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्हुया विनय् महाकालया खँय् धयातःगुकर्म हे अंगः प्वाःखनाः खुइपिं खँतयत छँय् थुवाःतयसं लिनाः यकृबले चान्हय् विहारय् धर्मया खँ न्यनाः सुये हे विहारं पिहाँवया भ्रावस्तिदं वयाज्वंम्ह उम्ह उपासकया न्हयने सामान्यः वौल्लवयाः विस्मयन । मन्तयसं वयात खनाः “थ्वं चान्हय् खँन्या यानाः धर्मापदेश न्यने थें सनाः जुयाच्चन, ज्वं थ्वयात” धकाः वयात दान । घः ज्वनाः लः कावःपिं दासितयसं लःया तिर्यय् वनाच्चंबले वयात खनाः “निच्चु, स्वामीपिं, थ्वं थुजागु ज्या याइमखु” धकाः वयात भुक्त यानाविल । व विहारय् वनाः, “भन्ने, जित मन्तयसं नाशयात, घः ज्वनाः लः कावःपिं दासितयगु कारणं जिगु ज्यान बचेजुल” धकाः भिक्षुपिन्त कन । भिक्षुपिसं तथागतयात उगु खँ कन । शास्ता इम्मिगु खँ न्यनाः, “भिक्षुपिं, चलकाल उपासक घः ज्वनाः लः कावःपिं दासितयगु कारणं, थःम्हं मयाःगु कारणं ज्यान बचेजुल । थुपिं सत्त्वपिं धयापिसं थःम्हं पापकर्म यानाः नरकादिइ थः हे दुःख सियाच्चने माली, कुशल यानाः सुगति व निवांणय् वनीबले थः हे विशुद्ध जुइ” धकाः धया थुगु गाया आज्ञाजुया बिज्यात-

१६५. अत्तना हि^{२०१} कतं पापं, अत्तना संकिलिस्सति ।
अत्तना अकतं पापं, अत्तनाव विसुज्जति ।

१६५. “थःम्हं हे यानाःगु पापं, थःत मलिन याइ ।
थःम्हं मयानाःगु पापं, थः हे विशुद्ध जुइ ।

शुद्ध व विशुद्ध प्रतक्ष थः हे जुइ, छम्हसिन मेम्हसित विशुद्ध धाये फइमखु ॥”

उकिया अर्थ छः - गुम्हसिन थःम्हं अकुशल कर्म याःगु जुइ, व प्यंगु अपायय् दुःखं अनुभव याया थः हे मलिन जुइ । गुम्हसिन थःम्हं मयानाःगु पापं यानाः, व सुगति व निवांणय् वनेवं थः हे विशुद्ध जुइ । कुशलकर्म धकाः न्यायखानातःगु शुद्धि व अकुशलकर्म धकाः न्यायखानातःगु अशुद्धि प्रत्यक्षरूपं याइपिं सत्त्वपिन्त थयःपिन्त हे विपाक फल वत । छम्ह व्यक्तं मेम्ह व्यक्तियात शुद्ध याइमखु, धाये न फइमखु, दुःख नं बिइ फइमखु धकाः धयातःगु जुयाच्चन ।

देशनाया अन्त्य चलकाल श्रोतापनिफलय् प्रतिस्थित जुल, भुंविपरिषदपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

Dhamma Digital

चूलकाल उपासकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६५. आत्मानं हि कृतं पापमात्माना संकलितयति ।
आत्मानाःकृतं पापमात्मनैव विशुध्यति ।
शुद्धिरसुद्धिः प्रत्यात्मं नान्योऽन्यं विशोधयेत् ॥१॥

१०. अत्तद्वत्था स्थविरया खँ

“थःगु हितार्थया.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् ज्वनाबिज्यानाः च्वंबले अत्तद्वत्थ स्यविरया कारणम् आज्ञा जुया बिज्यात ।

शास्ता परिनिर्वाण जुया बिज्याबले, “भिक्षुपिं, जि थनिं प्यलाबिकाः जि परिनिर्वाण जुइ” धकाः धायेवं सवेग उत्पन्न जपिं न्हयसः पथगजन भिक्षुपिं शास्तायाथाय् लिक्क त्वःमतुसे “छु, आवुसोपिं, धायेगु” धकाः सल्लाह

^{२०१} अत्तनाव (सी० प्या० रो०)

यानाः जुयाच्चन । अत्तदत्थं स्थविरं विचाः यात - "धायें, शास्ता प्यलाबिकाः परिनिर्वाणं जुया बिज्याइ, जि अबीतराग तिनी, शास्ताया जीवमान कालय् हे अहत्त्वया निति कुतः पाये ।" व भिक्षुपियाय् मवं । अले वयात भिक्षुपिसं "छाय्, आदुसो, छ जिमिथाय् मवयागु खः, छु नं खं मल्हा" धकाः धयाः शास्तायाथाय् धका "श्वं, भन्ते, थये यानाच्चन" धकाः कन । शास्तां नं वयात "छाय् छ वये यानाःगु ?" धकाः धायेवं "धायें छःपिं, भन्ते, प्यलाबिकाः परिनिर्वाणं जुया बिज्याइ, जि छःपिं जीवमान कालय् हे अहत्त्व प्राप्तं पायेत कुतः पाये ।" शास्तां वयात साधुकार विद्याः, "भिक्षुपिं, गुम्हसिया जिगुप्रति स्नेह दु, व अत्तदत्थं ये जुइगु उचित जुइ । सुगन्धादि पुजा पायेवं जित पुजा याःगु जुइमखु, धर्मानुधर्मप्रतिपत्तिद्वारा जक जित पुजा याःगु जुइ । उकिं मेपिं नं अत्तदत्थं समानं हे जुइमा" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१६६. अत्तदत्थं परत्थेन, बहुनापि न हापये।
अत्तदत्थमभिज्जाय, सत्तथपसुतो सिया ॥

१६६. "थःगु हितार्थया निति मेपिनिगु हितार्थं नं आपाः हानी पायेमते ।
थःगु हितार्थयात सिइका, थःगु हितार्थया निति उत्साह या ॥"

उकिया अर्थं खः - गृहस्थी जुया न्हापा दाछि ध्यबा निति बा इःछि ध्यबा निति नं मेपिनिगु हितार्थयात हानी पायेमते । दाछि ध्यबां नं वया थःगु हितार्थं, नये त्वनेगु दयेके फु, मेपिनि हितार्थया निति मखु । थुगुयात कना विमज्जासे कर्मस्थानकयं कना बिज्याःगु खः, उकिं "थःगु हितार्थयात हानी पायेमखु" धकाः भिक्षुं सङ्घयात दुगु चैत्य मरम्मतादि ज्यात व उपाध्यायादि व्रत हानी पायेमज्यु । सदाचार व्रतादि पूर्णयानाः हे आर्यफलादि साक्षात्कार याइ, उकिं श्व नं थःगु हितार्थं हे खः । गुम्ह अत्यन्त उत्साह याइग्म्ह विपश्यक "थौ व कन्हे" धकाः प्रतिवेधयात प्रार्थना यानाजुइ, वं उपाध्याय व्रतादि नं त्याग यानाः थःगु ज्या हे जक पायेमाल । थुजागु थःगु हितार्थयात सिइकाः "श्व जिगु थःगु खः" धकाः विचाः याना, थःगु हितार्थया निति उत्साह या उगु थःगु अर्थयं यत्न प्रयत्न यानाः जुइमा ।

देशनाया अन्त्य उम्ह स्थविर अहत्त्वय् प्रतिस्थित जुल, मुंवया च्वापि भिक्षुपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

१६६. आत्मनोःर्थं परार्थेन बहुनापि न हापयेत् ।
आत्मनोःर्थमभिजाय सदर्थप्रसितः स्यात् ॥१०॥

अत्तदत्थं स्थविरया खं क्वचाल ।

आत्मवर्गया वर्णन क्वचाल ।

फिनिगुगु वर्ग क्वचाल ।

१. युपक भिक्षुया खँ

“हीनगु धर्मयात सेवन.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्चबले सुं छम्ह युवक भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोसं न्याना: सुं छम्ह स्वविर युवकभिक्षु नापं सुये हे विशाखाया छँय वन । विशाखाया छँय न्यास: भिक्षुपिन्त नित्यरूपं यागु व नित्यासन लायातद्गु जुयाच्चन । स्वविर अन यागु त्वना: युवक भिक्षुयात फयेतुका य: मेगु छँय वन । उगु इलय् विशाखाया काय्यात म्हंघाय् अजिया थासय् च्वना: भिक्षुपिन्त सेवा यानाच्चन । व उम्ह युवकयात ल: हायेकाच्चबले थलय् य:गु ख्वा:याचिं खना: न्हिल, युवक नं वयात स्वया: न्हिल । वं युवक न्हिलाच्चंगु खना: “छ्यं त्वा:दम्ह न्हिलाच्चन” धका: धाल । अले वयात युवकं “छ छ्यं त्वा:दम्ह ख; छिमि माँबौपिं छ्यं त्वा:दपिं ख:” धका: ब्व:विल । वं ख्वाच्चं भूतुलिइ अजिया लिक्क वना: “छु थ्व, पुता ?” धका: धायेवं उगु खँ कन । व युवकया लिक्क वया, “भन्ते, तं चाया: बिज्यायेमते, थवं सँ लुसि चाना: चानात:गु वस्त्र न्याया: पुना: दयुइ तज्यागु खप्पर ज्वना: भिक्षाटनया निति वनाच्चम्ह आर्यायात अगौरव तया: धा:गु मखु” धका: धाल । युवक ख; उपासिका, छ जित सँ चानात:गुभाव स्यु, थवं जित “छ्यं त्वा:दम्ह” धका: धया: ब्व:विइगु उचित जूला । विशाखा न युवकयात खँ न्येके फत न त म्हंघाय्मचायात । उगु क्षणय् स्वविर वया: “छु थ्व उपासिका ?” धका: न्यनेवं उगु खँ न्याना: युवकयात उपदेश ब्युब्यु धाल - “भ्वाल्, आवुसो, न थवं सँ लुसि वस्त्र चाना: पुना:तम्हसित दयुइ तज्यागु खप्पर ज्वना: भिक्षाटनया निति वनाच्चम्हसित ब्व:ब्युगु ख;, सुंक् च्चं छ ।” ख; भन्ते, छु छ:पिसं थ: उपस्यापिकायात मख्यासे जित छ्यानागु ला ?, जित “छ्यं त्वा:दम्ह” धका: ब्व:विइगु उचित जूला । उगु क्षणय् शास्ता बिज्याना: “छु थ्व ?” धका: न्याना: बिज्यात । विशाखा न्दघने निसँ उगु खँ कन । शास्तां उम्ह युवकया भ्रोतापत्तिकलया आधार खना: “जि थ्व युवकया पक्षय् च्वनेगु उचित जुइ” धका: बिचा: याना विशाखायात धाल - “छु विशाखा छ म्हंघाय्मचां संजक खानात:पिं जि श्रावकपिन्त छ्यं त्वा:दपिं धका: ब्व:विइगु उचित जूला ?” उबले हे युवक दना: ल्हा: ज्वजलपा याना:, “भन्ते, थ्व न्त्यस: छ:पिसं हे बालाक सिया: बिज्यात, जिमि उपाध्यायं व उपासिका बालाक मस्यु” धका: धाल । शास्ता युवकया य:त अनुकूल जगुभाव सिइका: बिज्याना: “कामगुणया कारणय् न्हिलेगु धयागु हीनगु धर्म ख;, हीनगु धर्मयात सेवन यायेगु व प्रमादया वशय् वनेगु धयागु उचित मजू” धका: धया: युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१६७. हीनं धम्मं न सेवेय्यं, पमादेन न संवसे ।
मिच्छादिद्धिं न सेवेय्यं, न सिया लोकवद्दिने ॥

१६७. “हीनगु धर्मयात सेवन यायेमते, प्रमादया वशय् वनेमते ।
मिथ्यादृष्टियात सेवन यायेमते, जुइमखु लोकवृद्धि ॥”

अन हीनगु धर्मयात धयागु पञ्चकामगुण धर्म ख: । उगु हीनगु धर्म अन्त:त उँत इहँ आदितयसं न सेवन याये मज्यु । हीनगु नरकादिइ थासय् उत्पन्न जुइका विइगुलिं याना: हीन धा:गु ख;, उगु सेवन याये मज्यु । प्रमादया वशय् धयागु स्मृति मदइगु लक्षणकथं प्रमाद च्वनेमते । सेवन यायेमते धयागु मिथ्यादृष्टियात न ग्रहणयाये मते । लोकवृद्धि धयागु गुम्हसिनं थये याइ, वया लोकवृद्धि जुइ । उकिं थये मयायेवं जुइमखु लोक वृद्धि ।

देशनाया अन्तय् उम्ह युवक भ्रोतापत्तिकलया प्रतिस्थित जुल, मुंवापिन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

युवक भिक्षुया खँ क्वचात ।

१६७. हीनं धर्मं न सेवेत प्रमादेन न संवसेत् ।
भिध्यादृष्टिं न सेवेत न स्यात्लोकवर्धनः ॥१॥

२. सू.द्वोद्धाराया र्थे

“दनेबले प्रमाद जुडमते.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता निग्रोधाराम्य च्वना बिज्यानाः च्वबले बौया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

छागु इलय् शास्ता न्हापाकाल कपिलपुरय् बिज्यानाः थःथितिपिसं स्वागत याकाः निग्रोधाराम्य थंकाः थःथितिपिनिगु अभिमानयात तोथलेत आकाशय् रत्नचक्रमण दयेकाः अन चक्रमण यानाः बिज्यानाः धर्मदेशना यानाः बिज्यात । थःथितिपिं तप्यतायाः सुद्धोदनजुजु आदिपिसं वन्दना यात । उगु ज्ञातिसमागम्य पुष्करवर्षाया वर्षाजुल । उगु कारण्य अपालं मनतयसं खँ न्दयथनेवं “भिक्षुपिं, आः जकमखु, न्हापा न जि ज्ञातिसमागम्य पुष्करवर्षाया वर्षां हे जुल” धकाः धयाः बिज्यानाः वेस्सन्तरजातक^{१७१} कनाः बिज्यात । धर्मदेशना न्यनाः लिहोबपिं थःथितिपिं मध्ये छम्हसिन हे शास्तायात निमन्त्रणा मयात । जुजुं नं “जिंमि काय् जिगु छैय् मवःसे गन वनी” धकाः निमन्त्रणा मयाःसे हे वन । वनाः छैय् नीद्व बिक्षुपिन्त यागुआदि तयार याकेबियाः आसनत लायेकेबिल । कन्हेखनु शास्ता भिक्षाटनया निति दुहोबिज्याबले “छु अतीत दुदुपिं बौया शहरय् थंकाः तप्यंक हे थःथितिपिनिगु कुलय् दुहोवन लाकिं छसिकथं भिक्षाटनया निति बिज्यात” धकाः आवर्जनयाबले “छसिकथं बिज्यात” धकाः खकां न्हापागु छैय् निसे भिक्षाटनया निति चाःह्युह्युं बिज्यात । राहलयातां प्रासादय् फयेनुना हे खनाः उगु सुचं जुजुयात कन । जुजुं वस्त्र पुपु याकनं पिहोवया शास्तायात वन्दना याताः - “पुता, छागु जित नाशयाताः, छःपिं भिक्षाटन बिज्यानाः जित तःसकं हे लज्या उत्पन्न याताः बिज्यात, उचित जुला, छःपिं थव नगरया लुं थं जाःगु लंय चाःहिला भिक्षाटन बिज्यायेगु, छागु जित लज्जित याताः बिज्याताः ?” “जिं छःपिन्त, महाराज, लज्जित मयाताः, थःगु कुलवंश अनुसार जुयाः ।” “छु पुता, भिक्षापवनाः जीवन हनेगु वंश जिगु वंश खःला ?” “थव, महाराज, छःपिनिगु वंश मखु, थव जिगु वंश खः । अपालं इलदः दुदुपिसं भिक्षाटनया निति चारिका याताः जीवन हनाः बिज्यात” धकाः धया धर्मदेशना यायां थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

१६८. उत्तिट्टे नप्पमज्जेय्य, धम्मं सुचरितं वरे ।
धम्मचारी सुखं सेति, अस्मि लोके परमि व ॥

१६८. “दनेबले प्रमाद जुडमते, सुचरित्र धर्मयात आचरण या ।
धर्मचारी सुखपूर्वक च्वनी, थव लोकय् व परलोकय् नं ॥

१६९. धम्मं वरे सुचरितं, न नं दुच्चरितं वरे ।
धम्मचारी सुखं सेति, अस्मि लोके परमि व ॥

१६९. “धर्म आचरण या सुचरित्रगु, उगु दुश्चरित्रगु आचरण यायेमते ।
धर्मचारी सुखपूर्वक च्वनी, थव लोकय् व परलोकय् नं ॥”

अन दनेबले धयागु दनाः मेपिनिगु छैलुखाय् च्वनाः भोजन कायेमालिबले खः । प्रमाद जुडमते धयागु पिण्डचारिकवत स्यंकाः साःगु भोजनत जक मामां दनेगु धयागु प्रमाद खः, छैखापतिं लिताः न्यासिवनाः भिक्षाटनया निति चाःह्युवनेगु अप्रमाद खः । वये दनेबले प्रमाद जुडमते धाःगु खः । धर्मयात धयागु माते मज्जुगुयात त्याग याताः न्यासिवनाः उगु हे भिक्षाचारधर्मयात सुचरित्रकथं जुडमा । सुखपूर्वक च्वनी धयागु थव

^{१७१} (जा० २.२२.१६५५ आदि)

देशना जक खः, यथे श्व भिक्षाचारधर्मयात पालन याःम्ह धर्माचारी श्व लोक्यु प्यंगू इरियापथं सुखपूर्वकं च्वनी धयागु अर्थ खः । उगु दुश्चरित्रगु आचरण धयागु वेश्यादिकथं थीयीगु अगोचरयु जुयाः भिक्षाचारधर्मयात दुश्चरित्रकथं जुइगु खः । यथे मज्जेसे सुचरित्र धर्मयात आचरण या, उगु दुश्चरित्रगु आचरण यायेमते । ल्य दुगु अर्थ धाये धुन ।

देशनाया अन्त्य जुजु श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल, मुंविपन्ति न सार्यक धर्मदेशना जुल ।

सुदोदनया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१६८. उत्तिष्ठेन्न प्रमाद्येत धर्मं सुचरितं चरेत् ।
धर्मचारी सुखं शते अस्मिन् लोके परस्मिन्श्व ॥२॥

१६९. धर्मं चरेत् सुचरितं नैतद् दुश्चरितं चरेत् ।
धर्मचारी सुखं शते अस्मिन् लोके परस्मिन्श्व ॥३॥

३. न्यासः तिपश्यकं शिष्यपिनिगु खँ

“गथे लःप्वचवायात.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्यानाः च्वबले न्यासः विपश्यकं भिक्षुपिनि कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसे न्यनाः, इमिसे शास्तायाथायु लिक्क कर्मस्थान कथाः जइलयु दुहोवनाः उत्साह व कृतः याःसानं विषेशता प्राप्तमजुयाः “विषेशकथं कर्मस्थान काये” धकाः शास्तायाथायु लिक्क वयाच्वबले लैया दथुइ मरीचि (मृगजल) कर्मस्थान भावना यायां हे वल । इपि विहारयु दुहोवःगु क्षण्यु हे वा वल । इपि अन यन फलयु च्वनाः लःवाया वेगं थहोवयाः तज्यानाःच्वंगु लःप्वचवात खनाः “श्व थःगु शरीरं न उत्पन्न जुयाः तज्याना वनीगु लःप्वचवा समानगु हे खः” धकाः आरम्भण धात । शास्ता गन्धकूटिइ फयेतुनाः हे इपि भिक्षुपिनि स्वथाः इपि नाप खँलाये थें प्रकाश (रश्मी) पिकयाः युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१७०. यथा बुबुळकं^{१७०} पस्से, यथा पस्से मरीचिकं ।
एवं लोके अवेकखन्तं, मत्पुराजा न पस्सति ॥

१७०. “गथे लःप्वचवायात स्वये थें, गथे मृगतृष्णायात स्वये थें ।
यथे लोकयात स्वइम्हसित, मत्पुराजं खके फइमखु ॥”

अन मृगतृष्णायात धयागु माया भ्रम खः । इपि ताःपाकं निसे स्वयेबले छैया आकारादिकथं दयाच्वंसानं लिक्कः वनेबले कायेगु मदया खालिगु जुया रिक्त हे जुयाच्वनी । उकिं गथे उत्पन्न जुयाः तज्यानाः वनीगु लःप्वचवा थें खालिजुयाः रिक्त जुइगु स्वभावयात स्वः, यथे स्कन्धादि लोकयात स्वयाच्वनीबले मत्पुराजं खनीमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपि भिक्षुपि च्वनाच्वंगु थासयु हे अर्हत्त्वयु थ्यान ।

न्यासः विपश्यकं भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७०. यथा बुबुळकं पश्येद् यथा पश्येन् मरीचिकाम् ।
एवं लोकमवेक्षमाणं मत्पुराजो न पश्यति ॥४॥

^{१७०} बुबुळकं (१०)

४. अभयराजकुमारया स्त्री

“यन श्व लोकयात स्व.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले अभयराजकुमारया कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, वया, सिमानाय् शान्त यानाः वःभूसित वी बिम्बिसार सन्तुष्टजुयाः छम्ह प्याखं हुयेगु व में हालेगुलिङ्ग कुगलम्ह प्याःखमो मिसा छम्ह बियाः न्हयन्हूतक राज्यभी लःन्हाना बिल । वं न्हयन्हूतक छैन पिहाँमवःसे हे राज्यभी अनुभव यानाः च्वान्ह्या दिनय् नदीतिर्य्य वनाः म्वःन्ह्या उरानय् दुहाँवनाः सन्ततिमहामात्यया ये उम्ह मिसाया प्याख व में स्वयाः फयेतुल । व नं उगु क्षण्य् हे सन्ततिमहामात्यया प्याःखमो ये तीव्रगु वातल्वचं कयाः सित । कुमारयात उम्ह मिसा सिङ्गुलिं शोकजुयाः “जिगु श्व शोक शास्ता छम्ह बाहेक मेपिसं शान्त याये फडमखु” धकाः शास्ताया लिक्क वनाः, “भन्ते, जिगु शोक शान्त यानाः बिज्याहूँ” धकाः बिन्ति यात । शास्ता वयात आशवासन बियाः “कुमार, छ श्व मिसा ये हे सिङ्गुबले ख्याः पिहाँवःगु ख्वबि अनादि ससारे प्रमाण मद्” धकाः धयाः उगु देशनाद्वारा शोक क्वलानावंगु भाव सिङ्का बिज्यानाः, “कुमार, शोक यायेमते, श्व मूर्खतयत क्वसिका छवङ्गु याय खः” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१७१. एथ पस्सथिमं लोकं, चित्तं राजरथूपमम् ।
यथ बाला विसीदन्ति, नन्थि सङ्गो विजानतं ॥

१७१. “यन श्व लोकयात स्व, विचित्रगु राजरथ थें जागु ।
यन मूर्खत क्वसिनाः वनी, मद् आसक्ति सःस्युपिनि ॥”

अन थन स्व धयागु राजकुमारयात सम्बोधनयानाः धाःगु खः । श्व लोकयात धयागु श्व स्कन्धलोकादि धकाः कयातःगु शरीर खः । विचित्रगु धयागु सप्तरत्नादि विचित्रगु राजरथ थें वस्त्रालंकार विचित्रगु खः । थन मूर्खत धयागु श्व शरीरय् मूर्खत थये क्वसिनाः वनी । सःस्युपिनि धयागु सःस्युपिं पपिण्डुतपिनि थन राग आसक्तादिङ्ग छगु नं आसक्ति मद् धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्ये राजकुमार श्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल, मुंवेपन्ति नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

१७१. एत पश्यतेमं लोकं चित्रं राजरथोपमम् ।
यथ बाला विषीदन्ति नास्ति संगो विजानताम् ॥१॥

५. वैपुङ्गव रथाविरया स्त्री

“गुम्ह न्हाया प्रमादीजुयाः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले वैपुङ्गव स्थविरया कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, वं सुय्य व सन्ध्याइलय् यानाः इयात प्रमाण मयाःसे न्ह्याबले वैपुनाः हे जुयाच्चन । व छन्ह्या दिनय् तुफि ज्वनाः न्हिनय् छगु यासय् फयेतुनाच्चम्ह रेवत स्थविरया लिक्क वनाः “श्व महाअलिच्छम्ह मन्तयसं श्रद्धा ब्युगु नयाः वयाः फयेतुनाच्चन, छु छ तुफि ज्वनाः छगु यासय् वैपुङ्गु उचित मजुना ?” धकाः धाल । स्थविर “श्वयात ओवाद बिद्माल” धकाः बिचाः याना खः, आवुसो । छु, भन्ते ? हूँ म्वःन्ह्याः वा । वं अथे यात । अले वयात स्थविर छखेलिक्क फयेतुकाः उपदेश ब्युब्यु धाल - “आवुसो, भिक्षुं धयाम्हं न्ह्याबले नं बौजक पुनाजुङ्गु उचित मज्, सुय्य हे वैपुनाः भिक्षाटन वनाः भिक्षाटन लिहाँवयाः चान्हे व न्हिने च्वनेगु यासय्

फयेतुनाः स्वीनिग् शरीरया अवयवत च्चवनाः थःगु शरीरय् क्षयव्यय खंका सन्ध्याइलय् दनाः बँ पुद्गु उचित जुइ, न्हाबले नँ बँ मपुसे यःत नँ समय बिइमाः ।” व स्वविरया ओवादय् च्चवनाः ताःई मद्बं हे अर्हत्त्वय् थ्यन । उगु याय् फोहर जुल । अले वयात भिक्षुपिसं धाल - “आयुष्मान् बँपुइम्ह स्वविर, उगु याय् फोहर जुल, छाय् छं बँ मपुनाःगु खः ?” “भन्ते, जि प्रमादीबले थये यानाः, आः अप्रमादी जुइधुन ।” भिक्षुपिसं “थ्व स्वविरं मेगु धयाच्चन” धकाः शास्तायात कन । शास्तां “खः, भिक्षुपिं, जि काय् न्हापा प्रमादीबले बँपुनाः चाःह्यु जुइ, आः मार्गफलसुखद्वारा दिं बितेयायां बँमपुगु खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१७२. यो च पुब्बे पमज्जित्वा, पच्छा सो नप्पमज्जति ।
सोमं लोकं पभासेति, अब्धा मुत्तोव चन्दिमा ॥

१७२. “गुम्ह न्हापा प्रमादीजुयाः, लिपा व प्रमादी जुइमखु ।
वं थ्व लोकय् जाञ्चल्लेमान याइ, सुपांचं मुत्तम्ह मिलां थें ॥”

उकिया अर्थ खः - गुम्ह व्यक्तिकं न्हापा सेवाटहल यानाः बा अध्यानादि यानाः प्रमादीजुया लिपा मार्गफलसुखद्वारा दिं बितेयायां प्रमादी जुइमखु, वं सुपांचं मुत्तम्ह मिलां थें अवकाश लोकयात मार्गज्ञानं थ्व स्कन्धादि लोकयात जाञ्चल्लेमान याइ, छाग् हे जःलं प्रकाशित याइ ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनत) श्रोतार्षात्पत्तिलादि प्राप्त जुल ।

बँपुइम्ह स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७२. यश्च पूर्व प्रमाद्य पश्चात् स न प्रमाद्यति ।
स इमं लोकं प्रभासयति अध्यान्मुक्त इव चन्दिमा ॥६॥

६. अङ्गुलिमाल स्थाविरया खँ

“गुम्हसिनं याःगु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चवाविज्यानाः च्चबले अङ्गुलिमाल स्वविरया कारणय् कनाः बिज्यात । खँ अङ्गुलिमालसूत्रकयं सिइकेमाः ।^{१७५}

स्वविर शास्तायायाय् लिक्क प्रव्रजित जुया अर्हत्त्वय् थ्यन । अले आयुष्मान् अङ्गुलिमाल एकान्तय् च्चवाः ध्यानं दनाः विमुक्तिसुख अनुभव यानाच्चन । उगु इलय् थ्व उदान प्रकट यानाः बिज्यात -

“गुम्ह न्हापा प्रमादीजुयाः, लिपा व प्रमादी जुइमखु ।

वं थ्व लोकय् जाञ्चल्लेमान याइ, सुपांचं मुत्तम्ह मिलां थें ॥”-

आदिकयं हर्षोद्गार यानाः अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जुल । भिक्षुपिसं “गन, आवुसोपिं, स्वविर उत्पन्न जुल ?” धकाः धर्मसभाय् खँ न्ह्यःयन । शास्ता बिज्यानाः “छु खँय् यन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाःच्चनागु खः ?” धकाः न्यनाः बिज्यायेवं, “भन्ते, अङ्गुलिमाल स्वविरया उत्पत्तिस्यानया खँय्” धकाः धायेवं “परिनिर्वाण जुल, भिक्षुपिं, जि काय् ।” “भन्ते, युलिमछि मनूतयत स्यानाः परिनिर्वाण जुल ला ?” “खः, भिक्षुपिं, वं न्हापा छम्ह कल्याणमिन्न प्राप्तमजुयाः युलिमछि पापयात, लिपा कल्याणमिन्नया रवहाली दयाः अप्रमादी जुल । उकिं वयागु उगु पापकर्मयात कुशलं तोपुल” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१७३. यस्स पापं कतं कम्मं, कुसलेन पिथीयति^{१७६} ।
सोमं लोकं पभासेति, अब्धा मुत्तोव चन्दिमा ॥

^{१७५} (प० नि० २.३४७ जादि)

^{१७६} पित्तीयति (सी० ख्या० रो०)

१७३. "गृहसिनं या:गु पापकर्मयात, कुशलं तोपुड ।
वं थव लोक्य जाव्वल्लेमान याइ, सुपाँचं मुत्तम्ह मिलां थें ॥"

अन कुशलं धयागु अर्हतभारगयात कथा धयात:गु ख: । न्यं दुगु अर्थ स्पष्ट हे जयाच्वन ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अङ्गुलिमाल स्वविरया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

१७३. यस्य पापं कृतं कर्म कुशलेन पिधियते ।
स इमं लोकं प्रभासयति, अन्धान्मुक्त इव चन्द्रमा ॥७॥

७. शाज्याकर्तिया ठ्यायाया खँ

"कां जुल थव संसार....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता अगालवचैत्य्य च्वनाविज्याना: च्वबले छम्ह
शाज्याक:मिया म्हाचायया कारणाय कना: बिज्यात ।

छन्हुया दिन्य आलविवासिपि शास्ता आलविडु थंकाबिज्यायेव निमन्त्रणा याना: दानबिल । शास्ता
भोजनया अन्त्य अनुमोदन घायां "अनिश्चित जिगु जीवन ख:, निश्चित जिगु मरण ख:, अवश्य नं जि सिड हे
मानी, मरणाय अन्त जुडगु जिगु जीवन ख:, म्वा:नाच्वनेगु जक अनिश्चित ख:, सिडगु निश्चित ख: धका: यथे
मरणानुस्मृति भावना या । गृहसिनं मरणानुस्मृति भावना यादुमखु, इपि लिपाया इलय विषधारीसर्पं खना:
याना: कथि मद्दुम्ह व्यक्तिये संताप जुया: भयत्राशं याना: चिच्चाय् दंक हाला: सिड । गुपिसं मरणानुस्मृति
भावना याइ, इपि ता:पाकं निसं विषधारीसर्पयात खना: कथि ज्वना: अलग दनाच्वम्ह व्यक्तिये लिपाया इलय
त्राश जुडमखु, उकिं मरणानुस्मृति भावना यायेमा:" धका: धया: बिजात । उगु धर्मदेशना न्यना: न्यं दुपि मनत
य:गु ज्याय व्यस्त जुल । छम्ह भिखुदं दम्ह थाज्याक:मिया म्हायाय नं "अहो बुद्धपिणिगु खँ धयागु आश्चर्यं ख:,
जिं मरणानुस्मृति भावना यायेगु उचित ख:" धका: चा.न्हि मरणानुस्मृति हे जक भावना यात । शास्ता नं अन
पिहाँ बिज्याना: जेतवनय बिज्यात । वं कुमारी स्वर्दं मरणानुस्मृति भावना यात ।

अले छन्हुया दिन्य शास्ता सुय न्हापनं लोक्य स्वयाविज्यावले उम्ह कुमारी थ:गु जानजालय दुने दुहाँवंगु
खना: "छु जुड" धका: स्वया बिज्यावले "थव कुमारी जिगु धर्मदेशना न्यंगु दिन निसं स्वर्दंतक मरणानुस्मृति
भावना यात, आ: जि अन वना: थव कुमारीयाके प्यंगु न्यस: न्यना: उगुया निस: विडुबले प्यंगु थासय नं
साधुकार विद्या: युगु गाथा धा:ये । व गाथाया अन्त्य भोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुड, उगुया आधारं आपालं
मनतयत नं सार्थक धर्मदेशना जुड" धका: सिडका: न्यास: भिक्षुपरिवारपि जेतवनं पिहाँवया छिसिकथं अगालव
विहारय बिज्यात । आलविवासिपिसं "शास्ता बिज्यात" धका: न्यना: विहारय वना: वसपोलयात निमन्त्रणा
यात । उबले व कुमारी नं शास्ताया आगमनयात न्यना: "धायें बिज्यात, जि बौ, स्वामी, आचार्य पूर्णचन्द्र
समानगु ख्वाम्ह महागीतम बुद्ध" धका: मन लयताया: "यनिं स्वर्दं न्यस: स्वर्णवर्णम्ह शास्तायात जिं खना:गु ख:,
आ: नं वसपोलया स्वर्णं वर्णगु शरीर दर्शन याये व सुमधुर ओज:पूर्णगु उत्तमधर्म न्यने दद्दगु जुल" धका:
बिचा: यात । वया बौम्ह शालाय वबले धाल - "बौ, मेपिनिगु जिं काप: तया: तयेधुन, उगु काप: कुछित थाये
सिमधनि, उगु ज्या बौ जिं थाये सिधयके, याकनं जित तुकि तुला हि ।" वं बिचा: यात - "जि शास्ताया
धर्मापदेश न्यनेगु इच्छा जुयाच्वन, बौ नं जित थथे धाल । छु शास्ताया धर्मापदेश न्यवने लाकि बौयात तुकि तुला:
यंके ?" अले वयात थथे जुल "तुकि तुला: मयंकेवं बौनं जित दायनं फु प्रहार याये नं फु, उकिं तुकि तुला:
बौयात विद्या: लिपा धर्मापदेश न्यवने" धका: त्वाकलय फयेतुना: तुकि तुल ।

आलविवासिपिसं शास्तायात भोजन याका: पात्र ज्वना: अनुमोदनया निति च्वनाच्वन । शास्ता "जि गृह
कुलया म्हाचायमचाया कारणं स्वीगु योगन नँ वया:, वया यौतक नं मौका प्राप्त मजुयाच्वन । वया अवसर
दइबले अनुमोदन याये" धका: संकच्वना: बिज्यात । थथे धका: संकच्वना बिज्याम्ह शास्तायात देवतापिसहित

लोक्य सुना नं छुं नं धाःयेगु साहस ददमखु । व कुमारी नं तुकि तुलाः दालाय तथाः बौयायाय वनाच्चबले परिषद्या अन्त्य च्वनाः शास्तायात स्वयाः हे दनाच्चन । शास्तां नं गपः ल्द्वनाः वयात स्वयाः विज्यात । वं स्वयाविज्याःगु आकारप्रकारं हे सिद्धकाः काल - "शास्ता युजागु परिषद्या दयुइ फयेतुनाः विज्यानाः हे जित स्वस्वं जिगु आगमनया प्रतीक्षा यानाः विज्यानाच्चन, थःयाय लिक्क वनेगुयात हे प्रतीक्षा यानाः विज्यात ।" वं तुकिया दाला दिकाः शास्ताया लिक्क वन । छाय वयात शास्तां स्वयाः विज्याःगु खः ? वसपोलयात थये जुल "श्व थनं वनेवं हे पृथगजनकथं मय्यु जुदगु अनिश्चित गतिम्ह जुदु, जिथाय वयाः वनेवं भ्रोतापत्तिलय् थयका निश्चित गतिम्ह जुयाः तुषितविमानय् उत्पन्न जुदु ।" धाये, वया उखुन्हुया दिनय् मरणं मुक्त जुइमखु । स्वयाविज्याःगु संकोट हे व शास्तायाथाय लिक्क वनाः खुगुवणया रश्मिदुने दुराँवनाः वन्दना यानाः छुखेलिक्क वनाच्चन । उजागु परिषद्या दयुइ फयेतुनाः सुंक् च्वनाः विज्यानाच्चम्ह शास्तायात वन्दना यानाः वंगु क्षणय् हे वयाके न्यनाः विज्यात - "मयजू, छ, गनं वयाम्ह खः ?" "मस्यु, भन्ते ।" "गन वनेगु खः ?" "मस्यु, भन्ते ।" "छं मस्यु ला ?" "स्यु, भन्ते ।" "छं स्युला ?" "मस्यु, भन्ते ।" थये वयाके शास्तां प्यंगु न्यसः न्यनाः विज्यात । आपालं मनुत्तयसं निन्दायात - "भो, स्व, श्व याज्याकःमिया म्हायायात, सम्पक्सम्बुद्ध नापं यःयःथे खँ ल्हाइम्ह काः !, छु श्वं 'गनं वयाम्ह खः ? धकाः न्यनेवं 'याज्याकःमिया छँन धकाः धायेमाःगु खः । 'गन वनेगु धकाः न्यनेवं 'याज्या यायेगु शालाय' धकाः धायेमाःगु खः ।"

शास्तां आपालं मनुत्तयत्त निःशब्द यानाः विज्यानाः, "मयजू, छ गन वयागु खः ?" धकाः न्यनेवं "छाय मस्यु धकाः लिसः बियागु खः ?" भन्ते, छःपिसं जित थाज्याकःमिया छँन वःगुभाव सिया विज्याः, "गन वयागु" धकाः जिंके न्यनाः विज्याबले "गन वयाः थन जन्म जुयागु खः ?" धकाः छःपिसं न्यनाः विज्यात । जिं मस्यु "जि गनं वयाः थन जन्म जम्ह खः ।" अले वयात शास्तां "साधु साधु, मयजू, जिं न्यनागु न्यसःया हे छं लिसः विल" धकाः न्हापलाक साधुकार बियाः मेगु नं न्यनाः विज्यात - "गन वनेगु खः धकाः हानं न्यनाबले छाय 'मस्यु' धकाः लिसः बियागु खः ?" भन्ते, छःपिसं जि तुकिया दाला ज्वनाः थाज्या यायेगु शालाय वनाच्चंगु सिया विज्याः, "थन वनाः गन जन्म जुदुगु खः ?" धकाः छःपिसं न्यनाः विज्यात । जि थनं सितावनाः मस्यु "गन वनाः जन्मकाइ ।" अले वयात शास्तां "जिं न्यनागु न्यसःया हे छं लिसः विल" धकाः निक्कगु पटक साधुकार बियाः विज्यानाः मेगु नं न्यनाः विज्यात - "अले छाय 'मस्युला' धकाः न्यनाबले 'स्यु' धकाः लिसः बियागु खः ?" "मरणभावयात स्यु, भन्ते, उकिं जिं थये लिसः बियागु खः ।" अले वयात शास्तां "जिं न्यनागु न्यसःया हे छं लिसः विल" धकाः स्वक्कगु पटक साधुकार बियाः मेगु नं न्यनाः विज्यात - "अले छाय 'स्युला' धकाः न्यनाबले 'मस्यु' धकाः लिसः बियागु खः ?" जिगु मरणभाव हे जक जिं स्यु, भन्ते, "चान्दयु न्हिनय्य सुथे आदि फलनागु इलय सिइ" धकाः मस्यु, उकिं जिं थये लिसः बियागु खः । अले वयात शास्तां "जिं न्यनागु न्यसःया हे छं लिसः विल" धकाः प्यक्कगु पटक साधुकार बियाः परिषद्यात सःता विज्यानाः "थुलि नं छिमिसं श्व धाःगु मसिल (थुइके मफुत), केवल निन्दा हे जक यात । गुम्हसिके प्रजाचक्षु मद्, इपिं कां हे खः । गुम्हसिके प्रजाचक्षु दु, इपिं हे चक्षुवान (खपि) खः" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१७४. अन्धभूतो अयं लोको, तनुकेत्य विपस्सति ।
सकुणो जालमुत्तोव, अप्यो समगय गच्छति ॥

१७४. "कां जुल श्व संसार, थन भतिचां जक छं ।
भंगः जालं मुक्कम्ह थै, भतिचा जक स्वर्गय् वनी ॥"

अन कां जुल श्व संसार धयागु श्व सांसारिक आपालं मनुत्तय प्रजाचक्षुया अभावं कांजुपिं खः । थन भतिचां जक धयागु भतिचा जक थन, पक्क वनतयसं अनित्यादिकथं खिकिइपिं मद् । जालं मुक्कम्ह थै धयागु गये चतुरम्ह ब्याधां जालं त्वःपुया ज्वपिं वटाइँचात मध्ये छम्हनिम्ह जक जालं मुक्कजुइ । न्यं दुपिं दुने जालय् हे दुराँवनी । अथे मरणजाल त्वःपुया तःपि सत्त्वप्राणीपिं मध्ये आपालं अपायगांमिपिं जुइ, अल्प छम्हनिम्ह सत्त्व जक स्वर्गय् वनी, सुगति वा निवाणय् थयनी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य कुमारी भ्रोतापत्तिलय्य प्रतिस्थित जुल, आपालं मनुत्तयत्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

व नं तुकिया दाला ज्वनाः बीयायाय् लिक्क वन, बीम्ह नं फयेतुनाः यनाच्चन । व कुमारीया विचाः मयाःसे हे तुकिया दाला लिक्क थंकाः ध्यवले तुकिदाला तांनया कुंचाय् हानाः सः पिहोवयेक कुंतु वन । बीम्ह ह्यःलं चायाः यानाच्चनानु कथं हे तांनया खिपच्चः साल (ज्वन) । तांनया च्चका न्य्यानाः वनाः उम्ह कुमारीया छातिइ सुल, व अन हे सितावनाः तुषितभवने उत्पन्न जुल । अले वीनं वयात स्वस्वं फुक्क शरीरय् हियाहि जुया गोतुवनाः सिद्दु गु खन । अले वयात तःधंगु शोक उत्पन्न जुल । वं “जिगु शोकयात मेपिसं शान्तं थाये फइमखु” धकाः ल्खच्चं शास्तायायाय् लिक्क वनाः उगु खँ कनाः, “भन्ते, जिगु शोक शान्तयानाः विज्याहँ” धकाः विन्ति यात । शास्तां वयात आशवासन विद्याः “शोक थायेपते, उपासक । अनादि संसारय् छं थये हे म्हाय्य सिद्दु इलय् हाःगु ख्ववि प्यंगु महासमुद्रया लःस्वयानं अन्वः जुइधुकल” धकाः धया अनादिया खँ कनाः विज्यात । वं शोक क्वलानाः वनेवं शास्तायाकाः प्रब्रज्या फवनाः उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुया ताःई पदुवं हे अहँत्त्व्य थ्यन ।

थाज्याकःमिया म्हायाया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७४. अन्धीभ्रतोऽयं लोकः तनुकोऽत्र विपरयति ।
शकनो जालमुक्त इव अत्यः स्वर्गाय गच्छति ॥८॥

८. स्तीरुह भिक्षुपिणिगु खँ

“हँत आदित्य मार्ग वनी.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चवले स्वीम्ह भिक्षुपिणिगु कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्हुया दिनय् स्वीम्ह दिशावासीपिं भिक्षुपिं शास्तायाथाय् लिक्क वन । आनन्द स्थविरं शास्तायात सेवा व्रत थायेगु इलय् वयाः इपिं भिक्षुपिन्त खनाः “शास्ता युपिं नापं खँलाबला थायेधुंकातिनि व्रतसेवा थाये” धकाः लुखाया खलुइ दनाच्चन । शास्ता नं इपिं नापं खँलाबला थायाः इमित सारयुक्तगु धर्मोपदेश कनाः विज्यात । उगु उपदेश न्यनाः इपिं फुक अहँत्त्व्य थंकाः ब्वयाः आकाशं वन । आनन्द स्थविर इपिं भिक्षुपिं ताऊजाल धकाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः, “भन्ते, आः तिन स्वीम्ह भिक्षुपिं वःपिं खः, इपिं गन ?” धकाः न्यन । “वने धुकल, आनन्द । “गुगु लँ वन, भन्ते ?” “आकाशं आनन्द ।” “छु इपिं, भन्ते, क्षीणास्रवपिं खःला ?” “खः, आनन्द, जियाय् लिक्क धर्मोपदेश न्यनाः अहँत्त्व प्राप्त जुल ।” उगु क्षणय् आकाशं हँत ब्वयाः वल । शास्तां “गुम्हसिनं आनन्द, प्यंगु ऋद्धिपादयात बालका भाविता याइ, व हँत ये आकाशं ब्वयावनी” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१७५. हंसादिव्यपथे यन्ति, आकासे यन्ति इन्द्रिया ।
नीयन्ति धीरा लोकम्हा, जेत्वा मार्गं सवाहिनिं^{१००} ॥

१७५. “हँत आदित्य मार्ग वनी, आकाशं वनी ऋद्धिवानपिं (ऋद्धिं) ।
थयंकवनी धीरपिं लोकं, त्याकाः मारसेनायात ॥”

उकिया अर्थ खः - युपिं “हँत आदित्य मार्ग आकाशं ब्वयावनी । गुपिसं ऋद्धिपादयात बालका भाविता याइ, इपिं नं आकाशं ऋद्धिं वनी । धीर पण्डितपिं मारसेनायात त्याकाः थव वृत्तलोकं छुतेजुया वनी, निर्वाणय् थयनी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

स्वीम्ह भिक्षुपिणिगु खँ क्वचाल ।

^{१००} सवाहनं (स्या० क०)

संस्कृतच्छाया:

१७५. हंसा आवित्यपथे यन्ति आकासे यन्ति ऋद्धिकाः ।
नीयन्ते धीरा लोकात् जित्वा मारं सवाहिनीकम् ॥१॥

९. चित्रालापविकाया खँ

"छग् धर्मयात पुलेवं...." धयाग् युग् धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंवेले चिञ्चमाणविकाया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

प्रथम बोधिप्राप्त जुडवं हे दशबलया भ्रावकपि आपालं दयेवं अप्रमाणा देवमनुष्यपि लोकय् आर्यभूमिड् दुहाँवयेवं गुणत प्रकट जुयावनाः महान् लाभसत्कार उत्पन्न जुल् । तिर्यङ्गुरत सुछौ ल्यावयेवं मतच्याः कित ये जुल्, लाभसत्कार हीनपिं जुल् । इपिं लैया दयुड् च्वनाः "छु भ्रमण गीतम जक बुड् खःला, जिपिं न बुडुपिं खः, छु वयात विडग् हे जक महानफल खः ला, जिमित नं व्यग् महानफल खः, जिमित नं व्य, सत्कार या" धकाः थये मन्तयत् विज्ञापन यानाजुलं नं लाभसत्कार प्राप्तमजुयाः एकान्तथासय् मुनाः "छु उपायद्वारा भ्रमण गीतमया मन्तय् दयुड् निन्दा उत्पन्न यानाः लाभसत्कार भीसं नाशयाये" धकाः बिचाः यात ।

उबले भ्रावस्तिड् चिञ्चमाणविका धयाम् छम्ह परित्राजिका बालागु रूपम्ह शोभायमान जुया देवअप्सरा ये च्वंम्ह खः । वया म्ह तेज पिहाँवयाच्वन । अले छम्ह गुणं खँन्हाडम्ह थये धाल - "चिञ्चमाणविकाया र्वहानिं भ्रमण गीतमयात निन्दा उत्पन्न यानाः लाभसत्कार नाशयाये ।" इमिसं "छग् उपाय दु" धकाः स्वीकारयात । अले चिञ्चमाणविका तिर्यङ्गरामय् वनाः वन्दना यानाः दनाच्वन, तिर्यङ्गरतयसं व नापं छुं नं मधाल् । वं "छु जिगु दोष दु" धकाः स्वकवतक "वन्दना, आर्यपिं" धकाः धायेवं, "आर्यपिं, छु जिगु दोष दुला, छाय् जि नापं खँ मन्हानागु खः" धकाः धाल । "कँहे मयजु, भ्रमण गीतम भीत दुःखकष्टबियाः लाभसत्कार हानी यानाः जुयाच्वंगु छं मस्य् ला ?" "मस्य्, आर्यपिं, जिं थन छु यायेमाल ?" "यदि कँहे मयजु, छं भीगु सुख इच्छा यानाःगु खःसा, थःगु कारणं भ्रमण गीतमयात निन्दा उत्पन्न यानाः लाभसत्कार नाश या ।"

वं "ज्यु, आर्यपिं, थुकिया जिम्मेवार जिगु जुल्, धन्दाक्याः बिज्यायेम्दाः" धकाः धया लिहाँवनाः स्वीमापायु च्चतुरम्ह जगुलिं उबले निसं भ्रावस्तिवासीपिं धर्मोपदेश न्यनाः जेतवन पिहाँवडुगु इलय् ट्याउंगु वस्त्रं पुनाः धुंधपरिय् स्वौमाः न्हाःतय् तयाः जेतवनपाखे स्वयाः वनी । "श्व इलय् गन वनेगु ?" धकाः न्यनेवं, "छिमित जि वनेगु थाय् छुयायेत माल" धकाः धया जेतवन लिक्च्वंगु तिर्यङ्गरामय् च्वनाः सुथे हे "न्हापालाक वन्दना याये" धकाः शहर पिहाँवयाच्वपिं उपासकपिन्त (क्यनाः), जेतवनया दुने हे दनाः वयागु ये जुयाः शहरय् दुहाँवनी । "छ गन चाहिनागु खः ?" धकाः न्यनेवं, "छिमित जि चाहिनागु थाय् छुयायेत माल ?" धकाः धयाः लछि लत्याति लिपा न्यनेवं भ्रमण गीतमनापं जेतवनय् छग् हे गन्धकूटिड् चाहिनाः वया । पृथजनपिसं "श्व धायें खः लार्कि मखु" धकाः शंका उत्पन्न याकाः स्वलाप्यला लिपा प्वाथय् कापःतं हिनाः प्वाथयडुम्ह ये क्यनाः छःने ट्याउंगु वस्त्रं पुनाः "भ्रमण गीतमया कारणं प्वाथय् दत" धकाः मर्खपिन्त विश्वासयाकाः च्चालागुला फुडवं प्वाथय् सिंया चाःक चिनाः शोने वस्त्रं पुनाः न्हाःतुति जनफातय् साया मन्वाया कौचं दायेकंबियाः मनावम्ह ये च्वंक क्यनाः म्हछम्ह न्यःम्ह ये जुयाः सन्त्याइलय् तथागत अलेकृतगु धर्मासनय् फयेतुनाः धर्मोपदेश यानाच्वंबले धर्मसंभाय् वनाः तथागतया न्चघने दनाः, "महाभ्रमण, आपालं मन्तयत् आः तर्कं धर्मदेशना यानाच्वन, छं सः मधुर जु, म्हुतुसि नं बालाक मिले जु । जि छग् कारणं प्वाथय् दयाः गर्भं परिपक्वम्ह जुल्, न जित प्रसुतिगुह व्यवस्था यायेगु स्य, घ्राःचिकं थःम्ह तयार मयाःसे उपस्थापकपिन्त बा भेपिं सुं कोशल जुजुपिन्त बा अनाथपिण्डकयात बा विशाखा उपासिकायात 'श्व चिञ्चमाणविकायात धायेमागु या धकाः नं मधाल्, छं न्त्याइपुकेगु जक स्य, गर्भया सुविधा बिडुगु मस्य् ला ?" धकाः खिग्वारा च्वनाः चन्द्रमायात फोहर याये ये कुतःयानाः परिषदया दयुड् तथागतयात व्वःविल । तथागत धर्मोपदेशयात दिकाः सीहं ये गर्जे जुयाः, "कँहे मयजु, छं धाःगु खँय् खः कि मखु धयागु जिं हे जक स्य कि छं हे जक स्य" धकाः धयाः बिज्यात । "खः, महाभ्रमण, छं व जिं हे जक श्व खँ स्य ।"

उगु क्षणम् शक्रया आसनं क्वानाः वल । वं आवर्जनं यायां चिञ्चमाणविकां तथागतयात मखुगुकथं हे
 ब्व. बियाच्चन" धकाः सिद्धकाः "श्व खं जि स्पष्टयानाः बिड" धकाः पम्ह देवपुत्रपि नापं वल । देवपुत्रपि सं छुया
 मस्तजुया सिंचाः क चिनातः गु खिपः पाः लक हे चानाबिल, पुनातः गु वसः फसं पुदकल, सिंया जाः क कृतुं वयाः वया
 पालिड कृतुं वल, निपाः पालिड दुर्हावनं शुल) । मन्तयसं "धिकार, अलंछिना, सम्यक्सम्बुद्धयात ब्वः बिडम्हं धव
 खः" धकाः छ्यने इं फानाः ल्हव्हंतं कयेकाः कथिं दयाः जेतवनं पितनाहल । अले व तथागतया मिखा न्याये
 मदयेवं हे महापृथ्वी तय्यागु सः पिहोवल, अवीचि नरकं अनीज्वाला पिहोवल । व कुलं ब्यगु कम्बलगां न्येयं ये
 वनाः अवीचि नरकम् उत्पन्नं जुल । अन्यतिथं दूरतय्यु लाभसत्कार हानीजुल, दशबलया भन्तुं भन्तुं हे वृद्धिं जुल ।
 कन्हेखुन्हु धर्मसभायं खं पितहल, "आवुसोपि, चिञ्चमाणविका थये महानु गुणदुम्ह अण्डकिनेय सम्यक्सम्बुद्धयात
 मखुगु खं ल्हानाः ब्वः बिया महाविनाशं जुल ।" शास्ता बिज्यानाः "छु ख्यं थन, भिक्षुपि, आः खं ल्हाना
 मनाच्चनानु खः ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपि, आः जकमखु, न्हापा नं श्वं जितं मखुगु खं
 ल्हानाः ब्वः बिया विनाशं हे जुल" धकाः धयाः बिज्यानाः -

"मखकं मेपिनिगु दोषयात, चिंधुं व तः धंगु फुककं ।

जुजुं बिडं मज्जुं दण्डं, थः म्हं बालाकं मसिडकं ॥"-

श्वं द्वादश निपातया महापदुमजातकः^{१७६} विस्तृतं कना बिज्यात -

उबले श्वं मिसा महापदुम कुमार बोधिस्तत्त्वया चिरिमां जुजु अग्रमहेशी जुयाः महासत्त्व नापं अधमं
 निमन्त्रणा यानाः वया मनं त्याक्रेमफया थः म्हं हे थः गु विप्रकार यानाः बिरामी ये यानाः क्यनाः "छं कायुं जितं
 इच्छां मदयेकं हे श्वं विप्रकार यानाः बिबल" धकाः जुजुयात कन । जुजुं तं पिकयाः महासत्त्वयातं खं कृतकीगु
 पाखायं वींछवत । अले वयात पवंतया कापिड च्वनाच्चंम्हं देवतां फयाक्याः नागराजया फणायं दुने तल ।
 नागराजं वयात नागभवनम् यका ब्रह्मराज्यं बियाः सम्मानं यात । व अनं दछि च्वनाः प्रवजितं जुडुगु इच्छाजुया
 हिमालय प्रदेशम् थयकाः प्रवजितं जुयाः ध्यानअभिज्ञा उत्पन्नं यात । अले वयात छम्हं वनम् जुडुम्हं मनुं खनाः
 जुजुयात कन । जुजुं वयाथायं लिबक वनाः खंलाबला पायेधुंका फुककं उगु खं सिद्धकाः महासत्त्वयातं राज्यं
 निमन्त्रणा याबले वं "जितं राज्यया ज्या मदु, छः पिं दशराजं मस्यं कुसे अर्गातं वनेगुयातं त्यागं यानाः धार्मिकपूर्वकं
 राज्यं या" धकाः ओवाद कयाः आसनं दनाः ह्वयाः शहरम् वनाच्चवले लया दथुदु मन्त्रीपिके न्यन - "जि सुया
 कारणं थये सदाचारं सम्पन्नम्हं कायं नापं बाया च्वनेभाल" धकाः न्यन । "अग्रमहेशीया कारणं, देव ।" जुजुं
 वयातं तुतिं प्वः ज्वनाः खं कुतकीगु पाखायं वींछवयेके बियाः शहरम् दुर्हावनाः धार्मिकं पूर्वकं राज्यं यात । उबले
 महापदुमकुमार शास्ता जुल, चिरिमां चिञ्चमाणविका जुल ।

शास्तां श्वं प्रकाशं यानाः "भिक्षुपि, छम्हं सत्यवचनधर्मयातं त्यागं यानाः मखुगु ख्यं प्रतिस्थितं जुयाः
 परलोकयातं त्वः ता मयाइ धयागु पापकर्मं मदु" धकाः धया थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

१७६. एकं धम्मं अतीतसस, मुसायारिससं जनुनो ।

वित्तिण्णपरलोकसस, नथि पापं अकारियं ॥

१७६. "छम्हं धर्मयातं पुलेवं, मखुगु खं ल्हाडम्हं मन ।

परलोकं उतिण्णम्हसिनं, मदु पापं मयाइगु ॥"

अनं छम्हं धर्मयातं धयागु सत्यं खः । मखुगु खं ल्हाडम्हं धयागु गुम्हसिया भिगु वचनम् छम्हं न सत्यं मदु,
 युजाम्हं मखुगु खं ल्हाडम्हं खः । परलोकं उतिण्णम्हसिनं धयागु परलोकयातं त्यागयाये धुंक्रम्हं खः । युजाम्हसिया
 मनुष्यसम्पत्तिं, देवसम्पत्तिं व अन्त्यं निर्वाणसम्पत्तिं यानाः थुपिं स्वंगुं न सम्पत्तिं खनिमखु । मदु पापं धयागु वया
 युजाम्हसिया श्वं पापं मयाइ धयागु मदु ।

देशनाया अन्त्यं आपालं (मन्तुं) भ्रोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल ।

चिञ्चमाणविकाया खं क्वचचाल ।

^{१७६} (जा० १.१२.१०६)

१०. अस्तदृशदानया र्खे

“नृगःस्याकृतित देवलोक्य.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वबले असदृशदानया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

छागु इलय शास्ता चारिका (यात्रा) यानाः न्यासः भिक्षुपरिवारपि नाप जेतवनय दुहाँ विज्यात । जजुं विहारय वनाः शास्तायात निमन्त्रणा यानाः कन्हेखुन्हू आगन्तुकदान तयार यानाः “जिगु दान स्व वा” धकाः नागरिकपित्त सःतल । शहरवासीपिं वयाः जुजुया दान खनाः कन्हेखुन्हू शास्तायात निमन्त्रणा यानाः दान तयार यानाः “जिमिगु न दान, देव, स्व बिज्याहूँ” धकाः जुजुयात निमन्त्रणा यात । जुजुं इमिगु दान खनाः “युमिसं जिगु दान स्वया न बालाक बिल (यात), जिं हानं दान याये” धकाः कन्हेखुन्हू न दान तयारयात । नगरवासीपिसं न उगु दान खनाः कन्हेखुन्हू तयार यात । थये जजुं नागरिकपित्त दानय बुके मफुत, शहरवासीपिसं जुजुयात न बुके मफुत । अले खुक्वःगु पटकय शहरवासीपिसं सःछिदुगं इःछिदुगं वृद्धियानाः गथे बुके फडमखुगु खः, “थव दानय थव मदु” धकाः धाये मफडगुकथं, अये दान तयार यात । जजुं उगु दान खनाः “यदि जिं युमिगु दान स्वयाः बालाक धाये मफुत धाःसा, छु जिं म्यानाः च्वनेगु” धकाः उपाययात विचाः याना गोलुल । अले वयाथाय मल्लिका देवी लिक्क वनाः, “छायु महाराज, थये गोलुला बिज्यानाःगु खः, छु कारणं ह्वाः ह्युउसे च्वनाः न्यःह् थै ?” धकाः न्यन । जजुं धाल - “आः, देवी, छु मस्युनि ला ?” “मस्यु, देव ।” न वयात उगु खं कपि ।

अले वयात मल्लिकां धाल - “देव, चिन्ता कायेम्वाः, गन छःपि पृथ्वीया इश्वर जुजुयात नागरिकपिसं त्याकगु न्हापा मखनानि व मस्यनानि, जिं उगु दान व्यवस्था याकेविडु ।” थये वया असदृशदान तयार याकेगु इच्छां थये धालः, महाराज, भिगु शानसिंथा सिंपीति न्यासः भिक्षुपित्त दुने खुल्लायानाः फयेतुदगु मण्डप दयेकाः बिज्याहूँ, ल्यं दुपि पिने चकंगु थासय फयेतुद । न्यासःगु श्वेतछत्र दयेकाः बिज्याहूँ, न्यासः किसितयसं इपिं फुकं कुसा ज्वनाः न्यासः भिक्षुपित्त छयनय कुडकाः च्वनी । च्यागः वा भिगः ह्याउगु लुंया दगात दयेकाः बिज्याहूँ, इपिं मण्डपया दथुद तयाः बिज्याहूँ । निम्ह निम्ह भिक्षुपिनि दथुद छम्ह छम्ह क्षत्रियकुमारीपिं फयेतुना सुगन्ध लखं हवयेके विड, छम्ह छम्ह क्षत्रियकुमारपिसं पंखा ज्वनाः निम्ह निम्ह भिक्षुपित्त पंखां गायेकाः च्वनी, ल्यं दुपिं क्षत्रियकुमारीपिसं ह्वःह्वःगु सुगन्ध लः यका लुंया दगाय च्वकिड, इपिमध्ये गुनिं क्षत्रियकुमारीपिसं वच्गु पलेसवीया कलि ज्वनाः लुंया दगाय प्वकगु सुगन्ध लः सका वास्ता वयेकाः च्वनी । नागरिकपिके क्षत्रियकुमारीपिं मदु, श्वेतछत्र न मदु, किसित न मदु । युगु कारणं शहरवासीपिं पराजित जुड, थये यानादिसं, महाराज । जजुं “साधु, देवी, भिगु ज्या (कल्याण) छं कन” धकाः वं धाःगु नियमकथं फुकक याकेविल । छम्ह भिक्षुयात छम्ह किसि मगात । अले जजुं मल्लिकायात धाल - “भद्रे, छम्ह भिक्षुयात छम्ह किसि मगात, छु यायेगु ?” “छु, देव, न्यासः किसित मदु ला ?” धकाः न्यन । “दु, देवी, ल्यं दुपि किसित हारापिं खः, इमिसं भिक्षुपित्त खनेव हे वाफय वडगु थै हारापिं खः ।” “देव, जिं छम्ह हारांम्ह किसिमचायात छत्र ज्वकाः तयेगुथाय स्यु ।” “गन वयात तयेगु ?” “आयं अदुलिमालयाथाय लिक्क ।” जजुं अये याके बिल । किसिमचां न्हेप काले दुधवयाः निपाः न्हायपं क्वतछवयाः मिखात तिसिस्ताः दनाच्चन । आपालं मनूत “थुजाम्ह हारांम्ह किसि न थुजागुकथं च्वनाच्चन” धकाः किसियात हे स्वल ।

जजुं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात नकाः सेवा यानाः शास्तायात वन्दना यानाः, “भन्ते, गुग्धु श्व दानया ज्याय छ्लये ज्युग व छ्लये मज्यगु सामानवस्तुत खः, फुककं उगु छःपित्त हे जक विडु” धकाः धाल । छन्हुया दिनय हे फिप्यगु करोड छल परित्याग याःगु उगु दान जुयाच्चन । शास्ताया श्वेतछत्र, फयेवयगु आसन, लिधसा व तृति दिकेगु त्वाकः याना थुपिं प्यगु अमृत्यगु खः । हानं थये यानाः बुद्धपित्त दान धयागु विडगु समयं ददमखु, उकिं हे उगु दानयात “असदृशदान” धकाः प्रसिद्ध जुल । धाथे, उगु दान फुकक बुद्धपित्त छकः हे जक विड, फुकक व्यवस्था मिसापिसं याड । जुजुया काल व जुण्ह यानाः निम्ह अमात्यपिं दु । इपिं मध्ये काल विचाः यात - “अहो

राजकुलया हानीजुल, छुहं हे भिंप्यंगु करोड धन क्षयजुल, युपिसं श्व दान नया वना: गोतुला छानी, अहो नाशजुल राजकुल ।" जुहं बिचा: यात - "अहो जुजुया दान बालाक हे बिल । राजभाव्य मच्चकं युजागु दान बिद फइमखु, सकसित भाग मबिदमखु, जि न श्व दानया अनुमोदन याता ।"

भोजनया अनत्य जुजुं अनुमोदनया निति शास्ताया पात्र काल । शास्तां बिचा: याता विज्यात - "जुजुं खुसिदा: वयेके ये याता: महादान ब्यंगु ख; आपालं मनुतयगु चित्त प्रसन्न जुल लाकि मज् ।" वसपोलं इधिं मन्नीपिनिगु चित्तया खं सिद्धका "यदि जुजुया दानयात ल्व:गुकथं अनुमोदन यात धा:सा, कालया छं च न्ययकु वली, जुगुहं श्रोतापसितफल्यु प्रतिस्थित जुड" धका: सिद्धका विज्याना: वयाप्रति अनुकम्पाया कारणं युजागु दान बिया च्वनाच्वन्ह जुजुयात प्यंगुपदया गाया जक धया: विज्याना आसनं दना: बिहारयु विज्यात । भिक्षुपिसं अङ्गुलिमालयाके न्यन - "छु, आवुसो, हाराम्ह किंसिं छं कइकाच्वंगु खना: नं मयाता ला ?" "मयाता: आवुसोपि ।" इमिसं शास्तायायाय वना: धाल - "अङ्गुलिमालं, भन्ते, मेगु हे धया:च्वन ।" शास्ता "भिक्षुपि, अङ्गुलिमाल ग्याइमखु । क्षिणास्रव इहंतयु वयुड जेछन्ह इहं जि कायु ये जा:पिं भिक्षुपि ग्याइमखु" धका: धया ब्राह्मणवर्गयु च्वंगु युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"वृषभ, प्रवर, वीर, महेशिं थ:त थ:न्ह त्याकन्ह ख: ।

तूष्णा मदुन्ह, यच्चुक सिलेधुकन्ह बुद्ध ख:, उम्हसित जिं धायो ब्राह्मण ॥"^{१७७}

जुजुया मन सुखमदया "युजागु दान बिया: परिषदयु च्वनाच्वनाम्ह जित ल्व:गु अनुमोदन याता: मबिज्यासे गाथा छुपु जक धया: विज्याना: शास्ता आसनं दना: विज्यात । जि शास्तायात ल्व:गु दान मब्यसे भल्व:गु दान बिलजुड, कपियगु सामानत मब्यसे अकपियगु सामानत बिलजुड, शास्ता जिय्रित तं म्शोयका: विज्यात जुड । युजागु श्व असदशदान ख:, दानयात ल्व:गुकथं अनुमोदन धायेगु उचित ख:" धका: बिहारयु वना: शास्तायात वन्वना याता: थये धाल - "छु जि, भन्ते, दान बिद ल्व:गु दान मबिल लाकि दानयात ल्व:गु कपियगु सामानत मब्यसे अकपियगु सामानत जकं बिल ला ।" "छु श्व ख:, महाराज ?" "जि छ:पिनिगु दानयात ल्व:गुकथं अनुमोदन मयाता: ला ?" "महाराज, छं ब्यंगु दान ल्व:गु दान हे ब्यंगु ख: । श्व असदशदान धयागु छन्ह बुद्धयात छक जक बिदफइ, हानं युजागु दान धयागु बिदफइमखु ।" "अले छायु, भन्ते, जिगु दानयात ल्व:गुकथं अनुमोदन याता: मबिज्याना:गु ख: ?" "परिषदु अपरिशुद्ध जगुलिं ख:, महाराज ।" "सु ख:, भन्ते, परिषदया दोष दुन्ह ?" अले वयात शास्तां निम्ह मन्नीपिनिगु चित्तया खं कना: विज्याना: कालप्रति अनुकम्पाया कारणं अनुमोदन मया:गुभाव कन । जुजुं "धायं ख:ला, काल, छं थये बिचा: यानागु ?" धका: न्यनेवं "धायं ख:" धका: धायेवं "छके च्वंगु मकासे जि कायु कलापिं नापं जिके दुगु य:गु बियां छन्त छायु पीडा । छ हूं, हे, गुगु जिं छन्त बिया:गु ख:, व छन्त बियागु हे जुल, आ: छ जिगु देशं पिहॉ हूं" धका: वयात देशं पितछुवया: जुगुहयात सतके छुवया: "धायं ख:ला, छं थये बिचा: यानागु" धका: न्यनेवं "धायं ख:" धका: धायेवं, "साधु, कका, जि छप्रति न्यताम्ह जुया, छं जि परिजनपिं च्वना: जि बियागु नियमकथं हे न्हयन्तक दान ब्यु" धका: न्हयन्तक राज्य वयात ल:ल्हाना: शास्तायात धाल - "स्वया बियाहूं, भन्ते, मुखंताया कारणं, जि थये बियागु दानयु प्रहार यात ।" शास्तां "ख:, महाराज, मुखंत धयापिं मेपिसं ब्यंगु दानयात अनुमोदन मया:से दुर्गात पराघणपिं जुड, पण्डितपिं मेपिसं ब्यंगु दानयात अनुमोदन याता: स्वर्गं परायणपिं हे जुड" धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१७७. न वे कदरिया देवलोकं वजन्ति, बाला इवे नप्यसंसन्ति दानं ।

धीरो च दानं अनुमोदमानो, तेनेव सो होति सुखी परत्य ॥

१७७. "नुग:स्याकूतित देवलोकय वनीमखु, मुखंतयसं दानयात प्रशसा याइमखु ।

धीरं दानयात अनुमोदन यायां, उगु हे पुण्य व जुड सुखी मेथायं न ॥"

^{१७७} (५० पं ४२२; सु० नि० ६५२) ।

अन नुगःस्याकृति धयागु छाःगु नुगःजुया कंजसत खः । मूर्खतयसं धयागु श्व लोक व परलोक मस्युपि खः । धीरं धयागु पण्डितं । सुखी मेथाय न धयागु व उगु हे दानानुमोदन पुण्यद्वारा परलोक्य दिव्यसम्पत्तियात अनुभव धयां सुखी जुइ ।

देशनाया अन्त्य जुण्ण श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुंवि परिषद्विन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल, जुण्ण न श्रोतापन्न जुयाः न्ह्यन्तक जुजुं दान व्य थें दान बिल ।

असदृशदानया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७७. न वै कदर्याः देवलोकं व्रजन्ति, बाला ह वै न प्रशसन्ति दानम् ।

धीरश्च दानमनुमोदमानः, तेनैव स भवति सुखी परत्र ॥११॥

११. अनाथपिण्डकया काय् कालया खँ

“पृथ्वी छगलि राज्ययासां न.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वबले काल धयाम्ह अनाथपिण्डकया काय्या कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, व उजाम्ह भ्रट्टा सम्पन्नम्ह सेठया काय् जुयाः नं न शास्तायाथाय लिक्क वनेगु, न छैय विज्याइबले दर्शन यायेगु, न धर्मापदेश न्येनेगु, न सङ्घयात सेवा धायेगु इच्छा यात । बौम्ह “थये, पुता, यायेमते” धकाः धाःसांन वया खँ मन्यं । अले वयाप्रति बौम्ह बिचाः यात - “श्व युजागु दृष्टि च्वनाः जुइवं अवीचिइ वनी, श्व वयात पाय्छि भजु, गुम्ह जिं खक जि काय् नरकय वनीगु खः । श्व लोकय् ध्यबाबिया तमज्याइपि सत्त्वपि धयापि मदु, धनसम्पत्तिद्वारा वयात तच्छाये ।” अले वयात धाल - “पुता, उपोसथन्नतय च्वनाः विहारय वनाः धर्मापदेश न्यानाः वा, छन्त सःछि ध्यबा बिइ ।” वियादिसँ, बा । बिइ, पुता । वं स्वक्वतक (बोया) प्रतिज्ञा च्वनाः उपोसथन्नतय च्वनाः विहारय वन । धर्मश्रवण वयात ज्या मदु, गन पाउंसैच्वंगु थाय् दु, अन दानाः सुथे हे छैय वन । अले वया बौम्ह “जि काय् उपोसथन्नतय च्वन, वयात याकनं यागु आदि हिं” धकाः धयाः बिइकल । वं “ध्यबा मकायेकं नयेमखु” धकाः धाल हहःगु खाना प्रतिसेध यात । अले वया बौम्ह पीडा सहयाये मफया ध्यबावः बिइकल । वं उगु ध्यबावः न्हाःतं च्वनाः हे आहार नल ।

अले वयात कन्हेखुन्हु सेठ, “पुता, छन्त इःछि ध्यबा बिइ, शास्ताया न्चने दनाः छागु धर्मपदयात सयेका वा” धकाः छवयाबिल । वं न विहारय वनाः शास्ताया न्चने दनाः हे छागु हे जक धम्मपद सयेकाः बिय् वनेगु इच्छायात । अले वयात शास्तां लोमनिगु यानाः विज्यात । वं उगु धर्मपद विचायाये मफया च्वेया पद सयेके धकाः दनाः न्यानाः हे च्वन । सयेके धकाः न्यन्यं हे धायें, सत्कारपूर्वकं न्यगु जुइ । धायें, थये न्यन्यपिन्त श्रोतापत्तिमार्गादि धर्म विद्याः विज्याइ । वं न जिं सयेके धकाः न्यानी, शास्तां न वयात लोमनिगु यानाः विज्यानाच्वन । वं “च्वेया पद सयेके” धकाः दनाः न्यन्यं हे श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

व कन्हेखुन्हु बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घ नाप हे भ्रावस्तिइ दुर्हवन । महासेठं वयात खनाः “थौ जि काय्या आकार बाला” धकाः बिचाः यात । वयात न थये जुल - “अहो धायें, जि बौन थौ शास्तायाथाय लिक्क ध्यबा मज्जसा ज्यु, ध्यबाया कारणं जि उपोसथय च्वंगुभाव तोपुइ ।” शास्तां वयात भ्निगुः ध्यबाया कारणं उपोसथय च्वंगुभाव सिइकाः विज्यात । महासेठं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात यागु बिइके विद्याः काय्यात नं बिइकल । वं फयेतुनाः सुक यागु त्वन, नयेगु नल, भोजन नल । महासेठं शास्ताया भोजनया अन्त्य काय्या न्चने इःछि ध्यबावः तयेके विद्याः, “पुता, जिं छन्त इःछि बिइ” धकाः धयाः उपोसथन्नतय तथाः विहारय छवयागु खः । श्व छागु इःछि ध्यबा काः” धकाः धाल । वं शास्ताया न्चने ध्यबा ब्युगु खनाः मछालाः “जित ध्यबा म्वाःल” धकाः धयाः, “काः, पुता” धकाः धाःसां न मकाल । अले वया बौम्ह शास्तायात वन्दना यानाः, “भन्ते, थौ जि काय्या पहः बांला” धकाः धया “छु, महासेठं खः ?” धकाः न्यनेवं “जि श्वयात छन्हु न्चः ‘सःछि ध्यबा छन्त बिइ’ धकाः धयाः विहारय छवयाः । कन्हेखुन्हु ध्यबा मकायेकं नयेगु इच्छा मयात, थौ जुल ध्यबा म्ज्सांन ध्यबाया इच्छा

मयात् धकाः धाल । शास्ता "खः, महासेठ, धी छ काय्याल जकवतीसम्पति स्वयान देवलोकाद्वलोक सम्पति स्वयान भोतापत्तिकल हे उत्तमगु खः" धकाः धया गुगु गाभा आज्ञा जुया विज्यात -

१७८. धबव्या एकरज्जेन, लगस्त गमनेन वा ।
सर्वलोकाधिपत्वेन, भोतापत्तिफलं वरं ॥

१७९. "१२वीं छगुलिं राज्ययासां नं, वा स्वर्ग्यं वसानं ।
फक्क लोक्यं अधिकारं बुसानं, भोतापत्तिफलं हे उत्तमगु खः ॥"

अन १२वीं छगुलिं राज्ययासां नं धयागु जकवतीं राज्य खः । वा स्वर्ग्यं वसानं धयागु नीख्खु प्रकारया स्वर्ग्यं वसानं । फक्क लोक्यं अधिकारं बुसानं धयागु छगु धुलि हे नाग, गरुड व वैमानिकप्रेत लोक्यं जकमखु, फक्क लोक्यं अधिकारं गुगु खः । भोतापत्तिफलं हे उत्तमगु खः धयागु गुगुलिं दुलिमाछि यासय् राज्ययासां नं नरकादि मुक्त जुइमखु, भोतापत्तिफलं अपायद्वार तिड धुकुम्ह जुया सर्वं दुवलं जुसां नं च्यागुगु जन्म उत्पन्न जुइमखु, उकिं भोतापत्तिफलं हे उत्तमगु खः धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्तय आपालं (मन्त) भोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल ।

अनाथपिण्डकया कायं कालया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७८. पृथिव्या एकराज्यात् स्वर्ग्यं गमताद् वा ।
सर्वलोकाधिपत्यात् स्रोतापत्तिफलं वरम् ॥१२॥

लोकवर्गया वर्णनं क्वचाल ।

किंस्वर्गु वर्गं क्वचाल ।

१. तारया त्व्चायूपिणिगु खँ

"गुहसिया त्याकेधुका बुदमखुत...." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता बोधिमण्डपय च्वना बिज्याना: च्वबले मारया म्हाचायूपिणिगु कारणम् आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मदेशना श्रावस्तिइ पितहया हानं कुरुराष्टय् मागण्डिय ब्राह्मणयात कना बिज्यात ।

भीसं न्यना: कुरुराष्टय् मागण्डिय ब्राह्मणया म्हाचायु मागण्डिय नाम्ह बांलाम्ह ख: । वयात इच्छा दुपि आपालं ब्राह्मण महाशालतपिं व क्षत्रियमहाशालतपिं "म्हाचायु जिमित बियादिसं" धका: मागण्डिययाथायु छ्वल । व नं "छिपिं जि म्हाचायुयात मत्व:" धका: सकसित प्रतिसेध हे यात । अले छन्दुया दिनयु शास्ता सुध न्हापनं लोकय स्वया बिज्याबले थ:गु ज्ञानजालया दुने दुर्हावम्ह मागण्डिय ब्राह्मण: खना: "छायु जुइ" धका: स्वया: बिज्याबले ब्राह्मण व ब्राह्मणीया स्वगु मार्गफलया उपनिश्रय (आधार) खना: बिज्यात । ब्राह्मण नं पिने गरिमय् न्हियान्हिय मिं यात पुजा यानाच्वन । शास्ता सुथे हे पात्र च्वना: चीवरं पुना: उगु थासय् बिज्यात । ब्राह्मणं शास्ताया रूपश्रीयात स्वस्व "श्व लोकयु श्व समानम्ह पुरुष धयाम्ह म्दु, श्व जि म्हाचायुयात त्व:म्ह ख:, श्वयात जि म्हाचायु बिइ" धका: बिचा: याना शास्तायात धाल - "श्रमण, जि उम्ह म्हाचायु दु, जिं वयात त्व:म्ह पुरुष मखना: वयात सुयात नं मबिया, छ वयात त्व:म्ह ख:, जिं छन्त म्हाचायु पादचारिका याना: बिइगु इच्छाजुन, गुबलेतक वयात व्वना: ह्येमखुनि, उबलेतक थन हे च्वना च्वं ।" शास्तां वया खँ न्यना: न स्वीकार यात नत निषेध यात ।

ब्राह्मण नं छँय वना: ब्राह्मणीयात धाल - "भद्रे, यौ जिं म्हाचायुयात उचितम्ह पुरुष खना:, वयात म्हाचायु बिइ" धका: म्हाचायु अलंकृतयाना: व्वना: ब्राह्मणीया नापं उगु थायु वन । आपाल मन्तु नं उत्सुकपिं जुया: पिर्हावल । शास्तां ब्राह्मणं धा:गु थासयु मत्वसे अन पालीख्वाँयु क्यना: मेगु थासयु दना: च्वनाबिज्यात । धायें, बुद्धपिणिगु पालीख्वाँयु "श्व फलनाम्ह जक खनेया:" धका: अधिस्थान याना: न्हुया: बिज्या:गु थासयु हे खने दइगु जुयाच्वन, मेगुथासयु उगु जिं खनेदइ मखु । थ:म्ह नापं वनाच्वम्ह ब्राह्मणी नं ब्राह्मणयात "गन व ?" धका: न्यनेवं "श्व थासयु च्वनाच्वं धका: वयात धया:गु ख:" धका: मालास्वस्व पालिख्वाँयु खना: "श्व वया पालिख्वाँयु ख:" धका: क्यन । व लक्षणमन्त्रयु कुशलम्ह जुया: "श्व, ब्राह्मण, कामभोगीया पालिख्वाँयु मखु" धका: धायेवं ब्राह्मणं, "भद्रे, छं ल:तलयु गोजु खनाच्वन, जिं उम्ह श्रमणयात खना: 'म्हाचायु छन्त बिइ धका: धया:, वं नं स्वीकार यात" धका: धायेवं, "ब्राह्मण, छं थये न्ह्या:गु धा:सां नं, श्व क्लेश म्दुम्हसिया पालिख्वाँयु हे ख:" धका: धया थुगु गाया धाल -

"रागीया पलाख्वाँयु दयुइ अहाँ वइ, हेवीया पलाख्वाँयु गा: वनी ।

मुख्या पलाख्वाँयु माथं वनी, सांसारिक वन्धन त्व:धुम्हसिया थुजागु पलाख्वाँयु जुइ ॥^{१२००}

अले वयात ब्राह्मणं, "भद्रे, हालेते, सुंक वा" धका: वनेवं शास्तायात खना: "श्व उम्ह पुरुष ख:" धका: वयात क्यना: शास्ताया लिक्क वना:, "श्रमण, म्हाचायु छन्त बिइ" धका: धाल । शास्तां "जित छं म्हाचायु मा:गु म्दु" धका: मधासे, "ब्राह्मण, छगु छन्त कारण कने, छु न्येनेगु ख:ला ?" धका: धया: बिज्यायेवं "कना बिज्याहँ, भो श्रमण, जि न्यने" धका: धायेवं महाभिनिक्कमनं निसं अतीतया खँ न्ह्यथना: बिज्यात ।

अन श्व संक्षिप्त कथा ख: - महासत्त्व राज्यश्रीयात त्याग याना: कन्थक सल गया: छन्त्यात पासा कया महाभिनिक्कमन याना: शहरया धवाखायु च्वनाच्वम्ह मार "सिद्धार्थ, लिहाँ हँ, यनिं न्ह्यनुयु दइबले छन्त चक्ररत्न प्रकट जुइ" धका: धायेवं, "मार, श्व जिं स्यु, जित उगु मा:गु म्दु" धका: धया: । अले छायु पिर्हावनागु ख: ? सर्वज्ञानया निति । "अथेसा यदि यनिंनिसं कामवितकादिं छगु नं छ वितकंयात धा:सा, जिं छन्त यायेगु स्यूका" धका: धाल । वं उबले निसं मौका मा:ला न्ह्यदँ महासत्त्व लिसे लिसे जुल ।

^{१००} (बिसुद्धि १.४५; अ० नि० अइ० १.१.२६०-२६१; प० प० अइ० १.तापावती ४) ।

शास्ता नं खुदं दुक्करचर्या यानाजुया थयःभूसिगु आधारं द्रोधिद्वक्षमूल्य सर्वज्ञानयात अवबोध यानाः विमुक्तिसुख अनुभवयायां न्यागगु सत्ताहय अजपाल निग्रोध सिमाक्वय फयेतुनाः विज्यात । उगु इलय् मार “जिं वुलिमछि समयतक लिसे लिसे वनाः मौका मदया थव्या छुं नं दोष मखन, आः थ्व जिगु विषयं पलावन” धकाः मन सुख मदयेका तकाःगु लये फयेतुल । अले वया तपहा, अरती व रगा याना थुपिं स्वम्ह म्हायपिसं “जिमि बी खने मदयाच्चन, आः गन वन जुड” धकाः स्वःबले व अये फयेतुना च्छंगु खनाः लिक्क वनाः “छाय् बा, दुःखी जुयाः मनसुख मदयेकाच्चनाः ?” धकाः न्यन । वं इमित उगु खं कन । अले वयात इमिसं धाल - “बा, चिन्ता कायेम्बाः, जिमिसं वयात थःगु वशय् तयाः ह्ये ।” “पुतापिं, थ्वयात सुनां नं वशय् तये फडमखुत । “बा, जिपिं मिसापिसं आः हे वयात रागया जालादिं चिनाः ह्ये, छःपिसं धन्दा कया दिडम्बाः” धकाः शास्ताया लिक्क वनाः “श्रमण, जिपिं छःपिनि पादचरिया (कला) जुड” धकाः धाल । शास्तां इमिगु वचनयात वास्ता यानाः विमज्यात, मिछा नं चायेका स्वयाः विमज्यात ।

हानं मारया म्हायपिसं “मिजपिनिगु बिजाः थीथी व तालतालया खः, गुलिसिया कुमारीपिन्त प्रेम याड, गुलिसिया प्रथम वैशय् च्वपिन्त, गुलिसिया मध्यम वैशय् च्वपिन्त, गुलिसिया अन्तिम वैशय् च्वपिन्त, नाना प्रकारं वयात प्रलोभन याये” धकाः छम्ह छम्हसिनं कुमारीया रूपवर्णादिकथं सःछिम्ह सःछिम्ह थःगु शरीरय् अभिमिसांगायानाः कुमारीपिं, मचा मदुनिपिं, छम्ह मचा बुडकेधुम्ह, निम्ह मचा बुडकेधुम्ह, बाय्यःवम्ह मिसा, बुरिपिं मिसापिं जुया खुक्कतक बुडयात लिक्क वनाः “श्रमण, जिपिं छ पादचरिया जुड” धकाः धाल । उगुयात नं भगवान् बुद्धं वास्ता यानाः विमज्यात, छाय्कि उगु अनुत्तर ज्ञानं फुक्क आसक्ति क्षय जुयाः विमुक्त जुयाः विज्याये धुंकल । अले शास्तां थुलियाना नं इपिं ल्युल्य वयाच्चपिन्त “छिपिं चिना हूँ, छु खनाः थये कुतः छिमिसं यानाच्चना, बुजागु धयागु राग मदुपिनि न्हयेन यायेगु उचित मजु । तथागतया रगादिं नाश जुडधुंकल । छु कारणां तथागतयात थःगु वशय् थंकेगु खः” धकाः धया थुपिं गाथात आजा जुया विज्यात -

१७९. यस्स जितं नावजीयति, जितं यस्स” नो याति कोचि लोके ।
तं बुद्धमनन्तगोचरं, अपदं केन पदेन नेस्सथ ॥

१७९. “गुम्हसिया त्याकेधुंका बुडमखुत, “गुम्हसिया त्याकेधुंका गनं नं लोकय वनीमखुत ।
उजाम्ह अनन्त गोचर बुडयात, तुति मदुम्हसित छु तुतिं थंकेगु खः ॥

१८०. यस्स जालिनी विसत्तिका, तपहा नत्थि कुहिञ्चि नेतेव ।
तं बुद्धमनन्तगोचरं, अपदं केन पदेन नेस्सथ ॥

१८०. “गुम्हसिया जाल आसक्ति, तृष्णा मदु गनं नं यकेत ।
उजाम्ह अनन्त गोचर बुडयात, तुति मदुम्हसित छु तुतिं थंकेगु खः ॥”

अन गुम्हसिया त्याकेधुंका बुडमखुत धयागु गुम्ह सम्पकसम्बुद्धया उगु उगु मार्गं रागादि क्लेशयात त्याकेधुंका हानं अव्यवहारं बुडमखुत, दुजितं (बुकेफडगु) धयागु जुड मखु । वनीमखुत धयागु म्हायवनीमखु, गुम्हसिनं क्लेशयात त्याकेधुंका रागादिइ छु छगु नं लोकय क्लेशया लिसे जुड धयागु जुडमखु, ल्युल्य वनीमखु धयागु अर्थ खः । अनन्त गोचर धयागु अनन्तरम्मण सर्वज्ञ ज्ञानया कथं अनन्त गोचर खः । छु तुतिं धयागु गुम्हसिया रगादि पलामध्ये छपला जक दुसाः, वयात छिमिसं उगु पला नं थंकीगु खः । बुद्धया छपला नं मदये धुंकल, उम्ह पलामदुम्ह बुडयात छिमिसं छु पलाखं थंकेगु खः ।

निगगु गाथाया तृष्णा धयागु थ्व गुम्हसिया जाल हनाः स्वतुमत्त स्वयाच्चनीगु दया हे जाल दयेकीम्ह धयागु जालया उपमां यानाः जालिनी खः । रूपादिइ आरम्मणय् आसक्तिं यानाः आसक्ति मनं विषयात हयाबिडुगुलिं विषरूपी स्वां विषरूपी फल व विष परिभोगया कारणं आसक्ति खः (विषदुगु खः) । व बुजागु

तृष्णा गृहसिया छुं छग् भव्यं नं यके फइमखु, उजाम्ह तृति मवुन्ह बुद्धयात छु तृतिं चुडका छिमिसं यंकेगु खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य अपालं देवतापिनि धर्मज्ञान लाभ जुल । मारया म्हाय्यापिं नं अन हे मवया वन । शास्ता थुगु धर्मदेशना न्त्यःथनाः, “भागण्डिय, जिं न्हाया थुपिं स्वम्ह मारया म्हाय्यापिं खनाः खै आदि मकिक स्वर्ण स्कन्ध समानं यःगु शरीरयानाः तयागु खः, उबले नं मैथुन्य इच्छा मजुल । छुं म्हाय्याया शरीर्य स्वीनिगु शरीरया अवयव्य ध्वगीगुनिं जायाः पिने जक विचिन्गु फोहरगु घः ये खः । यदि जिगु तृति फोहरं किनाच्चंगु जसां, थव लुखा खलुइ च्वनाच्चंसां, उजागु इमिगु शरीर्य जिं तृति जक नं थिइमखु” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

“तृष्णा, अरति व रगायात खनं नं, मजुल जित इच्छा मैथुन्य ।

थव छु खः मुत्र व दिशां पूर्णगुलिइ, तृतिं जक नं जिं थिइगु इच्छा मयानाः ॥”^{२८१}

देशनाया अन्त्य निम्हेतिपु नं अनागामिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

मारया म्हाय्यापिनिं खैं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१७९. यस्य जितं नावजीयते जितमस्य न याति कश्चित्तोके ।
तं बुद्धमनन्तगोचरम् अपदं केन पदेन नेष्यथ ॥१॥

१८०. यस्य जालिनी विषात्मिका तृष्णा नास्ति कुञ्चिन्मेतुम् ।
तं बुद्धमनन्तगोचरम् अपदं केन पदेन नेष्यथ ॥२॥

२. देव अपरोहणया खैं

“गुपिं ध्यान्य मन जुयाञ्चपिं धीरपिं खः...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता सङ्खसनगरद्वार्य अपालं देवमनुष्यापिनि कारण्य आज्ञा जुया विज्यात । धर्मदेशना जक राजगृह्य उत्पन्न जगु खः ।

छग् इलय राजगृहसेठया त्यानुगु लंकेत व प्रमादं कुतुकातःगु तिसाः आभरणपादि रक्षायायेत जालं ग्वयकेबियाः गङ्गाया लख्य वनाः मिहतल । अले छमा ह्याउँगु श्रीखण्ड सिमा गङ्गाया च्वेपारी बुयावयाच्चंगु गङ्गाया लखं हाय सिलाः क्वथलाः अनथन ल्वहंतय हानाः तोधुला ह्याल वध्याल जुल । अनं छक् घःप्रमाणगु घःसमानगु सिंयात ल्वहंतय न्याःन्यां लया धारं नकाः पिबुयाः ग्वःलानाः छसिकथं चुडका हःहं न्याचा घाँसं भुतभुनाः चुडकहया वया जान्य तबयन । सेठ “थव छु खः ?” धकाः धयाः “सिंखः खः” धकाः न्यनाः उगुयात ह्येके बियाः “थव छु खः” धकाः परीक्षण यायेत बसिलां छायेके (सुके) बिल । उबले हे अलया वर्णागु ह्याउँगु श्रीखण्ड सिइदत । सेठ न सम्पकदृष्टिम्ह खः नत मिथ्यादृष्टिम्ह खः, व छम्ह मध्यस्थ बुद्धिम्ह खः । वं बिचाः यात - “जिगु छैय ह्याउँगु श्रीखण्ड यक्व दु, थुकिं छु यायेगु ?” अले वया थये जुल - “थव लोकय जिपि अहंन्तपिं खः, जिपि अहंन्त खः” धकाः धयाःजपिं यक्व दु, जिं छम्ह अहंन्त नं मखनाः । छैय सिंछाय्गु चाकः दयेकाः पात्र कुरेयाके बियाः दालचाय तयाः ख्वीक हाकःगु पं आकाशय धकाः यःखायकेबियाः ‘यदि अहंन्त दुसा, थव आकाशं वयाः काः’ धकाः धाःये । सुनां उगु काइ, जि काय कलासहित वया शरण्य वने ।” वं बिचायागु कथं हे पात्र दयेके बियाः प धकाः “गृह्थं थव लोकय अहंन्त खः, वं आकाशं वयाः थव पात्र काः” धकाः धाल ।

खुम्ह शास्तापिसं “जिभित थव ल्वःगु खः, जिभित हे थव ब्यु” धकाः धाल । सेठ “आकाशं वया कया बिज्याहुँ” धकाः विन्ति यात । अले खुन्दुया दिन्य निगण्ठनायपुत्रं अन्तेवासिकपिन्त (शिष्यपिन्त) छवयाबिल - “हुँ, सेठयात थये धाः - “थव जिमि आचार्ययात हे ल्वःगु खः, अल्पमात्रया कारणं आकाशय वनेगु (ब्युयकेगु) यायेमते, ब्यु धाये, जित उगु पात्र ब्यु” ।” इपिं वनाः सेठयात अथे धाल । सेठ “आकाशं वया कायेगु समर्थबुद्धं कया

^{२८१} (सु० नि० ८४१; महा० ७०)

यकी" धकाः धाल । नायपुत्र थः स्वयं वनेगु इच्छायानाः अन्तेवासिकपिन्त सकेट बिल - "जि छपाः ल्हाः व छपाः तृति ल्त्वनेगु ये धाये, छिमिसं जित, 'आचार्य, छु यानाः बिज्यानाःगु खः, सिंया पात्र छगःया कारणं आन्तरिक (त्वःपुया तयागु) अर्हतगुण आपालं मन्तयत क्यनाः बिज्याये मते धकाः धयाः जिगु ल्हाः व तृति ज्वनाः बँयु तयाः ब्यु ।" व अन वनाः सेठयात धाल, "महासेठ, जित थ्व पात्र त्वःगु खः, भोपिन्त मत्वःगु खः, छं अल्पमात्रया कारणं जित आकाशयु ब्वयेगु रुचिं यायमते, जित पात्र ब्यु ।" भन्ते, आकाशयु ब्वया हे कयाः बिज्याहूँ । अनलि नायपुत्र "अयेसा चि्लाहूँ, चि्लाहूँ" धकाः अन्तेवासिकपिन्त चिद्रका "आकाशयु जि ब्वये" धकाः छपाः ल्हाः व छपाः तृति ल्त्वनः । अले वयात अन्तेवासिकपिन्त, "आचार्य, छु थ्व यानाः बिज्यानाःगु खः, ज्याखेल मद्गु मभिंगु सिंया पात्र छगःया कारणं आन्तरिक गुण आपालं मन्तयत क्यना छु अर्थ दु" धकाः ब्याः ल्हाःतृति क्वातुक ज्वनाः बँयु तयाबिल । वं सेठयात धाल - "युमिसं, महासेठ, जित ब्वयके मबिल, जित पात्र ब्यु ।" ब्वयाः हे कया बिज्याहूँ, भन्ते । थये तिथंरतयसं खुन्तक क्तःयात न उगु पात्र प्राप्त मजुल ।

न्ह्यन्हु दुबले आयुष्मान् महामोग्लान व आयुष्मान् पिण्डोलभारद्वाज "राजगृहे भिक्षाटन या वने" धकाः वनाः छगः ल्वहफायतु ज्वनाः चीवर पारूपान यानाच्चंबले धृततयसं खँ न्ह्यःथन "भो, न्हापा खुम्ह शास्तापिं लोकयु 'जिपि अर्हतपिं खः' धकाः विचरणा यात । राजगृह सेठया थौं न्ह्यनु दत पात्र खानातःगु 'यवि अर्हत दुसा, आकाशं वया काः' धकाः धयाजगु, छम्ह हे 'जि अर्हत' धकाः आकाशयु ब्वयार्बपिं मद्गु । थौं भौंगु लोकयु अर्हन्तपिं मद्गुभाव सिल ।" उगु खँ न्यनाः आयुष्मान् महामोग्लान आयुष्मान् पिण्डोल भारद्वाजयात धाल - "छं तालना, आवुसो भारद्वाज, थुमिसं बुद्धशासनयात ज्वने ये यानाः धयाज्वन । छं महान् ऋद्धिदुम्ह व महानुभावम्ह खः, हूँ उगु पात्र आकाशं वनाः काः ।" आवुसो महामोग्लान, छं ऋद्धिवापिं मध्ये अग्रम्ह खः, छं थ्व काः, छं मकासाः जक जि काये । "काः, आवुसो" धकाः धायेवं आयुष्मान् पिण्डोल भारद्वाजं अभिन्ना पादकगु चतुर्थध्यान ध्यानयु ज्वनाः दनाः स्वंगु कोशगु ल्वहफायत तृतिपापिं तलं त्वःपुया कपायु ये आकाशयु ब्वयेकाः राजगृह नगरया च्वे न्ह्यक्वतक उखेथुखे जुल । व ल्वहफात स्वंगु कोशति नगरयु त्वःपुया च्वां थये खने दयाज्वन । शहरवासीपिसं " ल्वहफात जिमित कुतुंबया ल्हाइ" धकाः यानाः हासादि छयोने त्वःपुया अन थन मदेयक सप्युवन । न्ह्यक्वगु वारयु स्थविरं ल्वहफा तछ्यानाः थःत क्यन । आपालं मन्तयसं स्थविरयात खनाः, "भन्ते, पिण्डोल भारद्वाज, छःनिगु ल्वहफा क्वातुक ज्वनाः बिज्याहूँ, जिमित सकसित नाश यानाः बिज्यायेमते ।" स्थविरं ल्वहफायत पालितल वोंछयाः त्वःता बिज्यात । ल्वहफा वनाः यथास्थानयु हे प्रतिस्थित जुल । स्थविर सेठया छैयु च्वे दनाज्वन । उगु खनाः सेठं भोसुना "क्वहाँ बिज्याहूँ, स्वामी" धकाः धयाः आकाशं क्वहँवःम्ह स्थविरयात फयेतुका पात्र क्वतकयाः चतुमधु जायेक तयाः स्थविरयात बिल । स्थविरं पात्र ज्वनाः विहारपाछे स्वयाः वन । अले वयात गुपिं आरण्यक व शून्यागार वनाच्चपिसं उगु प्रातिहायं मखन । इपिं मुवया, "भन्ते, जिमित न प्रातिहायं कयं" धकाः स्थविरया न्युन्यु वन । व इमित इमित प्रातिहायं क्यनाः विहारयु वन ।

शास्तां व लिसे लिसे वयाच्चपिं आपालं मन्तयगु तःसःगु न्यनाः "आनन्द, थ्व सुयागु सः खः ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं, "भन्ते, पिण्डोल भारद्वाज आकाशयु ब्वयाः श्रीखण्डया पात्र काल, वयाथायु लिक्क च्वंगु थ्व सः खः" धकाः न्यनाः भारद्वाजयात सःतके छुब्या धाये खःला, छं थये यानाःगु ?" धकाः न्यनाः "धाये खः, भन्ते" धकाः धायेवं, "छायु छं, भारद्वाज, थये यानाःगु ?" धकाः स्थविरयात निन्दायानाः उगु पात्र कुचा कुचा जुडक तछ्याके बियाः भिक्षुपिनि अजः उलेत नच्चुक निडके बियाः प्रातिहायं मक्यनेत श्रावकपिन्त शिक्षापद प्रज्ञत यानाः बिज्यात ।^{२६२}

तिथंरतयसं "धाये, भ्रमण गौतम उगु पात्र तछ्याके बियाः प्रातिहायं मक्यनेत श्रावकपिन्त शिक्षापद प्रज्ञत यात" धकाः न्यनाः "भ्रमण गौतम प्रज्ञत याःगु शिक्षापद श्रावकपिसं जीवनया कारणं अतिक्रमण याइमखु, भ्रमण गौतम न उग्यात रक्षा हे याइ । आः जिमित मौका दत" धकाः शहरया लैयु लैयु च्वयेकाः धयाः विचरण यानानुजल" निर्जिमसं थःगु गुणयात रक्षायानाः न्हापा सिंया पात्रया कारणं थःगु गुण आपालं मन्तयत मक्यना, भ्रमण गौतमया श्रावकपिं छगः पात्रया कारणं थःगु गुण आपालं मन्तयत क्यन । भ्रमण

^{२६२} (सुद्धो २५२)

गीतमं थःगु पण्डितताया कारणं पात्र तच्छ्याके बियाः शिक्षापद प्रज्ञप्त यात, आः जितिं व हे नापं प्रतिहार्यं क्यनेगु जुल ।”

जुजुं बिम्बिसारं उगु खँ न्यनाः शास्तायाथाय् वनाः “धायें छःपिसं, भन्ते, प्रतिहार्यं मक्यनेत श्रावकपिन्त शिक्षापद प्रज्ञप्त याताः बिज्यानाःगु खः ला ?” “खः, महाराज ।” आः तिर्यङ्करतयसं “छःपि नापं प्रतिहार्यं क्यनेगु” धकाः धयाच्चन, आः छु याताः बिज्यायेगु ? “इमिसं क्यनीबले क्यने, महाराज ।” छःपिसं शिक्षापद प्रज्ञप्त याताः बिज्यानाःगु मखुला । न जिं, महाराज, थःगु नितिं शिक्षापद प्रज्ञप्त याताःगु खः, उगु शिक्षापद जि श्रावकपिनिगु नितिं प्रज्ञप्त याताःगु खः । छःपि अलग्ग याताः मेपिन्त जक शिक्षापद प्रज्ञप्त याताः बिज्यानाःगु ला, भन्ते । अथेसा, महाराज, छुके हे थन न्यने (प्रतिप्रश्न याये), “छःपिनि, महाराज, त्याकातःगु अधिराज्य्य उद्यान दुता ?” “दु, भन्ते ।” “यदि छःपिसं, महाराज, उद्यानय् आपालं मन्तयसं अं नल धाःसा, वयात छु यायेगु ?” “दण्ड बिद्, भन्ते ।” “छं नये ज्यला ?” “खः, भन्ते, ज्य, जित दण्ड म्दु, जिं थःके दुगु नयेगु अधिकार दु ।” “महाराज, गथे छुगु स्वस-योजनगु राज्य्य हुकुम (आज्ञा) चलेजु, थःगु उद्यानय् च्वंगु अंत नसां नं दण्ड म्दु, मेपिन्त दण्ड दु, थथे हे जि न सहस्रकोटि चक्रवालय् हुकुम (आज्ञा) चलेजु, थःगु शिक्षापद प्रज्ञप्तिया अतिक्रमण धयागु म्दु, मेपिन्त दु, जिं प्रतिहार्यं क्यने ।” तिर्यङ्करतयसं उगु खँ न्यनाः “आः भ्नीपि नाशजुल, धायें, श्रमण गीतमं श्रावकपिन्त जक शिक्षापद प्रज्ञप्त यात, थत मयात । धायें, थःहे हे प्रतिहार्यं क्यनेगु इच्छयात, भ्नीसं छु यायेगु” धकाः खँलाबला यात ।

जुजुं शास्तायाके न्यन - “भन्ते, गुबले प्रतिहार्यं क्यनाः बिज्यायेगु ?” “थनि प्यलाबिकाः असारपुन्ति खुन्तु, महाराज ।” “गन क्यनाः बिज्यायेगु खः, भन्ते ?” “श्रावस्तिया आधार कया, महाराज ।” “छाय् शास्तां थथे तापागु थाय् ल्याया बिज्यानाःगु खः ?” “उगु थाय् फुकक बुद्धपिसं महानुप्रातिहार्यं क्यनीगु थाय् खः, परन्तु आपालं मन्तयत नं मुंबयेया नितिं नं तापागु थाय् क्यनाः उकिं ल्यायाः बिज्याःगु खः ।” तिर्यङ्करतयसं उगु खँ न्यनाः “धायें, थनि प्यला लिपा श्रमण गीतमं श्रावस्तिय् प्रतिहार्यं क्यनी, आः वयात तोमत्तसे हे वया ल्युल्य भ्नीपिं वने, आपालं मन्तयसं भ्नीत खनाः ‘थव छु’ धकाः न्यनी । अले वयात भ्नीसं धाये जितिं श्रमण गीतमं नाप प्रतिहार्यं क्यने” धकाः धयागु खः । व बिज्ये वनाच्चन, जितिंसं वयात बिज्येसं मज्यसे ल्युल्य वनाच्चन ।” शास्ता राजगृह्य भिक्षाटनया नितिं बिज्यानाः पिहाँबिज्यात । तिर्यङ्करत नं वसपोलया ल्युल्य हे पिहाँवयाः भोजन याद्गु थासय् च्चनच्चन । च्वंगुथासय् कन्हेखुन्तु जलपान याताच्चन । इमिके मन्तयसं “थव छु खः ?” धकाः न्यनेव क्वय बिचाः धाःगुकथं हे कन । आपालं मन्तु नं “प्रतिहार्यं स्वये” धकाः लिसे लिसे वन ।

शास्ता छसिंकरं श्रावस्तिय् उध्यन । तिर्यङ्करत नं वसपोल नापं हे वनाः उपस्थापकपिन्त प्रोत्साहित याता छगु लाख ध्यबा चन्दा कथाः खदिरया थां तथाः मण्डप दयेकाः वचुगु पलेस्वो नं तोपुद्दक बिन्ताः “थन प्रतिहार्यं क्यनेगु” धकाः फयेतल । जुजुं प्रशेनजित कोशल शास्तायाथाय् लिक्क वनाः, “भन्ते, तिर्यङ्करतयसं मण्डप दयेकल, जि न छःपिन्त मण्डप दयेका बिद् ।” “स्वाःल, महाराज, जिगु मण्डप दयेकीम्ह दु ।” “भन्ते, जि बाक्क मेपिं सुनां दयेके फइ ?” “शक्र, देवराज ।” “गन, भन्ते, प्रतिहार्यं क्यनाः बिज्यायेगु खः ?” “कण्डम्बवृक्षमलय्, महाराज ।” तिर्यङ्करतयसं “धायें, अया सिमाक्य्य प्रतिहार्यं क्यनी” धकाः न्यना थः उपस्थापकपिन्त धयाः योजनया दुने थासय् नकतिनि चुलित्स्वःगु अंघातकं लिनाः गुँदु वौँछवयेके बिल ।

शास्ता असार पुन्तिधा विनय दुने शहरय् दुहाँ बिज्यात । जुजुया उद्यान पालक कण्ड धयाम्हे इमुच्चातय् छँय सिमाहःलं त्वःपुया तःथाय् दयुइ छगः तःगःगु पाकेजुगु अं खनाः उगु अया नस्वा व रसया लोभं च्चनच्च्वपिं कोतयत् छ्याना छुव्याः जुजुयात नकेत ज्वनाः वनाच्चबले लैया दयुइ शास्तायात खनाः बिन्ताः यात - “जुजु थव अं नयाः जित च्यातका वा किंखुतका ध्यबा ब्यसां, उगु ध्यबां जित छगु जक जन्म्य नं जीविका थापन यायेत मगाः । यदि जि शास्तायात थव दान बिद्दवं, अवश्य उगु पुण्य जित ताःकालतक हित जुइ ।” वं उगु पाकेजुगु अं शास्ताया न्यःने हल । शास्ता आनन्द स्थविरयात स्वल । अले स्थविरं चतुमंभाराजपिसं ब्यगु पात्र पित हया वसपोलया ल्हाःतय् हल । शास्ता पान लिक्क कथाः बिज्याना पाकेजुगु अं ग्रहणा याताः बिज्यानाः आन - हे फयेतदुगु संकेत बिल । स्थविरं चीवर लाया बिल । अले वसपोल अन फयेतुनाः बिज्यायेवं स्थविरं लखं सिलाः पाकेजुगु अं न्यायाः त्वनेगु पान दयेकाः बिल । शास्तां अया पान त्वनाः बिज्यानाः कण्डयात धात - “थव अंपु थन हे धू चिद्का प्यु (पिनाःब्यु) ।” वं अथे यात । शास्ता उकी च्चे ल्हाः सिलाबिज्यात । ल्हाः सिलाः बिज्यायेवं हे हलोया

छ्यंपायत्याः जुया न्येकपायजाः जुया अंया सिमा च्चे यहाँवन । प्यंग् विशादिशाय् छकचाः छकचाः जुल, च्चे नं छकचाः यानाः न्याकचाः न्येक दुगु जुल । व सिमाय् उबले हे स्वीं व फलत ज्वाय् ज्वाय् सःगु जुया छग् छग् थासय् पाकेजग् अंत दुगु जुल । लिउंने वयाच्चपिं भिक्षुपिसं पाकेजग् अंत नया हे वल । जुजुं “धायें, युजाग् अंमा दुयावल्” धकाः न्यनाः “सुनां नं थव कसमायात पालेमते” धकाः आरक्षा याकल । उगु अंमा कण्डं प्यगु जुयाः कण्डम्बवृक्ष (कण्डं प्यगु अंमां) धकाः हे प्रसिद्ध जुल । धृततयसं पाकेजग् अंत नयाः “अहो, दुष्ट तिर्यङ्करतयसं ‘धायें, भ्रमण गौतम कण्डम्बवृक्षमूलय् प्रतिहार्यं क्यनी’ धकाः छिमिसं योजनया दुने नकतिनि दुयावःगु चिमाःगु अंमा तकं लिंके विल, कण्डम्ब धयागु थव खः” धकाः धया इमित चिपगु अंपुं कयेकल ।

शकं सुर्पाय् देवपुत्रयात अहेयात “तिर्यङ्करतयगु मण्डप फसं पुडुका फोहर वॉइवृक्षगु भूमिइ वॉइवः ।” वं अथे यात । सुरिय् देवपुत्रयात नं अहेयात “सुरियमण्डलयात क्वात्तक ज्वनाः इमित पुका ब्यु ।” वं अथे यात । हानं वाफय् देवपुत्रयात अहेयात “वा फय् वयेका हूं ।” वं अथेयायां तिर्यङ्करतयगु म्हं पिहाँवःगु चतिइ धुलं गायेकाः विल । इपिं म्हासुगु चां भुनातःपिं यें जुल । वर्षायां सुर्पाय् देवपुत्रयात नं अहेयात “तःतःफुति यानाः वा वयेकि ।” वं अथे यात । अले इमिगु शरीर च्याकिंयाःपिं सात यें जुल । इपिं निर्गन्थत लज्याचायाः न्ह्यने न्ह्यने यासं हे विस्सुंवन । थये विस्सुंवनाच्चबले पुराणाकस्सपया उपस्थापकं छम्ह कूषकं “आः जि आर्यपिसं प्रतिहार्यं क्यनीगु ई जुल, वनाः प्रतिहार्यं स्वये” धकाः द्हेत त्वःताः सुथे हे हःगु धागु व खिपः ज्वनाः वयाच्चबले पुराण अथे विस्सुं वनाच्चग् खनाः, भन्ते, यौं “आर्यपिनिगु प्रतिहार्यं स्वये धकाः वयाः, छःपिं गन विज्यायेगु ।” छन्त छु यायेत प्रतिहार्यं माःगु, थव थल व खिपः जित ब्यु । वं वयात ब्युगु थल व खिपः ज्वनाः खुसिसिय्य वनाः थलय् खिपतं चिनाः गपतय् नं चिनाः लज्याचाय् थं जुयाः छुं नं मधासे पुख्खलिइ क्वब्बां वनाः लः बुलबुल वयेक सिनाःवनाः अवीचि नरकय् उत्पन्न जुल ।

शकं आकाशय् रत्नचक्रमणया दयेकल । उगु रत्नचक्रमणया च्चका पूर्वचक्रवालपाखे लुखा स्वयाच्चग्गु जुल, छग् परिचमचक्रवालपाखे लुखा स्वयाच्चग्गु जुल । शास्तां स्वीखुग् योजनगु मुवया च्चग् परिषदया सुर्चाया किचः वद्धि जुया वयेवं “आः प्रतिहार्यं क्यनेगु ई जुल” धकाः गन्धकुटिं पिहाँ विज्यानाः न्ह्यःने दनाः विज्यात । अले वयात धरणी धयाम् ऋद्धिवाणम्हं छम्ह अनागामी उपासिकां लिक्क वना, “भन्ते, जि ये जाःम्हं म्हाय्याग् दयेकं छःपिसं दुःखकष्ट सिया विज्यायेम्वाः, जिं प्रतिहार्यं क्यने” धकाः धाल । “छ गथे क्यनेगु खः, धरणी ?” “भन्ते, छग् चक्रवालया थासय् महापृथ्वीयात लः यानाः लः भंग ये लुकुविना वनाः पूर्वचक्रवालपाखे लुखा पिहाँवयाः यःत क्यने, अथे हे परिचम, उत्तर, दक्षिणचक्रवालपाखे लुखा पिहाँवयाः व अथे हे दयुं नं ।” आपालं मनतयसं जित खनाः “थव सु खः” धकाः धायेवं धाइ “थव धरणी धयाम्हं खः, उबले थव छम्ह मिसाया आनुभाव थये खःसा, बुद्धया आनुभाव गथे जुइगु जुइ ।” थये तिर्यङ्करत छःपिन्त मस्वसे हे विस्सुंवनी । अले वयात शास्तां “जि स्यु धरणी छ युजाग् प्रतिहार्यं क्यनेगु समथं दुम्हं खः, थव स्वीयां मात्तात छग् नितिं हनातःगु मखु” धकाः धया प्रतिसेध यानाः विज्यात । वं “जित शास्तां अनुमति बिया विमज्यात, अवश्य नं जि स्व्यां छे प्रतिहार्यं क्यनेत समथं दुम्हं मेम्हं दु जुइ” धकाः छछेलिक्क दनाच्चन । शास्ता नं “थये हे खः, इमिगु गुण प्रकट जुइ धकाः थये स्वीखुग् योजनगु परिषदया दयुइ सीहनाद यानाः विज्याइ” धकाः मती तथा भेपिके नं न्यन - “छिमिसं छु प्रतिहार्यं क्यनेगु ?” इमिसं “थये थये यानाः क्यने, भन्ते” धकाः शास्ताया न्ह्यने दना हे सीहनाद यात । धायें, इपिं मध्ये च्छअनाथपिण्डिकं “जि ये जाःम्हं अनागामि उपासक काय् दयेकं शास्तां दुःखकष्ट सियाः विज्याये माःगु मयु” धकाः बिचाः याना “जिं, भन्ते, प्रतिहार्यं क्यने” धकाः धायेवं “छ गथे क्यनेगु ?” धकाः न्यन विज्यायेवं “जिं, भन्ते, किंनिगु योजनगु ब्रह्मया शरीर निर्माणयातः थव परिषदया दयुइ महामेध गज् ज् थये त्वंकं ब्रह्मसः पिकया नं न्याकाः विइ ।” आपालं मनतयसं “थव सः सुयागु खः ?” धकाः न्यनेव “धायें, चूलअनाथपिण्डिकया ब्रह्मसःलं नंयागु खः” धकाः धाइ । तिर्यङ्करतयं “धायें, गृहपतिया हे उबले युजाग् आनुभाव खःसा, बुद्धया आनुभाव गथे जुइ” धकाः छःपिन्त मस्वसे विस्सुंवनी । शास्तां “जिं छग् आनुभाव स्यु” धकाः वयात नं अथे हे धयाः विज्याना प्रतिहार्यं क्यनेगु अनुमती बियाः विमज्यात ।

अले छम्ह प्रतिसम्भ्रदा प्राप्तेम्हं न्ह्युईं दुम्हं चीरभामणेरी शास्तायात वन्दना यानाः “जिं, भन्ते, प्रतिहार्यं क्यने” धकाः धाल । “चीरे, छ गथे क्यनेगु खः ?” “भन्ते, सिनेइ, चक्रवालया पदंत व हिमालय दयाः थव थासय् छसिकथं तयाः जि हंसपंथी यें अनं वनं पिहाँवया मयुसे ज्यवावने, आपालं मनतयसं जित खनाः “थव सु खः”

धकाः न्यनेवं 'चीरभामपोरी खः' धकाः धाद । तिर्यङ्करतयसं 'उबले न्ह्यदँ दम्ह भामपोरीया युजागु आनुभाव जूसा, बुदुया आनुभाव गथे जुड' धकाः छःपिन्त मन्स्वे विसूँ वनी ।" यनं लिपा युजाः युजागु वचनत छे ध्यावयाकथं हे सिद्धकेपाल । वयात नं भगवान् बुद्धं "जिं स्यू छंगु आनुभाव" धकाः धयाः विज्यानाः प्रातिहायं क्यनेत अनुमती बियाः विमज्यात । अले छम्ह प्रतिसम्भदा प्राप्तम्ह क्षीणाश्रव चन्द भामपोर जन्म न्ह्यदँ दम्ह शास्तायात वन्दना याताः "जिं भगवान् शास्ता, प्रातिहायं क्यने" धकाः धायेवं "छं गथे क्यनेगु खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं धाल - "जिं, भन्ते, जम्हुद्वीपया ध्वजा जुयाच्वंगु महाजम्हुसिमाया दं ज्वनाः संका यःमरिफलया (जम्हुफलया) भ्रुप्या हया श्व परिषदयात नके, पारिच्छलक स्वाँत हया छःपिन्त वन्दना याये ।" शास्ता "जिं स्यू छंगु आनुभाव" धकाः वयात नं प्रातिहायं क्यकेगु प्रतिसेध याताः विज्यात ।

अले उत्पलवर्णा थेरी शास्तायात वन्दना याताः "जिं, भन्ते, प्रातिहायं क्यने" धकाः धायेवं "छं गथे क्यनेगु खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं धाल - "जिं, भन्ते, छ्वाखेरं भिनिगु योजनया परिषदयात क्यनाः भुनाच्चपिं स्वीखुगु योजनया परिषदं चाःहुइका चक्रवती जुजु जुया वयाः छःपिन्त वन्दना याये ।" शास्ता "जिं स्यू छंगु आनुभाव" धकाः वयात नं प्रातिहायं क्यकेगु प्रतिसेध याताः विज्यात । अले महाभोगल्लान स्वयिरं बुदुयात वन्दना याताः "जिं, भन्ते, प्रातिहायं क्यने" धकाः धायेवं "छं गथे क्यनेगु खः ?" धकाः न्यनेवं धाल - "जिं, भन्ते, सिनेरुपवंतरजयात वाया दशुद तयाः मायमुस्या थे नये ।" "मेगु छु छं क्यनेगु खः ?" "श्व महापृथ्वीयात सुक तुले थे तुलाः पतिंचाया दशुद तये ।" "मेगु छु छं क्यनेगु खः ?" "महापृथ्वीयात कुम्हाया घःचा चाःहीके ये चाःहीका आपालं मनतयत् पृथ्वीया ओजा (रस) नके ।" "मेगु छु छं क्यनेगु खः ?" "खःव ल्हाःतपू पृथ्वी तयाः थुपिं सत्त्वपिन्त जवल्हाःतं मेगु डीपयु तये ।" "मेगु छु छं क्यनेगु खः ?" "सिनेरुपवंतयात कुसाया चुयानाः महापृथ्वी उकी छीने तयाः कुसा ल्हाःतं ज्वनाच्चम्ह भिक्षु थे छपाः ल्हाःतं ज्वनाः आकाशय चंक्रमण याये ।" शास्तां "जिं स्यू, छंगु आनुभाव" धकाः वयात नं प्रातिहायं क्यकेगु अनुमती बियाः विमज्यात । वं "जिं स्वया ज्येव्याम्ह प्रातिहायं प्रातिहायं दम्ह शास्तां स्यू जुड मती तयाः" धकाः छ्वावेलिकक दनाच्चन ।

अले वयात शास्तां "न श्व भोगल्लान छंगु निरिं स्वाँम्ह चिनाः धकिडु तयाःगु मखु । जि असमानगु भार कुबिडम्ह खः, जिगु भार कुबिडगु समथं दम्ह मेम्ह मदु । श्व अनाशचयं खः, गुगु आः जिगु भार कुबिडगु समथं दम्ह दद । अहेतुक पणुया कोषय जन्म जुबले नं जिगु भार कुबिडगु समथं दम्ह मेम्ह मदुगु हे जुल" धकाः धयाः विज्यायेवं "गुबले खः, भन्ते" धकाः स्थविरं न्यनेवं अतीतया खँ न्यःयनाः विज्यात -

"गुबले गुबले म्यातगु भार दद, गुबले वने थाकुड ।

उबले कण्ह (इहँ) यात छ्यलिड (सायेकिड), वयात हे उगु भार कुबिडकी ॥"-

श्व कण्हउसभजातकयात^{२३३} विस्तृत कना हानं उगु हे खँ विशेषकथं क्यनाः विज्यानाः-

"यडगु खँ जक ल्हायेमाः, मयडगु खँ गुबले नं ल्हायेमते ।

"यडगु खँ ल्हायेवं, म्यातगु भार साल ।

वयात धन लाभयाकाः बिल, उकिं व लयताम्ह जुल ॥"-

श्व नन्दिबिसालजातक विस्तृत कना विज्यात । कनाः विज्यानाः शास्ता रत्नचंक्रमणयु यहाँविज्यात, न्ह्यने भिनिगु योजनया परिषद दु अये हे लिउने, जवयु व खवयु नं दु । तयंक नीप्यंगु योजनया परिषदया दशुद भगवान् बुद्ध यमकप्रातिहायं क्यनाः विज्यात ।

पालिकथं आः उगुयात थये सिद्धकेमाः^{२३४} - गुगु तयागतयात यमकप्रातिहायं ज्ञान खः ? श्व तयागत यमकप्रातिहायं क्यनिडगु भावकपिनि स्वया असाधारणगु खः, ज्येया म्हे भिज्यालाः पिहाँवड, कवया म्हे लः बाःवड । कवया म्हे भिज्यालाः पिहाँवड, ज्येया म्हे लः बाःवड । न्यःनेया म्हे, लिउनेया म्हे, लिउनेया म्हे, न्यःनेया म्हे, जवगु मिखां, खवगु मिखां, खवगुमिखां, जवगु मिखां, जवगु न्हायपनं, खवगु न्हायपनं, खवगु न्हायपनं, जवगु न्हायपनं, जवगु न्हासं, खवगु न्हासं, खवगु न्हासं, खवगु न्हासं, जवगु वेक्वं, खवगु वेक्वं, खवगु वेक्वं, जवगु वेक्वं, जवगु ल्हाःतं, खवगु ल्हाःतं, खवगु ल्हाःतं, जवगु ल्हाःतं, जवपाखें, खवपाखें, खवपाखें, जवपाखें, जवगु तुतिं, खवगु तुतिं, खवगु तुतिं, जवगु तुतिं, पतिंपतिचां, पतिंचाया विचं, पतिंचाया विचं,

^{२३३} (जो १.१.२५)

^{२३४} (पटि० म० १.११६)

पतिपतिचां; छ्वाः छ्वाः चिमिसें प्वालं मिञ्ज्वाला पिहाँवड, छुपु छुपु चिमिसें लः बाःवड । छुपु छुपु चिमिसें मिञ्ज्वाला पिहाँवड, छ्वाः छ्वाः चिमिसें प्वालं लः बाःवड, खुगु वणत वचूगु, म्हासुगु, ह्याउंगु, तुगुगु, वाउंगु व प्रभास्वरगु पिहाँवड । भगवान् बुद्ध चक्रमपा यानाः बिज्याड, निर्मित बुद्ध दनाः बिज्याड वा फयेतुना बिज्याड वा गोतुला बिज्याडपर्ववत्..... निर्मित बुद्ध गोतुला बिज्याड, भगवान् बुद्ध चक्रमपा यानाः बिज्याड वा दनाः बिज्याड वा फयेतुना बिज्याड । श्व तथागतया यमकप्रातिहार्यं ज्ञान खः ।

श्व प्रातिहार्यं भगवान् बुद्ध उगु चक्रमपा चक्रमपायानाः क्यनाः बिज्याःगु खः । वसपोलया तेजोकसिण समापत्तिकथं च्वेया म्हे मिञ्ज्वाला पिहाँवड, आपोकसिण समापत्तिकथं क्वयया म्हे लः बाःवड । लः धाः बाःवड यासं मिञ्ज्वाला पिहाँवडमखु, मिञ्ज्वाला पिहाँवडगु यासं लः धाः बाःवडमखु धकाः क्यनेत "क्वय म्हे च्वे म्हे" धकाः धयातल । श्व हे नियम फुक्क पदय् नं खः । थन मिञ्ज्वाला लः धाः नापं मिले जुडमखु, अथे हे लः धाः नं मिञ्ज्वाला नापं मिले जुडमखु । धाथे, श्व निगुलिं ब्रह्मलोक थ्यंक् थहाँवनाः चक्रवाल सिथय् थ्यंक् च्वहाँ वयाच्चन । "खुगु वणया" धकाः धायेवं वसपोलया छवणररमी धलं पिहाँवयाच्चंगु छ्वालगु लुँति थं यन्त्रं पिहाँवयाच्चंगु लुँया धाः थं व छगु चक्रवाल्या गर्भं थहाँवनाः ब्रह्मलोकतक थ्यंका लिहाँवया चक्रवाल सिथय् थ्यंक् खयाच्चन । छगु चक्रवाल्या गर्भं चाःतुगु दुंगा थं बोधिगृह् छगुलिं जाज्वल्लेमान जुल ।

उखुनुं दिनय् शास्ता चक्रमपायानाः प्रातिहार्यं क्यकथं बिचय् बिचय् आपालं मन्तयत् धर्मापदेश कनाः बिज्यात । कना बिज्याडबले मन्तयत् सासः हे ल्हाये मफयेक मयाःसे सासः ल्हायेगु अवसर बिद्या बिज्याड । उगु क्षणय् आपालं मन्तयत्सं साधुकार बिड । वसपोलयात साधुकार बिडगु इलय् शास्तां उबले महान् परिषदया चित्तयात स्वस्वं छम्ह छम्हसिया भिंखुगु आकारकथं चित्तया खँ सिडका बिज्याड । थये याकन उतयन जुडगु बुद्धपिनिगु चित्त खः । गुम्ह गुम्हसिया छु धर्मय् छु प्रातिहार्यय् लयताड, उम्ह उम्हसित इमिगु मनया रुचिकथं हे धर्मापदेश कना बिज्याड, प्रातिहार्यं नं क्यनाः बिज्याड । थये धर्मापदेश कना बिज्याडबले व प्रातिहार्यं नं क्यनाः बिज्याडबले आपालं मन्तय् धर्मज्ञान लाभजुड । शास्ता उगु समागमय् थःगु मन सिडकाः मेपिसं न्यसः तयेगु समथं दुपिं मखनाः, निर्मित बुद्ध दयेका बिज्यात । निर्मित बुद्ध न्यसः तःगुयात शास्तां लिसः बिद्याः बिज्याड, शास्तां ह्यसः तःगुयात निर्मित बुद्ध लिसः बिद्याः बिज्याड । भगवान् बुद्धया चक्रमपा यानाः बिज्याडबले निर्मित बुद्ध थासय् थासय् मेगु यानाः बिज्याड, निर्मित बुद्ध चक्रमपा यानाः बिज्याडबले भगवान् बुद्ध थासय् मेगु यानाः बिज्याड । उगु खँ क्यनेत "निर्मित बुद्ध वा" धकाः आवि धयातल । थये यानाः बिज्याडबले शास्ताया प्रातिहार्यं खनाः धर्मया खँ न्यनाः उगु समागमय् नीगुकोटि प्राणीपिन्त धर्मज्ञान लाभ जुल ।

शास्ता प्रातिहार्यं क्यना बिज्याडबले हे "गान न्हापायापिं बुद्धपिं श्व प्रातिहार्यं क्यनाः वर्षावास च्वनाः बिज्याड" धकाः बिचाः याना "तावतिस भवनय् वर्षावास च्वना बिज्यानाः मौयात अभिधर्मपिटक देशना यानाः बिज्याड" धकाः खनाः बिज्यानाः जबगु तुति ल्हवनाः युगन्धर पर्वतया च्वे दिका मेगु तुति ल्हवनाः सिनेरु पर्वतया च्वे तयाः बिज्यात । थये छगु लाख ख्वीच्यागु योजनया थासय् स्वपला जक जुल, निथाय् जक हाचां गायाः बिज्यात । शास्तां तुति चकका पलाछिना बिज्याःगु विषयय् चिन्ता काये मज्जु । वसपोलया पलातया बिज्याडबले हे पर्वत पादमलय् वयाः फयाकाल, शास्तां न्हया बिज्याडबले उपि पर्वत दनाः थःगु थासय् हे च्वेवन । शक्रं शास्तायात खनाः बिचाः यात - "शास्ता युगु वर्षावास पण्डुकम्बलशिलासनय् च्वनाः बिज्याड धकाः मती तथा, आपालं देवतापिन्त उपकार जुड, शास्ता युकिड वर्षावास च्वनाः बिज्याडेवं मेपिं देवतापिसं ल्हाः तये फडमखुगु जुल । श्व पण्डुकम्बलशिलासन हाकःकथं ख्वीगु योजन दुगु खः, ब्याकथं न्येगु योजन दुगु खः, जाःकथं भिन्त्यागु योजन दुगु खः, शास्ता फयेतुना बिज्याडेवं हे शून्य (खाली) जुड ।" शास्तां वया मनया खँ सिडकाः बिज्यानाः थःगु संघाटि शिलासनय् तोपुडक बाँछवया बिज्यात । शक्रं बिचाः यात - "उबले चीवर नं तोपुडक बाँछवया बिज्याड, श्व बिचाकगु थासय् वसपोल फयेतुना बिज्याड ।" शास्ता वया मनया खँ सिडकाः बिज्यानाः क्वयया आसनय् च्वपिं महापाशुकलिक थं पण्डुकम्बलशिलासन चीवरया दुने भूनाः हे फयेतुना बिज्यात । आपालं मन्तयत्सं नं उगु क्षणय् हे शास्तायात स्वया च्वच्च खनेमदया वन, चन्द्रमा विनावंगु ई थं व सय्यं विनावंगु ई थं जुल । आपालं मन्तयत्सं -

"बिज्यात ला चित्रकटय् वा कैलाशय् वा युगन्धर पर्वतय् ।
मखन जिमिसं सम्बुद्ध, लोकजेष्ठ नरवृषभयात ॥"-

श्व गाथा धाधां ख्वल । मेपिसं "शास्ता धयाम्ह एकान्त सेवीम्ह खः, वसपोलं जि थुजागु परिषद्यात थुजागु प्रातिहार्यं क्यनाः" धकाः मछालाः मेगु राष्ट्र्यं वा जनपदय् बिज्यात जुइ, आः वसपोलयात भीसं खनिइ मखुत" धकाः विलापयानाः यु"णयण धाल -

"एकान्त सेवीम्ह धीर, श्व लोक्य हानं बिज्याइ मखुत ।

मखन जिमिसं सम्बुद्ध, लोकजेष्ठ नरवृषभयात ॥"

इमिसं महामोगल्लानयाके न्यन - "गन, भन्ते, शास्ता ?" वं श्व स्यसां नं "मेपिनिगु गुण नं प्रकट जुइमा" धकाः शने लुइका "अनुरुद्धयाके न्य" धकाः धाल । इमिसं स्थविरयाके अथे न्यन - "गन, भन्ते, शास्ता ?" तावतिसं भवनय् वर्षावासं च्चना बिज्यानाः मौयात अभिधर्मपिटक देशना यायेत बिज्यात । "गुजले लिहाँ बिज्याइ, भन्ते ?" "स्वला अभिधर्मपिटक देशना यानाः महापवारणया दिनय् ॥" इमिसं "शास्तायात दर्शन मयायेकं, वनेमखु" धकाः अन हे अखडा चित (वयेकल) । धायें, इमि आकाश जक पौ (छत) जुल । उगु महान परिषद्या शारीरिक कष्ट धयागु खनेमद, पृथ्वी श्वःल, न्ह्याथाय नं परिशुद्धगु भूमि जुल ।

शास्तां न्हापालाक हे मोगल्लान स्थविरयात आज्ञा जुया बिज्यात - "मोगल्लान, छ श्व परिषद्यात धर्मदेशना या, च्छअनार्थपिण्डकं नयेगु आहारत विइ ।" उकिं उगु स्वला च्छअनार्थपिण्डकं उगु परिषद्यात वकेत यागु व भोजन नयेगु वाः विक्कं सुगन्धमाला छा्यपियेगु नं बिल । महामोगल्लान धर्मदेशना यात, प्रातिहार्यं स्वयेत वयेवने यानाच्चपिसं तःगु न्ह्यसःया लिसः बियाच्चन । शास्ता नं मौयात अभिधर्म देशना यायेत पण्डकम्बलशिलासनय् वर्षावासं च्चना बिज्याम्ह शास्तायात भिइः चक्रवालया देवतापिसं चाःहीका च्चन । उकिं धयातःगु -

"तावतिसय् गुजले बुद्ध, शिलाय पण्डकम्बल ।

पारिच्छतकमूलय, च्चना बिज्यात पुरुषोत्तम ॥

"किंगु लोकधातुया, मुंबयाः देवतापिं ।

सगत सेवा यानाच्चनं सम्यक्सम्बुद्धया, च्चनाः आकाशय् च्चे ॥

"न सुं नं देवता वर्णतेजं, सम्यक्सम्बुद्धयासिनं जाञ्चल्लेमान जुइ ।

फुक्क देवतापिनं अतिक्रमणं यानाः, सम्यक्सम्बुद्ध जाञ्चल्लेमान जुइ ॥"^{२८}

थये फुक्क देवतापिनं थःगु शरीरप्रभा त्वःप्या फयेतुनाः बिज्यानाच्चम्ह वसपोलया मौं तुपितविमानं वयाः जवय् फयेतुल । इन्वक देवपुनं न वसपोलया जवपाखे हे फयेतुल, अड्डुर खवपाखे फयेतुल । महानुभावपिं देवतापिं मुवबले अड्डुर चिलाः ववं किंनिगु योजनगु थासय् थाय् वत, इन्वक अन हे फयेतुनाच्चन । शास्ता इपिं निम्हसित स्वयाः थःगु शासनय् दानविइ न्वःपिल्लं थ्यगु दानया महानफलया भावं जापन यायेगु इच्छां थये धयाः बिज्यात - "अड्डुर, छ दीर्घकालया अन्तरय् भिइःदंतक किंनिगु योजन भूतुया इवः दयेकाः महादानं ब्युगु खः, आः जिगु समागमय् वयात किंनिगु योजनया थासय् थाय् वत, छु थन छगु कारण खः ?" उकिं थये धयातल -

"स्वयाः बिज्यानाः सम्यक्सम्बुद्धं, अड्डुर व इन्वकयात ।

दानया सम्भावना क्यना बिज्यायेत, श्व वचन ल्हानाः बिज्यात ॥

"महादानं छं ब्युगु खः, अड्डुर दीर्घकालया अन्तरय् ।

तापाक छ फयेतुनाच्चन, वा जिथाय् लिक्क छ ॥"^{२९}

व सः पृथ्वीलय् थंके थ्यन । फुक्क वसपोलया उगु सः परिषदं न्यन । थये धायेवं -

"ध्वायेवं भावित बुद्धं, अड्डुरं थये धात ।

छु यायेगु जिगु उगु दानं, दक्षिणा बिइन्वपिं शुन्यगुलिं ॥

"श्व उम्ह इन्वक देवता (पक्ष), विल दान भतिचा जक ।

जाञ्चल्लेमान जुयाच्चनं जिपिस्वया न, चन्द्रमा थै तारागणया दयुइ ॥"^{३०}

^{२८} (पे ० ३१७-३१९)

^{२९} (पे ० ३२१-३२२)

^{३०} (पे ० ३२३-३२४)

अन विल धागु बिचा: ख: । वये धायेवं शास्तां इन्दकयात धाल -“इन्दक, छ जिगु जवय् फयेतुनाच्चन, छाय् चिला मवंसे फयेतुनाच्चना ?” वं “जि, भन्ने, बालागु बूँइ भतिचा जक पुसा पिडम्ह कूषक ये दानबिद्द ल्वःगु थाय् जित प्राप्त जुल” धका: दानबिद्द ल्वम्हसित प्रकाशयायेत धाल -

“गये बाँजगु बूँइ, पुसा यक्व प्यसान ।

न फल आपा: वइ, न सन्तोष याइ कूषकयात ॥

“अये हे दान आपा: दु:शीलपित्त प्रतिस्थित जुइवं ।

न फल आपा: दइ, न सन्तोष याइ दातायात ॥

“गये भिंगु बूँइ, पुसा भचा जक प्यसान ।

बालाक वा वयेवं विइ, फल सन्तोष याइ कूषकयात ॥

“अये हे शीलवानपिं, गुणवानपिं उजापित्त ।

भतिचा जक यानागु उपकार, पुण्य नं जुइ महान् फल ॥”^{२६८}

छु श्वया पूर्वकर्म ख: ? धाये, वं अनुरुद्ध स्थविर गामय् दुने भिक्षाटनया निति दूर्होवंबले य:त ह:गु छचत्तं भिक्षा बिइकल । उबले वया पुण्य अड्डुर फिदु:दैतक फिनिगु योजन भूतुया श्व: दयेका: दान ब्यगु स्वयानं महान् फलवान जुल । उकिं यथे धाल ।

यथे धायेवं शास्तां, “अड्डुर, दान धयागु बिचा: याना बिइगु उचित्त जुइ, थये उगु बालागु बूँइ प्यगु पुसा ये महानफल जुइ । छ अये मयात, उकिं छंगु दान महानफल मजुल” धका: श्व खँ विभाजन धाया धया: बिज्यात

“बिचा: याना दान बिइमा:, गन ब्यगु महानफल जुइ ...पूर्वत्... ॥

“बिचा: याना दान सुगत प्रशसित, गुपिं दक्षिणा बिइल्व:पिं थन जीवलोक्य् ।

धुमित्त ब्यगु महानफल जुइ, पुसा पिडगु ये बालागु बूँइ ॥”^{२६९}

धया: बिज्याना: भेगु नं धर्मदेशना यायां यूपि गाथात धया: बिज्यात -

“घाय्त दोष ख: बूँइ, राग दोष ख: मन्तय् ।

उकिं वीतरागीपित्त, बिइगु जुइ महानफल ॥

“घाय्त दोष ख: बूँइ, द्वेष दोष ख: मन्तय् ।

उकिं द्वेष मदपित्त, बिइगु जुइ महानफल ॥

“घाय्त दोष ख: बूँइ, मोह दोष ख: मन्तय् ।

उकिं मोह मदपित्त, बिइगु जुइ महानफल ॥

“घाय्त दोष ख: बूँइ, इच्छा दोष ख: मन्तय् ।

उकिं इच्छा मदपित्त, बिइगु जुइ महानफल ॥”

देशनाया अन्त्य अड्डुर व इन्दक भोतापत्तिलफल् प्रतिस्थित जुल, आपानं मन्तयत् नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

अले शास्ता देवपरिषद्दया दयुइ फयेतुना बिज्याना: माँया कारण् “कूशल धर्मत, अकूशल धर्मत, अव्याकृत धर्मत” धका: अभिधर्मपिटक प्रतिस्थापन याना: बिज्यात । थये स्वलातक निरन्तरं अभिधर्मपिटक कना बिज्यात । कना बिज्याबले भिक्षा वनेगु इलय् “गुबलेतक जि वये मखुनि उबलेतक थुलि धर्मोपदेश कना: बिज्याहँ” धका: निर्मित्त बुद्ध दयेका: हिमालय वना: नागलताया दतितन नया: अनोतत्त पुखलिइ ख्वा:सिता उत्तरकुंरं भिक्षान्न हया: महासालमालकय् फयेतुना भोजनयाना बिज्याइ । सारिपुत्र स्थविरं अन वना: शास्ताया सेवाव्रत यानाच्चन । शास्ता भोजनया अन्त्य, “सारिपुत्र, यौ जि थुलि धर्मोपदेश कना:, छ थ: अन्तेवासिक भिक्षुपित्त व्वंकी” धका: स्थविरयात कना बिज्यात । धाये, धमकप्रतिहार्यय् लयताया: न्यास: कूलपुत्रपि स्थविरयाथाय् प्रव्रजित जुल । इमिगु कारणं स्थविरयात थये धाल । धया बिज्यायेधुका देवलोक्य बिज्याना: निर्मित्त बुद्ध कना:

^{२६८} (वे० ४० ३२५-३२८)

^{२६९} (वे० ४० ३२९-३३०)

बिज्याःगु वासनिसें मन्द् धर्मदेशना याताः बिज्यात । स्वविरं न वनाः इपि भिक्षुपिन्त धर्मदेशना याद । इपि शास्ता देवलोक्य च्चना बिज्यानाः च्चबले हे न्हय्यु प्रकरणागु जूल ।

भीसें न्यनाः, इपि काश्यप बुद्धकाल्यु चिधिपिं चिकंलापाज्जात जुया छग् पाछाः गुफाय् यःगानाः निम्ह स्वविरपिं चक्रमयायानाः अभिधर्म च्चनाच्चग्गु सः न्यना सःल्यु निमित्त काल । इमिसें “युपि स्कन्धत खः, युपि धातु खः” धकाः मसिदकं सःल्यु निमित्त काःगु मात्रं हे अनं सिनावनाः देवलोक्य उत्पन्न जूल, छग् बुद्धान्तर दिव्यसम्पत्ति अनुभव याताः अनं च्युत जुया भावस्तिद कुलधरयु जन्म जूल । यमकप्रतिहार्य्यु प्रसन्नता उत्पन्न जूनिं स्वविरयाययु प्रव्रजित जुयाः दकले न्हापालाक सप्तप्रकरणिकपिं जूल । शास्ता नं उगु हे कथं उगु स्वला अभिधर्म देशनायाताः बिज्यात । देशनाया अन्त्यु चयेगु कोटि देवतापिं धर्मज्ञान लाभ जूल, महामाया देवी नं श्रोतापत्तिकल्प्य प्रतिस्थित जूल ।

उगु स्वीखुग्गु योजन परिमण्डलगु परिषद् “यनिं न्ह्यन्हु दइबले महापवारणा जुइ” धकाः महामोगल्लान स्वविरयाययु वनाः धाल - “भन्ते, शास्तायात, क्वहों बिज्यायेगु दि लुयंका बिइग्गु उचित जुइ, जिपि शास्तायात दर्शन मयायेकं वनेमखु ।” आयुष्मान् महामोगल्लानं उगु छँ न्यनाः “साधु, उपासकपिं” धकाः धया अन हे पृथ्वील्यु दुबिना वनाः सिनेस्पर्वतया क्वय् वनाः “जि थहोंवनेबले परिषद् खनेमाः” धकाः अधिस्थान याताः मणिरत्नं भूनातःगु पण्डुकम्बल सुका ये खनेदइगुकथं हे सिनेस्पर्वत गल । मनत्तय्सें नं वयात “छग् योजन गल, निग्गु योजन गल” धकाः स्वल । स्वविरं नं शास्ताया तुति छ्यन्यत् तथाः न्त्ववने ये याताः, गयाः वन्दना याताः थये धाल - “भन्ते, परिषद् छःपिनिग्गु दर्शन याताः हे जक वनेगु इच्छा याताच्चन, गुबले कुहोंबिज्यायेगु खः ?” “गन छं दाजु, मोगल्लान, सारिपुत्र ?” “भन्ते, सइस्स नगरय् वर्षावास च्चवंगु खः ।” मोगल्लान, जिं यनिं न्ह्यन्हु दइबले महापवारणा सिधेका सइस्स नगरद्वारय् क्वहों वये, जित दर्शन यायेगु इच्छा इपिं अन वा, भावस्तिं सइस्स नगरद्वार स्वीग्गु योजन दु, युलिमिछि लँय सुया नं लँखवं माःगु मदु, उपोसथ शील्यु च्चनाः नित्य विहार्यु धर्मापदेश न्यनेत वनीबले ये छिपिं वा धकाः इमित धाः । स्वविरं “साधु, भन्ते” धकाः वनाः अये धाल ।

शास्ता वर्षावास सिधेका पवारणा याताः शक्रयात धाल - “महाराज, जि मनुष्यमाग्यं वने ।” शक्रं लँया, मणिया व वःया याताः स्वपु स्वाने दयेकल । उपिं स्वानेया तुतित सइस्स नगरद्वारय् दिनाच्चन, स्वानेया च्चकाः सिनेस्पर्वतया च्चे दिकातल । इपिं स्वानेत मध्ये जवय् लँया स्वानय् देवतापिन्त जूल, खवय् वःया स्वाने महाब्रह्मापिन्त जूल, वयुइ च्चवग्गु मणिया स्वाने तथागतयात जूल । शास्ता नं सिनेस्पर्वतया च्चे च्चनाः बिज्याना देवतापिं क्वहोंवनेगु इलय् यमकप्रतिहार्य क्यनाः च्चे स्वया बिज्यात, ब्रह्मलोक तकं स्पष्ट खने दयाच्चन । क्वय् स्वया बिज्यात, अवीचि नरकतक स्पष्ट खने दयाच्चन । दिशाविदिशाय् स्वयाः बिज्यात, आपालं लाखौलाख चक्रवातत स्पष्ट खने दयाच्चन । देवतापिंसें मनत्तयत् स्वल, मनत्तयसें देवतापिन्त स्वल, सकले सम्मुख्य खनाच्चंगु ये जूल ।

भगवान् बुद्ध छवणरश्मी फिजेयानाः बिज्यात । उखुन्हुया विनय् बुद्धया भीलीला स्वयाः स्वीखुग्गु योजन परिमण्डलगु परिषदया छम्हसिनं हे बुद्धभावं प्रार्थना मयाम्ह धयाम्ह म्दु । लँया स्वानं देवपिं क्वहोंवन, वःया स्वानं महाब्रह्मापिं क्वहोंवन, मणिया स्वानं सम्यक्सम्बुद्ध क्वहों बिज्यात । पञ्चसिख गन्धर्वदेवपुत्र म्हासुग्गु वेत्तव मणिया वीणा ज्वनाः जवय् च्चनाः शास्तायात गन्धर्व मधुरगु दिव्य वीणाया सःलं पूजा याया क्वहोंवल, मातलि सारयी, खवय् पाछे च्चनाः दिव्यसुगन्धमाला, स्वौतं ज्वनाः नमस्कार याताः पूजायानाः क्वहोंवल, महाब्रह्मा छत्र कुडकल, सुयामं च्चामोसाः न्त्यपया पंखां गयेकल । शास्ता युपि परिवारपिं नापं क्वहों बिज्यानाः सइस्स नगरद्वारय् प्रतिस्थित जुयाः बिज्यात । सारिपुत्र स्वविरं नं वयाः शास्तायात वन्दना याताः थये सारिपुत्र स्वविरं उजागुकथं बुद्धभीनं क्वहों बिज्याम्ह शास्तायात थवया न्हापा गुबले न्हापा मखनि, उकिं -

“न जिं खनाः थवयां न्हापा, व न न्यनाः सुयापाछे ।

थये सुमधुर भाषी शास्ता, तुषितभुवनं पुचःनापं बिज्यात ॥”^{१०}

^{१०} (तु) नि १६१; महावि ११०)

आविद्धारा यः गु ल्यतागुभाव प्रकाश याता: "भन्ते, यौ फुक देवमनुष्यपि छःपिनिगु बुद्धभावयात इच्छायाना: प्रार्थना यानाच्चन" धका: धाल । अले वयात शास्तां, "सारिपुत्र, युजागु गुणं युक्त जुयाच्चपि बुद्धपिन्त देवमनुष्यपिनि प्रिय हे जुइ" धका: धया धर्मदेशना घायां युगु गावा आज्ञा जुया विज्यात -

१८१. ये ज्ञानपसुता धीरा, नेच्छमूपसमे ता ।
देवापि तेसं पिययन्ति, सम्बुद्धानं सतीमत्तं ॥

१८१. "गुपि ध्यानय मन जुयाच्चपि धीरपि खः, नैक्कम्यं शान्तगुलिइ मनपि खः ।
देवतापिनि नं इपिं यःइ, सम्बुद्ध स्मृतिवानपिन्त ॥"

अन गुपि ध्यानय मन जुयाच्चपि धयागु लक्षणपनिध्यान व आरम्भगपनिध्यान धयागु युपि मध्ये निगु ध्यानय आवजन यायेगु, ध्यानय च्वनेगु, अधिस्थान यायेगु, ध्यान दनेगु व प्रतिवेक्षण यायेगुलि यत्न व उत्साह याता: जुइपिं खः । नैक्कम्यं शान्तगुलिइ मनपि धयागु यन प्रवज्या नैक्कम्ययात काये मज्ज, क्लेशशान्तगु निर्वाणया रतियात कया: थव धयातःगु खः । देवतापिनि नं धयागु देवमनुष्यपिनि नं इमिगु बुद्धभावयात इच्छायाइ प्रार्थना याइ । स्मृतिवानपिन्त धयागु युजागु गुणं इपिं स्मृतिं युक्त जुयाच्चपिं खः वसपोल सम्यक्सम्बुद्धपिन्त । "अहो धायें, जिपिं नं बुद्धपिं जुइ" धका: बुद्धभावयात इच्छायाना: ययेकाच्चनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य स्वीगु कोटि प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभजुल, स्वधिरया सहविहारिक न्यासः भिक्षुपि अहत्त्वयु प्रतिस्थित जुल ।

धायें, फुकक बुद्धपिसं मत्वःतगु यमकप्रतिहार्य कयना: देवलोकाय वषांवास च्वनाविज्याना: सङ्घसस नगरद्वारयु क्वहो विज्याइगु खः । अन जवगु तुति दिका विज्याःगु थायु अवलचेत्य धयागु नां जुयाच्चन । शास्ता अन च्वना: पुधग्जनादि विषययु न्यःसः न्यना: विज्यात, पुधग्जनपिसं थःगु विषयया न्यःसःया लिसः विद्याः भोतापनया विषययु न्यःसःया लिसः बिइ मफुत । अथे हे सकदागामि आदिया विषययु सोतापनपिसं न्यःसःया लिसः बिइ मफुत, महामोगल्लान विषययु त्वं दुपिं भावकपिसं न्यःसःया लिसः बिइ मफुत, सारिपुत्र स्वधिरया विषययु महामोगल्लान न्यःसःया लिसः बिइ मफुत, बुद्धया विषययु सारिपुत्रं न्यःसःया लिसः बिइ हे मफुत । वसपोल पूर्वदिशादि याता: फुकक दिशाया स्वया विज्यात, न्छाथाया नं स्पष्ट हे खने दयाच्चन । च्यागु दिशादिशाया देवमनुष्य च्वे ब्रह्मलोक तकं नं कच्य भूमिस्थित पक्ष नाग गरुडतयसं ल्हाः ज्वजलपा याता: "भन्ते, यन उगु न्यःसःया लिसः बिइपिं मदु, यन हे बिच्चाः याता विज्याहें" धका: बिन्ति यात । शास्तां सारिपुत्रयात कष्ट जुइ । गुलिसिंन यन-

"गुगु सम्कृत धर्म खः, गुपि शैक्ष व पुधग्जन यन ।

इमिगु जित परिपक्वगु इरियापथ, न्यनागुयात कना विज्याहू पारिष (बुद्ध) ॥"^{१११}

थव बुद्धविषययु न्यागु न्यःसः न्यना: "शास्तां जिक्कें शैक्ष अशैक्षया आगमन प्रतिपदा न्यना: विज्यात धका: न्छसल्यु शंका रहितम्ह जुया, स्कन्धादिइ सुया म्हुतु थव प्रतिपदा ककेवं "जि शास्ताया मनया खंयात कायेमफु धका: जिगु बिच्चालयु शंका याइ, वयात जि नय (नियम, बिधि, उपाय, लै) मविइकं धायेफइमखु, वयात नय बिइ धका: नययात कयना "थव दयाच्चगुयात, सारिपुत्र, खकिइ" धका: धया: विज्यात । अथे वसपोलयात जुल "सारिपुत्रं जिगु बिच्चाः यात कया: स्कन्धकयं कनिइ ।" स्वधिरयात नय बिइवं वं न्छसःया लिसः सछिगु नय, इःछिगु नयं बिइ । वं शास्तां विद्या विज्याःगु नययु च्वना: उगु न्छसःया लिसः बिल । धायें, सारिपुत्र स्वधिर छम्ह बाहेक मेपिं सम्यक्सम्बुद्धया प्रजायु थ्यंकेगु समर्थ दु धयाम्ह मदु । धायें, उकिं हे स्वधिरं शास्ताया न्छने च्वना: सीहनाद यात - "जि, भन्ते, कल्पभर वा वइबले युलि लः फुति महासमुदय कुतुवन, युलि भूमिइ, युलि पर्वतयु धका: न्यायेखाना लेखा तयेगु समर्थ दु ।" शास्तां नं वयात "जिं स्यु, सारिपुत्र, छकं न्यायेखायेगु समर्थ दुगु भावयात" धका: आज्ञा जुया विज्यात । व आयुष्मान्या प्रजाया उपमा धयागु मदु । उकिं धया: विज्याःगु -

^{१११} (सु० नि० १०४४; पृथनि० अजितभाणपुष्कामिदेस ७)

“गङ्गाया फि क्षय जूसां, तः क्षय जूसां महासमुद्रय् ।
पृथ्वीया चा क्षय जूसां, क्षय जुडमखु जिगु बुद्धिया ॥”

श्व धयातःगु ज्याच्चन - यदि, भन्ते, बुद्धि सम्पन्नम्ह लोकनाथ, जिं छगु न्ह्यसःया लिसः विडबले छगः फि बा छफुति तः बा चागःचा छगः बाँछुवयेवं, न्ह्यसःया लिसः सछिगुकथं वा इःछिगुकथं छगु लाखकथं लिसः विडबले गङ्गादिया फि आदि छगः छगः छछेलिक्क तयेवं याकनं हे गङ्गादिया फि आदि मदया वनेफु, परन्तु जिगु न्ह्यसःया लिसः स्वचाइ मखु । यथे महाप्रजावानम्ह भिक्षु नं बुद्धविषयय् न्ह्यसःया अन्त बा च्चका मखनाः, शास्तां बिया बिज्याःगु नयथ च्चनाः हे न्ह्यसःया लिसःबिल । उगु खं न्यनाः भिक्षुपिसं खं न्ह्यःयन - “गुगु न्ह्यसः तयेवं फुक्क मन्तयसं लिसः विडमफुगु खः, उग्यात धर्मसेनापति सारिपुत्र याकःचा हे लिसः बिल ।” शास्तां उगु खं न्यनाः बिज्याना “आः हे जक मखु, सारिपुत्र गुगु न्ह्यसःयात आपालं मन्तयसं लिसः विडमफुगु खः, उगु लिसः बिल, न्हापा न श्वं लिसः हे बिल” धकाः धया न्हापाया खं न्ह्यचयना बिज्यातः-

“धेपि इलदः मुना, ल्वयाजूसां इपि सछि ई प्रजा महुपि ।

छम्ह जक हे उत्तम खः प्रजादुम्ह, गुम्हसिन कनागुयात थुइ अर्थ ॥”^{१११}

श्व जातक विस्तृत कना बिज्यात ।

देव अवरोहणया खं स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८१. ये ध्यानप्रसूताः धीराः नेष्काम्योपशामे रताः ।

देवाः अपि तेभ्यः स्पृहयन्ति सम्बुद्धेभ्यः स्मृतिमद्भ्यः ॥३॥

३. परकपत्त गाणराज्या रथं

“थाकू हे मनुष्यभाव खः.....” धयागु थुगु धर्मवेशना शास्ता वाराणसी आधार कया न्ह्यमा सिरीसक सिमाक्चय च्चना बिज्यानाः च्चबले एरकपत्त धयाम्हे नागराज्या कारणय आजा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, व न्हापा काश्यप बुद्धशासनय् न्यायेम्ह भिक्षु जुया गङ्गाय दुगाम् च्चनाः वनाच्चबले छगु एरकया भालय् एरकया हे ज्वनाः जहाज न्वायें वनाच्चसां तोमत्तुल, एरक हेः तोधुला वन । व “श्व अत्यमात्र खः” धकाः आपति देशना मयाःसे नीदः दै गुँइ श्रमणधर्म आचरण यानाः नं सिदन्त्यगु इलय्, एरकया हल गपःतय् ज्वने ये आपति देशना यायेगु इच्छा जुया नं मेम्ह भिक्षुयात मखनाः “जिगु शील अपरिगुद्ध जूल” धकाः पश्चाताप चायाः अनं च्यतजुया छमाः सिमां दयेकातःगु दुंगाति हाकम्ह नागराज जुया जन्म जुल, वया एरकपत्त धयागु हे नां जूल । व जन्म जुइव हे थःगु शरीरयात स्वयाः “युलिमछि सम्पतक श्रमणधर्म आचरण यानाः नं अहेतुक धोनिद, ब्याचात नयेमाःगु थासय् उत्पन्न जुया” धकाः पश्चाताप जुल । वया लिपा छम्ह म्हाय्य दयाः गङ्गाया दथुइ लखय् छीने तधंगु फणा चकका. म्हाय्ययात उकिइ तयाः प्याखं हुइका मैं हायेके बिल । यथे वयात जूल - “निरचय नं जिं यन श्व उपायद्वारा बुद्ध उत्पन्न जुया बिज्यायेवं वसपोलया उत्पन्न जगुभावयात न्यने ।” गुम्हसिन जित मैया लिसःमैं हइ, वयात महान्गु नागभवन नाप म्हाय्य विड धकाः बाछिया छक्कः उपोसयया दिनय उम्ह म्हाय्ययात फणाय तल । व अन दना प्याखं हइ -

“सु अधिपति जुनु खः, सु जुनु राज्यया इरवर खः ।

गुकथं धु मदुम्ह जुइ, गुकथं मूर्ख धाइ ॥”-

श्व मैं हालिइ ।

फुक्क जम्बुद्वीपवासिपि “नागमाणाविकायात कायेमाल” धकाः वनाः थःगु थःगु प्रजाबलं लिसःमैं च्चयाः हालिइ । वं उगु मैयात प्रतिसेध याइ । वया बाछिया छक्कः फणाय च्चनाः मैं हाहां हे छगु बुद्धान्तर फुत । अले भी शास्ता लोकय उत्पन्न जुया बिज्याना छन्हुया दिनय सुय न्हापनं लोकय स्वया बिज्याज्यां एरकपत्त आदि यानाः उत्तरमाणव धयाम्ह थःगु जाननालया दुने दुर्हावःगु खनाः “छाय जुइ” धकाः आबर्जनयानाः बिज्यायेवं “थौं

^{१११} (जा० १.१.११)

एकरूपतया म्हाय्या फणाय् तथा: प्याखं हुइकीगु दिं छः, थ्व उत्तरमाणवं जिं विइगु लिसःमैं ग्रहणयाइबले भोतापन्न जुया उम्ह नागमाणविकायात व्वना: नागराजयाथाय् वनिइ । वं उगु न्यना: 'बुद्ध उत्पन्न जुल' धका: सिइका जिंथाय् वइ, जिं व वइबले महासमागमय् गाथा धाये, गाथाया अन्त्य चयेप्यइ: प्राणीपिनि धर्मज्ञान नाभजुइ" धका: खका: विज्यात । वसपोल अन विज्याना: वाराणसी तापा: मज्जू थासय् न्ह्यया सिरीसक सिमात बु, इपिं मध्ये छमा सिमाकवय् फयेतुना विज्यात । जम्बुद्वीपवासिपिं मः व लिसःमैं ज्वना: भुवल । शास्ता तापा: मज्जू थासय् वयाच्वन्ह उत्तरमाणवयात खना: "वा, उत्तर" धका: स:ता विज्यात । "छु, भन्ते ?" "आ: यर्ननि वा ।" अले व वया: वन्दना याना: फयेतुनाच्वन्हसित धया: विज्यात "गन वनेगु ?" "एकरूपतया म्हाय्याया मैं हासिइगु थासय् ।" "छं मैया लिसःमैं स्पूला ?" "जिं स्यु, भन्ते ।" "आ: उगु छक धा: ?" अले थम्ह स्युगु अनुसारं हे उगु लिसःमैं धायेवं "उत्तर, थ्व लिसःमैं मखु, जिं छल्ल लिसःमैं विइ, लिसःमैं ज्वना: छ हूं ।" "साधु, भन्ते ।" अले वयात शास्तां, उत्तर, छं नागमाणविकां मैं हालिइबले -

"खुगुद्वारया अधिपति जुजु छः, आशक्त जुइवं राज्येश्वर छः ।

आशक्त मज्जा विरज (धू मदुम्ह) जुइ, आशक्त जुयाच्वन्हसित मूखं धाइ ॥"-

थ्व लिसःमैं हा: धका: धया: विज्यात ।

माणविकाया मैया अर्थ छः - "सु अधिपति जुजु छः धयागु गये अधिपति धयाम्ह जुजं जुइ ? सु जुजु राज्यया इश्वर छः धयागु गये व जुजु राज्येश्वर धयाम्ह जुइ ? गुकथं धू मदुम्ह जुइ धयागु गये व जुजु विरज धयाम्ह जुइ ?

लिसःमैंया अर्थ छः - खुगुद्वारया अधिपति जुजु छः धयागु गुम्ह खुगुद्वारया अधिपति (मालिका) छः, छगुद्वारय् नं रूपादि पराजित मज्जुम्ह छः, थ्व जुजु धयाम्ह छः । आशक्त जुइवं राज्येश्वर छः धयागु गुम्ह इपिं आरम्भणय् आसक्त जुइ, व आसक्त जुया: राज्येश्वर धयाम्ह जुइ । आशक्त मज्जा धयागु आसक्त मज्जे विरज धयाम्ह जुइ । आशक्त जुयाच्वन्हसित धयागु आशक्त जुयाच्वन्हसित मूखं धका: धाइ ।

युकथं वयात शास्तां लिसःमैं बिया: विज्याना, उत्तर, छं नागमाणविकां मैं हालिइबले थ्व मैयात थ्व लिसःमैं हाली -

"छुकिं चुइके यकिइ मूखं, छुकिं मुक्तजुइ पण्डित ।

योगक्षेमी गुकथं जुइ, उगु न्यानागुयात जित धा: ॥"

अले वया छं थ्व लिसःमैं हा: -

"वा:लं चुइके यकिइ मूखं, योगं मुक्तजुइ पण्डित ।

कुक्क योगं संयुक्त मज्जुम्हसित, योगक्षेमी धका: धाइ ॥"

उकिया अर्थ छः - "कामरूपी वा: आदिं प्यंग प्रकारया वा:लं मूखं चुइके यकिइ, उगु वा:लं पण्डित सम्यक्प्रधान धयागु योगद्वार मुक्तजुइ । व कुक्क कामयोगादि संयुक्त मज्जुवं योगक्षेमी" धका: धाइ ।

उत्तरं थ्व लिसःमैं क्याच्वंबले भोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल । व भोतापन्न जुया उगु गाथा ज्वना: वना: "भो, जिं मैया लिसःमैं हया, जित अवसर ब्यु" धका: धया: इव:छुनाच्वपि आपालं मनुत्तय्यगु त्वा:ना अतिक्रमण यानावन । नागमाणविका बोया फणाय् च्वना: प्याखं हुइ "सु अधिपति जुजु छः ?" धका: मैं हाल । उत्तरं "खुगुद्वारया अधिपति जुजु छः" धका: लिसःमैं हाल । हानं नागमाणविका "छुकिं चुइके यकिइ ?" धका: वयात मैं हाला क्यनिइ । अले वयात लिसःमैं हाहां उत्तरं "वा:लं चुइके यकिइ" धका: थ्व गाथा धाल । नागराजं उगु खं न्यना: बुद्ध उत्पन्न जुगु भावयात सिइका "जिं छगु बुद्धान्तर युजागु पद धयागु न्हाया गुबले नं मन्यानाणि, धायें, भो, लोकय् बुद्ध उत्पन्न जुल" धका: लयता:गु मनं लखय् न्ह्यपनं दाल, तत:धंगु ल:धा छाल वहाँवल, निगुलिं खुसीया सि (किनारा) तज्यात । उखेयुखे छगु कोशति थासय् मनुत लखय् दुबेजुल । व थुलिमछि मनुत्तयेतल्य फणाय् तथा: यतहया: बँय तल । व उत्तरयाथाय् लिक्क वना: "गन, स्वामी, शास्ता छः ?" धका: न्यन । "छमा सिमाकवय् फयेतुना विज्यानाच्वन, महाराज ।" व "नु, स्वामी, भौ वने" धका: उत्तर नाप वन । आपालं मनुत नं वनापं हे वन । नागराज वना: खुगु वर्णया रश्मिइ दुने दुहाँवना: शास्तायात वन्दना याना: ज्वखं वनाच्वन । अले वयात शास्तां न्यना: विज्यात - "महाराज, थ्व छु छः ?" "जि, भन्ते, छपिं यें जाम्ह बुइया भावक जुया: नीइ:दँ श्रमणधर्म आचरण याना:, उगु श्रमणधर्म जित उद्धार याये मफुत । भतिवा जक एरकया

हः त्वाथलाः वयागु कारणां अहेतुक प्रतिसन्धि कयाः छातिं च्याः जुडमाःथाय जि उत्पन्न जुल, छगु बुद्धान्तरतक मनुष्यभाव प्राप्त मजुल, न सदमं न्यने दत, नत छःपिं थें जाम्ह बुद्धया दर्शन दत ।" शास्तां वया खँ न्यनाः, "महाराज, मनुष्यत्त्व धयागु दुर्लभगु हे खः, अये हे सदमं न्यनेगु, अये हे बुद्धया उत्पत्ति, थव थाकुक्, कष्ट हे जक प्राप्त जुड" धकाः धया धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

१८२. किच्छो मनुस्सपटिलाभो, किच्छं मच्चान जीवितं ।
किच्छं तद्धम्मस्सवनं, किच्छो बुद्धानमुप्पादो ॥

१८२. "थाकुक् हे मनुष्यभाव प्रतिलाभ जुड, थाकुगु हे प्राणीपिनिगु जीवन खः ।
थाकुगु हे सदमं न्यनेगु खः, थाकुगु हे बुद्धया उत्पत्ति खः ॥"

उकिया अर्थ खः - आपालं कुतलं महान्गु कुशलं प्राप्त जुडगु जुयाः मनुष्यभाव प्रतिलाभ धयागु थाकुगु व दुर्लभगु खः । निरन्तरं बुज्यादि यांनाः जीवन हनेमाःगु, कुतः यांनाः न भतिचा जक च्वनेत न प्राणीनिनिगु जीवन थाकुगु खः । अनेक कल्पय् धर्मदेशक व्यक्तिया दुर्लभ यांनाः सदमं न्यनेगु थाकुगु खः । महान्गु कुतलं व पूर्ण प्रतिज्ञा याडमूसिया दृढसंकल्प सिद्ध जुडगु व अनेक कल्पकोटिसहस्र नं उत्पन्न जुडगु दुर्लभगुलिं यांनाः बुद्धपिनि उत्पत्ति नं थाकुगु हे खः, तःसक हे दुर्लभगु नं खः ।

देशनाया अन्त्य चयेप्यद् प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभ जुल । नागराज नं उखुन्हुया दिनय भोतापत्तिकल प्राप्त जुडमा, तिरश्चिन योनी लाःगुलिं यांनाः प्राप्त मजुल । व प्रतिसन्धि जुडगु, लं त्वःतेगु (छयंगु, बिखू त्वःतेगु), यःत त्यागयाना छनेगु, यः ज्ञातया नापं ज्वःचिनेगु व च्युत जुडगु यांनाः थुपि न्यागु अवस्थाय नागया शरीरय हे जुडगुलिं कष्टजुड, इपिं मध्ये कष्ट मजुडगु धयागु माणावरूप कया जुडबले जक खः ।

एकपत्त नागराजया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८२. कृच्छो मनुष्यप्रतिलाभः कृच्छं मत्यानां जीवितम् ।
कृच्छं सदमभ्रवणं कृच्छो बुद्धानामुत्पादः ॥४॥

४. आलोक्य दर्शादित्या षट्यस्रया रथं

"फुक्क पाप मयायेगु....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वबले आनन्द स्वविरया न्ह्यसःया कारणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोसं न्यनाः, स्वविर न्हिनय च्वनेगु थासय फयेतुना बिचाः यात - "शास्तां न्हयम्ह बुद्धपिनि माँदौपिनिगु आयुपरिच्छेद, बोधिज्ञान, श्रावकसन्निपात, अग्रश्रावकसन्निपात व अग्रश्रावक उपस्थापक यांनाः थव फुक्कं कना बिज्यात, उपोसथ जक कनाः बिमज्याः, छु वसपोलपिनि नं थव हे उपोसथ खः लाकिं मेगु हे खः ?" व शास्तायाथाय लिक्क वनाः उगु खँ न्यन । गगु वसपोल बुद्धपिनि कालया भेद दु, कथाया भेद मवु । विपस्ती सम्भकस्सम्बुद्धं न्हयदैयं न्हयदैयं उपोसथ यांनाः बिज्यात । छन्हुया दिनय बिडगु वसपोलया ओवाद न्हयदैयं तकयात गाः । सिखी व वेस्सभ बुद्धया खुदैयं खुदैयं उपोसथ यांनाः बिज्यात, ककुत्तध व कोणागमन बुद्धया दैयं दैयं । काश्यप दशबलया खुलायं खुलायं उपोसथ यांनाः बिज्यात । छन्हुया दिनय बिडगु वसपोलया ओवाद हे खुलायात गाः । उकिं शास्तां वसपोलपिनिगु थव कालया भेद कनाः बिज्यानाः "ओवाद गाथा जक वसपोलपिनि थव हे खः" धकाः धया सकसिगु छगु हे उपोसथ प्रकट यांनाः बिज्यानाः थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

१८३. तब्बपापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा ।
सचित्तपरियोदपनं, एतं बुद्धान सासनं ॥

१८३. “फुक्क पाप मयायेगु, कुशल सम्पत्तयः
थःगु चित्तयात परिशुद्ध यायेगु, श्व बुद्धपिनिगु।

१८४. खन्ती परमं तपो तितिवखा, निब्बानं^{१३} परमं
न हि पब्बजितो परुपघाती, न^{१४} सम्पणो होति परमं।

१८४. “भान्ति परम तपगु सहनशीलता, निर्वाण परमगु
याइमखु प्रव्रजितं परघात, श्रमण जुइमखु मेपिन्त स्वप्पणं।

१८५. अनूपवादो अनूपघातो^{१५}, प्रातिमोक्षे च संवर
मत्तञ्जुता च भत्तास्मि, पन्तञ्च सयनासनं/
अधिचित्ते च आयोगो, एतं बुद्धान तासनं॥

१८५. “निन्वा मयायेगु घात मयायेगु, व प्रातिमोक्ष्य संवर यायेगु
मात्रज जुइगु भोजनय, एकान्तगु शयनासनय च्वनेगु।
विशेष चित्तय कृतः यायेगु, श्व बुद्धपिनि अनुशासन खः॥”

अन फुक्क पाप धयागु फुक्क अकुशलकर्म खः। सम्पादन यायेगु धयागु पिह
अर्हतमार्ग कुशलया उत्पन्न व उत्पन्न जूगुया वृद्धि जुइगु खः। थःगु चित्तयात परिशुद्ध
नीवरणापाखे थःगु चित्तया परिशुद्ध यायेगु खः। श्व बुद्धपिनि अनुशासन खः धयागु फुक्क
अनुशासन खः।

भान्ति धयागु गुगु श्व सहनशीलता धकाः कयातःगु भान्ति धयागु खः, श्व, श्व शासनय
खः। निर्वाण परमगु धाइ बुद्धपिसं धयागु बुद्धपिं, प्रत्येकबुद्धपिं व अनुबुद्धपिं याताः थुपिं
निर्वाणयात उत्तमगु खः धकाः धाइ। याइमखु प्रव्रजितं धयागु प्राणी आदि मेपिन्त दुःखकष्ट बियाः
याइमह प्रव्रजित धयामह जुइमखु। श्रमण जुइमखु धयागु धयातःगुकथ हे मेपिन्त कष्टबियाः श्रमण
मखु।

निन्वा मयायेगु धयागु निन्वा मयायेगु व निन्वा मयाकेगु खः। घात मयायेगु धयागु घात मयायेगु
मयाकेगु खः। प्रातिमोक्ष्य धयागु जेष्ठगु शीलय। संवर यायेगु धयागु त्वःपुया तयेगु वा रक्षा याताः
मात्रज जुइगु धयागु मात्रजया भाव वा प्रमाणयात सिद्धकेगु खः। एकान्तगु धयागु खुल्ला एकान्तगु थाय।
चित्तय धयागु अष्टसमापत्ति धकाः कयातःगु विशेष चित्त खः। कृतः यायेगु धयागु प्रयोग यायेगु खः। श्व
श्व फुक्क बुद्धपिनिगु अनुशासन खः। थन निन्वा मयायेगु धयागु वाचसिक शील कताः बिज्यानातःगु खः,
मयायेगु कायिकशील खः, “प्रातिमोक्ष्य संवर यायेगु” धकाः शील कताः बिज्यानातःगु खः, घात मया
कायिकशील “प्रातिमोक्ष्य संवर यायेगु” धकाः श्व प्रातिमोक्षसंवरशील व इन्नियसंवर खः, मात्रजद्वारा
आजीवपारिशुद्धि व प्रत्ययसन्निभितशील खः, एकान्तगु शयनासनं अनुकूलगु शयनासन खः, विशेष चित्त व्यया,
समापत्ति खः। थये श्व गाथाद्वारा स्वगु शिक्षा न कनातःगु हे जुयाचन।
वेशनाया अन्त्य आपासं (मनुत) श्रोतापत्तिकमादि प्राप्त जुन।

आनन्ध स्मथिरया न्ययसः खं मन्वान।।

१३ निष्कामं (को ती० रो०)

१४ अर्थ मकारी ती० स्वा० रो० पापकेगु न विनासी

१५ अनुपवातो अनुपघातो (स्वा० को०)

संस्कृतच्छायाः

१८३. सर्वपापस्याकरणं कुशलस्योपसम्भवा ।
स्वचित्तपर्यवदापनम् एतद् बुद्धानां शासनम् ॥५॥

१८४. भान्तिः परमं तपः तितिक्षा, निर्वाणं परमं वदन्ति बुद्धाः ।
न हि प्रव्रजितः परोपघाती, श्रमणो भवति परं विहेडमानः ॥६॥

१८५. अतपवादोऽनपघातः प्रातिमोक्षे च संवरः ।
मात्राज्ञता च भक्ते प्रान्ते च शयनासनम् ।
अधिचित्ते चायोगः एतद् बुद्धानां शासनम् ॥७॥

५. म्हाइपुताः ऋ मिक्ष्या र्थे

“न ध्यवाया वर्षा नं.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वंवल्ले छम्ह
म्हाइपुताः ऋ भिक्षुया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भ्नीसं न्यनाः, व शासनय प्रव्रजित जुयाः उपसम्भवा प्राप्त जुइवं “फलनागु यासय वनाः पाठ सयेकिइ”
धकाः उपाध्यायं छ्वयेवं अन वन । अले वया जौम्हसित त्वचं कल । वं कायया दर्शन यायेगु इच्छा जुया वयात
सःतवने फुम्ह सुं मदयाः पुत्रशोकं विलाप यानाः हे सिइ ये च्वंका “श्व जि काययात पात्र व चीवर दयेका व्यु”
धकाः सच्छि ध्यवा किजाम्हसिया ल्हाःतय तयाः सित । व युवक वःवल्ले पादमूल्य भोस्तुना ग्वःवतुलाः स्वयजातः,
“भन्ते, छःपिति वौ विलापयायां हे भन्त, जौन सच्छि ध्यवा जिगु ल्हाःतय तयाविल, व छु यायेगु खः ?” धकाः
धाल । युवकं “जित ध्यवा भाःगु मद्यु” धकाः प्रतिसेध यानाः लिपा विचाः यात - “जि परकुल्य भिक्षाटन वनाः
जीविका हनाः जुयां छु यायेगु, उगु सच्छि ध्यवाया आधारं जीविका हने फइ, चीवर त्वःतेमान ।” व म्हाइपुगुलिं
पीडितम्ह जुयाः व्वनेगु व कर्मस्थान त्वःता म्हासुल्लचं कःम्ह ये जुल । अले वयात मचापि श्रामणोरपिसं “छु
श्व ?” धकाः न्यनेवं “जि दिक्क जुल” धकाः धायेवं आचार्य उपाध्यायपिन्त कन । अले वयात इमिसं
शास्तायाथाय यंका शास्तायात वयन । शास्तां “धाये, छ दिक्क जुयागु खःला ?” धकाः न्यनाः विज्यायेवं, “खः,
भन्ते” धकाः धायेवं “छाय थये यानाःगु खः, छंके छु नं जीवन हनेगु साधन दुला ?” धकाः न्यनाः विज्यात ।
“दु, भन्ते ।” “छु छंके दु ?” “सच्छि ध्यवा दु, भन्ते ।” असेसा गन आः त्वहंचात कयाहिं, निनाः स्वये “उलि
ध्यवा जीवन हने फइ ताकि फइमखु ।” वं त्वहंचात हल । अले वयात शास्तां धयाः विज्यात - “परिभोग धायेत
(छयलेत) न्हापत्ताक न्येतका ति, निम्ह इहंयानिति नीप्यतका ति, थुलि पुसाया निति, छज्वः हलोया निति, कू,
वसिला, पाया निति ति” धकाः थये न्यायेखायेवं उगु सच्छि ध्यवा मगाःना वन । अले वयात शास्तां “भिक्षु, छंगु
ध्यवा भतिवा जक जुल, गुकथं थुलि ध्यवाया आधारं तृष्णा (इच्छा) पूर्ण यायेफइ, धाये, न्हापा चक्रवती
राज्ययानाः ल्हाःयायेवं (ल्हाः न्यायेकैवं) हे भिनिगु योजनया थासय ज्यंतक रत्तया वर्षा यायेगु समयदुम्ह,
स्वीखुम्ह शकपिं च्युत ज्वलेतक न, थुलिमच्छि ई देवराज्य यानाः न सिइत्वंगु इलय् तृष्णायात पूर्ण मयाःसे हे
सित” धकाः धया वं फवनेवं अतीतया खं न्ययनाः मन्धातुजातक^{१९६} विस्तृतं कनाः विज्यानाः -

“गतक चन्दसूर्यं वाःहीलाच्चनी, दिशाय जुइ जाञ्जल्लेमात ।

फुक्क हे दासत खः मन्धातुया, गुपि प्राणीत पृथ्वी च्वपिं ॥”-

श्व गाथाया अनन्तरय थुपिं निगू गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१८६. न कहापणवस्सेन, तित्ति कामेसु विज्जति ।
अप्यत्सावा दुखा कामा, इति विज्जाय पण्डितो ॥

^{१९६} (जा० १.३.२२)

१८६. "न ध्यवाया वर्षा नं, तृप्ति कामभोग्यं जू धयागु दु ।
अप्रसन्न व दुःख विद्गु काम ख., यथे सिद्धका पण्डितं ॥

१८७. अपि दिव्येषु कामेषु, रतिं तो नाधिगच्छति ।
तण्हक्खरतो होति, सम्पासम्बुद्धसावको ॥

१८७. "अतः दिव्य कामभोग्यं नं, न्यााइपु व ताइमखु ।
तृष्णाक्षय धायेगुलिइ न्यााइपु तायेकाच्चनी, सम्यक्सम्बुद्धभावक ॥"

अन ध्यवाया वर्षा नं धयागु गुगु वं न्हाःयानाः सत्तरलया वर्षा याइगु ख., उगु यन ध्यवाया वर्षा धकाः धयातल । अथेसां नं वस्तुकाम व क्लेशकामय तृप्ति धयागु म्दु । यथे अपूर्णगु थ्व तृष्णा खः । अप्रसन्न धयागु स्वप्न समान भतिचा जक सुखगु खः । दुःख विद्गु धयागु दुःख स्कन्धादिइ वइगु दुःखकथं आपालं दुःखगु हे खः । यथे सिद्धका धयागु यथे युधिं कामत सिद्धका । अतः दिव्य धयागु यदि देवतापिंसं परिभोग याइगु काम निमन्त्रणा याःसां नं आयुष्मान् समिद्धिं ये यथे उधिं कामभोग्यं न्यााइपु धयागु वद हे मखु । तृष्णाक्षय धायेगुलिइ न्यााइपु धयागु अर्हन्त्वय व निवाणय न्यााइपु तायेकाच्चनी, उगुयात प्रार्थना यानाः च्वनाः च्वनिइ । सम्यक्सम्बुद्धभावक धयागु सम्यक्सम्बुद्ध देशना यानाः बिज्याःगु धर्मयात भ्रवणयानाः उत्पन्न जम्ह योगावचर भिक्षु खः ।

देशनाया अन्तय उम्ह भिक्षु श्रोतापतिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुंविं परिषदपित्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

म्हाइपुनाःम्ह भिक्षुया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८६. न कार्याणवर्षेण तृप्तिः कामेषु विद्यते ।
अल्पस्वादाः दुःखाः कामाः इति विज्ञाय पण्डितः ॥८॥

१८७. अपि दिव्येषु कामेषु रतिं स नाधिगच्छति ।
तृष्णाक्षयरतः भवति सम्यक्सम्बुद्धभावकः ॥९॥

६. अगिगद्धत ब्राह्मणया खँ

"आपालं मनुत शरण्यं वनिइ....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्यानाः च्वंबले फिद्दय फ्येतुनाच्वंम्ह अगिगद्धत धयाम्ह कोशल जुजुया पुरोहितया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भनीसं न्यनाः, व महाकोशलया पुरोहित खः । अले वया बौ मयेधुका जुजु प्रशेनजित कोशल "छ बौ जि पुरोहित खः" धकाः गौरव उगु हे यासय वयात तयाः यःगु उपस्थानया नितिं वइवले लैस्व वनेगु यानाच्चन, "आचार्य, यन फ्येतुनाः बिज्याहँ" धकाः समानगु आसन बिद्धकी । वं बिचाः यात - "थ्व जुजुं जिप्रति तःसकं हे गौरव तयाच्चन, जुजुपिनि मन न्यायावलं लय्तायेके फइमखु । समान आयु दुम्ह नापं राज्यसुख धयागु सुख जुइ, जि बुराम्ह खः, जि प्रब्रजित जुइगु उचित खः" वं जुजुयापाखे प्रब्रज्याया अनुमती बिद्धकाः नागर्य दाजं याकाः च्वयेकाः छवाःति फुक्कं यःगु धनसम्पत्ति दानय त्याग यानाः पिनेया प्रब्रजितं प्रब्रजित जुल । वया कारणां फिद्दः मनुत न्युल्य वन । व इधिं नापं अइ, मगध व कुरुराष्ट्रया दथुइ वासच्च्वनाः थ्व ओवाद विद्याच्चन, "भो तातपि, गुम्हसिया कामवितकांदि उत्पन्न जुइ, वं खुसिं छपासः छपासः फि यकयाः यन लायाड्यु ।" इमिसं "ज्यु" धकाः लिंसः न्यनाः कामवितकांदि उत्पन्न जुइवले अथे यात । लिपाया इलय् तःइगु फि छइ वत, अन अहिछत्र धयाम्ह नागराजं वासयात (ग्रहणयात) । अइ, मगध व कुरुराष्ट्रय च्वपिसं महिनाय महिनाय इमिगु महानगु सत्कार उपहार न्हयः ने हयाः दान बिइ । अले इमित अगिगद्धतं थ्व ओवाद बिल - "पवंतय शरण्यं हँ, वन्य शरण्यं हँ,

आरामय शरणय् हूं, सिमाम् शरणय् हूं, यथे फुक्क दुःखं मुक्तं ज् ।" यः शिष्यपिन्त न श्व हे ओवाद ओवाद बिद् ।

बोधिसत्त्व न अभिनिष्क्रमणयानाः सम्यक्सम्बोधिद्वयं ध्यानाः विज्यानाः उगु इत्य् भावस्तिया आधारं जेतवनय् च्चना विज्याताः च्चबले सुखं न्हापनं लोकय् स्वयाः विज्याज्यां अगिगदत्तं ब्राह्मणं नापं अनेवासिकपिं यःगु जानजाणय्या दुने वुहोवंगु खनाः "फुक्कं थुपि अहंतया उपनिश्रयं (हेतुकारणं) सम्पन्नापि जुलं" धकाः सिद्धकाः सन्धाइत्य् महामोगल्लानं स्थविरयात धाल - "मोगल्लानं, अगिगदत्तं ब्राह्मणं अपालं मन्तयत्तं मख्खु माण्युं (अतीनेय्) व्याःकाच्चंगु छु छु खनाः ता ? , हूं इमित ओवाद व्यु ।" भन्ते, थुपि थक्क दु, छम्हसिया हे जित विश्वासं मद् । यदि छःपि नं विज्यासाः, विश्वासं याइ । मोगल्लानं, जि नं वये, छ न्ह्यः वनाच्चं । स्थविर न्ह्यः वनाच्चं हे बिचाः यात - "थुपि वलवानपि व न्याः नं यक्क दु । यदि सकले समागमं जुयाच्चंगु थासय् छुं नं कनेबले, फुक्कं पुचः पुचः मुनाः दनावड" धकाः थःगु प्रभावं ततःफुति यानाः वा वयेकल । इपिं ततःफुति यानाः वा वःबले दनाः थयःगु पर्णशांलाय् दुरोवैन । स्थविर अगिगदत्तं ब्राह्मणया पर्णशालाया लुखाय् च्चना "अगिगदत्त" धकाः सःतल । वं स्थविरया सः न्यानाः "श्व लोकय् जित नां कया सःतेगु समथं थुपि धयाम्हपिं मद्, सुनां जित नां कयाः सःताच्चं" धकाः अभिमानं छाःम्हं जुयाः "श्व सु ?" धकाः न्यन । "ब्राह्मण, जि खः ।" "छु खं न्हाणागु छु ?" "थौ जि छाचा यन च्चनेगु थासय् छु कनां व्यु (कं) ।" "यन च्चनेगु थाय् मवु, छम्हसित छगु हे जक पर्णशांला दु ।" "अगिगदत्त, मन्तुं धयापिं मन्तयथाय् वनिद्, सात सातय् नापं, प्रव्रजितपिं प्रव्रजितपिंथाय् वनिद्, थये यानाः विद्मन्ते, जित च्चनेगु थाय् छक्क व्यु ।" "छु छ प्रव्रजित खःला ?" धकाः न्यन । "खः, जि प्रव्रजित खः ।" "यदि प्रव्रजित खःसा, ग्वः छंगु सामनचः ? ग्वः छगु प्रव्रजित परिस्कारत ?" "जिके परिस्कारत दु, उपिं ज्वनाः जुदत्त दुःखं जुदु धकाः दुने अलग हे तयाः उपिं ज्वनाः जुयाच्चना, ब्राह्मण ।" वं "छु उपिं ज्वनाः जुयाच्चना का, मखाः ?" धकाः स्थविरप्रति तंचाल । अले वयात स्थविरं धाल - "अगिगदत्त, तंचाये म्वाःल, जित च्चनेगु थासय् कनां व्यु (कं) ।" मद् यन च्चनेगु थाय् । श्व उगु फिद्वय सु च्चनाच्चनं ? छम्ह, नागराज । श्व जित व्यु । बिद् फडम्हल्लु, थवया ज्या ग्यानापुसे च्चंगु खः । थजु, जित व्यु । अथेसा छ हे स्वया का ।

स्थविर फिद्वया न्ह्यःने वन । नागराजं स्थविर वयाच्चंगु खनाः "श्व भ्रमणं थन वयाच्चनं, जि च्चनाः च्चनागुभाव मस्य जुद् धकाः मतिइतयाः, कुं पिकयाः वयात स्याये" धकाः कुं पिकाल । स्थविर "श्व नागराज जिं जक कुं पिकायेफु, मेपिसं फडम्हल्लु धकाः मतिइतयाः बिचाः यानाच्चनं" धकाः थम्हं नं कुं पिकाल । निम्हसिया नं म्हं पिहोवंगु कुं ब्रह्मलोकं थयंक्क थहोवैन । निम्हसिया कुं स्थविरयात कष्ट मयाःसे नागराजयात हे जक कष्ट विद्याच्चनं । नागराज कुंया प्रवाहयात सहःयाये मफया मिं च्याकल । स्थविरं नं तेजोधातुं ध्यानय् च्चनाः वं नाप हे च्यात ।

अनीज्वाला ब्रह्मलोकं थयंक्क थहोवैन । निम्हसिया मिं स्थविरयात कष्ट मयाःसे नागराजयात हे जक कष्ट विद्याच्चनं । अले वया फुक्क शरीरय् मियुसा (उल्का) च्चनाच्चंगु थै जुल । ऋषिगणं स्वयाः बिचाः यात - "नागराजं भ्रमणयात उत (च्याकल), धाय्, जिमिगु वचन मन्थसे भ्रमण नाशजुल, बां हे लात ।" स्थविरं नागराजयात दमन याताः वशय् तयाः फिद्वय फयेतुल । नागराज फिद्वय थःगु म्हं हिनाः छैय् बाळाति प्रमाणगु फणा दयेकाः स्थविरयात द्योने तयाः फणां कुडकल ।

ऋषिगण सुथे हे "भ्रमण सित लाकि मसिइनिगु भावयात सिद्धके" धकाः स्थविरयाथाय् लिबक वनाः स्थविर फिद्वय द्योने फयेतुनाच्चंगु खनाः ल्हाः ज्वजलया यानाः स्तुतियानाः धाल - "भ्रमण, छु नागराजं कष्ट मव्यु ता ?" "छु मखंला छिमिसं जित च्चे तयाः फणां कुडकाच्चंगु ?" इमितं "धाय्, आरचयं खः, भो, भ्रमणं युजांम्हं नागराजयात दमनयात" धकाः स्थविरया चाःह्दक च्चनाच्चनं । उगु क्षणय् शास्ता विज्यात । स्थविरं शास्तायात खनाः दनाः वन्दना यात । अले वयात ऋषिपिसं धाल - "श्व नं छु स्वया महान्हुं ला ?" श्वसपोल भगवान् बुद्धं शास्ता खः, जि वसपोलया भावक खः । शास्ता फिद्वय द्योने फयेतुना विज्यात, ऋषिगणं "आः श्व भावकया आनुभाव खःसा, श्वसपोलया आनुभाव जकं गुजाःगु जुद्" धकाः ल्हाः ज्वजलया याताः शास्तायात स्तुतियात । शास्ता अगिगदत्तयात सःता धाल - "अगिगदत्त, छु, छु भावकपिन्त व उपस्थापकपिन्त ओवाद विद्बले छु धकाः धयाः ओवाद बिद्या ?" "श्व पर्वतया शरणय् हूं, वनय्, आरामय व सिमाम् शरणय् हूं । थुपिनिगु शरणय् वनेवं फुक्क दुःखं मुक्तजुद्" धकाः थये इमित ओवाद बिद्या । शास्ता "अगिगदत्त, थुपि शरणय्

वनाः फुक्क दुःखं मुक्तं जुडमखु, बुद्धया धर्मया व सङ्घया शरणाय वनाः जक फुक्क वृत्तदुःखं मुक्तजुड" धकाः
धयाः बिज्याना थुपिं गाथात आत्ता जुया बिज्यात -

१८८. बहं वे सरणं यन्ति, पव्वतानि वनानि च ।
आरामरुक्खचेत्यानि, मनुस्सा भयतज्जिता ॥

१८८. "आपालं मनूत शरणाय वनिड, पर्वततय्यु व वनतय्यु ।
आरामवृधं चैत्यतय्यु, मनूत भयं त्रिशित जुया ॥

१८९. नेतं खो सरणं खेमं, नेतं सरणमुत्तमं ।
नेतं सरणभागम्म, सव्वदुक्खा पमुच्चति ॥

१८९. "मखु थुपिं शरणा क्षेमगु, मखु थुपिं उत्तमगु शरणा ।
जुडमखु थुमिगु शरणाय वया, फुक्क दुःखं मुक्त ॥

१९०. यो च बुद्धञ्च धम्मञ्च, सङ्घञ्च सरणं गतो ।
चत्तारि अरियसच्चानि, तम्मप्यञ्जाय पस्सति ॥

१९०. "गुम्ह बुद्ध, धर्म व सङ्घया शरणाय वनिड ।
प्यगु आर्यसत्त्ययात, बांलाक थुडकाः खकिड ॥

१९१. दुक्खं दुक्खसमुप्पादं, दुक्खस्स व अतिककमं ।
अरियं वड्डिकं मगं, दुक्खूपसमागामिणं ॥

१९१. "दुःखयात, दुःखया उत्पत्तियात, व दुःखया अतिक्रमणायात ।
आर्यं अष्टाङ्गिकं मार्गायात, दुःखयात शान्तं याड्गु खः ॥

१९२. एतं खो सरणं खेमं, एतं सरणमुत्तमं ।
एतं सरणभागम्म, सव्वदुक्खा पमुच्चति ॥

१९२. "श्व शरणा क्षेमगु खः, श्व शरणा उत्तमगु खः ।
श्वया शरणाय वयेवं, फुक्क दुःखं मुक्तजुड ॥"

अन आपालं धयागु यक्व खः । पर्वततय्यु धयागु अन अन च्वंगु इसिगिति, वेपुल्ल व वेभारादि पर्वतय्यु
व महागोसिप्रसालवनादि वनत व वेलुवन जीवकया अया वनादि आरामय व उदेनचैत्य, गोतमचैत्यादि
वृक्षचैत्यादिइ इपिं इपिं मनूत उगु उगु भयं तत्रशितपिं जुयाः भयत्राशं मुक्तजुडगु इच्छां व पुत्रादि लाभया
इच्छादुपिं शरणाय वनिड धयागु अर्थं खः । "मखु थुपिं शरणा धयागु श्व फुक्क शरणा क्षेमगु मखु, उत्तमगु नं
मखु, श्वया कारणं जन्मादि धर्मय् सत्त्वप्राणीपिं मध्ये छम्ह हे जन्मादि फुक्क दुःखं मुक्त जुडमखु धयागु अर्थं
खः ।

गुम्ह धयागु श्व अक्षेमगु उत्तम मखु शरणा कथनाः बिज्यानाः क्षेम व उत्तमगु शरणाय कथनेया निति
शुल्याना बिज्याःगु खः । उकिया अर्थं खः - गुम्ह गृहस्थी वा प्रव्रजित "थये वसपोल भगवान् अर्हेत्तु सय्यक्सम्बुद्ध
खः" धकाः आदि बुद्ध, धर्म व सङ्घानुस्मृति कर्मस्थानया आधारं उत्तमगु सेवनकर्यं बुद्ध, धर्म व सङ्घया शरणाय
वंह खः, वयात न उगु शरणगमन मेपिं तिर्यङ्करतयत्त वन्वनादि पायेव यातं च्चनीमखु विचलित जुड । वया
निश्चलभावयात कथनेत मार्गद्वारा शरणाय वयेगुयात प्रकाश याताः बिज्यानाः प्यगु आर्यसत्त्ययात, बांलाक थुडकाः

खंकिइ धकाः धयाः बिज्यात । गुम्ह धुपि आर्यसत्तया दर्शनं हे जक धुपि शरण्य वंगुजुइ, धव्यात ध्व शरण्य क्षेमगु व उत्तमगु खः, उम्ह व्यक्ति ध्व शरणया कारणं फुक्क वृत्तदुःखं उन्मुक्त जुइ, उकिं ध्व शरण्य क्षेमगु आदि धयातःगु खः ।

देशनाया अन्त्य फुक इपि ऋषिपि प्रतिसम्भदासहित अर्हत्त्वय् थका शास्तायात वन्दना यानाः प्रवज्या पवन । शास्तां चीवरया कोठाय ल्हातः क्यनाः "वाः, भिक्षुपि, ब्रह्मचर्य पालन या" धकाः धयाः बिज्यात । इपि उगु क्षण्य हे अष्टपरिस्कारधारीपि ख्वीदं दुपि स्थविरपि ये जुल । व दिं फुक्क अङ्गमाधकुस्वासिपिनि पुजा सत्कार ज्वनाः वडगु दि खः । इमिसं पुजा सत्कार ज्वनाः वःपिसं फुक इपि ऋषित प्रवजित जुयाच्चंगु खनाः "एठ् भनी अगिगदत्त ब्राह्मण महान ताकि भ्रमण गौतम ?" धकाः विचाः याना भ्रमण गौतम वागुलिं "अगिगदत्त हे महानम्ह खः" धकाः मतिइतल । शास्तां इमिगु मनया खँ स्वयाः बिज्याना, "अगिगदत्त, परिषद्या शकायात निवारण या" धकाः धयाः बिज्यात । व "जिं नं ध्व हे प्रतीक्षा यानाच्चवना" धकाः ऋद्धिबल न्ह्यक्वतक आकाशय् च्वे वनाः हानंहानं क्वहँ वयाः शास्तायात वन्दना यानाः "शास्ता जि, भन्ते, भगवान् बुद्धया जि श्रावक खः" धकाः धयाः श्रावकत्त्व प्रकाशयात ।

अगिगदत्त ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

१८८. बहु वै शरणं याति पर्वतांश्च वनानि च ।
आरामवृक्षचैत्यानि मनुष्याः भयतर्जिताः ॥१०॥

१८९. नैतत् खलु शरणं क्षेमं नैतत् शरणमुत्तमम् ।
नैतत् शरणमागम्य सर्वदुःखात् प्रमुच्यते ॥११॥

१९०. यश्च बुद्धञ्च धर्मञ्च सद्भञ्च शरणं गतः ।
चत्वारि आर्यसत्यानि सम्यक्प्रज्ञया पश्यति ॥१२॥

१९१. दुःखं दुःखसमुत्पादं दुःखस्य चातिक्रमम् ।
आर्यमष्टाङ्गिकं मार्गं दुःखापशमगाभिनम् ॥१३॥

१९२. एतत् खलु शरणं क्षेमम् एतच्छरणमुत्तमम्
एतच्छरणमागम्य सर्वदुःखात् प्रमुच्यते ॥१४॥

७. आणन्दे रथविट्ठया न्ह्यसः खँ

"दुर्लभं खः भिमं मन्....." धयागु धुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंभले आनन्द स्थविरया न्ह्यसःया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

स्थविरं छन्हुया दिनय् न्हिनय् च्वनेगु थासय् फयेतुना विचाः घात - "भिपि किसित छट्टन्त कुलय् वा उपोसथ च्वनीगु कुलय् उत्पन्न जुइ, भिपि सलत्त सिन्धवकुलय् वा वलाहक अश्वराजकुलय्, वृषभइहं भिमं सायापाखे दक्षिणभाग्य आदि कनाः बिज्याम्ह शास्तां भिपि किसि आदिया उन्पत्तिस्थानादि कनाः बिज्यात, भिमं पुरुष गन उत्पन्न जुइ ।" धकाः व शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः छ्छेलिक्क फयेतुना ध्व खँ न्यन । शास्तां, "आनन्द, भिमं पुरुष धयाम्ह न्ह्यायाय् नं उत्पन्न जुइमखु, हाककथं स्वसः योजनया थासय् व व्याकथं निसःत्या योजनया वर्गकथं गुसःगु योजनया दुने मध्यमप्रदेशया थासय् उत्पन्न जुइ । उत्पन्न जुइबले लालाःगु कुलय् उत्पन्न जुइमखु, क्षत्रियमहाशाल, ब्राह्मणमहाशाल कुलमध्ये छगुलि हे जक उत्पन्न जुइ" धकाः धया धुगु गाया आज्ञा जुयाः बिज्यात -

११३. दुर्लभो पुरिसाज्जो, न सो सब्बत्थ जायति ।
यत्थ सो जायति धीरो, तं कुलं सुखमेवेति ॥

११३. “दुर्लभं खः भिन्धं मनु, न व न्हायाय् नं जन्मजुइ ।
गन व उत्पन्न जुइ धीर, उग कुल्य सुख वइ ॥”

अन दुर्लभं खः धयागुं भिन्धं मनु वइगुं दुर्लभं खः, भिंपिं किसित ये सुलभं जुइमखु, व न्हायाय् नं सिमाना प्रवेशय् वा नीचकुल्य जन्म जुइमखु, मध्यमप्रदेशय् नं आपालं मन्तयसं अभिवादन व सत्करा याइगुं यासय् क्षत्रिय ब्राह्मणकुल मध्ये छगुं कुल्य जन्मजुइ । यये जन्मजुइबले गन व धीर उत्तमगुं प्रसादुन्हं सम्यक्सम्बुद्ध जन्मजुइ, उगु कुल्य सुख वइ धयागुं सुख प्राप्त हे जुइ धयागुं अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

आनन्द स्वखिरया न्ययसः खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

११३. दुर्लभः पुरुषाजानेयो न स सर्वत्र जायते ।
यत्र स जायते धीरस्तत्कुलं सुखमेवेति ॥१५॥

८. आपालं भिक्षुपिनिगुं खं

“सुखं खः बुद्धया उत्पत्ति.....” धयागुं युगुं धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले आपालं भिक्षुपिनिगुं कारण्य आत्ता जुया विज्यात ।

छन्हाया दिनय् न्यासः भिक्षुपिं उपस्थानशालाय् फयेतुना, “आवुसोपिं, छुं थ्व लोक्य सुखं खः ?” धकाः खं न्दचः थन । अन गुलिसिंनं “राज्यसुखं समानगुं मेगु सुखं मद्दु” धकाः धाल । गुलिसिंनं कामभोगं सुखं समानगुं, गुलिसिंनं “सालि जाः ला नापं नयेगुं समानगुं सुखं धयागुं मेगु मद्दु” धकाः धाल । शास्ता इपिं फयेतुना च्वंबगुं यासय् विज्यानाः “छुं खंय थन, भिक्षुपिं, आः खं ल्हाना मुना च्वनागुं खः ?” धकाः न्यनाः विज्यायेवं “फलनागुं खंय” धकाः धायेवं, “भिक्षुपिं, छुं छिमिसं धया च्वनागुं ? थ्व फुकं सुखं वत्तुः खय् हे लाःगुं खः; थ्व लोक्य बुद्धया उत्पन्न जुयाः धर्मभ्रवणं यायेगुं, सङ्गं सामगगी (एकता) जुइगुं, सङ्घया परस्परताभावं खः; थ्व हे सुखं खः” धकाः धया युगुं गाथा आत्ता जुया विज्यात -

११४. सुखो बुद्धानमुपादो, सुखा सद्धम्पदेशना ।
सुखा सङ्घस्स सामगगी, सामगगानं तपो सुखो ॥

११४. “सुखं खः बुद्धया उत्पत्ति, सुखं खः सद्धर्म देशना ।
सुखं खः सङ्घया सामगगी, सामगगीपिनिगुं तपस्या सुखं खः ॥”

अन बुद्धया उत्पत्ति धयागुं गुगुं बुद्धपिं उत्पन्न जुया विज्यायेवं आपालं मन्तयत्त रागकन्तरादि तरेयाइ, उकिं बुद्धपिनिगुं उत्पत्ति सुखं व उत्तमं खः । गुगुं सद्धर्मं देशनाय् थ्यनेवं जन्मादि धर्मपाखं सत्त्वपिं जन्मादि मूलजुइ, उकिं सद्धर्मं देशना सुखं खः । सामगगी धयागुं समानं चित्तपिं जुइगुं खः; व नं सुखं हे खः । सामगगीपिं जुया छगुं हे मनपिसं गुगुं बुद्धवचनयात सयेकेगुं, धुताइ धारण यायेगुं, श्रमणधर्मं पालन यायेगुं धयागुं फड, उकिं सामगगीपिनिगुं तपस्या सुखं खः धकाः धयातल । उकिं धयाः विज्याःगुं - “गुबले तक, भिन्धुपिं, भिन्धुपिं छधि (

एकमतपि) जुयाः मुंबद्, सामग्री जुयाः दनिद्, छधि (एकमतपि) जुयाः सद्दं यायेनाःगु ज्यात याद्, भिक्षुपिं, भिक्षुपिनिगु वृद्धि हे जुद् धकाः मतिद् तया, परिहानी जुद्मखु ।^{११७}
 देशनाया अन्त्य द्विपि भिक्षुपिं अहत्त्व्य प्रतिस्थित जुल, आपालं मन्तयत् नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

आपालं भिक्षुपिनिगु खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

११४. सुखो बुद्धानामुत्पादः सुखा सद्दमवेशना ।
 सुखा सद्द्व्य सामग्री समप्राणां तपः सुखम् ॥१६॥

९. काश्यप दशबलया सुवर्णचैत्यया स्तं

“पुजायाये योग्यपिन्त....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता चारिका यानाः विज्याज्यां काश्यप दशबलया सुवर्ण चैत्यया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

तयागत भावस्तिं पिर्हाविज्यानाः छसिकथं वाराणासी विज्यानाच्चबले लैया दयुद् तोदय्यागांया निक्क महाभिक्षुसद्दं चाःहुडका मेगु देवस्थानय् ध्यन । अन फयेतुना विज्यानाच्चम्ह सुगतं धर्मभण्डागारिकयात छ्वया तापा मजुगु थासय् ङँ ज्यायानाच्चम्ह ब्राह्मणयात सःतके छवल । व ब्राह्मण वयाः तयागतयात अविवादन मयाःसे उगु हे देवस्थानय् वन्दना यानाः दनाच्चन । सुगतं नं “श्व प्रवेश छु धकाः ब्राह्मण, छं मतिद् तयाच्चना” धकाः धाल । जिमिगु परम्पराकथं वःगु चैत्यस्थान धकाः जि वन्दना यानाच्चना, भो गीतम । “श्व थासय् वन्दना यानाः छं बालागु हे यानाच्चन, ब्राह्मण” धकाः सुगतं लय्तायेका बिल । उगु न्यनाः भिक्षुपिंसं “छु कारणं भगवान् बुद्धं थये लय्तायेका व्युगु खः” धकाः शंका याक्कु खः । अनलि तयागतं इमिगु शंका मदयेकेतं मञ्जिभूमनिकायया घटिकारसूत्र^{११८} कनाः विज्यानाः ऋद्धिया आनुभावं काश्यप दशबलया छगु योजन जाःगु लैया चैत्य व मेगु नं लैया चैत्य आकाशय् निर्माणयानाः आपालं मन्तयत् क्यनाः, “ब्राह्मण, थये दयेकातःगु पुजायायेत ल्वःगु थासय् पुजा यायेगु तःसकं हे उच्चिन्त खः” धकाः धयाः विज्यानाः महापरिनिर्वाणसूत्रय् क्यनातः ये हे बुद्धादि^{११९} प्यंगु स्पूप प्रकाश यानाः शारीरिकचैत्य, उद्देशचैत्य व परिभोगचैत्य यानाः स्वता प्रकारया चैत्यत विशेषरूपं कनाः विज्यानाः थुपि गायत आज्ञा जुया विज्यात -

११५. पूजारहे पूजयतो, जुद्धे यदि व सावके ।
 पपञ्चसमतिक्रन्ते, तिण्णसोकपरिहरे ॥

११५. “पुजायाये योग्यपिन्त पुजायायेवं, बुद्धपिन्त यदि व भावकपिन्त ।
 विधनबाधात अतिक्रमण जुया, उतिर्ण जुद्द शोक उपद्रवं ॥

११६. ते तादिसे पूजयतो, निन्बुते अकृतोभये ।
 न तक्का पुञ्जं सङ्गतुं, इयेत्तमपि केनचि ॥

११६. “इमिंसं उजाःपिन्त पुजायायेवं, शान्त व भय मदुपिन्त ।
 फडमखु पुण्य त्यायेखाये, थुलि उलि धकाः सुनां न ॥”^{१२०}

^{११७} (दी० नि० २. १३६)।

^{११८} (म० नि० २.२८२ तादि)

^{११९} (दी० नि० २.२०६)

^{१२०} (जप० बेर १.१०.१-२)

अन पुजायाये योगयपिन्त पुजायायेगु पुजायाये त्वपिं खः, पुजायायेत उचितपिं धयागु अर्यं खः । पुजायाये योगयपिन्त पुजायायेवं धयागु अभिवादनानि व प्यंगु प्रत्ययद्वारा पुजा याम्हासिया । पुजायाये त्वःपिं बुद्धादिपिन्त क्यना बिज्याःगु खः । बुद्धपिन्त धयागु सम्यक् सम्बुद्धयात खः । यदि धयागु यदि वा अयवा धयागु अर्यं खः । अन प्रत्येकबुद्धयात व भावकपिन्त कनाः बिज्याःगु खः । विध्नबाधात अतिक्रमण जुया धयागु तुष्णा, दृष्टि व मानरूपी विध्नबाधात अतिक्रमण जुडुगु खः । उतिर्णं जुडु शोक उपद्रवं धयागु शोक उपद्रत अतिक्रमण यानाः खः, युपिं निगु अतिक्रमण याडु धयागु अर्यं खः । युपिं पुजायाये त्वःपिं क्यनाः बिज्याःगु खः ।

इपिं धयागु बुद्धादिपिं खः । उजापिन्त धयागु च्छे धयावयागु कायेगुकथं खः । शान्त धयागु रागादि शान्तपिं खः । भगवान् बुद्धया छु आरम्भणं नं भय उत्पन्न जुडुगु मदुगुलिं यानाः भय मदुह् खः, वसपोलिं भय मदुपिं खः । फडमखु पुण्य त्यायेखाये धयागु पुण्य निडु फडमखु । श्व गये खः ? युलि उलि धकाः सुनां नं धयागु श्व युलि दु, श्व उलि दु धकाः सुनां नं 'नं' शब्द थन स्वाकेमाः, सुं नं व्यक्तिकं दानाः (मापनयानाः) । अन व्यक्तिकं धयागु उपिं ब्रह्मादिपिसं खः । दानाः धयागु स्वता प्रकारया दायेगु खः निश्चययानाः धारणयानाः पूर्णयानाः खः । निश्चय यानाः धयागु श्व युलि नियम निश्चय यायेगु खः । धारण यानाः धयागु तालाजुडु तथाः लनेगु खः । पूर्णयानाः धयागु बामना वा छमना कुलिं (त्वाःचा) दायेगु पूर्णं यायेगु खः । सुं व्यक्तिकं युपिं स्वंगु मापनं बुद्धादिपिन्त पुजा यायेवं पुण्यया विपाककथं त्यायेखाये फडमखु, सिमाना मदुगुलिं खः, निगु थासय् पुजा यायेगु मध्ये न्हापांगु खः, छु दान जीवमान् बुद्धादिपिन्त बिडुवं छु पुण्य ददु धयागु त्यायेखाये फडमखु, हानं इपिं उजापिं क्लेशपरिनिर्वाणया निमित्तं स्कन्धपरिनिर्वाणं निर्वाणं जुया बिज्यापिन्त नं पुजा यायेवं नं त्याये खाये फडमखु धकाः विभाजन यानाः मिलेयानाः तःगु खः । उकिं हे विमानवस्तुडु धयातल -

“द्वले नं मदयेधुंका नं, समानगु चित्तय् समानगु फल ददु ।

क्वातुगु मनया कारणं, सत्त्वपिं वनिडु सुगतिडु ॥”^{१०९}

देशनाया अन्तय् उम्ह ब्राह्मण श्रोतापन्न जुल । योजनपाय् जाःगु लुंया चैत्य छवाःतक आकाशय् हे खने दयाच्चन, महान् समागम नं जुल, न्हयन्हुतक चैत्ययात नाना प्रकारं पुजायानाः । अनलि भिन्नमतपिनि मतभेद जुन, बुद्धया आनुभावं उगु चैत्य थःगु थासय् हे वन, अन हे उगु क्षण्य महानगु ल्वहंया चैत्य दत । उगु समागमय् चयेय्दः प्राणीपिनि धर्मज्ञान लाभ जुल ।

काश्यप दशबलया सुवर्णचैत्यया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

Dhamma Digital

१९५. पूजाहान् पूजयतो बुद्धान यदि वा भावकान् ।
प्रपञ्चसमतिक्रान्तान् तीर्णशोकपरिद्रवान् ॥१०॥

१९६. तान् तादृशान् पूजयतो निर्वृतान् अकृतोभयान् ।
न शक्यं पुण्यं संख्यातुमियन्मात्रमपि केनचित् ॥१०॥

बुद्धवर्गाया वर्णन क्वचाल ।

किंप्यगु वर्ग क्वचाल ।

न्हापांगु भाणवार क्वचाल ।

१५. सुखवर्ग

१. श्रुतिपिनिगु त्वापु शान्तजगु खँ

“भिग्गु सुखं धाथे.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता शाक्यतय्याय च्वना बिज्याना: च्वंबले त्वापु शान्तयायेत व:थितपिनिगु कारण्य आजा जुया बिज्यात ।

भूसि न्यना: कपिलवस्तु नगरया साकिय व कोलिय नगरया कोलियतय्यु दबुद्ध रोहिणि धयागु खुसिद छयाय हे जक ल: पना: वा पिदगु जुयाच्चन । अले जेठ महिनाय वा गना: वनेवं निखं नगरवासी ज्यामित मु वल । अन कोलिय नगरवासीपिसं धाल - “श्व ल: निख:लसित यकेवं न छिमित, न जिमित गाइ, जिमिगु छक ल: यनेवं हे वा सइ, श्व ल: जिमित व्यु ।” भेमिसं न धाल - “छिमिगु कोठाय ह्यार्जंगु लुं, वचगु मणि, हाकगु ध्वाबा जायेका च्वनेव जिपिं ल्हा:तय् भोला व दाला च्वना: छिमिगु छंय लुवाय् वा:ह्यजुइ फइमखु, जिमिगु नं छक ल: यनेवं हे वा सइ, श्व ल: जिमित व्यु ।” जिमिसं विदमखु । जिमिसं नं विदमखु धका: यये खंयात चर्कयाना: छम्ह दना: मेम्हसित दाल, व न मेम्हसित दाल । थथे यवयवे दाय्वा: राजकुलया जातयात कया: आक्षेपयाना: त्वापु चर्कयात (वृद्धि यात) ।

कोलियया ज्यामितय्सं धयाच्चन - “छिपि कपिलवस्तुवासीपिं मिलेजुया हा:वयाच्चना ला, गुपि खिचा धों आदि ये जा:पिं थ: कंहे नापं सहवास याइपिं । थुमिगु किसित व सलत शस्त्रअस्त्रं जिमित छु यायेफइ ।” साकिय ज्यामितय्सं धयाच्चन “छिपि आ: कोधितय् मस्तेत च्वना: हा:वयाच्चना ला, गुपि अनायत व गतिमदुपिं पशुत थं कोल सिमाय् च्वनीपिं । थुमिगु किसित, सलत व शस्त्रअस्त्रं जिमित छु यायेफइ ।” इपिं वना: उगु ज्याय नित्यक्त यानात:पिं भन्नीपिन्त कन, भन्नीपिसं राजकुलय् कन । अनलिं साकियतय्सं “कंहे नापं सहवास याइपिनिगु शक्ति व बल क्यनाबिइ” धका: युद्धयायेत तयार जुया: पिहांवल । कोलियत नं “कोल सिमाय् च्वनीपिनिगु शक्ति व बल क्यनाबिइ” धका: युद्धयायेत तयार जुया: पिहांवल ।

शास्ता नं सुथ न्हापनं लोक्य स्वया: बिज्याज्या थ:थितपिन्त खना: “जि मबनेवं थुपिं विनाश जुइ, जि वनेगु उचित ख:” धका: बिचा: याना बिज्याना: याकचा हे आकाश बिज्याना: रोहिणि खुसिया दबुद्ध आकाशय् मुलपतिथयाना: फयेतुना बिज्यात । ज्ञातिबन्धुपिसं शास्तायात खना: शस्त्रत वाँछय्या वन्दना यात । अले इमित शास्तां न्यना: बिज्यात - “श्व छु त्वापु ख:, महाराज ?” “मस्यु, भन्ते ।”

“आ: सुनां सिइ ?” इमिसं “उपराजपिसं सिइ, सेनापतिं सिइ” धका: बुगु उपायद्वारा दास व ज्यामितयके थ्यंके न्यना: “भन्ते, ल:या त्वापु ख:” धका: धाल । “ल:या छु मू दु, महाराज ?” “अल्प जक मू दु, भन्ते ।” “क्षत्रियतय्यु छु मू दु, महाराज ?” “क्षत्रियत धयापिं अनमोलपिं ख:, भन्ते ।” “छ:पिसं अल्पमात्र मूवंगु ल:या कारणं अनमोलपिं क्षत्रियपिन्त विनाश यायेगु अनुचित ख: ।” इपिं सूक च्वन । अले इमित शास्तां स:ता बिज्याना: “छाय् महाराज थथे यानागु ख:, जि मदगु जूसा थौं हिया खुसि वा: न्ह्याइगु ख:, छ:पिसं अनुचितगु ज्या यात, छिपिं न्यागु वैरभावं सहितपिं जुया च्वनाच्चन, जि अवैरी जुया च्वनाच्चना । छिपिं क्लेशं आतुरपिं जुया च्वनाच्चन, जि अनातुर जुया च्वनाच्चना । छिपिं कामगुण मालेगुलिइ उत्तुकिपिं जुया: च्वनाच्चन, जि अनुत्तुक जुया च्वनाच्चना” धका: धया थुपिं गायात आजा जुया बिज्यात -

११७. सुसुखं वत जीवाम, वेरिनेसु अवैरिने ।
वेरिनेसु मनुस्सेसु, विहराम अवैरिने ॥

११७. “भिग्गुसुखं धाथे, जिपिं म्वायेव्यु, वैरीया विचय् अवैरी जुया ।
वैरी (शत्रु) मन्तयगु विचय्, च्वनाच्चना अवैरी जुया ॥

११८. सुसुखं वत जीवाम, आतुरेसु अनातुरा ।
आतुरेसु मनुस्सेसु, विहराम अनातुरा ॥

११८. "भिगुसुखं धार्ये, जिपिं म्वायेब्बु, आतुरया विचय् अनातुर जुया ।
आतुर (कष्ट) मन्तय्यु विचय्, च्चनाच्चना अनातुर जुया ॥

११९. सुसुखं वत जीवाम्, उत्सुकेसु अनुत्सुका ।
उत्सुकेसु मनुस्सेसु, विहराम अनुत्सुका ॥

११९. "भिगुसुखं धार्ये, जिपिं म्वायेब्बु, उत्सुकया विचय् अनुत्सुक जुया ।
उत्सुक मन्तय्यु विचय्, च्चनाच्चना अनुत्सुक जुया ॥"

अन भिगुसुखं धयागु बालागु सुख खः । थव धयातःगु जुयाच्चन - गुपिं गृहस्थीपि अंग ट्वखनेगु आदिकयं व प्रव्रजितपिं वैद्य ज्या आविकयं जीवन हनेत माःगु वस्तुत (वृत्ति) उत्पन्न यानाः "जिपिं सुखं म्वायेब्बु" धकाः धाड, इपिं स्वया न जि हे भिगु सुखं धार्ये, म्वानाःच्चना, गुपिं जिपिं न्याता वैरी वैरभावदुपिं मन्तय् विचय् अवैरी जुयाच्चना, क्लेशातुर मन्तय् विचय् क्लेश मद्गुलिं अनातुर जुयाच्चना, न्यागु कामगुण मालेगुलिं उत्सुकपिनि विचय् उगु मालेगुलिं अनुत्सुक जुयाच्चना । त्यं वुगु स्पष्ट हे ज् ।
देशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

यःयित्तिपिनिगु त्वापु शान्तज्जुगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

११७. सुसुखं वत जीवामो वैरिष्ववैरिणः ।
वैरिषु मनुष्येषु विहरामोऽवैरिणः ॥१॥

११८. सुसुखं वत जीवामः आतुरेष्वनातुराः ।
आतुरेषु मनुष्येषु विहरामोऽनातुराः ॥२॥

११९. सुसुखं वत जीवामः उत्सुकेष्वनुत्सुकाः ।
उत्सुकेषु मनुष्येषु विहरामोऽनुत्सुकाः ॥३॥

२. तारया सँ

"भिगुसुखं धार्ये, जिपिं म्वायेब्बु....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता पञ्चसाल ब्राह्मण गामय् च्चना विज्यानाः च्चबले मारया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्दुया दिनय् शास्ता न्यासः कुमारीपिनिगु श्रोतापत्तिमार्गया आधारयात खनाः उगु गामय् आधार कया च्चनाः विज्यात । इपिं कुमारीपिं नं छगु नक्षत्र उत्सवया दिनय् खुसिद् वनाः मोल्हया अलंकृतयानाः गांपाखे स्वयाः वन । शास्ता नं उगु गामय् दुहाँ विज्यानाः भिभाटन यानाः विज्यानाच्चन । अले मारं फुक्क गांवासीपिनिगु शरीरय् दुबिनाः शास्तायात छचत्तं भोजन नं प्राप्त मज्जुयाः गये यानाः गये सिला यंकागु पात्र खः अये हे (खाली पात्र) इहाँ विज्यानाच्चम्ह शास्तायात गांया ध्वाखाय् च्चनाः धाल - "छु, भ्रमण, भिभान्न दत ला ?" "छु पापी, छ अये यात, गये जित भोजन प्राप्त मज्जुद्गु खः ?" "अयेसा, भन्ते, हानं दुहाँ विज्याहुँ ।" वसपोलयत थये जुन - "यदि हानं दुहाँ वंसाः, सकसिगु शरीरय् दुबिनाः थवया न्दयने लापा यानाः ल्हाःसंका गिजे याये ।" उगु क्षणय् उपिं कुमारीपिं गांया ध्वाखाय् थंका शास्तायात खनाः वन्दना यानाः छछेलिक्क च्चनाच्चन । मारं नं शास्तायात धाल - "छु, भन्ते, भोजन प्राप्त मज्जुयाः नयेपित्यागु दुःखं पीडित जुल ला ?" शास्ता "यै जि, पापी, छुं नं प्राप्त मज्जुसां नं आभाश्चर लोकय् महाब्रह्मपिं येँ प्रीतिसुखं हिं छ्याये" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२००. सुमुखं वत जीवाम, येसं नो नन्थि किञ्चनं ।
प्रीतिभक्त्वा भविस्साम, देवा आभस्सरा यथा ॥

२००. “भिंणुसुखं धार्ये, जिपिं म्वायेब्बु, गुपिके मद्दु छुं नं ।
प्रीतिसुखं नया: च्चने, आभाश्वर देव थे जुया: ॥”

अन गुपिके मद्दु धयागु गुपिं जिभिके भन्भक्तकथं रागादि छुकिइ नं छुं छगू नं आसत्त मद्दु । प्रीतिसुखं नया: धयागु गथे आभाश्वर देवपिं प्रीतिसुखं नया: प्रीतिसुखं ई फुकाच्चनिइ, थथे जिपिं नं, पापी, छुं नं प्राप्त मज्जसां प्रीतिसुखं नयाच्चने धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्तय् न्यासलं कुमारीपिं श्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल ।

मारया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२००. सुमुखं वत जीवाम: येषां नो नास्ति किञ्चन ।
प्रीतिभक्त्वा भविष्याम: देवा आभास्वरा: यथा ॥४॥

३. कोशलं जुजुया वृणुं खँ

“त्यासां वैरभाव दइ.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले कोशलं जुजुया पराजयथा कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, व काशीया गांया कारणं काय्चा अज्जातशनु नापं युद्धयाना: स्वक्वत्तक बुना: स्वक्वगु पटकय् बिचा: यात - “जिं दुरुत्वं ख्वाम्ह मचायात त्याकं मफुत्त, छु जि म्वानाच्चनेगु ख: ।” व नयेगु त्याग याना: खाताय् गोतुल । अले वया उगु सुचं फुक्क शहरय् प्रचार जुल । भिक्षुपिसं तयागतयात कन - “भन्ते, जुनुं धार्ये, काशीया गांया कारणं स्वक्वत्तक बुत, व आ: बुना: ‘दुरुत्वं ख्वाम्ह मचायात त्याकं मफुत्त, छु जि म्वाना: च्वनेगु ख:’ धका: नयेगु त्याग याना: खाताय् गोतुलाच्चन ।” शास्ता इमिगु खँ न्यना: बिज्याना, “भिक्षुपिं, त्यासां नं वैरभाव दइ, वसां नं दु:खं हे च्वनिइ” धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२०१. जयं वेरं पसवति, दुक्खं सेति पराजितो ।
उपसन्तो सुखं सेति, हिन्वा जयपराजयो ॥

२०१. “त्यासां वैरभाव दइ, दु:खं छनिइ वसां ।
शान्तं जुइवं सुखपूर्वकं छनिइ, त्याग याना: त्या: व ब्यात ॥”

अन त्यासां धयागु मेपिन्त त्याका: वैरभाव जुइ । वसां धयागु मेपिसं बुक्कां “गुबले जि शत्रुया जनफा: (बिस्स्यं वनीगु) स्वये दइ” धका: दु:खं छनिइ । फुक इरियापय्य दु:खपूर्वकं च्वनाच्चनिइ धयागु अर्थ ख: । शान्तं जुइवं धयागु दुने च्वंगु रागादि क्लेश शान्तम्ह क्षीणाभव त्या: व ब्यात त्याग याना: सुखपूर्वकं छनिइ, फुक इरियापय्य सुखपूर्वकं च्वना: च्वनिइ धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनन्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

कोशलं जुजुया वृणुं खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२०१. जयो वैरं प्रसते दु:खं शेते पराजित: ।
उपशान्त: सुखं शेते हिन्वा जयपराजयो ॥५॥

४. सुं छत्तह त्थ्यायत्तयाया सुं

“मदु राग समानगु मि.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्यानाः च्चबले सुं छम्ह
म्ह्यायम्चाया कारण्य आत्ता जुया विज्यात ।

भ्भीसं न्यनाः, माँबीपिसं वयात विवाह यानाः मइल उत्सवया दिनय शास्तायात निमन्त्रणा यात । शास्ता
भिक्षुसङ्घपिसं चाःदुयेका अन वनाः फयेतुना विज्यात । उम्ह भौम्हं भिक्षुसङ्घयात लःहायेका ल्हाःसिका न्दघने लिउँने
जुयाच्चन । वया भाःतं वयात स्वस्वं दनाच्चन । वयात रागवश्यं वनाः स्वयाच्चबले दुने क्लेश उत्पन्न जुल । वं
अज्ञानतां यानाः न बुद्धयात सेवा यात, नत चयेम्ह महास्वविरपित्त । ल्हाः चककाः “उम्ह कलायात ज्वने” धकाः
मन यात । शास्तां वयागु मनया खँ स्वया विज्यानाः गये उम्ह मिसायात मखनिद्दुगु खः, अये यानाः विज्यात । वं
कलायात मखनाः, शास्तायात स्वस्वं दनाच्चन । शास्तां वं स्वयाः दनाच्चबले “कुमार, राग समानगु मि मदु, दोष
समानगु कचिंगः मदु, स्कन्धयात पालन यानाच्चेमाःगु दुःख समानगु दुःख मदु, निर्वाणसुख समानगु सुख मेगु मदु”
धकाः धया युगु गाथा आत्ता जुया विज्यात -

२०२. नत्थि रागसमो अग्गि, नत्थि दोससमो कलि ।
नत्थि छन्धसमा दुक्खा, नत्थि सन्तिपरं सुखं ॥

२०२. “मदु राग समानगु मि, मदु दोष समानगु कचिंगः ।
मदु स्कन्ध समानगु दुःख, मदु शान्ति समानगु मेगु सुख ॥”

अन मदु राग समानगु धयागु कुं, ज्वाला व हेवाःयात मख्यंसे दुने हे च्याकाः भस्म यायेत समयंगु राग
समानगु मेगु मिं धयागु मदु । कचिंगः धयागु दोष समानगु अपराध नं मदु । स्कन्ध समानगु धयागु स्कन्ध
समानगु खः । गये स्कन्धतयत्त पालन यायेगु हे दुःख खः, यये मेगु दुःख धयागु मदु । शान्ति समानगु मेगु धयागु
निर्वाण स्वया च्चेयागु मेगु सुख नं मदु । मेगु सुख सुखजक खः, निर्वाण परमसुख खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय कुमारी व कुमार नं भ्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल । उगु इलय भगवान् बुद्ध इमित
यवयवे खने दयेकाः विज्यात ।

सुं छम्ह म्ह्यायम्चाया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२०२. नास्ति रागसमो गिवास्ति द्वेषसमः कलिः ।
न सन्तिस्कन्ध(स)दृशानि दुःखानि नास्ति शान्तिपरं सुखम् ॥६॥

५. छत्तह उपासकया सुं

“नयेपित्यागु तधंगु न्व्यं खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता आलविद च्चना विज्यानाः च्चबले छम्ह
उपासकया कारण्य आत्ता जुया विज्यात ।

छन्हुया दिनय शास्ता जेतवनय गन्धकट्टिद फयेतुना हे सुय न्हापन लोकय स्वया विज्याज्यां आलविद छम्ह
दरिद्रम्ह मन्यात खनाः वया उपनिश्रयसम्पत्ति सिद्धकाः न्यासः भिक्षुपरिवारपिं नापं आलविद विज्यात ।
आलविवासीपिसं शास्तायात निमन्त्रणा यात । उम्ह गरिबम्ह मन् “शास्ता धायें, विज्यात” धकाः न्यनाः
“शास्तायायाय धर्मपदेश न्यने” धकाः मन तल । उखुन्हु दिनय हे वया छम्ह इहें विस्सुवन । व “छु इहंयात माःवने
लाकि धर्मोपदेश न्यवने” धकाः बिचाः याना “इहंयात माला लिपा धर्मोपदेश न्यने” धकाः सुये हे ँन पिहोवत ।
आलविवासीपिसं नं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात फयेतुका सेवा यानाः अनुमोदनया नितिं पात्र काल । शास्तां
“गुम्हसिया कारणं जि स्वींगु योजन लँ वया, व इहें मान्तेत जइलय् दुरोवनाः, व वयेवं हे धर्मोपदेश याये” धकाः
सुक च्चनाविज्यात ।

व मनू न न्हिनय् इहँयात खना: इहँया पुचलय् तया: "यदि मेगु मवुसां, शास्तायात बन्दना जक जूसां याये" धका: नयेपित्यागु पीडां पीडित जूसां छैय् वनेगु मन मया:से याकन शास्तायाथाय् वया: शास्तायात बन्दना याना: छखेलिकक दनाच्चन । शास्तां व दनाच्चबले दानया व्यवस्थापकयात धाल - "छुं नं भिक्षुसङ्घयात अष्व:गु भोजन दनिता ?" धका: न्यन । "भन्ते, फुक्कं दनि ।" अयेसा "श्वयात नकिइ ।" वं शास्तां धयाबिज्या:गु थासय् हे वयात फयेतुका: यागु खाद्यभोज्यत सत्कारपूर्वक नकल । वं भोजन यायेधुंका: म्हुतु सिल । धाय्, श्व थासय् बाहेक त्रिपिटकय् भेयाय् गानं न बयेवने याइपिन्त भोजनया खँ न्यना: बिज्या:गु धयागु मदु । वया नयेपित्यागु तनेवं बिच एकाय् जुल । अले वयात शास्तां आनुपूर्विं खँ कना: आर्यसत्य प्रकाशयाना: बिज्यात । व देशनाया अन्त्य श्रोतापत्तिफलनय् प्रतिस्थित जुल । शास्ता नं अनुमोदन याना: आसनं दना: लिहाँबिज्यात । आपानं मन्तु शास्ताया ल्युव्यु वना: लिहाँबल ।

भिक्षुपि शास्ता नाप वनाच्चबले हे निन्दा यात - "स्व आवुसो, शास्ताया ज्या, मेमेगु दिनय् थें थुजागु जू धयागु मदु, थौं छम्ह मनू खना: यागु आदि बिचा: याना बिकल ।" शास्ता लिहाँ बिज्याना: दना: हे "छु धयागु, भिक्षुपि ?" धका: न्यना: बिज्याना: उगु खँ न्यना: "ख:, भिक्षुपि, जि स्वीगु योजन तापागु याय् वयागु उम्ह उपासकया कारणयात खना: वयागु ख:, व त:सकं हे नयेपित्याम्ह ख:, सुथे निसे हे इहँयात मामां गुँड स्व:जुल । "नयेपित्यागु दु:ख दुम्हसित धर्मया खँ कसां न बुडके फइमखु धका: बिचा: याना थये याना: बिचा, नये पित्यागु थें जा:गु रोग धयागु मदु" धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२०३. जिष्यारामा रोगा, सङ्घारपरमा^{०१} दुष्ठा ।
एतं जत्वा यथाभूतं, निब्बानं परमं सुखं ॥

२०३. "नयेपित्यागु त:धंगु ल्यय् ख:, संस्कारत तधंगु दु:ख ख: ।
श्वयात सिडका यथाभूतं, निर्वाण परम सुख ख: ॥"

अन नयेपित्यागु त:धंगु ल्यय् ख: धयागु गगु मेगु रोग छक वास: यायेवं लनिइ बा भतिभति याना: उपि ल्यय्पत नाशजुइ, नयेपित्यागु ल्यय्पयात न्ह्याबले नं वास: हे यायेमा:गुलिं ल्यं दुगु ल्यय्पत स्वया तधंगु ख: । संस्कारत धयागु न्यागु स्कन्ध ख: । श्वयात सिडका धयागु नयेपित्यागु समानगु रोग मदु, स्कन्धयात पान्तन यायेमा:गु समानगु दु:ख धयागु मदु धयागु श्व खँय् यथाभूतं सिडका: पण्डितं निर्वाणयात साभात्कार याइ । निर्वाण परम सुख ख: धयागु उगु सुख फुक्क सुख स्वया नं परमोत्तमगु सुख ख: धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्य आपानं (मन्तु) श्रोतापत्तिफलनि प्राप्ति जुल ।

छम्ह उपासकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२०३. जिघृक्षा परामो रोग: संस्कार: परम दु:खम् ।
एतत् ज्ञात्वा यथाभूतं निर्वाणं परमं सुखम् ॥१॥

६. प्रशेनजित कोशलया स्तँ

"आरोय्य त:धंगु लाभ ख:....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले जुजु प्रशेनजित कोशलया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छगु इलय् जुजुं छगु द्रोण (निमना बा प्यमना) जाकिया भोजन व उगु अनुसारं सूप ल्बसा: घासा: नाप भोजन याइगु ज्याच्चन । व छन्ह्या विनय् जलपान सिधयेका: भोजन क्वमलावं हे शास्तायायाय् वना: न्य:म्हजुया उखैयुखे वायावाया सनाच्चन, न्ह्यलं सतेयासां नं तप्यक गोतले मफया: छखेलिकक फयेतुल । अले वयात शास्तां

^{१०१} सङ्घार परमा (बहूनु)

ध्याविज्यात - "छु, महाराज, विश्राम मकासे हे वया ला ?" "खः, भन्ते, नसांसिं जित तःसकं दुःख जुइ ।" अले वयात शास्ता, "महाराज, अति भोजन नलकि थये दुःख जुइ" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

"न्यालंब्बानाः गुबले यक्व नइम्हजुया, धनाः ग्वाराग्वारा तुला धनिइ ।
वेदेल थें यक्व ल्त्वक नकातःम्ह, हानं हानं गर्भयं च्वंविनिइ मूर्ख ॥"^{२०३}

थ्व गाथाद्वारा ओवाद बियाः, "महाराज, भोजन धयागु मात्राकथं नयेगु उचित जुइ । मात्रानुसार नइम्हसिया सुख जुइ" धकाः हानं उपदेश व्युब्धं युगु गाथा आज्ञाजुया विज्यात -

"न्याबलं स्मृतिवानम्ह मन्या, मात्रायात सिइका प्राप्त जगु भोजनय ।
कम जुइ दुःख वेदना, विस्तारं जीर्णयाः आयु वृद्धि जुइ ॥"^{२०४}

जुजुं गाथा सयेके मफुत, लिक्क च्चवाच्वंम्ह काय्चा सुदर्शन धयाम्हा माणवयात "थ्व गाथा सयेकिइ, बाबु" धकाः धाल । वं उगु गाथा सयेकाः "छु धायेमाःल, भन्ते ?" धकाः शास्तायाके न्यन । अले वयात शास्तां धयाः विज्यात - "जुजुया दकले लिपाया जापे नइबले युणयण छु धाः; जुजुं अर्थयात बिचाः याना गुगु जापे त्वःतिइ, उगु जापेया जाः ल्यायेखानाः हानं जजुयात जाःयुइगु इलय उलि जाकि लिक्कया व्यु ।" वं "साधु, भन्ते" धकाः सन्ध्या इलय वं सुथे नं जजुया दकले लिपाया जापे नइबले उगु गाथा धयाः वं वाँछ्वःगु जाःया जाकि निनाः जाकि लिकायेके बिल । जुजुं नं वयात गाथा न्यनाः इःद्रि ध्यबा बिइकन । वं लिपाया इलय छमनाति जाकिया जा नयाः सुखप्राप्तम्ह वं म्ह याउंम्ह जुल ।

अले छन्हुया दिनय शास्तायाधायु लिक्क वनाः शास्तायात वन्दना यानाः धाल - "भन्ते, आः जित सुख जुल, मृगया नापं व सन्या नापं लिसे लिसे वनाः ज्वनेगु समर्थं नं दत । न्हापा जित काय्चा नापं युइ जक जुइ, आः वजीरकुमारी धयाम्हा म्हायु भिंचायात बिया उगु गाँ वयात हे म्बःल्लुयेगु सामानया मयानाः बिइधुन, व नापं ल्वापु नं शान्त जुइ धुकल, थ्व कारणं नं जिगु सुख हे जुल । कुलया राजमणिरत्न जिमिगु छैय् न्हापा भदयावंगु वं नं आः ल्हाःतय वल, थ्व कारणं नं जिगुसुख हे जुल । छःपिनि भावकपिनि नापं विश्वासया इच्छां जातिधीता नं जिमिगु छैय् हया, थ्व कारणं नं जिगु सुख जुल ।" शास्तां "आरोग्य धयागु महाराज, परम लाभ खः, प्राप्त जगु अनुसारं सन्तोष जुइगु समानगु धन, विश्वास समानगु परम जाति, निर्वाण समानगु सुख धयागु मयु" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२०४. आरोग्यपरमा लाभ, सन्नुडिपरमं धनं ।
विस्सासपरमा जाति^{०१}, निव्वानं परम^{०२} सुखं ॥

२०४. "आरोग्य तःधंगु लाभ खः, सन्तोष तःधंगु धन खः ।
विश्वास परम जाति खः, निर्वाण परम सुख खः ॥"

अन आरोग्य तःधंगु लाभ खः धयागु निरोगी जुइकाः च्चनेगु परम लाभ खः । रोगीपित्त लाभ दुसां नं अलाभ हे खः, उकिं निरोगीयात फुक लाभ वयाः हे च्चनिइ । उकिं थ्व धयातःगु - "आरोग्य तःधंगु लाभ खः ।" सन्तोष तःधंगु धन खः धयागु गृहस्थीया वा प्रब्रजितया गुगु थःत प्राप्त जगु थःकें दुगु खः, उकिं हे लयतानाः सन्तोष जुइगु धयागु मेगु धन स्वध्या नं परम धन खः । विश्वास परम जाति खः धयागु माँ जुइमा बा बौ, गुम्हलिसे विश्वास मयु, व जाति मखुम्ह हे खः । गुम्हसिया जाति मखुम्ह नापं विश्वास दु, वलिसे सम्बन्ध मयुसां परमोत्तमम्ह जाति खः । उकिं धयातःगु- "विश्वास परम जाति खः ।" निर्वाण समानगु सुख धयागु मयु, उकिं धयाः बिज्याःगु - निर्वाण परम सुख खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनुत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

प्रशेनजित कोशलाया खँ क्वचान ।

^{२०३} (प० प० ३२५)

^{२०४} (सं० नि० १.१२४)

^{०१} विस्सासपरमो जाति (क० सी०), विस्सासपरमा जाती (सी० अड०), विस्साता परमा जाति (क०)

^{०२} निव्वानपरमं (क० सी०)

संस्कृतच्छायाः

२०४. आरोग्यं परमो लाभः सन्तुष्टिः परमं धनम् ।
विश्वासः परमो ज्ञातिः निर्वाणं परमं सुखम् ॥८॥

७. तिरुस्त स्थविरया स्त्री

“एकान्तया रस त्वनाः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वैशाली च्वना विज्यानाः च्चबले सुं छम्ह
भिक्षुया कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।

शास्तां, “भिक्षुपिं, जिं यनिं प्यांलं जि परिनिर्वाण जुइ” धकाः धयाः विज्यायेवं शास्तायायाय न्ह्यसः
भिक्षुपिनि सत्राश जुल (प्यात), क्षीणाश्रवपिनि धर्मसवेग उत्पन्न जुल, पृथगजनपिं छ्वबि दिक्के मफुत । भिक्षुपिं
पुचः पुचः मुनाः “छु यायेगु” धकाः सल्लाह यानाः जुयाच्चन । अले छम्ह तिस्स स्थविर धयाम्ह भिक्षुं “शास्ता
धायें, प्यलालिया परिनिर्वाण जुया विज्याइ, जि अवीतरागी खः, शास्ताया जीवमान कालम् हे जिं अहंत्त्व प्राप्त
यायेगु उचित खः” धकाः प्यग् इरियापथं याकचा हे च्वनाच्चन । भिक्षुपियाय वनेगु व सुनापं खंलाबला मयात ।
अले वयात भिक्षुपिसं धाल - “आवुसो, तिस्स छाया यथे यानागु ?” वं इमिगु खं मन्यं । इपिसं वया सुचं
शास्तायात विन्तियानाः, “भन्ते, छःपिनिप्रति तिस्स स्थविरया स्नेह मदु” धकाः धाल । शास्तां वयात सःतके
छव्याः “छाय् तिस्स यथे याना ?” धकाः न्यनेवं, वं थःगु अभिप्राय कबले “साधु, तिस्स” धकाः साधुकार
बियाः, “भिक्षुपिं, जिप्रति स्नेह दुम्ह तिस्स ये हे जुइमा । सुगन्ध व मालादिं पुजा यानाः न जित याःगु जुइ,
धर्मानुधर्म अनुसार आचरण यायेवं तिति जित पुजा याःगु जुइ” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२०५. पवित्रकरसं पित्वा^{१००}, रसं उपसमस च ।
निर्दरो होति निष्पापो, धर्मप्रीतिरसं पिवं ॥

२०५. “एकान्तया रस त्वनाः, व शान्तिया रस नं ।
निर्भिक व पाप मदुम्ह जुया, धर्मप्रीति रस त्वं ॥”

अन एकान्तया रस धयागु एकान्त उत्पन्न जुगु रस खः, एकान्तवासया सुख धयागु अर्थ खः । त्वनाः
धयागु दुःखयात सिद्धकेगु आदि यायां आरम्भणं साक्षात्कार यायेगुकथं त्वनाः । शान्तिया धयागु क्लेश शान्त
जुइगु निर्वाणया रस त्वनाः खः । निर्भिक जुया धयागु उगु निगु रसपाणं क्षीणाश्रव भिक्षुं दुनेच्चंगु रागया
दराधिया अभावं यानाः निर्भिक व पाप मदुम्ह जुइ । रस त्वं धयागु गुगु प्रकारया लोकोत्तर धर्मकथं उत्पन्न जुगु
प्रीतिरस त्वत्वं निर्भिक व पाप मदुम्ह जुइ ।

देशनाया अन्त्या तिस्स स्थविर अहंत्त्व्य ध्यान, आपालं मनूतयत न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

तिस्स स्थविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२०५. पवित्रकरसं पित्वा रसमुपशमस्य च ।
निर्दरो भवति निष्पापो धर्मप्रीतिरसं पिवन् ॥९॥

^{१००} पीत्वा (सी० स्या० कं० ते०)

८. शक्र्या खँ

“धन्य खः आर्यपिनिगु दर्शन.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेनुवगामय् च्वना बिज्यानाः च्वबले शक्रया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

तवागतं आयुसंस्कार त्वःता बिज्यायेवं हि भ्रारा जगु ल्वय् उत्पन्न जगु भावयात सिद्धका शक्रदेवराज “जिं शास्तायाथाय् लिक्क वनाः बिरामी सेवा थायेगु उचित खः” धकाः बिचाः याना खुगु कोश प्रमाणगु यःगु शरीरयात त्याग यानाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः ल्हाःतं तुति तियाबिल । अले वयात शास्तां न्यनाः बिज्यात “थव सु ?” “जि, भन्ते, शक्र खः ।” “छाय् वयागु खः ?” “छःपिं बिरामी जगुपिं सेवाथायेत, भन्ते ।” “शक्र, देवतापिन्त मनुष्य गन्ध सछिगु योजनं नित्तं गःपतय् सिद्धम्ह घानातयेगु वें जुइ, छ हँ, जित बिरामी सेवा याइम्ह भिक्षु दु ।” “भन्ते, चय्प्यदः योजन च्वे दनाः छःपिनि शीलगन्ध नतुना वयाः, जिं हे सेवाथाये” धकाः वं शास्ताया दिसाया थल मेम्हसिया ल्हाःतय् चिदके भब्यसे छ्यंनय् हे तयाः पितयंकाच्चबले ख्वाःजक नं मस्यकल, सुगन्धया थल थके वें यन । थये शास्तायात बिरामी लहिना शास्ताया म्हं फयेवं जक वन ।

भिक्षुपिसं खँ न्ह्यःयन “अहो शास्ताप्रति शक्रया स्नेह, युजागु दिव्यसम्पत्तियात त्याग यानाः ख्वाःजक नं मस्यकसे सुगन्धया थल थके वें शास्ताया दिसाया थल छ्यंनय् तयाः थंकाः उपस्थान यात ।” शास्तां इमिगु खँ न्यनाः छु धयागु, भिक्षुपिं, थव अनाश्चर्य खः, गुगु शक्रदेवराज जिप्रति स्नेह यानाच्चन । थव शक्रदेवराज जिगु कारणं जीर्णशक्रभावयात त्याग यानाः भ्रोतापिन्त जुयाः त्यायेमम्ह शक्रया भावय् थ्यन, जिं मरणभयं त्रिभम्ह पञ्चसिख गन्धर्व देवपुत्रयात न्ह्यःने तयाः वःबले इन्दसाल गुफाय् देवपरिषदया दयुइ फयेतुनाच्च्वम्ह वयात -

“म्य, वासव, जिके न्ह्यसः, गुगु छं नं छंगु मन इच्छा यानागु खः ।

वया उगु हे न्ह्यसःयात, जि अन्त थाये छंगु ॥”^{२०८}

धयाः बिज्याना वया शंकायात निवारण यानाः धर्मदेशना याना । देशनाया अन्त्य प्यंगु कोटि प्राणिपिनि धर्मज्ञान लाभजुल, शक्र नं अन फयेतुना हे भ्रोतापिन्तफलय् थ्यंका तरुणम्ह शक्र जुल । थये जि वया आपालं उपकारीम्ह खः । वया जिप्रति स्नेह धयागु अनाश्चर्य खः । भिक्षुपिं, आर्यपिनिगु दर्शन सुख खः, इपिं नापं छथासं च्वनेगु नं सुख खः । मूर्खपिं नापं च्वनेगु थव दुःख खः धकाः धया थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

२०६. ताहु दस्सनपरियानं, सत्रिवांसो तदा सुखो ।

अदस्सनेन वालानं, निच्चमेव सुखी सिया ॥

२०६. “धन्य खः आर्यपिनिगु दर्शन, सदां नापं च्वनेगु नं सुख खः ।

मूर्खतयत मस्वसे च्वनेगु, नित्यरूप सुखी जुइ ॥

२०७. बालसङ्गतचारी^{२०९} हि, दीघमद्धान तोचति ।

दुक्खो बालेदि संवासो, अभित्तेव तब्बदा ।

धीरो च सुखसंवासो, जातीनं व समागमो ॥

२०७. “मूर्ख नापं संगतयाना जुइम्ह, ताःकालतक शोक याइ ।

दुःख खः मूर्खनापं च्वनेगु, अभिन्ननापं नं न्ह्याबले ॥

धीरनापं च्वनेगु सुख खः, थःथितिपिनिगु समागम थें खः ॥”

^{२०८} (सी० नि० २.३५६)

^{२०९} बालसङ्गतचारी (क०)

२११. "उकिं यःयेकेणु यायेमते, यःयेकेणु हे पाप खः ।

गयः इमि दइमखु, गुपिनि मवु यः मयः ॥"

अन यायेम्वाःथाय् धयागु क्तः यायेम्वाःगु अयोनिसे मनसिकारय् खः । वेशयातय्यु गोचरादिकय् विभाजन यानातःगु खुगुप्रकारया अगोचर स्यान सेवन यायेगु यन अयोनिसे मनसिकार खः, उगु अयोनिसे मनसिकारय् थःत तथाः क्तः यायेगु धयागु अर्थ खः । यायेमाःथाय् धयागु उकिया विपरितगु योनिसेमनसिकारय् क्तः मयाइगु धयागु अर्थ खः । अर्थयात त्याग यानाः धयागु प्रब्रजित जूसाजिसे विवेशशीलादि स्वंगु शिक्षाया अर्थ खः, उगु अर्थयात त्याग यानाः । यःगु ज्वनाः धयागु पञ्चकामगुण धकाः न्यायेखानातःगु यःगु जक प्रहण यानाः च्वनेवं । थःत यायेका च्वनेगुलिइ जक क्तः यानाः धयागु उगु आचरणद्वारा शासन च्युतजुयाः गृहस्थीभावय् थंका लिपा गुपि थयःम्हं क्तः यानाः शीलादि सम्पादन यानाः देवमनुष्यपिनियाय् सत्कार प्राप्त जुइ, इमिसं येकिइ, "अहो धायें जि युजाम्ह जुल" धकाः इच्छायाइ धयागु अर्थ खः ।

यःपिं नापं च्वनेमते धयागु यःपिं सत्त्वपिं वा संस्कार नापं गुबले नं छगु क्षण जक नं नापं च्वनेमते, अये हे मयःपिं नापं नं । छु कारणं ? यःपिं नापं वियोग जुया मखनिइगु व मयःपिं लिक्क वयाः खनीगु धयागु दुःख खः । उकिं धयागु गुगु थव निगु नं दुःख खः, उकिं सुं सत्त्वयात वा संस्कारयात यायेकेणु याये मज्यु । यायेकेणु हे धयागु यःपिं नापं वियोग जुइगु खः । पाप खः धयागु मभिंगु बांमलागु खः । गयः इमि दइमखु धयागु गुपिनि यःगु धयागु मवु, इमि अभिध्याकाग्रण्य नाश जुइ । गुपिनि मयःगु नं मवु, इमिगु व्यापाद कायग्रण्य नाश जुइ । इडि निगु ग्रण्य मदयेवं त्यं दुगु ग्रण्यत नं नाशजुइ । उकिं यः मयः याये मज्यु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्यु आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल । उपिं स्वम्ह मनु "जिपिं बाया च्वने मफु" धकाः चीवर त्वःता छै हे वन ।

स्वम्ह प्रब्रजितया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२०९. अयोगे युञ्जन्नात्मानं योगो चायोजयन् ।
अर्थं हि त्वा प्रियग्राही स्पृहयेदात्मानुयोगिनम् ॥१॥

२१०. मा प्रियैः समागमत् अप्रियैः कदाचन ।
प्रियाणामदर्शनं दुःखम् अप्रियाणां च दर्शनम् ॥२॥

२११. तस्मात् प्रियं न कुर्यात् प्रियापायो हि पापकः ।
ग्रन्थो तेषां न विद्यते येषां नास्ति प्रियाप्रियम् ॥३॥

२. सुं छत्त कट्टाठेवत्तरा खँ

"यःगुलिं शोक जुइ....." धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले सुं छम्ह कट्टाठेवत्तरा कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

वं थः काय् मदयेथुंका काय्या शोकं शोकाकुलित जुयाः श्मसानय् वनाः ख्वयाच्वन, काय्या शोकयात सहाये मफुत । शास्ता सुय न्हापनं लोकय् स्वया विज्याज्या वया श्रोतापत्तिमार्गया आधार खनाः विज्याना भिक्षाटनं तिहाँ विज्यानाः छम्ह भिक्षु लिउने तथाः वया छैय् लुखाय् विज्यात । वं शास्ता विज्याःगुभाव न्यनाः "जि नापं खँलाबला यायेगु इच्छा जुल जुइ" धकाः शास्तायात दुने विज्याका छैय् दुने आसन लाया शास्ता फयेतुना विज्यायेवं वयाः छेलेलिक्क फयेतुल । अले वयात शास्तां "छाय्, उपासक, दुःखी जुयाच्वना ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं वं काय् नापं वियोग जुगु दुःख कनेवं, "उपासक, चिन्ता कायेम्वाः, थव सिइगु धयागु नं छगु हे जक थासय्, छम्हसित जक जुइगु खः, गुलिं नं भवय् उत्पन्न जुइपिं दु, इपिं सकसित नं जुइगु हे खः । छगु

संस्कार नं नित्य धयागु मद् । उकिं 'सिद्धमाःगु सित, तज्यायमाःगु तज्यात' धकाः कारणासहित प्रतिवेक्षण यायेमाः, शोक याये मज्यु । मुनापि पण्डितपिसं नं काय् सिद्धले 'सिद्धमाःगु सित, तज्यायमाःगु तज्यात' धकाः शोक मयाःसे मरणानुस्मृति हे वृद्धियात" धकाः धया बिज्यायेवं, "भन्ते, सुनां थये याःगु खः, गुबले याःगु खः, जित कना बिज्याहूँ" धकाः फवनेवं उगु अर्थयात प्रकाशयायेत न्हापाया खँ न्ह्यथना बिज्याना -

"सर्प जीर्णगु छ्यंगु (बिख्) यात त्याग यानाः वनी थःगु ।

थये शरीरय् छ्यले मजिद्धवं, सत्त्वपि सिना वनेवं ॥

"ज्यानाच्चवंहं मस्य्, थःथितिपि विलापयानाः ख्वयाच्चंगु ।

उकिं थव्या निति शोक मयानाः, वन व वया गुगु गति खः अन ॥"^{११०}

थ्व न्यागुगु निपातय् च्वंगु उरगजातक विस्तृतं कनाः बिज्याना "थये न्हापाया पण्डितपिसं यःमह काय् मदयेधुंका गथे आः छं ज्यायात त्याग यानाः निराहारम्ह जुया ख्वया ज्युञ्जनागु खः, अथे मज्जे मरणानुस्मृति भावनाया बलं शोक मयाःसे आहार नल, ज्या यायेगु नं अधिस्थानयात । उकिं 'जि यःमह काय् मन्त' धकाः चिन्ता कायेम्बाः । शोक व भय उत्पन्न जुद्गु धयागु हे यःगुया आधार उत्पन्न जुद्गु" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२११. प्रियतो जायती सोको, प्रियतो जायती भयं ।

प्रियतो विष्णुमुत्तस, नत्थि सोको कुतो भयं ॥

२१२. "यःगुलिं शोक जुद्गु, यःगुलिं जुद्गु भय ।

यःगुलिं विमुक्तम्हसिया, मदु शोकं गनं भय ॥"

अन यःगुलिं धयागु वृत्तमूलकगु शोक वा भय उत्पन्न जुद्गु यःमह सत्त्व वा संस्कारया आधार उत्पन्न जुद्गु, उगुलिं विमुक्तम्हसिया थ्व निगु नं मद् धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् कटुम्बिक भोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल, मुवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सुं छम्ह कटुम्बिकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२११. प्रियतो जायते शोकः प्रियतो जायते भयम् ।

प्रियतो विष्णुमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ॥४॥

३. विंशास्तारा र्थे

"प्रेमं शोक जुद्गु....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले विशाखा उपासिकाया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीतिं न्यनाः, व काय्या म्हाय्य सुदत्ता धयाम्ह छम्ह कुमारी थःगु वासय् तयाः छँय् भिक्षुसङ्घात सेवा याके बिल । व निपाया इलय् सित । वं वया शरीरक्य यानाः शोकयात सहयाये मफयाः दुःखित मनं सुखमदयेका शास्तायाथाय् लिक्क वनाः वन्दना यानाः छखेलिक्क फयेतुल । अले वयात शास्ता "छाय् विशाखा, छ दुःखितमनं सुख मदयेका ख्वबिलु ख्वालं ख्वयाः फयेतुना च्वनागु खः" धकाः धाल । व उगु खँ कनाः "जि प्रियम्ह, भन्ते, व कुमारी व्रतं पूर्णम्ह खः, आः उजाम्ह मखन" धकाः धाल । "विशाखा, भावस्तिद्गु गुलि मन्त दु ?" "भन्ते, छःपिसं हे जित धयाः बिज्याःगुकथं न्ह्यागु करोड मन्त दु ।" "यदि थ्व थुलि मन्त छं छय्पिं समान जूसा, छन्त इपिं यःला (इच्छा याना ला) ?" "यः, भन्ते ।" "यम्ह मन्त भावस्तिद्गु न्हियाय्थिं सिनाच्चन ?" "यक्व, भन्ते ।" "थये जुदवं, छ शोक मयायेगु ई हे दइमखुत, चाःन्हिं ख्वया हे जक जुद्गु ला ?"

^{११०} (जा० १.५.१९-२०)

“युल, भन्ते, जिं सिल ।” अले वयात शास्ता “अयेसा शोक धायेमते, शोक व भय प्रेम जुडगु खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२१३. पेमतो जायती सोको, पेमतो जायती भयं ।
पेमतो विप्यमुत्तस्स, नत्थि सोको कुतो भयं ॥

२१३. “प्रेम शोक जुड, प्रेम जुड भय ।
प्रेम विमुक्तमहसिया, मदु शोक गन भय ॥”

अन प्रेम धयागु कायमह्याय् आदिपिन्त पानागु प्रेमया हे आधार शोक उत्पन्न जुड धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मन्तु) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

विशाखाया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२१३. प्रेमतो जायते शोकः प्रेमतो जायते भयम् ।
प्रेमतो विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ॥३॥

४. लिच्छवीया स्त्री

“रागं शोक जुड.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वैशालिड आधारं कृतागारशालाय् च्वना बिज्यानाः च्वबले लिच्छवीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोस न्यनाः, इपिं एगु उत्सवया दिनय् थवथवे च्वमलागु अलंकारं छायापिया उद्यानय् वनेत शहरं पिहॉवल । शास्ता भिक्षाटनया नितिं दुहॉ बिज्याबले इपिं खनाः भिक्षुपिन्त सःता बिज्यात - “स्व, भिक्षुपिं, लिच्छवीत, गुपिसं तावतिसं देवतापिन्त न्हापा मखनिं, इमिसं थुपिं स्वः” धकाः धया शहरय् दुहॉ बिज्यात । इपिं नं उद्यानय् वनाच्वनीबले छम्ह नगरशोभिनी (वेश्या) मिसायात व्वनायकाः वया कारणं इथ्यां डाह जुयाः थवथवे दायाः हिं खुसिड थं हिं न्दयात (वाः वल) । अले इमित खाताय् तयाः कुबिया वल । शास्ता नं भोजनधुंका शहरं पिहॉ बिज्यात । भिक्षुपिसं, लिच्छवीपिसं अथे यंकाच्वयु, खनाः शास्तायात धाल - “भन्ते, लिच्छवी जुजुपिं सुथे हे अलंकृतयानाः देवतापिं थं शहरं पिहॉवयाः आः छम्ह मिसाया कारणं थव दशा (दुर्गत) जुल ।” शास्ता, “भिक्षुपिं, शोक व भय उत्पन्न जुडगु रागया कारणं हे उत्पन्न जुडगु खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२१४. रतिया जायती सोको, रतिया जायती भयं ।
रतिया विप्यमुत्तस्स, नत्थि सोको कुतो भयं ॥

२१४. “रागं शोक जुड, रागं जुड भय ।
रागं विमुक्तमहसिया, मदु शोक गन भय ॥”

अन रागं धयागु पञ्चकामगुणया रागं खः, उकिया कारणं धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मन्तु) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

लिच्छवीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२१४. रत्याः जायते शोकः रत्याः जायते भयम् ।
रत्या विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ॥६॥

५. अनित्यिगन्ध कुमाराया स्त्री

“कामं शोकं जुडु....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्वनाविज्यानाः च्वंबले अनित्यिगन्ध कुमाराया कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसिं न्यनाः, व ब्रह्मलोकं च्यतजुम्ह सत्त्व श्रावस्तिइ महान् भोगसम्पत्ति दुगु कुलय उत्पन्न जुया जन्मविदं निसिं मिसापिनि लिक्क वनेगु इच्छामयात, मिसां कायेवं छवइगु जुयाच्चन । वस्त्रं प्वःविनाः वयात ज्वनाः दुह त्वंकिदगु जुयाच्चन । वं वैश्यं थंका मॉबीपिसं, “पुता, छत्त विवाहं याये” धकाः धायेवं “जित मिसा माःगु मवु” धकाः प्रतिसेध याताः हानं हानं पवनेवं न्यासः लूकःमि सःतके छवयाः ह्याउंगु लूकः इःछि बिडके विया तःसकं हे बांलाम्हा छ्वातुक लुंपाना तःम्ह मिसाया रूप वयेका हानं मॉबीपिसं, “पुता, छ विवाहं मयायेवं कुलवंश प्रतिस्थित जुडुमखु, छम्ह कुमारी छत्त ह्याबिड” धकाः धायेवं “अथेसा यदि जित युजाम्हा छम्ह कुमारी ह्यादिसं, छःपिनिगु वचन अनुसार याये” धकाः उगु लुंया मुत्ति केन । अले वया मॉबीपिसं नांजापिं ब्राह्मणत सःतके छवया “जिमि काय् महापुण्यवानम्ह खः, अवश्य थव नापं पुण्ययाना वम्ह कुमारी दइ, हूं थव लुंया मुत्तिं ज्वनाः युजाम्हा छम्ह कुमारी व्वनाः हिं” धकाः छवल । इपिसं “ज्यु” धकाः चारिका (यात्रा) याताः जुडवं महाराष्ट्रया सागल धयागु शहरय् वन । उगु नगरय् छम्ह फिंखुईं दुम्ह बांलाम्हा कुमारी दु, वयात मॉबीपिसं न्हयंतजाःगु प्रासादया च्चे तन्लाय् तथाः लहिनताल । इपिं ब्राह्मणं यदि वन युजाम्हा कुमारी इसा, थव खनाः थव फलनागु कुलया म्हाय्य ये बांलाम्हा धकाः धाड” धकाः उगु लुंया मुत्तिं तिर्यया लैय् तथाः छछेलिक्क फयेतुल ।

अले व कुमारीया धाई उम्ह कुमारीयात म्वःलुडका यःनं म्वःलुयेगु इच्छाजुया तिर्यय वयाच्चंबले उगु मुत्तिं खनाः “जिमि म्हाय्य खः” धकाः मतिइ तथाः “दुविंनितम्ह छ, नकतिनि जक जि म्वःलुडका पिहूं वयागु खः, छ जिं न्हयःव हे यन वयागु का मखा” धकाः ल्हाःतं दायेवं छाःगुभाव निश्चलभाव सिडका “जिं, जि म्हाय्य धकाः मतिइ तथा, थव छु छः” धकाः धाल । अले वयात इपिं ब्राह्मणपिसं “युजाम्हा छ, पासा, म्हाय्य दुला ?” धकाः न्यन । थव जि म्हाय्य नापं छु म् दइ ? अथेसा जिमित छ म्हाय्य क्यनादिसं । व इपिं नापं छैय् वनाः स्वामीपिन्त कन । इपिं ब्राह्मणत नापं कुशलवार्तां यायेधुका म्हाय्य क्वतछवया छैय् क्वय् लुंया मुत्तिं लिक्क तल । लुंया मुत्तिं बलुल (निष्प्रभा जुल), कुमारी ज्वाथित दु । ब्राह्मणं उगु मुत्तिं इमित विद्याः कुमारीयात स्वीकार याके वियाः वनाः अनित्यिगन्ध कुमाराया मॉबीपिन्त कन । इपिं लय्ताःगु मन जुयाः “हूं, वयात याकनं कया हिं” धकाः महान् सत्कारद्वारा छवल ।

कुमारं नं उगु सुचं न्यनाः “धाये, लुंया मुत्तिं स्वयानं बांलाम्हा म्हाय्यमचा दु” धकाः न्यनेवं हे स्नेह उत्पन्न याताः “याकनं हयाव्य” धकाः धाल । वयात रथय् तोणं हयाच्चंबले अतिसुकुमारीम्ह रथ संगुलिं वातरोग उत्पन्न जुया लुंया विच्य हे सित । कुमारं नं “वल ला” धकाः निरन्तरं न्यनाच्चन, वया अति स्नेहं न्यम्हसित याकनं मकसे छुं समय छवया उगु खं कन । वं “उजाम्हा मिसा नापं समागम मदुला” धकाः उत्पन्न जगु दीर्घमन्थ शोक दुःख पर्वतं क्वत्यगु ये जुल । शास्तां वया उपनिभय खनाः भिक्षाटनया नितिं चाःह्युह्युं उगु छैय् लुखाय विज्यात । अले वया मॉबीपिसं शास्तायात छैय् दुने विज्याका सत्कारपूर्वक सेवा यात । शास्तां भोजनया अन्त्य “गन अनित्यिगन्ध कुमार ?” धकाः न्यनाः विज्यात । “थवं, भन्ते, नयेगु त्याग याताः क्वथाय् दुने फयेतुना च्चन ।” “सःति वयात ।” व वयाः शास्तायात वन्दना याताः छछेलिक्क फयेतुल । शास्तां “छाय्, कुमार, तस्सकं शोक जुल ला ?” धकाः धायेवं, खः, भन्ते, ‘युजाम्हा स्त्री लुंया दय्युद मन्त’ धकाः न्यनाः तस्सकं शोक जुल, जित जानं नये वयःस ।” अले वयात शास्तां “कुमार, छं श्याक, छुया कारणं छत्त शोक उत्पन्न जुल ?” “मस्यु, भन्ते ।” “कामया कारणं, कुमार, तस्सकं शोक जुल, शोक व भय कामया आधारं उत्पन्न जुडु” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२१५. कामतो जायती सोको, कामतो जायती भयं ।
कामतो विष्णुमुत्तस, नत्थि सोको कुतो भयं ॥

२१५. "कामं शोकं जुडं, कामं जुडं भयम् ।
कामं विमुक्तमहिसिया, मदु शोकं गनं भयम् ॥"

अन कामं धयागु वस्तुकामं व क्लेशकामं, श्व निगु नं कामया कारणं धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य अनित्यिगन्ध कुमार धोतापत्तित्फल्य प्रतिस्थित जुल ।

अनित्यिगन्ध कुमारया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२१५. कामतो जायते शोकः कामतो जायते भयम् ।
कामतो विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ॥७॥

६. सुं छठ्ठह ब्राह्मणया खँ

"तृष्णां शोकं जुडं....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाबिज्यानाः च्वबले सुं छम्ह ब्राह्मणया
कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, व मिथ्यावष्टिम्ह छन्हुया दिनय खुसिसिथय वनाः वुँ सफायात । शास्ता वया उपनिश्रय
सम्पत्तियात खनाः वयाथाय लिक्क वन । वं शास्तायात खनं नं स्वागत सत्कार मयाःसे सुंक् च्वन । अले वयात
शास्ता न्हयः हे त्वन्तुयाः, "ब्राह्मण, छु यानाः च्वनागु ?" धकाः न्यना बिज्यात । "भो, गौतम, वुँ सफा
यानाच्वना ।" शास्ता युनि हे धयाः बिज्यात । कन्हेखुन्हु नं व वुँ पालेत वयाच्वंमहिसिया लिक्क बिज्याना,
"ब्राह्मण, छु यानाः च्वनागु ?" धकाः न्यनेवं "भो गौतम, वुँ पालाच्वना" धकाः न्यनाः लिहाँ बिज्यात । न्हापाया
दिनय थें अथे हे बिज्याना न्यनेवं, "भो, गौतम, वुँड पिनाच्वना, त् कयाच्वना व रक्षा यानाच्वना" धकाः न्यनाः
लिहाँ बिज्यात । अले वयात छन्हुया दिनय ब्राह्मणं धाल - "भो, गौतम, छु जिथाय् वुँ सफा यानागु दिनं निसें
वल । यदि जित वा सल धाःसा, छन्त नं भाग यला बिड, छन्त मब्यसे श्व नये मखु । आः थनिं निसें छ जि
पासा जुल ।"

अले वया लिपा इलय वा सल, वया "जिगु वा सल, कन्हे, वा लयेके बिड" धकाः वा लयेत धायेमाःगु
ज्या यानाच्वंबले चान्हय तःसकं सुर्पाय वयाः वा वयाः फुक्क सःगु वा चुडके थंक्ल, वुँ खल छानातःगु थें जुल ।
शास्तां न्हापाया दिनय हे "उगु वा पूर्ण जुडमखु" धकाः सिडका बिज्यात । ब्राह्मणं सुथे हे "वुँड स्वयं" धकाः
वंबले शून्यागु (खालिगु) वुँयात खनाः तस्सकं शोक उत्पन्न जुयाः बिचाः यात - "भ्रमण गौतम जि वुँ सफा यासां
निसें वल, जि नं वयात श्व वा सयेवं छन्त नं भागथला बिड, छन्त मब्यसे श्व नये मखु, थनिं निसें आः छ जि
पासा खः" धकाः धया । उगु नं जिगु मनकामनाया लक्ष्य मथ्यन" धकाः नयेगु त्याग यानाः खातायु गोतुल ।
अले शास्ता वया छँय तुखाय् बिज्यात । वं शास्ताया आगमनयात न्यनाः "जि पासायात हया थन फयेतुकिड"
धकाः धाल । परिजनपिसं अथे यात । शास्ता फयेतुनाः बिज्यानाः "गन ब्राह्मण ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं
"कोठाय गोतुलाच्वन" धकाः धायेवं "वयात सःति" धकाः सःतके छ्वाया वया छ्खेलिक्क फयेतुनाच्वंमहिसित धाल
"छु, ब्राह्मण ?" भो, गौतम, छःपिं जि वुँ सफा यानागु दिनं निसें वल, जि नं "वा सयेवं छन्त भागथाला बिड"
धकाः धया । जिगु व मनोरथ पूर्णं मजुल, जित उगु शोक उत्पन्न जुल, जा नं जित नये मयःल । अले वयात
शास्तां "छं स्यला, ब्राह्मण, छु कारणं छन्त शोक उत्पन्न जुल ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "मस्यु, भो, गौतम,
छं स्यला ?" धकाः धायेवं, "स्यु, ब्राह्मण, शोक व भय उत्पन्न जुडगु तृष्णाया कारणं उत्पन्न जुड" धकाः धया
शुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात-

२१६. तण्हाय जायती सोको, तण्हाय जायती भयं ।
तण्हाय विष्णुत्तस, नत्थि सोको कुतो भयं ॥

२१६. “तूष्णां शोक जुड, तूष्णां जुड भय ।
तूष्णां विमुक्तमहिसिया, मद् शोक गनं भय ॥”

अन तूष्णां धयागु खुगु द्वारं उत्पन्न जुडगु तूष्णा खः, थ्व तूष्णाया आधारं उत्पन्न जुड धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य ब्राह्मणं श्रोतापत्तिकल्प्य प्रतिस्थित जुल ।

सुं छम्ह ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२१६. तूष्णाया जायते शोकः तूष्णाया जायते भयम् ।
तूष्णाया विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ॥८॥

७. ठ्यास्तः ऋरुतर्युं खँ

“शील, दर्शनं सम्पन्नम्.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय च्वना बिज्यानाः च्चबले लँया दबुड
न्यासः मस्तयगु कारणय आजा जुया बिज्यात ।

छन्हुया दिनय शास्ता चयेम्ह महास्थविरपि नापं न्यासः भिक्षुपरिवारपि राजगुह्यु भिक्षाटनया नितिं न्हँ
बिज्याबले छुं उत्सवया दिनय न्यासः मस्तेतयुं मरिया दाला कुबिकेबिया शहरं पिहँवयाः उद्यानय वनाच्चपिन्त
खन । इमिसं शास्तायात वन्दना यानाः लिहँवन, इमिसं छम्ह भिक्षुयात न “मरि कया बिज्याहुं” धकाः मधाल ।
शास्तां इपि वनेवं भिक्षुपिन्त धाल - “भिक्षुपिं, छिमि मरि नयेयःला ?” “गन भन्ते, मरित दु ?” “छु छिमिसं
इपिं मस्तेतयुं मरिया दाला कुबिकेबिया पुलावगु मखनाः ला ?” “भन्ते, थुजापि मस्तयुं सुयात न मरि
विडमखु ।” “भिक्षुपिं, थुपिं सुनां न जित वा छिमित मरि विडत निमन्त्रणा मयात, मरिया नायोम्ह भिक्षु लिउंने
वयाच्चन, मरि नया हे वनेगु उचित जुड ।” बुद्धपिनि छम्ह व्यक्तियात न इध्यां वा द्वेष मद्, उकिं थ्व धयाः
बिज्यानाः भिक्षुसङ्घयात व्वनाः छमा सिमाक्वय किचलय फयेतुना बिज्यात । मस्तयुं महाकाश्यप स्थविर लिउंने
वयाच्चंगु खनाः स्नेह उत्पन्न जुयाः प्रीतिया वेग म् छम्ह जायाः दालात क्वत कया स्थविरयात पञ्चाडु पूर्ण
जुडक वन्दना यानाः मरि दाला नाप हे ल्त्वनाः “भन्ते, कया बिज्याहुं” धकाः स्थविरयात धाल । अले इमित
स्थविरं धाल - “थ्वसपोल शास्ता भिक्षुसङ्घयात व्वनाः सिमाक्वय फयेतुना बिज्यानाच्चन, छिमिसं बिडगु सामानत
ज्वनावनाः भिक्षुसङ्घयात भाग थः (ति) ।” इमिसं “ज्य, भन्ते” धकाः लिहँ वनाः स्थविर नाप हे वनाः मरि
बियाः छखेलिकक च्वनाः स्वयाः नये सिधयेका लः बिल । भिक्षुपिसं निन्दयात “मस्तयुं ख्वाः स्वयाः भिक्षा
बिल, सम्यक्सम्बुद्धयात वा महास्थविरपिन्त मरि माःला धकाः मन्यसे महाकाश्यप स्थविरयात खनाः दालां नाप हे
ज्वनाः वल ।” शास्तां इमिगु खँ न्यानाः, “भिक्षुपिं, जि काय महाकाश्यप समानम्ह भिक्षुयात देवमनुष्यपिनि यःम्ह
जुयाच्चन, इमिसं वयात चतुप्रत्ययं पुजा हे याडु” धकाः धया थुगु गाथा आजा जुया बिज्यात -

२१७. शीलदस्सनसम्पन्नं धम्मदुं सच्चवेदिनं ।
अत्तनो कम्म कुब्बानं, तं जनो कुरुते पियं ॥

२१७. “शील, दर्शनं सम्पन्नम्, धर्मय स्थिरम्, सत्ययात युम्ह ।
यःगु ज्या याडम्ह, उम्हसित जनतां येकिड ॥”

अन शील, दर्शनं सम्पन्नम् धयागु चतुपारिशुद्धिशीलं, मार्गफलं युक्तम्ह व सम्यक् दर्शनं सम्पन्नम्ह खः ।
धर्मय स्थिरम् धयागु गंगु लोकोत्तरधर्मय स्थितम्ह खः, लोकोत्तर धर्मयात साक्षात्कार याधुक्कम्ह धयागु अर्थ

खः । सत्ययात भूम्ह धयागु प्यंगु सत्ययात भिक्षुगु आकारं साक्षात्कार याःगुलि सत्यज्ञान सत्ययात भूम्ह खः । थःगु ज्या याइम्ह धयागु थःगु ज्या धयागु स्वंगु शिक्षा खः; उगु एवंकुपि धयागु अर्थ खः । उम्हसित जनतां धयागु उम्ह पुद्गलयात लौकिक मन्तयसं धेकाच्चनिइ, दर्शन यायेगु इच्छायाइ, वन्दना यायेगु इच्छायाइ, चतुप्रत्ययं पुजा यायेगु हे इच्छा जयाच्चनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपिं मस्तं फुक्कं श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल ।

न्यासः मस्तय्यु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२१७. शीलदर्शनसम्पन्नं धमिच्छं सत्यवादिनम् ।
आत्मनः कर्म कुर्वाणं तं जनः कुरुते प्रियम् ॥१९॥

८. छूठ अनागामि स्थविरया खँ

“इच्छावुम्ह अनिर्वचनय.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्य च्वनाविज्यानाः च्वंबले छम्ह अनागामि स्थविरया कारण्य आज्ञा जया बिज्यात ।

छन्दुया दिनय उम्ह स्थविरयात सहविहारिकपिसं न्यन - “भन्ते, छःपिनि विषेशता प्राप्त जुल ला ?” स्थविरं “अनागामिफल धयागु गृहस्थी नं थ्यनी, अर्हत्त्व प्राप्त जुइवंतिनि इमित धाये” धकाः मछाला छुं नं मधाःसे हे सिनावनाः सुद्धावास देवलोक्त्य उत्पन्न जुल । अले वया सहविहारिकपिं ख्वयाः विलापयानाः शास्ताया लिक्क वनाः शास्तायात वन्दना यानाः ख्वःख्वं हे छखेलिक्क फयेतुल । अले इमित शास्तां “छाय, भिक्षुपिं, ख्वयागु ?” धकाः धाल । “जिमि उपाध्याय, भन्ते, मन्त ।” “म्वाल, भिक्षुपिं, धन्दा कयेम्बाः; थ्व निश्चितरूप जुइगु स्वभावधर्म मखुला ?” “खः, भन्ते, जिमितं न स्यु, परन्तु जिमितं उपाध्याययाके विषेशता प्राप्त जुल ला धकाः न्यनाः; वं छुं नं मधासे मन्त, उकिं जिपिं दुःखी जयाः ।” शास्तां, “भिक्षुपिं, धन्दा कायेम्बाः; छिमि उपाध्यायया अनागामिफल प्राप्त जुल, वं ‘थ्व गृहस्थी नं थ्यनी, अर्हत्त्व थ्यनेवं तिनि हे छमित धाये धकाः मछालाः छिमि छुं नं सुचं मब्बसे सिनावनाः शूद्धावास्य उत्पन्न जुल, धैर्यं या (विश्वास या), भिक्षुपिं, छिमि उपाध्याय काम्य चित्त प्यमपुनिगु भावयात प्राप्त जुल” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जया बिज्यात -

२१८. छन्दजातो अनखाते, मनसा च फुटो सिया ।
कामेसु च अप्पटिवद्वचित्तो^{१११}, उद्धंसोतोति वुच्चति ॥

२१८. “इच्छावुम्ह अनिर्वचनय, मनं थ्युम्हसिया ।
काम्यं चित्तं प्यमपुम्ह, उध्वंसोतम्ह (त्वे न्याइम्ह) धकाः धाइ ॥”

अन इच्छावुम्ह धयागु यायेगु इच्छाकथं मन दुम्ह व उत्साहितम्ह खः । अनिर्वचन्य धयागु निर्वाण्य । उगु निर्वाणं “फलनाम्हसिनं दयेकुगु वा वन्नगु आदि युजागु खः” धकाः धाये मफुगुलिं यानाः अनिर्वचन खः । मनं थ्युम्हसिया धयागु च्चय्या स्वंगु मागंफलचित्तं थ्युम्ह व पूर्णयाम्ह जुइगु खः । चित्तं प्यमपुम्ह धयागु अनागामिपाराकथं कामविषय्य अनासक्त मनम्ह खः । उध्वंसोतम्ह धयागु वुजाम्ह भिक्षु अविहाय उत्पन्न जयाः अनलि प्रतिसन्धिकथं अकनिष्ठय वनेवं उध्वंसोतम्ह धकाः धाःगु खः; उजाम्ह छिमि उपाध्याय खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं अर्हंतफल्य प्रतिस्थित जुल, आपालं मनन्यत नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

छम्ह अनागामि स्थविरया खँ क्वचाल ।

^{१११} अप्पटिवद्वचित्तो (क०)

संस्कृतच्छायाः

२१८. छन्दजातोऽनाख्याते मनसा च स्फुटः स्यात् ।
कामेषु चाप्रतिबद्धचित्तो ऊर्ध्वरोता इत्युच्यते ॥१०॥

१. ठाढिद्वयया स्त्री

“ताकालतक पिने च्चनावम्ह.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता ऋषिपतयन्यम् च्चना विज्यानाः च्चबले नन्दियथा कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

भ्रीसं न्यनाः, वाराणसी भ्रद्वावान कुलया नन्दिय धयाम्ह काय् छम्ह दु, व मौबीपिनि अनुकुसम्ह भ्रद्दासम्पन्म्ह व सङ्घया उपस्थापक नं जुल । अले मौबीपिनि वया वैशय् थंयबले न्यःने छैय् च्चम्ह ककाया म्हायाय् रेवती धयाम्ह हयेगु इच्छा जुल । व छम्ह भ्रद्दा मद्दुम्ह व त्यागभावना मद्दुम्ह खः, नन्दिय वयात इच्छा मयात । अले वया मौमं रेवतीयात धाल - “पुता, छुं थ्व छैय् भिक्षुसङ्घयात फयेतयेगु थाय् बँ छिलाः आसनत लायाब्यु, लिधनेगु तवाती, भिक्षुपिन्त विज्याइबले पात्र कथाः फयेतुकाः करुवां लः हायेका ल्हाः सिके ब्यु भोजन सिधयेकाः पात्र सिलाब्यु, थये यायेवं जि काय्या यःम्ह जुइ ।” वं अये यात । अले वयात “धया छँ न्यनिम्ह जुल” धकाः काय्यात बित्ति यानाः वं ज्यु धकाः स्वीकारथायेवं दि क्वछिना विवाह यानाबिल ।

अले वयात नन्दिय धाल - “यदि भिक्षुसङ्घ, मौबीपि व जित सेवा थायेगुसा, थये थ्व छैय् च्चने बड्, अग्रमादी जुया च्चं ।” वं “ज्यु” धकाः छँ न्यना छुं इतक भ्रद्दा दम्ह थं जुया भाःत्यात सेवायानाः निम्ह मचा बुड्कल । नन्दियया मौबीपि मन्त, छैया फुक्क एश्वयं सम्पत्ति वयागु हे जुल । नन्दिय मौबीपि मद्दुसा निसं महादाता जुया भिक्षुसङ्घयात दानया व्यवस्था यात । गरिब व लैय् जुइपि आदियात नं छैय् लुखाय् ब्यु भोजन व्यवस्था यात । वं लिपा शास्ताया धर्मदेशना न्यनाः आवासदानय् फाडदा (फल) बिचाः याना ऋषिपतन महाविहारय् प्यंगु कोठा दुगु प्यंगु शालात दयेकाः खाता व मेच आदि तयाः उगु आवास बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात लःल्हाना दान बिइत तथागतयात लः हायेका दान बिल । शास्ताया ल्हाःतय् लः हायेकेवं हे तावतिस देवलीकया फुक्क दिशाय् भिनिगु योजनगु जाःकथं सछिगु योजनगु सप्तरत्नं दयेकातःगु नारीगण सम्पन्गु दिव्यप्रासाद लुयावल ।

अले छ्नुन्हा दिनय् महामोगल्लान स्थविर देवलीकय् चारिका याना च्चबले उगु प्रासादं तापाः मज्जु थासय् दनाः वःथाय् लिक्क वपि देवपुत्रपिके न्यन - “श्व अप्सरापिनिगु पुचलं चाःहीकालःगु दिव्यप्रासाद सुया निति उत्पन्न जगु खः ?” अले वयात देवपुत्रपिसं विमानया मालिकयात ककं धाल - “भन्ते, गुम्ह नन्दिय धयाम्ह गृहपतिपुत्रं ऋषिपतन्यु शास्तायात विहार दयेका दान बिल, वया निति थ्व विमान उत्पन्न जगु खः ।” अप्सरागण नं वसपोलयात खनाः प्रासादं क्चहाँवया धाल - “भन्ते, जिपि ‘नन्दियथा सेविका जुइ’ धकाः थन उत्पन्न जुया, वयात मखनाः तःसकं हे दिक्क जुल, चाया थल तछ्छयानाः लैया थल काये थं मनुष्यसम्पत्तियात त्याग यानाः दिव्यसम्पत्ति कायेत, थन वयेत वयात छक धयाः विज्याहँ ।” स्थविर अनं वयाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः न्यन - “भन्ते, मनुष्यलीकय् च्चनाचनेबले हे भिगु ज्या याइपिन्त दिव्यसम्पत्ति उत्पन्न जुइना ?” “मोगल्लान, छुं छँ देवलीकय् नन्दियया दिव्यसम्पत्ति उत्पन्न जगु थःम्ह हे खनाःगु मखुना ? छाय् जिंके हानं न्यना ।” “खः, भन्ते, उत्पन्न जुल ।”

अले वयात शास्तां “मोगल्लान छुं थ्व छु धयागु खः । गये कि ताकालतक पिनेच्चनावःम्ह काय् बा किजा अन थासं लिहाँ वड्बले गाँया ध्वाखाय् दना सुनां नं खनाः पाकनं छैय् वयाः ‘फलनाम्ह वल’ धकाः कनिगु खः, अले वया ज्ञातिवन्धुपिसं लयःनयताया याकनं पिहाँवयाः ‘छ वये धुनला, पुता, म्हुं फु मखा, पुता धकाः वयात अभिनन्दन स्वागत याइगु खः, थये हे थन भिगु ज्या याम्ह मिसायात बा पुक्कयात थ्व लीक त्याग यानाः परलीकय् वनिबले फित्ता प्रकारया उपहार च्चनाः ‘जि न्यःने च्चने, जि न्यःने च्चने’, धकाः लैस्वःवनाः देवतापिसं अभिनन्दन याइ” धकाः धया थुपि गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

१७. क्रोधवर्ग

१. रोहिणी क्षात्रिय कुमारीया खँ

“क्रोधयात त्वःतिड.....” धयागु थुगु धर्मवेशना शास्ता निग्रोधाराम्य च्वना बिज्याना: च्चबले रोहिनी धयाम्ह क्षत्रिय कुमारीया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना: , छगु इलय आयुष्मान् अनुरुद्ध न्यास: भिक्षुपि नाप कपिलवस्तुइ वन । अले वया जातिबन्धुपिसं “स्थविर बिज्यात” धका: न्यना: स्थविरयाथाय लिक्क रोहिनी धयाम्ह स्थविरया केहँ छम्ह बाहेक वन । स्थविरं थःयित्पिके न्यन “गन, रोहिनी ?” “छँ, भन्ते ।” “छाय थन मवःगु खः ?” “वया म्हुय छ्यंगुया रोग जुया: मछाला मवःगु खः, भन्ते ।” स्थविरं “वयात सःतिड” धका: सःतके छवया प्वाकलं त्वःता बम्हसित थये धाल - “रोहिनी छ छाय मवयागु खः ?” “भन्ते, जिगु म्हुय छ्यंगुया रोग जुल, उकिं मछाला मवयागु खः ।” “छु छु पुण्य थायेगु उचित मजूला ?” “छु थायेगु खः, भन्ते ?” “आसनशाला दयेकिइ ।” “छु याना: दयेकेगु ?” “छु छके तिसात मद्दु ला ?” “दु, भन्ते ।” “छु म्दु ?” “भिद्धः म्दु वं ।” “अथेसा उगुयात त्याग याना: आसनशाला दयेकिइ ।” “भन्ते, सुनां दयेका: बिड ?” स्थविर लिक्क च्वनाच्चपि थःयित्पिन्त स्वया “छिमिगु भार जुल” धका: धाल । “भन्ते, छःपिसं छु याना: बिज्यायेगु ने ?” “जिनं थन हे च्वनाच्चने ।” “अथेसा युक्रिया दयेकेगु सामानत कयाहिं ।” इमिसं “ज्यु, भन्ते” धका: कया हल ।

स्थविरं आसनशाला दयेकेगु स्वयाच्चबले रोहिनीयात धाल - “निर्तजा:गु आसनशाला दयेका, च्चे सिंपी ला:सां निसँ क्वय शालाय न्हियां न्हियं बँ पुना: आसनत लायाब्बु, न्हियां न्हियं लःया घःत तयाब्बु ।” वं “साधु, भन्ते” धका: तिसाबस्तु त्याग याना: निर्तजा:गु आसनशाला दयेका च्चे सिंपी लाया ब्यसां निसँ क्वय शालाय बँपुडुगु आदि यात । न्हियां न्हियं भिक्षुपि फयेतुइ लासा नं लात । अले वया आसनशालाय बँपुना च्वनेवं हे छ्यंगु रोग तनावन (गनावन) । वं आसनशाला दयेके सिधयेका: बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा याना: आसनशालाय जायेक फयेतुना च्वना बिज्यापि बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात प्रणीतगु आहार दान बिल । शास्ताया भोजनधुका “थव सुयागु दान खः ?” धका: न्यना बिज्यात । “भन्ते, जिं केहँ रोहिनीया खः ।” “व गन ?” “छँ, भन्ते ।” “वयात सःतिड ।” व वयेगु इच्छा मयात । अले वयात शास्तां वये ममदुसां सःतके हे छवया: बिज्यात । वया: वन्दना याना: फयेतुनाच्चम्हसित धाल - “रोहिनी, छाय मवयागु खः ?” “भन्ते, जिगु म्हुय छ्यंगुया रोग दु, उकिं लज्याचाया मवयागु खः ।” “छुकिं याना: छन्त थव उत्पन्न जूगु खः, छँ स्पं ला ?” “मस्यु, भन्ते ।” “छंगु क्रोधया कारणं थव उत्पन्न जूगु खः ।” “भन्ते, जिं छु याना: थये जुल ?” “अथेसा न्यं ।” अले वयात शास्तां न्हापाया खँ न्ह्यथना बिज्यात ।

न्हापा वाराणसी जुजुया अग्रमहेषी छम्ह जुजुया प्याखंम्बःयात बदला काथेगुभाव तया: “वयात दुःख बिड” धका: बिचा: याना महाकच्छुकनत (चासुसि) दयेके बिया: उम्ह प्याखंम्बःयात थःथाय लिक्क सःतके छवया: वं मसिक, वया खाताय व पुनेपानेगु वसः आदिद दुने चासुवडगु चंत तयेके बिल, ब्याःथाये थे वया म्हुय नं टवला: बिल । उगु क्षण्य हे वयां म्हुय फ्वाःत फ्वाःत वया ध्वगीत । उगु फ्वाःत कैत वया: वना: खाताय गौतल, अन नं वयात चासुवडगु चनं नया तःसकं वेदना जुल । उबलेया अग्रमहेषी रोहिनी जुल ।

शास्ता थव न्हापाया खँ न्ह्यथना बिज्याना:, “रोहिनी, उबले थव छ हे या:गु ज्यां जूगु खः । भतिचा जक क्रोध बा इथां थायेगु उचित मजू” धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२२१. कोथं जहे विप्पजहेय्य मानं, संयोजनं तव्वपतिवकमेय्य ।
तं नामरूपस्मिप्तसज्जमानं, अकिञ्चनं नानुपतन्ति दुक्ख ॥

२२१. “क्रोधयात त्वःतिड, त्वःतिड अभिमानयात, संयोजन फुक्क अतिक्रमण या ।
उगु नामरूपय्य प्यमगुसे, छुं नं मद्दुम्हसिया ताप जुडममुक्क मुत्त जुड ॥”

अन क्रोध धयागु फुकक प्रकारया क्रोध व गुगु प्रकारया अभिमानयात त्वःतेमाः । । कामराग संयोजनादि भिता प्रकारया फुक संयोजनयात अतिक्रमण यायेमाः । *प्यमगुसे* धयागु अलग गुम्हसिया “जिगु रूप, जिगु वेदना” धकाः आदिकथं नामरूपायात ग्रहण यानाच्चनिद, उगु तज्यायेव दुःखताइ, श्व नामरूपय प्यपंगु खः । थये मज्जनेवं दुःख मतायेवं प्यपनिद मखु । उम्ह पुद्गलया थये रागादिया अभावं छु नं दुःख धयागुलिं अनुपात जुडमखु धयागु अर्थ खः । देशनाया अन्तय आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । रोहिनी नं श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, उगु क्षणय हे वया शरीर सुवर्ण वर्णागु जुल ।

व अन सिनावनाः तावतिस भवनय प्यम्ह देवपुत्रपिनिगु सिमानाया दुने उत्पन्न जुयाः दर्शनीयम्ह रूपशोभां युक्तम्ह जुल । प्यम्ह देवपुत्रपिसं वयात खनाः स्नेह उत्पन्न जुयाः “जिगु सिमानाय दुने उत्पन्न जुल, जिगु सिमानाय दुने उत्पन्न जुल” धकाः विवादायानाः शक्र देवराजयाथाय वनाः, “देव, श्वया कारणं जिमि त्वापु जुल, उगुयात छिनाः बियादिसँ” धकाः धाल । शक्रं नं वयात स्वया हे स्नेह उत्पन्न जुयाः थये धाल - “छिमिसं श्वयात खंसानिसं मनय छु जुल ?” अले छम्हसिनं धाल - “संग्रामया बाजं थाइबले ये उबले निसं जिगु चित्त शान्त यायेमफुत ।” निमम्ह “जिगु चित्त पवंताखुसि ये याकनं बाः वयाच्चन ।” स्वमम्ह “जिं श्वयात खंसानिसं कःलिया मिखा ये पिहाँ वयाच्चन ।” प्यमम्ह “जिगु चित्त चैत्याया च्चे ज्ययेकातःगु भण्डा ये निशचल याये मफयाच्चन ।” अले इमित शक्रं धाल - “देवपि, आः छिमिगु मन च्याना जक च्वन, जित श्व दुसा म्वाइ, म्दुसा जि सिडुगु जुडु !” देवपुत्रपिसं, “महाराज, छःपि सिडुवं छु अर्थ म्दु” धकाः व शक्रयात त्याग यानाः लिहाँवन । व शक्रया प्रियम्ह व यःम्ह जुल । “फलनागु किडाय वने” धकाः धायेवं शक्रं वया वचन प्रतिसेध धाये मफुत ।

रोहिनी क्षत्रिय कुमारीया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२२१. क्रोधं जहीत विप्रजत्यात् मानं, संयोजन सर्वमतिक्रमध्वम् ।
तं नामरूपयोरसज्यमानम्, अकिञ्चनं नानुपतन्ति दुःखानि ॥१॥

२. सं. छठह भिक्षुया रथं

“गुम्हसिनं उत्पन्न जुगु.....” धयागु युगु धमदेशना शास्ता अग्गालव चैत्याय च्वना विज्यानाः च्वबले सु छम्ह भिक्षुया कारणय आज्ञा जुया निज्यात ।

शास्ता भिक्षुसङ्घयात शैनासनया अनुमती बियाः विज्यायेवं राजगृहया नामीपि सेठ आदिपिसं शैनासन दयेकबले छम्ह आलबिया भिक्षुं थःगु शयनासन दयेकेत छमा यःगु सिमा खनाः पायेकेगु शुरुयात । अन उत्पन्न जुयाच्चम्ह छम्ह देवताया तवणा कायपित्त घयेपुना दनाः पवन “स्वामी, जिगु विमान स्यकेमते, कायपि ज्वनाः आवास मदयेक च्वने फडमखु ।” भिक्षुं “जिं मेयाय थुजागु सिमा प्राप्त याये फडमखु” धकाः वया वचनयात स्वीकार मयात । व “आः श्व मचायात स्वयाः पायेकिडमखु” धकाः काययात सिमाया किञ्चनय तल । व भिक्षुं नं न्द्वने धुंगु पायात दिक्के मफयाः मचाया लप्याय पाल, देवता तःसकं तं पिकयाः “श्वयात दामा स्याये” धकाः निपा न्हाः न्द्वनाः उबले थये बिचाः यात - “श्व भिक्षु शीलवानम्ह खः । यदि जिं श्वयात स्यायेवं, जि नरकगामी जुडु । मेपि देवातापिसं नं थःगु सिमाय पालिडबले भिक्षुपित्त खनाः “फलनाम्ह देवतां युजाम्ह भिक्षुयात स्यात” धकाः जित प्रमाणयानाः भिक्षुपित्त स्याइ । श्व युवा दुम्ह भिक्षु खः, वया युवायात हे धाये” धकाः न्द्वने धुंगु न्हाः न्वकया ख्वखं शास्तायाथाय लिक्क वनाः वन्दना यानाः छ्छेलिक्क दनाच्चन । अले वयात शास्तां “छु खः, देवता ?” धकाः धाल । वं, “भन्ते, छःपिनि भ्रावकं जित थये यात, जि नं वयात स्यायेगु इच्छाजुया श्व बिचाः याना मस्यासे हे थन वयागु खः” धकाः फुककं उगु सुचं विस्तृतं कन ।

शास्तां उगु खँ न्यनाः “साधु, साधु, देवता, छ भिगु यात, थये पिहाँवःगु तंयात ध्रान्तगु रथयात ज्वने ये वशय तःगुलिं” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया निज्यात -

२२२. यो वै उत्पतितं क्रोधं, रथं भन्तं वारये^{११२} ।
तमहं सारथिं ब्रूमि, रस्मिग्गाहो इतरो जनो ॥

२२२. "गुम्हसिनं उत्पन्नं जूगु क्रोधयात, भान्तगु रथयात पने वै ।
वयात जिं सारथिं धाये, मेपिं मन्नूत ला खिपःजक ज्वनिपिं मन्नू खः ॥"

अन उत्पन्नं जूगु धयागु पिहॉवःगु खः । भान्तगु रथयात पने वै धयागु गथे चतुरम्ह सारथिं तःसकं ब्रॉयं वनाच्चंगु रथयात वशयं तथाः वःयःथायं यंकिइ, यथे गुम्ह व्यक्तं उत्पन्नं जूगु क्रोधयात पनाः वशयं तयेफइ । वयात जिं धयागु उम्हसित जिं सारथिं धाये । मेपिं मन्नूत ला धयागु मेपिं राजा उपराजादिया रथया सारथिजनपिं खिपः जक ज्वनिपिं जुइ, उत्तमम्ह सारथिं जुइमखु ।

देशनाया अन्तय् देवता श्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थितं जूल, मुंवपिं परिषदपिन्तं न सारथकं धर्मदेशना जूल । देवता श्रोतापन्नं जूयाः ख्वख्वं दनाच्चन । अले वयात शास्तां "छु खः, देवता ?" धकाः न्यनाः विज्यायव, "भन्ते, जिगु विमानं नाशं जूल, आः छु यायेगु ?" धकाः धायेवं, "म्हाल देवता, विन्ता कायेम्बाःल, जिं छुत्त विमानं बिइ" धकाः जेतवनय् गन्धकटिया लिक्क च्वंगु छमा सिमाय् न्चःया दिनय् च्युत जुम्ह देवताया सिमा क्यनाः विज्यानाः "फलनागु यासय् सिमा खालिगु खः; अन च्वं हूं" धकाः धाल । व अन च्वन । उबले निसं "श्वया विमानं बुद्धं बियाः विज्याःगु" धकाः महानुभावपिं देवतापिसं न वयात संके मफूत । शास्तां उगु अर्योत्पत्तिं यात कथाः भिक्षुपिन्तं माँचा व सितात स्यके मज्जयूगु शिक्षापदं प्रज्ञप्तं याताः विज्यात ।

सुं छम्ह भिक्षुया छँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२२२. यो वै उत्पतितं क्रोधं रथं भान्तमिव धारयेत् ।
तमहं सारथिं ब्रवीमि रस्मिग्गाहः इतरो जनः ॥२॥

३. उत्तरा उपासिकाया रथं

"अक्रोधं (मैत्रीभावं) त्याकिइः...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्तां वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वंबले उत्तराया छँय् भोजनधुंका उत्तरा उपासिकाया कारणय् आज्ञा जूया विज्यात ।

अन श्व आनुपूर्विकं कया खः- भौसं न्यनाः, राजगुहय् सुमनसेठया आधारं पुष्पा धयाम्ह दरिद्रम्ह छम्ह ज्याला ज्याः याताः जीयिका यानाच्चन । वया कलाम्ह व उत्तरा धयाम्ह म्हेचाय् याता निम्ह हे जक छँया मन्नूत खः । अले छन्हुया दिनय् "छवाःतक नखः मानेयायेमाः" धकाः राजगुहय् च्वयेकल । उगु न्यनाः सुमनसेठं सुथे हे वःम्ह पूर्णयात सःता, "पुता, भौ जःलाखःलापिनि नखः मानेयायेगु इच्छायात, छं छु नखः माने यायेगु खः; बा ज्या छं यायेगु खः?" धकाः धाल । "स्वामी, नखः धयागु ध्यावाद्पिन्तं जक जुइ, जिगु छँय् कन्हेया नितिं यागुया जाकि जक नं मदु, छु यायेत जित नखः, हँहत दुसा बुँ पानेत वने ।" "अथेसा हँहत काः" व बन्तापिं द्रहँत व हनो ज्वना, "भद्रे, शहरवासीपिं नखः मानेयाइ, जिं दरिद्रं जूगुलिं ज्या यायेत वने, थौं जित निदुगं जा युया भोजन हयाब्बु" धकाः कलायात धया बुँद वन ।

सारिपुत्रं स्वथिरं न न्ययन्तक निरोधसमापत्तिइ च्वनाः उखुन्हुया दिनय् वनाः "सुयात थौं जिं संग्रहं यायेगु उचितं जुइ" धकाः स्वस्वं पूर्णयात थःगु ज्ञानजालया दुने दुहॉवःगु खनाः "श्व भद्रा दुम्ह खःला, जित संग्रहं याये फुम्ह खःला ?" धकाः स्वस्वं वया भद्राभाव व संग्रहं यायेत समर्थभावयात व उकिया कारणं वयात महानु

^{१११} याये (सौ० स्या० ते०)

सम्पत्ति प्रतिलाभ जुड़गु सिद्धका पात्र व चीवर ज्वना: वया बुँज्या याद्गु शास्य वना: गा: छगा:या सिष्य छ्गु भालय् स्वस्व वनाच्चन ।

पूर्ण स्वविरयात खना: बुँज्या याद्गु छ्खे तया: पञ्चाङ्ग पूर्ण जुड़क स्वविरयात वन्दना याना: "वाच्लेगु कथि माल जुड़" धका: वाच्लेगु कथि दयेका बिल । अले वयात स्वविरं पात्र व ल:चानि पित्तहया बिल । वं "ल: माल जुड़" धका: उगु कया: ल: चालेयाना: बिल । स्वविरं बिचा: यात - "श्व मेपिनिगु छँय लिउने ज्वनाच्चन । यदि श्वया छँय लुछाय् वने, श्वया कलाम्ह जित छनिइ मखु । गुबलेतक श्वया कलाम्ह भोजन ज्वना: लँय वदमखु, उबलेतक थन हे च्वने ।" व अन हे भतिचा ई छवया: कलाम्ह लँय व:गुभाव सिद्धका दुने महरपाखे स्वया वन ।

वं लँया दयुइ स्वविरयात खना: बिचा: यात - "गुबले जिके दान बिद्गु दइबले जि आर्ययात मखना:, गुबले जि आर्ययात छनिइबले बिद्गु सामानत मरु । यौ जित आर्ययात खना:, बिद्गु श्व सामानत न दु, जित संग्रह याना: बिज्याइला ये ।" वं भोजनया थल छ्खे तया: स्वविरयात पञ्चाङ्ग पूर्ण जुड़क वन्दना याना:, "भन्ते, श्व सा:सां मसा:सां चिन्ता मयासे जि दासयात छ:पिसं संग्रह याना: बिज्याहुँ" धका: विन्ति यात । स्वविरं पात्र न्य:ने न थंकेवं वया छपा ल्हा:तं थल ज्वना: छपा ल्हा:तं थलय् च्वंगु भोजन बिचाच्चबले बछि भोजन बिदवं "गात" धका: ल्हा:तं पात्र तोपुल । वं, "भन्ते, याकचिगु भाग ख:, निभाग याये फइमखु । छ:पिसं दासयात श्व लोकेय् संग्रह मयासां परलोकेय् संग्रह याना: बिज्याहुँ, न्यंपुन्य हे मदयेक बिद्गु इच्छा जूल" धका: धया फुकक हे स्वविरयात पात्रय तया: "छ:पिसं खना: बिज्या:गु धर्मया भागी जुइ दयेमा:" धका: प्रार्थना यात । स्वविरं "अये हे जुद्धमा" धका: धया दना हे अनुमोदन याना: छ्गु ल: दगुथासय फयेतुना भोजन यात । व नं लिहोवना: जाकि माला भोजन थुल । पूर्ण न बछि करिसति बुँ पाला नये पित्यागु सह:याये मफया इहैत त्व:ता छमा सिमाया किचलय् दुहोवना: लँय स्वस्व फयेतुल ।

अले वया कलाम्ह भोजन ज्वना: वनाच्चबले भा:तम्हसित खना: "श्वया नये पित्याना पीडित जुया जित स्वस्व नयेतुना च्वन । यदि जित हे, छ त:सक हे लिबाकाच्चन धका: छ्याना: कोडो जित दयेफु, जि याना:गु कर्म निरथक जुइ । न्य:व हे धायेमाल" धका: बिचा: याना थये धाल - "स्वामी, यौ छ्नु मन लयतायेका दिसें, जि यानागु कर्म निरथक याना: विदमते । जि सुये हे छ:पिसं भोजन हयाच्चनाबले लँया दयुइ धर्मसेनापतियात खना: छिगु भोजन वसपोलयात बिया हान वना: भोजन थया वयागु ख:, मन लयतायेका दिसें, स्वामी ।" व "छु धयागु ख:, भदे" धका: न्यना: हान उगु खँ न्यना:, "भदे, छ या:गु धाये बालत, जिगु भोजन आर्ययात बिया, जि न वसपोलयात यौ सुये हे दतितवन व ख्वासिलेगु ल: बिया" धका: लयता:गु मन उगु वचनयात अभिनन्दन याना: लिबाक भोजन या:गुनि शरीरय् त्यानुचाया वया मुलय् छयं दिका: न्ययवयेकल ।

अले वया सुये हे बुँपालगु थासय चाया धु निसे कया फुकक ह्याउंगु लँ कणिकार स्वाँया इ थं जुया शोभायान नज्याच्चन । व न्यलंचाया स्वया: कलायात धाल - "भदे, श्व बुँ पाला तयागु थाय् फुकक जित लँ थं जुया छने दयाच्चन, छु जि त:सक लिबाक भोजन यानागुनि मिखात भ्रम जुयाच्चन वा ।" "स्वामी, जित न थये हे छनेदयाच्चन ।" व दना: अन वना: छक टुका ज्वना: हलोछयनय् दया: स्वयेवं लँयाभाव सिद्धका "अहो आर्य धर्मसेनापतियात बियागु दानया फल यौ हे जित क्यन, थुलिमाछ धनसम्पत्ति त्व:पुया नये फइमखु" धका: कलाम्ह ह:गु भोजनया थलय् लँ जायेक तया: राज दरवारय् वना: जुजु अवसर बिदवं दुहोवना: जुजुयात अभिवादन धायेवं "छु, तातया ?" धका: न्यनेवं, "देव, यौ जि बुँपालागु थासय फुकक लँ जायाच्चन, श्व लँयात हयेगु उचित ख: ।" "छ सु ख: ?" "जि पूर्ण धयाम्ह ख: ।" "यौ छ छु याना: ?" "धर्मसेनापतियात यौ सुये हे जि दतितवन व ख्वासिलेगु ल: बिया, जिमि कला न जित ह:गु भोजन न वसपोलयात हे दान बिल ।"

उगु खँ न्यना: जुजु "नयनं येँ यौ हे, भो, धर्मसेनापतियात व्यगु दानया फल क्यन" धका: धया, "तात, जि छु याये माल ?" धका: न्यन । "इलद: गाडात छवया लँयात हयेका: बिज्याहुँ ।" जुजु गाडात छवल । राजपुरुषपि मध्ये "जुजु या:गु" धका: कापिनि चा हे जूल । इपि वना: जुजुयात बिन्ति धायेवं "छिमिसं छु धका: धया कया ?" न्यनेवं "छ:पिनिगु लँ" धका: धाल । तातपि, श्व जिगु मखु, हँ "पूर्णा:गु" धका: धया: का: । इमिसं अथे यात, काका:गु लँ हे जूल । फुक हया: राजङ्गणय् इंचिन, चयेक जा:गु इ जूल । जुजु नागरिकपित्त मुंका "श्व नगरय् सुयां न थुलि लँ दुला ?" "मदु, देव ।" "वयात छु बिद्गु उचित ख: ?" "सेठया छत्र, देव ।"

जुजुं "बाहधनसेठ धयागु नां जुल" धका: महान् भोगसम्पत्ति नापं वयात सेठया छत्र बिल । अले जुजुयात वं धाल - "जिपिं, देव, युलिमछि समयतक परकुल्य च्वना:, च्वनेगुथाय जिमित वियादिसं ।" "अथेसा स्व, श्व भा खनेदुथाय थुपि चिडका छैय दयेकिइ" धका: पुलांमहेसेठया छैया थायु कन । वं उगु थासय गुलिचा मदुवं हे छैय दयेकेबिया गृहप्रवेशमङ्गल व छत्रमङ्गल नापं हे याना: न्हयन्हूतक बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बिल । अले वयात शास्तां अनुमोदन यायां आनुपुयिं खँ कना बिज्यात । धर्मापदेशया अन्त्य पूर्णसेठ, कलाम्ह व वया म्हाय्य उत्तरा धयाम्ह याना: स्वम्हं मन्त थोतापन्न जु ।

लिपा राजगृह सेठं पूर्णसेठया म्हाय्य थ: काययात विवाह यायेत धायेके छवल । वं "जिं बिइमखु" धका: धायेवं "थये याना: दिइमते, युलिमछि समयतक जिमिगु आधार कया च्वना हे छत्त सम्पत्ति प्राप्त जुगु ख:, वियादिसं जि काययात म्हाय्य" धका: धायेवं "व मिथ्यादृष्टिम्ह ख:, जि म्हाय्य त्रित्त विना च्वने फडमखु, वयात म्हाय्य बिइमखु" धका: धाल । अले वयात आपाल सेठगणया कुलपुत्रपिसं "वं नापं विश्वास तोथलेमते, वयात वियादिसं म्हाय्य" धका: पवन । वं इमिगु वचनयात स्वीकार याना: असारपुन्हि खुनु म्हाय्य बिल । व भा:तया कुलय वंसांनिसं भिक्षुयाथाय वा भिक्षुपीयाथाय न्चनेगे व दान बिइगु, धर्मापदेश न्यने मखन । थये निलात्या फुडवं लिक्क च्वम्ह सेविकायाके न्यन - "आ: गुलि वर्षावासया दि त्यं दनि ?" धका: न्यन । "बाछि, आयं ।" वं वैयात पी छवत "छायु जित युजागु बन्धनागारय तया: विया, जित लक्षणजि लिक्कया सेपिति दासी जुइगु उत्तम ख: ।" थुजागु मिथ्यादृष्टिम्हसिया कुलय बिइगु उचित मज् । वसां निसं भिक्षुपिनिगु दर्शनादि छगु नं पुण्य याये मखन ।

अले वयात बौम्ह "धाथे, जि म्हाय्य दु:खी जुल" धका: मनसुख मदयेका छगु लाख व न्येइ: ध्यबा छवयाबिल "श्व नगरय सिरिमा धयाम्ह वेश्या दु, न्हिछिया इ:छि ध्यबा काइ । थुपि ध्यबा वयात हया: स्वामीया पादचारिका याना: थ: स्वयं पुण्य या ।" वं सिरिमायात सतके छवया "पासा थुपि ध्यबा कया श्व बाछि छ पासायात सेवा या" धका: धाल । वं "ज्यु" धका: स्वीकार यात । वं सिरिमायात च्वना: स्वामीयाथाय लिक्क वंनले वं सिरिमायात खना: "छु श्व ?" धका: धायेवं, "स्वामी, श्व बाछि जि पासां छ:पिनिगु सेवा याके व्यु, जिं श्व बाछि दान बिइगु इच्छा जुल व धर्मापदेश न्यनेगु इच्छाजुल" धका: धाल । वं उम्ह बालाम्ह मिसायात खना: स्नेह उत्पन्न जुया "ज्यु" धका: स्वीकार यात ।

उत्तरां नं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा याना:, "भन्ते, श्व बाछि मेथाय विमज्ज्यासे थन हे भिक्षा कया बिज्याहँ" धका: शास्तायाके वचन कया "आ: यनिनिसं गुबलेतक महापवारणा जुइ, उबलेतक शास्तायात उपस्थान यायेगु व धर्मापदेश न्यनेगु प्राप्त जुइ" धका: मन लयताया "थये यागु दायिके, थये मरि छु" धका: भुतुलिइ फुक्क ज्यात व्यवस्था याना: जुयाच्वन । अले वयात भा:तम्ह "कन्हे पवारणा जुइ" धका: भुतुया न्य:ने च्चगु झ्यालय च्वना "छु श्व अन्धबाल मुखं मिसां याना: जुयाच्वन" धका: स्व:बले उम्ह सेठया म्हाय्य च:ति वयेका: खरानिं भुंका, हाकलं किका: अये व्यवस्थायाना: जुयाच्वंगु खना: "अहो अन्धबाल मिसां युजागु थासय श्व श्रीसम्पत्तियात अनुभव मयात, 'मण्डक श्रमणतयत्त सेवायाये' धका: मन लयताया जुयाच्वन" धका: न्हिला लिचिला वन ।

व लिचिला वनेले वया लिक्क दनाच्वंम्ह सिरिमां "छु स्वया श्व न्हिल" धका: उगु हे झ्यालं स्व:बले उत्तरयात खना: "श्वयात स्वया: श्व न्हिल, अवश्य नं श्वया श्वनापं सम्बन्ध दु" धका: विवा: यात । धाथे, व बाछि उगु छैय पिनेया मिसा जुया च्वनाच्वंसा नं उगु सम्पत्तियात अनुभव यायां थ: पिनेया मिसा धयागु लोभंका "जिं छैया स्वामिनी ख:" धका: मतीतल । वं उत्तरयात बदला कायेगु भाव तया: "श्वयात दु:ख जुइका बिइमाल" धका: प्रासादं ब्वहँवैया भुतुलिइ दुहँवना: मरि छुनाच्वंगु थासय ग्वारा ग्वारा दागु ध्य: धवचां तया: उत्तरयाया न्य:ने वन । उत्तरां व वयाच्वंगु खना: "जिमि पासां जित उपकार यात, श्व चक्रवाल विज्या, ब्रह्मलोक अति नीचगु जसां, जित पासाया गुण हे महान् ख: । जिं श्वया आधारं दान बिइगु व धर्मापदेश न्यने खन । यदि जि श्वयाप्रति क्रोध दुसा, श्व ध्य:लं जित पुइमा । यदि मइसा, मपुइमा" धका: वयाप्रति मैत्रीभाव फइलेयात । सिरिमा वया छ्णनय जुना व्यबले दायाच्वंगु ध्य: ख्वाउँगे त: ये जुं जुल ।

अले वयात "श्व शीतन्त लुना" धका: धवचा जायेक तया: वयाच्वम्हसित उत्तरयाया दासितयसं खना: "चिला हँ, दुर्विनीतम्ह, छ जिमि आयायात ग्वारा ग्वारा दागु ध्य:लं लुइत त्व:म्ह मखु" धका: ध्याना उखेथुखे

दनाः ल्हातं दाय्या, तुतिं श्वाना बँय् बँस्वात । उत्तरा पंसानं पने मफुत । अले वया ज्वे न्ह्याच्चपि फुक्क दासितयत् चिडकाः “छाय् छं थुजागु इंगु (इयात्गु) यानाः ?” धकाः सिरिमायात अववाद विद्या क्वाःलख् म्बःलुडुकाः सछिक्कत दायेकातःगु चिकनं बुडकल । उगु क्षणाय् वं थः पिनेया मिसा धयागु भाव सिडका बिचाः यात - “जिं इंगु ज्या यानाः, स्वामी न्ह्यगु मात्रया कारणं श्वया ज्वे ग्वारा ग्वारा दागु ध्यः लुनाः, उत्तरा श्वयात ज्वं” धकाः दासितयत् अरेपयाः । जित सास्ति याबले नं फुक्क दासितयत् पनाः जित यायेमाःगु हे जक यात । यदि जिं श्वयाके क्षमा मफ्वँनं घाःसा, छयं जिगु न्हयबला दइ” धकाः वया पादमूल्य भोस्सुना, “आर्ये, क्षमा जित यानादिसँ” धकाः धाल । जि बौ दनिम्हसिया म्हाय् खः, बौ नं क्षमा बिद्वं जिं क्षमा याये । ज्यु, आर्ये, छःपिनि बौ पूर्णसेठयाके जिं क्षमा फवँने । पूर्ण जित वृत्त्य (संसारचक्रय) जन्म ब्यून्ह बौ खः, संसारचक्रय जन्म जुइम्वायेका ब्यून्ह बौनं क्षमा यायेवं तिति जिं क्षमायाये । छःपिन्त संसारचक्रय जन्म जुइम्वायेका ब्यून्ह बौ सु खः ? सम्पक्कसम्बुद्ध खः । जि वं नापं विश्वास मदु । जिं याकाबिइ, शास्ता कन्हे, भिक्षुसङ्घयात ज्वनाः थन बिज्याइ, छं थःके दुगु सत्कार ज्वनाः थन हे वया वसपोलयाके क्षमा फवँ । वं “साधु, आर्ये!” धकाः दना थःगु छँय् वनाः न्यासः स्त्रीपरिवारपिन्त अरेपानाः नाना प्रकारया खाद्यपदार्थ वं सृपत तयार यानाः कन्हेखुनु उगु सत्कारत ज्वनाः उत्तरया छँय् वयाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात पात्रय् तयाः बिइगु साहस मदया दनाच्चन । उगु फुक्क कथा उत्तरां हे ब्यवस्था यात । भोजनया अन्त्य सिरिमा नापं परिवारपिं शास्ताया पादमूल्य भोस्सुत ।

अले वयाके शास्तां न्यन - “छगु अपराध छु खः ?” भन्ने, जिं म्हिनाः थजागु यानाः, अले जिं पासां जित सास्ति यानाच्चबले दासितयत् पना जित उपकार हे यात । वं जित वयागु गुणा सिडकेविद्या थव क्षमाफवँके बिल, अले जित थवं “छपिसं क्षमा बिद्वं तिति क्षमा याये” धकाः धाल । “उत्तरा, थये धायें खःला ?” “खः, भन्ने, छयने जित पासां दाय्याच्चंगु ध्यः लुत ।” अले “छं छु बिचायाना ?” “थव चक्रवाल चिब्या, ब्रह्मलोक अतिनीचगु जूसां, जित पासाया गुणा हे महान् खः । जिं श्वया आधारं दान बिइगु व धर्मोपदेश न्यने खन, यदि जिं श्वयाप्रति क्रोध दुसा, थव ध्यःलं जित पुइमा । यदि मदुसा, मपुइमा” धकाः थये बिचाः याना थव मैत्री फइले यानाः, भन्ने । शास्तां “साधु, साधु, उत्तरा, थये क्रोध त्याकेगु उचित खः । क्रोधयात अक्रोधं, ब्वःबिइगु व निन्दायाइपिन्त ब्वःमब्वसे व निन्दाभयाःसे, तःसकं नुगः स्याम्हसित थःके दुगु विद्या, असत्यवादीम्हसित सत्यवादी जुया त्याकेमाः” धकाः धया थुगु माथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२२२. अक्कोधेन जिने कोथं, असाधुं साधुना जिने ।
जिने कदरियं दानेन, सत्वेनालिकवादिनं ॥

२२३. “अक्रोधं (मैत्रीभावं) त्याकिइ क्रोधयात, मभिम्हसित भिजुया त्याकिइ ।
त्याकिइ नुगः स्याम्हसित विद्या, सत्यवादी जुया असत्यवादीयात ॥”

अन अक्रोधं धयागु तं पिकाइम्ह ब्यक्तियात तं पिमकासे त्याकेमाः । मभिम्हसित धयागु बायलाम्हसित बालानाः हे त्याकेमाः । नुगः स्याम्हसित धयागु नुगः छानाः नुगःस्याम्हसित थःके दुगु त्यागचित्तं त्याकेमाः । असत्यवादीयात सत्यबचन ल्हानाः त्याकेमाः । उकिं थये धाल - “अक्रोधं (मैत्रीभावं) त्याकिइ...पूर्ववत्..... सत्यवादी जुया असत्यवादीयात ।”

देशनाया अन्त्य सिरिमा नापं न्यासः स्त्रीपिं भ्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्मित जुल ।

उत्तरा उपासिकाया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२२३. अक्रोधेन जयेत् क्रोधं असाधुं साधुना जयेत् ।
जयेत् कदर्यं दानेन सत्यनालीकवादिनम् ॥३॥

४. महाभोगल्लान स्थविरया न्यसः खं

“सत्यगु खं ल्हा....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले महाभोगल्लान स्थविरया न्यसःया कारणय् आजा जुया विज्यात ।

छगु इलय् स्थविर देवलीकय् चारिका यावनाः महानुभावम्ह देवता विमानया लुखाय् च्वनाः व थःगु लिक्क वयाः वन्दना यानाः दनाच्चम्हसित यथे धाल - “देवता छ महानु सम्पत्ति दु, छु कर्म यानाः थ्व प्राप्त जगु खः ?” “भन्ते, थ्व जिक्के न्यनाः विज्यायेमते ।” धाय्, देवता थःगु भतिचा जकगु कर्मयानाः लज्याचायाः यथे धाःगु खः । स्थविरं वयात “क हे कं” धकाः धायेवं धाल - “भन्ते, जिं न दान बिया, न पुजा याना, न धर्मापदेश न्यना, केवल सत्य छगु जकयात रक्षायाना ।” स्थविरं मेमेगु न विमानया लुखाय् वनाः वये वनेगु यानाच्चपिं मेपिं देवपुत्रीपिके न न्यन । इमिसं न अथे हे स्थविरयात सुचुकातये मफया उबले छम्हसिं धाल - “भन्ते, जिं न दानादि छुं न यानागु धयागु दु, जिं काश्यप बुद्धया इलय् मेपिनि दासी जुयाः, जिं भाःत तःसकं हे हाराम्हे ग्यानापुम्ह खः, ज्वज्वगु कथिं वा सिं कुचां छयनय् दाइगु जुयाच्चन । व जिं तंचायेवं थ्व छ मालिकं विरुपयाना न्हाय् नं ध्येनेकु, थ्व जि मालिक खः, तं पिकाये मते धकाः थःत यम्हं ज्वःबिया तं धयागु पिमकथाः उग्या कारणं जित थ्व सम्पत्ति प्राप्त जगु खः ।” मेम्हं धाल - “जि, भन्ते, चाकुतु बुं पिवाः जुयाच्चनाबले छम्ह भिक्षुयात चाकुतु छुपु बिया ।” मेम्हं छागः तिम्बरु फल बिया । मेम्हं छागः तुसि बिया । मेम्हं छागः यला बिया । मेम्हं छगु नै बिया । मेम्हं “तिम्बरु छर्वाय्” धकाः आदि कथ थःम्हं थःम्हं यानागु भतिचा दान बिन्ति यानाः “थ्व थ्व कारणं जिमित थ्व सम्पत्ति प्राप्त जगु खः” धकाः धाल ।

स्थविरं इमिसं याःगु पुण्यकर्म न्यनाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः न्यन - “भन्ते, सत्य खं जक ल्हायेवं, तं जक पिमकायेवं, तःसकं भतिचा जक तिम्बरु फलादि दान बिद्वं दिव्यसम्पत्तियात प्राप्त याये फुला ?” “छाय् जिक्के, भोगल्लान, न्यनाच्चनागु खः, इपिं देवतापिसं छन्त थ्व अर्थ कन मखुला ?” “खः, भन्ते, युलिं हे दिव्यसम्पत्ति प्राप्त जुइ धकाः मतिडतया ।” अले वयात शास्तां “भोगल्लान, सत्य खं जक ल्हाना नं, तं जक पिमकासे नं, भतिचा जक दान बिया नं देवलीक वनी” धकाः धया युगु गाभा आजा जुया विज्यात -

२२४. सच्चं भणे न कुञ्चैय्य, दज्जा अप्पम्मि^{११} याचितो ।
एतेहि तीहि एतेहि, गच्छे देवान सत्तिके ॥

२२४. “सत्यगु खं ल्हा, तं पिकायेमते, बिद्वं भतिचा जक जुसा फवनेवं ।
युपिं स्वंगु अवस्थां, वनी देवतापिनिथाय् लिक्क ॥”

अन सत्यगु खं ल्हा धयागु सत्य प्रकाश या वा व्यवहार या, सत्यय् प्रतिस्थित जु धयागु अर्थ खः । तं पिकायेमते धयागु मेपिनिप्रति तं चायेमते । फवनेवं धयागु फवनिं धयापिं शीलवान धम्रजितपिं खः । इमिसं छुं न “ब्बु” धकाः फवनाः हे छैय् लुखाय् दनाच्चनी, अर्थकथं फवनी धयागु खः । यथे शीलवानपिसं फवनेवं भतिचा जक बिद्वगु वल्लु दुसा भतिचासां ब्बु । युपिं स्वंगु धयागु युपिं स्वंगु मध्ये छाग्या कारणं नं देवलीक वनी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

महाभोगल्लान स्थविरया न्यसःया खं क्वचाल ।

संस्कृतछायाः

२२४. सत्य भणोन् क्रुध्येत् दद्यादल्पमपि याचितः ।
एतैः त्रिभिः स्थानैः गच्छेत् देवानामतिके ॥४॥

^{११} दज्जा अप्पम्मि (सी० रो०), दज्जा अप्पम्मि (स्वा० क०)

५. बुद्ध्या बौ ब्राह्मणया खँ

“अहिकसक गुपि...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता साकेतय आधार कया अञ्जनवनय च्वना बिज्यानाः च्वबले भिक्षुपिसं न्यंगु न्हयसःया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोसं न्यनाः, भगवान् बुद्ध भिक्षुसङ्घं चाःहीका साकेतय भिक्षाटनया निति वुहँबिज्याबले छन्हू साकेतवासी बुराह्ण ब्राह्मणं नगरं पिहँबबले मेपिनिगु छैया लुखाय दशबलयत खनाः तुतिइ भोस्सुना ग्वालिइ क्वातुक ज्वनाः, “पुता, माँबीपि जीणं अवस्थाय कायपिसं लहीमाःगु मखुला, छाय युलिमछि इतक जमित छं क्यंमवया । आः जिं छन्त खन, माँयात नं स्वयेत वा” धकाः शास्तायात व्वनाः यःगु छँय वन । शास्ता अन बिज्यानाः लायातःगु आसनय फयेतुना बिज्यात नापं भिक्षुसङ्घं नं । ब्राह्मणी बयाः शास्ताया तुतिइ भोस्सुनाः, “पुता, युलिमछि समयतक छ गन वना, माँबीपि बुरा जुइवं सेवायायेमाः मखुला ?” धकाः धया कायफ्यायपिन्त “वा छिपि, राज्यात वन्दना या” धकाः वन्दना याकेबिल । इपि निन्हँ लयताया बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात सेवायानाः, “भन्ते, यन हे न्हियां न्हियं भिक्षा कया बिज्याहुँ” धकाः धायेवं “बुद्ध धयापिं छगु यासय हे न्हियां न्हियं भिक्षा काइमखु” धकाः धायेवं, “अयेसा, भन्ते, गुपिसं छःपिन्त निमन्त्रणा याःवइ, इमित जिमियाय लिक्क छवया हयाः बिज्याहुँ” धकाः बित्ति यात । शास्ता उबले निसँ निमन्त्रणा याःवइपिन्त “वनाः ब्राह्मणयात धाः” धकाः छवयाबिल । इपि वनाः “जिमिसं कन्हेया निति शास्तायात निमन्त्रणा धाये” धकाः ब्राह्मणयात धाइ । ब्राह्मणं कन्हेखुनु यःगु छँनं भोजनया यल सपुया यलत व्वनाः शास्ता फयेतुना बिज्याइगु यासय वनी । मेथाय निमन्त्रणा मदइबले शास्ता ब्राह्मणया हे छँय भोजन यानाबिज्याइ । इपि निन्हँसिनं थःगु बिइगु सामानत न्ह्याबले नं तथागतयात दान बियाः धर्मोपदेश न्यनाः अनागामिफल्य थयन ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय खँ पितहल, “आवुसोपि, ब्राह्मणं तथागतया सुद्धोवन बौ खः, महामाया माँ खः” धकाः स्य, स्यसां नं ब्राह्मणी नं तथागतयात ‘जिमि काय धकाः धयाच्चन, शास्ता नं अये हे स्वीकार यानाः बिज्यात । छु कारणं खः ?” शास्ता इमिगु खँ न्यनाः, “भिक्षुपि, इपि निन्हँसिनं यः काय्यात काय हे धकाः धयाच्चन” धकाः धया बिज्यानाः न्हापाया खँ न्हयथना बिज्यात ।

न्हापा, भिक्षुपिं, थर ब्राह्मण निरन्तरं न्यासःगु जन्मतक जि बौ जुल, न्यासःगु जन्म कका, न्यासःगु जन्म तःवा जुल । व ब्राह्मणी नं निरन्तरं हे न्यासःगु जन्मतक जि माँ जुल, न्यासःगु जन्म चिरिमाँ, न्यासःगु जन्म तरिमाँ जुल । थये जि किंन्यासः जन्म ब्राह्मणया ल्हाःतय ज्वलनाहू खः, किंन्यासः जन्म ब्राह्मणीया ल्हाःतय याना स्वइः जन्म इमि काय जुयावयाःगु भाव कथनाः बिज्यानाः युपि गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“गुगुलिइ मन च्वनी, चित्तं नं प्रसन्न जुइ ।

न्हापा मखनानापि मन्तयत, इच्छां अन नं विश्वास याइ ॥^{१११}”

“न्हापा नापं च्वनावयागु, आःया हितोपकारं ।

थये उगु प्रेम उत्पन्न जुइ, लखय पलेस्वोँ येँ ॥^{११२}”

शास्ता स्वला जक उगु कूल्यु आधार कया च्वनाविज्यात । इपि निन्हँ अहँत्त्व साक्षात्कार यानाः परिनिर्वाण जुल । अले इमित महान् सत्कार यानाः निन्हँसित छगु हे खाताछँय तयाः पितहल । शास्ता नं न्यासः भिक्षुपरिवारपि व इपिं नाप हे श्मसानय बिज्यात । “धाये, बुद्धया माँबीपि” धकाः आपालं मन्तु पिहँवल । शास्ता श्मशानया लिक्क छगु शालाय वुहँवनाः दना च्वनाविज्यात । मन्तुयसं शास्तायात वन्दना यानाः छवेलिक्क दना, “भन्ते, ‘छःपिनि माँबीपि मन्त’ धकाः धन्दा कया बिज्यायेस्वाः” धकाः शास्ता नापं खँनाबला यानाच्चन । शास्ता इमित “थये धायेमते” धकाः प्रतिसेध यानाः विमज्यासे परिचयया आशयायात स्वयाः बिज्याना उगुक्षणयात अनुरुपगु धर्मदेशनायानाः बिज्याज्यां -

^{१११} (जो १.१.६८)

^{११२} (जो १.२.१७४)

"धार्थे, ध्व जीवन अत्य जक खः, सछिदैं ववयुं न सितावनी ।
गुह् अच्वः म्वाःसां, अले व जीर्णतां सितावनी ॥"^{११६}

ध्व जरासूत्र कना विज्यात । देशनाया अन्त्य चयेयद्रः प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जुल । भिक्षुपिसं ब्राह्मण व ब्राह्मणीया परिनिर्वाण जगुभाव मसिया, "भन्ते, इमिगु आगामी जन्म गन जुल ?" धकाः न्यन । शास्तां, "भिक्षुपिं, युजापिं अशैक मुनिपिनिगु आगामी जन्म धयागु भदु । युजापि अच्युत, अमृत महानिर्वाणय हे ध्यानी" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२२५. अहिसका ये मुनयो, निच्चं कायेन संवुता ।
ते यन्ति अच्युतं टानं, यत्थ गन्त्वा न सोवरं ॥

२२५. "अहिसक गुपिं मुनिपिं खः, नित्यरूपं कायसवरं संवरितपिं खः ।
इपिं वनी अच्युतं थासय, गन वनेवं शोक जुइमखुत ॥"

अन मुनिपिं धयागु मौन प्रतिपदाद्वारा मार्गफल प्राप्तपिं अशैक मुनित खः । कायसवरं धयागु ध्व देशनामात्र जकगु खः, स्वंगू द्वार न बालाक संवरितपिं धयागु अर्थ खः । अच्युत धयागु शयवतगु खः । थासय धयागु धुव निश्चलगु थायु खः । गन धयागु गुगु निर्वाणय वनाः शोक याइमखु, शोक जुइमखु व दुःखकष्ट जुइमखु, उगु थायु वनी धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपाल (भन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

बुद्धया वी ब्राह्मणया खं व्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२२५. अहिसका ये मुनयो नित्यं कायेन संवृताः ।
ते यन्त्यच्युतं स्थानं यत्र गत्वा च शोचन्ते ॥५॥

६. पूर्णादासीया खं

"सदां जागृत जुयाच्चनिपिं....." थुगु धर्मदेशना शास्ता गिर्दकटय च्चना विज्यानाः च्चबले पूर्णा धयान्, राजगृह सेठया दासीया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसिं न्यनाः, छन्ध्या दिनय वा सुइत यक्व वा वयात विल । वं चान्हयुं नं मत च्याकाः वा सुनाः विभाम कायेत च्चि हाःगु शरीरं पिने फसयु दनाच्चन । उगु इलयु दब्ब मन्त्पुत्र भिक्षुपिन्त शयनासन प्रज्ञापक जुयाच्चन । वं धर्मश्रवण न्यनाः थःगु थःगु शयनासनय वनिइपिं भिक्षुपिन्त पतिचा च्याकाः न्हयः न्हयः लैं क्यनेत वनेवं भिक्षुपिन्त प्रकाश निर्माण यात । पूर्णा प्रकाशया जःलं पवंतयु जुयाच्चपिं भिक्षुपिं खनाः "आः जि थःगु दुःखं पीडित जुया ध्व इलयु छने मखन, भदन्तपिं छु कारणं मछन" धकाः बिचाः याना "निश्चयनं सुं छण्ह भिक्षुयात म्हें मफुत जुइ वा सर्पया समस्या जुल जुइ" धकाः संकेट यानाः सुथे हे च्चकि कया लखय मांपव्याः ल्हाःतं पापायानाः ह्यैंगवाल्यु छ्याः, जंयु प्वःजिनाः तिर्षया लैयु नये धकाः घः ज्वनाः तिर्षपाखे स्वयावन । शास्ता नं गामयु भिक्षाटनया मितिं दुर्हावनेत उगु हे लैं लिनाः विज्यात ।

वं शास्तायात खनाः बिचाः यात - "मेगु दिनयु शास्तायात खसां नं जिके बिइगु सामानत म्दु, बिइगु वस्तु दइबले शास्तायात मखना, आः जिके बिइगु सामानत नं दु, शास्ता न्हयःने विज्यात । यदि साःसा मसाःसां चिन्ता मयाःसे कया विज्याःसा, जिं ध्व मरि दान बिइ" धकाः घः छखेलिक्क तयाः शास्तायात वन्दना यानाः, "भन्ते, ध्व रूखासुखागु दान कया विज्याना जित संग्रह यानाः विज्याहुं" धकाः विन्ति यात । शास्तां आनन्द स्वविरयात स्वयाः विज्यायेवं वं चातुमहाराजं व्यगु पात्र पितहयाः लिक्क यका मरिकाल । पूर्णा नं उगु शास्ताया

^{११६} (सुं निं ८१०; महानिं ३१)

पात्र्य तथा: पञ्चाङ्ग पूर्ण जुद्धक वन्दना याना:; "भन्ते, छ:पिसं खना: बिज्या:गु धर्म जित नं सिद्ध जुद्धमा" धका: धाल । शास्तां "अथे जुद्धमा" धका: दना हे अनुमोदन यानाबिज्यात ।

पूर्णा बिचा: यात - "छु जित शास्तां संग्रह याना: मरि कया बिज्या:गु ख:ला, श्व नया बिज्याइ ला । अवश्य नं न्ह्यने कोयात बा खिचायात बिया जुजुया बा राजपुत्रया छैय् बिज्याना: प्रणीतगु भोजन याना: बिज्याइ ।" शास्ता नं "थवं छु बिचा: यात ?" धका: वया चित्तया खं सिद्धका आनन्द स्थविरयात स्वया: फयेत्तुद्दगु संकेटयाना: स्यन । स्थविरं चीवर लाया बिल । शास्ता नगरं पिने हे फयेत्तुना भोजन याना: बिज्यात । देवतापिसं फुक्क चक्रवालया दुने च्वनिपिं देवमनुष्यपिसं उपभोग याद्दगु ओजयात हाप्व: तिसि थं तिसिना: अन मरिइ तयाबिल । पूर्णा स्वया: दनाच्चन । भोजनया अन्त्य स्पविरं ल: बिल । शास्तां भोजनधुका पूर्णायात स.ता "पूर्णा छाय् छु जि श्रावकपिन्त निन्दा याना: ?" धका: धाल । जिं निन्दा मयाता, भन्ते । अले छु जि श्रावकपिन्त स्वया: छु धयागु ख: ? "उबले जिं थवं दु:खकष्टं याना: मद्यना, भदन्तपिं छाय् मद्यंगु जुइ, अवश्य नं सुयात म्हे मफुत जुइ बा सपं समस्या बिल जुइ" धका: थुलि जिं, भन्ते, बिचायाना । शास्तां वया खं न्यना: "पूर्णा आ: छु दु:खकष्टं याना: मद्यन, जि श्रावकपिं सदां जागृत जुयाच्चनेगुलिइ कुत: याना: मद्यन" धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

२२६. तदा जागरमानानं, अहोरात्रानुसिखिनं /
निब्बानं अधिमुत्तानं, अत्थं गच्छन्ति आसवा ॥

२२६. "सदां जागृत जुयाच्चपिनि, दिं व चाय् शिखानुसारं जुइपिं ।
निर्वाणया इच्छा याइपिनि, मदया वनी आसवत ॥"

अन दिं व चाय् शिखानुसारं जुइपिं धयागु न्हिनय् व चान्हय् स्वंगु शिक्षा सयेकाच्चपिं । निर्वाणया इच्छा याइपिं धयागु निर्वाणया आशा दुपिं । मदया वनी धयागु युजागु फुक आसवत मदया विनाश जुया मद्दगु भावय् थ्यंकवनी धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य दनाच्चयाय हे पूर्णा श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुंवापिं परिषद्पिन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

शास्ता ह्यंग्वालय् छुयात:गु च्वकिया मरि भोजन याना: विहारय् बिज्यात । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खं न्ह्य:यन "आवुसापिं, सम्म्यक्सम्बुद्धं पूर्णां व्यंगु ह्यंग्वालय् छुयात:गु च्वकिया मरि भोजन याना: दुष्करगु ज्या यानाबिज्यात ।" शास्ता बिज्याना "छु खंय् यन, भिक्षुपिं, आ: खं ल्हाना मुनाच्चनागु ख: ?" धका: न्यना: बिज्यायेव "फलनागु" धका: धायेव "भिक्षुपिं, आ: जकमखु, न्हापा नं जिं थवं व्यंगु च्वकिमरि नया" धका: धया न्हापाया खं न्ह्यथना बिज्यात -

"धाय् नया:, त्वना: च्वकिया ति ।

थव छंगु भोजन ख:, छाय् आ: मनसे च्वना ॥

"गन मनत्तयसं मस्य्, जा:तं वा विनयं ।

यक्व अन महाब्रह्मापिन्त नं च्वकिया ति हे नकिइ ॥

"छु जित सित, थुजाम्ह उतमम्ह सल ।

स्युसानं सिद्धका वया:, छंगु नयेमखु च्वकि ॥"^{२१०}

थव कुण्डकसिन्धवपोतकजातक विस्तृतं कना बिज्यात ।

पूर्णादासीया खं क्वचाल ।

^{११०} (जा० १.३.१०-१२)-

संस्कृतच्छायाः

२२६. सदा जाग्रताम् अहोरात्रमनुशिक्षिणाम् ।
निर्वाणामधिमुक्तानाम् अस्तं गच्छन्त्यास्रवाः ॥६॥

७. अतुल उपासकया खँ

“श्व पुलांगु खँ छः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले अतुल धयाम् उपासकया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भावस्तीवासी व उपासक न्यासःम्ह उपासक परिवार वृम्ह छन्द्या दिनय् इपिं उपासकपिन्त ब्वनाः धर्मोपदेश न्यनेत विहारे वनाः रेवत स्वविरयाथाय् धर्मोपदेश न्यनेगु इच्छा जुया रेवत स्वविरयात वन्दना यानाः फयेतुल । व आयुष्मान् एकान्तवासय् रतम्ह सीहू ये याकःचा जुडम्ह खः, उकिं वं छुन मकन । वं “श्व स्वविरं छुन मकन” धकाः तपिकया दनाः सारिपुत्र स्वविरयाथाय् वनाः छ्छेलिक्क दनाः च्वनेव स्वविरं “छाय् वयागु ?” धकाः धायेव “भन्ते, जिं युपिं उपासकपिन्त ब्वनाः धर्मोपदेश न्यनेत रेवत स्वविरयाथाय् वनां स्वविरं जित छुन मकन, उकिं जिं वप्रति तपिकया थन वया, धर्मोपदेश जित कना बिज्याहूँ” धकाः विन्ति यात । अले स्वविरं “अथेसा उपासकपिं फयेतु” धकाः धया यक्व ताःहाक यानाः अभिधर्मया खँ कन । उपासकं “अभिधर्मया खँ धयागु अति सुक्ष्मगु खः, स्वविरं यक्व अभिधर्मया खँ हे जक कन, जिमित श्व छुयायेत माःगु खः” धकाः तपिकया परिषद्दात ब्वनाः आनन्द स्वविरयाथाय् वन ।

स्वविरं नं “छु उपासकपिं खः” धकाः धायेव, “भन्ते, जिपिं धर्मोपदेश न्यनेत रेवत स्वविरयाथाय् वनाः, वयाथाय् खँलाबला तकं मजुया तपिकया सारिपुत्र स्वविरयाथाय् वनाः, वं नं जिमित अति सुक्ष्मगु यक्व अभिधर्मया खँ हे जक कन, श्व जिमित छुयायेत माःगु खः धकाः वयाप्रति नं तपिकया थन वयाः, भन्ते, जिमित धर्मया खँ कनाः बिज्याहूँ ।” अथेसा फयेतुना न्यं धकाः स्वविरं इमित सुबोधकवं भतिचा जक धर्मया खँ कन । इपिं स्वविरप्रति नं तपिकया शास्तायाथाय् वनाः वन्दना यानाः छ्छेलिक्क फयेतुल, अले इमित शास्ता धयाः बिज्यात - “छाय् उपासकपिं वयागु खः ?” “धर्मभवन यायेत, भन्ते ।” “छिमिसं धर्मया खँ न्यने धुन मखुला ?” “भन्ते, जिपिं न्यःव रेवत स्वविरयाथाय् वनाः, वं जिपिं नापं छु नं मकन, वयाप्रति तपिकया सारिपुत्र स्वविरयाथाय् वनाः, वं जिमित यक्व अभिधर्मया खँ कन, उगु बिचाःयाये मफया तपिकया आनन्द स्वविरयाथाय् वनाः, वं जिमित भतिचा जक धर्मया खँ कन, वयाप्रति नं तपिकया थन वयागु खः ।”

शास्तां वया खँ न्यनाः, “अतुल, श्व न्हापां निसं चलेजुया वयाच्वंगु खः, सुक च्वपिन्त नं, यक्व खँ ल्हाइपिन्त नं व भतिचा जक कनिइपिन्त नं निन्दा हे याइ । पूर्णरूपं निन्दा याये बहम्ह व पूर्णरूपं प्रशंसा याये बहम्ह धयाम्ह मदु । जुजुपिन्त नं गुलिसिन्त निन्दा याइ, गुलिसिन्त प्रशंसा याइ । महापुश्वीयात नं, चन्द्रसूर्ययात नं, आकाशादियात नं, प्यंगु परिषद्दा वयुड फयेतुना धर्मोपदेशयाम्ह सम्यक्सम्बुद्धयात नं गुलिसिन्त निन्दा याइ, गुलिसिन्त प्रशंसा याइ । अन्धबालपिर्निगु निन्दा व प्रशंसा अप्रमाण खः, पण्डित विद्वानं निन्दा यायेवं निन्दितम्ह हे जुड, प्रशंसा यायेवं प्रशंसितम्ह हे जुड” धकाः धया युपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

२२७. पोरणमेतं अतुल, नेतं अज्जतनामिब ।
निन्दन्ति तुण्हिमासीनं, निन्दन्ति बहुभाणिनं ।
मितभाणिमि निन्दन्ति, नखि लोके अनिन्दिते ॥

२२७. “श्व पुलांगु खँ छः, अतुल, न श्व आःतिनि जगु खः ।
निन्दायाइ सुक च्वम्हसित, निन्दायाइ यक्व खँ ल्हाइम्हसित नं ॥
भतिचा जक खँ ल्हाइम्हसित नं निन्दायाइ, मदु लोकय् निन्दा मयाकाच्वम्ह ॥

२२८. न चाहु न च भविस्सति, न वेतो
एकन्तं निन्दितो पोसो, एकन्तं वा पत्त

२२८. "न दत्त न ददइ, न आ थन दु
पूर्णरूपं निन्दितम्ह पुरुष, वा पूर्णरूपं प्रशंसित

२२९. यं चे विञ्जू पसंसन्ति, अनुविच्च सुवे सु
अच्छिद्दवृत्ति^{१८} मेधाविं, पञ्जासीलसमाहितं ॥

२२९. "गुम्हसित यदि विजं प्रशंसा याइ, न्हियान्हिं थ्हाव
दोष मदुम्ह विद्वान, प्रजाशील समाहितम्ह ॥

२३०. निक्खे^{१९} जम्बोनदस्सेव, को तं निन्दितुमहाति ।
देवापि नं पसंसन्ति, ब्रह्मापि पसंसितो ॥

२३०. "लुंयात थं जम्बु खुसिया, सुनां उम्हसित निन्दायाये योग्य जुइ
देवतापिसं नं वयात प्रशंसा याइ, ब्रह्मापिसं नं प्रशंसितम्ह छः ॥"

अन थव पुलांगु खँ छः धयागु न्हापानिसँ याःगु थव छः । अतुल धयागु उम्ह उपासकय
न थव आःतिनि जूगु छः धयागु थव निन्दा व प्रशंसा थौं आःतिनि उत्पन्न जूगु थं जुइमखु ।
धयागु छु थव लाता थं ख्वीय थं छुं नं मस्युम्ह थं सुंक च्वनाः फयेतुनाच्वन धकाः निन्दाय
ल्हाइम्हसित धयागु छु थव फसं कःगु ताडसिमाया हः थं त्यारा त्यारा सःवयेकाच्वन, थवया खँया
धकाः निन्दायाइ । भतिच्चा जक खँ ल्हाइम्हसित नं धयागु छु थव लुहिरा थं थःगु वचनयात मती त
जक धया सुंक च्वन धकाः निन्दायाइ । थथे सर्वप्रकारं थव लोक्यु निन्दामयाम्ह धयाम्ह मदु धयागु अ
वत धयागु न्हापा न मदु, लिपा नं दइमखु ।

गुम्हसित यदि विजं धयागु मुखंतयु निन्दा व प्रशंसा अप्रमाण छः, गुम्हसित पण्डितपि न्हियान्हिं
निन्दाया कारण व प्रशंसाया कारण सिद्धका प्रशंसा याइ, हवमंगु शिक्षा वा हवमंगु जीवनवृत्ति (स
यापन) युक्त जूगुलि दोष मदुम्ह (अच्छिद्द वृत्ति) धर्मज प्रजा युक्तम्ह जुया विद्वान (मेधावी) लौकिक लोकन
व चतुपारिशुद्धिशील युक्तजुया प्रजा शील युक्तम्हसित प्रशंसा याइ, उगु छु दोष मदुगु लुंयात च्वलेगु व पाथे
जम्बुखुसिया लुं थं सुनां निन्दायाये योग्य जुइ धयागु अर्थ छः । देवतापिसं नं धयागु देवता नं पण्डित मनुत्तयुस
उम्ह भिक्षुयात उपस्थान याइ स्तुति याइ प्रशंसा याइ । ब्रह्मापिसं नं न केवल देवमनुष्यापिसं जक छः, भिक्षु
चक्रपालया महाब्रह्मापिसं न थव प्रशंसितम्ह हे जुइ धयागु अर्थ छः ।

वेशनाया अन्तयु न्यासलं उपासकपि श्रोतापत्तिकलयु प्रतिस्थित जुल ।

अतुल उपासकया खँ क्वचान ।

संस्कृतच्छायाः

२२७. पुराणमेतद् अतुल । नैवब्रह्मानमिब ।
निन्दन्ति तुष्ठीयासीनं निन्दन्ति बहुभाषितम् ।
मित्ताभाषितमपि निन्दन्ति नास्ति लोकेऽनिन्दितः ॥३॥

^{१८} अविश्वकर्षण (अ०)

^{१९} यक (सी० म्या० टी०)

२३१. "कायप्रकोपयात् रक्षा या, कायं संबुता स्यात् ।
 कायदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, कायं सुचरित्रं या ॥
 २३२. "मनोपकोपयात् रक्षा या, मनसा संबुता स्यात् ।
 मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥
 २३३. "मनप्रकोपयात् रक्षा या, मनं संबुता स्यात् ।
 मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥

२३१. "कायप्रकोपयात् रक्षा या, कायं संबुता स्यात् । कायदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, कायं सुचरित्रं या ॥
 २३२. "मनोपकोपयात् रक्षा या, मनसा संबुता स्यात् । मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥
 २३३. "मनप्रकोपयात् रक्षा या, मनं संबुता स्यात् । मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥

२३१. "कायप्रकोपयात् रक्षा या, कायं संबुता स्यात् ।
 कायदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, कायं सुचरित्रं या ॥

२३२. "कायप्रकोपयात् रक्षा या, कायं संबुता स्यात् ।
 कायदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, कायं सुचरित्रं या ॥

२३२. "मनोपकोपयात् रक्षा या, मनसा संबुता स्यात् ।
 मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥

२३२. "कायप्रकोपयात् रक्षा या, कायं संबुता स्यात् ।
 कायदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, कायं सुचरित्रं या ॥

२३३. "मनोपकोपयात् रक्षा या, मनसा संबुता स्यात् ।
 मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥

२३३. "मनप्रकोपयात् रक्षा या, मनं संबुता स्यात् ।
 मनदुस्चरित्रयात् त्याग याताः, मनं सुचरित्रं या ॥

२३४. कायेन संबुता धीरा, अथो वाचाय संबुता ।
 मनसा संबुता धीरा, ते वे सुपरिसंबुता ॥

२३४. "कायं संबरितमह धीर, अले वाक् संबरितमह ।
 मनं संबरितमह धीर, इपिं हे बांलाक संबरितपिं खः ॥"

अन कायप्रकोपयान् धयान् स्वनी प्रकारया कायवुरचरितयाल रत्ता या । कायं संकर धयान् कायहारय्
वुरचरित बुद्धोद्भवयान् पनाः संकरित तिलातःयु इतर जुह । गुणुलि कायवुरचरितयाल त्याग धाकाः कायं सुचरितं
जुया ध्व तिरु नं धानाच्छनी, जकिं कायवुरचरितयाल त्याग धाकाः कायं सुचरितं या धकाः धयाल्ल । केमेणु
गाकायं न ध्व इ नियय कः । कायं संकरितम् धीर धयान् गुणि पण्डितयिलं कायं प्राणि तिलादि मयाःसे, काकं
मखुणु खं आवि मलाःसे, मनं अभिध्यादि उत्पन्न मयाःसे संकरितयि जुह, इयि वन लोकाय् बालाक संकरितयि
बालाक रत्तायायि बालाक सुरत्तायायि बालाक चापा तिलातःयि धयान् अर्भ कः ।
इशताया अल्य् आयलं (मनुत्) शीलापलिकलादि प्राय जुल ।

बद्धवर्गीयया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२३१. कायप्रकोपं रक्षेत् कायेन संवृतः स्यात् ।
कायवुरचरितं हित्वा कायेन सुचरितं चरेत् ॥११॥

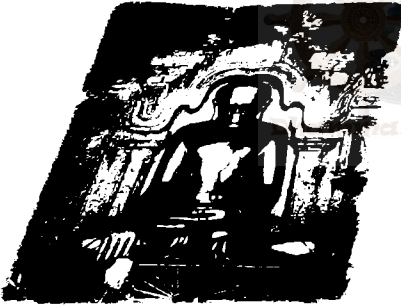
२३२. वचः प्रकोपं रक्षेत् वाचा संवृतः स्यात् ।
वचोवुरचरितं हित्वा वाचा सुचरितं चरेत् ॥१२॥

२३३. मनःप्रकोपं रक्षेत् मनसा संवृतः स्यात् ।
मनोवुरचरितं हित्वा मनसा सुचरितं चरेत् ॥१३॥

२३४. कायेन संवृता धीराः अथ वाचा संवृताः ।
मनसा संवृता धीराः ते वै सुपरिसंवृताः ॥१४॥

क्रोधवर्गीया वर्णन क्वचाल ।

भिन्ध्युगु वर्ग क्वचाल ।

१८. तालवर्ग

१. सा स्याद्ब्रह्मसिद्ध्या काय्या खँ

“आः छ म्हासुगु धायँ येँ जुल.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले छम्ह सा स्याद्ब्रह्मसिद्ध्या काय्या कारण्य आजा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तिइ छम्ह गोघातकं सा स्यानाः बांलागु ला कया खुंकेबियाः काय व कला नापं फयेतुना ला नइ, म् तयाः भियाः जीविका हनाच्चन । वं थये न्येन्याई सा स्यायेगु ज्या यायां लिक्क विहारय् च्वनाः बिज्याम्ह शास्तायात छन्दु नं छधव यागु वा भोजन मबिल । व ला मदयेक जाः नइमखुम्ह जुयाच्चन । व छन्दुया दिनय् न्हिनय् ला भिया थःधानिति खुनेत छकु लापीय कलायात बिया म्वःन्हयेत वन । अले वया पासा छैय् वनाः कलायात धाल - “जित मिइगु ला भतिचा ब्यु, जि छैय् पाहना वल ।” मिइगु ला मन्त, छं पासा ला भियाः आः म्वःन्हयेत वन । थये यायेमते, यदि ला दसा, जित ब्यु । छं पासायात तयाः तयागु ला बाहेक मेगु ला मदु । वं “जि पासायात माःगु थव ला बाहेक मेगु ला मदु, वं नं ला मदयेक नइमखु, थवं भिसां नं बिइमखु” धकाः थःम्ह हे उगु ला ज्वनाः लिहाँवन ।

गोघातक नं म्वःन्ह्याय वयेवं कलाम्हं थःम्ह पिनाः बुइका तःगु वार्डेगु तरकारी नापं भोजन न्हयेने थंकेवं धाल “ला ग्वः ?” “मदु, स्वामी ।” जिं लाखुनेत ला बियाः वनागु मखुला ? छं पासा वयाः “जि पाहना वल, मिइगु ला ब्यु” धकाः धायेवं जि “छिमि पासायात तयातःगु ला बाहेक मेगु ला मदु, व ला मदयेक नइमखु” धकाः धायेक धायेक जबरजस्तीयानाः उगु ला थःम्ह हे ज्वनाः वन । जिं ला मदयेक भोजन नयेमखु, उगु ला कया हिं । जिं छु यायेफइ, नयादिलें, स्वामी । वं “जिं नयेमखु” धकाः उगु भोजन थंकेबियाः चुपि ज्वनाः लिउंने छैय् च्वनाच्चम्ह इहाँयाथय् लिक्क वनाः म्हुतइ ल्हाः दुछवया मँ सालाः चुपि मँया प्वःकाय् ध्यानाः ज्वनाः वनाः ह्यंग्बालय् छुइके बियाः जाया थोने तयाः फयेतुना छपे जा नयाः छकु ला म्हुतइ तल । उगु क्षणय् हे वया मँ चःवना भुइ क्तुं वल । उगु क्षणय् हे थम्ह यानागु समानगु कर्मविपाक तुरन्त हे प्राप्त जुल । व नं इहाँया थँ म्हुतुं हि बाः वयाः छैय् दुने इहाँ वनाः पुलिं चुयाजुया हालालुजल ।

उगु इलय् गोघातकया काय बीयात स्वस्व लिक्क दनाच्चंगु जुयाच्चन । अले वयात माँम धाल - “पुता, थव गोघातकयात स्व, इहाँ येँ छैय् दुने पुलिं चुयाः चाःहिला हालालु जुयाच्चंगु, थव दुःखं छंगु छ्यंनय् नं लाइ (क्तुंबइ), जित नं वास्ता मयाःसे थःगु सुरक्षा यानाः बिस्सुं हँ ।” कायम्ह मन्त्युभयं त्रशितम्ह जुयाः मोघात वन्दना यानाः बिस्सुंवन, बिस्सुंवन, तक्षशिलाय् वन । गोघातक नं इहाँ येँ छैय् दुने हाहाँ चाःहिला सिनावनाः अवीचि नरकय् उलयन जुल । इहाँ नं सित । गोघातकपुत्र नं तक्षशिलाय् वनाः लुँकःभिया ज्या सयेकल । अले वया आचार्य गामय् वंबले “युजागु तिसालझार दयेकि” धकाः धया लिहाँवन । व नं उजागु ह तिसालझार दयेकल । अले वया आचार्य वयाः तिसा अलकारं खनाः “थव न्ह्यायाय् वनाः नं जीविका हनेगु समर्थ दत” धकाः न्यासेम्ह यः म्हायाय् बिल । व कायम्ह्यायपि नापं तःधि जुल ।

अले वया कायपिं वैश जायावयेवं शिल्प सयेका लिपा श्रावस्तिइ वनाः अन गृहवास व्यवस्थायाना च्वनाच्चंबले श्रद्धादुपि व लयुताःपि जुल । इमि बौम्ह नं तक्षशिलाय् छुं नं कुशल मयाःसे हे बुराजुल । अले वया कायपिसं “जिमि बौ बुरा जुल” धकाः थःशाय् सःतके छवयाः “जिमिसं बौया निति दान बिइ” धकाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यात । इंसंसं कन्हेखुनुं छैय् दुने बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात फयेतुका सन्कारपूर्वकं भोजन धाकाः भोजनया अन्त्यं शास्तायात धाल - “भन्ते, जिमिसं थव बौ म्वानाच्चंबले हे भोजन दान बियागु खः, जिमि बौया निति अनुमोदन यानाः बिज्याहँ ।” शास्तां वयात सःता, “उपासक, छ बुरा जुल, शरीर परिपक्व जुल, गंगु म्हासुगु धायँ येँ जुल, छ परलोकय् वनेत कुशलया लँ खवं मदु, थःगु प्रतिस्था या, पण्डित जु, मूर्ख जुइमते” धकाः अनुमोदन यायां थुपि निपु गाथा आजा जुया बिज्यात -

२३५. धनुःकालस्येव शक्तिरिव, उपसृष्टिरिव च ते^{२१०} उपदिता ।
उद्योगमुखं च निद्रति, पाथेय्यमिव च ते न विज्जति ॥

२३५. "आः, ए उ भवतासु मनुं ये जल, यमपुत्रं च एतसु धमनः ।
ए विपशया मनुः ये भवतासु, तं खर्चं न ए मनुनि ॥

२३६. सो करोहि वीपमत्तनो, खियं वायम पण्डितो भव ।
निद्वन्तमलो अनङ्गणो, दिव्वं अरियभूमि उपेहिस्सि^{२११} ॥

२३६. "उकिं ए उगु मःगु द्वीप दयेकी, याकनं हे कुतःया पण्डित जु ।
अकुशल मल लिकया क्लेश मनुह जुया, दिव्य आर्यभूमिद्वि लिकक उपेकेणु स्वः ॥"

अन आः ए क्कामुगु खीयं ये जल, उपासक, ए आः सोधुना खीयं क्कामुगु खीयं ये जल । यमपुत्रं धयागु यमपुत्रयात धाद, ए मनुया कारणायात हे धाःगु खः, ए मनुया लिकक उचन धयागु अर्थे खः । विपशया मनुः ये धयागु पशितानीया मनुः ये खः, पतलोमदुखं ज्जनाज्जन धयागु अर्थे खः । तं खर्चं धयागु खीयं क्कामुगुलया जाकि आदि तं खर्चं ये मरुत्तोक्क वनेत ए कुशलपुत्रया तं खर्चं मनु धयागु अर्थे खः । उगु वयेकि धयागु ए समुद्रं जहाज तज्जनाः द्वीप धकाः प्रतिभयाया निति कयातःगु ये मःगु कुशलप्रतिभया दयेकि । दयेका न याकनं हे कुतः या, याकनं याकनं उन्साह या, मःगु कुशलकर्म प्रतिभया याताः पण्डित जु । मनुसितं मनुया मनुया मनुया हे धयागु लयं हे धयागु लयं हे धयागु लयं हे कुशल याद, ए पण्डित धयागु जद, उजागु जु, अन्धयात (मनु का) जदमते धयागु अर्थे खः । दिव्य आर्यभूमिद्वि धयागु वये उन्साह याया दयादि मलत मनुयाकतुलं याताः अकुशल मल लिकया क्लेश मनुगुभाव क्लेश मनुह व निक्लेशन्त जुयाः न्याता प्रकारया शुद्धावास भूमिद्वि धयनी धयागु अर्थे खः ।

वेशनाया अन्तय उपासक श्रोतापत्तिकलम् प्रतिस्थित जुल, मंजपिन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

द्विप कन्हेया निति न शास्तायात निमन्त्रणा याताः दान विद्या भोजनधुका शास्तायात अनुमोदनया दलय धाल - "भन्ते, श्व न जिमि वी म्वानाच्चंवल्लेया भोजन खः, श्वयात हे अनुमोदन याताः बिज्याहं ।" शास्ता मया निति अनुमोदन यायां युधि निपु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२३७. उपनीतवयो च दानिसि, सम्पयातोसि यमस्स सत्तिके ।
वासो^{२१२} ते नत्थि अन्तरा, पाथेय्यमिव च ते न विज्जति ॥

२३७. "कुनावन आयु एगु आः, ए तयार जुल वनेत यमया लिकक ।
वास ए मनु बिचय, तं खर्चं न ए मनुनि ॥

२३८. सो करोहि वीपमत्तनो, खियं वायम पण्डितो भव ।
निद्वन्तमलो अनङ्गणो, न पुनं जातिजरं^{२१३} उपेहिस्सि ॥

२३८. "उकिं ए उगु थःगु द्वीप दयेकी, याकनं हे कुतःया पण्डित जु ।
अकुशल मल लिकया क्लेश मनुह जुया, हानं जन्मजरा मजुद्दगु स्व ॥"

२१० तं (सी० स्या० कं० रो०)

२११ दिव्वं अरियभूमिमेहिस्सि (सी० स्या० रो०)

२१२ वासोपि च (बहुसु)

२१३ न पुन जातिजरं (सी० स्या०), न पुन जातिजरं (क०)

अन फुनावन आयु धयागु मवया वन आयु वा अतिक्रमण जुल आयु, (उप धयागु निपात जक खः), आः छ स्वंगु वैशं अतिक्रमण यांनाः मृत्युया न्त्यःने वनाच्चन धयागु अर्य खः । छ तयार जुल वनेत धमया लिक्क धयागु मृत्युया न्त्यःने वनेत तयार जुया वनाच्चन धयागु अर्य खः । बास छ म्हु विचय् धयागु गये लैय् वनीबले उगु उगु ज्यात यांनाः लैया दयुइ च्वनाच्चनिइ, यथे परलोकय् वनेबले जुइमखु । परलोकय् वनाच्चनीम्हं यथे धाये फइमखु “भतिचा पिपाब्यु, आः दान बिइ, आः धर्मया खँ न्यने” धकाः आदि । यन च्युत जुया परलोकय् उत्पन्न हे जुइ । थ्व खँयात कयाः धयातःगु खः । तँ खर्व धयागु थ्व क्वय् धया ये खः, उपासकयात हान हान क्वातुकेत यन न शास्तां धयाविज्यात । जम्मजरा धयागु यन ब्याधि मरणयात न कायेमाः । क्वय्या पाथाय् अनागामिमां धया विज्यात, यन अहेतुमां आज्ञा जुया विज्यात । यथे जुसां न गये जजुं थःगु म्हुतु स्वया जाये चिनाः काय्या न्त्यःने यकेव उम्ह कुमारं थःगु म्हुतु स्वया जक नइ, थये हे शास्तां च्वेया मार्गकथं धर्मदेशना यांनाः विज्याबले न उपासक वःगु उपनिश्रयकथं क्वय्या श्रोतापत्तिफल थंका थ्व अनुमोदनया अन्त्य अनागामिफल प्राप्त जुल । शेषपरिषद्यात न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सा स्याइम्हसिया काय्या खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२३५. पाण्डुपलाश इवेदानीमसि, यमपूरुषोःपि च त्वामुपस्थितः ।
उद्योगमुखे च तिष्ठसि, पाथेयमपि च ते न विद्यते ॥१॥

२३६. स कुरु द्विपमात्मनः क्षिप्रं व्यायच्छस्व पण्डितो भव ।
निर्धूतमलोःतञ्जनो दिव्यमार्याभूमिमेष्यसि ॥२॥

२३७. उपनीतवयाश्चेदानीमसि, सम्प्रयातोःसि यमस्यान्तिकम् ।
वासोःपि च ते न नास्त्यन्तरा, पाथेयमपि च ते न विद्यते ॥३॥

२३८. स कुरु द्विपमात्मनः क्षिप्रं व्यायच्छस्व पण्डितो भव ।
निर्धूतमलोःतञ्जनो न पुनः जातिजरं उपैष्यसि ॥४॥

२. सुं छत्तह द्राह्मण खँ

“छसिकथं मेधावी.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले सुं छम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, व छन्हुया दिनय् सुथे हे पिहाँवया भिक्षुपिं चीवर पुनेगु थासय् भिक्षुपिं चीवर पुनाच्चंगु स्वयाः दनाच्चन । उगु थासय् घाँय् बुयाः वयाच्चंगु दयाच्चन । अले छम्ह भिक्षुया चीवरं पुबले चीवरया च्चकां घाँसय् थ्यबले सितया लखं प्यात । ब्राह्मणं “थ्व थासय् वार्जेगु घाँय्त छानाः वियेगु उचित जुइ” धकाः कन्हेखुनु कू च्वनाः वनाः उगु थाय् छानाः चाकःलाक खल थें दयेकन । कन्हेखुनु न उगु थासय् भिक्षुपिं वयाः चीवरं पुनाच्चबले छम्हसिया चीवरच्चकां बीय् थियाः धूल किनाच्चंगु खनाः “यन फि लायेगु उचित जुइ” धकाः विचाः यांना फि हया लात ।

अले छन्हुया दिनय् भोजनः न्यः तःसकं निभात्वल, उबले न भिक्षुपिं चीवरं पुनाच्चबले म्हुं चःति वयाच्चंगु खनाः “थन जि मण्डप दयेकेगु उचित जुइ” धकाः विचाः यांना मण्डप दयेके बिल । कन्हेखुनु सुथे हे वा वन, सुपयिं न वयाच्चन । उबले न ब्राह्मणं भिक्षुपिं दनाः स्वयाच्चबले चीवरं प्याःपिं भिक्षुपिं खनाः “यन जि शाला दयेकेगु उचित जुइ” धकाः शाला दयेकाः “आः शालाया उलेज्याः याये” धकाः विचाः यांना बुइप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यांनाः दुने न पिने न भिक्षुपिं फयेतुकाः भोजनया अन्त्य अनुमोदनया निति शास्ताया पात्र कया, “भन्ने, जिं भिक्षुपिं चीवरं पुसानिसं थ्व थासय् दनाः स्वयाच्चनावले यथे यथे खनाः यथे यथे याके

बिया" धकाः न्यःव निसैया फुककं उगु खँ कन । शास्तां वया खँ न्यनाः बिज्याना, "ब्राह्मण, पण्डितपि धयापिसं क्षण्य क्षण्य भतिचा भतिचा कुशल यानाः छसिकथं यःगु अकुशलमल पित हे एवइ (हइ)" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२३९. अनुपुब्बेन मेधावी, थोकं थोकं छणे छणे।
कम्मारी रजतस्सेव, निदमं मलयत्तने॥

२३९. "छसिकथं मेधावी, भतिचा भतिचा क्षण्य क्षण्य।
लुंकिःमिं लुंयात ये, पितएवइ मल यःगु॥"

अन छसिकथं धयागु क्रमानुसारं खः । मेधावी धयागु धर्मज प्रजां पुक्तम्ह । क्षण्य क्षण्य धयागु अवसर दइ बले कुशल धयायां । लुंकिःमिं लुंयात ये धयागु गये लुंकिःमिं छक्क जक लुंयात छयाः दयाः कसर पितएवया तिसात दयेके फइमखु, हानं हानं छयाः दयाः कसर पितएवइ, उकिं अनेक प्रकारया तिसात दयेकाः च्चनिइ, थये हे हानं हानं कुशल धयायां पण्डितं यःगु रागादि मल पितएवइ, थये मल मदयेवं क्लेश मदुम्ह हे जुइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य ब्राह्मण श्रोतापत्तिकल्प्य प्रतिस्थित जुल, आपालं मनत्तयं न सार्यक धर्मदेशना जुल ।

सुं छम्ह ब्राह्मणया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२३९. अनुपूर्वेण मेधावी स्तोके स्तोके क्षणे क्षणे ।
कम्मारी रजतस्येव निर्धमेन्मलमात्मनः ॥३॥

३. तिस्स स्थविरया खँ

"नं विहावःगु खतं....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्य च्चनाविज्यानाः च्चबले तिस्स स्थविर धयाम्ह भिक्षुया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यनाः, छम्ह भावस्तीवासी कुलपुत्रं प्रवजित जुया उपसम्पदा प्राप्त जुया तिस्स स्थविर धकाः प्रसिद्ध जुल । वं लिया जनपदया विहारय वर्षावास् च्चनाः च्चाक् हाकःगु ख्वातगु गाः छपु प्राप्त जुया वर्षावास् दनाः पवारणायाः उगु गा च्चनाः वनाः तताया ल्हाःतय बिल । वं "जि किजायात थव गा उचित मज्" धकाः उगु गा ज्वःगु कैथिं चानाः भिरि भिरि धानाः उगलय् दूत छवयाः दया च्चिपुगु का कयाः कापः याकेबिल । स्थविरं नं सुका व मनु व्यवस्थायाः चीवर सुइपिं युवकं भामणोरपिं भुंका केहैयाथय वनाः "जिगु उगु कापः ब्यु, चीवर सुइके" धकाः धाल । वं गुक् हाकःगु कापः पितहया किजायात ल्हाःतय बिल । व उगु कयाः बांलाक स्वयाः "जिगु कापः ख्वातगु च्चाक् दुगु खः, थव सालगु गुक् हाकःगु खः । थव जिगु कापः मखु, थव छगु खः, जित थव माःगु मनु, जित उगु हे कापः ब्यु" धकाः धाल । "भन्ते, थव छःपिनिगु खः, कयाः बिज्याहुं" धकाः बिलि यात । वं कायेगु इच्छा मयात । अले वयात थःम्ह धानागु ज्या फुककं बिलिन्ध्यानाः, "भन्ते, थव छःपिनिगु हे खः, कया बिज्याहुं" धकाः बिल । वं उगु कापः ज्वनाः विहारय वनाः चीवरया ज्या शुरुयात ।

अले वया केहँन चीवर सुप्लि यागु भोजनादि तयार यात । चीवर सुइ सिधःगु दिन्य अधिक सत्कार याकेबिल । वं चीवर स्वया उकिइ स्नेह उत्पन्न जुयाः "आः कन्हे जक उगु चीवर पुने" धकाः लछ्याना हयाः चीवर तययाय तयाः उख्नु चान्हय नयागु आहार पचे धायेयफयाः सिनावनाः उगु हे चीवरय सि जुया उत्पन्न जुल । केहँ नं वया मनुयु जगु न्यनाः भिक्षुपिनिगु तुतिइ भोस्सुना खल । भिक्षुपिसं वया शरीर कृत्ययाः बिरामी सेवा याइम्ह मद्गुलिं उगु चीवर सइया हे जुइ । "चीवर भागथले" धकाः उगु चीवर पितहयेके बिल । व सि "दुमिसं जिंके दुगु लुंयेयात" धकाः छवयाः उखँथुखे न्वायंजुल । शास्तां गन्धकुटिइ फयेतुना हे

विष्यभोतधातुं उगु सः न्यनाः विज्याना, "आनन्द, तिस्सया चीवर भाग मयःसे न्ह्यन्तक अर्थेनि ति धाः" धकाः धयाः विज्यात । स्वविरं अये याके बिल । उम्ह सि नं न्ह्यन्तु दुबले सिनावनाः तुषितविमानय् उत्पन्न जुल । शास्तां "च्यान्हुया दिनय् तिस्सया चीवर इना काः" धकाः अरयानाः विज्यात । भिक्षुपिसं अये हे यात ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ न्ह्यःथन "छाय् शास्तां तिस्सया चीवर न्ह्यन्तक अये तयेके बियाः च्यान्हुया दिनय् इना कायेगु अनुमति बिया विज्यात ।" शास्ता विज्यानाः "छु खँय वन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चनगु खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं "खः, भिक्षुपिं, तिस्स यःगु चीवरय् सि जुया उत्पन्न जुल, छिमिसं उगु इना कायेत्यंबले 'युमिसं जिके दुगु तुते यानाच्चन' धकाः ख्याः उखँयुखे न्वाँयजुल । छिमिसं चीवर कायेवं वं छिमिप्रति मन स्यकाः नरकय् उत्पन्न जुइ धकाः जिं उगु चीवर अर्थेनि तयेके बियागु खः । आः व तुषितविमानय् उत्पन्न जुल, उकिं जिं छिमित चीवर कायेगु अनुमति बिया" धकाः धयाः विज्याना हानं इमिसं "धाये, श्व तृष्णा धयागु, भन्ते, म्यातगु भार खः" धकाः धायेवं "खः, भिक्षुपिं, युपिं सत्त्वपिनिगु तृष्णा धयागु म्यातगु भार खः । गये नँय् खतं नया वयेवं नँयात हे नयायंका स्यकिइ, छयले मजिइका बिइ, यथे हे श्व तृष्णां युपिं सत्त्वपिनि दुने उत्पन्न जुयाः उपिं सत्त्वपिन्त नरकादिइ उत्पन्न यानाः बिइ, विनाश यानाबिइ" धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

२४०. अयसाव मलं समुद्धितं, ततुद्दाम्^{२४} तमेव खादति ।
एवं अतिधोवचारिणं, सानि कम्मानि^{२५} नयन्ति दुग्गतिं ॥

२४०. "नँ पिहाँवःगु खतं नं, अन हे पिहाँवया व हे नँ नइ ।
यथे सदाचारं अतिक्रमण याःन्हसित, थःन्ह यानागु कर्म यकिइ दुर्गतिइ ॥"

अन नँ धयागु नँ पिहाँवःगु खः । अन हे पिहाँवया धयागु अन अन हे पिहाँवया खः । सदाचारं अतिक्रमण याःन्हसित धयागु ध्यां उत्पयत धकाः कयातःगुयात "युपिं छुयायेत माःगु खः" धकाः प्रतिवेक्षण (समीक्षा) यानाः परिभोग यायेमाःगु प्रज्ञा खः, उगुयात अतिक्रमण यानाः जुइवं सदाचारं अतिक्रमण जुम्ह जुइ । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गये नँय् पिहाँवःगु खतं नं उगु हे नँयात नइ, यथे हे चतुप्रत्यय्य् प्रतिवेक्षण (समीक्षा) मयाःसे परिभोग याइबले सदाचारं अतिक्रमण जुयाः उगु कर्मत यःके च्वनाच्चंगुलिं यःके दुगु उगु कर्मतद्वारा दुर्गतिइ यकिइ ।
देशनाया अन्त्य आपानं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

तिस्स स्वविरया खँ क्वचाल ।

सत्कृतच्छायाः

२४०. अयस इव मलं समुत्थितं, तत उत्थाय तदेव खादति ।
एवम् अतिधावनचारिणं, स्वानि कर्माणि नयन्ति दुर्गतिम् ॥६॥

४. लालुदायि स्थविरया खँ

"अभ्यास मयागु मन्त्र मल खः....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले लालुदायि स्वविरया कारणाय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तिइ न्यागु कोटि आर्यभावकपिं च्वनाच्चन, निगु कोटि जक प्याजर्नपिं जुयाच्चन । इपिमध्ये आर्यभावकपिं भोजनन्त्यः दान बियाः भोजनधुंका घ्यः, चिकं, कसित, साख व वस्तत आदि च्वनाः विहारं वनाः धर्मापदेश न्यनाच्चन । धर्मापदेश न्यनाः वनिइबले सारिपुत्र व भोगत्तानया गुणया खँ वर्णन यानाः वनिइ । लालुदायि स्वविरं इमिगु खँ न्यनाः "आः युमिगु धर्मापदेश न्यनाः छिमिसं यथे धयाच्चन, जिगु धर्मापदेश न्यनेवं छु मथाइ जुइ" धकाः धयाच्चन । मनूतय्सं वया खँ न्यनाः "श्व छम्ह धर्मकथिक जुइ, जिमिसं श्वयागु नं

^{२४} ततुद्दाम् (सी० त्या० ते०)

^{२५} सत्कम्मानि (सी० ते०)

धर्मापदेश न्येगु उचित जुइ" धका: इमिसं छन्हूया दिनय् स्वविरघात फवना:, "भन्ते, यौ जिमिगु धर्मभ्रवण यायेगु दिं ख:" धका: संझ्यात दान विद्या:, "भन्ते, छ:पिसं जिमित न्हिनय् धर्मापदेश याना बिज्याहूँ" धका: बित्ति यात । वं न इमिगु वचन स्वीकार यात ।

इपिं धर्मभ्रवण इलय् वया:, "भन्ते, जिमित धर्मापदेश याना बिज्याहूँ" धका: धायेवं लालुदायि स्थविरं आसनय् फयेतुना चित्रं युक्तगु पंखा ज्वना: संका: छगु न धर्मपदयात कंगु मखना:, "जिं गाथाया पद छगु जक धाये, मेन्हसित धर्मापदेश ककिइ" धका: धया क्वहौवल । इमिसं मेन्हसित धर्मापदेश ककेबिया हान लालुदायियात आसनय् तल । वं हानं छुं न कंगु मखना:, "जिं चान्हय् कने, मेन्हसित धर्मापदेश ककेब्यु" धका: धया: आसनं क्वहौवल । इमिसं मेन्हसित धर्मापदेश कके बिया: हानं चान्हय् स्थविरयात हल । वं चान्हय् न छुं न कंगु मखना:, "जिं सुय न्हापनं कने, चान्हय् मेन्हसित ककिइ" धका: धया क्वहौवल । इमिसं मेन्हसित चान्हय् ककेबिया: हानं सुयय् वयात हल । वं हानं छुं न कंगु मखन । आपालं मन्तयसं त्वहंवा कथि आदि ज्वना:, "अन्धबाल, छ सारिपुत्र व मोगल्लानयात वर्णन धायेवं थये थये धाइम्ह ख:, आ: छ छाय् मकनागु ख:" धका: छ्वायेवं बिस्स्यं वनाच्चंमहसित तिनायन । व बिस्स्यं वना च्चंबले छगु च:बिइ कुतुं वन ।

आपालं मन्तयसं खँ पितहल - "यौ लालुदायिया सारिपुत्र व मोगल्लानया गुणया खँ ल्हानाच्चंबले इघ्याजुया थ:त धर्मकथिकभाव प्रकाश याना: मन्तयेसं सत्कार याना: धर्मापदेश न्येने धका: धायेवं प्यक्वतक आसनय् फयेतुना कनेमा:गु छुं न मसिया: 'छ जिमि आर्य सारिपुत्र व मोगल्लान स्थविरनापं समान थाय् काल' धका: त्वहंवा कथि ज्वना: छ्याना: बिस्स्यं वना च्चंबले च:बिइ कुतुं वन ।" शास्ता विज्याना: "छु खँय् अन, भिक्षुपिं, आ: छँ ल्हाना मुनाच्चंनगु ख: ?" धका: न्याना बिज्यायेवं "फलनागु धका: धायेवं "भिक्षुपिं, आ: जकमखु, न्हापा नं थव खिगालय् दुबे हे जुल" धका: धया न्हापाया खँ न्हय्यना: बिज्यात -

"प्यापा तुति दुम्ह जिं ख: पास, छुं न पास प्यापा तुति दुम्ह हे ख: ।

बा, पास लिहौं बा, छाय् छ ग्याना: बिस्स्यं वना ॥

"छ फोहर धवगी नवगु सँदुम्ह ख:, धवगी नवयाच्चन हे फा ।

यदि छ युद्धयायेगु इच्छा दुसा, त्याम्ह छन्त यानाबिइ ॥"^{२४६}

थव जातक विस्तृत कना बिज्यात । उबले सीह सारिपुत्र जुल, फा लालुदायि जुल । शास्ता युगु धर्मदेशना न्हय्यना: बिज्याना, "भिक्षुपिं, लालुदायिं भतिवा जक धर्म सयेका तल, वं पाठ अभ्यास मयात, छुं न परियत्ति सयेका: उगुयात पाठ अभ्यास मयाइगु मल हे ख:" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२४१. असञ्जायमला मन्ता, अनुद्धानमला धरा ।

मलं वण्णत्स कोसज्जं, पमादो रक्खतो मलं ॥

२४१. "अभ्यास मयागु मन्त्र मल ख:, उत्साह मदुगु छैय् मल ख: ।

मल ख: वर्णया आलस्य, प्रमादो रक्षायाइ मलयात ॥"

अन अभ्यास मयागु धयागु गगु परियत्ति वा शिल्प दोहरय् याना: अभ्यास मयायेवं व कृत: मयायेवं विनाश जुइ, निरन्तरं च्वना च्चनिइमखु, उकिं "अभ्यास मयागु मन्त्र मल ख:" धका: धयातल । गुगु गृहवासय् च्वनाच्चंम्ह यत्न प्रयत्नयाया: पुलांगु छैयात ल्हवनेगु (मर्मत) आदि मयान्हसिया छुं विनाश जुइ, उकिं "उत्साह मदुगु छैय् मल ख:" धका: धयातल । गुगु गृहस्थी वा प्रव्रजित आलस्यया कारणं शरीर सफायायेगु वा सामानत मर्मतयायेगु मयायेवं शरीर दुर्बण जुइ बालाइ मखु, उकिं "मल ख: वर्णया आलस्य" धका: धयातल । गथे सायात स्वयाच्चंम्ह प्रमादवश न्हय:वयेका: वा भिंताच्चनेवं उपिं सात मेयाय् वना: वा हिंसक पशुतयसं व खुँ आदि पिनिगु उपदवं वा मेपिनिगु वा बँइ आदिइ क्वहौं वना: नयेवं विनाश जुइका च्चनिइ, थ:त न दण्ड व ब्व:बिइका च्चनेमालिइ, प्रव्रजितपिनि इन्द्रियद्वारादि रक्षा मयायेवं प्रमादवश क्लेशत क्वहौं बिया शासन च्युत जुइका

^{१११} (जा० १.२.५-६)

ज्वनेमालिङ्ग, उकिं "प्रमादी रक्षायाद् मलयात" धकाः धयातल । वया श्व विनाशयात आट्टवान यानाः मलस्थानीय जुद्गुलिं मल धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

लालुवाधि स्वविरया खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२४१. अस्वाध्यायमला मंत्रा अनुत्थानमला गुहाः ।
मलं वर्णस्य कौशीलं प्रमादो रक्षतो मलम् ॥॥

५. सुं छल्लह कुलपुत्रया खँ

"स्त्रीया दुश्चरित्र मल खः....." धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता वेलुवनम् ज्वना विज्यानाः ज्वबले सुं छम्ह कुलपुत्रया कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।

भौसं न्यानाः, वया समान जातम्ह कुलकुमारी हल । व हयागु दिन नित्तं त्यवः कावनिम्ह (व्यभिचारिणी) जुल । उम्ह कुलपुत्रं वया त्यवः कावंगुलिं यानाः लज्जित जुया नुद्दया नं न्दघने वनेगु मफया उपस्थानादि यावनेगु विकाः गुलिचा मद्दवं हे शास्तायायाय वनाः वन्वना यानाः छल्लेसिक्क फयेतुना "छु खः, उपासक, छ खने मवु" धकाः धायेवं उगु खँ कन । अले वयात शास्तां, "उपासक, न्हापा नं जिं मिसा धयाम्ह खुसि आदि यें खः, इमिप्रति पण्डितं तं पिकाये मज्जु" धकाः धयागु खः, छन्त भवजन्म त्वःपुयातःगुलिं यानाः तुमकं मफुत" धकाः धयाः विज्यायेवं उगु खँ न्यनेत पखनेवं -

"गये खुसि, लँ, त्वनेगु याय् (भक्ति), सभा, बुंगाः खः ।

यथे हे लोकया स्त्रीपि खः, ईब्ब्यः इमि मवु ॥^{२४०}

जातक विस्तृत कनाः विज्याना, "उपासक, मिसाया व्यभिचारिणी जुद्गु मल खः, दान विद्महसिया नुगःस्यागु मल खः, श्व लोकम् व परलोकम् यःत विनाश याद्गु अकुशलकर्म मल खः, अविद्या फुक्क मल स्वयानं ज्वेया मल खः" धकाः धया युपि गायात आज्ञा जुया विज्यात -

२४२. मलित्थिया दुच्चरितं, मच्छेरं ददतो मलं ।

मला वे यापका धम्मा, अस्मि लोके परम्हि व ॥

२४२. "स्त्रीया दुश्चरित्र मल खः, विद्महसिया नुगःस्यागु मल खः ।

मभिगु स्वभाव मल खः, थन लोकम् व परलोकम् नं ॥

२४३. ततो मला मलतरं, अविज्जा परमं मलं ।

एतं मलं पहन्त्वान, निम्मला होथ भिक्खवो ॥

२४३. "उगु मलं फन् मलिनगु, अविद्या परम मल खः ।

श्व मलयात त्याग यानाः, निर्मलं जु भिक्षुपि ॥"

अन दुश्चरित्र धयागु त्यवः काःजुद्गु खः । त्यवः कावनीम्ह मिसायात भाःतं नं छँन पितनाछवद्द, माँवैपिनिथाय् वंसा नं "छ कुलया अगीरव याम्ह जुल, मिखा नं स्वये मथल" धकाः वयात पितनाछवद्द । व अनायम्ह जुया तःसक दुःख सिद्द । उकिं वया दुश्चरित्रयात "मल" धकाः धयातल । विद्महसिया धयागु दाताया । गुम्हसिया बुँ ज्या याद्दबले "श्व बुँद्द बालि सयेवं सलाक भोजनादि दान विद्द" धकाः विचाः याना बालि सयेधुंका नं नुगःस्थाना वया त्यागचित्तयात पनाबिद्द, वं नुगःस्थानाः त्यागचित्तयात अवरोध यायेवं मनुष्यसम्पत्ति,

^{१००} (जा० १.१.६५; १.२.२.९)

दिव्यसम्पत्ति व निर्वाणसम्पत्ति यांना: स्वंग् सम्पत्ति प्राप्त जुद्धमखु । उकिं धयातःगु - " विद्मसिया नुगःस्यागु मल खः । " त्यं दुगुलिद नं थव हे नियम खः । मभिंगु स्वभाव धयागु अकुशल धर्मत थव लोक्य व परलोक्य नं मल हे खः ।

उगु धयागु क्वय धयावयागु मल स्वया । भन् मलिनगु धयागु अधिक मलगु छिमित कने धयागु अर्थ खः । अविद्या धयागु च्याता ख्यं ज्ञान मवद्गु हे परम मल खः । त्याग यांना: धयागु थव मलयात त्वःता खः, भिक्षुपि, छिपि निर्मलपि जुद्धमल धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

सुं छम्ह कुलपुत्रया खं स्वचात ।

संस्कृतच्छाया:

२४२. मलं त्रिया दुश्चरितं मत्सरं वदतो मलं ।
मलं वै पापका धर्मा अस्मिन् लोके परस्मिन् च ॥८॥

२४३. ततो मनात् मलतरम् अविद्या परमं मलम् ।
एतन्मलं प्रहाय निर्मला भवत भिक्षवः ॥९॥

६. एल्लसारीया खँ

"भिंगु जीवन हनिद....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाविज्याना: च्चंबले चूलसारि धयाम्ह सारिपुत्र स्वविरया सहवासीया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भ्रीसं न्यना:, वं छन्द्या विनय वैद्यया ज्या यांना: प्रणीतगु भोजन प्राप्त जुया, ज्वना: पिहॉंबबले लैया वयुद स्वविरयात खना:, "भन्ने, थव जिं वैद्यया ज्या यांना: प्राप्त जुगु खः, छःपिन्त मेथाय वुजागु भोजन प्राप्त जुद्धमखु, थव नया विज्याहँ, जिं छःपिन्त वैद्यया ज्या यांना: न्हाबले नं वुजागु खाना हये" धका: धाल । वया खँ न्यना: सुकच्छना हे लिहॉवनि । भिक्षुपिस विहारय वना: शास्तायात उगु खँ कन । शास्ता, "भिक्षुपि, लज्या मद्दम्ह धयाम्ह चतुरम्ह को ये जुया नीछगु प्रकारं अनुचितकयं माःला नया सुखपूर्वक जीवन हना:च्चनिद, लज्याभयं युक्तम्ह दुःखं जीवन हनाच्चनिद" धका: धया युपि गायात आज्ञा जुया विज्यात -

२४४. तुजीवं अहिरिकेन, काकसूरेन धंसिना ।
पक्खन्दिना पगग्घेन, संकिल्हिन जीवितं ॥

२४४. "भिंगु जीवन हनिद लज्यामदुम्ह, कोया सूरं ध्वंसयाणा: ।
च्चापुकया चतुर जुया, दुर्जीवन हना ॥

२४५. हिरीमता च दुज्जीवं, निच्चं सुचिगवेत्तिना ।
अलीनेनाप्यग्घेन, सुद्धाजीवेन पस्सता ॥

२४५. "लज्यावान् मभिंगु जीवन हनिद, नित्यरूपं शुद्धियात माःला ।
प्यमपसे व चतुर मज्जे, शुद्धगु आजिविका खका ॥"

अन लज्यामदुम्ह धयागु लज्या व भय त्वादम्ह खः । थुकयं माँ मखुम्हसित नं "जिमि माँ खः" धका: बौ आदि मखुपिन्त नं "जि बौ खः" धका: आदि कयं धया: नीछगु प्रकारं अनुचितकयं माःलेगुलिद प्रतिस्थित जुया: सुखं म्वाःयेफुद । कोया सूरं धयागु मय्याम्ह को ये जुया । गये कि मय्याम्ह को कुलछेय यागु आदि स्वायेगु इच्छा जुया अंगपखा आदिद च्चवना: यःत स्वयाच्चंगु भावयात सिद्धका मस्वया ये यांना:, वास्ता मद्दुगु ये यांना:

छाना ये याना: मन्तयगु प्रमादयात बिचा: याना हुतेजुया वया: "सुस्" धका: धायेक धायेकं यत्तं म्हुतुद जायेक खाना क्वाना विस्युं वनिद, यथे हे ख:; लज्यामदुम्ह मन् नं भिक्षुपिं नापं गामय् दुर्होवना: यागुभोजनादि व्यवस्था याद । अन भिक्षुपिं भिक्षाटन वना: नयेत माक्व जक कया आसनशालाय् वना: प्रतिवेशण याना: यागु त्वना: कर्मस्थान भावना याद वा पाठ अभ्यास याद वा आसनशालाय् वं पुद । ध्वं मया:से गामय्पाखे हे जुया च्वनिद ।

भिक्षुपिसं "स्व धवयात" धका: स्वदबले नं मख्मन् ये याना: मेपिसं वास्ता मयाम्हे ये जुया छाना ये याना: गय: फेने ये सना, चीवर मिलेयाये ये जुया वं "जि फनागु ज्या दु" धका: धाधां आसनं दना गामय् दुर्होवना: सुथे हे व्यवस्था यानात:गु छैत मध्ये छ्वा छैया लिक्क वना:, छैया मन्त भतिवा खापा चिना लुखाय फयेतुना हालाच्चपियाय् नं छपा ल्हा:तं खापा चायेका दुने दुर्होवनी । अले वयात खना: इच्छामदुसां नं आसनय फयेतुका यागु आदिमध्ये छु दु, व बिद । वं गुलि य: उलि नया: ल्यं दुगु पात्रय् तया: लिहोवनिद । ध्व कोया सूर ख: । युजागु लज्यामवयेक हनिदगु जीवन सुखमय जुद धयागु अर्थ ख: ।

ध्वशयाना: धयागु "फलनाम्हं स्वधिर अल्पेच्छाम्हं ख:" धका: आदि धादबले - "छु जिपिं अल्पेच्छापिं मखुला" धका: आदि वचन मेपिनिगु गुणयात ध्वंश यादगुलिं याना: ध्वंशयाना ख: । उजागु वचन न्यना: "ध्व नं अल्पेच्छादि गुणय् युक्तम्हं ख:" धका: मती तया मन्तयसं विदमा: धका: मतीतद । व उबले निसं विज्जपुरुषपिनिगु चित्तयात लयतायेकं मफया उगु लाभं नं नाशजुद । थथे ध्वंश यादम्हं व्यक्त्ति थगु व परया लाभयात नं नाश हे याद ।

ज्यागुकया धयागु पाखण्डि जुया । मेपिनिगु ज्ञानं थगु ज्यात ये क्यना: सुथे हे भिक्षु चैत्याइणादि व्रत याना: कर्मस्थानयात मनेतया भतिवा फयेतुना दना: गामय् दुर्होवनीबले ल्वा:सिना म्हासुगु चीवरं पुना:, मिखाय् अजलं उला, छयनय् तिदगु आदि थगु शरीरय् छा:पेपिया वं पुना ये च्चक निक स्वक जक तुफि सका: लुखापाखे स्वयाच्चनिद । मन्त सुथे हे "चैत्य वन्दना याये, स्वांमालं पुजायाये" धका: वदपिसं वयात खना: "ध्व बिहार ध्व युवकया कारणं सफासुधरं जुयाच्चन, धवयात लोमके मते" धका: धया वयात बिदमाल धका: मतीतद । युजागु पाखण्डि सुखमयगु जीवन ख: । चतुर जुया धयागु काय चतुरतादि युक्तम्हं ख: । दुर्जीवन हना धयागु थथे जीविका याना: म्वाइम्हं व्यक्त्ति मभिकयं जीवन हम्हं जुद, उगु दुर्जीवन पापीगु हे ख: धयागु अर्थ ख: ।

लज्यावान् धयागु लज्या व भय युक्तम्हं व्यक्त्ति दु:खमय जीवन जुद । वं मां मखुपिन्तं "जिमि मां" धका: आदि मधसे अधार्मिक प्रत्ययतयत् खि ये घृणा याना: धार्मिकं क्त:याना माला न्यासिवना: भिक्षाटन याना जीविका यायां रुखासुखागु जीविकां जीवन हनाच्चनिद धयागु अर्थ ख: । शुद्धियात मा:ला धयागु शुद्धगु कायकर्मादि मालेगु ख: । प्यमपुंसे धयागु जीवन हनेत प्यमपुंसे ख: । शुद्धगु आजिविका खंका धयागु युजाम्हं व्यक्त्तियात शुद्धकथं आजिविका याइम्हं धाड । वं थथे शुद्धकथं आजिविका याना: उगु हे शुद्ध जीवनयात सारकथं खंका रुखासुखाकथं दु:खमय जीवन हनिद धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

चलसारिया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२४४. सुजीवन् अहोकेण काकगुरेण ध्वंसिना ।
प्रस्कन्दिना प्रगल्भेन सक्लिष्टेन जीवितम् ॥१०॥

२४५. हीमता च दुर्जीवितं नित्यं शुचिगवेषिणा ।
अलीनेनाः प्रगल्भेन शुद्धाजीवेन पश्यता ॥११॥

७. ष्यात्ह उपासक्या खँ

“गुम्हसिनं ज्यानयात.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनम् च्वनाविज्यानाः च्वबले न्याम्ह उपासक्या कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।

इपिं मध्ये छम्हसिनं प्राणिहिंसा यायेगुलि अलगु जुइगु शिक्षापव जक रक्षायाइ, मेपिसं नं मेमेगु छग् छग् जक रक्षा याइ । इपिं छन्हुया विनम् “जि याक्गु यानाच्चना, याक्गु रक्षा यानाच्चना” धकाः विवाद जुयाः शास्तायाथाय वनाः वन्दना यानाः उगु खँ विन्तियात । शास्तां इमिगु खँ न्यानाः विज्यानाः छग् शील जक नं चीधं धकाः मयाःसे “फक्क हे रक्षायाये याक्गु खः” धकाः धया युपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

२४६. यो पाणमतिपातेति, मुत्तावादञ्च भासति ।
लोके अदिन्नपादियति, परदारञ्च गच्छति ॥

२४६. “गुम्हसिनं ज्यानयात कुतुकाः बिइ, मखुगु खँ नं ल्हाइ ।
लोक्य मविइकं काइ, मेपिनि कलापिंयाय नं वनिइ ॥

२४७. सुरामेयपानञ्च, यो नरो अनुयुञ्जति ।
इयेवमेसो लोकस्मिं, मूलं खणति अत्तनो ॥

२४७. “अय्ला धवँ त्वनेगुलि, गुम्ह मनूनं कुतःयाइ ।
थन हे धवं लोक्य, म्हाय् गाःम्हुइ थःगु ॥

२४८. एवं भो पुरिस जानाहि, पापधम्मा असञ्जता ।
मा तं लोभो अधम्मो च, चिरं दुक्खाय रन्धयुं ॥

२४८. “थये भो पुरुष, सिइकी, पापधर्म्य संयम मदुपिं ।
उगु लोभ व पाप, ताकालतक दुःखं सासित् याकेमते ॥”

अन गुम्हसिनं ज्यानयात कुतुकाः बिइ धयागु गुम्हसिनं थःगु ल्हाः आदि खग् छयलेगु मध्ये छगुलिं नं मेपिनिगु जीवितेन्द्रिय त्वायलाबिइ । मखुगु खँ धयागु अयंयात तोयलिइगु मखुगु खँ ल्हाइ । लोक्य मविइकं काइ धयागु थव सत्त्वलोक्य खूया कायेगु आदि मध्ये छग् नं मेपिनि अधिनगु हरणयानाः काइ । मेपिनि कलापिंयाय नं वनिइ धयागु मेपिनि सुरक्षा यानाः त्वःपयातःगु सामानतयके अपराध यानाः मिथ्याचरण पायेगु जुइ । अय्ला थवं त्वनेगुलि धयागु सुं गुम्हसिनं अय्ला त्वनिगु व धवं त्वनिगु खः । कुतःयाइ धयागु सेवनयाइ, हानं हानं याइ । म्हाय् गाःम्हुइ धयागु परलोकयात ला तोति, उम्ह व्यक्तं थव लोक्य हे गुम्हसिनं वँ वस्तु आदि म्हा यानाः तयातःगु खः, उगु नं बाकि मतसे वा त्याग यानाः अय्लाः त्वन्वं थःगु म्हाय् गाः खनिइ, अनाथ व गरिबम्ह जुया विचरणयाइ । थये, भो धयागु न्यागु शीलयात स्थंकेगु ज्यायाइम्ह पुद्गलयात सम्बोधन यानातःगु खः । पापधर्म्य धयागु मरिभगु धर्म्य । संयम मदुपिं धयागु शरीरादि संयम मदुपिं खः । जेतना मदुपिं धकाः नं ब्वनीगु जुयाच्चन, मन मदुपिं धयागु अर्थ खः । लोभ व पाप धयागु लोभ व दोष खः । थव निग् नं अकुशल हे खः । ताकालतक दुःखं सासित् धयागु चीरकालतक नरकादि दुःखया नितिं थुपिं पाप धर्म वयात सासित् याकेमते, कष्ट याकेमते धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् इपिं न्याम्ह उपासक भ्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, म्बुपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

न्याम्ह उपासक्या खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२४६. यः प्राणमतिपातयति मृषानावञ्च भावते ।
लोकेऽदमावते परदारारिञ्च गच्छति ॥१२॥

२४७. सुरामैरयमानञ्च यो नरोऽनुयुक्ति ।
इहैवमेव लोके मूलं खनत्यात्मनः ॥१३॥

२४८. एवं भो पुरुष ! जानीहि पापधर्मा असंयताः ।
मा त्वां लोभाःकर्मश्च चिरं दुःखाय रन्धतु ॥१४॥

८. तिस्स युपकथा खँ

“दानविद्दं यथाश्रद्धां.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले तिस्स युवकया कारण् आजा जुया विज्यात ।

भूसि न्यनाः, वं अनाथपिण्डक गृहपतिया व विशाखा उपासिकायानाः न्यागु कोटि आर्यभावकपिनिगु दानयात निन्दा यायां ज्याच्चन, असद्वशदानयात नं निन्दा हे यात । इमिगु इमिगु दानया ज्याय ख्वाउँगु प्राप्त जुइबले “ख्वाउँगु का” धकाः निन्दायात, व्वाःगु प्राप्त जुइबले “व्वाःगु का” धकाः निन्दायात । भतिचा विद्वबले नं “छु थुमिसं भतिचा जक बियाच्चंगु का” धकाः निन्दायात, आपाः विद्वबले नं “थुमिगु छँय् तयेयाय् मन्त जुइ, छु भिक्षुपिन्त नयेत माक जक विद्दमाः धकाः मस्युला, थुलिमछि यागु व भोजन सितिवंक त्यागयात का” धकाः निन्दायात । यः यःथितिपिं कारण् “अहो, जिमि यःथितिपिनिगु छँय् प्यंगु दिशां ववःपि भिक्षुपिन्त वुँगाः थै खः” धकाः आदि धया प्रशंसा यानाच्चन । व युवक भ्रामणेर छम्ह ध्वाखा पालेया काय् जनपदय् चाट्युवबले सिकःमित नापं चाःट्युट्युं भावस्तिइ थ्यंका प्रव्रजित जूम्ह खः । अले वयात भिक्षुपिं थये मन्तय्यु दानादिइ निन्दायानाः जुयाच्चंगु खनाः “ध्वयात परीक्षण यायेमाःलं” धकाः बिचाः याना, “आवुसो, छ ज्ञातिबन्धुपिं गन च्चनीगु ?” धकाः न्यनाः “फलनागु गामय्” धकाः न्यनाः प्यम्ह न्याम्ह युवकपिन्त छ्वल । इपिं अन वनाः गाँमय् च्चनीपिसं आसनशालाय् फयेतुका सत्कार यायेथुंकाः न्यन - “ध्व गाम पिहाँवया प्रव्रजितजूम्ह तिस्स धयाम्ह युवक वु । वया ज्ञातिबन्धुपिं गुपिं खः ?” मन्तय्युसं “थन कुलछँनं पिहाँवया प्रव्रजित जुपिं मस्त मद्दु, छाय् थुमिसं धयाच्चन ?” धकाः बिचाः याना, “भन्ते, छम्ह ध्वाखापालेया काय् सिकःमित नापं चाःहिला प्रव्रजित जूल धकाः न्यनाः, वया कारणं धाःगु जुइ धकाः मती तया” धकाः धाल । त्यायेम्हपिं भिक्षुपिसं तिस्सया अन धनीपिं यःथितिपिं मद्दु धयागु सिद्धका भावस्तिइ वनाः “बिना कारणं हे, भन्ते, तिस्स हाताः जुयाच्चन” धकाः उगु सुचं भिक्षुपिन्त कन । भिक्षुपिसं नं उगु खँ तयागतयात कन ।

शास्तां “भिक्षुपिं, आः हे जक अप्वःजुइक खँ न्हाइम्ह मखु, न्हापा नं अप्वः जुइक खँ न्हाइम्ह खः” धकाः धया भिक्षुपिसं पवनेवं न्हापाया खँ न्दययना विज्यात -

“आपालं छं अप्वः जुइक खँ ल्हाये थुंकेल, मेगु जनपदय् वनाः ।

हानं थन वयाः दुषित यायेमते, दुगु भोगसम्पति भोग धा कटाहक ॥”^{१२८}

ध्व कटाहजातक विस्तुतं कनाः विज्याना, “भिक्षुपिं, गुम्ह व्यक्ति मेपिसं भतिचा वा अप्वः, साःगु बा मसाःगु विद्वबले मेपिन्त जक बिया थतः भविद्वं मनसुख मदयेका च्चनिद्व, वया ध्यान, विपरयना वा मार्गफलादि उत्पन्न जुइमखु” धकाः धया धर्मःसां याया थुपिं गथात आजा जुया विज्यात -

२४९. ददाति वे यथासद्वं, यथापसादनं^{१२९} जने ।
तस्य यो मद्दु भवति^{१३०}, परेतं पानभोजने ।

^{१२८} (जा० १.१.१२५)

^{१२९} यत्न पसादनं (कन्धवि)

न सो दिवा वा रतिं वा, समाधिमधिगच्छति ॥

२४९. "दानबिद्दं यथाभ्रद्धां, गन प्रसन्नपिं मन्तु दु ।
अन गुम्ह मनसुख मदयेकिद्दं, मेपिनिगु नयेत्त्वनेगुलिद्दं ।
वया न्हितय् वा चान्हय्, समाधि प्राप्त जुद्दमखु ॥

२५०. यस्स वेतं समुच्छिन्नं, मूलघच्चं समूहत्तं ।
स वे दिवा वा रतिं वा, समाधिमधिगच्छति ॥

२५०. "गुम्हसिया थुपिं त्येदने धुकिद्दं, हाप्वाय् नापं उगु ।
वं हे न्हितय् वा चान्हय्, समाधि प्राप्त याद्द ॥"

अन दानबिद्दं यथाभ्रद्धां धयागु साःगु मसाःगु आदि मध्ये छुं नं बिद्दिपिं मन् नं यथाभ्रद्धां थःगु भ्रद्धया अनुरूपम्हसित जक बिद्दं । गन प्रसन्नपिं मन्तु धयागु स्थविर नवकादिपिं मध्ये गुम्ह गुम्हप्रति प्रसन्न जुद्दं, वयात बिद्दं गन लयताःगु थाय् थःत प्रसन्नगुकरथं हे बिद्दं । अन धयागु उगु मेपिनिगु दानय् "जित भतिचा प्राप्त जुल, मसाःगु जक प्राप्त जुल" धकाः मनसुख मदयेकिद्दं । समाधि धयागु व व्यक्तं न्हितय् वा चान्हय् उपचा अर्पणाकरथं व मार्गफलकरथं समाधि प्राप्त जुद्दमखु । गुम्हसिया थुपिं धयागु गुम्ह पुद्दगलया थव छग्गु थासय् मनसुख मदद्दगु धयागु अकुशल हानापं त्येदने धुकिद्दं अहतमार्गज्ञानं निर्मूल याद्द, वं च्चे धयाः वयागु करथं समाधि प्राप्त याद्द धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मन्तु) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

तिस्स युवकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२४९. ददाति वे यथाभ्रद्धं यथा प्रसादनं जनः ।
तत्र यो मूको भवति परेषां पानभोजने ।
न स दिवा वा रात्रौ वा समाधिमधिगच्छति ॥१५॥

२५०. यस्य चैतत् समुच्छिन्नं मूलघातयं समूहत्तम् ।
स वै दिवा वा रात्रौ वा समाधिमधिगच्छति ॥१६॥

९. ष्यात्थे उपासकया खँ

"मदु राग समानगु मिं....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले न्याम्ह उपासकया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, इपिं धर्मापदेश न्यनेगु इच्छाजुया विहारय् वनाः शास्तायात वन्वना यानाः छ्छेलिकक फयेतुल । बुद्दिपिनि "थव क्षत्रिय खः, थव ब्राह्मण खः, थव धनी खः, थव गरीब खः, थवयात तःधकाः धर्मदेशना याये, थव जिमिम्ह खः" धकाः चित्त उत्पन्न यानाः बिज्याद्द मखु । गुलि नं कारणय् धर्मदेशना यानाः बिज्याद्दबले धर्मगौरवयात न्यःने तयाः आकाशं क्वहोवःगु लः थं यानाः देशना यानागबिज्याद्द । थवे देशना यानाः बिज्यानाच्चम्ह तयागतया लिक्क फयेतुनाच्चपिं मध्ये छम्ह फयेतुना हे छानाच्चन, छम्ह फयेतुना पतिचां बैय् च्वयाच्चन, छम्ह फयेतुना छमा सिमाय् सकाच्चन, छम्ह फयेतुना आकाशय् शब्दयाच्चन, छम्ह सत्कारपूर्वक धर्मापदेश न्यनाच्चन ।

*** तव ये मंजु यो होति (सी०), तव यो महुते होति (सा०)

आनन्द स्वविरं शास्तायात पंखां गायेका इमिगु आकारप्रकारयात (हाउभाउयात) स्वब्धं शास्तायात धाल - "भन्ते, छःपिसं युमित महामेघ गजं जुद्ध ये जुयाः धर्मदेशना यानाबिज्यात, युमिसं छःपिसं धर्मदेशना याना बिज्यानाच्चंबले यये यये यानाः फयेतुनाच्चन ।" "आनन्द, छं युमित मस्पूला ?" "खः, मस्पू, भन्ते ।" युपिमध्ये गुम्ह फयेतुना धनाच्चम्ह खः, श्व न्यासःगु जन्मतक सर्पया योनिद्ध उत्पन्न जुया यःगु म्हुय छ्यं दिकाः धन, आः नं वया छनेगुलिद्ध तृति मज्जिन, वया न्हायपनय जिगु सः दुर्होवनीमखु । छु भन्ते, छःपिसं छसिकथं धया बिज्यानाःगु लाकि बिच्यं बिच्यं जक खः । आनन्द, श्वया गुबले मन् जुया, गुबले देवता जुया, गुबले नाग जुया, यये बिच्यं बिच्यं उत्पन्न जुया च्चम्हसियागु सर्वज्ञानं नं तोयुले मफु ।

छसिकथं श्वया न्यासःगु जन्म नागया योनिद्ध उत्पन्न जुया धनां नं छनेगुलिं तृत्त मज्जम्ह हे खः । पतिचां बँय च्चयाच्चम्ह पुरुष नं न्यासःगु जन्मतक दलबिया योनिद्ध उत्पन्न जुयाः बँय गाः म्हुन, आः नं बँय गाःम्हया जिगु सः मन्यन । श्व सिमा संकाच्चम्ह पुरुष नं छसिकथं न्यासःगु जन्मतक माकःया कोखय जन्म जुयाः, आः नं पूर्व संस्कारानुसार सिमा संका हे च्चन, वया न्हायपनय जिगु सः दुर्हो मवन । श्व आकाशय श्वया फयेतुनाच्चम्ह पुरुष नं न्यासःगु जन्मतक नक्षत्रपाठ याद्धम्ह जुयाः जन्म जुल, आः नं पूर्व संस्कारानुसार यौतक नं आकाशय हे श्वयाच्चन, वया न्हायपनय जिगु सः दुर्हो मवन । श्व सत्कारपूर्वक धर्मोपदेशयात न्यनाच्चम्ह पुरुष छसिकथं न्यासःगु जन्मतक स्वगु वेदय पारंगत जुयाः मन्त्रयात स्यनिद्ध ब्राह्मण जुया उत्पन्न जुल, आः नं मन्त्र सयेके ये सत्कारपूर्वक न्यन ।

"भन्ते, छःपिनि धर्मदेशना छ्यंगुलिं दुर्होवनाः स्यल्य दुसनाच्चंगु ये च्चन, छाय छःपिसं धर्मदेशना यानाः बिज्याःसां नं युमिसं सत्कारपूर्वक मन्यंगु खः ?" "आनन्द, जिगु धर्म देशना न्यने अःपुगु धकाः मती तथा ला ।" "छु, भन्ते, न्यने बाकगु ला ?" "खः, आनन्द ।" "छाय, भन्ते ?" "आनन्द, बुद्ध धयागु, धर्म धयागु व सद्ध धयागु शब्द युपि सत्त्वपिसं अनेक कल्पकोटिसहस्रतक न्हाया न्येने मनंगुलिं खः । गुगुलिं याना श्व धर्मयात न्यने मफया अनावि संसारय युपि सत्त्वपि अनेक प्रकारया पशंपक्षीतयगु कया जक न्यनाः वःपिं खः, उकिं अयला त्वनेगु, मिन्तेगु आदि यानाः मैं हाला, प्याखँहुला जुयाच्चन, धर्मोपदेश न्यने मफयाच्चन ।" "छु कारणं युमिसं न्यने मफयाच्चंगु खः, भन्ते ?"

अले वयात शास्तां, "आनन्द, रागया कारणं, द्वेषया कारणं, मोहया कारणं व तृष्णया कारणं फद्धमखु । रागमि सपानगु मिं धयागु मद्, उगु मिं खरानि तकं मन्त्यकुसे सत्त्वपिन्त छव्यकिद्ध । छु नं न्हयम्ह सूर्य प्रकटया कारणं उत्पन्न जुगु कल्पविनाशक मिं नं छु नं ल्यंकाः हे लोकयात छव्यकिद्ध, उगु मिं गुबले गुबले हे जक छव्यकिद्ध । रागमि म्छव्यकिद्ध ई धयागु मद्, उकिं राग समानगु मिं, दोष समानगु यद्, मोह समानगु जाल व तृष्णाममानगु खुसि धयागु मद्" धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

२५१. नत्थि रागसमो अग्गि, नत्थि दोससमो गहो ।
नत्थि मोहसमं जालं, नत्थि तण्हासमा नदी ॥

२५१. "मद्दु राग समानगु मिं, मद्दु दोष समानगु यद् ।
मद्दु मोह समानगु जाल, मद्दु तृष्णा समानगु खुसि ॥"

अन राग समानगु धयागु कँ आदि छु नं मक्क्यसे दुने हे च्चन च्याकिद्धगु जुया राग समानगु मिं धयागु मद्दु । दोष समानगु धयागु यक्षग्रह, नागग्रह, गोजुग्रह आदि छु हे जक जन्मय ज्वनेफड, दोषग्रहं न्ह्याथाय नं ज्वनेफगुलिं यानाः दोष समानगु ग्रह धयागु मद् । मोह समानगु धयागु त्वःपुयातङ्गु चिना तद्गुलिं यानाः मोह समानगु जाल धयागु मद् । तृष्णा समानगु धयागु गद्गादि खुसित जाइबले मनाइबले गनिद्धबले नं छने दद्दु जुयाच्चन, तृष्णा जाइबले बा गनिद्धबले छने मद्दु, नित्यरूपं कम जुयाच्चंगु ये हे जुया छनेदया च्चनिद्धगुलिं यानाः पूर्णमज्जुद्दु तृष्णा समानगु खुसि धयागु मद्दु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य सत्कारपूर्वक धर्मोपदेश न्यम्ह उपासक भोतापत्तिकलय प्रतिस्थित जुल, म्हुवपित्त न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

२५१. नास्ति रागसमोऽग्निः नास्ति द्वेषसमो ग्रहः ।
नास्ति मोहसमं जालं नास्ति तृष्णासमा नदी ॥१७॥

१०. ठेण्डक सेठ्या खँ

“खँके अःपु दोष मेपिणिगु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता भदिय शहर आधार कया जातियावनय च्वना बिज्यानाः च्वबले मेण्डक सेठया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यानाः, शास्ता अहूतरापय चारिकां चाःह्युह्यं मेण्डक सेठया, वया कला चन्द्रपदमाया, काय धनञ्जयसेठया, भौ सुमनदेवीया, वया छव्य विशाखाया, वया च्यो पूर्णया यानाः युमिगु श्रोतापत्तिफलया उपनिश्रय खनाः भदिय शहरय वनाः जातियावनय च्वनाः बिज्यात । मेण्डक सेठं शास्ताया आगमनयात न्यन । छाय श्वयात मेण्डक सेठं धयागु नां जुल ? धायें, वया लिउनें छैयं च्यागु कोशया थासय किति, सल, द्रहें प्रमाणा सुवर्णं दुगत (मेघत) पृथ्वी तछ्यायानाः म्हम्ह ल्वाकाः यहाँवल । इमिगु म्हतुइ म्हतुइ न्याता प्रकारया वर्णगु काया ग्वारा तयातःगु जुयाच्वन । ध्यः, चिकं, कस्ति व साखः आदि वस्त्र, फांगा, लुं वः आदि माःलिदबले इमिगु म्हतु काग्वारा लिक्का बिद, छम्ह दुग्या म्हतु जम्बूद्वीपवासीपिन्त गाक ध्यः, चिकं, कस्ति, साखः, वस्त्र, फांगा, लुं वःत पिहाँ वड़ । उबले निसैं मेण्डक सेठं धकाः प्रसिद्ध जुल ।

छु वया पूर्वकर्म खः ? विपस्सी बुद्धया इलय धायें, श्व अवरोज धयाम्ह कुटुम्बिकया भिंचा खः, ककाया समानगु नां अवरोज धयाम्ह जुयाच्वन । अले वया ककां शास्ताया गन्धकुटि दयेकेगु शुश्यात । व वयाथाय लिक्क वनाः, “कका, निम्ह मिलेजुया दयेके” धकाः धायें “जि मेपिं नाप असाधारण यानाः याकचां हे दयेके” धकाः वं प्रतिसेध याःबले “श्व थासय गन्धकुटि दयेकेबले श्व थासय कुञ्जरशाला नां तयेगु उचित जुइ” धकाः बिचाः याना वनं सिंया सामानत हयेके बिचा छायः थासय लुं भुनातगु, छायः थां वःहलं भुनातगु, छायः थां मणिं भुनातगु, छायः थां सप्तरत्नं भुनातगु, थये धलिं, खापा, लुखा, झ्याः, चौकोश, प्वःलः आयपा फुकक लुं पानातःगु हे दयेकाः गन्धकुटिया न्यःने थासय तथागतयात सप्तरत्नमय कुञ्जरशाला दयेके बिल । उकिइ च्वे ख्वातगु ह्याउंगु लुंया कन्बल प्रवालमय स्तूप थें ग्वःलागु सिखर जुल । कुञ्जरशालाया दयुइ थासय रत्नमण्डप दयेका धर्मासन प्रतिस्थापित यात । उगु आसनया ख्वातगु ह्याउंगु लुंया तूतित जुल, अथे प्यंगु तूति खोत दु । प्यंम्ह लुंया दुगत (मेघ) दयेकेबियाः बुद्धासनया प्यपा तूति क्वय तल, निम्ह दुगत दयेके बिया तूति दिकेगुलिइ क्वय तल, खम्ह लुंया दुगत दयेके बिया मण्डपया छ्वाखेरं तल । धर्मासनय न्हापालाक काया खिपतं थाकेबियाः दयुइ लुंया काया खिपतं च्वे मोति दुगु काया खिपतं थाकेबिल । उगु धर्मासनया लिधंसा श्रीखण्डयागु जुल । थये कुञ्जरशाला सिधयेका शालाया उलेगु ज्वाय् ख्वीच्यगु लाख भिक्षुपिसहित शास्तायात निमन्त्रणा यानाः पयलातक दान बियाः अन्तिम विनय त्रिचीवर दान बिल । अन न्हुपि सङ्घयात छगु लाख म्वंगु चीवर प्राप्त जुल ।

थये विपस्सी बुद्धकालय पुण्यकर्म यानाः अनं च्युत जुया देव व भनुष्यलोकय चाःह्युह्यं श्व भद्रकल्पय वाराणसी महान् भोगसम्पत्ति दुगु कुल्य उत्पन्न जुयाः वाराणसी सेठं धयाम्ह जुल । व छन्हुया विनय जुजुया उपस्थानय वनाच्वबले पुरोहितयात खनाः “छु, आचार्य, नक्षत्रया मुहूर्तं, स्वयाः बिज्याना ला ?” धकाः धाल । खः, स्वया, छु मेगु जिमिगु ज्वा दु । अथेसा जनपदय लिपा गये च्वं ? छगु भय जुइ । छु भय धयागु खः ? नये भवइगु भय (दुर्भिक्ष), सेठ । गुबले जुइ ? यनिं स्वर्दं पुलेवं । उगु खँ न्यानाः सेठं आपाल बुँज्या यायेगु याय् दयेकाः छैय दुगु धनं वा हे जक कयाः भिस्त्वसःत्या कोठात दयेका फुकक कोठाय वा जायेकल । कोठात मगायेवं कौनय आदि पुर्णयानाः ल्यं वगु बँय गातः त्हुइका स्वयन । स्वयना ल्यं दुगु चा नाप न्हाया अंगलय इकेबिल ।

वं लिपाया इलय नये भवइगु भय थयनेवं स्वयना तयागु जाकि परिभोग यायां कोठाय व को आदिइ च्वंगु वा मदयेवं परिजनपिन्त सःतके छुवया धाल - “हँ, तातपि, पर्वतया क्वय दुहाँवनाः म्वानाच्वन धाःसा नये दइबले

जियाय् वयेगु इच्छादुपि वा, वयेगु इच्छा मदुपि अन अन हे च्वना: म्वानात्त्व ।” इपि ख्वल्वं मिखादक ख्वबितया सेठयात वन्दना याना: क्षमापवना:; न्ह्यन्तुक फयेतुना अये यात । वयायाय् छम्ह सेवा याइम्ह पूर्ण धयाम्ह दास जक ल्यन, व नापं सेठया कलाम्हं सेठया काय् सेठया भौ याना: न्याम्ह मनूत जक जुन । इमिसं बैय् गालय् तयात:गु वा नं मदयेवं अंगयय् च्वंगु क्तुका: मांफ्वया अनं प्राप्त जगु जाकि नया: जीवन हुन । अले वया कलाम्ह नयेपित्याना अंगलय् च्वंगु वा फुइवं अंग:या वय्य्च्वंगु चात क्तुका मांफ्वया छमनात्याति वा दया छमना जाकि ज्वना: “नयेपित्याइले खूँत यक्व दइ” धका: खूँया भयं छगु मिह्चाय् प्वचिना बैय् गा: म्हुया: ल्लाकातल । अले वयात सेठं राजुपस्थानं वया धाल - “भन्ने, नयेपित्यात, छुं नं नयेगु दुला ।” वं दयायात “मदु” धका: मथासे छमना जाकि दू” धका: धाल । “गन व ?” “खूँया भयं जिं गा: म्हुया: ल्लाका तयागु दू ।” “अयेसा व थकया छुं सां यु ।” “यदि यागु वसा, निक नयेत गाइ । यदि भोजन वसा, छक जक नयेत गाइ, छु युइगु ख:, स्वामी” धका: धाल । “जिमिके येगु सामानत मदु, भोजन नया: हे सिनावने, जा हे बु ।” वं भोजन युया न्याभाग याना: सेठयात छ भाग ताना: न्ह्यने तल ।

उगु क्षणय् गन्धमानद पर्वतय् प्रत्येकबुद्ध समापत्ति दन । समापत्ति दुने च्वनाच्वबले धाय्, समापत्तिया बलं नयेपित्यागुलिं बाधा याइमखु । समापत्तिं दनिइबले नयेपित्यागु प्रबलज्या: प्वाहे छवयाच्वंगु ये जुइ । उकिं वसपोलं पिक्षा दइगु थाय् स्वया बिज्यात । उखुन्हुया दिनय् इमित दानबिया सेनापत्तिया स्थानादि छुं नं छगु सम्पत्ति प्राप्त जुइ । उकिं वसपोलं दिव्यचक्रधारा स्वया: बिज्याबले “सलक जम्बुद्वीपय् नयेपित्यागु भय उत्पन्न जुल, सेठया छँय् न्याम्ह मन्तय्त छमना जाकिया जा जुन, युमि भइदा दुगु ख:ला, दान विइ फइला बा जित संग्रह याये फइला” धका: इमिगु भइदाभाव व संग्रह यायेगु समर्थभावयात खना: पात्र ज्वना: व चीवरं पुना: “महासेठया न्ह्यने तुखाय् दना हे य:त क्यन । वं वसपोलयात खना: लयताया “न्हापा नं जिं दान मवियागु कारणं युजागु नये पित्याका च्वनेमाल, थव भोजन जित छन्हु जक रक्षायाइ । आर्यायात विइगु थव अनेक कल्पकोटि जन्मतक जित हितसुख जुइ” धका: उगु भोजनया वल चिइका प्रत्येकबुद्धयायाय् लिक्क वना: पञ्चाइ पूर्ण जुइक वन्दना याना: छँय् दुने विज्याका: आसनय् फयेतुना बिज्यानाच्वम्ह प्रत्येकबुद्धया तुति सिला लूँया ख:लाय् भोजनया यल ज्वना: प्रत्येकबुद्धया पात्रय् तयाबिल । ब्रह्मि भोजन ल्यं दुबले प्रत्येकबुद्धं ल्ला:तं पात्र तोपुल । अले वं, “भन्ते, छमना जाकिया न्याम्ह मन्तय्त युगु भोजनया थव छगु जक भाग ख:, थवयात तिभाग यले फइमखु । जित थव लोकय् संग्रह याना बिज्याये म्वा:, जिं ल्यंपुल्यं मदयेक दान विइगु इच्छा जुल” धका: धया फुक्कं भोजन दान बिल । दान बिया प्रार्थना यात, “भन्ते, हानं जन्मजन्म जुइगु थासय् युजागु नये मखनिइगु भय मखनेमा:, यतिं निसं फुक्क जम्बुद्वीप वासीपिन्त वा पुसाया भोजन बिइत समर्थ दम्ह जुइमा, य:गु ल्ला:तं ज्या याना: जीविका याये म्वालेमा:, फिनस्वस:त्या कोठात शुद्धयाना:, छयं स्व:लुहा, इमिगु लुखाय् फयेतुना च्चे स्व:गु क्षणय् हे जित प्याउँगु जाकिया धा: न्ह्याना वया: फुक्क कोठाय् जायेमा: । जन्मजन्म जुइगु थासय् नं थव हे कला जुइमा ।” हे काय्, थव हे भौ, थव हे दास जुइमा ।”

वया कलाम्ह नं “जिमि स्वामीयात नयेपित्यागु वु:खं पीडा जुइका: जिं नये फइमखु” धका: बिचा: याना य:गु भाग प्रत्येकबुद्धयात दान बिया प्रार्थना यात, “भन्ते, आ: जन्मजन्म जुइगु थासय् युजागु नयेपित्याइगु भय स्वये म्वालेमा:, भोजनया थल न्ह्यने हया: फुक्क जम्बुद्वीप वासीपिन्त भोजन जिं ब्यसा नं, गुबलेतक जिं दनेमखु, उबलेतक कयातगु थाय्त फुक्कं पूर्ण जुइमा । थव हे स्वामी, थव हे काय्, थव हे भौ, थव हे दास जुइमा ।” वया कायया नं य:गु भाग प्रत्येकबुद्धयात दान बिया प्रार्थनायात, “भन्ते, यतिं निसं युजागु नयेपित्याइगु भय स्वये म्वालेमा:, जिं इ:छि ध्यवा दुगु मिह्वा छपा: ज्वना: फुक्क जम्बुद्वीप वासीपिन्त ध्यवा ब्यसा नं थव इ:छि ध्यवा दुगु मिह्वा जाया हे च्वनेमा:, युपिं हे जिं माँबीपि जुइमा, थव हे कला, थव हे दास जुइमा ।”

वया भौम्ह नं य:गु भाग प्रत्येकबुद्धयात दान बिया प्रार्थना यात, “यतिं निसं युजागु नयेपित्याइगु भय स्वये म्वालेमा:, जिं छगु जाकिया दाना न्ह्यने तया: फुक्क जम्बुद्वीप वासीपिन्त वा पुसाया भोजन ब्यसा नं कपजुया मवनेमा: जन्मजन्म जुइगु थासय् युपिं हे जिं सस:पिं जुइमा, थव हे भा:त, थव हे दास जुइमा ।” दास नं य:गु भाग प्रत्येकबुद्धयात दान बिया प्रार्थना यात, “यतिं निसं युजागु नयेपित्याइगु भय (दुर्भिक्ष) स्वये म्वालेमा:, सकलं युपिं हे जिं स्वामीपि जुइमा, जिं बूँइ हलो जेतय् यायेबले थनं स्वथव:, उखे स्व:थव द्युइ छथव: पायि प्रमाणगु न्ह्यगु म्हाकि दयेमा: ।” वं उखुन्हुया दिनय् सेनापतिस्थान प्रार्थना याना: कायगु समर्थ दुसां नं मालिकया स्नेहया

कारणं "युधि जि मालिकयात हे जुडमा" धकाः प्रार्थना यात । प्रत्येकबुद्धं सकसिगु वचनया अन्त्य "अथे हे जुडमा" धकाः धया विज्याना -

"इच्छायाःगु प्रार्थना याःगु छुगु, फुक्क हे सिद्धं जुडमा ।

फुक्क पवनेमाः संकल्प, पुन्हिया मिला ये ॥

"इच्छायाःगु प्रार्थना याःगु छुगु, याकनं हे सिद्धं जुडमा ।

फुक्क पवनेमाः संकल्प, मणिया ज्योतिररमी ये ॥"-

प्रत्येकबुद्धं गाथाद्वारा अनुभवेन याताः विज्यानाः "जि युधिगु चित्तायात प्रसन्न यायेगु उचित जुड" धकाः विचाः याता "गन्धमादन पर्वततक युधिसं जित खनेमाः" धकाः अधिस्थान याताः लिहोविज्यात । इधिसं नं स्वया हे च्वनाच्चन । वसपोल वनाः उगु भोजन न्यासः प्रत्येकबुद्धपिन्त भाग यला बिल । उगु भोजन वसपोलया आनुभावं (प्रभावं) सकसित नं गात । इधिसं स्वयाः हे च्वनाच्चन ।

बान्हिविका सेठया कलाम्हं जासि सिला त्वःपुया तल । सेठया नयेपित्यागुलि पीडितजुया गोतुला न्युयःवयेकल । व सन्ध्याइलय ह्यःलंचाया कलायात धाल - "भद्रे, तःसकं हे जि नयेपित्यात, जासिया तःलय स्वयाच्चगु जा दुला ?" वं जासि सिला तयातःगु भाव स्यसां नं "मदु" धकाः मधसे "जासि उला कयनाबिड" धकाः दना भूतुलिड वनाः जासि उल, उबले हे दाप्पःस्वोया वर्णगु भोजन जायाः जासिया पुसा उला यहाँवल । वं उगायात खनेव हे प्रीति स्पशितगु शरीरम्ह जुयाः सेठयात धाल - "ईं, स्वामी, जि जासि सिला त्वःपुया तयागु खः, उगु दाप्पःस्वोया वर्णगु भोजन जाल, पुण्य धयागु पाये हे माःगु खः, दान धयागु यायेगु उचितगु हे खः । ईं, स्वामी, नया विसँ ।" वं निम्हं बी व कायपिन्त भोजन बिल । इधिं नया दनेवं भौ नापं फयेतुना नया पूर्णयात भोजन बिल । काकायाय क्वलाना भव, चतनं तुयागु थासय हे जाया वयाच्चन । उख्नुह्या दिनय हे कोठात नं न्हापा जायाच्च ये हे हान जाल । "सेठया छैय भोजन उत्पन्न जुल, पुसाया भोजन वया कावाः" धकाः नगरय च्वयेके बिल । मन्तयसं वया छैयं पुसाय भोजन काल । फुक्क जम्बुवासीपिन्त उगुया आधारं म्वाःये दत ।

व अनं च्यत जुया देवलोकाय उत्पन्न जुया देवमनुष्य लोकाय चाःह्युह्यं यम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया विज्याबले भदिय नगरय सेठया कुलय उत्पन्न जुल । वया कलाम्हं नं महान भोगसम्पत्ति दुगु कुलय उत्पन्न जुया वैश जायावयेवं वया हे छैय वन । वया उगु पूर्वकर्मया आधारं छैय लिउने न्हापा धयाः वयागुकथं दुगुत (मेधत) यहाँ वल । कायम्ह नं इमि हे काय जुल, भौम्ह नं भौम्ह जुल, दास नं दास हे जुल । अले छुह्या दिनय सेठं वःगु पुण्य परीक्षण यायेगु इच्छाजुया भिस्वसःन्या कोठात सफायाकाः, छयं म्बःलुह्या, लुखाय फयेतुना च्चे स्वल । फुक्क कोठात न्हापा धयाः वयागुकथं ह्याउंगु जाकि जाल । वं त्यं दुपिनिगु नं पुण्यत परीक्षण यायेगु इच्छाजुया कला काय आदिपिन्त नं "छिमिसं नं पुण्यया परीक्षण या" धकाः धाल ।

अले वया कलाम्हं सर्वअलंकारं छायापिया आपालं मन्तयसं खंक हे जाकि दाना, उगु जा युडकेबिया लुखाया खलुइ लायातःगु आसम्य फयेतुना लुया चतं ज्वनाः "भोजन माःपिं वा" धकाः च्वयेकाः ववपिन्त हःगु यलय जायेक तयाः बिल । न्हिछयंक बियाच्चंसां नं चतंचा तुदुगु थासय हान जाया हे वडगु जुयाच्चन । वं न्हापायापिं बुद्धपिन्त व भिक्षुसङ्घयात नं खवल्हाःतं जासि ज्वनाः जबल्हाःतं चतं ज्वनाः थये हे पात्रय जायेक भोजन दान बियावःगु कारण खवल्हाःफातय जायेक पलेस्वोया चित दुगु जुल, जबल्हाःफातय जायेक मिलाया चित दुगु जुल । गुगु खवल्हाःतं करुवा ज्वनाः "बीजया भोजन माःपिं वया काःवा" धकाः धया ववपिन्त ज्वनावःगु थलतयतके जायेकाः बिल । दालाय गथे जायेकातःगु खः अथे हे जायाच्चन । वया दास नं सर्वअलंकारं छायापिया लुया हलो ज्वः मिलेयाताः लुया छिपत इहंत जिनाः लुया कोडां ज्वनाः निम्ह इहंतयत सन्धया न्यापति सिवयेक न्हाःया छापतया, न्येकनय लुं भनातःगु न्यकं खनेदयेका, बुँड वनाः जोतय यात । यनं स्वःध्वः, अनं स्वःध्वः द्युड

वया कायं नं छयं म्बःलुह्या द्वःछि ध्यवा दुगु मिहवा ज्वनाः "ध्यावा माःपिं काःवा" धकाः धया ववपिन्त ज्वनावःगु थलत जायेकाः बिल । मिहवायु द्वःछि हे ध्यावा ल्यानाच्चन । वया भौम्ह नं सर्वअलंकारं छायापिया वाया दाला ज्वनाः चकगु थासय फयेतुना "बीजया भोजन माःपिं वया काःवा" धकाः धया ववपिन्त ज्वनावःगु थलतयतके जायेकाः बिल । दालाय गथे जायेकातःगु खः अथे हे जायाच्चन । वया दास नं सर्वअलंकारं छायापिया लुया हलो ज्वः मिलेयाताः लुया छिपत इहंत जिनाः लुया कोडां ज्वनाः निम्ह इहंतयत सन्धया न्यापति सिवयेक न्हाःया छापतया, न्येकनय लुं भनातःगु न्यकं खनेदयेका, बुँड वनाः जोतय यात । यनं स्वःध्वः, अनं स्वःध्वः द्युड

छध्वः घानाः न्ह्यध्वः म्दकि क्रियाः (ज्यानाः) वन । जम्बुद्वीपवासीपिनि भोजनया पुसा, लुं वः आवि यःत यक्व सेठया छैय् काः वद्गु जुयाच्चन । युपि न्याम्ह महापुण्यवान्पि छः ।

यथे महानुभावम्ह सेठं "धायै, शास्ता विज्यात" धकाः न्याः "शास्तायात लैस्व वनेगु धाये" धकाः पिहौंबबले लैया दयुद्द तिर्थङ्करतयत् खनाः इमिसं "छायु, गृहपति, छ क्रियावादीन्ह अक्रियावादीन्ह भ्रमण गीतमथायायु वनेगु" धकाः पनं नं इमिगु वचनयात वास्ता मथाःसे वनाः शास्तायात वन्दना यानाः छखेलिकक फयेतुल । अले वयात शास्तां आनुवुविं खँ कना विज्यात । व देशनाया अन्त्यु श्रोतापत्तिफल्यु थ्यंका तिर्थङ्करतयत्सं तिन्दा याःगु व यःत पंगुभाव शास्तायात कन । अले वयात शास्तां, "गृहपति, युपि सत्त्व धयापिसं थःगु दोष महानगु जुसां मखन, मदगु दोषयात न दयेकाः हेमः ह्वले ये उखे युखे ह्वलाच्चनिद्द" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२५२. सुदसं वज्जमञ्जेसं, अतनो पन दुदसं ।
परेसं हि सो वज्जानि, ओपुनाति यथा भुसं ।
अतनो पन छादेति, कलिव कितवा सठो ॥

२५२. "खंके अःपु दोष मेपिनिगु, थःगु जुल खंके थाकु ।
मेपिनिगु व दोषत, ह्वलाच्चनिद्द गथे हेमः छः ।
थःगु जक तोपुद्द, भंगया जालयात त्वःपुया सुला च्वनिम्ह ठग येँ छः ॥"

अन खंके अःपु दोष धयागु मेपिनिगु भतिवा जकगु दोष बा इंगुयात अःपुक हे खंकेफु अःपुक हे स्वयेफु, थःगु जक महानगु जुसां खंके थाकु । मेपिनिगु धयागु उगु हे कारणं उम्ह व्यक्तिसं सद्दया दयुद्द मेपिनिगु दोषत छे तयाः हेमः ह्वले येँ ह्वलिद्द । भंगया जालयात त्वःपुया सुला च्वनिम्ह ठग येँ धयागु यन भंगतयत् लायेत थःगु शरीर भालय आविद्द किंका सुलाच्चनिम्ह ब्याधा ठग छः । गथे ब्याधां भंगत ज्वनाः स्यायेगु इच्छा जुया सुलाच्चनी येँ थःगु शरीरयात त्वःपुयाच्चनिद्द, यथे थःगु दोषयात त्वःपुयातद्द धयागु अर्यं छः ।

देशनाया अन्त्यु आपालं (मनत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

मेण्डक सेठया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२५२. सुदर्शं वटमन्येषाम् आत्मनः पुनर्दुर्दशम् ।
परेषां स हि वज्जानि अवपुनाति यथा भुसम् ।
आत्मनः पुनः छादयति कलिमिव कितवात् शठः ॥१८॥

११. दोषारोपणक स्थविरया खँ

"मेपिनिगु दोष जक मालाजुद्दम्ह....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्यानाः च्वंबले दोषारोपणक धयाम्ह छम्ह स्वविरया कारणयु आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसिं न्यानाः, व "थ्वं यथे पुनाच्चन, यथे पारुपन यानाच्चन" धकाः भिक्षुपिनिगु दोष जक माला जुयाच्चन । भिक्षुपिसं "फलनाम्ह, भन्ते, स्वविरं यथे यात" धकाः शास्तायात कन । शास्तां, "भिक्षुपिं, व्रतनियम धायेमापिनिगु छयनयु च्वना यथे ऽपदेश विद्दवं तिन्दायागु जुद्द । गुम्हसिनं नित्यरूप दोषारोपण धायेगु मती तया मेपिनिगु दोष जक माला यथे धयाः जुद्दवं, वयात ध्यानादि छगु नं विशेषता प्राप्त जुद्दमखु, केवल आस्रवत जक वृद्धिजुद्द" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२५३. परवज्जानुपत्तिस्स तिच्चं उज्झानसञ्चिनो ।
आसवा तस्स वहुन्ति, आरा सो आसवक्खया ॥

२५३. “मेपिनिगु बोध जक मालानुइम्ह, नित्यरूपं बोधारोपण यायेगु मती तथा ।
आसवत वया वृद्धिजुइ, तापाइ व आसवक्षय जुइगुलिं ॥”

अन बोधारोपण यायेगु मती तथा धयागु धधे पुनेमा: यधे पारुपन यायेमा: धका: मेपिनिगु बोधमाला जुया: आपालं बोधारोपण याना: जुइम्ह व्यक्तिया ध्यानादि छगु धर्मय् नं वृद्धि जुइमखु, अले वया आसवत जक हे वृद्धिजुइ । उगु कारण वं अर्हतमार्गकं कयात:गु आसवक्षयं तापाइ, तापाक वनीम्ह जुइ ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

बोधारोपणक स्पविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२५३. परवद्याऽनुपश्यतो नित्यमुद्धानसङ्गिनः ।
आसवास्तस्य बद्धन्ते आरात् स आसवक्षयात् ॥१९॥

१२. सुभाद्रपरिप्राजकया खँ

“आकाशय् पद मवु.....” धयागु वगु धर्मवेशना शास्ता कुशिनगरया लिकच्चंगु मल्लपिनिगु शालवनय् परिनिर्वाणया खाताय् गीतुला बिज्यानाच्चंबले सुभद्रपरिप्राजकया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसं न्यना:, वया, न्हाया चिधिम्ह किजां छगु वा बालिइ गुक्वतक अग्रवानं ब्युबले, वान बिइ मय:या लिचिला: अन्तय् वान बिल । उकिं प्रथम बोधिइ नं, मध्यम बोधिइ नं शास्ताया दर्शन याये मखन । अन्तिम बोधिइ जक शास्ताया परिनिर्वाणया इलय् “जिं स्वंगू न्ह्यस:लय् य:त शंका जुया बुरापिं परिप्राजकपिके न्यना:, भ्रमण गौतमयात ‘व्यायुम्ह तिति’ धका: मतिइ तया: मन्यना:, आ: वसपोलय् परिनिर्वाण जुइगु ई जुल, लिपा जिं भ्रमण गौतमयाके मन्यनागुलिं याना: जित पश्चाताप जुइ” धका: शास्तायाधाय् लिक्क वना: आनन्व स्पविरं पंसां नं शास्तायाके अवसर कया, “आनन्व, सुभद्रयात पने मते, जिके न्यकेब्यु न्ह्यस:” धका: धया बिज्यायेवं पर्दावुने दुहोवना: खाताया क्वय् फयेतुनाच्चन, “भो भ्रमण, छु आकाशय् पद धयागु दुला ?, यनं पिने भ्रमण धयाम्ह दुला ?, संस्कारत शाश्वत धयागु दुला ?” धका: बुधिं न्ह्यस:त न्यन । अले वयात शास्तां इमिगु अभावयात कना बिज्याज्यां बुधिं गाथातद्वारा धर्मवेशना याना: बिज्यात -

२५४. आकासेव पदं नत्थि, समणो नत्थि बाहिरे ।
पपञ्चाभिरता पजा, निम्पपञ्चा तथागता ॥

२५४. “आकाशय् पद मवु, भ्रमण मवु पिने ।
भ्रन्भ्रतय् फसेजुधिं प्रजापिं ख:, भ्रन्भ्रत मवुम्ह तथागत ख: ॥

२५५. आकासेव पदं नत्थि, समणो नत्थि बाहिरे ।
सङ्घारा सस्सता नत्थि, नत्थि बुद्धानपिञ्जितं ॥

२५५. “आकाशय् पद मवु, भ्रमण मवु पिने ।
संस्कारत शाश्वत मवु, मवु बुद्धपिनि संकिगु ॥”

अन पव धयागु छव आकाशय् वर्णाकारकय् पुजागु खः धकाः क्यनेगु सुयागु न पव धयागु मदु । पिने धयागु जिगु शासनं पिने मार्गफल्य् स्थितम्ह भ्रमणो धयाम्ह मदु । प्रजापिं धयागु छव सत्त्वलोक धकाः कयातःगु प्रजापिं खः, इपिं तुष्णाविद्द भ्रन्भक्तय् फसेजुपिं हे खः । भ्रन्भक्त मदुम्ह धयागु बोधिभूल्य् हे फुक भ्रन्भक्त त्वावगुलिं भ्रन्भक्त मदुम्ह तयागत खः । संस्कारत धयागु पञ्चस्कन्ध खः । इयिमध्ये छगु न शाशवत धयागु मदु । सकिगु धयागु बुद्धपिनिं तुष्णा मनय् संकिबले गुम्हसिनं संस्कारत शाशवत धकाः ग्रहण याइगु खः, उगु छगु न सकिगु धयागु मदु धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्त्य सुभद्र अनागामिकन्य प्रतिस्थित जुल, मुंवि परिषद्पिन्त न सार्थक धम्भेशना जुल ।

सुभद्रपरिव्राजकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२४४. आकाशो इव पवं नास्ति भ्रमणो नास्ति बाध्यतः ।
प्रपञ्चाभिरताः प्रजाः निष्पञ्चास्तथागतः ॥२०॥

२४५. आकाशो इव पवं नास्ति भ्रमणो नास्ति बाध्यतः ।
संस्काराः शाश्वता न सन्ति नास्ति बुद्धानामिहितम् ॥२१॥

मलवर्गया वर्णन क्वचाल ।

फिंछ्यागु वर्ग क्वचाल ।

१९. धर्मस्थवर्ग

१. विनिश्चय महामात्यया खँ

“न उकिं व जुइ न्यायय् च्वम्ह.....” धयागु थुगु धर्मविशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले विनिश्चय महामात्यया कारण्य् आज्ञा जुया विज्यात ।

छम्हुया दिनय् भिक्षुपिं श्रावस्तिइ उत्तरध्वाखाया गामय् भिक्षाटन वनाः भिक्षाटन लिहोव्या शहरया विचं विहारय् बयाच्चन । उगु क्षणय् सर्पाय् बयाः तःसकं वा बल । इपिं नृत्यःने च्वंगु विनिश्चयालय् (न्यायालयय्) शालाय् दुहोवनाः विनिश्चय महामात्य् घुस नयाः युवाःयात युवाः मयागु खनाः “अहो युपिं अधार्मिकपिं खः, जिमिसं युमिसं न्यायपूर्वक निर्णय् याइ” धकाः मती तथा जुयाच्चना” धकाः बिचाः याना वा दिइवं विहारय् वनाः शास्तायात वन्दना यानाः छुबेत्किक्क फयेतुना उगु खँ कन । शास्तां “भिक्षुपिं, इच्छादिवशय् वनाः हयासं अर्ययात निर्णय् यायेवं न्यायय् च्वपिं धयापिं जुइमखु, अपराधयात दुनेथ्यंक्क सिइकाः अपराधानुसर हयाय् मचासे निर्णय् यायेवं जक न्यायय् च्वम्ह जुइ” धकाः धया युपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

२५६. न तेन होति धम्मदो, येनत्थं साहसा नये।
यो च अत्थं अनत्थञ्च, उभो निच्छेय्य पण्डितो ॥

२५६. “न उकिं व जुइ न्यायय् च्वम्ह, गुम्हसिनं अर्ययात याकनं निर्णय् याइ ।
गुम्हसिनं अर्यं व अनर्ययात, निगुलिं निर्णययाइम्ह पण्डित खः ॥

२५७. असाहसेन धम्मेन, समेन नयती परे।
धम्मस्स गुतो मेधावी, “धम्मदो”ति पवुच्चति ॥

२५७. “हयाय् मचासे न्यायपूर्वक, समानपूर्वक यकिइ मेपिन्त ।
धर्मयात रक्षा याइम्ह मेधावीयात, न्यायय् च्वनीम्ह धाइ ॥”

अन उकिं धयागु थुनिया कारण । न्यायय् च्वम्ह धयागु जुजुं यःम्ह यायेमाःगु विनिश्चय धर्मय् च्वनां न न्यायय् च्वम्ह धयाम्ह जुइमखु । गुम्हसिनं धयागु गुम्हसिया कारण । अर्ययात धयागु निर्णय यायेमाःगु अर्यय् क्वहोवना । याकनं निर्णय् याइ धयागु इच्छादिइ प्रतिस्थित जुया याकनं मखुगु खँ ल्हानाः निर्णय् याइ । गुम्हसिनं इच्छाय् प्रतिस्थित जुया यःपिति वा पासा खः धकाः मखुगु खँ धयाः युवाः मखुम्हसित युवाः याइ, दोषय् प्रतिस्थित जुया यः शत्रुतयात मखुगु खँ धयाः युवाःयात युवाः मखुम्ह याइ, मोहय् प्रतिस्थित जुया घुस कया निर्णय यायेगु इत्य् वास्ता मयाये ये यानाः उखँयुखँ स्वस्वं मखुगु खँ धयाः “थवं त्याकल, थव बुम्ह जूल” धकाः मेपिन्त पितछ्वइ, भयय् प्रतिस्थित जुयाः सुं गुम्ह एश्वर्यशालीया बूसां न त्याकाबिइ, थवयात धाइ याकनं निर्णय याइम्ह । थव न्यायय् च्वम्ह धयाम्ह जुइमखु धयागु अर्यं खः । अर्यं व अनर्ययात धयागु खःगु व मखुगु कारण खः । निगुलिं निर्णय् याइम्ह धयागु गुम्ह पण्डित निगु न अर्यं व अनर्यय् निर्णय याना धाइ । हयाय् मचासे धयागु मखुगु खँ मल्हासे । न्यायपूर्वक धयागु निर्णय यायेगु धर्म, इच्छाया वशय् वनाः मखु । समानपूर्वक धयागु अपराधानुरूपं हे मेपिन्त यकिइ, त्याम्हसित त्याका व बुम्हसित बुकाबिइ । धर्मयात रक्षा याइम्ह धयागु व धर्मगुन्त जुया धर्मयात रक्षायानाः धर्मज प्रजां युक्कम्ह मेधावी विनिश्चय धर्मय् च्वंगुलिं याना न्यायय् च्वम्ह धकाः धाइ धयागु अर्यं खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

विनिश्चय महामात्यया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२५६. न तेन भवति धर्मिष्ठो येनार्थं सहसा नयेत् ।
यस्यचार्थमनर्थञ्च उभौ निश्चिनुयात् पण्डितः ॥१॥

२५७. असाहसेन धर्मेण समेन नयते परान् ।
धर्मस्य गुप्तो मेधावी धर्मिष्ठ इति प्रोच्यते ॥२॥

२. षड्वर्गीयया खँ

“न उल्लिं व पण्डित जुड.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले षड्वर्गीयया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसं न्यनाः, इपिं विहारय् नं गामय् नं भोजनशालाय् ल्वाकःबुकः यानाः जुयाच्चन । अले छन्तुया विनय् भिक्षुपिसं गामय् भोजन यानाः वयाच्चंम्ह युवक भ्रामणोरपिके न्यन - “गथे च्वं, आवुसोपिं, भोजनशाला ?” भन्ते, न्यनाः विज्यायेमते, षड्वर्गीयपिसं “जिपिं हे विद्वानपिं खः, जिपिं हे पण्डितपिं खः, युमित दायाः छ्यनय् फोहर ह्वलाः पितछ्वयेमाल” धकाः धया जिमिगु म्हुय्, जनफातय् ज्वनाः फोहर ह्वलाः भोजनशाला ल्वाकःबुकः यात । भिक्षुपिसं शास्तायाथाय् लिक्क वनाः उगु खँ कन । शास्तां “न जिं, भिक्षुपिं, आपालं खँ ल्हानाः मेपिन्त वुःखकष्ट विद्वपिन्त ‘पण्डित’ धकाः धयागु खः, क्षेमी (शान्तपिं), वैरभाव मद्दुपिं, भय मविपिं हे पण्डित धकाः धयागु खः” धकाः धयाः युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२५८. न तेन पण्डितो होति, यावता बहु भासति ।
क्षेमी अवेरी अभयो, “पण्डितो”ति पुव्वति ॥

२५८. “न उल्लिं व पण्डित जुड, गुगु कारणं यक्व खँ ल्हाइ ।
क्षेमी, वैरभाव मद्दुपिं, भय मविपिं, पण्डित धकाः धाइ ॥”

अन उल्लिं धयगु युलि कारणं सद्दुया विचय् आपालं कनिइ, व पण्डित धयाम्ह जुडमखु । गुम्ह स्वयं क्षमी जुया न्याम्ह वैरीपिनिगु अभावं यानाः वैरभाव मद्दुम्ह, निर्भयम जुड, गुगुलिइ थ्यनेवं आपालं मनूत भय जुडमखु, व पण्डित धयाम्ह जुड धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

षड्वर्गीयया खँ वचवाल ।

संस्कृतच्छायाः

२५८. न तेन पण्डितो भवति यावता बहु भाषते ।
क्षेमी अवैरी अभयः पण्डित इति प्रोच्यते ॥३॥

३. एककुल्लण क्षीणास्रव स्थविरया खँ

“न उल्लिं व धर्मधर जुड.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले एककुदान स्वविर धयाम्ह क्षीणास्रवया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसं न्यनाः, व याकचा हे छगु गुँइ च्वनाच्चन, वया छगु हे जक उदान गाथा सयेकातःगु जुयाच्चन -

“चित्तवशय् इम्ह, अप्रमावी, मुत्तिपिनिगु मौनपथत सयेकातःम्ह ।
शोकं जुडमखु उजाम्ह, उपशान्तं सर्वां स्मृतिवान्हसिया ॥”^{१३१}

^{१३१} (पवि० १५३; उवा० ३७)

भीसं न्यनाः, वं उपोसयया दिनय् यःम्हं हे धर्मभ्रवण च्वयेकाः युगु गाया धयाच्चन । पृथ्वी हे गुञ्जायमानगु सः थै देवतापिनिगु साधुकार सः जुयाच्चन । अले छगु उपोसयया दिनय् न्यासः न्यासः परिवार दुपिं निम्ह त्रिपिटकधर भिक्षुपि वया च्वनीगु यासय् वन । वं इपिं खनाः लय्ताःगु मनं “साधु छःपिसं यन विज्यायेगु यानाः विज्याःगुलिं, थौं जिं छःपिनिगु धर्मोपदेश न्यने” धकाः धाल । आवुसो, यन धर्मोपदेश न्यनेगु इच्छादुपिं दुला । वु, भन्ते, थ्व गुँड धर्मभ्रवणया दिनय् देवतापिनिगु साधुकार सःलं गुञ्जायमान जुड । इपिं मध्ये छम्ह त्रिपिटकधर धर्मया खँ न्दयथनिड, मेम्हसिन कनिड । छम्ह देवतां नं साधुकार मब्बु । इमिसं धाल - “आवुसो, छ धर्मभ्रवणया दिनय् थ्व गुँड देवतापिसं तसःलं साधुकार बिड धकाः धाल, थ्व छु खः ।” भन्ते, मेमेगु दिनय् साधुकार सःलं गुञ्जायमान हे जुयाच्चन, थौं जिं मसिल “थ्व छु खः ।” अथेसा, आवुसो, आः छ धर्मया खँ कं ।” वं पंखा ज्वनाः आसनय् फयेतुना उगु हे गाया धाल । देवतापिसं तसःलं साधुकार बिल । अले इमि परिवार भिक्षुपिसं निन्वायात “थ्व गुँड देवतापिसं ख्वाःस्वयाः साधुकार बिड, त्रिपिटकधर भिक्षुपिसं युलिमछि कनं नं छु प्रशंसा जक नं मयाःसे छम्ह बुराम्ह स्वविरं छपु गाया धायेवं हे तसःलं साधुकार बियाच्चन ।” इपिं नं विहारय् वनाः शास्तायात उगु खँ कन ।

शास्ता “न जिं, भिक्षुपिं, गुम्हसिन आपालं सयेकिड वा खँ ल्हाइ, वयात धर्मधर धकाः धयागु खः । गुम्हसिनं छपु जक गाया सयेका सत्यत अवबोध जुड, थ्व धर्मधर धयाम्ह जुड” धकाः धया धर्मदेशना यायां थुगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

२५९. न तावता धम्मधरो, यावता बहु भासति ।
यो च अप्यमि सुत्वान, धम्मं कायेन पस्सति ।
स वै धम्मधरो होति, यो धम्मं नप्यमज्जति ॥

२५९. “न उल्लिं व धर्मधर जुड, गुगु कारणं यक्व खँ ल्हाइ ।
गुम्हसिनं भतिचा जक न्यना, धर्मयात कायं खकिड ।
व हे धर्मधर जुड, गुम्ह धर्मय् प्रमाद जुडमखु ॥”

अन उल्लिं धयागु युलि सयेकेगु वयेकेगु व स्यनेगु आदि कारणं आपालं खँ ल्हाइ, उल्लिया कारणं धर्मधर जुडमखु, वशयात रक्षायाडम्ह व परम्परयात जक पालन याडम्ह जुड । गुम्हसिनं भतिचा जक धयागु गुम्हसिनं भतिचा जक न्यनाः धर्म युडकाः अर्थ युडकाः धर्मानुसार आचरण यानाः नामकायं दुःखादि सिडका प्यंगु सत्यधर्मयात खकिड, व हे धर्मधर जुड । गुम्ह धर्मय् प्रमाद जुडमखु धयागु गुम्ह उत्साहितम्ह जुया थौं थौं हे प्रतिवेधयात आकांक्षा यायां धर्मय् प्रमाद जुडमखु, थ्व धर्मधर हे जुड धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

एकुदान क्षीणास्रव स्वविरया खँ वचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२५९. न तावता धर्मधरो यावता बहु भावते ।
यश्चात्यमपि श्रुत्वा धर्मं कायेन पश्यति ।
स वै धर्मधरो भवति यो (धर्मात्) न प्रमाद्यति ॥४॥

४. लकुण्डकभट्टिय स्थविरया खँ

“न उलिं व स्वविरं जुइ.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्चंवल्ले लकुण्डकभट्टिय स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्हुया विनय् उम्ह स्थविर शास्ताया उपस्थानया नितिं वना: सिहाँवनेवं हे स्वीम्ह आरप्यक भिक्षुपिसं वयात स्वया हे वया: शास्तायात वचना याना: फयेतुल । शास्तां इमिगु अर्हत्त्वया उपनिषय खना: श्व न्यस: न्यन - “थनं वंम्ह छम्ह स्थविरयात खना: ला ?” “मखना:, भन्ते ।” “सुयात छिमिसं खना: ?” “छम्ह, भन्ते, भ्रामणोरयात जिमिसं खना: ।” “भिक्षुपिं, व भ्रामणोर मधु, व स्वविर हे ख: ।” “त:सकं चिधिकम्ह ख:, भन्ते ।” “न जिं, भिक्षुपिं, बुराजुया वेरासनय् फयेतुइवं हे स्वविर धका: धयागु ख: । गुम्हसिनं सत्यत अवबोध याना: आपालं मनुतय् अहिंसकभावय् च्चंम्ह जुइ, श्व स्वविर धयाम्ह ख:” धका: धया युपिं गावात आज्ञा जुया विज्यात -

२६०. न तेन थेरो सो होति^{२२१}, येनस्स पलितं सिर्रो ।
परिपक्को वयो तस्स, “मोयजिण्णो”तिं बुच्चति ॥

२६०. “न उलिं व स्वविरं जुइ, गुगुलिं वया छयंनय् सँ तुमुइवं ।
परिपक्वगु वया वैस जक ख:, व्यर्थजीणंम्ह धका: धाइ ॥

२६१. यस्मिं सत्त्वञ्च धम्मो व, अहिंसा संयमो दमो ।
स वै वान्तमलो धीरो, “थेरो” इति^{२२२} पुव्वचति ॥

२६१. “गुम्हसिके सत्य व धर्म दइ, अहिंसा संयम व दमनम्ह जुइ ।
व हे मल ल्त्व:म्ह धीर जुइ, स्वविर धका: धाइ ॥”

अन परिपक्वगु धयागु परिवर्तन जुया वृद्धभावय् थयंम्ह धयागु अर्थ ख: । व्यर्थजीणंम्ह धयागु दुने स्वविर जुइगु धर्मया अभावं व्यर्थ-वृद्ध धाइ । गुम्हसिके सत्य व धर्म दइ धयागु गुम्ह व्यक्तियाके किंखुगु प्रकारं प्यंगु सत्ययात अवबोध जुम्ह ख:, ज्ञानं साक्षात्कार यायेवं गुगु प्रकारया लोकोत्तर दइ । अहिंसा धयागु अहिंसकभाव ख: । श्व देशना जक ख:, गुम्हसिके प्यंगु प्रकारया अप्रमाण्य भावना दु धयागु अर्थ ख: । संयम व दमनम्ह धयागु शील व इन्द्रिय संवर ख: । मल ल्त्व:म्ह धयागु मार्गज्ञानं मलयात पित्तछ्च:म्ह ख: । धीर धयागु धैर्यवान ख: । स्वविर धयागु वं युपिं स्थिरभाव याइगुलिं युक्तम्ह जुया स्वविर धका: धाइ धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।

लकुण्डकभट्टिय स्थविरया खँ ववचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२६०. न तेन स्वविर: स भवति येनास्य पलितं शिर: ।
परिपक्वं वयस्तस्य मोघजीर्णं इत्युच्यते ॥५॥

२६१. यस्मिन् सत्यञ्च धर्मश्चाहिंसा संयमो दम: ।
स वै वान्तमलो धीर: स्वविर इति प्रोच्यते ॥६॥

^{२२१} थेरो होति (सी० स्या०)

^{२२२} सो थेरोति (स्या० क०)

५. आपालं भिक्षुपिनिगु खँ

“न खँ ल्हाये सयेवं हे.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले आपालं भिक्षुपिनिगु कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छागू इलय् युवकपि व भ्रामणोरपिसं थ: धर्माचार्यपिनिगु हे जक चीवर रङ्ग छिइगु आवि सेवात यानाच्चबले खना: गुलिं स्यविरपिसं बिचा: यात - “जिपि न शब्द ज्यायेगुलिइ कुशलपि (स्यने कने स:पिं ख:; वाक्य दयेका खँ ल्हाये स:पिं) ख:; जिमि जक छुं न मनु । छु जिपिं शास्तायाथाय् वना: थये धायेमाल, ‘भन्ते, जिपिं न शब्द ज्यायेगुलिइ कुशलपिं ख:; मेपिनिथाय् धर्म सयेका: नं थुमिके मन्यसे पाठ च्वनेमते धका: युवकपि व भ्रामणोरपिन्त अरेयाना: बिज्याहूँ । थये जुइव जिमित लाभसत्कार वृद्धि जुइ ।” इपिं शास्तायाथाय् वना: अथे धाल ।

शास्तां इमिगु खँ न्यना: बिज्याना: “थव शासनय् परम्पराकथं थये धा:येयाय् दु, थुपिं लाभसत्कारय् लिप्तजुपिं ख: धका: सिइका जि छिमिसं कने सयेवं हे जक भिपिं धका: मधया । गुम्हसिया थुपिं इध्यावि धर्मत अर्हतमार्ग हानापं ल्येयनि, थव हे भिंम्ह (बालाम्ह) ख:” धका: धया थुपिं गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

२६२. न वाक्करणमतेन, वण्णपोक्खरताय वा ।
साधुरूपो नरो होति, इत्सुकी मच्चरी सठो ॥

२६२. “न खँ ल्हायेसयेवं हे, वा रूपवर्णं बालायेवं जक ।
भिंम्ह मनू जुइ, इध्यालु, नुग:स्याम्ह भंग लाइम्ह जुया ॥

२६३. यत्स वेतं समुच्छिन्नं, मूलधच्चं समूहतं ।
स वन्तवोसो मेधावी, “साधुरूपो”ति उच्चति ॥

२६३. “गुम्हसिया थुपिं ल्येवनेथुकिइ, हाप्वाय् नापं जगु ।
दोषमदुम्ह मेधावीयात, ‘भिंम्ह (बालाम्ह)’ धाइ ॥”

अन न खँ ल्हायेसयेवं धयागु वचन तयेसयेवं, व्याकरणं युक्तगु खँ ल्हायेसयेवं ख: । रूपवर्णं बालायेवं जक धयागु शरीरया वर्णं यइपुसे च्वनेवं । मनु धयागु युलिं कारणं हे जक मेपिनिगु लाभाविइ इध्यालु मनम्ह न्याता प्रकारया नुग:स्यागुलिं युक्तम्ह धुर्तताया भावं ठाम्ह मनु बालाम्ह जुइमखु । गुम्हसिया थुपिं धयागु गुम्ह व्यक्तिया थुपिं इध्यावि दोषयात अर्हतमार्गज्ञानं हानापं ल्येयना: हायात चाना: नाशयाइ, व दोषमदुम्ह धर्मज प्रजां युक्तम्ह बालाम्ह धका: धाइ धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपाल (मनुत्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

आपालं भिक्षुपिनिगु खँ क्वचात ।

संस्कृतछाया:

२६२. न वाक्करणमात्रेण वर्णपुष्करतया वा ।
साधुरूपो नरो भवति ईर्ष्यको मत्सरी शठः ॥७॥

२६३. यस्य चैतत् समुच्छिन्नं मूलधातव्यं समहितम् ।
स वान्तवोषो मेधावी साधुरूप इत्युच्यते ॥८॥

६. हस्तकथा खँ

“न पाचुकु सँ खायेवं हे भ्रमण जुइ.....” धयागु थुगु धर्मवेशना शास्ता भावस्तिइ च्चना बिज्याना: च्चंबले हस्तकथा कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, वं वादया घोषणा याना: “छिकपिं फलनागु इनय् फलनागु यासय् वा, वादविवाद धायै” धका: धया न्दय: अन वना: “स्व, तिर्यङ्करत जि खना: ग्याना: मबल, थ्व हे इमिगु पराजय ख:” धका: आवि धया: वादया घोषणा याना: छुग्थासं मेगुथाय् विवादयाना: जुयाच्चन । शास्तां “हस्तकं धायै, बये यानाच्चन” धका: न्यना: बिज्याना वयात सतके छुवया “धायै, छ, हस्तक, बये याना:गु ख: ला ?” धका: न्यनेवं “धायै ख:” धका: धायैवं, “छाय् बये यानागु ख: ? बुजागु मखुगु खँ ल्हाना छ्यंनय् पाचुकु सँ खायेवं हे जक भ्रमण धयाम्ह जुइमखु । गुम्हसिनं चिचाधंगु व त:धंगु पापत शान्तयाना: च्चनिइ, थ्व हे भ्रमण जुइ” धका: धया बुपि गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

२६४. न मुण्डकेन समणो, अब्बतो अलिकं भणं ।
इच्छालोभसमापयो, समणो किं भविस्सति ॥

२६४. “न पाचुकु सँ खायेवं हे भ्रमण जुइ, व्रतमया:से मखुगु खँ ल्हाना: ।
इच्छा व लोभं युक्तजुया, भ्रमण छु जुइ ॥

२६५. यो व समेति पापानि, अणुं धूलानि सब्बतो ।
समितता हि पापानं, “समणो”ति पवुच्चति ॥

२६५. “गुम्हसिनं शान्तयाइ पापत, चिचाधंगु व त:धंगु फुक्कं ।
शान्त जूगुलि हे पापत, भ्रमण धका: धाइ ॥”

अन पाचुकु सँ खायेवं धयागु छ्यंनय् पाचुकु सँ खायेवं ख: । व्रतमया:से धयागु शीलव्रत व धुताङ्कव्रत अलग जुया । मखुगु खँ ल्हाना: धयागु ऋठगु खँ ल्हाना: असम्प्राप्त आरम्भणय् इच्छा याना: व लोभं युक्तम्ह भ्रमण धयाम्ह छु जुइ । शान्तयाइ धयागु गुम्हसिनं भतिचा वा अप्ब: पापत शान्तयाइ, बया उपिं जूगुलि भ्रमण धका: धाइ धयागु अर्य ख: ।

देशनाया अन्तय् आपान (मनूत) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

हस्तकथा खँ क्वचात ।

संस्कृतच्छाया:

२६४. न मुण्डकेन भ्रमणो अब्रतोऽलीकं भणन् ।
इच्छालोभसमापन्नः भ्रमणः किं भविष्यति ॥१॥

२६५. यश्च शमयति पापानि अणुत्पूलानि सर्वशः ।
शमितत्वाद्धि पापानां भ्रमण इति प्रोच्यते ॥१॥

७. सुं छठह ब्राह्मणया खँ

“न उकिं भिक्षु व जुइ.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वंबले सुं छम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भ्नीसं न्यना:; व पिनेच्चंगु सम्प्रदायय् प्रब्रजित जुया भिक्षाटन यानाच्चंबले बिचा: घात - “श्रमण गौतम य: श्रावकपिन्त भिक्षाटन या:गुलिं ‘भिक्षु’ धका: धयाच्च्वन, जित नं ‘भिक्षु’ धका: धा:येगु योग्य जु ।” वं शास्तायाथाय् लिक्क वना:; “भो, गौतम, जि नं भिक्षाटन याना: म्बानाच्च्वना, जित नं ‘भिक्षु’ धका: धा” धका: धाल । अले वयात शास्तां “न जिं, ब्राह्मण, भिक्षाटन याये मात्रं भिक्षु धका: धयागु ख: । न अलगगु धर्मयात पालन यायेवं भिक्षु धयाम्ह जुइ । गुम्हसिनं फुकक संस्कारय् ज्ञानं खंकाजुइ, व भिक्षु धयाम्ह ख:” धका: धया युपिं गायत आज्ञा जुया बिज्यात -

२६६. न तेन भिक्षु सो होति, यावता भिक्खते परे ।
विस्सं धम्मं समादाय, भिक्खु होति न तावता ॥

२६६. “न उकिं भिक्षु व जुइ, गुकिं भिक्षा फवनेवं मेपिके ।
अलगगु धर्मयात समादानयाना, भिक्षु जुइ उलिं याना: ॥

२६७. योध पुञ्जञ्च पापञ्च, बाहेत्वा ब्रह्मचरियवा ।
संख्यया लोके चरति, स वै “भिक्षु”ति जुच्चति ॥

२६७. “गुम्ह अन पुण्य व पापयात, जुइका: ब्रह्मचर्यय् च्वना ।
ज्ञानं खंका लोकय् जुइ, व हे भिक्षु धका: धाइ ॥”

अन गुकिं धयागु गुलिं मेपिके फवनेवं हे, वं भिक्षा फवनेवं भिक्षु धयाम्ह जुइमखु । अलगगु धयागु ज्व:मलागु धर्म ख:, अलगगु गन्धं इला: बा कायकर्मादि धर्मयात कया: पालन याना: जुइवं भिक्षु जुइमखु । गुम्ह अन धयागु गुम्ह अन शासनय् पुण्य व पाप निगुयात नं ब्रह्मचर्यं मार्गद्वारा चुइका: नाशयाना, ब्रह्मचर्यय् च्वंम्ह जुइ । ज्ञानं धयागु ज्ञानद्वारा । लोकय् धयागु स्कन्धादि लोकय् “युपिं आध्यात्म स्कन्धत ख:, युपिं बाहिरिक ख:” धका: थये फुक धर्मय् सिइका जुयाच्चनिइ, वं उगु ज्ञानं क्लेशतयत् भेदन यागुलिं “भिक्षु” धका: धाइ धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुं छम्ह ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२६६. न तावता भिक्षुर्भवति यावता भिक्षते परान् ।
विश्वं धर्मं समादाय भिक्षुर्भवति न तावता ॥११॥

२६७. य इह पुण्यञ्च पापञ्च वाहयित्वा ब्रह्मचर्यवान् ।
संख्यया लोके चरति स वै भिक्षुरित्युच्यते ॥१२॥

८. तिथेन्द्रया खं

"न मौनं मुनिं जुहू....." ध्यायाम् युगं धर्मदेशना शास्ता जेतवनयम् च्वनाविज्यानाः च्चंबले तिथेन्द्रयाय कारणाय आज्ञा जुषा विज्यात ।

भीस न्यानाः इमिसं नडगु थायथासय मनुतयत "शान्तिं जुहूमा, सखीं नुदुमा, प्रायुं वडिं नुदुमा, फलानाम् थासय ध्यायाम् ध्यातनाः । नु, फलानाम् थासय कं दु, उजागु थाभम्, वनेनं वीरय मत्र" धका, अदि कथं मडलया खं धयाः वर्नीयु जुषाच्चन । भिक्षुपिस प्रथमवोधि प्राप्नथा इलय अन्मोदनादि एज्जलकनाः विमज्जानिकले भाजनशालाय मनुतयत अन्मोदनं मयाःहे वर्नीयु जुषाच्चन । मननयम् तिथेन्द्रयथाः निवयनं एतथा नुं वर्नीयु न्यानाः, भद्रतापि मकच्चनताः निर्वां विज्याइ" धकाः निन्दा यात । भिक्षुपिस उरा खं जाक्कतापय वयः । ध्यायता, "भिक्षुपिं वनि निमं भाजनशालादिइ सखपलकं अन्मोदनं या, तां स्क्कयं वयाताः विपिं तां उज्जयुं वीरं कं धका, अनुमानं विनं । इमिस अथं वातं मननयत अन्मोदनादि एज्जलकनाः अन्मोदनादि एज्जलकनाः विमज्जानिकला यानाः, सन्कायं यानाः जुषाच्चन तिथेन्द्रयथाः "जिंमिं वनिं मत्तं एज्जलकनाः एज्जलकनाः एज्जलकनाः भाजनशालादिइ ततःसलं खं न्यानाः जुषाच्चन" धकाः निन्दा ।

शास्ता उम् दु न्यानाः "न हि, भिक्षुपिः मत्तं जुहुमाइ इ मत्तं धका, उज्जयुं नुं, तान्वासनं एज्जलकनाः धादुमम्, गुर्वासितं अविशारवतां यानाः, गुर्वासितं "जिंमिं एव खं वीरय मत्तइमा, धकाः नुं म्याताः धादुमम्, उंके मत्तं जुहुमाइ इ मत्तं जुहुमब्बु, पापं शास्त्रं जुहुवन्ति वनिं ध्यायाम् जतु" धका" उवा थां ताथाय अथं लदा विज्यात

२६८. न मौनं मुनीं होति, नूढरूपा अर्थेन्द्रया
यो च तुल्यं धमय, वरमाताय पाण्डिनो ।

२६८. "न मौनं मुनिं जुहू, मुखस्वाभू व आवेन्द्राह जय"
गुह्यसिनं तानाजं ज्वनं ये उत्तमगुयात ज्वनः पाण्डिनः ।

२६९. ध्यायानं पाण्डित्येति, यं पूर्वं तेषु या मुनिः
ये तुल्यसि तेषु ध्यायै, गुह्यसि तेषु मुनिः

२६९. ध्यायतं पाण्डित्यं यं पूर्वं तेषु या मुनिः
गुह्यसिनं तानाजं ज्वनं ये उत्तमगुयात ज्वनः पाण्डिनः ।

अने न मौने ध्यायाम् कामइच्छाय मौनिं प्रातपदं धकाः कथातः मत्तं जतुदाराः मत्तं जुहुमं मत्तं ध्यायतं जुहू, येन मौनभवयात कथाः "मौनता" धकाः धयातल । मुखस्वाभू ध्यायाम् तच्छास्वाभू खं, आवेन्द्राह ध्यायाम् मग्गय्ज खं, पुजाय्ज मौनजसा न मौनिं ध्यायाम् जुहुमब्बु । अथवा उंके जकं स्वनः मुनिं ध्यायाम् जुहुमब्बु, तुच्छभावम् अविजं जतु ध्यायाम् अथ खं । गुह्यसिनं तानाजं ज्वनं ये ध्यायाम् जयं किं तानाजं ज्वनस्वर्गसिनं यदि अथः जुहुवन्ति काइ । यदि मगा ता जतु । अथं हे गुह्यसिनं आथः वकायं अ पापयात धका न्याभयाइ मगा एज्जलकनाः तयं ये कशम्यात पाण्डिणं याइ

अथ ध्यायतं गील, उजागुधं विमपिना, विमोत्ताननदशनं धकाः न्यायकनादाः वर उत्तमगुयातं ये ज्वनाः पापं अकशमकयनं विमपिनाः । ये मुनिं खः ध्यायाम् व मुनिं ध्यायाम् खं ध्यायतं अथ खं । न मौनिं जुहु ध्यायतः । उंके मत्तं मुनिं जुहु ध्यायाम् अथ खं । उंके व मुनिं जुहु ध्यायाम् अथ खं । न्यायकनादाः ये जतु विमपिनां लोकय ध्यायाम् गुह्य व्यक्तिं एव स्क्कधादि लोकय तानाजुइ तयाः जनिदता ये "थुपिं आच्छामप मत्तं" थुपिं वानिः म न्कयं धकाः आदि कथं थुपिं निग अथं वोधुजुइ जनिदु । वयात मुनिं जुहु

जुहुमं मुनिं जुहु ध्यायाम् अथं खः
देवानां सुखं आप्तुं शक्नुमः (ननु) अन्मोदनादि एज्जलकनाः जतु जतु ।

तिथेन्द्रयाय खं क्वचान ।

संस्कृतच्छायाः

२६८. न मौनन मुनिर्भवति मूल्हूपोःविद्वान् ।
घनत् तुलाभिव प्रगुप्य वरमादाय पण्डितः ॥१३॥

२६९. पापानि परिवर्जयति स मुनिस्तेन स मुनिः ।
यो मनुते उभौ लोकौ मुनिस्तेन प्रोच्यते ॥१४॥

९. बालिसं तयाः वया लाङ्गहसिया खँ

“न उकिं व आर्य जुड.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले छम्ह आर्यं धयाम्ह बलिस तयाः न्या लाङ्गहसिया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्हुया दिनय् शास्तां वया श्रोतापत्तिमार्गया आधारयात खनाः बिज्यानाः भ्रावस्तिया उत्तर ध्वाञ्जाया गामय् भिक्षाटन बिज्यानाः भिक्षुसङ्घपिसं चाःहुयेका अन बिज्यात । उगु क्षणय् उम्ह बलिसं तयाः न्या ल्याङ्गम्ह बलिसतया न्यात लानाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात खनाः बलिसया कथि वौछुवयाः दनाच्चन । शास्तां वया तापा मज्जुगु थासय् लिहौ बिज्यानाः दनाच्चना बिज्यात “छगु नां छु ?” धकाः सारिपुत्र स्थविरादिपिनिगु नांत न्यन । इमिसं नं “जि सारिपुत्र, जि भोगल्लान खः” धकाः थथःगु नांत कन । बलिसं तयाः न्या ल्याङ्गम्ह बिचाः यात - “शास्तां सकसिगु नांत न्यनाः बिज्यात, जिगु नं नां न्यनिड् धकाः मतीतल ।” शास्तां वयागु इच्छा सिद्धका बिज्यानाः, “उपासक, छगु ना छु ?” धकाः न्यनेव “जिगु, भन्ते, आर्यं नां खः” धकाः धायेवं “उपासक, उजाम्ह प्राणिहिसा याङ्गम्ह आर्यं धयाम्ह जुडमखु, आर्यं धयाम्ह आपालं मनुप्रति अहिसाभावय् च्वनाच्चनिड्” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२७०. न तेन अरियो होति, येन पाणानि हिसति ।
अहिसा सब्बपाणानं, अरियो”ति पवुच्चति ॥

२७०. “न उकिं व आर्य जुड, गुम्हसिनं प्राणिहिसा याड ।
अहिसा फुक्क प्राणिपिन्त याता, आर्यं धकाः धाड ॥”

अन अहिसा धयागु हिसा मयाङ्गु खः । थ्व धयातःगु जुयाच्चन - गुम्हसिनं प्राणित हिसा याड, उगु कारणं आर्यं जुडमखु । गुम्हसिनं फुक्क प्राणिपिन्त हिसा मयाःसै मैत्री भावनाय् प्रतिस्थित जुयाः हिसा यायेगुलि तापाका च्वनीम्ह, थ्व आर्यं धकाः धाड धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् बलिसं तयाः न्या लाङ्गम्ह श्रोतापत्तिफलय् प्रतिस्थित जुल, मुवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

बलिसं तयाः न्या लाङ्गहसिया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२७०. न तेनार्यो भवति येन प्राणान् हिनस्ति ।
अहिसां सर्वप्राणानार्य इति प्रोच्यते ॥१४॥

१०. आपालं शीलं युक्तापि भिक्षुपिनिगु खँ

“न शीलव्रतं जक.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले आपालं शीलं युक्तापि भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भरीसं न्यनाः, इपिं मध्ये गुनिसिन्त थये जुल - “जिपि शीलं युक्तापि खः, जिपि धुताङ्ग धारीपि खः, जिपि बहुभुतपि खः, जिपि एकान्त शैयनासनवासीपि खः, जिपि ध्यानलाभीपि खः, जिपि अहंत्त्व दुर्लभ मज्ज,

इच्छायानां विनय्य हे अर्हत्त्वय्यं ध्येनिइ ।" गुपि अन अनागामिपिं खः, इमित नं वये जुल - "आः जिमित अर्हत्त्व बुलंभं मज्जल ।" इपिं फुक छन्द्या विनय्य शास्तायावाय्यं लिक्कः वनाः वन्दना यानाः फयेतुनाच्चपिन्त "एु छिभि, भिक्षुपिं, प्रव्रजितया ज्याया लक्ष्यं ध्येन ला ?" धकाः शास्तां न्यनाः विज्यायेवं वये धाल - "भत्ते, जिपिं युजाः युजापिं खः, उकिं 'इच्छा यानां गुणाय्य हे अर्हत्त्व ध्येनेत समर्थं युपिं' धकाः विचाः याना च्चनाच्चना ।"

शास्तां इमिगु वचन न्यनाः, "भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम् शील परिशुद्ध जुडवं जक वा अनागामि सुख प्राप्त जुड मात्र हे 'जिमिगु भवदुःख भक्ति जक' धकाः धायेगु उचित मज्ज आसवक्षय प्राप्त मज्जुदक 'जि सुखीम्ह' धकाः चित्त उत्पन्न याये मज्जु' धकाः धया युपिं गायत आज्ञा ज्या विज्याय -

२७१. न शीलव्रतमतेन, बहुसत्त्वेन वा पन ।
अथ वा समाधिलाभेन, विवित्तसयनेन वा ॥

२७१. "न शीलव्रतं जक, बहुभूत जुडवं हे ।
अथवा समाधि लाभजुडवं, वा एकान्त शयनासनं ॥

२७२. फुत्तामि नेक्खम्मसुखं, अपुयुज्जनसेवितं ।
भिक्षु विस्तासमापादि, अप्यत्तो आसवक्खयं ॥

२७२. "स्पर्शयाना नैक्कम्य सुखयात, अपुयज्जन सेवन यायेवं ।
भिक्षु विश्वास जुडमखु, प्राप्त मज्जुदक आसवक्षय ॥"

अन शीलव्रतं जक धयागु प्यंगु पारिशुद्धशील मात्रं वा किंस्वंगु धुताइमात्रं । बहुभूत जुडवं धयागु स्वंगु पिटक अध्यन यानातये मात्रं । समाधि लाभजुडवं धयागु अष्टसमापत्ति लाभ । नैक्कम्य सुखयात धयागु अनागामिसुख । उगु अनागामिसुख स्पर्शयानाच्चना धकाः युलिं हे । अपुयज्जन सेवन यायेवं धयागु पुयज्जन सेवन मयाःसे आर्यपिनिगु सेवन हे खः । भिक्षु धयागु उगु स्वयां मेगुयात कया धयातःगु खः । विश्वास जुडमखु धयागु विश्वास मज्जुदवं । धव धयातःगु ज्याच्चन - भिक्षुपिं युपिं शीलादि युक्त जुडवं हे जक "जिमिगु भव अल्पजक, भतिचा जक खः" धकाः आसवक्षयकथं ल्यायेखानातःगु अर्हत्त्व प्राप्त मयाःसे भिक्षु धयाम्शुसित विश्वास जुडमखु । गये कि भतिचा जक खि जसां नवद, वये अल्पजक भव जसां दुःख जुड ।

वेशनाया अन्तय्य इपिं भिक्षुपिं अर्हत्त्वय्यं प्रतिस्थित जुल, मुंवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

आपालं शीलं युक्तपिं भिक्षुपिनिगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२७१. न शीलव्रतमात्रेण बहुभूत्येन वा पुनः ।
अथवा समाधिलाभेन विवित्तशयनेन वा ॥१६॥

२७२. स्पृशामि नैक्कम्यसुखपूयज्जनसेवितम् ।
भिक्षो विश्वासं मा पादीः अप्राप्य आसवक्षयम् ॥१७॥

धर्मस्ववर्गया वर्णन क्वचाल ।

फिंमंगु वर्ग क्वचाल ।

२०. मार्गवर्ण

१. न्यासः शिक्षार्पणोऽर्थः

"मार्गमध्ये अष्टाङ्गिकमार्गं श्रेष्ठं खः....." ध्यायन् युगं धर्मवेशना शास्ता जेतवनम् च्चनाविज्यानाः ख्वंबले न्यासः भिक्षुपिनिगु कारणम् आज्ञा जुया विज्यात ।
भीसं न्यानाः, द्रुमिसं शास्ता जनपदं चारिका घानाः हानं श्रावस्तिद्वि सिर्हाविज्याबले उपस्थानशालाम् फयेतुनाः "फलनागु गामं फलनागु गाम्या लैं माथवं, फलनागु गाम्या लैं माथंभवं, न्वहंजाया न्वहंजा जक खः" धकाः आदि कथं थ.पि जुयावयागु लैं वारम् खैं कन । शास्तां इपिं अहतं जुदुगु कारणघ्यात खनाः उगु मास्य विज्यानाः लायातःगु आसनम् फयेतुना विज्यात "छु खैंयं यन, भिक्षुपि, आः खैं ल्हाना मुनाख्वनागु खः ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, थव पिनेया लैं खः, भिक्षु धयाम्द आर्यमार्गम् ज्या धायेगु उचितं जुदु, धायेवं भिक्षु फुक्क दुःखं मुक्तजुदु" धकाः धया थुपि गायत आज्ञा जुया विज्यात -

२७३. मगानइद्रिकी सेड्ढो, तच्चानं चतुरो पदा ।
विरागो सेड्ढो धम्मनं, द्विपदानञ्च चक्खुमा ॥

२७३. "मार्गमध्ये अष्टाङ्गिकमार्गं श्रेष्ठं खः, सत्यमध्ये प्यंगु पदं खः ।
विरागं श्रेष्ठं खः धर्ममध्ये, निपा तुतिदुपिं मध्ये चक्षुमानं बुद्धं खः ॥

२७४. एतेवं^{३४} मग्गो नत्थञ्जो, दस्सनस्स विसुद्धिया ।
एतज्झि तुम्हे पटिपज्जथ, मारस्सेतं पमोहनं ॥

२७४. "थव हे लैं खः मेगु मखु, दर्शनं विशुद्धयानितिं ।
थव हे छिपिं लैंयं हूं, थव मारयात प्रमोहितं याइ ॥

२७५. एतज्झि तुम्हे पटिपन्ना, दुक्खस्सन्तं करिस्सथ ।
अक्खातो वो^{३५} मया मग्गो, अज्जाय सल्लकन्तनं^{३६} ॥

२७५. "थव लैंयं छिपिं वनाः, फुक्क दुःखयात अन्तं या ।
क्यना छिमितं जिं लैं, सिद्धकाः कंयात लिकायेगु ॥

Dham २७६. तुम्हेहि किच्चमातप्यं, अक्खातारो तथागत ।
पटिपन्ना पमोक्खन्ति, ज्ञायिना मारबन्धना ॥

२७६. "छिमिसं हे ज्याः धायेमाः, लैं क्यनाबिम्हं तथागतं खः ।
लैंयंविपिं मुक्तजुदु, ध्यानीपिं मारबन्धनं ॥"

^{३४} एसोव (सी० रो०)

^{३५} अक्खातो वे (सी० रो०)

^{३६} सल्लसन्धनं (सी० रो०), सल्लसन्धनं (स्या०)

अन मार्गमध्ये अष्टाङ्गिकमार्गं धयागु तुति जुडगु लें आदि जुडमा बा खीनिगु प्रकारया दृष्टिमार्गं जूसां, इपिं फुक्क मार्गतमध्ये सम्यकदृष्टि आदि च्यागु अङ्ग मिथ्यादृष्टि आदि च्यागुयात नाशायाना: निरोधयु आरम्भण याना: प्यंगु सत्ययु नं दु:ख सिद्धकेगु आदि ज्या यायेवं अष्टाङ्गिकमार्गं श्रेष्ठ व उत्तम ख: । सत्यमध्ये प्यंगु पद धयागु "सत्ययात धायेवं तं पिकायेमते"^{११०} धका: व:गु वचन सत्ययात जूसां, "सत्य ब्राह्मण, सत्य क्षत्रिय" धका: आदि भेदकथं व्यवहारिक सत्य बा "श्व हे सत्य ख: मेगु तुच्छगु ख:" धका: दृष्टिसत्य^{११६} वा "दु:ख आर्यसत्य" धका: आदि भेदकथं परमार्थ सत्य जूसां वा, फुक्क यूपि सत्यमध्ये बालाक युद्धकेमा:गुकथं, साक्षात्कार यायेमा:गुकथं, त्याग यायेमा:गुकथं व भाविता यायेमा:गुकथं एकप्रतिवेधकथं व तथ्यप्रतिवेधकथं दु:ख आर्यसत्य धका: आदि प्यंगु पद श्रेष्ठ ख: । विराग श्रेष्ठ ख: धर्ममध्ये धयागु "भिक्षुपि, गुलिन धर्मत संस्कृत वा असंस्कृतगु ख:, विराग इपिमध्ये अग्रगु धका: धाड"^{११९} धयागु वचनकथं फुक्क धर्मतमध्ये निर्वाण धका: ल्यायेखानात:गु विराग श्रेष्ठ ख: । निपा तुतिवुपि मध्ये वक्षुमान् धयागु फुक्क देवमनुष्यादि भेदपि निपा तुति दुपि मध्ये न्याग:मिखां छंम्ह चक्षुमान् तथागत हे श्रेष्ठ ख: । व शब्द संग्रहया निति छ्यलनात:गु ख:, अरूपधर्मय संग्रह यानात:गु ख: । उकिं अरूपधर्म स्वयानं तथागत श्रेष्ठ व उत्तम ख: ।

दर्शन विशुद्धयानिति धयागु मार्गफलदर्शनाया विशुद्धयानिति गुम्हसिन जि "श्रेष्ठ" धका: धाडबले, श्व हे लें ख:, मेगु मखु (मदु) । श्व हे लैयु धयागु उकिं छिपिं श्व हे लैयु हें । मारयात प्रमोहित याड धयागु श्व मारयात मोहित याडगु व मारयात गडबड याडगु धका: धा:गु ख: । दु:खयात अन्त धयागु फुक्क दृत्तदु:खया अन्त परिच्छेद या धयागु अर्थ ख: । सिद्धका: कंयात लिकायेगु धयागु रागया कं आदि लिकायेगु, पितहयेगु व मदयेका छवयेगु श्व मार्ग ख:, जिं सुपाके नं मन्यंसे थ:म्ह हे खंका: सिद्धका: श्व लें क्यनागु ख:, आ: छिमिसं क्लेशतयुत छवयेका: "छव:गु" धका: ल्यायेखानात:गु उगु प्राप्तिया निति सम्यकप्रधानवीर्याया ज्या यायेमा: । केवल लें क्यनाबिद्वम्ह जक तथागत ख: । उकिं उपि क्यनागुकथं गुपि लैयु वनीपि निगु ध्यानं ध्यान याडपि ख:, इपिं विभुमिकवृत्त धका: कयात:गु मारवन्धनं मुक्त जुडु धयागु अर्थ ख: ।

वेशानाया अन्त्य इपिं भिक्षुपि अर्हत्त्वयु प्रतिस्थित जुल, मुंबपिन्त नं सार्यक धर्मवेशाना जुल ।

न्यास: भिक्षुपिनिगु खें क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२७३. मार्गाणामष्टाङ्गिक: श्रेष्ठ: सत्यानां चत्वारि पदानि ।
विराग: श्रेष्ठो धर्माणां द्विपदानां च चक्षुष्मान् ॥१॥

२७४. एष एव मार्गो नास्त्यन्यो दर्शनस्य विशुद्धये ।
एतं हि ययं प्रतिपद्ये च मारस्यैतत् प्रमोहनम् ॥२॥

२७५. एतं हि ययं प्रतिपन्ना दु:खस्यान्तं करिष्यथ ।
आख्यातो वै मया मार्ग आज्ञाय शल्यसंस्थानम् ॥३॥

२७६. युष्माभि: कार्यामातप्यमाख्यातारस्तथागता: ।
प्रतिपन्ना: प्रमोदन्त्यन्ते ध्यायित्तो मारबन्धनात् ॥४॥

^{११०} (घ०प०२२४)

^{११६} (घ०स०११४४; ष०नि० २.१८०-१८८)

^{११९} (इतिवु० १०; अ० नि० ४.३४)

२. अनित्यलक्षणया खँ

“फुक्क संस्कारत अनित्य खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंवेले न्यासः भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यनाः, इपिं शास्ताथाय् लिक्क कर्मस्थान कयाः गुँइ वनाः कुतःयात नं अहँत्व प्राप्त मजुयाः “विशेषकथं कर्मस्थान सयेके” धकाः शास्ताथायाय् वले । शास्तां “छु बुमित अनुकुलगु खः” धकाः परीक्षण यानाः विज्यायेवं “बुमिसं काययप बुद्धया इत्यप् नीदः देँ अनित्यलक्षणय् कुतःयात, उकिं अनित्यलक्षणं हे इमित छुपु गाया देशना यायेगु उचित जुइ” धकाः बिचाः याना, “भिक्षुपिं, कामभवादिइ फुक संस्कारत वुसां नं अभावकयं अनित्य हे खः” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

२७७. “सब्बे सङ्गारा अनिच्चा”ति, यदा पञ्जाय पस्सति ।
अथ निब्विन्दति दुक्खे, एस मग्गे विसुद्धिया ॥

२७७. “फुक्क संस्कारत अनित्य खः, गुबले प्रजां खकिइ ।
अले विरक्त जुइ दुःखय्, थ्व लँ विशुद्धिया खः ॥”

अन फुक्क संस्कारत धयागु कामभवादिइ उत्पन्न जुगु स्कन्धत अन अन हे नाश जुइगुलिं अनित्य धकाः गुबले विपरयना प्रज्ञाद्वारा खनिइ, अले थ्व स्कन्धयात न्याकाच्वेनेगु दुःखय् विरक्त जुइ, विरक्त जुइवं दुःखयात सिद्धकैगुकयं सत्यया अवबोध याइ । थ्व लँ विशुद्धिया धकाः विशुद्धिया नितिं परिशुद्धया नितिं थ्व लँ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपिं अहँत्वय् प्रतिस्थित जुल, मुंवेपिं परिषव्यात नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

अनित्यलक्षणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२७७. सर्वे संस्कारा अनित्या इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निब्विन्दति दुःखानि एष मार्गो विशुद्धये ॥१॥

३. दुःखलक्षणया खँ

निगुगु गायाया नं उजागु हे खँ खः । उबले भगवान् बुद्धं इपिं भिक्षुपिन्त दुःखलक्षणय् कुतःयागु भाव सिद्धका बिज्यानाः, “भिक्षुपिं, फुक स्कन्धत पीडा विद्गुलिं यानाः दुःख हे खः” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

२७८. “सब्बे सङ्गारा दुक्खा”ति, यदा पञ्जाय पस्सति ।
अथ निब्विन्दति दुक्खे, एस मग्गे विसुद्धिया ॥

२७८. “फुक्क संस्कारत दुःख खः, गुबले प्रजां खकिइ ।
अले विरक्त जुइ दुःखय्, थ्व लँ विशुद्धिया खः ॥”

अन दुःख धयागु पीडा विद्गुलिं यानाः दुःख खः । त्वं दुगु न्हाया यँ हे खः ।

दुःखलक्षणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२७८. सर्वे संस्कार दुःखा इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निर्विन्दति दुःखानि एष मार्गो विशुद्धये ॥६॥

४. अनात्मावक्षणया खँ

स्वर्गु गायया नं थ्व हे नियम खः । केवल यन भगवान् बुद्ध इपिं भिक्षुपिन्त न्हापा अनात्मावक्षणय् कुतःयानावःगु भाव सिद्धका बिज्यानाः, “भिक्षुपिं, फुक स्कन्धत यम्ह धयाये मदुगुलिं यानाः अनात्मा हे खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२७९. “तन्वे धम्मा अनत्ता”ति, यदा पज्जाय पस्सति ।
अथ निव्विन्दति दुक्खे, एस मग्गे विसुद्धिया ॥

२७९. “फुकक धर्मत अनात्मा खः, गुबले प्रज्ञां खँकिइ ।
अले विरक्त जुइ दुःखय्, थ्व नं विसुद्धिया खः ॥”

अन फुकक धर्मत धयागु न्यागु स्कन्धया अभिप्राय खः । अनात्मा धयागु “जीर्ण मज्जइमा, नाश मज्जइमा” धकाः वशय् तये फइमखुगुलिं यानाः यम्हं धयाये मदुगुलिं यानाः अनात्मा, वः शून्य, स्वामी मदुगु, अनौशवरगु धयागु अर्थ खः । ल्यं दुगु न्हापाया समान हे खः ।

अनात्मावक्षणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२७९. सर्वे धर्मा अनात्मान इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निर्विन्दति दुःखानि एष मार्गो विशुद्धये ॥७॥

५. प्रधानकार्तिक तिरस्त्र स्थविरया खँ

“दनेमाःगु इलय् मदनीह्.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंभले प्रधानकार्तिक तिरस्त्र स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भनीसं न्यानाः, श्रावस्तिइ च्वपिं न्यासः कुलपुत्रपि शास्ताथाय् प्रव्रजित जुयाः कर्मस्थान कया जइलय् वन । इपिं मध्ये छम्ह अन हे त्वःफित । ल्यं दुपिं गुँइ भ्रमणधर्मं पालन यानाः अहँत्वय् थ्यंका “प्राप्त जुगु गुण शास्तायात विन्तियाये” धकाः हानं श्रावस्तिइ वन । इपिं श्रावस्तिं योजनति छग् गामय् भिष्ठाटनया नितिं वनाच्वंपिन्त छम्ह उपासकं खनाः यागु भोजनादिद्वारा सम्मानयानाः अनुमोदन न्यानाः कन्हैया नितिं नं निमन्त्रणा यात । इपिं उखुन्हू हे श्रावस्तिइ वनाः पात्र व चीवर मिलेयानाः सन्धाइलय् शास्तायाथाय् वनाः वन्दना यानाः छखेलिकक फयेतुल । शास्ता इपिं नापं तःसकं प्रसन्नता प्रकटयानाः खँलाबला यानाः बिज्यात ।

अले इमित अन न्यानाः शास्ताय् भिक्षु विचाः यात - “शास्तां युपिं नापं खँलाबला यानाः बिज्याबले जिगु ख्वाः स्वया विमज्याः, जिंके मार्गफलया अभावं यानाः जिं नापं खँ ल्हानाः विमज्यात, यौ हे अहँत्वय् थ्यंकाः शास्तायाथाय् वनाः जिं नापं खँ ल्हाके ।” इपिं भिक्षुपिंसं, “भन्ते, जिपिं वइगु लैय् छम्ह उपासकं कन्हैया नितिं निमन्त्रणा यात, अन सुये हे वने” धकाः शास्तायाके विदाकाल । अले इमि पासा भिक्षुं चछियंके चक्रमण यानाः न्यलंब्यानाः चक्रमण यायेयाय् च्वकाय् हानाः छपा ल्वहंफातय् जुवन, खंपाया क्वं तोधुल । व तसल हाल । वया इपिं पासापिं भिक्षुपिंसं सः म्हसिद्धका उखँय्छे स्वःजुल । इमिसं मतच्याकाः वयात यायेमाःगु कर्तव्यज्याः

यायां हे सुद्धो लून, इपि उगु गामय् वनेगु अवसर मन्त । अले इमित शास्तां धाल - "छु, भिक्षुपि, भिक्षाटन वनेगु गामय् मवनाः ता ?" इमिसं "खः, भन्ते" धकाः उगु सुचं कन । शास्तां "भिक्षुपि, ध्वं आः हे जक छिमित लाभया अन्तराय याःगुमखु, न्हापा नं याःगु हे खः" धकाः धया इमिसं फ्वनेवं न्हापाया खँ न्दृघचना विज्यात -

"गुम्हसिन् न्हापा धायेमाःगु ज्यात, तिपा वं यायेगु इच्छयाइ ।
ववण सिमाया कच्चा तोधुले थे, व तिपा पश्चाताप जुइ ॥"^{२१०}

जातक विस्तृतं कनाः विज्यात । उबले इपि भिक्षुपि न्यासः माणवकपि जुल, अलिच्छम्ह माणवक थ्व भिक्षु जुल, आचार्यं जक तथागत हे जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्दयथनाः विज्यानाः, "भिक्षुपि, गुम्ह वनेमाःगु इलय् मदसे, ससंकल्पगु मनम्ह जुइ, अलिच्छम्ह व ध्यानादि भेदगु विशेषतायात प्राप्त याइमखु" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२८०. उद्धानकालम्हि अनुद्धानो, युवा वली आलसियं उपेतो ।
संसन्नसङ्कल्पमनो^{११} कुसीतो, पञ्जाय मगं अलसो न विन्दति ॥

२८०. "वनेमाःगु इलय् मवनीम्ह, युवा बलवानम्ह अलिच्छु ज्याच्चविण्ड ।
ससंकल्पगु मनम्ह, अलिच्छम्ह, प्रजाया लेँ अलिच्छं प्राप्त याइमखु ॥"

अन मवनीम्ह धयागु मदसे कृतः मयाइम्ह खः । युवा बलवानम्ह धयाम्ह प्रथम यौवनय् च्वनाः बलं युक्तम्ह जुया नं अलिच्छाभावं युक्तम्ह जुइ, नयाः छनिइ । ससंकल्पगु मनम्ह धयागु स्वंगु मिथ्यावितर्कं बालाक अवसान जुगु सम्प्यकसंकल्प चित्तम्ह खः । अलिच्छम्ह धयागु उत्साह मद्दम्ह खः । अलिच्छं धयागु महा अलिच्छम्ह प्रजां खंकेमाःगु आर्यमार्गायात मखनाः प्राप्त जुइमखु, प्रतिलाभ जुइमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनुत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

प्रधानकर्मिक तिस्स स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२८०. उत्थानकाले अनुत्तिष्ठन्, युवा वली आलस्यमुपेतः ।
ससन्नसंकल्पमनाः कुसीदः, प्रजाया मार्गमलसो न विन्दति ॥८॥

६. फांप्रितया खँ

"वचनयात रक्षायाना....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वंवेले फांप्रितया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्दुया दिनय् महामोगल्लान स्थविर व लक्षण स्थविर नापं गिर्दकृतं क्वहाँ वपाच्चवेले छगु प्रदेशय् मुसुक न्हिल । "आवुसो, मुसुक न्हिलागुया छु कारण खः ?" धकाः लक्षण स्थविरं न्यनेवं "इं मखु, आवुसो, थ्व न्दयःसयात, शास्ताथाय जिंके न्य" धकाः धयाः लक्षण स्थविर नापं हे राजगुहय् भिक्षाटन वनाः भिक्षाटनं लिहाँ वयाः वेलुवन वनाः शास्तायात वन्दना यानाः फयेतुल । अले वयाके लक्षण स्थविरं उगु खँ न्यन । वं धाल - "आवुसो, जिं छम्ह प्रेतयात खनाः, वया खुगु कोश प्रमाणगु शरीर खः, वया शरीर जक मनूया थे च्वं । छयं जक फाँया थे च्वं, वया म्हुतुइ न्हेप दु, अनं त्वकीत पिहाँवयाच्चन । वयात जिं 'युजाम्हे सत्त्व न्हापा मखनानि धकाः उम्हसित खनाः मुसुक न्हिलागु खः ।" शास्तां "धावें, भिक्षुपि, जिं श्रावकपि मिखादुपिं दिनखनिइ" धकाः धया "जिं नं थ्व सत्त्वयात बोधिमण्डपय हे खनागु खः । 'गुपिसं जित विश्वास याइमखु, इमित अहित जुइ'

^{११०} (जा० १.१.७१)

^{१११} असम्पन्नसङ्कल्पमनो (क०)

धका: मेपिनि निति अनुकम्पा तया: मधयागु ख: । आ: मोगल्लानयात साक्षी तया: कने । सत्यगु खँ, भिक्षुपि, मोगल्लानं धाल" धका: कना: विज्यात । उगु न्यना: भिक्षुपिसं शास्तायाके न्यन - "छु, भन्ते, वयागु पूर्वकर्म ख: ?" शास्तां "अयेसा, भिक्षुपि, न्यं" धका: अतीतया खँ हया वया पूर्वकर्म कना विज्यात ।

भ्नीसं न्यना:, काश्यप बुद्धया इत्यप् छगु गाया आवासय् निम्ह स्वविरपिं मिलेजुया च्चनाच्चन । इपिं मध्ये छम्ह ख्वीदैं दुम्ह व छम्ह न्येगुदैं दुम्ह ख: । न्येगुदैं दुम्ह मेम्हसिया पात्र व चीवर ज्वना: ज्ञयाच्चन, भ्रामणोरं थे फुक्क सेवा तहल (त्रतप्रतिव्रत) यात । इपिं छम्ह मांया प्वाथं वृपिं दाजुकिजा थे मिलेजुया च्चनाच्चंगु थासय् छम्ह धर्मकथिक वल । उबले धर्मभ्रवणया दि ज्ञयाच्चन । स्वविरपिसं वयात संश्रयाणा: "धर्मापदेशा जिमित क, सत्यरुष" धका: धाल । वं धर्मया खँ कन । स्वविरपिसं "जिमित धर्मकथिक प्राप्त जुन" धका: लयता:गु मनपि जुया: कन्हेखुनु वयात ज्वना: लिकच्चंगु गामय् भिक्षाटनया निति दुर्हावना: अन भोजन सिधयेका, "आवुसो, मिहा: कना विज्या:गु थासं हे भतिचा धर्मया खँ क" धका: मनुतयत धर्मया खँ कंकेबिल । मनुतयसं धर्मया खँ न्यना: कन्हेया निति नं निमन्त्रणा यात । थये छ्चाखेर च्वंगु भिक्षाटन वनेगु गामय् निम्ह निम्ह वयात ज्वना: भिक्षाटन यात ।

धर्मकथिक विचा: यात - "युपि निम्ह त:सकं याउंसिच्चपि (क्यातुपि) ख:, जिं युपि निम्हसित ख्याना: छवया: थव विहारय् च्चनेगु उचित ख: ।" वं सन्ध्या इत्यप् स्वविरया उपस्थानय् वना: भिक्षुपि दना वनीबले लिहॉ वया: महास्वविरया लिक्क वना:, "भन्ते, छु छु घायेमा:गु दु" धका: धया छुं म घासे लिहॉवन । अनुस्वविरया नं लिक्क वना: अथे हे यात । वं निम्ह दुखुनु अथे हे याता: स्वन्हु दुखुनु इपि त:सकं हे खलबल जूवले महास्वविरया लिक्क वना:, "भन्ते, छु छु घायेमा:गु दु, छ:पिथाय् लिक्क धा:येगु साहस मद्याच्चन" धका: धायेवं स्वविर "छुं मदु, आवुसो, धा:" धका: याउंसं धाल - "छु, भन्ते, अनुस्वविरं छ:पि नापं छुं याइगु दुका ?" सत्यरुष, छु छुं धयागु थव, जिपिं छम्ह मांया प्वाथं वृपिं थे ख:, जिपिं मध्ये छम्हसिया छु प्राप्त जुइ, मेम्हसित नं प्राप्त हे जुइ । जिं थवयागु युलिमछि समयतक अवगुणा धयागु न्हापा मखनानि । ख:ला, भन्ते । ख:, आवुसो । भन्ते जित अनुस्वविरं थये धाल - "सत्यरुष, छ कूलपुत्र ख:, थव महास्वविर लज्यालु भिम्ह ख: धका, थव नापं नापं छुं धायेवं छन्त रक्षायायेगु स्वइ" धका: थये थवं जि वयागु दिनं निसं धयाच्चन ।

महास्वविर उगु खँ न्यना: मनय् त तया: कथि दा:गु कुम्हाया चायाथल थें भेद जुल (तज्यात) । धर्मकथिक नं दना: अनुस्वविरयाथाय् लिक्क वना: अथे हे धाल, व नं अथे हे भेद जुल (बाल) । इपिं मध्ये छम्ह नं युलिमछि समयतक याकचा न्हापा अलग भिक्षाटनया निति दुर्हावंगु धयागु मदु, कन्हेखुनु अलग भिक्षाटनया निति दुर्हावना: अनुस्वविरया न्हय: हे वया: उपस्थानशालाय् दनाच्चन, महास्वविर लिपा वन । वयात खना: अनुस्वविर विचा: यात - "छु थवया पात्र व चीवर का:वनेगु वा मवनेगु ।" वं "आ: का:वनेमखु" धका: विचा: याता "जुइब्बु, जिं थये न्हापा मयानानि, जिं थ:गु इत स्येकेगु उचित मजु" धका: चित्तयात क्यातुका: स्वविरयात लिक्क वना:, "भन्ते, पात्र व चीवर विद्या विज्याहूँ" धका: विन्ति यात । मेम्हसिनं "हूँ, दुर्बिनीतम्ह, छु जिगु पात्र व चीवर ज्वनेगु उचित् मखुत" धका: पतिचा न्यायेकेवं वं नं "ख:, भन्ते, जिं छ:पिगु पात्र व चीवर ज्वनेमखुत धका: विचायाणा" धका: धायेवं, "आवुसो नवक, छु छु विचायाणा, जित छु विहारय् छु नं आसक्ति दु धका: च्चना ला" धका: धाल । मेम्ह नं "छ:पिं ले, भन्ते, छु थये विचायाणा जि थव विहारय् छु नं आसक्ति दुला" धका:, थव छुगु विहार ख:" धका: धया पात्र व चीवर ज्वना: पिहॉवल । मेम्ह नं पिहॉवल । इपिं निम्हं छु लें मवसे छम्ह पश्चिमया लुखाया नं लिना: वन, छम्ह पूर्वया लुखाया । धर्मकथिक, "भन्ते, थये याता: विज्यायेमते" धका: धया "आवुसो छ हे च्वं" धका: धया लिहॉवन । व कन्हेखुनु लिकच्चंगु गामय् दुर्हावने मनुतयसं, "भन्ते, भदन्तपिं गन ?" धका: न्यनेव, - तसकपि, न्यनेमते, छ:पिनिथाय् छेय् वइपिं मिहा: त्वापयाणा: पिहॉवन, जिं पर्वसां नं लित ज्वना: यंके मफुत" धका: धाल । इपिं मध्ये मधुंत सुंके च्चन । पण्डितपिसं "भ्नीसं युलिमछि समयतक भदन्तपिनिगु छुं नं दोष धयागु न्हापा गुबले नं मखना:, इमित थव भय थवया कारणं जुल जुइ" धका: मनसुख मदुपिं जुल ।

इपिं स्वविरपिनि नं वंगुथासय् चित्तसुख धयागु मन्त । महास्वविरं विचा: यात - "अहो नवक भिक्षुं इगु (स्यातगु) ज्या यात, पलख खंम्ह आगनुक भिक्षुयात धाल - 'महास्वविरया नापं छु धायेमते ।" मेम्हसिनं नं

विचा: यात - "अहो महास्वविरया इंगु (स्यात्गु) ज्यात, पलख खंम्ह आगन्तुक भिक्षुयात धाल - 'श्वं नापं छु यायेमते' ।" इमि पाठ यायेगु व ध्यान यायेगु मन मन्त । इपि स:छिदं लिपा पश्चिम दिशाया छगु विहारय वन । इमित छगु हे शयानसन प्राप्त जुल । महास्वविर दुर्होवना खाताय फयेतुइवं मेम्ह न दुर्होवन । महास्वविरं वयात खना: म्हसिद्धका: ख्ववि विके मफुत । मेम्हसिनं न महास्वविरयात म्हसिद्धका मिखाय ख्ववि जायेक तया: "जिं खं ल्हायेला लतिक ल्हायेमखु" धका: विचा: याना "श्व भद्रातये ब्रह्म मखु" धका: स्वविरयात वन्दना याना: "जि, भन्ते, थुलिमछि समयातक छ:पिगु पात्र व चीवर ज्वना: जुइधुन, छु छु नं जिगु कायद्दारादिद छ:पिसं छु नं मभिंगु न्हापा गुबले नं खना: बिज्याना ला ?" "न्हापा गुबले नं मखना:, आवुसो । अले छाय धर्मकथिकयात धया: बिज्याना:गु "श्व नापं नाप छु नं यायेमते ?" "आवुसो, यथे जिं मधया, छं जकं, जित यथे धाल ।" "जिं न, भन्ते, मधया: ।" इपि उगु क्षणाय "वं जिमित फायेगु इच्छां यथे धालजुइ" धका: सिद्धका थवंयवे आपत्ति देशना यात । इपि स:छि दं जितसुख मदुपि जुया उखुन्हु दिनय छधि (एकमतपि) जुया: "नु, वयात अनं विहारं पितनाछुवये" धका: लिहोवना: छसिकथं उगु विहारय वन ।

धर्मकथिकं नं स्वविरपिन्त खना: पात्र व चीवर कायेत लिक्क वन । स्वविरपिसं "छ श्व विहारय च्चनेत ल्व:म्ह मखु" धका: पतिचा न्यायेकल । व च्चने मफया उबले हे पिहोविया विस्सुवन । अले वया नीद्व: दं पालन या:गु भ्रमणधर्मं धारणा यायेत मफुत, अनं च्युतजुया अवीचि नरकय उत्पन्न जुल, छगु बुद्धान्तरतक दु:ख भोगयाना: आ: गिदुक्कटय च्चे धया: वयागुकथं शरीरम्ह जुया वु:खं अनुभव यानाच्चन ।

शास्तां श्व वयागु पूर्वकर्म न्यु:यना बिज्याना:, "भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम्ह कायादि शान्त जुया: च्चनेमा:" धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२८१. वाचानुरक्खी मनसा सुसंवतो, कायेन च नाकुसलं कयिा^{११} /
एते तयो कम्मपथे विसोधये, आराधये मग्गमित्तिप्यवेदिंत ॥

२८१. "वचनयात रक्षायाना मन संवरम्ह, शरीरं अकुशल यायेमते ।
युपि स्वंगु कर्मपथ विशुद्ध या, अनुसरण या, ऋषि कनाबिज्या:गु मार्गायात ॥"

उकिया अर्थ ख: - प्यांगु वची दुश्चरित्रयात त्याग याना: वचनयात रक्षा याइम्ह जुइ, अभिध्यादि मनय उत्पन्न मया:सें बोलाक संवरयाम्ह व प्राणिहिसादियात त्याग याना: शरीरं अकुशल यायेमते । यथे थुपि स्वंगु कर्मपथ विशुद्ध या । यथे विशुद्ध यायेवं शीलस्कन्धादि मालिपिसं बुद्ध ऋषिपिसं कना बिज्या:गु अष्टाङ्गिकमार्गायात अनुसरण या ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

फांप्रिया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२८१. वाचानुरक्षो मनसा सुसंवतः, कायेन वाकुशलं न कुर्यात् ।
एतान् त्रीन् कर्मपथान् विशोधयेत्, आराधयेन्मार्गमृषिप्रवेदितम् ॥१॥

७. पोट्टिल स्थविरया खँ

"योगं पूर्णजुइ प्रजा....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनबिज्याना: च्चबले पोट्टिल धयाम्ह स्वविरया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

फीसं न्यना:, व न्ययम्ह बुद्धपिनिगु शासनय त्रिपिटकधर जुया न्यास: भिक्षुपिन्त धर्म व्वंकल । शास्तां विचा: यात - "श्व भिक्षु 'य:गु दु:ख मुक्त जुइ' धका: मन हे मदु वयात सवेजित याये ।" उबले निसं व

^{११} अकुसलं न कयिा (सी० स्या० कं० तें०)

स्थविरयात यः उपस्थानया निति वद्वले "वा, तुच्छम् पोट्टिल, वन्दना या, तुच्छम् पोट्टिल, फयेतु, तुच्छम् पोट्टिल, हँ, तुच्छम् पोट्टिल" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । वनाः वनिद्वले न "तुच्छम् पोट्टिल वन" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । वं बिचाः यात - "जिं अर्थकथासहित स्वंग् पिटक वयेकातया, न्यासः भिक्षुपुन्त व भिञ्च्याग् महागणयात धर्म स्थानाच्चना, अयेनं जित शास्ता न्यायाबले, 'तुच्छम् पोट्टिल धकाः धयाच्चन, अवश्य नं जिक्के ध्यानादिद्या अभावया कारणं शास्तां थये धयाविज्यात जुइ ।" वया संवेग उत्पन्न जुयाः "आः जइल्य् दुर्होविनाः भ्रमणधर्म पालन याये" धकाः वःम्हे हे पात्र व चीवर व्यवस्थायाः सुय न्हापनं दकले लिपा धर्म स्थानाः पिर्होविं भिक्षु नापं पिर्होवल । परिवेणय् फयेतुनाः पाठयाना च्वपिसं वयात "आचार्य" धकाः बिचाः मयात । व नीग् योजन लँ वनाः छाग् आरण्यक आवासय् स्वीम्ह भिक्षुपि च्वनाच्चन, इमिथाय् लिक्क वनाः सइस्थविरयात वन्दना याः, "भन्ते, जित आधार जुया विज्याहँ" धकाः विन्ति यात । आवुसो, छ् धर्मकथिक खः, जिमिसं जक्क छाग् आधारं छु नं सिद्वकेमाल, छाग् थये धयाग् खः ? भन्ते, थये याः विज्यायेमते, जित आधार जुया विज्याहँ । इपिं सकले क्षीणास्रवपि खः । अले वयात महास्थविर "श्रवया सयेकातः गुलिं याः अभिमान दनि" धकाः अनुस्थविरयाथाय् छवल । व नं वयात अथे हे धाल । थुगुकथं हे फुकसिनं वयात चिइका छवछवं ह्लिन्य् च्वनेग् यासय् फयेतुना चीवर सुयाच्चम्ह दकले क्वकालिम्ह न्हयई दुम्ह भ्रामणेरयाथाय् छवल । थुकथं वया अभिमान मन्त ।

व अभिमान मयेधुंकाः भ्रामणेरयाथाय् लिक्क न्हाः ज्वजलपा याः "जित आधार जुया व्यु सत्सुख" धकाः धाल । अहो, आचार्य, छु धयाग् श्रव, छःपिं थकालीम्ह खः, बहुभूतम्ह खः, पलक्के जिं जक्क छुं नं कारण सिद्वकेमाः । थये यायेमते, सत्सुख, जित आधार हे जुयाब्बु । भन्ते, यदि ओवादय् च्वनेग् खःसा, जि छःपिनिग् आधार जुइ । च्वने, सत्सुख, जित "मिं दुर्हो हँ" धकाः धयायेवं मिं हे दुर्होवने । अले वयात भ्रामणेरं तापाः मज्जुग थासय् छाग् पुख् क्यनाः, "भन्ते, गथे चीवर पुना पारूपन याःनातः गु खः अथे हे श्रव पुख्खुलिइ दुर्हो हँ" धकाः धाल । भ्रामणेरं वया थिकेग् निवःदुग् चीवर पुनातः गुभाव स्युसां नं "आज्ञा पालन याइम्ह खःसा ?" धकाः परीक्षण यायेत थये धाल । स्थविरं न छसलं हे लखय् क्वहोवन । अले वया चीवरया च्वः प्याबले "बिज्याहँ, भन्ते" धकाः धयायेवं छसलं हे वयाः दनाच्चम्हसित धाल - "भन्ते, छाग् इमुचिया चा इय् खुवाः इवःत दु, अन छवाः प्वालं म्हालिकायाचा छम्ह दुने दुर्होवन, वयात च्वनेग् इच्छां येग् न्याथा वःत चिना खुगाग् वः तच्छयानाः दुर्होवग् वःत हे लाना काइ, थये छःपिसं नं खुग् द्वारया आरम्भणय् ल्यं दुग् न्याग् द्वारत चिनाः मनोद्वारय् ज्या याः विज्याहँ ।" बहुभूतम्ह भिक्षुयात युलिं हे मत च्याके ये जुल । वं "थये हे जुइमा, सत्सुख" धकाः लखं बनेज्जुग शरीरय् (करजकाय) जान दुत छवया भ्रमणधर्म आचरण यायेग् श्रुयात ।

शास्ता सःछि व नीग् योजन तापाक फयेतुना विज्याना हे उम्ह भिक्षुयात स्वया "थये हे श्रव भिक्षु, प्रजावान जुइ, थये हे जानं थःत प्रतिस्थापित यायेग् उचित खः" धकाः बिचाः याः व नाप खँ ल्हाये ये रश्मी फैलय् याः थुग् गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२८२. योगा वे जायती भूरि, अयोगा भूरिसिद्धयो ।
एतं द्वेषापर्यं जत्वा, भवाय विभवाय च ।
तथातानं निवेसेय्य, यथा भूरि पवडति ॥

२८२. "योगं पूर्णजुइ प्रजा, अयोगं प्रजा नाश जुइ ।
श्रव निका लँयात सिद्वका, वृद्धि व हानीयात ।
अन थःत तयेमाः, गथे प्रजा वृद्धि जुइ ॥"

अन योगं धयाग् स्वीच्याग् आरम्भणय् बालाक ध्यान तयेग् खः । प्रजा धयाग् पृथ्वी समानं चकग् प्रजाया हे नां खः । नाश धयाग् विनाश खः । श्रव निका लँयात धयाग् श्रव योग व अयोगयात । वृद्धि व हानीयात धयाग् वृद्धिया निति व अवृद्धिया निति । अन धयाग् गथे श्रव प्रजा धकाः कयातः गु प्रजा वृद्धिजुइ, थये थःत तयेमाः धयाग् अर्थ खः ।

वेशानाया अन्तय् पोट्टिल स्वविर अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।

पोट्टिल स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२८२. योगात् वै जायते भूरि अयोगाद् भूरिसंभयः ।
एतं द्वेषापथं ज्ञात्वा भवाय विभवाय च ।
तथाऽऽत्मानं निवेशयेद् यथा भूरि प्रवर्धते ॥१०॥

८. ठ्याठ्ठ बुरापि स्थविरपिणिग्गु खँ

“वनयात फारेयाः.....” धयागु थुगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चबले आपालं बुरापि भिक्षुपिणिग्गु कारणय् आत्ता जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, इपि गृहस्थीबले श्रावस्तिद् महाधनीपिं कट्टम्बिकपिं जुया थवंथवे पासापिं जुया मिलेजुया नापं पुण्य यानाः शास्ताया धर्मवेशना न्यनाः “जिपिं बुरा जुल, जिपिं गृहवासय् च्वनाः छुयायेगु खः” धकाः शास्तायाके प्रब्रज्या फ्वनाः प्रब्रजित जुल, बुरा जगुलिं धर्मयात परिपूर्णं याये भफुपिं जुया विहारया सियय् पर्णशाला दयेकाः नापं हे च्वन । भिक्षाटन वनीबले नं प्राययानाः कायकलाया छैय् हे वनाः नल । इपिं मध्ये छम्ह कला मधुरपाचिका धयाम्ह खः, वं इपिं सकसित नं उपकार याद्दम्ह खः । छाय् फुककं यःत प्राप्त जुगु भोजन ज्वनाः वया हे छैय् फयेतुना भोजन याद्द ? वं इमित थके दयेका तःगु सूप व तरकारित बिद् । व छु छग्गु ल्वचं कया सित । अले इपिं बुरास्थविरपिं पासा स्वविरया पर्णशालाय् भूवयाः थवंथवे पाचिनाः “मधुरपाचिका उपासिका मन्त” धकाः विलापयानाः छल । भिक्षुपिसं छचाखेरं मालास्वयेवं “छु श्व, आवुसोपिं” धकाः न्यनेवं, “भन्ते, जिमि पासाया कला मन्त वं जिमित तःसकं हे उपकारयाम्ह खः । आः गनं युजाम्ह दद्द धकाः श्व कारणं ल्वयाच्वना” धकाः धाल ।

भिक्षुपिसं धर्मसंभाय् खँ न्हयःवन । शास्ता बिज्यानाः “छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आः खँ न्हाना मुनाच्वनागु ख ?” धकाः न्यनेवं “फलनागु” धकाः धायेवं “भिक्षुपिं, आः जकमखु, न्हापा नं इपिं कोया कोखय् जन्म जुया समुन्दसियय् चाःहिला समुन्दया छालं दाया समुन्दय् दुने थका स्याम्ह कोनीया कारणय् ल्वयाः विलापयानाः वयात पितहये धकाः त्वाथं महासमुन्दया लः न्हययाः त्यानुचापिं जुल” धकाः न्हापाया खँ न्हयथना बिज्याना -

“मन्वा त्यानुल, म्हतु नं गनावन ।

जिमिसं कृतःयाना नं कम मजुल, न्हापा ये हे जायावन महासमुन्द ॥”^{२४३}

श्व काकजातक वित्तुतं कनाः बिज्याना इपिं भिक्षुपित्त सःता, “भिक्षुपिं, राग, द्वेष व मोह वनया आधारं छिमित श्व दुःख जुल, उगु वन त्वःथलेगु उचित जुद्, थये दुःखं रहित जुद्दमाल” धकाः धया थुपिं मायात आत्ता जुया बिज्यात -

२८३. वनं छिन्दथ मा रुक्खं, वनतो जायते भयं ।
छेत्वा वनञ्च वनधञ्च, निब्बना होथ भिक्खवो ॥

२८३. “वनयात फारेयाः मखु सिमायात, वनं उत्पन्न जुद् भय ।
फारेयाना वन व वनया माचात, क्लेश मद्दुपिं जु भिक्षुपिं ॥

२८४. याव हि वनयो न छिज्जति, अणुमत्तोपि नरस्स नारिमु ।
पटिवद्धमनोव^{२४४} ताव सो, वच्छो खौरपकोव^{२४५} मातरि ॥

^{२४३} (जा० १.१.१४६)।

^{२४४} पटिवन्धमनोव (को०)

२८४. "गुबलेतक वनया भ्रात तोषलिङ्मखु, भतिचा जक जुसा भिजया मिसापिके ।
आसक्त मन हे उबलेतक वया, मचाम्ह सा माम्हसिया दुरुन्वने ये जुइ ॥"

अन मखु सिमायात धयागु शास्ता "वनयात फारेयाः" धकाः धायेवं इपिं नकतिनि प्रव्रजित जूपिनि "शास्ता जिमित पा आदि ज्वनाः वनय् पायेकेबिल" धकाः सिमात पालेगु इच्छापि जुल । अले इमित "जिं रागादि क्लेशकय धयागु खः, सिमा मखु" धकाः प्रतिसेध यानाः "सिमा मखु" धकाः आज्ञा जया बिज्यात । वन धयागु गये प्राकृतिक वनय् सीह आदिपिनिगु भय जुइ, वये हे जन्मादि भयत न क्लेश सेवनया कारणं जुइ धयागु अर्थ खः । वन व वनया मौंचात धयागु यन ततःबागु सिमात वन खः, चिचिमागु अन वनय् च्वंगु वनया मौंचात खः । न्हापां निसै बुयावयाच्चंगु वन धयागु खः, लिपा लिपा बुयावःगु वनया मौंचात खः । यथे हे ततःधंगु भवयात ज्वनातद्गु क्लेशत वन धयागु खः, जन्म जुयाच्चनिइबले विपाकफल बिइगु वनया मौंचात खः । न्हापा उत्पन्न जगु वन धयागु खः, लिपा लिपा उत्पन्न जगु वनया मौंचात खः । उगु निगूयात नं प्यंगु मार्गया ज्ञानं त्वायलेयाः । उकिं आज्ञा जया बिज्यात - "फारेयाना वन व वनया मौंचात, क्लेश मदुपिं जु भिक्षुपिं ।" मदुपिं जु धयागु निक्लेशपिं जु । गुबलेतक वनया भ्रात धयागु गुबलेतक थ्व भतिचा जक क्लेशवनया भ्रात भिजया मिसायाके तोधुलिमखु, उबलेतक व दुरुन्वनेगु पत्ख्यथम् साया मचा मौंम् नापं जुइ ये आसक्त मन जया, मन प्यपुना हे ज्वनिइ धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्त्य इपिं न्याम्ह बुरास्यविरपिं श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुंविपत्त न सार्यक धर्मवेशना जुल ।

न्याम्ह बुरा स्यविरपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२८३. वनं छिन्दि मा वृक्षं वनतो जायते भयम् ।
छित्वा वनञ्च वनयञ्च निर्वना भवत भिक्षवः ॥११॥

२८४. धावद्वि वनयो न छिद्यते, अणुमानोऽपि नरस्य नारीषु ।
प्रतिबद्धमना वै तावत् सः, वत्सः क्षीरपक इव मातरि ॥१२॥

१. लुंकाति रथाविरया खँ

"त्वयलाष्टवः स्नेह थःगु....." धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंबले सारिपुन स्यविरया सहविहारिकया कारण्या आज्ञा जया बिज्यात ।

भ्मीसं न्यानाः, छम्ह बांलाम्ह लुंकाःमिया काय् सारिपुन स्यविरयाथाय् प्रव्रजित जुल । स्यविरं "त्यायेम्हपिनि राग उत्पन्न जुइ" धकाः बिचाः याना वयात राग मदद्गु अगुभकर्मस्थान बिल । वयात उगु अनुकूल मजुल । उकिं जङ्गल्य् दुहोवनाः स्वलातक कुतःयातं नं चित्त एकाग्रता मजुया हान स्यविरयाथाय् वयाः स्यविरं "आवुसो, छ कर्मस्थान प्रतिस्थित जुल ला ?" धकाः धायेवं उगु सुचं कन । अले वयात स्यविरं "कर्मस्थान सफल मजुल धकाः त्वःताः छवयेगु उचित मजु" धकाः धया हानं उगु हे कर्मस्थान बांलाक कना बिल । वं निक्वगु पटक्यं नं छुं नं विशेषतायात उत्पन्न धाये मफया वयाः स्यविरयात कन । अले वया स्यविरं न कारणसहित उपमासहित बिचाः उगु हे कर्मस्थान कन । व हानं वयाः कर्मस्थानया असफलभाव कन । स्यविरं बिचाः यात - "साधना याइम्ह भिक्षुं थःके दुगु कामच्छन्दादि दु धकाः व मदुगु मदु धकाः सिइ । थ्व भिक्षुं ध्यानयाम्ह खःला मखुला, आचरणायाम्ह खःला मखुला, जिं थ्वया मनया खँ मस्यु, बुद्धिं विनीत धायेमाःम्ह थ्व

जुड" धका: वयात व्वना: सन्धाइलय् शास्तायाथाय् वना: "भन्ने, थ्व जि नापं च्वनीम्ह खः, थ्वयात जि थ्व कारणं थ्व धयागु कर्मस्थान विया" धका: फुककं उगु सुचं कन ।

अले वयात शास्तां "मेपिनि मनया खँ सिद्धकेगु ज्ञान धयागु थ्व पारमितात पूर्णयांना: दशसहस्र लोकधातुयात थ्वयेका सर्वज्ञताय् ध्यपिं ब्रुद्धपिनिगु विषय खः" धका: धया विज्याना: "थ्व गगु कुलं प्रव्रजित जूम्ह खः" धका: आवर्जनयायां "लूँक:मिया कुलं" धका: सिद्धका न्हापा जन्मय् स्वया विज्याबले वया लूँक:मिया कुलये हे छसिकथं न्यास:गु जन्मतक उत्पन्न जगु खना: "थ्व युवक ता:कालतक लूँक:मिया ज्या याइबले दाफवस्वां व पलेस्वां आदि दयेके धका: ह्यार्जसैच्वंगु लूँयात हे पुतपुइका स्वइगु ज्याच्वन, उकिं थ्वयात प्रतिकूल अशुभ कर्मस्थान उचित मजुल, थ्वयात थगु हे कर्मस्थान अनुकूल जुड" धका: विचा: याना, "सारिपुत्र, छ कर्मस्थान विया थला कष्टजूम्ह भिक्षुयात थौं भोजनं लिपा हे अहंत्व प्राप्त जुडगु छ खनिइ, हँ छ" धका: स्वविरयात अरेयाना: ऋद्धि चाकलागु लूँया पलेस्वां दयेका: पलेस्वां हःलं व दंनं ल: फुति तिकितिकि नं थं याना: "भिक्षु, थ्व पलेस्वां ज्वना: विहारया सिय्य फिद्धं टोने तया: न्य:ने थासय् मुलपतिथ्याना: फयेतुना 'ह्यार्जंगु, ह्यार्जंगु' धका: परिकर्म भावना या" धका: बिल । वं शास्ताया न्हा:तं पलेस्वां कायेवं हे चित्त प्रसन्नजुल । वं विहारया सिय्य वना: फिद्ध धका: अन पलेस्वांया वं दुने छवया: न्य:ने मुलपतिथ्याना: फयेतुना 'ह्यार्जंगु, ह्यार्जंगु' धका: परिकर्म भावना शरूयात । अले वया उगु क्षणय् हे नीवरणत मदयावन, उपचार ध्यान उत्पन्न जुल । तदनन्तर प्रथमध्यान प्राप्त याना: न्यागु सिय्य फिद्धं टोने तया: फयेतुनाच्वं हे द्वितीया ध्यानादि नं प्राप्त याना: चित्तयात वशय् तया: चतुर्थध्यान ध्यानाया क्रिडाभिहता फयेतुल ।

शास्तां वया ध्यानत उत्पन्न जगु भावयात सिद्धका विज्याना: "थ्व थ:गु स्वभावं च्वय् विशेषतायात उत्पन्न याये फडला ?" धका: स्वया विज्याबले "फइमखुनि" धका: सिद्धका "उगु पलेस्वां गना: वनेमा:" धका: अविश्रान्त याना: विज्यात । उगु न्हा:तं ज्वनात:गु पलेस्वां सुकु गनावं थं हाकुसे च्वन । व ध्यानं दना: उगुयात स्वया: "छाय् थ्व पलेस्वां जरां थ्यगु भाव खने दत, आसक्त मदगु वस्तुया (अनुपादिण्णक) हे यथे जीर्णभावय् ध्यानावं धा:सा आसक्त दुपिनिगु (उपादिण्णक) ता खँ हे मदु । थ्व नं जरां जीर्णं हे जुड" धका: अनित्यलक्षण खन । उगु खनेवं दु:खलक्षण व अनात्मालक्षण नं खंगु हे जुड । वयात स्वंगु भव च्यानाच्वंगु ये व्वहलय् सिद्धम् कुवियातयागु थं जुल । उगु क्षणय् वया तापा मजुगु थासय् भस्त छग् पुखुलिइ क्वहाँवना: पलेस्वांत त्वाथला बँय् द्विचिनाच्वन । व लखय् व बँय् पलेस्वांत स्वल । अले वया लखय् पलेस्वांत बालाना: त: तिकितिकि हायाच्वंगु थं जुल, भेगु पलेस्वांया च्वका च्वका गनावंगु थं जुल । वं आसक्त मदगु वस्तुयात जरां यथे प्रहारयात धा:सा, आसक्त दुपिन्त ता छु प्रहार मयाइ" धका: बालाक अनित्यलक्षणयादि खन । शास्तां "आ: थ्व भिक्षुया कर्मस्थान प्रकटजुल" धका: सिद्धका गन्धकटिइ फयेतुना हे रश्मी पिकया विज्यात, उगु रश्मिं वया ख्वालय् कल । अले वं "छु थ्व" धका: स्वबले शास्ता वया न्य:ने दना विज्या:गु थं जुल । व दना न्हा: विन्तियात । अले वया अनुकूलायात विचा: याना शास्तां थगु गाथा आज्ञा ज्या विज्यात -

२८५. उच्छिन्द सिनेहमत्तनो कुमुदं सारदिकं व ।
तन्तिभगमेव ब्रूहय, निब्बानं सुगतं देसितं ॥

२८५. "त्वथलाछव: स्नेह थ:गु, शरवया पलेस्वांयात थं न्हा:तं ।
शान्तिया मार्गं हे जक अग्रसर जु, निवारणं सुगतं देशितगु ॥"

अन त्वथलाछव: धयागु अहंतमार्गं त्वथलाछव: । शरवया धयागु शरवक्रतुया इलय् स:गु । शान्तिया मार्गं धयागु निवारणगामी अष्टाङ्गिकमार्गं खः । अग्रसर जु धयागु वृद्धि या । निवारणं सुगतं देशितगु खः, उकिं उगु मार्गय् भावना या धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् उम्ह भिक्षु अहंतव्य प्रतिस्थित जुल ।

लूँक:मि स्वविरया खँ क्वचल ।

संस्कृतच्छाया:

२८५. उच्छिन्धि स्नेहमात्मनः कुमुदं शारदिकमिव पाणिना ।
शान्तिभागमेव ब्रूय निवांषां सुगतेन देशितम् ॥१३॥

१०. महाधनी व्यापारीया स्त्री

“यन वर्षावास च्चन.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चंबले महाधनी व्यापारीया कारण्य आजा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, व वाराणासी ह्याउं गु स्वाँया ये जाःगु वस्त्रत न्यासःगु गाडाय जायेकाः व्यापार पायेत भावस्तिद वनाच्चंबले खुसि सियय् थंका “शौं खुसिदु छिनाः वनेमखु” धकाः अन हे गाडात प्यनाः च्चन । चान्ह्य तःसकं सुपाँय वया वा वल । खुसि न्हयन्हुतक लखं जायाच्चन । नगरवासीपि नं न्हयन्हुतक नखः माने यात । ह्याउं गु स्वाँया ये जाःगु वस्त्रतय्गु ज्या पूमवन । बंजा नं बिचाः यात - “जि तापाकं वया । यदि हानं लिहाँवने, भन्फत जुदु । यन हे वर्षा, हेमन्त व गृष्म ऋतुदु जिगु ज्या घायां च्चनाः युपि मियाछवये ।” शास्ता नगरय् भिक्षाटन विज्याना वया चित्तयात सिद्धका मुसुक न्हिला विज्यायेवं आनन्द स्थविरं मुसुक न्हय्गुया कारण न्यनेवं धाल - “आनन्द, छं खनाःला, महाधनी व्यापारीयात ?” “खनाः, भन्ते ।” व थःगु जीवनया अन्तराय मसियाः थव दछि थन हे च्चनः सामानवस्तुत मिडुगु मनय् तल । “भन्ते, वयात छु अन्तराय जुदु ?” शास्तां “खः, आनन्द, न्हयन्हु जक म्वानाः व मृत्युया म्हुतुदु लाडु” धकाः धया युपि गायात आजा जुया विज्यात -

“शौं हे ज्या यायेमाः, सुतां सिदु सिदुगु कन्ह्य ।

यायेफडमखु संगाम भीसं उम्ह महासेना वुम्ह मृत्यु नापं ॥

“थये विहारयाडुम्ह, उत्साहितम्ह, चाः न्हि अलिछ मचासे ।

उम्हसित हे भिंगु छवा हम्ह धकाः, शान्त मुनिपिसं धाडु ॥”^{१३६}

भन्ते, जि वनाः वयात कने । ज्यु आनन्द, छं हँ । स्थविर गाडाया थासय् वनाः भिक्षाटन यात । बंजा नं स्थविरयात आहारद्वारा सम्मान यात । अले वयात स्थविरं धाल - “गुलि समय यन च्चनेगु खः ?” “भन्ते, जि तापाकं निसँ वयाम्ह खः” । यदि हानं लिहाँवने, भन्फत जुदु, थव दछि थन च्चनः सामान वस्तुत मिया वने । उपासक, जीवनया अन्तराय सिद्धके थाक्, अप्रमाद जुडुगु उचित खः । “छु, भन्ते, अन्तराय जुदु ।” “खः, उपासक, न्हयन्हु जक छ म्वानाः च्चनेदद ।” वया संवेग उत्पन्नगु मन जुया बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा याताः न्हयन्हुतक महादान विद्या अनुमोदनया नितिं पात्र काल । अले वयात शास्तां अनुमोदन याता विज्याबले, “उपासक, पण्डित धयाम्ह ‘यन हे दछिति च्चने, थये थये ज्या पाये धकाः बिचाः यायेगु उचित मजु, थःगु जीवनया अन्तराय जक बिचाः यायेगु उचित जु” धकाः धया युगु गाया आजा जुया विज्यात -

२८६. इथ वस्सं वसिस्सामि, इथ हेमन्तगिन्दिगु ।

इति बालो विचिन्तेति, अन्तरायं न बुज्जति ॥

२८६. “यन वर्षावास च्चने, यन हेमन्त व गृष्मऋतुदु ।

थये मूर्खं बिचायाडु, अन्तराययात थुडमखु ॥”

अन यन वर्षावास धयागु थव यासय् थये थये याताः प्यला वर्षावास च्चने । हेमन्त व गृष्मऋतुदु धयागु चिकुला व तालायं नं “प्यला थयं थये वानन थन हे च्चने” धकाः थये थव जन्मया व मेगु जन्मया अर्थायात मसिया मूर्खं बिचायाडु । अन्तराययात धयागु “फलनागु डलय्, देशय् व वैशय् सिद्ध” धकाः थःगु जीवनया अन्तराययात थुडमखु ।

^{१३६} (५० नि० ३.२७२)

देशनाया अन्त्य व बंजा श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल, भुवपिन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल । बंजा न शास्तायात व्युत्पन्ना लिहोव्याः “छ्यंस्यागु ये जित जुल” धकाः खातायु गोतुल, अये गोतुला हे सिनावनाः तुषितविमान्यु उत्पन्न जुल ।

महाधनी व्यापारीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२८६. इह वर्षासु वसिष्यामि इह हेमन्तप्रीष्योः ।

इति बालो विवित्तयति अन्तरायं न बुध्यते ॥१४॥

११. किंसागोतमीया खँ

“उगु कायु पशु व धन्यु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्यु च्वनाविज्यानाः च्वंबले किंसागोतमीया कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात । खँ सहस्रवर्ष्यु :-

“गुम्ह सछि देँ म्वासां नं, मखंका अमृतपदयात ।

छन्दु हे जक म्वायेगु उत्तम खः, खंका अमृत पदयात ॥”^{२४०}

गायाया वर्णन्यु विस्तृत कनेधुन । उबले शास्ता “किंसागोतमी, छन्त तू छम्हु प्राप्त जुल ला ?” धकाः धाल । “प्राप्तमजु, भन्ते, फुकक गाम्यु म्वानाः च्वंषि स्वयाः सिद्धिं हे आपाः ।” अले वयात शास्ता “छ ‘जि हे जक कायु मन्त’ धकाः विजायात, थ्व सकसित जुडगु निश्चित धर्म खः । मृत्युराजं फुकक सत्त्वपिनिगु इच्छा पम्बकं हे तःपौर्यगु सुर्षायं नं ये ज्वनाः अपाय महासमद्रयु क्तुकुकिइ” धकाः धया धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२८७. तं पुत्रपशुसम्मतं, व्यासक्तमनसं नरं ।

सुतं ग्रामं महौघव, मच्चु आदाय गच्छति ॥

२८७. “उगु कायु पशु व धन्यु, आसक्त मनम्ह मनु ।

थनाच्चंगु गाम्यु महान् खुसिबालं ये, मृत्युं ज्वनाः वनी ॥”

अन उगु कायु पशु व धन्यु धयागु उगु रूपबलं सम्पन्नपि कायुपि व पशुत प्राप्त जुया “जि कायुपि बोलापि, बलवानपि, पण्डितपि व फुकक ज्या यायेफुषि खः, जि इहँत बोलापि निरोगीपि, महाभारी कुविद्धिपि खः, जि सात यक्च दुरु विद्धिपि खः” धकाः थये पुत्रपि व पशुत आसक्तम्ह मनु । आसक्त मनम्ह धयागु लुं वः आदिद बा पात्र व चीवरादिद छुं न दयाः अनलि हान अप्चः इच्छायादगु आसक्त मानसिकता खः, मिखां खंगु आदि आरम्भण्यु च्वे धया वयागुकथं वा परिस्कार्यु गुगु प्राप्त जुइ, अन अत हे प्यपुनीगुलिं याना आसक्त मनम्ह खः । थनाच्चंगु गाम्यु धयागु न्युः वयेकाच्चपि सत्त्वप्राणिपिनिगु पुत्रः खः । महान् खुसिबालं ये धयागु गये थुजागु गाम्यु तःजागु व तःव्यागु महान् महानदीया बाःलं अन्त्यु खिचायात तकं मल्यकसे फुककसित चुदके पकिइ, थये च्वे धयावयागुकथं मनुयात मृत्युं ज्वनाः यनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्यु किंसागोतमी श्रोतापत्तिफल्यु प्रतिस्थित जुल, भुवपिन्त न सार्थक धर्मदेशना जुल ।

किंसागोतमीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२८७. तं पुत्रपशुसम्मतं व्यासक्तमनसं नरं ।

सुतं ग्रामं महौघ इव मृत्युरादाय गच्छति ॥१४॥

१२. पटाचाराया खँ

“न दु कायपि.....” धयागु भुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले पटाचाराया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । खँ सहसवर्गय् :-

“गुह्म सच्छि वै म्वा:सां, मखकूसे उदय व व्यययात ।

छन्दु हे जक म्वायेगु उत्तम ख:, खका: उदय व व्यययात ॥”^{२४८}

गाथाया वर्णनय् विस्तृतं कनेधुन । उबले शास्तां पटाचाराया शोक कम जुइधुंकुगु सिद्धका बिज्याना “पटाचारा, काय आदिपि धयापि परलोक्य वनेवं त्राण, रक्षा व शरण जुइ फइमखु, उकि दुसां नं मदुगु थं हे ख: । पण्डितं शील परिशुद्धयाना: थ:गु निर्वाणगामी मार्ग हे शुद्धयायेगु उचित ख:” धका: धया धर्मदेशना यायां युपि गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

२८८. न सन्ति पुत्रा ताणाय, न पिता नापि बन्धवा ।
अन्तकेनाधिपन्नस्स, नत्थि जातीसु ताणता ॥

२८८. “न दु कायपि त्राणयानितिं, न भौ न थ:थितिपिं ।
मृत्यु गृहीतम्हसित, मदु थ:थितिपिं त्राण याइपिं ॥

२८९. एतमथ्वसं जत्वा, पण्डितो शीलसंवृतो ।
निब्बानगमनं मग्गं, खिप्पमेव विसोधये ॥

२८९. “श्व खँयात सिद्धका, पण्डितं शीलं संवरितम्ह जुया ॥
निर्वाणय् वनेगु मार्गयात, याकनं हे विशुद्ध या ॥”

अन त्राणयानितिं धयागु तरेयायेगु यात स्थिर यायेत । थ:थितिपिं धयागु कायमस्त व माँबौपि बाहेक ल्यं दुपि सुहृदयी ज्ञातिबन्धुपिं । मृत्यु गृहीतम्हसित धयागु मरणं अधिगृहीतम्हसित । जीवनय् काय आदिपिन्त नयेगु बिया: व समस्या समाधान याना: तरेयाये फुसां नं सिद्धयंगु इलय् छुं नं उपायद्वारा सिद्धगु पनेत असमर्थता याना: त्राणयायेत व सुरक्षा यायेत सुनं मदु । उकिं हे धयात:गु - “मदु थ:थितिपिं त्राण याइपिं ।” श्व खँयात सिद्धका धयागु थये इमि थ:वंथवे त्राण यायेत असमर्थभाव धका: कयात:गु कारण सिद्धका पण्डितं प्यंगु पारिशुद्धिशीलयात संवर, रक्षा व सुरक्षा याना: निर्वाण वनेगु अष्टाङ्गिक मार्गयात याकनं विशुद्धया धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य पटाचारा श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मेपि नं आपालं श्रोतापत्तिफलादिथ्व ध्यन ।

पटाचाराया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२८८. न सन्ति पुत्रास्त्राणाय न पिता नापि बान्धवा: ।
अन्तकेनाधिपन्नस्य नास्ति जातिषु त्राणता ॥१६॥

२८९. एतमथ्वसं ज्ञात्वा पण्डित: शीलसंवृत: ।
निर्वाणगमनं मार्गं क्षिप्रमेव विशोधयेत् ॥१७॥

मार्गवर्गया वर्णन क्वचाल ।

नीगु वर्ग क्वचाल ।

२१. प्रकीर्णकवर्ग

१. शत्रु पूर्वकर्मया खँ

“अत्यसुखयात त्याग या.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय च्वना बिज्याना: च्चबले य-गु पूर्वकर्मया कारणय आना जुया बिज्यात ।

छगु इत्य वैशाली समुद्र सम्पन्न आपालं जनसंख्या दया मनुत् आकिर्णं जुयाच्चन । अन पालपा: राज्य या:पिं क्षत्रियपिं जक हे न्ह्यद: व न्ह्यस: व न्ह्यम्ह क्षत्रीयपिं दु । इपिं च्वनेया निति उलि हे प्राशाद, उलि हे गजदुगु छँत, उद्यानय च्वनेत उलि हे बैगचात व पुख्त दु । वैशाली लिपाया इत्य दुर्भिक्ष व वा मस:गु जुल । अन नये मखंगु भय न्हापालाक गरिबपिं मनू सित । इमिगु इमिगु उगु उगु वाँछवयात:गु सिद्धपिनिगु न्ह्या दूर्गन्धं अमनुष्यपिं शहरय दुर्हावन । अमनुष्यतयगु उपदवं आपालं सित । इमिगु सिद्धन्या दूर्गन्धं प्रतिकूल जुया सत्त्वपिन्त अहिवात रोग उत्पन्न जुल । थये दुर्भिक्षभय, अमनुष्यभय व रोगभय याता: स्वंगु भयत उत्पन्न जुल ।

शहरवासीपिसं भूवया जजुयात धाल - “महाराज, थव नगरय स्वंगु भय उत्पन्न जुल, थनि न्हापा गुबले न्ह्यगु राजपुस्तातक थुजागु भय धयागु न्हापा गुबले नं उत्पन्न मजुनि । अधार्मिक जजुपिनिगु इत्य जक युजागु भय उत्पन्न जुदु ।” जजुं सत्यागारय सकसित मुंकेबिया: “ग्रदि जिंके अधार्मिकभाव दुसा, उगुयात परीक्षा या” धका: धाल । वैशालीवासीपिसं फुकक वंशयात परीक्षा यायां जजुया छुं दोष मखना:, “महाराज, छ:पिनिगु दोष मदु” धका: धया “थव भीगु भय गुकयं शान्त जुयावनिदु ?” धका: सल्लाह यात । अन गुलिसिन्त “बलिबिया: प्रार्थना याना: मङ्गलकार्य यायेवं शान्तजुदु” धका: धायेवं फुकु उगु विधिकयं यात नं पनेमफुत । अले मेपिसं थये धाल - “खुम्ह शास्ता महानुभावपिं ख:, इपिमध्ये छम्ह थन बिज्यायेवं भय शान्तजुदु ।” मेपिसं “सम्यक्सम्बुद्ध लोकय उत्पन्न जुया: बिज्यात । वसपोल भगवान् बुद्ध फुकक सत्त्वपिन्त हितसुखया निति धर्मदेशना याना: बिज्याद, वसपोल महाक्खट्टिवान व महानुभावम्ह ख: । वसपोल थन बिज्यायेवं थुपिं भयत शान्तजुदु” धका: धाल । इमिगु वचन फुकु अभिनन्दन याना: “गन वसपोल भगवान् बुद्ध आ: च्वना बिज्यानाच्वन ?” धका: न्यन । उबले शास्ता वर्षाकालं लिपा जजु बिम्बिसारया प्रतिज्ञा बिया वेतुवनय च्वना बिज्यानाच्वन । उगु इत्य बिम्बिसार-समागमय बिम्बिसार नाप भोतापत्तिफल प्राप्तजुम्ह महालि धयाम्ह लिच्छवी उगु परिषदय फयेतुनाच्चंगु जुयाच्चन ।

वैशालीवासीपिसं महानुग उपहार तयार याना: जजु बिम्बिसारयात बुदके बिया: “शास्तायात थन बिज्याकिं धका: महालि लिच्छवी व पुरोहितया काय छवल । इपिं वना: जुजुयात उपहार बिया: उगु सुचं निवेदन याता:, “महाराज, शास्तायात जिमिगु शहरय छवया: बिज्याहँ” धका: फवन । जजुं “छिमिसं हे सिद्धकिं” धका: स्वीकार मयात । इपिं बुद्धयाथाय लिबक वना: वन्दना याना: फवन - “भन्ने, वैशालीया स्वंगु भय उत्पन्न जुल, फुकुं छ:पिं बिज्यायेवं जक शान्तजुदु, बिज्याहँ, भन्ने, भी वने” शास्तां इमिगु वचन न्यना: आवर्जनायायां “वैशालिदु रत्नसूत्र”^{१९} कनेवं उगु आरक्षा कोटिसतसहस्र (छाणाख करोड) चक्रवालय फैलेजुदु, सूत्रपाठया अन्तय चयेधय प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभजुदु, फुकु भय शान्तजुदु” धका: सिद्धका इमिगु विहार स्वीकार याता: बिज्यात ।

जजु बिम्बिसार “धाथे, शास्ता वैशाली बिज्यायेगु स्वीकारयाना बिज्यात” धका: न्यना: नगरय च्वयेके बिया: शास्तायाथाय वना: “छु, भन्ने, वैशाली बिज्यायेगु स्वीकारयाना बिज्याना ला ?” धका: न्यनेवं “ख:, महाराज” धका: धायेवं “अथेसा, भन्ने, भतिचा पिया बिज्याहँ, उबलेतक लँ तयार याकेबिदु” धका: धया राजगृहया व गङ्गाया दथुदु न्यागु योजन वँ सम याकेबिया: योजन योजनय विहार स्थापना याता: शास्तायात बिज्यायेगु इं कन । शास्ता न्यास: भिक्षुपिं नाप लँय बिज्यात । जजुं योजनया अन्तरय त्वा:नाति जा: जुदक न्याता प्रकारया वर्णगु स्वर्तं लायेके बिया: धर्वाय पटाका, केरामा आदि ध्वयेका भगवान् बुद्धयात तँतं दुगु नितं जा:गु तुयगु कुसां कुदका, छम्ह छम्ह भिक्षुपिन्त छपा: छपा: तुयगु कुसां कुदका सकले परिवारपिं स्वॉ सुगन्धादि पुजा यायां शास्तायात छगु छगु विहारय वास याका: महादानत बिया: न्यानुबिका: गङ्गाया सिथय ध्येके बिया:

^{१९} (सु०पा० ६.१ आदि; गु० नि० २२४ आदि)

अन दुंगा अलंकृतयानाच्चबले वैशालीयासीपिन्त पौ छव्याबिल - "लं तयार याना: शास्तायात लँस्व वयेगु या ।" इमिसं "निदुगं पुजा धाये" धका: वैशाली व गङ्गाया दथुइ स्वंगु योजन बँय सम याना: भगवान् बुद्धया प्या: तयुगु कुसां कुइका, छन्ह छन्ह भिक्षुपिन्त निपा: निपा: तयुगु कुसां तंतयाना: तयार याना: कुइका पुजा यायां वया: गङ्गाया सिथय च्वनाच्चन । विबिसारं निग: दुंगा ल्वाका: मण्डप देवका स्त्रीमालं छायेपिया: अलंकृतयाना: सर्वरत्नमय बुद्धासन लाकेबिल । भगवान् बुद्ध उगु आसनय फयेतुना बिज्यात । भिक्षुपिं नं दुंगाए च्वना बुद्धयात चा:हुइका फयेतुल । जुजु नापं बवंले ग:पतक लखय क्वहाँवना: "भन्ते, गुबलेतक भगवान् बुद्ध बिज्याइ मखु, उबलेतक यन हे गङ्गाया सिथय च्वने" धका: धया दुंगायात अरेयाना: लित छवल । शास्ता योजनतित लँ दुंगां बिज्याना: वैशालीया सिमानाय ध्यान ।

लिच्छवी जुजुपिं शास्तायात लँस्ववना: ग:पतक लखय क्वहाँवया दुंगा सिथय यंका: शास्तायात दुंगां क्वकाल । शास्तां क्वहाँ बिज्याना सिथय पलातया बिज्यायेवं हे त:सकं सुपाँय वया पुक्करवर्षा जुल । न्हायायुं नं त्वानाया तक, खम्पातक व जयतक ल: बा:वया फुक्क सिद्धमूत गङ्गाए बुद्धके यकल, परिशुद्धगु भूमिभाग जुल । लिच्छवी जुजुपिसं शास्तायात योजन योजनय वास याका: महादान बिया: निदुगं पुजा याना: स्वन्हु बिका: वैशाली बिज्याकल । शक्रदेवराजं देवगणपिसं चा:हुइका वन, महान् आनुभावदुपिं देवतापिं मुवयेवं अमनुष्यत प्राययाना: बिस्युंवन । शास्तां सन्ध्या इलय शहरया ध्वाखायुं च्वना आनन्द स्थविरयात स:ता बिज्यात - "आनन्द, श्व रतनसूत्र सयेका: लिच्छवी कुमारपिं नाप चा:ह्युह्युं वैशालीया स्वब: प:खाया दथुइ परित्राण या ।"

स्थविरं शास्तां ब्यगु रतनसूत्र सयेका शास्ताया ल्वहया पात्रं ल: कया: ज्वना: शहरया ध्वाखायुं दना: तथागतया वृद्धसंकण यासानिसं भिक्कुं पारमिता, भिक्कुं उपपारमिता व भिक्कुं परमाथं पारमिता याना: स्त्रीगु पारमिता, न्यागु महापरित्याग याना: लोकार्थचरिया, जातार्थचरिया व बुद्धार्थचरिया याना: स्वंगु चरिया याना: अन्तिम जन्मय गर्भय च्वना, जन्मजुवा, अभिनिष्कमन याना:, तपश्चर्या, बोधिवृक्षमुलय मारविजय याना: सर्वज्ञान प्रतिवेध याना:, धर्मचक्रपर्वतन याना: गुंगु लोकोत्तरधर्म याना: युपिं फुक्क बुद्धया गुणत बिका: याना शहरय दुहाँवना: चछिया स्वंगु याम स्वब: प:खाया दथुइ परित्राण यायां चा:हिल । आनन्दं "यंकिञ्ची" धका: धायेमानं हे च्चे इवलाछव: ल: अमनुष्यतयगु च्चे कुतुं वल । "यानीध भूतानी" धका: गाया ज्वंबले निसं न:वया गुल्चिा ये ल:फुतित आकाश वना: बिरामीपिं मनुतयगु च्चे कुतुं वन । उबले हे रोगं शान्तजुपिं मनुत दनादिना स्थविरया चा:हुइक च्वन । "यंकिञ्ची" धका: धा:गु पदं निसं ल:या फुतिं कक:पिं फुक्क बिस्यमबसे फोहरया इँय, अंगलय थायथासय च्वनाच्चपिं अमनुष्यत उगुं युगु लुखा बिस्युंवन । लुखाय मन्त्यन । इपिं पिहाँवेने मफया: प:खा तछयाना: बिस्युंवन ।

आपालं मनुत शहरया विचयुच्चंगु संस्यागारय (सभागुह) फुक्क सुगन्धं इकेबिया: च्चे लुँया तारात दुगु विचित्रगु इलां प्यना बुद्धासन लाया शास्तायात बिज्याकल । शास्ता लायात:गु आसनय फयेतुना बिज्यात । भिक्षुसङ्घ व लिच्छवीगणं शास्तायात चा:हुइका फयेतुल । शक्रदेवराजं देवगणपिसं चा:हिका अनुकलगु थाय दनाच्चन । स्थविरं नं फुक्क शहरय उखेथुखे विचरणा याना: रोगं शान्तजुपिं आपालं मनुत नापं वया: शास्तायात वन्दना याना: फयेतुल । शास्ता परिषदयात स्वया उगु हे रतनसूत्र कना बिज्यात । देशनाया अन्त्य चयेप्यइ प्राणीपिनि धर्मज्ञान लाभ जुल । थये कन्हेखुन्हू नं याना: न्ययन्हुतक उगु हे रतनसूत्र देशना याना बिज्याना फुक्क भय शान्तजुगुभाव सिद्धका लिच्छवीगणयात स:ता वैशाली पिहाँ बिज्यात । लिच्छवीजुजुपिसं निदुग सत्कार याना: हानं स्वन्हुबिका: शास्तायात गङ्गाया सिथय बिज्याकल ।

गङ्गाय उत्पन्न जुपिं नागराजपिसं बिचा: यात - "मनुतयसं तथागतयात सत्कार यानाच्चन, जिमिसं जक छाय मयायेगु ख:" इमिसं लुँ, व: व मणिया दुंगात दयेका: लुँ, व: व मणिया आसन लाया न्यागु प्रकारया वर्णां पलेस्वॉं दुगु ल: याना:, "भन्ते, जिमित न अनुग्रह याना बिज्याहूँ" धका: थय:गु दुंगाए बिज्याकेत शास्तायाके फ्वन । "मनुतयसं व नागतयसं तथागतयात पुजा यानाच्चन, जिमिसं जक छाय मयायेगु" धका: भूमिदेवतापिं आदि याना: अकनिष्ठ ब्रह्मलोक तकया सकल देवतापिसं सत्कार यात । अन नागतयसं योजनलक कुसाया च्चे कुसा याना: कुइकल । थये क्वयुं च्वपिं नागतयसं, भूमिइ च्वपिं, सिमायुं च्वपिं, पर्वतयुं च्वपिं आदि भूमिस्थ देवतापिं, आकाशयुं च्वपिं देवतापिं याना: नागभवन आदि याना: चक्रवालय सिथय च्वंगु ब्रह्मलोक तकं नं कुसात तनंतं याना: कुइकुगु जुल । कुसाया विचयुं ध्वजा, ध्वजया विचयुं पटाका, इमिगु विचयुं विचयुं

स्वामा, नस्वा: चुं व कूंदारा सत्कार यात । सर्वालङ्कार प्रतिमण्डितपि देवपुत्रपिसं उत्तव याना: च्वयेका आकाशय विचरणा यात । धार्ये, स्वंगु हे समागम महानगु जुल - धमकप्रतिहायं समागम, देवोरोहण समागम व गङ्गोरोहण समागम । श्व गङ्गोरोहण समागम ख: ।

उखे पारी नं विम्बिसारं लिच्छवीपिसं या:गु सत्कार स्वया निदुगं सत्कार तयार याना: भगवान् बुद्धया आगमनयात प्रतीक्षा याना: दनाच्चन । शास्ता गङ्गाया निखेरं जजुपिनिगु महानगु परित्याग स्वया: विज्याना: नागादिपिनिगु नं मनया खं सिद्धका छग: छग: दुंगाय् न्यास: न्यास: भिक्षुपरिवार दुगु निर्मित बुद्ध दयेका विज्यात । उगु निर्मित बुद्ध छम्ह छम्हसिया तुयुगु कसा, कल्पवृक्ष व स्वामा क्वय नागगणपिसं चा:हिका फयेतुनाच्चन । भूमिस्थित देवतादिपिसं नं छगु छगु थासय् सपरिवारपिसं छम्ह छम्ह निर्मित बुद्ध दयेका विज्यात । थये फुक्क चक्रवालगभंय छगु हे अलङ्कार छगु हे उत्तव, छगु हे नख: ये ज्याच्चबले शास्ता नागपित्त अनुग्रह धार्या छग: रत्नया दुंगाय् च्वना विज्यात । भिक्षुपिं नं छग: छग: दुंगाय् च्वन । नागराजपिसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात नागभवनय् दुने विज्याका: च्छिद्यक शास्ताया लिक्क धर्मोपदेश न्याना: निन्दु दुखुन्दु दिव्य आहारं त्वनेगुलिं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात सेवा यात । शास्तां अनुमोदन याना: नागभवनं पिहाँ विज्याना फुक्क चक्रवालया देवतापिसं पुजायाका: न्यास:ग: दुंगां गङ्गानदिद विज्यात ।

जुजुं लैस्ववना: शास्तायात दुंगां क्वकया: विज्यानाच्चबले लिच्छवीपिसं या:गु सत्कार स्वया: निदुगं सत्कार याना: न्हापा ये हे न्यानुबिका: राजगुहय् विज्याकल । कन्हेखुन्दु भिक्षुपिं पिक्षाटन रिहाँवया सन्त्याइल्य धर्मसंभय फयेतुना मुना खँ न्ह्य:थन - "अहो बुद्धपिनिगु महानुभाव, अहो शास्ताप्रति देवमनुष्यपिनिगु अद्दा, गङ्गाया वारी व पारी च्यागु योजन लैय् बुद्ध विज्याबले प्रसन्नजुपि जुजुपिसं बँ समयाना: फि लात, त्वनालय् थ्यंक नानाप्रकारया वर्णगु स्वाँत लायातल, गङ्गाया धुछिं नागया आनुभावं न्यागु वर्णया पलेस्वाँत जायाच्चन, अकनिछ भवनं निसं कसाया च्वे कया याना: कुडकाच्चन, फुक्क चक्रवालगभंय छगु हे अलङ्कार छगु हे उत्तव ये जुल ।" शास्ता विज्याना: "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना मुनाच्चनागु ख: ?" धका: न्याना विज्यायेवं "फलनागु" धका: धार्येवं "भिक्षुपिं, श्व पूजा सत्कार जि बुद्धया आनुभावं उत्पन्न जगुमखु, नत नागदेवब्रह्मया आनुभावं उत्पन्न जगु ख: । न्हापा भतिचा जक परित्याग यातावयागु आनुभावं उत्पन्न जगु ख:" धका: धया: विज्यायेवं, भिक्षुपिसं पवनेवं न्हापाया खँ न्ह्यथना विज्यात ।

न्हापा तक्षशिलाय् सद्ध धयाम्ह ब्राह्मण छम्ह दु । वया काय् सुसीम धयाम्ह फिखुदं दुम्ह माणवं छन्दुया दिनय् बौधायथाय वना: धाल - "बा, जि वाराणसी वना: मन्त्रत सयेकेगु इच्छा जुल ।" अले वयात बौम्ह धाल - "अथेसा, पुता, फलनाम्ह ब्राह्मण जि पासा ख:, वयाथाय वना: अध्यान य ।" वं "ज्यु" धका: उगु खँ न्याना: छिसिकथं वाराणसी वना: उग्म ब्राह्मणयाथाय वना: बौम्ह छवयाह:गुभाव कन । अले वयात वं "जि पासाया काय्" धका: स्वीकार याता: वया त्यानुगु लनेधुंका: छगु भिंगु दि ल्याया मन्त्र ब्वंकेगु शुक्वात यात । वं भतिचा याता सयेका: बा आपा: याता सयेका: थ:म्ह सयेकागु लुंया थलय् तयात:गु सीहचिकं ये नागमजुसे धारणा याता: ता:ई मद्दवं हे आचार्याया सम्मुख सयेकेमा:गु फुक्क सयेका: पाठ धार्या थ:म्ह सयेकागु शिल्पया आदि व मध्य जक खन, अन्तयात मखन ।

वं आचार्याया लिक्क वना: "जि श्व शिल्पया आदि व मध्य हे जक खना:, अन्त मखना:" धका: धार्येवं आचार्य "पुता, जि नं मखना:" धका: धार्येवं "अले, सु आचार्य अन्त स्यु" धका: न्यनेवं "पुता, थुपिं ऋषित ऋषिपतयनय च्वनाच्चन, इमिसं सिद्धफु, इमियाय लिक्क वना: न्यहँ" धका: आचार्य धार्येवं प्रत्येकबुद्धयाथाय लिक्क वना: न्यान "धार्ये, छुपिसं अन्त स्याला ?" "ख:, जिमिसं स्यु ।" "अथेसा जित न कना विज्याहँ ?" "जिमिसं प्रव्रजित मखुपित्त कनेमखु । यदि छन्त अन्त मा:गु ख:सा, प्रव्रजित जु ।" वं "ज्यु" धका: स्वीकार याता: इमियाय लिक्क प्रव्रजित जुल । अले वयात इमिसं "आ: श्व सयेकिद" धका: धया "थये छ पुनेमा, थये पारुपन यायेमा:" धका: आदि कथं व्यवहारिकया खँ कन । वं अन सयेकु सयेकु उपनिश्रय सम्पन्नम्ह जुगुलिं यना: गुलिचा मद्दवं हे प्रत्येकस्वामीध अवबोधजुया फुक्क वाराणसी नगरय् आकाशय् पूर्णचन्द्र ये प्रसिद्ध जुया अग्रलाभयशा प्राप्तम्ह जुल, वया अल्पाय जकगु कर्मयाना: व:गुलिं ता:ई मद्दवं हे परिनिर्वाण जुल । अले वयात प्रत्येकबुद्धपिं व आपालं मनुत्तयं शरीरया कृत्याना: धातु कथा शहरया ध्वाङ्गाय् स्तुप दयेकल ।

सङ्घ ब्राह्मण न "जि काय् वंगु यक्क दत्त, वया सुचं सिद्धकेमाल" धका: वयात स्वयेगु इच्छां तक्षशिलां पिहोव्या छसिंकरं वाराणसी थंका: आपालं मनुत् मूनाच्चंगु खना: "निरचय नं युपिं मध्ये छम्हसिनं जि कायया सुचं सिद्ध" धका: लिक्क वना: न्यन - "सुसीम धयाम्ह माणव थन वल, छु छिक्कपिसं वयागु सुचं स्याला?" "ख:, ब्राह्मण, स्यु, फलनाम्ह ब्राह्मणयाथाय् लिक्क स्वंगू वेद सयेका: प्रवजित जुया: प्रत्येकसम्बोधिं साक्षात्कार याना: परिनिर्वाणं जुया बिज्यात, थव वसपोलया स्तुप प्रतिस्था यानात:गु ख: ।" वं बँय् ल्हा:तं दाय्या ल्ख्या: विलाप याना: उगु चैत्याङ्गण्य वना: घाँयत पुया: च्वेया गां फि हया: चैत्याङ्गण्य लाया: कमण्डलुं ल: हाहायाना: वनया स्वॉनं पुजा याना: गा: पटाका याना स्तुपया च्वे थ:गु कुसा चिना: लिहोवन ।

शास्ता अतीतया खँ हया "भिक्षुपिं, उबले जि सङ्घ ब्राह्मण ख: । जिं सुसीम प्रत्येकबुद्धया चैत्याङ्गण्य घाँयत पुया:, उगु कर्मया कारणं याना: जित च्यागु योजन लँ कँ, सिमाकच्चा, मदयेक शूद्रयाना: माथं वंकल । जिं अन फि लाया विया, उगु कारणं याना: जित च्यागु योजन लँय् फि लात । जिं अन वनया स्वॉनं पुजा याना:, उगुया कारणं याना: जित च्यागु योजन लँय् नानावर्णया स्वांत लानातल, छगु योजनति गङ्गाया थास्य न्यागु वर्णगु पलेस्वॉं नं जाल । जिं अन कमण्डलुं ल: हया बँय् हाहायाना:, उगुया कारणं याना: जित वैशाली पुष्करवर्षाया वर्षां जुल । जिं अन पटाका तथा: कुसा नं चिनाविया:, उगुया कारणं याना: जित अकनिष्ठ भवनं निसँ धवजा, पटाका छत्रादि याना: छत्रादि फुक्क चक्रवालया गर्भय् छगु हे उत्तव थें जुल । थये, भिक्षुपिं, न थव पुजासत्कार जि बुद्धया आनुभावं उत्पन्न जगु ख:, नत नागदेवब्रह्मया आनुभावं उत्पन्न जगु ख:, न्हापा भतिचा जक परित्याग यानावयागु आनुभावं उत्पन्न जगु ख:" धका: धया: धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२१०. मत्तासुखपरिच्वागा पस्से वे विपुलं सुखं।
वजे मत्तासुखं धीरो, सम्मत्सं विपुलं सुखं ॥

२१०. "अल्पसुखयात त्याग या, खंका विपुल सुखयात ।
त्यागयाइ अल्पसुखयात धीरं, लिक्क खंका विपुल सुखयात ॥"

अन अल्पसुखयात त्याग या धयागु प्रमाणकरं भतिचा जकगु सुखयात धा:गु ख:, उगुयात परित्याग याना: । विपुल सुखयात धयागु त:धंगु सुख, निर्वाण सुख धा:गु ख:, यदि उगुयात खकेगु ख:सा धयागु अर्थ ख: । थव धयात:गु जुयाच्चन - छग: यलय् भोजन तयार याना नयेवं अल्पसुख जक उत्पन्न जुइ, उगुयात त्याग याना: उपोसथशीलय् च्वना दान बिद्धव विपुल त:धंगु निर्वासुख उत्पन्न जुइ । उकिं यदि थये वया अल्पसुखयात परित्याग याना: विपुलगु सुखयात खसा, अले थव विपुल सुखयात बालाक खंका पण्डित उगु अल्पसुखयात त्यागयायेसा: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनुत्) भोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

थ:गु पूर्वकर्मया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

२१०. मात्रासुखपरित्यागात् पश्येच्चेत् विपुलं सुखम् ।
त्याजेन्मत्तासुखं धीरः सम्पश्यन् विपुलं सुखम् ॥१॥

२. खास्येँ गइठहत्तिया स्येँ

"मेपिन्त दु:ख विया....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: चंबले छम्ह खा:या खँ नइम्हत्तिया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भ्मीसं न्यना:, भावस्तिइ तापा मज्जु थास्य पण्डुर धयागु छगु गां दु, अन छम्ह पो च्वनाच्चन । व भावस्तिइ वंबले अचिरवतिइ कापलेया खँत खना: फुकं कया: भावस्तिइ वना: छखा छँय् मंके विया: नयाचंबले उगु छँय् कुमारीयात नं छग: खँ विल । वं उगु नया: उबले निसँ मेगु नयेगु इच्छा मयात । अले वयात माँमं खां

श्वकियु यासं छगः खँ कयाः बिल । वं उगु नयाः रसत्प्याय् आसत्त जुया उबले निसँ थःम्ह हे खाया खँत कयाः नयाच्चन । माखां खँ श्वकेवं श्वकेवं उगु थःगु खँत कयाः नयाच्चंगु खनाः व मिसा मचां अथे उपदव यानाच्चंगु खनाः बदला कायेगुभाव तथाः “आः जि थनं सिनावनाः राक्षसनी जुया छं बुद्धकृपिं मस्तयत् नयेफुम्ह (समर्थवानम्ह) जुयाः जन्म जुइमा” धकाः प्रार्थना यानाः सिनावनाः उगु हे छँय् भौचा जुया जन्म जुल । उम्ह मिसामचा नं सिनावनाः अन हे माखा जुया जन्म जुल । माखा खँत श्वकल, भौचा वया फुक नयाः निक्वगु पटक्य नं, स्वक्वगु पटक्य नं नहे नल । माखां “स्वक्वगु पटक्य जिगु खँत नयाः आः जित नं नयेगु इच्छा यात, थनं सिनावनाः कायसहित छन्त नं नये फुम्ह जुइमा” धकाः प्रार्थना यानाः अन सिनावनाः चित्वा जुया जन्म जुल । मेम्ह नं सिनावनाः मग जुया जन्म जुल । वया मचा बुद्धकुबले चित्वा वया वसहित मस्त नं नल । थये न्यासःगु जन्मतक परम्पर दुःखं उत्पन्न यानाः अन्त्य छम्ह राक्षसनी जुया उत्पन्न जुल, छम्ह थावस्तिइ छखा छँय् मिसामचा जुया जन्म जुल । थनं लिपा मेगु “न वैरभावं वैरभाव”^{१०} धकाः गाथाद्वारा धयातःगुकथं हे सिद्धकेमाः । थन शास्तां “वैरभावयात अवैरभावं शान्त जुइ, वैरभावं मखु” धकाः धया निम्हसित नं धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

२११. परदुक्खूपधानेन, अतनो^{११} सुखमिच्छति ।
वैरसंसगसंसदो, वेरा सो न परिमुच्चति ॥

२११. “मेपिन्त दुःख विया, थःगु सुख इच्छायाइ ।
वैरभावया संसर्गं त्वाकःबुकःम्ह, वैरभावं व मुक्त जुइमखु ॥”

अन मेपिन्त दुःख विया धयागु मेपिन्त दुःखकष्ट यानाः, मेपिन्त दुःख दयेका विया धयागु अर्थ खः । वैरभावया संसर्गं त्वाकःबुकःम्ह धयागु गुम्ह ब्वःविइगु, प्रत्याक्रोश जुइगु, वायेगु, लाका कायेगु आदिकथं थवंथवे धायेगु वैरभावया संसर्गं त्वाकःबुकःम्ह खः । वैरभावं व मुक्त जुइमखु धयागु न्ह्यााबले न वैरभावं दुःख हे जक जुइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य राक्षसनी त्रिशरण वनाः पञ्चशील समादानयानाः वैरभावं मुक्तजुल, मेम्ह मिसा नं भ्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

Dhamma.Digital

खाखँ नइम्हसिया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२११ परदुःखोपदानेन आत्मनः सुखमिच्छति ।
वैरसंसगसंसक्तः वैरान् न स प्रमुच्यते ॥२॥

३. शाक्षियांशिक्षापिणिगु खँ

“गुगु ज्यात छखेतया.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता भद्वियया आधार जातियावनय् च्वना विज्यानाः च्वंबले भद्वियभिक्षुपिणिगु कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भौंसं न्यानाः, इमिं लाकां बालाक दयकेगुलिइ उद्योगीपिं जुल । थये धयातल - “उगु इलय् भद्वियभिक्षुपिं अनेक प्रकारया लाकां बालाकेगुलिइ उद्योगीपिं व क्तःयाइपिं ज्याच्चन, धौय्या लाकां थानाच्चन व थाके नं विद्याच्चन, मुञ्ज धौय्या लाकां थानाच्चन व थाके नं विद्याच्चन, पब्बजया लाकां, हित्तालया लाकां, कमनया लाकां, कम्बलया लाकां दयेकाच्चन व दयेके नं विद्याच्चन, इमिसं शिखाया बारे न्येकेके धायेगु, अधिशील,

^{१०} (प० प० ५)

^{११} यो अतनो (खा० रो० क०)

अधिचित्त व अधिप्रज्ञायात वास्ता मयापि ज्याच्चन”^{१५१} धकाः । भिक्षुपिसं इमिसं अथे यानाजुगुभाव सिद्धका
ब्बःविया शास्तायात कन । शास्तां इपि भिक्षुपिन्त निन्दायाना, “भिक्षुपिं, छिपिं छग्गु ज्या यायेत वयाः मेग्गु हे ज्या
सनाः ज्याच्चन” धकाः धया धर्मदेशना यायां युपि गावाल आज्ञा ज्या बिन्ध्यात -

२११. यद्धि किच्चं अपविद्धे^{१५२}, अकिच्चं पन कयिरति ।
उन्नवानं पमतानं, तेसं वड्ढन्ति आसवा ॥

२१२. “गुग्गु ज्यात छछेतया, यायेम्वाःगु याइ ।
अभिमानी प्रमादीपिनि, इमिग्गु वृद्धिजुइ आसवत ॥

२१३. येसञ्च सुसमारब्धा, निच्चं कायगता सति ।
अकिच्चं ते न सेवन्ति, किच्चं सातच्चकारिणो ।
सतानं सम्पजानानं, अत्थं गच्छन्ति आसवा ॥

२१३. “गुपिं बांलाक उद्योगी जुइ, नित्यरूपं कायगतास्मृतिइ ।
ज्या मखुग्गुयात इमिसं सेवन याइमखु, ज्या जक बांलाक निरन्तरं याइ ।
स्मृतिवान व सचेतपिनि, नाशज्यावनिइ आसवत ॥”

अन गुग्गु ज्या धयागु भिक्षुपिनि प्रव्रजित जूसानिसं अपरिमाण शीलस्कन्धयात रक्षाययेगु, आरण्यवास
यायेगु, धुताइ धारण यायेगु व भावनाय उद्योगी जुइगु युजागु ज्या खः । युपि जक थःगु ज्या खः, उगुयात
वास्ता मयाःसे छछे तयाः । यायेम्वाःगु धयागु भिक्षुपिनि कुसा बांलाकेगु, लाकां बांलाकेगु, खराउ, पात्र, थल,
लः चान्तिं, कायबन्धन व लं सुइगु यायेम्वाःगु ज्या खः । गुपिसं उगु ज्या याइ, इमिसं अभिमानयात ज्वनाः
अभिमानया ति-कथि धका, आचरणय अभिमानयानाः स्मृतियात न्याग यानाः प्रमादीपिनि प्यंगु आसवत वृद्धिजुइ
धयागु अर्थ खः । बांलाक उद्योगी जुइ धयागु क्वातुक ज्वनातइ । कायगतास्मृतिइ धयागु कायानुपश्यना भावना
खः । ज्या मखुग्गुयात धयागु इपि थव कुसा बांलाक दयेकेगु आदि यायेम्वाःगु ज्यायात सेवन याइमखु धयागु अर्थ
खः । ज्याय जक धयागु प्रव्रजित जूसानिसं धायेमाःगु अपरिमाण शीलस्कन्धयात रक्षाययेगु धायेमाः । बांलाक
निरन्तरं याइ धयागु याकन बांलाक याइ । इमिग्गु स्मृतियात तोभतुसे स्मृतिवानपिनि सार्यकसम्प्रजन्य,
अनुकूलसम्प्रजन्य, गोचरसम्प्रजन्य व असम्मोहसम्प्रजन्य यानाः प्यंगु सम्प्रजन्यद्वारा बांलाक चायेका सिद्धका प्यंगु
आसव नाशजुइ, क्षयजुइ, मद्यावनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपि भिक्षुपिं अर्हत्त्वय प्रतिस्थित जुल, मुंवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

भट्टियभिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२११. यद्धि कृत्यमपविद्धं, अकृत्यं पुनः करोति ।
उन्मलानां प्रमतानां तेषां वर्धन्ते आसवाः ॥३॥

२१३. येषाञ्च सुसमारब्धा नित्यं कायगता स्मृतिः ।
अकृत्यं ते न सेवन्ते कृत्ये सातत्यकारिणः ।
सतां संप्रजानानाम् अस्तं गच्छन्त्यासवाः ॥४॥

^{१५१} (महाव० २५१)

^{१५२} तदपविद्धं (सौ० स्या०)

४. लक्ष्णकशाब्दिय स्थविरया खँ

“माँबीपित्त...” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चबले लकुण्डकभदिय स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्त्या दिनय् आपालं आगन्तुक भिक्षुपि न्हिनय्या थासय् फयेतुना बिज्यानाच्चम्ह शास्तायायाय् लिक्क वनाः बन्दना यानाः छुखेलिक्क फयेतुल । उगु क्षणय् लकुण्डकभदिय स्थविर भगवान् बुद्धया तापा मनुगु यासय् जुयाच्चन । शास्ता इपि भिक्षुपिनिगु चित्तया खँ स्वयाः सिद्धकाः “स्व, भिक्षुपि, ख्व भिक्षुं माँबीपि स्थानाः निदुःखी जुया वनाच्चन” धकाः धयाः बिज्यायेवं इपि भिक्षुपिस “शास्तां छु धया बिज्याःगु ज्या ?” धकाः बवववे ख्वाःस्वयाः ससकित जुया, “भन्ते, ख्व छु धया बिज्यानाःगु खः ?” धकाः धयायेवं इमित धर्मवेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२९४. मातरं पितरं हन्त्वा, राजानो दे च छत्तिये ।
रुं सानुवरं हन्त्वा, अनीयो याति ब्राह्मणे ॥

२९४. “माँबीपित्त (तृष्णा-अभिमान) स्थानाः, निम्ह अत्रिय जुजुपि (निगु वृष्टि) न ।
देश (आयतन) व अनुचरयात (राग) स्थाना, निदुःखीम्ह ब्राह्मण वनाच्चन ॥”

अन अनुचरयात आमवानि याइम्ह बहिदारसहित । यन “तृष्णां जन्मयाइ मन्”^{१५४} धकाः धयागु वचनकथं स्वंगु भवय् यःत जन्म याइगुलिं यानाः तृष्णायात माँ धाइ । “जि फलनाम्ह जुजुया बा राजमहामात्यया काय् खः” धकाः बीया कारणं जि हे खः धकाः अभिमान उत्पन्न जुइगुलिं यानाः अभिमानयात बी धाइ । गुगुलिं यानाः लोकय् जुजुयात मानेयाइ ये फुक्क वृष्टियात शाश्वत व उच्छेदवृष्टिकथं मानेयाइ, उकिं निगु शाश्वत व उच्छेदवृष्टि निम्ह अत्रिय जुजुपि धाइ । भिनिगु आयतन फैलय् जुयाः देश ये जुयाच्चंगुलिं यानाः देश धाइ । आमवानि याइम्ह बहिदार ये उकिइ आभितम्ह नन्दिराग अनुचर धाइ । निदुःखीम्ह धयागु दुःख रहितम्ह खः । ब्राह्मण धयागु क्षीणाभव खः । दुमिगु तृष्णादियात अहंतमार्गज्ञानरूपी तरवारं त्वाःह्वाये धुकुगुलिं यानाः क्षीणाभव दुःख रहितम्ह जुया वनिइ धयागु ख्व अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य इपि भिक्षुपि अहंत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।
निगुगु गाथाया खँ न न्हापा ये हे खः । उबले शास्तां लकुण्डकभदिय स्थविरया हे कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । इमित धर्मवेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

२९५. मातरं पितरं हन्त्वा, राजानो दे च सोत्तिये ।
वेय्यपपञ्चमं हन्त्वा, अनीयो याति ब्राह्मणे ॥

२९५. “माँबीपित्त (तृष्णा-अभिमान) स्थानाः, निम्ह ब्राह्मण जुजुपि (निगु वृष्टि) न ।
धुं न्याम्ह (पञ्चनीवरण) स्थाना, निदुःखीम्ह ब्राह्मण वनाच्चन ॥”

अन निम्ह ब्राह्मण धयागु निम्ह ब्राह्मण खः । युगु गाथा शास्तां यः धर्मश्वरताया व देशनाविधि कुशलताया कारणं शाश्वत व उच्छेदवृष्टियात निम्ह ब्राह्मण जुजु यानाः कना बिज्यात । धुं न्याम्ह धयागु यन धुंन जुइगु यासय् भय युक्त, वने थाकुइगु लयात धुंलं धाइ, विचिकित्सा नीवरण न व ये भय युक्तगु जुया धुंलं धाइ,

^{१५४} (सं० नि० १.५५-५७)

उगु न्यागु दु धयागु न्यागु नीवरणयात न्याम्ह धुँ धाड । श्व धुँ न्याम्हसित अर्हतमार्गज्ञानरूपी तरवारं न्यमदयेक स्यानाः दुःख रहितम्ह जुया हे वनीम्ह ब्राह्मण धयागु श्व अर्थ खः । न्यं दुगु न्हापायागु ये हे खः ।

लकुण्डकभदिय स्यवरिया खँ न्वचात ।

संस्कृतच्छायाः

२९४. मातरं पितरं हत्वा राजानौ द्वौ च अत्रियौ ।
राष्ट्रं सानुचरं हत्वाऽनघो याति ब्राह्मणः ॥५॥

२९५. मातरं पितरं हत्वा राजानौ द्वौ च अत्रियौ ।
व्याघ्रञ्च पंचमं हत्वाऽनघो याति ब्राह्मणः ॥६॥

५. सिँ-गाडादुवृहसिया काय्या सँ

“घाउँके न्यृतलं चाड.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले सिँ-गाडादुवृहसिया काय्या कारणय् आत्ता जुया बिज्यात ।

राजगृहय् सम्यक्दृष्टिम्हसिया काय् व मिथ्यादृष्टिम्हसिया काय् यानाः निम्ह मस्त न्द्याबले गुच्चा म्हिताच्चनिड । इपिं मध्ये सम्यक्दृष्टिम्हसिया काय् नं गुच्चां कयेकिडबले बुढानुस्मृतियात अनुस्मरण “नमोबुद्धस्स” धकाः धया गुच्चां कयेकिड । मेम्हसिनं तिर्यङ्करय्यु गुण अनुस्मरण यानाः “नमो अरहन्तानं” धकाः धया कयेकिड । इपिं मध्ये सम्यक्दृष्टिम्हसिया काय् त्याड, मेम्ह बुड । वं वया ज्या खनाः “श्व यथे अनुस्मरण यानाः यथे धयाः गुच्चा कयेकिडबले जित त्याकल, जि नं थये हे पाये” धकाः बुढानुस्मृतियात सयेका काल । अले छन्नुया दिनय् वया बौम्ह गाडा मिलेयानाः सिँया निति बबले व मचायात नं च्वनाः वनाः गुँड सिँत गाडाय् जायेकाः वयाच्चबले शहरं पिने श्मसान लिक्क लः दुग्धासय् हेँहतयत फेनाः घाँय नकेत त्वःतल । अले वया इपिं इहेँत सन्धाडलय् शहरय् दुर्हाबबले हेँहत नाप हे शहरय् दुर्हावन । गाडाय् थुवाः नं पिर्हावनाः हेँहत स्वयाः हेँहत न्युल्य वनाः च्वनाः ह्याच्चबले सन्धाड इलय् शहरया ध्वाखाय् मथ्यन । वया काय् अन मथ्यवं हे ध्वाखा तित ।

अले वया काय् धाकचा हे चान्ह्यु गाडाय् क्वय् गोतूलाः न्द्योवयेकल । राजगृहय् स्वभाविकरूपं आपाल अमनुष्यत दु । व श्मसान लिक्क गोतूलाच्चन । अन वयात निम्ह अमनुष्यतयसं खन । छम्ह बुद्धशासनया विरोधी मिथ्यादृष्टिम्ह खः, छम्ह सम्यक्दृष्टिम्ह खः । इपिं मध्ये मिथ्यादृष्टिम्ह धालं - “श्व भ्गीगु आहार खः, श्वयात नये ।” मेम्हसिनं “म्याःल, छं थु इच्छा यायेमते” धकाः पन । वं वयात पंसां नं वया वचन वात्ता मयाःसे मचाया तुतिड क्वातुक च्वन । वं बुढानुस्मृतियात सयेकातःगुलिं यानाः उगु क्षणाय् “नमो बुद्धस्स” धकाः धाल । अमनुष्य तःसकं भयभीत जुयाः लिर्हावयाः दनाच्चन । अले वयात मेम्हसिनं “भ्गीसं याये मज्जुगु ज्या यात, दण्डकर्म वयाके फ्बनेमाल” धकाः धयाः वयात रक्षायानाः दनाच्चन । मिथ्यादृष्टिम्ह शहरय् दुर्हावनाः जुजुया भोजन याडगु भूड भोजन जायेकाः हल । अले वयात निम्हसिनं वया मर्बीपिं थें जुयाः सेवायानाः भोजन धाका “धुपि आखःत जुजुं जक छनेमा, भेपिसं मखनेमाः” धकाः उगु सुचं प्रकाशयानाः यक्षया प्रभावं भूड आखःत च्वयाः भू सिँगाडाय् तयाः च्छिद्यकं आरक्षा यानाः लिर्हावन ।

कनेखुन्हु “राजदरवारं खँतयसं भोजनया थल खुयाः यंकल” धकाः कोलाहल यानाः ध्वाखात तिना मालास्वःबले अन मखनाः शहरं : : :या उखेंयुखे मालास्वःबले सिँगाडाय् थुवा भू खनाः “श्व खँ खः” धकाः व मचायात च्वनाः जुजुयात क्यन । जुजुं आखःत खनाः “बाबु, श्व छु खः ?” धकाः न्यनेवं “देव, जिं मस्यु, मर्बीपिसं जित चान्ह्यु वयाः भोजन धाकाः रक्षायानाः च्वनाच्चन, जि नं मर्बीपिसं जित रक्षायानाच्चन धकाः मग्ग्यासे हे न्योवबल । युलि जक जिं स्यु ।” अले वया मर्बीपिसं नं उगु थाय् वल । जुजुं उगु सुचं सिद्धका इपिं स्वहसित च्वनाः शास्तायाथाय् वनाः फुककं बिनित यानाः “छु, भन्ते, बुढानुस्मृतियात हेँ जक रक्षा यायेवं ताकि धर्मानुस्मृति आदि नं खः ?” अले वयात शास्तां, “महाराज, न केवल बुढानुस्मृतियात हेँ जक रक्षा यायेवं खः,

गुप्तिसं खगु प्रकरं चित्तयात बालाक भावना याइ, इमित मेगुलिं रक्षाधायेगु व मन्त्र वासःधा ज्या मनु" धकाः
धयाः बिज्याना खगु याय्त क्यनाः मुपिं गायात आजा जुया बिज्यात -

२९६. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, निच्चं जुद्धयता सति ॥

२९६. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, नित्यरूपं बुद्धानुस्मृति याइ ॥

२९७. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, निच्चं धम्मयता सति ॥

२९७. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, नित्यरूपं धर्मानुस्मृति याइ ॥

२९८. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, निच्चं सङ्गयता सति ॥

२९८. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, नित्यरूपं सङ्गानुस्मृति याइ ॥

२९९. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, निच्चं काययता सति ॥

२९९. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, नित्यरूपं काययतास्मृति याइ ॥

३००. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, अहिंसाय रत्तो मनो ॥

३००. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, अहिंसारत मन जुइ ॥

३०१. गुप्पबुद्धं पबुज्जन्ति, सदा गौतमसावका ।
येसं दिवा च रत्तो च, भावनाय रत्तो मनो ॥

३०१. "याउँक न्त्यलं चाइ, सदां गौतमया भावकपिं ।
गुप्तिसं न्हिनय् व चान्हय्, भावनारत मन जुइ ॥"

अन याउँक न्त्यलं चाइ धयागु बुद्धानुस्मृति लुमंका छनिइपिं छः, लुमंका हे न्त्यलं चाइबले याउँक न्त्यलं
चाइ धाइ । सदां गौतमया भावकपिं धयागु गौतम गोत्रया बुद्धयात श्रवण याइगुलिं धानाः उगु वसपोलया

अनुशासन श्रवण यादृगुलिं सदा गौतमया श्रावकपि धाड । बुद्धानुस्मृति धयागु गुपितं “युकर्यं वसपोल भगवान् बुद्धं” धकाः आदि प्रभेदगु बुद्धया गुणया कारणं उत्पन्न जगु स्मृति न्द्याबले नं ददु, इपि सदा नं याउंक न्त्यल चाइ धयागु अर्यं खः । अये याये मफुपिसं न्निछिया स्वंगु इलय् बा निगु इलय् छगु इलय् जसां बुद्धानुस्मृतियात अनुस्मरण याताः याउंक न्त्यलं चाइ धाड । धमनिस्मृति धयागु “बालाक कना विज्यानातःगु भगवान् बुद्धया धर्मं खः” धकाः आदि प्रभेदकथं धर्मगुणया कारणं उत्पन्न जगु स्मृति खः । सद्धानुस्मृति धयागु “बालाक आचरण याइपि वसपोल भगवान् बुद्धया श्रावकं सद्दुपिं खः” धकाः आदि प्रभेदगु सद्दुगुणया कारणं उत्पन्न जगु स्मृति खः । कायगतास्मृति धयागु स्वीनिगु शरीरया अवयवकथं बा गुंगु सिद्धम्हायाकथं बा प्यांगु धातुव्यवस्थानयाकथं बा आध्यात्म वचुगु कसिणादि रूपध्यानादिकथं उत्पन्न जगु स्मृति खः । अहिसारत धयागु “वं करुणा सहगत चित्तं छगु दिशाम् फैलेयाना च्वनिइ”^{३१५} धकाः यथे धयातःगु करुणा भावनाय् लग्य् जुम्ह खः । भावनारत धयागु मैत्री भावनाय् लग्य् जुम्ह खः । गुगु च्चे (क्वय्) करुणा भावना धयावयागु खः, यन फुककं ल्यं दुगु मुदितादि नं कायेमाः, थत मैत्रीभावनाया अभिप्राय खः । ल्यं दुगु न्हापांगु गाबाय् धयातःगुकथं हे सिद्धकेमाः ।

देशनाया अन्त्य मचा नापं मौबैपि श्रोतापत्तिफलय् प्रतिस्थित जुल । लिपा इपि प्रव्रजित जुया फुकं अहत्त्वय् थ्यन, मुवपिन्तं नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

सिं-गाडादुम्हसिया काय्या खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

२९६. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं बुद्धगता स्मृतिः ॥७॥

२९७. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं धर्मगता स्मृतिः ॥८॥

२९८. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं सद्गता स्मृतिः ॥९॥

२९९. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं कायगता स्मृतिः ॥१०॥

३००. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं च अहिसायां रतं मनः ॥११॥

३०१. सुप्रबुद्धाः प्रबुध्यन्ते सदा गौतमभावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं च भावनायां रतं मनः ॥१२॥

६. वज्जिपुत्रक शिक्षया खँ

“प्रव्रजित जुइयु.....” थगु धर्मदेशना शास्ता वैशालीया आधारं महावनये च्वना बिज्यानाः च्चबले सुं छम्ह वज्जिपुत्रक भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । वया कारणं आज्ञा जुया बिज्यात - सुं छम्ह वज्जिपुत्रक भिक्षु वैशाली छगु वनय् च्वनाच्वन, उगु इलय् वैशाली च्छियंक उत्सव जुयाच्वन । अले व भिक्षु वैशालीया बाजं थःगु बासुरि पगु मं हाःगु सः न्यनाः विलापयानाः उगु इलय् युगु गाया धालः -

^{३१५} (विभ० ६४२)

“याकचा जिपिं गुँइ च्वनाच्चना, ध्याना: मत:गु सिंथे वन्य् ।

युजागु चान्द्य, सु दइ जिपिं स्वया: पापीपिं ॥”^{२१६}

भौसं न्याना:, वज्जिदेश्य उम्ह राजपुत्रं युगु पाव:गु राज्ययात त्याग याना: प्रव्रजित जुया: वैशाली चतुर्माहाराजपिं लिसे एकाबद्ध जुया: फुकक नगर्य् ध्वंय्य पटाका प्रतिमण्डित याना: जाच्चल्लेमानगु पुन्हिया चछियंके उत्तव जुयाच्चबले बाज आदि, बासुरिया स: व वीणादि बा:गु स: न्याना:, गुलि न वैशालीया न्ह्यद: व न्ह्यस: व न्ह्ययम्ह जुजुपिं दु, उलि हे इमि राजकुमारपिं, सेनापतिपिं आदि दु, इपिं अलंकारं छायेपिया उत्तव मानेयाधेत लैय् वयाच्चबले व ख्वीकू हाक:गु त:धंगु चंक्रमण यायेगु यास्य् इरुहिरु जुया आकायाया दयुइ ब्वयाच्चंगु पूर्णाचन्द्रयात स्वया: चंक्रमण यायेगु याय्या सियय् च्वंगु सिंपीलिइ दना अलंकारं रहितम्ह जुया वन्य् वंछिययात:गु सिं थै ब:गु शरीरयात स्वया “जिपिं स्वया पापीपिं मेपिं दुना ?” धका: बिचायावले स्वभाविक रूप आरण्यकदि गुण दुसां न उगु क्षण्य दिक्क जुया: थये धाल । उगु गुँइ अधिनयाना: च्वनाच्चंम्ह देवतां “थ्व भिक्षुयात संवेजित यायेमाल” धका: बिचा: याना -

“याकचा जक छ गुँइ च्वनाच्चन, ध्याना: मत:गु सिंथे गुँइ ।

उगुया कारणं छल्ल थक्वसिंनं य:घकाच्चन, नरकय् च्वपिं स्वंग्य् वने थै ॥”^{२१७}

धा:गु युगु गाथा न्याना: कन्हेखुन्नु शास्तायायाय् वना: वन्दना याना: फयेतुल । शास्तां उगु खँ सिइका गृहवास धयागु दु:खगु धका: प्रकाश यायेगु इच्छां न्यागु दु:ख मिलेयाना: युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात-

३०२. दुप्यब्ज्जं दुरभिरमं, उरावासा धरा दुखा ।

दुक्खोसमानसंवासो, दुक्खानुपतितदू ।

तस्या न चद्वगू सिया, न च दुक्खानुपतितो सिया ॥

३०२. “प्रव्रजित जुइगु, विक्क जुइगु, छैय् च्वनेगु दु:ख ख: ।

असमानपिं नापं च्वनेगु दु:ख ख:, यात्रा यानावं च्वनेगु नं दु:ख ख: ।

उकिं यात्रा यायेगु दिक्कं, दु:ख न्युन्य् वइमखु ॥”

अन प्रव्रजित जुइगु धयागु भतिचा वा महानगु भोगसम्पत्ति व य:थितिपिनिगु वृत्तयात त्याग याना: थ्व शासनय् मनबिया प्रव्रजित जुइगु धयागु दु:ख ख: । विक्क जुइगु धयागु थये प्रव्रजित जुया भिक्षाटन याना: जीविका हुना: अपरिमाणा शीलस्कंधयात पालन याना: धर्मानुधर्मकथं आचरणं पूवका: न्हंयाइपुकेगु दु:ख ख: । छैय् च्वनेगु धयागु गुगु छैय् च्वनेबले जुजुपिनि जुजुपिनिगु ज्यात, धनीपिनि धनीपिनिगु ज्यात कुबिइमा:, परिजनपिनि व धार्मिक भ्रमणब्राह्मणपिनि नं सग्रह यायेमा: । थये जूसां नं छैय् च्वनेगु (गृहवास) धयागु द्वा:गु घलय महसम्मन्त्रया ल: तये थै जाइमखु । उकिं थ्व छैय् च्वनेगु धयागु गृहवास यायेगु दु:खगु वास ख:, उगु हे कारणं याना: हे दु:ख धयागु अर्थ ख: । असमानपिं नापं च्वनेगु दु:ख ख: धयागु गृहस्थीपिनि जूसा गुपिं ज्ञात, गोत्र, कुल व भोगसम्पत्ति, प्रव्रजितपिनि जूसा शील, आचार व बहुभूतादि असमानपिं जुया: “छ सु ख:, जिं सु ख:” धका: आदि धया: त्वापु ब:जुइ, इपिं असमानपिं जुइ, इपिं नापं संवास यायेगु दु:ख ख: धयागु अर्थ ख: । यात्रा यानावं च्वनेगु नं दु:ख ख: धयागु गुपिं वृत्त धका: न्यायखानात:गु मारणं वनाच्चपिं यात्रु ख:, इपिं दु:ख्य हे कुतुं कुतुं वनाच्चपिं ख: । उकिं यात्रा यायेगु दिक्कं धयागु गुगुलिं याना: दु:खया न्युन्य् कुतुं वनेगुभाव नं व दु:ख यात्रा यायेगुभाव नं उगु वृत्त धका: गणना यानात:गु मारणं वनेगुलिं यात्रा मयाइम्ह जुइमा, च्चे धयावयागुकथ दु:ख न्युन्य् वइमखु धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य उम्ह भिक्षु न्यागु थाय्या दु:ख क्यनेवं विरक्तम्ह जुया: क्वय्या न्यागु व च्चेया न्यागु संयोजन तछ्याना: (फेना:) अर्हत्त्व्य् प्रतिस्थित जुन ।

^{२१६} (सं० नि० १.२२९)

^{२१७} (सं० नि० १.२२९)

संस्कृतच्छायाः

३०२. दुष्यवज्यं वुरभिरामं दुरावासं गृहं दुःखम् ।
दुःखोऽसमानसवासो दुःखानुपतिताःध्वगः ।
तस्मान्न चाध्वगः स्यान्न च दुःखानुपतितः स्यात् ॥१३॥

७. चित्तगृहपतिया खं

“श्रद्धावान्.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाबिज्यानाः च्चबले च्चित्तगृहपतिया कारण्यु आजा जुया बिज्यात । खं बालवर्ग्यु “मद्गु भावयात इच्छायाइ” धकाः गायाया वर्णनय् बिस्तत् कनेधुन । गाया न अन हे कना बिज्यात । श्व अन धयातःगु खः^{१५८}—

“छु, भन्ते, श्वयात छःपिनियाय् लिक्क वयेवं जक लाभसत्कार उत्पन्न जुइ लाकि मेयाय् वंसांन उत्पन्न जुइ ?” “आनन्व, जिषाय् लिक्क वसां न मेयाय् वंसां न वयात उत्पन्न हे जुइ । श्व उपासक श्रद्धावान् लयताम्ह व शीलं सम्पन्नम्ह खः, युजाम्ह व्यक्तिकं गन गन प्रदेशय् वनिइ, वयात अन अन हे लाभसत्कार उत्पन्न जुइ” धकाः धया युगु गाया आजा जुया बिज्यात -

३०३. सद्दो शीलेन सम्पन्नो, यतोभोगसम्पत्तिो ।
यं यं प्रदेशं भजति, तत्थ तत्थेव पूजितो ॥

३०३. “श्रद्धावान् शीलं सम्पन्नम्हसित, यश व भोगसम्पत्ति ।
गन गन प्रदेशय् वनिइ, अन अन हे पुजितम्ह जुइ ॥”^{१५९}

अन श्रद्धावान् धयागु लौकिक व लोकोत्तर श्रद्धां युक्तम्ह खः । शीलं धयागु छैय् च्चना पालन यायेगु शील व छैय् पिहोवया पालन यायेमाःगु शील यानाः निधी शील दु । इपिं मध्ये यन छैय्च्चना पालन यायेगु शीलया अर्य खः, उगुलिं व युक्तम्ह धयागु अर्य खः । यश व भोगसम्पत्तिं धयागु गाये अनाथपिण्डकादिपिनि न्यासः उपासक परिवार दुगु छैया यश खः, उजागु यशकिर्ति धन धाण्यादि व न्ययता आर्यधनकयं कयातःगु यानाः निधी भोगसम्पत्ति दु, उगुलिं सम्पन्नम्ह धयागु अर्य खः । गन गन प्रदेशय् धयागु पूर्वदिशादि दिशादिशाया युजाम्ह कुलपुत्र गन गन प्रदेशय् वनिइ, अन अन युजाम्गु लाभसत्कारं पुजितम्ह हे जुइ धयागु अर्य खः । देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) भोतापत्ति फलावि प्राप्त जुल ।

चित्तगृहपतिया खं वचवाल ।

संस्कृतच्छायाः

३०३. श्रद्धा शीलेन सम्पन्नो यशोभोगसम्पत्तिः ।
यं यं प्रदेशं भजते तत्र तत्रैव पूजितः ॥१४॥

^{१५८} (प० प० अ० १.७४)

^{१५९} (प० प० अ० १.७४)

८. चूलसुभद्राया खँ

"तापाक ज्वंभिं सत्युत्थपि....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वंबले अनाथपिण्डिकया म्हाचाय् चूलसुभद्राया कारणय् अजा जुया बिज्यात ।

भौसिं न्यना:, अनाथपिण्डिकया मचानिसै उपनगरबासी उग्र धयान्ठ सेठया काय् पासा जुयाच्चन । इपिं छम्ह हे गुण्याकुलप्य शित्य ब्वनाच्चंबले थंबयवे कबुल यात "भौपिं वैशय् स्थानिबले काय् म्हाचाय् जन्मजुइवं गुन्हसिया काय् दइ वं वयात म्हाचाय् बिद्वभा:" इपिं निम्हं वैश जायाक्येवं थय:गु नगरय् सेठस्थानय् प्रतिस्थित जुल । अले छगु इलय् उपसेठ व्यापारया निति न्यास:गु गाडा जायेका: भावस्तिइ वन । अनाथपिण्डिकं थ: म्हाचाय् चूलसुभद्रायात स:ता, "पुता, छं बौ उपसेठ वल, वयात यायेमा:गु कर्तव्यज्या: फुककं यायेगु छगु भारजुल" धका: अहेयात । वं "ज्यु" धका: खँ न्यना: वया व:गुदिनं निसै थ:गु ल्हा:तं हे सप कँ आदि तयार याना: बिल, स्वामी, सुगन्ध, बुनेगु सामानत आदि नं तयारयाना बिल, भोजनया इलय् वयात म्व:लुइगु ल:या व्यवस्था धाकेबिया: म्व:लुइबले निसै फुकक ज्यात बालाक यानाच्चन ।

उपसेठ वयागु व्यवहार खना: लय्ताया: छन्हुया दिनय् अनाथपिण्डिक नापं सुख्दु:खया खँ ल्हाना: फयेतुनाच्चंबले "भौ मचाबले थये धका: कबुल याना:तयागु ख:" धका: लूमके बिया: चूलसुभद्रायात थ: काय्या नितिं प्वन । वया स्वभाव मिथ्यादुष्टिम्ह ख: । उकिं वशबलयात उगु खँ कना शास्तां उपसेठया उपनिश्रयसम्पत्तियात खना: बिज्याना:, कलाया नापं खँ ल्हाना: वयात वचन बिया: स्वीकार याना: दिं मिलेयाना: म्हाचाय् विशाखायात बिया: अरेयाना: धनञ्जयसेठं यँ महानगु सत्कार याना: सुभद्रायात स:ता, "पुता, सस:या कुलय् च्वनीम्हसिंनु बुनेया मिं पित छवये मज्यु"^{११०} धका: धनञ्जयसेठं विशाखायात व्यगुकथं भिगु ओवाड बिया: "यदि जि म्हाचाय् वंगुयासय् छुं समस्या उत्पन्न जसा, छ:पिसं सनाधान यायेमा:" धका: च्याम्ह कुटुम्बिकपित्त खचंबिया: जिम्मा बिल, वयात बियाछवयेगु दिनय् बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात महादान बिया: पूर्व जन्मय् म्हाचायंनं या:गु कुशलकर्मया विपाकफल लोकयात प्रकट याना: क्यने येँ महान् सत्कारद्वारा म्हाचाय् बिया: छवल । व छसिकथं उपनगरय् थ्यंबले सस:या कुल नापं आपालं मनुत लैस्व:वया: स्वागत यात ।

वं नं थ:गु भौसम्पत्तियात प्रकट यायेत विशाखां येँ फुकक नगरयापित्त थ:त क्यकथं रय्य् च्वना नगरय् दुर्हावना: नागरिकपिसं छवयाह:गु उपहारत कया: अनुकूलकथं इमित इमित नं बिदके छवया फुकक नगरय् थ:गु गुणं एकाबद्ध यात । मङ्गल उत्सवया दिनय् वया सस:बौम्हं नांगा साधुतय्त सत्कार यायां "वया: भौ भ्रमणपित्त वन्दना या" धका: छवल । वं नांगा साधुतय्त स्वये मफया: लज्याचाया: वनेगु इच्छा मयात । वयात हानं हानं छवलं नं वं प्रतिसेध धायेवं तं पिकया: "थवयात पितना छव" धका: धाल । सस:बौम्हं "जि बिना कारणं दोषारोपन थाये फइमखु" धका: कुटुम्बिकपिं स:तके छवया उगु खँ कन । इमितसं वया निर्दोषभाव सिद्धा सेठयात थुकेबिल । भौम्हं "थव जि भ्रमणपिं लज्या मद्रुपिं धका: वन्दना मयात" धका: कलायात कन । कलाम्हं "थवया भ्रमणपिं गुजापिं ख:, त:सकं हे इमिगु प्रशंसा यानाच्चन" धका: वयात स:तके छवया धाल -

"गुजापिं भ्रमणत ख: छगु, त:सकं हे प्रशंसा यानाच्चन ।

छु शील दुपिं, छु आचार दुपिं ख:, उगु जित कं न्यना:गु ॥"

अले वयात सुभद्रा बुद्धपिनिगु व बुद्धभ्रवकपिनिगु गुणत प्रकाशयायां -

"शान्त इन्द्रियपिं शान्त मनपिं, शान्त जू इपिं वंथाय् च्वं थाय् ।

क्वछुना स्वयाजुइपिं यइपुक खँ ल्हाइपिं, उजापिं जि भ्रमणपिं ख: ॥^{१११}

"कायकर्म शुद्ध इमि, वचीकर्म पित्तु ।

मन:कर्म यन्तु, उजापिं जि भ्रमणपिं ख: ॥

"निर्मलपिं सद्भवोति ये, शुद्धपिं दुने नं पिते नं ।

पूर्णापिं शुद्धधर्म, उजापिं जि भ्रमणपिं ख: ॥

^{११०} (अ० नि० अइ० १.१.२५९; प०प०अइ० १.५२ विसाखा)

^{१११} (अ० नि० अइ० २.४.२४)

“लाभं यहाँवइपि लोकजनपिं खः, अलाभं स्वहाँवनिपिं ।
लाभ व अलाभं छगु हे रूपपिं, उजापिं जि भ्रमणपिं खः ॥
“यसं यहाँवइपिं लोकजनपिं खः, अयसं स्वहाँवनिपिं ।
यस व अयसं छगु हे रूपपिं, उजापिं जि भ्रमणपिं खः ॥
“प्रसंसां यहाँवइपिं लोकजनपिं खः, निन्दां स्वहाँवनिपिं ।
समानपिं निन्दा व प्रसंसाय, उजापिं जि भ्रमणपिं खः ॥
“सुखं यहाँवइपिं लोकजनपिं खः, दुःखं स्वहाँवनिपिं ।
विचलित मजुइपिं सुखदुःखय, उजापिं जि भ्रमणपिं खः ॥”-

युक्तं धयाः ससः भौमयात लयतायेकल ।

अले वयात “छ भ्रमणपिं जित क्यने फुला ?” धकाः धायेव “फु” धकाः धायेव “अयेसा गथे याःसा जिमिस इमित खनिइ, अये या” धकाः धायेव व “ज्य” धकाः बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात महादान तयार यानाः प्रासादया च्चे तत्ताय च्चना जेतवनपाळे स्वयाः सत्कारपूर्वक पञ्चाङ्ग पूर्ण जुद्धक वन्दना यानाः बुद्धया गुण अनुस्मरण यानाः सुगन्धितगु स्वॉं धूर्णलं पुजा यानाः, “भन्ते, कन्हेया निति बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाच्चना, थ्व जिगु संकेतं शास्तां निमन्त्रणा याःगुभावयात सिद्धकाः विद्याहँ” धकाः च्याम्ह सुमनस्वॉं आकाशय ह्वलाः छुवत । स्वांत वनाः प्यंग परिषदया दथुइ धर्मदेशना यानाविज्यानाच्चंम्ह शास्ताया च्चे स्वॉंमाया इलां जुयाः च्चनाच्चन । उगु क्षणय अनाथपिण्डक न धर्मापदेश न्यनाः कन्हेया निति शास्तायात निमन्त्रणा यात । शास्तां “गृहपति, कन्हेया निति जिं भोजन स्वीकार पायेधुन” धकाः धया विज्यायेव, “भन्ते, जिगु न्ययः वःपिं हे मद्दु, सुयागु भोजन छःपिसं स्वीकार यानाः विज्यानाःगु खः ?” धकाः धायेव “चलसुभद्रां, गृहपति, निमन्त्रणा यात” धकाः धयाः विज्यायेव “भन्ते, चलसुभद्रा थन संःछि व नीगु योजन उखे तापाक च्चनाच्चन ?” धकाः धायेव, “खः, गृहपति, सत्यरुषपिं तापाक च्चसां न न्ययःने दनाच्च ये प्रकाशित जुइ” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

३०४. दूरे सन्तो पकातेन्ति, हिमवन्तोव पवन्तो ।
असन्तेथ न दिस्सन्ति, रतिं खित्ता यथा सरा ॥

३०४. “तापाक च्चपि सत्यरुषपिं प्रकाशमान जुइ, हिमालय पर्वत ये ।
असत्यरुषपिं थन खनेदइमखु, चान्त्य कयेकाछवःगु वाणा ये ॥”

अन सत्यरुषपिं धयागु रागादिं शान्तिपिं बुद्धपिं सत्यरुषपिं खः । थन न्हापायापिं बुद्धपिके वृद्धसंकल्प यानाः वःपिं कृशलमूल भावना वृद्धियापिं सत्त्वपिं सत्यरुष धयागु अभिप्राय खः । प्रकाशमान जुइ धयागु तापाक च्चसां बुद्धपिनिगु ज्ञानमागंय वःपिं प्रकट जुइ । हिमालय पर्वत ये धयागु गथे किं स्वइः योजन ब्यागु न्यासः योजन तःजाःगु च्चप्यइः पर्वत प्रतिमण्डितगु हिमालय पर्वत तापाक च्चसां न न्ययःने दनाच्च ये प्रकाशित जुइ, थये इपिं न प्रकाशित जुइ धयागु अर्थ खः । असत्यरुषपिं थन धयागु थ्व हे जन्मय जक गौरव माःपिं परलोकयात तापाकाच्चपिं नयेगुलिइ जक स्वयाः जुइपिं, जीवन हनेत जक फ्रञ्जित जूपिं मूखं व्यक्तिपिं असत्यरुषपिं धाइ, इपिं थन बुद्धपिनिगु जबः पुलिं लिक्क फयेतुनाच्चसां न खनेदइमखु, प्रकट जुइमखु । चान्त्य कयेकाछवःगु धयागु चान्त्य प्यंगु रइयुक्तगु अन्धकारय कयेकाछवःगु वाणा ये उजापिं आधार दुसां न पूर्वहेतुया अभावं यानाः खनेदइमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं नःपुन भोतापत्ति फलादि प्राप्त जुल ।

शक्रदेवराज “शास्तां सभद्रया निमन्त्रणायात स्वीकारयाना विज्यात” धकाः सिद्धका विश्वकर्मा देवपुत्रयात अद्देयात - “न्यासः गजदुगु विहारत निर्माणयानाः कन्हे बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात उग्रनगरय विज्याकिइ ।” वं कन्हेखुन्हु न्यासः गजदुगु विहारत निर्माणयानाः जेतवनया लुषाय दनाच्चन । शास्तां न्यासः विशुद्ध क्षीणास्रवपिन्त जक मुंकाः व्वनाः सकलं परिवारपिं विहारविहारय फयेतुनाः उग्रनगरय विज्यात । उग्रसेठया परिवारपिं सकलं सुभद्रां ब्यागु नियमकयं तथागत विज्याइगु लँ स्वस्व शास्तायात महान श्रीवैभव विज्यानाच्चंगु खनाः लयताःगु मनं

स्वर्भालादि महान् सत्कार ध्यायं सकले परिवारपिं स्वगतयाके विया: वन्दना याना: महादान विया: हानं हानं निमन्त्रणा याना: न्ह्यन्तक महादान बिल । शास्तां न वयागु अनुकूलयात विचा: याना धर्मवेशना याना: विज्यानाच्चन । सुभद्रा आवि याना: चयेय्यइ प्राणीपिनि धर्मज्ञान लाभ जुल । शास्ता "चूलसुभद्रायात अनुग्रह यायेत छ वन हे च्वनाच्च" धका: अनुरुद्ध स्वविरयात तित छ्वया: भ्रावस्तिइ हे विज्यात । उबले निसैं उगु नगर भद्रां युक्त जुल ।

चूलसुभद्राया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३०४. दूरे सन्तः प्रकाशन्ते हिमवन्त इव पर्वताः ।
असन्तोऽत्र न दृश्यन्ते रात्रिं शिपता यथा शराः ॥१५॥

९. याकःचा त्वनीमूठ स्थविरया खँ

"छग् आसनय्....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्वंबले याकःचा च्वनीमूठ स्वविरया कारण् आज्ञा जुया विज्यात ।

भौसं न्यानाः, व स्वविर याकःचा हे छनिइ, याकःचा हे फयेतुइ, याकःचा हे चंक्रमणयाइ, याकःचा हे वनाच्चनिइ धका: प्यग् परिषदाय दय्यइ प्रकट जुल । अले वयात भिक्षुपिंसं, "भन्ते, ध्व युजाह्म स्वविर खः" धका: तयागतयात विलिंयात । शास्तां "साधु, साधु" धका: वयात साधुकार विया: "भिक्षु धयाह्म एकान्तय् च्वनेमा:" धका: एकान्तया फाइदा (फल) कना विज्याना: युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

३०५. एकासनं एकसेय्यं, एको वरमतन्दिता ।
एको दमयमतानं, वनन्ते रमितो सिया ॥

३०५. "छग् आसनय् छग् शैध्याय, याकःचा नुइगु स्वः अलिं मज्जे ।
याकःचां थःत दमन याइह्म, वनय् दुने न्ह्याइपु तायेकिइ ॥"

अन छग् आसनय् छग् शैध्याय धयागु इःछिम्ह भिक्षुपिनिगु विचय् नं मूलकर्मस्थानयात तोमतसे उकिइ हे मनविया: फयेतुना च्वंभसिया आसनयात एकासन धाइ । नया प्रासादय् व छँय् इःछिम्ह भिक्षुपिनिगु विचय् नं विचित्रगु लासा लायातःगु तःजिगु खाताय् नं स्मृति तया: जवंचुया: गोतुला मूलकर्मस्थानयात मनविया: गोतुपि भिक्षुपिनिगु शैध्यायात एकशैध्या धाइ । युजागु एकासन व एकशैध्या सेवन या धयागु अर्थ खः । अलिं मज्जे धयागु न्यानाःया बलया आधारं जीविका हनेगुलिइ अलिं मचासे फुक्क इरियापय्य याकःचा हे जुयाच्चनिइ धयागु अर्थ खः । याकःचां थःत दमन याइह्म धयागु चान्ह्य् च्वनेगु थाय् आविइ कर्मस्थानयात कुतःयाना: मार्गफलादिइ वनेगुकथं याकःचा हे जुया थःत दमन याइ धयागु अर्थ खः । वनय् दुने न्ह्याइपु तायेकिइ धयागु थये थःत दमनयाना: भिसा व भिजंतयग् शब्दादि एकान्तय् वनय् दुने हे न्ह्याइपु तायेकेगु स्वः । उखेयुखे जुया: च्वना: थये थःत दमन यायेफइमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । उबले निसैं आपालं मन्त याकःचा च्वनेगु हे इच्छायात ।

याकःचा च्वनीमूठ स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३०५. एकासनम् एकशय्यम् एकश्चरन्तन्दिताः ।
एको दमयन्नात्मानं वनान्ते रतः स्यात् ॥१६॥

प्रकिर्णक वर्णन क्वचाल ।

नीछगुगु वर्ग क्वचाल ।

३०६. अभूतवादी निरयं उपेति, यो वापि^{११३} क्त्वा न करोमि चाह^{११४} ।
उभापि ते पेच्च समा भवन्ति, निहीनकम्पा मनुजा परत्न ॥

३०६. "मखुगु खँ ल्हाइम्ह नरकय वनिइ, गुम्हसिनं घानां नं मयाना: धाइ ।
इपिं निम्हं लिपा समान जुइ, मेपिन्त नीचकर्म या:पिं मनूत ॥"

अन मखुगु खँ ल्हाइम्ह धयागु मेपिनिगु दोष मखंक हे मखुगु खँ दयेका: व्यर्थयु खँ मेपिन्त दोषारोपन घाना । याना: धयागु गुम्हसिनं पापकर्म घाना: "ध्व जिं मयाना:" धका: धाइ । लिपा समान जुइ धयागु इपिं निम्हं मनूत परलोकक्य वना: नरकयु लिक्क वनेवं समान गतिपिं जुइ । इपिगु गति जक त्वादलिइ, इमिगु आयु त्वा:दलिइमखु । आपालं पापकर्म याइपि ता:कालतक नरकयु दु:ख भोगयाइ, म्हो (भत्तिचा) याइपिं भत्तिचा जक समययु दु:ख भोगयाइ । गुगुलिइ इपिं निम्हसिया नं मभिगु हे ज्या ख:; उकिं धयात:गु - "मेपिन्त नीचकर्म या:पिं मनूत ।" मेपिन्त धयागु ध्व पदया न्ह्य: लिपा पद नापं सम्बन्ध दु । लिपा मेयायु वनं वना: इपिं नीचगु ज्या: या:पिं परलोकक्य समानपिं जुइ धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्यु आपालं (मनूत) श्रोतापत्ति फत्तादि प्राप्त जुल ।

जुजुं "सुन्दरीघात मेपिसं स्या:गुभाब सिद्धकी" धका: मनूतयत अहेयात । अले इपिं गुण्डात उगु ध्यबां अयला: त्वना: यवथवे ल्वापुयात । छम्हसिनं मेम्हसित धाल - "छं सुन्दरीघात छगु प्रहार हे स्याना: स्वर्भा बाँछुवइगु फोहर गालयु तया: उकिं वगु ध्यबां अयला: त्वना ला, ख:, ख: ।" राजपुरुषपिसं इपिं गुण्डातयत ज्वना: जुजुयात वयन । अले इमिके जुजुं "छिमिसं वयात स्यानागु ख:ला ?" धका: न्यन । "ख:, देव ।" "सुनां स्याके व्यगु ख: ?" "मेपिं तिर्यङ्गरतयसं, देव ।" जुजुं तिर्यङ्गरतयत स:तके छुवया: न्यन । इमिसं न अहे हे धाल । अथेसा छिमिसं यथे धाधा शहरयु चाह्यु हँ - "ध्व सुन्दरी भ्रमण गीतमयात दोषारोपन याकेबिइगु इच्छां जिमिसं हे स्याके बियागु ख:, न भ्रमण गीतमया, नत भावकपिनिगु दोष दु, जिमिगु हे जक दोष ख: ।" इमिसं अथे यात । मूर्खपिं आपालं मनूतयसं उबले तिति विश्वास यात, तिर्यङ्गरत व गुण्डातयत प्राणदण्ड विल । उबले निसं बुद्धपिनिगु सत्कार महान जुल ।

सुन्दरी परिव्राजिकाया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३०६. अभूतवादी निरयमुपेति, यो वापि क्त्वा न करोमि चाह ।
उभापि तौ प्रेत्य समा भवन्ति, निहीनकर्माणा: मनुजा: परत्र ॥१॥

२. दुश्चरित्रफलं पीडितपिनिगु खँ

"चीवर गप:तयु इपिं....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेल्बनयु च्वना विज्याना: च्वबले दुश्चरित्रफलानुभाव पीडित सत्त्वपिनिगु कारणयु आज्ञा जुया विज्यात ।

आयुषानु मोगल्लान व लक्षण स्थविर नापं गिर्दकूटं क्वहॉबया: च्वबले कैलायु प्रेतादिपिनि शरीरत खना: मुसुक न्हिलेवं लक्षण स्थविरं मुसुक न्ह्युगुया कारण न्यनेवं "ईं मखु, आवुसो, ध्व न्ह्य:स तथागतयाथायु जिंके न्य:" धका: धया: तथागतयाथायु स्थविरं न्यनेवं कैलायु प्रेतादिपिन्त खंगुभाव कना: "आवुसो, यन जि गिर्दकूटं पर्वतं क्वहॉं वयाच्चबले छम्ह भिक्षु आकाशं वनाच्चंगु खना:, वया सद्वाटिं नं इतानाह्वना च्याना: जाञ्ज्वलेमान जुइक च्यानाच्चनपर्ववत..... शरीरं नं च्यानाच्चन"^{११५} धका: आदि कथं नापं पात्र, चीवर व कायबन्धनादि च्यानाच्चपिं न्याम्ह सहधर्मिकपिनिगु खँ कन । शास्तां काश्यप दशबलया शासनयु प्रव्रजित जुया प्रव्रजित जुइत न्य:गु याये मफुपिं इमिगु पापया खँ कना: विज्याना: उगु क्षणयु अन फयेतुनाच्चपिं आपालं पापी भिदुपिनिगु दुश्चरित्रकर्मया विपाक क्यना: युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

^{११३} यो वापि (सी० ते० क०)

^{११४} न करोमीति चाह (स्थो०)

^{११५} (पा००२३०; सं०नि०२.२१८)

३०७. कासावकण्ठा बहवो, पापधम्मा असञ्जता ।
पापा पापोहि कम्मोहि, निरयं ते उपपज्जे ॥

३०७. “बीवर गपःतय् दुपि यक्व दु, पापधर्मीणि संवर मदुपि ।
पापीत पापकर्म, नरकय् इपि उत्पन्न जुइ ॥”

अन बीवर (काषायवस्त्र) गपःतय् दुपि धयागु काषायवस्त्रं गपःतय् चिनातःपि । पापधर्मीणि धयागु मभिंणु याइपि । संवर मदुपि धयागु कायादि सयम रहितपि, उजापि पापी व्यक्तपि यः म्दं यानागु अकुशलकर्म नरकय् उत्पन्न जुइ, इपि अन दुःख भोगयानाः अनलि सिनावनाः विपाकया अवशेषं यानाः प्रेतयोनिइ यथे दुःख भोग यानाच्चन धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

दुरचरित्रफलं पीडितपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३०७. काषायकण्ठा बहवः पापधर्मा असंयताः ।
पापाः पापैः कर्मभिर्विरयं ते उपपेदिरे ॥२॥

३. वग्गुमुद्धाया सिथय् ट्वंपि भिक्षुपिनिगु स्टँ

“उत्तम खः नंग्वारा नयेगु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वैशालीया आधार कया महावनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले वग्गुमुद्धाया सिथय् च्वंपि भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात । खँ उत्तरिमनुष्यधर्म पाराजिकाय् वःगु खः ।^{१६६}

उबले शास्ता इपि भिक्षुपिन्त “एउ छिपि, भिक्षुपि, प्वाःजायेकेत गृह्णीपिन्त यःवयःवे उत्तरिमनुष्यधर्मया प्रशंसा यानागु ता ?” धकाः धयाः बिज्यायेवं इमिसं “खः, भन्ते” धकाः धायेवं इपि भिक्षुपिन्त अनेक प्रकारं निन्दायानाः युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३०८. सेय्यो अयोगुढो भुत्तो, ततो अगिसिखूपमो ।
यज्जे भुज्जेय्य दुस्सीलो, रइपिण्डमसञ्जतो ॥

३०८. “उत्तम खः नंग्वारा नयेगु, व पुगु मि ।
गुम्हसिन् नइ दुशील जुयाः, राष्ट्रपिण्ड असंयमि जुया ॥”

अन गुम्हसिन् नइ धयागु गुम्ह दुशीलम्ह शीलमदुम्ह कायादि संवर मयाम्ह व्यक्तं राष्ट्रवासीपिसं श्रद्धां ब्यगु उत्तमगु राष्ट्रपिण्ड “जि श्रमण खः” धकाः सिद्धके बियाः कयाः नइ, पुगु, च्वानाच्चंगु, मि पिर्हावयाच्चंगु नंग्वारा नयेगु उत्तम खः, बांलाः जुइ । एउ कारणं ? उगुया कारणं एगु जक जन्मय् च्याइ, दुशीलम्ह श्रद्धां ब्यगु नयाः आपालं सलंसः जन्म नरकय् दुःखकष्ट भोग यायेमालिइ धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

वग्गुमुद्धाया सिथय् च्वंपि भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

^{१६६} (पाता० १९३ आदि)

संस्कृतच्छायाः

३०८. श्रेयोःधोगुलं भुक्तं तत्पमनिशिखोपमम् ।
यच्चैद् भुञ्जीत वुःशीलो राष्ट्रपिण्डमसतयः ॥३॥

४. खेताकलेठपुत्रया खं

“प्यंग अवस्थाय प्रमादी.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले
अनायपिण्डकया कायचा खेमक धयाम्ह सेठपुत्रया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भ्रीसं न्यनाः, व वांताम्ह खः, प्राघयानाः मिसापिसं वयात खनाः रागं प्रसितजुयाः यत सन्हाले घाये
मफुपिं जुइ । व न व्यभिचार घायेगु ज्याय् न्यायाइगु ताइम्ह जुल । अले वयात चान्हय् राजपुरुषपिसं च्वनाः
जुजुयात क्यन । जुजुं “महासेठं खनाः मछाः धकाः वयात छुं न मधासे त्वःतके बिल । वं व्यभिचार घायेगु
त्वःतगु मखु । अले वयात निक्कगु पटकय् नं स्वक्कगु पटकय् नं राजपुरुषपिसं च्वनाः जुजुयात क्यन । जुजुं
त्वःतके हे बिल । महासेठं उगु सुचं न्यनाः वयात च्वनाः शास्तायाथाय् लिक्क वनाः उगु खं विन्ति यानाः, “भन्ते,
श्वयात धर्मोपदेश यानाः बिज्याइ” धकाः विन्ति यात । शास्तां वयात संवेगया खं कनाः बिज्याना मेपिनि कलापिं
सेवन घायेगुलिइ दोष क्यना युपिं गायत आज्ञा जुया बिज्यात -

३०९. चत्तारि ठानानि नरो पमतो, आपज्जति परदारूपसेवी ।
अपुञ्जलाभं न निकामसेयं, निन्दं ततीयं निरयं चतुत्थं ॥

३०९. “प्यंग अवस्थाय प्रमादी मन, थ्यनिइ परस्त्री सेवन याइम्ह ।
अपुण्यलाभ, सुखं छाने फइमखु, निन्दायाइ स्वंगुगु नरकय् वनिइ प्यंगुगु ॥

३१०. अपुञ्जलाभो च गती च पापिका, भीतस्स भीताय रती च थोकिका ।
राजा च दण्डं गरुक्कं पणेति, तस्मा नरो परदां न सेवे ॥

३१०. “अकशल जुइ, मभिंगु गतिइ लाइ, ग्याम्ह भन् ग्याइ, अल्पसुख जक जुइ ।
जुजुं तःधंगु दण्ड बिइ, उकिं मनूनं परस्त्री सेवन घायेमते ॥”

अन अवस्थाय धयागु दुःखया कारणत खः । प्रमादी धयागु स्मृति मदयेका च्वनेगुलिं युक्तम्ह खः ।
थ्यनिइ धयागु थ्यनी । परस्त्री सेवन याइम्ह धयागु मेपिनि कला लिक्क तथाजुयाः व्यभिचार याइम्ह ।
अपुण्यलाभ धयागु अकशललाभ । सुखं छाने फइमखु धयागु गये इच्छा यात, अथे छानेमदयाः ममदयेक भतिचा इं
जक छानेदइ । अपुण्यलाभ धयागु थये वया थ्व अकशल जुइगु खः, उगु अकशल नरक धकाः ल्याःखानाःतःगु
मभिंगु गतिइ लाइ । अल्पसुख जक जुइ धयागु गुगु वया ग्यायां मिसा नापं न्यायाइपुकीगु खः, व नं भतिचा अल्प
जक जुइ । तःधंगु धयागु जुजुं ल्हाः त्वाल्हायेगु आदिकथं तःधंगु दण्ड बिइ । उकिं धयागु गुगुलिं यानाः परस्त्री
सेवन घायेवं युपिं अकशलादिइ थ्यनिइगु खः, उकिं परस्त्री सेवन घायेमते धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य खेमक श्रोतार्पितफल्य प्रतिस्थित जुल । उबले निसं आपालं मनूत सुखपूर्वक च्वनाच्चन ।
वया पूर्वकर्म छु खः ? धाये, वं काश्यप बुद्धया इलय् उत्तममल्ल जुया निगु लुँया पटाका तथाः दशबलया लुँया
स्तुपय् प्रार्थना यात “यःथितिपिं स्त्रीपिं बाहेक ल्यं दुपिसं जित खनेवं यःयुक्केमाः ।” थ्व वया पूर्वकर्म खः । उकिं
वयात जन्मजन्म्य मेपिनि स्त्रीपिसं खनेवं यत सन्हाले घाये मफुपिं जुल ।

खेमक सेठपुत्रया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३०९. चत्वारि स्थानानि नरः प्रमत्तः, आपद्यते परदारोपसेवी ।
अपुण्यलाभं न निकामशय्यां, निन्दा तृतीयां निरयं चतुर्थम् ॥४॥

३१०. अपुण्यलाभश्च गतिश्च पापिका, भीतस्य भीताया रतिश्च स्तोत्रिका ।
राजा च दण्डं गुरुकं प्रणयति, तस्मान्नरः परदारान्न सेवेत ॥५॥

५. दुर्घटतः शिक्षया र्तं

“गये घाँय् बांमलाक.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले सुं छम्ह
दुर्वचम्ह भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, छम्ह भिक्षुं मसिद्धक छुपु घाँय् त्वाल्हानाः पश्चाताप जुयाः छम्ह भिक्षुयायाय् वना,
“आवुत्तो, गुम्हसिनं घाँय् ध्यनी, वयात छु जुइ ?” धकाः उगु यःम्हं यानागुभाव विन्तियानाः न्यन । अले वयात
सेम्हसिनं “छु घाँय् त्वाल्हानागु कारणं छु जुइ धकाः मतिइ तयाला, यन छु नं जुइमखु, आपसिं देशना यायेवं
मुक्तजुइ” धकाः घया यःम्हं नं निपाह्लाःतं घाँय् पुया काल । भिक्षुपिसं उगु सुचं शास्तायात कन । शास्तां उम्ह
भिक्षुयात अनेक प्रकारं निन्दायानाः धर्मदेशना यायां थुपिं गायात आज्ञा जुया विज्यात -

३११. कुत्तो यथा दुग्गहितो, हत्थमेवानुकन्तति ।
सामञ्जं दुप्परामडं, निरयायुपकइति ॥

३११. “गये घाँय् बांमलाक ज्वनेवं, ल्हाः हे चाइ ।
श्रमणभावयात बांलाक मज्जम्ह, नरकं सालायकिइ ॥

३१२. यं किञ्चि सिथिलं कम्मं, संकिलिडञ्च यं वतं ।
सइस्सरं ब्रह्मचरियं, न तं होति महफलं ॥

३१२. “गुगु शिथिलगु ज्या खः, संक्लिष्टगु व्रत खः ।
शंकागु ब्रह्मचर्यं खः, उगु जुइमखु महान्फल ॥

३१३. कयिरा वे कयिराथेने^{१०}, दब्धमेनं पाक्कमे ।
सिथिलो हि परिब्बाजो, भिय्यो आकिरते रजं ॥

३१३. “यवि धायेमाःगु दुसा या, क्वातुक वृढतापूर्वकं या ।
शिथिलम्ह परिव्राजकं, फन् अय्वः धुं एवलिइ ॥”

अन घाँय् धयागु गुगु छु नं जःगु धाः दुगु घाँय् अन्तय् ताडया हः नं, गये उगु घाँय् गुम्हसिनं बांमलाक
ज्वनिइ, वया ल्हाःतय् किइ बा घाः याइ, यथे हे श्रमणधर्म धकाः ल्याःखानाः तःगु श्रामणययात नं स्वंगु शीलया
कारणं बांमलाक ज्वंगुसिं यानाः नरकं सालायकिइ, नरकय् उत्पन्न याना विइ धयागु अर्थ खः । शिथिलगु धयागु
उपेक्षापूर्वकं याइगु शिथिलतापूर्वकं याइगु छु नं ज्या खः । संक्लिष्टगु धयागु वेश्यादि अगम्यय् जुइगु संक्लिष्ट
खः । शंकागु धयागु शंकां युक्तं खः, उपोस्य कर्माविइ छुं छगु ज्यां मुनाच्चपिं सइयात खनाः “निश्चयं नं युमितं
जिगु जरिज्यात सिद्धका जित निष्कासन यायेगु इच्छां मुनाच्चंगु जुइ” धकाः यथे वःगु आशंकां सन्धेह याःगु,

^{१०} कयिरा नं (क०)

ससकित जगु व परिशकित जुडम खः । उगु जुडमखु धयागु उगु बुजागु भ्रमणधर्मकथं गणना यानाःतगु ब्रह्मचर्य उम्ह व्यक्तियात महानफल जुडमखु, वया महानफलया अभावं वयात भिक्षा विद्विषिं दायकपिन्त नं महानफल जुडमखु धयागु अर्थ खः । यदि धायेमाःगु वुसा धयागु उक्तिं गुगु ज्या धायेमाःगु खः, उगु ज्या या हे या । क्वातुक वुडतापूर्वकं धयागु स्थिरकथं यानाः मेपिनिगु ग्वहालि मकासे व धायेमाः । परिव्राजक धयागु शिविलभावं यानाः खण्डितजगु भावय थ्यगु भ्रमणधर्म खः । फन् अचः धु ट्वलिद्वि धयागु दुने च्वंगु रागरूपी धु आदिं बुजागु भ्रमणधर्म मवयेके फडमखु, अले वया च्वे मेगु नं रागरूपी धु आदि ट्वलिद्वि धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (ममूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । उम्ह भिक्षु नं संवरय च्वनाः लिपा विपश्यनायात वृद्धियानाः अहन्त्वय थ्यन ।

दुर्वचन्ह भिक्षुया खँ वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३११. कुशो धया दुर्गहीतो हस्वमेवानुकन्तति ।
श्रामण्यं दुष्परामुष्टं निरयायोपकर्षति ॥६॥

३१२. यत् किञ्चित् शिविलं कर्म सक्लिष्टं च यद् व्रतम् ।
संक्छं ब्रह्मचर्यं न तद् भवति महाफलम् ॥७॥

३१३. कुर्याच्चैत् कुर्वीतैत् वृढमेतत् पराक्रमेत् ।
शिविलो हि परिव्राजको भूय आकिरते रजः ॥८॥

६. इध्यालु स्वभाववह स्त्रीया सूँ

“दुक्कर्म मयायेगु उत्तम खः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले सुं छम्ह इध्यालु स्वभाववह स्त्रीया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, वया भाःतम्हं छम्ह छैया दासी नापं मैयून यात । वं इध्यां डाह जुया उम्ह दासीया ल्हाःतुति चिनाः वया न्हयपं व न्हाय् ध्यानाः छगु गुप्तगु कोठाय् कुनाः खापा तिनाः वयागु कर्मयात यःम्हं यानागुभाव तोपुद्वत “वा, आर्य, विहारय वनाः धर्मापदेश न्येने” धकाः भाःतं च्वनाः विहारे वनाः धर्मापवेश न्ययं फयेतुल । अले वया आगन्तुक यःथितिपिं छैय वयाः खापा चायेकेवं उगु विप्रकार (दशा) यात खनाः दासीयात मुक्तयात । व विहारय वनाः प्यगु परिषदया वयुद्व दनाः उगु खँ दशबलयात कन । शास्तां वया खँ न्यानाः “दुश्चरित्र धयागु 'थ्व जिगु मेपिसं सिद्धमखु धकाः भतिचा जक नं धाये मज्यु, मेपिसं मस्यसां नं भिंगु ज्या जक हे धायेमाः । त्वःपुया यानागु मभिंगु ज्या धयागु लिपा पश्चाताप याद, भिंगु ज्यां लिपा प्रमुदित हे याद” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३१४. अकतं दुक्कटं सेय्यो, पखा तप्यति दुक्कटं ।
कतज्य सुकतं सेय्यो, यं कत्वा नाजुतप्यति ॥

३१४. “दुक्कर्म मयायेगु उत्तम खः, लिपा सन्ताप जुड दुक्कर्म ।
यानाःगु सत्कर्म उत्तम खः, गुगु यानाः पश्चाताप जुडमखु ॥”

अन दुक्कर्म धयागु दोषपुपांगु अपायय यंकाविद्वगु ज्या मयायेगु हे उत्तम, श्रेष्ठ व भिंगु खः । लिपा सन्ताप जुड धयागु उगु अनुस्मरण जुडवं सन्ताप हे जुड । सत्कर्म धयागु दोष मवुगु सुखदायकगु सुगतिद्व यंकाविद्वगु हे ज्या धायेगु उत्तम खः । गुगु यानाः धयागु गुगु ज्या यानाः लिपा लुमना वद्वगु इलय् सन्ताप जुडमखु, पश्चाताप जुडमखु, सौमनस्य हे उत्पन्न जुड, उगु ज्या उत्तमगु खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य उपासक व उम्ह स्त्री श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल । उम्ह दासीयात अन हे दासीत्वं मुक्तयाना धर्मचारीनी यात ।

संस्कृतच्छायाः

३१४. अकृतं दुष्कृतं श्रेयः परवानपति दुष्कृतम् ।
कृतं च सुकृतं श्रेयो धत्कृत्वा नानुत्प्यति ॥११॥

७. आपालं भिक्षुर्पिणोऽयं खं

“शहर गये सिमानाय.....” धयागु थुग धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वंबले आपालं आगन्तुक भिक्षुपिनिगु कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, इपिं छगु सिमानाय वर्षावास च्वंबनाः न्हापांगु महिनाय सुखपूर्वक च्वन । निगगु महिनाय खूंत वया इपिं भिक्षावनीगु गामय लुट्यानाः गुलिसित ज्वनायन । उबले निसं मनूतयसं खूंतयत् पनेत उगु सिमानाय शहर दयेकाच्चंगुलिं यानाः इपिं भिक्षुपिन्त सत्कारपूर्वक सेवा यायेगु अवसर मन्त । इपिं कष्टपूर्वक वर्षावास च्वनाः वर्षावास सिधयेकाः शास्ताया दर्शन यायेत भावस्तिइ वनाः शास्तायात वन्दना यानाः छेलेतिकक फयेतुल । शास्ता इपिं नापं खलाबला यायेधुका “छु, भिक्षुपिं, सुखपूर्वक वर्षावास च्वनाला ?” धकाः न्यना विज्यायेव, “भन्ते, जिपिं न्हापांगु महिनाय जक सुखपूर्वक च्वनाः, निगगु महिनाय खूंतयसं गामय लुट्यात, उबले निसं मनूत शहर दयेकाच्चंगुलिं यानाः सत्कारपूर्वक सेवा यायेगु अवसर मन्त । उकिं थाकुक वर्षावास च्वनाः” धकाः धायेवं “म्वात, भिक्षुपिं, धन्दा कायेम्बाल, धाउँक च्वनेगु धयागु न्हायाबले नं दुर्लभ खः, भिक्षु धयाम्ह गये इपिं मनूतयसं शहरय सुरक्षायात, अथे थःत रक्षा यायेगु उचित खः” धकाः धया थुगु गाया आज्ञा जुया विज्यात

३१५. नगरं यथा पच्यन्तं, गुतं सन्तरवाहिरं ।
एवं गोपेथ अत्तनं, छणो वो^{११६} मा उपच्यगा ।
छणातीता हि सोचन्ति, निरयन्दि समभिता ॥

३१५. “शहर गये सिमानाय, रक्षायाइ दुने नं पिने नं ।
थये रक्षायः थःत, क्षणभर जक नं छिमिसं सितिं छवयेमते ।
क्षणभर पुलेवं शोक जुइ, नरकय समर्पित जुइ ॥”

अन दुने नं पिने नं, भिक्षुपिं, गथे इपिं मनूतयसं उगु सिमाना शहरय ध्वाखा व प.खा आदि स्थिर जुइक दयेकिइबले दुने नं क्वातुक दयेकिइ, किला आदि दयेकिइबले नं पिने नं स्थिर जुइक दयेकाः दुने नं पिने नं सुरक्षितकथं दयेकिइ, थये छिपिं नं स्मृति तथाः आध्यात्म खुन्वाः लुखात तिनाः द्वाररक्षक स्मृतियात त्याग मयाःसे गथे पिनेच्वंगु खुगु आयतन गहण धायेवं आध्यात्म्यात उपघात याइ, अथे इपिं गहण मयाःसे स्थिरयानाः इमित दूत मछुवइम्ह द्वाररक्षक स्मृतियात त्याग मयाःसे जुधाच्वनेवं थःत रक्षायः धयागु अर्थ खः । क्षणभर जक नं छिमिसं सितिं छवयेमते धयागु गुन्हसिनं थये थःत रक्षायाइमखु, उम्ह पुद्गलयात थव बुद्धया उत्पत्तिक्षण, मध्यम देशय उत्पत्तिक्षण, सम्पकदृष्टिया प्रतितामक्षण, खुगु आयतनया अखण्डितक्षण यानाः फुककं थव क्षण अतिक्रमण जुइ, उगु क्षण छिमिः अतिक्रमण यायेमते । क्षणभर पुलेवं धयागु गुपिं उगु क्षणय पुलावर्षिं खः, इपिं पुद्गलपिनि उगु क्षण पुलावन, इपिं नरकय समर्पितपिं जुया अन उत्पन्न जुया शोकयाइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय इपिं भिक्षुपिं संवेग उत्पन्नपि जुयाः अर्हत्त्वय प्रतिस्थित जुल ।

आपालं भिक्षुर्पिनिगु खं क्वचाल ।

^{११६} छणो वे (सौ० ते० क०)

संस्कृतच्छायाः

३१५. नगरं यथा प्रत्यन्तं गुप्तं सान्त्वहाय्यम् ।
एवं गोपयेदान्मानं क्षणो वै मा उपातिगात् ।
क्षणात्त्वःता हि शोचन्ति निरये समर्पिताः ॥१०॥

८. तिर्ग्यथतयगु खँ

“लज्याचायेम्बाःथाय्.....” धयागु बुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् ज्वनाबिज्यानाः च्वंबले निर्गन्थतयगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्हुया विनय् भिक्षुपिं निर्गन्थतयत् खनाः खँ पितहल, “आवुसोपिं, फुक्क तोमपुसे जुइपिं अचेलक (नांगा साधुत) स्वया बुपिं निर्गन्थत उत्तम खः; गुपिनि न्दयःने छक्सां त्वःपुया तल, बुमि भतिचासां लज्या वु धकाः मतिइतया ।” उगु खँ न्यनाः निर्गन्थतयसं “जिमिसं थव कारणं त्वःपुयागु मखु, धू मलादि नं पुद्गत हे खः; जीवितेन्द्रिय नापं प्रतिबद्धगु हे खः; इपिं जिमिगु भिक्षापात्रय् कतुमवनेमाः धयागु थव कारणं त्वःपुयाच्वना” धकाः धया इपिं नापं वावप्रतिवादकथं आपालं खँ कन । भिक्षुपिसं शास्तायाथाय् लिक्क वनाः फयेतबले उगु सुचं कन । शास्तां, “भिक्षुपिं, लज्याचायेम्बाःथाय् लज्याचायाः, लज्याचायेमाःथाय् लज्यामचाइपिं धयापिं वुर्गतिइ हे वनिपिं खः” धकाः धया धर्मदेशना थायां बुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

३१६. अलज्जिताये लज्जन्ति, लज्जिताये न लज्जरे ।
मिच्छादिद्विसमादाना, सत्ता गच्छन्ति दुग्गतिं ॥

३१६. “लज्याचायेम्बाःथाय् लज्याचाइ, लज्याचायेमाःथाय् लज्याचाइमखु ।
मिथ्यादृष्टियात ज्वनाच्वनिपिं, सत्त्वपिं वनिइ वुर्गतिइ ॥

३१७. अभये भयदस्सिनो, भये चाभयदस्सिनो ।
मिच्छादिद्विसमादाना, सत्ता गच्छन्ति दुग्गतिं ॥

३१७. “ग्यायेम्बाःथाय् ग्यानाच्वनिपिं, ग्यायेमाःथाय् मग्गाइपिं ।
मिथ्यादृष्टियात ज्वनाच्वनिपिं, सत्त्वपिं वनिइ वुर्गतिइ ॥”

अन लज्याचायेम्बाःथाय् धयागु मछालेम्बाःथाय् खः । भिक्षापात्रय् लज्याचायेम्बाःथाय् खः, इमिसं उगु यत् त्वःपुया चाःहिला जुइगु उगुलिं लज्याचायाच्वन थाःगु खः । लज्याचायेमाःथाय् धयागु लज्याचायेमाःगु मछालिइगु अइत तोमपुसे जुयाच्वन । इमिसं उगुयात तोमपुसे चाःहिला जुयाः लज्याचायेमाःथाय् लज्यामचाल । उकिं इपिं लज्याचायेम्बाःथाय् लज्याचाया, लज्याचायेमाःथाय् लज्यामचासे तुच्छभावयात ज्वनाः व अन्यथाभावयात ज्वनाः मिथ्यादृष्टिपिं जुइ । उगुयात समादानयानाः चाःहिला जुयाः इपिं मिथ्यादृष्टि समादानयापिं सत्त्वपिं नरकादिभेदगु वुर्गतिइ वनिइ धयागु अर्थ खः । ग्यायेम्बाःथाय् धयागु भिक्षापात्रया आधारं राग, द्वेष, मोह, मान, दृष्टि व क्लेश दुश्चरित्रया भय उत्पन्न मजुइगु भिक्षापात्र भय मद्गु धाद, ग्यानाः उगुयात तोपुद्दवं ग्यायेम्बाःथाय् ग्यापिं धाद । मछालिइगु अइतयगु आधारं रागादि उत्पन्न जुइगुलिं उगुयात भय धाद, वयात तोमपुद्दवं भयय् भय मखंपिं खः । वया उगु अ-पयार्थयात ग्रहण क्वातुक ज्वनातगुलिं यानाः मिथ्यादृष्टि समादानयापिं सत्त्वपिं वुर्गतिइ वनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं निर्गन्थत मनय् संवेजित जुया प्रव्रजित जुल, मुवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छायाः

३१६. अलज्जाहं लज्जते लज्जाहं न लज्जिता ।
मिथ्यादृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति दुर्गतिम् ॥११॥

३१७. अभये भयदर्शिनो भये चाभयदर्शिनः ।
मिथ्यादृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति दुर्गतिम् ॥१२॥

९. तिथङ्कर श्रावकतय्युं खं

“दोष मदुगुलिङ्.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्चबले तिर्यङ्कर श्रावकतय्युं कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छग् इलय् अन्य तिर्यङ्करतय् श्रावकपि यः कायपि सम्यकदृष्टि उपासकपिनि कायपिनि नापं फक्क परिवारपिं म्हिताच्चंगु खनाः छैय् वःबले “छिमिसं श्रमणा शाक्यपुत्रपित्तं वन्दना याये मज्जु, इमिगु विहारय् नं दुहोवने मज्जु” धकाः सपय ग्रहण याकल । इपिं छन्हुया दिनय् जेतवन विहारया लुखां पिने लिक्कच्चंगु यासय् म्हिता लःत्वने प्याचापिं जुल । अले छम्ह उपासकया मचायात “छ अन वनाः लः त्वनाः जिमित नं हयाभ्यु” धकाः छवल । व विहारय् दुहोवनाः शास्तायात वन्दना यानाः लः त्वनाः उगु खं कन । अले वयात शास्तां “छ जक लः त्वना वनाः मेपिन्त नं लःत्वनेत यन हे छ्बयाहिं” धकाः धाल । वं अये यात । इपिं वया लः त्वन । शास्तां इमित सःतके छवया इमित अनुक्कलगु धर्मया खं कना विज्यानाः इपिं निरचल श्रद्धा यानाः शरणय् व शीलय् प्रतिस्थापित यानाः विज्यात । इपिं थयःगु छैय् वनाः उगु खं मौवैपित्तं कन । अले इमित मौवैपिसं “जिमि कायपिं मखुगु दृष्टिपिं जुल” धकाः मनसुख मदयेका विनापयात । अले आपालं वलाखपिं जःलाखःत्तापिं मनूत वयाः इमिगु मनसुख मदुगुयात शान्त यायेत धर्मया खं कन । इमिसं इमिगु खं न्यनाः “थुपिं मस्तयत्त श्रमण गौतमयात हे लःल्हानाबिड” धकाः महान् ज्ञातिबन्धुगणपिं नापं विहारय् यंकल । शास्तां इमिगु मनया खं सिङ्का विज्याना धर्मदेशना यायां थुपिं गायात आज्ञा जुया विज्यात -

३१८. अवज्जे वज्जयतिनो, वज्जे चावज्जदस्सिनो ।
मिथ्यादिद्विसमादाना, सत्ता गच्छन्ति दुग्गतिं ॥

३१८. “दोष मदुगुलिङ् दोष दु धकाः मतिङ् तइपिं, दोषदुगुलिङ् दोषमदुगुं खकिङ्पिं ।
मिथ्यादृष्टियात ज्वनाच्चनिपिं, सत्त्वपिं वनिङ् सुगतिङ् ॥

३१९. वज्जञ्च वज्जतो जत्वा, अवज्जञ्च अवज्जतो ।
सम्पादिद्विसमादाना, सत्ता गच्छन्ति सुगतिं ॥

३१९. “दोषयात दोषकयं सिङ्का, अदोषयात अदोषकयं ।
सम्पादिद्विसमादाना, सत्त्वपिं वनिङ् सुगतिङ् ॥”

अन दोषमदुगुलिङ् धयागु दशवस्तुक सम्यकदृष्टिं, उगुलिङ् आधार जुयाच्चंगु धम्यं । दोष दु धकाः मतिङ् तइपिं धयागु थ्व दोष दुगु खः धकाः मनय् लुङ्किपिं । दशवस्तुक मिथ्यादृष्टिं उगुलिङ् आधार जुयाच्चंगु धम्यं दोष मख्खपिं खः, थ्वया दोषमदुगुयात दोषदुगुकयं, दोषदुगुयात दोषमदुगुकयं सिङ्का ग्रहण याना काइगु मिथ्यादृष्टियात बांलाक ज्वनातःगुलिं यानाः मिथ्यादृष्टि समादानयाइपिं सत्त्वपिं वुरतिङ् वनिङ् धयागु अर्थ खः । निगुगु गायाया च्चे धयागुकयं अर्थ सिङ्केमाः ।

Dhamma.Digital

४५३

१. थ.त कृतावयवगुणस्य

"जि किसि ये खः....." धयागु धुगु धर्मशाना शास्ता कौशाम्बी च्वना विज्यानाः च्वबले वःगु कारणय आज्ञा जुया विज्यात । खँ अप्रभाववर्गया न्यःनया गाथा वरुणित् विस्तृतं कने धुन । अन वये धयातान^{३९९} -
 नागण्डिय इमित छु न याये पफया "धमणा गीतमयात याधेगु स्युका" धकाः नागरिकपित्त धुसु विद्याः
 "धमणा गीतम दुने शहर दुर्होवनाच्वबले दास, कर्मकारतयेसं च्व.विके विद्या च्व.विद्या ख्यानाः छुल" धकाः अहे
 यात । मिथ्यादृष्टिभि विरतन्य अप्रसन्नभि दुने शहरय् दुर्हो विज्यान्ह शास्ताया नित्से नित्से वनाः "छ खँ खः, छ
 मुखं खः, छ मूढ खः, छ उँट खः, छ इहे खः, छ गडा खः, छ नक्यु वनीन्ह खः, छ पगु खः, छ भिगु गति
 मवुन्ह खः, भिगु गतिइ लाम्ह धकाः निन्वाः याना" धकाः फिगु दोषारोपन याधेगु वचद्वारा च्वःविल निन्वा
 यात । उगु खँ न्यना आयुष्मान् आनन्दं शास्तायात वये विन्ति यात - "भन्ते, युधि शहरवासीपि भिक्त च्वःविल
 निन्वा यात, यन मेयाय वने मान ।" "आनन्द, गन वनेगु ?" धकाः न्यनाः विज्यात । "मेगु शहरय्, भन्ते" धकाः
 धाल । "अन नं मनुतयुसं च्वःविचं हानं गन वनेगु, आनन्द ?" "अन नं मेगु शहरय्, भन्ते ।" "अन नं मनुतयुसं
 च्वःव्युसा गन वनेगु ?" "अन नं मेगु शहरय्, भन्ते ।" "आनन्द, वये याधेगु उचित मजू । गन न्यायु उत्पन्न जुन,
 अन हे उगु न्यायु शान्त जुइवं तिमि मेयाय वनेगु उचित जुइ । सुनां छन्त, आनन्द, च्वःविद्याच्वन ?" "भन्ते,
 दास, कर्मकारत नित्से कया सकसिनं च्वःविद्याच्वन" धकाः धाल । "जि, आनन्द, संग्रामय् वनाम्ह किसि ये खः,
 संग्रामय् वधिं किसितयुसं प्यंगु विशां वयाच्वंगु वाणयात सहःयायेगु जिम्मेवार इ, अये हे आपालं दुशीलपिसं धाः
 खँत सहःयायेगु धयागु जिगु जिम्मेवार खः" धकाः धया विज्यानाः, वःत संकेटयानाः धर्मदेशना यायां युधि
 नागवर्गय् च्वंगु स्वपुगाया आज्ञा जुया विज्यात -

३२०. अहं नागोव सङ्गमे, चापतो पतितं सरं ।
 अतिवाक्यं तित्तिक्खिस्सं, दुस्सीलो हि बहुज्जने ॥

३२०. "जि किसि ये खः संग्रामय्, धनुषं कयेका हःगु वाणयात ।
 अति दुर्वचनयात सहयाये, छायाकि दुशीलपि हे यक्व इ ॥

३२१. दन्तं नयन्ति समितिं, दन्तं राजाभिरूहति ।
 दन्तो सेट्ठो मनुस्सेसु, योतिवाक्यं तित्तिक्खति ॥

३२१. "शिभितम्हसित समितिइ यंकी, शिभितम्ह किसियात जुजुं गइ ।
 मनुतमध्ये शिभितम्ह श्रेष्ठ खः, गुम्हसिनं अति दुर्वचनयात सहयाइ ॥

३२२. वरमस्सतरा दन्ता, आजानीया च^{३९०} सिन्धवा ।
 कुञ्जरा च^{३९१} महानागा, अत्तदन्तो ततो वरं ॥

३२२. "शिभितपिं भिपिं सलत आजानीय व सिन्धवत उत्तम खः ।
 कुञ्जरकिसि व महानाग, थःत दमन याम्ह व स्वया भन्त उत्तम खः ॥"

३९९ (ध० प० अ० १. सामावतिया खँ)

३९० आजानीयाव (स्या०)

३९१ कुञ्जराव (स्या०)

अन किंति थं धयागु किसित ये खः । धनुषं कयेका हःगु धयागु धनुषं मुत्तगु । अति दुर्वचनया धयागु च्यागु प्रकारया अनार्य व्यवहारकथं ब्वःबिडगु वचन खः । सहयाये धयागु गथे संग्रामय् वनिम्ह बांलाक तालिम्ह दुम्ह दअम्ह महानम्ह किसिं कयेका हःगु भाला वाणादि मुत्तजुयाः यःतः कःगु वाणयात नं सहयाइ, यथे हे थुजागु दुर्वचनयात सहयानाच्चने, सहयाये धयागु अर्थ खः । दुशीलिपि धयागु थव लोकया आपालं मन्तयूसं थयःगु रञ्जिकथं नुगलय् स्याइगु खँ न्हानाः जुयाच्चनिइ, अन स्वीकार यायेगु व उपेक्षित जुइगु हे जिगु भार खः । समितिइ यकी धयागु उछानकिडा मण्डलादिइ आपालं मन्तयुगु बिच्चय् वनीबले शिक्षितम्ह बांलाक तालिमदुम्ह इहँ बा सलया रथ मिलेयानाः यकिइ । जुज्ज धयागु उजागु हे वाहनय् च्वना वनिम्ह जुजु नं शिक्षितम्ह हे गइ । मन्तमध्ये धयागु मन्तमध्ये प्यंगु आर्यमार्ग शिक्षितम्ह व निर्दोषम्ह हे उत्तमम्ह खः । गुम्हसिं अति दुर्वचनयात धयागु गुम्हसिं थुजागु अतिक्रमितगु वचनयात हानं हानं धाःसां नं सहयाइ, लिसः बिडमखु, प्रतिघात याइमखु, थुजाम्ह शिक्षितम्ह व निर्दोषम्ह धयागु अर्थ खः ।

भिपिं सलत धयागु सल व गधा मिलेजुया दुपिं । आजानीय धयागु गुम्ह सलयात शिक्षित याइम्ह सारथिं शिक्षित याइगु कारणत खः, उगुयात याकनं हे सयेकेगु समर्थं दुम्ह । सिन्धवत धयागु सिन्धवराष्ट्रय् जन्मजुपिं सलत । महानाग धयागु कुञ्जर धकाः न्याःखानाःतपि महान किसित खः । थःत दमन याम्ह धयागु थुपिं भिपिं सलत, सिन्धवत व कुञ्जरत शिक्षितपिं उत्तमपिं खः, शिक्षित मजुपिं मखु । गुम्ह प्यंगु आर्यमार्ग थःत दमन यायेवं थःत दमन याःम्ह निर्दोषम्ह खः, थव वस्वया नं उत्तमम्ह खः, थुपिं फुकक स्वया नं च्वेलाखः खः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य घुस नयाः प्यकाल्य आदि थासय् च्वनाः ब्वःबियाच्चपिं निन्दायानाच्चपिं उपिं फुकक मन्त भोतापत्तिफलादि थ्यन ।

यःत दमनयायेगुया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२०. अहं नाग इव संग्रामे चापतः पतितं शरम् ।
अतिवाक्यं तितिक्षिष्ये दुःशीलो हि बहुः जनः ॥१॥

३२१. दान्तं नयन्ति समिति दान्तं राजाभिराहति ।
दान्तः श्रेष्ठो मनुष्येषु याःतिवाक्यं तितिक्षते ॥२॥

३२२. वरमश्वतरा दान्ता आजनेयाश्च सैन्धवाः ।
कुञ्जराश्च महानागा आत्मदान्तस्ततो वरम् ॥३॥

२. किसिया पूर्वाचार्य शिक्षया खँ

"न थुपिं रथं....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले छगु किसिया पूर्वाचार्य भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भ्नीसं न्यनाः, व छन्हुया दिनय् अचिरवती खुसिया सियय् किसि दमनयाइम्हँ "छम्ह किसियात दमन याये" धकाः यःत यःगु कारण (खँ) स्यने मफयाच्चम्हसित स्वयाः लिक्क दनाच्चपिं भिक्षुपिन्त सःता धाल "आवुसोपि, यदि थव किसिया आचार्य थव किसियात फलानागु थासय् सुइवं याकनं हे थव कारण (खँ) स्यनेफइ ।" वं वया खँ न्यनाः अथे यानाः उम्ह किसियात बांलाक शिक्षित याइ । इपिं भिक्षुपिंसं उगु सुचं शास्तायात कन । शास्तां उम्ह भिक्षुयात सःतके छुवया "धाथे, छं थये धयागु खःला ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "धाथे खः, भन्ते" धकाः धायेवं निन्दायानाः "मोधपुरुष, किसिया रथ बा मेगु दमन यानाः छन्त छुयायेत माःगु खः । न थुपिं रथं न्हापा मवनाथाय् वने फुम्ह (समर्थवान) दु, यःत यःम्ह बांलाक दमन यायेवं न्हापा मवनागु थासय् वनेफइ, उकिं थःत हे जक दमन या, छु इपिं थुमित दमन याना छुयायेत माःगु खः" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३२३. न हि एतेहि यानेहि, गच्छेय्य अगतं दिसं ।
यथातना सुदन्तेन, दन्तो दन्तेन गच्छति ॥

३२३. “न धुपिं रथं, वनिद्द मवनागु दिशाय् ।
गथे यःत बांलाक दमनं, दमनयाम्ह शिषित जुया वनिद्द ॥”

उक्तिया अर्थ खः - गुलि न किसिया रयादि रथत खः, न धुपिं रथं सुं नं व्यक्ति एनाः न्हापा मवनागुलिं यानाः “मवंगु” धकाः कयातःगु निर्वाणया दिशाय् अये वनिद्द, गथे न्ह्यः हे इन्द्रिय दमनयानाः लिपा आर्यमार्ग भावनाद्वारा बांलाक दमन याम्ह निर्वाणम्ह, प्रज्ञावुम्ह व्यक्तिं उगु न्हापा मवनागु दिशाय् वनिद्द, शिषितभूमिद्द थ्यनिद्द । उकिं यःत दमन यायेगु हे उगु स्वया उत्तमगु खः धयागु अर्थ खः ।

देशानया अन्त्य आपाल (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

किसिया पूर्वार्चायं भिक्षुया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२३. न हि एतैर्यानिः गच्छेद्वगतां विशाम् ।
यथात्मना सुवान्तेन दान्तो दान्तेन गच्छति ॥४॥

३. परिज्जीर्णत्थं ब्राह्मणपुत्रपिणिगु खँ

“धनापाल धयाम्ह.....” धयागु बुगु धर्मवेशना शास्ता भावस्तिद्द च्वना विज्यानाः च्वबले सुं छम्ह परिज्जीर्णत्थं ब्राह्मणया मस्त्यगु कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, धायं भावस्तिद्द छम्ह च्यागु लाख सम्पत्ति दुम्ह ब्राह्मणं न्यायम्हपिं प्यम्ह कायपिन्त विवाह यानाः प्यंगु लाख ध्यबा बिल । अले वया ब्राह्मणी सिद्धवं कायपिसं सल्लाहयात - “यदि थवं मेम्ह ब्राह्मणी ह्येव, वया प्वाथं जन्मजुइपिनियापाछें छँय् न्वापुजुइ, भीसं वयात संग्रह यायेनु” धकाः इमिसं वयात प्रणीतगु नयेगु व पुनेगुलिं सेवायायां ल्हाःतुति आदि तियाविद्दगु यानाः सेवायाना छन्हु न्हिनुय् एना दनावबले ल्हाःतुति तियाच्वबले अलग्ग छँय् च्वनेगु दोष कनाः “जिमिसं छःपिन्त युक्तं जीवनभर सेवायाये, त्यं दुगु धन नं जिमित्थं व्यु” धकाः पवन । ब्राह्मण हानं छम्ह छम्हसित छगु छगु लाख बियाः यःत पुनेगु व न्ययेगु जक बाकि तयाः फुकक उपभोग परिभोग यायेगु सामानत प्यंगु भागयलाः लःल्हाना बिल । वयात तथिम्ह काय नं छुं समय सेवा यात । अले वयात छन्हुया दिनय् म्वःल्हुया वयाच्वबले भीम्ह लुखाखलुइ च्वनाः थये धाल - “छुं छुं तथिम्ह काययात सच्छि बा द्रःछि ध्यवा अय्यः बियागु दुला, सकसित निगु निगु लाख जक बियागु मखुला, छुं मेपिं कायपिनिगु छँया लँ मस्युला ?” वं नं “नाश जुइमा चण्डालनी” धकाः तं पिकया मेम्हसिया छँय वन । अनं नं गुलिचा मदुवं हे उगु हे उपायद्वारा ख्यानाः छुवयेवं मेपिसं नं यानाः थये छुखा छँय नं दुहाँवने मखनाः पण्डरङ्ग प्रव्रजितं प्रव्रजित जुया भिक्षाटनया नितिं चाःह्युट्ठं ताकाल विकाः जराजिण्णम्ह नयेगु मदुम्ह दुःखं एनाः गनावंगु शरीरम्ह जुया भिक्षाटन वनाः वयाः छपौं सिंघौलिद्द गोतुलाः न्ह्यो वयेकाः दनाः फयेतुना यःत स्वया यः कायपिनिगु भरोसा मखनाः विचाः यात - “धायं, भ्रमण गौतम बेक्क मज्ज्हु, खँ तप्यंक्क न्हाना विज्याइम्ह, याउँक्क खँ ल्हाइम्ह व खँ ल्हायेगुलिद्द कुशलम्ह खः, भ्रमण गौतमयाथाय वनाः खँलाबला याये दइ ।” वं पुनातःगु वःस मिलेयानाः भिक्षापात्र ज्वनाः तुतां जुया भगवान् दुइयाथाय लिक्क वन । उकिं थये धयातल^{१०२} -

अले सुं छम्ह धनीम्ह ब्राह्मणं ध्याथःगु वस्तं पुनाः गन भगवान् बुद्ध विज्यानाः च्वगु खः, अन वन, लिक्क वनाः छुखेलिक्क फयेतुल । शास्तां छुखेलिक्क फयेतुनाच्वम्ह व नाप खँलाबला यानाः थये आज्ञा जुया विज्यात -

^{१०२} (सं० नि० १.२००)

“ब्राह्मण, छाय् छ भ्वावःगु वस्तं पुनागु ?” भो, गौतम, यन जि प्यम्ह काय्पि दु, इमिसं जित कलापिनिगु खं न्यनाः छैनं पितन । अयेसा, ब्राह्मण, छ युपि गाथात वयेकाः सभाय् आपालं मन्तं मुनाच्चनिगु यासय् काय्पि नं मुनाच्चनिबले यये धाः -

“गुपि जन्मज्वले लयताया, गुपिनिगु अभिवृद्धिया इच्छा यानाः ।
इमिसं जित कलापिनिगु खं न्यनाः, गये खिचा व फायात ह्याये थें ह्यात ॥
“बमलानिबले व असमर्थबले धायें, जित यःवाः यःवाः धकाः सतल ।
राक्षसया रूपकयाः काय्पि, इमिसं त्यागयात वयोवृद्धन्ह जित ॥
“सल थें जीर्णं ज्या मवम्ह, नसाः लिकया यकीड ।
मस्तय् वृद्धन्ह बौ, मेपिनिगु छैय् भिक्षा पवनाच्चन ॥
“धायें, जिगु तुतां हे उत्तम खः, गुपि काय्पिसं खं न्यनीमखु ।
हाराम्हे इहैयात पनेज्य्, अले हाराम्हे खिचायात नं ॥
“ह्युउँथाय् तुतां न्ह्यःने लाइ, तःजाथाय् व चिजाथाय् नं तेवाः बिइ ।
तुताया भरोसा, गोत्सा वनाः वयेकु ॥”^{१२१}

वं भगवान् बुद्धयाथाय् उपि गाथात सयेका उजागु ब्राह्मणपिनिगु समागमया दिनय् फुक्क तिसावस्तं पुनाःतःपि काय्पिन्त उगु सभाय् च्चनाः ब्राह्मणपिनिगु दबुइ महानगु आसनय् फयेतुनाच्चपिन्त खनाः “थ्व जित ई खः” धकाः सभाया दबुइ दुर्हानाः ल्हाः ज्येकेका “भो, जि छलपोलपिन्त गाथात धायेगु इच्छजुल, न्यनादिइ ला ?” धकाः धया “धाः, ब्राह्मण, जिमिसं न्यने” धकाः धायेवं दनाः हे धालः । उगु इलय् मन्तयगु नियम खः “गुम्हसिनं मँबीपिनिगु नयाः मँबीपिन्त पालन मयात धाःसा, वयात स्यायेमाःगु जुयाच्चन ।” उकिं इपिं ब्राह्मणया काय्पिसं बौया तुतिइ भोस्सुनाः “जिमिगु जीवन रक्षा या, बा” धकाः पवन । व बौम्हसिया नुगः क्यातगुलिं यानाः “भो, जि मस्तयत विनाश यायेमते, इमिसं जित पालन याइ” धकाः धाल । अले वया मस्तयत मन्तयसं धाल - “यदि, भो, यौ निसं बौयात बांलाक लमहिल धाःसा, छिमित स्यानाछुवये ।” इपिं ग्यानाः बौयात मेच्य् फयेतुका कुबिया थःगु छैय् थंका म्हुय् चिकनं बुइका, मालिस यानाः सुगन्धया चुं नं म्वःलुइका ब्राह्मणीपिन्त सःतके छुवया “थौ निसं भौ बौयात बांलाक लट्य्, यदि छिपि प्रमावी जुल धाःसा, छिमित पितनाछुवये” धकाः धया साःसाःगु भोजन याकल ।

ब्राह्मणं बांलाःगु भोजन व सुखपूर्वकं छनेदुगुलिं यानाः गुलिचा मदुवं हे बल्लाना स्वयेजिदुवं थःगु शरीरयात स्व्याः “थ्व सम्पत्ति जित भ्रमण गौतमया कारणं प्राप्त जगु खः” धकाः उपहारया नितिं छज्वः गाः ज्वनाः भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क वनाः खँलाबला पायेधुंका छखेलिक्क फयेतुना उगु छज्वः गा भगवान् बुद्धया पादमूलय् तयाः “भो, गौतम, जिपि ब्राह्मण धयापिसं आचार्ययात आचार्यधन मालाहइ, छःपि जि आचार्य खः, गौतम आचार्यधनयात स्वीकार याना विज्याहुं” धकाः बित्ति यात । भगवान् बुद्धं वयात अनुकम्पा तयाः उगु ग्रहण यानाः विज्यानाः धर्मदेशना यानाः विज्यात । देशनाया अन्त्य ब्राह्मण शरणय् प्रतिस्थित जुयाः यये धाल - “भो, गौतम, जि काय्पिसं थंय् भाग न्हियं भोजन बियाच्चन, उगु जि निगु भाग छःपिन्त बिइ ।” अले वयात शास्ता “कल्याण जुइमा, ब्राह्मण, जिपि थः रुचिगु वासय् हे भिक्षा वने” धकाः धयाः छवल । ब्राह्मण छैय् वनाः मस्तयत धाल - “पुतापि, भ्रमण गौतम जि पासा खः, वयात जिगु निगु भाग न्हियंया भोजन बिइधुन, छिमिसं वसपोल विज्यायेवं प्रमावी जुइमते ।” इमिसं “ज्यु” धकाः स्वीकारयात ।

शास्ता कन्हेखुन्हु भिक्षाटन विज्याना तःधिम्ह काय्या छैय् लुखाय् विज्यात । वं शास्तायात खनाः पात्रकया छैय् दुने विज्याका महोत्सगु आसनय् फयेतुका प्रणीत भोजन दानयात । शास्ता कन्हेखुन्हु मेम्हसिया मेम्हसिया यानाः छसिकयं सकसिगु छैय् विज्यात । इपिं सकसिनं अये हे सत्कार यात । छन्हुया दिनय् तधिम्ह काय् नं मङ्गलकार्यया दि थ्यबले बौयात धाल - “वा, सुयात मङ्गलकार्य याकीबिइ ?” “जि मेपि मस्त्य्, भ्रमण गौतम जि पासा खः ।” “अयेसा वसपोलयात कन्हेया निति न्यासः भिक्षुपि नाप निमन्त्रणा यानादिसँ ।” ब्राह्मणं अये यात । शास्ता कन्हेखुन्हु सकलं परिवाररपि वया छैय् विज्यात । वं वाउँसेच्चकं बँ छिनातःगु व सर्वालकारं

प्रतिमण्डितगु ँयं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात फयेतुका भतिचा जक लः दुगु कस्ति खीर व प्रणीतगु आहारं सेवा यात । भोजन यानाच्चबले हे ब्राह्मणया प्यम्ह कायपि शास्ताया लिक्क फयेतुना धाल - "भो, गीतम, जिमिस्स जिमि वीयात लहिनाच्चना, प्रमादी भजुया, स्वया, विज्याहं वया थःगु शरीर ।"

शास्तां "कल्याणगु छिमिस्स यात, माँबौपिन्त पानलपोषण धायेगु धयागु पुलापि. पण्डितपिनिगु बानी व्यवहार हे खः" धकाः धया "उम्ह किसिं त्वःतावनेदं, सल्लकी व कूटज सिमात ब्यावल" धकाः थ्व किंछागु निपातय् च्वंगु मातुपोसक नागराज जातक^{१२४} विस्तृत कना विज्यानाः थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३२४. धनपालो^{१२५} नाम कुञ्जरो, कटुकभेदो^{१२६} दुन्निवारयो ।
बद्धो कबलं न भुञ्जति, सुमरति^{१२७} नागवनस्स कुञ्जरो ॥

३२४. "धनापाल धयाम्ह किसि, छयया क्वेँ ह्वइबले पने थाक्म्ह खः ।
चिनाः यंका नं नसा मनल, लुमंकाच्चन किसिया वन कुञ्जर ॥"

अन धनापाल धयाम्ह उबले काशिरजुं किसिया आचार्ययात छवया रमणीयगु किसितयगु वनय् ज्वनाहःपि थुपि किसित धाइ । छयया क्वेँ ह्वइबले धयागु तःसकं तरुणाबले । किसित तरुणाबले न्हयपं पुईत पिहाँवइ, स्वभाविककथं किसित उगु इलय् अडुस, भाला व बलिछयात नं वास्ता याइमखु, हारापि हे जुइ । व अतिकं हे हारां जुल । उकिं धयातःगु - छयया क्वेँ ह्वइबले पने थाकु । चिनायंका नं नसा मनल धयागु वयात चिना किसिसलय् यंका विचित्रगु पडां खुयाः खाना सुगन्धित यानाः च्वे विचित्रगु इला प्यनातसां नं बैय् तयातःगु नाना प्रकारया रसयुक्तगु जुजुयागु उत्तमगु भोजन तयाव्यसांनं छुं नं नयेगु इच्छा मयात, उगु खंयात कयाः "चिनायंका नं नसा मनल" धकाः धयातल । लुमंकाच्चन किसिया वन धयागु वं जिगु थाय् रमणीयगु खः धकाः किसिया वन जक लुमंकाच्चन । "जि माँ गुँइ पुत्रया विधोगं दुःख सियाच्चन, माँबौपिन्त सेवायायेगु धर्म जिं पूर्वके मफुत, छयायत् जित थ्व भोजन" धकाः धार्मिक माँबौपिन्त सेवायायेगु धर्म हे जक लुमंकाच्चन । उगु गुरु खः व किसिया वनय् हे जक च्वना पूर्णयायेकइ, उकिं धयातःगु - लुमंकाच्चन किसिया वन कुञ्जरं । शास्तां थ्व थःगु पूर्वचर्यायात हयाः कनाः विज्यानाच्चव्व हे इपिं फुक्कसिया मिखां ख्वबि धाः हायाः क्पातगु हृदयपि जुया, सोतपाखे वपिं जुल । अले इमित भगवान् बुद्धं अनुकूलगु सिइका आर्यसत्ययात प्रकाश यानाः धर्मदेशना यानाः बिज्यात ।

देशनाया अन्तय् कायपिसहित भौपि व ब्राह्मण नं श्रोतापत्तिकलय् प्रतिस्थित जुल ।

परिजीणंम्ह ब्राह्मणपुत्रपिनिगु खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२४. धनपालको नाम कुञ्जरः कटकप्रभेदो दुन्निवार्यः ।
बद्धः कबलं न भुङ्क्ते स्मरति नागवनस्य कुञ्जरः ॥४॥

४. प्रशेर्नाजित कोशलया र्खेँ

"न्यलंब्वानाः....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले जुजुया प्रशेर्नाजित कोशलया कारणय् आज्ञा जुया निज्यात ।

छागु इलय् जूजुं छागु द्रोण (निमना बा प्यमना) जाकिया भोजन व उगु अनुसारं सप ल्वसाः घासाः नापं भोजन याइगु जुयाच्चन । व छन्नुया दिनय् जलपान सिधयेकाः भोजन क्वमनावं हे शास्तायाथाय् वनाः न्यःन्हजुया

^{१२४} (सरिया० २.१ आदि; जा० १.११.१ आदि)

^{१२५} धनपालको (सी० स्या० कं० गे०)

^{१२६} कटुकप्रभेदो (सी० स्या० गे०)

^{१२७} सुमरति (कं०)

उखेंयुखे वाधावाया सनाच्चन, न्यल सतेयासां न तय्यं गोतुले मफया: छखेलिकक फयेतुल । अले वयात शास्तां आज्ञा ज्या बिज्यात - "छु, महाराज, विश्राम मकासे हे वया ला ?" "ख:, भन्ते, नसानिसें जित त:सकं वु:ख जुइ ।" अले वयात शास्तां, "महाराज, अति भोजन नलकि यथे वु:ख जुइ" धका: धया धुगु गाया आज्ञा ज्याया बिज्यात -

३२५. मिद्धी यदा होति महयसो व, निहायिता सम्परिवत्तसायी ।
महावराहोव निवापपुडो, पुनपुनं गम्भुपेति मन्दो ॥

३२५. "न्यलन्व्याना: गुबले यक्व नइम्हजुया, छनीबले ग्वाराग्वारा तुला: छनिइ ।
बैले थें यक्व ल्त्वंक नकात:म्ह, हान हान गर्भय् च्चवनिइ म्खं ॥"

अन न्यलन्व्याना: धयागु स्यानमिद्धं अभिभूतम् । यक्व नइम्हजुया धयागु आपा: नइम्ह ल्हा: ल्त्वने मफयेक नइम्ह, जनिं हे छ्वासुके मायेक नइम्ह, अन हे गोतुले मायेक नइम्ह, कोनं च्चाना नयेजिइक वौंछाये मायेक नइम्ह व ल्त्वये मायेक नइपिं मध्ये सुं छम्ह यें । यक्व ल्त्वंक नकात:म्ह धयागु च्चकि आदि फौंया नसा नका ल्त्वन्म्ह । छैय् लहिनात्तम्ह फा मचां निसें पोषनयाना: तारवारा जुइबले छैनं पिने पिहौंविथे मवया ख्वाता त:ल्य् ग्वाराग्वारा तुला स्वौयि स्वौयि सास:ल्हालां छनिइ । थ्व धयात:गु ज्यायाच्चन - गुबले पुरुष यक्व नइम्ह व न्यलन्व्यानां ब्वाइम्ह जुइ, ल्त्वंक नकात:म्ह बैले थें भेगु इरियापयं च्चने मफया ग्वाराग्वारातुला छनीगु बानि जुइ, उबले वं "अनित्य, वु:ख व अनात्मा" धका: स्वंगु लक्षणा मनन यायेफइमल्लु । इपिं मनन पयायेवं मन्द प्रज्ञाम्ह हान हान गर्भय् च्चवनिइ, गर्भवासें मुक्तजुइमल्लु । देशनाया अन्त्य शास्तां जुजुयात उपकार यायेगुकयं -

"न्याबले स्मृतिवान्म मन्था, मात्रायात सिइका प्राप्त जुगु भोजनय् ।
कम जुइ वु:ख वेदना, बिस्तार जीर्णयांना: आय वृद्धि जुइ ॥"^{१२८}

थ्व गाथा धया उत्तरमाणवयात सयेके विया "थ्व गाथा जुजुया भोजनया इत्यम् कनाब्यु, थ्व उपायद्वारा भोजन लिकयाब्यु" धका: उपाय कना: बिज्यात, वं अथे यात । जुजुं लिपा इत्यम् छमनाति जाकिया जाय् स्यापित जुया याउंसेच्चंगु म्ह जुया: सुखप्राप्तम्ह शास्ताप्रति विश्रवास दुम्ह न्ह्यन्हुतक असइशदान दानबिल । दानानुमोदनं आपालं मनूत महानगु विशेषताय् थ्यान ।

प्रशेनजित कोशलया खँ क्वचाल ।

सत्कृतच्छाया:

३२६. मूढो यदा भवति महायसम्व निद्रायित: सम्परिवर्तसायी ।
महावराह इव निवापपुष्ट: पुन: गर्भमुपैति मन्द: ॥६॥

५. साणु श्रामणेरया खँ

"थ्व चित्त न्हाया उखेयुखे....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाबिज्याना: च्चबले सानु भामणेरया कारणय् आज्ञा ज्याया बिज्यात ।

भरीसें न्याना:, व छप्ह उपासिकाया याक काय ख: । अले वयात माँभ मचाबले हे प्रव्रजित यात । वं प्रव्रजित जसां निसें शीलवान् व्रत सम्पन्न्म्ह ख:, आचार्य, उपाध्याय व आगन्तुकपिनिगु वत याइगु हे जुयाच्चन । लछिया च्चान्हू सुथे हे दना: ल: तयेमा:थाय ल: तया: धर्मश्रवन याइगु यासय् बै पुना आसन लाया मतच्चाका मधुरगु स:लं धर्मश्रवण यायेत च्चयेकिइ । भिक्षुपिसं वया क्षमतायात सिइका: "गायनविधिं धर्मदेशना या, श्रामणेर" धका: सल्लाह बिल । वं "जिगु नुगु:सुइ फसं स्यानाच्चन, म्ह नं स्यानाच्चन" धका: छुं नं लिस: मब्बसे धर्मासनय् थहाँवना: आकाशं खुसिवा: वये थें मैं हाले थें याना: उपदेश विया: कुहाँबबले "जिमि माँबैपिन्त थ्व मैं हाले थें याना: उपदेश बियागुया भाग विइ" धका: धाइ । मनतय्सं वया माँबैपिन्त भाग ब्यागुभाव मस्य् ।

नृपाया जन्मम् वया माँ राक्षसनी जुया उत्पन्न जुल, व देवतापि नाप वया: धर्मोपदेश न्यना: "श्रामणेरं व्युगु भागयात जि अनुभोदन याना:, पुता" धका: धाड। "शीलसम्पन्नम् भिक्षुयात देवतापिसदित लोकया य:म्ह जुड" धका: उम्ह श्रामणेरप्रति देवतापिसं मछाला: गौरवतया: महाब्रह्मा येँ अनिस्कन्ध येँ वयात मनयुतइ। श्रामणेरया गौरवं याना: उम्ह यक्षनीयात नं गौरवभावं स्वड। यक्षनी धर्मश्रवण यक्षसमागमादिड "सानुया माँ, सानुया माँ" धका: यक्षनीयात अग्रसन, अग्रजल व अग्रभोजन बिड। महानुभावपि यक्षपिसं नं वयात खनेवं लँ चिलाबिड, आसनं दनिड।

अले श्रामणेर त:धजुसैलि परिपक्व इन्द्रियम्ह जुया: म्हाडपुगुलि पीडित जुया म्हाडपुगुयात नाशपाये मफया सँतुस्व ता:हाक याना: खितिथा:गु चीवरं पुना: सुयात नं मधाते पात्र व चीवर ज्वना: याकचा हे माँम्हसिया छैय वन। उपासिकां काययात खना: वन्दना याना: धाल - "छु, पुता, छ नृपाया आचार्य उपाधयाय व मचापिं श्रामणेरपिं नापं यन वडगु ख:, छाय् छ याकचा जक थौ वया ?" वं दिक्कजगु भाव कन। व उपासिकां नाना प्रकारं छैय च्वनेगुया दोष न्यना काययात ओवाड व्यसनं सम्भे याके मफया "अयेसा थ:गु स्वभावं हे बिचायाड" धका: कर मया:से "पुता, पलख य्यु, गुबलेतक छल्ल यागु व भोजन तयारयाये, यागु त्वनेगु व भोजन सिधयेका छल्ल य:गु वस्त्रत पितहयाबिड" धका: धया आसन लायाबिल। श्रामणेर फयेतुल। उपासिकां याकन हे यागु व खाद्यपदार्थ तयार याना: बिल। अले "भोजन तयारयाये" धका: तापा भजुगु थासय् फयेतुना जाकि सिलाच्वन। उगु इलय् उम्ह राक्षसनीनं "गन श्रामणेर ख:न्या ?, छु भिक्षाहार प्राप्त जुला मजुला ?" धका: आबर्जन यानास्वबले वया चीवरत्व:तेगु डच्छा जुया फयेतुनाच्वंगु भाव सिडका "श्रामणेरं जित महानुभावपिं देवतापिनि दबुड लज्जत याड, जि वना: चीवरं त्व:तिडगुलिड बाधा पाये" धका: वया: वया शरीरय् दुबिना: गप: हिडका (निडका) ला: स्वानां वयेका: बैय् गोतुडकल। उपासिकां कायया उगु विप्रकार (दशा) खना: याकन वना: काययात धयेपुना: मूलय् गोतुडकल। फुक्क गामय् च्वपिं वया: पुजाकर्म याना: बिल। उपासिका विलापयाना: छ्वया थुपिं गाथात धाल: -

"वतुदंशी, पूर्णिमा, गुगु अष्टमी पक्षया।

प्रातिहार्य पक्षय् नं, अष्टाङ्ग युक्तजुयाच्वंगु ॥

"उपोसथशीलय् च्वनिड, ब्रह्मचर्यं पालनयाड गुपिं।

न इमित यक्षतय्स दु:खबिड, थये जिं अहंतपाखें न्यना:।

उगु आ: जिं थौं खना:, यक्षतय्सं दु:खबियाच्वंगु सानुयात ॥"

उपासिकाया वचन न्यना: -

"वतुदंशी, पूर्णिमा, गुगु अष्टमी पक्षया।

प्रातिहार्य पक्षय् नं, अष्टाङ्ग युक्तजुयाच्वंगु ॥

"उपोसथशीलय् च्वनिड, ब्रह्मचर्यं पालनयाड गुपिं।

न इमित यक्षतय्स दु:खबिड, बालाक हे छ अहंतपाखें न्यन ॥"

धया: धाल -

"सानुयात न्यय:लं चायेकेत वया दोष, यक्षपिनिगु श्व वचन ख:।

यायेमते मभिगु ज्या, खनेदयेक बा खनेमदयेक ॥

"यदि मभिगु ज्या, याड वा यानाच्वन।

इपिं दु:खं मुक्त जुडमखु, आकाशय् न्वया बिस्यवंसां नं ॥"^{२०९}

थये मभिगु ज्या याना: भाँपाभी येँ न्वया: बिस्यवंसां नं इपिं मुक्त जुडमखु धका: धया उम्ह राक्षसनी नं श्रामणेरयात त्व:तल। श्रामणेरं मिखा कना: माँया तं छयालबछयाल याना: हिकुहिकु लना: छ्वयाच्वबले फुक्क गामय् च्वपिं मुनाच्वंगु खना: थ:त राक्षसं दुव्यगुभाव मसिया: "जि नृपाया मेचय् फयेतुना च्वनगु ख:, जि माँ तापा भजुगु थासय् फयेतुना जाकि सिलाच्वन, आ: जि बैय् गोतुलाच्वना, छु ख: श्व ?" धका: गोतुला हे मसियात धाल -

“माँ, सिद्धं जक ख्वड, गुहसिया ज्यान मन्त ।
माँ, म्वानाच्चंगु खना: नं, छाय् जि माँ ख्वया ॥”^{१२०}

अले वयात माँं वस्तुकामयात त्याग यांना: प्रव्रजितम्ह हानं चीवर त्व:तेत: व:गुलिं दोष क्यना: धाल -

“पुता, सिद्धं जक ख्वड, गुहसिया ज्यान मन्त ।
गुहसिं कामयात त्याग यांना:, हानं बल थन ।

पुता, वयाप्रति ख्वयाच्चना, हानं म्वाना: सिद्धम्ह व ख: ॥”

यथे धया गृहवास धयागु ह्यंग्वा:मिं थें ख: नरकसमान ख: धका: छैण् च्वनेगुलिड दोष क्यना: हानं धाल

“पुता, निखें नं ह्यंग्वा:मि दु, ह्यंग्वा:मिड कुतुं वनेगु इच्छा दुला ।

पुता, निखें नरक दु, नरकय् कुतुं वनेगु इच्छा दुला ॥”

अले वयात, “पुता, छन्त भिं जुडमा, जिं 'श्व जिमि च्यानाच्चम्ह काय्' धका: छैणं सामान वस्तु थें पितछ्वया ब्रुडशासनय् प्रव्रजित जुल, छैण् च्वना: हानं मिं छवयेका च्वनेगु इच्छायत । याकनं व्वाँयवना: जिमित रक्षाया: धका: श्व खँ सुयात धायेगु सुयात कनेगु ख:” धका: प्रकाश यांना: श्व धाल -

“भवन्त, याकनं व्वाँयवना, सुयात धायेगु ख: ।

मिं च्यानाच्चगुलिं सामान पितछ्वया, हानं च्यायेगु छं इच्छा यानाच्चन ॥”^{१२१}

व भ्रामणेरं माँं अथे धयाच्चंबले बिचा: यात “जि गृहस्थी जुडगुया छु अर्थ मद्” धका: धाल । अले वयात माँं “साधु, पुता” धका: लयताया: प्रणीतगु आहार भोजन याका: “पुता, गुलिं वर्ब दत ?” धका: न्यना: पूर्णगु वैशया भाव सिद्धका त्रिचीवर ल:लाना विल । व पात्रचीवर दयेवं उपसम्पदा प्राप्त जुल । अले उपसम्पदा जुया तामवुवं हे वयात शास्तां चित्तयात वशय् तयेकेत उत्साहित यांना: “चित्त धयागु श्व नाना आरम्भणय् ता:कालतक चा:हिला जुया: निग्रह पयायेवं सुरक्षित जुडमखु, उकिं अडुसं तरुण किसियात थें चित्तयात निग्रह यायेगुलिड कुत: धायेमा:” धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३२६. इदं पुरे चित्तमचारिं चारिकं, येनिच्छकं यत्थकामं यथासुखं ।
तदज्जहं निग्गहेस्सामि योनिं, हत्थिप्यभिन्नं विय अडुसगहो ॥

३२६. “श्व चित्त न्हापा उखेयुंखे जुल, गन मवुं अन, गन इच्छा वु अन, सुखपूर्वक ।
आ: जिं उगुयात निग्रहयाये मनबिया, विसिपत्तम्ह किसियात थें अडुसं ॥”

उकिया अर्थ ख: - श्व चित्त धयागु यनि न्हापा रूपादि आरम्भणय् रागादि गुगु कारणं इच्छायाइ, वया अन हे काम उत्पन्न जुड, उकयं वया गन इच्छा वु अन थ:गु रुचिकयं वनिडबले सुख जुड, अथे हे चा:हिलाजुया यथासुखं ता:कालतक यात्रा याइ, उगु यौ जिं विसिपत्तम्ह तरुण किसियात चतुरम्ह किसिमा:गलं अडुसं ज्वना: अडुसं थें योनिंसोमनसिकारं चित्तया निग्रहयाये, वयात अतिक्रमण याके बिडमखु ।

देशानाया अनत्तुं सानुसहित धर्मभवण यायेत लिक्क वयाच्चपिं अपाणं देवतापिन्त धर्मज्ञान लाभ जुल । उम्ह आयुष्मानं त्रिपिटक बुडवचनयात सयेका महाधर्मकथिक जुया स:छि व नीदं च्वना: फुकक जम्बुद्वीपय् हलचल यांना: परिनिर्वाण जुल ।

सानुं भ्रामणेरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३२६. इदं पुरा जित्तमवरञ्चारिकां, यथेच्छं यथाकामं यथासुखम् ।
तदद्याहं निग्रहीष्यामि योनिं, हस्तिनं प्रभिन्नमिवाङ्गुसगाहः ॥७॥

^{१२०} (केपा० ४४; सं० नि० १.२३१) ।

^{१२१} (सं० नि० १.२३१)

६. पावेय्यक किसिया खँ

“अप्रभाव्य न्याइपु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्य च्वनाबिज्याना: च्वबले कौशल जुजुया पावेय्यक धयाम्ह किसिया कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यना: व किसि तरुणाबलय महाबलवान्म्ह जुया: लिपाया इलय जराया फय्या वेगं कया: छगु तधंगु पुखुलिइ क्वहॉवना: भ्यातनालय दुविना: यहाँवेय्य भफुत । आपालं मनुत्तयसं वयात खना: “युजाम्ह किसि नं युजागु दुबलभावय् थ्यन” धका: खँ पितहल । जुजु उगु सुचं न्यना: किसिया आचार्ययात अहेयात – “हँ, आचार्य, उम्ह किसियात भ्यातनालं लिक्का ख्यु ।” व उगु थासय् वना: संग्रामया शीर्ष क्यना: संग्रामया बाजं थाकेबिल । अभिमान दुम्ह किसि याकनं दना: बैय् च्वबल । भिक्षुपिसं उगु कारण खना: शास्तायात कन । शास्तां “भिक्षुपि, उम्ह किसि प्राकृतिकगु भ्यातनालय स्वचानाच्चम्ह य:त लिकाल, छिपिं क्लेशया गालय स्वचानाच्चन । उकिं ध्यानबिया क्वातुक क्त:याना: छिपिं नं अनं य:त यका:” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात –

३२७. अप्पमादरता होथ, सचित्तमनुरक्खथ ।
दुग्गा उद्धरतानं, पड्डे सत्तोव* कुञ्जरो ॥

३२७. “अप्रभाव्य न्याइपु तायेकिइ, थ:गु चित्तयात अनुरक्षया: ।
स्वचानाच्चम्ह य:त यका:, भ्यातनालय स्वचानाच्चम्ह किसिं थै ॥”

अन अप्रभाव्य न्याइपु धयागु स्मृतियात मत्व:तुसे न्याइपुतापि जू । थ:गु चित्तयात धयागु रूपादि आरम्भणय् थ:गु चित्तयात गये या:सा अतिक्रमण जुइमखु, अये रक्षया: । स्वचानाच्चम्ह धयागु गये उम्ह किसि भ्यातनालय स्वचाना च्वनिइबले ल्हा:तं (स्वर्थ) व तुतिं क्त:याना: भ्यातनालय स्वचानाच्चगुतिं य:त थकया बैय् च्वबद, यये छिपिं नं क्लेशय स्वचाना च्वनिइबले य:त थ:का:, निर्वाणरूपी बैय् प्रतिस्थित जू धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्य इपिं भिक्षुपि अहंत्वय् प्रतिस्थित जून ।

पावेय्यक किसिया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३२७. अप्रमादरता भवत स्वचित्तमनुरक्षत ।
दुग्गादुद्धरतान्मनं पड्डे सक्त इव कुञ्जर: ॥८॥

७. आपालं भिक्षुपिणिगु खँ

“यदि दुसा परिपक्वम्ह पासो.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता पारिलेय्यकया आधारं रक्षितवनस्कन्धय च्वनाबिज्याना: च्वबले आपालं भिक्षुपिणिगु कारण्य आज्ञा जुया बिज्यात । थ्व खँ यमकवगं “मैपिसं मस्य” धयागु गाथाया वर्णान्य वयेधुंकु ख: । थ्व कौशम्बिकया खँय कने धुंकु ख: ३८२-

तयागतयात अन किसि सेवायाका च्वना: बिज्या:गु खँ फुकक जम्बुद्वीपय् प्रकट जुल । श्रावस्ति शहरं “अनाथपिण्डक व विशाखा महाउपासिका” धका: थये हे मेमेगु महाकुलं आनन्द स्थविरयात पौ छुवल “भन्ते, जिमित शास्ताया दर्शन याकेब्बु ।” दिशादिशाय च्वपिं न्यास: भिक्षुपिं वर्धावास सिधयेका: आनन्द स्थविरयाथाय वना: “आवुसो आनन्द, भगवान् बुद्धया सम्मुख्य धर्मया खँ न्यनागु ताउत दयेधुकल, साधु, आवुसो आनन्द, जिमित भगवान् बुद्धया सम्मुख्य धर्मया खँ न्यनेगु उपलब्ध जुइमाल” धका: फ्वन । स्थविरं इपिं भिक्षुपिं च्वना: अन वना: “स्वलातक याकचा विहारयाना: बिज्याम्ह तयागतया लिक्क युत्तिमिं भिक्षुपिं नाप वनेगु उचित्त मजू”

¹⁸³ (प० प० अ० १.५)

धकाः बिचाः याना इपि भिक्षुपित्ने पिने तथाः याकचा हे शास्तायाथाय लिक्क वन । पारितेय्यकं वयात खनाः कथि ज्वनाः लिनाहल । शास्तां वयात स्वया बिज्यानाः "लिच्चु लिच्चु, पारितेय्यक, पनेमते, श्व बुद्धउपस्यापक खः" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । वं अन हे कथि वॉछवयाः पात्र व चीवर ज्वनाः विदत स्वल । स्थविरं मब्बु । किसिं "यदि श्व व्रत स्मूम्ह जुसा, शास्ता फयेतुना बिज्याइगु ल्वहंया आसनय थःगु परिस्कार तइमखु" धकाः बिचाः यात । स्थविर पात्र व चीवर बँय तल । व्रतं पूर्णपिसं गुरुपिनिगु आसनय वा छानेगु खाताय थःगु परिस्कार तइमखु ।

स्थविर शास्तायात वन्दना यानाः छखेलिक्क फयेतुल । शास्तां "याकचा हे वया ला ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं न्यासः भिक्षुपि नापं वःगु खं न्यनाः बिज्यानाः "इपि मन ?" धकाः न्यनाः बिज्यायेवं "छःपिनिगु मनया खं मसिया पिनेतया जि जक वया" धकाः धायेवं "इमित सःतिइ" धकाः आज्ञा जुया बिज्यात । स्थविरं अथे यात । शास्तां इपि भिक्षुपिसं नापं खंलाबला यानाः इपि भिक्षुपिसं, "भन्ते, भगवान् बुद्ध बुद्धसुकुमार व क्षत्रियसुकुमार खः, छःपिसं स्वना याकचां हे दनेगु व फयेतुयेगु यानाः दुक्कर यानाः बिज्यात, व्रतप्रतिव्रत याइपि व खाःसिलेगु लः आदि बिइपिं नं मत्तु जुइ धकाः मतिइतया" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, पारितेय्यक किसिं जित फुक्क ज्यात यानाबिल । थुजाम्हा पासा दयेवं, नापं च्वनेगु उचित ज, मदुसा याकचा च्वनेगु हे उत्तम खः" धकाः धया नागवर्गया थुपि स्वपुगाया आज्ञा जुया बिज्यात -

३२८. सचे लभेथ निपकं सहायं, तद्धि वरं साधुविहारिधीरं ।
अभिभुव्य सब्बानि परिससयानि, चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ॥

३२८. "यदि दुसा परिपक्वम्ह पासा, नापं जुइगु बालाः च्वनेगु धीर ।
त्याका उपि भ्रन्भतत, थः जुइमाल इपिं नापं स्मृतवान् ॥

३२९. नो चे लभेथ निपकं सहायं, तद्धि वरं साधुविहारिधीरं ।
राजाव रुद्धं विजितं पहायं, एको चरे मातङ्गरञ्जेव नागो ॥

३२९. "यदि मदुसा परिपक्वम्ह पासा, नापं जुइगु बालाः च्वनेगु धीर ।
जुनुं थै राष्ट्र त्याका तयागु त्याग यानाः, याकचा जु किसि थै गुँइ ॥

३३०. एकस्स चरितं सेय्यो, नत्थि बाले सहायता ।
एको चरे न व पापानि कथिरा, अप्पोसुक्को मातङ्गरञ्जेव नागो ॥

३३०. "याकचा जुइगु बालाः, मज्जु मुखंत नापं पासायायेगु ।
याकचा जु पापकर्म मयाःसे, सुखपूर्वकं किसि थै गुँइ ॥"

अन परिपक्वम्ह धयागु परिपक्वगु प्रज्ञासम्पन्नम्ह । बालाः च्वनेगु धीर धयागु बालाक च्वनिम्ह पण्डितयात । भ्रन्भतत धयागु उजागु मैत्रीविहार याइम्ह पासायात दुसा सीह, थुं आदि खनेदुगु समस्यात व रागाभय, दोषाभय, मोहाभय आदि खनेमदुगु समस्यात यानाः फुक्क हे समस्यातयत्त त्याकाः व नापं लयताया स्मृतितया जुया च्वनेगुयाः, विहार या धयागु अर्थ खः ।

जुनुं थै राष्ट्रयात धयागु राष्ट्रयात त्याग यानाः वम्ह महानजक जुनुं थै । श्व धयातःगु जुयाच्चन - गथे भूमिप्रदेश त्याकात्तम्ह जुनुं "श्व राज्य धयागु महानगु प्रमादया स्थान खः, जिं राज्ययानाः छु यायेगु ?" धकाः राज्य त्याग यानाः याकचा हे महान गुँइ इहाँवनाः तपस्वी प्रब्रज्यां प्रब्रज्यां प्रब्रज्यां प्यांग इरियापथं याकचा हे जुयाच्चन, थथे याकचा हे जुइमा । मातङ्ग किसि थै गुँइ धयागु गथे "जि किसितनापं, माँकिसितनापं, तरुणकिसितनापं व मचापि किसितनापं चाःहिना जुयाच्चनाः, च्चका नयेधुकुगु घाँयत नयाच्चना, तोधुना न्यनाच्चंगु कच्चापचां जित सुयाच्चन, बुलगु लः त्वनाच्चना, लख्ये क्वहाँवसा थहाँवसा माँकिसितयत्त जिगु म्ध्य

ध्वानाः वनिद्, छु जि याकचा हे पुचल अलग जुया च्वनेमाल^{२८३} धकाः यथे बिचाः याना वंगुलि यानाः मातङ्ग धयागु नां जुयाः श्व गुँइ श्व किसि पुचःयात त्याग यानाः फुक इरियापथं याकचा हे सुखपूर्वक जुयाच्वन, यथे हे याकचा जु धयागु अर्थ खः ।

याकचा धयागु प्रव्रजिताया प्रव्रजित जसानिसें याकचा च्वनेगुलिइ लयतायाः याकचा जुडगु उत्तम खः । मज्जु मूर्खंत नापं पासायायेगु धयागु चूलशील, मध्यमशील, महाशील, फिगू कयावस्तु, फिस्वंगू धुताङ्ग, विपरयनाज्ञान, प्यंगु मार्ग, प्यंगु फल, स्वंगु विद्या, खुगु अभिज्ञा व अमृत महानिर्वाण यानाः श्व हे पासा खः । उपिं मूर्खंतयगु आधारे प्रात याये फइमखु धकाः मज्जु मूर्खंत नापं पासायायेगु । याकचा धयागु श्व कारणं फुक इरियापथय याकचा हे जु, भतिचा जक न पापत यायेमते । गथे व किसि याउक आलय रहित जुयाः श्व गुँइ मातङ्गकिसि यः यःयाय सुखपूर्वक जुयाच्वनिइ, यथे याकचा हे जुडगु या, भतिचा जक न पापत यायेमते धयागु अर्थ खः । उकिं छिमित पायुंछि जूह पासा मदुसाः याकचा जुडगु हे यायेमाः धकाः श्व खंयात क्यना शास्तां इपिं भिक्षुपित्त युगु धर्मवेशना देशना यानाः बिज्यात ।

देशनाया अन्त्य न्यासलं इपिं भिक्षुपिं अहत्त्वय प्रतिस्थित जुल ।

आपालं भिक्षुपिनिगु खं न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२८. स चेत् लभेत निपक्वं सहायं, सार्धञ्चरत् साधुविहारि धीरम् ।
अभिभूय सर्वान् परिश्रयान्, चरत् तेनाप्तमनाः स्मृतिमान् ॥९॥

३२९. न चेत् लभेत निपक्वं सहायं, सार्धञ्चरत् साधुविहारि धीरम् ।
राजेव राष्ट्रं विजितं प्रहाय, एकरचरेत् मातङ्गोरण्य इव नागः ॥१०॥

३३०. एकस्य चारितं श्रेयो, नास्ति बाले सहायता ।
एकरचरेन्न च पायानि कुर्याद्, अत्योत्सुको मातङ्गोरण्य इव नागः ॥११॥

८. तारया खँ

“मालिइबले सुख विइम्ह.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता हिमालयप्रदेशय आरण्यकुटिइ च्वना बिज्यानाः च्वबले मारया कारणय आता जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, उगु इलय जुजुपिं मन्तयत् पीडाबिधाः राज्य यानाच्वन । अले भगवान् बुद्ध अधार्मिक जुजुपिनिगु राज्यय दण्डं पीडितपिं मन्तयत् खनाः करुणा तथाः यथे बिचाः यात - “मस्यासे स्याकेमब्बसे, मत्याकसे त्याकेमब्बसे, शोक मयाःसे, शोक याकेमब्बसे धार्मिकपूर्वक राज्ययाये फइला ये ।” पापी मारं उगु भगवान् बुद्धया परिवितकर्यात सिइकाः “श्रमण गौतमं ‘राज्य याये फइला ये’ धकाः बिचायात, आः राज्य यायेगु इच्छाजुल जुइ, राज्य धयागु प्रमाद जुडगु स्थान खः, उगु राज्य याइबले जित मौका दत, जि वनाः वयात उत्साहित याये” धकाः बिचाः याना शास्तायात लिक्क वनाः धाल - “भन्ते, भगवान् बुद्धं राज्य या, सुगत राज्य या, मस्यासे स्याकेमब्बसे, मत्याकसे त्याकेमब्बसे, शोक मयाःसे, शोक याकेमब्बसे धार्मिकपूर्वक ।” अले वयात शास्ता “पापी, छं जित छु खनाः, गुगु छं जित धयाच्वंगु खः” धकाः धया बिज्यायेवं “भगवान् बुद्ध, भन्ते, प्यंगु ऋद्धिपादय सुभावितम्ह खः । यदि इच्छाजुल धाःसा भगवान् बुद्धं हिमालय पर्वतराजयात ‘लुं’ यानाः बिज्यायेफ, उगुयात लुं यानाः बिज्याहुँ, जि न धनसम्पत्तिं धनी याये, छःपिंसं धार्मिकपूर्वक राज्ययानाः बिज्याहुँ” धकाः वं धायेवं -

“लुं वःयात पवंतयात केवल ।

निभाग यासां नं छम्हसित मगाः, यथे विद्वान् सिइका आचरण या ॥

^{२८३} (पहाख० ४६७; उदा० ३५)

“गुह्यसिन् वृःख खनिद उकिया कारणं, काम्य उजाम् मन् गये क्वष्टुद् ।
मुंकेगुयात बन्धन धकाः सिद्धका लोक्य, उगुयात हे मन् नं मदयेकेगु सयेकिद् ॥”^{११८}

युधि गाथाद्वारा संवेजित यानाः “पापी, छुगु ओवाद मेगु हे खः, जिगु नं मेगु हे बिचाः खः, छं नापं धर्मचर्चा जुदमखु, जिं थये ओवाद बियाच्चनाः” धकाः धया युधि गाथात धया बिष्प्यात-

३३१. अथन्दि जातन्दि मुखा सहाया, तुडी मुखा या इतीरीतरेन ।
पुञ्जं सुखं जीवितसङ्गयन्दि, सब्बस्स दुक्खस्स सुखं पहाणं ॥

३३१. “मालिद्बले सुख बिदम्ह पासा खः, सन्तोष सुख खः गुगु परत्पर याद्गु ।
पुण्य सुख खः जीवन क्षय जुदबले, फुक्क वृःखयात नाशयायेगु सुख खः ॥

३३२. सुखा मत्तेय्यता लोके, अथो पेत्येय्यता मुखा ।
सुखा सामञ्जता लोके, अथो ब्रह्मञ्जता मुखा ॥

३३२. “सुख खः माँयात सेवा यायेगु लोक्य, अले बौयात सेवा यायेगु नं ।
सुख खः प्रब्रजितपिन्त सेवा यायेगु लोक्य, अले ब्राह्मणयात सेवा यायेगु नं ॥

३३३. सुखं याव जरा सीलं, सुखा सद्दा पतिट्ठिता ।
सुखो पञ्जाय पटिलाभो, पापानं अकरणं सुखं ॥

३३३. “सुख खः वृद्धअवस्थातक शीलवान जुद्गु, सुख खः श्रद्धावान जुद्गु नं ।
सुख खः प्रजा प्रतिलाभ जुद्गु, पाप मयायेगु नं सुख खः ॥”

अन मालिद्बले धयागु प्रब्रजितया चीवर सुद्गु आविद्, ल्वापु शान्त यायेगु आविद् व गृहस्थीपिनि बुँद् ज्या आविद्, बलवान पक्षयात त्याकेगु आविद् ज्या उत्पन्न जुद्बले गुपिंसं उगु ज्या सफल व शान्त यायेफद्, युजागु सुख्य ग्वहालि याद्गु धयागु अर्थ खः । सन्तोष सुख खः धयागु गुगुलिं यानाः गृहस्थीपिं यःके दुगुलिद् असन्तुष्ट जुयाः अंगः तष्ट्यानाः खुद्गु शुख्याद्, प्रब्रजितपिनि नानाप्रकारया माले मज्जुगु मालिद् । यथे इमित सुख बद्मखु । उकिं गुगु परत्पर भतिचा वा आपाः गुगु यःके दुगुलिं सन्तोष जुद्गु खः, श्वयात हे सुख धयागु अर्थ खः । पुण्य धयागु सिद्ध्यंगु इलय यःगु इच्छानुसारं चर्कका यानागु पुण्यकर्म हे सुख खः । फुक्क धयागु फुक्क वृत्तया वृःखयात नाशयायेमाः धकाः कयातःगु अहंत्त्व हे थव लोक्य सुख खः ।

माँयात सेवा यायेगु धयागु माँप्रति यायेमाःगु सेवाचरण खः । बौयात सेवा यायेगु धयागु बौप्रति यायेगु आचरण खः । निम्हं माँबौपिन्त उपस्थानयात हे कनातःगु खः । माँबौपिसं कायपिन्त सेवा मयाद्गु भाव सिद्दका यःगु भूमिद् न्हाकाः छवद् बा मेपिन्त नं बिद्, “माँबौपिन्त सेवा याद्मखु” धकाः इमित निन्दा वृद्धियाद्, सिद्ध्युकाः खिया नरक्य उत्पन्न जुद् । गुपि माँबौपिन्त सत्कारपूर्वक सेवायाद्, इमित इमिके च्वंगु धन नं कायेवद्, प्रशंसा याकेवद्, सिद्ध्युकाः स्वर्ग्य उत्पन्न जुद् । उकिं निगु नं सुख धकाः धयातल । प्रब्रजितपिन्त सेवा यायेगु धयागु प्रब्रजितपिन्त बालाक सम्मान यायेगु । ब्राह्मणयात सेवा यायेगु धयागु पाप खुद्का छवधुंकीपं बुद्, प्रत्येकबुद् व बुद्दया भावकपिन्त बालाक सम्मान सत्कार यायेगु खः । उपिं निखलयत नं प्यंगु प्रत्ययद्वारा लहिगुभावयात धयातःगु खः, श्वयात लोक्य सुख धकाः कनातःगु खः ।

^{११८} (सं० नि० १.१५६)

२४. तृष्णावर्ण

१. कपिल व्याख्या खँ

“प्रमादी ज्याच्चनीम्ह मन्या.....” धयागु धगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्याना: च्वंबले कपिल न्याया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भूसिं न्याना: न्हापा काश्यप भगवान बुद्धया परिनिर्वाण जुयाविज्या:गु इत्यत् छबा छैया निम्ह दाजुकियापि पिहँवया भावकपिनियायु प्रव्रजित जुल । इपि मध्ये दाजुम्ह सागत धयागु नाम्ह खः, किजाम्ह कपिल धयाम्ह खः, इमि माँ साधिनी धयाम्ह खः, चिधिम्ह केहँ तापना खः । इपि नं भिक्षुणीपियायु प्रव्रजित जुल । थये इपि मध्ये प्रव्रजित जुया निम्ह दाजुकिया आचार्य उपाध्यायपिन्त सेवा तहल (व्रतप्रतिव्रत) याना: च्वनाच्चच्चं छन्दु, “भन्ते, थव शासनयु ग्वःगु ज्या (धुर) दु ?” धका: न्यनेवं “ग्रन्थधुर व विपश्यनाधुर याना निगु ज्या (धुर) दु” धका: न्याना: दाजुम्ह “विपश्यनाधुर पूर्णयाये” धका: न्या देँ आचार्य उपाध्यायपिंशायु च्वना: अहँत्त्व तकया कर्मस्थान कया जइल्य दुहँवना: क्त:यायां अहँत्त्वयु ध्यन । किजाम्ह “जि आ: न्यायम्हतिनि, बुद्धया इत्यु विपश्यनाधुर पूर्णयाये” धका: “ग्रन्थधुर कया: स्वंगु पिटक सयेकल । वया परिपत्तिया आधार महानु परिवारपि वत, परिवारया आधार लाभ उत्पन्न जुल । व बहुभ्रतया अभिमान घमण्डी जुया: लाभतृष्णा आसक्तम्ह जुया: अतिपण्डित सम्मान यानात:गुलिं मेपिसं धा:गु उचितगु यात नं “अनुचितगु” धका: धयाच्चन, अनुचितगु यात नं “उचितगु” धका: धयाच्चन, दोष सहितगुयात नं “दोष रहितगु” धका:, दोष रहितगुयात नं “दोष सहितगु खः ।” वयात भिपिं भिक्षुपिसं “आवुसो कपिल, थये धायेमते” धका: धया: धर्म व विनययात स्यना: औवाद व्युसातं “ठिकपिसं छु स्यु, खालिगु न्हा:म्ह ये जापिसं” धका: आदि धया अपमानयाना: निन्दायाना जुयाच्चन । अले वया दाजुम्ह सागत स्थविरयात भिक्षुपिसं उगु छँ कन । व वयाथायु वना:, “आयुभानु कपिल, छ थे जा:पिसं बांलाक आचरम यायेवं बुद्धशासनया आयु धाड, उकिं प्रतिपदायात त्याग याना: उचितगु आदियात पना: थये धायेमते” धका: अववाद वना: । वं वयागु वचनयात नं स्वीकार भयात । थये जूसां नं स्थविरं निक्कतक अववाद बिलं नं औवाद ग्रहण मया:गुलिं “थवं जिगु खँ मन्यन” धका: सिडका “अथे जूसा, आवुसो, छ येगु कर्मया फल खनिड” धका: थया लिहँवन । उबले निसं वयात मेपि भिपिं भिक्षुपिसं त्यागयात ।

व दुराचारी जुया दुराचारपिसं चाहइका: च्वनाच्चंबले छन्दुया दिनय उपासयागारयु “प्रातिभोक्ष पाठयाये” धका: पंखा च्वना: धर्मासनयु फयेतुना: “आवुसोपि, यन वयाच्चर्यिं भिक्षुपिनि प्रातिभोक्ष पाठयाये उचित जुला ?” धका: न्यनेवं “थवया लिस: छुयायेत विदुमा:गु खः” धका: सुक च्वनाच्चर्यिं भिक्षुपिन्त खना:, “आवुसोपि, धर्म व विनय धयागु मद्दु, प्रातिभोक्ष न्यासां भन्यसां छु अर्थ मद्दु” धका: धया आसन दन । थये वं काश्यप भगवानु बुद्धया परिपत्तित शासनयात शिथिलयाना त्व:तकेबिल । सागत स्थविर नं उखुन्हे हे परिनिर्वाण जुल । कपिल आयुया अन्त्यु अवीचि महानरक्यु उत्पन्न जुल । वया माँ व केहँया नं वया हे धारणायु लाना: भिपिं भिक्षुपिन्त ब्व:बिया निन्दायाना: अन हे उत्पन्न जुल ।

उगु समययु न्यास: मन्तु गामयु घातयायेगु (स्याना: लुटे यायेगु) आदि याना: खुया नयेगु याना: म्वानाच्चंबले जनपदया मन्तुत्यसं तिना यंकुबले बिस्पुववं जइल्य दुहँवना: अन छुं नं भरोसा कायेगु मखना: सुं छम्ह आरवपक भिक्षुयात खना: बन्दना याना: “जिमित शरण, भन्ते, जुया विज्याहँ” धका: बिलि यात । स्थविरं “ठिमित शीलसमानगु शरण मद्दु, फुकसिनं पञ्चशील समादान या” धका: धाल । इमिसं “ज्यु” धका: स्वीकार याना: शीलत समादान यात । अले इमित स्थविरं अववाद बिल - “आ: छिपिं शीलवानपि जुल, जीवनया कारणं छिमिसं शील अतिक्रमण याये मज्यु, द्वेषभाव नं याये मज्यु ।” इमिसं “ज्यु” धका: स्वीकार यात । अले इमित जनपदया मन्तु उगुथासयु थंका उखँथुखे मालाजुजुं इपिं खुँतयत खना: इपि सकसित स्यानावल । इपिं सिनावना: देवलोक्यु उत्पन्न जुल, खुँया नायो जेष्ठम्ह देवपुत्र जुया जन्मजुल ।

इपिं अनुत्तोम प्रतिलोम्हकं छगु बुद्धान्तर देवलोक्यु वाचा:हिला जुजुं थवं बुद्धया उत्पन्न जुया विज्याबले भावस्तिनगरद्वारयु न्यास: पोतयगु कुलया गामयु जन्मजुल । जेष्ठम्ह देवपुत्र पोतयु नापोया छँय प्रतिसिन्धु काल,

मेपिं न मेमेगु कुलम् । यथे इपिं छन्हु हे प्रतिसन्धि काःगु व माँया कोख पिहाँवल । नायोम्ह पोःनं "श्व गामम् मेपिं न मस्त वी जन्मजुपि दुला ?" धकाः मायेकेबिया इपिं जन्मजगुभाव सिद्धका "युपि जि कायया पासापिं जुइ" धकाः सकसित नयेत्वेनेगु बिइकल । इपिं फुक धूल्य म्हितिपिं पासापिं जुयाः छसिकथं वैश जायावल । इपिमध्ये नायोम्ह पोया काय हे घशय व तेज्य अग्रम्ह जुल ।

कपिल नं छग् बुढान्तर नरकम् दुःख भोगयानाः विपाक त्वं दनिगुलिं यानाः उगु इलय अचिरवतिइ लुँया वर्णम्ह म्हुनु नवःम्ह न्या जुया जन्म जुल । अले छन्हुया दिन्य इपिं पासापिंसं "न्या लाये" धकाः जालत ज्वनाः खुसिइ वीछुवत । अले इमिगु जाल्य दुने उम्ह न्या दुहाँवन । वयात खनाः पोःतयगु गामय च्वपिं सकसिनं तःसःयाना हाल - "जिमि कायपिंसं न्हापालाक न्या लाबले लुँन्या लात, आः जुजुं भोत यक्व धन बिइ ।" इपिं पासापिं न्यायात जहाजय तयाः दुंगा नापं कुबिया जुनुयाथाय वन । जुजुं उम्ह न्यायात खनेवं "छु श्व ?" धकाः न्यनेवं "देव, न्या खः" धकाः धाल । जुजुं सुवर्ण वर्णम्ह न्यायात खनाः "शास्तां श्वया सुवर्ण वर्णया कारण सिइ" धकाः न्यायात ज्वके बिया भगवान् बुढयाथाय वन । न्या म्हुनु चायेकेवं हे फुक्क जेतवनम् तःसकं हे दुर्गन्धित जुल । जुजुं शास्तायाके न्यन - "छाय, भन्ते, न्या लुँया वर्णम्ह जुया जन्म जुल, छाय वया म्हुत नवःयाच्चन ?"

महाराज, श्व काश्यप भगवान् बुढया शासनय कपिल धयाम्ह भिक्षु खः, बहुभक्तम्ह महान् परिवारपि दुम्ह व लाभतृष्णा अभिभूत जुयाः यःगु खँ मन्यपिन्त ज्वःबिया निन्दा याइम्ह खः, वसपोल भगवान् बुढया बुद्धशासनयात गिथिल यात, व उगु पापकर्म अवीचि नरकम् उत्पन्न जुया विपाक त्वं दनिगुलिं यानाः न्या जुया जन्म जुल । गुगु वं ताःकालतक बुद्धवचन ब्वकल (स्यनाबिल), बुढया गुण कन, उगु कारणं यानाः श्वयात सुवर्ण वर्ण प्राप्त जुल । गुगु वं भिक्षुपिन्त ज्वःबियाः निन्दायात, उकिं वया म्हुतं नवःयाच्चन । "महाराज, वयात खं ल्हाकेला ?" "ल्हाका बिण्याहुं, भन्ते ।" अले वयात शास्तां न्यन - "छ कपिल खः ला ?" "खः, भन्ते, जि कपिल खः ।" "गगं वया ?" "अवीचि महानरकं, भन्ते ।" "छ दाजु गन वन ?" "परिनिर्वाण जुल, भन्ते ।" "छ माँ साधिनी गन ?" "महानरकम् उत्पन्न जुल, भन्ते ।" "छ केहँ तापना गन ?" "महानरकम् उत्पन्न जुल, भन्ते ।" "आः छ गन वनेगु ?" "अवीचि महानरकम् हे, भन्ते" धकाः धया पश्चाताप जुयाः दुगाय छ्यनं दया उबले हे सिनावनाः नरकम् उत्पन्न जुल । आपालं मन्तय संवेग जुया चिमिस्सं ब्वंभंगता ।

अले भगवान् बुद्ध उगु क्षणय मुंबया च्वपिं परिषदा चित्तया खँयात स्वयाः उगु क्षणयात अनुरूपम् धर्मदेशना घायेत "धर्मचर्यं व ब्रह्मचर्यं, श्वयात धाइ उत्तमगु रत्न खः"^{३२४} धकाः सुत्तनिपातय च्वंगु कपिलसुत्त कना बिज्यानाः युपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

३२४. मनुजस्स पमत्तचारिनो, तण्हा वड्ढि मातुवा विय ।
सो प्लवती^{६६} हुरा हुरा, फलमिच्छं वनस्मि वानते ॥

३२४. "प्रमादी जुयाच्चनीम्ह मनूया, तृष्णा वड्ढिनुइ मातुवा धयागु गुँचि थें ।
व बुइके यकिइ उखें थुखें, वनय फलया इच्छायाम्हा माकः थें ॥

३२५. यं एसा सहते जम्मी, तण्हा लोके विसत्तिका ।
सोका तस्स पवड्ढिन्ति, अभिवड्ढं^{६७} वीरणं ॥

३२५. "गुम्हसिया श्व ग्यानापुगु तृष्णां लोकय आसत्त जुइ ।
शोक वया वड्ढिनुइ, वा वयेवं वीरण धायं थें ॥

^{३२४} (सु० नि० ३७६)

^{६६} प्लवति (सी० गी०), प्लवती (क०)

^{६७} अभिवड्ढं (स्या०), अभिवड्ढं (गै०), अभिवड्ढं (क०)

३३६. यो चेत् सहते जग्मि, तण्हं लोके दुरच्चयं ।
सोका तस्मा पपतन्ति, उद्विन्दुव पोक्खरा ॥

३३६. "गुम्हसिन् श्व ग्यानापुगु, तृष्णायात लोकम् न्यागयाये थाक्कुगयात न्यागयाइ ।
उगुलिं शोक्त कुतुवनिइ, पलेस्वाया हःल्यच्चंगु लःफुति येँ ॥

३३७. तं वो वदामि भदं वो, यावन्तेथ समागता ।
तण्हाय मूलं छणथ, उसीरत्थोव वीरणं ।
मा वो नळव सोतोव, मारो भञ्जि पुनप्पुनं ॥

३३७. "उगु छिमित धयाच्चना, छिमित भिनिगु खः, गुप्तिं थन मुंबया च्चपिं खः ।
तृष्णाया हा लिनाछ्व, वीरण (सिच्च) धौय्या छ्यं माःसा ।
छिपिं तिमायात लःया धालं स्वथलिइ येँ, मारं हानं हानं स्वथके विइमते ॥"

अन प्रमादी जुयाच्चनीह धयागु त्वःतिइगु लक्षणं प्रमादं प्रमादी जुइह व्यक्तिया न ध्यानं, न विषयना, न मार्गफलत वृद्धिजुइ । गथे सिमाय हितुमत्तुहिना त्वःपुया सिमायात विनाश पायेत मालुवा गुंखि वृद्धिजुइगु खः, युक्थं वया खुगु द्वारया आधारं हानं हानं उत्पन्न जुइगु तृष्णा वृद्धिजुइ धयागु अर्थं खः । व सुइके यकिइ उखें सुखें धयागु व तृष्णाया वशय वनीह व्यक्तित् जन्मजन्मय बुइकाः न्वायंजुइ । श्व छु येँ खः ? वनय फलया इच्छायाम्ह माकः येँ खः, गथे सिमाया फल इच्छायाम्ह माकः वनय न्वायंजुइ, उगु थुगु सिमाया कचात ज्वनिइ, उगुयात त्वःताः मेगु ज्वनिइ, उगु नं त्वःताः मेगु ज्वनिइ, "कचा मदया सुं कफयेतुना च्चनेगु" धकाः धयापिं वइमखु, यथे हे तृष्णाया वशय वंह व्यक्तित् उखें थुखें न्वायंजुया च्चनीबले "आरम्मपा मदया, तृष्णा प्रवृत्ति जुइमखु" धकाः धयेथायुं भदु ।

गुम्हसिया धयागु गुम्ह पुद्गलया श्व मभिंणु बांमलागु विष आहारं यानाः, विषस्वांनं यानाः, विषफल यानाः, विषपरिभोगं यानाः, रूपादिइ विषं यानाः, आसक्तं यानाः विष दुगु धकाः गणना यानातःगु खुगु द्वारिक तृष्णा वृद्धिजुइ । गथे वर्षाया इलय हानं हानं वा वयाच्चनेवं, वा वःगुलिं यानाः वीरणधौयं वृद्धिजुइ, यथे उम्ह व्यक्तिया दुने वृत्तमूलक शोक्त वृद्धिजुइ धयागु अर्थं खः ।

थाक्कुगयात न्यागयाइ धयागु गुम्ह व्यक्तित् यथे धयाः वयागुयात अतिक्रमण पायेत, त्वःतेत थाक्कुगुलिं यानाः थाक्कु तृष्णायात सहयानाः त्याकिइ, उगुलिं व्यक्तिया वृत्तमूलकगु शोक्त कुतुवनिइ । गथे पुख्खा पलेस्वां हःल्यं कुतु वनाच्चंगु लःफुति याइमखु, यथे च्चनाच्चनिइ मखु धयागु अर्थं खः ।

उगु छिमित धयाच्चना धयागु उगु कारणं जिं छिमित धयागु खः । छिमित भिनिगु खः धयागु छिमित बालाइगु खः, जि कपिल येँ विनाशभावयुं मध्यनेमा धयागु अर्थं खः । हा धयागु श्रवया खुगु द्वारिक तृष्णायात अर्हतमार्गज्ञानं हा नाथं लिना छवः । छु येँ ? वीरण (सिच्च) धौय्या छ्यं माःसा, गथे छ्यं माःह पुरुष तपुगु कलिं वीरण (सिच्च) धौय्यात ल्येथनिइ, यथे वया भूहायात ल्येथं धयागु अर्थं खः । छिपिं तिमाया लःया धालं स्वथलिइ येँ, मारं हानं हानं स्वथके विइमते धयागु खुसिया सोतयुं दुयावःगु तिमायात महानगु सोतया वेगं वःगु खुसिया सोतं येँ क्लेशमार, मरणमार व देवपुत्रमारं हानं हानं स्वथथेके मते धयागु अर्थं खः ।

देशनाया अन्त्यं ग्यासलं पोःतायुं कायपिं संवेग उत्पन्न जुया दुःखया अन्त्यायेगु इच्छा दुपिं जुयाः शास्ताथायुं प्रव्रजित जुया ताःई मदुवं हे दुःखयात अन्त्यानाः शास्ता नाथं निश्चल बिहार समापति धर्मपरिभोगं छु हे परिभोग याइपिं जुल ।

कपिल न्याया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३३४. मनुजस्य प्रमत्तचारिणः तृष्णा वधति मातुवेव ।
स प्तवतेःहरहः फलमिच्छन् इव वने वानरः ॥१॥

३४०. “स्रोत फुक्क थासय् बा: वनिइ, गुँखि (लहरा) उत्पन्न जुया च्वनाच्चन ।

उगुयात खंका गुँखि लहराया, हायात प्रज्ञां त्वा:थ ॥

३४१. सरितानि सिनेहितानि च, सोमनस्सानि भवन्ति जन्तुनो ।
ते सातसिता सुखेसिनो, ते वे जातिजरूपगा नरा ॥

३४१. “न्ह्यानाच्चंगु स्नेहित, सौमनस्यत दयाच्चन मनूतय् ।
इमिसं सुखमाला कुत: यानाच्चन, इपिं जन्मजराय् ला:पिं मनूत ॥

३४२. तसिणाय पुरक्खता पजा, परिसप्पन्ति ससोव बन्धितो^{३९०} ।
संयोजनसङ्गसत्तका, दुक्खमुपेन्ति पुनप्पुनं विराय ॥

३४२. “तूष्णायात न्ह्यब्बाका: मनूत, ग्यानाच्चनिइ बन्धनय् लाम्ह खराचा थें ।
संयोजनया बन्धनं चिका:, दु:खसियाच्चन हानं हानं ता:कालतक ॥

३४३. तसिणाय पुरक्खता पजा, परिसप्पन्ति ससोव बन्धितो ।
तस्मा तसिणं विनोदये, आकङ्खन्त^{३९१} विरागमत्तनो ॥

३४३. “तूष्णायात न्ह्यब्बाका: मनूत, उखे थुखे चाचा:हिलाच्चन बन्धनय् लाम्ह खराचा थें ।
उकिं तूष्णायात मदयेका छ्व, य:गु विरागयात आकांक्षा याना: ॥ ”

अन हाय् धयागु गुगु सिमाया प्यंगु विशाय् प्यखें फइने जुयाच्चंगु कव्य् तप्यंक हे क्वहाँवनाच्चंगु न्यापु हाय्
त्वायलेगु, पालेगु, मितयेगु, सुइगु आदि छुं नं छगु उपद्रव समस्या मदुगु स्थिरजुया क्वातुसे हा कयाच्चंगु उगु
सिमाय् च्वे क्वात ध्यंसानं हानं चुलिजाया बुयावइ, यथे हे खुगु द्वारिक तूष्णाया अनुशयतयूत अर्हतमार्गजानं नाश
मयायेकं च्व:फुना मछ्वयेकं उगु उगु भवय् जाति आदि भेवगु थ्व दु:खं हानं हानं उत्पन्न हे जुइ धयागु अर्थ
ख: ।

गुन्हसिया धयागु गुन्ह व्यक्तिया “थये आध्यात्मयात कया भिक्क्यागु तूष्णाया प्रवाह व बाटययात कया
भिक्क्यागु तूष्णाया प्रवाह” धका: युपि तूष्णातयगु प्रवाहकथं स्वीखुगु स्रोतं युक्त जुयाच्चंगु य:गु रूपाविइ बा:वइ,
प्रवृत्तजुइ धका: य:थ:गुलि जक न्ह्याना: तूष्णा शक्तिशाली जुइ, उम्ह पुग्लयात जानया अभाव याना:
मिथ्यादृष्टि हानं हानं उत्पन्न जुयाच्चवेकं महानताभाव महान जुया: ध्यान व विपरयनाया आधार मकासे रागाया
आधार कया संकल्पत प्रवृत्ति जुइ धयागु अर्थ ख: ।

स्रोत फुक्क थासय् बा: वनिइ धयागु युपि तूष्णास्रोतत चत्तुइराविकथं फुक्क रूपाविइ आरम्भणाय् बा:
वनीगुलि, फुक्क रूपतूष्णा ... पूर्ववत् ... धर्मतूष्णा फुक्क भवय् बा: वनिइगुलि याना: फुक्क थासय् बा: वनिइगु
ख: । गुँखि धयागु चिना बिइगुलि तिना बिइगुलि याना: गुँखि वे जुया गुँखि ख: । उत्पन्न जुया च्वनाच्चन धयागु
खुगु द्वारं उत्पन्न जुया रूपाविइ आरम्भणाय् च्वनाक्कनिइ । उगुयात खंका धयागु उगु तूष्णागुंखियात “थन भुजागु
तूष्णा उत्पन्न जुइगुलि याना: उत्पन्न जुइ” धका: उत्पन्न जुइगु स्वानयात खंका । धयागु धयागु तरवार वनय्
बुयाय:गु गुँखियात वे मार्गप्रज्ञां हायात त्वा:थ धयागु अर्थ ख: ।

न्ह्यानाच्चंगु धयागु विलेसिले वनाच्चंगु ख: । स्नेहित धयागु चीवराविइ प्रवृत्त जुइगु स्नेहकथं स्नेहित
जुइगु, तूष्णास्नेह इलात:गु धयागु अर्थ ख: । सौमनस्यत धयागु तूष्णाया बयाय् कनीह मनुया भुजागु सौमनस्यत

^{३९०} वरियो (बहु)

^{३९१} पिणव आकडो (सी०), पिणव आकडं (या०)

दइ । इमिस्स सुखमाला धयागु इपि त्पणाया वशय् वनीम्ह व्यक्ति सुखय् आधारितम्ह व सुखय् भरोसा काइम्ह जुया सुखयात मालिम्ह व सुख गवेषन याइम्ह जुइ । इपि धयागु गुपि युजापि मनुत् खः, इपि जन्म, जरा, ब्याधि व मरणा लिक्क हे वनिइ धयागु जातिजराय् लिक्क वपि धाइ । मनुत् धयागु थुपि सत्त्वपि त्राश जुइगुलिं यानाः त्पणा धकाः गणाना यानातःगु त्पणायात न्ययब्बाकाः चाःहुइका जुया ।

बन्धनय् लाम्ह धयागु ब्याधां गुँइ लाम्ह खराका ये त्राशजुइ, ग्याइ । संयोजनया बन्धनं चिका धयागु फिगु प्रकारया संयोजनं चिकाः व न्युयता प्रकारया रागादि आसक्त जुयाः सत्त्वपि बन्धय् ताःपि बा तवयपि जुया । ताःकालतक धयागु ताः इतक दीर्घकालतक हानं हानं जन्मादिगु दुःखया लिक्क वनिइ धयागु अर्थ खः । उकिं धयागु गुगुलिं यानाः त्पणायात न्ययब्बाकाः उकिं चिकाच्चपि सत्त्वपि खः, उकिं थःगु विरागधात रागादि बाया वनेगु निर्वाणयात प्रार्थना यानाः, आकांक्षायाम्ह भिक्षुं अर्हत्तमार्गं थ्व त्पणायात नाशया, नाशयानाः पितृष्टवया वीष्टव धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनुत्) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

उम्ह फौया मचा अनं च्युतजुया सुवर्णभूमिइ राजवरवारय् जन्म जुल, अनं सिनावनाः वाराणसी, अनं सिनावनाः सुप्पारकपट्टनय् जन्म जुल, अनं सिनावनाः कावीरपट्टनय् माफिया छैय् जन्म जुल, अनं सिनावनाः अनुराधपुरय् धनीया कुलछैय् जन्म जुल, अनं सिनावनाः उगु हे अनुराधपुरया दक्षिण दिशाय् भोक्कन्ता गामय् सुमन धयाम्ह कुटुम्बिकया म्हाय्य सुमना धयाम्ह जुयाः जन्म जुल । अले वयात बौम्ह उगु गामय् त्वःता वीघवापिराष्टय् वनाः महामुनि गामय् च्चवंन । अन लकण्डकअतिम्बर धयाम्ह दुइगामणि जुजुया मन्त्री छुं च्या यायेमाःगुलिं वनाः वयात खनाः महानगु मङ्गल यानाः वनाः महापुण्य गामय् वन । अले कोटिपर्वत महाविहारवासी महाअनुरुद्ध स्वविर अन भिक्षाटन वनाः वया छैय् लुंखाय् दना वयात खनाः भिक्षुपिन्त धाल, “आवुसोपि, फौया मचा लकण्डकअतिम्बर महामन्त्रीया कला जुल, अहो, आसचयं खः ।” वं उगु खं न्यनाः न्हापाया जन्मयात उलाः जातिस्मरण ज्ञान प्राप्त जुल । उगु क्षणय् हे संवेग उत्पन्न जुयाः भाःतयाके फवनाः महान् एश्वर्यद्वारा पञ्चबलिके वेरोपिथाय् प्रव्रजित जुयाः तिस्रमहाविहारय् महासतिपट्टानसूत्रया खं न्यनाः श्रोतापत्तिकलय् प्रतिस्थित जुल । लिपा दमिलमर्दन यायेवं थःथितिपि च्चनीगु थस्य् भोक्कन्तागामय् हे वनाः अले च्चवाचर्चबले कल्लमहाविहारय् आसीविसोपमसूत्रं न्यनाः अर्हत्त्वय् थ्यन ।

वया परिनिर्वाणया दिनय् भिक्षुं, भिक्षुणीपिसं न्यनेवं भिक्षुणीसङ्घयात फुक्क थ्व सुचं निरन्तर कनाः मंवया च्चपि भिक्षुसङ्घया दयइ मण्डलारामवासी धम्मपद भाणक महातिस्स स्वविरनापं खं ल्हानाः “जि न्हापा मनुथ्ययोनिइ जन्म जुयाः अनं सिनावनाः माखा जुया, अन इमां छयं त्वाब्बाकाः राजगृहय् जन्मजुया, परिव्राजिकापिथाय् प्रव्रजित जुयाः प्रथमध्यान भूमिइ थ्यंका, अनं सिनावनाः सेठया कुलय् जन्म जुयाः गुलिचा मदुवं हे च्युतजुया फौया योनिइ जन्म कावना, अनं सिनावनाः सुवर्णभूमिइ, अनं सिनावनाः वाराणसिइ, अनं सिनावनाः सुप्पारकपट्टनय्, अनं सिनावनाः कावीरपट्टनय्, अनं सिनावनाः अनुराधपुरय्, अनं सिनावनाः भोक्कन्तागामय्” धकाः थये च्चे क्वय् (समविसम) भिस्वंगु थः जन्म जुयाः “आः विरक्तजुया प्रव्रजित जुया अर्हत्त्व प्राप्त जुल, फुक अप्रमादं सम्पादन यानादिसं” धकाः धया प्यंगु परिषदयात संवेजित यानाः परिनिर्वाण जुल ।

फौया मचाया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३३८. यथाःमि मूलेःनुपद्वे इद्वे छिन्नोःपि वृक्षः पुनरेव रोहति ।
एवमपि त्पणानुशयेःनिहते निर्वर्तते दुःखमिदं पुनः पुनः ॥३॥

३३९. यस्य षट्त्रिंशत् स्रोतासि मनःप्रचवणानि भयासुः ।
वाहा बहन्ति इद्वृष्टि सङ्गत्या रागनिःसृताः ॥३॥

३४०. स्वन्ति सर्वतः स्रोतासि लतोद्भिद्य तिष्ठति ।
ताश्च दृष्ट्वा लतां जातां मूलं प्रजया छिन्दत ॥३॥

३४१. सरितः स्निग्धापच सौमनस्या भवन्ति जन्तोः ।
ते स्रोतःसृताः सुखैषिणस्ते वै जातिजरोपगा नराः ॥८॥

३४२. तृष्याया पुरस्कृताः प्रजाः परिसर्पन्ति शश इव बाधितः ।
संयोजनससक्तका दुःखमुपयान्ति पुनः पुनः विराय ॥९॥

३४३. तृष्याया पुरस्कृताः प्रजाः परिसर्पन्ति शश इव बाधितः ।
तस्मात् तृष्या विनोदयेद् आकाङ्क्षी विरागमात्मानः ॥१०॥

३. विष्णोः (टीपर त्पःतुह) शिक्षया खँ

“गुह्म निवाणया नितिः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेत्तुवनय् च्चना विज्यानाः च्चबले छम्ह चीवर त्वःतम्ह भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भोसं न्यनाः छम्ह महाकाश्यप स्वथिवरया सहविहारिक जुया प्यंगु ध्यान उत्पन्न यानाः नं यः कका सुवर्णकारया (लूकःभिया) छैय् मभिंगु आरम्भणा खनाः अन आसत्त मनजुयाः चीवर त्वःतल । अले वयात मन्तयसं अलिछाभावं ज्या घायेगु इच्छा मदम्हसित छैनं पितन । व पापीपि पासापिनिगु संगतं छुद्रगु ज्या यानाः जीविका हनेगु यानाः जुयाच्चन । अले वयात छन्द्या विनय् ज्वनाः ल्हाः लिउनें क्वातुक चिनाः प्यकालेय् प्यकाः लेय् कोडां दायाः स्यायेत यकल । स्वथिवर भिक्षाटमया निति दुर्हविबले वयात वक्षिणया ध्वाखां यकाच्चगु खनाः चिनातःगु शिथिल याकाः “न्हापा छं लुमंगु कर्मस्थान हानं विचाः या” धकाः धाल । वं वयागु ओवादय् स्मृति तथाः हानं चतुर्थध्यान उत्पन्न यात । अले वयात “स्यायेत यका स्याये” धकाः श्लय् यन । व मग्यात वराश नं मज्जल । अले उगु उगु दिशाय् दनाच्चपि मन्तयसं वयात तरवार, भाला व सुपि आवि हतियारं वयात कयेकसां नं मग्यागु खनाः “स्व, पासापि, श्व पुरुषयात, सलसः हतियार न्हाःतं ज्वनातःपि मन्तयगु दधुइ न ग्यात नत कष्ट हे चाल, अहो आश्चर्य खः” धकाः आश्चर्य अद्भूतपि जुयाः ततःसल हालाः जुजुयात उगु सुचं कन । जुजु उगु कारण न्यनाः “वयात त्वःता व्यु” धकाः धाल । शास्तायायाय् नं वनाः उगु खँ कन । शास्तां रश्मी पिक्या विज्यानाः वयात धर्मदेशना यायां युगु राथा आज्ञा जुया विज्यात -

३४४. यो निब्बनथो वनाधिमुत्तो, वनुत्तो वनमेव धावति ।
तं पुगलमेथ पससथ, मुत्तो वन्धनमेव धावति ॥

३४४. “गुह्म निवाणया नितिं वनं मुक्तजुया, वनं मुक्तजुया वनय हे ब्वाय् वनिइ ।
उम्ह पुद्गलयात थन स्वः, मुक्तम्ह जुया हानं बन्धनय् ब्वाय् वनाच्चन ॥”

उकिया अर्थ खः - गुह्म व्यक्ति गुह्मशीभाय् आलय धकाः कयातःगु वनयात वौछ्वयाः निवाणया निति प्रव्रजित जुयाः दिव्यविहारकथं कयातःगु तपोवनय् मुक्तम्ह जुयाः गृह्वास बन्धनकथं कयातःगु तृष्णावनं मुक्तजुया हानं गृह्वास बन्धनकथं कयातःगु तृष्णावनय् हे ब्वाय् वनाच्चन, उम्ह पुद्गलयात स्वःवा, श्व गृह्वास बन्धनं मुक्तजुयाः गृह्वास बन्धनय् हे ब्वाय् वनाच्चन ।

श्व धर्मदेशना न्यनाः व राजपुरुषपिनिगु दधुइ श्लया च्चकाय् फयेतना हे उदयव्यययात (उत्पत्ति भइयात) विचाः याना त्रिलक्षणय् मन तथाः बिचायायां श्रोतापत्तिफल थंकाः समापत्तिसुख अनुभव यायां आकाशय् ब्रव्याः आकाश हे शास्तायायाय् वनाः शास्तायात वन्चना यानाः जुजु दुगु परिषदया दधुइ हे अहंत्वय् धयन ।

विश्रान्तम्ह भिक्षुया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३४४. यो निर्वनतो वनेऽधिमुक्ता वनमुक्तो वनमेव धावति ।
तं पुद्गलमेव पश्यत मुक्तो बन्धनमेव धावति ॥११॥

४. षष्ठ्यानागरया सूँ

“न उगु क्वातुगु बन्धन.....” धयागु थुगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाबिज्यानाः च्चबले बन्धनागारया कारणम् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भनीस न्यनाः, छुगु इलय आपालं लुट्टयाइपि, लँय च्चनाः मन्तयत स्याइपि खँतयत् हयाः कोशल जुजुयात क्यन । जुजुं इमित हातकलि न्यायाकाः, सिंयापाता न्यायाकाः खिपतं चिनाः कुंकेबिल । स्वीम्ह जनपदया भिक्षुपि शास्तायात दर्शन यायेगु इच्छा वयाः भगवान बुद्धयात खनाः वन्दना याताः कन्देखुन्दु भावसिद्धि भिक्षाटनया निति चाःहिला जुयाः बन्धनागारय वनाः इपि खँतयत् खनाः भिक्षाटनं लिहँवया सन्धाइलय तथागतयाथायु लिक्क वनाः, “भन्ते, शौ जिपि भिक्षाटनया निति वनाच्चनाबले बन्धनागारय आपालं खँतयत् सिखः आदि चिकाः कुंकाः महान वुःख सियाच्चपिन्त खनाः, इमिसं उगु चिनातःगु सिखत च्चफुना बिस्यँ वने फइमखु, भन्ते, उपि चिनातःगु स्वया क्वातुगु बन्धन मेगु उजागु बन्धन दुला ये ?” धकाः न्यन । शास्तां, “भिक्षुपि, थुपि बन्धनत ला छु हे खः न्या, गुगु थुपि धनधाण्य, काय कलाप्रति तृष्णा धकाः कयातःगु क्लेशबन्धन खः, श्व क्लेशबन्धन थुपि बन्धनस्वया सःछिदुगु, इःछिदुगु, छुगु लाखदुगु ववातुगु खः, श्व थये महानगु त्वाथले थाकूगु बन्धनयात पुनापि पपिडतपिसं त्वाल्हानाः हिमालय दुरावनाः प्रव्रजित जुल” धकाः धया न्हापाया खँ न्दयथना बिज्यात-

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याताःच्चंगु इलय बौधिसत्त्व छगु दरिद्र गृहपतिया कुलय जन्म जुल । वया वैश जायावयेवं बौम्ह सित । वं ज्यामि ज्या याताः मयायात पालन पोषनयात । अले वया मीम ममदयेक हे छुगु कुलं म्हायायु छँय हयाः बिया लिपा व सित । वया कलाम्हसिया प्वाथय दत । वं प्वाथय दुगुभाव मसिया, “भद्रे, छु ज्यामि ज्या याताः स्वानाच्चं, जि प्रव्रजित जुइ” धकाः धाल । “स्वामी, जि प्वाथय दत मखुला, जि बुइकाम्ह मचायात स्वयाः जक प्रव्रजित जु हँ” धकाः धाल । वं “ज्य” धकाः स्वीकार याताः वया मचा बबले, “भद्रे, छु याउँक मचा बुइकल, आः जि प्रव्रजित जुइ ?” धकाः न्यन । अले वयात वं “कायया दुस्त्वनेगु विकेगु इतक प्य” धकाः धया हान प्वाथय दत । वं बिचाः यात - “श्वयाके अनुमति कया वने फइमखु, श्वयात मधाःसे हे विस्यँवनाः प्रव्रजित जुइ ।” वं वयात मधाःसे जान्हुय दना बिस्यँवन । अले वयात नगर रक्षकं ज्चन । वं “जि, स्वामी, जि मातृपोषक खः, जित त्वःतिइ” धकाः यःत त्वःतके बियाः छगु यासय च्चनाः ऋषि प्रव्रजितं प्रव्रजित जुया अभिज्ञा समापत्ति प्राप्त याताः ध्यानया क्रिडाय अनुभव याताः च्चनाच्चन । व अन च्चनाच्चबले “यजागु त्वाथले थाकूगु काय कलाया बन्धन क्लेशबन्धन त्वाःदल” धकाः श्व उदान प्रकट यात ।

शास्ता श्व अतीतया खँ हया वं हर्षोत्पार याःगु उदान प्रकाश यायां थुपि गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

३४५. न तं दक्कं बन्धनमाहु धीरा, यदायसं दारुजपब्बज्ज्व^{११२} ।
सारतरत्ता मणिकुण्डलेयु, पुत्तेमु दारेसु च या अपेक्खा ॥

३४५. “न उगु क्वातुगु बन्धन धाइ धीरपिसं, गुगु नया, सिंया व खिपःयागु खः ।
आसक्त जइगु मणि तिसादिइ, काय कलाप्रति गुगु कामना खः ॥

३४६. एतं दक्कं बन्धनमाहु धीरा, ओहारिं सिथिलं दुपमुज्ज्वं ।
एतमि छैत्तान परिब्बजन्ति, अनपेक्खिनो कामसुखं पहाय ॥

^{११२} दारुजं वज्जज्ज्व (सी० रे०)

३४६. “युग्यात क्वातुगु बन्धन धाड धीरपिसं, क्वफाडगु, शिथिल धाडगु मुक्तजुड थाक्गु खः ।
धुपिन्त नं त्वाःथना प्रव्रजित जुड, वास्तामयाःसे कामसुखयात त्याग यानाः ॥”

अन धीरपिसं धयागु बुद्धादि पण्डित पुरुषपिसं गुगु कलि धकाः कयातःगु नं दयेकातःगु नंकलि खः, सिंया बन्धन धकाः कयातःगु सिं दयेकातःगु खः, गुगु प्रव्रजर्थाय् वा मेमेगु सिंया खोलादि दयेकातःगु खिपः आदियात खिपतं चिडगु धाड, उगुयात तरवारारि चाये फडगुलिंयानाः क्वातुगु बन्धन धकाः धाडमखु धयागु अर्थ खः । आसक्त जुडगु धयागु प्यपनीगु जुया आसक्त धाड, प्रबलगु रागं आसक्त धयागु अर्थ खः । मणि तिसादिड धयागु मणि व चाःचादि तिसात खः; मणिदुगु तिसा । युग्यात क्वातुगु धयागु गुगु मणिक्ण्डलादिड आसक्त जुडगु खः; इमिके उगु राग वा काय् कलाप्रति कामनागु तुष्णा खः; थ्व क्लेशमय बन्धनयात पण्डित पुरुषपिसं क्वातुगु बन्धन धाड । क्वफाडगु धयागु ज्वनाः प्यंगु अपायय् क्वफायेत क्वतयकिडगु, क्वय् छवडगु जुया क्वफाडगु धाड । शिथिल धाडगु धयागु चिनातःथाय् छ्यांगु ला ध्यनिडमखु, हि वयेकिड मखु, चिनातःगुभावयात मसिहक स्पल, तँय, लख्य आदि बासय् ज्यात याकिडगुलि शिथिल धाडगु धाड । मुक्तजुड थाक्गु धयागु लोभकर्थ् एक्व उत्पन्न जगु क्लेशबन्धनयात काबुले बांन्यानातःगु बासय् ये मुक्तजुड थाक्गुलिं याना मुक्तजुड थाक्गु खः । धुपिन्त नं त्वाःथना धयागु धव क्वातुगु क्लेशबन्धनयात जानया तरवारं त्वाल्हानाः वास्ता मयाःसे कामसुख त्याग यानाः प्रव्रजित जुड, त्वःतावनी, प्रव्रजित जुड धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपातं (मन्त) भ्रोतापत्तिलादि प्राप्त जुल ।

बन्धनागारया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३४५. न तव् वृढं बन्धनमाहुधीराः यदायसं दारुजं पर्वजञ्च ।
सारवद् रक्ता मणिकुण्डलेषु पुत्रेषु दारेषु च या अपेक्षा ॥१३॥

३४६. एतत् वृढं बन्धनमाहुधीरा अवहारि शिथिलं दुष्प्रमाचम् ।
एतदपि छित्वा परिब्रजन्ति अनपेक्षिणः कामसुखं प्रहाय ॥१३॥

५. खेमाथेरीया खँ

“गुपिं रागं रत्तपिं.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले खेमा धयाग्द जुजु बिम्बिसारया अग्रमहेषीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, वं पदमुत्तर पादमूलय् प्रार्थना यानावगुलिं यानाः तःसकं हे बालाम्द दर्शनीयम्द जुल । “धार्थे, शास्तां रूपया दोष कनाः बिज्यानाच्वन” धकाः न्यनाः शास्तायाथाय् वनेगु इच्छा मयात । जुजुं बया रूपया अभिमानभाव सिडका वेलुवनया वर्णनं संयुक्तगु मैत चिनाः प्याखम्बःतय्त् विदकल । इमिसं उगु मैत हाःगु सः न्यनाः बया वेलुवन न्हापा मखंगु थें न्येने मंगंगु थें जुल । वं “गुगु उद्यानया कारणं मैं हालाच्वनागु ?” धकाः न्यनेवं, “देवी, छःपिनिगु वेलुवन उद्यानया हे खः” धकाः धार्थेवं उद्यानय् वनेगु इच्छा जुल । शास्तां बया आगमनयात सिडका परिषदया दयुड फयेतुना धर्मदेशना यानाः ताडया पंखा ज्वनाः थः लिक्च्वना पंखां गायेकाच्वम्द बालाम्द मिसायात दयेका बिज्यात । खेमादेवीं नं दुहाँवनेवं हे उम्ह मिसायात खनाः बिचाः यात - “सम्यक्सम्बुद्धं रूपया दोष कनाः बिज्यानाच्वन धाड, थवया लिक्क स्त्री पंखां गाला दनाच्वन, जि थ्व मिसालिसे भ्याभचा नं तुलना यायेमन्वः, जि बुजाम्ह मिसाया रूप न्हापा मखनाःति, शास्तायात मखुगुकर्थं निन्दा अपहास याःगु जुडमा धकाः मतीं तथा” धकाः बिचाः याना तथागतया उपदेशया सः तर्क ध्यान मय्यसे उम्ह हे मिसायात स्वयाः दनाच्वन । शास्तां बया उगु रूपय् तःसकं अभिमान उत्पन्न जगु सिडका बिज्याना उगु रूपयात प्रथम वैशादिकर्थं कथनाः बिज्यानाः क्वय् धयातःगुकर्थं हे लिपा क्वैजक बाकियानाः कथन । खेमां उगुयात खनाः “युजागु थ्व रूपं नं याकनं हे भयव्ययय् थ्यन, धार्थे, थ्व रूपय् सार मदु” धकाः बिचाः यात । शास्तां बया चित्तया खँ

स्वयाः, “खेमा, छं श्व रूप्य सार वु धकाः विचायात, आः श्व रूपया असारभाव स्वः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

“आतुरगु (व्याधिप्रस्त), अगुद्वगु, ध्वगीगु, स्वः खेमा, दुर्गन्धमयगु ।
सोसोवयाः बाः वयाच्चंगु, मूर्खतयत् मनमोहितगु खः ॥”^{१२१}

गाथाया अन्त्य व श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल । अले वयात शास्तां, “खेमा, वृषि सत्त्वपिं रागं रत्तजुया, द्वेषं दुषितजुया व मोहं मोहितजुया यःगु तृष्णास्रोतं अतिक्रमण जुड मफयाच्चन, अन हे प्यपुनाच्चन” धकाः धया धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३४७. ये रागरक्तानुपतन्ति सोतं, सयंकतं मक्कटकोव जालं ।
एतमिं छेत्तान वजन्ति धीरा, अनपेक्षिनो सच्चटुक्खं पहाय ॥

३४७. “गुपिं रागं रत्तपिं कुतुबनाच्चन सोतय, यःम्हं दयेकागु माकया जाल ये ।
श्वयात त्वाःथला त्यागयाइ धीरापिसं, वास्तामयाःसे फुक्क वुःखयात त्यागयाइ ॥”

अन माकया जाल ये धयागु गथे माकचां सुकाया जाल दयेकाः दशुद थासयु त्यपुत्रिया मण्डलम् गोतुला च्वनिबले जानया सियय कुतु व.पिं कीटद्व बा भुजियात याकनं वनाः सुया वया रस त्वनाः हानं वनाः उगु हे यासयु गोतुलिदं, थये हे गुपिं सत्त्वपिं रागं रत्तपिं, द्वेषं दुष्टपिं व मोहं मोहितपिं यःम्हं पानागु तृष्णास्रोतम् कुतुबनिदं, इपिं उगुलिं अतिक्रमण जुड फइमखु, थये अतिक्रमण याये थाक्गु खः । श्वयात त्वाःथला त्यागयाइ धीरापिसं धयागु पण्डितपिसं श्व वन्धनयात त्वाःथला वास्ता मयाःसे इच्छामदुपिं जुया अहतमार्ग फुक्क वुःखयात त्याग यानाः वनिदं धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य खेमा अहत्त्वय प्रतिस्थित जुल, आपालं मनूतयत् नं सार्थक धर्मदेशना जुल । शास्तां जनुयात धाल - “महाराज, खेमाया प्रव्रजित जुडगु वा परिनिर्वाण जुडगु उचित जुल ।” भन्ते, वयात प्रव्रजित यानाः विज्याहुं, परिनिर्वाण जुडम्वाःनि । व प्रव्रजित जुया अग्रभ्राविका जुल ।

खेमाथेरीया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३४७. ये रागरक्ता अनुपतन्ति सोतं, स्वयंकृतं मक्कट इव जालम् ।
एतदपि छित्तवानुवजन्ति धीराः, अनपेक्षिणः सर्वदुःखं प्रहाय ॥१४॥

६. उग्गसेठया र्थे

“मुक्क जु न्हाया....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय च्वना विज्यानाः च्वबले उगसेनया कारण्य आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, न्यासः प्याखंमोत दछि बा खुला दयेवं राजगुह्य वनाः जनुयात न्हयन्तक जाःदु क्यनाः (उत्सव यानाः)ः आपालं लुं वात प्राप्त जुड, विचयं विचयं वाँछवया हइगु ध्यबाया अन्त मदु । आपालं मनूत मञ्चया च्वे मञ्च दयेकाः च्वनाः जाःदु स्वल । अले छम्ह जादुगरया मट्टयाय पंथय गया उकिड च्वे फाता फातापुला पया सियय आकाशय उत्थियरु जुयाः प्याखंहुड व मैँ हान्तिड । उगु इलय उगसेन सेठया काय पासा नापं मञ्चया च्वे मञ्चय दना उगुयात स्वया वया ल्हाःतुति संक्कगु आविड स्नेह उत्पन्न जुयाः छैँ वनाः “उम्ह मिसा दुसा म्वानाच्चने, मदसा जि थन हे सिनावने” धकाः नयेगु त्वःताः खाताय गोतुल । माँबौपिसं, “पुता, छल्ल छु स्यात ?” धकाः प्यबले “उम्ह प्याखंमोया मट्टयाय जित प्राप्तजुसा जि म्वानाच्चने, मदसा जि थन हे सिनावने” धकाः धया, “पुता, थये यायेमते, मेम्ह छल्ल भीगु कुलया भोगसम्पत्तियात त्वःम्ह छम्ह कुमारी हयाविड” धकाः

^{१११} (अप० वेरी २.२.३५४)

धालं न अये हे धया गीतुल । अले वया वीम्ह तक्वमछि पवनं न वयात खँ न्यके मफया वया पासायात सःतके छुवया इःछि ध्यबा बिया “धुपि ध्यबा ज्वनाः थः म्हाय् जिमि काय्यात बियाविसँ” धकाः छुवल । वं “जिं ध्यबा कयाः बिदमखु, धदि वं थ्व म्हाय् मवदेक म्वाइमखुगु खःसा, जिपिं नापं हे वा, वयात म्हाय् बिद” धकाः धाल । मीबीपिसं काय्यात उगु खँ कन । वं “जि इपिं नापं हे चाःहिले” धकाः धया मीबीपिसं पवसां न इमिगु खँयात वास्ता मयाःसे पिहाँवनाः प्याखंभोग्यायाय् वन । वं वयात म्हाय् बिया उम्ह नापं हे गां निगम व राजधानी आदि थासय् शिल्प क्यनाः चाःह्यु जुल ।

वं म्हाय्महं न वनापं सहवास यानाः गुलिचा मदवं हे काय् दया म्हितकाच्चनिदबले “गाडा स्वइम्हसिया काय्, भारी कुबिइम्हसिया काय्, छुं नं मस्य्म्हसिया काय्” धकाः धयाचन । वं नं इमित गाडा हिडकाः च्वनीगु थासय् इहँतयत् धौय् हड, शिल्प क्यनेगु थासय् प्राप्त जगु सामान कुबिया यँकिड । धायें, उगु हे कारणं व मिसा काय्यात म्हितकिडबले अये धाडगु खः । भाःतम्हं बःगु कारणं मिसाया मैहालाच्वंगु भाव सिडका वयाके न्यन - “छ जिगु कारणं धयाचवनागु ला ?” “खः, उगु कारणं ।” “थये जूसा जि बिस्व्यँ वनेमाल ।” वं “छ बिस्व्यँ वसां, च्वसां छ जिं छुयायेत माम्ह खः” धकाः हानं हानं उगु हे मैं हालिड । धायें, वं थःगु रुपसम्पत्ति व धनलाभया कारणं वयात वास्ता हे मयागु खः । वं “छु कारणं थ्व मिसाया थ्व अभिमान जुल” धकाः बिचायाबले “शिल्पया कारणं” धकाः सिडका “आसे, जिं शिल्प सयेके” धकाः ससःबीया लिक्क वनाः वं स्यगु शिल्प सयेका गां निगमादिद्द शिल्प क्यनाः छिसिकथं राजगृह्य वया “यनि न्हयन्हु ददबले उगसेनसेठया काय् नं शहरवासीपिसं शिल्प क्यनिद” धकाः च्येके बिल ।

शहरवासीपिसं मञ्ज्या च्चे मञ्च चिके बियाः न्हयन्हु दुखुन्हु मुवल । वं नं ल्वीक हाकगु पंथय् गया उकिड छोने दनाचन । उखुन्हु दिनय् शास्ता सुथ न्हापनं लोकय् स्वया बिज्याज्या उम्ह थःगु ज्ञानजालया दुने दुहाँवःगु खनाः “छाय् जुइ” धकाः आवर्नयायां “कन्है सेठया काय् नं शिल्प क्यने धकाः पंथय् च्चे दमिद, वयात स्वयेया नितिं आपालं मनत् मुवइ । अन जिं प्यंगुपदया गाथा कने, उगु न्यनाः चयेप्यइ प्राणीपिं धर्मजन लाभजुइ, उगसेन नं अहँत्चय् प्रतिस्थित जुइ” धकाः सिडका बिज्यात । शास्ता कन्हैखुन्हु ईयात बिचाः याना भिक्षुसहृपिसं चाःह्येका राजगृह्य भिभाटनया नितिं दुहाँ बिज्यात । उगसेन शास्ता दुने शहरय् दुहाँ विमज्यावं हे आपालं मनूतय् पतिचा न्यायेकाः हल्लायाका पंथय् छोने च्वना आकाशय् हे न्हयक्वतक फाता फाता पुला क्वहाँ वया पंथय् छोने हे दनाचन । उगु क्षणय् शास्ता शहरय् दुहाँ बिज्यायेवं गथे उगु परिषद् वयात मस्वडगु खः, अये यानाः बिज्यानाः थःपाखे हे स्वकाः बिज्यात । उगसेन परिषद्दयात स्वया “परिषद् जित मस्वल” धकाः मन सुखमदयेकाः “थ्व जिं दछिबिका क्यनागु शिल्पयात, शास्ता शहरय् दुहाँ बिज्याबले परिषद् जित वास्ता मयाःसे शास्तायात हे स्वयाचन, धायें, जिं क्यनेगु शिल्प सितिंवन” धकाः बिचाः यात ।

शास्ता वया चित्तयात सिडका महामोग्लानयात सःता “हँ, मोग्लान, सेठपुत्रयात धाः ‘धायें, शिल्प क्य’” धकाः धयाबिज्यात । स्वविरं वनाः पंथय् क्वय् दना सेठपुत्रयात सःता युगु गाथा धाल -

“थन स्वः नाट्यपुत्र, उगसेन महावनवातम्ह ।

छ परिषद्दयात कलाप्रदर्शन या, न्हिकिड आपालं मनूतयत् ॥”

वं स्वविरया खँ न्यनाः लयताःगु मन जुया “शास्ताया नं जिगु शिल्प स्वयेगु मतिदतल जुइ” धकाः पंथय् छोने दनाः हे युगु गाथा धाल -

“थन स्वया बिज्याहँ महाप्रज, मोग्लान महान् ऋडिदुम्ह ।

जिं परिषद्दयात कलाप्रदर्शन याये, न्हिकिड आपालं मनूतयत् ॥”

थये धया पंथय् छोने थासं आकाशय् च्चे वनाः आकाशय् हे किंप्यक्वतक फातपुला क्वहाँवया पंथय् छोने हे दनाचन । अले वयात शास्तां, “उगसेन, पण्डित धयाम्ह अतीत अमागत व वर्तमान स्कन्धय् आसक्तयात त्याग यानाः जन्मादि मुक्तजुइगु उचित खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३४८. मुज्ज पुरे मुज्ज पछतो, मज्जे मुज्ज भवस पाारु ।

सब्बत्थं विमुत्तमानसो, न पुनं जातिरं उपेदिसि ॥

३४८. "मुक्तं जु न्हाया, मुक्तं जु लिपा, बिच्यं नं मुक्तजूया भवं तरंजु ।
 फुक्कयायं मन विमुक्तम्ह, हानं जन्मजरा जुइमखु ॥"

अन मुक्तं जु न्हाया धयागु अतीत स्कन्धय आसक्त, वासना, इच्छा, प्रार्थना, प्यपुनाच्चनेगु, ज्वनाच्चनेगु, परामशं यायेगु तृष्णां मुक्तं जु । लिपा धयागु अनागत स्कन्धय नं आसक्तादि मुक्तं जु । बिच्यं धयागु आःया स्कन्धय नं मुक्तं जु । भवं तरंजु धयागु थये जुइवं स्वंगु भवया नं अभिज्ञा, परिज्ञा, प्रहान, भावनाः साक्षात्कार यायेगुमूकं तरंजूया, पारजूया स्कन्ध, धातु, आयतनादि भेदगु फुक्क स्कन्तधर्मय मन विमुक्तम्ह जुया विहार यायां हानं जन्मजराभरणया लिक्क वनिमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य चयेय्द प्राणीपि धर्मज्ञान लाभ जुल । सेठपुत्र नं पथय छोने दनाः हे प्रतिसम्भवासहित अर्हत्त्वय् थंका पंथं क्वहॉविया शास्तायायाय् लिक्क वयाः पञ्चाङ्ग पूर्णजुइक शास्तायात वन्दना यानाः प्रब्रज्या पवन । अले वयात शास्ता जवःगु ल्हाः चकंका विज्याना "वाः भिक्षु " धकाः आज्ञा जुया विज्यात । व उबले हे अष्टपरिस्कारधारी ल्हीद्वंदुम्ह स्वविर थं जुल । अले वयात भिक्षुपिसं, "आयुष्मान् उगसेन, छ ल्हीक् हाकागु पंथं क्वहॉवसां नं ग्याः धयागु म्दु ला ?" धकाः न्यनेवं "मदु, आवुसोपिं, ग्या धयागु" धकाः धायेवं शास्तायात कन, "भन्ते, उगसेन भग्याः" धकाः धयाच्चन, जुइ मखुगु खँ धयाः मेगु हे खँ ल्हानाच्चन ।" शास्तां "भिक्षुपिं, जि काय उगसेन वं जाःपिं संघोजन त्वायले धुंकुपिं भिक्षुपिं ग्याइमखु, त्राश जुइमखु" धकाः धया ब्राह्मण वर्गया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

"फुक्क संघोजनयात त्वायला, गुम्ह एकिं नं त्राश जुइमखु ।
 आसक्तिं वायाच्चम्हसित, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"३११

देशनाया अन्त्य आपालं धर्मज्ञान लाभ जुल । हान छन्हुया विनय भिक्षुपिसं धर्मसभाय खँ न्हयःवन "आवुसोपिं, थये अर्हताया उपनिश्रय सम्पन्नम्ह भिक्षुया प्याखंमोया म्हाचाय्या कारणं प्याखंमोतलिसे विचरण याना जुइमाःगु कारण छु खः, अर्हताया उपनिश्रयया कारण छु खः ?" शास्ता विज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना म्नाच्चनानागु खः ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपिं, थव निगु कारण नं यम्ह हे यानाः खः" धकाः धया उगु खँ प्रकाश यायेत न्हापाया खँ न्हययना विज्यात ।

भौसं न्यनाः, न्हाया कायपय दशबलया लँया चैत्य दयेकबले वाराणसी च्वपिं कुलपुत्रपिसं आपालं नये त्वनेगु रयय तयाः "वःगु ल्हाःतं स्वहालि याये" धकाः चैत्ययायासय वनाच्चंबले लँया वयुइ छम्ह स्वविरयात भिक्षाटनया निति दुहॉवनाच्चंगु खन । अले छम्ह छँया मिसामचां स्वविरयात स्वया भाःतयात धाल - "स्वामी, आर्य, भिक्षाटनया निति दुहॉवनाच्चन, भौगु गाडाय आपालं नयेगु त्वनेगु दु, वसपोलया पात्र कयाहिं, भिक्षा बिइ ।" वं उगु पात्र हया नयेत्वनेगुलि जायेकाः स्वविरया ल्हाःतय लःल्हानाः निम्हंसिं प्रार्थना यात, "भन्ते, छःपिसं खनाः विज्याःगु धर्मया भागी जुइ दयेमाः ।" उम्ह स्वविर क्षीणासवम्ह खः, उकिं विचायाना स्वबले इमिगु प्रार्थना सिद्ध जुइगु भाव सिद्धका मुसुक न्हिल । उगुभाव खनाः उम्ह मिसां भाःतयात धाल - "भौ आर्य मुसुक न्हिला विज्यात, छम्ह प्याखंमो जुइ ।" वया भाःतम्हं नं "थये जुइमा, भद्रे" धकाः धया लिहॉवन । थव इमिगु पूर्वकर्म खः । इपिं अन आयु वतले च्वनाः देवलीकय उत्पन्न जुया अन च्यतजूया उम्ह मिसा प्याखंमोया छँय जन्मजुल, मिजम्ह सेठया छँय । वं "भद्रे, थये जुइ" धकाः वयात लिसः ब्युत्तिं यानाः प्याखंमोत नापं जुइमाल । क्षीणासव स्वविरयात भिक्षान्न ब्युगु कारणं अर्हत्त्वय् थ्यन । उम्ह प्याखंमोया म्हाय्यं नं "गुगु जि स्वामीया गति खः, जित नं वं हे गति जुइमा" धकाः प्रब्रजित जुया अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।

उगसेनया खँ क्वचात ।

संस्कृतच्छाया:

३४८. मुञ्च पुरा मुञ्च परचात् मध्ये मुञ्च भवस्स पारगः ।
सर्वत्र विमुक्तमानो न पुनः जातिजरामुपेष्यसि ॥१५॥

७. चूलधनुषधारी पण्डितया स्त्रीं

“वितर्कं कल्पना यादृग्...” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वबले
चूलधनुषधारी पण्डितया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भ्रीसं न्यनाः, छम्ह ल्यायेम्ह भिक्षुं सलाक शालाय् यःत प्राप्त जूगु सलाक भागया यागु च्वनाः
आसनशाला वनाः त्वन । अन लः मदया लःया निति छ्वा छैय् वन । अन वयात छम्ह कुमारी खनाः स्नेह
उत्पन्न जुया, “भन्ते, हानं लः मालिइबले थन हे छःपिं बिज्याहूँ” धकाः धाल । व उबले निसं गुबले लः दइमखु,
उबले अन हे वनिइ । उम्ह मिसामचां नं पात्र कया लः बियाच्वन । यथे ई फुनावनेवं यागु नं बियाः हानं छन्हूया
दिनय् अन हे फयेतुका भोजन बित । वया लिक्क फयेतुना, “भन्ते, थव छैय् छुं नं मद्दु धयागु मद्दु, केवल जित
बिचाः यादृग् मनु जक मय्” धकाः खँ पितहल । व गुलिचा मद्दुवं हे वया खँ न्यनाः दिक्कजूल । अले वयात
छन्हूया दिनय् आगन्तुक भिक्षुपिसं खनाः “छाय्, आवुसो, छ गसि जुया म्हासुसे म्हासुसे च्वन ?” धकाः न्यनेवं
“जि म्हाइपुम्ह जुया, आवुसोपि, धकाः धायेवं आचार्य उपाध्यायपियाय् यंकल । इमिसं नं वयात शास्तायायाय्
यंका उगु खँ कन । शास्तां “धायेवं, छ, भिक्षु दिक्क जुया ला ?” धकाः न्यनाः बिज्यायेवं “धायेवं खः” धकाः
धायेवं “छाय् छ जिथे जाम्हे उत्साहितम्ह बुद्धया शासनय् प्रव्रजित जुयाः ‘भ्रोतापन्न’ धकाः वा ‘सकुदागामी’ धकाः
यःत धायेके मफयेकाः ‘दिक्कम्ह’ धकाः धायेकाच्वना, इंगु (झ्यातूगु) छ ज्यया यात” धकाः धया “छु कारणं छ
दिक्क जुया ?” धकाः न्यनाः बिज्यात । “भन्ते, जित छम्ह स्त्री यथे धाल” धकाः धायेवं, “भिक्षु, थव
अनाभचर्यगु वया ज्यया खः । वं न्हापा फुक्क जम्हूदीपय् अग्र धनुषधारी पण्डितयात त्याग यानाः पलखं खंम्ह
छम्हसित स्नेह उत्पन्न यानाः उम्हसित (धनुषधारीयात) स्याकेबिल” धकाः धया उगु अर्थयात प्रकाश यायेत
भिक्षुपिसं फवनेवं -

न्हापा चूलधनुषधारी पण्डित इलय् तक्षशिलाय् प्रसिद्ध विशाप्रमूख आचार्यया लिक्क शिल्प सपेकाः
आचार्य खुसीज्या ब्यम्ह म्हेचाययात ज्वनाः वाराणसी वनाच्वबले छगु जइलय् दुहाँवनेथाय् पीगुपु वाणं पीगुम्ह
खुँतयत स्यानाः वाण मदयेवं खुँया नाचोयात ज्वनाः बँय् बँच्वानाः, “भदे, तरवार हिँ” धकाः धायेवं उम्ह मिसां
उगु क्षणय् खजक खंम्ह खुँयात स्नेह यानाः खुँया न्हाःतय् तरवार प्वः बिया खुँ चूलधनुषधारी पण्डितयात
स्याःगुभाव कनाः बिज्यात । खुँ वयात ज्वनाः वनाच्वंम्हसिया “जित नं थवं मेम्ह खनेवं थः भाःतयात थें
स्याकेबिद, जित थव छुयायेत माःगु खः” धकाः छगु खुसिइ खनाः वारी वयात तयाः वया सामानत ज्वनाः “छ
थन हे च्वं, गुबलेतक जि सामानयः पारी तयावये मखुनि” धकाः अन हे वयात त्वःता वंगुभावयात प्रकट याना
बिज्यानाः-

“फुक्क सामान वस्तुत ज्वना, पारी छ वन ब्राह्मण ।

छ लिहाँवाः याकनं, जित नं तरया आः ॥

“परिचित मदुम्ह जित चिरपरिचितम्ह, त्वःताः ज्वन छ अधुवयात धुवयानाः ।

जित नं ज्वनाः त्वःतिइ छ मेम्ह खनेवं, थन जि तापाक वने ॥

“सु थन एलकभालय, च्वनाः जित न्हिला गिजेयानाच्वम्ह ।

न थन प्याखं दु न मेँ दु, न तापा थानाच्वंगु दु ।

थव इलय् बालागु खम्पाम्ह, छाय् छ न्हिला सुन्दरी ॥

“मखं, बुबुँदि धौं, बुद्धिमदुम्ह जम्बुक छ खः ।

छ न्या व ला मदया, गरिबम्ह थें शोक यानाच्वन ॥

“धेपिनिगु दोष खंके अःपु, थःगु जक खंके याक् ।

छ भाःत व यःम्ह नं मन्त, मती तया छ हे शोक यानाच्वन ॥

“श्व थये हे खः मृगराज, गथे छं डाल जम्बुक ।
उकिं जिं थनं वना, भाःतया वशय् हे च्वनिम्ह जुइ ॥
“गुम्हसिनं चाया थल खुइ, कॅया थल नं वं खुया यंकिइ ।
छं पाप यायेथुंका, हानं हानं छं उगु पाप याइ ॥”^{११९}

श्व पञ्चकनिपातय् च्वंगु च्लधनुगहजातकयात विस्तुंत कनाः बिज्यानाः “उबले च्लधनुषधारी पण्डित छ जुल, उम्ह आः श्व क्मारी जुल, धौ रूपं वया वयात न्वाःम्ह शक्र देवराज जि हे खः” धकाः धया बिज्याना “थये उम्ह मिसा पलखं खंम्ह छम्हसिया स्नेहया कारणं फुक्क जम्बुद्वीपय् अग्रपण्डितयात स्याकंबिल, उम्ह मिसाया कारणं उत्पन्न जगु छंगु तृषायात त्वाल्हाना च्वनेगु स्वः, भिक्षु” धकाः वयात अववाद बिया मेगु नं धर्मदेशना घायां बुपिं निपु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

३४९. वितकमथितस्स जन्तुनो, तिब्बरागस्स मुभानुपसिनो ।
भिय्यो तपहा पवइति, एस खो दब्धं करोति बन्धनं ॥

३४९. “वितर्क कल्पना याइम्ह मन्या, तिब्रारागम्हं शुभ धकाः खकिम्ह ।
भन् तृष्या वृद्धिजुइ, श्वं उगु बन्धनयात क्वातुकिइ ॥

३५०. वितकूपसमे च^{११९} यो रतो, असुभं भावयते तदा सतो ।
एस खो व्यन्ति काहिति, एस छेच्छति मारबन्धनं ॥

३५०. “वितर्क शान्त यायेगुलिइ गुम्ह युक्त जुइ, अशुभ भावना याइ सदां स्मृतितया ।
युजाम्हसिनं मदयेका छ्वइ, युजाम्हसिनं त्वाःथलिइ मारबन्धनयात ॥”

अन वितर्क कल्पना याइम्ह धयागु कामवितर्कादि वितर्क त्वाकडुकम्ह । तिब्रारागम्हं धयागु प्रबल राग दुम्ह । शुभ धकाः खकिम्ह धयागु इष्टारम्भणय् शुभनिमित्त ग्रहणादिकथं त्यागया मानसिकतां बांलाः धकाः स्वयाजुइम्हसिया । तृष्या धयागु युजागु ध्यानादि छगु नं वृद्धि जुइमखु, अले खुगु द्वारय् तृष्या हे जक भन् वृद्धिजुइ । श्वं धयागु श्व व्यक्तित् तृष्याबन्धनयात क्वातुक स्थिर याइ । वितर्क शान्त यायेगुलिइ धयागु मिथ्यावितर्कादि शान्त यायेगु धकाः कयातःगु भिगु अशुभय् प्रथमध्यानय् । सदां स्मृतितया धयागु गुम्ह थन लयताया नित्यरूपं स्मृतियात उपस्थित याना स्मृतिपूर्वक उगु अशुभध्यान भावना याइ । मदयेका छ्वइ धयागु श्व भिक्षु स्वंगु भवय् उत्पन्न जुडकीगु तृष्यायात नासायानाः अन्त याइ । मारबन्धनयात धयागु श्व त्रिभूमिक धकाः कयातःगु मारबन्धनयात नं त्वाःथलिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् उम्ह भिक्षु भोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

च्लधनुषधारी पण्डितया खं क्चबाल ।

संस्कृतच्छायाः

३४९. वितर्कप्रमथितस्य जन्तोः तीब्ररागस्य शुभानुपसयतः ।
भयः तृष्या प्रवर्द्धते एष खलु वृद्धां करोति बन्धनम् ॥१९॥

३५०. वितर्कापशमे च यो रतः अशुभं भावयते सदा ।
एष खलु व्यन्ती करिष्यति एष छित्त्यति मारबन्धनम् ॥१७॥

^{११९} (जा० १.५.१२८-१२९)

^{११९} वितकूपसमेव (को०)

८. मारया खँ

“पूर्णताय् थ्यंम्ह.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले मारया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छन्तुया दिनय् विकालय् आपालं स्थविरपि जेतवनविहारय् तुहांवनाः राहुल स्थविर च्वनीगु यासय् वनाः वयात थन । वं मेथाय् च्वनेगु यासय् मखनाः तयागतया गन्धकुटिया न्यःने गोतुल । उबले व आयुष्यान् अहंत्त्व प्राप्त जुया वर्षावास च्वने मलानिमह् जुयाच्वन । मारं वशवतीं भवनय् वना हे उम्ह आयुष्यान् गन्धकुटि न्यःने गोतुला च्वम्ह खनाः विचाः घात - “श्रमणा गीतमया यःम्ह काय् पिने गोतुलाच्वन, थः दुने गन्धकुटिइ गोतुलाच्वन, यःम्ह काय्यात पीडा जुइवं यःत नं पीडा जुइ ।” वं महान हस्तिराजया रूप निर्माणयानाः वयाः सोयं स्थविरया छ्यंनय् हिनाः तःसकं हाल । शास्ता गन्धकुटिइ फयेतुना हे वयात मारया भाव सिइका विज्याना, “मार, छ येँ जपि छगु लाखं नं जि काय्यात भय उत्पन्न याये फइमखु । जि काय् त्राश मजुइम्ह, तूष्या मवुम्ह, महान् उत्साहितम्ह व महाप्रज्ञावानम्ह खः” धकाः धया युपि गायात आज्ञा जुया विज्यात -

३५१. निइङ्गतो असन्तासी, वीततण्हो अनङ्गणो ।
अच्छिन्दि भवसल्लानि, अन्तिमोयं समुत्सयो ॥

३५१. “पूर्णताय् थ्यंम्ह, त्राशमवुम्ह, तूष्या मवुम्ह, वनेश मवुम्ह ।
त्वःथले धुकूम्ह भवया कंतं, थ्व अन्तिम देहधारी खः ॥

३५२. वीततण्हो अनादानो, निरुत्तिपदकोविदो ।
अक्खरानं तन्निपातं, जस्सा पुब्बापरानि च ।
त वे “अन्तिमसारीरो, महापज्जो महापुरिसो”ति उच्चति ॥

३५२. “तूष्या मवुम्ह, आसक्ति मवुम्ह, निरुत्तिपद स्युम्ह ।
आखःया पुचः स्युम्ह, व न्यःने लिउंने नं स्युम्ह ।
व हे ‘अन्तिम देहधारी, महाप्राज्ञ महापुरुष’ धकाः धाइ ॥”

अन पूर्णताय् थ्यंम्ह धयागु थ्व शासनय् प्रव्रजितपिनि अहंत्त्व पूर्णता धाइ, उगुलिइ वन व थ्यन धयागु अर्थ खः । त्राशमवुम्ह धयागु दुने राग सन्नाशादि अभावया कारणं त्राशमवुम्ह खः । त्वःथले धुकूम्ह भवया कंतं धयागु फुकन् भवय् यकिइगु कंत त्वाःदम्ह खः । देहधारी धयागु थ्व थवया अमित देह खः ।

आसक्ति मवुम्ह धयागु स्कन्धाविइ ग्रहण मयाइम्ह । निरुत्तिपद स्युम्ह धयागु निरुत्ति व न्यं दुगु पवय् यानाः पंगु प्रतिसम्भिवाय् चतुरम्ह धयागु अर्थ खः । आखःया पुचः स्युम्ह, व न्यःने लिउंने नं स्युम्ह धयागु आखःया पुचः धकाः कयातःगु आखःया समूहयात स्युम्ह खः, न्यःनेया आखलं लिउंनेया आखः, लिउंनेया आखलं ह्यःनेया आखः स्युम्ह । न्यःनेया आखलं लिउंनेया आखः स्युम्ह धयागु - न्यःने खनेदुगुलिं विचय् व अन्तय् खने मदुसां नं “युपि आखःत विचय् खः, युपि अन्तय् खः” धकाः सिइ । लिउंनेया आखलं ह्यःनेया आखः स्युम्ह धयागु - अन्तय् खनेदुसां न्यःने व विचय् खने मदुसां नं “युपि आखःत विचय् खः, युपि न्यःने खः” धकाः सिइ । दथुइ खने दुसां नं “युपि आखःत न्यःने खः, युपि अन्तय् खः” धकाः सिइ । थये महाप्राज्ञ खः । व हे अन्तिम देहधारी धयागु थ्व च्वकाय् वनाच्वंगु देहम्ह खः, महान् अर्थ, धर्म, निरुत्ति व प्रतिभानया शीलस्कन्धादिया परिपूहीत प्रज्ञां युक्त जगुलिं यानाः महाप्राज्ञ, “चित्त विमुक्त जगुलिं यानाः जिं, सारिपुत्र, महापुरुष धकाः धयागु खः”^{११०} धकाः वचनकवं चित्त विमुक्त जगुलिं यानाः महापुरुष धकाः धाइ धयागु अर्थ खः ।

^{११०} (सं० वि० ५.३७७)

देशनाया अन्तय आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । पापीमार नं "जित श्रमण गौतमं सिल" धका: अन हे लोप जुयावन ।

मारया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३५१. निष्ठा गतोऽसंश्रान्ती वीततृष्णोऽनञ्जनः ।
अच्छिन्नवृ भवशल्यानि, अन्तिमोऽयं समुच्छ्रयः ॥१८॥

३५२. वीततृष्णोऽनादानो निरुक्तिपदकोविदः ।
अश्राराणां सन्निपातं जानाति पूर्वापरारणि च ।
स वै अन्तिमशारीरो महाप्राज्ञो महापुरुष इत्युच्यते ॥१९॥

१. उपक आजीवकया खँ

"जिं फुक्कसित त्याकेधुन....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता लैया दयुइ उपक आजीवकया कारण्यु आज्ञा जुया बिज्यात ।

छगू इलय शास्ता सर्वज्ञान प्राप्त याना: बिज्याना बोधिमण्डपय न्हयवा: बितेयाना: य:गु पात्र व चीवर ज्वना: धर्मचक्रपर्वटन घायेगु कारणं वाराणसी भिंंच्यागु योजन लैय बिज्यानाच्चंबले लैया दयुइ उपक आजीवकयात खन । वं शास्तायात खना: "आवुसो, छगु इन्द्रियत प्रसन्न खनेदु, परिशुद्ध छविवर्ण य:चुसे पिबुसे च्वं, छ सु ख: आवुसो, सुया उदेश्यं याना: प्रव्रजित जुयाम्ह ख:, सु छ शास्ता ख:, सुयागु धर्म छन्त य: ?" धका: न्यन । अले वयात शास्ता "जि उपाध्याय वा आचार्य मदु" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३५३. सर्वाभिभू सर्वविद्वहमस्मि, सर्वेषु धर्मेषु अनूपलितो ।
सर्वज्ञहो तण्हक्खये विमुत्तो, सयं अभिञ्जाय कमुदिसेयं ॥

३५३. "जिं फुक्कसित त्याकेधुन, जिं फुक्क सिद्धकेधुन, फुक्क धर्मय प्यमपुने धुन ।
फुक्क त्याग याना: तृष्णाक्षय जुया विमुक्तम्ह ख:, य:म्ह सिद्धका सुयात उदेश्य घायेगु ॥"

अन फुक्कसित त्याकेधुन धयागु फुक्क त्रिभूमिक धर्मतयत त्याकागुलिं याना: फुक्कसित त्याकेधुन । फुक्क सिद्धकेधुन धयागु फुक्क चतुर्भूमिक धर्म सिद्धकेधुन । फुक्क धर्मय धयागु फुक्क त्रिभूमिक धर्मय तृष्णा दृष्टिं प्यमपुने धुन । फुक्क त्याग याना: धयागु फुक्क त्रिभूमिक धर्मय त्यागयाना दनाच्चना । तृष्णाक्षय जुया विमुक्तम्ह धयागु तृष्णाक्षय अन्त जुया: तृष्णाक्षय धका: कयात:गु अहत्त्वय अशौक्ष विमुक्तिद्वारा विमुक्तम्ह । य:म्ह सिद्धका धयागु सिद्धकेमा:गु आदि भेदगु धर्मय य:म्ह हे सिद्धका कया । सुयात उदेश्य घायेगु धयागु "श्व जि उपाध्याय वा आचार्य ख:" धका: सुयात क्यनेगु वा उदेश्य घायेगु ख: ।

देशनाया अन्तय उपक आजीवक तथागतयात वचन न प्रशंसायात नत निन्दाचर्चा हे यात । छयं संका: म्ये ल्त्व:या चिबलागु लै लित्ता: मेगु ब्याधातयगु निवासस्थानय वन ।

उपक आजीवकया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३५३. सर्वाभिभू: सर्वविद्वहमस्मि सर्वेषु धर्मेष्वनूपलित: ।
सर्वज्ञह: तृष्णाक्षये विमुक्त: स्वयमभिजाय कमुदिसेयम् ॥२०॥

“फुक्कदानयात.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: खंबले शक्रदेवराजया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छा् इलय् तावतिस देवलोकय् देवतापि मुंबया प्यंग् नृत्यस: खँ नृत्य:वन “दानमध्ये छु दान, रसमध्ये छु रस, रागमध्ये छु राग जेछगु खः, तृष्या क्षय जुडवं छाय् जेछम्ह धका: धाड ?” इपि नृत्यस:यात छम्ह देवतां न विनिश्चय धाये भफ्तु । छम्ह देवता मेम्ह देवतायात, वं न मेम्हसित याता: थये खवंथवे न्यन्य भिद्र:गु चक्रवालय् भिनिदँ विचरण यात । युनिमछि समयतक नृत्यस:या लिस: (अर्थ) मखना:, भिद्र: चक्रवालय् देवतापि मुंबया चतुर्भाहाराज देवतापियाय् लिक्क वना: “भो, महान देवतापि मुनाज्वनागु खः” धका: धायेवं “प्यंग् नृत्यस: पितहया विनिश्चय धाये मफुपि जुया छ:पियाय् जिपि वयापि खः” “थ्व छु नृत्यस: खः, देवपि ।” “दान, रस व रागमध्ये गुगु दान, रस व राग भ्रेष्ठ खः, तृष्या क्षय जुडवं छाय् भ्रेष्ठम्ह जुड” धका: युपि नृत्यस: विनिश्चय धाये मफुपि जुया जिपि वयागु खः । देवपि, जिमिसं न युमिगु अर्थ मस्यु, भ्नी जुजुं द्र:छिम्हसिनं बिचाया:गु अर्थयात बिचा: याता तत्क्षणय् हे सिडकेफु, भ्नीगु स्वयानं वयागु प्रज्ञा व पुण्य विशिष्टगु खः, नु, वयाभाय् वने धका: उगु देवगणयात ब्वना: शक्र देवराजयाभाय् वनेवं वं न “छु, देवपि, महान् देवतापि मुंबया च्वन” धका: धायेवं उगु खँ कन ! “देवपि, युपि नृत्यस:तप्यु लिस:यात मेपिसं न सिडके फडमखु, थ्व बुढया विषय खः । शास्ता आ: गन च्वना: विज्यानाज्वन ?” धका: न्यनेवं “जेतवनय्” धका: न्यना: “नु, वसपोलयाभाय् वने” धका: देवगण नापं चान्ह्यु फुक्क जेतवनय् जाज्वल्लेमान याता: शास्ताया लिक्क वना: वन्दना याता: छुछेलिक्क दना: “छु बु, महाराज, महान् देवसङ्ग नापं वन” धका: धायेवं, “भन्ते, देवगणया युपि नृत्यस: पितहल, मेपिसं युमिगु लिस: सिडकेगु समर्थ मन्त, युमिगु लिस: जिमित प्रकाशयाता: विज्याहुँ” धका: ब्रित्ति यात ।

शास्ता “साधु महाराज, जि पारमितात पूरण्याना:, महापरित्याग याता: वयागु छिमिगु ये जा:गु शकायात निवारण यायेत हे सर्वज्ञानयात बोधयाता:, छु न्यंगु नृत्यस:त मध्ये फुक्क दानमध्ये धर्मदान भ्रेष्ठ खः, फुक्क रसमध्ये धर्मरस भ्रेष्ठ खः, फुक्क रागमध्ये धर्मराग भ्रेष्ठ खः, तृष्या क्षय जुडवं अहत्त्वय् ध्यनिगुलिनं भ्रेष्ठ हे खः” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३५४. सब्बदानं धम्मदानं जिनाति, सब्बरसं धम्मरसो जिनाति ।
सब्बराति धम्मराति जिनाति, तण्हक्खयो सब्बदुक्खं जिनाति ॥

३५४. “फुक्क दानयात धर्मदानं त्याकिडि, फुक्क रसयात धर्मरसं त्याकिडि ।
फुक्क रागयात धर्मरागं त्याकिडि, तृष्याक्षय जुडवं फुक्क बु:खयात त्याकिडि ॥”

अन फुक्क दानयात धर्मदानं धयागु यदि चक्रवालगर्भय् ब्रह्मलोक तकं न निरन्तरं याता: मुना च्वपि बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध, क्षीणस्रवपित्त केरामाया गर्भ ये जा:गु चीवरत ब्युसां नं, उगु समागमय् प्यंग्पदया गाथाद्वारा या:गु अनुमोदन हे भ्रेष्ठ खः । उगु दान व गाथातिसे भिंखुज्वय् छव्व: नं मर्यं । थये धर्मदेशना यायेगु, ब्वंकेगु व श्रवण यायेगु महान् खः । गुम्ह व्यक्तिके आपालं उगु धर्मश्रवण याइ, वया हे आनिशंस महान् जुड । उजागु परिषदयात प्रणीतगु भोजन पात्रय् जायेका विडगु स्वयानं, छ्य:चिकं आदि पात्रय् जायेका विडगु स्वयानं, वास: दान विडगु स्वयानं, महाविहार थं जा:गु विहारत दान विडगु स्वयानं, लोहप्रासाद थं जा:गु प्रासादत दान विडगु स्वयानं, लाखीं लाख खचंयाना दयेका विडगु शैयनासन दान विडगु स्वयानं, अनाथपिण्डिकादिपिसं विहाराया कारणय् परित्यागया:गु स्वयानं अन्त्य प्यंग्पदया गाथाद्वारा अनुमोदनकरं प्रवर्तन या:गु धर्मदान हे उत्तम भ्रेष्ठगु खः । छु कारणं ? थुजागु पुण्यत यादगु धर्मया खँ न्यना: हे जक याइ, मन्यसे याइमखु । यदि थुपिं सत्त्वपिसं धर्मादेश मन्यन धा:सा, छुध:वचा यागु नं व छु चतंजा भोजन नं विडमखु । थ्व कारणं फुक्क दान स्वया धर्मदान हे भ्रेष्ठगु खः । परन्तु बुद्धपिं व प्रत्येकबुद्धपिं बाहेक फुक्क कल्पय् वा वयाच्वंगु वाफुति ल्यायेछायेगु समर्थ दुम्ह, प्रज्ञा युक्तम्ह जुया: नं सारिपुत्राधिपि थ:गु स्वभाव याता: श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त धाये मफुत, अश्वजि

स्वविरादिभिर्निष्कं गुणं धर्मं न्यनाः श्रोतापत्तिफल साक्षात्कार यात, शास्ताया धर्मदेशनां भावकपारमीज्ञान साक्षात्कार यात । श्व कारणं नं, महाराज, धर्मदानं हे श्रेष्ठगुं खः । उक्तिं धयातःगु - "फुक्क दानयात धर्मदानं त्याकिइ ।"

फुक्क गन्ध, रसादि रस उत्कृष्ट जगुलिं देवतापिनिगु सुधाभोजन रस नं संसारचक्रय कुतुका दुःखानुभवया हेतु जुइ । गुम्हसिनं स्वीन्हयुं बोधिपक्षियधर्मं धकाः कयातःगु व गुं लोकोत्तरधर्मं धकाः कयातःगु धर्मरसं खः, श्व हे फुक्क रस स्वया नं श्रेष्ठगु खः । उक्तिं धयातःगु - "फुक्क रसयात धर्मरसं त्याकिइ ।" गुगुपिं कायया राग, म्ध्यायया राग, धनया राग, स्त्रीया राग, नृत्य, गीत, बाजं थायेगु आदि रागया भेद अनेक प्रभेदगु राग खः, वं नं संसारचक्रय कुतुका दुःखानुभवया हेतु जुइ । गुगु श्व धर्मयात कनेबले वा न्यनेबले वा ब्वकेबले दुने उत्पन्न जुइगु उत्कृष्ट प्रीति उत्पन्न जुइ, ख्ववि धाः हाइ, चिमिसं ब्वबंवाइ, उगु रतिं (रागं) संसारचक्रयात अन्त यानाः अर्हताया अन्त्य श्यंकीगु जुयाच्वन । उक्तिं फुक्क रागमध्ये थुजागु धर्मराग हे श्रेष्ठगु खः । उक्तिं धयातःगु - "फुक्क रागयात धर्मरागं त्याकिइ" धकाः तूष्णाक्षय जक तूष्णा क्षयजुइबले उत्पन्न जुइगु अर्हत्त्व फुक्क वृत्तुःखयात त्याकाः सर्वश्रेष्ठगु हे जुइ । उक्तिं धयातःगु - "तूष्णाक्षय जुइवं फुक्क दुःखयात त्याकिइ ।"

थये शास्तां थुपिं गाथाद्वारा अर्थ कना विज्यानाच्वचवं हे चयेयइः प्राणीपिं धर्मज्ञान लाभ जुल । शक्रं नं शास्ताया धर्मोपदेशे न्यनाः शास्तायात वन्दना यानाः थये धाल - "भन्ते, थुजागु जेष्ठगु धर्मदानय छा्य जिमित भया मविकागु खः, थनिं निसं भिक्षुसङ्घयात धया विज्यानाः जिमित भाग विइका विज्याहँ, भन्ते ।" शास्तां वया वचन न्यनाः भिक्षुसङ्घयात मुंकाः विज्यानाः, "भिक्षुपिं, थनिं निसं महाधर्मश्रवण वा प्राकृतिक (साधारण) धर्मश्रवण वा लिकचवना धर्मया छलफल यायेगुया अन्त्य अनुमोदन यानाः सकसित भाग ब्यु" धकाः धयाः विज्यात ।

शक्रया न्यसःया खँ न्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३५४. सर्वदानं धर्मदानं जयति सर्वरसं धर्मरसो जयति ।

सर्वरतिं धर्मरतिजयति तूष्णाक्षयः सर्वदुःखं जयति ॥२१॥

११. अपुत्रक सेठ्या खँ

"नाशयाइ भोगसम्पत्ति....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्यानाः च्वंबले अपुत्रक सेठया कारणय आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, वया मृत्युजगु न्यनाः जुजुं प्रशोनजित कोशलं "अपुत्रकया सम्पत्ति सुयात वनिइ" धकाः न्यनेवं "जुजुयात" धकाः न्यनाः न्हयन्तु बिका वया छँनं धनसम्पत्ति राज दरवारय हयेकेबियाः शास्तायाथाय वनाः "अहो, महाराज, न्हिनय हे छ गनं वयागु ?" धकाः धया विज्यायेवं "भन्ते, यन भावस्तिइ सेठ गृहपति मन्त, उगु काय म्दुम्हसिया सम्पत्ति राज दरवारय जिं हयेकेबिया वयाम्ह खः" धकाः धाल । फुक्कं सत्रय^{१५८} वयाच्वंगु कथं हे सिइकेमाः ।

भीसं न्यनाः, वयात लँया पात्रय नाना प्रकारया अग्ररसं युक्तगु स्वादिस्त भोजन तयाः लिक्क हइबले "थुजागु मन्तयसं नइगु ला, छु छिमिसं जि नापं श्व छँय् छ्याःयाना भिंताचवनागु ला ?" धकाः भोजन हइपिन्त ल्वहंतं कयेकाः कथिं दाय्याः बिसिके छवयाः "श्व मन्तयगु भोजन ।" धकाः चोकिया जा पाउँगु तरकारी नापं नइगु जुयाच्वन । वस्त्र, यान, कुसा आदि बांबालागु लिक्क हइबले नं इपिं मन्तयत् ल्वहंतं कयेका कथिं दाय्या बिसिके छवयाः भ्वायगु वस्तं पुँइ पलांगु यान वनिइ, सिमा हःया कुसां कुइम्ह धकाः थये जुजुं कंबले शास्तां वया पूर्वकर्म कना विज्यात ।

न्हाया, महाराज, उम्ह सेठगृहपति तगरसिखिं धयाम्ह प्रत्येकद्वइयात भोजन बिइकल । "श्रमणयात भोजन ब्यु" धकाः धया व आसनं दना वन । धायें, व श्रद्धा मद्महं मुर्खम्ह थये धयाः बंबले वया कलाम्हं श्रद्धावान लत्ताया "ताःकाल लिपा धायें, जित श्वया म्हुतुं 'ब्यु' धकाः धाःगु वचन न्यनाः, यौ जिगु मनकामना पूर्ण जुइक

^{१५८} (सो नि १.१३०)

भिक्षान्न दानविद्" धकाः प्रत्येकबुद्धया पात्र कया प्रणीतगु भोजनं जायेकाः बिल । व नं लिहँवबले वसपोलयात खनाः "छुः श्रमण, छुं नं छत्त प्राप्त जुल ला ?" धकाः पात्र कयाः प्रणीतगु भिक्षान्न खनाः पश्चाताप जुया थये विचाः यात - "श्व भिक्षान्न दासतयत् वा ज्यामितयत् नकेगु उत्तम खः । इमिसं श्व नया जिगु ज्या याइ, श्व वनाः नयाः छानिइ, जिगु उगु भोजन सितिवन ।" वं दाजुया याक काययात सम्पत्तिया कारणं स्यानाबिल । वं वया पतिचा ज्वनाः चाह्यु जुयाच्चबले "श्व जिमि वीयागु रथ खः, श्व वया इहँ खः" धकाः आदि धाल । अले वयात उम्ह सेठ "आः हे श्व थये धादसा, श्व तधिकः जुइबले श्व छँया सम्पत्ति सुनां रक्षायाइ ?" धकाः वयात जइल्य यंका छग् भ्नाःया क्वय् गपः ज्वनाः लँयात ये गपः ध्यानाः स्यानाः अन हे वाछवल । श्व वया पूर्वकर्म खः । उकिं धयातःगु-

"गुगु, महाराज, उम्ह सेठगृहपतिं तगरसिखि प्रत्येकबुद्धयात भोजन तयारयाका विडकल, उगु कर्मया विपाकं न्ह्यक्वतक सगति स्वर्गलोक्य उत्पन्न जुल, उगु हे कर्मविपाकया अवशेषं यानाः श्व हे भावस्तिइ न्ह्यक्वतक सेठपदय तल । गुगु, महाराज, उम्ह सेठगृहपति, दान विडकाः लिपा पश्चाताप जुयाः 'श्व भिक्षान्न दासतयत् वा ज्यामितयत् नकेगु उत्तम खः' धकाः, उगु कर्मया विपाकं वया स्वादिस्त बांलागु भोजन नयेगुलिइ मन क्वमछुत, वया बांलागु वस्त्र पुनेगुलिइ मन क्वमछुत, वया बांलागु रथय् च्वनेगुलिइ मन क्वमछुत, वया पञ्चकामगुण भोगयायेगुलिइ मन क्वमछुत । गुगु, महाराज, उम्ह सेठगृहपतिं, दाजुया याककाययात सम्पत्तिया कारणं स्यात, उगु कर्मया विपाकं आपालं सलंसःदँ आपालं इलंडःदँ आपालं लाखौदँतक नरक्य दुःख भोगयात, उगु हे कर्मया विपाकया अवशेषं यानाः श्व न्ह्यगुगु अपुत्रक सम्पत्ति राज्यकोषय् दुछवल । महाराज, उम्ह सेठगृहपतिया पुलांगु पुण्य नं मन्त, न्ह्यगु पुण्य नं संचय मयात । यौ, महाराज, सेठगृहपति महारोख्व नरक्य दुःख भोग यानाच्चन ।" ३१९

जुजुं शास्ताया वचन न्यानाः "अहो, भन्ते, इंगु (ज्यातगु) ज्या खः, धुलिमछि भोगसम्पत्ति दुसा नं न यःम्हं नल, न छःपिं ये जाःपिं बुद्धपिं लिक्क विहारय् विज्यानाः च्चबले पुण्यकर्म यात" धकाः धाल । शास्तां "थये हे खः, महाराज, मूर्खपिं मन्तयसं भोगसम्पत्ति प्राप्त जुया निर्वाणयात माःलिइमखु, भोगसम्पत्तिया कारणं उत्पन्नजगु तृष्णां बुधित ताःकालतक घातयाइ (नाशयाइ)" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३१५. हनन्ति भोगा दुर्मेधं, नो च पारगवेत्तिनो ।
भोगतण्हाय दुर्मेधो, हन्ति अञ्जेव अत्तनं ॥

३१५. "नाशयाइ भोगसम्पत्तिं मूर्खयात, व पारीवनेगु मालिइ मखुम्ह खः ।
भोगसम्पत्तिया तृष्णां मूर्ख, भेपित्त नाशयाइ ये थतः नाशयाइ ॥"

अन व पारीवनेगु मालिइ मखुम्ह धयागु गुपि निर्वाणयात मालिइपिं पुद्गलपिं खः, इमित भोगसम्पत्ति नाश याइमखु । भेपित्त ये थतः न धयागु भोगसम्पत्तिया कारणं उत्पन्नजगु तृष्णां मूर्खव्यक्तिं भेपित्त ये थतः हे नाशयाइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अपुत्रक सेठया छँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३१५. धनन्ति भोगा दुर्मेधसं न वेत्त पारगवेषिणः ।
भोगतृष्णया दुर्मेधा हन्त्यन्यनिवात्मानम् ॥२२॥

“घाँयत दोष खः बुँड.....” धयागु मगु धर्मदेशना भास्ता पण्डकम्बलशालाम् ज्वना विज्यानाः ज्वबले अङ्कुरया कारणम् आजा जुया विज्यात । खं “गुपि ध्यानाम् मुक्तयि धीरयि खः”^{४००} धकाः गाथाद्वारा विस्तृतं कले हे धुन । यथे न धयाःतल अन इन्वकया कारणम् आजा जुया विज्यात । धाये, खं अनुकूटं स्वबिदरं गाम्यं दुने पिभ्वाटमया नितिं बुहार्थंभद्रतिलं वातं हःगु छवतं भोजनं दानं विद्वकलं । यथा उगु पुपयं अङ्कुरं फिडःईं किंनिम्, योजनतकं भुनुया इन्वः वयेकाः व्युगु दानं स्वयानं महानं फलवानं जुन । उकिं यथे धालं । यथे धायिबं वास्तां, “अङ्कुरं, दानं धयागु विचाः याना जकं विडगु उचितं जुड, यथे उगु दानं बालागु बुँडं विंगु पुसा ये महानफलं जुड । छं अथे मयात, उकिं छगु दानया फलं महानं मजुन” धकाः थ्यं खं स्पष्टयाता विज्यानाः-

“विचायाना दानं विडमाः, गनं व्युगु महानफलं जुड ...पूर्ववत्... ॥
“विचायाना दानं सुगतप्रशंसितं, गुपिं वविष्णा विडत्वःपि अनं जीवत्कोकम् ।
धुमितं व्युगु महानफलं जुड, पुसा पिडगु ये बालागु बुँड ॥”^{४०१}

धयाः विज्यानाः मेगु नं धर्मदेशना यायां दुपिं गायात आजा जुया विज्यात -

३५६. तिणदोसानि खेतानि, रागदोसा अयं पजा ।
तस्मा हि वीतरागोसु, दित्रं होति महफ्फलं ॥

३५६. “घाँयत दोष खः बुँड, राग दोष खः मन्तय् ।
उकिं वीतरागीपिन्त, विडगु जुड महानफलं ॥

३५७. तिणदोसानि खेतानि, दोसदोसा अयं पजा ।
तस्मा हि वीतदोसेसु, दित्रं होति महफ्फलं ॥

३५७. “घाँयत दोष खः बुँड, द्वेष दोष खः मन्तय् ।
उकिं द्वेषं मवुपिन्त, विडगु जुड महानफलं ॥

३५८. तिणदोसानि खेतानि, मोहदोसा अयं पजा ।
तस्मा हि वीतमोहेसु, दित्रं होति महफ्फलं ॥

३५८. “घाँयत दोष खः बुँड, मोह दोष खः मन्तय् ।
उकिं मोहं मवुपिन्त, विडगु जुड महानफलं ॥

३५९. (तिणदोसानि खेतानि, इच्छादोसा अयं पजा ।
तस्मा हि विगतच्छेसु, दित्रं होति महफ्फलं ॥)”

३५९. “घाँयत दोष खः बुँड, इच्छा दोष खः मन्तय् ।
उकिं इच्छां मवुपिन्त, विडगु जुड महानफलं ॥”

^{४००} (ध० प० १८१)

^{४०१} (मे० व० ३२९)

अन धर्मित दोष कः धर्माय सामक आदि धर्मित दुयाकवेधं मयाः क विनाशायुं कालि क विषा विनाशः
कालिनुं म्याकिइ, उकिं उणि कालि आयाः फल विइमनु । मये तत्त्वपिनि बुने राग उन्मन्न जुइकं तत्त्वपिनि
म्याकिइ, उकिं इमिल विइगु महाफल जुइमनु । क्षीणाद्यवपिनि विइगु महाफल जुइ । उकिं धर्मायः-

तिणवोसाणि क्षेत्राणि, तस्सावरोण अयं पजा ।
तस्माद्धि वीतरागेषु, विभं इति महाफलं ॥

-धर्मित दोष कः भूई, राग (तृष्णा) दोष कः मनुत्तम् ।
उकिं वीतरागीपिनि (तृष्णा मनुपिनि), विइगु जुइ महाफल ॥

शेषमाभाया नं श्व हे नियम कः ।
वेशमाया अत्तम् अङ्कुर व इन्वक श्रोतापत्तिकलम् प्रतिस्थित जुल, मुवपिनि न सार्थक धर्मविशाना जुल ।

अङ्कुरया खं क्वचाल ।

तत्कृतच्छायाः

३५६. तृणदोषाणि क्षेत्राणि रागदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतरागेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥२३॥

३५७. तृणदोषाणि क्षेत्राणि द्वेषदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतदोषेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥२४॥

३५८. तृणदोषाणि क्षेत्राणि मोहदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतमोहेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥२५॥

३५९. तृणदोषाणि क्षेत्राणि इच्छादोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि विगतेच्छेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥२६॥

तृष्णावर्गया वर्णन क्वचाल ।

नीप्यंगु वर्ग क्वचाल ।

Dhamma.Digital

२५. भिक्षुवर्ग

१. ष्यात्ह भिक्षुपिनिगु खँ

“भिखायात संवर यायेगु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्चंबले न्याम्ह भिक्षुपिनिगु कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौसं न्याना:, इपि मध्ये छम्ह छम्हसिन चक्षुर्द्वारादि न्यागु द्वारत मध्ये छगू छगू जक रक्षायात । अले छन्हुया दिनय् मुंबवा: “जि रक्षायाये याक्गु रक्षा यानाच्च्वना, जि रक्षायाये याक्गु रक्षा यानाच्च्वना” धका: विवादयाना: “शास्तायाके न्याना: श्व खँ सिद्धकेमाल” धका: शास्तायाथाय् वना:, “भन्ते, जिमिसं चक्षुर्द्वारादि रक्षायाना: यथ:सं रक्षा यानागु द्वार हे रक्षायाये याक् धका: मतिइ तयाच्च्वना, जिपि मध्ये सुनां रक्षायाये याक्गु रक्षा यानाच्च्वन ?” धका: न्यन । शास्ता छम्ह भिक्षुयात नं अनुत्साहित याना: मबिज्यासे, “भिक्षुपि, युपि फुक्क हे रक्षायाये याक्गु हे ख:, परन्तु छिमिसं आ: हे जक युपि न्यागु थासय् असंवरपिं मखु, न्हापा नं असंवरपिं ख:, संवर मया:गुलिं याना: पण्डितपिनिगु ओवादय् मच्चसे सिनावने माल” धका: धया बिज्यायेवं “गुबले, भन्ते ?” धका: इमिसं फ्वनेवं तक्कसिलजातकथा न्हापाया खँ विस्तृतं कना: बिज्याना राक्षसतय्सं राजकुलयात स्यायेवं अभिषेक प्राप्त याना: महासत्त्वं श्वेतछत्रया क्वय् राजासनय् फयेतुना य:गु श्रीसम्पत्तियात स्वया “उत्साह धयागु श्व सत्त्वपिसं यायेमा:गु हे ख:” धका: उदानकथं उद्गार यात -

“कुलश उपदेशय् ज्ञानं च्वातुका, लिहामिबानिडगु भयं त्रिशित जुया ।

जि राक्षसतय्यगु वषाय् मवना, उगु महान् भयं बचेजुया सुखपूर्वक जि च्वना ॥”^{४०२}

श्व गाथा प्रकाश याना: बिज्याना “उबले नं छिपि हे न्याम्ह मन्त तक्षशिलाय् राज्य कायेत पिहाँ वयाच्चम्ह महासत्त्वयात हतियारधारीपिसं चा:हिका: यंकाच्चंबले लैया दयुइ राक्षसतय्सं चक्षुर्द्वारादिकथं ह:गु रूपारम्भणादिइ संवर मया:से पण्डितया ओवादय् मच्चसे उकिइ प्यपुना: राक्षसतय्सं नका: सिनावनेमाल । इपिं मध्ये आरम्भणाय् बालाक संवरयाम्हसिया ल्युल्यु वनाच्चम्ह देववर्णी यक्षनीयात वास्ता मया:से सुखपूर्वक तक्षशिलाय् वना: राज्य प्राप्तयाम्ह जुजुं जि हे ख:” धका: जातकथा स्वापु मिलेयाना:, “भिक्षुपि, भिक्षु धयाम्ह फुक्क द्वारत संवर यायेमा: । युपि संवर यायेवं हे फुक्क दु:खं मुक्तजुइ” धका: धया धर्मदेशना थाया युपि गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

३६०. चक्खुना संवरो साधु, साधु सोतेन संवरो ।
धानेन संवरो साधु, साधु जिक्काय संवरो ॥

३६०. “भिखायात संवर यायेगु बाला, बाला न्हेययात संवर यायेगु ।
न्हाय्यात संवर यायेगु बाला, बाला मैयात संवर यायेगु ॥

३६१. कायेन संवरो साधु, साधु वाचाय संवरो ।
मनसा संवरो साधु, साधु सब्बत्थ संवरो ।
सब्बत्थ संजुतो भिक्खु, सब्बदुक्खा पमुच्चति ॥

३६१. “म्हयात संवर यायेगु बाला, बाला वचनया संवर यायेगु ।
मनयात संवर यायेगु बाला, बाला फुक्क संवर यायेगु ।
फुक्क संवर याम्ह भिक्षु, फुक्क दु:खं मुक्तजुइ ॥”

अन मिखायात धयागु गुबले भिक्षुया चक्षुर्दारय् रूपारम्भण न्यःने अनिष्ठारम्भणय् दूषित मयाःसे असम्पेक्षं मोहयात उत्पन्न मयाःसे उगु द्वारय् रक्षा यायेगु धाड् । वया व युजागु मिखायात संवर धायेगु बांला । श्व नियमः संवर धायेगु बा संवर मधायेगु उत्पन्न जुइमखु, मेगुपाखें जवनवीथिइ श्व उजुइवं अभ्रद्धा, अक्षान्ति, अलिष्ठभाव, स्मृतिहीन मजुइगु, अज्ञान यांनाः अकुशल संवर उत्पन्न जुइवं भ्रद्धा, क्षान्ति, उत्साह, स्मृति व ज्ञान यांनाः कुशलवीथिइ

मह्यात संवर धायेगु धयागु यन प्रसादकाय व चोपनकाय (चलनक कायद्वार हे खः । अन प्रसादद्वारय् संवर असंवर धायेधुन । चोपनद्वारय् न उगुः व काममिध्याचार खः । इपिं नापं अकुशलवीथिइ उत्पन्न जुइवं उगु द्वारः जुइवं प्राणिहिंसा मयायेगु आदि संयम जुइ । बांला वचनया धयागु यन नं चोप उत्पन्न जुइवं मखुगु खें ल्हायेगु आदि उगु द्वार असंयम जुइ, मखुगु खें मल्हायेगु जाव संयम जुइ । मनयात संवर धायेगु धयागु यन नं जवन मनं मेगु मन नापं अभिध्यादि मद् । मनोद्वारय् जक जवनया क्षणय् उत्पन्न जुइवं अभिध्यादि उगु द्वार असंयम जुइ, अलोभादि संयम जुइ । बांला फुकक संवर धयागु इपिं मध्ये चक्षुर्दारयादिइ फुकक संवर धायेगु बांला । युक्थं जम्मा च्यागु संवरद्वार व च्यागु असंवरद्वार कनातल । इपिं च्यागु असंवरद्वारय् च्वनाच्वम्ह भिक्षु फुकक वृत्तमूलक दुःखं मुक्त जुइमखु, संवरद्वारय् च्वनाच्वम्ह फुकक वृत्तमूलक दुःखं मुक्तजुइ । उकिं धयातःगु - "फुकक संवर याम्ह भिक्षु, फुकक दुःखं मुक्तजुइ ।"

देशनाया अन्त्य इपिं न्याम्ह भिक्षुपिं श्रोतापत्तिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

न्याम्ह भिक्षुपिनिगु खें च्वचल ।

संस्कृतच्छायाः

३६०. चक्षुषा संवरः साधुः साधुः श्रोत्रेण संवरः ।
घ्राणेन संवरः साधुः साधुः जिह्वया संवरः ॥१॥

३६१. कायेन संवरः साधुः साधुः वाचा संवरः ।
मनसा संवरः साधुः साधुः सर्वत्र संवरः ।
सर्वतो सवतो भिक्षुः सर्वदुःखात् प्रमुच्यते ॥२॥

२. इत्तघातक भिक्षुया खें

"ल्हाः संयम यांनाः....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले छम्ह हंसघातक भिक्षुया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, श्रावस्तिइ च्वपिं निम्ह पासा भिक्षुपिंथाय प्रव्रजितजुया उपसम्पदा प्राप्त जुया प्राययांनाः नापनापं जुयाच्वन । इपिं छन्हुया दिनय् अचिरवतिइ वनाः म्वःल्ह्या निभा पापां खँलावला यांनाच्वन । उगु क्षणय् निम्ह हर्यंत आकाशं व्वयाः वनाच्वन । अले छम्ह त्यायेम्ह भिक्षुं ल्वहंचा कयाः "छम्ह हर्यंया मन्नाया मिखाय कयेकं" धकाः धाल, मेम्हसिन "छं फडमखु" धकाः धाल । आसे, युखे मिखाय व उखे मिखाय कयेकं । श्व नं फड हे मखु । "अयेसा काः स्वः" धकाः निगःगु ल्वहंचा कयाः हर्यंयात लिउंने कयेकल, हर्यंन ल्वहंचिया सः न्यानाः लिफः स्वल । अले वयात मेगु ग्वःसागु ल्वहंचा कयाः मेखेच्वंगु मिखाय कयेकाः युखे मिखां पिहँवियेक कयेकल । हर्यं हाला फाता फातापुला इमिगु तृतिक्वय हे कुतं वल । उखे युखे दनाच्वपिं भिक्षुपिंसं खनाः, "आवुसो, बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुया प्राणीहिंसा यांनाः मन्वःगु ज्या छ यात" धकाः धया इमित व्वनायनाः तयागतयात व्थन ।

शास्ता "धायें, छ भिक्षुं प्राणीहिंसा यांनाःगु ला ?" धकाः न्याना विज्यायेवं "धायें खः, भन्ते" धकाः धायेवं "भिक्षु, छाय् युजागु निर्वाणपाखे थकिइगु बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुयाः वये यात, पुवापिं पण्डितपिंसं बुद्ध

दुने च्वनाच्चबले अल्पजकगु मभिंणु ज्यायुं न पश्चाताप चाल, छ युजागु बुद्धशासनय
 उरम तके मचाल" धका: धया विज्यायेवं इमिसं फवनेवं न्हापाया खँ न्चययना विज्यात ।
 कुरुराष्ट्रय इन्वपत्तनगरय धनञ्जयं राज्य यानाच्चंगु इलय् बोधिसत्त्व वया अग्रमहेषीया प्वायय
 या: छसिकथं त:धिजुया तक्षशिलाय शिल्पत सयेका: बोम्मं उपराजया पदय प्रतिस्थापन याना: लिया
 धुका राज्य प्राप्त याना: दश राजधर्म मस्यंक्से कुरुधर्म पालन यात । गरुधर्म धयागु पञ्चशील, फुक
 सत्त्वपिसं परिशुद्धयाना: हे पालन याद । गये बोधिसत्त्व ख:, यथे हे वया माँ अग्रमहेषी, विधिम्म किजा
 उपराजकुमार, पुरोहित ब्राह्मण, खिप: ज्वनिम्म, अमात्य, सारथि, सेठ, द्रोणमापक महामन्त्री, द्वारपाल,
 नरागशोभिनी, वर्णदासी याना: थुपि भिंछम्म मनतयसं कुरुधर्म पालन यानाच्चबले कलिङ्गराष्ट्रय दन्तपुरनगरय
 कलिङ्गु राज्य यानाच्चंगु इलय् उगु राष्ट्रय वा मवल । महासत्त्वया अञ्जनसन्निभ धयाम्हे महापुण्यवान
 मङ्गलकिसिं छम्म दु । राष्ट्रवासिपिसं "उम्म किसि हयेवं वा वड" धका: मतिद्वतया: जुजुयात धाल । जुजुं उम्म
 किसि हयेयानिति ब्राह्मणत छवल । इपि वना: महासत्त्वयाके किसि फवन । शास्तां इमिसं फवंगु कारणा कयना
 विज्याना धया: विज्यात -

"छ:पिणिगु श्रद्धा व शीलयात, सिद्धका जनाधिपति ।

वर्णं अञ्जन वर्णम्म, कलिङ्गु यकेत विद्या: विज्याहँ ॥"१०१

ध्व तिकनिपातया जातक कना विज्यात । किसि ह:सां न वा मव:गुलिं "उम्म जुजुं गरुधर्मयात पालन
 यानाच्चन, उकिं वया राष्ट्रय वा वयाच्चन" धका: मतिद्व तया: "गुगु वं गरुधर्मयात पालनं यानाच्चन, उगुयात
 लूया पत्रय च्चया: कयाहँ" धका: हानं कलिङ्गु जुजुं ब्राह्मण व मन्त्रीपित्त छवयाविल । इपि वना: फवनेवं जुजुनिसं
 कया इपि फुकसिके य:गु य:गु शीलय् छुं न पश्चाताप दोषं याना: "जिभिगु शील अपरिशुद्धगु ख:" धका:
 प्रतिसेध यातनं "न थुलिं शील स्यंगु जुद्धमखु" धका: इमिसं हानं हानं फवनेवं य:गु य:गु शीलत कन । कलिङ्गु जुजु
 लूया पत्रय च्चका ह:गु कुरुधर्म खना: कया: बालक पूर्णजुद्धक पालन यात । वया राष्ट्रय वा वल, राष्ट्रय शान्त
 जुल, नयेत्वेनं दत । शास्ता ध्व न्हापाया खँ न्चययना विज्याना-

"गणिका उत्पलवर्णा, पुण्ण द्वारपाल उबले ।

खिप: ज्वनिम्म कात्यायन, द्रोणमापक कोन्ति ॥

"सारिपुत्र उबले सेठ, अनुरुद्ध सारथी ।

ब्राह्मण काश्यप स्थविर, उपराज आनन्द पण्डित ॥

"महेषी राहलमाता, मायादेवी माँ ख: ।

कुरुजुजु बोधिसत्त्व, यथे धारणा या जातक ॥"-

धका: जातक मिलेयाना: विज्याना: "भिक्षु, यथे न्हापा नं पण्डितपि अल्पमात्रगु पश्चाताप दोष उत्पन्न
 जुद्धवं य:गु शील स्यंगुलिङ्ग आशंका यात, छ जि यें जाम्हे बुद्धया शासनय प्रव्रजित जुया प्राणीहिंसा याना: त:सकं
 इयातुगु ज्या: यात, भिक्षु धयाम्हे ल्हा:, तुति वचन संयमयाना: जुद्धमा" धका: धया थुगु गाथा आज्ञा जुया
 विज्यात -

३६२. हत्वसंयतो पादसंयतो, वाचासंयतो संयतुतमो ।

अञ्जत्ततो समाहितो, एको सन्तुसितो तमाह भिक्खुं ॥

३६२. "ल्हा: संयम याना:, तुति संयम याना:, वचन संयम याना:, संयमं भिंम्हे जु ।

आध्यात्मय लगेल्पा: समाहित जुया, याकचा लयताम्म उम्हसित धाडि भिक्षु ॥"

अन ल्हा: संयम याना: धयागु ल्हा: संकेगु आदि वा ल्हा:तं मेपिन्त दयेगु मदुगुलिं याना: ल्हा: संयम
 धाडि निगागु पदया नं ध्व हे नियम ख: । वचनया जक मखुगु खँ आदि मल्हाइगुलिं याना: वचनया संयम धाडि ।
 संयमं भिंम्हे जु धयागु संयमया भाव ख:, म्हे संकेगु, छयं संकेगु, म्हुतु पक्किंकेगु आदि मयाइम्म धयागु अर्थ

खः । आध्यात्म्यं लगेजुयाः धयागु गोचर धकाः कयातःगु कर्मस्थान भावनायु लगेजुम्ह खः । समाहित जुया धयागु बालाक च्वनाच्वम्ह खः । धाकचा लयताम्ह धयागु याकचा च्वनिम्ह जुया बालाक लयताम्ह विपश्यनाया आचारं नित्तं यः थ्यंकेभाःगुलिइ लयताम्ह खः । कल्याण पृषाजन आदि धानाः फुक शैक्षपिसं वःम्हं प्राप्त धायिमाःगुलिं सन्तुष्ट जुइगुलिं धानाः लयापिं खः, अर्हतपिं जक निश्चितरूपं सन्तुष्टपिं खः । थ्व उगु कारणं धया विज्याःगु खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

हंसघातक भिक्षुया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२६. हस्तसंयतः पावसंयतो वाचा संयतः संयतोत्तमः ।

अध्यात्मरतः समाहित एकः सन्तुष्टस्तमाहर्भिक्षुम् ॥३॥

३. कोकालिकया खँ

"गुम्ह म्हुतु संयमम्ह..." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्यानाः च्वबले कोकालिकया कारण्यु आज्ञा जुया विज्यात । खँ "अले कोकालिकया भिक्षु गन भगवान् बुद्ध अन विज्यात"^{१०४} धकाः सूत्रयु वःगु हे खः । अर्थ नं अर्थकयानयु घयातःगुकयं हे सिद्धकेमाः ।

कोकालिक पछनरकयु उत्पन्न जुया धर्मसंभायु खँ न्ह्यःयन "अहो कोकालिक भिक्षु यःगु म्हुतु धानाः विनाश जुल, निम्ह अग्रभावकपिन्त ब्रुवःज्युगुलिं हे वयात पृथ्वी नाया विल ।" शास्ता विज्याना "छु खँयु यन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना पुनाच्वनागु खः ?" धकाः न्यनाः "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपिं, आः जकमखु, न्हापा नं कोकालिक भिक्षु यःगु म्हुतुया कारणं नाशजुल" धकाः धया उगु खँ न्यनेगु इच्छायापिं भिक्षुपिसं पवनेवं उगुयात प्रकाश धायेत न्हापाया खँ न्ह्यःयनाः विज्यात ।

न्हापा हिमालय प्रदेशयु छगु पुखुलिइ छम्ह कापले च्वनाच्वन । निम्ह हयँया मस्त नसाः मालेत चाःहिला जुयाच्वबले व नापं विश्वास धानाः क्वातुगु विश्वासदुपिं जुयाः छन्तुया दिन्यु काबलेयात न्यन - "पासा, जिमिगु च्वापु गुँइ चित्रकट पर्वतयु सँया गुफायु जिपिं च्वनेगु यायु खः, रमणियगु प्रदेश खः, जिपिं नापं बनेगु खःला ?" "पासा, जिं गथे बनेगु ?" "जिमिसं छन्त यंके, यदि छु म्हुतुयात रक्षायाये फसा ।" "जिं रक्षायाये, पासा, जित ब्रुनाः यकिइ ।" इमिसं "ज्यु" धकाः धयाः छपु कथिइ काबलेयात वान्याकेबियाः यःपिसं उगु कथिया निगु च्चकायु वान्यानाः आकाशं न्ययावन । वयात अये हयँतयसं थंकाच्वंगु गाँया मस्तयसं खनाः "निम्ह हयँतं काबलेयात कथिं थंकाच्वन" धकाः धाल । काबलें "यदि जित पासापिसं थंकाच्वनेवं, छिमित यन छु जगु दु, दृष्टयि" धकाः धायेगु इच्छाजुल, हयँतयसं तिब्रवेग वाराणसी नगरयु राजदवारं च्वं ब्रुवेका थंकाच्वबले अन थ्यबले वान्यानातःगु कथियात वामन्याबले आकाशं कुतुं वनाः निक्कु दल (तज्यात) । शास्तां थ्व न्हापाया खँ न्ह्यःयना विज्याना -

"स्यात धाये, थःत, काबलें लिसःबिया कुतुं वया ।

उगु बालाक वान्यानातःगु कथिइ, खँ ल्हानाः थःत स्यात ॥

"थ्वयात खनाः नरवीरभेष्ठ, समय स्वया कुशलगु खँ जक ल्हा ।

छु खन अप्वः खँ ल्हाम्ह, काबलेया विनाश जुगु ॥"^{१०५}

थ्व दुकनिपातया बहुभाणजगतक विस्तृतं कनाः विज्याना, "भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम्ह म्हुतुयात संयमयाना, समयवहार धानाः चञ्चल मज्जे शान्तचित्तं जुइमा" धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

^{१०४} (सं० नि० १.१८१; सु० नि० कोकालिक सूत्र, अ० नि० १०.८९)

^{१०५} (जा० १.२.१२९-१३०)

३६३. यो मुखसंयतो भिक्षुः, मन्त्रभाणी अनुद्धतो।
अथं धम्मञ्च दीपयति, मधुरं तस्स भासितं ॥

३६३. "गुम्हं म्हुतु संयमम्हं धयागुं, मन्त्रया खं कनिम्हं निरचलम्हं खः।
अथं व धर्मयात प्रकाशयाइ, मधुरं जुइ वया खं कनिद्दगुं ॥"

अनं म्हुतु संयमम्हं धयागुं दास, चण्डालादिपित्तं नं "छ क्वजातम्हं खः, छ दुरीलम्हं खः" धकाः आदि मधाःसे म्हुतुयात संयमं याइम्हं। मन्त्रया खं कनिम्हं धयागुं यनं मन्त्रं धयागुं प्रजा खः, उगुं खं कनिम्हं खः। निरचलम्हं धयागुं शान्तं चित्तम्हं खः। अथं व धर्मयात प्रकाशयाइ धयागुं खं ल्हाइगुं अथं व धर्मदेशना कनिगुं खः। मधुरं जुइ धयागुं युजांम्हं भिक्षुं कनिगुं मधुरं जुइ। गुम्हंसिनं अथं हे जकं सम्पादनं याइ, पालिं याइमखुं, पालिं जकं सम्पादनं याइ, अथं याइमखुं, तिगुं नं सम्पादनं याइमखुं, वं कनिद्दगुं मधुरं जुइमखुं। देशनाया अन्त्यं आपालं (मन्तं) श्रोतापत्तिफलादिं प्राप्तं जुलं।

कोकालिकया खं क्वचालं।

संस्कृतच्छायाः

३६३. यो मुखसंयतो भिक्षुः मन्त्रभाणी अनुद्धतः।
अथं धर्मञ्च दीपयति मधुरं तस्य भाषितम् ॥४॥

४. धठ्ठाराजं स्थावरया खं

"धम्माराजं....." धयागुं युगुं धर्मदेशनां शास्ता जेतवनयं च्चनाविज्यानाः च्चंबले धम्माराजं स्थविरया कारणयं आज्ञां जुया विज्यातं।

भौंसं न्यनाः, शास्तां "यनिं प्यला विकाः जिं परिनिर्वाणं जुइ" धकाः कंबले इल्लदः भिक्षुपिं शास्तायात चाःहुइका विचरणं यात। अनं प्यथरजनपिं भिक्षुपिनिं ख्वविं विकं मफुतं, क्षीणभ्रवपिनिं धर्मसंवेगं उत्पन्नं जुलं। फुकसिया "आः छुं यायेगुं" धकाः पुचःमुना जुयाच्चनं। छम्हं धम्माराजं धयांम्हं भिक्षुं भिक्षुपिथायं मवनं। भिक्षुपिसं "छायं, आवुसो" धकाः धाःसां नं लिसः मब्भुसे "धाथे, शास्ता प्यलाविकाः परिनिर्वाणं जुया विज्याइ, जिं जुलं अवीतरागी तिनिं, शास्ताया जीवमानं कालयं हे कुतःयानाः अहंत्त्वयं थ्यके" धकाः याकचा हे च्चनाः शास्तां कना विज्याःगुं धर्मयात आवर्जनयात, लुमंकाच्चनं, अनुस्मरणं यानाच्चनं। भिक्षुपिसं तथागतयात कनं - "भन्ते, धम्माराजमया छःपिनिप्रति स्नेहमात्रं हे महुं, 'धाथे, शास्ता परिनिर्वाणं जुया विज्याइ, छुं यायेमाः' धकाः जिपिं नापं खंलाबला तक्कं मया।" शास्तां वयात सःतक्कें छवया "धाथे, छ वथे यानाःगुं खला?" धकाः न्यना विज्यातं। "धाथे खः, भन्ते।" "छुं कारणं?" छःपिं धाथे, प्यलाविकाः परिनिर्वाणं जुयाविज्याइ, जिं जुलं अवीतरागी तिनिं, छःपिनिं जीवमानं इलयं हे कुतःयानाः अहंत्त्वयं थ्यके धकाः छःपिसं कना विज्याःगुं धर्मयात आवर्जनं यानाच्चना, विचाः यानाच्चना, अनुस्मरणं यानाच्चना।

शास्तां "साधु, साधु" धकाः वयात साधुकारं बिया विज्यानाः, "भिक्षुपिं, मेपिं नं जिप्रति स्नेहदुम्हं भिक्षुं धम्माराजं समानं हे जुइमा। जितं स्वाँमा वं सुगन्धं पुजायानां जिगुं पुजायाःगुं जुइमखुं, धर्मानुधर्मयं प्रतिपन्नं जुया जकं जितं पुजायाःगुं जुइ (धाइ)" धकाः धया युगुं गाया आज्ञां जुया विज्यातं -

३४. धम्माराजो धम्मरतो, धम्मं अनुविचित्तयं।
धम्मं अनुस्सरं भिक्षुः, सद्धम्मा न परिहायति ॥

३६४. "धम्माराजं, धर्मरतं, धर्मया चित्तनं।
धर्मानुस्मरणं भिक्षुः, सद्धर्मं च्युतं जुइमखुं ॥"

अन निवासकथं समथ व विपश्यना धर्मकथं च्चनिम्ह जुया धम्मारााम धाद् । उगु हे धर्म्य् रमण याद्दम्ह धर्मरत धाद् । उगु हे धर्मयात हानं हानं चिन्तन याद्दगुलिं याताः धर्मया अनु चिन्तक धाद्, उगु धर्मयात आवर्जनयायां बिचाः यानाच्चनिद्द धयागु अर्थ खः । अनुस्मरण याद् धयागु उगु हे धर्मयात अनुस्मरण यानाच्चनिद्द । सद्धमं धयागु युजाद्द भिक्षु स्वीन्हयगुकथं भेदजुयाच्चंगु बोधिपक्षीयधर्म व गुणू लोकोत्तर धर्म च्युत जुद्दमखु धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य उपिं भिक्षुपिं अहंत्वय्य प्रतिस्थित जुल, मुंविपन्ति नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

धम्मारााम स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३६४. धर्मारामो धर्मरतो धर्ममनुविचिन्तयन् ।
धर्ममनुसरन् भिक्षुः सद्धमान् परिहीयते ॥५॥

५. विपक्ष सैवक भिक्षुया खँ

“यःगु लाभयात.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेनुवनय् च्चना बिज्यानाः च्चबले सुं छम्ह विपक्ष सैवक भिक्षुया कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भोसं न्यानाः, वया छम्ह देवदत्त पक्षया भिक्षु पासा दु । व वया भिक्षुपिं नापं भिक्षाटनया याना जुया भोजनधुंका वयाच्चंगु खनाः “छ गन वनागु खः ?” धकाः न्यन । “फलनागु थासय् भिक्षाटनया निति वनागु खः ।” “छन्त भिक्षा प्राप्त जुलता ?” “खः, प्राप्त जुल ।” “वन जिमित महान लाभसत्कार दु, छुं समय थन हे च्चं ।” व वया वचनं छुं समय अन च्चनाः यःगु हे थासय् वन । अले वयात भिक्षुपिसं “भन्ते, थवं देवदत्तयात उत्पन्न जुगु लाभसत्कार परिभोग यात, देवदत्तया पक्षम्ह थव खः” धकाः तथागतयात कन । शास्ता वयात सःतके छुवया “थायें, छुं यये थानागु खःला ?” धकाः न्यन । “खः, भन्ते, जिं अन छम्ह युवक भिक्षुया आधारं छुं समय च्चना, देवदत्तया सिद्धान्त जित मयः ।” अले वयात भगवान् बुद्धं “यद्यपि छुं सिद्धान्त मयेकूसां, खंखंभिसं छुं वया सिद्धान्त यःयेकूगु थें जुयाच्चन । छुं आः हे जक थये याःगु मखु, न्हापा नं युजागु हे यात” धकाः धयाः बिज्यायेवं “आः जक, भन्ते, जिमिसं यःम्ह हे खनाः, न्हापा सुयागु सिद्धान्त यःयेके थें यानाजुल, जिमित कनाः बिज्याहुं” धकाः भिक्षुपिसं फवनेवं न्हापाया खँ न्त्थयना बिज्याना -

“न्हापायापिं खुंतय्युं खँ न्यानाः, महिलामुखं वैत्त्वाना जुल ।

संयमितपिनिगु खँ न्यानाः, उत्तमकिसिं फक्क गुणय् प्रतिस्थित जुल ॥”^{१०६}

थव महिलामुखजातक विस्तृतं कनाः बिज्याना, “भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम्ह यःगु लाभं सन्तुप्प जुद्दमा, भेपिनिगु लाभयात इच्छा यायेगु उचित मज्ज । परलाभ इच्छा याद्दम्हसिनं ध्यान, विपश्यना व मार्गफलमध्ये छगु धर्मं नं उत्पन्न जुद्दमखु, यःगु लाभय् सन्तुप्पम्हसिनं जक ध्यानादि उत्पन्न याद्द” धकाः धया धर्मदेशना यायां थुपिं गायात आज्ञा जुया बिज्यात -

३६५. सलाभं नातिमञ्जेय्य, नाञ्जेसं पिहयं चरे ।
अञ्जेसं पिहयं भिक्खु, समाधिं नाधिगच्छति ॥

३६५. “यःगु लाभयात अवहेलना यायेमते, भेपिनिगु यःयेका जुद्दमते ।
भेपिनिगु यःयेका जुद्दम्ह भिक्षुयात, समाधिं प्राप्त जुद्दमखु ॥

३६६. अप्पलाभोपिं वे भिक्खु, सलाभं नातिमञ्जति ।
तं वे देवा पसंसन्ति, सुद्धागीविं अतच्चित्तं ॥

^{१०६} (जा० १.१.२६)

३६६. “यदि अत्यजक लाभ जूसा भिक्षुं, यःगु लाभयात अवहेलना यादमखु ।
वयात हे देवतापिसं प्रशंसायाद, शुद्धं जीविका हंम्ह, उत्साहितम्ह ॥”

अन थःगु लाभयात धयागु यःत प्राप्त जुइगु लाभ खः । न्यासितवनाः भिक्षाटन धायेगुयात त्यागयाना मन्वःगुक्थं माःला जीविका यायेवं थःगु लाभयात अवहेलना याःगु जुइ, क्वट्यंक्कु जुइ, घणा याःगु जुइ । उकिं यथे मयाःसे यःगु लाभयात अवहेलना यायेमते । मेपिनिगु यःयेका जुइमते धयागु मेपिनिगु लाभयात प्रार्थना यानाः जुइमते धयागु अर्थ खः । समाधिं प्राप्त जुइमखु धयागु मेपिनिगु यःयेका जुइवं इमिगु चीबरावि दयेकेगुलिइ उत्सुक जुम्ह भिक्षुयात अर्पणा समाधि व उपचार समाधि प्राप्त जुइमखु । थःगु लाभयात अवहेलना यादमखु धयागु अत्यलाभ्य नं समानम्ह जुया उच्चनीचगु कुल्य छसिकथं न्यासितवनाः भिक्षाटन वनीम्ह भिक्षु थःगु लाभयात अवहेलना यादमखु । वयात हे धयागु व उजाम्हे भिक्षुयात सारकथं स्वानाच्चंम्ह शुद्धं जीवन हनाच्चंम्ह त्वाःनाया बलया आधारं जीविका याइम्ह अलिष्ठ मज्जुगुलिं यानाः उत्साहितम्हसित देवतापिसं प्रशंसा याइ, स्तुति याइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय आपालं (मन्त) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

विपक्ष सेवक भिक्षुया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३६५. स्वलाभं नातिमन्यते नान्येभ्यः स्पृहयन् वरेत् ।
अन्येभ्यः स्पृहयन् भिक्षु समाधिं नाधिगच्छति ॥६॥

३६६. अत्यलाभोऽपि चेद् भिक्षुः स्वलाभं नातिमन्यते ।
तं वै देवाः प्रशंसन्ति शुद्धाजीवमतन्त्रितम् ॥७॥

६. पञ्चाश्रद्धायक ब्राह्मणया र्खं

“फुक्कं नामरूप्यं....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाबिज्यानाः च्चंभले पञ्चाश्रदायक ब्राह्मणया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, वं वा बुँइ पिइबले हे खेत्ताय धयागु दान बिइ, वा लया हया खलय तइबले खलाय धयागु दान बिइ, खलं हया भखारी तइबले खलभण्डागाराय धयागु दान बिइ, कौन्य तइबले कूमभाय धयागु दान बिइ, जासिइ तथाः युइबले प्राणाय धयागु दान बिइगु याना युपिं न्यागु अग्रदानत बिइ, भोजनया नितिं थ्यंकवःपित्त मज्जसे भोजन याइमखुम्ह जुयाच्चन । उकिं वयात पञ्चाश्रदायक धयागु नां जुल । शास्ता वया ब्राह्मणीया स्वंगु फलया उपनिश्रय (आधार) खनाः ब्राह्मणया भोजन याइगु इलय बिज्याना लुखाय दनाः बिज्यात । व नं लुखाया न्ययःने छैय दुनेपाखे स्वयाः फयेतुनाः नयाच्चन, शास्ता लुखाय च्चना बिज्यानाच्चंगु मखन । ब्राह्मणी न भाःतयात नकाच्चंभले शास्तायात खनाः बिचाः यात - “थ्व ब्राह्मण न्यागु अवस्थाय अग्र दान बिया नयाच्चन, आः श्रमण गौतम वयाः लुखाय दनाच्चन । यदि ब्राह्मणं थ्वयात खनेवं थःगु भोजन यकाविइ, जिं हानं जा थुइमफु ।” वं “थ्वे थ्वे श्रमण गौतमयात खनिइमखु” धकाः शास्तायात म्हं पनाः वया लिउंने वयात किनाः क्वछुना पूर्णाचन्द्रयात ल्हाःतं तोपुइ थें दनाच्चन । अथे दना हे “वन ला मवनि” धकाः शास्तायात फहिला स्वल । शास्ता अन हे दना बिज्यानाच्चन । ब्राह्मणं ताइधकाः रयानाः “चिला हँ” धकाः मधाल, तं पिकया तिसकं “चिला हँ” धकाः धाल । शास्ता “जि वनेमखु” धकाः छयं सकाः बिज्यात । लोकगुरु बुद्धं “जि वनेमखु” धकाः छयं सका बिज्यायेवं वं पिइमफया तःसकं न्हिल । उगु क्षणय शास्तां छैया न्ययःने ररमी त्वःता बिज्यात । ब्राह्मणं म्हयं पना फयेतुना च्चंम्ह ब्राह्मणीया न्ययगु सः न्यनाः व छवर्णरिमिया जः स्वयाः शास्तायात खन । बुद्धपिं धयापिसं गामय वा गुँइ हेतुसम्पन्नपित्त थःत मक्यसे बिज्याइ मखु । ब्राह्मणं न शास्तायात खनाः, “भदे, छं जित नाश यात,

राजपुत्र बिज्याना लुखाय च्वनाच्वंगु जित भक्से ढंगु (स्यात्गु) छं ज्या यात" धका: धया बठि नेयधुकुगु भोजन पात्र ज्वना: शास्ताया लिक्क बना: "भो, गौतम, जि न्यागु अवस्याय अग्र दान बिया हे नयाच्वना, यनं जि वयुद च्वंगु कया छगु जक भाग नया, छगु भाग त्यं दनि, धव जिगु भोजन कया बिज्यायेला ?" शास्तां "जित छंगु चिपगु भोजन मा:गु मद्दु" धका: धया मबिज्यासे, "ब्राह्मण, जित अग्र भोजन नं ल्व.; दयुया भाग बठि नया ल्यंगु भोजन नं ल्व.; लिपायागु भोजन नं जित ल्व:गु हे ख: । ब्राह्मण, जि परदत्तपजीवि प्रेत समानम्ह ख:" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

*"गुगु अग्रगु दयुदच्वंगु व ल्यगु, भोजन प्राप्त जुदु परदत्तपजीवि ।
न स्तुतियाइ न क्वट्यंका धाइ, उम्हसित हे धीरपिसं मुनि धाइ ॥"१००*

ब्राह्मणं उगु खँ न्यना: लयताया "अहो, आश्चर्यं ख:, द्वीपया नायोया कायं नं 'जित छंगु चिपगु भोजन मा:गु मद्दु' धका: मधासे यथे धयाच्वन" धका: लुखाय दना: हे शास्तायाके न्ह्यस: न्यन - "भो, गौतम, छ:पिसं य: श्रावकपिन्त भिक्षु धका: धयाबिज्यात, गुकथं भिक्षु धयाम्ह जुदु ?" शास्तां "श्वयात गुजागु धर्मदेशना उचित जुदु" धका: स्वया बिज्याबले "युधिं निम्हसिनं नं काययप बुद्धया इत्यप 'नामरूप' धका: धा:गु खँ न्यनात:गु दु, नामरूपयात तोमत्से हे इमित धर्मदेशना यायेगु उचित जुदु" धका: "ब्राह्मण, नाम व रूपय् प्यमपुनिम्ह, आसत्त मज्जम्ह व शोक मयादम्ह भिक्षु जुदु" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

*३६७. सब्बसो नामरूपय्मि, यस्स नत्थि ममायितं ।
असता च न सोचति, स वे "भिक्षू"ति वुच्चति ॥*

*३६७. "फुक्कं नामरूपय्, गुम्हसिया मद्दु ममता ।
अनासक्त जुया व शोकयाइ मखु, वयात हे 'भिक्षु' धका: धाइ ॥"*

अन फुक्कं धयागु फुक्क वेदनादि प्यंगुलिदु, व रूपस्कन्ध नापं याना: न्यागु स्कन्धकथं प्रवृत्त जुयाच्वंगु नामरूपय् । ममता धयागु गुम्हसिया जि, जिगु धका: क्वात्तक ज्वनेगु मद्दु । अनासक्त जुया व शोकयाइ मखु धयागु उगु नामरूपय् क्षयव्ययय् थ्यन्येवं "जिगु रूप क्षीणजुलपूर्ववत्..... जिगु विज्ञान क्षीणजुल" धका: शोकयाइ मखु, दु:ख ताइमखु, "क्षयव्ययधर्म जिगु क्षीणजुल" धका: खकिदु । वयात हे धयागु वं थुजाम्हं विद्यमान नामरूपय् ममता रहित जुदुगुलिं व अनासक्त जुदुगुलिं व शोकमयाइगुलिं याना: वयात भिक्षु धका: धाइ धयागु अर्थ ख: ।

वेशनाया अन्त्य निम्हतिपु नं अनागामिफल्य प्रतिस्थित जुल, मुंवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

पञ्चाग्रदायक ब्राह्मण्या खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

*३६७. सर्वशो नामरूपयो: यस्य नास्ति ममायितम् ।
असति च न सोचति स वै भिक्षुरित्युच्यते ॥८॥*

७. आपालं भिक्षुपिणिगु खँ

“मैत्री विहारी.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्वनाविज्याना: च्वबले आपालं भिक्षुपिणिगु कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात ।

छा् इलय् आयुष्मान् महाकात्यायन अवन्तिइ जनपदय कुररधरया आधारं तापं च्वंगु पर्वतय् च्वनाच्वबले सोण कोटिकण्ण धयान्ह उपासक स्थविरया धर्मोपदेशय लयताया स्थविरयाथाय् लिक्क प्रव्रजित जुद्दगु इच्छाम्हसित स्थविरं “सोण, जीवनधर छा: नयेगु, धाकचा टनेगु व ब्रह्मचर्यं पालन धायेगु दुक्करगु ख:” धका: धया निक्कतक प्रतिसेध यासा नं प्रव्रजित जुद्धत त:सकं हे उत्साहित जुया: स्वक्कगु पटकय् स्थविरयाके फवना: प्रव्रजित जुया दक्षिणापथय् भिक्षुपिं अत्यजक जगुलिं स्वंगु वर्षावास फुका: उपसम्पदा प्राप्त जुया शास्तायात सम्मुख्य दर्शन धायेगु इच्छा जुया: उपाध्याययाके न्याना: व ब्यगु पौ च्वना: छसिकंथं जेतवनय वना: शास्तायात वन्दना याना: खँलावना धायेथुका शास्ताया छा् गन्धकुट्टिइ हे शैनासनया अनुमति कया: आपालं चान्हय चकंगु यासय् बितेयाना: चान्हय गन्धकुट्टिइ दुहँवना: थ:त प्राप्त जगु शैनासनय उगु चा बितेयाना: सुथ न्हापनं शास्तां निर्दिष्ट भिक्षुगु अष्टकवर्गया^{१०६} फुक्क हे लयताया धाल । अले वयात भगवान् बुद्ध लयताया ब्वने सिध:बले अनुमोदन याना: विज्याना: - “साधु, साधु भिक्षु” धका: साधुकार बिल । शास्तां बिया विज्या:गु साधुकार न्याना: भूमिस्थ देवतापिं, नागत व गरुडत याना: थये ब्रह्मलोक तकं नं छा् हे साधुकार जुल ।

उगु क्षणय् जेतवनं स:छि व नीगुयोजन तापागु कुररधर नगरय् स्थविरया माँ महाउपासिकाया छँय च्वनाच्वब्ले देवतां नं त:सकं साधुकार बिल । अले वयात उपासिकां धाल “श्व साधुकार ब्य्ह् सु ख: ?” “जि, केहे मयज्जु ।” “छ सु ?” “छगु छँय च्वनिह् देवता ख: ।” “छ बनि न्हापा जित साधुकार मब्य्ले थौं छाय साधुकार बियागु ख: ?” “जिं छल साधुकार बियागु मखु ।” “अले सुयात छ साधुकार बियागु ले ?” “छ काय कोटिकण्ण सोण स्थविरयात ।” “जि कायनं छु यात ?” “छ कायनं थौं शास्ता नापं छा् गन्धकुट्टिइ च्वना: धर्मदेशना यानाच्वन, शास्तां छ कायया धर्मया खँ न्याना: लयताया साधुकार बिया विज्यात । उकिं वयात जिं नं साधुकार बियागु ख: ।” “सम्यक्सम्बुद्धया साधुकार स्वीकार याना: भूमिस्थ देवतापिं आदि निसँ याना: ब्रह्मलोक तकं नं छा् हे साधुकार जुल ।” “छ, स्वामी, जि कायनं शास्तायात धर्म कंगु लाकि शास्तां जि काययात कनाविज्या:गु ?” “छ कायनं शास्तायात कंगु ख: । थये देवतां कनाच्वच्चं हे उपासिकायात न्याता प्रकारया वर्णगु प्रीति उत्पन्न जुया: फुक्क शरीरय् न्यानावन ।

अले वयात थये जुल - “यदि जि काय शास्ता नापं छा् गन्धकुट्टिइ च्वना: शास्तायात धर्म कनेफुसा:, जित नं कने हे फड । काय वडबले धर्मभ्रवणं याकेबिया: धर्मया खँ न्येने ।” सोण स्थविरयात शास्तां साधुकार ब्यबले “श्व जि उपाध्यायं ब्यगु सुचं बिलि धायेगु ई ख:” धका: बुद्धयाके प्रत्यन्त जनपदय विनयधरपिं न्याम्हया पुचलं उपसम्पदादि^{१०७} याना: न्यागु वर फवना: छुं समय शास्तायाथाय् हे च्वना: “उपाध्याययात स्व:वनेमाल” धका: शास्तायाके न्याना: जेतवनं पिहँवया छसिकंथं उपाध्याययाथाय वन ।

स्थविरं कनेखुन्ह वयात ब्वना: भिभाटनया नितिं चा:ह्युह्यं माँह् उपासिकाया छँय लुखाय वन । वं नं काययात खना: लयता:गु मन वन्दना याना: सत्कारपूर्वक सेवायाना: भोजन याका: न्यन - “धाये ख:ना, पुता, छ शास्ता नापं छा् गन्धकुट्टिइ च्वना: शास्तायात धर्मोपदेश कनागु ?” “उपासिका, छल श्व सुनां धाल ?” “पुता, श्व छँय च्वनाच्वब्ले देवतां त:सल साधुकार विडव जिं ‘श्व सु ख: ?’ धका: धायेव ‘जि ख:’ धका: थये थये धाल । उगु खँ न्याना: जित थये जुल - ‘यदि जि कायनं शास्तायात धर्मोपदेश कन धा:सा, जित नं कने फड’ । अले वयात धाल - ‘पुता, गुगु छ शास्ताया सम्मुख्य धर्मया खँ कन, जित नं कने हे फड । फलनागु दिनय धर्मभ्रवण धायेगु दि मिलेयाना: छ कनिद्दगु धर्मोपदेश न्येने, पुता ।’ वं स्वीकार यात । उपासिकां भिक्षुसङ्घयात दान बिया: पुता याना: “जिं कायया धर्मया खँ न्येने” धका: छम्ह जक दासीयात छँय रसायाका: फुक्क

^{१०६} (सु० नि० ७७२ आदि)

^{१०७} (महाव० २५९)

परिजनपिं व्वनाः दुने नगरय् धर्मापदेश न्यनेत वयेकेब्बुग्गु मण्डपय् अलकृतगु धर्मासनय् फयेतुना धर्मदेशना यानाच्चंम्ह काय्या धर्मया खँ न्यनेत वन ।

उगु समयय् गुसःम्ह खुँत उम्ह उपासिकाया छैय् मौका स्वयाः जुयाच्चन । वया छैय् न्ह्यबः पःखालं चाःहीका न्ह्यगु लुखा दुगु जुयाच्चन, अन उगु उगु थासय् हारापिं खिच्चात चिनाः तयातल । छैय् दुने लः हाडगु पाखाक्कय् गाः म्हुया म्हुलं जायेका तल । उगु म्हः न्हिनय् निभालं नायाः ग्वारा ग्वारा दागु वै जुड, चान्हय् धिक्का जुया छानाच्चनिड । म्हःया वदुइ ततःपातागु नंया पातात छस्वां बैय् गारय् यानातल । यथे युक्वं आरक्षा यानातःगुलि उपासिकाया छैय् दुने च्चनानाच्चवग्गु कारणं इपिं खुँतय्पत मौका प्राप्त मजुया उखुन्हू दिनय् वया पिहाँवंगुभाव सिड्का सुरइ म्हुयाः म्हः व नंया पाताक्वं छैय् दुहाँवनाः खुँया नायोयात उपासिकायाथाय् छवयाः "यदि वं भीपिं थन दुहाँवंगुभाव न्यनाः लिहाँवइबले छैया न्यःने बइबले, तरवारं वयात पाना स्थाना छवः ।" व वनाः वया लिक्क वनाच्चन ।

खुँत नं छैय् दुने मत च्याकाः ध्यबाःया कोठा चायेकल । उम्ह दातीं खुँतयेत खनाः उपासिकायाथाय् लिक्क वना, "आर्या, आपालं खुँत छैय् दुहाँवनाः ध्यबाःया कोठा चायेकल" धकाः कन । "खुँतय्सं यःपिसं खंगु ध्यबात यकेब्बु, जिं जिं काय्या धर्मापदेश न्यने, जित धर्मापदेशय् बाधा यायेमते, छ छैय् हूँ" धकाः वयात छवल । खुँतय्सं ध्यबाःया कोठा शुन्य (खाली) यानाः वःया कोठा चायेकल । वं हानं वनाः उगु खँ कन । उपासिका "खुँतय्सं यःपिसं इच्छायाःगु यकेब्बु, जित धर्मापदेशय् बाधा यायेमत" धकाः हानं वयात छवल । खुँतय्सं कोठाय् नं शुन्य (खाली) यानाः लुँया कोठा चायेकल । वं हानं वनाः उपासिकायात उगु खँ कन । अले वयात उपासिकां सःता, "हे, छ तक्कमाँछि जिथाय् लिक्क वलः, खुँतय् रचिकय उगु यकेब्बु, जिं जिं काय्या धर्मापदेश न्यने, जित बाधा यायेमते" धकाः जिं धयां नं जिगु खँयात वास्ता मयाःसे हानंहानं वयाः हे च्चन । यदि आः हानं छ बलधाःसा, छन्त यायेगु स्पुकाः, छ छैय् हे हूँ" धकाः छवल ।

खुँया नायो नं वया खँ न्यनाः "थुजाम्ह स्त्रीया सम्पत्ति खुया थंकेवं मत कुतुं वया छ्यं तज्याइ" धकाः खुँतय्थाय् लिक्क वनाः "थानक उपासिकाया सम्पत्ति गन खः अन हे तयाब्बु" धकाः धाल । इमिसं ध्यबा ध्यबाया कोठाय्, लुँवःत लुँवःथा कोठाय् हानं जायेका बिल । थव स्वभाव धर्म खः, गुम्हसिं धर्मया आचरण याइ, वयात धर्म रक्षा याइ । उकिं धयाः विज्याःगु -

"धर्म धायें रक्षायाइ धर्मचारीयात, धर्म बांलाःक आचरणायाम्हसित सुख दइ ।

थुजानु फल दु बांलाःक आचरण याःगु धर्मय्, न दुगंतिइ वनिइ धर्माचारी ॥"^{१०}

खुँत वनाः धर्मभ्रवणा यानाच्चंगु थासय् च्चनानाच्चन । स्थविरं नं धर्मापदेश यानाः चा फवचालेवं आसनं क्वहाँवल । उगु क्षणय् खुँया नायो नं उपासिकाया त्तिइ भोस्तुना "क्षमा या, जित, आर्या !" धकाः धाल । "छु थव, पुता ?" "जिं छःपिन्त अघात यानाः छःपिन्त स्यायेगु इच्छा यानागु खः ।" "अथेसा, पुता, छन्त क्षमा जुल ।" न्युं दपिं खुँतय्सं नं अथे हे धायेवं, "पुनापिं, जिं क्षमा याना" धकाः धायेवं धाल - "आर्या, यदि जिमित क्षमा यानागु खःसा, छःपिनिं काय्याथाय् लिक्क जिमित प्रव्रज्या बिड्काः विज्याहूँ ।" व काय्यात वन्दना यानाः धाल - "पुता, थुपिं खुँत जिगु गुणय् व छःपिनिगु धर्मापदेशय् तयतापिं जुयाः प्रव्रज्या पवनाच्चन, इमित प्रव्रजित यानाः विज्याहूँ ।" स्थविरं "ज्य" धया इमिसं पुनातःगु वसः वक्त्रत चाकेबियाः म्हासुगु चां रइ छकेबिया इमित प्रव्रजित यानाः शीलय् प्रतिस्थापित यात । उपसम्पन्न जुगु इलय् इपिं छम्ह छम्हसित छगु छगु कर्मस्थान बिल । इपिं गुसः भिक्षुपिसं अलग अलग गुसःकर्मस्थान कयाः छगु पर्वतय् थहाँवनाः उगु उगु सिमाया किचलय् फचतुना श्रमणाधर्म आचरण यात ।

शास्ता सःछि व नीगु योजन तापागु जेतवन महाविहारय् फयेतुना विज्याना हे इपिं भिक्षुपिन्त स्वया इमिगु चरित्रानुकूलं धर्मदेशना मिलेयाना विज्यानाः रविमं फैलेयानाः न्ह्यने फयेतुना कनाः विज्याये थै थुपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

३६८. मेताविहारी यो भिक्खु, पसन्नो बुद्धसासने ।
अधिगच्छे पदं सन्तं, सङ्घारूपसमं सुखं ॥

^{१०} (वेला० ३०३; जा० १.१०.१०२)

३६८. "मैत्री विहारी गुम्ह भिक्षु, लयताम्हं बुद्धशासनय् ।
प्राप्त याइ शान्तिपद, संस्कार शान्तगु सुखयात ॥

३६९. सिञ्च भिक्षु इमं नावं, सित्ता ते लहुमेस्तति ।
छेत्वा रागञ्च दोसञ्च, ततो निब्बानमेहिसि ॥

३६९. "सिलाछव भिक्षु, श्व बुंगायात, सिलेव छिपिं याउँसे च्वनिइ ।
त्वाःथला राग व द्वेषयात, अनलि निर्वाण जुइ ॥

३७०. पञ्च छिन्दे पञ्च जहे, पञ्च चुत्तरी भावये ।
पञ्च सङ्गातिगो भिक्षु, "ओषतिण्णो"ति वुच्चति ॥

३७०. "न्यागूयात त्वाःथ, न्यागूयात त्यागया, हानं न्यागू भावना या ।
न्यागू पंगलःयात अतिक्रमण याम्ह भिक्षु, 'खुसिबालं उतीर्णम्ह' धकाः धाइ ॥

३७१. ज्ञाय भिक्षु मा पमादो^{१११}, मा ते कामगुणे रमेस्सु^{११२} वित्तं ।
मा लोहगुळं गिली पमतो, मा कन्दि "उक्खभिद"न्ति डहमानो ॥

३७१. "ध्यानया भिक्षु, प्रमादी जुइमते, छिपिं कामभोगय् चित्त रमण यायेमते ।
न ग्वारा नुनेमते प्रमादी जुयाः, 'श्व दुःख' छवयाच्चन धकाः छव्येमते ॥

३७२. नत्थि ज्ञानं अपञ्जस्स, पञ्जा नत्थि अज्ञायतो^{११३} ।
यम्हि ज्ञानञ्च पञ्जा च, स वे निब्बानसन्तिके ॥

३७२. "मदु ध्यान प्रज्ञामदुम्हसित, प्रज्ञा दइमखु ध्यान मयाम्हसिया ।
गुम्हसिके ध्यान व प्रज्ञा दइ, व हे निर्वाणया लिक्क लाइ ॥

३७३. सुञ्जागारं पविट्ठस्स, सन्तचित्तस्स भिक्षुनो ।
अमानुसी रति होति, सम्मा धम्मं विपस्सतो ॥

३७३. "शुन्यागारय् दुहाँवना, शान्तचित्तम्ह भिक्षुया ।
अमानुष्य रमण जुइ, नालाक धर्मयात खंकिम्हसिया ॥

३७४. यतो यतो सम्पसति, खन्धानं उदयब्बयं ।
लभती^{११४} पीतिपामोज्जं, अमतं तं विजानतं ॥

३७४. "गनं गनं समर्शन याइ, स्कन्धतय्गु उदयव्यययात ।
प्राप्त जुइ प्रीतिप्रामोच, उगु अमृतयात स्युम्हसित ॥

^{१११} मा च पमादो (सी० त्या० रो०)

^{११२} रमेस्सु (सी० रो०), भवस्सु (त्या०), रमेस्सु (क०)

^{११३} अज्ञायिनो (क०)

^{११४} लभति (रो०), लभते (क०)

३७५. तत्रायमादि भवति, इध पञ्जस्स भिक्खुनो।
इन्द्रियगुत्ति सन्तुडि, पातिमोक्खे च संवरो ॥

३७५. "अन युधिं जुड, यन प्रजावान भिक्षुया।
इन्द्रिय रत्ता, सन्तुष्ट, व प्रातिमोक्ष्य् सवर ॥

३७६. मित्ते भजस्सु कल्याणे, सुद्धाजीवे अतन्दिते।
पटिसन्धारवुत्थस्स, आचारकुसलो सिया।
ततो पामोञ्जबहुलो, दुक्खस्सन्तं करिस्सति ॥

३७६. "कल्याणमित्रया सेवनया, शुद्धं जीविकाया अल्लिमज्जे।
सेवासत्कार याइम्हसिन, आचरणाय कुशलम्ह सिन।
उगुलिं लयतायेगु बानीम्हसिनं, दुःखयात अन्त याइ ॥"

अन मैत्री विहारी धयागु मैत्रीकर्मस्थानय् ज्या याःसां न मैत्रीकथं तृतीय चतुर्थ ध्यान प्राप्त याताः च्वनिम्ह मैत्रीविहारी खः। लयताम्ह धयागु गुम्ह बुद्धशासनय् प्रसन्न जुड, प्रसन्नताभावं यःयेकाच्चनिड धयागु अर्थ खः। शान्तिपव धयागु निर्वाणया हे नां खः। युजाम्ह भिक्षुं शान्तगु फक्क संस्कारं शान्तगुलिं याताः संस्कारशान्त धाइ, परम सुखगुलिं याताः सुख धकाः धयातःगु उपलब्धजुयाच्चंगु निर्वाणयात प्राप्त धाइ, उपलब्ध हे जुड धयागु अर्थ खः।

सिलाएव भिक्षु, थ्व दुंगायात धयागु भिक्षुं थ्व यःगु शरीररूपी दुंगायात व मिथ्यावितर्करूपी लःयात वॉएवया सिला एव। सिलेवं छिपिं याउंसे च्वनिड धयागु गथेकि महासमुदय् लखं जाःगु दुंगाया वःप्वाःत तिनाः लः वॉएवयेवं याउंसे च्वनाः महासमुदय् दुबयेमज्जे याकन हे बन्धरगाहलय् वनिड, थये छं न मिथ्यावितर्करूपी लखं जायाच्चंगु थःगु दुंगारूपी शरीरय् चक्षुद्वारादि एवःत संवर तिनाः उत्पन्नजुगु मिथ्यावितर्करूपी लः वॉएवया सिलाः याउंका संसारचक्रय् दुबयेमज्जे याकन निर्वाणय् वनिड। त्वाःथला धयागु राग व द्वेषया बन्धनत त्वाःथ। युधिं त्वाल्हाना अर्हत्त्व प्राप्तम्ह जुया अनं लिपा अनुपादिसेस निर्वाणय् हे धयागु अर्थ खः।

न्यागुयात त्वाःथ धयागु क्वय् अपायय् थ्यंकाबिडगु न्यागु औरम्भगीय संयोजनयात, तुतिड खिपतं चिनातम्ह पुरुषं तरवारं चाये ये क्वय्या स्वंगु मार्गं त्वाःथ। न्यागुयात त्यागया धयागु च्वे देवलोकय् थ्यंकाबिडगु न्यागु उर्ध्वभागीय संयोजनयात, गपय् खिपतं चिनातम्ह पुरुषं तरवारं चाये ये अर्हत्तमार्गं त्यागया, त्वःतिड, त्वाःथलाएव धयागु अर्थ खः। हानं न्यागु भावना या धयागु उर्ध्वभागीय संयोजनयत्त प्रहाण यायेत भ्रद्गदि न्यागु इन्द्रियया हानं भावना या। न्यागुयात अतिक्रमण याम्ह धयागु थये जुडवं न्यागु राग, द्वेष, मोह, मान व मिथ्यादृष्टि पंगलःत अतिक्रमणयाताः न्यागु पंगलं अतिक्रमणम्ह भिक्षुयात खुसिबालं उतीर्णम्ह धकाः धाइ, प्यंगु बालं उतीर्णम्ह धकाः धाःगु अर्थ खः।

ध्यानया भिक्षु धयागु भिक्षु, छं निधी ध्यानकथं ध्यान या व कायकर्मदि अप्रमादपूर्वकं विहारयाताः प्रमादी जुडमते। रमण यायेमते धयागु न्याता प्रकारया कामभोगय् छंगु चित्तं रमण यायेमते। नं ग्वारा नुनेमते धयागु स्मृतियात त्वःतिडगु लक्षणगु प्रमादं प्रमादी जुया नरकय् च्याताच्चंगु नया ग्वारा नुनिड, उकिं वयात धयाच्चनाः "प्रमादी जुडमते, नया ग्वारा नुनेमते, नरकय् च्याकाः 'थ्व दुःख खः' धकाः खयेमते" धयागु अर्थ खः।

मदु ध्यान धयागु ध्यान उत्पन्न यायेत माःगु प्रजाया कृतः मदुम्ह दुर्वुद्धिम्हसित ध्यान दडमबु। प्रजा मदु धयागु ध्यान मयाम्हसिया "समाहितम्ह भिक्षुं यथाभूतं सिड, खनिड" धकाः धयावयागु प्रजाया लक्षणं मदु। गुम्हसिके ध्यान व प्रजा वड धयागु गुम्ह पुद्गलयकां थ्व निगुलिं दड, व निर्वाणया लिक्क च्वनाच्चम्ह हे धाइ धयागु अर्थ खः।

शुन्यागारय् दुर्होवनाः धयागु छुं छगु चकंगु यासय् कर्मस्थानयात तोमत्से कर्मस्थान बिचाः याना फयेतुनाच्चम्हसिया । शान्तचित्तम्हसिया धयागु शान्त चित्तम्हसिया । बांलाक धयागु हेतु कारणं धर्मयात बांलाक स्वबाः विपश्यना धयागु अमानुष्य रमण, व अष्टसमापत्ति धयागु दिव्य रमण जुद्, उत्पन्न जुद् धयागु अर्थ खः ।

गनं गनं समर्शनं याइ धयागु स्वीखुगु आरम्भणाय ज्या यायां गुगु गुगु आकारं, भोजनया न्ययव आदि इलय् गुगु गुगु यःत अभिरुचि दुगु इलय्, अभिरुचि दुगु चित्तय् कर्मस्थानया ज्या यायां बिचायाइ । उदयव्यययात धयागु न्यागु न्यागु स्कन्धय् नीन्यागु लक्षणं उदय जुद्गु खः, नीन्यागु हे लक्षणं प्रत्य जुद्गु खः । प्रीतिग्रामोक्ष धयागु यथे स्कन्धय् उदयव्यययात बिचाः याना धर्मप्रीतियात व धर्मानन्दयात वान्त याइ । अमृत धयागु उगु प्रत्यय सहितगु नामरूपय् प्रकट जुया यहाँवद्बले उत्पन्न जुद्गु प्रीति आनन्द अमृतनिर्वाणय् थ्यका बिद्गुलिं यानाः विज्ञ पण्डितपित्त अमृत हे जुद् धयागु अर्थ खः ।

अनं धुपिं जुद् धयागु अनं थव आदि, थव पूर्वस्थान जुद् । थन प्रजावान धयागु थव शासनय् पण्डित भिक्षुया । आः "उगु आदि" धकाः धयातल पूर्वस्थान क्यनाः इन्द्रिय रक्षादि धकाः धयातल । प्यंगु पारिशुद्धिशील पूर्वस्थान खः । अनं इन्द्रिय रक्षा धयागु इन्द्रिय संवर खः । सन्तुष्टि धयागु चतुप्रत्ययय् सन्तोष जुद्गु खः । उगुलिं आजीवपारिशुद्धि व प्रत्ययसन्निस्सित शील न कना बिज्यात । प्रातिमोक्षय् धयागु प्रातिमोक्ष धकाः कयातःगु जेष्ठगु शील्य परिपूर्णं यायेगु आज्ञा जुया बिज्यात ।

कल्याणमित्रया सेवनया धयागु विरवास याये बःहगु ज्याय् अनुकूल मज्जम्ह पासायात त्याग यानाः भिंगु जीविकां शुद्धजीवन हनाच्चम्ह, त्वानायाबलाधारं जीविका यानाच्चम्ह अलिष्ठ मचाग्ह उद्योगीम्ह कल्याणमित्रया सेवनया, संगतया धयागु अर्थ खः । सेवासत्कार याइम्हसिया धयागु नयेत्वनेगुलिं सेवासत्कार यायेगु व धर्मकथं सेवासत्कार यायेगु बानी दुम्हसित सेवासत्कारं युक्तम्ह जुद्, सेवासत्कार याइम्ह जु धयागु अर्थ खः । आचरणय् कुशलम्ह धयागु शीलाचार व व्रतप्रतिव्रताचार खः । अनं कुशलम्ह जु चतुरम्ह जु धयागु अर्थ खः । उगुलिं लयतायेगु बानीम्हसिनं धयागु अनलिं सेवासत्कारवृत्ति व आचार कौशल्यतां उत्पन्न जुद्गु धर्मानन्दं प्रमुदित जुद्गु बानीदुम्ह जुया उगु फुकक वृत्तदुःखयात अन्त याइ धयागु अर्थ खः ।

यथे शास्तां देशना यानाबिज्याःगु धुपिं गाथाय् छुपु छुपु गाथाया अन्त्य सःछि सःछि भिक्षुपिं फयेतुना च्वच्चंवाय् हे प्रतिसम्भिदासहित अहंत्त्वय् थ्यकाः आकाशय् च्चे ब्वयावनाः इपिं फुक भिक्षुपिं आकाशं हे सःछि व नीगु योजन तापागु थाययात अतिक्रमण यानाः तयागतया सुवर्णं वर्णानु शरीरय् वर्णमयायां स्तुति यायां पादय् वन्दना यात ।

आपालं भिक्षुपिनिगु खँ ब्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३६८. मैत्रीविहारी यो भिक्षुः प्रसन्नो बुद्धशासने ।
अधिगच्छेत् पदं शान्तं संस्कारोपशमं सुखम् ॥१॥

३६९. सिञ्च भिक्षु ! इमां नावं सित्ता ते लघुत्वमेधयति ।
छित्त्वा रागञ्च द्वेषञ्च ततो निर्वाणमेधयसि ॥१०॥

३७०. पञ्च छिद्यात् पञ्च जह्यात् पञ्चातरं भावयेत् ।
पञ्चसंगतिगा भिक्षुः ओघतीर्णं इत्युच्यते ॥११॥

३७१. ध्याय भिक्षो ! मा च प्रमादः, मा ते कामगुणे भ्रमत चित्तम् ।
मा लोहगोलं गिल प्रमत्तः, मा क्रन्वीः दुःखमिदमिति दय्यमानः ॥१११॥

३७२. नास्ति ध्यानमप्रज्ञस्य प्रजा नास्त्यध्यायतः ।
यस्मिन् ध्यानञ्च प्रजा च स वै निर्वाणस्थान्तिके ॥११२॥

शून्यगारं प्रविष्टस्य शान्तचित्तस्य भिक्षोः ।
मानुषी रतिर्भवति रम्यग् धर्म विपश्यतः ॥१४॥

३७४. यतो यतः संमृशति स्कन्धानामुदयव्ययम् ।
लभते प्रीतिप्रामोद्यममृतं तद् विजानताम् ॥१५॥

३७५. तत्रायमादिर्भवतीह प्राज्ञस्य भिक्षोः ।
इन्द्रियगुप्तिः सन्तुष्टिः प्रातिमोक्षे स संवरः ॥१६॥

३७६. मित्राणि भजस्व कल्याणानि शुद्धाजीवान्यतन्द्रितानि ।
प्रति संस्तारवृत्तः स्यात् आचारकुशलः स्यात् ।
ततः प्रामोद्यबहुलो दुःखस्यान्त करिष्यति ॥१७॥

८. न्यासः भिक्षुर्पाणिगु खीं

"वर्षास्वात वै...." ध्यायु यगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबन्ते न्यासः भिक्षुर्पाणिगु
य आजा जुया विज्यात ।

असि न्यासः, इयं शास्तायाय् लिक्क कर्मस्थान कयाः सुँइ श्रमणाधर्म आचरण यानाः सुये हे एवःगु
दीस्वात सन्ध्या इलय् दंवा त्वधुलाब्बंगु खनाः "स्वात दंवा मुत्तज्जे ये जिपि न न्हापालाक रागावि मुत्तज्जे"
धकाः कुतःयात । शास्ता इयि भिक्षुर्पाण्य स्वयाः विज्याना, "भिक्षुर्पाणि, विधु धयाम्ह दंवा मुत्त जगु स्वा वै दुःख
मुत्तज्जेत कुतः हे ययेया." धकाः धयाः सन्धकुट्टे फयेतुना हे रविम फैलेयानाः यगु गामा आजा जुया विज्यात

३७७. वस्त्रिका विय पुष्पानि, महवानि" " पमुज्यति ।
एवं रागज्व दोसज्व, विषयुज्वेथ भिक्खवी ॥

३७७. "वर्षास्वात वै, सुकञ्चिनेव कुतुबइ (मुत्तज्जे) ।
मये राग व ईध, विमुत्त ज्जेगु स्व, भिक्षुर्पाणि ॥"

अयं वर्षास्वात ध्यायु सुपय ज्जेत वः । सुकञ्चिनेव ध्यायु गानाब्बंगु । अयं ध्यायुःगु जुयाफ्फान - मये
वर्षास्वात विसत्ताः इयं शास्तायाय् श्री (कन्हेक्कहु) गुत्ताज्जाया प्रायाचनइ, दीपयत्त ज्जेतइ, मये तिचिचत्त म रागावि दोषव
विमुत्त ज्जेगु स्व ।
इयंशास्ता अक्कम् इयं कक् भिक्षुर्पाण्य अरिक्कय्य प्रतिपिपयत्त जुय ।

सकम्पकत्तायः

न्यासः भिक्षुर्पाणिगु खीं वचनानाम् ।

३७७. वर्षिका इव गुणार्ता मुहुनि प्रमुत्तयानि ।
एवं रागज्व ईधज्व विषयुज्वेथ विदग्धः ॥१७॥

*** सम्पादन (सं. विद्या) सम्पादन (सं. १७७-१)

१. शांत्तकाय स्थविरया सँ

“शान्तकाय.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चवाविज्याना: च्चबले शान्तकाय स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यना: वया ल्हा:तुति चञ्चल धयागु मवु, काय चञ्चल रहितम्ह जुया: शान्तकायम्ह ख: । धायें, व सीहयोनिं व:म्ह स्थविर ख: । धायें, सीहत छन्हु गोचर ज्वना: (नसा नया:) लँ, व:, मणि व पवालाया गुफाय् बा मेयाय् दुहाँवना: मनोशिलातल्प हरितालचँ लायात:याय् न्हयन्हुतक गोतुला न्हयन्हु दइबले इना: गोतुलागु थासय् स्वया: यवि न्हयपं, न्हयपं, ल्हा:तुति संकागु वासय् मनोशिलाया हरितालचँ ज्वयाव:गु खंसा:, “इपि थ्व जातया बा गोत्रया अनुकल्पिं मखु” धका: हानं न्हयन्हुतक निराहार जुया गोतुलिइ, चँत ज्वयावंगुभाव मदुसा: “थ्व इमिगु जात व गोत्रय् ल्व:म्ह ख:” धका: च्चनगु वासं पिहाँवया म्ह तीस्वाका: मसंसे दिशाय् अवलोकन याना: स्वक्वतक सीहनाव याना: गोचरया नितिं वनीगु जुयाच्वन । युजागु सीहयोनी व:म्ह थ्व भिक्षु ख: । वया म्हया आचार खना: भिक्षुपिसं शास्तायात कन - “भन्ते, जिमिसं शान्तकाय स्थविर समानम्ह भिक्षुपिं न्हापा मखना:नि । थ्वया फयेतुइगु वासय् ल्हा: संकिगु, तुति संकिगु व म्ह संकिगु धयागु मवु ।” उगु न्यना: शास्तां, “भिक्षुपिं, भिक्षु धयाम्ह शान्तकाय स्थविर थं कायादि शान्तयाना हे जुइमा” धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

३७८. सन्तकायो सन्तवावो, सन्तवा सुसमाहितो^{११४} ।
वन्तलोकामिसो भिक्षु, उपसन्तो^{११५}ति उव्वति ॥

३७८. “शान्तकाय, शान्तवचन, शान्त, सुसमाहितम्ह ।
लोकया आमिसयात न्हव्य धुंक्म भिक्षुयात ‘शान्तम्ह’ धाइ ॥”

अन शान्तकाय धयागु प्राणिहिंसादि अभाव याना: शान्तकायम्ह ख:, मखुगु खँ आदि अभाव याना: शान्त वचनम्ह ख:, अभिध्यादि अभाव याना: शान्तम्ह ख:, कायादि स्वंगुलिं बांलाक समाहितम्ह जुया सुसमाहितम्ह ख:, प्यंगु मार्गद्वारा लोकाभिसयात न्हव्य धुंक्म जुया लोकाभिसयात वान्ता धाम्ह भिक्षुं दुनेच्वंगु रागादि शान्त जगुलिं याना: ‘शान्तम्ह’ धका: धाइ धयागु अर्थ ख: ।

देशानया अन्त्य उम्ह स्थविर अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल, मुंवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

संस्कृतच्छाया:

३७८. शान्तकायो शान्तवाक् शान्तमना: सुसमाहित: ।
वन्तलोकामिषो भिक्षु: उपशान्त इत्युच्यते ॥१९॥

१०. गङ्गलकुल स्थाविरया सँ

“य:म्ह थ:त न्वाना:.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चवाविज्याना: च्चबले नइलकुल स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यना:, छम्ह गरिबम्ह मनु मेपिनि नितिं ज्यामि ज्या याना: जीवन हनाच्वन, वयात छम्ह भिक्षुं भ्वाय:गु वस्त्रंपुना हलो कुबिया वनाच्वंगु खना: थये धाल - “छ थये न्वानाच्वनेगु स्वया प्रब्रजित जुइगु उचित मखुला ?” सुनां, भन्ते, थये जीवन हनाच्वनाम्ह जित प्रब्रजित याइ ? यदि प्रब्रजित जुइसा, जिं छन्त प्रब्रजित याये । साधु भन्ते, यदि जित प्रब्रजित यायेगुसा, जि प्रब्रजित जुइ । अले वयात उम्ह स्थविर जेतवनय् यका य:गु ल्हा:त हे भ्व:लुइका आगनय् तया: प्रब्रजित याना: भ्वाय:गु वस: नाप हलो नं तिकच्वंगु सिमाय् तयेक विल । व

^{११४} सन्तमनो सुसमाहितो (स्या० ते०), सन्तमनो तथहितो (क०)

उपसम्पन्न जुगु ईलं नित्तं नङ्गलकूल स्यविर धकाः प्रसिद्ध जुल । वं बूढपिन्न उत्पन्न जुगु लाभसत्कारया आधारं जीवन हनाच्चंवल्ले अलिच्छायाः दिक्कजागुयात मदयेके मफथाः “आः जि भट्टा ब्यूगु चीवरवस्त्र पुनाः वनेमखुत्त” धकाः उगु सिमानक्खप वनाः यःम्हं हे यःत अववाद बिल - “मछाः मजुम्ह, लज्जा मदुम्ह, ध्व वसः पुनाः, चीवर त्वःता ज्याभि ज्या यानाः जीविका हनेगु इच्छा जुल ला !” वया थये यःत यःम्हं ओवाद विद्वं चित्त क्यातुया वन । व तिहोव्यायाः हानं गुलिवा मवुवं हे दिक्क जुयाः अये हे यःत अववाद बिल, हानं वया मन तिहोवन । वं युकर्य हे दिक्कदाक जुडगु इलय् अन वनाः यःत अववाद बिल । अले वयात भिक्षुपिसं अन बारम्बार वनाच्चंगु खनाः, “आवुसो, नङ्गल स्यविर छाए अ न वनेगु” धकाः न्यन । वं “आचार्ययापाए लिक्क वनेगु, भन्ते” धकाः धयाः गुलिचा मवुवं हे अहंत्त्वय् थ्यन ।

भिक्षुपिसं वं नाप ख्याःयानाः धाल - “आयुष्मान् नङ्गल स्यविर, छ वनीगु लं फोहर थं जुल, आचार्ययाथाय् लिक्क मवन जुड धकाः मतिद्ध तयाः ।” खः, भन्ते, जिक्के संसर्ग दुबले वना, आः उगु संसर्ग त्वाःदल, उकिं जि मवना । उगु खं न्यानाः भिक्षुपिसं “ध्वं मखुगु खं लूनाः मेगु हे धयाच्चन” धकाः शास्तायात उगु खं कन । शास्तां “खः, भिक्षुपिं, जि काय् यःम्हं हे यःत न्यानाः प्रव्रजितया ज्याया लक्ष्य् थ्यन” धकाः धया धर्मदेशना यायां युपिं गायात आज्ञा जुया विज्यात -

३७९. अत्ता चोदयत्तानं, पटियंसेथ अत्ता^{११०} ।
सो अत्तगुत्तो सतिमा, सुखं भिक्खु विहादिहि ॥

३७९. “यःम्हं यःत न्यानाः, यःत यःम्हं विचाः याना ।
वं यःत रक्षायानाः स्मृतिवान जुयाः, सुखपूर्वकं भिक्षु विहार या ॥

३८०. अत्ता हि अत्तनो नाथो, (को हि नाथो परो सिया)^{१११}
अत्ता हि अत्तनो गति ।
तस्मा संयममत्तानं^{११२}, अस्सं भद्रं वणिजो ॥

३८०. “यः हे थःगु नाथ खः, सुं मेम्ह नाथ वडना ?
यः हे थःगु गति खः ।
उकिं संयम या थःत, भिम्ह सलयात बंजान यं ॥”

अन थःत न्यानाः धयागु यःम्हं हे यःत न्वाइ लुमकिइ । विचाः याना धयागु यःम्हं हे यःत परीक्षण या । वं धयागु वं छं, भिक्षु, थये जुद्व वःम्हं हे रक्षयाइगुलिं यानाः यःत रक्षायानाः, न्ययःने स्थितगु स्मृतियानाः स्मृतिवान जुयाः फुक इरियापयय सुखपूर्वकं विहारयाय धयागु अर्थ खः ।

नाथ धयागु आश्रय व प्रतिस्था । सुं मेम्ह नाथ वडना ? धयागु गुगुलिं यानाः मेपिनिगु शरीरय् प्रतिस्थित जुयाः कुशल यानाः स्वर्गाय वनेगु लं बा भावना यानाः फल साक्षात्कार याये फडमखु, उकिं सु मेम्ह नाथ धयाम्ह वडना धयागु अर्थ खः । उकिं धयागु गुगुलिं यानाः यः हे यःगु गतिइ प्रतिस्थित शरण खः, उकिं गये भिम्ह आज्ञानीय सतया आधारं लाभया इच्छायाः बंजालं वयात मार्गमवंगु थासय् दिकाः न्हिछिया स्वक्वतक म्वःलूहकाः नकाः संयमयाइ, सफायाइ, लहिइ, थये छं न उत्पन्न मजुगु अकुशलयात उत्पन्न जुडगुलिं पनाः स्मृति हीन जुडगुलिं उत्पन्न जुडगु अकुशलयात त्याग यानाः यःत संयम या रक्षा या, थये जुद्वं प्रथमध्यानादि यानाः लौकिक व लोकोत्तर विशेषतायात प्राप्त याइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

^{११०} पटियाते अत्तपत्तना (सी० रो०), पटियंसे तत्तना (स्या०)

^{१११} विदेसपोत्तकेगु नत्थि (अइ पिनेया सफुलिइ म्मु)

^{११२} संयमयत्तानं (सी० रो०)

संस्कृतच्छायाः

३७९. आत्माना चोवयेवात्मानं प्रतिवसेदात्मानमात्माना ।
स आत्मगुप्तः स्मृतिमान् सुखं भिक्षो विहरिष्यसि ॥२०॥

३८०. आत्मा ह्यात्मनो नाथः आत्मा ह्यात्मनो गतिः ।
तस्मात् सयमयात्मानं अरवं भद्रमिव वाणिजः ॥२१॥

११. तवकलि स्थविरया खं

“अत्यधिक लयताम्ह.....” धयागु युगु धर्मदेशाना शास्ता वेतुवनय् च्वना विज्यानाः च्वबले वक्कलि स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

व आयुष्मान् भ्रावस्तिइ ब्राह्मण कुलय् जन्मजुयाः वैशय् थ्यका भिक्षाटनया निति दुहाँ विज्याम्ह तथागतयात खनाः शास्ता शरीरसौन्दर्य स्वयाः शरीरसौन्दर्य स्वयेगुलिइ तृप्त मज्झु जयाः “जिं यथे न्त्थाबले नं तथागतया दर्शन थाये दयेभाः” धकाः शास्तायाथाय् लिक्क प्रव्रजित जुयाः गन च्वसा दशबलयात खकेफइ, अन च्वनाः पाठयायेगु कर्मस्थानय् मनतयेगु आदि त्याग थानाः शास्तायात स्वया हे जुयाच्चन । शास्तां वया ज्ञानपरिपक्वतायात पिथाः छुं नं मधासे “आः ज्ञान परिपक्व जूल” धकाः सिइकाः “वक्कलि, छुं थ्व धवग्गीना वनिगु शरीर स्वयां छुं यायेगु, वक्कलि, गुम्हसिनं धर्मयात खनिइ, वं जित खकिइ । गुम्हसिनं जित खनिइ, वं धर्मयात खकिइ”^{१२०} धकाः धयाः अववाद विद्या विज्यात । वयात यथे उपदेश बिलं नं शास्ताया दर्शन त्याग थानाः मेथाय् वने मफुत । अले वयात शास्तां “थ्व भिक्षुं संवेग प्राप्त मज्झुकं थुइमखु” धकाः वर्षाकालय् राजगृहय् विज्यानाः वर्षावास च्वनीगु दिनय् “चिलाहँ, वक्कलि, चिलाहँ, वक्कलि” धकाः खं मन्हात । वं “जि नाप शास्तां खं मन्हात” धकाः स्वला शास्ताया न्त्थने च्वने मफया “जि म्बानाच्चना छुं यायेगु, यःत पर्वत कृतकेमाल” धकाः गिद्धकूटय् गल ।

शास्तां वयात कष्टजूगुभाव सिइका विज्यानाः “थ्व भिक्षुं जिगु आशवासन मदयेवं मार्गफल्या उपनिश्रय (आधार) नाशजुइ” धकाः यःत क्यनेत रश्मी त्वःता विज्यात । अले वं शास्तायात खंसानिसँ अपायधुगु शोक नं तनावन । शास्तां गंगु पुख्खुलिइ लःवाःवया जायेके थं स्थविरया प्रबल प्रीतिप्रामोद्ययात उत्पन्न थायेत थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३८१. पापोज्जबहुलो भिक्खु, पसवो बुद्धसासनै ।
अधिगच्छे पदं तन्तं, सङ्घारूपसमं सुखं ॥

३८१. “अत्यधिक लयताम्ह भिक्षुं, प्रसन्नम्ह बुद्धशासनय् ।
प्राप्त थाइ शान्तपद, संस्कार शान्तगु सुखयात ॥”

उक्तिया अर्थ खः - स्वभाविकं अत्यन्त प्रसन्न जुइम्ह भिक्षु बुद्धशासनय् प्रसन्नतायात अनुभव थाइ, व थये लयताम्ह जुया बुद्धशासनय् शान्तपद संस्कार शान्तगु सुख धकाः ना दुगु निर्वाणयात प्राप्त थाइ । थुगु गाथा धया शास्ता वक्कलि स्थविरयात ल्हाः चक्का विज्याना-

“वा, वक्कलि ग्याये मते, स्व तथागतयात ।

जिं छल्ल उद्धारथाये, भ्यातनालय् दुनाच्चम्ह कितियात थै ॥

“वा, वक्कलि ग्याये मते, स्व तथागतयात ।

जिं छल्ल मुक्तथाये, राहुनं ज्वनातम्ह सुयंयात थै ॥

^{१२०} (सं० नि० ३.८७)

“वा, वक्कलि ग्वाये मते, स्वः तथागतयात ।

जिं छत्त मुक्कयाये, राहुं ज्वनातम्ह चन्द्रमायात येँ”-

धकाः युधि गाथा आत्ता जुया विज्यात । वं “दशबले जित खनाः, वा धकाः सःता विज्यात” धकाः प्रबल प्रीति उत्पन्न याताः “गनं वनेभालिदु ?” धकाः वनेगु लं मखनाः दशबलया न्च्यने आकाशय् तिन्हुयाः छपातुति पर्वतय् तयेवं हे शास्तां धया विज्याःगु गायायात आवर्जनयायां आकाशय् हे प्रीतियात अतिक्रमण याताः प्रतिसम्भदासहित अर्हन्चय् थका तथागतयात वन्दना यायां हे क्वर्हवाया शास्तायाय् लिक्क च्चन । अले शास्तां लिपा वयात अद्दं विमुक्कपिं मध्ये अग्रस्थानय् तथाः विज्यात ।

वक्कलि स्थविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३२१. प्रामोद्यबहुलो भिक्षुः प्रसन्नो बुद्धशासने ।

अधिगच्छेत् पदं शान्तं संस्कारोपशमं सुखम् ॥२२॥

१२. सुताल श्राताणेऽस्या खं

“गुम्हसिन् धायेँ.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता पूर्वारामय् च्वना विज्यानाः च्चबले सुमन श्रामणोरया कारणाय आत्ता जुया विज्यात । अथ ख्व आनुपूर्विकया-

पद्मुत्तर बुद्धया इत्ययं छम्ह कुलपुवं शास्तां प्यंगु परिषदया वयुदु छम्ह भिक्षुयात दिव्यचक्षु दुपिं मध्ये अग्रस्थानय् तथाविज्याःगु खनाः उगु उगु सम्पत्तियात प्रार्थना याताः शास्तायात निमन्त्रणा याताः न्हयन्हुतक बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात महादान वियाः, “भन्ते, जिं नं अनागतय् छम्ह बुद्धया शासनय् दिव्यचक्षु दुपिं मध्ये अग्रम्ह जुदु दयेमाः” धकाः प्रार्थना यात । शास्तां छगुलाख कल्पयात स्वया विज्यानाः वया प्रार्थना सिद्ध जुदुगुभाव सिद्धका “यनिं छगु लाख कल्प लिपा गौतमबुद्धया शासनय् दिव्यचक्षु दुपिं मध्ये अग्रम्ह अनुरुद्ध धयाम्ह जुदु” धकाः भविष्यवाणी याताः विज्यात । वं उगु भविष्यवाणी न्यनाः कर्हे प्राप्त जुदु येँ उगु सम्पत्तियात मती तथाः शास्ता परिनिर्वाण जुदुवं भिक्षुपिके दिव्यचक्षु परिकर्म भावना न्यनाः न्हयगु धोजन दुगु लुंया स्तुप चाःहिक इल्लंढः दीपसिमा दयेका दीपपुजा याताः अनं च्युत जुया वेवलोकय् उत्पन्न जुयाः देवमनुष्य लोकय् छगुलाख कल्पतक चाचाःहिला जुजुं ख्व कल्पय् वाराणसी दरिद्रकुलय् जन्मजुया सुमन सेठयात आधारं वया घाय् न्हयइम्ह जुया जीविका हनाच्चन । वया अन्नभार धयागु नां खः । सुमनसेठं नं उगु नगरय् न्चयाबले नं महादान वियाच्चन ।

अले छन्हुया दिनय् उपरिदु धयाम्ह प्रत्येकबुद्ध गन्धमादनय् निरोधसभापतिं दनाः “यीं सुयात अनुग्रह याये” धकाः बिचाः याता “यीं जिं अन्नभारयात अनुग्रह धायेगु उचित जुदु, आः व जइलय् घाय् ज्वनाः छैय् वइ” धकाः सिद्धका पात्र व चीवर ज्वनाः ऋद्धि विज्यानाः अन्नभारया न्च्यने वना विज्यात । अन्नभारं वसपोलया खालिगु पात्र न्हाःतय् खनाः “छु, भन्ते, भिक्षा प्राप्त जुल ला ?” धकाः न्यनेवं “प्राप्त जुइ महापुण्यवान्” धकाः धया विज्यायेवं “अयेसा, भन्ते, भतिचा पिपा विज्याहूँ” धकाः घाय् कू त्वःताः याकनं छैय् वनाः, “भद्रे, जित भोजन तथाः तथागु दु लाकि मदु ?” धकाः कलायाके न्यनेवं “दु, स्वामी” धकाः धायेवं याकनं लिहूँवया प्रत्येकबुद्धया पात्र ज्वनाः “जिं बिदुगु इच्छा जुदुबले बिदुगु सामानत मदु, बिदुगु सामानत दइबले काइम्ह मदु । यीं जिं काइम्ह खनाः व बिदुगु सामानत दु, लाभ जुल, धायें, जित” धकाः छैय् वनाः भोजन पात्रय् तयेके विपा लितहाय् प्रत्येकबुद्धया न्हाःतय् लःल्हाना विया -

“थव दानं, जिं दरिद्र जुइ म्वालेमाः ।

मदु धयागु वचनं, मदयेमाः जन्मजन्मय् ॥-

भन्ते, युजागु दुर्जीवनं मुक्त जुदुमा, मदु धयागु शब्दं नं न्यने म्वालेमाः” धकाः प्रार्थना यात । प्रत्येकबुद्धं “यये हे जुदुमा महापुण्यवान्” धकाः धया अनुमोदन याताः लिहूँविज्यात ।

सुमनसेठया छत्रय् च्वनाच्चम्ह देवतां “अहो दानं, परमदानं, उपरिदुयात सुप्रतिस्थित जुल” धकाः धया स्वचचतक साधुकार विल । अले वयात सेठं “छु जित युलिमत समय दान वियाच्चना नं जित मखनाः ?” धकाः धान । जिं छगु दानया कारणं साधुकार विद्यागु मखु, अन्नभारं उपरिदुयात ब्यगु पिपडुपात्र दानय् लत्तयाः जिं

श्व साधुकार बियागु खः । वं "धायें, आरचयें खः, भो, जिं बुलिमछि समयतक दान बियां नं देवतायात साधुकार बिदकं मफुत, अन्नभार जिगु आधारं स्वानाः च्वंम्हसिनं छगु पिण्डपात्र दान बिद्वं हे साधुकार बिदकल, वया दानयात स्वःगुकयें यानाः उगु भिक्षान्न दान जिगु धायेमाल" धकाः बिचाः याना वयात सःतकं छव्याः "बौं छं सुनयत नं छुं बियागु दुला ?" धकाः न्यन । "खः, स्वामी, उपरिदु प्रत्येकबुद्धयात थौं जिगु भाग भोजन दान बिया ।" "ना, भो, ध्यबा कयाः श्व पिण्डपात्र दान जित ब्यु ?" "बिदमखु, स्वामी ।" वं द्वःछितक म् वुद्धियात, मेम्हसिनं द्वःछिं नं मखिल । अले वयात "ठिक जू, भो, यदि पिण्डपात्र दान बिदमखुसा, द्वःछि कयाः जित नं पुण्य भाग ब्यु" धकाः छाल । वं "आर्य नापं खैं ल्हानाः स्वये" धकाः याकनं प्रत्येकबुद्धयाथाय थंका, "भन्ते, समनेसेठं द्वःछि ध्यबा बियाः छःपिन्त बियागु पिण्डपात्र दानया पुण्यभाग फ्वनाच्चन, छु याः सा जिदु थें ?" धकाः न्यन ।

अले वयात वसपोलं उपमा हयाः "गथेकि, पण्डित, सःछिछा छैय् दुगु गामय् छवा छैय् मत च्याकेव न्यं दुपिसं थःगु चिकन्य् इता मांफव्याः च्याकाकाल धाःसा, न्हापायागु मतया जः दु धकाः धायेमाःगु म्दु ?" भन्ते, फन अप्वः जः दइ । थये हे खः, पण्डित छधःवचा यागु जुइब्यु वा छचतंवा भोजन जुइब्यु थःगु भोजन मेपिन्त भाग बिद्वने गुलि बियागु खः उलि हे वुद्धिजुइ । छ छगु हे जक पिण्डपात्र भोजन दान बिल, सेठयात पुण्यभाग बिद्वं निगु पिण्डपात्र भोजन जुइ, छगु छंगु, छगु वयागु जुइ ।

वं "साधु, भन्ते" धकाः वसपोलयात अभिवादन यानाः सेठया लिक्क वनाः "स्वामी, कयादिसं पुण्यभाग" धकाः छाल । अयेसा थुपिं ध्यबा काः । जिं पिण्डपात्र भोजन मिदमखु, भद्रां छित पुण्यभाग बिदु । "छं भद्रां बिल, जिं नं छगु गुणयात पुजायाये, काः, पुता, थनिं निसं छं थःगु ल्हाःतं ज्या धायेम्बान, लँसिथय् छैय् वयेकाः च्वं । छन्त छु छु माःगु खः, फुकक छं जियाय् काःवाः" धकाः । निरौधसमापतिं वनाः बिज्यामहसित बिदगु पिण्डपात्र भोजन दान उखुन्ह हे फल बिदु । उकिं जजुं नं उगु सुचं न्यनाः अन्नभारयात सःतकं छव्या पुण्यभाग कयाः महानगु भोगसम्पति बियाः वयात सेठस्थान बिदकल ।

वं समनेसेठया पासा जुया जीवनभर पुण्यत यानाः अनं च्यतजुयाः देवलोकय् उत्पन्न जुया देवमन्यु लोकय् चाःह्युदय् श्व बुद्धया उत्पन्न जुया बिज्याबले कपिलवस्तु नगरय् अभितोदन शक्या छैय् प्रतिसन्धि काल, वयात अनुरुद्ध धयागु ना छुत । वं महानाम शक्रया चिधिम्ह किजा खः, शास्ताया ककाया काय् परम सुकुमार महाप्रजावानम्ह जूल । छन्दुया दिनय् धायें, खुम्ह क्षत्रियकुमारपिनि मरिया लक्ष यानाः गुच्चा म्हित्वाच्चवले अनुरुद्ध वनाः मरियानिंति माँयाथाय् छवल । वं तःवगु लुँया थलय् जायेकाः मरि छवयाबिल । मरि नया हान म्हित्वा च्वबले बुद्वं अथे हे छवल । थये स्ववतक मरित यकंधुकाः प्यक्वगु पटकय् माँसं "आः मरित म्दु" धकाः छवल । वया खैं न्यनाः "म्दु" धयागु शब्द न्हापा गबलें नं मन्यंगुलिं यानाः "आः म्दु धयागु मरि दु जुइ" धकाः बिचाः याना "हैं, म्दुमरि कयाहिं" धकाः छवयाबिल । अले वयात माँसं "म्दु धयागु मरि सां, आर्यें, ब्यु" धकाः धायेवं "जि कायन म्दु धयागु शब्द नं न्हापा गबलें मन्यनि, गथेयानाः म्दुगुभाव सिदुके बिदमालिदु" धकाः लुँयाथल सिला मेगु लुँयाथलं त्वःपुया "का, पुता, श्व जि काय्थात ब्यु" धकाः छुवत । उगु क्षणय् नगरय् अधिकायानाच्च्वं देवतां "जि स्वामी अन्नभारया इलय् उपरिदु प्रत्येकबुद्धयात थःगु भाग भोजन दान बिया 'म्दु धयागु शब्द नं न्यनेम्बाःलेमा' धकाः प्रार्थना याःगु दु । यदि जिं उगु खैं सिदुका नं वास्ता मयात धाःसा, जिगु छयं न्युकु दलिदु" धकाः बिचाः याना दिव्य मरि थलय् जायेकाः बिल । उम्ह मनूनं यत हयाः वयाथाय् लिक्क तयाः उल । इमिगु नस्वाः फुकक शहर छगुलिं फैलेजुल । मरि म्हुतुइ तयेवं हे न्यदुइः रसं युक्तजुया न्यनावनाः च्वन ।

अनुरुद्ध बिचाः यात - "जि मती तया, थनिं न्य्वः माँसं जित मययेकु खनि । जित माँसं धेबले म्दुमरि धयागु न्हापा छुनाः मनकुनि ।" वं जनाः माँससित थये छाल - "माँ, छं जि मयः खनिइ ।" पुता, छु धयागु खः, जिगु मिखा स्वया नं, नुगःचु स्वयं नं जि छ यः । माँ, यदि जित छ थःगु खःसा, छाय् जित न्हापा युजागु म्दुमरि मबियागु खः । माँसं न्हायें न्यन - "पुता, थलय् छुं नं दुला ?" दु. आर्यें, थलय् मरि जायेक दु, जि थजागु न्हापा मखनाःनि । वं बिचाः यात - "जि काय् पुण्य यानावःम्ह जुइ, देवतां वयात दिव्यमरि छवया हःगु जुइ ।" वं माँयात धाल - "माँ, जिं थुजागु मरित न्हापा मनयानि, थनिं निसं जित म्दुमरि हे जक छुनाः ब्यु ।" वं उबने निसं काय् नं "मरि नयेगु इच्छा जुल" धकाः धादबले लुँयाथल सिलाः मेगु थलं त्वःपुया

बियाछवइ, देवतां यत्नं जायेकाः विइ । थये व छैय् दुने च्वनाच्चबले मद् धयागु शब्दया अर्थ मसियाः दिव्यमरि हे जक नल ।

शास्तां यः परिवारया नितिं कुलपतिकं शाक्यकुमारपिं प्रव्रजित जुइवं महानाम सक्कं, “बादु, भोगु कुलं सुं नं प्रव्रजित जूपि मद्, छ बा जि प्रव्रजित जुइ” धकाः धायेवं वं धाल - “जि अति सुकुमारम्ह प्रव्रजित जुइ मफु ।” अथेसा ज्या सथेकिइ, जि प्रव्रजित जुइ । छु श्व ज्या खः ? वं भोजन उत्पन्न जुइगु थाय् तकं मस्य्, ज्या ना छु सिइ, उकिं थये धाल । छन्हूया दिनय् अनुरुद्ध, भदिय, किमिल यानाः स्वम्ह मन्त “भोजन धयागु गन उत्पन्न जुइगु खः” धकाः खँलाबला थात ।

इपिमध्ये किमिलं “भण्डागारय् उत्पन्न जुइ” धकाः धाल । वं छन्हूया दिनय् वा भण्डागारय् तयाच्चंगु खन्, उकिं “भण्डागारय् भोजन उत्पन्न जुइ” धकाः मतिइ तयाः अये धाल । अले वयात भदियं “छ मसिल” धकाः धया “भोजन धयागु भुत्तिइ उत्पन्न जुइ” धकाः धाल । वं छन्हूया दिनय् भुत्तिइ भोजन थयाच्चंगु खनाः “थन हे श्व उत्पन्न जुइगु खः” धकाः मतीतल, उकिं थये धाल । अनुरुद्धं इति निम्हसित “छिमिसं मसिल” धकाः धया “भोजन धयागु रत्न जरयेयानातः गु तःपागु लुंया भुइ उत्पन्न जुइ” धकाः धाल । वं धाये, न वा दायाच्चंगु खन्, न भोजन थयाच्चंगु न्हापा खन्, लुंया भुइ थयाः न्चयेने तयेहःगु भोजन जक खन्, उकिं “श्व भुइ हे उत्पन्न जुल” धकाः मतीतल, उकिं थये धाल । थये भोजन उत्पन्न जुइगु थाय् मस्यम्ह महापुण्यवान कुलपुत्रं ज्या धायेगु छु सिइ ।

वं “वा, अनुरुद्ध छ, गृहवासया नितिं थायेमाःगु ज्या स्यनाविइ, न्हापालाक बुँ पायेके विइसाः” धकाः आदि कथं वाजुं धाःबले ज्याया सिमाना मद्गुभाव न्यनाः “जित गृहवासय् च्वनेमाःगु मद्” धकाः मांयाके न्यनाः भदियप्रमुखं न्याम्ह शाक्यकुमारपिं नापं पिहाँवया अनुप्रिय आम्भवनय् शास्ताथायाय् लिक्क वनाः प्रव्रजित जुल । प्रव्रजित जुयाः सम्यक्प्रतिपदाद्वारा आचरणयानाः छसिक्कथं स्वंगु विद्यासाक्षात्कार यानाः दिव्यचक्षुद्वारा छगु आसनय् फयेतुना हे ल्हाःतय् तयातःगु अम्बःत ये इःछि लोकधातुयात स्वयेगु समर्थ दुम्ह जुयाः -

“पूर्वनिवासायात सित्, दिव्यचक्षुयात विशुद्धयानाः ।

त्रिविद्या व ऋद्धिभासम्ह जुया, पूर्वकाः बुद्धया शासनयात ॥^{४२१}

उदान उद्गार यानाः “छु यानाः जित श्व सम्पत्ति प्राप्त जगु खः” धकाः बिचायाना स्वःबले “पद्मपुर पादमूल्य प्रार्थना यानावःगु कारणं खः” धकाः सिइका हानं “संसारय् नाःहिला च्चबले फलनागु इत्य् वाराणसी सुमनसेठया आधारं म्वानाः अन्नभार धयाम्ह जुयाः” धकाः सिइका -

“अन्नभार जुयाः न्हापा, दरिद्र धाय् कुबिइम्ह खः ।

पिण्डपात्र भोजन जि बियाः, उपरिद्र वसपोल जं थाम्हसित ॥”-

धाल । अले वयात थये जुल - “गृहसिनं उबले जिके उगु उपरिद्र प्रत्येकबुद्धयात वान बियागु पिण्डपात्र भोजनया पुण्यभाग ध्यवा बियाः काल, जि पासा सुमनसेठ आः गन जन्म जुयाच्चन त्या ।” अले वयात “विञ्च मूँ पर्वतया क्वय् मुण्डनिगम धयागु दु, अन महामुण्ड उपासकया महासुमन व चूलसुमन धयापिं निम्ह काय् दु, इपिं मध्ये व चूलसुमन जुया जन्म जुल” धकाः खन् । खनाः बिचाः यात - “जि अन वनेवं छु उपकार जुइगु दुला लाकि मद् ।” धकाः वं स्वःबले थये खन् “अन जि वनेवं न्हय्दुं दुम्ह व मवा पिहाँवया प्रव्रजित जुइ, खौचां रँ खायेवं हे अर्हत्त्वय् ध्यनिइ ।” धकाः खंका वर्षावास त्ययेवं आकाशं वनाः गाँया ध्वाख्याय् क्वहाँवल । महामुण्ड उपासक स्थविरया न्हापा नं विश्वासीम्ह खः । वं स्थविर भोजनया इत्य् चीवर पारुपन यानाच्चंगु खनाः काय् महासुमनयात धाल - “पुना, जि आर्य अनुरुद्ध स्थविर विज्यात, मेपिं सुनां न वसपोनया पात्र मकानिवं हे, वनाः पात्र काः, जि आसन लायाच्चने ।” वं अये यात । उपासकं स्थविरयात दुने छैय् सत्कारपूर्वक सेवा यानाः, स्वला च्वनेया नितिं प्रतिज्ञा काल, स्थविरं नं स्वीकार यानाः विज्यात ।

अले वयात छन्हूजक लही ये स्वलातक लहीनाः महापवारणा सिधयेकाः त्रिवीवर, साख, बिक्कं व जाकिआदि हयाः स्थविरया पादमूल्य तयाः “कया बिज्याहुँ, भन्ने” धकाः धाल । “म्वःल, उपासक, जित थुपि

^{४२१} (वेणुगो ३३२, ५६२)

मा:गु मद्दु ।" "अथेसां, भन्ते, श्व वर्षावासया लाभ खः, कया विख्याहूँ ?" "जि कायेमखु, उपासक ।" "छाय कया मविज्याना:गु, भन्ते ?" "जियाय् लिक्क कप्पियकारक भ्रामणेर मद्दु ।" "अथेसा, भन्ते, जि काय् महासुमन भ्रामणेर जुद्द ।" "उपासक, जित महासुमन म्वा: ।" "अथेसा, भन्ते, चूलसुमनयात प्रव्रजित यानाविख्याहूँ ।" "स्यविरं "ज्य" धका: स्वीकार याना: चूलसुमनयात प्रव्रजितयात । व खोचं सँ खायेवं हे अहत्त्वय् थयन । स्यविर व नाप बाछिठि अन हे च्चना: "शास्ताया दर्शन याये" धका: वया य:यित्तिपिके न्यना: आकाशं हे वना: हिमालयप्रदेशय् आरण्यक कुटिड क्वहँवल ।

स्यविर स्वभाविकरूपं उद्योगीह्म खः, वया चान्हय् प्रथम प्रहरय् व अन्तिम प्रहरय् चंक्रमण याद्दु ज्ञया: प्वा:य्य फय्या ल्वचं कल । अले वयात पीडितजू भ्रामणेर खना: न्यन - "भन्ते, छ:पिन्त छु स्थानाच्चन ?" "जित प्वा:य्य फय्या ल्वचं कल ।" "मेबले नं न्हापा स्याये धुंकल ला, भन्ते ?" "खः, भ्रामणेर, स्यायेधुंकल ।" "छु याना यार्जेल, भन्ते ?" "अनोतत्त दहया ल: त्वनेदुबले यार्जेल, भ्रामणेर ।" "अथेसा, भन्ते, जिं कया हये ।" "छं कयाहये फुला, भ्रामणेर ?" "फु, भन्ते ।" अथेसा अनोतत्त दहल्य् पन्नया धयाह्म नागराजं जित महस्य्, वयात धया: वास:या नितिं छघ: ल कयाहिं । वं "ज्य" धका: उपाध्याययात वन्दना याना: आकाशय् च्चे ब्वयावना: न्यास:योजन तापागु थासय् वन । उखुन्हू दिनय् नागराजया नागनून्याद्दं वा:हीका: लख्य म्हित वनेगु इच्छा ज्ञयाच्चन । व भ्रामणेर वयाच्चंगु खना: तंचाल, "श्व मुण्डक भ्रमण य:गु त्तुनिया धु जिगु छ्यनय् कुतका:च्चन, अनोतत्त ल:या नितिं व:गु जुद्द, श्वयात जिं ल: विद्मखु" धका: न्येगु योजन दुगु अनोतत्त दहयात तगव:गु वलय् पुसातिद्द थें फणां त्व:पुया गोतुल । भ्रामणेर नागराजया हाउभाउयात स्वयेंव हे "श्व तपिकया च्चन" धका: सिद्दका युगु गाथा धाल -

"न्यनाविसँ जिगु खँ, नागराज, उपतेज महाबलशाली ।

बियादिसँ जित ल: छघ:, वास:या निति जि वयाह्म ख: ॥"

उगु खँ न्यना नागराजं थुगु गाथा धाल -

"पूर्वदिशापाखे, गद्दा धयागु त:बलागु खुसि दु ।

महासमुन्द्य वा: वनाच्चंगु ख:, अन छं ल: कयायकिड ॥"

उगु खँ न्यना: भ्रामणेर "श्व नागराज थ:गु इच्छां ल: विद्मखु, जिं बलया आकार क्यना: थ:गु आनुभाव (प्रभाव) सिद्दके बिया: श्वयात त्याका: हे ल: कायेमाल" धका: बिचा: याना, "नागराज, जि उपाध्यायं अनोतत्त दहलं हे ल: कयाहिं धाल, उकिं जि श्व हे ल: यंके, चिलाब्बु, जित पनेमते" धका: धया थुगु गाथा धाल

"थनं हे जि ल: यंके, श्व हे ल: जित मा:गु ख: ।

यदि छंके शक्तिबल दुसा, नागराज छ प ॥"

अले वयात नागराजं धाल -

"भ्रामणेर यदि छंके शक्ति दुसा, छंगु पराक्रमबलं हे पुलव ।

अभिनन्दन याना: छगु वचंयात, यकिड ल: जिथासं ॥"

अले वयात भ्रामणेर "ख:ला, नागराज, जिं यंकेला ?" धका: धायेव "यदि फुसा यंकिड" धका: धायेवं - "अथेसा बालाक सिद्दकी" धका: स्वक्वतक प्रतिज्ञा याका: "बुद्धशासनया आनुभाव क्यना: जिं ल: यंकेगु उचित जुद्द" धका: बिचा: याना उबले आकाशय् च्चपिं देवतापियाय् लिक्क वन । इपिं वया: वन्दना याना: "छु, भन्ते दु ?" धका: धया: दंवल । "श्व अनोतत्त दहया सियय् पन्नगनागराज नापं जिगु संग्राम जुद्द, अन वना: न्या: द्यात स्वयादिसँ" धका: धाल । वं थुकयं हे चतुर्नाकपाल देवतापिं, शक्र, सुयाम, तुषित व परनिर्मितवशवर्तीपियाय् वना: उगु खँ कन । अनं लिपा छसिकयं ब्रह्मलोकतक वना: अन अनर्च्चपिं ब्रह्मापिं वया: वन्दना याना: दनार्च्चपिं छु, भन्ते दु ?" धका: न्यनवं उगु खँ कन । थये वं असंज्ञासत्त्व व अरूपब्रह्मापिं बाहेक फुयासय् याकनं हे वा:हिला कन । वया वचन न्यना: फुक्क देवतापिं अनोतत्त दहया सियय् हासाय् तयात:गु छुच्च् थें आकाशय् निरन्तरं जायेका: मुवल । देवगणपिं मुवयेवं भ्रामणेर आकाशय् च्चना: नागराजयात धाल -

"न्यनाविसँ जिगु खँ, नागराज, उपतेज महाबलशाली ।

बियादिसँ जित ल: छघ:, वास:या निति जि वयाह्म ख: ॥"

अले वयात नागं धाल -

“श्रामणेर यदि छंके शक्ति दुसा, छंगु पराक्रमबलं हे पुरुष ।

अभिनन्दन याना: छंगु वचंयात, यकिइ ल: जिथासं ॥”

वं स्वक्वतक नागराजया प्रतिज्ञा कया: आकाशय दना: हे भिंतिगु योजनगु ब्रह्मया शरीर दयेका: आकाशं ब्वहाँ वया: नागराजया फणाय् न्ह्या: वना: गप:तय् न्याक न्हूल, उबले हे शक्तिशालीम्ह मनुनं प्या:गु छयंगुलिइ न्हइ येँ नागराजया फणाय् न्हइव हे स्वतुनावना: नागया फणा ध:वचा अपायधं जुइक कयेकुना वन । नागराजया फणां मुक्त जजुगु थसं ताइगु:सिमा जाति ल:या धा: छुवम्हूना: वल । श्रामणेर आकाशय हे ल:घ: जायेकल । देवगणपिसं साधुकार बिल । अले नागराज लज्जित जया: श्रामणेरप्रति तंचाल, वया मिछात जयकुसुम वर्णगु जुल । वं “श्वं जित देवगणपिं मुंका ल: कया: लज्जित यात, श्वयात ज्वना: म्हुतइ ल्हा: दूतछुवया: श्वया न्या:चु न्ह्यायाबिइ बा वया तुति ज्वना: पारी गइया वौछुवये” धका: याकनं लिनानयन । लिनानयसां नं वयात नापलाके हे मफुत । श्रामणेर वना: उपाध्याययात ल्हा:तय् ल: तयाबिया: “भन्ते, ल: त्वना: बिज्याहूँ” धका: बित्ति यात । नागराज नं लिउँने वया, “भन्ते अनुरुद्ध, श्रामणेर जिं मबिइक हे ल: ज्वना: वल, त्वना: बिज्यायेमते” धका: धाल । थये ख:ला, श्रामणेर ? “भन्ते, ल: त्वना: बिज्याहूँ, श्वं जित व्यंगु ल: हे हयागु ख:” धका: धाल । स्वविरं “क्षीणासव श्रामणेरं मखुगु खँ धयागु ल्हाइमखु” धका: सिइका ल: त्वन । उगु क्षणय हे वया ल्यय लः । हानं नागं स्वविरयात धाल - “भन्ते, श्रामणेर जित फुक्क देवगणपिं मुंका लज्जितयात, जिं वया न्या:चु फणयाबिइ, वया तुति ज्वना: पारी गइया वौछुवयाबिइ ।” नागराज, श्रामणेर महानुभाव दुम्ह ख:, छं श्रामणेर नापं संग्राम याये फडमखु, वयाके क्षमा फवना: हूँ । वं थ:म्हं नं श्रामणेरया आनुभाव दुगु सूसां नं, लज्याया कारणं याना: लिनानहल । अले वं स्वविरया वचनकथं क्षमाफवना: श्रामणेर नापं मित्रता सम्बन्ध तया: “यनिं निसं अनोतत्त दहया ल: मालिइबले छ:पिं थन बिज्यायेम्वाल, जिं हे हयाबिइ” धका: धया लिहँवन ।

स्वविरं श्रामणेरयात ज्वना: वन । शास्ता स्वविर व:गुभाव सिइका मिगारमाताया प्रासादय् ज्वना: बिज्याना स्वविरया आगमनयात स्वया: फयेतुना बिज्यात । भिक्षुपिसं स्वविर वयाचंगु खना: लँस्व:वना: पात्र व चीवर काल । अले गुलिसिं श्रामणेरया छयंनय, न्हेपनय व ब्वहलय् ज्वना: संका: “छु, श्रामणेर चूलकनिछ, छल्ल म्हाइपु मज्जला” धका: धाल । शास्ता इमिगु ज्या खना: बिचायाना बिज्यात - “थुपिं भिक्षुपिनिगु श्व ज्ययातगु इंगु ज्या ख:. घनघोर विषदुम्ह संपंथा ग:पतय् थिइ येँ श्रामणेरयात थियाच्चन, वया आनुभाव थुमिसं मसिल, यीं जिं सुमन श्रामणेरया गुण प्रकट थायेगु उचित ख: ।” स्वविर नं वया: शास्तायात वन्दना याना: फयेतुल । शास्ता व नाप खँलाबला याना: आनन्द स्वविरयात स:ता बिज्यात - “आनन्द, अनोतत्त दहया लखं तुति सिलेगु इच्छाजुल, श्रामणेररपिन्तु घ: बिया: ल: ल्यययेकिइ ।” स्वविरं विहारय् न्यास श्रामणेरपिं मुंकेल । इपिं मध्ये सुमन श्रामणेर दकल्य् न्हुम्ह ख: । स्वविरं दकले यकानीम्ह श्रामणेरयात धाल - “श्रामणेर, शास्ताया अनोतत्त दहया लखं तुति सिलेगु इच्छायाता: बिज्यात, घ: ज्वनावना: ल: कयाहिं” वं “जिं हये मफु, भन्ते” धका: इच्छा मयात । स्वविरं ल्यं दुपिं श्रामणेरपिके नं छसिकथं न्यन, इमिसं नं अये हे धया: प्रतिसेध यानत । “छु थन क्षीणासव श्रामणेरपिं मदु ता ?” धका: न्यन । इपिं दु, “श्वं स्वोमा जिमिगु निति हनात:गु मखु, सुमन श्रामणेरया निति हनात:गु ख:” धका: इच्छा मयात, पृथगजनपिनि थ:गु असमथंतां याना: इच्छा मयात । लिपा सुमनया पा:बबले, “श्रामणेर, शास्ताया अनोतत्त दहया लखं तुति सिलेगु इच्छायाता: बिज्यात, घ: ज्वनावना: ल: कयाहिं” धका: धाल । वं “शास्ता कायेके छुव:सा हयाबिइ” धका: शास्तायात वन्दना याना:, “भन्ते, धाये, अनोतत्त दहलं जित ल: कायेके छुवया बिज्याना:गु ख:ला” धका: धाल । “ख:, सुमन ।” वं विशाखाया दयेके बियात:गु लँया घ:तमधये शैनासनया सिथय् च्वंगु छध: ख्वीगु कट ल: न्हयंगु त:गवगु घ: ल्हा:तं ज्वना: “श्वयात जिं ल्हवनां भिइचाय् तया: येकेगु छुं अर्थ मदु” धका: आकाशय च्चे यान्ताप्यान्तां खयेका: हिमालपाखे स्वया ज्वयावन ।

नागराज श्रामणेरयात ता:पाकं निसं वयाचंगु खना: लँस्व:वना: घ: ब्वहलय् फयाकया:, “भन्ते, जिं येँ जाम्ह सेवक दुबले छ:पिं छाय् बिज्याना:गु ख:, ल: मालिइबले जित छाय् पौ छुवया महयागु ख:” धका: घ:ल्ये ल: तया: थ:म्हं हे ज्वना: “भन्ते, न्ह्ये:ने बिज्याहूँ, जिं हे ल: हये” धका: “म्वाल ल:छ:पिं, नागराज, जित हे सम्पकसुबुद्ध अरेयाना: बिया:गु ख:” धका: नागराजयात लिख्छुवया: घ:या म्हुतसिइ ल्हा:तं ज्वना: आकाशं

हे ऋयावल । अले वयात शास्तां वयाच्चंगु स्वया विज्यानाः भिक्षुपित्त सःता विज्यात - "स्व, भिक्षुपि, भ्रामणेरया लीला, आकाशय हंसराज ये शोभायमान् जु" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । वं न लःधः विकाः शास्तायात वन्वना धानाः दनाच्चन । अले वयात शास्तां न्यना विज्यात - "सुमन, छ गुलि वर्ष दत ?" "न्यदं दत, भन्ते ।" अयेसा, सुमन, यै निसं भिक्षु जु" धकाः धया विज्याताः दायाद उपसम्पदा विल । निम्ह जक भ्रामणेरपिसं न्यदंय उपसम्पदा प्राप्त जुल - युपि सुमन व सोपाक खः ।

यये व उपसम्पन्न जुद्वं धर्मसभाय् खँ पितहल, "आश्चर्य खः आवुसोपि, युजाम्ह मचाम्ह भ्रामणेरया आनुभाव जुल, भीसं यनि न्हाया युजागु आनुभाव मखनाःनि ।" शास्ता विज्याता "छु खँय् यन, भिक्षुपि, आः खँ न्हाना मुनाच्चनागु खः" धकाः न्यना विज्यायेवं "फलनागु" धकाः धायेवं, "भिक्षुपि, जिगु शासनय् मचापिसं बालाक आचरण यायेवं युजागु सम्पत्ति प्राप्त हे जुद्व" धकाः धया धर्मदेशना याया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात

३८२. यो हवे दहरो भिक्षु, युञ्जति बुद्धशासने ।
सोमं^{११} लोकं पभासेति, अन्धा मुतोव चन्दिया ॥

३८२. "गुम्हसिन धायें मचाम्ह भिक्षु, कुतःयाइ बुद्धशासनय् ।
वं श्व लोकय् जाज्वल्लेमान याइ, सुपांचं मुक्कम्ह चन्द्रमां ये ॥"

अन कुतःयाइ धयागु मेहनत याइ, उत्साह याइ । जाज्वल्लेमान याइ धयागु उम्ह भिक्षु वःगु अर्हतमार्गज्ञान सुपांचं मुक्कम्ह चन्द्रमां ये लोकय् स्कन्धादिकयं भेदगु लोकय् उज्ज्वल याइ, छगु हे जःकयं जाज्वल्लेमान याइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय आपालं (मनुत्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुमन भ्रामणेरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८२. यो ह वै बहरो भिक्षुः युनक्ति बुद्धशासने ।
स इमं लोकं प्रभासत्यध्यात् मुक्त इव चन्द्रमाः ॥२३॥

भिक्षुवर्गाया वर्णन क्वचाल ।

नीन्यागागु वर्ग क्वचाल ।

^{११} सो इमं (सी० स्या० कं० रो०)

२६. ब्राह्मणवर्ग

१. अधिक प्रसन्नोक्त ब्राह्मणया खँ

"त्वाःथ स्रोतयात....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्चबले अधिक प्रसन्नम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, व ब्राह्मणं भगवान् बुद्धया धर्मदेशना न्यनाः लयतायाः थःगु छैय् भिक्षुम्ह भिक्षुपिन्त नित्यभोजन स्थापनायानाः भिक्षुपि वड्ढुगु इलय् पात्र कयाः "बिज्याहँ भदन्त अर्हन्तपि, फयेतुना बिज्याहँ भदन्त अर्हन्तपि" धकाः छु नं धाइबले अर्हन्त वचनं युक्तगु शब्द धाइ । इपिं मध्ये पृथग्जनपिसं "थवं भीत अर्हंत धकाः मतिइतल" धकाः बिजायात, क्षीणास्रवपिसं "थवं जिपि क्षीणास्रवगु भाव स्पू ।" थये इपिं फुक मछालाः वया छैय् मवन । वया मनय् दुःख तायाः, मनसुख मदयेकाः "आर्येपि, छाय् विमज्यागु ल्या" धकाः विहारय् वनाः शास्तायात वन्दना यानाः उगु खँ कन । शास्ता भिक्षुपिन्त सःता "थव छु खः, भिक्षुपि" धकाः न्यनाः इमिसं उगु खँ कंबले "छिमिसं, भिक्षुपि, अर्हन्त धकाः धाइबले स्वीकार याना ला ?" धकाः धाल । "जिमिसं स्वीकार मयानाः, भन्ते ।" "थये जूसाः मनतयगु थव प्रसन्नजुया धाःगु आपनिइ मद्दु, भिक्षुपि, यद्यपि ब्राह्मणं अर्हन्तपिनिप्रति तःसकं स्नेहया कारणं प्रसन्नजुया धाःगु खः, उकिं छिमिसं तृष्णास्रोतयात त्वाःयलाः अर्हत्त्वय् हे थयंकेगु उचित खः" धकाः धयाः बिज्यानाः धर्मदेशना यायां युगु गाया आज्ञानुया बिज्यात -

३८२. छिन्द स्रोतं परक्कम्प, कामे पनुद ब्राह्मण ।
सङ्गारानं खयं जत्वा, अकृतञ्जुसि ब्राह्मण ॥

३८३. "त्वाःथ स्रोतयात पराक्रमबलं, काम वास्ता मदयेकिइ ब्राह्मण ।
संस्कारया क्षय सिद्धका, अकृतयात सिद्धकि ब्राह्मण ॥"

अन पराक्रमबलं धयागु तृष्णास्रोत धयागु भतिचा जक कुतलं तोयले फइमखु, उकिं ज्ञानसम्प्रयुक्तगु महान् पराक्रमबलं उस्ताहयानाः उगु स्रोतयात त्वाःथ । निगु कामय् मदयेकिइ, पित्तुवः । ब्राह्मण धयागु क्षीणश्रवपिन्त सम्बोधन यानातःगु खः । संस्कारया धयागु न्यागु स्कन्धया क्षययात सिद्धकाः । अकृतयात सिद्धकि धयागु थये जुइवं छं तूँआदि छुकिं न दयेके मफुगु निर्वाणयात सिद्धकाः अकृतयात सिद्धकीम्ह जु ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अधिक प्रसन्नम्ह ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८३. छिन्धि स्रोतः पराक्रम्य कामान् प्रणुद ब्राह्मण ।
संस्काराणां क्षयं ज्ञान्वाःकृतज्ञोःसि ब्राह्मण ॥१॥

२. आपालं शिक्षापिणिगु खँ

"गुबले निगु धर्मय्....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्चबले आपालं भिक्षुपिनिगु कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्दुया दिनय् स्वीम्ह दिशदिशाय् च्चपिं भिक्षुपि वयाः शास्तायात वन्दना यानाः फयेतुल । सारिपुत्र स्वविरं इमिगु अर्हंतया उपनिश्रय (आधार) खनाः शास्तायायाय् वनाः दना हे थव न्यःसः न्यन - "भन्ते, निगु

धर्म धकाः धयाच्चन, इपि गुणु निगु धर्म खः ?" अले वयात शास्तां "निगु धर्म धयागु, सारिपुत्र, समय व विपश्यना धाद" धकाः धया वुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३८४. यदा दयेसु धम्पेसु, पारगु होति ब्राह्मणो ।
अथस सन्ने संयोगा, अत्थं गच्छन्ति जानतो ॥

३८४. "गुबले निगु धर्मय, पारगत जुइ ब्राह्मण ।
अले वया फुक्क बन्धन, नष्ट जुयावनिइ सिद्धकाः ॥"

अन गुबले धयागु गुणु इलय् निता प्रकारं दयाच्चंगु समय व विपश्यना धर्मय् अभिज्ञाद्वारा पारजुया वनेगुकरं थ्व क्षीणाभव पारगतम्ह जुइ, अले वया वृत्तय् संयोजन शान्त जुयाः फुक्क काम योगाविया संयोगत वये सिद्धबले अर्थ परिक्षय विनाश जुयावनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् इपि फुकं भिक्षुपिं अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जुल ।

आपालं भिक्षुपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८४. यदा द्वयोर्धर्मयोः पारगो भवति ब्राह्मणः ।
अथास्य सर्वे संयोगा अस्तं गच्छन्ति जानतः ॥२॥

३. मारया खँ

"गुम्हसिया पारः" धयागु वुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले मारया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, व छन्हूया दिनय् सँ छम्ह पुरुष ये जुयाः शास्तायाथाय वनाः न्यन - "भन्ते, पार पार धकाः धयाच्चन, थ्व छु पार धयागु खः ?" शास्तां "थ्व मार खः" धकाः सिद्धका विज्याना, "पापी मार, छुयायेत छन्त पार, उगु वीतरागीपिसं प्राप्त पायेमाःगु खः" धकाः धया वुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३८५. यस्स पारं अपारं वा, पारापारं न विज्जति ।
वीतहरं विसंयुत्तं, तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणं ॥

३८५. "गुम्हसिया पार व अपार, पारापार वइमखु ।
निर्भयम्ह व आसक्त मदुम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन पार धयागु आध्यात्म खुगु आयतन खः । अपार धयागु बाह्य खुगु आयतन खः । पारापार धयागु उपि निगुलिं खः । इइमखु धयागु गुम्हसिया थुपिं फुक्कय् "जि" धकाः वा "जिगु" धकाः ग्रहण यादगु भाव मदु, उगु क्लेशया त्रासा मदुगुलिं याना निर्भयम्हं फुक्क क्लेशद्वारा अलगम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाच्चना धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

मारया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८५. यस्य पारमपारं वा पारापारं न विद्यते ।
वितवरं विसयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३॥

४. सुं छ्मह ब्राह्मणया खँ

“ध्यानी, चित्तमल मदुम्ह.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्चबले सुं छ्मह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, वं बिचा: यात - “शास्तां य: भ्रावकपिन्त, ‘ब्राह्मण धका: धयाच्चन, जि नं जात व गोत्रं ब्राह्मण ख:, जित नं थये धायेगु उचित ख: ।” व शास्तायायाय् वना: उगु खँ न्यन । शास्तां “न जिं जात व गोत्रं ब्राह्मण धयागु ख:, उत्तमअर्थ अर्हत्त्व प्राप्तयाम्हसित जक थये धयागु ख:” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३८६. आयिं विरजमासीनं, कतकिच्चमनासवं ।
उत्तमत्थमनुप्यत्तं, तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणं ॥

३८६. “ध्यानी, चित्तमल मदुम्ह, धायेमा:गु धाये धुंक्म्ह अनासव ।
उत्तमअर्थ प्राप्तम्ह ख:, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन ध्यानी धयागु निथी ध्यानं ध्यान याइम्ह, कामरूपी धूलं धू मदुम्ह वनय् थाकचा च्वनीम्ह प्यंगू भागं भिक्षुगु ज्या था:गुलिं धायेमा:गु धाये धुंक्म्ह, आसवतय्यगु अभावं याना: अनासवगु उत्तमअर्थ अर्हत्त्वयात प्राप्तम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धयाच्चन धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्तय् व ब्राह्मण भोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल, मुंवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सुं छ्मह ब्राह्मणया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३८६. ध्यायिनं विरजमासीनं कृत-कृत्यमनासवम् ।
उत्तमार्थमनुप्राप्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥४॥

५. आठठठ स्थविरया खँ

“न्हिनय् थिइ आदित्य.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता मिगारभाताया प्रासादय् च्वना बिज्याना: च्चबले आनन्द स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यना:, प्रशोनजित कोशल महापवारणा सिधयेका फुक्क तिसा वस:तं पुना सुगन्ध व मालादि ज्वना: विहारय् वन । उगु क्षणय् कालुदायि स्थविरं ध्यानसमाप्तिइ च्वना: परिषदया अन्तय् फयेतुनाच्चन, श्व वया शरीरया वर्णं सुवर्णवर्णगु जुयाच्चन । उगु क्षणय् मिला लुयावयाच्चन, सूर्यं विनावनाच्चन । आनन्द स्थविरं विनावनाच्चंगु सूर्यं व लुयावयाच्चं मिलाया ज: स्वस्व जुजुया शरीरया ज:, स्थविरया शरीरया ज: व तबागतया शरीरया ज: स्वल । अन फुक्क ज:यात अतिव्रमणयाना: शास्ताया हे ज: थिनाच्चन । स्थविरं शास्तायात वन्दना याना: “भन्ते, थौं जिं थुमिं ज:त स्वयाच्चनावले छ:पिनिगु ज: य:था च्वन । छ:पिनि शरीरया ज:त फुक्क ज:तयत् अतिक्रमण याना: थिनाच्चन” धका: धाल । अले वयात शास्ता, “आनन्द, सूर्यं धयाम्ह न्हिनय् जक थिइ, मिला चान्ह्य, जुजु अलंकृत जुयाच्चनिइबले जक, क्षीणासव सङ्गपुच:यात त्याग याना: समाम्मतिध्यानय् तुने च्वनाच्चनिइबले थिइ, बुद्धपि चान्ह्य व न्हिनय् नं न्याता प्रकारया तेजं थिनाच्चनिइ” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३८७. दिवा तपति आदिच्यो, रत्तिभाभाति चन्दिमा ।
सन्नद्धो खत्तियो तपति, ज्ञायी तपति ब्राह्मणो ।
अथ सब्बमहोरत्तिं, बुद्धो तपति तेजसा ॥

३८७. "न्हिन्य् थिइ आदित्य, चान्ह्य् थिइ मिला ।
तिसां तियातम्ह क्षत्रिय थिइ, ध्यानी थिइ ब्राह्मण ।
अले फुक्क चान्हिं, बुद्ध थिनाच्चनिइ तेजं ॥"

अन न्हिन्य् थिइ धयागु न्हिन्य् जक थिइ, चान्ह्य् वया वंगु लँतक नं खने दइमखु । मिला धयागु चन्द्रमा सुपाँच मुक्त जुइबं जक थिइ, न्हिन्य् थिइमखु । तिसां तियातम्ह धयागु लुं, मणि व विचित्रगु फुक्क तिसावस्तं पुनातम्ह चतुरङ्गिणी सेनापि नापं चाःहिका च्चनेवं जूजु थिइ, म्हमसिइगु भेषकया च्चनिइबले मखु । ध्यानी धयागु क्षीणाश्रवं पुचःयात मययेका ध्यान यानाच्चनिइबले थिइ ।

तेजं धयागु सम्यक्सम्बुद्ध जक शीलया तेजं दृशीलया तेजयात, गुणया तेजं निर्गुणया तेजयात, प्रज्ञाया तेजं बुबुद्धिया तेजयात, पुण्यया तेजं अपुण्यया तेजयात, धर्मया तेजं अधर्मया तेजयात नाशयानाः (चिइकाः) बुपि न्यागु प्रकारया तेजं न्ह्याबले नं थिनाच्चनिइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य् आपालं (मनुत्) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

आनन्द स्यविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८७. दिवा तपत्यादित्यो रात्रावाभाति चन्द्रमाः ।
सन्नद्धः क्षत्रियस्तपति ध्यायी तपति ब्राह्मणः ।
अथ सर्वमहोरात्रं बुद्धस्तपति तेजसा ॥५॥

६. सुं छठह ब्राह्मण प्रव्रजितया खँ

"पापयात चुइकाः छ्वम्ह....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्यानाः च्चबले सुं छम्ह ब्राह्मण प्रव्रजितया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भौसं न्यनाः, छम्ह ब्राह्मणं पिनैया प्रब्रज्यां प्रव्रजित जुयाः "श्रमण गीतमं यः भावकपित्तं 'प्रव्रजित' धकाः धयाच्चन, जि नं प्रव्रजित खः, जित नं यथे धायेगु उचित्त जुं" धकाः बिचाः याना शास्तायाथायु लिकक बनाः थ्व खँ न्यन । शास्तां "न जि बुलिं हे 'प्रव्रजित' धकाः धयागु खः, क्लेशमलतयत् पितनाः छ्वगुलिं यानाः प्रव्रजित धाइ" धकाः धया थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

३८८. बाहितयापोति ब्राह्मणो, समवरिया समणोति कुच्चति ।
पबाजयमत्तनो मलं, तस्मा "पब्वजितो"ति कुच्चति ॥

३८८. "पापयात चुइकाः छ्वम्ह ब्राह्मण खः, समान आचरणम्ह श्रमण धकाः धाइ ।
यःगु 'तलयात त्यागयाम्ह खः, उकिं 'प्रव्रजित' धकाः धाइ ॥"

अन समान आचरणम्ह धयागु फुक्क अकुशलयात शान्त यानाः आचरणयाम्ह खः । उकिं धयागु गुगुलिं यानाः पापयात चुइकाः छ्वगुलिं ब्राह्मण धाइ, अकुशलयात शान्तयानाः आचरणयाम्ह श्रमण धाइ, उकिं गुम्हसिं यःगु रागादि मलयात त्याग यानाः, नाशयानाः जुइ, व उगु त्यागया कारणं 'प्रव्रजित' धकाः धाइ धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्त्य व ब्राह्मण प्रव्रजित भ्रोतापत्तिफल्य् प्रतिस्थित जुल, मुंबपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जुल ।

सुं छम्ह ब्राह्मणया खँ क्वञ्चाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८८. वाहितपाप इति ब्राह्मणः समचर्यः भ्रमण इत्युच्यते ।
प्रब्राजयन्नात्मनो मलं तस्मात् प्रव्रजित इत्युच्यते ॥६॥

७. सारिपुत्र स्थविरया खँ

“ब्राह्मणयात दायेमते.....” धयागु वुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले सारिपुत्र स्थविरया कारणाय् आजा जुया बिज्यात ।

भ्नीसं न्यनाः, छगु यासय् आपालं मनुत् “अहो भ्नी, आर्य, क्षान्तिबलं युक्तम्ह खः; मेपिसं ब्वःब्युसां नं वा दासां नं तं धयागु मद्दम्ह खः” धकाः स्थविरया गुणत कन । अले छम्ह मिश्यादुष्टिम्ह ब्राह्मणं “सु थ्व तं मचाइम्ह खः ?” धकाः न्यन । “जिभि स्थविर खः ।” “वयात तं पिकायेके फुपिं मदुला ?” “मदु, ब्राह्मण वसपोलयात तं पिकायेके फुपिं ।” “अयेसा जि वयात तं पिकायेका क्यनाबिड ता ?” “यदि फुसा, तं पिकायेका क्यं ।” वं “आसे, वयात यायेगु स्यका” धकाः स्थविरयात भिक्षाटनया निति दुर्हावःगु खनाः लिउंने वनां जनफाया विचय् ल्हाःतः तःसकं दाल । स्थविरं “थ्व छु खः” धकाः मस्वसे हे वन । ब्राह्मणया म्हेछम्ह डहा जुल । वं “अहो गुणवानम्ह, आर्य खः” धकाः स्थविरया पादमूल्य भोस्सुनाः “जित क्षमा यानाः बिज्याहुं, भन्ते” धकाः धायेवं “छु थ्व खः ?” धकाः धायेवं “जि परीक्षण यायेत छःपिन्त दायामु खः” धकाः धाल । “छन्त क्षमा यानामु जुल ।” “यदि, भन्ते, जित क्षमा यानाः बिज्यानाःगु खःसा, जिगु छैय् हे फयेतुना बिज्याना भिक्षा कया बिज्याहुं” धकाः स्थविरया पात्र काल, स्थविरं नं पात्र बिल । ब्राह्मणं स्थविरयात छैय् यका सेवा यात ।

मनुत्तयसं तं पिकया “थ्वं भ्नी निरपराध आर्यायात दाल, वयात वण्डं मुक्त जुइमखु, यन हे वयात स्यानाछवये” धकाः ल्वहं व कयि ल्हाःतं ज्वनाः ब्राह्मणया छैय् लुछाय् च्वनाच्चन । स्थविर दनाः वनेवं ब्राह्मणया ल्हाःतय् पात्र बिल । मनुत्तयसं व स्थविर नाप वनाच्चंगु खनाः, “भन्ते, छःपिनि पात्र कयाः ब्राह्मणयात लिच्छवया बिज्याहुं” धकाः बिलि यात । छु खः थ्व उपासकपि ? ब्राह्मणं छःपिन्त दाल, जिमिसं वयात यायेमाःगु याये । छु छिमित थवं दाल लाकि जित दाःगु खः ? छःपिन्त दाल, भन्ते । “थवं जित दायामुः क्षमापवने धुकल, हुं छिपि” धकाः मनुत्तयत् अहेयानाः ब्राह्मणयात लिच्छवया स्थविर विहारय् हे वन । भिक्षुपिसं निन्दायात “छु धयागु थ्वः सारिपुत्र स्थविरयात गुम्ह ब्राह्मणं दाल, वया हे छैय् फयेतुनाः भिक्षा ज्वनावल । स्थविरयात दासां निसं आः वं सुयात दायेत मछालिदं, ल्य दुपिन्त नं दायामुः जुइ ।” शास्ता बिज्यानाः “छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मुनाच्चवानु खः ?” धकाः न्यना बिज्यायेवं “फलनानु” धकाः धायेवं, “भिक्षुपिं, ब्राह्मणं ब्राह्मणयात दाइगु धयागु मदु, गृहस्थी ब्राह्मणं भ्रमण ब्राह्मणयात दालजुइ, क्रोध धयागु थ्व अनागामि मार्गं मदयेका छवड” धकाः धया धर्मदेशना दायामु यूपिं गाया आजा जुया बिज्यात -

३८९. न ब्राह्मणस्स पहरेय्य, नास्स मुञ्चेथ ब्राह्मणे ।
धी^{२३} ब्राह्मणस्स हन्तारं, ततो धी यस्स^{२४} मुञ्चति ॥

३८९. “ब्राह्मणयात दायेमते, वयात नं तं पिकायेमते ब्राह्मण ।
धीकारम्ह ब्राह्मणयात दाम्ह, बस्वया धीकार वप्रति तं पिकाहसित ॥

^{२३} धि (स्या० व्याकरणेभु)

^{२४} यो + अस्स = यस्स

३१०. न ब्राह्मणस्तेतदकिञ्चि सेष्यो, यदा नितेषो मनसो पियेहि ।
यतो यतो हिंसमनो निवर्तति, ततो ततो सम्प्रतिषेव दुःखं ॥

३१०. "न गुणु थन ब्राह्मण छुं नं धायेगु श्रेष्ठगु खः, गुबले निषेध यायेगु हे मनया यइ ।
गनं गनं हिंसा यायेगु मन लिहोबिनिइ, अनं अनं शान्तं हे जुइ दुःख ॥"

अनं धायेगु धयागु "जि क्षीणासव ब्राह्मण खः" धकाः सिद्धबले क्षीणासवयात बा सुं छम्ह जातं ब्राह्मणयात दायेमते । वयात नं तं पिकायेमते धयागु व दायेकाच्चम्ह क्षीणासव ब्राह्मण दाया च्चनाच्चम्हसित वैरभाव तयेमते, वयात तं पिकायेमते धयागु अर्थ खः । धीकारम्ह ब्राह्मणयात धयागु क्षीणासव ब्राह्मणयात दाम्हसित निन्दा यानाच्चना । वस्वया धीकार धयागु गुम्हसिनं दायेवं हान उम्हसित प्रतिप्रहार यायेगु वयाप्रति वैरभाव तइ, उगु नं अनं निन्दनीयगु हे खः ।

गुगु थन छुं नं उत्तम खः धयागु गुगु क्षीणासवयात व्वःविइगु, अप्रत्यक्षरूपं व्वःविइगु, दायेगु, प्रतिप्रहार यायेगु, थव उम्ह क्षीणासव ब्राह्मणयात छुं नं उत्तमगु मखु, भतिचा नं भिं जुइमखु, सहयायेगु हे उत्तम खः धयागु अर्थ खः । गुबले निषेध यायेगु हे मनया यइ धयागु क्रोधीम्हसिया तं पिकायेगु हे मनय यइ । थव क्रोध धयागु मौबोप्रति नं, बुद्धादिप्रति नं अपराध याइ । उकिं गुम्हसिनं उगु क्रोधयात मन निषेध याइ, तं पिहोवःगु वित्तयात निग्रह याइ, युधिं छुं नं उत्तमगु मखु धयागु अर्थ खः । हिंसा यायेगु मन धयागु नं पिहोवःगु मन खः । वं उगुयात गुगु गुगु आधारं अनागामिं भागं नाशयाना वनेव लिहोबिनिइ । अनं अनं उगु उगु वस्तुद्वारा फुकक वृत्तदुःखयात लित हे छुइ धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सारिपुत्र स्थविरया खं व्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३८९. न ब्राह्मणं प्रहरेन्नास्मै मुञ्चेद् ब्राह्मणः ।
धिग् ब्राह्मणस्य हन्तारं ततो धिग् यस्मै मुञ्चति ॥॥॥

३१०. ब्राह्मणस्यैतदकिञ्चित् श्रेयः यदा निषेधो मनसा प्रियेभ्यः ।
यतो यतो हिंसमनो निवर्तते ततस्ततः शाम्यत्येव दुःखम् ॥८॥

८. महाप्रजापति गौतमीया खं

"गुम्हसिया काय, वाक्....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय च्चनाबिज्यानाः च्चबले महाप्रजापति गौतमीया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भगवान् बुद्धं उत्पन्न मज्जनिगु वस्तुइ (खंय) प्रज्जयानाः बिज्याबले च्यागु गरुधर्मय अलंकृत यायेमाम्ह पुरुष नस्वावःगु स्वोमायात छयनं स्वीकारयाना व्वखाइ थें महाप्रजापति गौतमीसहित परिवारपित्त उपसम्पदा प्राप्त जुल, वया मेम्ह उपाध्यायः गौ आचार्य मइ । थथे उपसम्पदा प्राप्तजुम्ह थेरिया कारणय तिपा इलय खं न्ह्यःथन "महाप्रजापति गौतमीया आचार्य उपाध्याय खनेनदु, थःगु ल्हात हे चीवर ग्रहणयात" थथे धायेवं भिक्षुणीपिं मछालाः वया नाप नं उपोसथ यात नत पवारणा यात, इपिं वनाः तथागतयात नं उगु खं कन । शास्ता इमिगु खं च्चनाः "जि महाप्रजापति गौतमीयात च्यागु गरुधर्म बियाः, जि हे वया आचार्य खः, जि हे उपाध्याय खः । कायदुश्चरित्रादि अलगु जुयाच्चपिं क्षीणासवपिनि पश्चाताप धयागु यायेम्वा" धकाः धया धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३११. यस्य कायेन वाचाय, मनसा नन्वि दुक्कटं ।
संबुतं तीहि णनेहि, तमहं बूमि ब्राह्मणं ॥

३११. "गुम्हसिया काय, वाक्, व मनं मवु दुक्कत्य ।
स्वंगु अवस्थां संवरम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन दुक्कत्य धयागु दोषसहितगु दुःख वृद्धियाः अपाय थ्यंकाबिद्दगु कमं खः । स्वंगु अवस्थां धयागु थुपिं कायादि स्वंगु कारणं कायदुश्चरित्रादि दुहोवनेगुलिइ पनेत खापा तितातःगु खः, उम्हसित जिं ब्राह्मण धाये धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

महाप्रजापति गौतमीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३११. यस्य कायेन वाचा मनसा नास्ति दुक्कतम् ।
संबुतं त्रिभिः स्थानै तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१॥

१. सारिपुत्र स्थविरया खँ

"गुम्हसियापाखे धर्मयात....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चबले सारिपुत्र स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

वं आयुष्मान् अस्सजि स्थविरयाथाय् धर्मोपदेश न्यनाः श्रोतापत्तिफल प्राप्त जूगु इलं निसं "गुगु दिशाय् स्थविर च्वनाच्चन" धकाः न्यनिइ, अन ल्हाः ज्वजलपा यानाः अन हे छयं लाकाः गोतुलिइ । भिक्षुपिसं "मिथ्यादृष्टिम्ह सारिपुत्र खः, थौतक नं दिशा नमस्कार यानाः जुयाच्चन" धकाः उगु खँ तथागतयात कन । शास्ता स्थविरयात सतके छवया "धाये, सारिपुत्र, छ दिशा नमस्कार यानाः जुयाच्चनागु खःला ?" धकाः न्यनेवं, "भन्ते, जिं दिशा नमस्कार यानागु भाव व नमस्कार मयानागु भाव छःपिसं हे सिया विज्याः" धकाः धायेवं "भिक्षुपि, सारिपुत्र दिशा नमस्कार यानाच्चंगु मखु, अस्सजि स्थविरयाथाय् धर्मोपदेश न्यनाः श्रोतापत्तिफल प्राप्त जूगुनिं यानाः थः आचार्ययात नमस्कार यानाच्चंगु खः । गुम्ह आचार्यवया आधार भिक्षुं धर्मयात थुइकिइ, उगु कारणं व ब्राह्मणं मिं ये सत्कारपूर्वक नमस्कार हे यायेमाः" धकाः धया धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३१२. यम्हा धम्मं विजानेय्य, सम्पासम्बुद्धदेसितं ।
सत्कच्चं तं नमस्सेय्य, अगिहुत्तं व ब्राह्मणो ॥

३१२. "गुम्हसियापाखे धर्मयात सिइकल, सम्पक्सम्बुद्ध देशितगु ।
सत्कारपूर्वक उम्हसित नमस्कार या, अग्निहोत्रयाम्ह ब्राह्मणं ये ॥"

अन अग्निहोत्रयाम्ह थं धयागु गथे ब्राह्मणं अग्निहोम याइबले बालाक आचरणयाः व ल्हाः ज्वजलपादि यानाः सत्कारपूर्वक नमस्कार याइ, थथे गुम्ह आचार्यद्वारा तथागत प्रवेदित धर्मयात सिइका काइ, उम्हसित सत्कारपूर्वक नमस्कार यायेमाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सारिपुत्र स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३१२. यस्माद् धर्मं विजानीयात् सम्यक् सम्बुद्धेवेशितम् ।
सत्कृत्य तं नमस्येदनिहोत्रमिव ब्राह्मणः ॥१०॥

१०. जटिल ब्राह्मणया स्त्री

“न जटां न गोत्रं.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वबले छम्ह जटिल ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, वं “जि मौयापाखे व बीयापाखे सुजात ब्राह्मण कुलय् जन्म जुम्ह खः । यदि भ्रमण गौतमं यः भावकपिन्त ब्राह्मण धकाः धयाच्वन, जित न अथे धायेगु उचित खः” धकाः शास्तायाथाय वनाः उगु खँ न्यन । अले वयात शास्तां “न जिं, ब्राह्मण, जटा दयेवं जक, न जातिगोत्रं जक ब्राह्मण धयागु खः, सत्ययात अबबोध याम्हासित जक जिं ब्राह्मण धकाः धयागु खः” धकाः धया धर्मवेशना यायां युगु गावा आज्ञा जुया विज्यात -

३१३. न जटाहि न गोत्रेन, न जच्चा होति ब्राह्मणो ।
यन्दि सच्चञ्च धम्मो च, सो सुवी सो च ब्राह्मणो ॥

३१३. “न जटां न गोत्रं, न जन्म जुड ब्राह्मण ।
गुम्हसिके सत्य व धर्म दु, व शुद्धम्ह खः व ब्राह्मण खः ॥”

अन सत्य धयागु गुम्ह व्यक्तियाके प्यंगु सत्ययात भिंखुगु आकार अवबोध यानाच्वम्हसिके सत्यज्ञान व गुंगु प्रकारया लोकोत्तरधर्म दु, व शुद्धम्ह खः, व ब्राह्मण खः धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलावि प्राप्त जुल ।

जटिल ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

३१३. न जटाभिर्न गोत्रेण न जान्या भवति ब्राह्मणः ।
यस्मिन् सत्यञ्च धर्मञ्च स शुचिः स च ब्राह्मणः ॥११॥

११. ध्वंगी ब्राह्मणया स्त्री

“छु छन्त.....” धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता कूटागारशालाय् च्वना विज्यानाः च्वबले छम्ह चिकंलापाया व्रतच्वनीम्ह ध्वंगी ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यानाः, वं वैशालीया नगरद्वारय् छमा ककुध सिमाय् गया निपातुति सिमाकच्चाय् तकयंकाः छयं क्वय लाकाः भ्रुण्डेजुयाः “सःछिम्ह भ्रुयपि सात जित व्यु, सःछि ध्यवा व्यु, सेविका व्यु, यदि मबिल धाःसा, यन कृतुवनाः सिनावनाः शहरय् ध्वस्त याये” धकाः धयाच्वन । तथागत भिक्षुसङ्घं चाःहिका शहरय् वृर्हाविज्याबले भिक्षुपिसं उम्ह ब्राह्मणयात खनाः पिर्हावःबले नं वयात अथे हे भ्रुण्डय् जुयाच्वंगु खन । नागरिकपिसं “थ्व सुथं निसं यथे भ्रुण्डय् जुयाः कृतुवनाः सिदवं शहरय् ध्वस्त याड” धकाः बिचाः याना शहरवासीपि ग्यानाः “गुगु वं पवनाच्वंगु खः, फुक्कं विडमाल” धकाः लिसः बिल । व क्वर्हा वयाः फुक्कं ज्वनाः वन । भिक्षुपिसं विहारया लिक्क व सा ये हालाः वनाच्वंगु खनाः म्हासिडकाः “ब्राह्मण, छु गथे प्रार्थना याःगु खः व छन्त प्राप्त जुल ला ?” धकाः न्यनेवं “खः, प्राप्त जुल जित” धकाः धाःगु न्यानाः दुने विहारय् वनाः तथागतयात उगु खँ कन । शास्तां

“भिक्षुभिः, आः हे जक व ध्वंगी (कूहक) मखु, न्हापा नं ध्वंगी हे खः । आः थवं मूर्खतयत् भंगःलात, उबले पण्डितयात भंगःलाये मफुत” धकाः धया इमिसं पवनेवं न्हापाया खँ न्ह्यःयना विज्यात ।

न्हापा छगु काशीया गांया आधारं छम्ह ध्वंगी तपस्वी बास यानाच्चन । वयात छगु कूलं लहिना तल । न्हिनय् दइगु नयेत्त्वेगुलिं यः काय्पिन्त ये वयात नं छगु भाग वियाच्चन, सन्ध्या इलय् वइगु भाग तथाः कन्हेबुन्हु वियाच्चन । अले छन्हूया दिनय् सन्ध्या इलय् म्हालिकाय्चिया ला प्राप्त जुया बांलाक बायेकाः उकिया भाग तथाः निन्हु दुखुन्हु वयात बिल । तपस्वीं ला नयाः रसतुष्याय् भुल्य जुयाः “श्व छु ला धयागु खः ?” धकाः न्यनेवं “म्हालिकाय्चिया ला” धकाः न्यनाः भिक्षाटनया निति बनाः ध्यः धी, पाल्गु सामानत ज्वनाः पर्णशालाय् बनाः छखेलिकक तल । पर्णशालाया तापा मज्जु यासय् छगु भुलांचाय् म्हालिकाय्चिया जुजु च्वनाच्चन । व इलय् ब्यलय् तपस्वीयात वन्दना यायेत वइ । उखुन्हु दिनय् तपस्वीं “वयात स्याये” धकाः कथि त्वःपुया उगु भुलांचिया तापा मज्जु यासय् न्ह्यःवम्ह ये यानाः फयेतुल । म्हालिकाय्चिया जुजु भुलांचां पिर्हाँवया वयाथाय् लिक्क वयाच्चम्हसिया हाउभावयात विचाः याना “जित थौं आचार्यया हाउभाउ मयल” धकाः अनं हे लिर्हाँवन । तपस्वीं वया लिर्हाँवंगुभाव सिद्धका वयात स्यायेत कथि कयेकल, कथि मखुथाय् लात । म्हालिकाय्चिया जुजु नं भुलांचाय् दुर्हाँवनाः अनं छयं पितहया वया लैय् स्वस्व तपस्वीयात धाल -

“भ्रमण धकाः उम्हसित मतिइतया, लिक्क बनाः असयमितम्हसियाय् ।

व जित कथिं प्रहारयात, गथे अभ्रमण खः अथे यात ॥

“छु छन्त याइ जटां मूर्खं, छु छन्त याइ चल्ताया छयंगुलिं ।

दुने ला छके जइल दु, पिने जक पिचुका च्वन ॥”^{१२१}

अले वयात तपस्वी थःथाय् प्रलोभन यायेत थये धाल -

“वाः, म्हालिकाय्चा, लिर्हाँवाः, नःवा साली जाकिया भोजन ।

जिकं व चि जिंके दु, यक्व जिंके दु मल्टात नं ॥”^{१२२}

उगु खँ न्यनाः म्हालिकाय्चिया जुजुं “गथे गथे छ धयाच्चन, अथे अथे हे जि बिस्वै वनेगु इच्छाजुया वल” धकाः धया थुगु गाथा धाल -

“थुकिं जि भन् भन् दुर्हाँवनेगु इच्छाजुल, भुलांचाय् सत्युरुष ये जाःगु ।

जिकं व चिया वर्णनयात छ, अहितगु खः जित मल्टा ॥”^{१२३}

थये धयाः “जि थुलिमछि समयतक छन्त भ्रमण धकाः मतिइ तथाः, आः छ जित प्रहारयायेगु इच्छां कथिं कयेकल, उगुलिं कयेकुबले हे छ अभ्रमण जुल । उजाम्ह दुर्दुद्धिम्ह व्यक्तिया छुयायेत जटा माःगु, छुयाये माःगु चल्ताया ख्वःसहित छयंगु माःगु खः । दुने ला छके जइल दु, केवल पिने जक पिचुकाच्चन” धकाः धाल । शास्तां थव अतीतया खँ हया “उबले थव ध्वंगी तपस्वी खः, म्हालिकाय्चिया जुजु जि हे खः” धकाः धया जातकथा स्वापु मिलेयानाः उबले पण्डित म्हालिकाय्चां वयात निग्रहयाःगु कारण क्यनाः थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

३१४. किं ते जटाहि दुम्पेध, किं ते अजिनसाटिया ।

अव्यन्तरं ते गहनं, बाहिरं परिमज्जति ॥

३१४. “छु छन्त याइ जटां मूर्खं, छु छन्त याइ चल्ताया छयंगुलिं ।

दुने ला छके जइल दु, पिने जक पिचुका च्वन ॥”^{१२४}

^{१२१} (जा० १.४.१७-१८) ।

^{१२२} (जा० १.४.१९) ।

^{१२३} (जा० १.४.१००) ।

^{१२४} (जा० १.४.१८) ।

अन "छु छल्लत याइ जटां धयागु हे दुर्बुद्धि, छु पिने नं युपि जटां तुतिया ख्वः सहितगु मुगचर्म पुनाः थ्व छुयायेत माःगु खः । दुने धयागु छुके दुने रागादि क्लेशरूपी जइल दु, केवल किसिया खिं, सलया खिं बुलातम्ह वे पिने जक पिबुका च्वन धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं मनूत श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

ध्वंगी ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३१४. कि ते जटाभिः दुर्मथ ! कि ते अजिनशाट्या ।
अभ्यन्तरं ते गहनं बाट्यं परिमार्जयसि ॥१२॥

१२. किसागोतमीया खँ

"गुम्ह पांसुकूलधारी....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता गिर्दकूट पर्वतय् च्वना बिज्यानाः च्वंबले किसागोतमीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यनाः, उबले शक्र प्रथमयामया अन्त्य देवपरिषद् नापं शास्तायाथाय् वनाः वन्दना यानाः छेखेनिक्क सारगु धर्मोपदेश न्यन्यं फयेतुल । उगु क्षणय् किसागोतमीया "शास्तायात दर्शनयाये" धकाः आकाशं वया शक्रयात खनाः लिहाँवन । शक्रं वं वन्दना यानाः लिहाँवंगु खनाः शास्तायाके न्यन - "सु खः थ्व, भन्ते, वयेवं हे छःपिन्त दर्शनयाना लिहाँवन ?" शास्तां "थ्व किसागोतमी धयाम्ह खः, महाराज, जि म्हाय्य पांसुकूल चीवर धारणा याइपिं येरीपिं मध्ये अग्रम्ह खः" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३१५. पांसुकूलधरं जन्तुं, किसं धमनिसन्ततं ।
एकं वनस्मि ज्ञायन्तं, तमहं ब्रूयि ब्राह्मणं ॥

३१५. "गुम्ह पांसुकूलधारी खः, गसिजुया हिनु सिइदुम्ह ।
याकचा वनय् ध्यान याइम्ह, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन गसिजुया धयागु पांसुकूलधारीपिनि वःत ल्वःगु प्रतिपदायात पूर्वकाः अत्य जक ला व हि दुपिं जुयाः हिनु नं सिइदयाच्चपिं खः, उकिं यथे धयातल । याकचा वनय् धयागु एकान्तगु यास्य याकचा हे जक वनय् ध्यान यानाच्चनिम्हसित जिं वयात ब्राह्मण धकाः धाये धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

किसागोतमीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३१५. पांसुकूलधरं जन्तुं कशं धमनिसन्ततम् ।
एकं वने ध्यायन्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१३॥

१३. एतह ब्राह्मणया खँ

"न जिं ब्राह्मण....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले छम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भूसिं न्यनाः, वं "श्रमण गौतम यः श्रावकपिन्त ब्राह्मण धकाः धयाच्वन, जि ब्राह्मण योनिइ जन्म जुयाम्ह खः, जित नं यथे धायेगु उचित खः" धकाः शास्तायाथाय् वनाः उगु खँ न्यन । अले वयात शास्तां "न जिं, ब्राह्मण, ब्राह्मण योनिइ जन्मजुइमात्रं हे धयागु खः, गुम्ह छुं नं मदुम्ह, क्लेशमदुम्ह खः, उम्हसित जिं ब्राह्मण धयागु खः" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३१६. न चाहं ब्राह्मणं ब्रूमि, योनिर्जं मत्तिसम्भवं।
भोवादि नाम सो होति, सचे होति सकिञ्चनो।
अकिञ्चनं अनादानं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

३१६. “न जिं ब्राह्मण धयाः, योनिइ जन्मजुम्ह व माँया प्वायं जन्म जुम्हसित।
भो वादि धयाम्ह व जुइ, यदि इइ छुं नं वयाके ॥
छुं नं मवुम्ह मकाइम्ह छः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन योनिइ जन्मजुम्ह धयागु कोखय् जन्म जुम्ह। माँया प्वायं जन्म जुम्ह धयागु ब्राह्मणीया माँया प्वायय् जन्म जुम्ह। भो वादि धयागु थ्व सतेगुलिइ “भो, भो” धकाः धया चाःह्यजुइगुलिं यानाः भोवादि धकाः धाइ, यदि रागादि छुं नं वयेवं छुं नं दुम्ह जुइ। जिं रागादि छुं नं मवुम्ह प्यंगू उपादानं मकाइम्ह ब्राह्मणयात धयाच्चना धयागु अर्थ छः।

देशनाया अन्तय् व ब्राह्मण श्रोतापत्तिफलय् प्रतिस्थित जुल, भुवपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल।

छम्ह ब्राह्मणया छँ क्वचाल।

संस्कृतच्छायाः

३१६. न चाहं ब्राह्मणं ब्रवीमि योनिर्जं मातृसंभवम्।
भोवादी नाम स भवति स वै भवति सकिञ्चनः।
अकिञ्चनमनादानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१४॥

१४. उग्गलेण सेठपुत्रया सँ

“फुक्क संयोजनयात.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेल्वनय् च्वना बिज्यानाः च्वंभले उगसेन सेठपुत्रया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात। छँ “मुक्त जु न्हापा, मुक्त जु लिया”^{३१९} धकाः गाथाया वर्णनय् विस्तृतं कने हे धुन।

उबले शास्तां, “भन्ते, उगसेनं ‘जि मया’ धकाः धयाच्चन, मखुगु छँ धयाः मेगु हे छँ ल्हानाच्चन” धकाः मतीतपिं भिक्षुपिसं धायेवं, “भिक्षुपिं, जि काय् थै जाःपिं संयोजन त्वाःथले धुंकुपिं ग्याइ हे मखु” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३१७. सब्बसंयोजनं छेत्वा, यो वे न परितस्सति।
सङ्गातिगं विसंयुत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

३१७. “फुक्क संयोजनयात त्वाःथला, गुम्ह छुकिं नं त्राश जुइमखु।
आसत्तिं बायाः च्वंम्हसित, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन फुक्क संयोजनयात धयागु भिगू प्रकारया संयोजन छः। त्राश जुइमखु धयागु तुष्ठां ग्याइमखु। उम्हसित जिं धयागु उम्हसित जिं रागादि आसत्ति अतृप्तजगुलिं याना आसत्तपिं छः, प्यंगू योगया अभाव विंसयुत्तम्ह ब्राह्मणयात धयाः धयागु अर्थ छः।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल।

उगसेन सेठपुत्रया छँ क्वचाल।

^{३१९} (प० प० ३४८)

संस्कृतच्छायाः

३१७. सर्वसंयोजनं छित्वा यो वै न परित्यज्यति ।
सङ्गतिर्गं विसयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१५॥

१५. गितह ब्राह्मणरा स्त्री

“च्वःफुना छ्यगुया खिपः.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्यानाः च्वंबले निम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भ्रीसं न्यानाः, इपि निम्ह मध्ये छम्हसिया चूलरोहित धयाम्ह इहँ छम्ह दु, मेम्हसिया महारोहित धयाम्ह इहँ छम्ह दु । इपि छन्हुया दिनय् “छुगु इहँ बल्ला कि जिगु इहँ बल्ला” धकाः विवादजुयाः “छु भ्री विवाद यानाच्वनेगु, भारी सायेका सिद्धकेमाःल” धकाः अचिरवती खुसिया सियय् गाडाय् फि जायेक तयाः इहँतय्यत सायेकल । उगु क्षणय् भिक्षुपि नं म्वःल्लुयेत अन वंगु जुयाच्वन । ब्राह्मणतय्यसं इहँतय्यत सायेके विल । गाडा निरचल जुयाः च्वनाच्वन (इकिधकि मसन), छ्यगुया खिपः व खिपःत च्वःवृत । भिक्षुपिसं खनाः विहारय् वनाः उगु खँ शास्तायात कन । शास्तां, “भिक्षुपि, युपि पिनेया छ्यगुया खिपःत खः, सुनां न थुपि च्वःफुड फु, भिक्षुं आध्यात्म क्रोधरूपी खिपः व तृष्णारूपी खिपः च्वःफुडगु उचित खः” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात

३१८. छेत्वा नद्धि^{१०} वरत्तञ्च, सन्धानं^{११} सहनुक्कमं ।
उक्खित्तपलिपिं बुद्धं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

३१८. “च्वःफुना छ्यगुया खिपः व खिपः, बन्धन व नापं वनिडगु (मन्वाय् चिडगु खिपः) ।
बन्धन त्वाःदम्ह बुद्ध, उम्हसित जि धाये ब्राह्मण ॥”

अन छ्यगुया खिपः धयागु चिडगुकथं प्रवृत जुडगु क्रोध खः । खिपः धयागु बन्धनकथं प्रवृत जुडगु तृष्णा खः । बन्धन व नापं वनीगु धयागु अनुसय नापं वनिडगु ख्वीनिगु मिथ्यादृष्टि बन्धन खः, थ्व फुक्कं त्वाल्लाना च्वनाच्वंम्ह अविद्या बन्धन वौच्यःगुलिं यानाः बन्धन त्वाःदम्ह खः, प्यंगु सत्य बोधम्ह जुयाः बुद्ध खः, उम्हसित जि ब्राह्मण धकाः धयाः अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य न्यासः भिक्षुपि अर्हत्त्वय् प्रतिस्थित जूल, मुंवपिन्त नं सार्थक धर्मदेशना जूल ।

निम्ह ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

३१८. छित्वा नद्धि वरत्ताञ्च सन्धानं सहनुक्कमम् ।
उक्खित्तपरिचं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१६॥

१६. आक्रोशक मारद्वाजया स्त्री

“आक्रोश, वध.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वंबले आक्रोशक भारद्वाजया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

वया दाजु भारद्वाजया धनञ्जानी धयाम्ह ब्राह्मणी भोतापनम्ह खः । वं हाछिका वडबले, मुसु वडबले व इतःमतःकनाः गोतुलि वै च्वनिद्वबले “नमस्कार वसपोल भगवान् बुद्ध अहंतु सम्मक्सम्बुद्धयात” धकाः थ्व उदान

^{१०} नद्धि (क० सी०), नद्धि (सी०)

^{११} सन्धानं (सी०)

प्रकट याइ । वं छन्दुया दिनय् ब्राह्मण नकाच्चबले इतःमतः कनाः गोतुइ ये च्चबले तःसकं अये हे उद्गार प्रकट यात । ब्राह्मणं तं पिकया "श्व युजाम्ह चण्डालनी गन गन इतःमतः कन उम्ह मूण्डक भमणया प्रशंसा यानाच्चन" धकाः धयाः "आः, चण्डालनी, वनाः उम्ह छं शास्ता नापं वाद विवाव याये" धकाः धाल । अले वयात वं "हँ, ब्राह्मण, न जि उजाम्ह मखनाः, गुम्हसिनं वसपोल भगवान् बुद्धनापं वाव विवाव यायेफुम्ह, यद्यपि छ वनाः वसपोल बुद्धयाके न्यःस न्यः" धकाः धाल । व शास्तायावाय् वनाः वन्दना मयाःसे हे छखेलिकक वनाः न्यसः न्यन्यं युगु गाथा धाल -

"छुयात त्वाःथलेवं सुखपूर्वकं छनिइ, छुयात त्वाःथलेवं शोक याइमखु ।

छु छग् धर्मयात, नाशयायेगु थः गौतम ॥"^{११२}

अले वया न्यसःया लिसः व्युब्भुं शास्तां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

"क्रोधयात त्वाःथलेवं सुखपूर्वकं छनिइ, क्रोध त्वाःथलेवं शोक याइमखु ।

"क्रोधया विषमलयात वधयाना, मधुरगु फल दुम्ह ब्राह्मणयात ।

आर्यपिसं प्रशंसा याइ, उगुयात त्वाःथलेवं शोक याइमखु ॥"^{११३}

व शास्ताप्रति लयतायाः प्रव्रजित जुयाः अर्हत्त्वय् थ्यन । अले वया किजाम्ह आक्रोशक भारद्वाज "धायै, जि दाजु प्रव्रजित जुल" धकाः न्यनाः तं पिकयाः वयाः शास्तायात असभ्य व छाःगु वचं ल्हानाः ब्वःबिल । शास्तां अतिथिपित्त नयेःवनेगु उपमाढारा व नं संयमितम्ह जुया शास्ताप्रति लयतायाः प्रव्रजित जुया अर्हत्त्वय् थ्यन । वया मेमेपिं नं सुन्दरिक भारद्वाज, बिलिङ्ग भारद्वाज यानाः निम्ह चिधिम्ह दाजुकिजापि शास्तायात ब्वःबिया हे शास्तां विनीतयानाः प्रव्रजित जुया अर्हत्त्वय् थ्यन ।

अले छन्दुया दिनय् धर्मसभाय् खँ पितहल, "आवुसोपिं, आर्यचर्य खः धायै, बुद्धगुण, प्यम्ह बाजुकिजापिसं ब्वःब्यबले शास्ता छुं नं मघासे इमिगु हे प्रतिस्था जुया बिज्यात ।" शास्ता बिज्यातः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मनाच्चवनागु खः ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु" धकाः धायेव, "भिक्षुपिं, जि यःगु क्षान्तिबलं युक्तजुयाः दुष्टपिनिप्रति वुषित मयाःसे आपालं मनूतयत प्रतिस्था हे ज्ञयाच्चना" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

३१९. अक्कोसं वधबन्धञ्च, अदुडो यो तितिकखति ।

खन्तीबलं बलानीकं, तमहं ब्रूभि ब्राह्मण ॥

३१९. "आक्रोश, वध व बन्धनयात, गुम्हसिनं वुषित मयाःसे सहयाइ ।

क्षान्तिबलं दुम्ह व सहयायेगु बलदुम्ह खः, उम्हसित जिं धायै ब्राह्मण ॥"

अन वुषित मयाःसे धयागु श्व फिगू बोधारोपन यायेगु वचद्वारा ब्वःबिडगु, ल्हाःतं दायेगु खिपः आदिं चिडगु गुम्हसिया मनय् तं पिभकासे सहयानाः स्वीकार याइ, क्षान्तिबलं युक्तजुगुलिं यानाः क्षान्तिबलं खः, हानं हानं उत्पन्न जुइवं उगु क्षान्तिबलयात सेनाया रूपय् प्रयुक्त थाइगुलिं यानाः सहयायेगु बल दुम्ह खः, उजाम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

आक्रोशक भारद्वाजाय खँ वचवाल ।

संस्कृतच्छायाः

३१९. आक्रोशं वधबन्धञ्चादुष्टो यस्तित्तिभति ।

क्षान्तिबलं बलानीकं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥११॥

^{१११} (सं० नि० १.१८७)

^{११२} (सं० नि० १.१८७)

१७. सारिपुत्र स्थापितर्या खँ

“तं पिमकाइम्ह.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय् च्वना विज्याना: च्वबले सारिपुत्र स्यविरया कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भौसं न्यना:, उबले स्यविर न्यास: भिक्षुपि नापं भिक्षाटनया निति चा:ह्युह्यं नालक गामय् माँया छँलुखाय् वन । अले वयात व फ्येतुका नकाच्चबले ब्व:बिल - “भो, चिपचापगु नइम्ह चिपगु नयेगु प्राप्त मजुया मेपिनिगु छँय् धवचां तुयाब्यगु त्यंपुत्यंगु च्वकिया यागु नयेत चयेगु कोटिधन त्याग याना: छु प्रवजित जुल, छं जिमित नाशयात, न: आ: ।” भिक्षुपित्त नं भोजन व्युब्बं “छिमिस जि काय् थ:पिनि चुलउपस्थापक यात, आ: न:” धका: धयाच्वन । स्यविर भिक्षा ज्वना: विहारय् हे वन । अले आयुष्मान् राहुलं शास्तायात भोजन बिदित न्यन । अले वयात शास्तां धाल - “राहुल, गन वनेगु ?” “अजिया गामय, भन्ते ।” “छु छिमि अजिं उपाध्याययात धाल ?” “जि अजिं, भन्ते, उपाध्याययात ब्व:बिल ।” “छु धका: ब्व:बिल ?” “फलनागु धका:, भन्ते ।” “छं उपाध्यायं छु धाल ?” “छं मधा:, भन्ते ।” उगु खँ न्यना: भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पितहल, “आबुसोपि, आश्चर्य ख: धाथे, सारिपुत्र स्यविरया गुण, थपायेसकं मामं ब्व:बिल नं तं भ्याभचा हे पिमका: ।” शास्ता विज्याना: “छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना मुनाच्वनागु ख: ?” धका: न्यना: विज्यायेवं “फलनागु” धका: धायेवं, “भिक्षुपिं, क्षीणास्रव धयाम्ह तं पिमकाइम्ह हे जुइ” धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

४००. अक्कोधनं वतवत्तं, शीलवत्तं अनुत्सदं ।
दत्तं अन्तिमसारीरं, तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणं ॥

४००. “तं पिमकाइम्ह, व्रतवान, शीलवान व अनुत्सदम्ह ।
दमितम्ह, अन्तिम देहधारी ख:, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन व्रतवान धयागु नित्यव्रतं युक्तजुया चत्तुपरिशुद्धिशीलं शीलवानम्ह ख:, तृष्णा उत्थानया अभावं अनुत्सदम्ह ख:, खुगु इन्द्रिय दमन या:गुलिं याना: दमितम्ह ख:, च्वकाय् च्वनाच्चंगु शरीरं याना: अन्तिम देहधारी ख:, उम्हसित जि ब्राह्मण धका: धया: धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

संस्कृतच्छाया:

४००. अक्कोधनं व्रतवत्तं शीलवत्तमनुभूतम् ।
दन्तमन्तिमशारीरं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१२॥

१८. उत्पलतणशिरिया खँ

“न: पुखुया पलेत्वां.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्वबले उत्पलवर्णाथेरिया कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात । खँ “कस्ति धका: मतिइतइ म्खँ”^{११४} धका: वर्णनयानागु गायाय् विस्तृतं कने धुन । अन धयात:गु कथं-

लिपाया इलय् धर्मसभाय् आपालं मनत्तयसं खँ गितहल “क्षीणास्रवया नं कामसुख अनुभव याइ धका: मतीतल, काम सेवन याइ, छु सेवन याइमखु ला, युपिं गंगु सिमा मखु, कुमिजात नं मखु, युपिं नं प्यागु शरीरपिं हे ख:, उकिं युमिसं नं काम सेवन याइ ।” शास्ता विज्याना: “छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना मुना च्वनागु ?” धका: न्यना: विज्यायेवं “फलनागु खँ” धका: धायेवं, “भिक्षुपिं, क्षीणास्रवं कामसुख भोग याइमखु,

११४ (प० प० अइ० १.६९)

काम सेवन यादमखु । गये कि पलेस्वाँ हलप्य कुतु वःगु लःया फुति ये खः, प्यपुनाः च्वनीमखु, यातं च्वनीमखु, उखेयुखे लाना कुतु हे वनी, गये मुल्या च्वकाय् त् मयाइगु खः, यातं च्वनीमखु, उखेयुखे लाना कुतु हे वनी, यये धीणासवया चित्तिय् नियी प्रकारया काम प्यपुनिमखु, थातं च्वनीमखु” धकाः लिस्वापु भित्ते धानाः धर्मदेशना यायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४०१. वारि पोक्खरपत्तेव, आग्गेवि सासपो।
यो न लिप्पति^{११} कामेषु, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०१. “लः पुखुया पलेस्वाँ हलप्य ये, मुल्या च्वकाय् त् ये ।
गुम्ह कामय् प्यपुनिमखु, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मणं ॥”

अन सुनां प्यपुनिमखु धयागु यये हे गुम्हसिया दुने नियी काम प्यपुनिमखु, उगु कामय् थातं च्वनिमखु, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

उत्पलवणांथेरीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४०१. वारि पुक्करपत्र इवाराणे इव तर्षपः ।
यो न लिप्यते कामेषु तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥१९॥

१९. सुं छठ्ठ ब्राह्मणया सुं

“गुम्हसिनं दुःखयात सिद्ध.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंवेले सुं छम्ह ब्राह्मणया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, वया छम्ह दास (सेवक) नियमत मदकेवं हे बिस्पुवनाः प्रव्रजित जुयाः अर्हन्त्वय ध्यान । ब्राह्मणं वयात मालास्ववले मखनाः, छन्हुया दिनय् शास्ता नापं भिक्षाटमया निति दुर्होवले लुखाया दयुइ खनाः चीवर क्वातुक ज्वन । शास्ता लिहाँ बिज्यानाः “छु थ्व, ब्राह्मण खः ?” धकाः न्यन । जि दास खः, भो गौतम । भारी दिक्केधुकुम्ह थ्व खः, ब्राह्मण । “भारी दिक्केधुकुम्ह” धकाः धया बिज्यायेवं ब्राह्मणं “अर्हत जुइ” धकाः बिचाः यात । उकिं हानं वं “यथे, भो गौतम, खःला ?” धकाः धयायेवं शास्तां “खः, ब्राह्मण, भारी दिक्केधुकुम्ह खः” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४०२. यो दुक्खस्स पजानाति, इयेव खयमततो।
पन्नभार विसंयुत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०२. “गुम्हसिनं दुःखयात सिद्ध, थन हे थःत क्षय यायेधुकुम्ह ।
भारी दिक्केधुकुम्ह, लिप्त मज्जम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मणं ॥”

अन दुःखयात धयागु स्कन्धदुःखयात । भारी दिक्केधुकुम्ह धयागु कुबियातःगु स्कन्धभार दिक्कम्ह, प्यंगु योग व फक्क क्लेशं लिप्तमज्जम्ह खः, वयात जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः । देशनाया अन्तय् व ब्राह्मण भोतापत्तिफलत्वं प्रतिस्थित जुल, मुंबपिन्त नं सार्यक धर्मदेशना जुल ।

^{११} लिप्पति (सी० रो०)

संस्कृतच्छाया:

४०२. यो दुःखस्य प्रजानातीहैव भयमात्मनः ।
पल्लभारं विसयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२०॥

२०. खेता मिक्षुणीया खँ

“गम्भीरगु प्रजावुम्ह.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता गिर्दकूटय् च्वना बिज्याना: च्वबले खेमा धयाम्ह, भिक्षुणीया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

छुन्हुया दिनय् प्रथमयामया बुने शक्र देवराज परिषदया नापं वया: शास्ताथाय् लिक्क सारगु धर्मोपदेश न्यन्यं फयेतुल । उगु भणय् खेमा भिक्षुणी “शास्तायात दर्शन याये” धका: वया: शक्रयात खना: आकाशय् दना: हे शास्तायात वन्दना याना: लिहोवन । शक्रं वयात खना: “श्व सु ख: , भन्ते, वयेवं हे आकाशय् दना: हे शास्तायात वन्दना याना: लिहोवंम्ह ?” धका: न्यन । शास्तां “श्व, महाराज, जि म्हाचाय् खेमा धयाम्ह महाप्रजावान्म्ह व मार्ग व अमार्गयात स्पूम्ह ख:” धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४०३. गम्भीरपञ्चं मेधाविं, मयागमगस कोविदं ।
उत्तमत्वमनुपुत्तं, तमहं ब्रूयि ब्राह्मणं ॥

४०३. “गम्भीरगु प्रजावुम्ह मेधावी, मार्ग व अमार्गयात स्पूम्ह ।
उत्तमगु अर्थ प्राप्तम्ह ख:, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन गम्भीरगु प्रजावुम्ह धयागु गम्भीरगु स्कन्धय् प्रवृत्त प्रजां युक्तम्ह, धर्मज प्रजां सम्पन्नम्ह मेधावी “श्व दुर्गतिया लँ, श्व सुगतिया लँ, श्व निर्वाणया लँ, श्व अमार्ग ख:” धका: यये मार्ग व अमार्गय् कुशल जगुलियाना: मार्ग व अमार्ग स्पूम्ह अर्हत धका: त्यायेखानात:गु उत्तमार्थयात प्राप्तयाम्ह ख:, उम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धया धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

खेमा भिक्षुणीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४०३. गम्भीरपञ्चं मेधाविं मार्गामार्गस्य कोविदम् ।
उत्तमार्थमनुपुत्तं तमहं ब्रूयि ब्राह्मणम् ॥२१॥

२१. पर्वतया गुफाय् त्वणीम्ह तिरुस र्थावेरया खँ

“बुलामजूते.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले पर्वतया गुफाय् च्वनीम्ह तिस्स स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीस न्याना:, वं शास्ताथाय् कर्मस्थान कया: जइलय् दुहोवना: अनुकूलगु शयनासन मालास्वस्वं छगु पर्वतया गुफाय् ध्यन, वया अन ध्यनेवं हे चित्त एकाग्रता जुल । वं “जि थन च्वच्चं प्रज्जितया ज्या पूर्वकेफइ” धका: बिचा: यात । गुफाय् च्वनाच्चंम्ह देवता “शीलवानम्ह भिक्षु वल, श्व नाप छथासं च्वनेगु दु:ख ख: । श्व थन छचा जक च्वना: लिहोवनिइ जुइ” धका: बिचा: याना मस्तयत च्वना: पिहोवल । स्थविर कन्हेखुनु सुये हे गोचरगामय् भिक्षादनया नितिं दुहोवन । अले वयात छम्ह उपासिकां खना: पुवन्नेह उपलब्ध जुया: छुं फयेतुका भोजन धाका थ:गु आधारं स्वला च्वनेया नितिं फ्वन । व नं “जि श्वया आधारं संसारया दु:ख मुक्त जुइफइ”

धकाः स्वीकार यानाः उगु हे गुफाय वन । देवतां व वयाच्वंगु खनाः "निश्चय न सुनां न निमन्त्रणा यातजुड, कन्हे वा कंस वनिड् जुड" धकाः बिचाः यात ।

थये बाछिण्णुवेवं "श्व थन हे वर्षाया दुने वर्षावास च्वनिड्गु जुड धकाः मतिड् तथा, शीलवानपि नाप छथाय कायपि निसे च्वने थाकु, श्वयात नं 'पिहाँ हूँ' धकाः धाःये मफु, छुं नं श्वया शील स्यंगु दुला ये ?" धकाः दिव्यचक्षुद्वारा स्वःबले उपसम्पदाया ईर्लनिसे वया शील स्यंगु मखनाः, "श्वया शील परिशुद्ध खः, छुं नं वयात यानाः अपयश उत्पन्न थाये" धकाः वया उपस्थापकया कुल्यु उपासिकाया तःधिन्ह काय्या शरीरय दुविनाः गपः लथ्यात । वया मिखात पिहाँवल, म्हुतुं लाः स्वस्वःवल । उपासिकां वयात खनाः "छु श्व खः ?" धकाः चिन्त्या दुनाः हाल । अले वयात देवतां खनेमदयेक थये धाल - "जिं श्वयात ज्वनाः तयागु खः, जित पुजा थायेमाःगु मद्, छिमिथाय् छैय् वडम्ह स्थविरयाके इष्टमी (चाकुगु सिंया कथिचा) प्वनाः व चिकनय् दायेका श्वया न्हास्य् चिकं यनाब्ब, थये थायेवं जिं श्वयात त्वःताबिड् ।" श्व सिड्सां म्वाःसां जि आर्ययाके इष्टमी प्वने फड्मखु । यदि इष्टमी प्वने मफुसा, न्हास्य् हिया चुं तयाब्बु धकाः धाः । श्व नं धाःये मफु । अयेसा वयात तुतिसिनागु लः हयाः छ्यंनय् हाहा यानाब्बु । उपासिकां "श्व थाये फु" धकाः इलय् हे वःम्ह स्थविरयात फयेतुका यागु व खाद्यपदार्थं बिद्याः भोजनया न्यःव फयेतुनाच्वंम्ह स्थविरया तुति सिला लः कया, "भन्ते, श्व लः मचाया छ्यंने हाः यानाबिड्" धकाः न्यनेवं "अथेसा हाः यानाब्बु" धकाः थायेवं अथे यात । व देवता उबले हे वयात त्वःता वनाः गुफाया लुखाय् वनाच्वन ।

स्थविर नं भोजनया अन्त्य आसनं वनाः कर्मस्थानयात त्वःतिड् मखुम्ह जुयाः स्वीनिगु शरीरया अवयवत पाठयाया हे लिहाँवन । अले व गुफाया लुखाय् थ्यंबले व देवतां "महावैद्य थन दुहाँवये मते" धकाः धाल । व अन हे च्वनाः "छ सु खः ?" धकाः न्यन । जि थन च्वनाच्वनाम्ह देवता खः । स्थविर "जिं वैद्य ज्या यानागु थाय् दुला ?" धकाः उपसम्पदा जुयागु थासं निसे मालास्वस्व थःगु शील्य तू व हामो पायुरवति नं दोष मखनाः, "जिं वैद्य ज्या यानागु थाय् मखनाः, छाय् थये धयागु खः ?" धकाः न्यन । छं मखनाः ला ? खः, मखनाः ।

छन्त जिं कने ला ? खः, कं । आः तापागु खँ ला छछेति, थौं हे छं अमनुष्य ज्वनातम्ह उपस्थापकया काय्यात तुति सिलागु लखं छ्यंनय् हाः याकेजिल, न्हास्य् थंकेबिया मखुला ? खः, हायाके बिया । छु श्व छं मखनाः ला ? श्व कारणं छं धयागु ला ? खः, श्व कारणं जिं धयागु खः । स्थविरं बिचाः यात - "अहो धाये, जिं थत बांलाक तयातया, धाये बुद्धशासनय् त्वःगु जिगु चरित्र खः, देवतां नं जिगु चतुपापरिशुद्धिशील्य तू वा हामो ति दोष मखनाः, मचायात छ्यंनय् तुति सिलागु लः हा थाकागु जक खन" धकाः वया शीलया कारणं प्रबल प्रीति उत्पन्न जुल । व उगु प्रीतियात अतिक्रमणा यानाः तुति हे मन्ड्वसे अन हे अहंत्वय् थ्यंकाः "जिं ये जाम्ह परिशुद्धम्ह भ्रमणयात दुषित यानाः थन गुंड च्वनेमते, छ हे पिहाँ हूँ" धकाः देवतायात उपदेश यगुम्ह श्व उवाच प्रकट यात -

"विशुद्धगु खः धाये, जिगु वास, निर्मलगु जिगु तपस्या खः ।

छं विशुद्धपिन्त दुषित थायेमते, पिहाँ हूँ वनं छ ॥"

व अन हे स्वला च्वनाः वर्षावास दनाः शास्तायायाय् वनाः भिक्षुपिसं "छु, आवुसो, प्रब्रजितया ज्या छ लक्ष्य थ्यंके धनला ?" धकाः न्यनेवं उगु गुफाय् वर्षावास च्वसां निसेया फुक्क उगु सुचं भिक्षुपिन्त कनाः, "आवुसो, छन्त देवतां थये धाःसां तं पिमकया ला ?" धकाः थायेवं "तं पिमकया" धकाः धाल । भिक्षुपिसं तयागतयात कन, "भन्ते, श्व भिक्षुं भेगु हे घयाच्वन, देवता थये धाःसां नं तंमचाया धकाः घयाच्वन ।" शास्ता इयागु खँ न्यानाः "भिक्षुपि, जि काय् तं चाडमखु, श्वया गृहस्थीपि नाप व प्रब्रजितपि नाप संसंगं धयागु मद्, श्व संसंगं रहितम्ह व अन्येछुम्ह खः" धकाः धया धर्मदेशना थायां युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४०४. असंसङ्गं गहडोहि, अनागारेहि चूभयं ।

अनोकसारिमिपिच्छं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०४. "बुलामजूसे गृहस्थपि व प्रब्रजितपि निखःल नापं ।

घरगृहस्थी रहितम्ह, अन्येच्छुम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन बुलामजूसे धयागु स्वयेगु, न्यनेगु, खँ ल्हायेगु, परिभोग यायेगु व कायसंसर्ग याना: जुद्धगुलि अभाव याना: बुलामजूम्ह । निख:लं धयागु गृहस्पीपि नापं व प्रव्रजितपिं नापं याना: निख:लतिसे बुलामजूम्ह ख: । धरगृहस्थी रहितम्ह धयागु उम्ह आलय मदयेक जुद्धम्ह ख:, युजाम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धया धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

पर्वतया गुफाय च्चनीम्ह तित्स स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४०४. असंसृष्टं गृहस्थैरनागारैरचोभाभ्याम् ।
अनोकःसारिणामन्वेषं तमहं ब्रवीमि दाम्हाणम् ॥२२॥

२२. सुं छठह भिक्षुया खँ

"मब्बसे दण्ड....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्चनाविज्याना: च्चबले सुं छम्ह भिक्षुया कारणाय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यना:, वं शास्तायाय् कर्मस्थान कया: गुँड कृत:यायां अहँत्त्वय् थ्यका "प्राप्त जुगु गुण शास्तायात कने" धका: अनं पिहाँवल । अले छुा गामय् छम्ह स्त्री भा:त नापं त्वापुयाना: उम्ह मिसा पिने पिहाँ वयाच्चबले "कुल छैय् वने" धका: ले वनाच्चबले लैया दयुद वयात खना: "श्व स्थविरया आधार कया वने" धका: ल्युल्य वन । स्थविरं वयात मखन । अले वया भा:तम्ह छैय् व:बले वयात मखना: "कुलगामय् वन जुड" धका: ल्युल्य वनाच्चबले वयात खना: "श्व याकचा श्व गुँड वने फडमखु, सु नाप वनाच्चन जुड" धका: मालास्वस्व स्थविरयात खना: "श्व श्वयात च्चना: पिहाँव:गु जुड" धका: बिचा: याना स्थविरयात ब्ब:बिल (ह्यात) । अले व मिसां भा:तम्हसित "जित श्व भदन्तं मखं, न खँ ल्हात, वयात छुं न धायेमते" धका: धाल । वं "छु छ व:त व्चना: वनाच्चबले जित धया: वना ला, छन्त हे यायेमा:गु श्वयात घाये" धका: तं पिकया: मिसायात आघात याना: स्थविरयात दाया मिसायात ब्बना: लिहाँवन । स्थविरया म्हछम्ह प्व:प्व: मनावल । अले वया विहारय् वनीबले भिक्षुपिसं वया शरीरय् प्व:प्व: मनावयाच्चंगु खना: "छु श्व ?" धका: न्यन । वं इमिगु उगु खँ कन । अले वयात भिक्षुपिसं, "आवुसो, उम्ह मनून् थथे दाबले छु छु धया, छु छु तं पिहाँव:ला ?" "आवुसोपि, जित तं पिहाँव:" धका: धायेव शास्तायायाय् वना: उगु खँ कना: "भन्ते, श्व भिक्षुं 'छन्त तं पिहाँव:ला' धका: धयाबले 'आवुसोपि, जित तं पिहाँव' धका: जुड मखुगु खँ धया: मैगु हे धयाच्चन" धका: कन । शास्ता इमिगु खँ न्यना:, "भिक्षुपि, क्षीणासव धयापि दण्डमविद्वपि ख:, इमित दासां न तं पिकाइ हे मखु" धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

४०५. निधाय दण्डं भूतेसु, तसेसु धावरेसु च ।
यो न हन्ति न घातेति, तमहं ब्रूभि ब्राह्मणं ॥

४०५. "मब्बसे दण्ड प्राणीपिन्त, त्राशपिं व स्थिरपिं ।
गुम्हसिनं स्याडमखु, घात याडमखु, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन मब्बसे धयागु त्व:ता: मतसे । त्राशपिं व स्थिरपिं धयागु तुष्णात्राशं त्राशपिं व तुष्णाया अभाव स्थिरपिं । गुम्हसिनं स्याडमखु धयागु गुम्हसिनं थथे सकल सत्त्वप्राणीपिनिप्रति प्रतिघभाव मदगुलिं याना: दण्डयात त्व:तुम्हसिनं न स्यात न यम्ह स्याड, न भेषिन्त स्याके बिड, उम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धया: धयागु अर्थ ख: । देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुं छम्ह भिक्षुया खँ क्वचाल ।

२३. श्रामणेरपिनिगु खँ

"विरोध यादपिनि बिच्यं विरोध मयाःसे....." धयागु युगु धर्मवेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चंबले प्यम्ह भ्रामणोरया कारणय् अजा जुया बिज्यात ।

भ्नीसं न्यनाः, धकाः ब्राह्मणी नं प्यम्ह भिक्षुपिन्त उद्देश्यथाना भोजन तयारयानाः ब्राह्मणयात धाल - "विहारय वनाः प्यम्ह वृद्ध ब्राह्मणपि ल्यया ब्वनाः हि ।" व विहारे वनाः "प्यम्ह ब्राह्मणपि जित ल्ययाः ब्यु" धकाः धाल । वयात सकिच्च, पण्डित, सोपाक व रेवत यानाः न्युदँ दुपिं प्यम्ह क्षीणाखव भ्रामणोरपिं प्राप्त जुल । ब्राह्मणी नं अमल्यगु आसनत लायाः च्वनाच्चंबले भ्रामणोरपिन्त खनाः तं पिकया भुतुलिद्व हि तये ये तिरित्तिरि मयावयाः "छं विहारय वनाः यः छव्यं स्वया चिधिपिं प्यम्ह मस्त ब्वनाः वया ला" धकाः धयाः इमित उगु आसनत फयेमतकुसे चिजाःगु आसनत लायाः "युमिके फयेतुना बिज्यातुँ" धकाः धयाः "हुँ, ब्राह्मण, वृद्धपि स्वयाः ब्वनाः हि" धकाः धाल । ब्राह्मणं विहारय वनाः सारिपुत्र स्थविरयात खनाः "बिज्यातुँ, जिमिगु छँय वने" धकाः हल । स्थविर वयाः भ्रामणोरपिन्त खनाः "थुपि ब्राह्मणपिन्त भोजन प्राप्त जुल ला ?" धकाः न्यनेवं "प्राप्त मजुनि" धकाः धायेवं प्यम्हसित जक भोजन तयार यानातःगु सिद्धका "हि जिगु पात्र" धकाः पात्र कयाः लिहाँ वन । ब्राह्मणी नं "ध्वं छु धाःगु ?" धकाः न्यनाः "थुपि फयेतुनाच्चपिं ब्राह्मणपिसं लाभयायेगु उचित जुद, हि जिगु पात्र" धकाः थःगु पात्र ज्वनाः वन, नयेगु इच्छामपागु जुल, याकन वनाः मेम्हसित स्वयाः ब्वनाः हि । ब्राह्मण वनाः महामोगल्लान स्थविरयात खनाः अये हे धया ब्वनाहल । व नं भ्रामणोरपिन्त खनाः अये हे धया पात्र ज्वनाः लिहाँवन । अले वयात ब्राह्मणी नं धाल - "युमि नयेगु इच्छा मयात, ब्राह्मणया पुचःल्य वनाः छम्ह वृद्धम्ह ब्राह्मणयात ब्वनाः हि ।"

भ्रामणोरपिनि सुथे निसँ हे छुं नं प्राप्तमजुया नयेपित्याकाः कण्टजुया फयेतुनाच्चन । अले इमिगु गुणया तेजं शकया आसन क्वानावल । वं आवजंनयायां इपिं सुथे निसँ फयेतुना न्यलाच्चंगु भाव सिद्धका "जि अन वनेगु उचित खः" धकाः जराजिण्म बुरा ब्राह्मण जुया उगु ब्राह्मण पुचःल्य च्वंगु ब्राह्मणपिनिगु अग्रासनय् फयेतुल । ब्राह्मण वयात खनाः "आः जि ब्राह्मणी लयताइगु जुल" धकाः नु छँय वने" धकाः वयात ब्वनाः छँय वन । ब्राह्मणी नं वयात खनाः लयताःगु मन जुयाः निगु आसनय् लायातःगु लासा छगु हे आसनय् लायाः, "आर्य, यन फयेतुना निसँ" धकाः धाल । शक छँय दुहाँवनाः प्यम्ह भ्रामणोरपिन्त पञ्चाङ्ग पूर्ण जुदक वन्दना यानाः इमिगु आसनया सित्थय् बँय् मूलपतिथयानाः फयेतुल । अले वयात खनाः ब्राह्मणी नं ब्राह्मणयात धाल - "अहो छु ब्वनाहम्ह ब्राह्मण, थव वँयात ब्वनाहल, थः छव्यं धायेन्वःपिन्त वन्दना यानाः जुयाच्चन, छुयायेत थव, पितनाछवः थवयात ।" वया ब्वहल्य, ल्हाःतय् व जँय् ज्वनाः पितनेत स्वबले दनेगु न इच्छा मयात । अले वयात ब्राह्मणी नं "वा, ब्राह्मण, छु छपा ल्हाःतय् ज्वं, जिं छपा ल्हाःतय् ज्वने" धकाः निम्हसिनं निपा ल्हाःतय् ज्वनाः जनकातय् दादां छँया लुखा पितनेत । शक नं न्हापा फयेतुनागु थाय् फयेतुना ल्हाः सकंकाच्चन । इपिं लिहाँवयाः व फयेतुनाच्चंगु अन हे खनाः ग्याना हाला त्वःतावन । उगु क्षणय् शकं थः शक धयागु भाव सिद्धकेबिल । अले इमित आहार बिल । न्याम्हसिनं नं आहार ज्वनाः छम्ह छँया गज्जु प्वाखनाः, छम्ह पौया पूर्वपावँ, छम्ह पौया परिचमपावँ, छम्ह पृथ्वीलय् लुकबिना, व शकं नं छगु थास पिहाँवनाः थये न्याथास पिहाँवन । उबले निसँ उगु छँय न्याःपवाःदुगु छँय जुल ।

भ्रामणोरपिं विहारय बंबले भिक्षुपिसं, "आवुसोपिं, छु जुल ?" धकाः न्यन । जिमिके न्यनाः बिज्यायेमते, जिमित खसांनिसँ ब्राह्मणी नं तं पिकया लायातयागु आसनय् जिमित फयेतुके मय्युसे "याकनं याकनं बुरापिं ब्राह्मणयात ब्वनाः हि" धकाः धाल । जिमि उपाध्याय बिज्यानाः जिमित खनाः "थुपि फयेतुनाच्चपिं ब्राह्मणयातय् बिदगु उचित खः" धकाः पात्र लित हयेकेबिया पिहाँवन । "मेम्ह बुराम्ह ब्राह्मणयात हि" धकाः धायेवं ब्राह्मण

महामोगल्लान स्वविरयात हल, व नं जिमित खना: अये हे धया लिहॉवन । अले ब्राह्मणी नं "शुमित नकेगु इच्छा मयात, हँ ब्राह्मण्या पुचःलं छम्ह बुराम्ह ब्राह्मण्यात व्वना: हिं" धका: ब्राह्मण्यात छ्वल । व अन वना: ब्राह्मण्या भेषकया वम्ह शक्यात हल, व वयेवं तिमि जिमित आहार विल । यये या:पिं इमित खना: छिपि तं मचायाला ? जिपि तं मचाया । भिक्षुपिसं उगु खँ न्यना: शास्तायात कन - "भन्ते, शुमितं 'जिपि तं मचाया' धका: जुइ मख्खु खँ धया: मेगु हे धयाच्चन ।" शास्ता, "भिक्षुपि, क्षीणासव धयापिसं विरोधिपिन्त नं विरोध याइमखु" धका: धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

४०६. अविरुद्धं विरुद्धेषु, अतदण्डेषु निवृत्तं ।
सादानेषु अनादानं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०६. "विरोध याइपिनि विचय् विरोध मयाइम्ह, थःत दण्ड विइपिनि विचय् शान्त जुया ।
लोभं काइपिनि विचय् मकाइम्ह, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन विरोध मयाइम्ह धयागु आघातकथं विरोध याइपि लोकया आपालं मनूतप्रति बदला कायेगु भावया अभावं याना: अविरोधी जुया । ल्हाःतय् च्वंगु कथि व शस्त्र मत्सं नं मेपिन्त प्रहार यायेगुलिं अलग जुया यःत दावपिं मनूतय् शान्त जुया: दण्ड मद्दिपिं खः, न्यागु स्कन्धय् जि जिगु धका: ग्रहण यानातगु काइपिनि विचय् वया ग्रहण यायेगु अभावं याना: मकाइम्ह खः, उम्ह युजाम्हसित जि ब्राह्मण धका: धया: धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

भामणेरेपिनिगु खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४०६. अविरुद्धं विरुद्धेषु, आतदण्डेषु निवृत्तम् ।
सादानेष्वनादानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२४॥

२४. तद्वापठथक रथाविरया खँ

"गुम्हसिया राग व दोष....." धयागु युगु धमदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्याना: च्वंबले महापन्थकया कारण् आज्ञा जुया विज्यात ।

व आयुष्मानं जूलपन्थकयात प्यलां छ्पु गाया कण्ठ वयेके मफुम्हसित "छ शासनय् मन्वःल, गुम्हस्य भोगसम्पत्तिं नं पटन जुल, छुयायेत छ यन च्वनेगु खः, यनं पिहाँ हँ" धका: विहारं पितना: खापा तिनाबिल । भिक्षुपिसं खँ पितहल, "आवुसोपिं, महापन्थक स्वविरं यये यात, क्षीणासवपिनि नं तं पिहाँवः धका: मतिइ तथा ।" शास्ता विज्याना: "छु खँय यन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना मनाच्चनागु खः?" धका: न्यनेवं "फलनागु" धका: धयेवं "भिक्षुपिं, क्षीणासवपिनिं रागादि क्लेशत मद्दु, जि कायनं अर्थयात न्यःने तथा: धर्मयात न्यःने तथा: याःगु खः" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

४०७. यस्स रागो च दोसो च, मानो मक्खो च पातितो ।
सासपोरिव आरग्गा^{३६}, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०७. "गुम्हसिया राग व दोष, अभिमानं ब्रह्म कृतुके धुंकल ।
मुलया च्वकाय् च्वंगु त् थें, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

^{३६} आग्गे (क०)

अन मुलया च्चकाय् धयागु गुम्हसिया थुपि रागादि क्लेशत खः, थ्व मेपिनिगु गुणयात मदयेका छुवइगु प्रक्ष मुलुया च्चकाय् च्वंगु त् थें कुतुके धुंकल, गथे त् मुलुया च्चकाय् थाइमखु, थये चित्तय् थाइमखु, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

महापन्थक स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४०७. यस्स रागश्च द्वेषश्च मानो भ्रक्षश्च पातितः ।
सर्वप इवाराघात् तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२५॥

२५. पित्तिन्दवच्छ स्थविरया खँ

“छाःगु वचन मल्हासे....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेतुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वंबले पिलिन्दवच्छ स्थविरया कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात ।

व आयुष्मान् “वा, चण्डाल, हँ चण्डाल” धकाः आदि धया गृहस्थीपिन्त व प्रव्रजितपिन्त नं चण्डाल धकाः हे धाइगु जुयाच्वन । अले छन्हूया विनय् आपालं भिक्षुपिसं शास्तायात कन - “आयुष्मान्, भन्ते, पिलिन्दवच्छ भिक्षुपिन्त चण्डाल धकाः धयाच्वन ।” शास्तां वयात सःतके छुवया “धायें, छं पिलिन्दवच्छ, भिक्षुपिन्त चण्डाल धकाः धयाच्वनागु खःला ?” धकाः न्यनेवं “खः, भन्ते” धकाः धायेवं उम्ह आयुष्मान् पूर्वनिवासया खँय् बिचाः याना “भिक्षुपिं, वच्छं छिपिं भिक्षुपिन्त ब्वःब्यगु मखु, भिक्षुपिं, द्वेषभाव भिक्षुपिन्त चण्डाल धकाः धाःगु मखु, भिक्षुपिं, वच्छया न्यासःगु जन्मतक ब्राह्मण कुल्य् जन्मजुया उपिं अपशब्दत छयलेगु वानियानां, वं उगु चण्डाल शब्दत ताःकालतक चण्डाल धकाः धायेगु वानिम्ह खः, क्षीणास्रव धयापिनि छाःगु व चुपि थें सुइगु मर्मयात चोतलाइगु मेपिन्त वचन ल्हाइमखु । पुलांगु वानियानाः जि काय् थये धयाच्वंगु खः” धकाः धया थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

४०८. अकक्कसं विज्जापनिं, गिरं सत्त्वमुदीरये ।
यथा नाभियजे कच्चि^{१०}, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०८. “छाःगु वचन मल्हासे, विज्जन्तयाइम्ह, ल्हाइम्ह सत्य था ।
गुगुलिं सुयात नं धक्का जुइमखु, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन छाःगु वचन मल्हासे धयागु चुपि थें सुइमखुगु वचन । विज्जन्तयाइम्ह धयागु अर्थयात विज्जन्तयानाः क्यनिगु । सत्य धयागु खःगु यथार्थगु खः । धक्का जुइमखु धयागु गुगु धायेवं मेपिन्त तं पिहंविइगुकथं पीडामजुइगु, क्षीणाश्रव धयाम्ह वजागु खँ जक ल्हा, उकिं उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।
देशनाया अन्तय् आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

पिलिन्दवच्छ स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४०८. अकक्कशां विज्जापनीं गिरं सत्त्वमुदीरयेत् ।
यथा नाभियजेत् किञ्चित् तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२६॥

^{१०} किञ्चि (क०)

२६. सुं छत्तु स्थविरया सुं

“गुहसिनं थन तःपुगु.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चंबले सुं छम्ह स्वविरया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भरीसं न्यनाः, आवस्तिइ छम्ह मिथ्यादृष्टिम्ह ब्राह्मण शरीर दुर्गन्धया भयं च्चे न्येगु गा फेनाः छखेलिकक तथाः छैयपाखे स्वयाः फयेतुल । अले छम्ह क्षीणाभ्रवं भोजन यानाः विहारय् वनाच्चंबले उगु वस्त्र खनाः उखैयुखे स्वया नं सुं मखनाः “थव सुयां हक मद्दुगु जुइ” धकाः पांशुकूल अधिस्थान यानाः काल । अले वयात ब्राह्मणं खनाः वः व्युब्यं लिक्क वनाः “सुण्डक, भ्रमण, जिगु वस्त्र कया ला ?” धकाः धाल । थव छंगु ला, ब्राह्मण ? खः, भ्रमण । “जि सुनं मखनाः पांशुकूल धकाः मतिइतया कयागु खः, नाः थव” धकाः वयात लितबियाः विहारय् वनाः भिक्षुपिन्त उगु खं कन । अले वया खं न्यनाः भिक्षुपिसं व नाप ख्याः यानाः “छु, आवुसो, गाः तःपुगु ला, चिपुगु ला, ख्वातुगु ला, सालुगु ला” धकाः धाल ।

आवुसोपिं, तःपुगु जूसां, चिपुगु जूसां ख्वातुगु जूसां, सालुगु जूसां जिक्के आसक्त मद्दु, पांशुकूल कापः धकाः मतिइतया कयागु खः । उगु खं न्यनाः भिक्षुपिसं तयागतयात कन - “भन्ते, थव भिक्षुं जुइ मखुगु खं धया मेगु हे धयाच्चन ।” शास्तां “भिक्षुपिं, थवं खःगु हे खं धयाच्चन, क्षीणास्रव धयाम्हं मेपिकेच्चंगु काइमखु” धकाः धया बगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

४०९. योथ दीर्यं व रसां वा, अणुं थूलं सुभासुभं ।
लोके अदित्रं नादियति”^{१८}, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४०९. “गुहसिनं थन तःपुगु व चिपुगु, चिधंगु व तःधंगु, बालागु व बांमलागु खः ।
लोकय् मबिदकं काइमखु, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

उकिया अर्थ खः - वस्त्राभरणादिइ थन तःपुगु व चिपुगु, मणिमोति आदिइ तःगु व चिधःगु यक्कः म्वंगु व कम म्वंगु, बालागु व बांमलागु वस्तुयात गुह्य व्यक्तिकं थव लोकय् मेपिनिगु वस्तु काइमखु, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य अपालं (मनुत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

सुं छम्ह स्वविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४०९. य इह दीर्घं वा हस्वं वाःणं स्थूलं शुभासुभम् ।
लोके वत्तं नावत्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२७॥

२७. सारिपुत्र स्थविरया सुं

“आशा गुहसिया.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्चंबले सारिपुत्र स्वविरया कारणाय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

भरीसं न्यनाः, स्वविर न्यः.ः. भिक्षु परिवारपिं नाप जनपदय् छंगु विहारय् वनाः वर्षावास च्वन । अपालं मनुतय्यसं स्वविरयात खनाः वर्षायासया नितिं इमिसं सेवायाये धकाः धाल । स्वविरं पवारणायाः वर्षावासया फुक्क दान यायेमलानिबं हे शास्तायाथाय वनेत भिक्षुपिन्त धाल - “युवकपिन्त वा श्रामणोरपिन्त मनुतय्यसं वर्षावासया दान बिइहइबले बिया छुवयाः हिं, त्यंकातःसां पौसां छुवयाहिं ।” थये धयाः शास्तायाथाय वन । भिक्षुपिसं खं न्हयः वन “थैतक नं सारिपुत्र स्वविरयाके तुष्या दनि धकाः मतिइ तयाः । अये मनुतय्यसं व्युगु

^{१८} नदेति (म० ति० २.४५९)

वर्षावासया दानयात यः सहविहारिकपिन्त 'वर्षावासया दानं छुवयाः हि, त्यंकातःसां पीसां छुवयाः हि धकाः भिक्षुपिन्त घयाः वल ।" शास्ता बिज्यानाः "छु खँय् थन, भिक्षुपि, आः खँ ल्हानाः मुनाच्चनागु खः ?" धकाः न्यनेवं "फलनागु" धकाः धायेवं "भिक्षुपि, जि काय्याकं तृष्णा मद्दु, मन्तय्यु पुण्यं ल्यायम्हपिं श्रामणेरपिन्त धार्मिकं लाभं नाशं मज्जुमा धकाः वं यथे धाःगु खः" धकाः घया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१०. आसा यस्स न विज्जन्ति, अस्मिं लोके परस्मिन् च ।
निरासास्ते^{११} विसंयुत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४१०. "आशा गुह्यसिया मद्दु, थ्व लोक्यं व परलोक्यं ।
निराशा व विसंयुक्त्तम्हं खः, उम्हसितं जिं धाये ब्राह्मणं ॥"

अन आशा धयागु तृष्णा खः । निराशा धयागु तृष्णा मद्दुम्हं खः । विसंयुक्त्तम्हं धयागु फुक्कं क्लेशद्वारा अलगम्हं खः, उम्हसितं जिं ब्राह्मणं धकाः धयाः धयागु अर्थं खः ।
देशनाया अन्त्यं आपालं (मन्तं) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल ।

सारिपुत्रं स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१०. आशाः यस्य न विद्यन्तेऽस्मिन् लोके परस्मिन् च ।
निराशया विसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२८॥

२८. महायोगललाभा स्थविरया खँ

"गुह्यसिया आलयं मद्दु....." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवन्त्यं च्चनाविज्यानाः च्चंबले महाभोगल्लानं स्थविरया कारणात् आज्ञा जुया बिज्यात । खँ न्हापा ये हे खः । यन शास्तां भोगल्लानं स्थविरया तृष्णा मद्दुग्भावयात कना थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४११. यस्सालया न विज्जन्ति, अज्जाय अकथं कथी ।
अमतागधमनुप्पत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४११. "गुह्यसिया आलयं मद्दु, सिद्धिकाः शंकारहितम्हं ।
अमृतं प्राप्तम्हं खः, उम्हसितं जिं धाये ब्राह्मणं ॥"

अन आलयं धयागु तृष्णा । सिद्धिकाः शंकारहितम्हं धयागु च्यागु खँय् यथार्थं सिद्धिका च्यागु प्रकारया शंकायु शंका मयाद्दुम्हं । अमृतं प्राप्तम्हं धयागु अमृतं निर्वाणयात लाभयानाः साक्षात्कारधाम् खः, उम्हसितं जिं ब्राह्मणं धकाः धयाः धयागु अर्थं खः ।

देशनाया अन्त्यं आपालं (मन्तं) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्तं जुल ।

महाभोगल्लानं स्थविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४११. यस्सालया न विद्यन्ते आज्ञायाकथं कथी ।
अमृतागाधमनुप्राप्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥२९॥

^{११} नितसवं (सी० त्या० रे०)

२९. रेवत स्थाविरया खँ

"गुम्हसिया थन पुण्य...." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्तापूर्वाराम्य् च्वना बिज्याना: च्वबले रेवत स्थविरया कारणाय् आज्ञा ज्ञया बिज्यात । खँ "गामय् वा यदि आरण्यय्"^{१००} धका: गाथा वर्णान्य् विस्तृतं वर्णन यायेधुन । अन धयात:गु -

हानं छन्हुया दिनय् भिक्षुपिसं खँ न्द्व:थन - "अहो ! आमणोरया लाभ, अहो ! पुण्य, गुम्ह याकचां न्यास: भिक्षुपिन्त न्यास: गजू दुगु आगारत वयेकल ।" शास्ता बिज्याना: "छु खँय् थन, भिक्षुपिं, आ: खँ ल्हाना: मुनाच्वनागु ख: ?" धका: न्याना बिज्यायेव "फलनागु ख:" धका: धायेव, "भिक्षुपिं, जि कायया न पुण्य दु, नत पाप दु, वया निगुलि नाश जुइधुंकल" धका: धया ब्राह्मण वर्णय् च्वंगु युगु गाथा आज्ञा ज्ञया बिज्यात -

४१२. योध पुञ्जय्य पापज्व, उभो सङ्गमुपच्यगा ।
असोकं विरजं शुद्धं, तमहं श्रुमि ब्राह्मणं ॥

४१२. "गुम्हसिया थन पुण्य व पाप, निगुलि आसक्त नाशजुल ।
शोकरहितम्ह, मलरहितम्ह व शुद्धम्ह ख: उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन निगुलिं धयागु निगु पुण्यत व पापत वोट्टवया धयागु अर्थ ख: । आसक्त धयागु रागादिभेदगु आसक्त ख: । नाशजुल धयागु अतिक्रमण जुल । वृत्तमूलकगु शोकया अभावं धाना: शोकरहितम्ह, दुने रागरूपी धू आदि अभावं धाना: मलरहितम्ह, क्लेशादि मदुगुलि याना: शुद्धम्ह ख: उम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धया: धयागु अर्थ ख: ।

वेशनाया अन्त्य आपानं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

रेवत स्थविरया खँ व्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४१२. य इह पुण्यञ्च पापञ्चोभयोः संगमुपात्यगात् ।
असोक विरजं शुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३०॥

३०. तारुवाळी स्थाविरया खँ

"वन्द्या ये निर्मल....." धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्याना: च्वबले चन्दाभ स्थविरया कारणाय् आज्ञा ज्ञया बिज्यात ।

अन थव आनुपूर्विकथा - न्हापा छम्ह वाराणसिवासी बंजा "प्रत्यन्तय् वना: श्रीखण्ड ह्ये" धका: आपाल वस्त्राभरणत च्वना: न्यास:गु गाडां सिमानाय् वना: गाँया धवाटाय् वासच्वना: गुँड साजवा: मस्तय्के न्यन - "थव गामय् पर्वतया व्वय् ज्या याइपिं सुं नं मनू दुला ?" "ख:, दु ।" "थवया नां छु ?" "फलनागु नां ख: ।" "वया कला, कायपिनिगु नां छु ख: ?" "फलना फलनागु ख: ।" "वयागु छँ गन थाय् ?" "फलनागु थाय् ख: ।" वं इमिसं ब्यगु संकेटकथं सुखद यानय् च्वना: वया छँय लुखाय् वना: यानं व्वहाँवया छँय दुहाँवना: "फलनागु नाम्ह" धका: व मिसायात स:तल । वं "थव छम्ह जिमि थ:यिति जुइ" धका: याकनं वया: आसन लात । व अन फयेतुना: नां धया "जि पासा गन ?" धका: न्यन । "वनय् वन, स्वामी, ।" "जि काय फलनागु नाम्ह, जि म्हाय् फलनागु नाम्ह गन ?" धका: सकसिगु नां कया हे न्याना: "थुपि तिसा वस:त इमित व्यु, जि पासायात

^{१००} (५० प० १.९८)

वनं वदन्ने श्व वस्त्राभरणत बियाब्ज्यु" धका: बिल । वं वयात त:धके सत्कार यांना: स्वामी व:वले "स्वामी, श्व वसांसिंसे सकसिगु नां कया: श्व श्व बिल" धका: धाल । वं नं वयात यायेमा:गु कर्तव्य यात ।

अले वयात सन्ध्या इलय् फयेतुना न्यन - "पासा, पर्वतया वय्य वनाच्चवनाबले छु न्हापा आपा: छु खना: ?" "मेगु मखना:, ह्याउंगु कचात दुगु जिं आपालं सिमात खना:।" "यक्व: सिमात दुला ?" "दु, यक्व, दु ।" अथेसा छु जिमित बयनाब्ज्यु धका: वं नापं वना: रक्तचन्दन सिमात त्वाल्हाना: न्यास:गु गाडाय् जायेका: वयाच्चबले धाल - "पासा, वाराणसी फलानागु थासय् जिगु छैय् दु, इलय् बेलय् जिथाय् वा, मेगु जित उपहार मा:गु मदु, ह्याउंगु सिमा कचा हे जक हयाब्ज्यु ।" वं "ज्यु" धया: इलय् बेलय् वयाथाय् वदवने रक्तचन्दन हे जक हयाच्चन, वं नं वयात यक्व धन बियाच्चन ।

अनं लिपाया इलय् काश्यप दशबलया परिनिवांण जुडवं प्रतिस्थित यानात:गु लुंया स्तुप दु । व पुरुष आपालं श्रीखण्ड ज्वना: वाराणसी वन । अले वया उम्ह पासा बंजालं आपालं चन्दन नचुका: पात्रय् जायेका: "वा, पासा, गुबलेतक भोजन थयाच्चनिड, उबलेतक चैत्यया प्राङ्गणय् वना: वये" धका: वयात ज्वना: अन वना: श्रीखण्ड पुजायात । वया उम्ह प्रत्यन्तवासी पासां चैत्यया गर्भय् चन्दनं चन्दनया मण्डल दयेकल । धुलि हे जक वया पूर्वकमं ख: ।

वं अन च्युत जुया देवलोकय् उत्पन्न जुया: छगु बुद्धान्तर अन बितेयाना: थुम्ह बुद्ध उत्पन्न जुया बिज्याबले राजगृह नगरय् ब्राह्मण महाशालकलय् जन्म जुल । वया तेपुचां चन्दनमण्डल थें जा:गु प्रभा पिहॉवल, उकिं वयात चन्दाभा धयागु नां छुत । श्व वया चैत्यय् चन्दनमण्डल दयेकाव:गुलि याना: गुगु ख: । ब्राह्मणपिसं विचा: धात - "जिमिसं धवयात ज्वना: लोकयात नयेफड ।" वयात यानय् फयेतुका "गृहस्थिनं श्वया शरीरय् ल्हातं बुबस्याड, वयात युजागु एश्वयं सम्पत्ति प्राप्त जुडु" धका: धया: विचरण यात । स:छि वा इ:छि विदुपिसं हे जक वया शरीरय् ल्हातं थिड खनिड । इपिं थथे विचरण याना: जुयाच्चबले भावस्तिड थ्यंक वन नगर व विहारया दथुद वासयात । भावस्तिड नं न्यागु करोड आर्यभावकपिं भोजनन्त्य: दान बिया: भोजनधुका सुगन्ध स्वॉमा, वास: आदि ल्हातं ज्वना: धर्मभ्रवण यायेत वनिड । ब्राह्मणपिसं इपिं खना: "गन वनेगु ?" धका: न्यन । शास्तायाथाय् धर्मभ्रवण यायेत । वा, थन, अन वना: छु याइ ? जिमि चन्दाभ ब्राह्मणया आनुभाव समानगु मेगु आनुभाव मदु । श्वया म्ह्य् थ्युपिनि श्व धयागु प्राप्त जुड, वया: वयात स्ववा: । छ:पिति चन्दाभ ब्राह्मणया छु आनुभाव दु, जिमि शास्ताया हे महा आनुभाव दु । इपिं थवथवे थुडके मफुपिं जुया: "विहारय् वना: चन्दाभ, वा, भीसं शास्ताया आनुभाव (प्रभाव) सिडके" धका: वयात ज्वना: विहारय् वन ।

शास्ता व थ:थाय् लिक्क वयेवं हे चन्दाभया प्रभायात लोप याना बिज्यात । व शास्ताया लिक्क ह्यंगवा:या दालाय् च्वम्ह को थें जुल । अले वयात छखेलिक्क यकल, प्रभा न्हापा थें हे जुल । हानं शास्ताया लिक्क हल, प्रभा अथे हे अन्तर्हित (लोप) जुल । थथे स्वक्वतक वन नं प्रभा लोप हे जुवावनाच्चंगु खना: चन्दाभं विचा: यात - "श्व प्रभा लोप जुडगु मन्त्र स्यु जुडु धका: मतिड तया: ।" वं शास्तायाके न्यन - "छु छ:पिसं प्रभा लोप जुडगु मन्त्र स्थला ?" ख: स्यु । अथेसा जित नं बिया बिज्याहूँ । प्रवजित मखुपिन्ति जिं विड फडमखु ।

वं ब्राह्मणं धाल - "श्व मन्त्र कायेवं जिं फुकक जम्बुद्वीपय् जेष्ठम्ह जुडु, छिपिं थन हे ज्वनाच्चं, जिं प्रवजित जुया गुलिचा मद्दवं हे मन्त्र ग्रहणयाये ।" वं शास्तायाके प्रब्रज्या फवना: उपसम्पदा जुल । अले वयात स्वीनिगु शरीरया अवयवत कन । वं "श्व छु ख: ?" धका: न्यन । श्व मन्त्रयात परिकर्मयाना पाठयायेगु उचित जुड । ब्राह्मणपिं नं विचय् विचय् वया: "छु मन्त्र ग्रहण यायेधुन ला ?" धका: न्यनिड । आ:तक ग्रहण मयानानि । वं गुलिचा मद्दवं हे अर्हत्त्वय् थ्यंका ब्राह्मणपिं वया: न्यनीबले "छिपिं लिहॉं हूँ, आ: जि लिहॉं मवनीम्ह जुडुधुन" धका: धाल ।

भिक्षुपिसं तथागतयात कन - "भन्ते, श्वं जुडु मखुगु खँ धया: मेगु हे खँ ल्हानाच्चन" शास्तां "भिक्षुपिं, क्षीणाश्रव जिं काय् चन्दाभं आ: यथायंगु हे धयाच्चन" धका: धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१३. चन्दं विमलं मुदं, विपसन्नभनाविरलं
नन्दीभवपरिक्खीणं, तमहं भूमि ब्राह्मणं ॥

४१३. "चन्द्रमा ये निर्मल शुद्ध, प्रसन्न व स्वच्छम् ।
तृष्णाभव परिशीणम् खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन निर्मल धयागु पापादि मल रहितम् । शुद्ध धयागु उपक्नेस मवुम् । प्रसन्नम् धयागु लयताःगु मनम् । स्वच्छम् धयागु न्लेशं वलु मजुम् । तृष्णाभव परिशीणम् धयागु स्वंगु भवय् तृष्णा क्षीण जुड धुंकुम् खः, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनत) श्रोतापत्तिकलादि प्राप्त जुल ।

चन्दाभ स्थविरया खँ बचचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१३. चन्द्रमिव विमलं शुद्धं विप्रसन्नमनाविलम् ।
नन्दीभवपरिशीणं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३१॥

३१. सीवल्लि र्स्थावरया खँ

"गुम्हसिनं श्व भन्भःतगु....." धयागु धुगु धर्मदेशना शास्ता कुण्डकोलियया आधारं कुण्डधानवनय च्वना बिज्यानाः च्वबले सीवल्लि र्स्थावरिया कारण्ण आज्ञा जुया बिज्यात ।

छगु इलय् सुप्पवासा धयाम्ह कोलियया म्ठ्यायुमचा न्ह्युदँतक गर्भं धारणायानाः न्ह्युदँतक गर्भया कारण्ण मुच्छं जुया तिव्र पीडितगु दुःख वेदनां कष्ट जुयाः "धाये, वसपोल भगवान् सम्पक्सम्बुद्ध, श्व युजागु दुःखयात नाशयायेत धर्मदेशना याना बिज्यात । धाये, वसपोल भगवान् बुद्धया श्रावकसङ्घं बालागु आचरण यानाः बिज्याइपिं खः, गुपिं श्व युजागु दुःखयात नाशयायेत आचरण याना बिज्यापिं खः । धाये, उगु निर्वाण सुखदायकगु खः, गये थुकिइ युजागु दुःख मद्दगु खः^{१११} धकाः थुपिं स्वंगु वितर्कद्वारा उगु दुःखयात सहायानाः भाःतयात शास्तायाथाय् छुवयाः भाःतम्हं वया बचनं शास्तायात वन्दना यानाः कनेवं "सुखि जुडमा सुप्पवासा कोलियया म्ठ्यायुमचा, निरोगी स्वरथ्यपुवंक काय् बुडकेमाः" धकाः शास्तां धायेवं हे सुखी निरोगी जुयाः याउँक काय् बुडका बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा यानाः न्ह्युदँतक महादान बिल । वया काय् जन्मजुसां निसं लःथल ज्वनाः सङ्घयात नं लः हायेका बियाच्चन । व लिपा पिहांबया प्रबजित जुया अहँत्त्वय् थयन ।

अले छन्हुया दिनय् भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ न्ह्यःथन "स्व आवस, युजाम्ह अर्हतया उपनिश्रय सम्पन्नम्ह भिक्षु थुलिमठि समयतक मांया प्वाथय् च्वनाः दुःख अनुभव यात, सेपिनिगु ला खँ हे त्वःतिड्, धाये, श्व आपालं दुःखं मुक्तजुल ।" शास्ता बिज्यानाः "छु खँय थन, भिक्षुपिं, आः खँ ल्हाना मनाच्चवानु खः ?" धकाः न्यनाः बिज्याना "फलनागु" धकाः धायेवं "खः, भिक्षुपिं, जि काय् थुलिमठि दुःखं मुक्तजुया आः निर्वाणयात साक्षात्कार यानाच्चना च्वन" धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१४. योमं^{११२} पलिपथं दुगं, संसारं मोहमव्यगा ।
तिण्णो पागतो^{११३} ज्ञायी, अनेजो अकथंकेथी ।
अनुपादाय निव्वुतो, तमहं ब्रूपि ब्राह्मणं ॥

४१४. "गुम्हसिनं श्व भन्भःतगु दुगंमगु, संसारय् मोहयात त्यागयात ।
उतीणम्ह पारीथ्यम्ह ध्यानी, तृष्णा मवुम्ह, संकारहितम्ह ।
अनुपादानं शान्तम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

^{१११} (उदा० १८)

^{११२} यो इमं (सी० स्या० कं० ते०)

^{११३} पागतो (सी० स्या० कं० ते०)

उकिया अर्थ खः - गुम्ह भिक्षु थ्व रागया समस्या व क्लेशया दुर्गमगु लँ, संसारचक्रय् प्यंगू आर्यसत्ययात त्वःपुयातद्गु मोहं पुलावन, प्यंगू ओधं उतीर्णं जुयाः पारी थ्यंकवंह, निता प्रकारया ध्यानं ध्यान याद्गुह, तुष्पाया अभावं याना तुष्पा मद्गुह, शंकाया अभावं यानाः शंका मद्गुह, उपादानया अभावं यानाः आसक्त मज्जे क्लेशत शान्त जुया शान्तम्ह खः, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापतिफलादि प्राप्त जुल ।

सीवलि स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१४. य इमं प्रतिपथं दुर्गं ससारं मोहमत्यगात् ।

तीर्णः पारगतो ध्याय्यनेजोऽकथं कथी ।

अनुपादाय निर्वृतः तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३॥

३२. सुन्दरसमुह्म स्थविरया खँ

“गुम्हसिनं थन कामयात....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाबिज्यानाः च्वंनले सुन्दरसमुद् स्थविरया कारणाय आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, भावस्तिद् छम्ह कुलपुत्र सुन्दरसमुद् कुमार धयाम्ह पीयंगु कोटि धनसम्पत्ति दुगु महाकुल्य जन्म जुल । व छ्नुया दिनय् भोजनधुका सुगन्ध व मालादि ल्हाःत ज्वनाः आपालं मनूत धर्मोपदेश न्यनेत जेतवनय् वनाच्वंगु खनाः “गन वनेगु ?” धकाः न्यनाः “शास्तायाथाय् धर्मश्रवण यायेत” धकाः धायेवं “जिनं वये” धकाः धया व नापं वनाः परिषदया लिउंने छथाय् फयेतुल । शास्ता वया आसय सिद्दका आनुपूर्विं खँ कना बिज्यात । वं “छँच्वनाः संख थें तुयुगु ब्रह्मचर्य पालन याये फडमखु” धकाः शास्ताया धर्मोपदेशया आधारं प्ररजित जुइत उत्साहित जुया परिषद् लिहोवनेवं शास्तायाकं प्ररज्या फ्वनेवं “माँवीपिसं अनुमति मब्धम्हसित तयागतपिसं प्ररजित यानाः बिज्याइमखु” धकाः न्यनाः, छँए वनाः राष्ट्रपालकुलपुत्रादिपिं थें महानगु कुतलं माँवीपिसं अनुमति बिद्दकाः शास्तायाय् प्ररजित जुया उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुया “जि थन च्वना छु यायेगु ?” धकाः अनं पिहोवया राजगृह्य वनाः भिक्षाटनया नितिं चाःट्पुट्पुं दिं छ्यानाच्वन ।

अले छ्नुया दिनय् भावस्तिद् वया माँवीपिं छगू उत्सवया दिनय् महान् श्री शोभां युक्तजुया वया पासा कुमारपिं म्हिताच्वंगु खनाः “जिमि काययात थ्व दुलंभ जुल” धकाः विलापयात । उगु क्षणय् छम्ह गणिका (वेश्या) उगु कुल्य वनाः वया माँ ल्वयाः फयेतुना च्वंगु खनाः “माँ, छु कारणं ल्वयागु खः ?” धकाः न्यन । “काय लुमका ल्वयाच्वना ।” “माँ, व गन दु ?” “भिक्षुपिनिथाय् प्ररजित जुल ।” “छु वयात प्ररजित मयायेगु उचित खःला ?” “उचित खः, वं चीवर त्वाःतेगु इच्छा मयात, थनं पिहोवया राजगृह्य वन ।” “यदि जिं वयात चीवर तोकल धाःसा, छु जित यायेगु खः ?” “छन्त थ्व कुलया कुटुम्बस्वामिनी याये ।” अथेसा जित खर्चं वियादिसं धकाः खर्चं कयाः महान् परिवारपिं नापं राजगृह्य वनाः वया भिक्षाटन वनिद्गु लँ विचाः याना अन च्वनेगु छ्वा छँए कयाः सुथे हे प्रणीतगु आहार तयार यानाः स्थविरया भिक्षाटनया नितिं दुर्होवनिद्दले भिक्षा वियाः गुलिचा मद्दवं हे, “भन्ते, थन हे फयेतुना भोजन यानाः बिज्याहुँ” धकाः पात्र काल । व पात्र बिल ।

अले वयात प्रणीतगु आहार सेवा यानाः, “भन्ते, थन हे भिक्षाटनया नितिं बिज्यायेगु पाउंसं च्वं” धकाः धयाः छु समय वरन्दाय् फयेतुका भोजन याकाः मस्तयुत मरि नका हेकाः “स्थविर वडवले छिपि थन व, जिं पसां न थन वयाः धुफावकिड” धकाः धाल । इपिं कन्हेखुन्हु स्थविरया भोजनाय इलयं व पसां न धुफावकल । वं कन्हेखुन्हु, “भन्ते, मस्तयुत पसां न जिगु खँ मन्यसे थन धुफावकल, छँए दुने फयेतुना बिज्याहुँ” धकाः दुने फयेतुका छु समयतक भोजन याकल । हानं मस्तयुत हेकाः “छिमिसं जिं पसां न स्थविरया भोजन याद्गु इलयं तःसक हाः” धकाः धाल । इमिसं अथे यात । व कन्हेखुन्हु, “भन्ते, थव थासय तःसक हे न्यनेमजिल, मस्तयुत जिं पसां न खँ मन्यन, च्वे प्रासादय् हे फयेतुना बिज्याहुँ” धकाः धया स्थविरं स्वीकार यायेवं स्थविरयात न्चघने तयाः

प्रासादयुं यहाँबिबले लुखात न्युन्युं प्रासादयुं यहाँबिन । स्थविर उल्कष्टकथं न्यासिवनाः भिक्षाटन वनीम्ह जूसां न रसतुष्पाय आसक्त जुयाः वया खँ न्यनाः न्ह्यतं जाःगु प्रासादयुं यहाँबिन ।

वं स्थविरयात फयेतुकाः “पासा, पूर्णमुख, पीगु प्रकारं स्त्रीं पुरुषयात हाउभाउ याना क्यनिइ, म्हुतु वांखा क्यनिइ, ब्वछुना क्यनिइ, न्हिला क्यनिइ, मछाला क्यनिइ, लुसिं लुसिं ल्वाकाः क्यनिइ, तुतिं तुतिइ न्ह्याः क्यनिइ, कथिं वँयु च्वयाः क्यनिइ, मजायात घयेपुइ, घयेपुके बिइ, भ्हित्तिइ, भ्हित्तके बिइ, जुप्पानइ जुप्पानके बिइ, नकिइ, नकेबिइ, बिइ, फ्वनिइ, अनुकरण याइ, तःसलं खँ ल्हाइ, चिसलं खँ ल्हाइ, विपामदिक्क खँ ल्हाइ, दिनाः दिनाः खँ ल्हाइ, प्याखं हुयाः, मँ हाल्ना, वाजं थानाः, ल्बयाः, छायेपियाः समायानाः क्यनिइ, न्हिला भ्वइ, जँ सकिइ, गुट्ट्यगु अइ सकिइ, खँम्पा उलिइ, खँम्पा तोपुइ, दुरुष्पः केनिइ, याक्क्याः केनिइ, तेपुञ्जा केनिइ, मिखा फुतिफुति याइ, मिखाफुसि थःछुवइ, म्हुतुसि वान्याइ, मँ सकिइ, गा त्वःतिइ, गां चिइ, छ्यनयं च्वंगु फ्यनिइ, छ्यनयं च्वंगु चिइ”^{४१४} धकाः थये वम्हसित कुटम्ह मिसां स्त्रीलीला क्यनाः वया न्ह्यने दनाः थुगु गाथा धाल -

“अलः तयातयागु तुतिम्ह, लार्कां न्ह्याना तयाम्ह गणिका ।

छु ल्यायमम्ह जित खः, जि नं ल्यासेम्ह छल्ल खः ।

निम्हं प्रब्रजित जुइ, जीणं तुताम चूइबले ॥”^{४१५}

स्थविरया “अहो धायें, जि बिचाः मयाःसे इंगु (झ्यातगु) ज्या घायेलात” धकाः महानगु संवेग उत्पन्न जुल । उगु क्षणयुं शास्ता पीन्यागु योजन तापागु थामस्य जेतवनयुं फयेतुना हे उगु कारण खनाः मुसुक न्हिल । अले वसपोलयाके आनन्द स्थविरं न्यन - “भन्ते, मुसुक न्हिला बिज्यानाःगुया छु हेतु खः, छु कारण खः ?” आनन्द, राजगृह नगरयुं न्ह्यतजाःगु प्रासादया तल्सायुं सुन्दरसमुद्द भिक्षु व गणिकाया संग्राम जुयाच्वन । सुयागु, भन्ते, जय जुइ, सुयागु पराजय जुइ ? शास्ता, “आनन्द, सुन्दरसमुद्दया जय जुइ, गणिकाया पराजय जुइ” धकाः स्थविरयात जय प्रकाश यानाः बिज्याना अन फयेतुना हे रश्मियात फँलेयानाः “भिक्षुं निगु कामयं नं वास्ता मयाःसे त्याग या” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१५. योध कामे पहन्तान^{४१६}, अनागारो परिब्जे ।

कामभवपरिक्षीणं, तमहं तूमि ब्राह्मणं^{४१७} ॥

४१५. “गुम्हसिन थन कामयात परित्याग यानाः, गुहत्याग यानाः प्रब्रजित जुइ ।

कामभव परिक्षीणम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

उकिया अर्थ खः - गुम्ह व्यक्तित्व थन लोकयुं निगु कामयात त्याग यानाः गुहत्यागी जुया प्रब्रजित जुइ, वया काम परिक्षय जुइ व भव परिक्षय जुइ, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्तयुं व स्थविर अहंत्वयुं थयंका ऋद्धिबलं आकाशयुं ज्जे ड्वयावनाः उगु छँया पौ ह्वःखनाः शास्ताया शरीरयुं स्तुति धाया हे वयाः शास्तायात वन्दना यात । धर्मसभायुं खँ पितहल, “आवुसोपि, मँ सिइकिइगु रसया आधारं मन स्पन्ह सुन्दरसमुद्द स्थविर खः, शास्ता वया आश्रय जुयाः बिज्यात ।” शास्तां उगु खँ न्यनाः “भिक्षुपि, आः जकमखु, न्हापा नं थवया रसतुष्पायुं आसक्त मनम्हसित आश्रय हे जुया” धकाः धया इमिसं पचनेवं उगु अर्थयात प्रकाश धायेत न्हापाया खँ न्ह्यचयना बिज्यानाः -

“न दु रसस्वया मभियुं, आसवस्वया व मित्रतास्वया ।

वातमगु वनयुं च्वंम्हसित, थःगु वशयुं काल रसं सत्तज्जय नं ॥”^{४१८}

^{४१४} (जा० २.२१.३००)

^{४१५} (वेगमा० ४५९, ४६२)

^{४१६} पहन्तान (सी० तै०)

^{४१७} इदं गाथाद्वयं विदित्तपोषकेणु सकिदेव दसितं : उत्र गाथा पिने देया सफुलिइ उच्यः जक खने दु ।

^{४१८} (जा० १.१.१४)

एककनिपातय च्वंगु श्व वातमिगजातक विस्तृत कनाः बिज्यानाः "उबले सुन्दरसमुद् वातमृग जुल, युगु गाथा धयाः वयात त्वःताब्यम्ह जुजुया महामन्त्री जि हे खः" धकाः जातकथा स्वापु मिलेयानाः बिज्यात ।

सुन्दरसमुद् स्वयिरया खँ क्वचाळ ।

संस्कृतच्छायाः

४१५. य इह कामान् प्रहायानागारः परिव्रजेत् ।
कामभ्रवपरिशीघ्रं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३॥

३३. जटिल स्थविरया खँ

"गुम्हसिन् थन तृष्यायात...." धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना बिज्यानाः च्वबले जटिल स्थविरया कारणय् आज्ञा जुया बिज्यात ।

अन श्व आनुपूर्विकया खः - भौसं न्यनाः, न्हापा वाराणसी निम्ह दाजुकिजा कुटुम्बिकपि तःकूगु बुँड चाकुत्तु पिर्केबिल । अले छन्हुया दिनय् चिधिम्ह किजा चाकुत्तु बालिड वनाः "छपु दाजुयात विडि, छपु जित काये" धकाः निपु चाकुत्तुमाया रस मवाक्केत त्वान्हायेगु थासय् चिना काल । उबले धाये, चाकुत्तुयात यन्त्रं तिसिडुमाःगु मडु, च्वकप्यु बा हापु त्वान्हायेवं हे करुवां लः हाये ये चाकुत्तु हे रस पिर्हावडु । वं बुँडयासं चाकुत्तुमा ज्वनाः वयाच्चबले गन्धमादनय् प्रत्येकबुद्ध समापत्ति दनाः "सुयात यौ जि अनुग्रह यायेगु जुड" धकाः स्वया बिज्याबले उम्ह थःगु जानया जालय् दुर्हावेगु खनाः संग्रह धायेत समर्थभाव दुगु सिडुका पात्र व चीवर ज्वनाः ऋद्धि बिज्यानाः वया न्चने दनाच्चन । वं वयात खनाः लयतायाः वछुयायाय् बँय गा लायाः, "भन्ते, थन फयेतुना बिज्याहँ" धकाः प्रत्येकबुद्धयात फयेतुकाः "पात्र बिया बिज्याहँ" धकाः चाकुत्तु चिनातःगु थासय् फेनाः पात्रया च्वे तल, रस क्वहँवया पात्रय् जायेका बिल । प्रत्येकबुद्ध उगु रस त्वनाः बिज्याबले "धाये, जि आर्य नं बालाक रस त्वनाबिज्यात । यदि जि दाजु ध्यवा काल धाःसा ध्यवा विडि । यदि पुण्यभाग काये धाःसा, पुण्य भाग बिडि" धकाः बिचाः याना, "भन्ते, पात्र जित बिया बिज्याहँ" धकाः निक्कवगु पटकय् नं चाकुत्तुमा फेनाः रस दान बिल । "जि दाजु चाकुत्तु बुँडथासं मेगु चाकुत्तु हया नड" धकाः थुलि नं वया छलेयायेगु मन मजुल । प्रत्येकबुद्ध न्हापालाक हे चाकुत्तुया रस त्वंगुलियानाः उगु चाकुत्तुया रस मेपिन्त नं इनाबिडगु इच्छा जुया कयाः हे फयेतुल । वं वसपोलया आकार सिडुका पन्नाइ पुणं जुडक वन्दना यानाः, "भन्ते, गुगु श्व जि अग्रगु रस दान बियागु खं, श्वया कारणं यानाः देवमन्थु लोकय् सम्पत्तियात अनुभव यानाः लिपा छःपिसं प्राप्तयाना बिज्याःगु धर्मय् हे ध्यनेमा" धकाः प्रार्थना यात । प्रत्येकबुद्ध वयात "अये हे जुडमा" धकाः धया बिज्यानाः "इच्छितं पथितं तुम्हं" धकाः निपु गाथाद्वारा अनुमोदनयानाः गये वं खनेदइ, अये अधिस्थान यानाः आकाशं गन्धमादनय् बिज्यानाः न्यासःम्ह प्रत्येकबुद्धपिन्त उगु रस बिल ।

वं उगु प्रातिहायं खनाः दानुया लिक्क वनेवं "छ गन वनागु ?" धकाः न्यनेवं "चाकुत्तुबालि स्वयेत वनागु खः ।" "छ अन वनाः छु यायेगु, छपु बा निपु चाकुत्तुमाः ज्वनाः वये म्वाःला ?" धकाः दाजु धायेव - "खः, दाइ, निपु चाकुत्तुमा जि कयागु खः, छम्ह प्रत्येकबुद्धयात खनाः जि चाकुत्तुमाया रस दान बिया 'ध्यावासां पुण्य भागसां विडि' धकाः छःपिनिगु चाकुत्तुमाया रस जि दान विडिधुन, छु उगुया ध्यवा कायेगु लाकि पुण्यभाग कायेगु ?" धकाः धाल । "छु प्रत्येकबुद्धं याना बिज्यात ?" धकाः न्यन । "जिगु चाकुत्तुमाया रस (ति) त्वनाः छःपिनिगु चाकुत्तुमाया रस ज्वनाः आकाशं गन्धमादनय् बिज्यानाः न्यासः प्रत्येकबुद्धपिन्त बिल ।" वं उगु खँ कनाच्चबले हे निरन्तरं प्रीति स्पर्शितगु म्ह जुया "अथेसा जित नं प्रत्येकबुद्धं खनाः बिज्याःगु धर्मं हे प्राप्त याये दयेमाः" धकाः प्रार्थना यात । थये किजाम्हं स्वंगु सम्पत्ति प्रार्थनायात, दाजुम्हं छाम् हे जक पदं अर्हत्त्व प्रार्थना यात धयागु श्व इमिगु पूर्वकर्म खः ।

इपिं आयु दतले च्वनाः अनं सिनावनाः देवलोकय् उत्पन्न जुयाः छगु बुद्धान्तर बितेयात । इपिं देवलोकय् च्वनाच्चबले विपस्सी सत्यक्सम्बुद्ध लोकय् उत्पन्न जुल । इपिं नं देवलोकं च्युतजुया बन्धुमती नगरया छगु कुलछँय दाजुम्हं दाजुम्हं हे, व किजाम्हं किजा हे जुया प्रतिसन्धि काल । इपिं मध्ये तदिम्हसित सेन धयागु ना

छूत, किजाम्हासित अपराजित नां छूत । इपि मध्ये वैशय् थ्यंबले घरगृहस्थी व्यवस्थायानाः ज्वनाच्चंबले "बुद्धरत्न लोक्य उत्पन्न जुल, धर्मरत्न, सद्हरत्न, दान व्यु, पुण्यतया, वी अष्टमी खः, वी चतुर्वर्गी खः, वी पुनि खः, उपोसयय च्चं, धर्मश्रवण या" धकाः धर्मघोषकं बन्धुमती नगर्य च्चयेकुगु सः न्यनाः आपालं मन्तु भोजनन्त्यः दान विद्या भोजनधुंका धर्मश्रवण यायेत वनाच्चंपित्त खनाः सेन कुटुम्बिकं गान वनेगु ?" धकाः न्यनेवं "शास्तायायाय धर्मश्रवण यायेत" धकाः धायेवं "जिनं वने" धकाः इपि नापं हे वनाः परिषदया लिउंने छयाय फयेतुल ।

शास्तां वया मनया खँ सिद्धका आनुपूर्विं खँ कना बिज्यात । वं शास्ताया धर्मोपदेश न्यनाः प्रब्रजित जुइत उस्ताहित्मं जुया शास्तायाके प्रब्रज्या पवन । अले वयात शास्तां "छु छं स्वयेभाःपि जातिन्धुपिं दुला ?" धकाः न्यनाः बिज्यात । दु, भन्ते । अथेसा यःम्हं स्वयेभाःपि थःयित्तिपिके न्यनाः वा । व किजायायाय लिक्क वनाः "गुगु थ्व कुल्य धनसम्पत्तित खः, इपिं फुक्कं छंगु जुल" धकाः धाल । "छःपिनि छुयायेगु, दाइ ।" जि शास्तायायाय प्रब्रजित जुइ । "दाइ, छु धयागु थ्व, जि मां मदयेधुंका मां ये खः, वी मदयेधुंका वी ये छःपि जित दयाच्चन, थ्व कुल्य आपालं धनसम्पत्तित दु, छैय् च्वनाः नं पुण्यधर्मं यायेफु, वये यानादिइमते ।" जिं शास्तायायाय धर्मोपदेश न्यना, छैय् दुने च्वनाः उगायाय पवकं फइमखु, जि प्रब्रजित हे जुइ, छ लिहाँ हँ । थये वं किजायाय लित छवया शास्तायायाय प्रब्रजित जुया उपसम्पदा प्राप्तम्ह जुया ताःइं मदुवं हे अहँन्वय थ्यन । किजाम्हं नं "दाजुया प्रब्रजित सत्कार याये" धकाः न्हयन्हुतक बुद्धप्रमुख भिभूसइयात दान बिद्या दाजुयात वन्ना यानाः धाल - "भन्ते, छःपिसं थःगु भव दुःखया अन्तयाः बिज्यात, जि पञ्चकामगुणाय तवनाः पिहँविया प्रब्रजित जुइ मफुत, जि छैय् च्वनिम्हसित व्वगु महानगु पुण्यकर्मयात कना बिज्याहँ ।" अले वयात स्थविरं "साधु, साधु, पण्डित, शास्ताया गन्धकुट्टिइ दयेकिइ" धकाः धाल । वं "ज्यु" धकाः स्वीकार यानाः नाना प्रकारया सिंत हयेके बिद्या थायानितिं सिं सुइकेबियाः छगः लुं पानातःगु, छगः बःलं पानातःगु, छगः मणि जरेयानातःगु यानाः उपिं सत्परल जरेयानाः गन्धकुट्टिया पीत दयेका तोपुइके बिल । गन्धकुट्टि दयेकुबले हे वयात थः समानगु नाम्म अपराजित धयाम्ह भिंचा लिक्क वनाः "जि नं दयेके, जित नं पुण्यया भाग बिद्यादिसँ, कना" धकाः धाल । बाबु, विइमखु, मेगुस्वया असाधारण जुइक दयेकेमाःगु खः । वं आपालं पवनं नं पुण्य भाग प्राप्त मजुया "गन्धकुट्टिया न्ह्यने किसिया शाला दुसा उचित जुइ" धकाः सत्परलमय किसिया शाला दयेके बिल । वं युम्ह बुद्धया उत्पन्न जुया बिज्याबले मेण्डक सेठ जुया जन्म जुल ।

गन्धकुट्टिइ सत्परलमय स्वया तःपागु भ्यात दु । इमिगु न्ह्यने क्वय चाकःलागु स्वंगु पुखूत दयेकाः न्यता प्रकारया सुगन्धयुक्तगु लः जायेकाः अपराजित गृहपतिं न्यता प्रकारया वर्णगु स्वांत पिकेबिया, तयागतयात दुने फयेतुइबले फय्या वेगं पुइका यकिइगु स्वाँया रेणु (बुँ) व हःचात वसपोलया म्हुय लाकेत । गन्धकुट्टिया स्तुपिका ह्याउंगु लुँयागु जुल, पवाल दयेकातःगु गजु जुल, क्वय मणिपा पीत जुल । थये वयाय प्याखँ हुलाच्चम्ह म्हुयखाः येँ शोभायमान जुयाच्चन । छयायेबहुगु सत्परलत व मेमेगु रत्नत नं छयाकेबिया फुक्क हे ज्वनाः पुलितक गन्धकुट्टिया छचाखेर परिवेणाय लायेकेबिल ।

थये गन्धकुट्टि सिधयेका अपराजित गृहपति दाजु स्थविरयाय लिक्क वनाः धाल - "भन्ते, गन्धकुट्टि दयेके सिधल, लिक्का परिवेणगु याइइ प्रतीक्षा यानाच्चना, परिवेणगु यायेवं धायै, महानगु पुण्य प्राप्त जुइ ।" व शास्तायायाय लिक्क वनाः धाल, "भन्ते, धायै, छःपिन्त थ्व कुटुम्बिकं गन्धकुट्टि दयेकल, आः परिवेणगुया नितिं प्रतीक्षा यानाच्चन" धकाः धाल । शास्ता आसनं दनाः गन्धकुट्टि न्ह्यने बिज्याना चाःहिक लायातःगु रत्नया द्वं स्वस्वं लुखाया खलुइ दना बिज्यात । अले वसपोलयात कुटुम्बिकं "दुहाँ बिज्याहँ, भन्ते" धकाः धाल । शास्ता अन हे च्वनाः स्वस्वतक वया दाइन्त स्थविरयात स्वल । वसपोलं स्वया बिज्याःगुभाव सिद्धका स्थविरं किजायात धाल - "वा, किजा, जि हे रत्नक जुइ, छःपि सुखपूर्वक च्वना बिज्याहँ" धकाः शास्तायात धाः । वं स्थविरया वचन न्यनाः शास्तायात पञ्चायं पुः वन्ना यानाः, "भन्ते, गये मन्तु सिमाकवय दुहाँवनाः वास्ता मयाःसे वनीगु खः, गये खुसिइ तरेजुया वनीबले दुंगायात वास्ता मयाःसे व्यागयाना वनिइ, थये उपेभितभाव छःपि च्वना बिज्याहँ" धकाः बित्ति यात । छाय शास्ता दना बिज्यात ? थये वसपोलयात जुल - "बुद्धपिनियाय भोजन न्यतः व भोजन लिपा आपालं मन्तु वयाच्चनिइ, इपिं लिहाँवनिइबले रत्नत ज्वनाः वनिइबले जिमिसं इमित पने फइमखु, परिवेणाय जक युलिमछि लायातःगु रत्नत थः उपस्थापकपिसं कयायकेवं पने मफइबले कुटुम्बिकं जिप्रति

आघात यानाः अपायय् वनिद्" धकाः श्व कारणं दना विज्यात । वं, "भन्ते, जि हे रक्षक जुद्, छःपि च्वना विज्याहुँ" धकाः धायेवं दुहाँ विज्यात ।

कुटुम्बिकं छत्राखेरं रक्षायाद्दुपि तयाः इपिं मन्तयूत धाल - "तातपिं, गाय् प्वःचिना व म्हिचाय् स्वयना ज्वनाः वनिद्दुपिन्त पं, ल्हाःतं ज्वनाः वःनिपिन्त पनेमते ।" दुने नगरय् नं धायेकेबिल "जिं गन्धकुटि परिवेणय् सत्परन्त लयायेका तयागु दु, शास्तायाथाय् धर्मभ्रवणा यानाः वनीबले गरिबम्ह मन्नुं निपा ल्हाःतय् जायेक काये दु, सुखीपिसं छापा ल्हाःतं जक काये दु ।" वयात थये जुल "आः भद्रावावनि धर्मोपदेश न्यनेगु इच्छाजुया वं हे वनिद्, भद्राम्दुपिं धनया लोभं वनाः धर्मोपदेश न्यनाः दुःखं मुक्तजुद् ।" उकिं मन्तयूत सग्रह् यायेत थये धायेके बिल । आपालं मन्तयूसं वं धाःगुकर्यं हे रलन्त काल । एक लायातयागु रलन्त फुडवं स्वक्वतक पुलितक रलन्त लायेके हे बिल । शास्ताया पादमूलय् तिनया चिवगु बाकस्वा अपायय्वःगु अन्त्यगु मणिरलन्त तल । वयात थये जुल - "शास्ताया लुँया वर्णगु म्हेया प्रभा नापं मणिया प्रभा स्वयाच्चपिनि तृप्ति धयागु जुद्मखु ।" उकिं थये याःगु खः । आपालं मन्तयूसं अतुन जुया स्वल ।

अले छन्हुया दिनय् छम्ह मिश्यादृष्टिम्ह ब्राह्मण "धाये, शास्ताया पादमूलय् महामन्त्यगु मणिरलन्त तयातल, जिं यंके माल" धकाः विहारय् वनाः शास्तायात वन्दना यायेत वयाच्चपि आपालं मन्तयूगु बिचं दुहाँवन । कुटुम्बिकं वया दुहाँवंगु आकारं हे "श्व मणि कायेगु इच्छाम्ह खः" धकाः बिचाः याना "अहो धाये, श्वं मकासा ज्यु" धकाः बिचाः यात । वं नं शास्तायात वन्दना याये थं यानाः पादमूलय् ल्हाः यंका मणि ज्वनाः ज्यु सुनुकाः लिहाँवन । कुटुम्बिकं उगु चित्तयात प्रसन्न याये मफुत । वं धर्मोपदेशया अन्त्य शास्ताया लिक्क वनाः धाल - "भन्ते, जि स्वक्वतक गन्धकुटिद् चाःहिका पुलितक सत्परन्त लायाबिया, इपिं फुक कासां नं जित आघात धयागु मजुल, चित्त भन्नु भन्नु प्रसन्न हे जुल । थौं 'अहो धाये, श्व ब्राह्मणं मणि मकायेमाः धकाः बिचाः याना उगु मणि ज्वनाः वन्दने चित्त प्रसन्न याये मफुत ।" शास्ता वया खँ न्यना "उपासक, थःके दुगु मेपिसं यंके मफुद्गु याये मफुला ?" धकाः नय (उपाय, नियमविधि) बिल । वं शास्तां बिया विज्याःगु नियमय् च्वनाः शास्तायात वन्दना यानाः "थौं निसं जिंके दुगु सुका छुपु नं जित त्याका सलंसः जुजुपिं बा खुँतयूसं कायेगु समर्थवान धयापिं मदयेमाः, जिंके दुगु मिं नं मनयेमाः, लखं नं च्हुदके मयंकेमाः" धकाः प्रार्थना यात । शास्तां न वयात "थये जुद्मा धकाः अनुमोदन यात । वं गन्धकुटिया उलेज्या याबले ख्वीच्याद्दः भिक्षुपिन्त दुने विहारय् हे गुलातक महादान बिया दानया अन्त्य सकसित त्रिचीवर दान बिल । न्हुपिं सङ्घयात व्यगु चीवरया म् इःछि वंगु जुल ।

वं थये आया दतले पुण्यत यानाः अनं च्युत जुया देवलोकय् उत्पन्न जुयाः उलिमछि समयतक देवमनुष्य लोकय् चाचाःहिया जुजुं श्व बुद्दया उत्पन्न जुया विज्याबले राजगृहय् छाग् सैठया कुलय् प्रतिसन्धि कयाः गुलात्या आवत्तक मया व्हाथय् च्वन । व जन्म जगु दिनय् फुक्क नगरय् फुक्क शस्त्रावृत्त जाञ्ज्वल्लेमान जुल, सकसिया म्हेय् तियातःगु तिसात जाञ्ज्वल्लेमान थये जया जः पिहाँवल, शहर छगुलिं छाग् हे कथं थित । सेठ नं सुथे हे जुजुया उपभयान् वन । अले वयात जुजुं न्यन - "थौं फुक्क शस्त्रावृत्त जाञ्ज्वल्लेमान जुल, शहर छगुलिं छाग् हे कथं थिनाच्चन, श्वया कारण छं स्याला ?" "स्यु, देव ।" "छु खः, सेठ ?" "जिगु छैय् छःपिनि सेवक जन्म जुल, वया पुण्यया तेजं थये जगु खः ।" "छु व खुँ जुद् ला ?" "श्व जुद्मखु, देव, इद्दसकल्प यानाः वःम्ह पुण्यवान् सत्त्व खः ।" "अथेसा वयात बोलाक लहिगु उचित जुद्, श्व वयात दुसया ध्यवा खः" धकाः न्हिया न्हियं इःछि ध्यवा तयेके बिल । अले वयात नां छुद्गु दिनय् फुक्क नगरय् छाग् हे कथं जाञ्ज्वल्लेमान जगुलिं यानाः जोतिक धयागु नां छुत ।

अले वया वैश्या थ्यबले छैय् दनाबिद्दत भूमि शोधन याबले शक्रया भवनय् क्वाना वल । शक्र "छु श्व खः ?" धकाः बिचाः याना स्वबले "जोतिकया छैय् दनेत याय् कयाच्चन" धकाः सिद्दका "श्व युमिसं दनिगु छैय् च्वनिद्दमखु, जि नं अन वनेगु उचित जुद्" धकाः सिंकाःमिया भेषं अन वनाः "छु यायेमाःगु दु ?" धकाः धाल । "जोतिकया छैय् दयेकेगु याय् कयाच्चनगु खः ।" "चिला हँ छिपिं, श्व छिमिसं दनिद्दगु छैय् च्वनिद्दमखु" धकाः धया किंखुगु कोशति भूमिभागय् स्वल, व उबले हे कसिणमण्डल थं माथं वन । हानं "श्व भासय् पृथ्वी तछ्छायानाः सत्परन्तम्य न्हय्तंजाःगु प्रासाद दंनावयेमाः" धकाः बिचाः याना स्वल, उबले हे उजागु प्रासाद दना वल । हानं "श्वया चाःहिक सत्परन्तया न्हया पखात यहाँवयेमाः" धकाः बिचाः याना स्वल, उजागु हे पखात

यहाँवल । अले "शुमिगु सिथय् कल्पवृक्षत यहाँवयेमाः" धकाः बिचाः याना स्वल्, उजागु हे कल्पवृक्षत यहाँवल । "प्रासादया प्यंग् कुनय् प्यंग्ः स्वथनातःगु धनया घःत यहाँवयेमाः" धकाः बिचाः याना स्वल्, फुक्कं अथे हे दत । धनया कौतं छगु योजनतक वत, छगः स्वंगु गावुत प्रमाणगु, छगः बागु योजन प्रमाणगु व छगः गावुत प्रमाणगु जुल । नोधिस्तन्व्यात उत्पन्न जगु धनया कौं छगु म्हुतया प्रमाणगु खः, स्वय् पृथ्वी सिथय् थ्यंक् थ्यंगु जुल । जोतिकयात उत्पन्न जगु धनया कौया छगु म्हुतया प्रमाणगु धकाः कनातःगु मदु, फुक्क कौया म्हुतुत ताडमायात चानातःगु फल ये जाया यहाँ वयाच्चन । प्रासादया प्यंग् कुनय् बचाभागु ताडिसिमा प्रमाणगु प्यमा लुंया चाकुतुमात उत्पन्न जुल । इमिगु हःत मणियागु जुल, दं जक लुंयागु जुल । थुपि वया पर्वकर्म क्यनेत उत्पन्न जगु खः ।

न्हयगु लुखा खलुद न्हयम्ह यक्षतयसं आरक्षा यानाः च्वनाच्चन । न्हापांगु लुखाया खलुद यक्षकोली धयाम्ह यक्ष वः हेः छि यक्ष परिवारपि नापं आरक्षा यात, निगुगु लुखाय् उपल धयाम्ह यः निद्रः यक्ष परिवारपि नापं, स्वंगुगु लुखाय् वजिर धयाम्ह स्वदः परिवारपि नापं, प्यंगुगु लुखाय् वजिरवाहु धयाम्ह प्यदः परिवारपि नापं, न्यागुगु लुखाय् कसकन्द धयाम्ह न्यादः परिवारपि नापं, खुगुगु लुखाय् कट्थ धयाम्ह खुदः परिवारपि नापं, न्हयगु लुखाय् दिसामुख धयाम्ह न्हयदः परिवारपि नापं आरक्षा यात । यथे प्रासादया दुने व पिने क्वातुक रक्षा यानातल । "जोतिकया धाथे, सत्परलमय न्हयतजाःगु प्रासाद यहाँवल, न्हयगु पःखा, न्हयगु लुखा प्यंगः स्वथनातःगु धनया घःत यहाँ वयाच्चंगु जुल" धकाः न्यनाः बिम्बिसार जजुं सेठछत्र बिया छलव । वया नां जोतिकसेठ जुल ।

व नापं पुण्यधाम्ह स्त्री उत्तरकुरुड जन्म जुल । अले वयात देवतां अनं हया बांलागु कोठाय् फयतुकल । व वबले छपना जाकि स्वंगः जेत पिहाँबिदगु ल्व्हं ज्वनाः वल (काल) । इमिसं जीवनभर उगु हे जाकिया भोजन यादगु जुयाच्चन । यदि धाथे, इमि सःछिगु गाडाय् जाकि जायेकेगु इच्छा जुडबले (उकि प्का ब्यसां नं) व छपना जाकि ल्यनाः हे च्वनिद । जा युडगु इलय् जाकि भुतुलिद तयाः उपि ल्व्हंत छने तद, उबले ल्व्हंत जाज्वल्लेमान जुयाः च्याड जा बुडव हे सिद । उगु संकेतं जा बुजगु भाव सिदकिद । सप व ल्वहे आदि दयेकिदबले नं युक्तय हे दयेकिद । यथे इमिसं जाज्वल्लेमानगु ल्व्हंत अहारत दयेकिद (युड) । मणिया जाःन्य च्वनाच्चन, मिं बा मत धयाम्गु मस्यु । "जोतिकया धाथे, यजागु सम्पत्ति दु" धकाः फुक्क जम्बुद्वीपय प्रसिद्ध जुल । आपालं मनूत रयादि मिलेयानाः स्वये धकाः वड । जोतिक सेठं ववःपिन्त उत्तरकुरुं हःगु जाकिया जा युडकेबिया नकिद (विदकल) । "कल्पवृक्षय वस्त्रत काः, तिसात काः" धकाः अहेयात । "गावुत प्रमाणगु धनया कौया पूसा चायेके बिया नयेतमाःक धनसम्पत्ति काः" धकाः अहेयात । फुक्क जम्बुद्वीपवासीपिसं धनसम्पत्ति ज्वनाः वबले धनसम्पत्तिया कौन्य छलगु नं सम्पत्ति च्वलाइमखु । गन्धकुटिया परिवेणाय फियानाः रन्तत लाथावःगुलि याना वया थव फल दुगु खः ।

यथे मनुतयसं तिसा वसःत व धनसम्पत्ति यःतमाक्व ज्वनाः वनाच्चबले बिम्बिसारया वयागु प्रासादय् दर्शन यायेगु इच्छा जसां नं आपालं मनूत वयाच्चंगुलि यानाः अवसर मन्त । लिपा यःतमाक्व ज्वनाः वनाच्चपिं मनूत कम जुडवं जुजुं जोतिकया बीयात धाल - "छं काय्या प्रासाद दर्शन यायेगु इच्छा जुल ।" वं "साधु, देव" धकाः धयाः वनाः काय्यात कना - "पूता, जुजुं छगु प्रासादय् दर्शन यायेगु इच्छा यात ।" "साधु, बा, बिज्याहं धाः ।" जुजुं महानु परिवारपि नापं अन वन । न्हापांगु लुखाय् बें पूनाः फोहर वॉइवडम्ह दासीं जुजुयात ल्हाः बिल, जुजुं "सेठया कला जुड" धकाः मतिद तयाः मछाला वया नारिद ल्हाः मतल । यथे न्यं दुगु लुखाय नं दासितयत "सेठया कला जुड" धकाः मती तया इमिगु नारिद ल्हाः मतल । जोतिक यथाः जुजुयात लँस्ववनाः वन्चना यानाः लिउंने च्वनाः "ण्ट्यःने बिज्याहं, देव" धकाः धाल । जुजु मणिया बें सःछिम्ह मनु कुत्तुकि प्रपात ये जुयाच्चन । वं "श्व जित ज्वनाः कुतुकंत गाःमूयातःगु जुड" धकाः मती तया तृति दिकेगु साहस मंत । जोतिक "देव, श्व गाः मखु, जिगु लिउंने बिज्याहं" धकाः यः न्हयने च्वन । जुजु व पलातःबले वंय न्हया वनाः कवयथा तल्पा न्हसे प्रासादय् स्वस्वं जुयाच्चन । उबले अजातशत्रु कुमार नं वीया पतिञ्जा ज्वनाः चाःह्युह्युं बिचाः यात - "आने अन्धबालम्ह जि बी खः, गृहपति धयाम्ह सत्परलमय छैय् च्वनाच्चन थव जुजु जुया नं सिंया छैय् च्वनाच्चन, जिं आः जुजुं जुया श्वयात श्व छैय् च्वंके बिदमखु" धकाः ।

जुजु नं च्चे तल्पाय् थहाँवनाच्चबले हे जलपानया डं जुल । वं सेठयात सःता, "महासेठ, थन हे जलपान नयेमालिद ।" जिं स्यु, देव, तयार प्राये धुन देवया आहार । वं भिक्षुगुः नस्वाःवःगु लःघलं भ्वःल्हया सेठया

रत्नमय फयेतुद्गु मण्डपयु लयातःगु वयागु हे फयेतुद्गु खातायु फयेतुल । अले वयात ल्हाः सिलेगु लः बियाः छुगु लाख म्वंगु लुंया पात्रयु छ्वालुगु खीर तयाः न्दघने तल । जुजुं "भोजन" धकाः मतिदतया नयेगु शुष्ययात । सेठं "देव, श्व भोजन मखु, छ्वालुगु खीर खः" धकाः मेगु लुंया पात्रयु भोजन तयाह्याः न्हाया नयाच्वंगु पात्रयु तयाबिल । थये याना नयेगु भोजन धायें, साद्गु जुयाच्वन । जुजुं साःगु भोजन नया प्रमाणा मसिल । अले वयात सेठं वन्दना यानाः ल्हाः ज्वजलया यानाः "गातः, देव, थुलि हे जक नया बिज्याहूँ, थनं मेगु पच्यु याये फडमखु" धकाः धाल । अले वयात जुजुं धाल - "छु, गृहपति, यःगु भोजनयात गौरवतया धयागु खःला ?" देव, श्व मखु, छःपिन्त व फुकक सेनाबलयात नं श्व हे भोजन श्व सूप खः । परन्तु जित अयशा जुड धकाः ग्यानाच्वना । छु कारणं ? यदि देवयात शरीरयु आलस्य जक जुसां, "भ्हिगः जुजुं सेठया छँयु भोजन नया बिज्यात, सेठं छु नं यात जुड" धकाः ल्हाद्गु वचन खनाः ग्या, देव । अथेसा भोजन यकिड, लः हिं । जुजु भोजनया अन्त्य फुकक राजपरिवारपिसं नं उगु हे भोजन यात ।

जुजुं सुखया खँ ल्हाः फयेतुना सेठयात सःता, "छु श्व छँयु सेठया जहान मदला ?" धकाः न्यन । "खः, दु, देव ।" "व गन ?" धकाः न्यन । "कोठायु फयेतुनाच्वन, देवया बिज्याःगुभाव मसिल जुड ।" सुथे हे गुलि नं जुजु नापं सकलें परिवारपिं वल, वं जजया वःगुभाव नं छु मसिल । अनलि सेठं "जुजुं जि कलायात स्वयेगु इच्छा यात" धकाः वयाथायु लिक्क वनाः "जुजु बिज्यात, छु छं जजुया दर्शन यायेगु उजित मजु ला ?" धकाः धाल । वं गोतुला हे "सु खः, स्वामी, जुजु धयाम्ह ?" धकाः धयाः "जुजु धयाम्ह की मालिक खः" धकाः धायेव मनसुख मदयेकाः धाल "धायें, भीसं पुण्यकर्म बालाक यानाः मवःखनि, गुपिं भी नं मालिक नं दनि । जिमिसं अश्रद्धाद्वारा पुण्यकर्मत यानाः सम्पत्ति प्राप्त यानाः मेम्ह मालिक दुगु थासयु उत्पन्न जुया । अवश्य नं जिमिसं विश्वास मयाःसे दान बिया वल जुड, श्व उगुया फल खः" धकाः धयाः "छु आः धायेमाल, स्वामी" धकाः धाल । ताडया पंखा च्वनाः वयाः जुजुयात पंखा गयेकिड । वं ताडया पंखा च्वनाः वयाः जुजुयात पंखा गयेकाच्चंबले जुजुया छयनयु चिनातःगु कापःया गन्धया फसं मिछायु कल, अले वया मिछां ख्वबि धाः हाल । उगु खनाः जुजुं सेठयात धाल - "महासेठ, मिसा धयाम्ह अत्यबुद्धिमद्द खः, 'जुजु जि स्वामीया सम्पत्ति काडन धकाः ग्याना छ्वयाच्वन धकाः मतिदतया, वयात आशवासन व्यु 'जित छुगु सम्पत्ति माःगु मदु ।' " देव, व थये जुया छ्वःगु मखु । अले छायु ले ? छःपिनि छयनयु चिनातःगु कापःया गन्धं यानाः ख्वबि वःगु खः । वं मतया प्रकाश व मिया जः नं मखनि, मणिषया जःल्यु नड, फयेतुड व गोतुलिद्गु जुयाच्वन, देव जक मतया जःल्यु फयेतुना बिज्याद्गु जुड ? खः, सेठ । अथेसा, देव, थौं निसें मणिषया जःल्यु फयेतुना बिज्याहूँ धकाः महानगु बाकस्वा पायवःगु अमृत्यु मणिारन बिल । जुजु छँयु स्वयाः "धायें, जोतिकया सम्पत्ति महानगु खः" धकाः धया वन । श्व थनतक जोतिकया उत्पत्ति खँ खः ।

आः जटिलया उत्पत्ति खँ सिकेमात - वाराणसी छम्ह सेठया म्हाधायु बालाम्ह जुल, व किन्ध्यादें किंखुदें दुबले रक्षायानितिं छम्ह दासी बिया न्हयतंजाःगु छँया च्चे तल्लायु बालगु कोठायु वास याकातल । छम्हाया दिनयु झ्याः चायेकाः पिने स्वयाच्चंबले आकाशं वनाच्वम्ह छम्ह विद्याधरं वयात खनाः स्नेह उत्पन्न जुयाः झ्यालं दुहाँवनाः व नापं सहवास यात । वया व नापं सहवास यानाः ताःदें मदुवें हे प्यामयु दत । अले वयात उम्ह दासी खनाः, "मूँ, छु श्व ?" धकाः धया "जुड्झ्यु, सुयात नं धाये मते" धकाः वं धायेवं ग्यानाः सुंक च्वन । वं नं फिला फुडवं कायु बुडका न्हुगु शल ह्येके बिया उकिड उम्ह मचायात गोतुडका उगु थलयु त्वःपुया छने च्चे स्वँमात तयाः "श्व छयनयु तयाः गद्गायु चुडका छ्वः, 'श्व छु' धकाः न्यनिदबले 'आर्या जित पुजायाके छ्वयु' धकाः धाः" धकाः दासीयात अहेयात । वं अथे यात ।

गद्गाया क्वयु निम्ह मिसापिं म्बःल्हयाच्चंबले उगु थल लखं चुडके हयाच्वंगु खनाः छम्हसिनं "श्व थल जित जुड" धकाः धाल । मेम्हसिनं "गुगु थुके दुनेच्वंगु खः, उगु जित जुड" धकाः धया थल थयनेवं उगुयात कयाः बँयु तयाः चायेका मचायात खनाः छम्हसिनं "जित थलमाः धकाः धाम्हसिनं मचा जित माः" धकाः धाल । मेम्हसिनं "गुगु थलयु दुने च्वंगु खः, उगु जित जुड धकाः धाम्हसिनं नं जित मचा माः" धकाः धाल । इपिं विवादायानाः न्यायालययु वनाः उगु खँ कनाः अमात्यपिसं निणायु धायेमफया जुजुयाथायु वन । जुजुं इमिगु खँ न्यनाः "छं मचायात काः, छ थल काः" धकाः धाल । गम्ह मचा प्राप्तजुम्ह खः, व महाकात्यायन स्थविरया उपस्थायिका खः । उकिं व मचायात "श्व स्वविरयाथायु लिक्क प्रव्रजित याये" धकाः पालन यात । वया जिन्य उगु दिनयु

गर्भया मल सिला मष्ट्वगुलिं यांना: सैंत स्वतुमत्तु स्वयाच्चन, उकिं वयात जटिल धयागु हे नां छुत्त । व न्यासि वनेसःवले स्वविर वया छैय् भिषाटनया निति दुहाँवन । उपासिकां स्वविरयात फयेतुका आहार विल । स्वविरं मचायात खना: "छु उपासिका मचा दत ला ?" धका: न्यन । "खः, भन्ते, जिं थ्व मचायात छःपियाय प्रव्रजित याये धका: पालन यानातयाः, थवयात प्रव्रजित यांना: विज्याहँ" धका: विल । स्वविर "ज्य" धका: वयात खना: वनाच्चबले "थवया गृहस्थी सम्पत्ति अनुभव यायेगु पुण्य दुला ये ?" धका: स्वस्व "महागुणधवानम्ह सत्त्व खः, महान् सम्पत्ति अनुभवयाइ तिति, आः थ्व मचातिनि, ज्ञान नं परिपक्व मज्जुनि" धका: विचाः यांना वयात खना: तक्षशिलाय् छम्ह उपस्पापकया छैय वन ।

वं स्वविरयात वन्दना यांना: वना उम्ह मचायात खना: "भन्ते, छःपित्त मचा प्राप्त जुल ला ?" धका: न्यन । खः, उपासक, थ्व लिपा प्रव्रजित जुइ, आः मचातिनि, छंयाय हे नि तयाति । वं "साधु, भन्ते" धका: वयात पुनस्थानय् तथा: लहिना च्चन । वया छैय् भिनिदैतक सामानत न्यनाच्चन । व मेगु गामय् वबले उगु फुकं सामान वस्तुत पसलय् यंका मचायात पसलय् फयेतुका: उगु उगु समानया मू कना: "थ्व थ्व बुलिं बुलिं ध्यबा कया वियाब्धु" धका: धया लिहाँवन । उखुन्हु दिनय् नगरय् अधिग्रहण यांनाच्चंम्ह देवतां जि व मलय् माःपित्ततक नं वया हे पसः न्ययःने छवल । वं भिनिदैतक न्यनाच्चगु सामानत छन्हुया दिनय् हे मिल । कट्टम्बिक वया: पसलय् छु नं मखनाः, "बाबु, छु फुकक सामानत नाशयात" धका: धाल । जिं नाश मयाना, फुककं छःपिसं धाःगुकथ हे मिया, थ्व फलनागु सामानया ध्यबा खः, थ्व फलनागु सामानया ध्यबा खः । कट्टम्बिक लयताया: "अमृत्यम्ह पुरुष खः, न्ह्यायाय वंसां जीविका हनेगु समर्थदुम्ह खः" धका: थःगु छैय् वैशय् थयंम्ह न्ह्याय् वयात विचाः "वयात छँ दयेकिइ" धका: मन्त अहेयाना: छँ सिधयेथुका "हँ, छिपिं येगु छैय् च्चहँ" धका: धाल ।

अले व छैय् दुहाँबबले छया तृति लुखा खलुइ तयेवं हे छैया परिचमपाखे बँ तज्याना: चयेक् हाकगु लुँया पहाइ यहाँवन । जुजु "जटिल कुमारया धायें, छैय् बँ तज्याना: लुँया पहाइ यहाँवन" धका: न्यना: वयात सेठछज छवयाबिल । व जटिलसेठ धयाम्ह जुल । वया स्वम्ह कार्यापिं दु । इपिं वैशय् थयंबले, बौम्हसिया प्रव्रजित जुइगु विल उज्जय नातयाः, इमिसं "यदि जिमि समान भोगसम्पत्ति दुगु सेठकुल दुसाः, प्रव्रजित जुइकं विइ । यदि मनुसा विइमखु । जम्बुद्वीपय् जिमि समानगु भोगसम्पत्ति दुगु कुल दुला ?" धका: परीक्षण यायेत लुँया अप्पा, लुँया कोडाई कथि व लुँया लार्कां दयेके विचा मिजपिनि ल्हाःतय् विचा "हँ, युपिं ज्वना: छु नं माला स्वये ये जम्बुद्वीपय् चाःहिला जिमि समानगु भोगसम्पत्ति दुगु सेठया कुल दु मद्दु धयागु भाव सिइका लिहाँ वा" धका: छवल ।

इपिं चारिकां (यात्रा) चाःहिला जूबले भट्टिय शहरय् थयन । अले इमित मेण्डकसेठ खना: "तातपिं, छु यांना: जुयाच्चनगु खः ?" धका: न्यनेवं "छम्ह मनुयात मालास्वया जुयाच्चन" धका: धायेवं "युमि युपिं ज्वना: छु नं मालास्वया जुइगु ज्या मद्दु, राष्ट्रय् परिग्रहण यायां परीक्षण याये ये जुयाच्चपिं खः" धका: सिइका, "तातपिं, जिमिगु छैय् लिउनें दुहाँवना: स्वः" धका: धाल । इपिं अन च्यागु करिसया थामय् किसि, सत व दँहतेयगु प्रभाण म्ह म्ह न्वाका पृथ्वी तछ्याना: यहाँवपिं कच्य धयावयागुकथं लुँया दुगात खना: इमिगु विचय् विचय् चाःहिला पिहाँवन । अले इमित सेठ, "तातपिं, गुगु छिपिसं माला: स्वयाच्चनगु खः, छिपिसं उपिं खनना ?" धका: न्यनेवं "खन, स्वामी" धका: धायेवं "अयेसा छिपिं हँ" धका: छवल । इपिं अन हे वना: यः सेठ "छु, तातपिं, छिपिसं जिमि समानगु भोगसम्पत्ति दुम्ह सेठया कुल खन ला ?" धका: धायेवं, "स्वामी, छःपिकं छु हे दु, भट्टिय नगरय् मेण्डक सेठया युजागु वैभवसम्पत्ति दु" धका: फुककं उगु सुचं कन । उगु खँ न्यना: सेठ लयताया: "आः छगसां सेठकुल प्राप्त जुल, मेमेगु नं दुला ये" धका: छगु लाख म्वंगु कम्बलगा विचा "हँ, तातपिं, मेमेगु नं मालास्व" धका: छवल ।

इपिं राजगृहय् वना: जोतितक सेठया छैन तापा: मज्जु थामय् सिंया हँ चिना: मिं च्याका च्वनाच्चन । "छु थ्व खः ?" धका: न्यबले "जिमिके छगु महामन्यवंगु कम्बल मियाजुयां न्याइम्ह मद्दु, ज्वना: जुयाच्चनेबले खँतेयगु भयं ग्यानाच्चन, उकिं थवयात च्याका: वने" धका: धाल । अले इमित जोतितक सेठ खना: "युपिं छु याताच्चंगु ?" धका: न्यना: उगु खँ न्यना: सःतके छवया: "छु म्वंगु कम्बल खः ?" धका: न्यन । "छगु लाख म्वंगु खः" धका: धायेवं छगु लाख विइके विचा: "लुखाय् बँ पुना: फोहर बौछवइम्ह दासियात व्यु" धका: इमिगु हे ल्हाःत विइके छवल । व कम्बलगा ज्वना: ख्ख्व स्वामीयाथाय् लिक्क वया "छु, स्वामी, जिगु छु अपराध दुसा: दायेगु उचित मज्जना, छाय् जित युजागु तःपुगु कम्बल छवया हयादिया, गथे थ्व पुनेगु वा गथे न्ययेगु ।"

“न जिं छन्त न्येत छव्या हयागु खः, श्व लःछ्यानाः छ दनेगु पादमूल्य तथाः दनेगु इलय सुगन्धगु लखं सिलातःगु त्ति हुदत छव्या हयागु खः, छु छं युलि नं याये मफु ला ?” वं “श्व ला याये फु” धकाः ज्वनाः वन । इमिं मन्तयत् उगु कारण खनाः थः सेठ्याथाय लिक्क वनेवं “छु, तातपिं, छिमिसं सेठ्या कुल खन ला ?” धकाः धायेवं “स्वामी, छु छःपिके दु, राजगृह नगरय् जौतिक सेठ्या बुजागु सम्पत्ति दु” धकाः फुककं छैया सम्पत्ति विन्ति यानाः उगु सुचं कन । सेठ इमिगु वचन न्यनाः लयताःगु मनं “आः प्रव्रजित जुड दत” धकाः जुजुथाय वनाः “जि प्रव्रजित जुडगु इच्छाजूल, वेव” धकाः धाल । “साधु, महासेठ, प्रव्रजित जु” धकाः धाल । व छैय वनाः मस्तयत् सःतके छव्या लुंया कथि, वजिरमणिया क् तधिम्ह कायया ल्हाःतय तथा, “पुता, सिउने छैय लुंया पहाडय लुं ग्वारा लिकाः” धकाः धाल । व क् ज्वनाः वनाः लुंया पहाडय पाल, ल्वहफातय पाले ये जुल । वया ल्हाःतं क् कया माहिलाम्ह कायया ल्हाःतय बिया छवल, वयात नं लुंया पहाडय पाबले ल्वहफातय पाले ये जुल । अले क् चिधिम्ह कायया ल्हाःतय बिया छवल, वं क् ज्वनाः पाबले पाला इचिनातःगु चायाइय पाले ये जुल । अले वयात सेठं “वा, पुता, युलि हे गात” धकाः धयाः उपि निम्ह दाजुपिन्त सःतके छव्याः “श्व लुंया पहाड न छिमिगु निति उत्पन्न जगु खः, जि व चिधिम्ह किजाया निति उत्पन्न जगु खः, श्व नाप मिलेजुया परिभोग या” धकाः धाल । छाय व पहाड इमिगु निति जक उत्पन्न जगु खः, छाय जटिल जन्म जुबले लख्य वायेके छवल ? थःम्ह यानावःगु कर्मयानाः खः ।

काशयप सम्पकसम्बुद्धया चैत्य दयेकुबले छम्ह क्षीणाभवं चैत्यया स्थानय् वनाः स्वयाः, “तात, छाय चैत्यया उत्तरपाखे ख्वाः सिमधःगु (यहमवेःगु) खः ?” धकाः न्यन । “लुं मगाना” धकाः धाल । जि गामय् दुने दुर्होवनाः सहभागी याकाः भुकाहये, छःपिसं आदरपूर्वकं ज्या यानादिसैं । वं येये धया शहरय् दुर्होवना, “मोपिं, बापिं, छलपोलपिनिगु चैत्यया छेबेपाखेया ख्वाया लुं मगानाच्वंगु सिड्काविसैं” धकाः आपालं मन्तयत् सहभागी याकाः लुंकाःमिया छैय वन । उगु क्षणय हे लुंकाःमि कलाया नाप ल्वायु यायां फयेतुना च्वन । अले वयात स्थविरं “छिस जिम्माकागु नैतथया ख्वाःयात लुं मगानाच्वन, उगुयात सिड्केगु उचित खः” धकाः धाल । वं कलाया क्रोधं (तमं) “छ शास्तायात लख्य वोछवया हूं” धकाः धाल । अले वयात कलाम्हं “छ अतिकं मत्योगु पाप कर्मयात, जि तं पिकथा छ जित जक हे ब्वःविड्माः वा दायेमाः, छाय छं अतीत अनागत व वर्तमान बुद्धपिनिप्रति वैरभाव यानाः” धकाः धाल । लुंकाःमिया उबले हे संवेग प्राप्त जुया “क्षमा यानाः बिज्याहूं, जित, भन्ते” धकाः धया स्थविरया पादमूल्य भोस्तुत । “तात, जिं छन्त छुं नं मधया, शास्तायाके क्षमापवं ।” छु यानाः जि क्षमा प्वनेगु खः, भन्ते । “लुंया स्वांदुगु स्वंगः कोत दयेकाः धातु स्थापनाय (निधानय्) तथाः वस्त्र व सैं प्याकाः क्षमा पवं, तात ।”

वं “साधु, भन्ते” धकाः धयाः स्वहःदुगु लुंया स्वांत दयेकाः तःधिम्ह काययात सःतके छवया “वा, पुता, जि शास्तायात वैरवचं ल्हानाः, उकिं थुपिं स्वांत दयेकाः धातु निधानय् तथाः क्षमा प्वने, छुं नं जित पासा च्वना ब्यु” धकाः धाल । वं “जिं छन्त वैरवचन ल्हाकागु मखु, छ हे जक या” धकाः ग्वहाली यायेगु इच्छा मयात । माहिलाम्ह काय सःता अये हे धाल, व नं अये हे धयाः ग्वहाली यायेगु इच्छा मयात । चिधिम्ह किजायात सःता अये हे धाल, वं “नैयात परेजुडगु ज्या धयागु कायया भार खः” धकाः धयाः नैयात पासा च्वनाः स्वांत दयेकल । लुंकाःमि क्छिति हाकगु स्वांया स्वंगः कोत दयेके सिधयेका धातु स्थापनाय तथाः प्यागु वस्त्र प्यागु सैं शास्तायाके क्षमा प्वन । थये व जन्मजुबले न्हयक्वतक लख्य वोछवयेके मान । श्व वया अन्तिम जन्म खः । थन नं वयात उगु हे कारणं यानाः लख्य वोछवत । गुपि वया निम्ह दाजु कायपिं लुंया स्वां दयेकुबले ग्वहाली यायेगु इच्छा मयात, इमित उगु कारणं लुंया पहाड उत्पन्न मजूल, जटिल व चिधिम्ह काययात मिलेजुया दयेकुगुनि यानाः उत्पन्न जुल । थये वं मस्तयत् आपवासन बियाः शास्तायाथाय प्रव्रजित जुया गुनिवा मदवं हे अहन्त्वय् थयन । लिपाया इलय शास्ता न्यासः भिक्षुपिं नापं भिक्षाटनया निति चाःह्यह्यं वया कायपिनिगु छैलुखाय बिज्यात, इमिसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात बाछि भिक्षा दान बिल ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ न्हयःवन “थौतक नं, आवुसो जटिल, छ चयेकु दुगु लुंया पहाडय व कायपिनिप्रति त्प्याा दुला ?” “आवुसोपिं, जिके थुमिप्रति त्प्याा व अभिमान मदु ।” इमिसं “श्व जटिल स्थविर जुड मखुगु खँ ल्हानाः भेगु हे धयाच्वन” धकाः धाल । शास्ता इमिगु खँ न्यना “भिक्षुपिं, जि कायया इमिप्रति त्प्याा बा अभिमान मदु” धकाः धया धर्मदेशना यायां थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१६. योष तर्हं पहन्वान, अनागारो परिब्बजे।
तप्पाभवपरिक्खीणं तमहं भूमि ब्राह्मणं ॥

४१६. "गृहसिनं थन तृष्णायात त्याग याता; गृहत्याग याता: प्रव्रजित जुइ।
तृष्णा भव परिक्खीणम् ख; उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

उकिया अर्थ ख: - गृहसिनं थन लोक्य् खुगु द्वाराया तृष्णा व अभिमानयात त्याग याता: गृहवास्य् च्चनाच्चनेगु प्रार्थना मधाम्ह अनागारिक जुया प्रव्रजित जुइ, तृष्णा व भवया परिक्खीणा जगुलिं याता: तृष्णा व भव परिक्खीणम् ख; उम्हसित जिं ब्राह्मण धका: धया:।

देशनाया अन्त्य् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिकत्वादि प्राप्त जुल।

जटिल स्थविरया छँ ववचाल।

संस्कृतच्छाया:

४१६. य इह तृष्णां प्रहायानागारः परिव्रजेत्।
तृष्णाभवपरिक्खीणं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३४॥

३४. जौतिक स्थविरया खँ

"गृहसिनं थन तृष्णायात...." धयागु हान थगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्चना बिज्याना: च्चवले जौतिक स्थविरया कारण्य् आज्ञा जुया बिज्यात।

अजातशत्रु कुमार देवदत्त नापं भिल्लेजुया बौयात स्याना: राज्य्य् प्रतिस्थित जुल "जौतिक सेठया महाप्रासाद काये" धका: युद्ध तयारयाना: पिहोविया मणिगाया प:खालय् परिवारसहित थ:गु किच: खना: "गृहपति न युद्ध तयार धाना सेनाबल च्चना: पिहोवल" धका: बिचा: याना लिक्क वनेगु साहस मंत। सेठ न उखुन्हु दिनय् उपोसथव्रतय् च्चना: सुथे हे जलपान याता: विहारय् वना: शास्ताथाय् धर्मोपदेश न्यन्थं फयेतुनाच्चन। न्हापांगु लुखाया खलुइ आरक्षा याता: दनाच्चंम्ह यमकोलि धयाम्ह राक्षसं वयात खना: "गन वनेगु ?" धका: सपरिवारयात विध्वंसयाना: दिशा विदिशाय् लिनायन। जुनु बिहारय् हे वन।

अले वयात सेठ खना: "छु, देव" धका: धया आसनं दना: दनाच्चन। गृहपति, छु छं, छं मन्तय् "जि नापं युद्धया" धका: अहेयाना: थन वया: धर्मोपदेश न्यने थं फयेतुना च्चना: ला ? छु देव जिगु छँय् ज्वनेत वनागु ला ? ख: वना:। जिगु इच्छा बिना: जिगु छँय् च्चंगु कायेत इ:छिम्ह जजुपिसं न काये फइमखु, देव। वं "छु छं जजु जुइगु ला ?" धका: तंचाल। न जि जजु ख:, जिक्के दुगु सुका छपुं न जिगु इच्छा बिना जजुपिसं बा खँतयसं काये फइमखु। छु जिं छगु रत्तिकथं कायेमा:गु ला ? अथेसा, देव, थुपि जिगु भिपतिचाया नीपा अंगत ख: जिं थुपि छ:पिन्त मबियागु ख:। यदि फुसा, कयादिसँ। व जजुं बैय् पुल्लुया फयेतुना: भिन्च्याक्या थासय् तिन्हुया गल, हानं अन च्चना: च्चेक् थासय् तिन्हुया गल। थथे महाबलवान समानम्ह जुया न उखँथुळे गव:तुंतुं साल छपा अंगु न त्व:के मफुत। अले वयात सेठ "काप: लायादिसँ, देव" धका: धया: पतिंचात तय्यकल, नीपा अंगुत कुतुवल (पिहोवल)। अले वयात सेठ "थथे, देव, जिक्के दुगु जिगु इच्छा बिना काये फइमखु" धका: धया जुनुया ज्याय सवेग उत्पन्न जुया: "जित प्रव्रजित जुइगु आज्ञा बियादिसँ, देव" धका: धाल। वं "थ्व प्रव्रजित जुइवं सुखपूर्वकं प्रासाद काये" धका: बिचा: याना छस:तं हे "छ प्रव्रजित जु" धका: धाल। वं शास्ताथाय् लिक्क प्रव्रजित जुया ता:ई मइवं हे अहत्त्वय् थंका जौतिक स्थविर धयागु ना जुल। वया अहत्त्व प्राप्त जगु क्षण्य् हे फुक्क उगु सम्पत्ति तनावन, वया उम्ह सतुलकायि धयाम्ह कलायात देवतां उत्तरकुइ हे यंकल।

अले छन्ह्या विनय भिक्षुपिसं वयात सःता, “आयुष्यान् जोतिक, उगु छंगु छैय् वा स्त्रीप्रति तृष्णा मद्दु ला ?” धकाः न्यनेवं “मद्दु आबुसो” धकाः धायेवं शास्तायात कन – “भन्ते, श्वं जुइ मखूगु खँ ल्हानाः मेगु हे धयाच्चन ।” शास्तां “भिक्षुपि, जि काय्या उगु तृष्णा मन्त” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात-

४१६. योध तर्हं प्हन्त्वान, अनागारो परिव्वे ।
तण्हाभनपरिक्खीणं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४१६. “गुम्हसिन् यन तृष्णायात त्याग यानाः, गृहन्त्याग यानाः प्रवजित जुइ ।
तृष्णा भव परिक्खीणम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

श्व गायाया अर्थ क्वय् जटिल स्वविरया खँय् धयाः वयागुकथं हे सिद्धकेमाः ।
वेशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

जोतिक स्वविर खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१६. य इह तृष्णां प्रहायानागारः परिव्रजेत् ।
तृष्णाभवपरिक्खीणं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३४॥

३५. प्याखँम्बःया काय् स्थविरया खँ

“त्याग यानाः मनुष्यया.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय् च्वना विज्यानाः च्वबले छम्ह प्याखँम्बःया काय्या कारण्य् आज्ञा जुया विज्यात ।

भोसं न्यनाः, व छगु न्युज्याय् प्याखँ हुला चाःट्युट्यु शास्ताया धर्मोपदेश न्यनाः प्रवजित जुया अर्हत्त्वय् थ्यन । व बुद्ध प्रमुख भिक्षुसङ्घ नापं भिक्षाटनया निति दुर्हावबले भिक्षुपिसं छम्ह प्याखँम्बःया काय् प्याखँ हुलाच्चंगु खनाः, “आबुसो, श्वं छं प्याखँ हुइ थें प्याखँ हुयाच्चन, छं थन स्नेह दुला ?” धकाः न्यनेवं “मद्दु” धकाः धायेवं “श्वं, भन्ते, जुइ मखूगु खँ ल्हानाः मेगु हे धयाच्चन” धकाः धाल । शास्ता इमिगु खँ न्यनाः, “भिक्षुपि, जि काय् फुक्क योग (आसत्ति) अतिक्रमण जुइ धुकल” धकाः धया युगु गाया आज्ञा जुया विज्यात -

४१७. हित्वा मानुसकं योगं, दिव्यं योगं उपच्यया ।
सव्वयोगविसंयुतं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४१७. “त्याग यानाः मनुष्यया योगयात, दिव्य योग प्राप्त यानाः ।
फुक्क योग अलग जुम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥”

अन मनुष्यया योगयात धयागु मनुष्यपिनिगु आयु व न्यागु कामभोग खः । दिव्य योगय् नं श्व हे नियम खः । प्राप्त यानाः धयागु गुम्हसिन् मनुष्यया योगयात त्याग यानाः दिव्य योगयात अतिक्रमण जुम्ह खः, व फुक्क प्यंगु योग अलग जुयाच्चंम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

वेशनाया अन्तय् आपालं (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

प्याखँम्बःया काय् स्वविरया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४१७. हित्वा मानुषिकं योगं दिव्यं धाममुपात्यगात् ।
सर्वयागविसयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३५॥

३६. प्याखँत्वया काय् स्थविरया खँ

“त्याग यानाः रति.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता वेत्तुवनयु च्वना बिज्यानाः च्वबले छम्ह प्याखँत्वयाः काय्या हे कारण्यु आज्ञा जुया बिज्यात । खँ न्हापा ये हे खः । थन शास्ता, “भिक्षुपि, जि काय् रति (अनुराग, रमण) व अरति (अरमण) यात त्याग यानाः च्वनाच्वम्ह खः” धकाः धया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४१८. हित्वा रतिञ्च अरतिञ्च, सीतिभूतं निरूपधि ।
सब्लोकाभिभुवं वीरं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणम् ॥

४१८. “त्याग यानाः रति व अरतियात, शान्तम्ह, क्लेश मद्दम्ह ।
फुक्क लोकयात त्याकुम्ह वीर खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मणम् ॥”

अन रति धयागु पञ्चकामगुण्यु न्याइपु ताइगु खः । अरति धयागु आरण्यवास्यु दिक्कम्ह खः । शान्तम्ह धयागु शान्त खः । क्लेश मद्दम्ह धयागु क्लेश रहितम्ह । वीर धयागु थुजागु उगु फुक्क स्कन्धलोकयात त्याकाः च्वनाच्वम्ह वीर्यवान खः, उम्हसित जिं ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः । देशनाया अन्त्यु आपाल (मन्त) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुन ।

प्याखँत्वया काय् स्थविरया खँ स्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४१९. हित्वा रतिञ्चारतिञ्च शीतोभूतं निरूपधि ।
सर्वलोकाभिभुवं वीरं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३६॥

३७. वङ्गीस स्थविरया खँ

“व्युति गुम्हसिनं स्यु.....” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्वनाविज्यानाः च्वबले वङ्गीस स्थविरया कारण्यु आज्ञा जुया बिज्यात ।

भीसं न्यनाः, राजगृह्यु वङ्गीस धयाम्ह छम्ह ब्राह्मण, सिद्धिपि मन्तयेगु छयनयु (खप्परयु) दाय्याः “श्व नरक्यु उत्पन्न जुम्हसिया छयं खः, श्व पशुयोनिदु वम्हसिया, श्व प्रेतजुया, श्व मनुष्यलोक्यु, श्व देवलोक्यु उत्पन्न जुम्हसिया छयं खः” धकाः स्युम्ह खः । ब्राह्मणपिसं “श्वया आधारं लोकयात नयेत फड” धकाः बिचाः याना वयात निज्वः ह्याउंगु वस्त्रं पुंकेबिया ब्वनाः जनपदयु चाःहिला जुयाच्वबले मन्तयत्त धाइ “श्व वङ्गीस धयाम्ह ब्राह्मण सिद्धिपि मन्तय्यु छयनयु दाय्याः उत्पन्न जुवंगु थाय्यु स्यु, थः थःथितिपि उत्पन्न जुगु थाय्यु न्यनाः दिसैं ।” मन्त थःगु क्षमतानुसारं भित्तका, नीतका व सःछि ध्यबा बिया थःथितिपि उत्पन्न जुगु थाय्यु न्यनिदु । इपि छसिकथं श्रावस्तिदु थ्यकाः जेतवनया तापाः मज्जु थासय्यु वास यात । इपि जलपान यायेधुका आपालं मन्त सुगन्ध व मालादि न्हाःतं च्वनाः धर्मश्रवण यायेत वपिं खनाः “गन वनाच्वंगु खः ?” धकाः न्यनाः “बिहारयु धर्मश्रवण यायेत” धकाः धायेवं “छिपि अन वनाः छु यायेगु, जिपि वङ्गीस ब्राह्मण समानम्ह मेम्ह मद्दु, सिद्धिपि मन्तय्यु छयनयु दाय्याः उत्पन्न जुगु थाय्यु स्यु, थःथितिपि उत्पन्न जुगु थाय्यु न्यनादिसैं” धकाः धाल । इमिसं “वङ्गीसं छु स्यु धकाः, जिपि शास्ता समानम्ह मेम्ह मद्दु” धकाः धायेवं उपिसं नं “वङ्गीस समानम्ह मद्दु” धकाः

धायेव विवाद् तच्च धानाः (बद्धे धानाः) "नु, आः छिमि वङ्गीसया व जिमि शास्ताया स्युगुभाब सिद्धके" धकाः इमित्त्वं न्याः विहारय वन । शास्तां इपि वःगुभाव सिद्धका नरकय पशुयोनिद् मनुष्यलोकय देवलोकय धानाः प्यंगु यास्य उत्पन्न जूपिनिगु प्यंगः छ्यं, व क्षीणास्रवया छ्यं छयः समेत न्यागः छ्यं ह्येके विद्याः इवःलाक तयाः वङ्गीस वयेवं न्यनाः विज्यात - "छं धायै, छ्यंनय दाया सिद्धिं उत्पन्न जगु थाय स्यला ?" "खः, स्यु ।" "श्व सुयागु छ्यं खः ?" वं उकिद्द दाया "श्व नरकय उत्पन्न जूम्ह सत्त्वयागु खः" धकाः धाल । अले वयात शास्तां "साधु, साधु" धकाः साधुकार दियाः मेगु स्वंगः छ्यंया खं नं न्यनेवं व अकमकय मज्जे साधुबले अथे हे वयात साधुकार विद्याः न्यागःगु छ्यं स्यनाः "श्व सुयागु छ्यं खः ?" धकाः न्यनाः विज्यायेवं, वं उकिद्द न दाया उत्पन्न जगु थाय सिद्धके मफुत ।

अले वयात शास्तां "छु, वङ्गीस, मसिल ला ?" धकाः धया विज्यायेवं, "खः, मसिल" धकाः धायेवं "जिं स्यु" धकाः धयाविज्यात । अले वसपोलयाके वङ्गीसं पवन "जित नं श्व मन्त्र विद्या विज्याहूँ ।" प्रव्रजित मखुपिन्त विद्द फडमखु । वं "जिं श्व मन्त्र कायेवं फुक्क जम्म्वुदीपय जि जेष्ठम्ह जुद्" धकाः विद्याः याना इपि ब्राह्मणपिन्त "छिकपि अन हे छुं समय च्वं, जि प्रव्रजित जुद्" धकाः अहेयानाः शास्ताथायु लिव्क प्रव्रजित जुयाः उपसम्पदा प्राप्त जुया वङ्गीस स्थविर धयागु नां जुल । अले वयात शास्तां रवीनिगु शरीरया अवयव कर्मस्थान विद्याः "श्व मन्त्रयात परिकर्मं याना पाठयाः" धकाः आज्ञा जुया विज्यात । वं उगु पाठ थायां विचयु विचयु ब्राह्मणपिसं "छं मन्त्र वल ला (काये धुन ला) ?" धकाः न्यंवया च्वंबले "आः भतिचा प्यु, वयेका च्वना" धकाः धयाः गुलिचा मदुवं हे अहंत्यय थ्यंका हानं ब्राह्मणपिसं न्यनेवं "पासापि, आः जि थनं वनेगु अयोग्यम्ह जुद् धुन" धकाः धाल । उगु खं न्यनाः भिक्षुसिं "श्व, भन्ते, जुद् मखुगु खं ल्हानाः मेगु हे धयाच्वन" धकाः शास्तायात विन्तियात । शास्तां "भिक्षुपिं, थये धायेमते, आः, भिक्षुपिं, जि कायं च्युति व प्रतिसिद्धिद् कुशलम्ह जुल" धकाः धया थुपिं गाथात आज्ञा जुया विज्यात -

४१९. जुतिं यो वेदि तत्तानं, उपपत्तिञ्च सव्वसो ।
असक्तं सुगतं बुद्धं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४१९. "व्युति गुम्हसिनं स्यु सत्त्वपिनिगु, उत्पत्ति नं फुक्कं ।
असक्त मज्जुह सुगत बुद्ध खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥

४२०. यस्स गतिं न जानन्ति, देवा गन्धव्वमानुसा ।
क्षीणास्रवं अरहन्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४२०. "गुम्हसिया गति सिद्धमखु, देव गन्धवं व मनुष्याय ।
क्षीणास्रव अहंत खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन गुम्हसिनं स्यु धयागु गुम्हसिनं सत्त्वपिनिगु फुक्क प्रकारं च्युति व प्रतिसिद्धि स्पष्टरूपं स्यु, उम्ह जिं तःमक्यंगुलिं यानाः अनासक्तम्ह खः, प्रतिपत्तिद्वारा बालाक वगुलिं यानाः सुगत खः, प्यंगु सत्ययात बोध जगुलिं यानाः बुद्धयात ब्राह्मण धकाः धया धयागु अर्थ खः । गुम्हसिया धयागु गुम्हसिया थुपिं देवादि गतियात मस्युम्ह खः, उम्हसित जिं आस्रव क्षय जगुलिं यानाः क्षीणास्रव खः, क्लेशद्वारा अलम्ग जुयाच्वंगुलिं अहंतयात ब्राह्मण धकाः धया धयागु अर्थ खः ।

देशनाया अन्त्य आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

वङ्गीस स्थविरया खं क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४१९. व्युतिं यो वेद तत्त्वानामुत्पत्तिञ्च सर्वशः ।
असक्तं सुगतं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३॥

४१०. यस्स गतिं न जानन्ति देवा गन्धर्वमानुषाः ।
शीणास्रवमर्हन्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३८॥

३८. धत्ताद्धिणा थेरीया खँ

"गृहसिया न्हापा....." धयागु थुग धर्मदेशना शास्ता वेलुवनय च्वना बिज्याना: च्चबले धम्मदिना धयाम्ह भिक्षुणीया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

छन्दुया दिनय् यगु गृहस्थीबले याम्ह भा:तम्ह विशाख उपासक शास्तापायाय् लिक्क धर्मापदेश न्यना: अनागायिकलय् थ्यंका बिचा: यात - "जिं फुककं सम्पत्ति धम्मदिनायात ल:न्हाना बिइगु उचित ख: ।" व न्हापा विहार लिहां वइबले ज्यालय् च्वना स्वयाच्चम्ह धम्मदिनायात खना: मुसुक न्हिला क्यनिइ । उखुन्हु दिनय् ज्यालय् च्वना: स्वया हे जक वल (वन) । वं (कलाम्ह) "छाय् थ्व ल्या ?" धका: बिचा: याना "आसे, भोजनया इलय् सिइके" धका: भोजनया इलय् भोजन हल । वं (भा:तम्ह) मेमेगु दिनय् थें "वा, नाप च्वना: नये" धका: धाइ, उखुन्हु दिनय् सुकच्चना हे याकचां नल । वं "छुं कारणं तं चाल जुइ" धका: बिचा: यात । अले य: सुखपूर्वक फयेतुना च्चबले विशाखं वयात स:ता "धम्मदिना, थ्व छुं फुककं सम्पत्ति ल:न्हाना का:" धका: धाल । वं "तं पिकया च्चंपिसं सम्पत्ति धयागु ल:न्हाना बिइमखु, थ्व छु ख:" धका: बिचा: याना "छि ले, स्वामी ?" धका: न्यन । "जिं थनिं निसं छुं नं बिचायाये मखुत ।" "छिसं वींछुवगु खँ सुना फयाकाइ, थये जूसा जित प्रवजित जुइत अनुमति बिचायिसँ ।" वं "साधु, भद्रे" धका: स्वीकार याना: महान् सत्कारद्वारा वयात भिक्षुणीपिनियाय् जुका प्रवजित यात । वं उपसम्पदा प्राप्त याना: धम्मदिना थेरी धयागु नां जुल ।

व एकान्तकामीम्ह जुया भिक्षुणीपिं नाप जनपदय वना: अन च्वना: ता: ई मद्दवं हे प्रतिसम्भदासहित अर्हत्त्वय् थ्यंका "आ: जिगु आधार (कारण) थ:थितपिसं पुण्य याइ" धका: हानं राजगृहय् लिहांवल । उपासकं व व:गुभाव न्यना: "छु कारणं व:गु ल्या ?" धका: भिक्षुणीपिनियाय् वना: थेरीयात वन्दना याना: छुंछेलिक्क फयेतुना: "छु दिक्क जुया ला, आयां धका: धा:येगु उचित मज्जुलिं, न्ह्यस: छगु वयाके न्यने" धका: बिचा: याना: सोतापत्तिमार्गया बारय् न्ह्यस: न्यन, वं उगुयात लिस: बिल । उपासकं उगु हे उपायद्वारा त्य दुगु मार्गया बारय् नं न्ह्यस: न्यना: हानं अतिक्रमितगु (अर्हत्त्वया) न्ह्यस: न्यबले धम्मदिनां "उपासक विशाख, छुं अतिक्रमितगु न्यन" धका: धया "यदि इच्छा दुसा: शास्तायाथाय् वना: थ्व न्ह्यस: न्य:" धका: धायेवं थेरीयात वन्दना याना: आसनं दना: शास्तायाथाय् वना: उगु खँलाबला फुककं भगवान् बुद्धयात बित्ति यात । शास्तं "जिं न्ह्याय् धम्मदिना बोलाक हे कन, जिं नं उगु न्ह्यस:या लिस: विइबले थये हे लिस: बिइ" धका: धया धर्मदेशना यायां थुगु गाया आज्ञा जुया बिज्यात -

४११. यस्स पुरे च पच्छा च, मत्थे च नत्थि किञ्चनं ।
अकिञ्चनं अनादानं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४११. "गृहसिया न्हापा व लिपा, दयुइ नं मद्दु छुं नं ।
छुं नं मद्दुम्ह, अनासत्तम्ह ख:, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

अन न्हापा धयागु न्हापाय: स्कन्धय् । लिपा धयागु अनागतया स्कन्धय् । दयुइ धयागु वर्तमान स्कन्धय् । मद्दु छुं नं धयागु गृहसिया थुगुं यान्ता च्चवनात:गु थंका: कयात:गु छुं नं मद्दु, उम्हसित जिं रागरूपी छुं नं मद्दुम्ह छुं नं ग्रहण याइगु अभावं याना: अनासत्तम्हसित ब्राह्मण धका: धया धयागु अर्थ ख: ।

देशनाया अन्त्य आपाल (मनूत) भोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

धम्मदिना थेरीया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छाया:

४२१. यस्य पुरश्च परवाच्च मध्ये च नास्ति किञ्चन ।
अकिञ्चनमनावानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥३९॥

३९. अङ्गुलिमाल स्थविरेया सौ

“वृषभ, प्रवर.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाबिज्यानाः च्चबले अङ्गुलिमाल स्थविरया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात । खँ “तुगःस्याकृति देवलोक्य वनीमखु”^{४२१} धकाः गाथाया वर्णनय कने हे धुन । अन धयातःगु -

भिक्षुपिसं अङ्गुलिमालयाके न्यन - “छाय, आवुसो, हाराम्ह किंसि छत्रं कुडुकाच्चंगु खनाः नं मगयाना ला ?” “मगयाना, आवुसोपि ।” इमिसं शास्तायाथाय वनाः विन्ति यात - “अङ्गुलिमालं, भन्ते, मेगु हं खँ धयाच्चन ।” शास्तां “भिक्षुपि, अङ्गुलिमाल ग्याडमखु । भिण्णासव इहँस्य दथुड जेष्ठमह इहँ जि काय थं जाःपि भिक्षुपि ग्याडमखु” धकाः धया युगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

४२२. उसभं पवां वीरं, महेषिं विजिताविनं ।
अनेजं स्नातकं^{४२०} बुद्धं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४२२. “वृषभ, प्रवर, वीर, महेषिं यःत थःमहं त्याकूमह खः ।
तूष्णा मदमह, यच्चुक सिलेधुंकूमह बुद्ध खः, उमहसित जि धाये ब्राह्मण ॥”

उकिया अर्थ खः - मग्याःपि इहँस सभान जगुलिं यानाः वृषभ, उत्तमगु अर्थ यानाः प्रवर, उत्साहं यानाः वीर, महानगु शीलस्कन्धादि मालाः जुडगुलि यानाः महेषिं, स्वमह मारयात त्याकगुलि यानाः त्याकूमह, क्लेशयात सिलाछवये धुंकगुलि यानाः सिलेधुंकूमह व प्यगु सत्ययात बोध याःगुलि यानाः बुद्ध खः, उमहसित जि ब्राह्मण धकाः धयाः धयागु अर्थ खः ।

देशनाथा अन्त्य आपाल (मनूत) सोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल ।

अङ्गुलिमाल स्थविरया खँ क्चवाल ।

संस्कृतच्छाया:

४२२. ऋषभं प्रवरं वीरं महेषिं विजितवन्तम् ।
अनेजं स्नातकं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥४०॥

४०. देवहित ब्राह्मणया सौ

“पूर्वनिवासायात गुमहसिन्.....” धयागु युगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनयु च्चनाबिज्यानाः च्चबले देवहित ब्राह्मणया न्यथसःया कारणय आज्ञा जुया बिज्यात ।

छगु इलय भगवान् बुद्धयात फयूक्वारा^{४२१} थाणाः उसाय मद्याः उपवाण स्थविरयात धयाः क्वालःया निति देवहित ब्राह्मणयाथाय छवल । व वनाः शास्ताया उसाय मद्गुभाव कनाः क्वालः फ्वन, उगु खँ न्यनाः ब्राह्मणं लय्ताःगु मनं “धाये, जित लाभ जुल, जिथाय सम्यक्सम्बुद्ध क्वालःया निति गुमह भावकयात छवया हल” धकाः क्वालःया थल छमह भन्यात ज्वकं बियाः साखःया ग्वारा उपवाण स्थविरयात लःहाना बिल । स्थविरं

^{४२१} (प० प० १७७)

^{४२०} स्नातकं (सी० ल्या० कं रो०)

^{४२२} मय कयया व्व अयः जुयाः सनीगु बा मय कय स्वच्चाडगु न्यय । आतापति तिले थं स्याडगु प्वाःया छना ल्यय ।

उगु साखः नं ज्वंके बियाः विहार्य वनाः शास्तायात क्वालखं म्वःल्हडका क्वालखं साखः नायेकाः भगवान् बृद्धयात लःन्हाना बिल, वसपोलया उगु क्षणाय् हे उगु ल्वय् लन । ब्राह्मणं विचाः यात - "सुयात विडगु दानवस्तुत विडवं महान् फल जुड, शास्तायाके न्यने" धकाः व शास्तायाथाय् वनाः उगु खँ न्यन्यं थुगु गाथा धाल -

"गन विडवं विडगु वस्तुत, गन व्यूगु महान् फल दड (जुड) ।

गये पुजा याम्हसित, गये सिद्ध जुड दानया फल ॥"^{४२२}

अले वयात शास्तां "युजाम्ह ब्राह्मणयात व्युगु दान महान् फल जुड" धकाः धया ब्राह्मणयात थुगु गाथा प्रकाश यायां आज्ञा जुया बिज्यात -

४२३. पूर्वनिवासां यो वेदि, समगापायञ्च पस्सति,

अथो जातिक्खयं पत्तो, अधिञ्जावोसितो मुनि ।

सन्भवोसितवोसानं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥

४२३. "पूर्वनिवासयात गुम्हसिनं सित, स्वर्गं व अपाययात न खनिड ।

अले जन्मक्षय थ्यम्ह, सिद्धकेमाःगु ज्ञानं पूर्णम्ह मुनि ।"^{४२३}

फुकक ज्ञानं पूर्णजुया पूर्णम्ह खः, उम्हसित जिं धाये ब्राह्मण ॥"

उकिया अर्थ खः - गुम्हसिनं पूर्वनिवासयात स्पष्टरूपं स्यु, नीखुगु देवलोकादि भेदगु स्वर्गं व प्यंगु प्रकारया अपाययात दिव्यचक्षुद्वारा खंकिड, अले जन्मक्षय धकाः कयातःगु (गणना धानातःगु) अहँत्त्व प्राप्तम्ह, सिद्धकेमाःगु धर्मयात सिद्धकाः, युद्धकेमाःगुयात युद्धकाः, त्वःतेमाःगुयात त्वःताः साक्षात्कार धायेमाःगुयात साक्षात्कार यानाः पूर्णम्ह, अन्त प्राप्तम्ह, पूर्णं जुया पूर्णम्ह अथवा प्राप्तम्ह खः, आसवक्षयपज्ञां मनोभावय् थ्यम्ह जगुलिं यानाः मुनि खः, जिं, उम्ह फुकक क्लेशयात अन्तयानाः अहँतमार्गज्ञानयात ब्रह्मचर्यवासं दंगुभावं फुकक ज्ञानं पूर्णजुया पूर्णम्हसित, ब्राह्मण धकाः धया ।

देशनाया अन्तय आपालं (मनूत) श्रोतापत्तिफलादि प्राप्त जुल । ब्राह्मण नं लय्ताःगु मनं शरण्य् प्रतिस्थित जुया उपासकया भाव निवेदन यात ।

देवहित ब्राह्मणया खँ क्वचाल ।

संस्कृतच्छायाः

४२३. पूर्वनिवासो यो वेद स्वर्गपायञ्च पश्यति ।

अथ जातिक्खयं प्राप्तोऽभिज्ञाव्यसितो मुनिः ।

सर्वव्यवसितावसानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणम् ॥४२३॥

ब्राह्मणवर्गया वर्णनं क्वचाल ।

नीखुगुगु वर्गं क्वचाल ।

^{४२२} (सं० नि० १.१९९)

^{४२३} (सं० नि० १.१९९)

निगततकथा

गुलिनं च्चे धयाः वयागु खः - दकले न्हापांगु यमकवर्गय् किंप्यग् खँ, अप्रमादवर्गय् गुंगु खँ, चित्तवर्गय् गुंगु खँ, पृष्यवर्गय् किंनिग् खँ, बालवर्गय् किंन्याग् खँ, पण्डितवर्गय् किंछाग् खँ, अर्हतवर्गय् किग् खँ, सहस्रवर्गय् किंप्यग् खँ, पापवर्गय् किंनिग् खँ, दण्डवर्गय् किंछाग् खँ, जरावर्गय् गुंगु खँ, अत्तवर्गय् किग् खँ, लोकवर्गय् किंछाग् खँ, बुद्धवर्गय् गुंगु खँ, सुखवर्गय् च्याग् खँ, प्रियवर्गय् गुंगु खँ, क्रोधवर्गय् च्याग् खँ, भतवर्गय् किंनिग् खँ, धर्मस्यवर्गय् किग् खँ, मार्गवर्गय् किंनिग् खँ, प्रकीर्णकवर्गय् गुंगु खँ, नरकवर्गय् गुंगु खँ, नागवर्गय् च्याग् खँ, तृष्णावर्गय् किंनिग् खँ, भिक्षुवर्गय् किंनिग् खँ, ब्राह्मणवर्गय् पीग् खँ यानाः स्वसः व न्याग् खँ प्रकाश यानाः अति सन्निपत्त नं मयाःसे अति विस्तृत नं मयाःसे रचना यानाः न्हेनिग् भाणवार प्रमाणग् धम्मपदया अर्थ वर्णन क्वचाग् जुल ।

प्राप्त यानाः धर्मपदयात्त गुम्ह, धर्मराज अनुत्तरम्ह ।

गाथा धम्मपद वसपोलं, कना विज्याःग् गुम्ह महेषी ॥

प्यसः व निस्वपु, प्यग् सत्य विभाजन याना विज्याइम्ह ।

स्वसःग् खँत्त व न्याग् नं अधिक जयाच्चन ॥

विहारय् अभिराजं, देकग् कृतज्ञम्ह ।

प्रासादय् सिरिकटया, जुजुं विहारयाकल जित ।

अर्थ व व्यञ्जन सम्पन्नु, अर्थ व हितया निति ।

लोकय् लोकनाथया, सद्धर्म स्थिर कामना ॥

जुमिग् अर्थकथा श्व खः, दयेका सुनिर्मलगु ।

न्हेनिग् प्रमाणग्, भाणवार पालिं ॥

गुग् प्राप्त जुग् कुशल खः उगुलिं, कुशल जुडमा सर्वप्राणीपिनि ।

फुक्क सिद्ध जुडमा संकल्प, लाभ जुडमा मधुर फल ॥

परम, विशुद्ध, श्रद्धा, बुद्धि, वीर्यं प्रतिमण्डितम्ह शीलाचार दोषभर्दनादिगुण उदयं उदितम्ह यःग् इयादुने दुर्हानेग् समर्थवानम्ह प्रजाया पूर्णतां युक्तम्ह त्रिपिटक परियत्ति प्रभेदग् अर्थकथा सहितगुलिइ शास्ताया शासनय् अप्रतिहतज्ञानया प्रभावं महाव्याकरणं साधनसम्पत्तिं जनितं सुखविनिर्गतं मधुरोदारं वचनं लावण्यं युक्तम्ह उचितं स्पष्टवक्ता उत्तमवादी महाकविं अनेकं प्रतिसम्भेदा समूहय् खुग् अभिज्ञा प्रतिसम्भेदादि प्रभेदं गुण प्रतिमण्डितं उत्तरिमानुष्यधर्मय् सुप्रतिष्ठितं बुद्धिपिनि येरवंशं प्रदीपयिं स्थविरपिं महाविहार वासिपिनिग् वंशालकारभूतं विपुलं विशुद्धं बुद्धिम्हं बुद्धघोषं धकाः आचार्यपिसं नामाकरणं यानातःम्हं स्वविरं रचना याःग् श्व धम्मपद अर्थकथा खः

उबलेतकं स्थायीं जुडमा, लोकोद्धारं इच्छुक्या ।

क्यनिइं क्लृपुत्रपिन्तं, नियमं श्रद्धादि बुद्धिं ॥

गुबलेतकं बुद्धं धकाः नां जक, शुद्धचित्तम्ह उजाहंसितं ।

लोकय् लोकजेष्ठम्हसिया, प्रवर्तनयाइ महेषीपिसं ॥

युकथं प्यसः व नीयपु गाथा व स्वसः व न्याग् खँ (वस्तु) प्रतिमण्डितग् नीखुग् वर्गयुक्तग् धम्मपदया वर्णनं क्वचालं ।

धम्मपद-अट्टकथा फुक्क प्रकारं क्वचालं ।

सन्दर्भ ग्रन्थ :

धर्मगुप्त, भिक्षु, धम्मपद-अङ्कथा, खाइयुयेन आकेदेमिक इन्स्टीच्युट, टाइन्हान, टाइवान, बु. सं. २५४५
विपश्यना विशोधन विन्याश, धम्मपद-अङ्कथा भाग १-२, इगतपुरी, महाराष्ट्र, १९९८
टारिकावासाशास्त्री, स्वामी, धम्मपद-अङ्कथा भाग १-४, बौद्ध आकार ग्रन्थमाला, महात्मा गाँधी काशी विद्यापीठ,
वाराणसी, २०००

अमृतानन्द, भिक्षु, धम्मपद-अङ्कथा भाग १., आनन्दकुटी विहारगुठी, काठमाण्डौ, वि. सं. २०३९
अनिरुद्ध, भिक्षु, धम्मपद-अङ्कथा भाग २-८., आनन्दकुटी विहारगुठी, काठमाण्डौ, बु. सं. २५३०-३६
धर्मगुप्त, भिक्षु, अभिधम्मत्ससङ्ग्रह, खाइयुयेन आकेदेमिक इन्स्टीच्युट, टाइन्हान, टाइवान, बु. सं. २५४५
आटे, वामन शिवराष, संस्कृत-हिन्दी कोश, दिल्ली मोतीलाल बनारसीदास, ई. सं. २००१
इन्द्र, माली, नेपालभाषा तःछँवःधुकु, नेपालभाषा आकादेमि, येँ, ने. सं. १९३० (२०६६)
सत्यमोहन, जोशी, बःचाधंग नेवाः छँवः धुकु, लाकौल पियना, महाबौद्ध, येँ (काठमाडौं), ने. सं. १९०७
इश्वरानन्द, श्रेष्ठार्चम्य, नेवार-नेपाली-अङ्ग्रेजी शब्दकोश, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, कमलादी, काठमाडौं, वि. सं.
२०५४

Eugene Watson, Burlingame, Buddhist Legends, The Pali Text Society, Oxford, 1995
Rhydavid, T. W., Pali English Dictionary, Delhi, Motilal Banarsidass, 1993

अनुवाचको सम्पादित तथा प्रकाशित पालि ग्रन्थहरू :

सुत्तन्तपिटक : १. दीघनिकायो २. मज्झिमनिकायो ३. संयुत्तनिकायो ४. अङ्गुत्तरनिकायो ५. खुद्दकनिकायो:
१. खुद्दकपाठ २. धम्मपद ३. उदान ४. इतिवुत्तक ५. सुत्तनिपात ६. विमानवसु ७. पेतवसु ८. भेरयाथा ९. बेरीयाथा
१०. जातक ११. निदेस १२. पटिसम्भियमग्ग १३. अपदान १४. बुद्धवंस १५. चरियापिटक १६. मिलिन्दपञ्चा १७. नेत्थिपरकण
१८. पेटकोपदेस ।

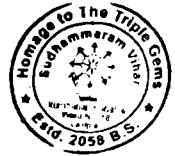
विनयपिटक : १. पाराजिका २. पाचिच्चिय ३. महावग्ग ४. चुल्लवग्ग ५. परिवार ।

अभिधम्मपिटक : १. धम्मसङ्गणी २. विभङ्ग ३. धातुकथा ४. पुगलपञ्जति ५. कथावसु ६. यमक ७. पट्टान ।

सुत्तन्तपिटक अङ्कथा : १. सुमङ्गलविलासिनि (दीघनिकाय-अङ्कथा) २. पपञ्चसूदनी (मज्झिमनिकाय-अङ्कथा) ३.
सारत्व्यकसिनी (संयुत्तनिकाय-अङ्कथा) ४. मनोरथपूरणी (अङ्गुत्तरनिकाय-अङ्कथा) ५. धम्मपद-अङ्कथा ६. जातक-अङ्कथा ७.
खुद्दकपाठ-अङ्कथा ८. सुत्तनिपात-अङ्कथा ९. अपदान-अङ्कथा १०. मधुरत्थविलासिनी (बुद्धवंस-अङ्कथा) ११. नेत्थिपरकण-अङ्कथा
१२. इतिवुत्तक-अङ्कथा १३. उदान-अङ्कथा १४. चरियापिटक-अङ्कथा १५. भेरकथ-अङ्कथा १६. भेरिकथ-अङ्कथा १७. विमलविलासिनि
विमानवसु-अङ्कथा १८. विमलविलासिनि (पेतवसु-अङ्कथा) ।

विनयपिटक अङ्कथा : समन्तासादिका (विनय-अङ्कथा) २. कट्टावितरणी ।

अभिधम्मपिटक अङ्कथा : १. परमत्थकथा (अभिधम्म-अङ्कथा), २. अभिधम्मवतारो, ३. सत्त्वसङ्गेष ४. मोहविच्छेदनी ५.
अभिधम्मत्ससङ्ग्रह ६. परमत्थविनिच्छय ७. नामरूपपरिच्छेद ८. अभिधम्मत्ससङ्ग्रहसटीका ।
पालिभासा : १. कथ्यायन-व्याकरण २. मांगलान-व्याकरण ३. सुवोपालट्टार ४. बुत्तोदय ५. अभिधानषटीयिका ।

थुगु ग्रन्थ पिकया धर्मदान यानादिपिनिगु नामावली:

१.	सकल कथिन दातापिं, बौद्ध जन विहार, (बु. सं. २५६१)	२०५ गू सफू
२.	हेरादेवी शाक्य, स्व. पत्थराज शाक्यया पुण्यस्मृतिइ, बौद्ध चुच्चेपाटि	६३ गू सफू
३.	अनागारिका अनुपमा स्व. माँबौया पुण्य स्मृतिइ, जयमङ्गल विहार	३९ गू सफू
४.	सुधम्मराम विहार, क्वबहाल	३३ गू सफू
५.	भिक्षु चन्दिमो, वेनुवनाराम, थेच्च:	२५ गू सफू
६.	अनागारिका धम्मधजा, बौद्ध जन विहार, सुनागुठी	२५ गू सफू
७.	अनागारिका धम्मजणी, बौद्ध जन विहार, सुनागुठी	२५ गू सफू
८.	पूर्णहिरा पुच: धर्मकिर्ति विहार	१९ गू सफू
९.	स्व. किर्तिराज व स्व. जोगमाया शाक्यया पुण्य स्मृतिइ, खाछें	१५ गू सफू
१०.	अनागारिका क्षान्तिगौतमी, बौद्ध जन विहार, सुनागुठी	१३ गू सफू
११.	अनागारिका नेक्खमी, सुन्धारा	९ गू सफू
१२.	स्व. माइला व चनमाया शाक्य	६ गू सफू
१३.	नानीछोरी शाक्य, ह:खा	६ गू सफू
१४.	गुणलक्ष्मी शाक्य, कनिबहाल	६ गू सफू
१५.	साधना वज्राचार्य, चाकुपाट	६ गू सफू
१६.	सञ्जु शाक्य, कुमारीपाटि	६ गू सफू
१७.	संगीना वज्राचार्य, कुमारीपाटि	६ गू सफू
१८.	हेरानानी शाक्य, न्याखाचोक	६ गू सफू
१९.	रोजी शाक्य, बौद्ध	६ गू सफू
२०.	स्व. राजु व दुर्गा शाक्य, सुन्धारा	४ गू सफू
२१.	धर्मकुमार महर्जन, इमाडोल	४ गू सफू
२२.	सुरज महर्जन, इमाडोल	४ गू सफू
२३.	कमल केशरी तुलाधर, दिल्लीबजार	४ गू सफू
२४.	नानीछोरी शाक्य, चाकुपाट	४ गू सफू
२५.	पूर्णिमा शाक्य, गा:बहाल	४ गू सफू
२६.	ज्ञानशोभा शाक्य, नकबहिल	४ गू सफू
२७.	गणेशमाया वज्राचार्य, न्याखाचोक	४ गू सफू
२९.	शुभचेरी, कृष्णादेवी व न्हुछेमाया महर्जन, बलम्बु	४ गू सफू
३०.	बलन्ती वज्राचार्य, चाकुपाट	४ गू सफू
३१.	अञ्जली गुरुङ्ग, स्वयम्भू	३ गू सफू
३२.	शारवा तामाङ्ग, बुढानीलकण्ठ	३ गू सफू
३३.	पूर्णमान व राममाया महर्जन, किर्तिपुर	३ गू सफू
३४.	विजय लक्ष्मी शाक्य	६ गू सफू
	जम्मा	५७८ गू सफू

धम्मपद-अट्ठकथा

Buddhist Legends

倡印者：釋大甘

住 址：台灣彰化縣和美鎮線東路四段286號

回向偈

願以此功德
增長諸福慧
法界有情眾
皆共成佛道

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

मिस्त्र धर्ममुद्रा महास्थविर

जन्म : वि.सं. २०२१ बैशाख ११ गते
उपसम्पन्ना वीक्षा : वि.सं. २०४२ ज्येष्ठ ५ गते
शिक्षा : M.A. (History & Philology)
National Cheng Kong University

संलग्न संस्थाहरू • महासचिव - लुम्बिनी येरवाब बुद्धिष्ट एकेडेमी
• विहार प्रमुख - बौद्ध जन विहार, सुनाकोठी

प्रकाशित ग्रन्थहरू • फिक्म्ह बौधिसत्वपिं
• पुगालपञ्जति
• अभिधर्मार्थ संग्रह (नेवारी)
• धातुविवरणक प्रतया खं
• संगायन पाठ
• त्रिपिटक र अट्ठकया (लाइब्रेरी कपि)
• उमङ्जातक
• सामावती
• अभिधर्मार्थसंग्रह (नेपाली)
• महापरिचत्तालि

प्रकाशन्मुख ग्रन्थहरू • पदठान
• धातुकया

